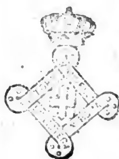
TRACTATVS DVPLEX
DE VIRTVTE FIDEI, ET DE SACROSANCTO INCARNATIONIS MYSTERIO.

PER

REVERENDISSIMVM P. M. Fr. RAYMVNDVM Lumbier, Navarrum, Sangossanum, in Vniversitate Cæsar-Augustana Philosophiæ Magistrum, Sacræ Theologiæ Doctorem, ejusdem Primarium Professorem; Archiepiscopatus ipsius Synodalem Examinatorem; Aragoniæ, & Supremæ Inquisitionis Qualificatorem; Concionatorem Regium reelectũ; & Carmelitanæ Familiæ, semel, & iterum Aragoniæ Provinciæ Priorem Provincialem.

CVM LICENTIA:

Cæsaraugustæ, apud PASCHASIVM BVENO, Typograph. Anno M.DC.LXXVIII.

PRÆTORI, RECTORIBVSQVE PRÆCLARÆ VRBIS SANGOSSÆ PATRIÆ MEÆ.

MAGISTER Fr. RAYMVNDVS LVMBIER perpetuam fœlicitatem.

VBLIMEM Fidei Divinæ Tractationem in Scholis Cæsaraugustanis à me elaboratam, prælo subijcere cogitanti, non diu mihi deliberandum fuit; cui potissimum destinarem. Occurristi enim protinus, Vrbs præclara, Divinæ, humanæque fidei exemplar perillustre. Ipsoque libri mei argumento gratissimum tibi futurum munus non temerè suspicatus sum. Quid enim tibi gratius, quam quod ad Fidem spectat? Quam à primordijs illatæ in Hispanias Christianæ Religionis, & intra fines Navarræ nostræ, a Magno illo Saturnino Tolosatium Præsule invectæ, & à Beatissimo Antistite nostro Firmino, longius propagatæ, & vtriusque sanguine consecratæ, gratis amplexibus excepisti, fovisti gremio, & quod amoris maximum argumentum est, temporibus difficillimis, circumtonantibus vndiquè Barbarorum, ac perfidorum armis, invicta semper strenuissimè retinuisti. Infudere se initio octavi sæculi per Herculeum fretum per omnes Hispaniæ Regiones, victores Syriæ, Ægypti, Africæque vniversæ Arabes, Mahometicæ perfidiæ, vtpotè domi natæ, primi, & incitatissimi assertores: trahebantquè, non minus quam in societatem belli, imperijquè proferendi, in ruinam Religionis Christianæ, inter victas, pollutasquè perfidia sua gentes, Nomades, Afros, Mauros, solitij loco, exitij alieni auxiliares copias, postquam suam pertulerant. Mira dictu res, sed visu miseranda: Noeticæ eluvioni par, & meritò comparanda innundatio, nisi funestior esset, quindecim mensium spatio propè vniversæ Hispaniæ Provincias omnes pervasit. Iam per planas Navarræ nostræ regiones ingruebat, parumquè aberat vt superato Pyrenco se in Gallias infunderet. Tu inter primas eius gloriæ Vrbes, obstitisti Sangossa in confinio montosæ, planæquè regionis sita. Et beneficio veteris tui situs, saxosi, ac prærupti, validisquè cincti mænibus, quod & ruinæ ostendunt: ex quo te loco in amæniorem, quo nunc frueris, deduxit intra milliares Alphonsus Rex, cognomento Bellator. Obiecisti te tanquam ingruenti mari firmissimum aggerem, primumquè victoriæ signum dedisti, quæ victoriam ipsam stare, ac pedem referre coegisti. Hoc vetus fama prædicat. Nec alio sensu consistere posse video quod Sanctius ille Rex, non merito minus, quam cognomine Maior, de Vicino tibi Legerensi Cœnobio, Sanctimonia illustri, sed inermi, & iniuriæ obnoxio, pronunciavit; servatum videlicèt divina ope in ea funestissima Hispaniarum devastatione. Huius tu Cælestis auxilij ministra fuisti, quæ ad septimum ante milliarium impavida contra irruentes Barbaros occurristi, pro Fide, pro aris, ac Religione loci armata stetisti, & imminente Legerensibus, ac cæteris tractu tuo versus Pyreneum regionibus, cladem mænibus tuis excepisti, ac repulisti. Huic spectatæ Fidei, ac Religionis ardentissimo studio tanquam præmium cœlitus attributum duco, quod præcipua Regni nostri Sacra, & Sanctimonia illustria loca; suo tua velut vmbra sita conspiciantur, in tua nempè præfectura, murisquè tuis proxima. Ad septimum milliare Legerense Cœnobium, per omnem retro antiquitatem, & fama Monasticæ disciplinæ, magnis divorum reliquijs, ac veterum nostrorum Regum sepulchris clarum. Proprius adhuc, & ad tertium milliare, Xaverium Castrum, Divi Francisci Xaverij natale solum, sacellumquè eius nomine dicatum: ibidemquè miranda effigies patientis Christi, atquè in obitu Xaverij rursus patientis, & per integrum annum, & vitæ eius supremum, per singulas sextas ferias, ne miraculo diei honor deesset, sanguineo sudore, stupente Navarra nostra, vicinisquè regionibus, eius in Oriente mortem præsignantis, seu dolentis, & si ita fas est loqui, instar consanguinei domesticum luctum agentis. Hunc tu Divum Maximum, qui iudicio Apostolico; nihil minus à magnis Apostolis egit, *vix non inter natos, Civesquè tuos numeras. Alumnum certè numeras citra vllius iniuriam. Quippè à teneris annis in te educatum, & primoribus litteris instructum, misisti vltra Gangem, & Indum, scrutaturum naturæ, & Auroræ secreta, ac tot Barbaras atquè efferas gentes Evangelij iugo subditurum.*

Et

Et quanti temporis victoria tanta? Decennium ad vnam Vrbem Troiam vniversa Græcia hæsit; Non anni domuere decem, non mille Carinæ. *Pari temporis spatio, quas, non dicam Vrbes, quas gentes, Provincias, Regna Christo non subiugavit vnus Xaverius? Congestim, & acervatim prædicat fama: Scriptorum monumenta integrè non capiunt: & cum parcissimè loquantur, opprimente copia, laboraret Annalium fides, nisi de Xaverio loquerentur. Hunc tu maximum Christianæ Fidei propagatorem tuum tot titulis numeras.*

Sed cum ea, quæ ad Deum, & Divina pertinet Fides, incorruptæ etiam erga homines Fidei fons, & origo, hanc tu erga Reges nostros per omnem retro antiquitatis memoriam egregiè coluisti, ac duris pariter temporibus probasti. Quippè in confinio exterorum posita, ac Regni nostri Limitanea Vrbs, ingentes bellorum fluctus manibus tuis tãquam obiecta rupes sustinuisti, ac demum repulisti: vt iure merito Alphonsus Rex, qui te transtulit, honorificentissimis privilegijs decoraverit: quæ Sanctius Rex, cognomẽto Sapiens, confirmavit, & auxit, commemoratis egregijs tuis erga Reges, & Rempublicam meritis: Vterquè Teobaldus agnoverit, & donarijs testatus sit: Philippus apud nostrates Secundus, nova immunitate concessa, Cives tuos collaudarit; Quod pro tutela Regni se tanquam murum defensionis semper exposuerunt. *Tertius itidem Philippus aucta immunitate, te* Murum Regni inexpugnabilem contra omnes hostes, *appellaverit. Nec minus clausa solum eam gloriam peperisti. Erupisti sæpè in patentes campos. De multis pauca perstringam. Ad Tileram magnam pugnam pugnasti, & devicisti, Civibus tuis primam aciem ducentibus. Mox ad Vadum, quod Sancti Adriani vocant, clariorem aliam, & ex integro tuã, victoriam obtinuisti, fusis longè maioribus hostium copijs, & Regio eorum Labaro capto, quod in symbolum, atq insigne tuũm, veteri omisso, assumpsisti, hodie gestas, clarum de hoste victo trophæum, & vincendi incitamentum. Si reliquas gloriosas bello partas persequar, eo prolixus videbor, & parcus: Prolixus qui multas ingesserim; parcus, qui plures omisserim, superante materia.*

Hanc militarem gloriam, multis, magnisq; pacis, ac togæ ornamentis decorasti. Ex te enim tanquã ex equo Troiano Grætiæ Principes, prodiere doctrina, & sapientia præstantissimi viri, Sacrarum concionum Oratores clari, Theologiæ, ac Iurisprudentiæ Doctores illustres, qui per celeberrimas Hispaniæ Academias, sapientiam, quæ de occultis trahitur, lucubrationibus suis, & egregijs scriptis publicam fecere. Regiã nostram Curiam, ac Supremum Navarræ Concilium testes advoco, cum possem & exterarum Provinciarum testimonio vti, in quibus tot sapientia, & integritate conspicui, omnumq; laude notissimi viri, aut patroni clientium causas magno cum plausu protexere, aut è Regijs subsellijs iura dixere, non aliter excepta, quam Themidis oracula. Numera bone? Sed præstat tacere, quam pauca dicere, *vt Sallustius aiebat. Et parcendum præsentium pudori: & eorum, qui præcessere, numerus stylum non premit modò, sed opprimit. Suffecerit ex Cassiodoro mutuari communẽ cunctis àte editis viris sententiam*; Tot probati, quot geniti.

Talem ergo sortitus patriam, magnorum virorũ generosam matrem (quæ prima, ac maxima patriæ laus est) situ insuper, & vicorum eleganti structura, camporũq, amænitate pulchrã, Cæli temperie, vbertate glebæ, exteris etiam non commodam modò, sed gratissimam, Aragonio flumine in mille vsus, & vitæ commoda famulante, iam in Sylvescentes insulas secto, iam per irriguos campos demisso, & quasi patriæ salus curæ sit, nativã fossam præbente, murosquè lambenti: & quasi parum sit, in aperto & extra mœnia beneficum esse, quadamq; sic furtim, & non cogitantibus benefaciendi voluptas per subterraneos cuniculos toto anno vitæ cõmoda, & per æstatem delitias summas, saluberrimis, & frigidissimis aquis singulis domibus quasi per miraculum inferenti, non possum non magnoperè gaudere, cunctaq; mea tuo nomini devovere tanquam parenti optimæ. Nec enim minus parẽs patria, quia plures filijs, sed potius aucta inter plures fratres charitate, magis parens. Liber verò hic meus eo insuper tibi nomine debetur, quod de ea Divina Fide agit, quam in te hausi infans sacro fonti admotus in Templo, insigniq; Parœcia Beatissimæ Virginis Mariæ, quæ frequentibus miraculis clarescit: quodq; in te etiam Carmelitanæ militiæ nomen adscriptus dedi, in tuo, non minus quam nostro Cænobio, quod ante trecẽtos annos è vicino suburbio, quod Noram ex irrigua rota vocant, valdèq; celebre fecit miraculosa Beatissimè Virginis Imago pro periclitantibus in flumine, assiduis conspicua portentis (vbi per annorum supra Incolarum memoriam curricula situm permanserat) intra muros tuos transtulit eiusdẽ clarissimus inter multos filius Sanctius Dull, Ecclesiarum Albarracinensis, & Segobricensis, pariter, & eodem tempore Illustrissimus Præsul. *Debetur insuper, quia quæ* ex illa Divina, originem trahit humana fides *& erga homines exercenda, singulari titulo Patriæ obstricta evadit. Dicam ergo cum Paulo Æmilio*: Patriæ, à qua omnia accepimus, omnia redonemus. *Vale præclara Vrbs, ac pro mensura voti mei fœlix, fortunataquè perdura. Cæsaraugustæ, Kalendis Augusti, anni à partu Virginis M.DC.LXXVIII.*

Filiorum minimus, sed observantia, & pietate nemini secundus.

Magister Fr. Raymundus Lumbier.

CEN-

CENSVRA R.P. ORENTII ARDANVY, Societatis IESV, Sacræ Theologiæ in suo Collegio Cæsaraugustano gravissimo Vespertini Moderatoris.

OPus ad vnguem castigatum, & numeris omnibus absolutum mihi committitur, Panegyri, an Censuræ? Subdito, si iussum spectem Perillustris Dñi D. Michaelis Hieronymi Martel, in Cæsaraugustana Metropoli Sanctæ Mariæ Archidiaconi, & pro Illustrissimo Archiepiscopo Dño D. Didaco del Castrillo, Vicarij Generalis, ad crisim vocatur. Si librum; ad encomium. Si auctorem ipsum, ad iure debitum commendationis apicem. Prodit enim è Musæo RR.P.M.Fr.Raymundi Lumbier, quem vel nominasse, laudasse est. Prodit, inquam, non, vt aiunt, è prælo ad prælium; sed ad plausum. Iam olim commissum calamis mandatur typis, vt non vnam doceat Vrbem, sed litterarium Orbem. Intricatissimos difficultatum nodos non abscindit; sed Macedone felicior dissolvit. Fidem, quæ caligine gaudet, claram exhibet; quæ enim delitescere solita in abdito, abstrusoquè tractu, se se palam offert: videndam in hoc quinto Tractatu, in quo veritate nixæ nexæ coeunt brevitas, perspicuitas, vtilitas. Fides virtutum prima, & spiritualis ædificij basis profundissima; eam tamen altè refossam, atquè dæmetis erutam propalat Elianus Author in hoc elimato opere, quod cedro dixeris dignum, & cœlo. (*Apoc.21.*) Quintus Empyrei fundamenti Lapis Sardonyx, qui, testante Isidoro, ex geminæ vocis societate nomenclaturam subdit; quippe vt onyx albicat; vt sardius purpurascit. Librum hunc quintum adumbratum crediderís, qui gemmeum doctrinæ candorem rubescenti suffundat murice; ijs enim argumentis Catholica firmat dogmata, infirmat heterodoxa, vt Martem accendat in Monstrum hæreseos, & cruoris pro fide fundendi instillet animos. (*Cant. 50.*) Hinc candet, & rubet, & ex millibus electus splendescit. (*Apoc.6.*) Consonat Parmæus vates, qui, aperto quinto sigillo (obscuram fidei materiem dilucide explicatam subintelligit Eminentissimus Hugo) vidit ex templo animas interfectorum propter verbum, & testimonium Dei. Et bene res habet, vt qui tot annos è suggestu sancta sanctè tractavit, & energico rationum pondere peracutè discussit, vt moribus, & sensibus Christianæ Fidei dignis auditores orthodoxos, & Theologiæ candidatos imbueret; idem impresentiarum de Fide disserat, & sub Typographia perennitati vivat, & scribat. Tot & tanta volumina edere (nam præter quinquè, alia, atquè alia speramus in dies avidissimè) viro vel huic vni intento curæ, ingenti iure verteretur laudi; at in homine multimodis curis addicto, & gravissimis rebus implicato, fit instar miraculi. Sed vt imperanti morem geram, censoriam pennam assumam. Librum ad libram acersij, totum percurri inoffenso pede; nec quid quam est legere rigidiori obnoxium Censuræ; singula enim, & rectis moribus consulunt, & orthodoxis dogmatibus consentiunt. Nam qui Fides pugnaret in Fidem? Mystes religiosissimus in pietatem? Aut in sanam Magister celeberrimus doctrinam? Liber ergo luce donetur publica, teratur manibus, excipiatur oculis: dignum enim censeo, qui semel, iterum, atquè millies sudet sub prælo. Actum, & subscriptum Cæsaraugustæ in Societatis IESV Collegio, die 16. Iulij, anni 1678.

ORENTIVS ARDANVY è Societate IESV.

IMPRIMATVR.

Martel Vic. Gñl.

CENSVRA R.P. DOMINICI PVYO, Ordinis Prædicatorum, in Sacra Theologia Magistri gravissimi, & Sanctæ Inquisitione Aragoniæ Qualificatoris.

EX commissione Perillustris D.D.D. Francisci Martini Climente, Regiam Cancellariam Regni Aragonum Regentis; attentè vidi, & attenta mente perlegi *Tractatum de Fide Divina à RR. P. Fr. Raymundo Lumbier, in florentissima Cæsaraugustana Academia Primaria Cathedra Regente, ac Moderatore clarissimo, rerum Fidei æquissimo Censore, Regio Concionatore celeberrimo, Æliana Religionis in Aragonia Provincia semel, atquè iterum Provinciali dignissimo, elaboratum, ac conscriptum*, & nihil in eo Catholicæ Fidei dissonans, nihil à sana doctrina devium reperi, imò omnia, & singula in eo contenta eximium, & Catholicum redolent, ac prædicant Doctorem, quem ex tribus commendat Angelicus Magister 1. 2. q. 111. art. 4. Ex plenitudine cognitionis, ex ponderosa probationum efficacia, & ex convenienti claritate, ac facilitate docendi, quæ omnia, & quam plurima alia cumulata in Auctore, ac redundanti stagnatione vnita reperies, vt proprium locum hic habeat illud Claudiani. Quæ sparguntur in alios in te mixta fluunt. Et si pleno ore in sacra pagina, Eccl. 59. Sapiens prædicatur, qui antiquorum scripta editaquè exquisivit, quid sentiendum fatendumquè de viro laboriosissimo, qui, & antiquarum, & recentiorum omnium dicta traditaquè, & in ætate Scriptorum Scribentiumquè feracissima, indefessa investigatione percalluit? In probationum pondere, & efficacia, tam in concludendo, quam in arguendo, & diluendo quis clarissimi viri profunditatem, ingenij acrimoniam, investigabilemquè nervositatem non miretur? Gravissima advertantium tela, argumentorumquè nubila, brevi, succinctaquè distinctione confringit, & clarificat, vt mysteriorum Fidei credibilitati novam lucem, novumquè splendorem addidisse, hucquè inter alia merito dirigendum illud propheticum Psalmi 92. Testimonia tua credibilia facta sunt nimis, affirmare non verear. Iam in facilitate docendi aliorumquè instructione, tanta dexteritate, tanta perspicuitate est præditus vir, vt nemini secundum esse non dubites: res enim difficillimas, & obscurissimas, quales hic pertractantur, talibus, tam tritis, tam manualibus, tamquè palpalibus proponit similitudinibus, & exemplis, vt & rudioribus, & quantumvis imperitis, & inexpertis facilia captu reddantur, iuxta illud D. Cyrilli lib. 10. in Ioannem, cap. 9. Similitudines quamvis minimè sint, sæpè numero tamen maximas, supernaturalesquè res clariores quodam modo faciunt. Tantus igitur splendescit Auctor in hoc Tractatu, tam plenus acuminis, ponderis, & eruditionis, vt opinioni omnium de se conceptæ, non solum respondeat, sed & longè superet, & sit eruditorum decus, & omnium admiratio. Opus ergo, & Tironibus, & Provectioribus, & consummatis vtilissimum iudico, dignumquè vt in lucem celeriter prodeat. Sic subscribo in hoc Cæsaraugustano Prædicatorum Conventu, die 9. Maij 1678.

Fr. Dominicus Puyo.

IMPRIMATVR.

V. Climente Reg.

TRAC-

TRACTATVS V. DE FIDE DIVINA.

Dictatus à Reverendissimo P.M. Fr. Raymundo Lumbier, Anno 1673.

PROEMIVM.

1 EGERVNT de ea Magister Sententiarum in 3. à *distinct.* 23 *usque ad* 25. Item Divus Thomas 2.2. *à quæst.* 1. *usque ad* 16. & communiter Scholastici, qui eos suis Commentarijs illustrarunt. Cùm enim Angelicus Doctor 1. 2. egisset de Virtutibus in communi, rectus ordo postulabat, ut ageret de illis in particulari. Exordium autem sumpsit à Virtutibus Theologicis, utpotè natura & dignitate, alias Virtutes superantibus: nituntur enim Theologicæ, tanquam obiecto formali specificativo in ipso Deo, & in aliquo intrinseco illius, cum aliæ Virtutes non nitantur Deo, sed motivo creato, (licèt aliquando relato ad Deum, ut indirectè se habentem ad talem virtutem, ut patet in Virtute Religionis.) Cæpit autem à Fide, quæ est basis & fundamentum totius ædificij spiritualis.

2 Sumitur autem hic Fides strictè pro habitu, vel actu assentiendi & iudicandi rem ita esse, quia alter dicit: Si dicens est Homo, vel Angelus, assensus propter tale dictum est Fides humana, vel Angelica. Si autem Deus ipse, est divina; & de ista hic. Pro maiori autem intelligentia nota, nomen *Fidei* esse æquivocum, vel valdè analogicum; diversimodè enim sumptum convenit & operationi intellectus, & operationi etiam voluntatis. Sumitur enim Fides à verbo *Fide*; intellectus autem dum credit, assentitur illi, fidendo veracitati & dictis alterius, & sic talis assensus de re à Deo revelata, fidit dicto Dei.

3 Quia verò Fides aliquãdo sumitur pro materia ipsa revelata & credenda, iuxta illud Symb. Athanasij: *Hæc est Fides Catholica, quam nisi quisque integram inviolatamque servaverit, absque dubio in æternum peribit.* Advertendum est totam materiam revelatam vocari Fidem, quia est obiectum adæquatum extensivum ipsius; sicut artificium domus vocari solet Architectura. Insuper nomen *Fidei*, prout conveniens operationi intellectus, sumitur pro credulitate, conscientia, & dictamine rationis proponente, rem esse licitam, vel illicitam. Et in hoc sensu dixit D. Paulus: *Quod non est ex Fide, peccatum est*; id est quod fit, non præcedente credulitate, sive bona Fide, dicente rem esse licitam, peccatum erit. Sed ista significatio non est pro Fide de qua hic, quia bona Fides non est aligata dicto Dei prout dicto Dei, sicut Fides divina: sed potest dirigi per quodlibet motivum prudens, etiam authoritatis humanæ, cui intellectus fidat.

4 Altera datur Fides, quæ sit voluntatis operatio: *Hæc autem est fiducia*, qua quis fidit promissioni, vel bonitati alterius, sperans accipere ab illo. Vndè Christus sæpè in Evangelio, petentes ab eo aliquod beneficium, examinabat de fiducia. Huius defectum reprehendit in Petro in mari vacilantem, dum dixit: *Modicæ Fidei quare dubitasti?* Solet etiam Fides voluntatis sumi pro fidelitate, quasi dicatur Fides quod fit ex promissione. Fidelitas autem licèt in se non sit fiducia, est tamen quasi materia & obiectũ, (sicut nuper dicebamus de materia revelata) cui Fidens innititur & fidat. Solemus enim Fidere promissioni alteriùs atque constantiæ & fidelitati promittentis, & sic fidelitas est materia Fidei, sive fiduciæ. De Fide divina intellectuali hic sermo est.

QVÆSTIO I.

DE OBIECTO FORMALI FIDEI.

ARTICVLVS I. & §. I.

ALIQVA PRÆNOTANTVR.

5 EGimus de natura & speciebus obiecti ut sic, varijs in locis, Nempè à *num* 651. *de Attributis*. A *num.* 132. *de Visione*. A *num.* 144. *de Voluntate*. A *n* 1395. & 1401. *de Incarnat.* Et fateor, quod materia hæc licèt tàm communis, semper mihi est difficilis & intrincata. Pro explicatione.

6 Nota 1. Duplex obiectum Fidei, sicut & cuiuslibet scientiæ, materiale nempè & formale. Materiale est obiectum quod attingitur, non per se & ratione sui, sed ratione formalis. Vndè creationem mundi in tempore non credimus ratione suæ veritatis, nec propter ipsam, sed quia Deus revelat. Formale verò est id, quod per se, & ratione sui attingitur, ut Deus revelans.

7 Materiale etiam potest esse subiectum & obiectum. Subiectum est id de quo aliquid prædicatur, significaturque per modum incomplexi. Obiectum verò est tota propositio obiectiva significata per modum complexi, nempè quod *Deus est Trinus*. Vndè subiectum Fidei est Deus, Christus, Gratia, Sacramenta, peccata, & quælibet res de qua affirmatur aliquod prædicatum revelatum, credendo illud de tali subiecto, quia Deus dicit: *Omnia illa simùl sunt subiectum Fidei adæquatum*. Quodlibet verò est subiectum partiale. Inter partialia autem, præcipuum & Attributionis est Deus Trinus, eo quod ad magis cognoscendum illum, omnia alia revelata noscuntur & creduntur, ex ordinatione & intentione Dei infundentis Fidem.

8 Nota 2. Obiectum formale sive *per se*, dividi in formale *quod*, & formale *quo*, sive *proptèr quod*. Illud est quod attingitur per se à scientia ratione ipsius Illud verò est ratio illa sub qua, sive propterquam formale, *quod* attingitur à potentia, sive id *quo mediante* Communitèr explicari solet in obiecto visus sic. Etenim obiectum materiale est quodlibet corpus informatum colore; nam absque illo nequibat attingi; color verò est formale *quod*, quia per se attingitur à visu: Lux verò est *quo*, sive *ratio sub qua* attingitur, quia color non videtur, nisi prout illuminatus, & lux est qua constituitur in ratione proximè visibilis.

9 Ego ex dictis in materia de Visione rationem formalem & per se sic distinguerem, ita ut obiectum formale *quod*, sit obiectum per se potentiæ vel habitus à ratione formali *qua*, & à ratione formali *sub qua*. Ratio *qua* est illa ratio se tenens in obiecto expressata, & intentionalitèr tacta per actum ipsum vitalem. Ratio *sub qua* est illa ratio, quæ non expressatur per actum, (vel saltim ex genere non est necesse ut expressetur;) tamen se tenet ex parte obiecti, ut constituat obiectum attingibile à potentia, & à tali actu, prout est talis potentiæ.

10 Dat autem ratio sub qua specificationem actui essentialem, quia actus licèt non exprimat tam in obiectò, petit essentialitèr, quod in obiecto illa sit: v.g. Visio ocularis coloris illuminati & visibilis, specificatur essentialitèr, ut est actus potentiæ visivæ, non à colore illuminato utcumque; (nam etiam intellectio & volitio

 pos-

possunt versari circa colorem illuminatum) sed specificatur ab illo vt visibili, sive sub ratione visibilis, & à visibilitate vt à ratione *sub qua*: quæ tamen ab oculo, nec expressatur, nec videtur; diversificat autem visibilitas visionem ocularem ab intellectione, aut amore de illa.

11 Vndè visio ocularis potest considerari quando versatur circa albedinem illuminatam, vel generalitèr vt est actus potentiæ visivæ, & sic specificatur a colorato vt sic & a visibilitate obiecti non expressata, reperta tamen in illo; & potest considerari secundum speciem athomam, & vt differt à visione nigredinis illuminatæ: & sic specificatur essentialitèr à formali *quod*, nempè albedine illuminata. Lux autem cum sit expressata per visionem, licèt ab aliquibus dicatur ratio *sub qua*, potiùs videtur dicenda complementum essentiale rationis formalis *qua*.

12 Quia tamen actus Fidei assentitur obiecto revelato, *quia Deus dicit*, ita vt obiectum de se nihil habeat ad obscuram creditionem, nisi ponatur sub revelatione divina: ideò communitèr docetur, istam esse rationem *sub qua* specificativam. Potest autem differre à luce respectu oculi; nam lux est ratio *qua* immediatè visa, & obiectum strictum expressatum. At revelatio licèt regularitèr sit expressata, sed non vt obiectum creditum, sed potiùs vt motivum & ratio credendi. Trinitas enim v.g. est quę creditur, quia Deus dicit.

13 Ergo vel omnem rationem expressatam reducerem ad rationem formalem *qua* vel ad complementum ipsius, vt sæpè insinuavi. vel potiùs duas distinguam rationes *sub qua*. Vnam strictam vltimo & completè diversificativam potentiæ, vel habitus, vel actus provt est talis potentiæ vel talis habitus. Aliam minus strictam. Illa communitèr loquendo, nec expressatur per actus cognoscitivos, nec per volitivos: talis est visibilitas, veritas, bonitas, supra quas actus vitales non reflectuntur, dum sua attingunt obiecta. Sic Architectura dicit: *Hæc domus est valdè artificiosa*, & voluntas illam amat vt talem, quin intellectus dicat, *quia vera*, nec voluntas exprimat *quia bona*. Talis etiam est respectu scientiæ per se infusæ veritas creata supernè attingibilis, vt diximus *Tomo de Incarnatione*; & talis tandem est respectu Fidei divinę assentibilitas obscura proxima divina per creditionem. Istæ enim rationes *sub qua* sunt formalitèr correlativæ ad potentias vel habitus, & dicuntur ad convertentiam cum illis, tanquam specificativæ ad specificata: sic oculus est visivus coloris illuminati, quia visibilis, & iste est visibilis ab oculo, quia visivo.

14 Item Fides divina credit Trinitatem revelatam, quia eo ipso est obscurè proximè & divinè credibilis, & ista est sic credibilis, quia Fides divina est sic creditiva (Dixi quod ratio *sub qua* fidei est credibilitas divina proxima. Datur enim alia credibilitas in Mysterijs, quæ est credibilitas prudens, de qua infra Deo dante. Prudens enim non est attingibilitas & ratio *sub qua* Fidei divinæ, sed est quid prævium ad iudicium evidens dictans prudentèr posse credi.) Alia datur ratio *sub qua* minùs stricta actus in ratione talis. Et dico minùs strictam, quia licèt sit motivum actus, & ratio attingendi expressata, & non sit per talem actum credita, iudicata, vel facta tanquam obiectum strictum (in quo differt à luce respectu oculi) at non est completivè specificativum talis actus, quia hoc est proprium rationis *sub qua* strictę, sive attingibilitatis.

15 Patet in actibus voluntatis. Etenim qui procurat numos vt sublevet pauperem, habet pro obiecto stricto talis actus numos volitos, licèt motivum volendi sit sublevatio, quam Theologi reducunt, non ad obiectum strictum volitum, sed ad circonstantiam finis; quia est motivum & ratio volendi. Attinguntur ergo numi per talem volitionem, non secundum se, sed provt induuntur ratione sublevationis, tanquam ratione *sub qua* misericordiæ, expressata per volitionem. Et in hoc sensu est ratio *sub qua* actus, sicut revelatio respectu Fidei; non tamen est stricta, quia non est vltimata, atque vltimo completiva in ratione specificandi. Ista enim est amabilitas & honestas obiecti, quæ non expressatur. Dum dixi, rationem *sub qua* strictam non expressari, intelligi debet communitèr loquendo, & per actus directos nobis frequentissimos, non tamen est contra conceptum rationis *sub qua*, aliquando expressari per actus reflexos, & præcipuè comprehensivos; dummodo sit vltimata.

§. II. *ALIÆ ADVERTENTIÆ.*

16 EX dictis nota 3. Actum posse triplicem habere specificationem, summendam ex triplici capite. Prima, vt est actus talis potentiæ, vel habitus. Secunda, vt est talis actus in specie sive huius speciei athomæ inter alios actus. Tertia, est specificatio ordinis, nempè superni, vel naturalis. Prima summitur à ratione *sub qua*, quæ est vltimo specificativa, v.g. in actu misericordiæ superno habente pro obiecto sublevationem miseriæ honestas, sive amabilitas sublevationis non expressata, est ratio *sub qua* eius vt virtutis. Secunda specificatio in ratione speciei athomę, summitur à sublevatione expressata, nam per illam differt specie ab actu Iustitię.

17 Ex quo sequitur, quod habitus coarctati ad determinatam honestatem specificam; & potentiæ etiam coarctatę (quales sunt materiales & sensus corporei) nō specificantur à sola ratione *sub qua*: vt oculus à visibilitate, sed ab ipsa provt in ratione *qua*, sive à visibilitate in lucido colorato, vt tali: & Auditus ab audibilitate provt in sono. Tertia ordinis, summitur ab ordine rationis *sub qua* strictę. Etenim talis misericordia superna, non est superna à sublevatione expressata, quia ista est naturalis, sed ab attingibilitate superna per principia superna, quatenùs exigitur à tali actu attingibilitas superna, vt sit in obiecto.

18 Vndè quando Theologi docent, actus supernos specificari ab obiecto superno vt superno, meo videri, & iuxta dicta in *Tract. de Visione*, non sunt intelligendi de obiecto formali *quod*, vel *qua*, nec de ratione *sub qua* minus stricta, sed de ratione *sub qua* stricta. Etenim hæretici plurieș assentiuntur aliquibus Mysterijs, quia Deus illa revelavit in Scriptura, & alijs non assentiuntur, quia censent, Deum non revelasse ista; talis autem assensus licèt innitatur divina revelatione, non est supernus, sed naturalis: quia totum illud attingit sub attingibilitate naturali, & per media naturalia. *Vide me omnino à num. 131. de Visione Dei.*

19 Pater Gaspar Hurtado *Tract de Fide, disput. 1. de Obiecto materiali Fidei*; ponit discrimen quoad obiectum formale attingendum, inter potentias cognoscitivas & appetitivas: quod cognoscitivę, sive sint intellectuales sive sensitivæ, generalitèr loquendo, per suos actus non attingunt motivum formale, sed solum obiectum materiale. Appetitivæ autem attingunt. Excipitur actus Fidei, qui attingit motivum formale; assentitur enim quia Deus dicit; sicut voluntas amat obiectum, quia bonum.

20 Sed in primis hoc discrimen non placet, nam vel sermo est de ratione formali *qua*. vel de *sub qua* stricta? Si de prima, tàm ab intellectu quàm à voluntate exprimitur, licèt sine reduplicatione communitèr. Sicut enim intellectus iudicat, domum esse artificiosam, ita voluntas afficitur erga illam propositam vt artificiosam, tanquam in ratione *qua* cognitam & amatam. Si sermo sit de *sub qua*, nec intellectus nec voluntas communitèr loquendo attingunt motivum formale exprimendo & reduplicando supra illud, quia nec intellectus repetit ly *quia verum*, nec voluntas ly *quia bonum*,

num, licèt exigant vt fiat in obiecto. Secundò displicet, quod cognitio solum attingat obiectum materiale. Visio enim ocularis attingit formale nempè colorem & lucem: & quævis scientia vel ars attingit formale, vt in actus talis scientiæ; v. g. domus est artificiosa habens fundamentum solidum inferius & tectum superius.

21 An autè Fides debeat semper expressare Deum revelantem sic: *Assentior Incarnationi, quia Deus dixit*, differatque in hoc ab alijs cognitionibus vt vult Hurtado; infra dum sermo sit, an assensus attingens Mysterium & non revelationem sit Fidei. Si alicui minus arrideat, quod lux non sit ratio *sub qua*, modò à communi locutione communis, quod color non videatur, nisi positus sub luce; reducat illam ad rationem *sub qua* latam: sed advertas, quod nec paries videtur, nisi *vt sub colore*, nec propterea color est ratio *sub qua* adhuc lata; stricta autem debet esse ratio vltimatè specificativa essentiæ adæquatæ actus, modo explicato hic à num. 16.

ARTICVLVS II.

AN OBIECTVM FORMALE FIDEI SIT ALIquod intrinsecum Dei?

22 SVpponit quæstio contra Guillermum *in Tract. de Fide*, eam habere obiectum formale: & meritò. Tùm quia divina Veritas asseritur à Theologis ratio assentiendi per Fidem. Tùm quia est virtus Theologica & diversa ab alijs ob motivum. Tùm quia non est minus sufficiens testimonium Dei ad formandum assensum Fidei divinæ, quàm humanum ad humanæ: ergo sicut assensus humanus nititur testimonio hominis vt sit Fides humana; ita & assensus divinus testimonio Dei.

23 Vndè malè ait Guillermus; Fidem sine obiecto formali attingere materialia ex solo imperio extrinseco, & affectu obediendi Deo. Contra, nam hæc obedientia non est motivum virtutis Theologicæ intellectualis, sed solius moralis affectivæ. Etenim licèt imperativè & directivè, ideò intellectus assentiatur Deo dicenti, *quia voluntas vult*: formaliter non est ita, sed quia verum credibile est: ergo debet dari motivum ex parte intellectus. Nec obest, quod laudabilitas Fidei sit in eo quod credas difficilia absque vllo motivo. Negatur enim, sed in eo quod credas purè propter dictum obscurum Dei.

24 Est ergo difficultas: an in obiectum Fidei intret aliquod prædicatum Dei? Affirmo cum communi sententia. & probatur 1. ex Script. & Patribus credibilitatem proximam Mysteriorum Fidei reducentibus ad authoritatem Dei loquentis, tanquam ad rationem credendi. Etenim Prophetæ, vt Fides daretur dictis ipsorum, sic Deum tunc id dicebant loquentem: *Hæc dicit Dominus*. Item: *Factum est Verbum Domini ad me*. Et Christus, Matth. 16. *Beatus es Simon Bariona; quia caro & sanguis non revelavit tibi, sed Pater meus*. Item Ioann. 1. *Vnigenitus, qui est sinu Patris; ipse enarravit*. Paulus ad Galat. 4. ait de prædicatione sua vt credatur; se non ab homine accepisse Evangelium: *Sed per revelationem Iesu Christi*. Hæc & alia Scripturæ loca intelliguntur à Patribus, de Deo dicente, tanquam de motivo Fidei divinæ.

25 Probatur 2. ratione, quia vt Fides tanquam Virtus Theologica differat à morali, debet niti vt motivo aliqua perfectione intrinseca Dei. Vt autem sit Fides, niti debet testimonio dicentis. In hoc enim differt Fides à scientia, vt ait D. Bernard. *Serm. de Cæna Domini*, (sive quisquis sit eius Author) quod scientia ratione & intellectu acquiritur: Fides verò, sola dicentis authoritate dictatur: ergo vt sit Fides divina, niti debet divino testimonio, sive Deo dicente.

26 3. Fides divina vt sit infallibilis, debet firmari, & niti authoritate Dei testificantis; atqui authoritas est quid intrinsecum Dei: ergo nititur aliquo intrinseco Dei. Minorem declaro cum Granado *hic disp. 2. num. 2*. Etenim authoritas divina stat in aggregato ex summa Sapientia Dei, quæ nihil potest ignorare, & summa rectitudine suæ veracitatis & voluntatis, quæ eum neminem possit decipere, semper dicet quod scitis, & semper sentit quod ita est. Licèt enim quis omnia sciret, si tamen non esset inclinatus ad dicendum quod sentit, vel è contra; licèt esset inclinatus ad dicendum quod sentit, si tamen nesciat quod dicit, ex quolibet horum defectuum, eius testificatio parum haberet ponderis & authoritatis: ergo vt eius authoritas sit infallibilis ratio assentiendi, & debet scire quod dicit, & inclinari ad dicendum quod scit, & ad neminem decipiendum: stat ergo ratio assentiendi in prædicato intrinseco Dei.

27 Ad maiorem intelligentiam, nota, quod veritas in Deo est triplex, nempè in essendo, in cognoscendo, & in dicendo. Prima, est veritas transcendentalis omnes eos transcendens, & Deus per illam est verus Deus, atque non falsus, nec apparens, sed habens omnia prædicata essentialia Dei, eisque esse concordat cum apparentia. Secunda nempè in cognoscendo, est essentialis conformitas cognitionis cum obiecto, quin de illo possit aliter sentire, ac in se est. Et propterea à nemine potest falli. Tertia in dicendo; & est intrinseca determinatio divinæ voluntatis ad conformandam suam locutionem cum mente: Hæc autem inclinatio appellatur veracitas: Quælibet harum veritatum dicitur in suo genere prima Veritas; sicut & Deus dicitur primum ens. Cum igitur divina authoritas dicat veracitatem in cognoscendo & dicendo, manifestè sequitur, aliquam Dei perfectionem intrinsecam intrare in obiectum Fidei formale.

ARTICVLVS III.

ARGVMENTA CONTRARIA SOLVVNTVR.

28 OBijcies 1. Potest quis credere Mysterium revelatū propter miracula: dicebat enim Christus incredulis: *Alioquin propter opera ipsa credite*: ergo quis nititur aliquid intrinsecum Dei. Confirmatur, qui determinaretur ad credendum in visis miraculis, verè diceret: *Credo Incarnationem, quia est confirmata per miracula*. Nota in responsione: nos non loqui de miraculis, prout sunt locutio Dei; id hoc enim sensu dicendum de illis, quod argumento sequuntur de testimonio Dei. Distinguo ergo antecedens, propter miracula tanquam rationem formalem, nego si sermo sit de Fide Theologica: tanquam propter conditionem impulsivam, concedo antecedens; & nego consequentiam.

29 Etenim licèt miracula possint esse, *quarè* quis credit: tamen ly *quare* habet latitudinem: miracula ergo in Fide Theologica non pertinent ad *quare* rationis formalis obiectivæ motivæ, sed ad *quare* requisiti applicativi, sive conditionis. Sic ignis dicitur comburere stupam, quia applicatur; sed ly *quia* non sonat virtutem comburendi, sed conditionem approximationis requisitam. Similitèr ly *propter miracula*, significat fusionem & applicationem motivi, stantis in eo, quod Deus revelaverit: non tamen sonat rationem formalem assentiendi. Sicut cibus comeditur formalitèr, quia sapidus & comestibilis; sæpè tamen dicimus quod pauper comedit, quia dives dat. Illud *quia* non est rationale formalis, sed applicationis.

30 Obijcies 2. Fides Theologica potest assentiri propter testimonium Christi; atqui illud est purè creatum: ergo sufficit motivum purè creatum. Maior constat ex illo Ioann. *Creditis in Deum, & in me credite*.

(Id

(id est in Christum) Min. probatur, quia testimonium Christi, sive ut hominis, sive ut Dei, est locutio creata. Et sive sit externa & sensibilis, sive interna & ad cor audientis, semper est signum productum & operatio ad extra. Confirmatur. Credere propter testimonium tale ut est testimonium Dei, est verè Fides; atqui non humana: ergo divina; atqui nititur motivo purè creato, nempè testimonio creato Dei, quod ut tale licèt respiciat Deum non respicit illum ut inclusum intra se, sed indirectè, & ut volitantem circa se, modo iam explicato hic in Proœmio, loquendo de virtute morali Religionis.

31 Respondetur, dictum Dei summi posse dupliciter. Primo, quoad prolationem, sive productionem signi significantis Mysterium. Secundo; quoad infallibilitatem & prout involuit Deum ita sentire, sicut testificatur. 1. Modo fortè est quid purè creatum respiciens Deum quasi transcendentalitèr & ut terminum talis respectus: secùs secundo modo; nam involuit divinam authoritatem, ut formam prædicamentalitèr inclusam infallibilitatem dictum Dei, & non dicit eam ut volitantem circa se. Sicut *in Tract. de Incarnatione*, actus meritorius Christi communitèr dicitur, quod licèt entitativè & productivè sit opus purè creatum humanitatis, vel Christi; ut meritorius autem includit intra se Verbum ipsum, ut formam moralem valorantem tale opus. Propter infallibilitatem autem dicti Dei, isti assensus sunt æquipollentes: credo Trinitatem, quia Deus dicit: & credo Trinitatem propter dictum Dei: semper ergo includitur in obiecto formali aliquid increatum.

32 Replicabis: ergo iste actus ut verus: credo existentiam Dei, quia Angelus dicit; etiam erit Fides, & Fides divina, atque Theologica, siquidem in obiecto includitur Deus, & hoc sufficit. Nego consequentiam, quoad secundam partem: Verè enim est Fides, sed Angelica, non autem divina. Probat inclusionem in obiecto sic. Etenim veritas iudicij est conformitas prædicamentalis cum obiecto includens tanquam formam, quod obiectum ita se habeat in re, sicut actus repræsentat, quod iam verificatur de existentia Dei: ergo Deus includitur in tali assensu ut vero & conformi, eritque Fides divina & Theologica. Nego ultimam consequentiam: Licèt enim includatur in obiecto materiali talis assensus, secùs ex parte obiecti formalis: & solum ab inclusione in isto summitur; quod Fides sit divina & Theologica, non ab obiecto materiali credito.

33 Obijcies 3. Finis Fidei est animæ salus, quæ quidem est creata; atqui finis & obiectum formale est idem in actibus: ergo istud in Fide est creatum. Maior constat ex 1. Epist. D. Petri, cap. 1. reportantes finem Fidei vestræ salutem animarum vestrarum. Hoc argumentum est Durandi, *quæst.* 5. Prologi, docentis meritum salutis æternæ esse principale obiectum Fidei. Sed facile resp. negando de fine intrinseco Fidei, sive de obiecto formali. Petrus enim loquitur de extrinseco fine Fidei, intento à voluntate credentis: intendit enim credens salvari per Fidem. Sic acquisitio aliarum scientiarum est finis extrinsecus Logicæ intentus à Logico; cum tamen intrinsecus sit artificium formale modi disserendi.

34 Obijcies 4. Fides potest esse Theologica, quin nitatur aliquo intrinseco Dei. Probatur. Theologia dicitur talis, non quia eius obiectum formale sit Deus, nam potiùs est Mysterium revelatum ut sic: sicut enim Fides habet pro obiecto materiali Mysteria quæcumque revelata, & pro formali authoritatem revelantis, sic Theologia habet pro obiecto materiali conclusiones obiectivas, & pro formali Mysterium revelatum, quatenùs ex illo deducuntur, ut docent communiter Doctores in *Tract. de Sacra Doctrina*: ergo Fides erit Theologica sine aliquo intrinseco Dei incluso in suo obiecto formali. Respond. nego assumptum & paritatem, quia Theologia dicitur talis; vel quia derivatur à Fide Theologica, & mediatè fundatur in Deo, dicente: vel dicitur talis ab obiecto attributionis, quod est Deus, & non ab obiecto formali & essentiali totius Theologiæ, cum plura attingat sub ratione deducibilium ex Mysterio, quæ non includūt Deum; at Fides est essentialitèr Theologica, & sic omnes actus eius debēt immediatè specificari à Deo incluso in suo obiecto.

35 Obijcies ultimo: Authoritas Dei non est credita per Fidem, sed evidentia naturali nota: ergo nec tangitur per illam. Consequens probatur: quia Fides solum tangit, quod credit. Respond. 1. nego antecedens: quia etiam est revelata in Scriptura, & à pluribus creditur Fide, sicut existentia Dei; licèt fortè non credatur ab habentibus evidentiam naturalem, nisi dum possint istam suspendere. Respondetur 2. Authoritatem secundum se nosci naturaliter, secùs ipsa ut testificans, quo pacto specificat Fidem. Tandem permisso antecedenti, nego consequentiam, & probationem. Licèt enim Fides attingat obiectum materiale credendi illud, formale tamen attingit, tanquam rationem credendi, sicut contritio peccatorum propter Deum, attingit peccata detestando illa: Deum autem expresè attingit, non detestandi illum, sed potiùs ut rationem detestandi peccata; non enim actus eandem tribuit denominationem omnibus obiectis, quæ tangit.

36 Infero, non fore Fidem divinam assensum Mysterij revelati, si assentiatur propter dictum hominis. Talem solent habere pueri, quando à Magistro, vel Parocho docentur Deum esse Trinum, si credant ita esse, quia Magister dicit. Erit autem Fides divina, si assentiantur, quia Deus dicit; propositione Magistri tantum se habente ut occasione, seu approximatione, excitante ut credant, quia Dominus Deus dicit.

ARTICVLVS IV.

QVODNAM SIT HOC INTRINSECVM DEI.

37 REvocanda est in memoriam ex *artic.* 2. Triplex illa Dei veritas. In essendo. In cognoscendo. In dicendo. Est ergo multiplex sententia. Prima, asserit hoc intrinsecum esse Deum sub ratione Deitatis, & veritatis transcendentalis, sive in essendo. Ita Aureolus apud Capreolum *in 3 distinct. 24. artic. 2. quæst. 1.* Secunda ait, esse veritatem in cognoscendo, connotando veracitatem. Tribuitur Bonaventuræ *in 3. & alijs.* Tertia veracitatem, præsupponendo veritatem in cognoscendo. Ita aliqui suppresso nomine citati à Suarez *disputat. 3 de Fide, sect.* 4. Quarta esse authoritatem coniunctam ex utraque veritate. Ita communis sententia. Tenet Suarez citatus, & ex nostris Magister Bonæ-Spei, & Pater Lezana *disput. 2. de Fide.* Quinta, ponit Deum esse obiectum formale *quod* sub ratione Deitatis; formale vero *quo*, sive *sub qua* esse veracitatem, connotando veritatem in cognoscendo. Ita Pater Gonet *disputat. 1. de Fide, Artic.* 1. §. 2.

38 Ultima sententia, distinguit inter actus Fidei, ponitque in Deo duplicem locutionem, nempè assertoriam complectentem veritatē in dicendo & cognoscendo, & aliam promissoriam, sive decretoriam. Differunt istæ locutiones, in eo quod assertoria supponit in Deo iudicium præconceptum ex parte intellectus de re testificata ut est in se. Decretoria verò supponit ex parte voluntatis affectum præconceptum ut res fiat, nempè promissionem, decretum, sive propositum faciendi rem. Cum autem Deus sit in sua volūtate, & propositis constans, fidelissimus, & Omnipotens ad exequendum, sufficit ad assensum Fidei Theologicæ infallibilitandum,

quod

quod Deus promiserit, vel decrevit, præscindendo ab authoritate assertoria. Ita ingeniosus Pater Ripal. *de Fide, disputat. 2. section. 9. à num. 74. Et insuper sect.* 11. docet, Deum sub præcissa ratione Deitatis in essendo, sufficere (omni alio attributo præcisso) ad movendum, atque infallibilitandum aliquem assensum Fidei.

39 Assero 1. Authoritas assertoria ut claudens veracitatem, (id est veritatem in dicendo) & veritatem in cognoscendo, est obiectum formale Fidei, & requisita essentialitèr pro omni actu Fidei Theologicæ. Ita communis sententia. Probatur primo pars: quia authoritas ut claudens utramque veritatem reddit divinam testificationem incapacem erroris & deceptionis, & omninò infallibilem, qualis necessaria est pro Fide divina. Etenim ideò formalitèr credimus Deo dicenti aliquam rem, quia nec fallere, nec falli potest. Utrumque enim includitur in ratione assentiendi firmitèr; atqui quod non possit fallere consistit in veracitate: quod non possit falli consistit in veritate cognitionis: ergo utraque est essentialitèr inclusa in ratione formali assentiendi.

40 Respondent primo, testimonium Dei infallibilitari sufficientèr à divina veracitate. Si enim divina est, dictum ipsius imbibere debet omnem conformitatem, & cum mente & cum obiecto & oppositionem cum dicto falso; non enim repugnat veracitas includens totum hoc, & sic concedendam in divinæ. Contra, quia veracitas, vel sumitur præcisè in sua linea, & sic est virtus solius voluntatis inducens conformitationem cum mente in dicto, non curando de conformitate cum obiecto, nam hoc est de alia linea; sicut mendacitas solum habet ex se difformare dictum à mente, & ire contra illam. Ut autem veracitas in sua linea sit transcendentalitèr divina, sufficit si sit increata & à se, dicens omnem perfectionem conformitatis cum mente. Vel dum sumitur veracitas ut divina, sumitur secundum totam perfectionem *conformitatis*; & hoc est summere illam in consortio alterius lineæ, nempè cognoscitivæ; cuius conformitas cum obiecto est proprietas iudicij, quo pacto iam includit utramque veritatem.

41 Respondent 2. Ista probare quidem requiri ad Fidem veritatem in cognoscendo; non tamen probare quod includatur in formali infalibilitate, sed tantū quod connotetur. Contra. 1. quia hæc solutio apperit viam adversario ut defendat, dum assentimur propter dictum Dei infallibile, divinam authoritatem necessariò præsupponi, non tamen includi in motivo, istudque esse dictum ut purè creatum. Contra 2. Quia licèt hæc quæstio, (an veritas in cognoscendo connotetur præsuppositivè, vel includatur) videatur potiùs Summulistica, quam Theologica, dummodo constet, requiri proximè ad specificativum Fidei; conformior tamen videtur inclusio, quam connotatio. Probatur, quia ratio essentialitèr diversificans, (nisi obstet aliquod magnum inconveniens,) potiùs est censenda inclusa, quam connotata: talis autem est veritas in cognoscendo, quia ab illa habet testimonium saltem partialitèr, quod sit infallibile, opponaturque fallibili, ut iam probo.

42 Contra 3. Testimonium est infallibile essentialitèr ex eo quod testificans nec fallere, nec falli possit! Ergo utramque includit essentialitèr infallibilitas testimonij. Sicut autem, quod Deus fallere non possit sumitur à veracitate ut forma, ita quod falli non possit sumitur à veritate in cognoscendo ut à forma: parum enim prodesset, quod essemus certi de eo quod Deus determinatus est essentialitèr ad dicendum quod sentit, si essemus dubij, an sentiret de rebus aliter ac sunt. Etenim si vir determinatus esset semper ad dicendum quod sentit, diceret nobis, se habere in corde propositum vel internam promissionem de faciendo aliqua re in beneficium alterius, & esset apud nos in conceptu tantæ simplicitatis, ut fortè ipse nesciret, quid sit propositum, vel quid sit promissio, non possemus firmitèr testimonio ipsius assentiri, eo quod licèt non falleret, fortè fallebatur.

43 Hinc assero 2. contra P. Ripalda. (& est 2. pars, cum Patre Oviedo, *disputat. 2. de Fide;*) quod non sufficit Authoritas promissoria, sed essentialitèr requiri pro motivo utramque simul veritatem, ita ut nullum Dei attributum possit sufficienter sine isto complexo Fidem specificare, etiam dum credimus fore certissimè ea quæ Deus promisit, vel quotiescumque credimus Deo promittenti. Etenim cum nos non possimus credere Fide Deo promittenti, nisi ipse testetur de sua promissione interna, promissio solùm ut testificata à Deo potest firmare nostram Fidem; atqui promissio ut testificata non potest Fidem infalibilitare, nisi quatenùs testificatio est talis, quod in ea Deus, nec fallere nec falli possit, & hoc proveniat formalitèr ab illo complexo, nullus erit assensus Fidei, nisi specificetur à tali complexo.

44 Fateor ergo, præcisa & seclusa veracitate & scientia Dei, quod iste assensus potest esse certus: assentior futuritioni gloriæ Beatorum, quia Deus decrevit absolutè, & promisit illam decreto & promissione interna. Etenim tale decretum & promissio se ipsis connectūtur essentialitèr cum tali gloria, supposita in Deo fidelitate & constantia, atque immutabilitate, Omnipotentiaque ad exequendum, & tollenda obstacula. Sed id solum est verum respectu Dei, & Beati, qui noscunt illos affectus internos in seipsis, & propterea non indigent ad assentiendum propter illos testimonio Dei infallibili: sed non est verum respectu nostræ Fidei, quæ de illis affectibus certificari nequit, nisi Deus testetur illos testimonio quod fiat infallibile quoad nos. Non autem erit apud nos infallibile, nisi certificemur de illo complexo utriusque veritatis.

45 Ex his confirmatur ampliùs nostra sententia: Dum credimus gloriam promissam & decretam, esse futuram; vel credimus, quia Deus testatur de decreto & promissione, & futuritione; vel credimus præcisè futuritionem, quia decreta, & internè promissa. Si primū, est verè Fides, sed ob testimonium Dei. Si secundū, fortè non est Fides, sed Theologia, quia est assensus gloriæ propter decretum, tanquam propter Mysterium revelatum.

46 Si dicas, non esse Theologiam, quia hæc deducit effectum ex decreto, & promissione per modum illationis; iste autem assensus assentitur gloriæ per modum fiduciæ fundatæ in promissione, & sic est Fides. Sed contra: nam si est Fides & per modum fiduciæ in promissione, debet esse immediatè in promissione ut testificata, nam de ea in se nobis non constat; alio enim pacto non est certa quoad nos, nec infallibilitans Fidem immediatè, licèt sit certa quoad se. Si autem ut testificata: ergo ut infallibili à prædicto complexo.

47 Adverte, in locutione divina sicut & humana, præter rem dictam, præire in loquente cognitionem in intellectu, (pro qua substituitur locutio) & affectum dicendi iuxta mentem, in voluntate. Undè quando Deus loquitur de suis actibus internis, sive voluntatis sive intellectus, & isti sunt materia locuta sive dicta, sive quando dicit, v. g. *Ego iudicavi de hoc;* præter iudicium locutum, (quod est res dicta & manifestata) præcedit in Deo illa alia cognitio quasi reflexa repræsentans iudiciū manifestatum, & pro illa & non pro iudicio locuto supponit locutio illa externa dicens: *Ego iudicavi.* Ut igitur locutio sit infallibilis, conformitas ipsius in ratione veracis debet esse cum cognitione illa quasi reflexa: at in ratione veræ, (quo pacto sumitur à conformitate cognitionis cum obiecto) sumitur ab obiecto, nempè à iudicio cognito & dicto per eandem locutionem. Sic hæc secunda conformitas est cum obiecto; & prima cum mente. Utraque autē simul conformitas, est quæ certificat & infallibilitat

locutionem. ¶ Confirmatur: quia etiam si Deus diceret se de tali re, ita iudicasse, vel talem rem promisisse, vel decrevisse, prudens non assecuraretur de re, (licèt esset securus de existentia promissionis,) si esset certus solum de veracitate, posset enim dubitare, an benè iudicaverit, vel an sciverit quod promittebat.

ARTICVLVS V.

ARGVMENTA CONTRA PRIMAM PARTEM Conclusionis.

48 PRimum est contra explicationem divinæ Authoritatis sic. Dum credimus plebeio, quia est notitiosus & verax, non dicitur quod credamus ob eius authoritatem, sicut dum credimus viro magnę dignitatis: ergo authoritas non stat in illo complexo, sed in alia dignitate. Distinguo antecedens: si sermo sit de authoritate testificativa, nego antecedens: si de vulgari, concedo antecedens: quia vulgaris summi solet non à solo constitutivo formali authoritatis testificativæ, sed etiam à radicali, nempè ab obligationibus sciendi res, & dicendi eas iusta mentem, quæ obligatio nascitur ex dignitate. Respondere etiam posset, quod non quęvis scientia & veracitas, etiam si sit ratio assentiendi, sortiri solet nomen authoritatis, sed quando est eximia.

49 Secundum argumentum: Authoritas divina est principium loquendi ad extra infallibilitèr: ergo claudit præter illud complexum, Omnipotentiam, quæ est principium ad extra. Distinguo antecedens, loquendi qualificativè sive qualificandi locutionem infallibilitando eam, concedo antecedens; loquendi productivè & efficientèr, nego anteced. Hoc autem pertinet ad Omnipotentiam, illud verò ad authoritatem, quod præstat complexum illud in genere causæ formalis obiectivę specificantis Fidem.

50 Tertium argumentum: Obiectum formale debet attingi formalitèr immediatè & ratione sui; sed authoritas divina non sic attingitur à Fide: ergo non est obiectum formale. Minor probatur: quia nullum Dei prædicatum attingitur à nobis nisi mediatè & per creaturas. Hoc argumentum omnem Virtutem Theologalem destruit. Concessa maiori, distinguo minorem: Prædicatum divinum sive authoritas non attingitur immediatè à nobis per omnes actus, qui ipsam attingunt, concedo; per actus Fidei subdistinguo: non attingitur immediatè originalitèr sive immediatione faciali, vel originaria, còncedo. Primi enim actus attingūt illam per media creata, ut fiat transitus ad Fidem: immediatione terminativa, nego; quia per speciem relictam ex alijs cognitionibus, iam immediatè & per seipsam terminat assensum Fidei, tanquam ratio immediata assentiendi Mysterio.

51 Pro cuius maiori intelligentia nota, nos dum per creaturas noscimus Deum, noscimus illum mediatè: ex tali autem cognitione resultat in nobis species impressa de ipso Deo originata ab illa priori cognitione, & sæpè per hanc speciem noscimus Deum immediatè terminativè, v.g. sic: *Deus est existens; Deus est Omnipotens:* Quin per istas cognitiones recordemur creaturarum, quæ fuerunt medium ad primum assensum de existentia Dei, à cuius primi assensus specie relicta, iste secundus tanquam à principio originatus est. Et propterea causalitèr semper est mediatus. Sic sæpissimè, postquam de aliqua re formavimus assensum per pręmissas tanquam per medium assentiendi, posteà recordamur sæpè rei iudicatæ, & obliti omninò sumus motivi. Similitèr ergo postquam nobis constat de divina authoritate mediatè per creaturas, remanet species per quam authoritas immediatè terminat, & ratione sui specificat assensum Fidei.

52 Ex his infertur 1. Deum Omnipotentem & Auxiliantem solum materialitèr vel remotè requiri ad Fidem, quatenùs producit obiectum, de quo summa Veritas testatura est, & producit efficientèr testificationem. Vt Omnipotens autem & Auxilians influit causalitèr in ipsum assensum Fidei, quin sic proximè pertineat formalitèr ad obiectum formale Fidei. Infero 2. Cognitionem veram, quæ ingreditur divinam authoritatem, non esse necessarium quod sit determinate scientiæ visionis, vel determinate scientię simplicis intelligentiæ, sed erit illa, per quam Deus attingit obiectum illud, quod intendit revelare, vel potiùs cui correspondet locutio.

53 Quartum argumentum: Veritas prima testificans & utramque claudens, non est ultimum in quod resolvitur Fides: ergo non est obiectum formale. Antecedens probatur: quia ideò credo, quod Deus revelat infallibilitèr, quia in se est verus Deus in essendo. Item credo Trinitatem, quia Deus ait; tamen credo dicere illam, quia Ecclesia proponit: ergo authoritas Dei dicens, non est ultimum. Nego anteced. loquendo de ultimo in linea Fidei. Vltimum enim est prima authoritas dicens. Ad probation. Respond. illa, quæ adduntur, non addi intra lineam Fidei, quia hæc sistit in Deo revelante. Sed in alia linea proponente obiectum Fidei, de quo infra: sicut in combustione linea Virtutis comburendi & linea approximationis, sunt diversæ lineæ.

54 Quintum argumentum: Deus ut verax est prima veritas in dicendo; ergo eius veracitas est tanta veritas, ut nulla sit excogitabilis maior veritas: ergo non solum ipsa est conformitas cum mente sed cum obiecto, ita ut falsum nequeat subesse. Maior enim esset veritas, utramque claudens conformitatem. Concesso antecedenti, distinguo consequens: veracitas est tanta veritas, ut nulla sit maior, quantum attinet ad conformitatem locutionis cum mente, concedo; quantum ad utramque simùl cum mente & obiecto, subdistinguo. Ex propria linea præcisè, nego; ex propria & ex consortio cognoscitivę, quam petit ad plenè infallibilitandum, concedo.

55 Sextum argumentum: Ergo Fides non differt à prophetia, quæ etiam innititur primæ veritati revelanti. Vndè omnes Christiani erimus Prophetæ. Nego consequentiam. Tùm quia prophetia præter assensus ob primam veritatem, pendet à multis alijs, de quo *Quæst. 25. de Incarnatione, Artic. 6.* Tùm quia licèt utraque attingere possit idem, sub prima veritate, adhuc differunt in tribus. Primum, quantum ad obiectum formale, quia prophetia nata est niti in prima veritate revelante, quin ex se dicat determinationem sicut dicit Fides, ad innitendum in dicto ipsius per modum dicti, & non per modum connexi: potest enim esse de prima veritate ut visa, sicut erat prophetia in Christo Domino nostro.

¶ Secundum, quantum ad obiectum materiale, quia prophetia determinata est ex se ad obiectum, prout in quadam differentia temporis, nempè prout futurum: secùs Fides, quæ est de obiecto quasi æterno, id est; quod æternè est verum, v. g. *Christus natus est.* Tertium, ex parte attingibilitatis, quia Fides assentitur sub attingibilitate permanenti, id est regularitèr per lumen permanens. Prophetia, saltim quando est obscura, est regularitèr sub transeunti.

⁂ ⁂ ⁂

ARTI.

ARTICVLVS VI.

ARGVMENTA EX P. RIPALDA CONTRA secundam partem Conclusionis.

56 SEptimum argumentum, ex P. Ripalda contra secundam partem: Assensus quo credo effectum futurum, quem Deus decrevit, est Fides Theologica, atqui iste non movetur ex sapientia Dei, sed præcisa sapientia, movetur ex veracitate dicente in Deo esse tale decretum, & coniuncta constantiæ & potentiæ Dei: ergo datur Fides, quæ non movetur, sed præscindat à veritate in cognoscendo. Mai. constat, quia talis assensus est Theologicus cum nitatur aliquo intrinseco Dei, nempè decreto. Minor vero probatur: quia etiam si non apprehendamus, Deum habere notitiam futurorum, adhuc effectus noscitur ut impotens non esse, si apprehendamus Deum esse veracem in dicendo, dicentemque se habere tale decretum. Si autem apprehendamus constantem atque simul Omnipotentem, certum nobis erit quod non mutabit decretum, & quod ponet effectum in executione: ergo talis effectus eo ipso noscetur à nobis ut infallibilis, ex sola veracitate coniuncta constantiæ & Omnipotentiæ.

57 Confirmatur: quia dictum Dei connectitur cum re dicta infallibiliter medio decreto faciendi illam: cum ipso autem decreto, à quo mutuatur connexionem, sufficienter connectitur tale dictum media veracitate asseverante in Deo esse tale decretum: ergo præscindendo à scientia Dei, adhuc manet sufficiens infallibilitas Theologica, & connexio cum effectu in tali dicto divino ad infallibilitandum assensum Fidei.

58 Respond. ad argumentum, distinguo maiorem: Assensus quo credo, esse tum quem Deus decrevit facere, est Fides Theologica distinguo: si credo propter testimonium Dei testantis de tali decreto, concedo; si propter cõnexionem futuri cum decreto interno sumpto præcisè & secundum se, nego; quia iste assensus potiùs est Theologia inferens effectum ex causa determinata & ex Mysterio revelato: non enim assentitur tunc immediatè propter revelationem, sed propter decretum internum connexum revelatum. Nego insuper min. nempè Fidem moveri à sola veracitate, supposita constantia, si Fides sit propter testimonium Dei testantis de decreto: Ex veracitate enim benè sequitur, quod Deus revelans decretum, existimet se illud habere. Ex constantia autem sequitur, quod si decretum habeat sicut existimat habere, non mutabit illud, & quod Omnipotentia exequetur rem decretam. Ex his tamen non constat, quod illa existimatio divina de decreto sit vera, & in Deo verè supponens decretum, quovsque constet nobis de veritate divina in cognoscendo, & quod sciat verè, quid sit decretum?

59 Ad confirmationem nota, aliud esse quod effectus decretus à Deo sit infallibilis quoad se; aliud quod sit infallibilis quoad Nos. Quoad Nos non erit, nisi per testimonium Dei, infallibile ab utraque veritate. Vndè distinguo antecedens, & concedo utramque partem de connexione & infallibilitate effectus quoad se & quoad Beatos, summi sufficienter, in uno ab interno decreto efficaci, & in alio à veracitate. Quoad Nos vero, sive quoad nostram Fidem, nego antecedens: quia quovsque nobis cõstet de testimonio Dei ut infallibili ex utroque capite, nõ erimus certi per Fidem, de futuritione effectus: Veracitas enim ex se probat solum quod Deus, non diceret rem esse à se decretam, nisi existimaret se decrevisse; quod verò res sit verè decreta, & existimationi additur veritas, ex veracitate non probatur nisi addatur ulteriùs veritas in cognoscendo, & sic nego consequens.

60 Octavum argumentum contra eandem partem: Assensus quo credo futurum esse quod Deus promisit se facturum, est Fides; sed talis assensus potest non niti ulla ex his veritatibus: ergo. Mai. patet, quia est assensus propter testimonium Dei promissorium. Min. autem probatur. Eo ipso quod ponatur tale testimonium, & apprehendatur Deus ut fidelis in suis promissis & ut potens ad exequendum certificamur (omni alio per rationem sublato,) quod erit res. Etenim fidelitas in promissis certificat Nos, de eo quod Deus habeat voluntatem efficacem faciendi rem; Omnipotentia verò certificat de executione rei per talem voluntatem decretę; atqui fidelitas, (si sit distincta à veracitate) & Omnipotentia, est quoddam complexum omninò præscindens à complexo utriusque veritatis: ergo qualibet ex his præcissa, est dabilis aliquis assensus Fidei Theologicę. Confirmatur: quia in illo complexo ex voluntate efficaci, ex fidelitate & Omnipotentia, est certissima Deo futuritio effectus: ergo & potest esse certa nobis. Si autem homini, quem fidelem novimus in promissis, & potentem facere rem, eo ipso credimus illi, si promittat; multò magis Deo ex his capitibus præcipuè.

61 Respondetur concessa maiori, si credam propter testimonium promissorium Dei, & nego minorem: quia eo ipso quod concipiam testimonium, & dictum Dei, concipio dixisse quod sentit, & sentire quod verè est. Ad probationem minoris, concessa maiori nego minorem, nempè quod cognita à nobis externa promissione, & Deum esse fidelem & Omnipotentem, simus per hoc præcisè certi de effectu futuro. Si enim per impossibile stantibus his suboriatur dubium in nobis, an sit sapiens, vel non, & an promiserit ex sola existimatione, non penetrans rem promissam, nec penetrans, an sit efficax, vel inefficax propositum internum faciendi rem promissam, dubitare poterimus de effectu, & de applicatione efficaci Omnipotentiæ ad illud producendum. Numquam ergo Fides nostra ex Dei externa promissione concepta, erit certa quovsque nobis constet, eum benè noscere interni affectus efficaciam, quam exterius exprimit, & in his quæ dicit promissoriè motum fuisse ex certa scientia, & non ex falsa existimatione.

62 Decretum ergo efficax Dei se solo certificat de effectu, si summatur per modum medij visi: secùs si per modum testificati, quia cum tunc non videatur connexio, supplet illius vices infallibilitas dicti, quæ concipi nequit ut certificet, sine utraque veritate. Ad confirmationem respond. fidelitatem & Omnipotentiam, si addatur voluntas efficax, se ipsis esse medium certificativum pro Deo & Beatis, quibus patent; secùs pro nobis, nisi Deus testificetur testimonio infallibili, quale non est absque scientia. Ad illud de Fide hominis respond. eam non debere esse certam ab eius testimonio, & ob id non quærenda in illo tot securitatis capita. Adde etiam utramque veritatem requiri, saltim prudenter existimatã, ut prudenter licèt fallibiliter credamus propter dictum ipsius, rem fore.

63 Contra hæc replicabis. 1. Deus non solum est fidelis in promissis internis, sed etiam in verbis suis, ut Scriptura clamat: *Eo ipso enim quod locutus est rem, & procedit de labijs suis, nõ poterit fieri irrita:* Ergo independenter à promissione interna, in solis eius Verbis promissorijs datur plena securitas. Resp. concesso anteced. de Verbis suis, nego consequentiam. Etenim Deus est fidelis in Verbis suis, & quatenùs concipiuntur ut sua: non ergo eo modo quo à nobis in nostris Metaphysicis nugis voluntariè pro disputatione concipiuntur, excludendo per rationem illa capita veræ promissionis, & scientiæ de illa; à quibus verba sua accipiunt securitatem quoad Nos. Sic enim, & non aliter concipiuntur à nobis ut verba sua.

64 Ex quibus sequitur ex decreto efficaci absoluto sufficienter proposito, firmari plenè assensum de futuritione rei decretæ, sed pro illo intellectu cui sufficienter proponatur, v.g. pro Beatis illud videntibus

no-

nobis autem non proponitur sufficientèr, nec per fidelitatem, quia hæc solum infert futuritionem sub conditione quod decretum, aut promissio interna sint absoluta & efficacia, & noscantur vt sunt, secùs si conditionata aut inefficacia, nec per testimonium Dei præcisè vt veracis, quia hoc solum probat in Deo existimationem decreti efficacis, non verò realitatem ipsius. Constantia autem, aut Omnipotentia non probant realitatem talis decreti: proponitur ergo sufficientèr nobis per testimonium Dei veracis, simúl & veri in cognoscendo. Tunc enim talis testificatio ex vtroque latere vera, proponit certissimè quoad Nos tale decretum efficax vt verè existens in Deo; & sic certificamur de futuritione effectus.

65 Sed contra doctrinam propositam occurrit mihi alia replica satis difficilis. Positis verbis promissorijs, & fidelitate atque Omnipotentia Dei, necessario erit effectus externè promissus, etiam seclusa veritate in cognoscendo: ergo possum illi assentiri Fide certa. Antecedens probatur, quia si Deus existimet se promisisse absolutè, licèt non promisserit sic, necessario tenetur ex dictamine suæ conscientiæ exequi promissionem, quia ad ita faciendum obligat illum fidelitas: ergo tenetur per novam voluntatem efficacem applicare Omnipotentiam ad executionem effectus externè promissi; nam non potest Deus operari contra dictamen obligatorium: ergo licèt Deus falleretur in illa existimatione decreti efficacis, adhuc futuritio effectus erit nobis certissima, eo præcisè quod Deus cognoscatur à nobis vt existimans promisisse, & vt fidelis & potens. Consequentia probatur: quia licèt Deus per decretum inefficax, non moveat Omnipotentiam ad executionem, hic tam datur decretum efficax inductum ex promissione externa & fidelitate, seclusa veritate in cognoscendo.

66 Respond. nego antecedens sive sequellam; loquendo quoad nostrum assensum. Ad probationem distinguo antecedens: Deus necessariò tenetur exequi talem effectum necessitate quoad se vera, concedo; vera quoad nos, nego. Etenim semel exclusa à Deo ipsius scientia verissima, dubitare possemus, an detur in Deo talis conscientia, sive dictamen de obligatione efficacitèr applicandi Omnipotentiam ad futuritionem effectus: sicut enim dubium nobis esset, an falleretur in illa existimatione de promissione interna, etiam posset suboriri in nobis aliud dubium, an excluso dictamine de obligatione, posset formare dictamen oppositum de non obligatione, & quod Deus ob suum supremum dominium & libertatem non poterat obligari, etiam ex fidelitate. Numquam ergo quoad nos erit plena securitas de effectu ex Dei testimonio, nisi concipiamus veracem; & simúl verum in cognoscendo.

67 In fine nota 1. ex *Artic. 4.* Duas illas cognitiones repertas in Deo, dum dicit: *Iudico Petrum salvandum esse*, vnam directam, quæ est res dicta sive iudicium dictum, & aliam reflexam dirigentem locutionem, cuius vicaria est, & pro qua supponit ipsa locutio, posse esse vnam & eandem cognitionem, exercentem tamen duo munera; directæ de salute Petri, & reflexæ de iudicio salutis. In rigore autem tale iudicium vt tale, est Mysterium revelatum, licèt simul sit veritas in cognoscendo infallibilitans locutionem de tali iudicio. Si ergo assentitur quis saluti Petri futuræ propter tale iudicium præcisè vt tale, talis assensus non est Fides, sed Theologia. Communitèr tamen & regularitèr non assentimur tali obiecto per Theologiam, sed per Fidem, quia ita immiscentur cognitiones illæ divinæ in locutione Dei, vt assensus noster sit de salute Petri propter Deum dicentem, se ita iudicare.

68 Nota tandem hìc nomine veracitatis infallibilitantis testimonium, nos solum intelligere virtutem determinantem ad conformitatem locutionis cum mente, quæcumque sit talis virtus, sive sit strictissima veracitas ex motivo specialissimo veracitatis, sive sit charitas, quæ ex motivo divini honoris & bonitatis determinet Deum ad non mentiendum, & ad conformandam locutionem cum mente.

ARTICVLVS VII.

DE VERITATE IN ESSENDO IN ORDINE *ad obiectum formale Fidei.*

69 QVæritur 1. circa veritatem in essendo, an Deitas sive essentia Dei se sola, præcissa alijs attributis, sufficiat ad assensum Fidei? Nego contra P. Ripalda *disput. 1. sect. 11.* Est tamen communior sententia. Probo, quia dum assentior Trinitati, quia Deus dicit: dictum externum Dei, licèt infallibilitetur quoad se à Deo provt Deus est, secùs quoad nostram Fidem. Probatur: quia testimonium per modum testimonij nequit concipi vt infallibile ad nostrum assensum, nisi concipiatur procedere à teste provt cognoscente id de quo testatur, & volente testari iuxta id quod cognoscit; atqui Deus præcisè vt Deus, & prova præcisus à scientia, potiùs concipitur vt non sciens actu & formalitèr id quo testificatur: ergo testimonium eius præcisè vt Dei, non potest concipi vt infallibile; imò potius vt expositum periculo falsitatis, vtpote testimonium eius, qui nec videt, nec scivit positivè, quod testificabatur.

70 Dixi per modum testimonij. Etenim non quodlibet signum, sed solum dictum per modum dicti specificat essentialitèr Fidem. Adde quod in rigore, a Deo præcisè per modum Dei, seclusa scientia, tale signum non esset locutio, nec esset dictum Dei; sola enim illa signi productio est verè locutio, quæ modo intellectivo profert signa expressiva conceptus interni, id est, cognoscendo significatum talis signi, & media tali cognitione dirigendo prolationem illius signi. Licèt ergo Deus vt Deus ponatur posse proferre signa necessario vera, & nos posse assentiri rebus significatis ex motivo talium signorum prolatorum à Deo, tamen ille noster assensus non esset Fides, sed evidentia in medio connexo; quia illa prolatio signorum non esset locutio. Nec enim in Deo intelligitur potentia loquendi, nisi intelligatur cognitio & voluntas: non ergo assensus ille esset Fides sed scientia.

71 Nec obest 1. Quod Maiestas Dei se ipsa præbet suo testimonio, & locutioni authoritatem & dignitatem; se ipsa enim cohibet irreverentiam discredendi ei, atque subijcit intellectum nostrum sibi & suo testimonio: ergo se ipsa subijcit intellectum vt credat. In primis enim nego suppositum, si excludatur scientia: quia tunc non est locutio nec testimonium, licèt esset signum certum ex alio capite. Vndè si vt Deus cohibet irreverentiam discredendi ei, id intelligitur si testificatur: & tunc cohibere irreverentiam habet ex vi Deitatis non formalitèr, sed radicalitèr; quatenùs illa connexa est radix scientiæ & veracitatis, quæ consequuntur indispensabilitèr ad illam pro posteriori, quin excludantur per rationem. Ex quo ad summum sequitur quod intellectus, examinato motivo credendi, seclusa scientia, nec auderet credere nec discredere, quia Deus non loquitur, nec esset testimonij ratio ibi, & quia seclusa scientia, deesset ratio & securitas testificativa.

72 Nec obest 2. Quod Deitas vt talis, ratione sui pugnat cum omni imperfectione morali, sicut & cum Physica: ac per conseq. cum mendacio: ergo immediatè, & ratione sui facit dictum Dei esse certum, & oppositū falso. Confirmatur: Deitas vt præcisa ab attributis, est impotens dicere falsum: ergo & determinata ad dicendum verum: ergo ei potero assentiri propter ipsam; & ideò PP. sæpè docent, non debere assentiri Deo in suis dictis, quia Deus est.

Res-

73 Respondent communiter, Deitatem ratione sui, solum radicaliter pugnare cum imperfectione morali, & mendatio; nam formaliter pugnat per Attributa, impræscindibiliter subsequuta. Et cum Deus non loquatur nisi post Attributa habita, his per rationem sublatis, non datur loquutio nec mendax nec vera; & sic nec dabitur creditio. Ad confirm. concesso antecedenti, negant consequentiam, quia Deus vt præcisus à scientia & voluntate, præscindit à posse dicere verum, & ab omni dicere, & sic datur medium, nam Deus nihil dicit nec potest; ac per consequens repugnat creditio propter dictum Dei. Dum autem Patres dicunt, nos debere assentiri Deo vero dicenti, quia Deo vero: intelliguntur de Deo vero, modo quo ipse est in se sapiens & verax & non iuxta nostras præcisiones, & nugas metaphysicas, quibus Deitatem à sapientia, & veracitate separamus.

74 Sed replicatur fortiter contra istam responsionem, quia Deitas ratione sui est formalissimè Sanctitas: Sanctificatque ratione sui humanitatem, *vt probavimus quæst. 19. de Incarnat.* ergo ratione sui est incompatibilis formaliter cum peccato, & cum dicto falso, quia hæc omnia dedecent formaliter Sanctitatē & Deitatem, est que per se ipsam incompatibilis cum illis. Nota 1. pro responsione, mendatium & peccatum dupliciter sumi posse. 1. In ratione maculę & inhonesti, & indecentis quasi in facto esse. 2. In fieri sive in ratione operationis, & elicitive. 1. Modo opponitur Sanctitati & Munditiei. 2. Modo voluntati rectę vt principio elicitivo operationis honestæ.

75 Nota 2. vt Deitas sit per se ipsam Sanctitas, non requirit vt per se ipsam sit operativa rectè & opposite ad operationem inhonestam, sed sufficere, vt per se ipsam sit mundities opposita immediatè cum macula peccati, & cum qualibet indecentia, & quod sit radix, sive Ius, cui debeantur virtutes, & comprincipia ad operationem rectam. In hoc complexo enim stat essentia Sanctitatis propria Dei, vel Filiorum Dei. Vnde via munditiei imbibit immediatam incompatibilitatem cum omni immundo, & inhonesto, & indecenti: at via operationis non importat ex se immediatam oppositionem cum operatione inhonesta, sed mediatam: ratione scilicet voluntatis, virtutis, & comprincipij ad illam necessario subsecuti.

76 Ex quibus facilè respondetur ad argumentum, quod Deitas licèt dicat per se ipsam oppositionem immediatam cum mendatio in facto esse per modum incompatibilitatis; specialem oppositionem cum illo vt operatione, dicit mediatè ratione veracitatis oppositæ locutioni mendaci. Nec est inconveniens vt idem per diversas vias opponatur alteri immediatè & mediatè. Patet exemplo Lot, qui fuit Pater Moab, quem genuit ex sua filia; & sic fuit simul Pater, & Avus, atque oppositus immediatè & mediatè ei. Non ergo Deus subijcit intellectum nostrū vt credat ei, nisi ipse exercitè loquatur, nec loquitur exercitè nisi ratione veracitatis subsecutę, ac per cōsequens, non obligat ratione solius Deitatis, sed subsecutorum ad Deitatem.

77 Obijcies 3. assensus Fidei debet esse purè propter Deum dicentem, id est propter motivum Fidei, excluso omni alio motivo: ergo qui ponat obiectum Fidei iuxta suam sententiam in vno, v.g. in sola veracitate, debet credere ob illud, exclusis motivis aliarum sententiarum: & si contigerit, quod eius sententia non attingerit scopum, ille Author non exercebit Fidem; & licèt attigerit scopum, attinget probabilitèr solùm, & ideò non exercebit Fidem, cum non sit de motivo Fidei certo, sed probabili. Concesso antecedenti, nego consequent. & quæ subsequuntur. Etenim in Fide distinguendum est motivum Fidei certum & dogmaticum, à motivo disputabili. Primum stat in Deo revelante, & omnes credimus & debemus credere *à vulto*, quia Deus dixit: & sic certissima est Fides nostra ex motivo. Restat postea quomodo & quid imbibatur in illo motivo dogmatico & certo? Supra hoc solū, intrat disputabilitas; & quidem pro exercitio Fidei omnino impertinens. Debet ergo credere quodlibet Mysterium, quia Deus dixit, incluso motivo dogmatico, & exclusis alijs; secùs incluso motivo indogmatico, sive motivo disputabili.

ARTICVLVS VIII.

AN DEITAS VT TALIS PARTIALITER INtret vt obiectum formale Fidei?

78 Videtur quod sic contra plures. 1. Quia Fides est Theologica ab obiecto formali, vel ab incluso in illo. 2. Quia magis movet, subijcitque intellectum, quod dicens sit ipse Deus testificans, quam quod sit Angelus etiam si iste concipiatur vt impotens falli, aut fallere; solicitat enim sibi Dei Maiestas maiorem reverentiam ad sua dicta: ergo valdè conducit formalitèr proximè vt moveat ad assensum.

79 Assero tamen 2. Obiectum formale Fidei quoad formam authoritatis testificativę stat proximè & formalitèr in complexo vtriusque veritatis vt transcendentalitèr divinæ. Deus autem sive Deitas vt testificans pro perfectione Deitatis sumpta, intrat per se remotè & radicaliter, & vt suppositum testificans media authoritate vt forma. Prima pars probatur: quia ab illo complexo vt tali habet testimonium sufficientem infallibilitatem, vt sæpè probatum est: & assensus est Theologicus formalitèr ab vtraque veritate vt transcendentalitèr divina sive identificata cum Deitate. Secunda pars etiam patet: Deitas enim præcisè ratione sui non specificat Fidem, sed ratione authoritatis; pertinet tamen per se vt suppositum loquens, & infallibilitans testimonium, media tali authoritate divina vt forma.

80 Assero 3. Deitas intrat ad augendam authoritatē, nō quidem testificativam infinitam formalem vt talem, sed testificativam vulgarem, de qua supra Artic 5. quæ quidem valdè conducit ad Fidem, secundum requisita ex parte voluntatis. Probatur: quia Deitas ratione sui importat, non quidem scientiam, & veracitatem inclusas; benè verò obligationem & debitum indispensabilitèr habendi illas. Vndè dici potest Deitatem addere ipsi Fidei nostræ subiectivam securitatem pro voluntate; & hoc est quod probat secundum argumentum, factum pro ratione dubitandi: cum enim assensus Fidei nostræ vtpote obscurus debeat à propria affectione voluntatis dirigi, valdè conducit Maiestas Deitatis, cui voluntas nostra multo magis reverentiam exhibebit, quàm Angelo, subijcietque & obligabit intellectum vt assentiatur Deo dicēti, vtpotè infinitè veraci, quàm Angelo dicenti.

81 Obijcies 1. Testimonium Dei est infallibile, eo ipso quod qui loquitur sit Deus verus: ergo intrat veritas in essendo. Distinguo consequent. intrat radicaliter per se, & per modum suppositi, concedo; intrat per modum formæ sive partis formæ, nego: sicut visio Beata per se petit intellectum creatum intrantem in principium visionis; intrat tamen per modum suppositi, & non per modum virtutis, aut partis virtutis in nostra sententia, ponente quod lumen est tota ratio agendi.

82 Obijcies 2. Assensus ob testimonium Dei verà non innititur toto Deo materialiter & physicè sumpto: ergo sola Deitate vt tali, vel saltem ipsa cum authoritate. Respondetur, non inniti toto Deo sumpto, vt facit sensum materialem & physicum, sed toto Deo vt facit sensum formalem in linea testificativa, medio attributo authoritatis, sive vt significat Deum vt contractum formalitèr per attributum authoritatis: sicut dum dicimus: Deus Iustus punit: hæc propositio est formalis, & sonat Deum punire, non se toto, (nec enim punit Misericordia) sed Iustitia vt at-

tributo speciali formali; Deitate vt radicali, sive vt supposito.

83 Nec obest 3. ex Aureolo, quod Fides resolvitur vltimò in Deitatem vt talem: ergo ipsa est formale vltimatum. Antecedens probatur: ideò credimus Deo dicenti Incarnationem, quia est summè verax; sed ideò est summè verax, quia est verus Deus: ergo credimus vltimatè, quia est verus Deus. Consequens probatur: quia est duplex quæstio. Prima, cur credis Incarnationem dictam à Deo? Respondemus, quia summè verax. Secunda & vltimata: cur est summè verax? Respondemus, quia est verus Deus: & hîc sistendum. Confirmat. sicut se habet res ad esse, sic se habet ad cognosci verè & vt est; sed Deitas est primaria ratio, propter quam Deus est summè verax, & testificator veri: ergo etiam est primaria ratio, id est vltimata in resolutione, vt credatur ei. Min. prob. quia quævis essentia est primaria ratio essendi respectu proprietatum.

84 Pro solutione nota, diversam esse sæpè rationem essendi, & rationem assentiendi. Etenim Ens est ratio essendi ad vnum, verum, & bonum. Veritas tamen est ratio assentiendi ipsi enti. Item Deitas est ratio essendi respectu attributorum & creaturarum, quæ tamen in cognitione à posteriori sunt ratio assentiendi Deitati. Licèt ergo Deitas respectu veritatis, sive authoritatis pertineat ad causam rei, potest non pertinere ad causam assensus, saltèm in cognitionibus abstractivis & Fidei. Respond. ergo nego antecedens, Ad probationem concessa maiori, & minori nego consequentiam.

85 Ratio autem negandi illam est, quia fit transitus de ratione essendi ad rationem assentiendi, qui non valet, cum sint diversæ lineæ. Si enim mulier nubat viro, quia dives est; ipse autem dives sit, quia vsurarius: non ideò valet consequentia: ergo nubit ei quia est vsurarius; actus enim nubendi vltimò sistit in divitijs: quod autem vir sit vsurarius pertinet ad viam, per quam divitiæ pervenerunt ad ipsum, & non pertinent ad motivum affectus mulieris. Similitèr quod Deus sit ratio essendi respectu authoritatis infallibilitantis, pertinet ad viam per quam Deus habet authoritatem, & non pertinet ad rationem formalem movendi assensum, (licèt pertineat ad radicalem vt dictum est.) Vndè optimè dixit Caietanus, quod vltimatè credimus dictum Dei, quia ipse est ipsissima veritas, & non potest ampliùs inquiri nisi ineptissimè, cur credamus veritati. Quod si potest inquiri vltra, cur Deus sit prima veritas in dicendo? Hoc iam pertinet ad lineam essendi, & non respondetur per motivum Fidei, sed ex parte actus per evidentiam, vel Theologiam ex parte obiecti per Deitatem, vel per Mysteriũ revelatũ. Prima ergo quæstio habet responsionem per Fidem. Secunda non, sed per scientiam, vel &c.

86 Ad confirmationem respond. distinguo maior. sicut se habet res ad esse, sic se habet ad cognosci verè, si sermo sit ex parte rei cognitæ, concedo; nam res solum noscitur verè, si noscitur vt est in se; si sermo est ex parte modi, vel medij, vel rationis formalis cognoscendi, nego; nam sæpè sunt valdè diversa ratio essendi & cognoscendi, licèt aliquando possint esse idem, non tamen respectu Fidei. Et sic concessa minor, nego conseq.

ARTICVLVS VLT. & §. I.

AN VERITAS IN ESSENDO SIT OBIECTVM formale quod?

87 NEgant communiter RR. quia Deus solum est materiale præcipuum, sive Attributionis. Probatur 1. ex D. Thom. *hic artic* 10. in corpore: si consideremus materialitèr ea quibus fides assentit, non solum est ipse Deus, sed etiam multa alia. Et licèt adversarij respondeant dici à Divo Thoma materiale, comparativè ad rationem sub *qua*; tamen RR. sine interpretatione videntur ad litteram sequi D. Thomam. 2. Probatur: quia ad formale *quod* præter attingi ratione sui, & quod alia attingantur propter ipsum, requiritur, quod ipsum attingatur per omnes actus ex parte rei factæ, sive creditæ; atqui Deus non sic se habet ad omnes actus Fidei: ergo. Minor probatur, licèt enim præcipui nostræ Fidei articuli sint de Deo, vel de Christo Homine vt Deo, tamen sunt alia credenda, in quibus ex parte obiecti crediti *vt quod*, non apparet Deus, imò nec vllus ordo ad Deum, v.g. dum credimus Abraham genuisse Isac, & quod Baptista fuerit decollatus ab Herode, & quod Tobias habuerit canem; hæc enim & similia etiam creduntur Fide, quia Deus dixit: & in his provt præcisè sunt obiectum creditum per hos actus, nullus apparet ordo ipsorum ad Deum ex parte obiecti crediti.

88 3. Quia cum Fides ex parte sit practica, debet esse de operabili, quale non est Deus. Si respondeas, Deum vt assequibilem à nobis, iam esse quid operabile & hoc pacto est obiectum Fidei practicæ, quæ hoc fine respicit operabilia. Sed contra, quia non per omnes actus Fidei practicos attingitur Deus vt operabilis, sed per plures operabilia ipsa secundum se vt dicta à Deo, v.g. non debet occidi proximus, quia Deus dixit non occidendum; per hos enim & similes actus licèt credamus, quod Deus dicit, non recordamur sæpè de ordine non occisionis ad assequendum Deum. Hæc sent. est conformis negantii (in quæst. 1. primæ partis de sacra Doctrina,) Deum esse obiectum formale *quod* scientiæ Theologiæ; nam per plures actus non attingitur Deus, sed ex alijs Mysterijs deducuntur conclusiones.

89 Objicies 1. ex P. Gonet hîc: D. Thom. *artic.* 1. *ad* 1. dixit, quod Deus se habet ad Fidem, sicut sanitas ad medicinam. Respond. intentum esse in ly, sicut quod se habeat per se & formalitèr ad Fidem, vt est Deus dicens, seque tenens ex parte obiecti formalis motivi. Quod si replicet ex eodem D. Thom. dicente: Omnia quæ credit Fides de Humanitate, Sacramentis, & alijs attingi à Fide, provt ordinantur ad Deum. Respond. ad Deum vt obiectum præcipuum & attributionis inter materialia; quæ creduntur vt magis noscatur Deus, cõcedo, sed non est obiectum formale *quod*, quia non attingitur per omnes actus.

90 Objicies 2. Per omnem actum Theologicum debet Deus attingi vt *quod*, & non sufficit vt *cui* credimus: ergo. Antecedens patet, quia Religio Virtus non est Theologica, & tamen Deus est *cui* ipsa exhibet reverentiam & cultum. Nego antecedens: nam dum charitas amat proximum propter Deum, vel Deo, est verè Theologica; imò per actum istum & similes: *Damnati æternè punientur à Deo*; quod creditur non est Deus ipse, sed æternitas pœnæ: ergo non debet attingi vt *quod* semper. Ad probationem nego paritatem, quia Deus non est *cui* respectu Religionis. & actuum internorum, quos elicit; sed respectu obiecti ipsorum. Est enim Deus *cui* reverentiam & cultum dare volumus, quæ reverentia fit ipsi. Benè verò est Deus *cui* respectu Fidei, quia est *cui* assentitur, dum ipse dicit.

91 Objicies 3. Deus sub ratione Dei est formale *quod* Beatitudinis: ergo & Fidei, cui illa succedit. Nego consequentiam, quia respectu Beatitudinis etiam est *quo*, & sub *qua* veritas increata, secùs Fidei, cui illa succedit, & sic non valet paritas. Insuper concesso antecedenti, consequens. Fidei quoad præcipuos actus, concedo; quoad omnes nego. Prima disparitas est, quia nihil beatificat extra Deum, & sic omnis visio Beata debet esse de Deo: plura autem sunt revelata præter Deum: & sic potest esse Fides de illis, quæ non sit de Deo; succedit autẽ visio Fidei in eo quod illa videat omnia,

quæ

quę ista credidit. Secunda disparitas est, quia obiectum intellectus est ens propositum vt verum, vel per se ipsum, vel per testimonium Dei: illud deseruit ad visionem, & istud ad Fidem. Cum autem veritas pro omnibus obiectis visionis Beatæ sit vna, & ipse Deus; testimonia vero de reuelatis sint plura, inde est, quod visio debeat esse semper de Deo, in quo videantur omnia: Fides autem possit esse, vel de Deo, vel de alijs à Deo, iuxta testificatorum varietatem.

§. II. *ALTERA SENTENTIA.*

92 HÆC sententia est satis probabilis, & conformior forte dictis à nobis de Theologia; tamē pro opposita sententia, quæ videtur conformior Diuo Thomæ, & Patribus dici potest, obiectum formale *quod* alicuius habitus, sufficere si noscatur ratione sui per plures & præcipuos actus, & quod alia obiecta per alios actus tangantur propter ipsum & ordinentur vt magis cognoscatur ipsum per illa, tanquam per effectus signa, vel contraria. Sic autem tangi à Fide Deum satis indicant PP. apud Authores huius sententiæ, & satis congruum est, quod lumen Fidei sit datum à Deo, qui reuelauit plurimi, vt ex ipsis magis cognoscatur ipse Deus Trinus & Vnus, & Deus in essendo. Si autē Deus infudit Virtutes Theologicas Spei, & Charitatis talis naturæ, vt amēt Deum, & alia propter Deum, vt ex his magis ametur ipse, idem videtur dicendum de Fide intellectum illustrante ad Deum, & ad alia reuelata, vt ex his magis noscatur Deus.

93 Obijcies 1. contra hanc sententiam: attingi Deum modo dicto, & alia propter Deum, solum probare, quod Deus sit obiectum præcipuum & attributionis inter obiecta materialia informata obiecto formali reuelationis; non autem probare esse formale *quod*; & sic admisso, quod Sancti Patres dicunt, non ideò probatur esse formale *quod*: ergo. Respondetur, distinguo antecedens: quando ordinatio aliorum obiectorum ad præcipuum scientiæ, prouenit ex voluntate Principum scientiæ fundata in conducentia aliorum obiectorum, vt per illa magis noscatur præcipuum, concedo; quando ordinatio prouenit ex natura ipsius habitus, nego; quia tunc obiectum præcipuum est obiectum formale *quod* singulorum actuum, quia singuli eo tendunt in sua obiecta innatè, vt per illa cognita, magis noscatur præcipuum. Vndè ordinantur ad illud ordinatione innata habitus.

94 Si dicas: plures actus Fidei non ordinantur ex se ad Deum, licèt ordinentur ex voluntate Dei, vt magis noscatur Deus: ergo non est formale *quod*; sed attributionis respectu illorum. Antecedens probatur, quia in exemplis adductis, illi actus nec exprimunt Deum, nec ordinem sui obiecti ad Deum, nec loquuntur de illo: ergo. Respondetur concedendo non dicere ordinationem expressionis formalis; dicunt tamen virtualem & implicitam in ipso actu deriuatam ex natura habitus Theologici, qui per se est lumen inditum pro cognoscendo Deo in caliginoso loco: sicut Charitas est pro magis amando Deo; sicut enim arbor producit flores innate, pro conducentia quam habent disponendi ad fructum, & intellectus apprehendit, vt per alios actus inferat alia obiecta (& ob id est totaliter discursiuus.) Sic Fides est de vno obiecto, innatè intendendo, vt cognito illo magis noscatur Deus, non per illum, sed per alios actus.

95 Vndè non est necesse, quod omnis actus attingat Deum vt *quod* expressatum. Sed vel quod attingat, vel quod ex natura sua prior sit propter ipsum, magis expressandum per alios actus. Sicut omnia arboris sunt propter fructum; sicut & tota arbor est ex natura sua propter fructum, & sic flores, folia, & eorum productio etiam habent ex natura rei pro scopo fructum, non pro scopo expressionis, sed naturali ordinationis.

96 Obijcies 2. Deus est obiectum formale *quod* Fidei? Ergo attingitur ab ea per se & ratione sui: ergo & ratione suæ intrinsecæ veritatis; atqui hoc est falsum, quando quidem Fides nihil attingit, nisi ratione diuini testimonij, siue Deitatis extrinsecè participatæ à testimonio: ergo non est obiectum formale *quod*. Concesso anteced. distinguo consequent. per se & ratione sui tanquam *quod*, vel vt tale obiectum petitum ab ea, concedo; ratione sui vt motiuo attingendi nego 1. consequent. & 2. Attingitur enim per se, sed non ratione suæ veritatis, aut virtutis, quia Fides vt Theologica per se petit Deum vt talem, id est vt inter obiecta reuelata à Deo, actus ipsius attingant Deum, sed Deum vt dictum, & quia reuelatus est à Deo; sicut videre beatificè petit intellectum creatum vt talem, & vt influentem, & petit illum ratione sui vt *quod*, non autem ratione virtutis suæ, sed alienę, nempè luminis gloriæ.

97 Replicas, Fides credit, quia Deus dicit: ergo ipsa ex se habet credere, non hoc, aut illud determinatè, sed quodcumque, si à Deo dicatur: ergo nec determinatè Deum vt Deum. Concesso antecedenti, distinguo consequens: non hoc aut illud determinatè, si Fides summatur præcisè vt diuina, concedo: quia sic est de quocumque; si summatur vt Theologia, & vt lumen de Deo per testimonium Dei noto, nego: quia sic est de Deo, & de his, quæ ipsius sunt vt talibus. Sicut visio Beata in produci præcisè potest oriri à principio vt quodlibet ens est; at in produci vitaliter est ab intellectu, vt intellectus est, tanquam à supposito, quod ipsa petit.

QVÆSTIO II.

DE REVELATIONE IN ORDINE AD OBIECTUM formale Fidei.

ARTICVLVS I. & §. I.

AN INGREDIATVR IN ILLVD?

98 REVELATIO est locutio Dei ad extra, qua Deus manifestat nobis credenda, & se illa sentire ita. Plures docent, esse puram conditionem, quæ applicat authoritatem Dei vt motiuum totale ad obiectum materiale credendum; sicut approximatio ignem ligno, & præmissæ formales obiectiuas, vt conclusio assentiatur suo obiecto propter illas. Sed tenendum est, esse obiectum formale partiale Fidei. Ita contra Aureolum, Aragon, & alios communior sententia, & ex Nostris Lezana, & Bonæ-Spei. Probatur: quia Nos non assentimur futuritioni Antichristi propter solos actus internos Dei, sed propter eius testimonium: actus enim interni sunt testimonium in posse, & in actu primo. Assentimur autem quia Deus dixit: ergo motiuum formale assentiēdi non est, quia verax est præcisè, sed quia verax est & dixit.

99 2. Non se habet vt pura applicatio, sed vt mouens; Fides enim credit obiectum materiale, non propter se ipsum, nec propter authoritatem vt potentem dicere: ergo propter dicentem, tanquam propter vim completiuam mouendi. ¶ Tertio, connexio obiectiua obiecti formalis cum materiali, necessario intrat in motiuum assentiendi, quia est quæ constituit obiectum in ratione determinandi intellectum. Atqui reuelatio est connexio, est ligatura, & vnio nectens obiectū formale cum materiali, & sic mouet atque determinat ad assensum: ergo intrat in obiectum formale. Maior patet, quia si obiectum formale & materiale se habent dispa-

ra-

ratè in ordine ad assensum, necessario debent ligari, vniri & determinari, vt possint movere, & sic determinata & non aliter moveat ad assensum: ipsa ergo connexio, determinatio, & ligatura est partialiter movens ad assensum. Sic connexio obiectiva cum præmissis obiectivis, ostendo illas cum conclusione obiectiva, determinat intellectum ad assensum conclusionis.

100 Minor autem probatur: quia authoritas & Mysterium, ablata revelatione, disparatè se habent in ordine ad assensum credendi: hodie enim non possumus credere Fide divina futuritionem hominis, qui erat nasciturus, licèt vera sit, & licèt Deus possit illam revelare per authoritatem suam; eò solùm quod non revelavit de facto illam: ergo vt res credatur Fide, debet credi quia exercitè & in re est revelata: intrat ergo revelatio vt talis in vim motivam assentiendi, quod non habet approximatio ignis respectu virtutis cremandi, quia non intrat in virtutem, sed illam iam supponit. Insuper, quia connexio authoritatis cum Mysterio vt moveat, debet esse connexio contractiva authoritatis in genere testificativo, quia in alio genere non movet ad Fidem; atqui in isto genere, formalis contractio & determinatio stat in eo, quod Deus dixerit rem & res dicta sit ab illo: ergo ipsa locutio est determinatio movens ad assensum.

101 Respondebis locutionem connectere & movere vt conditionem. Contra, quia conditio non potest participare rationem illam & munus, ad quod est conditio. Propterea approximatio est conditio, secùs ignis & calor, quia licèt omnes requirantur, tamen soli illi vt virtus; illa verò vt applicatio virtutis. Similitèr cognitio obiecti boni est pura conditio ad amandum, quia solum se habet vt applicatio bonitatis ad voluntatem, & non vt motivum, atqui revelatio se habet vt virtus partialis movendi ad assensum, & non solum vt applicans & manifestans intellectui divinam authoritatem, vt in actu primo testificativam: non enim credimus, quia per revelationem innotescit nobis authoritas Dei cognoscens Antichristum, & potens testificari de illo, sed credimus, quia testificatur: ergo locutio non se habet vt purè proponens & trahens authoritatem divinam, sicut approximatio ignem, sed vt determinans & complens in linea movendi, vniendo authoritatem cum Mysterio, quæ vnio determinat ad movendum: ergo se tenet ex parte obiecti formalis, & non vt conditio.

102 Ex quibus sequitur, hanc revelationem debere esse quid distinctum à Deo, & non esse actus ipsus internos Dei, quos aliqui vocant activam revelationem: sed esse externam ipsam & temporalem prolationem signorum, explicantium & manifestantium res revelatas & Deum ita sentire: quæ prolatio potest fieri à Deo, vel per actus internos nostros, quibus loquitur intra nos, vel per alia signa externa. Intrat autem in obiectum Fidei talis revelatio simul cum divina authoritate increata, illam infallibilitante. Ab hoc capite summunt plures excessum charitatis supra Fidem. Charitas enim habet pro formali totali aliquid increatum, nempè bonitatem Dei provt in se, vel saltim pro formali vltimato; Fides verò non, sed Deum per signa creata dicentem.

§. II. ARGVMENTA.

103 Obijcies 1. Revelatio est quid creatum: ergo non intrat in obiectum Virtutis Theologicæ. Nego consequentiam, quia potest intrare partialitèr: sicut in obiectum Spei, quod est Deus possessus, in quod vt bonum nobis intrat possessio, quæ est visio.

104 Obijcies 2. in lege promulgatio est conditio, & tota vis movens & obligans est ipsa lex: ergo etiam authoritas in Fide. Probatur consequens, quia lex vt informet rem præceptam, non minus indiget promulgatione, quam authoritas locutione. Quidam negant antecedens: quia lex non est completa in ratione obligandi, nisi per manifestationem: sicut voluntas se obligandi alteri, non completur in ratione obligandi, nisi per manifestationem illi factam. Sed fortè alius dicet hos actus esse diversos. *Ego facio, quia superior vult & imperio suo me movet: vel ego facio, quia me obligat:* Respectu primi promulgatio est conditio; respectu secundi est pars, quia non aliter movet obligando in actu secundo, nisi vt intimata; nam ante intimationem non obligat.

105 Alij melius, dato antecedenti negant consequentiam. Disparitas est, quia Deo credimus, quia ipse dicit: Superiori autem obedimus, quia per suam voluntatem imperat, & non quia præco promulgat, licèt requiratur quod promulget. Vndè promulgatio supponit totam vim obligandi in ipso Imperio & lege, solumque habet trahere illam ad subditos; locutio autem non trahit solum, sed facit & complet vim movendi. Clariùs Respond. concesso antecedenti, nego consequentiam. Disparitas est, quia duplex potest esse connexio, sive applicatio. Vna obiecti formalis ad materiale, (sine quâ disparatè se habent ad movendum.) Alia est applicatio vtriusque simul & cōplexi simul sumpti, ad potentiam notificando illi illud. Primo modo se habet in Fide locutio, & sic intrat in obiectum formale, dans vim movendi. Secundo modo se habent promulgatio legis; legis inquam per se ipsam informantis rem mandatam, explicatio Parochi de Mysterijs Fidei, & cognitio proponens bonum voluntati. quæ quidem non movent ex parte obiecti, sed applicant omne quod movet, sive totale motivum obiectivum, ipsi potentiæ. Vndè sub lata promulgatione, adhuc perseverat connexio imperij & imperati: secùs ablata testificatione, & sic promulgatio & cognitio boni, ob id sunt pura conditio.

106 Vndè isti actus sunt valdè diversi: *Amo Deum quia bonum*, vel *amo quia cognosco esse bonum.* Item: *Succurro Petro, quia Pauperi, vel succurro quia quidam me rogavit, vt succurrerem Petro Pauperi.* Primi enim actus ponunt verum motivum illarum virtutum. Secundi autem, non motivum, sed conditionem puram ponunt pro causali; & si illud quod exprimunt esset motivum, sunt actus alterius virtutis.

107 Obijcies 3. Si revelatio intrat in obiectum formale: ergo actus Fidei erunt specie diversi ab obiecto formali. Consequens probatur, quia revelationes sunt diversæ: quædam enim sunt signa naturalia, vt quæ fiunt internè per cognitiones, & alia sunt ad placitum vt verba. Respond. idem dicendum à vobis, nam etiam authoritas Dei erit diversa pro diversis Mysterijs, vtpote imbibens circa diversa Mysteria diversas cognitiones & volitiones manifestandi, de diversis obiectis revelandis. Respond. ergo pro omnibus, Nego consequent. quia illa diversitas se habet valdè materialitèr ad Fidem: hæc enim præcisè assentitur, quia Deus summè sapiens & verax dicit: dicat quodcumque & quomodocumque; & quia est sapiens & verax generalitèr, non autem quia scit de hoc, & quia vult dicere de hoc; sed generalitèr quia dicit vt summè sapiens & verax.

108 Vndè quamvis assensus de futuritione Antichristi nitatur divina authoritate vt includente cognitionem & volitionem, vt manifestativas Antichristi, adhuc assensus iste non differt specie formalitèr & per se ab assensu Incarnationis, saltim Theologicè: quia vtrumque credimus, non quia tale est, sed quia quodcumque sit, dictum est à Deo. Credimus autem Theologicè, quia vel est quid divinum, & ordinatum ad Deum, quodcumque tandem sit, quod sic ad Deum est ordinatum, ab ipso Deo dictum, atque revelatum. Dixi

Theo-

Theologicè, quia non curo de distinctione inter ipsos actus, quæ provenire possit ab obiecto materiali. De hac enim distinctione physica, disputent Animastici.

109 Obijcies 4. Credens certo Antichristi futuritionem, quia Deus dicit: debet scire quod Deus dicat; aliàs imprudenter crederet: atqui non possumus scire, quod Deus dicat; ergo nec credere propter revelationem. Minor probatur. Vel scimus, Deum dicere Mysteria, quia ipse affirmat se dicere; & hoc non, quia non constat nobis talis affirmatio; vel quia tale dictum continetur in Scriptura, vel quia Ecclesia Romana docet Deum dixisse; atqui neutro modo: ergo. Minor probatur: si Christianus interrogetur, cur credat Deum revelasse Incarnationem? Respondet: quia continetur in Scriptura, quæ est testimonium Dei. Si interrogetur: cur credat Deum loqui in illa? Respondet: quia ita docet Ecclesia, cum Spiritus Sanctus assistit. Si interrogetur, cur credat hanc assistentiam? Respondet, quia Scriptura dicit. Non enim habemus aliud medium, cum non viderimus eam. In his autem responsionibus manifeste committitur circulus, & res manet inexplicata; videtur autem magna imprudentia credere, quia Deus dicit: cum non constet quod ipse dicat.

110 Solutio huius argumenti ineptissima erit, si quis dicat, non curandum de circulo in rebus credendis. Probatur: quia Nuntio Papæ, v.g. afferenti Litteras ipsius Papæ subcentis in eis, vt ipsi Nuntio credatur, credimus propter authoritatem Papæ, ita iubentis in illis Litteris: Litteras autem ipsas credimus esse Papæ, quia Nuntius dicit, eam subscriptionem esse Papæ: ergo in rebus credendis non est vitandus circulus. Sed hoc displicebit cuilibet Prudenti: & talis circulus vocatur vitiosus, quia relinquit rem inexplicatam & incertam.

111 Respond. ergo, nos credere Nuntio, quia Papa iubet per Epistolam, vt credamus; hanc autem Epistolam esse Papæ ideò credimus, quia affert alia signa, nempè sigillum, vel alia adminicula. Si autem de illis dubitaremus, fortè crederemus Nuntio & Epistola propter propriam Nuntij, & Epistolæ authoritatem, (suppositis alijs signis & congruentijs, tanquam conditione assentiendi.) Quomodocumque autem sit, circulus vitandus est, modo quo infra.

112 Vera argumenti solutio pendet ex alia Quæstione de vltima resolutione Fidei, in quo tandem stet vltima credendi ratio. Quæ Quæstio maiorem requirit indaginem; & sic Artic. sequenti examinabimus illam.

ARTICVLVS II.

IN QVO STET VLTIMA CREDENDI *ratio?*

113 TRes sunt sententiæ principaliores. Prima, respectu nostri, quibus non est facta revelatio immediatè sicut Apostolis & Prophetis, ponit vltimam resolutionem in authoritate Ecclesiæ vt ab assistentia Spiritus Sancti infallibilitata. Ita Durand. Molina, & alij. Secunda, ponit in signis credibilitatis, v.g. in miraculis & similibus. Tertia, in veritate intrinseca ipsius revelationis. Credimus enim Deum dixisse, *quia verè & in re dixit*: Ecclesia & signis se habentibus vt pura conditione applicante, & manifestante potentiæ totalem rationem motivam & obiectivam Fidei: totalem inquam, imò & vltimatam. Hæc est communior sententia. Prima sententia impugnatur communiter, quia talis Spiritus Sancti assistentia est nobis æquè incognita, ac ipsa revelationis existentia; non enim constat per se ipsam, sed quia Deus dixit in Scriptura. In hac autem Deum loqui, vbi constat nobis? Si ex Ecclesia, ecce circulus.

114 Obijcies pro hac sententia: Communiter docemur credere, quæ Ecclesia proponit & quia proponit; atqui non authoritate humana vt tali, quia est fallibilis vtpote humana: ergo quæ authoritate à Spiritu Sancto assistente. Confirmatur, ex Augustin apud Petrum Hurtad *disputat. 7. sect. 1.* dicente: *Quod non crederet Evangelio, nisi moveretur ab authoritate Ecclesiæ.* Respond. distinguo maiorem: Quia Ecclesia proponit, ita vt talis propositio sit necessaria conditio applicans potentiæ totam rationem obiectivam, concedo. Talis enim propositio certificat nos de totali ratione obiectiva; tanquàm ratio formalis motiva obiectiva, nego. Hæc enim sum ùm stat in ly: *quia Deus dicit.* Augustinus autem loquitur, non de motione obiectiva, sed de certificativa, vt dictum est de promulgatione legis. Qui autem credat Mysterium propter authoritatem Ecclesiæ, tanquàm propter obiectum formale, licèt exerceret assensum vtilem & Ecclesiæ satis veneratiuum, sed non Fidem Theologicam strictam, prout ex obiecto formali.

115 Secunda sententia de signis credibilitatis solet impugnari sic. Ratio vltima Fidei, vel sunt signa existentiæ revelationis secundum entitatem, & cognita cognitione naturali; vel sunt signa reduplicativè prout signa existentiæ revelationis vel Mysterij, ex divina institutione. Primo modo non possunt esse vltima resolutio, quia hæc debet esse firma & infallibilis, qualis non sumitur ab entitate signorum, vtpote nullam dicente connexivam connexionem cum Mysterijs, nec cum eorum revelatione: & insuper cognitio naturalis ex signis, non potest habere firmitatem respectu rerum supernaturalium.

116 Item nec cognitio supernaturalis revelationis ex signis, est actus Fidei, si signa sumuntur entitativè, & propter vim intrinsecam. Etenim miracula facta in confirmationem Mysterij si entitativè summantur, movent, & convincunt, vt Mysteria assentiantur esse evidenter credibilia, non tamen esse vera in re ergo vt ... certificent de veritate Mysterij, debent summi, non entitativè sed vt elevata ex divina institutione in locutiones & sigilla Dei.

117 Hoc tamen pacto sumptis, si vltimatè assentimur propter illa, est assentiri propter intrinsecam veritatem divinæ locutionis, & est coincidere cum tertia sententia, & perseverat adhùc difficultas. Si enim assentimur Mysterio quia Deus dicit per miracula, tanquam per locutiones suas, vndè tibi constat, miracula esse locutiones Dei, nisi per Scripturam? & redditur circulus.

118 Sed obijcies pro Ecclesiæ authoritate, & pro signis sic: *Qui Mysterio ab Ecclesia sufficienter proposito dissentiretur, eo ipso esset Hæreticus*: Ergo quia eo ipso est de Fide: ergo Ecclesiæ authoritas intrat in rationem formalem resolutoriam Fidei. Concedo antecedens: quia Ecclesia proponit illud, vt à Deo revelatum. Et distinguo consequens; eò ipso ab authoritate Ecclesiæ, vt à ratione formali obiectiva motiva, nego; vt à propositione sufficienter manifestante & approximante totalem rationem obiectivam Fidei, concedo consequentiam. Est ergo conditio, sicut in igne approximatio, non autem vis formalis movendi. Idem dicendum contra Granado de apprehensione supernæ existentiæ revelationis, nempè se habere vt conditionem proponentem veritatem intrinsecam existentiæ revelationis. Nos ergo credimus Fide, quia existentia revelationis vera est, non autem quia apprehensa est.

119 Pro nostra sententia, nota ex dictis, inter ea quæ excitant ad credendum, alia se habere vt motivum obiectivum Fidei; alia verò vt conditionem & applicationem motivi ad potentiam vt ista assentiatur propter tale motivum, & assensus nutriatur illo vt cibo. Sicut quando cibus applicatur ori in cocleare, coclear non se habet vt cibus alens, & comedendus, sed vt ci-

bum applicauit Orì comesturo. Sæpè autem conditiones dari soleot a nobis pro ratione effectus, sed non propterea egrediuntur limites puræ conditionis. Sic interrogatus quis: *Cur ignis combussit lignum?* Respondere solemus: *Quia à Petro fuit applicatus ligno.* Similitèr: *Cur credimus Mysteria hæc, & hæc, & non alia à Deo revelata privatim aliquibus?* Respondemus: *quia illa & non ista sunt proposita ab Ecclesia vt credantur.* Responsiones istæ non sunt datæ per formalem vim causatiuam, sed per conditiones.

120 Assero ergo cum tertia sententia. Vltima ratio credendi est intrinseca veritas ipsius revelationis vt infallibilis ab authoritate Dei; propositio autem Ecclesiæ & alia signa credibilitatis sunt pura conditio applicans & ostendens potentiæ obiectum credendum, & motiuum formale obiectiuum, propter quod est credendum, nempè quia est dictum à Deo. Vndè, quærenti, cur Christianus credat Incarnationem? Optimè respōdetur: quia Deus dixit in Scriptura. Si rursus quærat ab illo, vndè ei constet, Scripturam & similes testificationes esse Dei? Non debet respondere per rationem formalem vltimatam obiectiuam credendi, quia hæc stat præcisè in eo quod Deus verè loquatur per illas, sed respondere debet per medium, siue viam per quam ratio formalis & totalis credendi obiectiva, ad ipsius Christiani notitiam pervenit, eique applicata est. Secunda enim interrogatio non est de motiuo, sicut prima, sed de applicatione. Sicut si quis interroget Petrum, cur amas Deum? Respondet, quia est bonus. Si iterum: vndè tibi constat, quod sit bonus? Hæc interrogatio iam non est de motiuo obiectiuo formali amoris, sed de conditione applicatiua, & de medio per quod bonitas Dei pervenit ad notitiam Petri.

121 Quo autem pacto possimus cognoscere per propositionem Ecclesiæ veram existentiam revelationis, quin propositio pertineat ad rationem assentiendi, optimè explicuit Petrus Hurtado *de Fide, disputat. 7. sect. 4.* & nos tetigimus supra *quæst. 1. artic. 5.* Sicut enim ex accidentibus noscimus substantiam, & ex creaturis Omnipotentiam Dei, & istæ cognitiones relinquunt speciem, per quam posteà directè & immediatè noscimus Deum esse Omnipotentem, & Petrum esse substantiam, absque mentione expressiva creaturarum, aut accidentium. Sic per propositionem Ecclesiæ noscimus Deum revelasse Incarnationē. Et hæc cognitio relinquit speciem repræsentantem, Deum revelasse Incarnationem, & per illam postea, etiam non facta mentione de propositione Ecclesiæ, formamus illum assensum Fidei. Credo Incarnationem, quia à Deo est revelata. Est igitur motiuum huius actus intrinseca veritas existentiæ revelationis, sicut intrinseca veritas Omnipotentiæ est motiuum illius Iudicij: Deus est Omnipotens: creaturis se habētibus ad illum assensum, vt conditione approximatiua veritatis intrinsecæ Omnipotentiæ.

122 His sic declaratis, prob. conclusio. Quando vna veritas per aliam noscitur, posteà assentiri valet propter intrinsecam veritatem suam, vt constat in exemplis adductis de Omnipotentia per creaturas & substantia per accidentia. Insuper, quia sæpè persuademus nobis veritatem aliquam, inferendo eam ex alijs argumentis & medijs, vt primò amplectamur illam; posteà autem frequentèr illi assentimur immediatè propter suam veritatem intrinsecam, iam non curantes, vel obliti argumentorum & mediorum. Vndè respectu cognitionis huius immediatæ, sola intrinseca veritas se habet vt motiuum obiectiuum: illa autem media, quæ ad primam cognitionem se habent vt motiuum, ad illam secundam immediatam se habent vt pura conditio, quæ potentiæ approximavit talem veritatem intrinsecam, & transivit: ergo licèt Ecclesia proposuerit nobis revelationes Mysteriorum, vt primo crederemus, Deum revelasse propter propositionem Ecclesiæ, posteà dum Fide divina credimus, quia Deus revelavit: veritas intrinseca revelationis erit motivum obiectivum talis Fidei; propositio autem Ecclesiæ erit pura conditio.

123 Confirm. Omninò requiritur talis propositio ad Catholicè credendum, nam ex August. *Evangelio non crederem, nisi Ecclesia me moveret authoritas:* Requiritur tamen vt notificet nobis, quę Mysteria dixerit Deus. Est enim nobis valde ignotū ipsius dicere de tali, vel tali re, & egemus manuducente certo. Etenim Fides dicitur cæca, fortè quia eget Ecclesia vt duce, ad inveniendum Thesaurum revelationis, siue rei revelatæ, quam certo attingat: imò cum Mysteria sint tām abscōdita, & sit tām occultū, quid Deus dixerit & quid non dixerit, credere sine Ecclesia proponente est imprudentia vel facilitas.

124 Atqui talis propositio est notificativa veritatis intrinsecę revelationis, in qua stat vis movendi obiectiva ad assensum: ergo hęc sola est ratio assentiendi, & illa est pura conditio. Min. prob. Tùm quia communiter Mysterijs assentimur quia Deus dixit, absq; vlla reflexione, aut commemoratione propositionis Ecclesiæ: prout dictum est de argumentis persuadentibus aliquam veritatem. Tùm quia Fides vt Theologica est propter locutionem Dei vt talem, qualis non est propositio Ecclesię, vt statim dicam: ergo hęc est cōditio. Ratio autem obiectiva etiam vltimata in Quæstione: *Cur credis?* Est intrinseca veritas: propositio enim Ecclesiæ pertinet ad Quæst. vndè tibi constat?

ARTICVLVS III.

RELIQVA DE RESOLVTIONE FIDEI.

125 OBijcies contra dicta: Fides est certa metaphysicè; sed cognitio revelationis per propositionem Ecclesiæ vt conditionem, non est talis: ergo quæ sic pendet ab Ecclesia non est Fides. Minor probatur: quia conclusio ex præmissis, si vna non est metaphysicè certa, nec ipsa est metaphysicè certa, (sequitur enim debiliorem partem.) Atqui propositio Ecclesiæ se habet vt præmissa, & non est metaphysicè certa, cum eius authoritas sit humana: ergo nec Fides erit, si fundetur in illa. Resp. 1. nego min. quia propositio Ecclesiæ in proponendo res Fidei, habet infallibilem assistentiam Spiritus S. non quidem loquentis, sed detinentis Ecclesiam, ne possit errare in hoc.

126 Respond. 2. negando, quod propositio Ecclesiæ sit præmissa. Datò ergo quod non esset metaphysicè certa, adhùc Fides esset certa metaphysicè, quia illius essentialis certitudo summitur ab immobilitate sui obiecti formalis & essentialis, quod est veritas intrinseca revelationis, & etiam summitur à principio influxivo superno ad veritatem exercitam obiecti determinato, & non summitur à propositione, quia hęc solum est conditio. Vndè hæc, vt dixi, non se habet vt præmissæ ad conclusionem, quia obiectivæ sunt motivum essentiale respectu illius. Adde insuper, quod conclusio formalis potest esse certior pręmissis, non quidem ab obiecto (quia quantum ad hoc sequitur debiliorem partem) benè verò à principio effectivo, si istud sit supernum, quia eo ipso est determinatum ad cognitionem de obiecto vt vero: Fides igitur semper est metaphysicè certa, quia fluit à principio superno indispensabilitèr determinato ad obiectum vt verum, licèt propositio Ecclesiæ non esset ita certa.

127 Replicabis: Existentia revelationis cum sit contingens non est metaphysicè certa: ergo nec motivum Fidei, si istud stet in illa. Distinguo antecedens; absolutè concedo; ex suppositione quod sit, aut proponatur ab Ecclesia, nego; quia Ecclesia ab Spiritu Sancto manutenta non potest proponere nisi certissimè verum, nec Deus dabit auxilium aut concursum ad hoc vt Fides divina influat in assensum, nisi

nisi ex suppositione, quod vera sit existentia revelationis.

128 Ex his respondendum est ad argumentum quartum, positum *Art.* 1. huius Quæstionis, memorando prius diversitatem inter illas quæstiones: *Cur credis Mysterium dictum à Deo? Et unde tibi constat esse dictum à Deo?* Prima quæstio est de linea virtutis obiectivæ, & motivæ credendi, in qua credens via credendi ultimo sistit. Secunda, non est de virtute & motivo credendi, sed de approximatione notificativa talis virtutis, & nō pertinet ad rationem formalem Fidei, nec ultimam, nec non ultimam, sed ad conditionem. Ad argumentum ergo respondetur, Nos credere ultimate quia Deus dicit in Scriptura, vel in traditione. & credimus dicere, quia dictio ista ut veritas existentię dicti cognita per speciem, de qua *numer.* 125. sit ultimum motivum credendi; illæ autem quæstiones, nempè: *Vndè tibi constat, Deum loqui in Scriptura*; & similes, iam non sunt de ratione credendi, sed de conditione notificativa, qualis est propositio Ecclesiæ, vel alia signa, quæ faciunt prudentèr & valde credibile, quod Deus talia Mysteria dixerit.

129 Infero 1. contra P. Suarez, ultimam resolutionem Fidei universaliter non esse, quia Deus dicat se dicere. Probo. Tū quia Deum dicere se dicere, ęquè reconditū est, ac Deum dicere, eisdemque est expositum difficultatibus: ergo si hoc non obstante, dictum reflexum Dei potest esse ultima ratio Fidei, etiam dictum directum. Tùm etiam, quia eo ipso quod quis credat Mysterium, quia Deus dicit, exercet Fidem, etiam si non recordetur illius reflexionis. Patet, quia eo ipso credit propter testimonium Dei. Tùm denique, quia dictum Dei est instar lucis, quæ licèt repræsentet & faciat colores visibiles, tamen primo & præcipuè se ipsam præsentat sine alia luce reflexa. Vndè D. Thom. *quæst.* 14. *de Veritate, artic.* 8. dicit: *Testimonium Dei præcipuè esse de seipso*: ergo eodem actu, quo credo Incarnat. quia Deus dixit, assentior ipsi dicto propter ipsum dictum & ultimatè, *quia verè dixit ipse.*

130 Infero 2. qui credit revelationem sic: *Credo Deum dixisse, quia dixit*: Etiam exercere Fidem, siquidem licèt necessariò præcedat sufficiens propositio Ecclesiæ ut conditio; assensus tamen nititur & movetur à dicto Dei ut tali. Nec obest si dicas, eum qui negat existentiam revelationis propositam ab Ecclesia, hanc & non Deum, facit mendacem, illique & non illi est iniuriosus; atqui si assensus Fidei deberet esse propter dictum Dei, dissentiendo faceret iniuriam Deo, & non Ecclesiæ: ergo non debet esse propter dictum Dei. Maior probatur, quia si quis Ministro Regio dicenti, Regem aliquid dixisse; responderet: si Rex dixit id, verum erit; nego tamen Regem dixisse. Tunc sic respondens, non Regem, sed Ministrum faceret mendacem: ergo similiter.

131 Responderi solet, negando antecedens: quia Deus inter alia quæ dicit in Scriptura etiam dicit, se loqui, & se dicere ea quæ Ecclesia sufficienter proponit, ut ab ipso dicta; ideòque etiam esset iniuriosus Deo, & faceret Deum mendacem, qui negaret Deum loqui illa, (præcipuè cum loquatur, non solùm directè ut lux, sed & reflexè:) sicut ille faceret mendacem Regem, & inferret illi iniuriam, qui visa Epistola Regis, (ubi dicit eam esse suā) eius manu firmata & sigillo signata, sive ex alijs signis sufficientèr proposita ut Regia (quibus Rex testatur, se loqui in illa) negaret Regem loqui in illa.

132 Pro complemento nota, omninò requiri via ordinaria ad credendum Fide divina propositionem Ecclesiæ, & Fidem etiam resolvendam esse in illam, sed non in illam, ut in rationem formalem, sed ut in regulam & conditionem infallibilitèr notificantem: *Quid Deus dixerit, & quid non dixerit.* Propter quam notificationem infallibilem Ecclesia est regula Fidei, & columna veritatis. Vndè hæreticum est dicere, ultimam rationem notificativam non esse Ecclesiam, sed Scripturam, vel proprium Spiritum: Cum enim ille sit expositus falsitatibus; illa verò diversis interpretationibus, si Ecclesia modo animato & rationali, & Pontifex ut Iudex visibilis controversiarum, non haberet proponere nobis verum sensum, nihil esset in Fide certum, sed omnia essent litigiosa.

133 Ex quibus intelliguntur illud Exodi 14. *Crediderunt Domino, & Moysi Servo eius.* Et illud ad Roman. 10. *Estis Cives Sanctorum superedifficati supra Apostolorum fundamentum, & Prophetarum.* Fidelis enim differt ab infideli, quia fidelis credit Deo simùl & Ecclesiæ sive Ministris Dei, Apostolis, vel Prophetis; nitendo Deo dicenti, ut ultima Fidei resolutione formali sive ut motivo; istis vero ut notificantibus via ordinaria talem ultimam resolutionem, nempè existentiā dicti Dei. Est enim Ecclesia infallibilis regula credendorum, quàm hæretici nolunt habere pro regula, sicut nos eam habemus. Vndè Ecclesia nec partialitèr est resolutio formalis Fidei per modum motivi obiectivi, quia Fides cū sit essentialitèr perfectè divina, nequit adhuc partialitèr niti authoritate locutiva non divina.

134 Nec propterea excludi debet ab obiecto formali Fidei omne creatum, ut aliqui contendunt, (alias excluderetur revelatio contra iam probata;) sed solum creatum se habens per modum authoritatis. Sola enim divina authoritas dat firmitatem Fidei, sed dat loquendo, ac per consequens opere suo dat, non Ecclesiæ. Nec obest nos Papæ loquentis per Legatum credere propter authoritatem Papę, & etiam Legati partialitèr: ergo & Deo propter suos Legatos, nempè Apostolos partialitèr. Negari potest anteced. quia authoritas Papæ est motivum totale; Legati verò est conditio notificativa. Alij dato anteced. negant consequent. quia illa Fides cum sit humana, potest moveri partialitèr à Legato; secùs Theologica, quæ tota est divina.

ARTICVLVS IV.

AN ASSENSVS EXPRIMENS MYSTERIVM, & non revelationem sit Fides Divina.

135 NOTA 1. Ex assensu Mysterij propter revelationem relinqui speciem impressam immediatam de Mysterio, ut dictum est de specie Dei ex creaturis, & substantiæ ex accidentibus. Etenim non differunt in hoc actus superni à naturalibus, & experientia teste sæpè Nos loquimur de Trinitate & de Eucharistia in concionibus, & in nostris meditationibus, assensu certo & meritorio, quin recordemur pro tunc, quod Deus illa dicat. Nec respondeas attingere revelationem, sed sine advertentia & attentione, quia consuetudo distractionem parit. Contra, quia si deest advertentia & attentio: ergo & cognitio expressiva revelationis: Tùm quia in nobis non datur alia advertentia. Tùm quia saltem ille assensus non movebitur obiectivè à revelatione, siquidem nec advertit, nec attendit. Si vero neges solam advertentiam reflexam. Contra: nam de hac non est sermo; quia reflexa, nec de Mysterio expressè assentitio datur.

136 Nota 2. ex Petro Hurtado *disputat.* 2. *num.* 6. duplex obiectum formale. Vnum terminativum, & aliud impulsivum. Illud terminat & attingitur intrinsecè per tendentiam ipsius actus, secus illud; licèt istud terminet actum antecedentem, qui impulit ad alterum actum, & se habet quasi extrinsecè respectu illius. Sic in discursu obiectum materiale obiectivum præmissarum est obiectum intrinsecum conclusionis. Obiectum, autem formale præmissarum sæpè se habet solum extrinsecè & impulsivè ad conclusionem: sic obiectum formale intrinsecum & terminativum Fidei est dictum Dei, propositione Ecclesiæ se habente ex-

trin-

trinsecè & impulsivè, quia cognito per vnum actum, quod Ecclesia proponit Mysterium vt dictum à Deo, postea fidelis impellitur ad credendum propter dictum Dei. Potest tamen obiectum impulsivum dupliciter impellere. 1. Actualitèr media cognitione actuali sui. 2. Virtualitèr, media specie relicta ex cognitione sui, vel media alia virtute.

137 Difficultas ergo est, an sit Fidei assensus ille Mysterij immediatus propter intrinsecam veritatem Mysterij, dum supponit revelationem iam antea per alios actus assentiam, vt obiectum impulsivum: Id est, an assensus illi, quos fideles frequentamus *de Trinitate & Incarnatione*, nullam facientes mentionem de eo quod sint revelatæ, sint strictè Fidei? Hurtado *disputat*. 6 postquam *sect*. 3. proposuit argumenta pro parte negante, *sect*. 4. affirmat relinquens argumenta insoluta. Ripalda etiam tenet affirmantem, cuius argumenta solvit P. Oxea *disput*. 2.

138 Negat autem communior sentent. Ita Aragon, Coninch, Granado, Lezana noster, & P. Oxea *disput*. 2. *de Fide*. Probatur hæc sentent. 1. Actus qui nullo pacto attingit intrinsecè, directè, vel indirectè, formalitèr, vel virtualitèr obiectum formale Fidei, non est Fidei; sed sic se habet ille actus: ergo non est Fidei. Maior patet. Tùm quia obiecta formalia intrinseca sunt normæ distinguendi virtutes, & si actui non assignetur intrinseca tendentia ad obiectum speciale alicuius Virtutis, confundentur Virtutes, si pro extrinseca aliqua denominatione, vel imperio, liberum sit vnicuique actum assignare huic vel illi Virtuti. Tum quia habitus superni sunt quasi potentiæ, & istę ab obiecto formali intrinsecè petito specificantur. Tùm denique, quia stricta Iustitia imperata à charitate, adhuc non est charitas, quia non tendit in obiectum huius intrinsecè, directè, vel indirectè, formalitèr, vel virtualitèr.

139 Minor autem probatur: quia talis assensus non nititur revelatione vt obiecto terminativo, quia illam non noscit; nec vt impulsivo actuali, cum intellectus non cogitet de illa; nec itē intrinsecè vt virtuali, ratione speciei relictæ. Tū quia talis species, vel non est species revelationis, sed Mysterij, vel saltèm nō impellit, nec influit vt species revelationis, quia hæc vt sic est impertinēs tali influxui. Insuper, dato quod impellat, sed nō ita vt assensus dicat intrinsecam tendentiam ad revelationem vt ad terminativum, adhùc indirectè, aut virtualitèr, sed ad summum extrinsecè; sed hoc non sufficit vt pertineat ad Fidem: ergo. Minor probatur: quia si sufficeret impulsus extrinsecus, sequeretur definitiones Ecclesiæ posse pertinere ad habitum falsitatis: aliquando enim mota est vt ab extrinseco impellente, à motivo probabili exposito falsitati, & à parte rei falso.

140 Exemplum in Concil. Florent. *Sess*. 18 *§. Ego affirmavi*: Decretum est Deitatem non generare, quia actiones sunt suppositorum, quod motivum iudicat falsum Bernal *de Incarnatione*. Insuper in Synodo 6. Angelos pingi posse placuit Concilio: motivum autem extrinsecum fuit: *Quia corporei sunt, & quia &c.* Ergo assensus nō pertinet ad habitum motivi impulsivi extrinsecè: ergo neque assensus Mysterij propter se, ad habitum Fidei.

141 Respondebis, illum assensum virtualitèr intrinsecè tangere revelationem; quatenùs ex se habet supponere cognitionem ipsius, & vt sic assentitur Mysterijs. Contra, quia non dicit connexionem vllam cum revelatione. Probatur: Non eam dicit propter Mysterium; quia illud non connectitur cum illa; nec propter modum tendendi ad Mysterium, cum tangat illud propter se, & non sub ratione revelati: nec propter speciem quia ista per se non est species revelationis, vel saltèm non respicitur ab actu sub hac ratione: nec necessario supponit cognitionem revelationis, cum talis species potuerit infundi à Deo, vel provenire ex alia cognitione superna, (& fortè naturali) non attingente revelationem.

142 Nec item, quia ad istum assensum & ad speciem impressam de illo, debeat præcedere saltèm vt conditio, alia cognitio revelationis per Fidem; licèt enim ita sit connaturaliter, sed non ab intrinseco assensus, qui potuit esse idem ex obiecto & principijs absque illa; id ergo provenit quia de facto non habemus speciem impressam, nisi per talem cognitionem, & tali via; hoc tamen non probat, quod pertineant ad eundem habitum, sed possunt ad diversos: sicut pertinet ad Metaphysicam cognitio Dei, & substantiæ vt sic, habita per speciem & cognitionem rei sensibilis vt impulsivæ, quin tale sensibile pertineat ad Metaphysicam.

143 Nec obest contra istam sententiam, quod talis assensus vtpote supernus & frequens, requirit habitum in nobis, nam species etiam superna non elevat nos ex parte potentiæ; atqui non assignabis alium, nisi Fidem: ergo pertinet ad istam. Si neges maiorem, quia sufficit Omnipotentia, vel qualitas transiens. Contra, quia cum actus sunt frequentes vt hi, non sufficiunt principium extrinsecum, aut intrinsecum transiens, sed requiritur intrinsecum permanens, id est habitus propter connaturalitatem. Ideò negant minorem: quia possunt oriri, vel ab habitu scientiæ infusæ, qui in gradu remisso admitti potest in fidelibus communiter; vel à Theologiæ habitu, cuius est assentiri propter intrinsecam Mysterij veritatem.

ARTICVCVS V. & §. I.

OPPOSITA SENTENTIA, ET NOSTRA.

144 PErtinere ad Fidem, probari potest vrgentèr sic ex Pat. Ripalda: Conclusio Theologica nitens in intrinseca veritate Mysterij est Fidei: ergo & iste assensus. Antecedens probatur: quia actus nitentes eodem obiecto formali, vnus formalitèr, & alius virtualitèr, sunt eiusdem habitus. Patet in intentione finis & in electione medij vt vtilis ad illum. Item in detestatione peccati propter oppositionem cum Deo, & amore ipsius Dei. Ratio autem à priori est; quia eiusdem virtutis est velle bonum, & fugere malum quatenus opponitur tali bono: Dirigitur enim fuga mali ex amore boni; atqui Theologia nitens formalitèr veritate Mysterij, eo ipso nititur virtualiter revelatione: non enim assentiretur obiecto illato ex Mysterio, nisi quia in præmissis Mysterium est assentitum propter revelationem, & conclusio assentitur derivativè ab illa: ergo idem de isto assensu. Et hoc probat Ripalda multis alijs argumentis.

145 Contra hanc doctrinam obijcies: Quod Religio dum vult cultum Dei propter honestatem cultus Dei, virtualitèr & indirectè attingit Deum; atqui non ideò est virtus Theologica: ergo falsa est probatio posita. Sed adverte valdè pro responsione, ad obiectum formale, vt dicatur virtualitèr tangi tanquam obiectum formale, non sufficere quod actus nitatur aliquo connexo cum illo, tanquam cum termino indirecto vndequaque. Patet in complacentia de contritione, vel de cognitione superna peccati connexis cum peccato: quæ complacentia, licèt sit de rebus quæ connectuntur cum peccato, non tamen nititur virtualitèr peccato, nec complacet in illo adhuc virtualitèr, quia est terminus vndequaque indirectus.

146 Tunc ergo intellectus nititur aliquo tanquam obiecto formali, quando nititur suo obiecto immediato formalitèr & non vltimatè, sed nititur illo propter aliquam rationem connexam cum alio, & vt derivatam ab illo quoad attingi; ita vt talis actus det sufficiens fundamentum ad hoc vt interpretari possit attingentia virtualis directa illius obiecti, à quo deri-

ta-

vatur in obiectum immediatum & directum, quod attingatur per talem actum. Sit exemplum in hoc actu: *Amo medium, quia est utile ad finem*; ubi licèt utilitas connexa cum fine, sit ratio directa formalis amandi, & finis indirecta; nihilominùs ita derivatur à fine bonitas in medium, ut ille amor interpretetur sic: *Quia amo finem, ideò amo medium ut utile ad illum*. Idem in contritione detestante peccatum propter divinæ bonitatis oppositionem, quæ contritio interpretatur sic: *Quia amo divinam bonitatem, ideò detestor peccatum oppositum cum illa*. Vndè tales actus necessario imbibunt aliquid speciale in se & suo modo tendendi circa obiectum indirectum, ut sit æquivalenter directum: siquidem necessitant quoad speciem saltim ad amorem obiecti indirecti.

147 Hoc non reperitur in actu Religionis; qui enim amat cultum Dei propter honestatem relucentem in colendo Deum, non ideò sequitur quod amet super omnia Deum; etiam enim si ipsum non amet, (imò etiam si odio habeat) potest velle dare illi cultum propter honestatem cultus: sicut etiam quis odio habens Regem, vel alium Prælatum suum, potest illi velle exhibere reverentiam dignitati debitam, quia debita est. Vndè semper est attendendum, quomodo actus nitatur uno obiecto expressato cum ordine ad aliud; si enim attingat istud virtualitèr saltim & implicitè propter derivationem ab illo, talis actus non habet illud pro obiecto pure indirecto, sed directo, sumitque specificationem ab illo.

148 Vndè assero: quemcumque assensum certum & obscurum Mysterij propter veritatem intrinsecam, esse de facto in hoc ordine rerum, Fidem divinam, si sit actus obscurus: quia non sistit ultimatè formalitèr & virtualitèr in ipsa veritate intrinseca, sed intrinsecè virtualitèr nititur ut obiecto formali, revelatione in quam necessario tendit, licèt non expresset illam. Hanc existimo esse comm. sententiam licèt contra aliquos. Probatur 1. Quia omnis assensus inevidens, & tentativè certus & supernus de Mysterio revelato, necessario debet esse ab habitu superno intellectuali & permanenti, (saltim si sit actus frequens) atqui non datur alius habitus supernus intellectualis & obscurus de facto in Christianis, nisi soli Fides Theologica: ergo talis assensus est Fidei Theologicę.

149 Probatur 2. Quia in repetitione talium assensuum, influxus tàm frequens nõ procedit connaturalitèr ab Omnipotentia extrinsecè assistente, nec ab auxilio intrinseco transeunte. Nec item ab habitu scientiæ infusæ quantumcumque remisso, siquidem à tali habitu debent assensus procedere evidentes, quales non sunt nostri (nam nec sunt de Mysterijs in se, & propter se, aliàs essent intuitivi. Nec de Mysterijs in aliquo medio connexo in se ipso viso: quod requiritur ad assensum evidentem abstractivum.) Nec sunt ab habitu Theologiæ, de quo statim: ergo sunt ab habitu superno Fidei divinę.

150 Quod non sint ab habitu Theologię, probatur: Talis enim habitus debet esse necessario supernus & per modum simplicis attingentiæ obiecti; atqui oppositum apparet frequenter in Theologia: ergo valdè dubium est, quod procedant ab illo. Prima pars mai. patet: nam tales assensus necessario sunt superni, cum habeant meritum magis frequens Fidei, (privare enim merito illos actus tam frequentes, valdè durum esset.) Et insuper, quia dirigunt sæpissimè actus supernos voluntatis: ergo debent esse superni ut proportionentur cum illis. Imò & hinc probatur debere esse Fidei, quia illi actus voluntatis placent Deo, & ex Apostolo: *Sine Fide impossibile est placere Deo*, id est sine directione Fidei.

151 Secunda pars mai. etiam probatur: Quia tales assensus feruntur in sua obiecta, non ut discursus, sed per modum simplicis tendentiæ, & petunt habitum sibi conformem. Insuper, quia tales assensus ferè numquam sunt de uno Mysterio prout illato ex Mysterijs revelatis, (qui modus tendendi est proprijssimus Theologię:) Ergo non sunt tribuendi Theologiæ illi assensus; præcipuè, cum adhuc sit sub magna lite, an habitus Theologiæ sit naturalis vel supernus, & communius sit esse naturalem. Item quia tales assensus in quovis Christiano sunt frequentissimi; nec tamen in quovis admittitur à Doctoribus habitus Theologiæ, sicut nec scientiæ infusæ.

151 3. Probatur: quia potest idem habitus supernus elicere duas differentias assensuum alicuius obiecti. Vnum expressando rationem formalem tanquam si sit ratio *qua*. Et alium non expressando illam, sed relinquendo illam ex parte tangibilitatis propriæ, & reducendo ad rationem *sub qua* essentialiter petitam in obiecto, sed non expressatam. Patet in intellectu noscente sic: *Assentior existentia Petri quia est vera*: vel noscente sic: *Petrus existit*; uterque autem assensus est intellectualis essentialiter specificatus à veritate. Vnus ab ea expressata, alius ab ea essentialitèr præsupposita & non expressata. Idem in voluntate amante Deum Omnipotentem quia bonum: vel amante Deum quia Omnipotentem; uterque amor specificatur à bonitate: ergo cum habitus supernus Fidei sit initial potentiæ, poterunt ab illo procedere assensus Dei Trini quia revelati, & etiam assensus de eo quod Deus sit Trinus. Primus assensus est ob revelationem expressatam. Secundus vero ob illam non expressatam, sed essentialiter præsuppositam & prærequisitam ex parte rationis *sub qua*.

152 4. Probatur: quia non repugnat, quod unus actus possit esse ob unam rationem ut derivatam ab alia, ut explicuimus in hoc Articulo, respondendo ad argumentum. Hoc autem etiam habet locum in Mysterio assensivo ob derivationem à revelatione licet implicitam, quia quamvis Mysterium non petat ex se, revelationem præsupponi; assensus tamen ille, ex sua certitudine & modo tendendi, atque egressione à tali habitu, petit præsuppositionem revelationis: ergo rationabilius est, quod talem assensum assignemus Fidei divinæ. Consequens probatur: quia talis assensus cum sit obscurus, & nec sit visio, nec discursus, necessariò debet esse creditio, & imbibere respectum virtualem directum ad revelationem petitam ab actu. Tùm quia communiter apud fideles assensus tales obscuri reputantur Fides; & adversarij admittunt esse Fidem quoad meritum: ergo & quoad naturam assensus obscuri, & propter motivum obscurum, (in hoc enim stat meritum Fidei) qui assensus, eo ipso est Fides. Vel assignent aliud habitum cuius sit.

153 Tùm denique, quia apud omnes fideles, præcipuè moribundos, ille actus certissime est Fides: *Credo quidquid tenet S. Mater Ecclesia: assentior omnibus, quæ ipsa docet*; atqui ille assensus solũ attingit expressè Mysteriũ revelatum ob suam veritatẽ, non autem ob divinam revelationem: ergo ut actus sit Fidei divina non est necesse, quod expresses divinam revelationẽ. Minor probatur; quia quod definitio Ecclesiæ sit vera & assentibilis, est purè Mysterium revelatum in illis Scripturæ verbis, in quibus vocatur Ecclesia, *Firmamentum & Columna Veritatis*: Ecclesię enim definitio sive propositio, ut supra dictum est, non est revelatio divina, licèt sit infallibilis à Spiritu Sancto assistente.

§. II. ARGVMENTA.

154 Obijicies 1. Assensus Mysterij propter se inultimatè, est specie diversus ab assensu ob revelationem expressatam; atqui iste est Fides: ergo ille non est Fides. Consequentia probatur: quia omnes actus Fidei divinæ sunt eiusdem speciei. Maior autem probatur, quia nituntur diverso obiecto formali expressato. Negari potest maior, quia utriusque est eadem ratio formalis specificativa, expressata ab uno, &

petita præsuppositivè ab alio per tendentiam intrinsecam virtualem. Etenim vt iste assensus sit essentialiter obscurus, creditivus & certus, essentialiter nititur obiecto formali certo, quale non est pro actu obscuro, nisi sola revelatio, quæ licèt non exprimatur, potest specificare: sicut visibilitas specificat essentialitèr, quin exprimatur, visionem ocularem, comparativè ad visionem imaginariam ellicitam à sensu communi: sicut ergo amor Dei & contritio specificata à divina bonitate, fortè sunt eiusdem speciei, ita & illi assensus. Item potest permitti maior, dicendo, quod idem habitus potest ellicere actus specie physica diversos, dum nitantur eadem ratione *sub qua*; erunt tamen moralitèr eiusdem speciei. Elige iuxta tua principia.

155 Obijcies 2. Ille assensus tangit veritatem Mysterij, & non obiectum formale Fidei adhuc virtualitèr: ergo non est Fides. Antecedens probatur: quia nec tangit virtualitèr ob connexionem Mysterij, nec ob speciem impressam, nec ob modum tendendi. Nego antecedens: quia licèt non tangat tactu expressivo, tangit tactu implicito & virtuali ex se intrinseco. Ad probationem respond. tangere ex proprio modo tendendi essentialitèr confuso & certo; ac per consequens creditivo: cum nec sit visio, nec scientia, nec argumentatio, sed simplex creditio superna, confusa, & certa, quæ eo ipso, ex modo procedendi à suo principio, connectitur cum revelatione vt præsupposita, vel vt reducenda ad rationem *sub qua* essentialiter petitam, quod non habet assensus incertus hominis hæretici.

156 Obijcies 3. Tunc revelatio supponitur cognita per alium actum: ergo solùm vt conditio, vel propositio impulsiva, & applicans: quod non sufficit ad specificandam Fidem. Concesso anteced. nego consequentiam; quia supponitur vt ratio *sub qua* petita, vt ab illa derivetur intrinsecè virtualitèr ratio assentiendi: Talis ergo assensus assentitur Mysterio ob veritatem intrinsecam expresè, licèt vltimatè, quia ex propria natura, & quin expresset revelationem, procedit à suo principio derivativè ab illa: taliter, quod si ita assentienti Mysterio sine expressione revelationis interrogetur, cur assentiris Trinitati? Statim excitatur altera pars speciei impressæ, & respondet: *Quia Deus dixit*, non quia video, non quia scio, non quia discurro, sed credo *Quia Deus dixit*: sicut qui conteritur de peccato, interrogatus cur ita doleat? Respondet, quia amo divinam bonitatem super omnia.

157 Infero 1. Veritatem intrinsecam revelationis, etiam quando non exprimitur, esse vltimam rationem credendi, sive vltimam Fidei resolutionem. Interrogatus enim Christianus, cur credat, semper venit vltimatè inter rationes expressatas, ad rationem illam: *Quia Deus dixit*. Infero 2. Si assensus sit talis, quod intrinsecè saltim ex modo tendendi nôn petat revelationem, non fore Fidem, licèt revelationem præsupponat vt impulsivam. Infero 3. Plures actus posse pertinere ad Virtutes, vel Scientias, propter rationem *sub qua* petitam, licèt non expressetur talis ratio, vt ratio *qua*. Patet in exemplis adductis, & etiam in Spe Theologica; sæpè enim cum fiducia speramus Beatitudinem dandam nobis à Deo, quin talis Spes exprimat, reduplicet, aut dicat: *Spero vt bonum mihi*.

QVÆSTIO III.

DE OBIECTO MATERIALI FIDEI.

158 OBIECTVM materiale, quod ratione formalis attingitur sive ratione revelationis, duplex est. Vnum remotum, & aliud proximum. Istud est, quod informatur obiecto formali, habetque omnes conditiones, vt credatur. Remotum verò est illud, cui deficit aliquid ex his, & est capax vt habeat. Vndè non est idem mediatum & remotum, nam mediatum est illud, inter quod & actum scientiæ, mediat aliud obiectum tactum per scientiam; illud verò, & non illud pertinet ad scientiam. Remotum verò est, quod advenientibus conditionibus tangeretur à scientia: omnia igitur obiecta, quæ Ecclesia proponit vt credenda, sunt de facto obiectum proximum Fidei, quia non possunt ab Ecclesia proponi nisi essent iam de facto revelata à Deo.

159 Hinc fit, ea quæ de facto revelata non sunt, si revelarentur & proponerentur sufficienter vt talia, fore obiectũ proximum Fidei præsentis, quia haberent quidquid requiritur. Est ergo difficultas nunc, an revelabilia, manendo in statu revelabilium, sint obiectum proximum Fidei quoad habitum ipsius, & etiam quoad actum. P. Ludovicus Torres *disputat. 2. de Fide*, licèt neget de actu, affirmat de habitu. Ista pars de habitu probari potest sic à paritate oculi: potest enim existere à parte rei oculus corporeus, nullo existente colore aut luce, qui oculus haberet essentialem rationem visibi, etiam tùnc: ergo & eandem essentialem specificationem à lucido colorato & à visionibus, quas posset ellicere de illo; atqui non à colorato, vel visionibus actualibus: ergo à possibilibus: ergo idem erit de habitu Fidei divinæ: sicut enim oculus est visivus colorum, ita habitus Fidei est creditivus revelatorum, specificaturque ab his & à creditione ipsorum: ergo non ab actualibus, quia actualitas est contingens, sed à possibilibus.

160 Confirmatur: quia intellectus essentialitèr est cognoscitivus veri, & specificatur à vero & cognitione, provt sunt æternæ veritatis; sic enim & non aliter sunt quid necessarium, & sufficiens ad specificandum essentiam intellectus, quæ provt essentia est æternæ veritatis, atqui esse æternæ veritatis nequit competere vero & cognitioni vt actualibus, sed præcisè vt logicè possibilibus, & vt non repugnantibus; ergo eo pacto & non aliter specificant intellectum, vt essentialiter intellectivum: ergo similiter revelata & creditiones specificant habitum Fidei, vt sunt aliquid logicè possibile & non repugnans, & vt quid æternæ veritatis: quod iam convenit revelabilibus, antequam revelentur.

ARTIC. I. & §. I.

NOSTRA SENTENTIA DE HABITV.

161 NOta 1. Non esse idem omninò, revelabile & possibilitèr revelatum, nam illud sonat actum primum, & capacitatem ad revelationem; illud verò sonat actum secundum possibilem includentem ipsam revelationem vt formam. Sic, aliud est in materia prima esse receptivam formæ, & aliud esse possibiliter recipientem. Nam primum est totaliter identificatam cum materia; secundum verò addit supra materiam receptionem possibilem vt actum secundum possibilem. Valdè mihi persuasum est, revelabile provt distinctum à possibiliter revelato, non esse obiectum proximum specificativum habitus plenè sumpti, quia vt sic non importat informationem ab obiecto formali, nempè revelatione, sed capacitatem, vt informetur.

162 Nota 2. Nos posse loqui de habitu semplene, id est quoad specificari præcisè sive de illo, sumpta specificatione essentiali ipsius speculativè, vel de habitu practicè & quoad posse exerceri: id est an possit exercere creditionẽ circa obiectũ possibiliter revelatum à Deo, quæ creditio sit assensus Fidei. Etenim habitus, sicut & potentia habet, & quod sit respectivus & tenditivus; & quod sit operativus sive exercitivus. Pro primo conceptu sufficit possibile. Pro secundo requiritur actuale, saltim signate: vt tenditivum enim solum fertur speculativè in possibilitatem. Habitus enim qui de facto datur non solum est virtus respectiva ad revela-

ta,

ea, sed etiam ad nondum actu revelata, & forte nec revelanda, (licet pro casu quo revelarentur.) Argumenta ergo facta pro prima sententia, si aliquid probant, solum probant de habitu quoad essentialem specificationem semiplenam. Dixi: *Si aliquid probant*, quia fortè nec id probant.

163 Nota 3. Res posse ut existentes attingi per actus dupliciter. Primò, ut existentes in actu exercito, & exercitè, quo pacto visio intuitiva actualis nequit esse, nisi de colorato prout existenti & actuali. Secundò, ut existentes solum in actu signato, id est in actualitate expressata, significata & intelligibili, quin talis actualitas existat exercitè à parte rei, sed concipiatur existere: Potest ergo habitus, virtus, & actus possibilis esse essentialiter de existentibus ut existentibus solum in actu signato, & non in actu exercito & exercitè; (quae tamen existentia signata aliquid addit supra possibilitatem in ratione specificandi.) Quae doctrina, quia parum obvia est, explicanda est varijs exemplis.

164 Patet ergo in Decreto existenti efficaci Dei de futuris in tempore: Deus enim ab aeterno habuit Decretum, non quidem de possibilitate mundi, quia haec non pendet à Decreto Dei, sed de existentia & actualitate in tempore: Quod Decretum apud RR. ut tale specificabatur essentialiter ab aeterno ab actualitate mundi ut tali, non quidem ab actualitate ut exercita, sed ut signata, & suo tempore exercenda. Idem patet in reprobo Christiano sperante actu superno suam salvationem: non quidem ut possibilem, quia possibilitas non est obiectum spei, sed ut futuram; quae futuritio specificat spem, non ut exercita, sed ut signata.

165 Idem patet in Omnipotentia, quae quidem essentialiter est productiva alterius mundi, v. g. non quidem possibilitatis alterius mundi, quia haec est improducibilis, sed actualitatis ipsius. Est ergo essentialitèr respectiva actualitatis, quatenus productiva ipsius, specificaturque ab illa ut tali: non quidem ab illa exercitè cum nec sit exercita, nec futura sit: ergo ab illa solum signatè quatenùs ut productiva, si exire debeat ad productionem alterius mundi, haec debet esse de alio mundo non precisè ut possibili, sed ut actuali exercitè, ponendo exercitè illum.

166 Tandè, id patet in Deo ut decretivo alterius mundi: decretivo inquam in actu primo; nam nequit concipi ut decretivus mundi ut possibilis, nam ut possibilis non est capax materia Decreti liberi, cum ut possibilis sit quid necessarium, & independens à voluntate Dei: ergo est decretivus illius ut actualis, & ut re ipsa ponendi à parte rei: ergo specificatur ab isto ut actuali, quia solum hoc pacto est decernibilis; atqui non specificatur ab actualitate ut exercita exercitè, cum nec extitura sit, nec decreta actu: ergo ab actualitate sumpta signatè, & solùm signatè translata de possibili ad actualem. Ly *signatè* solet ab alijs appellari *obiectivè*, ita ut talis actualitas prout diversa ab exercita vocetur *obiectiva*. Maneat ergo probatus iste duplex modus actualitatis, nempè *signatè & exercitè*.

167 Assero ergo: Habitus non specificatur essentialitèr plene à possibilitèr revelato, nisi extrahatur ad revelatum actualitèr signatè saltèm. Probatur conclusio: quia habitus Fidei, sive possibilis, sive actualis sumptus secundum predicata essentialia habitus, est essentialitèr creditivus Mysterij propter divinam revelationem, sive quia est dictum à Deo: ergo specificatur essentialitèr à creditionibus possibilibus, & obiecto essentiali ipsarum; atqui istae secùdum sua praedicata essentialia sunt ex illis actibus, quorum essentia est de obiectis ut actualibus signatè, & habitus non habet aliud specificativum essentiale, nisi quod habent ipsius actus, ut logicè possibiles; nam non habet per quid attingat obiectum nisi per illos: ergo non potest habitus habere pro obiecto, nisi revelatum extractum à purè possibili ad revelatum actuale saltèm signatè. Quod saltèm est verum de eo ut exercitivo.

168 Minor autem probatur: quia credere essentialitèr sumptum, non est de rebus potentibus dici, sed de iam dictis; sicut interficere non est de mortuo potente habere vitam, sed de iam vivo, cui soli potest adimi vita. Est enim impossibile atque inintelligibile quod quis credat dicta alterius, si talia dicta non dantur, eò quòd ipse non sit locutus, licèt possit loqui: in eò enim tunc non verificatur quod res sint dictae, licèt possint esse dictae; sicut non verificatur, quod alius mundus sit productus, licèt potuisset esse productus.

169 Probatur 2. Quia exercitia illa, quae dum transeunt de possibilitate ad actum, petunt pro isto statu essentialitèr actualitatem exercitam in suo obiecto vel termino, (sive petant pro priori illam, ut visio ocularis, sive pro posteriori ut productio physica) dum sunt in possibilitate, sunt essentialitèr determinata ad obiectum possibile prout modificatum actualitate signata; atqui huius generis sunt exercitia Fidei: ergo si ut actualia necessario sunt de rebus dictis ut iam exercitè dictis, ut possibilia erunt de rebus possibilitèr dictis, seu prout modificatis actualitate signata. Maior patet in productione, quae per suam essentiam, & in quocumque statu est productio, non quidem possibilitatis, sed existentiae; receptio etiam & unio formae cum materia, non est formae ut possibilis, sed ut existentis. Vndè nec materia prima est receptiva formę prout possibilis, (licèt eius connexio specificetur speculativè & semiplenè ab illa ut possibili) quia receptio per modum actus secundi, nequit exerceri circa illam. Nec oculus est visivus coloris prout possibilis: ergo nec Fides creditiva obiecti prout possibilis revelari, sed prout actualitèr signatè.

170 Respondebis: Receptionem actualem debere esse formae ut actualis; & materiam dum consideratur receptiva formae media receptione actuali, etiam esse receptivam formae ut actualis; si verò consideretur media receptione possibili, solum esse receptivam formae ut possibilis. Contra, tùm quia etiam receptio possibilis, (idem de quolibet exercitio per modum actus secundi ex assignatis supra) deberet esse de termino, sive obiecto possibili prout modificato actualitate signata; ergo nulla est solutio. Antecedens probatur: quia exercitium illud actuale, quod ut tale specificatur à termino prout in statu actualitatis, etiam ut possibile specificatur essentialitèr ab eodem statu actualitatis signatè. Probatur: quia illud exercitium idem est quoad essentialia ut possibile & ut actuale: ergo debet habere idem specificativum essentiale: ergo si specificativum essentiale exercitij actualis est obiectum prout in statu actualitatis, etiam prout in tali statu erit specificativum essentiale & motivum illius exercitij ut possibilis.

171 Quod autem status actualitatis ut talis, sit specificativum diversum essentiale à statu possibilitatis patet manifestè in visione oculari, vel intuitione intellectuali coloris ut actualis comparata cum cognitione intellectuali abstractiva eiusdem coloris ut possibilis; istae enim cognitiones dum actualiter existunt differunt essentialitèr: quae diversitas essentialis sumitur ab obiecto repraesentato immediato, nulla autem alia est diversitas in illo, nisi quod cognitio intuitiva respicit colorem illum prout modificatum statu actualitatis; abstractiva verò prout sub statu possibilitatis.

172 Confirmatur: istae cognitiones dum existunt, differre essentialitèr, habent à diversis obiectis: ergo etiam ut logicè possibiles differunt essentialitèr ab obiecto specificativo; atqui abstractiva possibilis spe-

cifi-

cificatur essentialitèr à colore vt possibili: ergo intuitiva possibilis nequit specificari essentialitèr à colore prout possibili; nam esset omninò idem specificatiuum vtriusque: ergo debet specificari à colore, prout modificato actualitate; non quidem exercitè pro illo statu, sed signatè. Idem dic de creditione, quæ tàm vt possibilis, quàm vt actualis specificatur essentialitèr à revelatione vt actuali signatè, vel exercitè.

§. II. SOLVVNTVR ARGVMENTA.

173 Ad argumentum contrarium respond. concesso anteced. & conseq. de oculo visivo, specificari nempè à coloribus & visionibus ipsorum: Distingo minor. non specificatur ab eis vt actualibus exercitè, concedo, à possibilibus vt actualibus signatè, nego. Specificatur enim ab illis prout possibilibus quantum ad statum exercitum, & prout modificatis actualitate quantum ad statum signatum & obiectivum. Etenim in oculo & potentijs similibus distinguendus est duplex conceptus. Vnus seminalis connexionis per entitatem & actum primum. Alter ordinationis per operationem & actum secundum. Primus est ad possibilitatem. Secūdus plenus ad eam & simul ad actualitatem signatam & petitam pro exercendo tali actu, quotiescūque est transiturus de possibili ad actualem.

174 Ad confirmationem respond. fatendo, essentias cum sint æternæ veritatis, solum posse specificari ab actu & termino vel obiecto, prout illi sunt æternæ Veritatis. Concessa ergo maiori, distinguo minorem: non specificatur actus ab illis vt actualibus exercitè, concedo minorem; quia exercere est contingens & defectibile, ab illis vt actualibus signatè & obiectivè, nego minorem; quia sic etiam sunt æternæ Veritatis. Etenim existentia signata & obiectiva dicti divini vt terminus relationis transcendentalis creditionis propter illud, æquè est certa & infallibilis, atque indefectibilis in mente divina, sicut est essentia ipsa creditionis.

175 Obijcies 2. Habitus per suam essentiam essentialitèr ab illo specificatur, cum quo essentialitèr connectitur; sed non connectitur essentialitèr cum actualitate suorum actuum, nec cum actualitate obiecti ipsorum: ergo nec specificatur essentialitèr ab illa. Minor probatur: quia talis actualitas vt diversa à possibilitate non fuit ab æterno cum habitu possibili simul; imò nec fuit simul cum habitu actuali primis temporibus, quando dabatur iste & non dabatur actualitas creditionis, vel obiecti in illis Mysterijs, quę postea revelata sunt. Confirmatur: quia vbi datur connexio essentialis, nequit vnum dari non dato alio; nec potest dari specificatum sine suo specificativo; atqui dabatur habitus sine actualitate revelati & creditionis, (dari enim signatè non est dari:) ergo non specificatur ab illa adhùc signatè. Respond. distinguo maiorem: ab illo specificatur, cū quo essentialitèr connectitur connexione entitativa tantum, nego; connexione vel entitativa, vel obiectiva signata & intelligibili, concedo; & in hoc sensu nego minor. Ita enim connectitur cum actualitate signata connexione obiectiva essentiali.

176 Ad probationem respond. actualitatem fuisse ab æterno, non quidem exercitè & in tempore, sed obiectivè signatè & enunciativè in mente divina. Ad confirmationem respond. connexionem à nobis assertam, cum non sit entitativa respectu actualitatis, non importare istam exercitè, & sufficere signatè, vt possit specificare. Sic spes superna salvationis specificatur à salvatione futura signatè. Sic etiam adoratio superna interna Hostiæ consecratæ, (quæ verè consecrata non est, sed existimatur) specificatur essentialitèr à consecratione actuali sumpta signatè & enunciative, quia non asserimus esse consecratam (siquidē esset falsa talis assertio,) sed adoramus illam Hostiam consecratam, sumpto ly *consecrata* enunciative & signatè: sic habitus Fidei vt creditivus specificatur à Mysterio vt dicto signatè enunciativè. Dixi hæc de specificatione plena.

178 Nota, potentiam receptivam formæ possibilis dicere duos respectus, & vnus præsupponitur ad alium. Primus est ad possibilitatem formæ. Secundus ad existentiam saltim signatam. Est enim potentia respectu formæ absolutè possibilis, receptiva tamen, non quidem possibilitatis præsuppositæ, sed actualitatis. Exercitium enim recipiendi totum est de actuali vt tali. Primus respectus est semiplenus. Secundus est plenus.

178 Obijcies 3. Cognitio intuitiva, & cognitio abstractiva possibiles differunt sufficienter, quin intuitiva sit de actualitate; si nempè intuitiva possibilis in illo statu petat essentialitèr quod si est transitura vt fiat actualis, etiam obiectum ipsius debeat transire in actualem; quæ quidem petitio non convenit cognitioni abstractivæ possibili; quia ista etiam de obiecto possibili potest esse actualis: ergo non est necesse quod intuitiva in statu possibilis, sit essentialitèr intuitiva & respectiva sui obiecti vt actualis signatè. Respond. negando primam partem antecedentis; licèt enim secunda pars sit vera, petitio ipsa actualitatis exercitę pro novo statu actuali actus, imbibit essentialitèr petitionem & respectum quendam ad actualitatem vt talem sumptam signatè; quem respectum non imbibit cognitio abstractiva: est ergo petitio actualitatis, quam vt talem respicit signatè intuitio, dum manet possibilis, quam etiam petit transire ad actualitatem exercitè, si intuitio possibilis sit mutatura statum, & transitura ad actualem. Essentia ergo Logica intuitionis vt sic est essentialitèr de obiecto vt existenti & præsenti, (signatè prout logicè possibilis, & exercitè prout facta actualis.) Similitèr creditio logicè possibilis est essentialitèr de Mysterio prout dicto.

179 Obijcies 4. Intellectus specificatur essentialitèr ab omni possibiliter vero. Et ratio est, quia eo ipso informatur possibilitèr veritate: ergo & habitus Fidei specificatur à possibiliter revelato, quia etiam eo ipso informatur possibiliter revelatione, sive in actu secundo possibili. Concesso antecedenti, nego consequentiam: quia Fides tota est de credendo dictis; non vero de credendo dicibilibus, quæ adhùc dicta non sunt: at intellectus, cum sit potentia vniversalissima, non solum est de visis & visibilibus, sed & de alijs cognoscendis abstractive, pro quibus sufficit possibiliter verum: in quo differt intellectus ab oculo & ab habitibus coarctatis ad statum actualitatis vt talem.

180 Obijcies 5. Habitus Fidei, sumptus secundum connexionem entitativam solam quam dicit cum possibiliter revelato, est Fides: ergo superfluè additur ad Fidem alia connexio obiectiva cum actualitate sumpta signatè. In primis negari potest suppositum antecedentis, nempe quod Fides summi possit secundum solam cōnexionē entitativā speculativam. Si enim plenè Fides est, debet esse exercitè creditiva: ergo de dictis vt dictis saltim signatè. Deinde respond. negando antecedens: falsum enim est illum habitum sic sumptum esse Fidem. Probo enim sic. Iste actus: *Assentior existentiæ Civitatis Neapolitanæ propter divinam revelationem possibilem*; non est Fides actualis divina, dum talis actus existit: ergo nec dum est possibilis est Fides. Consequentia patet, nam actus possibilis & actualis tendentes in idem obiectum formale, eiusdem virtutis sunt. Modo sic: Ergo nullus datur assensus possibilis de existentia Neapolitana possibilitèr revelata, qui sit Fides possibilis: ergo nec habitus talis actus productivus poterit esse Fides, prout specificatus à revelatione possibili & connexione solum entitativa cum illa.

Ver-

181 Ex his sequitur, obiectum revelabile esse materiale proximum respectu revelationis; nō vero respectu creditionis: Tali enim obiecto nihil deest, vt revelatio cadat super illud, secus creditio; quia deest quod obiectum formale Fidei, nempe revelatio sit applicata illi. Sic humanitas Petri, v.g. est proxime vnibilis Verbo, quia nihil deest vt vniri possit; non tamen est proximè adorabilis latria à Religione, quia vt hęc illam adoret, deficit quod sit informata vnione hypostatica actualitèr, a qua sit adorabilis.

182 Hinc nota, obiectum materiale proximum aliter se habere ad cognitionem practicam, & aliter ad speculativam de qua loquimur; nam proximum illius non debet esse actualitèr informatum ab obiecto formali cognitionis practicæ, sufficit enim quod sit proximè potens informari illo. Sic lapis vt est capax ad domum est obiectum proximum materiale Architecturæ, & corpus vt sanabile Medicinæ, eò quòd proxime possint istæ inducere in illa suum obiectum formale; at visio, creditio & similes actus speculativi sunt de obiecto vt actualitèr informato obiecto formali illorum. Assensus ergo practicus quasi coquit & condit obiectum in cibum suum, & sic non debet supponere conditum, sicut supponit actus speculativus, quia iste non coquit sicut practicus.

ADVERTENTIA.

183 Ex hucusq; dictis cōstat, (& est notatu dignum) duplicem dari habituum speciem, sicut & actuum. Vna est eorum, qui non solum in statu possibilitatis, sed etiam in statu actualitatis & exercitivo habent pro pleno, & sufficienti specificativo logicè possibile vt tale, v.g. Metaphysica, quę tàm quoad habitum, quàm quoad actus contenta est Ente vt logicè possibili contemplando ipsum. Alia datur species habitus, cuius actus ita specificantur ab obiecto vt actuali, vt essentialitèr petant, quod si actus transituri sint de possibilibus ad actuales exercite, etiam obiecta transire debeant indispensabiliter, & essentialiter ad actualitatem exercitam. Qui actus etiam vt logicè possibiles specificantur essentialiter ab obiecto vt actuali, non exercite, sed obiectivè, & signate modo explicato, num. 162.

184 In hac ergo secunda specie habituum est distinguenda adhuc duplex specificatio. Vna semiplena & partialis, & est quasi speculativa, & per modum essentialis connexionis; sed est ad obiectum vt possibile. Alia est per modum connexionis essentialis cum possibilitate, & simul per modum exigentiæ actualitatis: & hæc vt talis est specificatio essentialis integra & plena. Hoc pacto aqua dicit essentialem exigentiam ad frigiditatem actualem, ita vt connexio essentialis sit cum frigiditate vt logicè possibili. Exigentia verò sit ipsius vt actualis: Sed cum actualitate non dicit connexionem, quia potest esse sine illa exercite. Idem patet in materia prima connexa cum possibilitate formæ, vt est relativa ad illam, exigente verò actualitatem ipsius, sumpta vt exercitiva: idem de quavis potentia vel habitu simili vt exercitivo. Licèt igitur pro connexione habitus Fidei cum obiecto specificanda, permitti possit, quod sufficiat obiectum esse revelabile, vel possibiliter revelatum: Sed hoc non est sufficere pro specificativo absolute habitus Fidei vt diversi ab alijs habitibus: quia in eo prout sic, non est attendenda sola connexio, vel relatio speculativa transcendentaliter tenditiva, sed simul exigentia practica exercitiva, creditiva, quæ vt talis nequit esse de dicibilibus, sed de dictis vt iam dictis, saltim signate.

ARTIC. II. & §. I.

AN POSSIBILITER REVELATVM POSSIT esse obiectum proximum Fidei actualis?

185 NEgo cum communi Senten. contra paucos. Et licèt satis colligatur ex dictis, vlteriùs prob. 1. Quia obiectum Fidei formale est dictum Dei, ita vt assentiamur Mysterijs, quia Deus dicit; atqui non verificatur quod dixerit ea quæ solum sunt possibilitèr dicta; sicut nec quod produxerit alium mundum, licèt iste sit possibilitèr productus: ergo nequit Fides actu assentiri illis. Consequentia patet, quia non possumus proximè credere obiectum materiale nisi habeat sibi applicatum formale: dictum autem Dei non est applicatum Mysterio, si Deus adhuc non dixit. Confirmatur à paritate, quia ideò fidelitas obligat solum ad implenda actualiter promissa, non verò possibilitèr promissa; quia obligat ad standum promissis; non autem censentur promissa, quæ promitti possunt, nisi actu promissa sint; atqui Fides impellit ad assentiendum dictis à Deo, nec censentur dicta quæ adhuc dicta non sunt: ergo Fides nequit actu assentiri illis.

186 Respondebis iam illa esse dicta, si non actualiter tamen possibiliter. Contra 1. Tùm quia nullus actus fidelitatis existens potest niti possibiliter promissis, eò quòd talia non sint absolutè promissa, sed cum addito, nempè possibilitèr promissa. Quis enim dicit, eum qui negat alicui rem possibilitèr promissam, deficere promissis, & qui facit rem non promissam, quis dicet implere promissa? Nemo sanè: ergo nec Fides actualis niti potest possibiliter dictis. Consequentia patet, quia sicut fidelitas promissis absolutè & non cum addito sumptis, ita Fides nititur dictis absolutè sumptis. Tùm etiam, quia licèt visio possibilis solum haberet pro obiecto & termino suę relationis absolutę rem possibiliter existentem, actualis non potest non habere actualiter existentem: ergo similiter Fides actualis non potest non habere Mysterium revelatū vt actualiter revelatum.

187 Contra 2. Si possibiliter revelata possent credi Fide actuali: ergo quodcumque verum possibilitèr revelatum poterit: ergo Petrum existere potest esse obiectum Fidei divinæ de facto & hodie, cum existentia Petri, eo ipso quod vera est, possibile est quod reveletur: Atqui est incredibile & inauditum est, Fide divina credi posse quod Petrus existat Matriti. Nec dices id non sequi, quia existentia Petri cum non sit proposita ab Ecclesia, non est credibilis de facto Fide divina. Contra enim: quia per vos habet obiectum materiale & formale Fidei divinæ; propositio autem Ecclesiæ est pura conditio supplebilis alia via. Si enim constet nobis de applicatione obiecti formalis ad materiale sine propositione Ecclesiæ, Fide divina possumus credere illud, vt vos dicitis de privatis revelationibus; licèt non Fide Catholica vniversali.

188 Confirm. 1. Quia qui negaret existentiam Petri possibiliter revelatam, non ideò esset hæreticus, licèt talis existentia habeat applicatam possibilitèr talem revelationem: ergo quia non negat obiectum proximum Fidei: aliter enim esset verè hæreticus, sicut hæreticus est quicumque negat Mysterium revelatum, negando præcisè obiectum materiale. Confirm. 2. Plura transierunt vel potuerunt transire decursu temporis, & de novo facta sunt de Fide. V.g. tempore Christi Domini, ea quę sęculis pręcedentibus non erant de Fide; atqui etiam in illis erant possibiliter revelata: ergo illud non sufficit ad essendum de Fide: & vt actualiter credi possint vt de Fide.

189 Probatur 2. nostra sententia: quia ille qui assentitur existentiæ Petri, quia revelabilis, vel possibiliter revelata à Deo; assentitur omnino propter veritatem intrinsecam talis existentiæ evidenter cognitam. Patet, quia primo assentitur existentiæ, quia eam videt; postea vero assentitur possibilitati revelationis de illa, quia videt illam esse veram & scit lumine naturæ omne verum esse cognoscibile, (est enim proprietas entis veri cognoscibilitas) & esse dicibile vt est, ab ipso Deo: qui potest dicere verum quodcumque. Postea vero intellectus evidenter noscens possibilitatem huius dicti assentitur veritati dicibili propter dictum possibile Dei evidenter à posteriori: ergo assensus existentiæ Petri propter revelationem possibilem omnino fundatur, & radicatur in assensu evidenti talis existentiæ ob veritatem intrinsecam ipsius: ergo nullo pacto est Fides.

190 Confirmatur: quia omnino est incredibile, quod aliquis dicendo: *Assentior existentiæ Petri, quia mihi constat esse à Deo dicibilem vel possibiliter dictam*: exercere actum Fidei divinæ & supernæ: aliàs sine propositione Ecclesiæ & sine vlla obscuritate in obiecto possemus de quacumque re facere hic & nunc, & vbique actus Fidei supernos & meritorios, & negando quamcumque ex his rebus, possent introduci hæreses contra Fidem, quod videtur ridiculum. Si autem ita credere est Fides divina, etiam possemus de facto quamcumque rem adorare adoratione stricta latriæ propter vnionem possibilem cum Verbo.

§. II. ARGVMENTA.

191 OBijcies 1. Ille actus: *Assentior Mysterio, quia est revelandum cras à Deo*, est Fides; atqui non est de dicto sed de dicendo: ergo iam datur actualis Fides de obiecto non dicto. Respond. distinguo maiorem: si constet nobis per revelationem actualem & de præsenti, quod cras revelabit Deus Mysterium, concedo esse Fidem; sed ideò est, quia tunc Mysterium, & revelationem crastinam credo propter dictum hodiernum & actuale Dei; si non constet ex revelatione præsenti sed ex alio capite, nego maiorem; quia sicut quis non exercet fidelitatem hodie dando aliquid quod actu non sit ab ipso promissum, sic nec Fidem assentiendo revelationi non factæ, sed fiendæ. Insuper adde, talem assensum non posse esse certum, quia de futuritione revelationis crastinæ non possumus esse certi, nisi Deus revelet se revelaturum: & sic non erit Fides superna divina, si assentiamur ex alio capite. Si tamen præcisè assentiatur propter revelationem crastinam, tanquam per Mysterium hodie revelatum, iste assensus non erit Fides, sed Theologia discursiva.

192 Obijcies 2. Visio ocularis potest esse de obiecto non existenti in re, vt patet in visione rotæ igneæ, non existentis verè, quando funis tormentarius ignitus rotatur: ergo similiter creditio divina potest esse de dicto nõ existenti. Permisso antec. (quia posset distingui de existentia exercita, vel signata, & de existentia in partibus saltem, exercita) nego conseq. quia Fides est essentialiter vera, & debet esse propter dictũ Dei, quod si non existeret etiam exercitè efficeretur falsa; at illa visio ocularis potest esse falsa, & de obiecto quod verè & exercitè non sit sicut dum videtur in aqua virga recta vt curba, quod provenit à speciebus impressis perturbatis, & alteratis in aere.

193 Obijcies 3. iste actus: *Assentior existentiæ Petri, quia est possibiliter revelata*, non est actus alterius virtutis à Fide; cum nulla vtatur revelatione, nisi sola Fides: ergo est verè Fides. Nego antecedens, nam potius est scientia; hæc autem potest vti revelatione, non vt testificatione & per modum dicti, (quia hoc est proprium Fidei,) benè verò per modum medij connexi vt in præsenti. Etenim assentior existentiæ Petri à posteriori propter revelationem possibilem; quia nequit non esse verum quod à Deo est revelabile: at possibilitati revelationis non assentior propter dictũ Dei, (si non dixerit ipsam) sed propter veritatem intrinsecam existentiæ Petri, quam video; & quia quidquid verum est, potest à Deo revelari. Est ergo talis assensus non Fidei, sed scientiæ.

194 Obijcies 4. Ab actu nitente revelatione possibili, & ab actu nitente revelatione actuali potest præscindi ratio assensus propter divinam revelationem vt sic, sive vt præcissam à possibili & actuali: ergo illa ratio assensus vt sic erit Fides; siquidem absolutè nititur revelatione divina, & Fides definitur: *Assensus Mysterij propter divinam revelationem*: ergo si talis ratio vniversalis contrahatur postea per differentias illorum actuum, isti verè erunt Fidei, sicut homo & Leo sunt propriè animal, ad quos contrahitur animal vt sic.

195 Respond. 1. nego antecedens. quia sola revelatio actualis, & dictum per modum dicti specificat Fidem; solum autem dictum actuale est dictum, loquendo absolutè; possibile verò non est dictum, nisi abusivè & per termini alienationem à propria significatione ad impropriam, & sic ratio illa communis non est verè communis, nec vnivoca in ratione nitendi revelatione, vel dicto. Resp. 2. Dato antec. nego conseq. quia illa ratio sic abstracta nõ est Fides, sed est ratio communis ad Fidem & ad scientiam, & si contrahitur per actum nitentẽ dicto actuali est Fides, si per actum nitentem dicto possibili, est scientia vt probatum est.

196 Obijcies 5. Qui negaret esse verum obiectum illud, quod Deus revelare potest, verè esset hæreticus: ergo quia posse revelari à Deo est motivum faciens de Fide. Nego consequent. quia esse verum quod Deus potest revelare, iam est Mysterium à Deo revelatum in Scriptura, ex qua constat Deum ita esse veracem, vt nequeat mentiri & falsum revelare: esset ergo hæreticus, non quia opponitur obiecto possibiliter revelato, sed obiecto iam actualitèr revelato. Ex dictis sequitur, quod si Fides possibilis nitatur dicto Dei actuali solum signatè, & Fides actualis dicto actuali exercitè, non propterea est distincta Fides quoad essentiam, sed eadem in diversis statibus.

ARTICVLVS III.

ALIQVÆ QVÆSTIONES DE OBIECTO MAteriali proximo credendi.

§. I.

AN INTER OBIECTA CREDENDA SIT ALIquod quod debeat determinatè primo, & ante alia credi.

197 RATIO dubitandi est, quia nemo potest assentiri Mysterio, v. g. Eucharistiæ quia Deus dicit, nisi prius credat Deum dixisse, & simul Deum esse veracem, & habere summam in dicendo authoritatem. Sed Respond. non esse idem quærere, an prædicta obiecta debeant primo credi, vel an debeant primo præcognosci. Vt enim quis credat, motus quia Deus dicit, fortè debent dictum & authoritas præcognosci. Difficultas ergo est solum de primo credi. Prima sententia affirmat de prædictis obiectis. Ita Pater Soarez *disputat. 2. de Fide. section. 4.* & multi alij. Durandus autem *in 3. distinct. 24. quæst. 1. artic. 3.* ponit, primo omnium debere credi authoritatem Ecclesiæ infallibilitatam ab assistentia Spiritus Sancti, quia Ecclesia est quæ proponit. Secunda sententia negat dari aliquod prius determinatè credendum.

198 Assero cum ea. Dictum & authoritas Dei non debent necessario primo credi. Ita Noster Lezana,

Pre-

Probatur, quia actus erit Fidei, eo ipso quod assentiatur Eucharistiæ, quia Deus summe verax dicit; atqui potest iste assensus esse primus inter exercitia Fidei, quin dictum & authoritas fuerint prius credita per alium actum: ergo quia nullum Mysterium est determinatè prius credendum. Minor probatur. Si vir magnæ authoritatis proponat Christiano docili qui antea non exercuerat Fidem, quod Deus dixerit, se esse in Eucharistia, potest assentiri isti quia Deus dixit, & incipere Fidem ab hoc actu. Item potest audiens formare apprehensionem supernam revelationis, & voluntas dirigi ex ista apprehensione ad imperandum promptè assensum Eucharistiæ quia Deus dixit: & idem de quolibet alio Mysterio: ergo quia nullum datur prius determinatè credendum. Solum ergo dictum & authoritas sunt quid prius respectu huius assensus noscenda, prioritate virtuali; quia sunt ratio motiva, quin tamē formalitèr credantur prius.

199 Vndè contingere potest, quod Dei authoritas sit præcognita evidenter naturaliter, & revelatio Eucharistiæ Fide humana, quia nempe Parochus vel alter vir magnæ authoritatis, vel humana Ecclesiæ authoritas dixerit. Vndè si objicias cum adversarijs. Vt assentiamur dictis viri magnæ authoritatis debet in illo ista magna authoritas prænosci: ergo similiter vt assentiamur dictis Dei. Distinguo consequens. actu qui sit Fides divina, nego; alio actu, regulariter loquendo concedo.

200 Etenim regularitèr, licèt aliquando possit intellectus eodem actu noscere & assentiri vtrique simul, nempè Eucharistiæ propter divinam revelationem, regulariter tamen præcedere solet præcognitio talis naturalis: in quo differt intellectus à voluntate, quæ per primum actum potest simul efficaciter velle finem, v. g. salutem & media. Ratio autem est, quia voluntas non habet sibi inquirere & præparare objecta, sed ab intellectu præparata & proposita accipit, & sic quando iam sunt præparata, potest vno affectu efficaci in illa ferri: intellectus verò sibi debet inquirere objecta, & sic procedit paulatim, modo inveniendo vnum, modo aliud, (licèt postea possit aliquando ferri in illa vno assensu.) Intellectus enim est sicut Villicus ad quem spectat providere de cibis, & hoc præstat per multos actus, & passus; at voluntas est sicut Domina, cuius est sedere ad mensam, & vnico ductu potest comedere, quæ Villicus per multos præparavit.

201 Ex his sequitur 2. contra Durand. nec debere præire semper Fidem de infallibili Ecclesiæ Authoritate determinatè. Probatur, quia cum talis Ecclesiæ Authoritas solum requiratur vt proponat Mysterium revelatum, & tanquam conditio applicans, hoc ipso salvatur in quovis alio Mysterio revelato, objectum materiale & formale specificativum Fidei. Vndè supplente alio talem propositionem, potest Fides se exercere circa objectum revelatum, vt quando Parochus proponit Mysteria revelata pueris, docendo esse à Deo dicta quin illis loquatur de Ecclesiæ Authoritate; & ideò pueri per aliquod tempus possunt credere Mysteria, quin Ecclesiæ Authoritatem infallibilem cognoscant.

202 Nec obest ex Durand. quod Mysteria credi, pendet necessario ab eo quod contineantur in Scriptura, vel traditione: quæ quoad Authoritatem & quoad contineri, solum innotescunt nobis per infallibilem Ecclesiæ propositionem. Respond. enim, id verum esse ex parte rei & obligationis vt credantur; ex parte autem rudis modi procedendi, bene possunt Mysteria credi absque notitia clara Scripturæ, vel traditionis, vel propositionis infallibilis Ecclesiæ, quas sæpè rustici non noscunt expressè, dummodo concipiatur, Deum dixisse talia Mysteria, proponente ea Parocho vt à Deo dicta, (vel Propheta vt contingebat in populo Israel, vel alio Doctore, præcipuè si miraculis confirmaret.) Sicut ergo si nullibi, nisi in vno flumine reperiatur aqua, quam bibiturus est ægrotus, necesse est vt extrahatur vere & in re à tali flumine, si est bibiturus eam; non tamen est necesse, quod de tali extractione à tali flumine ægroto fiat mentio expressa. Similitèr nec in nostro casu de extractione dicti Dei ex Scriptura, vel Ecclesia. Sed sufficit propositio à Parocho, vel Doctore. Respond. 2. Fortè sufficere ad persuadendum, Ecclesiæ humanam authoritatem prænosci; vel si divinam, prænosci cognitione naturali, quæ non sit Fides, vt contingit in infidelibus, dum incipiunt Catechizari à Ministris Catholicis.

203 Infero ad creditionem divinam prærequiri regulariter cognitionem existentiæ Dei: nequit enim concipi quod loquatur, nisi concipiendo quod existat. Non tamen est necesse, quod existentia Dei sit determinate primo credenda, cum sufficiat quod sit præcognita cognitione naturali, (vel fortè sufficit cognita eodem actu) & sic potest Eucharistia, vel quodlibet aliud Mysterium esse primo creditum.

§. II.

AN MATERIA FIDEI CREVERIT CVRSV temporis?

204 Ecclesia habuit triplicem statum. Primum ab Adamo & Eva vsque ad Abraham, vel Moysem. Secundum, Legis scriptæ ex tunc vsque ad Christum. Tertium, Legis Gratiæ à Christo vsque ad finem mundi. Nota duplicem esse Fidem; aliam explicitam, aliam implicitam. Explicita est illa, quæ attingit Mysterium per terminos distinguentes illud: Explicare enim idem est, ac rem aliàs involutam & quasi cum alijs plicatam, evoluere, sive per terminos distinctivos declarare, vt v.g. Christus est in Eucharistia. Implicita est duplex. Vna in præparatione animi, quando quis credit vnum Mysterium propositum ab Ecclesia quia Deus dicit; paratus credere quidquid sufficienter proponitur ab Ecclesia vt à Deo dictum. Hanc Fidem habuit Adamus, & fideles legis naturæ & scriptæ, de omnibus Mysterijs quæcumque Deus postea revelavit.

205 Alia autem est implicita formalis, quia in confuso & in involuto credit omnibus Mysterijs revelatis, sicut assensus iste: *Credo quidquid Sancta Ecclesia Catholica proponit vt à Deo dictum.* Cum quo actu incompatibile est discredere alicui Mysterio revelato, si sufficienter constet vt tale proponi ab Ecclesia. Implicite autem contentum, dupliciter continetur in explicito. Primo per se, & indispensabilitèr adhùc divinitus, v.g. substantia in homine. Secundo, per accidens & conditionatè, sicut iudicium finale in creditis ab Ecclesia, quia sicut de per accidens est revelatum, ita & de per accidens, atque ex suppositione creditum.

206 Quantum attinet ad Fidem implicitam, an eius materia creverit? Sententia est D. Thomæ 2. 2. *quæst. 1. artic 7.* in Ecclesia non crevisse. Tota enim materia revelata continetur in duobus articulis, iuxta illud Apostol. *Accedentem ad Deum oportet credere quia est; & quia inquirentibus se remunerator est;* qui articuli ab initio Ecclesiæ vsque nunc ab omni fideli credi debuerunt (sed an necessitate medij & quomodo? Infra de necessitate Fidei.) In primis Verbis de Deo, *quia est* physicè sumptis implicitè continetur totū esse Dei constituens Deum in esse suo pleno & perfecto, ac per consequens talis articulus claudit omne increatum & divinum, etiam Trinitatem implicite, quia omnia hæc sunt de esse perfecto & pleno Dei. Trinitas enim importat fœcunditatis perfectionem, & sine illa Deus, licèt possit concipi vt Deus, non tamen perfectè & physicè. Vndè, si esse Dei evolvatur de implicito ad explicitum benè penetratum, fœcunditas Trinitatis invenietur.

Alius

207 Alius autem articulus explicatus per illa verba: *Inquirentibus se, remunerator est*, includit omnia quæcumque alia extra Deum revelata sunt, quia in inquirere Deum & in Deo vt remunerator est, includuntur omnia suæ providentiæ media ad inquirendum & remunerandum, qualia sunt Incarnatio, Redemptio, & quæcumque alia extra Deum producta sunt.

208 Nec obest 1. contra primam partem, quod potest quis assentiri existentiæ Dei, & simul Trinitatem negare: ergo ista non erat credita & assentita per primum actum. Distinguo enim consequens: non erat assensa explicitè, concedo; implicitè, nego. Sicut enim videns hominem à longè, eo ipso videt animal rationale confusè, & tamen potest negare clare quod sit rationale & homo; ita & potest quis negare Trinitatem, licèt implicitè eam cognoverit per assensum de esse perfecto Dei. Vndè, qui solum credebat Deum vt vnum, quia solum hoc pacto erat illi propositus ab Ecclesia, si negaret Trinum, quem implicitè iam crediderat, non esset hæreticus.

209 Nec obest 2. Visio beata non continetur in remuneratore implicitè in illo Articulo: ergo. Antec. patet; quia sine illis poterat Deus remunerare alia via. Consequent. autem probatur; ideo in homine, v.g. includitur implicitè conceptus substantiæ, (licèt non ita clare vt non possit à Rustico negari,) quia non potest reperiri, quin in suo constitutivo includat substantiam; atqui remunerator reperiri potest sine visione & pœna: ergo non includit illas implicitè. Respond. aliud esse loqui de Remuneratore ex natura rei, quo pacto concederem totum; aliud de Remuneratore vt de facto est & iuxta præsentem providentiam: quo pacto omnia quæcumque decrevit futura, continentur in Remuneratore prout de præsenti, & vt sic non potest esse sine illis, & nihil deest, vt ibi reperiantur explicitè, sicut substantia in homine, nisi quod ab Ecclesia proponantur.

210 Hæc ergo Fides implicita de omnibus, fuit ab initio in triplici illa Ecclesia, & materia in his Articulis contenta ex parte materiæ non crevit, dum paulatim fuit explicitè revelata. Prima pars patet, quia tales Articuli in sententia communiori sunt credendi de necessitate medij, & Deus in necessarijs numquam deficit suæ Ecclesiæ. Secunda pars patet, quia Deus decursu temporis nihil amplius Ecclesiæ suæ revelavit explicitè, nisi materiam illam de Deo vel extra Deum, in illis verbis, & revelatione contentam implicitè. Adverte tamen, quod Mysteria implicitè contenta in illis quoad suas speciales differentias, solum erat materia remota respectu Fidei explicitæ venturæ; quia nondum erant explicitè actu revelata, & id deficiebat ad creditionem explicitam.

211 Quoad explicitum Fidei in specie, certum est crevisse Fidem Catholicam vsque ad tempora Christi, & Apostolorum, sed non postea. Prima pars probatur, quia plurima Mysteria revelaverunt Apostolis Christus, & Spiritus Sanctus, quæ explicitè nō cognoverunt Adamus & Eva, v.g. ante lapsum. Licèt enim cognoverint Christum venturum iuxta Divum Thomam, sed non vt Redemptorem ab originali. Insuper Exodi 3. *Dixit Dominus ad Moysem: ego sum qui apparui Abraham, Isac; & Iacob in Deo Omnipotenti, & nomen meum Adonai, non manifestavi eis.* Insuper, quia in veteri lege, saltim communiter apud populum deficiebat expressa notitia Mysterij Trinitatis, (licèt esset apud Prophetas, & valde peritos) & plurium aliorum Mysteriorum de Christo.

212 Nec obest: omnia vel ferè omnia Mysteria, quæ explicitè creduntur in Ecclesia, etiam valde recondita, fuisse præfigurata per figuras Veteris Testamenti. Respondetur enim, non esse idem fuisse figurata; & fuisse revelata, atque intellecta & proposita vt crederentur Fide Catholica. Ad 1. enim sufficit proponi ænigmaticè & obscurè atque sine explicatione: Secus ad 2. ad quod requiritur propositio distinctiva & expressa Mysterij credendi; imò ita propositi, vt credi deberet ab omnibus. Hoc enim sonat Fides Catholica, id est vniversalis atque pro toto populo.

213 Secunda pars probatur: quia licèt post Apostolos factæ fuerint à Deo singulis sæculis posterioribus diversæ revelationes, istæ tamen sunt revelationes privatæ, quæ non deserviunt pro Fide Catholica & vniversali & pro materia credenda ab omnibus, ita proponente Ecclesia. Etenim Ecclesia illas non proponit tanquam de Fide credendas, etiam dum approbat revelationes Sanctæ Brigittæ, v.g. & similes; talis enim approbatio est declaratio quædam permissiva vel declarativa, quod non contineant aliquod absurdum & improbabile, sed sanam doctrinam, id est solidam & probabilem: & sic Pontifex approbavit opera Sancti Chrysostomi, Angelici Doctoris, & N. Thomæ Vbaldensis, & similia. Hoc autem non est facere illas de Fide, sed approbare probabilitatem, quam pro tunc habent. Ecclesia autem post Apostolos, vt aliquid proponat tanquam de Fide, semper recurrit ad Revelationes, quæ continentur in Scriptura, vel in Verbo Dei non scripto, quod est traditio divina facta vsque ad tempora Apostolorum.

214 Nec obest iterum: de Fide esse, quod Clemens X. sit verus Pontifex, & quod Sanctus Franciscus sit salvatus; sed neutrum continetur in Scriptura, vel traditione divina, sed est multis sæculis post Apostolos: ergo Fides explicita crevit post Apostolos. Respond. negando crevisse. Etenim in propositione de Fide & est propositio, & est subiectum. Propositio, quæ est Mysterium Fidei, iam continetur in Scriptura, v.g. *Omnis Successor Divi Petri adoratus ab Ecclesia, vt talis est verus Pontifex: Omnis Iustus decedens sine culpa, & pœna est salvatus.* Ecclesia ergo solum declarat in subiecto vniversali contineri Clementem Decimum, & Sanctum Franciscum: sicut qui declarat me esse hominem in ordine ad Redemptionem, non declarat novum Mysterium, sed continentiam mei in propositione vniversali omnis hominis redempti à Christo.

215 Sic, non obstante, quod Rex per novum decretum suum designaverit Petrum, v.g. in Iudicem, iuxta Leges huius Regni, verè dicitur quod in hoc Regno à tempore vltimorum comitiorum vsque nunc, non est condita nova ordinatio, Lex, aut novum Statutum, quia dedisse Petro Officium Iudicis, eumque Iudicem per tale Privilegium declarasse, potius est executio antiquæ Legis in novo subiecto, quam Legis novæ editio, aut conditio. In Clemente ergo Decimo, non est conditus novus Articulus, sed antiquus declaratus. Vel clarius dic, Mysteria credenda non crevisse in specie, sed in individuo materialiter factam esse extensivam declarationem eorum singularium, in quibus Articulus ille specificus adimpletus est atque in executione continuatus est.

216 Ex his sequitur 1. Omnia Mysteria nunc credita & credenda ab Ecclesia, iam fuisse nota Apostolis, ex Ioan. 16. *Cum venerit ille Spiritus veritatis docebit vos omnem veritatē.* ¶ An autē omnes illę cognitę fuerint expressè à Prophetis Sapiētissimis Veteris Testamenti? Credibilius est plurimas esse cognitas de Trinitate, Incarnatione, Virgine, & Ecclesia, sed forte à nullo omnes, & fortè nec ab omnibus simùl, licèt plurimæ & fortè omnes, fuerint prophetatę, aliquæ ab vno & aliquæ ab alio. Sed Ecclesia, quæ tunc erat vt Luna, tempore Christi resplenduit vt Sol crescendo quoad lucem & explicationem. Hinc sequitur, fortè quoad notitiam explicatam decrevisse quoad proponi omnibus, post Apostolos in aliquibus, quæ non erant ita necessaria: V.g. quod Liber Hester fuerit Canonicus hodie est notum nobis, & tunc Apostolis, & post ipsos fuit du-

bium

bium in Ecclesia. Idem existimandum de Mysterio Virgineæ Conceptionis.

217 Sequitur in super inter credenda, quædam esse necessaria necessitate medij, & ideo pro suo tempore semper fuisse expressè nota in Ecclesia, quia Deus in necessarijs non deficit. Alia necessitate solum præcepti, inter quæ aliqua sunt digniora, & alia minus digna, ideòque à multis ignorata, etiam si sint expressa in Scriptura, & satis est si sint implicitè credita, non quidem in Fide illa implicita, quæ datur de illis prædicatis, vel partibus essentialibus absolutè inclusis à rebus expresè creditis, vt spiritualitate animæ absolutè & essentialitèr in tota in Christo; sed Fide illa implicita, quæ datur de conditionate inclusis, v.g. dum credo quidquid Ecclesia credit, vel dum credo prædicationem Eliæ, & Enoch, in remuneratione per me sua fore providentiæ illam credo, si sit medium, & si teneatur ab Ecclesia; secùs si non. Vndè etiam si implicitè credatur, tamen dictum supra ab ignorante propositionem Ecclesiæ negari, compatibile esse.

ARTICVLVS IV.

AN MATERIA FIDEI BENE DISPONATVR in Symbolis

218 Symbolum in Ecclesia est triplex, nempè Apostolorum, Nicenum, & D. Athanasij. Primũ, est compositum ab Apostolis ad erudiendum breviter, & vniformiter populum Christianum in præcipuis Fidei Mysterijs. Vocantur Articuli Fidei sic quasi partes & credibilia præcipua, atque inter se distincta sicut articuli digitorum. Est autem compositum ab omnibus, singulis contribuentibus articulos singulos, & propterea vocatur *Symbolum*, quod est idem ac contributio. Vel vocatur *Symbolum* iuxta alios, quia *Symbolum* sonat signum; & est verè signum per quod fideles discriminamur ab infidelibus. Hoc Symbolum non est omnino illud, quod cantatur in Missa: sed est illud quod in Officio divino recitatur ante Matutinum & Primam, & post Completorium.

219 2. Symbolum est Nicenum, & est quod cantatur in Missa. Vocatur autem sic, quia est compositum in Concilio Niceno. Addit aliqua specialia supra Symbolum Apostolorum. Fueruntque illi additæ postea in Concilio primo Constantinopolitano, illæ duæ clausulæ: *Et vivificantem, qui ex Patre, Filioque procedit*; & illa alia clausula: *Confiteor vnum baptisma*: quæ propter controversias fortissimas cum hæreticis additæ fuerunt ab Ecclesia in tali Concil. vt Catholici magis eas ex continua auditione haberent impressas. 3. Symbolum est Athanasij, quod incipit: *Quicumque vult salvus esse ante omnia, &c.* & est illud, quod recitatur in Dominicis intra Primam. Circa quæ nota Symbolum Apostolorum habere authoritatem divinam, quia licèt non sit formalitèr Scriptura Sacra, est æquivalentèr. Nititur enim divina traditione, sive est Verbum Dei non scriptum; prolatum tamen ab Spiritu Sancto assistente & præsente, atque loquẽte, per Apostolos. Alia verò Symbola, licèt ratione materiæ in illis contentæ etiam habeant divinam Authoritatem, quia sunt Mysteria Fidei, tamen ratione compositionis solum habent Authoritatem infallibilem Concilij & Ecclesiæ, quia secundum, Ecclesia composuit, & tertium Athanasij admisit, & approbavit materiam vt de Fide.

220 Ad quæstionem ergo respond. cum D. Thoma, & communi Theologorum, rectè esse dispositam materiam necessariam Fidei in Symbolis istis. Etenim in quolibet continentur præcipui, nobilissimi, & difficillimi Articuli Fidei speculativi de Deo Vno & Trino, & de Christo, de Creatore, Redemptore, Sanctificatore, & quæ circa hæc continent specialem difficultatem scitu dignam & necessariam vt credatur propter credere: ergo continetur in illis summa principalis & necessaria Fidei. Vndè per Symbolum facile docentur fideles necessariam Fidei summam, quàm aliàs difficultèr adquirerent, cum sit in tota Scriptura dispersa. Alij autem Articuli qui videntur principales præter hos, sunt practici & magis credendi propter operari quam propter credi præcisè, sive quam propter obligationem Fidei. Vndè ne nimium Symbolum cresceret, non fuerunt in illo positi, sed relicti vt vsu adquirerentur, vel per Decalogi præcepta, vel alia via; dempto Baptismate propter magnam cum hæreticis controversiam, & medij necessitatem, vtpote ianua Fidei: & idem de remissione peccatorum

221 Nec obest 1. In Symbolo non exprimi Sapientiam & Providentiam Dei, sicut Omnipotentia: ergo deficit aliquid. Nego antecedens: quia intellecto Deo, eo ipso intelligitur sapiens & providus, & præcipuè intellecta Omnipotentia Dei, qui vt non debeat operari cæco modo, debeatque operari propter finem, eo ipso operatur ex directione Scientiæ & Providentiæ, quæ etiam prima facie cuivis se offerunt in Deo.

222 Nec 2. Circa Personam Patris poni pauciores Articulos, quàm circa alias duas; cum tamen non sit minor illis. Concedo: sed circa alias duas occurrunt plura credenda ex necessitate quam circa Patrem, cum iste non fuerit missus ad sanctificandas creaturas sicut illæ. Et si dicas eandem esse notitiam Patris & Filij iuxta illud: *Qui videt me, videt & Patrem*: ergo de Patre non erat necessarius vllus Articulus. Nego consequens, quia quidam heretici cõfundebant Personas in vnam. Alij verò faciebant creaturã Verbum vt Arrius, & Macedonius Spiritum Sanctum: ideò debuerunt exprimi in diversis Articulis.

223 Nec 3. obest, non exprimi Sacram Eucharistiã, quæ est Maximum Mysterium, & valde oppugnatum ab hæreticis. Respondert solet contineri in illo Articulo, *Sanctam Ecclesiam*, quæ quidem sanctificatur & munitur Sacramentis, & præcipuè Eucharistia, tanquam omnium fonte. Hæc est communis solutio, sed P. Bernal *Tom. de Sacrament.* acriter docet contineri expresè Eucharistiam in Articulo *Communionis Sanctorum*.

224 At P. Gaspar Hurtad. docet Eucharistiam non cõtineri specialiter in Symbolo, nec esse necesse; quia in Symbolo Apostolorum ponuntur Articuli credendi ex obligatione ipsa & præcepto Fidei, atque ob Fidei perfectionem, Eucharistia autem credi debet de Fide, sed non tam ex obligatione Fidei, quam ex virtute Religionis præcipiente, vt nempè creatura substantialem præsentiam Christi in illa, rectè & debitè summatur. Dicamus alijs verbis: *Eucharistia non tã pertinet ad credere propter credere, quam propter operari, sivè propter summere*; non autem est posita in Symbolis, sicut Baptisma, quod etiam est propter summere, quia fortè tunc de Eucharistia non erat controversia valde acris, vel saltem non erat necessitas medij, sicut Baptismus.

225 Nota in fine, in Symbolo Niceno, licèt sint quędam addita ad maiorem explicationem, (substantia enim eadem est cum Symbolo Apostolorum.) aliqua tamen esse de isto omissa, v.g. *Sanctorum communionem, & remissionem peccatorum*, absolutè prolatam, remanentes implicitè in Niceno, sed præcipuè omissus est ille Articulus: *Descendit ad inferos*. Ratio autem fuit ex D. Thoma, & alijs, quia PP. Niceni totam possuerunt curam in exprimendis & declarandis illis in quibus magis erat tunc controversia cum Arrio, Macedonio, & allijs Hereticis. Nulla autem erat Quæstio de descensu ad inferos: & ob vitandam longitudinem ommissa fuit.

QVÆSTIO

QVÆSTIO IV.

DE DIVINA AVTHORITATE.

ARTICVLVS I.

AN DEVS POSSIT MENTIRI PER SE, VEL per alium?

226 IN quo stet divina Authoritas, dictum est suprà; erit autem tantò maior ipsa, quantò à mendacio sit remotior. Nota autem mentiri esse *contra mentem ire*. In nobis ergo non est idem falsum dicere, & mentiri; esset tamen idem in Deo. Prima pars patet, quia qui dicit falsum, existimans esse verum, non facit contra mentem; affirmans autem verum in se, quod tamen existimat falsum, eo ipso it contra mentem & mentitur. Secunda pars patet, quia cum Deus omnia sciat, eo ipso quod affirmaret quod non ita est, iret contra mentem & mentiretur. Hæc secunda pars est contra Olcos.

227 Hic enim Author, teste Petro Hurtado *disput.* 28. *quæst.* 2 docuit, mentiri non esse quamcumque locutionem contra mentem, sed prohibitam & peccaminosam. Vndè, si Deus teltaretur falsum, non peccaret, quia non habet prohibitionem; ideóque non mentiretur. Sed fallitur ille Author. Tùm quia ex Augustino *in Enchiridion. cap.* 18 ex D. Thoma, & Theologis communiter, mentiri stat præcisè in ire contra mentem. Tùm quia in Deo testari falsum, non posset non esse malum & peccaminosum, vt iam probabo: ac per consequens lege naturali prohibitum; ergo esset mendacium.

228 Noto 2. Dicere falsum esse intrinsecè malum ex se, & non intrinsecè à sola prohibitione, ac per consequens ex se dedeceret Deum. Hoc est certissimum apud Authores. Tùm quia Innocent. III. super *eo de Vsuris*, ait non esse licitum, etiam propter vitam defendendam. Tùm quia lumine naturæ constas esse dissonum rationi loqui contra mentem, & scienter decipere; cum talis locutio apud cordatos destruat honorem loquentis & infamet illum, & in audiente destruat Fidem, sive creditionem, in Republica communicationem & consortium, quod valdè pendet ex eo quod vnus fidat alteri; nam impossibile est omnia vidisse. Tùm denique, quia si per impossibile in hominibus liceret mendacium pro vitando periculo; numquam tamen in Deo, qui nulli subditur periculo. His positis.

229 Dico 1. Deum per se ipsum, nec de facto mentitum esse, nec posse de potentia absoluta. Prima pars est de Fide contra Priscillianistas posita in multis Scripturæ locis. Patet ex Numer. 19 *Non est Deus quasi homo vt mentiatur*. Et etiam Actor 1. per antonomasiam vocatur, *Deus qui non mentitur*. Et sæpè alibi vocatur verax, & ipsa Veritas. Si dicas hæc loca significare non mentiri peccando. Contra: Tùm quia absolutè loquuntur. Tùm quia si solum negant mendacium peccaminosum: ergo in illis non laudatur veracitas Dei, sed impeccabilitas, quod est contra sensum eorum. Tùm quia eximia Virtus non solum fugit peccata, sed etiam actiones aliquo modo sibi contrarias etiam permissas; vt v.g. humilitas honores licitos: ergo veracitas divina fugiet locutiones falsas, etiam si non sint peccata.

230 Secunda pars etiam est contra Olcos, Aliacensem, & paucos alios. Est tamen certa; & opposita saltim temeraria. Probatur ex Paulo ad Hæbr. 6. qui loquens de iuramento addito à Deo promissioni Abrahæ factæ, inquit: *Abundantius Deus volens ostendere immobilitatem Consilij sui, interposuit ius iurandum. vt per duas res immobiles, quibus est impossibile mentiri Deum, fortissimum solatium habeamus, qui confugimus ad tenendam propositam Spem.* Vbi Paulus iuramentum & promissionem vocat duas res immobiles, quibus impossibile est Deum mentiri. Vndè ex ea immobilitate & incompossibilitate deduxit solatium nostrum super promissis eius, esse fortissimum: non autem esset tale, nec in Spe, nec in Fide, si divinitus posset mentiri & nos fallere, quia quod Deus divinitus potest, verè imò & facillè potest.

231 Confirmatur 1. Quia alias nulla esset obligatio credendi firmissimè Mysteriis Fidei, præcipuè quæ apparent contra lumen naturale, v.g. Trinitatem. Posset enim hæreticus respondere, non esse certum quod Deus in illo non sit mentitus, si potest. Si autem replicetur ei, Deum asseverasse se numquam esse mentitum. Respondebit hæreticus, non constare certò quod hæc ipsa asseveratio non sit mendacium. Confirmatur 2. Quia mendacium vt tale est moraliter malum intrinsecè, & essentialiter: ergo non est denudabile à malitia: ergò neque est compossibile cum divina Authoritate.

232 Dico 2. Nec per alium potest Deus mentiri, ita vt illa locutio sit Dei, & sit mendax. Est certum. Probatur, quia omne mendacium vt tale est difforme menti loquentis: ergo essentialiter malum: ergo cum Deus loquitur per Ministrum, talis locutio esset mala intrinsecè, quia opposita menti Dei, vel quia opposita menti Ministri; & sic Deus esset causa moralis mendacij & deceptionis per locutionem formalitèr suam; qua mediante loqueretur ipse per Ministrum, quod apertè dedecet veracitatem, vel sanctitatē Dei. ¶ Dixi, quando locutio Ministri est contra mentem Ministri, quia non intendo modo resolvere, an quando Minister falsum reputat pro vero, possit Deus inducere illum vt loquatur iuxta propriam mentem: sicut dici solet de inducente ad iurandum. Mihi certum est, quod non possit imperare, aut inducere Deus, vt loquatur falsum pro vero, nomine Dei.

233 Obijcies 1. Deum in Scriptura sæpè mentitum esse, & afferri posse varios textus: ergo potest mentiri. Nego antecedēs. Eventus autem, qui afferri possunt, non sunt mendacia, sed Mysteria abscondita; & plura quæ videntur contrariari inter se, non sunt contraria; eorum tamen concordia & interpretatio peti debet à Sacræ Scripturæ Interpretibus in suis locis. Etenim tam multa sunt quæ apparenter contrariantur, vt egeant speciali Tractatu, si singulatim componenda sunt.

234 Obijcies 2. Deum in Scriptura fecisse plures promissiones & comminationes, quæ non evenerunt: ergo erant contra mentem, & scientiam suam tales eventus. Nego consequentiam, quia illæ conditionatæ fuerunt, & non fuit adimpleta conditio.

235 Obijcies 3. Deum decepisse aliquos in Scriptura per se, & per alios: ergo. Etenim Ezech 14. dicitur: *Ego Dominus decepi Prophetam illum*. Idem 3 Reg. 22. *Dixit Deus: quis decipiet Acab?* Et dum Angelus malus se offerret, inquit Dominus: *Egredere & fac ita*. Tandem Hæbrēi ex Consilio Dei petierunt ab Ægyptijs divitias suas commodatas, & deceperunt eos, quia non erat intentio illas reddendi, sed contraria. Respondetur in his & similibus, Deum se habuisse purè permittendo. Sensus enim est: Ego ita dispono res in peccatorum pœnam, vt permittam deceptionem. In Textu autem de Acab sensus est: *Si est qui decipiat Acab, ego non impediam*. Et dum dicit, *fac ita*, sensus est: *Quantum est ex parte mea, permitto vt eas.*

236 Etenim sæpè in Scriptura iuxta morem Hæbreorum, permissio explicatur Verbis Consilij aut causalitatis. Sic dicitur, quod Deus induravit Pharaonem, quod explicuit Augustin. sic: *Induravit illum, non Dei potentia, sed Dei patientia*. Item Christus dixit ad Iudam: *Quod facturus es, fac citius*: id est quantum est ex parte mea, citiùs facere potes. Hæbrēi acceperunt

runt divitias ab Ægyptijs & licitè retinuerunt, vel in compensationem iniuriæ servitutis, vel ob ius acceptum à Deo super illas: nō autem deceperunt Ægyptios (licèt illi decepti sint) vel quia petendo vsi fuerunt Verbis amphibologicis, vel quia si petierunt mutuo, & non reddiderunt, habebant reddendi intentionem sub conditione ne quod tenerentur.

237 Obijcies 4. Mendacium potest esse licitum, (sicut homicidium est licitum si fiat in defensionem vitæ, vel si fiat à Iudice) ergo etiam poterit mendacium dici à Deo. Confirmatur, quia potest à Deo præcipi mendacium. Si nempè quis invincibiliter existimet esse licitum, eïsque mendacium vnicum ad defendendam vitam proximi, quam hic & nunc tenetur defendere: ergo etiam potest à Deo fieri. Resp. negando anteced. quia mendacium ita est essentialitèr malum, vt in visceribus essentiæ imbibat malitiam, homicidium verò licèt sit generalitèr malum, sed non essentialiter: est enim ex se denudabile à malitia vt constat in exemplis adductis.

238 Ad confirmat. distinguo antec. mendatium absolutè potest à Deo præcipi, nego; indirectè & ex suppositione quod involvatur tenebris ignorantiæ invincibilis, concedo antecedens, & nego consequentiam. Ratio est, quia mendatiū & quodlibet aliud obiectum non specificat actum voluntatis prout est, sed prout apprehenditur; nec enim habet malitiam, nisi formaliter aut interpretativè apprehendatur vt malum. Cum autem apprehenditur vt bonum & vt obligatorium, omnino denudatur malitia quoad apprehendi, ac per consequens quoad specificare: tunc autem mendatium non apprehenditur vt est, sed vt quidpiam aliud quod non est. Potius ergo apprehēditur ibi tunc medium necessarium defensionis vitæ, (mendatio quasi materialiter se habente). Ex quibus patent duo. Primum est tunc Deum solum præcipere, quod homo operetur iuxta dictamen suæ obligationis: non autem præcipit Deus, quod mentiatur. Secundum est, loqui contra mentem non esse denudabile à malitia volita in sciente & volente, atque naturam mendatij cognoscente.

239 Obijcies 5. Deus potest mori per naturam assumptam: ergo & mentiri. Nego consequentiam: quia in illa non moreretur Deus in sua natura, & in isto peccaret in sua natura, quia esset causa per suos actus divinos & intrinsecos, rei essentialitèr malæ, nempè per influxum, consilium, cooperationem, vel culpabilem incuriam. Cum autem malitia moralis & falsitas sint malum immediatè oppositum naturæ intellectuali vt tali, avertantque à Deo summa Veritate & Bonitate, nequeunt adhuc in alio ab ipsius voluntate amplecti; secùs mors physica. Vndè si aliquando in Scriptura Patriarchæ vel Prophetæ, per quos solebat loqui Deus, videntur fuisse mentiti, vel locutiones illæ non fuerunt mendatia sed amphibologia, vel non fuerunt à Deo, sed ab ipsis; Deo postea ex illo malo deducente multa bona.

240 Quæres, an Deus possit vti verbis amphibologicis, sive ambiguis? Hæc quæstio pendet ab illa, an & quomodo licita sit amphibologia? Hæc autem est duplex. Vna est quando verba, vel ex se, vel ex consuetudine, vel ex aliqua circumstantia, sive signis externis conducentibus ad intelligentiam externæ locutionis, potest habere multas significationes, & in aliquibus est vera: quod si audiens non intelligat ea in vera significatione, tamen potuisset si curasset attendere. Alia est, quando secundum omne externum quod importat talis locutio, determinata est ad vnam significationem, tamen per actum mentalē extenditur ad aliam; vt si quis ore proferat: *Hac nocte non dormivi*, & purè mentaliter addat: *Vt tibi dicam*. Prima locutione vsus est Deus in Sacra Scriptura. V. g. dum dixit, se nescire diem Iudicij; quod ex circumstantia personæ Christi (de quo omnia scire notum erat iam Apostolis,) facilè poterant intelligere, quod nesciebat vt diceret. Si quis autem has summas in sensu falso imputet suæ incuriæ.

241 Secunda amphibologia dedecet verè Deum; imò & nos: Assertio est contra aliquos. Probatur tamen: quia externa locutio secundum totum externum quod claudit inspecta, est contra mentem: ergo est mendatium; non enim fit vna locutio externa ex toto externo & interno. Vndè, si in Scriptura referantur aliqua dicta Dei, quæ his similia videantur; verè similia non sunt, quia significatio externa non est restricta ad veritatem per solam mentem, sed per externam circunstantiam completur in ratione locutionis, vt in dicto Christi iam adducto circa scientiam diei Iudicij.

ARTICVLVS II. & § I.

AN DEVS POSSIT FACERE VERA MIRACVLA in confirmationem falsæ doctrinæ.

242 VEra miracula à solo Deo fiunt principalitèr; instrumentalitèr verò à creatura. Dupliciter possunt à Deo fieri. Primo in occasione in qua sunt confirmatio doctrinæ. 2. Ob alios fines & quando solum sunt beneficia facta nobis sive ex fine liberalitatis, sive Gloriæ suæ absque attentione ad doctrinam, in quo casu non sunt locutiones Dei.

243 Deum non posse facere miracula intendendo per illa decipere, constabit ex dicendis. Vndè potiùs nec poterit, intendendo per ea confirmare falsam doctrinam. Difficultas est, an quando homo profert propositionem falsam, intenditque persuadere esse veram, possit Deus in eo tunc, (intendens diversum finem) facere miracula deservientia hic & nunc ad persuadendam talem doctrinam intentam ab homine?

244 Triplex est sententia. Prima, absolutè affirmat, Tribuitur Durando, & alijs, & sequitur eam Pat. Oxea *de Fide disputat. 4. sect. 4.* à num 8. cum Patre Petro Hurtado. Secunda, absolutè negat. Tribuitur Scoto, & est communis. Tertia distinguit, aitque posse fieri à Deo, si tamen inspectis circunstantijs ista miracula non reddant doctrinam sua fusione evidentèr moralitèr credibilem; secùs si talem reddant. Ita Granado, & alij. Distinguunt aliter alij, aiuntque quod quando doctrina falsa proponitur ab homine nomine proprio, & non nomine Dei, Deus potest facere miracula, secùs si nomine Dei proponatur. Tandem tertio, alij distinguunt inter miracula ipsa: aiuntque illa miracula quæ sunt locutiones, v.g. dum mutus vel infans miraculosè loquitur, non posse fieri à Deo tūnc; posse verò si non sint miracula hujus, sed alia, v. g. resurrectio mortui.

245 Nota 1. Miracula dupliciter posse sumi. Primo, secundum suas entitates supernas, vel in alio ordine rerum. Secundo, quatenùs ex divina voluntate sunt de facto instituta in locutiones Dei, sicut ramus est institutus liberè in signum vini vendibilis. Hanc institutionem non habent miracula ex se. Patet, quia resurrectio mortui ex se nullam connexionem habet cum futuritione Antichristi, & sic nec ex se est signum ipsius. Idem dic de locutione superna & miraculosa infantis vel muti, loquentium nomine proprio, & non de tali obiecto. Patet, nam si quis pro Virginitate Beatæ Virginis confirmanda, faceret mutum vel puerum loqui de alia re, v.g. adventu Antichristi, quæ est connexio constitutiva inter illa verba cum Virginitate? Nulla sanè.

246 Quod autem de facto miracula facta pro doctrina sint instituta in locutiones, verba, vel quasi, sive nutus & testificationes Dei de veritate illius doctrinæ, in cuius confirmationem fiunt, constitas ex Scriptura in illo dicto Christi Domini: *Opera, quæ ego facio, ipsa perhibent testimonium de me.* Item ex illo Marci, vbi Discipuli dicuntur post Ascensionem Christi prædicasse

se

se Evangelium: *Domino cooperante & sermonem confirmante sequentibus signis.* Item ex Paulo ad Hebr. 2. *Contestante Deo signis, & portentis, & varijs virtutibus.* Ergo miracula sunt confirmationes & testificationes ex parte Dei confirmantis sermonem Ministri, & sigilla quædam nomine Dei præbentia authoritatem ipsi doctrinæ. Idem constat in Moyse, cui Dominus ex rubo, in virga miraculorum operatrice dedit authoritatem suam, ut crederetur à populo se esse missum à Deo. Indubitabile ergo est in hoc ordine rerum miracula pro eo casu esse instituta in locutionem Dei.

247 Nota 2. Deum propter aliquem finem dare posse homini facultatem generalem faciendi miracula curativè sumpta, seclusa institutione prædicta, qua tamen facultate potest ille abuti in alium finem malum; sicut potest Sacerdos abuti facultate consecrandi. Nec ex hoc sequeretur, quod esset Deus causa moralis talis abusus, aut miraculi; quia in eo tunc ad istud solum concurreret ut causa physica talius operis, sed generalis, & quasi coacta & ex vi promissionis, sicut de facto concurrit ad consecrationem per vires superatas à Ministro, in malum finem voluntariè applicatam. Deus autem ideò concurrit purè physicè superfluè, quia concurrit: ut obligatus & dissuadendo, & minando, & ideò non concurrit ut causa moralis. Sed aliter Theologizandum si ipsa sint verba, aut nutus Dei.

248 Dico 1. In hoc ordine rerum & stante institutione miraculorum in divinam locutionem, nequit Deus ullo pacto facere miracula in confirmationem falsæ doctrinæ, sive hæc proponatur nomine Dei, sive nomine hominis. Ita comm. sentent. contra Authores primæ, & partim contra Authores tertiæ. Probatur: quia hoc esset Deum loqui falsum & mentiri, sive saltim locutionibus, aut nutibus suis falsitatem illam confirmare & persuadere, quod repugnat ut vidimus; tunc autem, etiam si homo proponeret nomine suo: Deus tamen suo nomine sive sua locutione (quæ est miraculum) confirmaret.

249 Objicies 1. Deus potest concurrere ad miraculosam Eucharistiæ consecrationem factam à Sacerdote ob malum finem: ergo etiam poterit ad alia miracula ob confirmandam doctrinam falsam. Consequentia probatur: quia non magis dedecet Deum concursus ad falsum, quam ad malum. Respond. concesso anteced. (loquor de consecratione ordinaria, non si fiat miraculo visibili extraordinario,) nego consequentiam; productio enim supernæ Eucharistiæ, tùm nec in se est mala, nec de facto est locutio & testificatio Dei. Insuper concurrere ad illam non est ex parte Dei facere malum, nec in opere, nec in intendere malum finem, sed permittere malam ipsius applicationem provenientem à Ministro; at facere miracula in occasione cõfirmandi doctrinam, eo ipso est loqui & confirmare illam, quia pro eo tunc est attestatio ipsius. Vndè Deus respectu consecrationis, etiam si sit causa principalis, esset solum physica & non moralis, respectu verò locutionis esset causa moralis, quia libere concurrit ad eam, & non obligatus ex aliqua promissione, quæ non datur; imò nec dari potest, posita institutione. Idem enim esset promittere facere miraculum in tali occasione, & promittere mentiri & decipere.

250 Objicies 2. Miracula sunt sigilla divinæ Authoritatis sigillantia doctrinam; atqui sigilla adduci possunt à servo ad confirmandum falsum: sicut si Minister Regis, cui Regale sigillum commissum est, sigillaret cum illo epistolam falsam: ergo similitèr. Respond. concessa maiori, negando minorem de sigillo miraculi. Licèt enim id possit contingere in sigillo Regio, secùs in miraculi; quia illo potest Minister abuti inscio Rege, secùs miraculo; quod nequit fieri, nisi sciente Deo, & ut causa principali influente: & in eo tunc etiam ut facta à Ministro, non possunt non esse attestatio Dei, permanente institutione. Hinc infero, licèt Sacerdos ad confirmandum mendaciter se non fecisse, quod verè fecit, consecraret Hostiam dicens: *Si tale feci, non permittat Deus me consecrationem consummare;* adhùc non fore contra nostram assertionem, quia talis consecratio non est divina locutio cum non sit instituta, eo quod sit miraculum invisibile & ordinarium, & sic potest à Sacerdote fieri ad confirmationem falsi.

§. II.

ARGVMENTVM EX PATRE OXEA.

251 Objicies 3. ex P. Oxea. Data alicui à Deo Gratia miraculorum, (ut verè potest) ob alios fines, si quis ipsi dum abutitur tali facultate, (nempè per eam confirmando doctrinam falsam) crederet & falleretur, sibi deberet imputare talem creditionem falsam, & non Deo: ergo falsa est nostra assertio. Antecedens probatur. Tum 1. Quia si prudens est, deberet advertere quod illa facultas poterat à Deo esse data ob alios fines, sicut & facultas consecrandi, & homo abuti illa deviando à vero fine.

252 Tùm 2. Quia si miracula essent locutio & testificatio Dei, assensus Mysterij testificati nitens motivo miraculorum, esset strictè Fides divina ex motivo; atqui hoc est absurdum & contra Theologos omnes, docentes prærequiri ad piam affectionem priorem assensu Fidei, iudicium credibilitatis, quod præcipuè supponit & fundatur in miraculis: ergo.

253 Tùm 3. Quia miracula se solis non sunt signum sufficienter persuasivum de eo quod doctrina sit à Deo, nisi simul adsit puritas, sanctitas, & conformitas doctrinæ cum recta ratione & cum excellentia infinita Dei, & etiam sanctitas Ministri, aliaque signa credibilitatis. Tunc autem præsuppositis & cognitis his, verum est, quod miracula valdè illam confirmant, & hac suppositione facta & non aliter, miracula reddunt Doctrinam Catholicam credibiliorem alijs sectis, & simul faciunt quod, qui visis miraculis convertebantur ad Fidem, prudentissime facerent. Vndè de hac confirmatione doctrinæ, (supposito nempè quod constet de eius puritate) intelligendi sunt Textus Divi Marci, & Divi Pauli.

254 Tùm 4. & denique à simili: quia qui acciperet Epistolam Regio sigillo signatam, nomine Regio subscriptam; & postea illam aperiens inveniret materiam & stylum Epistolæ esse futiles indignosque authoritate Regia, potius deberet fraudem præsumere, quàm Epistolam esse Regiam, ab ipsoque Rege confirmatam, concipere: ergo non constando de decentia doctrinæ, non est sufficiens confirmatio sigillatio Regia, & idem de sigillatione divina per miracula.

255 Pro responsione nota, quod vel constat positivè facultatem ad miracula, dum à Ministro per illa fit confirmatio doctrinæ, datam esse ad alios fines, vel non constat? Si constat positivè, fateor credentem per illa doctrinam non habentem veritatem imprudenter facere. Si non constat positivè, nego facere imprudentèr, quia tunc illa miracula talem faciunt assistentiam & protectionem illis dictis, ut fortiter convincant talem doctrinam, (etiam aliàs visam difficilem, repugnantem & incredibilem) esse dictam à Deo & esse valdè credibilem ab ipsa vi, & efficacia miraculorum; quod patet, tum ex dicendis in hoc Artic. à §. 3. Tùm etiam experientia: nam quid magis repugnans lumini naturali sibi relicto, quàm Mysterium Trinitatis? Quid magis difficilè creditu, quàm Deus flagellatus crucifixus, &c. Item quam Caro humana viva ab hominibus comesta in Eucharistia? Omnes has difficultates & repugnantias, aliasque multas vincebat Authoritas Dei dicentis; & quod qui talia diceret esset Deus, convincebant miracula ita clarè ut non credentes fierent inexcusabiles.

Con-

256 Confirmatur: quia plurea ex illis doctrinis, an essent decentes & Deo dignæ, non apparebat ex se ipsis certum, sed potius vel falsum, cum Iudæis essent scandalum & gentibus stultitia, vel ad summum apparebat dubium & incertum; & tamen fiebant valdè suasibilia, & prudentèr credibilia & moraliter certa tanquam à Deo dicta, à miraculis ipsis; imò miraculis visis, sæpè sine alio examine Mysteria credebantur à populo: ergo quia miraculis inerat magna convincendi vis pro doctrina, & pro eo quod sit doctrina Dei, quando in huius confirmationem fiebant.

257 Ad argumentum ergo Respondeo, negando antecedens, & primam probationem: quia talem loquenti dabant miracula authoritatē, vt nefas esset dubitare de veritate dictorum ipsius, saltem dum non constabat fortiter ex alijs capitibus quod esset impostor, & quod doctrina esset evidenter falsa vt si suaderet fornicari: & quod fraus poterat præsumi in ipsis miraculis, & quod vera non essent: si tamen vera supponebantur, doctrina necessario debebat quoad se supponi vera & reputari eo ipso credibilis. Ad secundam probationem Respondeo, concedendo assensum propter locutionem Dei per miracula, esse Fidem. Iudicium autem credibilitatis quod præcedit fidem, fundatur in miraculis sumptis iuxta innatam vim ipsorum, non vero vt elevatis in locutiones Dei, quia de tali institutione, tunc fortè non constabat.

259 Ad 3. Nego antecedens: quia miracula si concipiantur vt vera, se ipsis sufficiunt ad persuadendam doctrinam esse veram & valdè credibilem, licèt alias appareret falsa vt diximus de Christo crucifixo & gentilos & prudens potius deberet dubitare, an ipse in iudicio illo doctrinam repellendi falleretur à se, quàm à miraculis in ea admittenda, conceptis vt veris. Hoc intellige, nisi doctrina esset evidenter turpis, nam in eo tunc, deberet illam non credere; sed miracula pro falsis eo ipso habere, & facta arte dæmonum. Vndè, si inter signa credibilitatis numerantur plura alia, id fecit Deus ex superabundantia, non ex necessitate cum fiunt pro doctrina.

260 Ad 4. Respond. 1. Quod illa epistola ex futilitate doctrinæ & styli non propterea neganda quod esset Regia, quia potest existimari forte latere Mysterium in illo, quæ apparet futilitas. Vel 2. potest existimari Regem non subscripsisse, nec sigillasse sigillo verè suo, sed alio apparenter suo. Similitèr, si doctrina esset dissona rationi, dubitari poterat de Veritate miraculi. Non autem supposita ista, de Veritate doctrinæ.

261 Respondeo 3. Dato antecedenti in Rege, negando consequentiam de Deo, quia de Rege potest dubitari, an subscripserit epistolam & sigillaverit eam, quin legisset & sciret quid contineret: quod nequit locum habere in Deo verum miraculum operante, quando confirmanda est per illud doctrina. De hoc latius §. sequenti.

§. III.

AN POSSINT FIERI MIRACVLA IN ALIQVO casu pro doctrina falsa.

262 DIco 2. In alio ordine rerum, ablata institutione & constante de hoc, possent miracula fieri à Deo, intendente Ministro doctrinam falsam confirmare per illa nomine proprio. Ita communis sententia. Probatur: quia sicut Deus dedit Sacerdoti potestatem consecrandi relictam suæ voluntati; ita & potuisset facultatem vniversalem ad miracula, & tunc posset Minister abuti in quemcumque finem, etiam confirmandi falsum. Probatur: quia cum tunc non essent miracula, locutio, nutus & sigilla Dei, Deus non esset qui seduceret per illa, sed Minister, vel credens se se duceret. Nec item esset Deus causa moralis erroris, quia cócurreret quasi coactus ad miracula illa in talem finem.

263 Nec dicas etiam tunc doctrinam reddi moralitèr credibilem prudenter; & hoc provenire ex miraculis: ergo Deus faceret illam credibilem cooperatione sua. Respondeo, si constaret de non institutione, nego antecedens. Videns enim talia miracula teneretur cogitare, quod vt facta à Deo non confirmabant doctrinam. Vndè, si quis crederet illam, crederet ex propria ignorantia. Si dicas: videns illa miracula eo ipso iudicaret Ministrum illum Virum Sanctum, vtpote miraculorum patratoré, & eo ipso iudicaret non esse deceptorem. Resp. dupliciter 1. sic credentē nō credere propter Dei authoritatē, sed propter humanam Authoritatem, illius hominis, quem mirabilem existimat & veracem, cum tamen potuisset advertere, ablata institutione, miracula non id probare, & sic illa videns à propria seduceretur inadvertentia, & non à Deo. Respondeo 2. Adhùc in eo tunc posse & debere concipere in illo ordine rerum, quod potestas miraculorum, (quando deficit institutio) est compatibilis cum mendacitate Ministri. Sicut & hodie potestas consecrandi. Et nos ita credimus: etiam si certissimè credamus verè talem Sacerdotem quotidie consecrare.

265 Dico 3. Vt Deus non esset causa moralis deceptionis per illa miracula, deberet præmittere præconium generale in eo tunc, de eo quod miracula non erant attestatio Dei pro doctrina. Probo istam assertionem: quia ille moraliter est impostor & deceptor, qui vel verbis suis falsa loquitur, aut falsa confirmat; vel si non verbis, tamen per nutus, vel per alia signa fortiter homines inducit per vim & efficaciam talium signorum, ad credendum tanquam verum quod in re est falsum, non monendo eos ne credant talibus signis. Atqui talia sunt miracula non facto præconio: ergo si Deus illa faceret, ipse esset moralis deceptor. Minor in qua est difficultas, nempè miracula habere magnam vim & efficaciam persuasivam & confirmativam doctrinæ, non solum ab institutione, sed etiam à se ipsis. Probatur multis. Et primo, Christus dimisit peccata paralytico, & dubitantibus de potestate tàm extraordinaria & rara, dixit: *Vt autem sciatis, quia filius hominis habet potestatem dimittendi peccata, &c. Surge, & ambula.* Nota ly, *vt sciatis*, id est vt certum & persuasum sit vobis. Item alibi dixit: *Si opera non fecissem, quæ nemo alius fecit, excusationem haberent. Nunc autem, excusationem non habent de peccato suo*: id est de non credere. Quod impedit excusationem, est sanè vis & efficacia propria illorum operum sive miraculorum, quæ est lingua valdè persuasiva & Retorica.

266 Dices 1. Quod id non faciebat vis miraculorum sola, sed & aliorum operum, id est puritas doctrinæ & Sanctitas Christi. Contra: quia doctrina de eo, quod ipse esset Deus, ipsis erat falsa & sacrilega: vita autem Christi apparebat communis: & sic inexcusatio nequibat summi ab his, sed à miraculis, quæ nemo alius fecit.

267 Dices 2. Summi ab institutione miraculorum. Contra: Tùm quia institutio in locutiones Dei, fortè erat nota paucissimis de populo tunc, Imò & nunc. Interroga enim populum Christianum, & communiter non sciet de institutione. Benè tamen noscitur ab omnibus vis miraculorum, & id quod dicebat Nicodemus: *Rabi, scimus quia à Deo venisti Magister*, (id est viam Dei in veritate docens) *quia nemo potest hæc signa facere, quæ tu facis, nisi fuerit Deus cum eo.* Item alij *Quod signum ostendis nobis, in qua potestate, id facis?* Ex miraculis ergo infert populus assistentiam Dei in talis hominis doctrina. Et indè probat ex miraculis ipsis, quod talis homo incredibile sit vt mentiatur.

268 Hanc vim benè noverant sapientes, siquidem dicebant in Concilio: *Hic homo multa signa facit.*

Si dimittimus eum sic, omnes credent in eum. Vsque per signa. Benè etiam noverant turbæ, quæ eum resuscitasse adolescentem in Naim, dicebant: *Quod Propheta magnus*, (id est Doctor) *surrexit in nobis:* Idem contigit in Lazari resurrectione, & sæpè dicitur turbas secutas propter signa. ¶ Tū denique, quia inter Gentiles, qui convincebantur ab Apostolis, nulla erat notitia de tali institutione: ergo eos non institutio, sed vis & lingua miraculorum convincebat inducens ad credendum, quod vir talia faciens mentiri non poterat, sive loqueretur nomine Dei, sive nomine proprio, propter magnam vim suasivam illorum operum.

268 Respondebis, ex ignorantia videntium provenire, quod homines convincantur. Contra 1. Quia Christus dixit: *Vt autem sciatis.* Secundo: quia Christus dixit, tàm de Sapientibus, quàm de Idiotis esse inexcusabiles. Alibi etiam: *Alioquin propter opera ipsa credite.* Item Exodi 3. quando nulla erat notitia de institutione in locutiones apud Israelitas in Ægypto, ad quos mittebatur Moyses, sed instruebantur sic, dixit Deus Moysi convincendos propter signa Sapientes Hebræorum. Vndè quia Pharao Gentilis, nō est plenè convictus per illa, fuit a Deo punitus.

§. IV.

ALIÆ PROBATIONES AB INDVCTIONE.

269 PRobatur tertio: quia vos dicitis Deum, falsum non posse facere ea miracula coram insipientibus, quia illi inducuntur ad credendum falsum, & erit scandalum & inductio pusillorum: ergo idem erit pro toto mundo, siquidem totus per illa miracula convictus est ad credenda Mysteria: Si ergo non constat per præconium vel alia via, quod miracula non fiant ex parte Dei pro confirmatione doctrinæ, sed ob alios fines, ipsa sibi relicta valde persuadebunt & inducent ad credendam doctrinam vt veram, & vt à Deo attestatam. Confirmatur: quia dum Martyres faciebant miracula pro doctrina, Tyranni & Gentiles sapientiores, numquam ausi sunt negare hanc vim veris miraculis, (etiam si non curarent nec scirent de institutione,) quia ea Provincia impossibilis visa est, sed totus conatus eorum erat tribuere illa mirabilia Magicis artibus, vt haberentur pro fictis: ergo quia innegabilis erat Catholica veritas prudenter etiam ipsis Gentilibus, si veris miraculis fulciebatur. Nescio ergo quarè Catholici auferant & deprimant in miraculis hanc vim, quam & hostes confitentur.

270 Maneat ergo quod cum hæc vis, licèt sit incōnexa physicè cum veritate, & propterea possint Sapientes dicere, quod veritas non infertur evidenter ex tali vi, ac per consequens quod physicè loquendo post miracula, possit adhuc physicè doctrina esse nō vera; quia tamen in ipsis negari non potest inductio prudens efficacissima ad credendum, ideò ne illa doctrinæ falsitas attribuatur Deo, iudico obligatum esse Deum, vel non facere nec permittere illa, vel præmittere præconium, aut admonere homines alia via, ne ex miraculis moveantur ad credendum: quia mens Dei non est ea facere in confirmationem doctrinæ.

271 Vltimo probatur: quia præbens arma parato, iniuste interficere Petrum per illa, tenebatur vel ea non dare, vel saltim admonere Petrum, vt sibi caveat; & si non moneat cum possit, eo ipso est moralis cooperator ad illam necem: ergo cum miracula sint arma fortissima ad devellandum & subijciendum intellectum vt credat doctrinæ, Deus Doctori mendaci illa præbens, moraliter cooperabitur ad subijciendum intellectum vt credat doctrinæ falsæ; si saltim illum non moneat cum possit, vt sibi caveat. Confirmatur: quia sicut modo se habent Gentiles, (quibus non constat de institutione dum illis doctrina proponitur per miracula,) qui à miraculis inducuntur & convincuntur, sic etiam se haberent, ablata institutione; siquidem hæc æquè non movet nec aliquis dum non scitur, ac dum non existit. Vndè æquè tunc dicere possent homines cum Ricardo à Sancto Victore: *Domine, si error est, quod credimus, à te decepti sumus.* Vsque per miracula inducti.

272 Confirmantur prædicta, quia sæpissime evenit, vt qui illudebant martyribus in tormentis pro sua doctrina passis, repentè viso aliquo miraculo conversi sunt. Centurio non fuit conversus à doctrina Christi, sed visis miraculis, quæ fiebant; & præcipuè videns, quod sic clamans expiraret, (id est voce vsque ad miraculum forti & sonora) confessus est, & dixit: *Verè Filius Dei erat iste.* Item Christus conquerendo dicebat: *Nisi signa & prodigia videritis non creditis:* Qui Textus probat Iudæos audita doctrina, adhuc duros, per vim miraculorum emolliri. Vndè licèt requireretur doctrinæ puritas in re, sed non requirebatur vt esset ab ipsis cognita & approbata. Imò à reprobando illam, vel à dubitando de illa, per vim miraculorum desistebant. Insuper, quia doctrinæ decentia ad summum requirebatur vt non officeret, non autem vt per se sufficeret; & sanè plures Historiæ Ecclesiasticæ infirmantur, si hæc vis miraculis denegetur.

273 Si respondeas hæc omnia esse vera, si dum fiunt miracula, doctrina proponitur nomine Dei, dicendo: *Hæc dicit Dominus, &c.* Secùs si homo proponat doctrinam nomine proprio. Sed cōtra: Tùm quia Christus nomine proprio proposuit illud de Paralytico: *Dimittuntur tibi peccata.* Et licèt esset Deus, & vellet convincere præsentes, (à quibus non agnoscebatur vt Deus, sed dicebant: *Quis est hic, qui etiam peccata dimittit?*) de potestate dimittendi peccata, recurrit ad miraculum, dicens: *Vt autem sciatis, &c. Surge, & ambula:* ergo miraculum confirmat veritatem, etiam nomine proprio sive puri hominis propositam, vt illi existimabant.

274 Tùm quia Sanctus Vincentius Ferrarius cum proposuerit se esse Angelum Apocalypsis, licèt non proposuerit nomine Dei, per miraculum resuscitandi mortuum confirmavit. Tùm quia miraculum in doctrina confirmanda in illo duplici proponendi modo (scilicèt nomine proprio, vel nomine Dei) in re persuasa dicit aliquam differentiam, nempè quod cum proponitur nomine Dei manet persuasum id quod dicitur, & simul quod Deus dixerit. Et dum nomine proprio, solum manet persuasum, id quod dicitur. At in vi & efficacia persuadendi nulla est diversitas. Vndè nemini posset prudenter venire in mentem, quod ille homo mentiretur & abuteretur tali gratia miraculorum. Quia miracula talem probant Dei assistentiam in illo homine, talemque suis dictis præbent Authoritatem, vt illi dici possit: *Scimus quia à Deo venisti Magister. Nemo enim potest hæc signa facere, quæ tu facis, nisi fuerit Deus cum eo.*

275 Quæritur, an miracula illa, quæ essent locutio miraculosa ipsius doctrinæ falsæ, possint à Deo fieri, ablata institutione? Videtur non posse, quia sunt locutiones miraculosæ, & eo ipso locutiones Dei, & aliàs falsæ. Sed potest obijci, quod aliud est, quod illæ locutiones fiant à Deo, sicut & alia miracula; & aliud est, quod sint locutiones Dei. Possent autem tunc esse locutiones muti, vel infantis suam mentem per illas aperientis. Nec Deus tunc loqueretur in muto nec mentiretur, siquidem illarum productio non fieret à Deo cum intentione significandi per illas mentem suam, sed muti. Ideò alij probant aliter, quia licèt essent locutiones muti, essent signa falsa & causa per se deceptionis aliorum, ad quam Deus nequit de per se, nec specialitèr & miraculosè concurrere, nam eo ipso esset causa moralis.

Sed

276 Sed respond. aliud esse, quod Deus miraculosè restituat virtutem loquendi in actu primo, qua mutus benè, vel male utatur. Aliud quod Deus miraculosè producat illas locutiones. Primo modo nulla est repugnantia, si praecederet praeconium; secùs secundo modo, quia ex prima institutione locutio illa est falsa.

277 Objiciet, fortiter ex Deut. 13. à vers. 1. facienti miracula non esse credendum, si proponat doctrinam falsam: ergo contra praecipuum intentum totius Artic. Antecedens patet, in quo enim Textu: *Si surrexerit in medio tui Propheta aut qui somnium vidisse se dicat, & praedixerit signum, atque portentum: & evenerit, quod loquutus est & dixerit tibi: Eamus, sequamur Deos alienos, quos ignoras, & serviamus eis: non audias verba Prophetae illius.* Respondetur 1. ex Biblia Maxima cum Lyra, & Estio loqui de Propheta falso, praedicente futura arte Daemonis, ac per consequens ita miracula non fuot vera: vel si sunt vera ille Propheta non habet ea facere, sed arte Daemonis scire & praedicere, ut illi veritati ad misceat aliàs falsitates. Respondetur 2. Permisso anteced. & nego consequentiam: quia pro tali casu speciali ly, *non audies*, jam est praeconium. Respondetur 3. Loqui de eo, qui esset verus Propheta, & propter vera miracula receptus pro tali antea. Iste si postea praedicat contra doctrinam jam ab Ecclesia receptam, nullo modo est audiendus, sicut nec Angelus de Coelo juxta Paulum, si praedicent contra Evangelizata ab ipso. Non ergo hic est sermo de miraculis veris pro falsa doctrina tactis; sed de antea factis pro vera.

ARTIC. III. & §. I.

AN FIDES POSSIT ESSE FALSA DE PER accidens? Ubi argumenta pro parte affirmante.

278 ID est, an Fides divina possit esse de objecto falso praeconcepto ab ipso credente? Pars affirmans, quam tenent aliqui. Probatur 1. Quia potest quis elicere actum Virtutis moralis Misericordiae etiam supernum, circa pauperem fictum existimatum verum; imò & charitatis supernae circa hominem existimatum sanctum, & amatum quià amicus Dei apprehenditur: ergo & actum Fidei supernae circa Mysterium fictum, existimatum verum & revelatum à Deo. Concesso antecedenti, nego consequentiam; quià nulla vera Virtus potest esse sine suo bono specificativo. Bonum ergo Virtutis appetitivae est bonū ut prudentèr & invincibilitèr apprehensum; bonum autem Virtutis intellectualis est verum, non ut apprehensum, sed ut ipse & exercitè est verum. Sic respondet D. Thomas.

279 Sed replicabit: Prudentia est Virtus intellectualis, & potest esse superna; atqui potest esse de falso existimato vero: ergo nulla est disparitas. Minor probatur: quia prudentia superna dictat hanc Hostiam, quam post consecrationem elevat Sacerdos, esse verè consecratam atque adorandam; quod tamen potest esse falsum, quia potuit non habuisse intentionem ille Sacerdos, vel potuit non esse ordinatus. Resp. prudentiam esse virtutem pure practicam & non speculativam; quia in eo quod supponit per speculationem, non est virtus. Undè potest ei subesse falsum speculativè, secùs practicè, & qua parte virtus intellectualis est.

280 Undè duplex, vel quasi duplex est ille actus; nempè: *Haec Hostia est verè consecrata*. Item: *Haec Hostia est adoranda*. Prima pars potest esse actus opinativus falsus licet prudentèr conceptus. Secunda pars, nempè quod illa Hostia est adoranda & adorari debet, est omnino vera; nam dum Hostia concipitur prudentèr ut consecrata licèt talis non esset in re, adorari debet, & hoc est verissimum; quia verè datur tale debitum. Haec sola pars est virtus prudentiae, & ex hac parte verissima est; licèt speculativè & in quantum attingit veritatem consecrationis possit esse falsa. At Fides cum sit virtus practica & speculativa, utroque modo debet esse verissima, quia de objecto ut revelato verè à Deo, non potente revelare falsum. Obiter autem adverte, adorationem cujuslibet Hostiae propositae prudentèr ut consecratae, debere juxta Doctores esse absolutam & non sub conditione: sufficit enim ut absolutè adoretur, quod absolutè ut consecrata proponatur.

281 Sed contra hanc solutionem iterùm replicabis ingeniosè & fortitèr: haec Fides est divina & practica: *Clemens Decimus Pontifex praesens, observandus per obedientiam est*: Atqui tali actui potest subesse falsum; quatenus supponit quod verè sit Pontifex, sicut & subest falsum illi actui: *Haec Hostia consecrata adoranda est*: quatenùs supponit speculativè eam esse consecratam: ergo nulla est disparitas. Nego minorem; quia talis assensus Fidei nequit esse falsus secundùm quod supponit speculativè de Clemente X. Disparitas est, quia continentia Clementis X. in propositione universali de vero Pontifice observando & obediendo, est etiam de Fide: quia Ecclesia adorando illum ut Pontificem, definivit talem continentiam. Non autem est de fide continentia hujus Hostiae consecratae in illa universali de Hostia verè à Sacerdote consecrata, ac per consequens nulli assensui Fidei, ut tali potest sub esse falsum.

282 Secundo probatur pars affirmans. Si Episcopus vel Parochus proponeret rudibus aliquod Mysterium falsum, tanquam revelatum à Deo & ab Ecclesia definitum, rudes tenerentur credere Fide divina; & non credendo peccarent essentque haeretici: ergo jam Fides divina potest esse de falso. Pat. Gonet respondet teneri quidem credere, sed Fide humana; nam divina non possunt. Undè non erunt haeretici formalitèr, sed solùm argutivè, quatenùs eis deficiebat animus credendi ea, quae proponentur eis nomine Ecclesiae, ut à Deo dicta. Sed non placet responsio quoad primam partem: Tùm quia posset Parochus miscere illud Mysterium falsum inter alia vera, & omnia simùl proponere; ergo rudes tenerentur omnia credere ex eodem motivo, cum nulla eis proponatur inter illa disparitas. Tùm quia, si tenerentur credere; ergo quia illis proponitur tale Mysterium ut dictum à Deo, ergo propter dictum Dei.

283 Ideò respond. aliter, eos teneri credere Fide divina, quae tantum sit divina objectivè, (id est credere quia Deus dicit) sicut eam habent haeretici de Articulis quos admittunt; non vero tenentur Fide divina superna, sive divina ex parte principij atque habitus Fidei supernae, quia ille totalitèr est alligatus ad verum quatenùs dictum à Deo in re & exercitè. Si autem non crederent modo dicto, sed negarent; essent latè haeretici contravenientes Fidei primo modo sumptae, nempè objectivè: non contra Fidem secundo modo, id est ex parte principij. Undè tantum argutivè essent haeretici, id est in praeparatione animi.

284 Probatur 3. Quia postquam Christus natus erat, & non erat Nativitas promulgata, fideles credentes Christum venturum credebant Fide divina, nempè quia Deus dixit in Scriptura; atqui credendo venturum decipiebantur, quia jam advenerat: ergo jam Fides divina ex parte credentis potest decipi & esse de falso. Respond. Divus Thomas *hic artic. 3. ad tertium*; in eo tunc ad Fidem solum pertinuisse Christum aliquando nasci; quod verò Nativitas adhuc esset futura & non praeterita, non erat assentienda per Fidem, sed credebatur ex aliqua conjectura humana. Undè cum apud Iudaeos esset in eo tunc magna difficultas de tempore praefixo Nativitati Christi, diversum quid erat Nativitas quoad substantiam, & determinatio temporis

de

de illa, vt cernitur de die Iudicij. Qui ergo in eo tunc ex ignorantia invincibili crederet Nativitatem vt futuram, crederet Fide solum obiectivè divina, sed non divina superna; & licèt posset habere meritum *in pia affectione*, Fides superna non permitteret se applicari ad falsum, nec posset. Vel fortè crederent Christum venturum respectivè ad tempus Prophetiæ.

§. II.

ALIA ARGVMENTA, ET PRÆFERTVR PARS negans.

285 PRobatur 4. Veritas obiecti solum concurrit ad cognitionem supernam in genere causæ efficientis; atqui Deus potest supplere defectum causæ efficientis: ergo & specialitèr conservare vel inducere cognitionem supernam sine obiecto, ac per consequens & falsam. Nego maiorem: quia etiam concurrit vt ratio formalis *qua*, vel *sub qua* essentialiter requisita, & in genere causæ formalis extrinsecæ insupplebilis à Deo. Pat. Oxea *disputat. 4. de Fide, sect. 4.* (vbi respondet ad hoc & sequentia argumenta P. Ripalda defendens partem affirmantem) concessa mai. distinguit min. Deus potest supplere causam efficientem absolutè concedit; quando resultat aliqua indecentia vt in præsenti, negat. Sed melior est prima solutio.

286 Probatur 5. Dum peccator existens in mortali ait: *Ego non sum in gratia Dei*; Deus potest falsificare ex se specialiter hanc cognitionem; potest enim infundere gratiam pro libito, perseverante tali cognitione: ergo est causa specialis falsitatis. In primis nego antecedẽ. Tùm quia, si dicatur cum Pat. Arriaga propositionem semper alligari ad illud *nunc*, in quo producta est, semper erit vera, etiam si desinat esse peccator. Tùm quia illa propositio superna potuit produci supernè, sed habendo pro obiecto, quod attenta natura rei, ille non est in gratia, & sic semper erit vera. Tùm quia Deus, si infunderet gratiam, teneretur suspendere concursum illum supernum, & relinquere hominem in solo naturæ conatu & actu naturali, quem vt solet Ripalda docere, elicitebat simùl cum superno; & sic homo decipiebatur à se, & per actum naturalem.

287 Respondetur 2. distinguendo antecedens: si illa cognitio sit superna, nego antecedẽ. quia falsificaret signum repræsentativum specialissimè suum, & in hoc datur indecentia; si esset naturalis subdistinguo: potest ex intento falsificandi, nego; per accidens & præter intentionem, concedo; permittendo nempè vt peccator suo se discursu ob humilitatem decipiat. Etenim Dei intentio est facere peccatori beneficium gratiæ, cui nihil officit continuatio falsa talis assensus, quę se tenet ex parte peccatoris ignorantis; quin Deus ad talem continuationem illum obliget, aut illam intendat.

288 Sit nostra sententia: Fidei divinæ supernæ repugnat essentialiter assentiri falso, adhùc ex parte credentis. Ita D. Thom. *hìc artic. 3.* & communis sententia. Probatur ratione ipsius. Nihil potest attingi per potentiam, virtutem, vel actum ipsius, nisi quatenùs subsit rationi formali essentiali speculativæ ipsius; atqui hæc respectu Fidei supernæ est prima veritas revelans: ergo vbi verè hæc non sit, nec erit essentiale specificatum Fidei supernæ, nec erit actus ipsius; atqui implicat respectu obiecti falsi, quod detur prima veritas revelans vt probatum est; cum nequeat Deus falsum revelare: ergo etiam repugnat, quod circa obiectum in re falsum detur Fides divina; non enim erit divina superna, licèt appareat esse. Confirmatur, ex differentia essentiali inter intellectum & voluntatem initio articuli allatam. Intellectus enim est de bono vero vt vero: in illo enim stat perfectio ipsius. Voluntas autem est de bono vt apprehenso; atqui verum apparens non est verum bonum: ergo nequit esse specificativum essentiale virtutis supernæ intellectualis vt talis, qualis est Virtus Fidei.

289 Confirmatur vlteriùs: Tùm quia Virtus habet perficere potentiam in ordine ad suum obiectum: ergo cum obiectum intellectus sit verum sub ratione veri, non erit Virtus quę deviat ab hoc, & non perficit in ordine ad illud, sed deficit. Tùm quia si Fides posset esse falsa, frustraretur finis infusionis ipsius, qui stat in assecurãdo homines de veritate, vt possint cũ fiducia captivare intellectum in obsequium Dei in dictis ipsius: rueret autẽ fiducia hęc. Tùm denique, quia sicut si lumen primorum principiorum possit in illis decipi, talis falsitas reduceretur in Deum vt naturę Authorem, quia signavit in nobis ipse tale lumen: ergo multo melius, si lumen Fidei specialiter ab ipso infusum posset causare assensum falsum. Vnde quoties in hoc Art. vel alibi voesvimus cognitionem prudentem, illam quæ cum fundamento patitur deceptionẽ & falsitatem, non erat sermo, qua parte erat virtus & prudens superna, & qua dirigit actus supernos voluntatis, sed de altera parte speculativa prudenti naturali, & quæ nõ sit specialiter à Deo, quia ex illa parte non est Virtus intellectus.

QVÆSTIO V.

AN DEVS POSSIT ESSE SPECIALIS CAVSA deceptionis.

ARTICVLVS I.

NOTABILIA, VALDE NECESSARIA.

290 NOTA 1. Aliud esse mentiri, & aliud decipere, vt constavit. Deceptio autem potest sequi dupliciter. Primo, de per accidens, & ex incuria audientis, vt ex verbis amphibologicis, de quibus Art. 1. q. 4. dictũ est. 2. De per se, vt quando fit aliquid primo inclinans & inducens per se ipsum ad deceptionem. Deceptio autem vel potest esse in moralibus, vel in purè speculativis. Dubitari ergo potest, an Deus possit esse specialis causa per se deceptionis. Primo, infundendo habitum per se inclinantem ad actum falsum. Secundo, producendo speciem impressam determinantem ad illum. Tertio, producendo & causando ipsum actum falsum, sive specialiter intendendo, & inducendo ad illum.

291 Nota 2. Infusionem prædicti habitus posse fieri à Deo, si negẽt concursum ad actum falsum. Probatur: quia nec esset contra divinam veracitatem, siquidem non est locutio Dei, nec contra divinam sanctitatem aut veritatem, cum non sequatur deceptio, & ob eandem rationem non est contra naturam rationalem vt talem, sed vt aliud quodlibet ens.

292 De infusione speciei impressæ est maior difficultas. Aliqui enim existimant talem infusionem fore locutionem Dei, nam non aliter nos loquimur vous cum alio, nisi mittendo ad aures speciem obiecti præconcepti. Vndè productio actus per talem speciem erit auditio ex parte nostra. Et licèt hæc impediatur, non ideò tollitur indecentia & mendatium ab illa locutione falsa. Sicut si quis loquitur falsa, & contra mentem coram Surdo. Sed potest negari assumptum, quia si ex intentione impeditur auditio & cognitio, nõ datur locutio, cum hæc habeat esse ex intentione significandi alteri obiectũ vt à se præconceptũ, & idẽ est de prolatione signorum coram Surdo. Fortè autem esset inordinatus vsus linguæ coram ipso, sed non locutio mendax. Nec obest, quod cum species impressa se teneat ex parte obiecti; infusio ipsius est positio virtualis obiecti falsi in intellectu: ergo virtualis locutio falsa. Distinguo antecedẽ. Virtualis per modũ actus primi, cõcedo: per modũ actus 2. & ex intentione significandi, nego; si impeditur

actus

actus. Adde quod species non est instituta à natura ad significandum obiectum vt præconceptum, & sic non est locutio.

293 Pro quo nota 1. Duplex dari signum: vnû quod ex primaria institutione sua, (siue hæc sit à natura siue ab hominibus) est significatiuum rei, vt species impressa, voces & similia; & cum ex tali vi inducenda sit deceptio nequit poni à Deo ex se. Alia quæ primariò sunt propter aliud, & secundario possunt esse signa; sicut quando fideles ambulant in terris infidelium vestiti eorum habitu, (qui tamen non sit institutus in signum protestatiuum falsæ Religionis) si alij decipiantur, sibi imputent; quia vestes illæ sunt primario pro corpore operiendo, & ad summum ad se occultandum. Licèt ergo deceptio sequatur ex secundario, possunt signa illa à Deo poni, non ex intentione deceptionis, sed ob alium finem primarium. ¶ Quia tunc vt dicemus, deceptio est præter intentionem. An autem & quando vitari debeat res, ne sequatur deceptio, licèt præter intentionem, hoc est alteriùs indaginis sicut & an omitti debeant opera bona, si proximus scandalizandus est, sumpta occasione ex illis.

294 Nota 2. Quod non est idem occultare veritatem, vt alius eam non agnoscat, & decipere positivè; nec est idem non aduertere veritatem, ac decipi. Vndè, non obest, quod Deus possit aliqua facere ad occultandam veritatem (sistendo in hoc ex intentione sua,) ex quibus sequatur secundario & permissiue quasi ineuitabiliter deceptio, & hoc non solum in naturalibus, sed & in miraculosis & supernis, vt quando dum Sanctus Fœlix fugiebat persecutores suos, Deus in loco illo per quem transiuit, produxit telas aranearum, ex quo fuerunt decepti. Respondetur enim Deum solum intendisse per illud miraculum seruum suum occultare vt persecutores non aduerterent eum esse ibi. Si autem ipsi decepti sunt existimando positiuè eum non esse ibi, deceptio illa fuit Deo præter intentionem, & ipsi imputent sibi si decepti sunt.

295 Nota 3. Quod deceptio potest ab aliquo induci & intendi dupliciter. Primo, directè & in se siue velit eam vt finem siue vt medium, tamen volitum directè & in se ipso. Secundo, indirectè & non in se, sed in alio, vel includente, vel trahente. Primo modo nequit esse volitum à Deo, quia Deus velle nequit seductioné, nec vt finem, nec vt medium ad aliquid obtinédû, saltim nisi ab alio obligatus. Non enim seductio potest esse de intentione ipsius vt probatum est. Indirectè autem & in alio bene potest. Quod probo sic. Etenim Deus præcipit nobis operari iuxta dictamen sincerum conscientiæ nostræ. Si ergo muliercula apprehendat mendacium invincibiliter, vt medium vnicum defendendi vitam innocentis, ac per consequês vt licitum & obligatorium; præceptum diuinum, supernum charitatis, & prudentia superna obligant eam ad operationem conformem menti, ac per consequens ad mendacium inclusum in alio, nempè in illa operatione vt conformi menti; sicut si Episcopus proponeret Rustico inter Mysteria vera aliquid falsum prout dictum à Deo, ex præcepto diuino tenebatur credere tale Mysterium propositû vt verum: Idem ergo erit de deceptione concepta vt honesta. Tunc enim, sicut obligat Deus ad inhonestum conceptum vt honestum, ita etiam ad falsum conceptum vt honestum, vt diximus supra *num.* 237. Quod solum est obligare & quasi causare deceptionem indirectè, & in alio in quo includitur. Non autem per se & ex se.

296 Secunda pars: Quod nempè possit etiam intendi indirectè, in alio non includente sed trahente, (vt v. g. quando ex productione aranearum sequitur, quasi ineuitabiliter quod persecutores existiment non transisse per illum locum & decipiantur.) Probatur: quia adhùc saluatur, quod deceptio illa ineuitabilitèr secuta, sit præter intentionem respectu producentis illas telas aranearum, quia ipsius intentum erat Sanctum occultare, & quod isti non aduerterent esse ibi, non autem quod positivè deciperentur. Sic in sententia Thomistarû prædeterminante Deo ad materiale peccati, nequit non poni à creatura formalis malicia; sed tamen Deus id non intendit, nec est causa specialis eius. Similitèr decernente Deo in sententia RR. permittere peccatum, & concurrere cû creatura concursu simultaneo ad illud, licèt Deus diligat concursum vt proprium obligationis suæ, sitque præparatio operationis creaturæ de intentione primæ causæ, malitia tamen identificata in eadem actione cum tali concursu est præter intentionem.

297 Item ineuitabile est quod damnati ad pœnas Inferni non blasphement Deum, quia hoc sequitur necessario ab illo statu obfirmato in malo, & tamen Deo intendenti illum statum sunt blasphemiæ præter intentionem. Sicut & fugienti invasorem vitæ per iter plenum infantibus, ineuitabilis est aliquorum occisio vt defendat vitam suam; & tamen occisio à Theologis dicitur esse præter intentionem, quia menti est cursu rapido fugere, impedimentaque auferre. Quod si cursus conculcet infantes & sequatur mors, ista non acceptatur in se, nec per se, sed est præter intentionem Mille etiam alia exempla in moralibus adduci possunt vt in vendente venenum pro medicamêtis, & intendente vendere vt medicatiuum, & non vt interfectiuum. Omnia dicta in hoc Artic. nota valde, quia valde prosunt pro soluendis alijs argumentis.

298 Nec obest, quod deceptio fœdat naturalem rationem, nempè intellectum; ergo nequit prætendi, adhuc indirectè à Deo, nec ab aliquo præcepto, vel affectu superno. Respondetur, fœdare solum physicè. Item fœdat præter intentionem, & ex obligatione maioris præcepti, nempè operandi iuxta conscientiam. Vndè non minus dedecet Deum opus inhonestum, quàm falsum: ergo si inhonestum involutum honesto per ignorantiam, præcipit; etiam falsum per ignorantiam involutû in vero. Sic etiam ad exigentiam causæ secundæ potest inducere ad falsum, quia est inducere non à se, sed præter intentionem. Quæ tamen inductio non poterit fieri per influxum physicum habitus vel principij superni, quia ista cum non sequantur existimationem, alligata sunt ad verû prout exercitè tale, vtpote quæ sunt vera virtus intellectus, quod non habet assensus existimatiuè verus.

299 Nota tandem falsitatem tripliciter posse comparari in ordine ad Deum. Primo, per modum mentientis per se, vel per alium. Secundo, per modum decipientis. Tertio, per modum influentis specialiter in actum supernum falsum, vel inductiuum actus falsi, siue deceptiui. Mentiri vt constat ex sæpè dictis, non est qualibet positio signi falsi, sed signi significantis rem, vt præconceptam, & simul significantis proferentem, ita sentire, & hoc fit per se, quando ipse per se ipsum ponit talia signa vt significantia, proferentê ita sentire. Propterea enim internæ inspirationes in nobis licèt sint à Deo, non sunt locutio Dei; quia non exprimunt nobis Deum ita sentire. Per alium vero, quando per Ministrum, v. g. ponit signa falsa significantia mandantem ita sentire: hoc enim esset mentiri per alium.

300 Decipere autem prout contradistinctum à mentiri est ponere per se, (vel inducendo specialiter alium vt ponat) signa falsa, & per se primario deceptiua. V. g. species impressas falsas, vel imagines falsas, vel signa talia quod significent ex se rem aliter, ac est, (sed non talia vt significent ponentem signa vel mandantem ita sentire.) Vndè si per possibile, vel impossibile Deus inducat aliquem ad mentiendum, & tale mendacium non significet Deum ita sentire, tunc Deus non mentiretur adhùc per alium, sed purè deciperet per mendacium Ministri.

301 Tandem quoad influere: dicimus quod actus supernus, (qui est specialis Dei operatio, & de cuius falsitate, vel inductione falsitatis, loqui possumus diui-

sim) est duplex : Vnus intellectus, alter voluntatis, illi repugnat falsitas, & hoc non tam summitur ex parte Dei dantis principia specialia, (licèt etiam summatur) quàm ex essentia talis actus, qui eo ipso quod est supernus, est essentialiter virtus intellectus, ac per consequens essentialiter alligatus vero prout in re, & exercitè vero, iuxta dicta, *hic num.* 279. *& num.* 288. Et sic ei ex essentia sua repugnat falsitas. Actui autem superno voluntatis, non repugnat obiectum falsum apprehensum vt verum, quia vt virtus solum specificatur essentialiter à bono prout apprehenso.

302 Ex quo sequitur nullam cognitionem supernam posse adhuc divinitus esse falsam, licèt de visione Beata dicente de se: *Ego durabo in æternum*, posse falsificari, probet fortiter Ripalda: Tùm quia aliàs esset essentialiter & indefectibiliter æterna, sicut Deus. Tùm quia aliàs eius indestructibilitas esset contra dominium Dei potentia divinitus quamcũque creaturam destruere. Respondent quidam repugnare visionem, quæ affirmet de se: *Absolutè duraturam in æternum*; sed quæ affirmet: *Duraturam attenta natura sua, & Decreto Dei*. Securitatem autem æternæ durationis habent Beati ab alia cognitione distincta reflexa. Sed aliter respondetur, data tali visione æterna, non fore sicut Deum. Tùm quia non est æterna à parte ante: nec est æterna, imò nec existens, ex essentia sua metaphysica, quia non est determinata ad actualitatem sicut Deus. Nec item est contra Dominium Dei, siquidem Deus fuit Dominus ponendi illam. Impotentia autem vt semel posita nequeat destrui, est impotentia consequens, & sumpta ex Decreto. Quia Decretum creandi fuit Decretum conservandi. *Vide à nu.* 401. *de Visione.*

303 Quantum autem attinet in actu superno ad inducere per suam causalitatem ad actum distinctum falsum, vel per se vel abutente creatura tali actu, qualiter possit actus voluntatis, agemus in his Articulis. De actu autẽ intellectus superno agemus in vltimo Articulo, vbi de præmissa vera superna, qualiter possit inducere ad conclusionem falsam.

ARTICVLVS II.

PROPONVNTVR SENTENTIÆ, ET ELEGITVR negans.

304 Difficultas magna est de actu falso, quo quis decipiatur, an possit à Deo specialiter, & directè causari. Prima sententia negat. Ita P. Suarez *disputat.* 3. *sectione* 2. Coninch, Torres, & alij plures ex Recentior. & communiter Thomistæ. Secunda, affirmat, ita Hurtad. *disputat.* 18 *sect.* 2. Lugo *de Incarnatione, disputat.* 21. *sect.* 3. Vazquez, Aragon, & alij plures. Hæc autẽ 2. sententia tenet, quod Deus possit decipere aliquem, quando deceptio fit absque locutione.

305 Ex his duabus sententijs. Prima, quæ magis decens divinam sinceritatem apparet, probari potest. Tùm quia decipere ex proposito, magnam indecentiam importat ex se. Et propterea Christus pro magna ignominia seductor vocabatur à Iudæis. Tùm quia in mendatio duplex dari solet difformitas: nempè cum mente, & etiam cum re dicta. Prima ex se sola & sine secunda est tàm mala, vt nequeat vllo pacto honestari: ergo & secunda; nempè difformitas cum re & deceptio, siva falsitas, erit tàm mala moralitèr, vt nequeat honestari. Consequent. patet, quia deceptio sicut & mendatium enervat authoritatem decipientis, destruit in Republica communem fiduciam & communicationem, & invertit finem, atque institutionem signorum; qui non solùm est, vt signum significet res prout conceptas, sed etiam prout sunt; saltim si sciantur vt sunt. Si ergo ob has rationes mendatium est malum morale, etiam deceptio: & præcipuè in Deo, qui cum omnia sciat, eo ipso manifestaret res aliter, ac scit esse. Cum enim per vtramque operationem invertatur finis naturæ in vsu signorum, tàm malum morale erit vna ac alia, & tàm indigna vt ametur à Deo. Confirmatur quia tàm deceptio per se, quàm mendatium opponitur veritati, & naturæ rationali vt tali, atque eo ipso est indigna Deo ex se ipso.

306 Obijcies 1. Infundere malum purè physicum, vt mortem & morbos, non dedecet Deum: atqui error speculativus est difformitas & fœditas intellectus recipientis purè physicè: ergo. Nego minorem: quia inductio istius opponitur naturæ rationali vt tali, & bono Reipublicæ vt diximus; secùs morbus, quia solum est contra naturam vt sensitivam. Et ideò ille, indignum est, vt inducatur à Deo. Insuper locutio contra mentem ablata intentione significandi, est quid physicum; & tamen est obiectivè mala, & inficeret intentionem loquendi sic falsa, atque deturparet illam: ergo etiam infusio erroris physici inficeret intentionem liberam infundentis illum. Ratio autem est, quia vtraque immediatè opponitur naturæ rationali & veritati vt tali, estque deceptiva, quod est malum: dedecereque naturam & afferre Reipublicæ multa incommoda, lumine naturæ patet.

307 Obijcies 2. Reus potest licitè ob suam defensionem decipere Iudicem, & etiam confessarius aliquando alios ne frangat sigillum: ergo decipere præcisè & ex se non est malum, siquidem aliquando potest honestari. Respondebit quis, in Deo semper fore malum, quia si in Reo & Confessario potest non esse malum, contingit, sicut in homicidio, quod licèt sit prohibitum lege naturali, permissum tamen est, (licèt raro) ob finem vrgẽtẽ vitandi gravissimum malum, & cum non adest alia via vitandi. Et propterea concedi potest decipere non esse tàm intrinsecè malum, & in gradu æquali sicut mentiri; at impossibilis est casus in quo Deus non habeat alias vias vitandi quodcumque malum, & sic nequibit decipere.

308 Sed aliter respondetur distinguendo anteced. Possunt decipere deceptione per se, nego; per accidens, & præter intentionem, concedo: nempè vtendo signis amphybologicis ad defendendum se, quibus signis Iudex decipiat se ipsum ob suam inadvertentiam; & quia non curat de circunstantijs notandis. Vndè non licèt Reo ex intento positivè decipere Iudicem, sed licèt ex intento occultare veritatem: & sic hac via se defendere signis licitis, permittendo quod Iudex se decipiat in illis. Vel etiam erit licitum, si intendat in Iudice destitutionem & cessationem à Iudicio vero, formato de culpa Rei; vel si intendat apprehensionem veri, vel falsi causatam suis signis, etiam si Iudex formaturus sit iudicium falsum, sibi enim imputet. Non tamen erit licitum, si intendat positivè iudicium falsum. Hoc intellige, nisi Reus excusetur, vel ab ignorantia invincibili de eo quod liceat ei, vel ab opinione probabili opposita, de quo *num.* 319.

309 Obijcies 3. Deceptio nulli virtuti opponitur ergo potest esse à Deo. Antecedens probatur: quia nec opponitur veritati in essendo, quia huic solùm opponitur apparicentia pura, sicut auricalcum quod apparet aurum, & non est: nec veritati in cognoscendo, quia huic solum opponitur cognitio falsa in intellectu proprio: nec veritati in dicendo, quia huic solum opponitur mendatium: ergo, &c. Si respondeas, opponi divinæ sanctitati, quia est operatio indecens, & damnosa Reipublicæ. Dum enim signis institutis à natura vel hominibus ad significandum verum, vtitur ad fallendum, abutitur eorum institutione.

310 Sed clarius respond. esse contra divinam veracitatem & propterea contra sanctitatem. Ratio illius est, quia finis intrinsecus & primarius veracitatis est componere locutionem, non in ordine ad proferentem,

quia

quia non eget illa ad intelligendum, sed in ordine ad audientem, vt scilicèt veritatem quam loquens concepit, in mente audientis stabiliat, & falsitatem valdè oppositam naturæ rationali vt tali, ab illo compescat. Quod enim iste sit finis primarius patet, nam conformitas locutionis cum mente potiùs est medium ad illum finem. Atqui huic fini intrinseco & primario veracitatis æquè opponitur infusio specialis & causatio erroris in mente alterius per signa instituta ex fine vt alter informetur vero, siue talis causatio fiat sine mendacio siue fiat cum illo, vtroque enim modo frustratur finis primarius, & datur abusio institutionis signorum: ergo æquè ferè est contra veracitatem, & est operatio moraliter dissona rationi, ac sit ipsum mendacium. Vndè signa ex se fallentia potiùs dantur vt vitentur, & vt loquens liberè insinuet verum per signa vera, habendo apud se falsa pro libertate, quam vt quis illis vtatur.

311 Obijcies 4. Deus potest esse causa per se omnium principiorum inducentium errorem, sed hoc est decipere per illa: ergo. De hoc argumento vide Articulum primum. Distinguo autem maiorem: si talia principia decipiant, quia sint signa instituta à natura vel hominibus ad decipiendum, concedo maiorem: quia tunc decipiunt præter intentionem & secundario, vt diximus de telis aranearum: sic fideles dum transeunt per terras infidelium induuntur ad se occultandos vestibus infidelium; & tunc finis fidelium est occultatio, non positiua deceptio: sed infideles potius se decipiunt, quam decipiantur; quia accipiunt vestes pro signo, cum tamen non sint primario signum; si principia illa sunt instituta subdistingo; potest Deus esse causa per se omnium eorum, & ex se, & à se, & ex sua intentione, nego. Ad exigentiam alterius causæ secundæ, & præter intentionem Dei, concedo; vt dum causat speciem impressam curui de ligno recto in aqua ad exigentiam medij. Cum tamen non posset causare de ligno extra aquam, quia causaret à se.

ARTIC. III. & §. I.

PROPONITVR QVINTVM ARGVMENTVM AB apparitionibus. Vbi doctrina notanda pro locutionibus.

312 Obijcies 5. Sæpè Deus infundit species inducentes ad errorem. Patet in apparitionibus Christi, quæ fiunt in Eucharistia, vbi aliquibus apparuit Christus tanquam Infans, & alijs vt Crucifixus, vel alio modo passibilis, cum ibi non sit tali modo, sed potius sit gloriosus sicut in Cœlo; ergo qui videns Christum sic decipitur, ab ipso Deo ponente tales species decipitur. Respondetur tamen in talibus speciebus nullam dari ex parte sua deceptionem: quia aliud est, quod repræsentent Christum passibilem, & aliud quod repræsentent ibi esse passibilem. Hoc secundum numquam, vel fere numquam concipiet, qui à Deo sit illustratus in illo favore. Si autem aliquando sic concipiat, deceptio illa non prouenit ab specie, inductione inuincibili, sed prouenit ab ignorantia sic existimantis, qui benè poterat existimare aliter & debebat. Adde quod illa species est ad apprehensionem, in qua nec datur falsitas, nec veritas; quia hæc est propria Iudicij, & emmendabilis ab illo; & qui falso iudicat, ex suo decipitur.

313 Sed replicas: Si species impressa nata est repræsentare rem ibi, vndè ipsa venit, quomodo non erit deceptio? Respondetur: Duplex dari genus specierum. Vna enim repræsentat rem ipsam in se verè. Alia rem non in se verè, sed mistiçè, figurate, & vt in imagine. Hæc autem licèt repræsentet suum repræsentatum & rem ibi, sed non repræsentat, quod verè sit ibi, sed quod Imago sit ibi. Patet in Imagine picta Natiuitatis Christi in tabula; repræsentat enim Natiuitatem ibi; sed non repræsentat quod sit ibi; quia repræsentat figurate, & mistiçè. Sicut autem infantia & passibilitas Christi potest à Deo figurate repræsentari in tabula; potest & in Hostia. Vel dic, quod licèt illa species impressa repræsentet ipsum verum Christum natum vt existentem ibi (quod in Hostia verum est) sed nō repræsentant vt natum ibi, sed vt ibi figurantem se, vt natum in Bethlem.

314 Pro maiori horum intelligentia. Nota primo; in locutionibus dari quasdam, quæ sunt asserentes: aliæ verò solum enunciantes, quin affirment id ipsum quod enunciant, quod explico sic: Inquiri solet à Sacris Interpretibus an Sacra Scriptura soleat se conformare in locutionibus cum vulgari errore? Et ego olim disputans de hac re cum Magistro grauissimo Ordinis Prædicatorum & valdè in Scriptura versato, Hieronymo Xavier, Nostræ Vniversitatis Cathedratico Sacræ Scripturæ emerito, absolute affirmante, & ita in suo Tomo quem Typis parabat tenente, (licèt postea temperaverit sententiam) atq; probante ex Lucæ 2. *Ego & Pater tuus, &c. dolentes quærebamus te &c.* Distinguebam Ego sic. Datur duplex dictum: vnum assertiuum, & aliud enunciatiuum.

315 In primo nequit se Scriptura conformare cum errore vulgi, quia esset illum approbare & asserere falsum. In secundo potest, quia cum non sit asserere, sed loqui de illa re, (dando titulos quibus vulgus talem rem, vel personam appellat) non debet esse, adstricta veritati talis locutio. In primo ergo dicto daretur falsitas: in secundo autem non datur, (& sic locuta est Virgo dum SS. IOSEPHVM Patrem appellat) quia nihil affirmatur vel negatur. An autem in his titulis detur decipere? Dici potest dari deceptionem, non quidem actiuam & quæ sit deceptio per se, benè verò passiuam, quia solent auditores decipi occasione accepta, licèt non sit positiuè ab ipso loquente data, saltim per se.

316 Igitur ad instar horum, quando Deus facit res, vel ponit Imagines, ex quibus deceptio sequitur, illæ Imagines, licèt sint quasi quædam dicta, nutus, & locutiones mutæ; non tamen sunt locutio assertiva de eo quod res sit ibi, sed ad summum instar enunciatiuæ, in quibus nulla est falsitas & deceptio actiua; sed qui ex illis occasionem sumit deceptionis, ipse se decipit.

317 Ex his nota 2. Quod quando signum, Imago siue enunciatio est talis, quæ vel per se, vel inspectis circumstantijs æquivaleat assertioni; admittenda non est, vt si detur signum specialiter protestatiuum falsæ Religionis, (vel ex institutione vel ex alio capite) permitti nequit, secùs enunciatiuum purè; quodque tale sit, vt ex sua natura & ex intentione non sit deceptiuum.

§. II.

DVO ARGVMENTA A GRATIA PER Christum.

318 Obijcies 6. Error potest esse favor, & Gratia per Christum, nempè quando quis ex errore concipiens eras moriturum, vitat hodie peccatum & conuertitur ad Deum: ergo potest induci à Deo specialiter. Nego antecedens: Tùm quia aliud est error, aliud permissio erroris vt proficua ad opus honestum. Licèt ergo ista possit esse Gratia; secùs ille, quia nisi à Deo fiat de intento ob Christi merita, non est Gratia; à Deo autem non fit error de intento, quia licèt sit occasio operis boni; non tamen est principium speciale illius. Etenim etiam vnum peccatum potest esse occasio vitationis alterius & conuersionis ad Deum. Vt si quis determinatus ad occidendum inimicum, postea decernat percutere illū arundine & per hoc retrahitur ab homicidio: & ne postea interficiatur ab inimico, ingreditur in Religionem.

Ex-

319 Replicabis: Solum actus movens, & dirigens ad operationem honestam potest esse Gratia, & opus Dei; atqui id facit deceptio: ergo. Minor probatur in eo, qui viso paupere existimato, movetur à deceptione ad succurrendum illi. Item in eo, qui volens occidere Petrum, & audiens quod sit Presbyter quin sit, desinetur ab homicidio, doletque de determinatione facta. Respond. concessa maiori, negando minorem: quia deceptio solum est occasio, vel aliquid mediatum & remotum ad illos actus. Ad probationem respond. eos actus ab errore solùm remotè dirigi, nam proximè movetur primus à prudentia dictante pauperi cognito vt tali succurrendum esse, & hoc verissimum est, licèt ille non sit talis. Secundus movetur à cognitione, vel volitione non faciendi sacrilegium, quod quidem tale esset coram Deo; licèt ille non esset verè Presbyter, sed existimativè. Vndè dato, quod pia affectio posset esse de credendo Mysterio falso prudentèr proposito vt vero, & vt dicto à Deo, (de quo in § sequenti) secùs assensus ipse intellectualis, tunc enim esset naturalis falsus, & non supernus, quia ille est de re vt exercitè est vera, illa de obiecto vt proponitur. *Vide nu. 237 & 295.*

320 Obijcies 7. Divum Augustinum in *Enchyrid. cap.* 17. dicentem sic: *Nonnullis errare profuit, sed in via pedum, non in via morum*: In cuius confirmationem adducit quod ipse fuit liberatus ab insidijs Donatistarum, quia perdendo iter erravit in via pedum. Prosequitur vlterius dicens, quod tunc contigit: *Vt cognitis insidijs, nos gratularemur errasse, atque inde gratias ageremus Deo.* Concludit autem dicens: *Quoniam est & error bonus, qui non solum nihil obest, verum etiam prosit aliquid.* Ex quo arguitur sic: Augustinus dedit Gratias Deo pro isto errore & deceptione, habendo illum pro bono: ergo licèt error practicus & morum sit malus, speculativus & pedum erit bonus & Donum Dei. Consequentia probatur: quia nihil solemnius apud ipsum in Libro de Dono Perseverantiæ, quam quod irrisoria est Gratiarum actio, si ob id Gratiæ agantur Deo, quod non donavit ipse neque fecit.

321 Responderi solet, quod Gratiæ collatæ fuerunt non ob errorem, sed ob bonum effectum erroris, ex eo secutum, scilicèt evasisse insidias inimicorum. Talem ergo effectum voluit Deus directè, errorem verò permissivè tantum. Contra replicant. Tùm quia de effectu secuto, etiam possunt dari Gratiæ, quando sequitur ex errore practico & ex peccato, vt in Apocalypsi dantur Gratiæ Deo à Beatis de damnatione Meretricis magnæ; & de pœnitentia & contritione secuta ex peccato possumus etiam nos Deo agere gratias: ergo. Tùm quia iuxta Augustinum aliter se habet Deus erga errorem practicum, *sive in via morum*, quàm circa errorem speculativum, *seu in via pedum*; sed circa errorem practicum se Deus habet permissivè: ergo circa errorem speculativum aliter quam permissivè: patet maior, illis verbis: *Nonnullis errare profuit, sed in via pedum, non in via morum*: & infra: *Nec malus abstulit error, quoniam & est error bonus, &c.*

322 In primis respondetur ad argumentum. Deum non eodem modo se habere respectu vtriusque erroris; licèt neutrius sit causa specialis. Concedo enim quod deceptionis speculativæ possit Deus esse causa positiva licèt practicæ solùm possit esse permissiva, est tamē causa positiva solum generalis, imò & non à se, sed ad exigentiam causarum secundarum, & cum ex illa eis resultaret vtilitas, debuerunt Deo gratias agere, sicut & de omni bono causato ab ipso, non solum vt Authore speciali, sed etiam vt generali. Peccatum autem, aut error practicus non causatur à Deo, adhùc vt à causa generali, sed illorū malitiæ voluntas creata est causa prima non Deus, & sic Gratiæ nequeunt dari Deo. Numquam ergo Deus ex primaria sua intentione voluit deceptionem, (licèt voluerit liberationem Augustini.) Sicut diximus de productione speciei ligni curbi existentis in aqua, cum tamen in aqua non sit curbum, sed rectum. Peccatum autem nequit Deus positivè velle poni, adhuc ad exigentiam causarum secundarum. Vide pro hoc notabilem doctrinam in fine paragraphi sequentis.

323 Alius responderet secundo ad argumentum: Deum respectu talis deceptionis adhùc se habuisse purè permissivè manente salva causa gratiarum; etenim Deus decrevit liberare Augustinum à Donatistis, & prævidendo errorem itineris ponendum ab ipso, si Deus permittat, purè decrevit permittere, quia si permittat certa erit liberatio. Sic à *num.* 685. *de Incarnatione*, decrevit Deus Christum vt Redemptorem à peccato, quod homo ponet, si Deus purè ex parte sua permittit, licèt nec inducat, nec velit illud. Et hoc etiam modo asseritur à Theologis permissio peccati effectus specialis prædestinationis. Augustinus ergo egit gratias de sua liberatione volita à Deo, & disposita atque obtenta per dispositionem causarum secundarum, scilicèt distractionem mentis ipsius vel aliàs, & permissionem erroris à Deo positam.

324 Si replices, Prædestinatus nequit dare gratias Deo de permissione peccati sui, etiam vt effectu prædestinationis: ergo nec Augustinus de permissione suæ deceptionis. Nego consequentiam: quia licèt ex parte Dei neutra permissio inferat effectum permissum, & vtraque sit vtilis ad finem liberationis intentum à Deo; tamen est differentia ex parte hominis, qui quando liberatur per permissam deceptionem inadvertenter conceptam, liberatur sine admixtione peccati sui: secùs quando per permissum à Deo peccatum, admixtio enim tanti mali impedit vt homo de ea permissione, sibi gratuletur & Deo gratias agat.

325 Sed contra: Quia hæc solutio solvit quidem argumentum & differentiam dat inter vtrumque errorem, qua parte sumitur ab actione gratiarum pro beneficio, (& sic continet bonam doctrinam) sed non qua parte Augustinus admittit errorem vnum, qui sit bonus & factibilis à Deo, & alium qui sit malus, quia nodum huius differentiæ permissio æqualis non solvit. Ideò admitti potest error à Deo causatus, sed non vt à causa speciali sed generali, & obligatus à causis naturalibus.

§ III.

ARGVMENTVM SVMPTVM AB ERRORE CAVSATO PER ACTUM SUPERNUM VOLITIVUM.

326 De causato per intellectivum, Artic. sequent. nunc sermo est de volitivo. Objicies ergo 8. Pia affectio superna potest imperare creditionē supernā de falso existimato vero & à Deo revelato, & virtus superna studiositatis potest imperare assensum falsæ opinionis, existimatę vt verę: ergo ista creditio erit superna & falsa. Consequent. probatur: Tùm quia falsæ sunt istæ cognitiones imperatę. Tùm quia etiam est falsa cognitio superna prudentię dirigens illam piam affectionem & illam studiositatem supernam. Patet autem, quod ipsa etiam sit superna, nam volitiones supernę in hoc ordine rerum non diriguntur nisi à cognitione superna.

327 Respondebit quis primo distinguendo anteced. pia affectio superna, (idem de studiositate) potest imperare creditionem supernam falsam, quę sit superna exercitè, & in re nego, nam in re esset naturalis licèt honesta. Superna solum existimativè & naturalis in re. Concedo antecedens, & nego consequentiam. Ad probationem de prudentia respondēt, esse supernam secundum partem practicam, sed tamen eo pacto est vera; quatenus dictat Mysterium tali modo propositum debere creditionem, secundum speculativam de veritate illius, quo pacto est falsa & non virtus.

328 Et si replicet, quod saltim sequeretur quod illa pia affectio superna erit principium determinans intellectum & efficaciter inducens ad illum actum, sive creditionem naturalē falsam. Respondēt quidam creditionem falsam non procedere ut à causa à pia affectione, (quæ ex se intendebat imperare actum supernum) nec ab ea ut à principio superno, sed (posita ea ut conditione, aut motione quadam generali) procedere illum actum falsum ut à principio à solo intellectu ut potentia naturali; quod fortè infra magis declarabitur. Sed displicet hæc solutio replicę; quia intellectus credit, tunc ut obediens & imperatus à Voluntate: ergo ista est causa determinans per piam affectionem ut principium ad illam creditionem.

329 Ideò ad argumentum, aliter secundo respondet Pater Oxea *disput.* 4. *num.* 33. negando tales actus esse supernos; & quòd possit Deus dare auxilium supernum tunc ad actum prudentiæ supernæ, qui moveat ad piam affectionem supernam: & sic ibi solum dabitur prudentia naturalis. Ratio autem est, quia postea sequi debet creditio naturalis falsa, quæ cum sit specialiter imperata à pia affectione, directa per illum actum prudentiæ, creditio falsa & deceptiva procederet necessario ut à principiis specialibus suis ab affectione & prudentia. Ex quibus duo absurda sequerentur. Primū, quod talis creditio esset superna, utpote à principio superno. Secundum, quod si ille actus essent superni, opusque speciale Dei; sicut operatio superna tribuitur auxilio moventi, & Deo propter illud; ita etiam ista creditio falsa & deceptiva procedens ex illorum influxu & inductione, tribueretur Deo. Sed hæc solutio secunda minus placet, nec aliquid probant inconvenientia quæ adducit.

330 Pro vera ergo solutione, nota primo, actui superno sufficere objectum naturale ut probavimus à *num.* 1386. *de Incarnatione.* Iam enim ex alio capite habet rationem *sub qua* supernam à qua sufficienter sit supernus & specificetur. Nota secundo, ab actu superno ut causativo procedere posse operationem, quæ sit pure naturalis, dummodo sit honesta, ut patet in elargitione externa eleemosynę imperata à Misericordia superna & in cognitionibus certis & evidentibus naturalibus, imperatis à Charitate superna pro docendo aliquem literas. Imò & in operationibus aliis naturalibus immixtis errore & deceptione, ut in coitu Iacobi cum Lia existimato maritali; qui potuit procedere à Iustitia superna, & etiam à Charitate, si scopus esset adventus Messiæ ex sua stirpe procurandus, vel motivum placendi Deo. Nec dicas, eas actiones procedentes à principio superno, eo ipso esse supernas (quod erat primū inconveniens adductum à Patre Oxea num. prȩcedenti.) Respondeo esse, quando ex necessitate petunt supernum ut supernum: secùs istæ, quæ licèt de facto procedant ab imperio superno, sed non ut superno, cum possent à naturali de eodem objecto.

331 Nota tandem Deo non repugnare, quod sit principium & causa specialis operationum naturalium & inducere ad eas specialiter, etiam per actus supernos, dummodo tales operationes sint honestæ & decentes. Quotiescumque autem Deus medio Imperio voluntatis suæ vel voluntatis creatæ speciali, imperat aliquid, talis operatio erit decens, quod causetur à Deo & tribuatur ei; si sit honesta: sicut & decet ipsum imperare, tribuereque auxilia superna pro prudentia superna, dictante debere fieri mendacium existimatum invincibiliter obligatorium ex charitate proximi, in occasione defendendi vitam Innocentis. De quo supra *num.* 295. per quod solvitur secūdum inconveniens P. Oxea.

332 His positis, respondetur ad argumentum, quod prima solutio est vera. Etenim illa pia affectio circa cognitionem falsam existimatam veram, honesta & superna, & ex prudentia superna est, licèt sit de objecto naturali: & idem de studiositate, quia illa opinio falsa apprehenditur ut vera, & ut objectum honestum atque honestè amplexabile. Idem de prudentia superna, qua parte virtus est, quia dum dictat illam opinionem apprehensam ut veram, amplecti debere, verum dictat.

333 Nec dicas 1. Indè sequi Deum esse causam illius amplexionis de falso. Distinguo enim: de falso indirectè & in alio existimato ut verò, & ut honestè amplexibili, concedo. De falso secundum se, nego. Nec dicas secundo, illa falsitas existimata ut vera fœdat intellectum: ergo nequit à Deo causari, quia est quid oppositum naturæ rationali ut tali. Respondeo, quod fœdat physicè non moraliter, sicut nec amentia involuntaria. Dices tertio: id fœdat non fœdare voluntatem, fœdat tamen intellectum, quà parte rationalis est, & cognoscitivus veri: ergo dedecet Deum. Distinguo: fœdat præter intentionem *Dei*, concedo.

334 Vndè fœditas illa intellectus comparari potest, vel ad piam affectionem volentem; vel ad Deum inducentem; vel ad intellectum patientem. Respectu affectionis nulla est indecentia, quia volitur ut bonum existimatum. Nec respectu Dei, quia ipsi Deo cognoscenti errorem, est præter intentionem: Respectu intellectus est quid malum physicum. Sed quid mirum in intellectu existente in statu imperfecto? Sicut nec est mirum, si propter peccatum puniatur à Deo cæcitate mentis atque ebetudine; sive amentia; sicut & damnati in Inferno à Deo tenebris specialis puniuntur.

335 Ex his pro coronide. Nota valdè triplex dari genus volibilium, & à Deo intendibilium. 1. Est eorum quæ sunt tàm decentia ut possint velli à Deo ex se & à se: & horum est Deus causa specialis. Alia quæ etiam possint velli, sed non à se nisi ut obligato à causa secunda, ut v.g. mala pœnæ, & horum est causa positiva, sed generalis. Alia quæ possunt solum purè permitti, & horum est causa purè permissivá. Secundi generis sunt error & deceptio speculativa. Vndè hæc non possunt intendi intentione primaria, aliquando verò possunt secundaria, positiva & ad exigentiam alterius, & prout concipiuntur honesta: & dum sæpè diximus esse præter intentionem, intellige, aliquando præter omnem tàm primariam quàm secundariam: aliquando præter solam primariam, id est ex se, & à se. Nam iam possunt esse de secundaria, quando obligatur ab alio.

336 De primis & secundis volibilibus potest Deus habere voluntatem positivam ut fiant. De tertio autem volibili, præter carere voluntate positiva ut fiat, habet positivam displicentiam quod fiat, & præcipit, & consulit, minando ne fiat. De primo, Deus est causa specialis. De secundo, causa generalis. De tertio purè permissiva: & de hoc intelligitur illud: *Servire me fecisti in peccatis tuis.* Id est me obligasti ut concursu meo servirem in operatione peccaminosa tua. Servirem inquam, quia ego quidem concurrebam, quia tu fecisti me facere, & feci quasi repugnans & renitens, & quasi ab obligatione causæ primæ coactus. Huic ergo doctrinæ attemperari debent, quæ diximus hucusque hic, & etiam in *Tomo de Incarnatione*, *Quæstion.* 29. *Art.* 5.

ARTICVLVS VLT. & §. I.

AN PRÆMISSA FIDEI SVPERNÆ POSSIT concurrere ad conclusionem falsam? Vbi Sententia proponuntur.

337 SIT exemplum in hoc syllogismo: Omnis Homo est lapis; sed Christus est Homo: ergò Christus est lapis. Est difficultas, an præmissa superna se habeat ad conclusionem vt pura conditio, quâ præsupposita, intellectus ex se sit totalis causa conclusionis falsæ, motus ab alia præmissa falsa? An verò præmissa Fidei sit principium & causa conclusionis falsæ? Si enim causa est, videtur quod Deus erit per illam vt specialiter suam & à suâ gratia, causa specialis falsitatis. Duplex ergo est sententia. Prima affirmat esse causam. Ita Ripald. & alij quos citat, & sequitur Lugo *disputat. 4. sect. 7. nu. 110.* & etiam Suarez apud ipsum. Idem tenet P. Oxea.

338 Probatur 1. Quia in tali syllogismo intellectus nequit moveri & determinari ad conclusionem, nisi à complexo vtriusque præmissæ, & nisi præmissæ falsæ addatur consortium veræ. Cùm enim vtraque concurrat ad connexionem extremorum cum tertio æqualitèr, (quæ est ratio determinandi ad connexionem inter se in conclusione) neutra se habebit vt conditio; sed vtraque vt movens; atqui præmissæ non aliter influunt in conclusionem, nisi allíciendo, & determinando intellectum suâ persuasione ad conclusionem. Non enim influunt efficienter, sed formaliter: ergo præmissa Fidei, sicut simul cum falsâ movet sive est virtus movendi, ita & simul cum illa influit.

339 Respondebis pro sententiâ contraria, quod aliud est, quod possit præmissa Fidei, intellectus male applicando illam, & abutendo atque conjungendo cum alia, assentiatur & influat in conclusionem. Aliud, quod ipsa præmissa influat. Primum est verum, non secundum. Solum enim illud influit in aliud, quod in suâ virtute, sive vulba continet illud. Præmissa autem Fidei cum sit vndequaque vera, nihil habet vnde contineat falsum; sed hoc continetur in præmissa falsa. Procedit ergo conclusio, non à præmissa Fidei sed ab alia, male applicante illam, & abutente illa.

340 Sed contrà; quia intellectus ideò assentitur Christo lapidi, quia assentitus erat, quod omnis homo sit lapis, & quod Christus sit homo: ergo assentitur vt motus & determinatus à complexo vtriusque præmissæ vt talis, & vtraque determinat & causat assensum. Probatur: quia neutra identitas seorsim extremitatis cum medio, habet vim movendi intellectum; sed hæc vis est in vtraque identitate extremitatum cum medio vt assentita: ergo neutra præmissa se habet vt conditio, quia pura conditio est illa quæ requiritur, sed non movet ad operationem: hic autem vtraque movet.

341 Probatur 2. Quia cum præcedit illa major propositio: *Omnis homo est lapis*, quę erat indifferens ex se, vt poneretur in syllogismo illo ad conclusionem falsam educendam, vel non poneretur; potiùs ipsa applicatur & determinatur ad conclusionem falsam à propositione minori de novo advenienti, (quę propositio est pręmissa Fidei) quam major falsa male applicet & determinet prędictam veram; ergo si conclusio falsa potiùs est tribuenda pręmissę applicanti aliam, potiùs erit tribuenda premissę Fidei, quàm vniversali falsę; hoc autem non admittes: ergo dici debet, quod sicut vtraque pręmissa ęqualiter componit illud complexū movens & determinans intellectum, vtraque ęqualiter causat: non quidem vt conditio, sed vt verè adjuvans sua suasione & motione ad determinandum intellectum, in quo adjutorio consistit causalitas propria premissarum.

342 Objicies primo: Ergo talis conclusio falsa erit superna. Consequentia probatur: quia eo ipso eget principio superno nempè prę missa superna, ac per consequens non poterit existere per solas naturæ vires. Respond. negando consequent. Ad probationem resp. quod licèt de facto procedat à prę missa superna, non vt superna, sed prę cisè vt repręsentante Christum vt hominem, quę propositio potest esse naturalis, vt patet in hęretico: non ergò eget principio superno, nec viribus supernis.

343 Objiciès secundo: Ergo prę missa Fidei, & Deus per illam vtpote supernam & specialiter causantem, poterit esse causa specialis conclusionis falsę, & deceptivę. Respond. distinguo consequens, causa per se nego; per accidens concedo: nam prę missa Fidei non decipit per se intellectum, sed ipse se decipit dum facit conjunctum illud prę missę falsę & verę; quod eo ipso moveat & determinet ad falsum. Qui ergo est causa specialis illius conjuncti vt talis, ipse est etiam deceptionis. Sicut autem dum Deus influit in aliquem effectum ad exigentiam causę secundę, non est causa specialis ipsius; ita nec prę missa Fidei conclusionis falsę, quia eo quod deprimatur ab altera prę missa ad conjunctionem falsam extremitatum cum tertio, influit & ipsa in conclusionem, ac per consequens per accidens & ad exigentiam alterius.

344 Objiciès tertio: Pia affectio superna non potest influere in creditionem naturalem falsam per vos ex responsione data: ergo multò minus prę missa superna poterit. Consequent. probatur contra P. Oxea à paritate rationis. Respondeo negando consequentiam; disparitatem dant; quia in eo tunc pia affectio esset causa per se illius falsitatis, cum ex se ipsa determinaret ad illam, & non ad exigentiam alterius sicut contingit in prę missa Fidei. Vndè superna pia affectio, si esset causa deceptionis, esset causa per se, & licèt possit esse specialis causa & per se operationis invincibiliter malę, (si ista concipiatur vt bona: Etenim sic concepta, sicque facta non deturpat voluntatem; quę est de bono vt apprehenso;) secùs deceptionis, quia deceptio etiam invincibiliter facta, eo ipso deturpat intellectum estque magna imperfectio potentię circa proprium objectum, ac per consequens nequit procedere ab affectione superna, nec à prudentia superna vt causis per se, nec Deus daret auxilia superna ad illas. Hinc idem dic de superna studiositate non posse supernè imperare assensum ad opinionem falsam in re ob rationem datam; posset tamen imperare actionem studendi tales opiniones & memorię commendandi ex fine veritatis, quia talis studitio est actio honesta ex fine veritatis inveniendę. Adde posse imperare etiam assensum illius opinionis, licèt sit falsa in re, (dum non constet) illius tanquam opinionis vt probabilis; quia iste assensus est verissimus: Logicam esse practicam probabile est.

345 Ex quibus sequitur, quod Deus dicendo propositionem vniversalem Fidei, cui intellectus addit particularem falsam, v. g. in hoc syllogismo: *Omnis Canonizatus est in Cælo; atqui Calvinus est Canonizatus: ergo est in Cælo;* non influit per se in conclusionem falsam, quia licèt vniversalis aliquando per se influat in particularem, influit in eam quando subjectum particularis verè & in re continetur in subjecto vniversalis, vt subalternata in subalternante; secùs quando intellectus vult novum objectum ex falsa existimatione per aliam propositionem, introducere in subjectum propositionis vniversalis: in qua non continebatur.

346 Contrariam tenet P. Gonet *disput. 1. de Fide, artic. 4. §. 6.* negans contra aliquos etiam Thomistas, prę-

premissam Fidei concurrere, vel esse causam falsę conclusionis. Probat, quia numquam res procedit ab alia vt à causa etiam per accidens; nisi contineatur in ipsa vt in semine, vel virtute; atqui in vero nequit falsum contineri vt in semine aut virtute, iuxta illud: ex vero non nisi verum: ergo, &c. Vndè admittit quidem vtramque premissam posse movere intellectum ad hoc vt cognita bonitate illationis, procedat necessario specificativè ad conclusionem, sed negat sufficere istam motionem pręcisè ad concursum causę, si effectus non contineatur in premissa, vt semine vel virtute.

347 Vndè impugnat Victoriam, asserentem quod sicut Deus est causa naturalis per se tibię claudicantis quoad entitatem solum; respectu autem claudicationis, & aliorum defectuum naturæ est solum causa per accidens & indirecta & mediata, causando eos media causa secunda, ità & premissa Fidei est causa conclusionis falsæ, mediante præmissa falsa. Impugnat inquam: Tùm quia non continetur illa conclusio in virtute præmissæ. Tùm quia nec Deus respectu claudicationis est vera causa adhùc indirecta nec tribuitur ei, sicut nec respectu malitiæ moralis peccati, cum tamen sit causa per se entitatis.

348 Et ratio vtriusque est, quia non continetur in virtute ipsius. Similitèr Serram & alios impugnat, qui docent esse causam conclusionis quoad substantiam, sed non quantum ad modum falsitatis. Sicut bono Scriptori formanti litteras malo calamo, tribuitur substantia Scripturæ; deformitàs verò calamo. Impugnat, quia in conclusione idem est assensus extremitatum inter se ac falsitas ipsius; nec aliter præmissæ naturales concurrunt & causant falsitatem conclusionis, nisi determinando ad assensum connexionis, quæ tamen non datur in illis.

§. II. VERA SENTENTIA.

349 Circa has sententias & difficultatem nota 1. Quod intellectus convincatur & determinetur ad assensum conclusionis, non provenire à veritate reali præmissarum, nec à supernaturalitate, quia istę se habent de per accidens, sed provenire ab assensu veritatis existimatæ, vt per se patet. ¶ Nota 2. ad conclusionem in re falsam, de qua sermo est, prę missam supernam non solum se habère de per accidens (eadem enim conclusio proveniret à præmissâ naturali simili, qualis est in hæretico) sed respectu talis conclusionis præmissam supernam vt supernam se habere ęquivocè & quasi remotè atque indirectè, & provt in alio.

350 Sicut enim diximus *in Tomo de Incarnatione*, Deum esse formam offensæ, & istam esse infinitè malam à Deo infinitè bono, contra quem est; esseque infinitè detestabilem; ità modo dicimus complexum illud falsum, nempè connexionem falsam vtriusque extremitatis cum tertio, componi ęquivocè, & esse equivocè falsum à præmissa verâ; non enim ex vero vt tali posset resultare falsum, nisi quasi remotè, indirectè, & æquivocè, atque dissimilaritèr, sicut ex Deo bono, offensa infinitè mala.

351 Assero ergo 1. Quod præmissa superna non influit vt causa per se in conclusionem falsam. In hoc convenit vtraque sententia, nam prima solum concedit, quod sit causa per accidens & influat ex consortio contingenti, atque applicatione alterius præmissæ falsæ.

352 Assero 2. Quod nec influit vt causa proxima adhùc per accidens. Ita secunda sententia, & probatur, quia nulla virtus influendi in conclusionem falsam, atque assensum connexionis extremitatum inter se, reperitur in præmissa superna. Patet quia ipsa ex se nec est virtus formalis ad falsū, nec est adhuc radicalis, quia cum ipsa sit totaliter & essentialiter vera & superna, nequit ex se esse virtus, aut connexentia falsitatis adhùc partialiter, sive vt virtus influxiva, aut motiva partialis. Si dicas, conclusionem proximè procedere ab illa vt virtute movendi. Contra, quia in ipsa secundum se, nulla est virtus adhuc movendi, ad talem conclusionem falsam. Quod enim Christus sit homo nullam habet virtutem ex se movendi intellectum, vt assentiatur quod sit lapis ob rationem sæpè dictam, quòd falsum non contineatur in vero, nec assensus de isto est virtus motrix ad assensum de illo, ac per consequens nec causat vnivocè illum.

353 Assero 3. Præmissa superna solum æquivocè & quasi remotè atque indirectè, & provt in alio (in quo dissimilaretur quasi confunditur) potest concurrere ad talē conclusionē falsam, & hoc de per accidens. Probatur, quia non aliter sit potens concurrere ad falsum, nisi provt inclusa in illo complexo falso; quia soli illi complexo vt falso inest vis motiva, aut allectiva ad talem conclusionem. Sicut enim falsum solum potest contineri in falso, ità & solum ab illo proximè causari; atqui ad tale complexum falsum solum se habet ęquivocè talis præmissa vera. Item solùm remotè, quia non habet vim ex se causandi adhuc partialem, nisi provt confunditur, & quasi transmutatur in illud complexum, in quo vt falso incipit, & residet tota vis, & continentia movendi ad assensum falsum.

354 Declaro amplius. Etenim offensa infinitè mala licèt componatur ex Deo infinitè bono, sitque infinitè detestabilis; tota tamen vis movendi ad detestationem incipit & residet penès complexum vt tale, quin Deus ex parte sua habeat vim partialem ex se movēdi ad detestationē de ipso, & in hoc stat quod moveat indirectè, remotè, & provt in alio, sive ęquivocè, & provt in toto, à quo toto vt tali, incipit detestatio tam infinita, quin ex parte Dei præcesserit aliquis sapor detestabilitatis sui. Idem cernitur in comestione prohibita movente ad vindictam, quin prohibitio cum sit ex se lex sancta, habeat vim adhuc partialem movendi ex se, sed ęquivocè & provt in toto; in quo differt ab opere bono Iusti præmiabili, atque movente Deum ad præmium: bonitas enim operis importat virtutem inchoatam partialē movendi, & sanctitas operantis etiam aliam virtutem partialem; & ex vtraque resultat vis totalis movendi ad præmium condignum. Sunt enim causæ similares & quæ ex se important aliquam inchoationem placendi Deo, & virtus plena placendi & movendi conflatur ex vtraque. Præmissa ergo superna ex se nullam habet vim movendi ad falsum, nisi quatenùs priùs sit fundita eius in illo complexo falso.

355 Obijcies: Potest actus supernus fieri proximè ex imperio voluntatis malo: ergo etiam conclusio falsa ex motione proxima supernæ præmissæ veræ. In primis negatur antecedens à multis, quia Deus tunc non dat principia superna ad opus illud internum, quod cedit in beneficium ipsius operantis, si operans moveatur ad illud ex voluntate inhonesta; *de quo in Materia de Bonitate, & Malitia*, & alibi, nisi tamen detur in operante, simul cum imperio malo aliud bonum movens ad tale opus, & tunc modo à malo se habeat concomitanter. Vndè si homo vellet conjungere præmissam supernam cum falsa, ex intentione concludendi talem conclusionem, adhùc posset esse sub lite, an Deus daret auxiliū ad talem præmissam veram vt eliceretur supernè, an verò tunc negando auxilium, eliceretur præmissa naturalis vera. Quod si admittatur dare auxilium ad ipsam secundum se, dicendum vt supra, tunc se habere remotè & de per accidens ad conclusionem falsam.

356 Sed respond. 2. ad argumentum, dato antecedenti, negando consequens, quia tunc actus ille supernus solum esset malus ab imperio extrinsecè; non verò intrin-

secè

sece & in se, quæ solum pacto procedit ab auxilio superno dato operanti, vt operetur ob finem bonum, & ipse abuteretur. Quod autem habet de denominatione mala, non habet à Deo, sed à mala hominis applicatione, qui est promotor talis ordinationis ad finem, & promotor vsus comprincipiorum supernorum ad illum finem; sicut contingit in consecratione mala, cuius Deus non est causa specialis moralis, sed specialis physica.

¶ Vndè illud imperium habet vim obligandi, & determinandi voluntatem pro vsu libero comprincipiorum ad actum supernum, cum imperium sit efficax, & talis vsus sit positus à Deo in potestate hominis, & quantum ad hoc materialiter se habente supernaturalitate talium principiorum, quia ita posita sunt in manu hominis pro quocumque fine extrinseco, ac si essent principia naturalia & pro actu naturali. Hæc pro antecedenti concesso.

357 Consequentia autem negari debet, quia si in præmissæ vere, esset motio proxima pro conclusione falsa, deberet ista contineri in vulva intrinseca illius. In vero autem secundum se, falsum contineri nequit intrinsecè. Vt enim contineatur iam probavi debere transmuteri, & confundi quasi per novam funditionem in illud constatum falsum identitatis extremorum cum vno tertio. Insuper, quia omnis actus intellectus necessario est intrinsecè virtus mentis. Qui ergo essentialiter est Virtus perfectiva intellectus non poterit ex se esse vis, sive vires ex se ipsis viciativę intellectus & inductivę ipsius ad falsum. Vndè licèt Virtuti permitti possit aliqua vitiatio extrinseca, secùs intrinseca, & ideò dici solet quod Virtute, id est vi Virtutis, nemo male vti potest.

358 Hinc dico, non ideò negandus est prædictus influxus, quia tribueretur Deo Authori talis præmissæ, (potiùs enim tribueretur homini abutenti ea) sed ratione non continentiæ.

QVÆSTIO VI.

DE REVELATIONE DIVINA.

ARTICVLVS I.

NOTANTVR ALIQVA DE DIVINA locutione.

359 SVmmitur hìc revelatio pro locutione propriè & strictè Dei. Nota ergo primo, quod hæc non est quævis productio signi adhùc cum intentione significandi, nam hoc etiam convenit divinæ inspirationi, quę non est locutio strictè. Prętor ergo significare rem, requiritur quod significet, producentem signum ita sentire. Probatur: Tùm quia locutio est instituta ad significandas res provt conceptas. Tùm quia veracitas, cuius est gubernare locutionem, habet de per se ordinare signa rerum provt conformia cum mente.

360 Vndè loquutio etiam divina, & potest esse locutio impropriè, & propriè atque strictè. Illa intendit significare rem, sed non vt conceptam. Talis est inspiratio, quę à Patribus etiam vocatur locutio Dei ad cor animę. Sic etiam res inanimatę aliquando dicuntur voces Dei sicut de motu Cœlorum dictum est: *Quod Cœli enarrant Gloriam Dei, & quod non sunt loquela neque sermones, quorum non audiantur voces eorum*, id est voces Cœlorum. Sic etiam mors amicorum repentina dici solet admonitio & vox Dei pro conversione nostrę. Vocantur autem sic, quia licèt non significent cōceptū Dei, sunt tamē secūdario signa, vel quasi signa facta ex intentione, vt aliquid nobis innotescat, sed non significant primario conceptum Dei ita sentientis. Stricta autem locutio addit significare Deum ita sentire. Solum strictè est obiectum formale Fidei, secùndata; nam solum stricta explicat Deum ita sentire, et per consequens sola hęc applicat Mysterio revelato Authoritatem Divinam includentem iudicium Dei.

361 Nota 2. pro Sacrę Scripturę studiosis, locutionem strictam Dei esse duplicem. Vna est interna & alia externe; nam licèt vtraque fiat extra Deum, illa tamen fit per signa interna facta intra nostras potentias internas, v. g. quando Deus loquitur cum dormiente, sensibus externis nihil percipientibus. Externa autem fit, dum Deus profert signa externa locutiva, quę percipiuntur per sensus externos, vt dum Deus format voces in aere, quæ auribus percipiuntur. Interna est adhuc duplex; nempè vel intellectualis quę fit per signa & cognitiones spirituales immediatè producta in ipso intellectu, quin præcesserint in potentijs corporeis, sed immediatè repręsentant intellectui obiectum ipsum & conceptum Dei; tales autem cognitiones dicuntur immissę à Deo, non quia intellectus non concurrat vitaliter ad illas, sed quia non concurrit liberè, sed Deus determinat per species intellectum ad illas.

363 Alia est imaginaria, quando locutio fit per signa interna, immediatè producta in potentijs internis corporeis. Per hęc autem signa, obiectum quod percipitur, debet esse sensibile & modo sensibili, quia potentia corporea solum potest percipere sensibile vt tale, licèt indè intellectus manuducatur, vt percipiat obiectum spirituale, vel modo spirituali. Hęc autem locutio imaginaria adhùc fit dupliciter, id est vel per voces, vel per imagines & spectra sensibilia, nempè si absque vocibus externis infundat Deus, vel excitet species impressas corporeas significativas imaginum sive vocū, quę exprimant rem & conceptum loquentis. Sic apud plures fuit imaginaria interna in Isaia acclamatio illa Seraphinorum clamantium: *Sanctus, Sanctus, Sanctus*. Pro his & alijs similibus videatur P. Antonius Fernandez in præludijs ad visiones Veteris Testamenti.

364 Nota 3. Locutionem Dei aliam esse mediatam & aliam immediatam. Illa datur, quando Deus immediatè loquitur Ministro, & iste loquitur nobis. Ista verò quando Deus ipse loquitur nobis manifestando rem & conceptum suum, vt loquebatur Prophetis. Vndè locutio immediata Dei consistit in immediata productione ab ipso Deo cognitionis repræsentantis rem, procedente immediatè à iudicio divinæ mentis, ex eiusque directione, Deo specialiter influente, & operante ex illa. Tàm immediatam volunt esse Deo hanc locutionem Noster Boox Spei, vt docuerit, revelationem divinam consistere in ipsa cognitione increata Dei, explicata per vnionem ipsi intellectui Prophetę, sicut docuerat de Visione Beata *in Tract. de Visione*. Sed examinare hoc non est huius loci. *Vide à num.* 1317. *de Incarnatione*.

365 Hinc perceptio sive auditio divinę locutionis internę consistet in cognitione altera reflexa percipiente primam cognitionem Dei in nobis productam vt repręsentantem rem & conceptum Dei, quia nihil aliud est auditio, quàm perceptio signi locutivi alterius. Vndè S. M. THERESIA in Libro suę Vitę eique itineris perfectionis, dicit quod, cum Deus Animę loquitur, (locutione stricta) eam tanta claritate & certitudine percipere vocem Dei, & cognoscere Deum esse qui loquitur illi, vt pro tunc non possit de hoc dubitare. Nec mirum, quod talis perceptio sit certa, cum D. Bernard. apud Fernandez dicat, quod auditio illa est operatio ipsius Dei.

366 Dedimus hanc locutionis divinę immediatę explicationem, iuxta probabilem sententiam. Etenim alij *in Materia de Angelis* censent infusionem speciei impressę à Deo, posse eo ipso esse locutionem; et ita autem

tem auditio productio cognitionis. Sed decisio hujus nihil interest nobis pro nunc. Melius autem dici videtur cognitionem ipsam prout activè à Deo, fore locutionem, & prout passivè in nobis fore auditionem. Iuxta explicationem autem superius datam divinæ locutionis, dicendum est quod etiam si ad imaginariam præcedat productio, vel excitatio speciei repræsentantis rem & vocem Dei; eam tamen consistere in productione phantasmatis expressi provenientē à Deo ex directione judicij sui, quia per eam Deus nobis manifestat rem & conceptum, & per eam, vel per aliam reflexam nos audimus ipsum loquentem.

367 Nec ex eo quod ibi non detur vera vox, nec res sensibilis significata, sequitur deceptio à Deo significans vocem & rem. Etenim cum illa significatio sit figurata & non detur affirmatio existentiæ vocis aut rei ibi, non erit deceptio, vt dictum est de apparitionibus in Eucharistia, & de signis non assertivis, sed enuntiativis, Quæst. præced. Art. 3. Licèt enim ex tali imaginatione locutiva, sequatur apprehensio intellectualis: hæc non erit locutio, quia non est signum productum à Deo in intellectu, sed resultans ex locutione imaginaria. Similiter dicendum de locutionibus externis consistere in productione signi, imaginis, vel vocis formatæ in aere ex directione divini judicij ad significandam rem prout conceptam: talis censetur fuisse vox Patris Æterni in Iordane, & in Tabor.

368 Diximus de locutione immediata Dei; locutio autem mediata, sive per Ministrum, vltra dicta num. 326. potest fieri à Deo multipliciter. Nam primo, potest Deus Angelum facere instrumentum ad signorum productionem, ad eamque specialiter determinare. Tunc autem locutio divina erit mediata, quia fit medio Angelo, & consistet in illa signorum productione significantium rem & divinum judicium ita sentire, procedentisque à Deo vt causa principali, & ab Angelo vt instrumentali. Secundo, potest contingere vt Angelus se determinet physicè ad locutionem, Deusque physicè concurrat ad illam solum generaliter: tribuatur autem locutio Deo, quia sua authoritate specialiter assistit Angelo vt loquatur verum & non falsum. Sicut Spiritus Sanctus assistit Ecclesiæ in definitionibus. Tunc autem locutio mediata consistit in productione talis signi ab Angelo, sed non vt procedentis à Deo, sed solum vt infallibilitati à divino judicio sua assistentia significante Deum ita sentire. Et hęc non est rigorosa locutio Dei, quia non est à Deo.

ARTICVLVS II.

AN PVBLICA REVELATIO SVFFICIAT AD Fidem? Sententia hæreticorum rejicitur.

369 DVplex est revelatio: alia publica, alia privata. Hæc vel est privata ex parte materiæ, vel ex parte personæ cui fit, vel ex vtroque simul. Ex parte materiæ, quia talis materia revelata non pertinet ad commune Ecclesiæ bonum sive statum, nec dirigitur à Deo vt credatur à tota Ecclesia, sed dirigitur ad bonum particulare. Ex parte personæ, quia revelatio fit personę privatæ, & non fit Principibus & Capitibus Ecclesiæ, quatenùs destinatis ad docendam Ecclesiam Mysteria accepta à Deo, v.g. Apostolis & Prophetis, qui instituti sunt à Deo vniversales Magistri, vt Ecclesiæ tradant veritates, quas à Deo acceperunt. Revelatio igitur facta istis est revelatio publica, Catholica id est vniversalis, quia credenda ab omnibus fidelibus. Est autem difficultas, an ista sufficiat ad Fidem divinam infusam, & Theologicam exercendam, vel an requiratur vt cuilibet homini fideli fiat privata alia revelatio? Istud secundum docent Calbinistæ, & alij hæretici apud Belarmin. *de Verbo Dei, lib. 3. à cap. 3.* Asserentes non requiri primam, nec sufficere. Ita etiam docet Schola illa, quam Hispanè vocamus *de los Alumbrados.*

370 Hæc sententia est manifestè hæretica; & contra primam partem arguo: nam Ioannis 1. dicitur de Baptista missum fuisse à Deo, *vt omnes crederent per illum.* Vndè non per solas revelationes privatas factas spiritui cujuscumque. Et Marci vltimo dicitur Apostolis: *Vt prædicent Evangelium omni creaturæ, & quod ille qui crediderit & baptizatus fuerit, salvus erit; & qui non crediderit condemnabitur.* Confirmatur: Tùm quia docere per hominem & per caput visibile est maximè conforme suavitati providentiæ Dei, qui sicut primos parentes per se produxit, quia non erat alius homo producens, & deindè per ipsos producit alios homines: sic ipse per se ipsum primos homines, id est Prophetas & Apostolos per se ipsum instruxit, & per illos nos. Tùm quia in Republica qualibet dantur Principes & Iudices ferentes sententias, quin instructio & decisio dubiorum relinquatur spiritui cujuscumque: ergo multo melius in Republica Christiana, & in rebus tantæ difficultatis & momenti. Requiritur ergo ad Fidem vniversalem & communem revelatio publica, & per Magistros vniversales.

371 Contra secundam partem arguo sic: Tùm quia sequeretur confusio magna in Ecclesia. Quilibet enim somniare posset aliquid sibi à Deo revelatum, sicque pro libito separari ab Vniversali Ecclesia, & aliam sibi Ecclesiam fundare in Fide suæ revelationis, & cum alter posset somniare oppositum, fierent plures Ecclesiæ, sibi ipsis contrariæ in dogmatibus cum summa confusione. Est enim Ecclesia, vnum Ovile, & vnus Pastor: ergo Fides vniversalis & communis non pendet à proprio spiritu. Tùm quia si homines non sunt instruendi per alios homines in Mysterijs Fidei, sed quilibet particulariter à Deo immediatè, quomodo isti hæretici suos instruunt sequaces? Vndè enim instruunt eos in doctrina Fidei, vel in alia doctrina humana? Si primum: ergo non immediatè à Deo sunt discipuli instruendi. Si secundum: ergo si quis dicat, sibi esse aliquid revelatum contra humanam doctrinam hæreticorum, ex hac privata revelatione corruet omnium securitas vestrę hęreticę doctrinę.

372 Tandem quia hęretici ajunt, neminem posse credere Fide divina sine privata revelatione; & posita ista, iam non posse non credere. Hinc probo nullum posse dari hæreticum in mundo, qui talis esse convincatur. Quilibet enim homo, vel habet talem revelationem, vel non? Si habet, eo ipso credit, & non est hæreticus. Si non habet, non credit; tamen quia nec tenetur, nec potest: ergo non erit hęreticus vllus, quod est contra Sacram Scripturam, & Concilia: imò & contra ipsos adversarios, qui nos Ecclesiam Romanam sequentes, impudenter vocant hęreticos.

373 Objiciunt 1. illud Ierem. 31. *Dabo legem in cordibus eorum, & non docebit vltra vir proximum suum, nec homo fratrem suum dicens: cognosce Dominum; omnes enim cognoscent me à minimo vsque ad maximum.* Hæc Ieremias: ergo omnes noscent Deum absque homine docente, Deo illos privatim in corde instruente. Confirmatur: quia certum est absque superna illustratione neminem posse credere Fide divina; atqui talis illustratio eo ipso est revelatio privata: ergo. Quidam respondent, Ieremiam loqui de Beatis: si autem de illis loquitur, facillima & optima est solutio.

374 Respond. tamen 1. Ieremiam negare, quod vir privatus egeat docere domesticè proximum, vel fratrem suum de Deo tempore Apostolorum, quia tunc tanta fuit copia noscendi Deum, vt non esset necessarium in gentilitate sicut antea, magisterium privatum & domesticum, quod exercebant Patres fami-

lias, vel antiqui justi in domibus suis. Postea autem missi sunt Prophetæ post Patriarchas docentes populum, sed populum tantum Israel & vnam parvam nationem; è contra verò Apostoli docuerunt totum mundum, & tàm estraneas nationes, quàm amicas illustrarunt: *Siquidem in omnem terram exivit sonus eorum, & in fines orbis terræ verba eorum*; & per eorum ministerium introduxit Deus legem in cordibus credentium.

375 Vel respond. 2. Res magnas in Scriptura tribui soli Deo, sicut montes alti vocantur montes Dei. Cognitio ergo de Deo in Lege Gratiæ, cum sit valde sublimis, dicitur esse edoctio & instructio Dei; Ipse enim fuit causa principalis & Apostoli instrumentales, docentes nomine Dei & non suo: non ergo docebat vir fratrem ita vt Viro tribueretur, sed Deus erat qui docebat per virum, doctrinam præbendo & miraculis confirmando. Ad confirmationem respond. ad Fidem divinam requiri illustrationem vt conditionem, applicativam particularem, sed supponentem revelationem vniversalem. Talis autem illustratio, nullatenùs est loquutio, nec revelatio privata, sed nuda inspiratio, vt supra dictum est Articulo præcedenti.

376 Objicies 2. Illud Ioann *Epist.* 1 *cap.* 2. dicentis: *Vnctionem, quam accepistis à Deo, in vobis maneat; & non necesse habebitis vt quis doceat vos; sed sicut vnctio eius docet vos de omnibus, & verum est & non est mendacium*: Ergo vnctio interna Spiritus Sancti docet nos credenda, ita vt non sit necessarium quod Apostoli, vel alia Ecclesię Capita visibilia nos doceant de credendis: ergo sufficit revelatio privata, & non est necessaria publica. Argumentum illud tanto est difficilius, quanto clarius videtur alludere & conformari cum textu Ieremię nuper adducto, & Ioannes in isto loquere videtur, advenisse iam tempus illud in Lege Gratiæ, quod fuit Prophetatum à Ieremia, de eo quod non sit necessaria instructio hominis pro credendis. ¶ Nota tamen Ioannem in toto isto capite docere Discipulos; quod non faceret, si nulla esset necessitas sui Magisterij. Tria autem pręcipuè ex his quę docet ibi, notanda. Vnum est, quod cōstanter teneant quod audierunt, (vtique ab Apostolis) Aliud est quod non audiant seducentes. Tandem quod attendant ad suam vnctionem.

377 Cum autem duo requirantur ad credendum de Fide, vnum quod Mysterium sit à Deo dictum atque ab Apostolis promulgatum, aliud quod adsit Spiritus Sancti interna inspiratio & illustratio, quam vocat Ioannes vnctionem, quia sequitur ad lumen Fidei quo vngimur in Baptismate, intentum ejus fuit advertere, quod cum iam simus ab Apostolis edocti exterius de credendis, & interius ab Spiritu Sancti illuminati (per inspirationem, non per locutionem,) nulla est necessitas, vt audiamus alienos Magistros, qui seducent nos. Ita Cornelius Alapide ad hunc locum ex Belarmino, & hoc fuit, ac si Catholicus Magister diceret Christianis, videns quod hęretici intenderent illos pervertere: *Non est necesse, vt vos instruamini à Luteranis, cum sufficienter sitis instructi per Catholicos exterius, & per inspirationem Spiritus Sancti interius.*

378 Tandem objiciunt illud dictum Christi ad Apostolos, Matth. 23 *Nec vocemini Magistri. Vnus est enim Magister vester, qui est Christus*: Ergo Apostoli non sunt Magistri nostri, sed Christus solus; atqui Christus nunc non aliter docet nos, quam per internam illustrationem: ergo in hac stat nostra Fides, & non in publica revelatione proposita per Ministros. Respond. cum Maldonato, Christum non intendisse, quod Apostoli non sint Magistri nostri, sed solum non esse Magistros in præsentia Christi, vel comparatiue ad Christum. In quo sensu alibi dixit, quod nemo bonus nisi Dominus, id est comparatus cum Domino. Dum autem prohibet se vocari Magistros, non est quia non sint, sed vt fugerent fastum & vanitatem Pharisæorum, qui ex ambitione tunc vocabant se Magistros autonomasticè.

379 Infero requiri pro Fide communi Ecclesiæ, revelationem publicam; privatam autem revelationem, quæ sit revelatio stricta, non esse necessariam ad Fidem divinam, quia sufficit authoritas divina revelans publicè proposita. Licèt enim vt dictum est, ad exercendam Fidem sit nobis necessaria interna inspiratio sive illustratio, quia nemo potest credere vtiliter sine divinis auxilijs, sed inspiratio non est revelatio privata, sed instigatio ad credendum, quod iam erat revelatum.

ARTICVLVS III.

AN SALTIM SVFFICIAT AD FIDEM PRIvata revelatio?

380 Diximus, sermonem posse esse de Fide divina, vel sumpta vt vniversali, & Catholica, vel sumpta vt superna Theologica præcisè. Vtramque convenit eidem habitui, sed est divinus, & Theologicus ex propria natura; Catholicus autem videtur esse ex conditione applicativa objecti ad potentiam, sive ex denominatione sumpta à publicitate, & vniversalitate propositionis Mysterij revelati. Hæc autem publicatio per Ecclesiam contingens est habitui Fidei, Etenim hęc operabatur in primis Parentibus, & etiam in Angelis à primo instanti, credendo Mysteria revelata absque vlla propositione per Ecclesiam. Variæ igitur sunt sententiæ circa hanc quæstionem. Prima affirmat revelationes privatas vt à Deo factas sufficere ad Fidem respectu eorum, quibus certo innotescunt. Ita communiter Recentiores. Secunda negat, & est communis inter Thomistas. Verum tamen est, quod Petrus Gonet hic *disput.* 1 *artic.* 3. ait Thomistas esse intelligendos, dum negant, non de Fide divina vt Theologica, sed vt Catholica; nam hęc apud omnes petit revelationem publicam, tàm ex parte materię, quàm ex parte proponentis.

381 Ipse verò adhuc distinguit duas revelationes privatas à Deo factibiles. Vna quæ sit de re pure temporali, & non pertinente ad Deum; alia quæ sit de re provt pertinente ad Deum. De ista secunda affirmat, pertinere posse ad Fidem vt Theologicam & divinam, licèt non vt Catholicam. De prima autem negat omnino, docens solum pertinere talem assensum ad donum Prophetiæ, & non ad Fidem divinam, quia hæc in omni actu suo est de re provt pertinente ad Deum tanquam ad objectum *quod* essentiale Fidei.

382 Assero 1. Ad Fidem Catholicam sub denominatione Catholicæ non sufficit privata revelatio; ita communiter Doctores. Probatur; quia sub hac ratione Fides fundata est, vt dicit Scriptura, supra fundamentum Apostolorum, & Prophetarum: & ad hanc doctrinam præcipuè vocatur Ecclesia Fundamentum & Columna Veritatis. Et in hoc sensu dixit Augustinus quod non crederet Evangelio, nisi authoritas Ecclesię ipsum docuisset. Ratione prob etiam, quia Fides vocatur Catholica, id est vniversalis, ac per consequens de credendis ab omnibus Christi fidelibus.

383 Assero 2. Sufficere revelationem privatam quando est de re pertinente ad Deum, ad Fidem divinam, & Theologicam entitativè & essentialiter sumptam. Hanc docent Recentiores, & etiam ipse Gonet. Probatur: quia omne specificativum essentiale Fidei Theologiæ reperitur in tali revelatione privata, nempè prima Veritas revelans, & revelans aliquid Dei: ergo sufficit ad Fidem Theologicam. Hoc intellige, quan-

quando sufficienter constat, & certissimè constat de tali revelatione facta à Deo, vt quando ipse qui credit, revelationem talem habuit. Si autem solum constet probabilitèr, & ex privata relatione alicuius, insufficiens erit talis applicatio ad Fidem Theologicam supernam, quę non tendit, nisi in certissimum sub ratione & applicatione certissima.

384 Probatur 2. Conclusio *ex Tridentin Sess. 6. Can. 13.* vbi ait: Si quis dixerit magnum illud perseverantiæ donum vsque in finem se certe habiturum absolutè, & infallibili certitudine; nisi hoc speciali revelatione didicerit; anathema sit. Ecce Concilium satis insinuat posse aliquem ex speciali, & privata revelatione scire certo & infallibilitèr se moriturum in gratia. Hęc autem certitudo est Fides divina & Theologica. Tùm quia est assensus certus propter dictum Dei: ergo est Fides. Non autem Angelica & humana: ergo divina. Tùm quia ab isto assensu propter dictum Dei, & ab assensu Trinitatis propter dictum Dei abstrahit ratio communis assentiendi propter divinam Authoritatem, quę non solum est infallibilis in testificando publicè, sed etiam privatè. Vndè Belarminus, Suarez, Granad. & plures alij pręsenti habitui tribuunt assensus propter revelationem privatam, ne multiplicē habitus sine necessitate.

385 Si dicas: privatam de qua loquimur, sufficere quidem ad Fidem Theologicam supernam possibilem, secùs ad hanc quę de facto est, quia ista non solum est Theologica, sed Catholica ex se, atque ex se ipsa, determinata ad assensum objecti revelati, vt ab Ecclesia propositi, ita vt specificativum essentiale sit Mysterium revelatum prout sub hac modificatione propositi ab Ecclesia. Sic nos dum sermo esset de Virtutibus Theologicis Christi diximus, Fidem actualem esse essentialitèr coarctatam ad Mysterium prout obscure propositum, licèt non habet id Fides alia possibilis. Sed contra, quia Fides hęc nostra actualis est ejusdem speciei cum Fide primorum Parentum, & Apostolorum in via, qui crediderūt revelata à Deo absque eo quod daretur propositio Ecclesię: ergo ex se non habet hæc Fides talem limitationem, & sic ratio vniversalitatis & Catholicę est contingens tali Fidei Theologicę. Vndè si alicui fieret à Deo privatim talis revelatio, eo ipso teneretur credere divinè & Theologicè, quia Deus dicit, & crederet supernè, siquidem habet principia superna ad talem Fidem.

386 Dixi Fidem nostram de facto existentem, non esse essentialiter Catholicam. Assero tamen 3. Quod non repugnat de possibili habitus Fidei supernus, ita essentialitèr Catholicus & alligatus ad rem revelatam à Deo, prout propositam ex authoritate publica, vt nequeat elicere assensum Fidei circa revelationem privatam vt talem. Probatur primo: Quia in tali habitu nulla apparet essentialis repugnantia: ergo, &c. ¶ Probatur 2. Quia dantur alij habitus, & actus specificati essentialitèr ab objecto formali suo; sed prout proposito tali, vel tali modo, quin modus proponendi, & si essentialitèr requisitus, sit ratio motiva attingendi. Patet, tum in voluntate essentialitèr specificata à bono vt bono, sed prout intentionalitèr proposito. Item apud plures Virtus superna affectiva specificatur essentialitèr ab objecto suo prout honesto, sed tamen proposito cognitione superna. Item habitus scientificus, sive discursivus specificatur essentialitèr ab vno objecto suo prout illato ex alijs, tamen vt proposito per præmissas formales: ergo licèt habitus Fidei divinæ essentialitèr specificetur, vt à motivo formali, à divina revelatione, atque authoritate, poterit dari habitus, qui essentialitèr specificetur ab illis, tamen prout propositis propositione quadam publica & vniversali; talis autem habitus esset essentialitèr Catholicus.

387 Objicies 1. Est dabilis Fides essentialitèr Catholica: ergo talis erit, quæ nunc datur. *Probatur* consequentia, quia ita insinuat Scriptura. Sic *in Tractatu de Incarnatione*, diximus Fidem, quæ de facto est esse essentialiter obscuram, licèt sit possibilis non obscura positivè; ducti, quia habet signa obscuræ in Scriptura: ergo Fides præsens nequivit esse de revelatione privata, adhuc per aliquem actum, quia in Scriptura signa ejus sunt signa Catholicæ. Respondetur negando consequentiam & paritatem, quia signa pro Fidei præsentis obscuritate sunt Textus Scripturæ, & Patrum, qui sunt *definitio Fidei præsentis* per obscuritatem in subjecto; at licèt dentur aliqui Textus significantes vniversalitatem in hac Fide, sed non tales, qui sint definitio, & sic non repugnat, quod illa eadem Fides, quæ Catholica est eliciat assensus revelationis privatæ; quia signa Catholicæ non sunt essentialia, sicut signa obscuritatis.

388 Major difficultas est, quando res revelata est privata ex parte materiæ, & non pertinet ad Deum; sicut si Deus revelaret alicui numerum stellarum, Pater Gonet citatus tenet cum alijs non posse assentiri per habitum Fidei, sed per lumen Propheticum. Existimat enim, ad Fidem præter assentiri ob Dei dicentis authoritatem, requiri vlterius essentialiter, quod habeat pro objecto Deum, vt Deum, sive rem, prout relatam ad Deum.

389 Assero 4. Quod assensus cujuslibet rei etiam temporalis nixus divina authoritate, etiam si sit de numero stellarum revelato à Deo, vel de qualibet alia re extranea, est assensus Fidei divinæ Theologicæ. Probatur: Tùm quia daretur ibi essentiale specificativum Fidei prout divinæ, & prout Theologicæ, nempe divinum testimonium infallibiliter talem assensum ex illo motivo, *quia Deus dicit*, per quod differt à Fide humana. Tùm quia cum esset de numero stellarum vt dicto à Deo & vt existenti, & non vt futuro, esset Fides & non Prophetia. Item etiamsi, vltra talem motivum essentiale includens ipsum Deum in ratione objecti formalis attestativi, requiratur quod in objecto credito attingatur Deus; tamen id reperitur modo sufficienti ad Fidem. Etenim non requiritur ad istam, quod objectum ipsum creditum sit Deus; nec quod in objecto credito exprimatur relatio ipsius ad Deum, vt patet in illo actu: *Assentior Abraham genuisse Isac*, quia Scriptura dicit, Deusque attestatur, vbi non expressatur relatio ad Deum ex parte objecti crediti: ergo solum requiritur, quod objectum creditum sit reducibile ad Deum, vt effectus ipsius, vel alio modo, quod jam convenit numero stellarum, & cuilibet alij rei revelabili.

390 Objicies 1. Quod non potest referri ad Deum nequit specificare Fidem Theologicam, sicut nec Charitatem, aut Spem; atqui quando Deus revelat aliquod temporale sub ratione temporalis, & non pertinens ad communem statum Ecclesiæ, nec ex parte modi proponendi, nec saltim ex parte sua, non potest referri ad Deum, v. g. si revelet numerum stellarum: ergo. Hoc argumentum est Pater Gonet pro sua Sententia.

391 Objicies 2. Ex D. Thom. in 3. Sententia ab ipso adducto, vbi docet, objectum diversimodè tangi à Fide & à prophetia: à Fide enim tangitur passio Christi, v. g. sub ratione aliqua æterna, v. g. *Deus est passus*, à prophetia verò sub ratione temporali: ergo quando aliquid proponitur à Deo sub ratione temporali vt tali, eo ipso nequit esse objectum Fidei.

392 Respond. distinguendo majorem: quod non potest referri ad Deum ex parte motivi, id est ad Deum vt dicentem, nequit esse objectum Fidei, concedo; ex parte rei dictæ, nego. Sicut enim Petrus amatur ex Charitate propter Deum solum ex parte motivi, ita & in Fide potest contingere. Secundo, data majori nego minorem: quia ex parte rei dictæ, quivis effectus referri potest ad Deum, vel vt effectus, vel vt signum,

vel

vel vt contrarium ipsius, licèt per illum actum non exprimatur hujusmodi relatio, nam nec id requiritur expressè, dummodo exprimatur ex parte motivi. Tunc autem refertur ad Deum vt *quod*, nō relatione expressionis, sed solum ordinationis & conducentiæ, imbibitæ ad plus manifestandum Deum, vt *quod*.

393 Ad confirmationem, respond. Divum Thomam non negare, quod res temporalis possit credi Fide divina, sed solum, quod ille actus, sive assensus, vt est prophetia attingat objectum sub ratione temporali vt tali, nempè quatenùs est futurum: vt autem est Fides præscindit à futuritione objecti, & attingit rem secundum se sub ratione æterna, & secundum quam semper sit vera, vt v. g. creditio Passionis Christi ad Redemptionem, quæ credi poterat in omni tempore, præscindendo à futuritione, à qua nequibat præscindere Prophetia vt talis. Vndè Prophetia, si innitatur dicto Dei, non excludit rationem Fidei; non tamen est Prophetia quia Fides, sed quia de objecto futuro & procul; nec est Fides quia Prophetia, sed quia de re dicta à Deo, quæ vera est secundum rationem æternam, etiam postquam futuritio transivit.

QVÆSTIO VII.

DE CONTINENTIA VNIVS OBIECTI IN alio in ordine ad Fidem.

ARTICVLVS I.

VTRVM PARTICVLARE CONTENTVM IN universali revelato sit de Fide eo ipso?

394 TRIPLICITER potest constare de continentia in vniversali. Primo, evidentèr absolutè; sic in omni homine redempto à Christo continetur Petrus. Secundo, evidentèr moralitèr: sic in omni Concilio legitimo habente assistentiam Spiritus Sancti continetur Tridentinum; de quo fuisse legitimum, constat nobis evidentia morali ob tot signa, ita vt nullus prudens possit dubitare. Tertio, probabiliter: sic sub omni Hostia consecrata ritè, continente Christum, continetur hæc Hostia particulariter determinata.

395 Nota 2. ad Fidem duo essentialitèr requiri, nempè objectum revelatum, & propositionem, media qua constet potentiæ de illo. Quando objectum particulare verè continetur in vniversali revelato, iam est revelatum, sive contentum in revelatione. Sicut vnus piscis cum alijs in reti omnes capientis. Sed vltra hoc requiritur, quod constet intellectui de continentia, & quod constet modo sufficienti, vt potentia assecuretur, & judicet prudentèr certam talem continentiam. Quæritur ergo, an sufficiat, quod constet physicè, aut evidentèr moraliter? Vel an sufficiat probabilitèr, vel an requiratur, quod evidentèr metaphysicè?

396 Assero 1. Vt particulare sit de Fide, sufficiunt prima & secunda continentia. Ita Petrus Hurtado *disputat.* 11. *sectione* 3. Bonæ Spei, & plures alij. Probatur: quia eo ipso informatur verè & in re divina revelatione de omni, & insuper habet proponi ab Ecclesia: ergo hoc sufficit ad Fidem Theologicam. Consequentia patet, quia eo ipso datur specificativum essentiale, & conditio necessaria propositionis Ecclesię, nam constat nobis per Ecclesiam Deum in vniversali propositione loqui de omni. Confirmatur: quia constat nobis evidentèr physicè de Petro homine, & evidentèr moralitèr de Tridentino vt Concilio legitimo contineri in vniversalibus: ergo eo ipso tenemur credere Fide divina Redemptionem de Petro, & assistentiam Spiritus Sancti de Tridentino, quia Deus revelavit; ad quam creditionem, cum sit de objecto verè revelato, non poterit habitus Fidei non concurrere.

397 Objicies 1. Hęc conclusio non est metaphysicè certa: *Omnis homo est redemptus; sed Petrus est homo; ergo redemptus;* atqui propositio non est de Fide divina, quando non est metaphysicè certa: ergo. Major patet, quia conclusio sequitur debiliorem partem, & quod Petrus sit homo non est certum metaphysicè, nam potuit esse phantasma.

398 Nota, quod magna est differentia inter hunc actum: *Ergo Petrus est redemptus*, & hunc: *Petrus est redemptus.* Ille est Fides & metaphysicè certus, quia nititur vt motivo dicto Dei revelante. Ille est conclusio Theologica, & non certus metaphysicè à motivo, nempè *quia Petrus est homo*; potuit enim esse phantasma. Concedo ergo totum argumentum de illa conclusione, secùs de isto assensu immediato ob dictum Dei.

399 Assero 2. contra aliquos Recentiores: Continentia probabilis non sufficit ad Fidem divinam, v. g. quod *hæc Hostia sit ritè consecrata*, siquidem vt sit de Fide, quod Christus est in hac numero Hostia, pendet essentialitèr ex eo quod sit ritè consecrata, & etiam ex eo quod constet, proponi ab Ecclesia formaliter vel ęquivalenter, Christum in tali Hostia; atqui licèt à parte rei sit verum esse ibi Christum, non constat, nec est nobis certum, sed probabile proponi id ab Ecclesia: ergo. Minor probatur: quia Ecclesia solum proponit, Christum esse in omni Hostia ritè consecrata; non autem est certum, nec physicè, nec moralitèr, hanc esse de illis: ergo non est certum, quod Ecclesia in sua propositione loquatur de ista: non ergo habet omnes conditiones essentialiter requisitas ad Fidem divinam.

400 Confirmatur 1. Non potest quis prudentèr credere vt certum & firmum & quod non possit aliter se habere, id de quo judicat, non esse certum & firmum, sed probabile, quodque possit aliter se habere; atqui qui crediturus est Fide divina superna Theologica, Christum in hac Hostia, est crediturus vt firmum & certum, & impossibile aliter se habere: ergo non poterit credere Fide divina, si solum habeat judicium probabile de continentia hujus Hostię in propositione generali de ritè consecrata.

401 Confirmatur 2. contra aliquos Recentiores, oppositum tenentes: Tùm quia posset quis credere de Fide Mysterium Conceptionis (contra Bullam Alex. 7) cum sit summe probabile. Tùm quia sequeretur posse aliquem Suaristam credere Fide divina, quòd pro actu libero bono dāda est physica prędeterminatio. Probatur: quia de Fide est, dandum auxilium efficax; atqui physica prædeterminatio constat probabiliter, quod continetur sub auxilio efficaci: ergo poterit credi Fide divina Theologica. Idem argumentum fit de auxilio non efficaci ex se, sed ex cooperatione. Hoc argumentum aliquando feci in publicis Thęsibus, & docti Suaristæ concesserunt totum, quod satis mirati fuimus adstantes. Confirmatur tandem, quia judicium probabile potest esse falsum, secùs Fides divina.

402 Sed dices 1. Ergo cum populus bona Fide adorat Hostiam hanc elevatam à Sacerdote, credens firmitèr ibi esse Christum, non exercet Fidem, nec habet Fidei meritum, quod sane durissimum videtur, imò esset populus admonendus, vt non credat de Fide, Christum esse ibi, sicut admonetur, ne credat de Fide puritatem conceptionis, donec ab Ecclesia definiatur. Adde quod Cæremoniale, dum Viaticum administratur moribundo, iubet quod Sacerdos dicat ei, ostendendo illi illam Hostiam: *Credis frater, hoc esse verum Corpus Domini nostri IESV Christi?* Et infirmus respondet, *Credo*: ergo sufficit continentia probabilis ad credendum.

403 Resp. in primis, tunc habere meritum Fidei in ge-

generali animi præparatione. Respond. 2. Exercere Fidem, quia credit ex implicita suppositione, quod verè sit consecrata: An verò si creditio esset omnino absoluta? Fortè (posito quod sit consecrata verè) habitus Fidei applicabitur ad credendum, quia fortè illa bona Fides sine ulla hæsitatione concepta, supplet pro propositione Ecclesiæ in ordine ad certificandum subjectum de continentia in tali Hostia, quantum attinet ut se applicet ad credendum. Dixi, *si verè sit consecrata*, quia juxta supra dicta, nequit Fidei subesse falsum, etiam si detur bona Fides, & prudens credibilitas.

404 Objicies 2. Si non proponeretur sufficienter per propositionem probabilem, maximè quia est moraliter possibile, quod Sacerdos non ritè consecraverit; sed hęc ratio est nulla: ergo. Minor probatur. Quod Parochus nos fallat, proponendo Articulos Fidei, est moraliter possibile; & tamen dum verè proponit, tenemur credere. Confirmatur: quia sequeretur, hanc numero Hostiam non posse licitè adorari verè: quia fortè adoro substantiam panis, dum Christum adorare intendo. Concessa majori, nego minorē. Ad probationem respond. credendum Parocho, non propter solam ejus authoritatē, sed quia tota Ecclesia, & Respublica Christiana eam approbans prudēter cēsetur, id ipsum sentire; & est moraliter impossibile, ut tot homines pij, & docti fallantur. Vel credendum Parocho, quia præter ejus authoritatem, adsunt alia signa evidentia credibilitatis. Circa consecrationem autem hujus numero Hostiæ, nihil horum reperitur. Adde facta per Parochum propositione omnine Ecclesiæ, si quod proposuit est Mysterium Fidei, sufficit bona Fides, ut habitus Fidei influat in Fidei actus.

405 Ad confirmationem nego assumptum, quia cum adoratio sit actio moralis, sufficit ad eam judicium prudentèr probabile, & recta intentio adorandi Christum existimatum: sicut ad eleemosynam sufficit pauper prudentèr existimatus talis. Applica etiam huic argumento solutiones datas præcedenti.

ARTICVLVS II.

ALIÆ DIFFICVLTATES DE CONTINENTIA.

406 QVæritur 1. An quando objectum solum indirectè revelatur, eo ipso maneat de Fide? Affirmo, si talis revelatio indirecta æquivaleat directæ. Ut v.g. revelatum est, in principio Deum creasse Cœlum & Terram; creatio Cœli est directè revelata, & ipsum Cœlum indirectè; sed existentia Cœli est de Fide saltim pro eo tunc: ergo revelatio indirecta sufficit, ut objectum sit de Fide. Confirmatur: quia talis revelatio verè, & immediatè attingit Cœlum, licèt indirectè, ita ut nequeat verificari creatio sine existentia termini: ergo revelatio certissime informat illud, ac per consequens reddit illud objectum Fidei. Est tamen notandum, solum reddere illud objectum Fidei pro illo statu, in quo indirectè, & æquivalentèr directè revelatum est, non pro alio; nam si creatio actualis est revelata, Cœlū ut actuale est revelatum; si creatio Cœli solum ut possibilis est revelata, Cœlum solum ut possibile manet revelatum.

407 Quæritur 2. An revelato uno objecto, eo ipso maneat revelatum, & de Fide aliud in ipso virtualiter contentum? Respond. dupliciter posse unum contineri virtualiter in alio. Primò, separabilitèr saltim divinitùs. Secundo, inseparabilitèr. Respond. ergo ad quæst. 1. negativè, si sermo sit primo modo. Ita Molina, Valentia, Conick, Suarez, Bonæ-Spei, & plures alij. Probatur: quia ignis virtualitèr continet calefacere, & ab hoc potest separari divinitus quoad existere, ut contigit in fornace Babilonica, dum ventus roris flabat: ergo existere ignis non est metaphysicè eo ipso, existere calefactionis, aut combustionis: ergo si possunt separari quoad existere, multo magis quoad cognosci, quoad dici, & quoad revelari, & sic revelatio unius nō est eo ipso revelatio alterius. Est ergo de Fide revelata existentia ignis in illo fornace, secùs calefactio & combustio virtualitèr contenta in illo separabilitèr.

408 Respond. 2. Etiam negativè, adhùc quando continet inseparabilitèr, & per identitatem, etiamsi inseparabilitas evidenter constet nobis, sicut de risibili respectu rationalis. Ita plures contra alios plures. Probatur: quia cum revelatio sit locutio per cognitionem, vel per vocem, & locutio sit præcisiva, potest dicere unum, non dicto alio: sicut de movente se à longe dicimus esse animal, & non dicimus esse rationale. Confirmatur: quia rationale & risibile, licèt sint in entitate connexa, sed non metaphysicè, nec quoad dici, cum habeant diversa connotata, & discursus independens sit à risu: ergo potest nosci, & dici in ordine ad illum, quin in ordine ad istum. Patet in definitione essentiali hominis solum detegente & exprimente essentialia, nempè animal rationale, pręscindendo ab extra essentiali & secūdario, nempè risibili; imò esset mala definitio si exprimeret risibile. Respondebis, eo ipso manere revelatum risibile, saltim mediatè, quatenùs rationale est revelatum, & est nobis evidens, quod rationale sit ipsum risibile.

409 Contra, quia rationale est risibile quoad esse, sed non quoad dici & revelari. Etenim revelare est, *auferre velum à re*, & illam detegere, sive exprimere audienti; at risibile nec manet detectum, nec revelatum, nec dictum per illam propositionem, v.g. *Christus est rationalis*, loquendo in ordine ad proprium connotatum, quod quidem est manifestativum rationalis; sed detegitur media evidentia, quæ nobis alias constat, rationale esse risibile: ergo nec est revelatum, nec de Fide. Consequens probatur: quia illa evidentia medians, nec reddit de Fide risibile ut ratio formalis, quia non est revelatio ipsiusmet, nec item ut conditio proponens, nam conditio proponens objectum Fidei supponit tale objectum jam informatum revelatione; atqui ante evidentiam risibile non supponitur revelatum nec dictum, ut probavi: quia revelatio est præcisiva à risu: ergo non redditur objectum Fidei à tali evidentia, cum non sit dictum ex vi revelationis, sed manifestum alia via, nempè evidentię.

410 Nec obest 1. contra hanc conclusionem: quod duplex voluntas in Christo est de Fide; atqui non propter universalem continentiam in duplici natura revelata: ergo. Concessa enim majori, nego minorē; sed propter specialem revelationem de ipsa voluntate. Humana enim constat ex illo textu: *Tristis est anima mea usque ad mortem*; & utraque propter Scripturam definita est à Concilijs. ¶ Nec obest 2. Quod rationale est eadem formalitas objectiva cum risibili; vel si objectivè diversa, illa est radix istius: ergo utraque revelata est eadem revelatione. Respond. quod etiam si sit eadem quoad esse, non est eadem impręscindibilitèr propter connotata independentia, & sicut potest à nobis una nosci sine alia, etiam poterit dici à Deo una sine alia per locutionem, quę sit cognitio nostra, & per voces Prophetarum.

411 Nec obest 3. Carentiam corporis, & carentiam finis esse de Fide respectu Dei; atqui continentur solum virtualiter in ejus spiritualitate, & magnitudine revelatis: ergo sufficit hæc continentia. Respond. 1. eas per se ipsas esse revelatas, v.g. in Psalmo: *Magnitudinis ejus non est finis, &c.* Respond. 2. Illam continentiam non esse purè virtualem, sed vel formalem, vel æquivalenter formalem. Etenim ex parte modi concipiendi, vel est idem omninò esse spiritum & negatum corpore, vel saltim sunt metaphysicè cla-

rè connexa, ita ut carentia corporis sit essentialitèr de expresso constitutivo spiritus, saltim connotativè, quin se habeant ut connotata diversa,& independentia.

412 Nec obest 4. Quod homo est revelatus de Christo; atqui risibile est homo: ergo est revelatum de Christo. Si neges consequent. arguo ad impossibile sic: *Risibile non est revelatum de Christo*, atqui homo est risibilis: ergo homo non est revelatus de Christo; contra concessa à me,& contra Fidem. Confirmatur 1. tàm certum est Christum esse risibilē, quam esse hominem: ergo risibile erit de Fide in Christo, sicut homo. Et urgetur 2. Quia negans Christum esse risibilē, haberetur hæreticus: ergo quia est contra Fidem. Respondetur argumentum non concludere,& benè negari consequens. quia facit transitum de una linea ad aliam, nempè de esse ad revelari, sive de esse rei ad esse cognitū, quod non valet: sicut nec illatio hęc de animali à longe viso: illud quod venit expressè & clarè est animal; rationale autem est quod venit: ergo expressè & clarè est rationale.

413 Ad confirmationem respond. distinguendo *ly tam certum*: est tàm certum certitudine objectiva permitto; certitudine revelationis,& Fidei nego, quia risibile non est revelatum, nec detectum in ordine ad proprium connotatum. Vndè negans Christum esse risibilem, haberetur & puniretur ut hæreticus, sed tamen non esset propriè hæreticus, sed errans in Fide. Hæresis enim differt ab errore stricto, quia illa opponitur immediatè propositioni revelatæ, & ab Ecclesia propositæ ut revelatæ; error autem strictus revelatis opponitur mediatè, immediatè autem propositioni deductæ ex revelatis. Ratio autem propter quam puniretur ut hæreticus, est quia non præsumeretur negare omnem hominem esse risibilem, cum istud sit evidens naturalitèr; sed negare Christum esse hominem.

414 Quæritur 3. An omnia metaphysicè inclusa in revelatis, eo ipso sint revelata,& de Fide? Respond. inter objecta in alijs inclusa, aliqua esse, de quibus constat evidenter, sive ex modo concipiendi esse inclusa,& alia de quibus non constat. Quæ primo modo includuntur in revelatis, eo ipso manent revelata,& de Fide; secùs quæ secundo modo. Prima pars probatur: quia Deus revelat, Christum esse hominem, & dum Ecclesia id proponit, eo ipso proponit habere animam rationalem & corpus,& esse viventem,& Ens, quia ab his adhùc ex modo concipiendi penetrante illa, nequit revelatio aut propositio præscindere: ergo eo ipso manent informata revelatione,& propositione Ecclesiæ, si re vera ita includuntur, ut non præscindantur ex modo concipiendi.

415 Secunda pars probatur primo exemplis: nam licèt essentia gratiæ habitualis sit metaphysicè inclusa in ipsa gratia habituali,& existentia istius sit revelata, & de Fide; non tamen est revelatum,& de Fide, in quo stet talis essentia. Etiam unio hypostatica est de Fide, & tamen prædicata inclusa in ipsa non sunt de Fide, v.g. an sit modus superadditus, vel non: quia probabile est, esse modum superadditum, & probabile est, non esse modum, sed ipsa extrema conjuncta: una autem, vel altera ratio est essentialitèr inclusa in unione. Secundo probatur ratione: quia ut aliquid sit de Fide, non sufficit, esse dictum à Deo impræscindibilitèr ex parte objecti, sed requiritur, quod detegatur,& certò constet, esse dictum; quia talis certitudo est conditio proponens objectum ut dictum à Deo, simplicitèr requisita ad actum Fidei, ut fiat sine formidine; nam est per quod objectum applicatur potentiæ, ut possit illud proximè credere.

416 Vndè ob defectū talis conditionis, plura quæ hodie sūt definita ab Ecclesia, prout dicta à Deo & credenda de Fide, antea nō erant de Fide nisi remotè, licèt jam essent dicta à Deo, quia non constabat contineri, & includi illa in verbo Dei: ergo objecta inclusa cōfusè in revelatis, non sunt eo ipso proximè de Fide, sed remotè; quousque constet de inclusione proposita per Ecclesiam: & hoc non ob defectum motivi, sed conditionis applicantis potentiæ tale motivum. Vndè fit primo esse de Fide Petrum esse redemptum à Christo, quia constat evidenter de inclusione in omni homine redempto à Christo. Fit secundo, ideò revelato rationali, risibile non est de Fide, non solum quia non proponitur inclusio risibilis in rationali prout revelato, sed quia ulterius deficit inclusio formalis metaphysica ipsius in revelato.

ARTICVLVS III.

DE CONCLVSIONE DEDVCTA EX PRÆMISsis Fidei.

417 DE duplici conclusione potest esse quæstio. Primo, de conclusione formali, an sit actus Fidei? Secundo, de propositione objectiva conclusa, an sit objectum proximum Fidei? Prima adhùc est duplex. Vna quæ deducitur ex præmissis habentibus pro medio verbo revelationem, v.g. *Quidquid Deus revelat, verum est, cum non possit mentiri; atqui revelat Incarnationem: ergo Incarnatio vera est.* Alia procedit ex præmissis habentibus pro objecto, & medio verbo, non quidem revelationem, sed rem revelatam, v.g. *Christus est Homo; sed Christus est in Cœlo: ergo Homo est in Cœlo.* De prima conclusione formali nihil communiùs apud Recentiores, quam esse actum Fidei specificatum ab objecto formali Fidei, nempè divina revelatione ut tali; assentitur enim connexioni extremorum inter se, propter connexionem extremorum cum medio: atqui hoc est divina revelatio: ergo assentitur propter divinam revelationem, ergo est Fidei. Sicut illatio in materia Logica, vel Physica propter objectum formale ipsarum, tanquam propter medium verbum, est scientia Logica, vel Physica.

418 Assero 1. Conclusio formalis innixa revelationi ut medio Verbo, non est Fidei. Ita communior sententia docens,& benè, Fidem non esse discursivam. Probatur contra aliquos Recētiores: quia Fides differt essentialiter ab alijs Virtutibus mentis, pręcipuè à scientia, quia Fides credit Mysterio dicto quia dicto: ergo non quia illato. Conclusio autem formalis ita assentitur connexioni extremorum inter se, quia illata est ex connexione cum tertio revelationis: ergo non est Fidei, sed scientia Theologica.

419 Assero 2. Multo minùs est Fidei conclusio formalis deducta ex præmissis Fidei, non habentibus pro objecto assentivo ipsam revelationem, sed Mysteria revelata. Probatur: quia assentitur existentiæ, v.g. Hominis in Cœlo, quia illata est ex duplici Mysterio, sive objecto materiali Fidei. 2. Quia iste assensus: *Ergo Homo est in Cœlo*, ut illatus, non nititur divina revelatione essentialitèr, adhùc virtualitèr per se, sed duplici alia veritate, nempè: *Christus est Homo, & Christus est in Cœlo*; quę veritates ut assensitæ, eo ipso inferunt assensum hominis in Cœlo, etiam si non essent assentitæ propter revelationem, sed propter quodvis aliud motivum.

420 Adde, quod etiam si conclusio formalis niteretur virtualiter revelatione & dicto Dei ut tali, adhùc non esset Fides, quia non nititur mediatè dicto Dei per modum dicti, ob quod assentiatur quia Deus dicit, sed quia infertur ex illo quod Deus dicit. Vndè specificatur essentialiter illa conclusio à suo objecto prout illato, *& quia hinc sequitur*: quod facit discursum esse Theologicum; non verò esse assensum Fidei, quæ ex se

est

est tendentis simplex in objectum, quia Deus dicit. Ex quibus patet solutio ad argumentum. Aliæ enim scientiæ, eo ipso quod scientiæ sunt, habent assentiri suo objecto, & etiam aliis prout illatis ex suo objecto; at Fides habet assentiri propter revelationem, & non propter illationem ex revelatione.

421 Objicies: quando assentior, hominem esse in Cœlo, sine discursu, facio actum Fidei, assentior enim quia revelatum est; atqui non aliter est revelatum, nisi quatenus Christus est in Cœlo, & Christus est Homo: ergo per discursum assentior Fide. Nego vltimam consequentiam. Idem enim objectum potest tangi Fide, & non Fide. Verum enim est, revelationem ipsam de Christo in Cœlo, revelare & informare immediatè hominem in Cœlo, vtpotè evidenter inclusum metaphysicè in ipso Christo; & sic Homo in Cœlo etiam est Mysterium Fidei. Si ergo Homo in Cœlo attingatur simplici creditione, quia Deus dixit dum dixit de Christo, verum est quod facio actum Fidei; secùs si attingo assensu illativo, & propter *hinc sequitur.*

422 Assero 3. De conclusione objectiva, & posse attingi per Fidem divinam, si sit evidenter inclusa in revelatis & attingatur simplici creditione; secùs si discursu; & non posse, si sit de non incluso in revelatis evidenter, licèt sit de identificato. Hæc assertio patet ex dictis. Etenim Fide attingi potest objectum hujus conclusionis: *Omnis homo habet corpus substantiale; atqui Christus est Homo: ergo habet corpus substantiale*; secùs objectum hujus: *Omnis Homo est risibilis; sed Christus est Homo: ergo Christus est risibilis.* Ratio autem est, quia prima conclusio objectiva est materia evidenter inclusa in Mysterio revelato, nempè in Christo Homine; secùs secunda, quia risibilitas solum est objectum identificatum, à quo vt tali præscindit revelatio. *Vide num.* 408. & 414.

423 Quando autem conclusio objectiva, inclusa est in materia revelata, sed id non constat evidenter, nequit per vllum actum credi Fide divina, quæ debet esse certissima. Ratio autem est, quia licèt fortè sit implicitè revelata, fortè non. Et saltim deficit propositio sufficiens de eo, quod sit revelata à Deo, quæ propositio essentialiter requiritur. Sed dices contra hoc: vnio hypostatica est revelata à Deo, & est de Fide: ergo & conceptus modi distincti in illa essentialiter inclusus apud nos, erit revelatus & de Fide. Nego consequentiam: quia solum erit probabiliter revelatus, & probabiliter in revelatione inclusus, & sic nequit de Fide credi. Replicabis: ergo erit probabiliter de Fide, & sententia opposita erit probabiliter heretica.

424 Respondebit aliquis distinguendo totum: probabiliter hæretica per modum censuræ, nego; quia etiam opposita est probabilis; per modum argumentativæ illationis, concedo. Sed idem argumentum potest formare contra nos sententia contraria. Respond. ego negando consequent. quia aliud est, rem esse revelatam, & aliud quod sit de Fide proximè; nam ad primum sufficit esse dictam à Deo, sive explicitè, sive implicitè; ad secundum vero, præter esse revelatam, requiritur esse propositam ab Ecclesia vt revelatam, vel ab alio æquivalenti: Hic autem licèt sit probabilitas de inclusione & de revelatione implicita, sed nulla datur probabilitas de propositione Ecclesiæ, nec per se, nec per æquivalens, ac per consequens erit probabiliter revelata, sed non probabiliter de Fide. Nec opposita sententia erit probabiliter hæretica. Adde, non valere argumentum de esse ad revelari sive cognosci, quia facit transitum; sicut non valet: *Homo est species; sed Petrus est Homo: ergo Petrus est species*; quia facit transitum de esse rei ad esse cognitum.

QVÆSTIO VIII.

DE SIGNIS CREDIBILITATIS.

425 NOTA, ad hoc vt objecta Fidei summè difficilia, fiant nobis credibilia, requiri aliqua signa convincentia. Etenim, aliud est rem esse veram, vel falsam; aliud esse credibilem, vel incredibilem. Sæpè enim plura vera sunt incredibilia, & plura falsa talibus muniuntur apparentiis, vt fiant credibilia. Stat ergo veritas in eo, quod res à parte rei se habeat sicut proponitur. Stat autem credibilitas, in eo quod res, sive in se vera, sive in se falsa, talibus protegatur signis veritatis, vt prudentes judicent, debere credi. Quæstio ergo est qualiter nobis possit constare de nostræ Fidei Mysteriis, quod non sint quid incredibile, sed valdè credibile.

ARTICVLVS I.

AN MYSTERIA SINT EVIDENTER CREDIBILIA, & quæ evidentia?

426 TRIPLEX quæstio est resolvenda. Prima de evidentia credibilitatis. Secunda, quænam sit. Tertia, quibus ostatur motivis, sive signis. Circa 1. dico primo cum communi sentent. contra Capreolum, evidens esse, Mysteria nostræ Fidei esse valdè credibilia. Probatur 1. ex Psalm. 92. *Testimonia tua credibilia facta sunt nimis.* Et ex illo Christi apud Ioann. *Si opera non fecissem in eis, quæ nemo alius fecit, peccatum non haberent*, (id est non peccarent non credendo meæ doctrinæ,) *nunc autem excusationem non habent de peccato suo*: Ergo quia illa opera sive miracula faciebant doctrinam Christi valde credibilem, & dignam vt crederetur. Secundo: quia qui prudenter non credit, sive qui dissentitur rei, quæ non habet signa convenientia vt sit credibilis, sed solum probabilia, non peccat: nam habet probabilem excusationem pro sua parte, si altera solum est probabilis: ergo si Iudæi non habebant excusationem peccati sui; idcò erat, quia non procedebant probabiliter, & quia signa convincebant illos de magna credibilitate doctrinæ Christi.

427 Ex quo sequitur, eam non solùm esse valdè credibilem, sed debuisse credi. Tùm quia, si non tenerentur credere, non peccarent non credendo. Tùm quia præceptum credendi etiam est Mysterium revelatum, & promulgatum cum eisdem signis, ejus credibilitatem convincentibus. Tùm quia lumine naturæ constat, debere credi Deo dicenti, quando constat dicere; hoc autem constabat sufficienter per evidentiam moralem vel quasi, quàm signa faciebant. Tùm quia Epistolæ Regiæ cum sigillo Regio, reliquisque consuetis signis credere tenemur: ergo & dicto Dei proposito cum signis consuetis, nempè miraculis, &c.

428 Ad secundam quæstionem dico 2. Quod hæc evidentia credibilitatis est evidentia metaphysica, & non solum moralis, vt voluit Bonæ-Spei cum aliis; nec solum physica, vt tenent Suarez, Hurtad. & alii. Pro quo nota, aliam esse evidentiam de veritate Mysterii, vel existentiæ revelationis, & aliam esse evidentiam de credibilitate talis existentiæ. De ista secunda procedit nostra conclusio, non de prima. Sicut autem est dabilis evidentia metaphysica de essentia falsitatis, & de essentia probabilitatis vt sic, non minus quam de essentia veritatis; ita est dabilis metaphysica evidentia de prudenti & morali credibilitate, si nempè essentia hujus constet reperiri in tali re, tàm certò vt nec divinitus possit non esse verum, quod sit credibile, sive quod illa signa faciant illud credibile.

Pro-

429 Probatur ergo conclusio. 1. Quia quando aliqua res ita est vera & certa, vt non solum ex natura rei sit infalsificabilis, sed adhùc divinitùs; propositio evidens de ipsa vt tali est metaphysicè evidens; atqui quod Mysteria tot signis vrgentissimis munita habeant credibilitatem conformitèr ad regulas prudentiæ, ita est verum, & certum hic & nunc, vt sit adhùc divinitus infalsificabile: ergo propositio evidens affirmans talem credibilitatem est metaphysicè evidens. Vndè licèt evidentia revelationis talibus signis propositæ adhùc possit à parte rei esse falsa metaphysicè; imò & physicè, credibilitas tamen & quod prudenter possit credi vere, adhùc manet metaphysicè evidens.

430 Quod vlterius. 2. probatur: prudentia enim est virtus mentis dirigens operationes honestas, prout conformes rationi; possunt autem tales operationes pati deceptionem ex parte objecti, & adhùc manere honestæ, & conformes rationi hic & nunc, ita vt sit tam certa conformitas illarum actionum, prout hic & nunc cum dictamine rationis, quam sit certa rationalitas in homine, ita vt non solum physicè, sed nec metaphysicè possint falsificari, aut earum veritas deficere in conformitate cum ratione. Sic Petro summem præ se ferenti ægritudinem, paupertatem, & miseriam, honestum est, & conforme rationi hic & nunc dare illi eleemosynam sub hac suppositione, & circumstantijs, ita vt veritas talis honestatis sit metaphysicè indefectibilis. Licèt enim paupertas sit à parte rei fallibilis physicè & metaphysicè; honestas tamen succurrendi pauperi sic proposito, est metaphysicè indefectibilis: ergo & honestas credendi Mysteria sub his signis, & circumstantijs proposita.

431 Confirmatur tota hæc doctrina: tale iudicium de credibilitate prudenti, apud vos, est saltim moraliter evidens: ergo & debet esse metaphysicè evidens. Probatur consequentia: quia tunc iudicium evidens est evidens metaphysicè, quando habet pro objecto rem ita infalibilem, quæ nec divinitus possit aliter se habere; atqui sic se habet istud iudicium, nam habet pro objecto essentiam prudentis credibilitatis cõstatam ex illis signis: quibus positis, nequit adhùc divinitus deficere ibi credibilitas prudens, & conformitas cum ratione: ergo est metaphysicè evidens.

432 Sicut enim lineæ causativa habet suas veritates causativas metaphysicè certas & evidentes, ita lineæ moralis & aliæ lineæ suas. Sic judiciũ asserens de aliqua opinione bene fundata esse probabilem, & à prudentibus assentibilem, est metaphysicè evidens; & judiciũ asserens de propositione difformi objecto esse falsam, etiam est metaphysicè evidens, quia affirmat de subjecto prædicatum essentialitèr conveniens subjecto; atqui judicium affirmans de doctrina, talibus signis munita, esse prudenter credibilem, sive asserens de conditione doctrinæ sic propositæ, esse rationi conformem, & prudentiæ; affirmat de subjecto prædicatum essentiale, & indefectibile illi: ergo est judicium metaphysicè evidens.

433 Objicies 1. Si credibilitas esset metaphysicè evidens, intellectus esset necessitatus ab illa ad credendum, & non daretur libertas, neque meritum in credendo; sicut nec datur in assentiendo rei evidenti, quæ intellectum convincit: ergo. Respond. duplicem dari assensum. Vnus est credibilitatis Mysterij; alter veritatis ipsius. In primo, non datur libertas contrarietatis (sed contradictionis) & non dabitur meritum de specie assensus, sed fortè dabitur de exercitio. In secundo autem datur de vtroque, quia datur vtraque libertas. Nec enim ex eo quod Mysterium sit evidenter credibile, erit eo ipso evidenter verum metaphysicè, aut physicè sed ad summum moralitèr, quatenùs videtur non posse non esse verum illud, cujus veritas tantis firmatur argumentis. Quæ tamẽ evidentia moralis cum plurimum retardetur & minuatur: Tùm ex magna Mysteriorum difficultate: Tùm ex omissione communi ponderandi signa credibilitatis, locum relinquit magno merito, cum adhùc posset homo dissentiri Mysterijs peccando, nisi pia affectio libere ad assentiendum determinet.

434 Dicetis si poterant non credere, quia non erant convicti de veritate: ergo habebant excusationem in non credendo contra dicta *num.* 377. Nego consequentiam: quia habebant præceptum, & habebant omne requisitum, vt possent credere, (liberè tamen) & obedire præcepto: quam libertatem non haberent, si de veritate haberent evidentiam. Vndè veritas Mysterij est tantum moraliter evidens, positis signis, quia adhùc possent esse physicè falsa: at credibilitas, sive quod creditio sit prudens, positis talibus signis, nec divinitus potest esse falsum. Vndè assensus de veritate erat prudens, & valdè alliciens, sed ipsi passione excœcati nolebant prudenter operari.

445 Objicies 2. Plura Mysteria sunt contra lumen naturale metaphysicè evidens & infalsificabile, v.g. in Trinitate *communicari & non communicari*, est contra illud: *Impossibile est, rem simul esse, & non esse*: Ergo non sunt prudenter credibilia. Respond. negatur antecedens: quia non sunt contra lumen, sed supra. De quo plura *in Tractatu de Trinitate*, dum sermo esset de distinctione virtuali maxima, in quæstione 1.

446 Objicies 3. Mysteria sunt evidenter credibilia: ergo evidenter possibilia. Probatur consequens. quod est evidenter impossibile est evidenter incredibile: ergo quod est evidenter credibile, est evidenter possibile. Consequentia probatur ex illo axiomate: ex opposito consequentis sequitur oppositum antecedentis. V. g. est homo, ergo est animal: non est animal: ergo non est homo: ergo si ex impossibili evidenter, sequitur evidenter incredibile, ex opposito incredibilitati, nempè ex credibilitate, sequitur evidenter possibilitas. Concesso anteced. nego consequentiam. Ad probationem, concesso anteced. nego consequentiam. Disparitas est, quia vt res evidenter judicetur credibilis, sufficit ratio prudens sumpta ex adminiculis. Vbi autem adest assensus evidens de impossibilitate, nulla ratio extrinseca in eo tunc potest possibilitatem persuadere.

447 At ex credibilitate evidenti non arguitur possibilitas, quia ista sumitur à re prout intrinsecè est, illa verò ab apparentijs possibilitatis: & possunt dari multæ apparentiæ rei sine ipsa re. Ad axioma autem respond. esse quidem verum, quando consequens est propriè consequens, & consequitur ex antecedenti. Patet, quia illud adagium deservit pro reductione ad impossibile, & non deserviet, nisi consequens ex antecedenti benè deducatur. Insuper requiritur, vt oppositum consequentis sit oppositum illi non vtcumque, sed contradictoriè, & per particularem *non*, vt patet in exemplo adducto in ipso argumento de homine, & animali. Ista autem requisita non reperiuntur inter credibile & possibile, & inter credibile, & incredibile, & sic nõ valet argumentũ ex adagio. valeret autem sic: est evidẽter impossibile: ergo est evidẽter incredibile. Non est evidenter incredibile? Ergo nec evidenter impossibile. Sic valeret, & non aliter. Quod si aliquando argumentum tenent sine his requisitis, tenebit per accidens, ex vi materiæ.

448 Objicies tandem: Est evidens metaphysicè, quod quis possit prudenter, imò & evidenter metaphysicè teneatur credere Fide divina, Deum verè esse Trinum & Vnum. Atqui tale credere est assentiri certissime, & verissime Deum esse Trinum & Vnum: ergo ex evidentia metaphysica credibilitatis & obligationis, sequitur evidentia metaphysica veritatis intrinsecæ Mysterij. Respond. concessa maiori, & minori, nego con-

consequens, quia facit transitum de una linea ad aliam, nempè de esse cognito, & existimato, ad esse rei. Etenim signa convincunt evidentèr metaphysicè obligationem credendi ut verum tale Mysterium. Sed non convincunt evidentèr esse exercitè & in se verum. Ad primum autem sufficit credi ut verum, & esse tale existimativè, licèt deficiat esse verum exercitè, & in re. Adimpletur enim obligatio per creditionem existimatam divinam & certam, licèt à parte rei nec sit divina, nec certa. Nec talis obligatio prudens metaphysicè evidens tollit libertatem credendi, nam adhuc est in manu hominis procedere, (ut sæpissimè contingit) contra prudentiam, & contra obligationem dictatam, omittendo sive discredendo.

449 Ex his constat primo, esse valdè diversos conductus veritatis exercitæ, & veritatis credibilis & existimatæ: atque istum se habere disparate ad illum. Constat secundo, solutio ad hanc instantiam, alijs visam valdè difficilem, nempè. Evidens est, quod Deus destinando homines ad finem supernæ Beatitudinis, dederit eis, vel saltim Ecclesiæ suæ media in re simpliciter necessaria ad posse illam obtinere: atqui est evidens, hæc media esse Mysteria ipsa Fidei prout in re: ergo quod ista Mysteria dentur exercitè & in re, etiam est evidens. Respondetur enim ad evidentiam conclusionis requiri evidentiam in præmissis, & in supposito ipsarum. Quomodocumque autem sit ruptura vel vitiũ in conductu, aqua evidentię effunditur, & non perveniet ad locum. In hoc ergo discursu sive conductu sunt plura in præmissis foramina, per quæ ruat & exeat, & exulet evidentia. In primis suppositum in majori, id est destinatio hominum ad gloriam, non est evidens, (licèt sit certa de Fide.) Secundo: admissa destinatione, licèt sit evidens ex parte Dei præparatio mediorum in animo suo, non est absolutè evidens præparatio externa exercita eorum, quia potuit (loquendo de possibili) Ecclesia se reddidisse indignam talis præparationis exercitę. Sicut Synagoga se reddidit indignam luce Fidei, & cognitionis certæ de Christo. Tertio: iterum data majori, negatur minor; quia non est evidens, quod media in re, sint ista Mysteria, sed ista vel alia: Licèt juxta Fidem certum sit, quod sint ista. Ex quo neganda est consequentia de evidentia Mysteriorum in re.

ARTICVLVS II.

DE SIGNIS HVIVS CREDIBILITATIS.

450 PLura & largè explicant DD. signa hujus credibilitatis. Pater Gonet *disputat.* 1. *artic.* 8. duodecim collegit & explicavit. 1. Ab antiquitate nostræ Fidei. 2. A Veritate, Sanctitate, & efficacia doctrinæ. 3. A modo mirabili, quo introducta & propagata est per totum mundum. 4. Ab ejus firmitate, permanentia, & incremento per persecutiones. 5. Ab exitu infœlici apostatantium ab ea. 6. A Prophetarum vaticinijs. 7. A Prophetijs Sybillarum. 8. A testimonijs inimicorum. 9. A miraculis. 10. A Martyribus. 11. A consensu, & concordia magna Doctorum Catholicorum. 12. A notis veræ Ecclesiæ, quæ solùm reperiuntur in Ecclesia Romana, & Catholica. Nos ex his pręcipua signa declarabimus.

451 Primũ motivũ credibilitatis est ipsa doctrinæ puritas, & excellẽtia, quę valdè est cõsentanea rationi in omnibus, quæ docet, nihilque continet, quod evidentèr pugnet cum ratione: sed potius sit juxta rationem. Sentit de Deo decentissimè, & nihil admittit in illo, quod non redoleat sanctitatem, perfectionem, & majestatem, omnesque Virtutes. Insuper nihil continet, quod potuerit unquam convinci falsitatis, quod sane mirabilissimum est in tanta rerum, & dictorum varietate, quę locis & temporibus tam diversis & distantibus evenęrunt, & scriptæ sunt. Item ex fine est præclarissima, cum doceat ex intento veram sanctitatem, morum honestatem, & conformitatem cum ratione, Virtutes, & Cultum Dei; quem finem sæpè validissimè consecuta est, dum homines innumerabiles servavit à vitijs intactos, & alios jam perditos restauravit, & ad magnam perfectionem evexit. Et tandem mirabilis est hujus doctrinæ veritas & perseverantia per tot sæcula, quæ non reperitur in alijs sectis.

452 Secundum motivum sumitur ex dignitate, & sanctitate testium, se à Deo illam accepisse testificantium. Tales fuerunt Prophetæ testes dignissimi, & mirabiles doctrina, & operibus; siquidem cum Christum per tot sæcula præcessissent, de eo multa dixerunt, sicut & de alijs rebus Ecclesiæ, quæ omnino impleta sunt, non obstante malorum contradictione, quæ adimpletio magnam conciliat authoritatem, ipsorum prophetijs. Inter hos Ioannes Baptista valdè doctrinam Fidei confirmat, cum fuerit tantę sanctitatis Vir, ut ipsi hostes Christi ipsum pro Messia nomine Concilij decrevissent accipere. Tandem id probat eximia & infinita Sanctitas Christi, & etiam Sanctitas Apostolorum, quæ tanta erat, & tam libera à convenientia temporali, ut ipsos ex remotioribus terræ partibus Gentiles quæsierint, & admirati, atque venerati fuerint, valdè persuadens doctrinam, quam ipsi prędicabant esse verissimam, & quod à vi ipsius convincebantur. Sic post omnes Sectas profunde examinatas, convictum est summum illud D Augustini ingenium, & acumen: & ideò justissime inter signa credibilitatis nostræ Fidei D. Augustini judicium merito computandum.

453 Tertium motivum est multitudo innumerabilis Martyrum omnis ætatis, sexus, & conditionum, magnæ sapientiæ, & vitæ sanctissimæ, qui omni loco, & tempore, non solum patientissime & virilitèr, supra ætatem, sexum, & vires humanas, sed etiam gaudentes passi sunt diuturnos, & immanissimos cruciatus cum summa mansuetudine, spreta vita & honore mundano. Si dicas etiam inter Hæreticos, & alios infideles fuisse qui morerentur pro sua secta. Contra: tum quia tales fuerũt pauci. Tùm quia, erant aliqui viri audaces & fortes, obstinate, & pertinacitèr paciẽtes, & fortè ob vanam gloriam: nõ autem puellę, aut pueri, sicut apud nos. Tùm quia, nec cum alacritate, mansuetudine, & consolatione magna, sicut nostri Martyres.

454 Quartum motivum sunt vera miracula sine numero, in quibus consideranda sunt. Primo, ipsorum veritas ex multis circunstantijs, & diuturnitate probata, ut in Lazaro post quartum diem resuscitato, & in cœco à nativitate. Et enim res apparentes parum durant. Secundo, multitudo, quæ adhùc continuatur, & examinatur rigidè in Canonizatione Sanctorum. Tertio varietas, sunt enim ferè in omnibus materijs, & varijs modis, v.g. oratione, imperio, tactu. ¶ Quarto, considerandum est instrumentum, quod ferè semper est persona sancta, divitias & honores constantissimè recusans. Quinto, causa finalis, nempè confirmatio prædicationis, honor ipsius Dei, & quod multum mirabile est, conversio mundi ad Fidem, & adorationem Crucifixi, & per homines contemptibiles, & docentes Mysteria creditu difficillima secundum sensum, suadentesque modum vivendi difficilem, nempè abnegationem propriæ vitæ, mortificationem passionum, contemptum honoris, & famæ, abrenũtiationẽ divitiarum, admissionemque laborum, quę omnia difficile amplecti possent, cum sint tam opposita inclinationi humanę nisi doctrina esset ex Deo: & tamen innumerabilis multitudo (& inter plures Nationes & gentes) doctrinam Christi amplexata est, & quotidie amplectitur.

455 Si dicas, etiam Mahometanam disseminatam esse per innumeras gentes. Contra: quia de illa nihil mirum, cum sit intellectu facilis, & valdè conformis in

pluribus appetitui sensuali hominum: neque patitur rationes, quibus ipsius falsitas convinci possit. Si enim peteretur, fortè non tot milliones perseverarent in illa; at Fides Christi continet multa captu difficillima, doctrinamque valdè repugnantem carni, & sanguini, docetque res asperrimas, vt humilitatem, mortificationem & pœnitentiam. Hoc ergo valdè mirum, quod sine strepitu armorum, sine suasione Potentium, potiusque per homines solos & humiles atque despectos, introducta sit: quod non potest tribui, nisi influxui Dei, & doctrinæ veritati, quæ habet omnia vincere. Vide alia apud Authores. Et his positis.

456 Formo argumentum pro evidenti credibilitate sic: Doctrina, quæ nititur motivis tam vrgentissimis, est evidentèr credibilis; atqui sic se habet Catholica; ergo. Major videtur per se nota. Min. autem prob. ex dictis. Non ergo magis licebit, juxta prudentię regulas, de ea doctrina dubitare, quam de existentia Romæ non visæ à nobis; & de similibus. Licèt autem veritas existentiæ Romæ solum sit nobis moralitèr evidens. At quod sit prudenter credere illam, est metaphysicè evidens: ergo similiter.

¶ Insuper, quia incredibile est, quod Deus tot homines bonæ indolis, desiderantes, & petentes à Deo lucem veritatis, ab eo fuissent missi per fortes inspirationes ad Catholicismum, milliones scilicèt millionum, vt sępè contigit. Quod si innumeros alios permittat manere in suo errore, ideò est, quia degunt vitam perditã, & peccatis plenam: si non manifestis, saltem aliquibus gravibus occultis. Pertinet etiam ad Providentiam Dei non permittere doctrinam falsam talibus signis, & argumentis muniri; nam censeretur ipse, illam persuadere. Quare aliqui moderni, dicunt posse omnes Catholicos Deo dicere cum Ricardo Victorino *lib. 1. Doctrina, cap. 21. Domine, si error est, quod credimus, à te decepti summus.*

457 Hinc constat, Sectas oppositas nostræ Fidei esse evidentèr incredibiles, quia nulla potest esse prudens ratio dubitandi eas esse falsas, vtporè oppositas Fidei. Confirmatur: Tùm quia omnes continent aliquid manifestè contra rationem naturalem; non supra, sed contra. Etenim Atheismus negans, dari Deum, & Gentilismus admittens plures Deos, evidentèr convincuntur falsitatis in Philosophia, & Theologia 1. *Part. Quæst.* 2. probante, Deum esse, & vnum esse. Iudaismus autem negans Messiam advenisse, ex veteri Testamento convincuntur, ita vt sola duritia cervicis ipsorum possit detinere ipsos in tali errore. Illum impugnavimus *Quæst. 2. de Incarnatione.*

458 Paganismus, sive Mahometismus, licèt admittat vnum solum Deum, tamen ponit totam felicitatem in corporis voluptate, libertatem negat, adulteria admittit, quæ omnia clarè adversantur nobilitati animæ, & rationi naturali, & quod pejus est, disputationes cum Doctoribus alterius Sectæ non permittit, timens convinci ratione. De Hæreticis, quam sint contra rationem plurima quæ docent, Sancti Patres, & Doctores Theologi latè scripserunt, & constat Doctrinæ ipsorum incredibilitas, ex ipsius inconstantia, & varietate, cum veritas debeat esse vna & firma. Item ex fine, qui in multis rebus est inhonestus. Hanc etiam oppositionem cum ratione manifestè confirmat, quod Deum faciant Authorem omnis sceleris, tollendo libertatem à nobis: quod ipsum Dæmonem mendatij fontem puderet. Si autem aliquando appareat in ipsis Sectis aliquod signum credibilitatis, est insufficientissimum: & iterum, si considerentur rectè res, apparet aliud per quod deleatur.

ARTICVLVS III.

ARGVMENTA: VBI AN SIT EVIDENS MYSTERIA esse Fide Divina credibilia.

459 OBijcies 1. Mahumetismum latè disseminatum esse, habereque pro se judicium innumerabilium hominum: ergo jam habet illud signum. Respond. nos non dedisse signa pro nobis diversa, quasi quodlibet divisim sufficeret, sed simul omnia, vel ferè omnia. Respondeo. Mahumetismum, vt jam diximus, docere delectationes corporales, & introductum per homines potentes. quid mirum si habeat multos sequaces, & qui communitèr sunt viri perditę vitę?

460 Obijcies 2. Etiam esse patrata miracula in alijs Sectis. Respond. si benè examinentur, fuisse phantastica solùm, & apparentia, vel talia quæ fieri potuerint arte Dæmonis applicantis activa passivis, non autem solida, sicut nostra. Est autem valdè ridendum, id quod olim contigit Arriano in Hispania, & nostro ævo Calvinistæ in Germania, quod cum se offerret resuscitare mortuum pro sua doctrina, quidam hæreticus vivus finxit se mortuum, & cum Calvinista accessisset ad eum resuscitandum, inventus est verè mortuus, & sic permansit.

461 Obijcies vltimo: etiam in alijs Sectis fuerunt viri magnæ Virtutis, & propter illam prudenter ab omnibus æstimati: ergo. Respond. nego antecedens: quia licèt haberent scientias naturales, & aliques Virtutes morales, erat in eis, si rectè attenderentur, aliquis notabilis defectus contra legem naturalem. Si enim illam integrè servassent, ad Providentiam Dei pertinebat illos illustrare, vt ad Catholicam Religionem pervenirent, vt probatum est in Indiâ mille exemplis. Vndè non erant veræ Virtutis absolutè tales homines, sed existimatę: habebant enim aliquod occultum vitium: Propter quod Deus non illuminavit eos ad veram Fidem. Quòd si in alijs Sectis etiam sint viri existimati magnæ litteraturę, & eximiæ authoritatis in apparentia, docentes homines simplices, atque in suis erroribus instruentes, adhùc non faciunt pro sua Secta signum sufficiens credibilitatis ob rationes allatas; nec Secta secundum se fit prudentèr credibilis, sed solùm faciunt pro simplicibus aliqualem excusationem à suis erroribus ob ignorantiam fortè invincibilem.

462 Quæres: an sit evidens, Mysteria esse credibilia Fide Divina, humana, vel in genere? Triplex est sententia juxta triplicem Fidei modum. Hurtado *disputat* 22 *§.* 14. tenet tertiam sententiam. Nota: *Alia est Fides obiectivè divina alia exercite & in re divina. Sola hæc, nõ illa convincit, Mysteria esse in re vera.* Vide *num* 283. Censeo 1. Evidens esse metaphysicè, vel saltim physicè, quod sint credibilia Fide, (objectivè) divina, nẽpè, quia Deus dixit. Probatur, quia Deũ illa Mysteria dixisse, faciũt credibile omnia signa supra posita. Censeo 2. Non esse evidens metaphysicè, nec physicè, quod sint credibilia Fide quæ sit Divina in re, & exercitè, & ex parte principij superni. Probatur, quia Fides Divina verè superna, verè inferret evidentèr veritatem Mysteriorum in re, cum Deus nequeat revelare falsum. Si autem hæc esset evidens metaphysicè, rueret libertas in assentiendo veritatibus Fidei. Censeo tandem 3. dari evidẽtiam moralem de eo quod Fides per quam sunt credibilia, sit re ipsa divina, & superna, quia evidentia moralis de veritate Mysterij non tollit libertatem assensus, vt supra probatum est.

463 Nec obest cõtra 1. quod motiva credibilitatis constant nobis cognitione naturali: ergo solùm probant, posse credi Fide naturali, & ex motivo naturali. Nego consequent. sed probent, posse credi quod sunt à Deo dicta, ac per consequens, Fide Divina, saltim objectivè divina, quia ad id persuadendum facta sunt. Nec enim

est

est inconveniens, quod Fides objectivè divina cognoscatur per evidentiam metaphysicam naturalē, quia præcisè ut sic, non est superna, cum reperiatur in hæretico; supernaturam verò ut in re superna, non potest nosci evidentia naturali metaphysica; benè verò evidentia morali, quia ista non dicit essentialem connexionem cum veritate in re, nec tollit libertatem assentiendi.

464 Nota valdè, dum diximus, prudentem credibilitatem esse evidentem metaphysicè, nos loquutos fuisse de illa, secundum prædicata essentialia credibilitatis, & ex suppositione talium signorum. Si enim prudentèr possemus dubitare de signis, an physicè essent falsa, & illusoria, (sicut diximus de Petro posse esse phantasma, loquendo metaphysicè) non esset certitudo metaphysica de tali credibilitate: est tamen; quia sicut physicè est evidens, quod Petrus sit verus Petrus, ita & de aliis signis, quod sint res veræ, & cum dubitare prudentèr non possimus de hoc, evidentia manet metaphysica de prudenti credibilitate, quia in signis physicis sic propositis fundari evidentiam metaphysicam, & certum est, facere prudentèr credibilia Mysteria.

ARTICVLVS IV.

DE SIGNIS, SIVE NOTIS VERÆ ECCLESIÆ.

465 QVæritur, vndè constet, quod sola Ecclesia Romana sit vere Ecclesia Christi, sitque sola, quæ conservat veram Fidei doctrinam à Christo Domino Apostolis aditam, ab ipsisque promulgatam? Respondeo cum communi Doctorum, constare, quia soli illi conveniunt illa quatuor, quæ Symbolum Nicænum expressit de vera Ecclesia; nempè, quod sit Vna, Sancta, Catholica, & Apostolica Ecclesia. Quod valdè interest pro credibilitate.

466 Quod vero Ecclesia debeat esse vna, constat ex Ioann. 10. *Fiet vnum Ovile, & vnus Pastor.* Est autem nostra Ecclesia vna, tum unitate Principij, & Fundatoris, id est Dei, & Christi. Tùm Vnitate Finis, & Scopi, nempe Beatitudinis Æternæ. Tùm Vnitate mediorum ad finem quia vna Fides, vnum Baptisma, vnū Sacrificium, & vnitas Sacramentorum in tota Ecclesia. Tùm vnitate vnius Capitis visibilis, id est Pontificis Romani, cui omnes verè fideles per totum Orbem obedimus. Tùm denique vnitate ejusdem corporis mistici cum varietate membrorum, sive Officiorum, quæ tamen interna vniuntur vnitate Fidei Theologicæ; externè autem vnitate Civitatis per easdem leges vniversales substantiales gubernatę.

467 1. Nostra Ecclesia est Sancta. Dictum enim est de Ecclesia, quod sit gens Sancta, & sit Sponsa Immaculata, non habens maculam, neque rugam: quod quidem intelligitur de Fidei puritate, & immunitate ab omni errore. 2. De Sanctitate stricta vitæ, quam quidam per Fidem, & leges in multis hominibus consequitur, & in alijs intendit consequi. 3. Est Sancta Sanctitate Consecrationis, quia tota consecratur Divino Cultui, Obsequijsque Divinis.

468 Est etiam Catholica: Tùm ratione loci, quia per totum mundum, atque per omnes Nationes diffusa, sicut vitis viva, & vera, quæ plus & plus suos palmites diffudit. Tùm ratione temporum, quia à tempore Apostolorum fuit, est, & erit semper permanens, quod non competit alijs Sectis, post illam incipientibus, & ante illam deficientibus, & semper mutabilibus. Tandem est Catholica, & Vniversalis ex parte doctrinę, quia pro omni virtute sequenda, & pro omni vitio fugiendo, abunde doctrinam præbet.

469 Vltimo, est Apostolica, quia fundata est supra Fidem Apostolorum, & Prophetarum. Permanet autem Apostolorum successio semper, Petri nempè in Summis Pontificibus; aliorum Apostolorum in Episcopis, illorum successoribus. Cum autem Ecclesia Romana fundata sit à Petro, illa est cui verè conveniunt omnes notæ veræ Ecclesiæ. Nulla autem Secta Hæreticorum, (& idem de alijs) habet ista signa; nam non est vna, cum Hæretici sequantur proprium spiritum, & non admittāt vnum Caput visibile, Iudicemque Controversiarum, qui contineat eos in vnitate doctrinæ. Nec est Sancta, cum plurima doceat contra rationem. Præcipua autem Secta Lutherana magnam aperuit januam omnibus vitijs. Nec item est Catholica, cum non per totum Orbem, sed ad aliquas Nationes sit contracta, vt palmites aridi, & præcisi, qui non extenduntur. Nec est Apostolica, cum nec Lutherani, nec Calvinistæ possint ostendere suam doctrinam successivè continuatam ex Apostolis, & idem de alijs Sectis. Vide eosut Authores, late de hic agentes, quos congerit P. Gonet.

QVÆSTIO IX.

DE IVDICIO CREDIBILITATIS.

ARTICVLVS I.

AN REQVIRATVR.

470 IVdicium credibilitatis judicat evidentèr, credibile esse Mysteria nostræ Fidei esse dicta à Deo. Solet assignari pro vno ex requisitis ex parte intellectus ad actum Fidei exercendum. Pia autem affectio (de qua Quæstione sequēti) requiritur ex parte Voluntatis. Asserō ergo circa tale Iudicium, quod non est necessarium ad exercendum quemlibet assensum Fidei, postquam Fides jam recepta est, & à Christiano pacificè possidetur. Etenim experimur quotidie in nobis exercere tales credititnas, supposito solo judicio illo habituali firmo subjectivè, de eo quod credi debeat, quidquid Ecclesia proponit tanquam de Fide credendum. Solùm ergo tale judicium est necessarium in adulto infideli, vt primo admittat res Fidei, seque ad illam convertat.

471 Difficultas prima est: An tale judicium evidens sit necessarium ad primo recipiendam Fidem, in adulto qui ad eam convertendus est; vel sufficiat judicium probabile de prudenti credibilitate, vel de credibilitate obligatoria? Respondeo primo: In quocumque convertendo ad amplectendam Fidem requiri simplicitèr judicium firmum & certum saltem subjectivè, & sine vlla formidine, & hesitatione prudenti, de tali credibilitate. Ita communior sententia, & probatur: Tùm quia, cum quis recipit Fidem, recipit illam tenendam firmitèr pro tota vita, tuendam, atque vsque ad sanguinis effusionem defendendam: quod quidem pro primo requirit judicium valdè maturum, & firmum, & sine vlla hesitatione, aut formidine prudenti: Tùm quia cæteris paribus, & sine ratione certa in contrarium, ratio naturalis dictat antiquam Religionem non esse deserendam. Et qui desereret illam absque judicio prudenti & firmo, quod alia Religio opposita est prudentèr credibilis, talibusque signis munita vt debeat credi, sane imprudentèr & lebitèr se ad novam Religionem converteret. Requiritur ergo judicium firmū & absque vlla hesitatione, & formidine prudenti.

472 Secunda probatur: Quia publicatis rebus Fidei, requiritur tale judicium de earum credibilitate & obligatione credendi, quod reddat inexcusabilem non credentem. Atqui si judicium est tantum probabile, ita vt maneat probabilitas de opposito prudēsque formido, non credens jam habet sufficientem excusationem: ergo requiritur, quod tale judicium sit firmum, & certum, & non sufficit, quod sit probabile.

Nec

473 Nec obest, quod ad adorandam Hostiam consecratam, sufficit assensus probabilis, de eo quod sit consecrata: ergo ad amplectendam creditionem de re ut dicta à Deo, sufficit probabilitas de eo quod credi possit ut dicta à Deo. Pro responsione nota, quod duplex datur assensus probabilis. Vnus qui licèt sit entitativè solum probabilis & non certus, habet tamen sapores certi, & firmi, excludensque omnem formidinem, & æsitationem. Alter verò, qui non habet talem firmitatem prudentem subjectivam, ut non admittat aliquam formidinem, & æsitationem. Respondeo ergo ad argumentum: Si assensus probabilis de Hostia consecrata sit primi generis, concedo posse absolutè adorari; quia tunc adest actus prudentiæ certus & supernus dictans certo esse honestam, & sine ullo periculo talem adorationem. Si autem esset secundi generis, dictaret adorandam sub conditione solum, ne se exponeret periculo idololatrandi. Eodem modo distinguendum est consequens. Si enim adsit certitudo prudens subjectiva de credibilitate prudenti & de obligatione, tenebitur credere, quia nulla se ei offert ratio prudens dubitandi; si autem se offerat, nec tenebitur, nec prudentèr Religionem mutabit.

ARTICVLVS II.

DE TALIS IVDICII CERTITVDINE, & evidentia.

474 SEcunda difficultas: An pro quocumque adulto convertendo requiratur tale judicium, quod non solùm sit subjectivè prudentèr certum, expellensque omnem hæsitationem & formidinem, (quæ omnia non extrahunt judicium à ratione entitativè probabilis) sed ulterius requiratur, quod sit per seipsum metaphysicè & formalitèr certum, & evidens? Duplex est sententia. Prima affirmat debere esse evidens, ita ut non solum in sapientibus; sed etiam respectu rudium, mulierum, & puerorum requiratur talis evidentia judicij. Ita Pater Oxea *disputat.* 10. *de Fide*, *sect.* 4. à *num* 27. Sed Pater Ripalda *de Fide, disputat.* 6. *sect.* 5. *num* 48. docet, quod licèt actus Fidei perfectæ per se supponat evidentiam prædictam; dari tamen alios imperfectos, qui eam non supponunt. Quam secundam partem probat multis argumentis, quæ refert, & solvit Pater Oxea citatus. Ego pro adulto sapienti non dubito, quod requiratur judicium entitativè, & formalitèr evidens, ut de novo credat, & convertatur ad Fidem; sed de pueris, & rudibus valdè dubito, quia illis summè difficilè esset ponderare motiva, & signa credibilitatis prudentis, tàm perfectè, & tàm profundè, ut pertingant ad evidentiam usque.

475 Pro quo adverto: quòd commune est apud Moralistas, motiva illa, quæ requiruntur pro homine docto ad operandum prudentèr & secure in conscientia, non requiri pro homine indocto, & rudi. Ille enim sufficientèr satisfacit obligationi suæ conscientiæ, si bona Fide, & sincere sequatur consilium sui Parochi, vel alterius Confessoris, etiam si isti alias essent indocti, & eis consulerent, quod aliàs nec verum, imò nec probabile est; esset enim magnum gravamen, si quilibet rudis, & muliercula teneretur pro qualibet re suæ conscientiæ adire Primarios Vniversitatum Cathedrarios, vel saltem majores Magistros ad consulendos eos. Quod tamen sufficit pro rudibus, ut operentur prudentèr (scilicèt fidere suam conscientiam, ejusque dubia, ordinarijs Confessoribus) sanè non sufficeret pro homine docto. His suppositis.

476 Assero. Pro hominibus rudibus ad amplectendam de novo Fidem, non requiri evidentiam formalem entitativam Iudicij, sed sufficere judicium entitativè probabile, cum saporibus certitudinis, id est cum exclusione formidinis, aut æsitationis prudentis. Probatur: Tùm quia in initio Ecclesiæ plura de mutatione, persuasa sunt à Prædicatoribus, antequam miracula facerent, ex sola energia, persuasione, atque authoritate prædicantium. Tùm quia si hodie in parvo Oppido Parochus indoctus audiens Alexandrum Septimum definisse Cultum Ecclesiasticum datum Conceptioni Virginis, respicere primum instans, existimaret jam esse Conceptionem definitam, & persuaderet suis ovibus credi debere de Fide, & teneri ad id pro tota vita, isti prudentèr resolverent credere, imò & sanguinem effundere pro tali Mysterio. Quod tamen judicium esset falsum, (licèt probabile entitativè, & fundatum in Fide humana Parochi.)

477 Si ergo simplices inducerentur à Prædicatore ad novam Religionem, prædicante eo cum magna energia, & persuasione, (præcipuè si aliqui essent sapientiores plaudentes) prudentèr judicarent simplices, illam novam Religionem esse prudentèr credibilem, & debere credi. Tale autem judicium nullo pacto esset evidens, quia fundaretur in motivo omnino insufficienti ad faciendam evidentiam.

478 Confirmatur: Quia pro re tam gravi, qualis est Sectæ, & Religionis mutatio, non datur sufficientia in sola prædicantis, Mysteriaque declarantis energia, pro prudenti credibilitate; nec in sola Parochi authoritate respectu intellectus benè penetrantis, quid ponderis habeant talis energia, & talis authoritas, quæ ex tenuis Capitibus vacilare possunt, impedientibus prudentem, & securam creditionem. Solùm ergo possunt sufficere pro intellectu rudi, (& hoc non pro evidentia, sed pro excusatione à levitate) muliebri, aut puerili, qui à propria ruditate excusantur à majori obligatione inquirendi: ergo in illa energia, & authoritate, licèt fundari possit entitativa probabilitas prudens, respectiva ad intellectus rudes, secus evidentia, quæ necessario est conjuncta cum certitudine. Etenim sicut error invincibilis, non facit opinionem probabilem, licèt faciat excusationem pro intellectu rudi, quia ex se non habet Fundamenta sufficientèr solida, ita nec talis energia, & authoritas faciunt judicium evidens absolutè de credibilitate, licèt faciant excusationem adhæsionis in illo intellectu rudi; siquidem illæ absolutè non sunt verè sufficientia fundamenta pro prudenti creditione absoluta, nec tales judicantur à Deo.

479 Respondebis cum Patre Oxea; pro quocumque intellectu sive Sapienti sive rudi, requiri necessariò evidentiam, sed non æqualem, nec in eodem gradu; nam pro intellectu sapienti requiritur fundata in cumulo de varietate signorum. Pro rudi autem sufficit fundata in authoritate Parochi, vel similibus. Sed contra: quia ista ut probatum est, licèt sufficiant pro judicio probabili, & excusatione à majori obligatione in rudibus, secùs pro evidentia, quæ non datur ubi deficiant essentialia motivi evidentis veri, & certi, & talis judicati à Deo, vel à quolibet intellectu penetrante essentialia requisita evidentiæ. Nullus autem intellectus Sapiens judicabit, quod creditio Mysterij difficilis, & mutatio Religionis, fundata solum in persuasione Parochi, faciat in intellectu rudi, plusquam excusationem, sed non evidentiam.

480 Objicies 1. ex Patre Oxea. Sine judicio evidenti credibilitatis, & obligationis credendi, nequit stare prudens mutatio Religionis, quia hæc trahit secum propositum firmum amplectendi Fidem pro tota vita, illaque Mysteria firmiter tenendi usque ad mortem: quæ firmitas nequit prudentèr concipi absque evidentia credibilitatis: ergo. Concessa majori, nego min. quia hoc propositum ejusque firmitas in rudi sufficientissime concipitur ex judicio entitativè probabili concepto absque ulla hæsitatione aut formidine, ac per consequēs subjectivè certo. Illud enim sufficit ut postea firmitèr, & tenacitèr talis creditio conservetur per totam vitam.

Obij-

481 Obijcies 2. Potest quis rusticus convictus à Prædicatore Fidei, judicare Mysteria, certò & evidenter credibilia. Si postea suum judicium communicet cum aliquo Doctore suæ Sectæ, & hic ei proponat tales rationes, & suo videri tam efficaces, vt faciat illum dubitare & manere ancipitem. Vel tunc ille tenetur amplecti Fidē; vel non tenetur. Si tenetur: ergo potest quis licitè, imo debet Fidem sequi & paternam Religionem relinquere, etiam dubius & non convictus. Si non tenetur: ergo non peccat manendo in sua Secta; & si non peccat potest in illa & extra Ecclesiam salvari. Respondetur: quod non tenetur, imò male faciet non convictus, & in casu dubio. Nego tamen, quod possit salvari in sua Secta, quia aliud est quod non damnabitur propter non acceptatiⁿnem Fidei, (secus propter alia peccata) & aliud quod salvabitur in illa Secta. Solùm enim salvabitur, si eliciat contritionem supernam de suis peccatis, si ea habet; sed tunc contritio jam est Baptismus flamminis, & ponit eum intra Ecclesiam in Voto, & sic salvatur non in sua Secta, sed beneficio Ecclesiæ, & in ordine ad illam. Dixi, *si ea habet*, nam si non habet, quia integre servavit totam legem naturalem; ad providentiam Dei pertinet illum dirigere, vt accipiat Baptismum in cujus vi salvabitur.

482 Obijcies alius 3. Sicut est evidens, quod ille qui operatur cum opinione probabili, operatur honeste, ita est evidens quod respectu rudium, energia prædicantis, aut authoritas Parochi, aut Confessarij (falsim hæsitatione cessante) facit pro rudibus opinionem certo probabilem: ergo etiam erit evidens, quod facit pro illis rem prædicatam, prudenter & honeste credibilem: ergo etiam in illis præcedit judicium evidens de credibilitate ex hoc motivo, non minus quam præcedat in sapientibus. Respondetur, duplex posse efformari judicium à rusticis de prudenti credibilitate. Vnum absolutum; aliud respectivum. Primum dicit: *Sanè quòd iste dicit, fit ab eius energia & authoritate, valdè credibile prudentèr.* Secundum, nempè respectivum dicit: *Sanè quòd iste dicit, fit ab eius energia & authoritate valdè credibile prudentèr pro nobis rudibus, & maiorem indagandi obligationem non habentibus.* Istud judicium est quidem evidens, secùs primum; quia ad primum, insufficienti ad certificandum fundamento ducuntur, ideòque est solum entitativè probabile. Primum autem est, quod ipsi efformant communitèr, & de illo dicimus, quod sufficiat, & non sit judicium evidens.

ARTICVLVS III.

AN TALE IVDICIVM DEBEAT ESSE SVPERNUM, & à quo habitu procedat.

483 DEBERE esse supernum, affirmant plores. Censeo 1. non semper debere esse supernum. Probatur: quia aliquando oritur à solis naturę viribus, quod visis per oculos talibus portentis, natura à se ipsa moveatur, vt judicet credibilia esse, quæ talibus muniuntur signis. Confirm. quia hoc judicium non nititur veritate Mysterij, quæ superna est, sed solum credibilitate fundata in illis adminiculis externis, nempè portentis per oculos visis, qua ratione nititur motivis modo naturali propositis.

484 Objecies: tale judicium evidentèr cogitans & assentiens credibilia esse Mysteria, valdè conducit ad credendum: ergo est supernum, & ex gratia per Christum. Probatur consequens, ex Arausicano 2. Canone 7. dicente: *Haeretico falli spiritu eum, qui per naturæ vigorem, bonum aliquod, quod ad salutem pertinet cogitare vt expedit, contendat.* Respondetur, dupliciter aliquid posse pertinere ad salutem, nempè remote & proximè. Primum solum sine secundo, non est cogitare vt expedit. Cogitat autem vt expedit, qui post evidentiam speculativam credibilitatis mediatè se habentem, postea practicè cogitat, & suasivè. Vt credat, hoc secundum debet esse supernum, vel in substantia, vel in modo, secus primum.

485 Si obijcias 2. Quod Fides supernam petit, quod Illustratio illam præcedens semper sit superna: ergo & tale judicium vtpote illuminans. Nego consequentiam, quia illud judicium non se habet proximè ad Fidem, sed alia sancta cogitatio ad illud subsequuta, suadensque immediatè assensum Mysterij, hæc autem est superna.

486 Censeo 2. Tale judicium posse esse supernum, si Deus præbeat auxilium supernum ad illud, sicut diximus to. 1. de conclusione Theologica *in Quæstione de Sacra Doctrina*. Probatur: quia non est inconveniēs, vt idem objectum sub eadem ratione *qua* expressa (v.g. eadem sublevatio miserię) attingatur modo per actum naturalem, & modo per supernum sub diversa attingibilitate *sub qua*. De quo à nu. 1395. *de Incarnat.*

487 Objecies: Nihil solemnius apud Concilia & Patres quam dicere, quod Fides est initium justificationis. Atqui si tale judicium esset supernum jam ab illo incepisset Ordo supernaturalis & justificatio: ergo non est supernum. Respondetur: si hoc argumentum aliquid probat, etiam probat, auxilia data ad Fidem non esse superna. Patres ergo ponunt pro fundamento Fidem, sed præparatam pia affectione, auxilijs, &c. Sicut initium edificij sunt lapides fundamenti, sed adducti & præparati. Sed vide infra *Quæst. 10. artic 3.*

488 Quæritur 2. A quo habitu proveniat tale judicium supernum? Cajetanus alijque Thomistæ ad 2. 2. *quæst. 1. artic. 4. ad 3.* docent provenire ab habitu Fidei. Probant ex verbis D. Thomæ, vbi hæc habet: *Lumen Fidei facit videre, eaque creduntur. Sicut enim per alios habitus virtutum, homo videt, illud quod est sibi conveniens secundum habitum illum, ita etiam per habitum Fidei inclinatur mens hominis ad assentiendum ijs, quæ conveniunt rectæ Fidei, & non alijs.* Atqui non videt ipsa Mysteria vt constat ex Divo Thoma in corpore: ergo videt eorum credibilitatem ex signis. Alij tribuunt elicientiam hujus judicij habitui prudentiæ supernaturalis, quæ quidem dictat evidentèr, res, quæ talibus signis probatæ sunt, valdè esse credibiles. Ita communitèr Recentiores contra Thomistas.

489 Tandem Pater Orea *disputat. 10. de Fide, num. 68.* tribuit peculiari habitui superno specialitèr ordinato ad talia judicia. Probat: quia tale judicium evidens, nequit elici à scientia superna per se infusa; si quidem ista est propria status Beatifici, & hic non datur in via. Nec à dono intellectuali Spiritus Sancti, quia ista solum dantur ad eventus raros & extraordinarios. Addere potuisset talia dona solum reperiri in homine justo, qualis regularitèr non est Gentilis, dum primo format tale judicium de Mysteriorum credibilitate.

¶ Nec potest provenire à prudentia infusa, quia illud judicium solum judicat, quod illę res habeant sufficientissima signa probantia, quod sint dictæ & revelatę à Deo: quod quidem judicium est purè speculativum. Prudentia autem est habitus practicus dictans juxta circumstantias præsentes hoc esse faciendum, vel non faciendum. ¶ Item nec potest provenire à Fide infusa, quia tale judicium non habet pro motivo divinam revelationem, quod est vnicum & speciale specificativum Fidei, sed habet pro motivo testes & alia signa, per quę Mysterium factum est prudentèr credibile: ergo necesse est quod proveniat ab habitu speciali.

490 Mihi certum est. Primo, tale judicium quando est naturale procedere à sola vi naturali intellectus convicta à vi patenti signorum, sicut contingit in omni actu evidenti naturali. Secundo probabilius mihi est, quando judicium est supernum ex parte principij, pro-

venire à sola qualitate sive auxilio transeunti. Ratio est, quia talia judicia sunt parum frequentia in his, qui convertuntur ad Fidem. Positis enim illis, ferè statim sequitur conversio regulariter. Post conversionem autem rarissime fideles faciunt tales actus. Pro actibus autem infrequentibus non est ponendus habitus, sicut nec ponitur pro primo actu Fidei disponente ad justificationem, per quam simul cum gratia habituali infunditur habitus Fidei.

491 Assero 3. Quod si habitus est admittendus, sufficit habitus prudentiæ infusæ, si tunc adsit in intellectu. Ratio est, quia dum homini proponuntur Mysteria, tanquam dicta à Deo à Prædicatore, ut illa credat, non solùm proponuntur Mysteria ut verè à Deo dicta, (de hoc enim evidentiam strictam formare non potest) sed ut credenda, vel credibilia, vel debita credi, tanquam à Deo dicta. Vndè ab est judicium purè speculativum, sed practicum, & in ordine ad creditionem.

492 Tandem assero tale judicium non posse procedere ab habitu Fidei. Tùm quia iste, contractus & determinatus est specificari à motivo divinæ revelationis ut tali, nempè quia Deus dicit: ergo non potest extendi ad alios actus specificatos à signis evidenter credibilitatem persuadentibus. Tùm etiam, quia talia judicia præcedunt regulariter in adultis conversionem ad Fidem, cum in ipsis adhùc habitus Fidei non est.

ARTICVLVS IV.

SOLVVNTVR ARGVMENTA CONTRÀ SECVNdam partem.

493 OBijcies 1. Habitus Fidei est instar potentiæ: ergo valet universaliter extendi ad actus Fidei, & ad judicia evidentia. Confirmatur: quia forma & dispositio ad formam, nempè ignis & calor ut octo procedunt in ligno ab eodem igne: ergo & Fides, & illud judicium ab eodem habitu. Concesso antecedenti, nego consequentiam; quia Fides limitata est ad ly, *quia Deus dicit*: & nequit extendi ad alios actus, etiam si sit instar potentiæ: aliàs idem habitus esset Charitatis & Spei, quia etiam sunt instar potentiæ. Sed non sunt instar in universalitate, sed in dare simpliciter posse. Ad confirmationem distinguo antecedens. Forma & dispositio possunt provenire ab eodem principio, aliquando concedo, semper nego. Ad contritionem enim Fides, & Spes, & illustratio atque inflammatio disponunt ultimo, & non procedunt ab eodem principio. Quòd si ignis & calor procedunt ab eodem igne, id provenit, vel quia habent eandem rationem specificativam sive saltem connexam, nempè de linea combustibilitatis, vel calefactibilitatis, vel quia potentia ignis non est ita contracta ex natura sua ad unum, teste experientia, sicut est contracta natura & essentia habitus Fidei, ut constat ex ejus definitione à Thomistis admissa, nempè; substantia sperandarum rerum, argumentum non apparentium: ergo nequit esse de evidentibus, quale est objectum talis judicij.

494 Obijcies 2. Habitus Fidei est lumen & lucerna ex Scriptura: ergo facit aliquem actum clarum. Atqui ipse actus Fidei non est clarus: ergo facit judicium credibilitatis, quod est clarum. Respondeo distinguendo primum conseq. Facit actum clarum, id est illuminantem intellectum ut certo noscat, quod non sciebat, concedo; actum evidentem, nego.

495 Tandem obijcies, ex authoritate D. Thomæ supra posita, quod homo per lumen Fidei videt credenda in generali, sive in ratione credibilium; quatenùs noscit esse scilicet esse res, quæ talibus signis probatæ sunt. Respondeo, ibi Divum Thomam satis obscure loqui, solum tamen vult, quod id præstetur per lumen Fidei; non quidem elicitivè & formaliter per ipsum, sed solum præsuppositivè & exigitivè; quatenùs propter Fidem inducendam, præbet Deus, prævie aut subsecutivè pro ea exercenda, auxilia transeuntia, vel prudentiam infusam, per quæ judicet evidenter tales res esse credibiles. Hæc solutio est conformior quam ad dicta à P. Oxea, docente Divum Thomam ibi *per videre*, non intelligere idem, *ac evidenter cognoscere*; sed idem *ac certe cognoscere*, & sic intendit Divus Thomas, quod intellectus per Fidem videat, id est certo noscat ipsa Mysteria revelata. Vndè de his loquitur, dum ait, videre per lumen Fidei, & non de credibilitate per eam visa.

496 Sed contra, quia D. Thom. in toto Articulo sumpsit videre pro cognitione evidenti, & præcipuè in fine corporis Articuli, ubi ponit distinctionem inter videre & credere; quia videre datur quando actus sufficienter movetur ab objecto proprio; credere, quando non sufficienter, sed per quandam electionem ut contingit in opinione, & Fide: ergo non potest à D. Thom. *videre* per Fidem, sumi pro *certè cognoscere*, incluso in ipsa Fide; sed pro cognitione evidenti, non de Mysterio: ergo de credibilitate. Item quia ex *art. 5. ad 1.* clarè constat loqui de, videre esse credenda.

497 Dices 2. D. Thomam non posse summere ly *videre* in verbis adductis in sensu quo sumpserat in corpore; nam in corpore sumpsit *pro intueri*, quia tale judicium licèt sit evidens, sed non intuitivum, sed abstractivum & per discursum: ergo in diverso sensu sumit, ergo pro *cognoscere certo*. Sed contra; quia in corpore ly *videre* sumpsit pro actu evidenti assentiendi ex motione sufficienti ab ipso objecto; quod potest intelligi de motione per se, mediata vel immediata, ut sumpserat in initio corporis. Hoc autem est idem, ac summere pro evidentia communi intuitivæ & abstractivæ, non autem determinatè pro intuitiva. Insuper etiam si loquatur de intuitiva cumuli signorum, nullum appareret inconveniens, quia talia signa oculis visa sunt.

498 Contra tandem, quia ut constat ex respond. ad 2. clarè D. Thom. loquitur de evidentia Mysteriorum sub ratione communi credibilium: ergo etiam de illis loquitur in responsione ad tertium, dum ait, videri per Fidem. Sed ut dictum est, non loquitur elicitivè, sed causaliter inductivè. Tùm quia ait: *Quod Lumen Fidei facit videre*: Id est, est causa ut homo videat. Quod tamen satis præstat, per aliud principium, ob Fidem datum. Insuper ait, quod per habitum Fidei inclinatur mens hominis ad assentiendum, inclinare autem ad assentiendum, est quidè esse causam assensus, sed non elicitivam. Bona ergo est solutio data à nobis, *n. 495.*

QVÆSTIO X.

DE PIA AFFECTIONE.

ARTICVLVS I.

AN REQVIRATVR PRO ACTV INTERNO Fidei.

499 POST judicium credibilitatis, quod præcedere solet exercitium Fidei, communior sententia ponit piam affectionem, sive imperium voluntatis ad determinandum intellectum ad assentiendas res Fidei, sed hoc non est absque controversia. Scotus enim *in 3. distinct. 25. quæst. 1. & 2.* & aliqui alij tenuerunt, tale imperium voluntatis non requiri. Quam sententiam negamus.

500 Probari potest 1. Quia quoties intellectus habens ex parte principij habitum, & alia comprincipia intellectualia; & ex parte objecti habet sufficienmo-

motivum assentiendi, non indiget aliquo alio, vt assentiatur. Atqui in Mysterio revelato proposito prudentèr vt dicto à Deo, habet sufficiens motivum assentiendi. Quotiescumque enim assentitur Fide divina; ideò assentitur Mysterio, quia dictum est à Deo: ergo in ipso Mysterio prius prudentèr proposito vt dicto à Deo, habet sufficiens motivum assentiendi. Confirmatur: quia omnes potentiæ necessariæ possunt (eo solum quod non impediantur) ferri in objectum suum sufficientèr applicatum & propositum. Sola enim voluntas quia est libera, non necessitatur, positis omnibus requisitis, ad operandum, & eget determinari: ergo, &c.

501 Respondeo: quod intellectus tam in exercitio Fidei, quam opinionis, siquidem non operatur convictus ab objecto, (hoc enim solum evenit, quando objectum est evidens, non quando dubium, vel obscurum) operatur ex electione, ac per consequens ex determinatione voluntatis ad quam spectat eligere. Ita Divus Thomas *secunda secundæ, quæst. 1. artic. 4. in corpore.* Solius autem electionis, sive actus voluntatis proprium est, quod quando in objecto datur sola sufficientia vt moveat, & non sufficientia vt determinet atque convincat potentiam, ipsa suppleat, & determinet positivè eligendo & mandando, quid tenendum sit. Sic in Materia de Actibus Humanis communitèr dicitur contra Bazquez, quod inter media omnino, omnino æqualia potest voluntas eligere quod voluerit, (imò inter inæqualia potest minus vtile, relicto vtiliori) v.g. ad sedandam sitim potest ex duobus aquæ vasibus omnino, omnino æqualibus, assummere quod maluerit, non enim homo in eo tunc se sinet siti perire. Tunc autem ex parte objecti datur causa & motivum assumendi, nempè vtilitas illius aquæ ad finem. Non autem motivum & causa præeligendi, quia illa non summitur ab objecto, sed à principio sive à voluntate. ¶ Vndè si quæratur: *Cur voluntas assumpsit vas aquæ?* Respondebitur: *Quia vas habebat sufficientem vtilitatem ad finem.* Si quæratur: *Cur sumpsit hoc præ alio, cum vtrumque esset æquè vtile?* Respondetur, supposita sufficientia ad finem, ideò præelegit: *Quia erat libera ipsa, & erat in sua manu determinare: sive quia voluit: sive quia cum esset libera, potuit.* Non ergo tunc sufficientia objecti est quæ determinat (quia in similibus rebus datur indifferentia ex objecto) sed determinatio summitur ab electione principij, quia ad præelectionem vt talem, & vt importat præcisè ly *hoc præ alio*, non requiritur ratio, vel motivum, sed est pro ratione voluntas.

502 Nunc in forma respondetur ad argumentum distinguendo majorem. Quando intellectus habet ex parte objecti sufficiens motivum assentiendi, non indiget aliquo alio vt assentiatur, si motivum sit sufficiens, non solum ad assentiendum, sed etiam ad determinandam potentiam, concedo majorem. Si non sit sufficiens ad determinandam potentiam (vt contingit in objecto Fidei & opinionis) nego majorem. Cum enim ad assentiendum exercitè requiratur determinatio potentiæ, si ipsa non habet determinationem ab objecto, non verificatur, quod habeat omnia requisita ad determinatè assentiendum: est enim vnum ex requisitis principium aliquod distinctum determinans. Quod principium nequit esse ipse intellectus, quia iste non est formalitèr liber ad se determinandum. Debet ergo esse voluntas, quæ positivè ipsum determinat, nec sufficit solum quod non impediat. Ex quo patet ad confirmationem, quæ solum est vera, quando objectum convincit ad exercitium, & voluntas non impedit.

503 Ex his patet solutio ad secundum argumentum, quod potest esse illud, quod pro ratione dubitandi adducit Pater Oxea *disputat. 11. sect. 1.* Nempè quia si intellectui non apparet motivum assentiendi, non assentietur, etiam si imperet voluntas; quia sine specificativo nequit dari assensus. Si autem apparet, ad quid imperium voluntatis? Non vt assentiatur infra motivum, quia non esset affectio pia, sed impia, facere vt intellectus minuat de Fide debita: nec supra motivum, quia talem excessum præstaret sine motivo. Nec æqualitèr ad motivum, quia ad hoc sufficit motivum ipsum.

504 Respondetur enim requiri ad hoc vltimum; & nego motivum ipsum sufficere, quia licèt sufficiat ad assensum terminandum, & specificandum, sed non ad determinandum. Intellectus autem, cum sit potentia necessaria, assentietur juxta motivum, quando adsint omnia requisita. Non autem adsunt pro potentia necessaria, donec adveniat determinatio à voluntate, eo quod intellectus nequeat determinari à se.

505 Objicies 3. Voluntas licèt possit cohibere, vel movere intellectum quoad exercitium, secus quoad specificationem. Ita docet D. Thom. 1.2. *quæst. 9. artic. 1.* & meritò, quia ipsa motivum determinationis supplere non potest: ergo nequit ejus motio determinare ad assensum Fidei præ dissensu. Respondeo: omissa solutione Patris Gonet, nego antecedens in rebus obscuris sive dubijs. D. Thomas autem solum negat de evidentibus, in quibus voluntas solũ potest exercitium imperare, aut cohibere. ¶ Ad probat. Respond. motivum sufficiens specificativum actus assentiendi, jam supponi necessario ex parte objecti, quia cum sit essentialis forma specificativa, hæc insupplebilis est à voluntate, imò & à Deo ipso. At si loquaris de motivo determinationis, jam est dictum determinationem ad se conformandum cum motivo assensus præ motivo dissensus, non egere motivo intellectuali, sed libertate. Si dicas, quod motivo deficit vt determinet, est evidentia; sed hæc est insupplebilis à voluntate: ergo. Distinguo minor. est insupplebilis quoad reddere objectum clarum, cõcedo; quo ad munus determinandi, nego: quia illud sicut aliquando est ab objecto, etiam est in obscuris ab alio principio.

506 Objicies 4. Posito judicio evidenti dictante hominem debere credere dicta esse à Deo Mysteria talibus signis munita, homo non potest non credere illa, si voluntas non impediat: ergo non indiget positiva motione. Consequentia probatur: quia evidentia credibilitatis, & obligationis, non minus ligat intellectum ad credendum, quam præmissæ ad eliciendam conclusionem, quia non est minus evidens, quam præmissæ cum sit metaphysicè evidens: ergo sicut intellectus, si non divertatur & impediatur à voluntate, non potest non elicere conclusionem, ita non potest non elicere creditionem. Respondeo distinguendo antecedens, non potest non, *moralitèr, & licitè*, concedo antecedens, (nempè non posse): Physicè, nego antecedens: quia Physicè tale judicium solum convincit evidentèr, quod illa Mysteria debeant ex obligatione conscientiæ credi, id est debeant assentiri vt dicta à Deo. Convincunt ergo evidentèr debitum & obligationem vt credantur, sed non necessitant physicè ad exercitium creditionis, sicut necessitant præmissæ ad conclusionem. ¶ Ratio est, quia hoc debitum cum sit debitum morale præcepti; eo ipso concernit voluntati, cui imponitur: sed relinquendo liberam vt vellit, vel nollit & peccet; sicut & alia præcepta relinquunt in manu voluntatis, quod vel obediat prudentèr, vel imprudentèr resistat. Tale autem debitum obligat, vt positivè vellit creditionem; quia non impedire, solum sufficit, vbi aliàs supponitur convictio, vt in præmissis.

507 Replicas: Intellectus non potest non assentiri rebus, si dictæ sunt à Deo, scit enim evidentèr Deum in suis dictis, nec posse falli, nec fallere: atque illud judicium dictat evidentèr talia Mysteria esse dicta à Deo: ergo. Confirmatur: positis his præmissis atque as-

assentitur: *Quidquid Deus dicit verum est. Atqui dicit Mysterium Incarnationis.* Impossibile est, quod non convincatur, & concludat: *ergo verum est.* Et hoc absque pia affectione ad conclusionem (quæ illatio apud multos est actus Fidei:) ergo similitèr possum judicio evidenti credibilitatis. Respondeo concessa majori, nego minor. Solum enim dictat evidentèr, credibile esse quod sint dicta; non verò dictat evidentèr quod sint dicta, & valdè est in hac materia cavendum, ne fiat transitus de credibilitate ad veritatem in re. Sicut enim vt sæpè dictum est probabilitas, non summitur ab eo quod res est, vel non est, (quia ab hoc sum mitur veritas) sed à fundamentis id persuadentibus, & allicientibus ad assensum opinativum: sic nec credibilitas summitur ab eo quod res sit, vel non sit, sed à signis allicientibus ad creditionem de eo quod sit; quamvis in se & vere numquam sit. Vndè veritas summetur à re, prout est, vel non est, probabilitas autem & credibilitas ab apparientia rei fundata.

¶ Ad confirmationem, concesso antecedenti, nego consequentiam: quia illatio illa ex præmissis in forma necessitat physicè ad conclusionem, (nec illa conclusio est Fides, sed Theologica, nec si esset, indigeret fortè pia affectione, sed de hoc in quæstione de evidentia in attestante) At illud judicium solum convincit debitum morale credendi, non verò physicè necessitat ad creditionem.

508 Objicies 5. Fides compatibilis est cum evidentia in attestante. Atqui hæc non eget motione voluntatis vt dictum est de præmissis: ergo. Minor probatur: quia Dæmones credunt Mysteria, & contremiscunt, ex *Epistola Iacobi, cap. 2. v. 19.* Credunt autem ex evidentia in attestante, & evidentia signorum; ergo vbi detur evidentia signorum, & in attestante, non erit necessaria pia affectio. Respondere potest. 1. & facilitèr concedendo totum, quia vbi datur evidentia in attestante, dantur æquivalentèr illæ duæ præmissæ physicè ad creditionem convincentes: *Quidquid Deus dicit, verum est: Atqui ipse dicit Incarnationem: ergo vera est.* ¶ Cùm præmissæ sint evidentes illi intellectui, manet convictus physicè ad assensum conclusionis: imò fortè dici potest idem de Dæmonibus etiam in illis, quæ credunt ex sola evidentia signorum, si ista talia sint, vt formare possent judicium evidens (ex signorum & circumstantiarum penetratione) de eo quod impossibile sit Deum talia signa fecisse, nisi vera esset doctrina pro qua facta sunt. Est tamen magna disparitas inter eos & nos, non habentes similes evidentias, nec rem ita penetrantes, sed solam illam de credibilitate prudenti.

509 Respondeo 2. Si posita evidentia in attestante, adhùc Mysterium maneat obscurum, & non convincens intellectum, adhù requiritur pia affectio & imperium voluntatis. Tùm quia, adhùc intellectus determinante indiget; quod cum non sit objectum, debet esse voluntas. Tùm quia, adhùc illa creditio est meritoria, vt constat ex illo Pauli: *Credidit Abraham Deo, & reputatum est illi ad justitiam*: ergo adhùc creditio erat libera, ac per consequens imperata positivè à voluntate. Ad illud de Dæmonibus, ex Divo Thoma *hic quæst. 5. artic. 2.* respondent Thomistæ, intellectum eorum convinci à signis, vt judicent talia Mysteria esse credenda, sed cum sint aliàs obscura, egent, vt voluntas determinet intellectum: non quidem voluntate laudabili, sed quasi coacta.

ARTICVLVS II.

REQVIRITVR PIA AFFECTIO.

510 NOTA 1. Quod in rigore non est idem pia affectio voluntatis, & imperium voluntatis, (quæ hucusque visi summus confundere, & fortè parum refert pro dictis) licèt vterque actus sit pro eliciendo actu Fidei; nam pia affectio sonat actum volitionis ex motivo alicujus convenientiæ, mollitèr & lenitèr intellectum non convictum à veritate objecti, inclinantem & demulcentem ad præstandum assensum præ dissensu; imperium autem his pietatibus non indiget. Dæmones enim ex Divo Thoma, ex imperio voluntatis credunt: sed non ex pio, nec suavi, sed ex coacto per signa: non quidem coacto simplicitèr, sed secundum quid, (nolent enim credere si possent) sicut qui à tempestate obligatus, merces projicit, ex imperio voluntatis projicit, sed coactè.

511 Nota 2. Quodcumque motivum Fidei vel Opinionis probabilis, esse quidem intellectui sufficiens ad assentiendum, sed non ad determinandum vel convincendum, quia talem vim sola evidentia sortitur. Quod ergo deficit motivo de vi determinativa, supplet voluntas, non quidem addens motivum pro intellectu, sed pro voluntate ipsa, vt determinet illum. Pono exemplum: Proponantur intellectui alicujus Thomistæ duæ opiniones probabiles, vel vt æquè probabiles, vel vna scilicèt Thomistica, aliquantulum deficilior. Si ista sit inter Thomistas communior, ex amore ad Scholam, piè afficietur erga istam, & intellectus illam amplectetur, ex motivo quidem convenientiæ; non quidem pro intellectu, sed pro voluntate electiva.

512 Nota 3. Ex dictis à *num. 501.* Voluntatem ad eligendum, & præeligendum, non ægere motivo prælectionis; eget quidem motivo volitionis, scilicèt bonitate objecti apprehensa, sed pro prælectione sufficit sine motivo libertas sola principij, scilicèt: præelegit, quia cum sit libera, potuit: Attamen, licèt hoc sæpè verum sit, in eligenda Religione, quam sequatur, meo videri semper debet dari pro intellectu aliquod motivum, licèt non convincens, præponderans. Quod debeat esse non convincens, patet, nam aliàs non daretur locus piæ affectioni, nec libertati; debet autem esse præponderans. Aliàs voluntas, si pensatis signis credibilitatis Sectæ antiquæ, & paternæ, & signis Religionis Catholicæ de novo propositæ, inveniret ea æqualia & non magis vrgere, & præponderare ista, imprudentèr relinqueret antiquam, quia cæteris paribus ratio dictat, quod Paterna Religio semel amplexata, facilè relinquenda non est.

513 Probatur ergo necessitas piæ affectionis pro Fide. 1. Ex Scriptura Sacra, in qua, quod plures non crediderint tribuuntur duritiei cordis, sive obstinatię ipsorum voluntati, *Lucæ 24.* dixit Christus Discipulis suis euntibus in Emaus: *O stulti, & tardi corde ad credendum.* Dicuntur tardi corde, quia cor, & voluntas eorum tardo gressu ad credendum movebatur. Et contra vero Fides tribuitur cordi, sive voluntati, ad Romanos 10. *Corde creditur ad Iustitiam.*

513 Secundo probatur necessitas impulsus positivi, sive piæ affectionis ex *cap. vlt. Marci*, vbi mandato imposito Apostolis à Christo, vt omni creaturæ Evangelium prædicarent, prosequitur dicens: *Qui crediderit, & baptizatus fuerit, salvus erit; qui verò non crediderit condemnabitur.* Ex quibus verbis arguo sic: Qui non credit Evangelio sibi prædicato, condemnabitur, vtique propter peccatum infidelitatis. Salvabitur autem, qui crediderit, & baptizatus fuerit: In quibus verbis manifeste apparent demeritum, & meritum in exercicio discredendi, & credendi. Atqui ratio meriti & demeriti non possunt stare immediatè in actu intellectus, vel ejus carentia; sed in solo imperio, sive obedientia, vel inobedientia voluntatis: ergo Fides necessario requirit actum voluntatis; quæ sola libera est ex se. Confirmatur: quia in Scriptura sæpè constat, quod actus Fidei sit meritorius. Dicitur enim Lucæ 1. *Beata, quæ credidisti, &c.* Item ad Romanos 4. *Credidit Abraham Deo, & reputatum est illi ad Iustitiam.*

3.

514 3. Probatur, quia creditio debet esse libera: Atqui libertas non datur formaliter nisi in voluntate: ergo. Major. probat. authoritate Concil. Tridentini *Sessione 6. cap. 4.* loquendo de his, qui justificentur asserentis quod: *libere moventur in Deum, credentes verè esse, quæ divinitus revelata, & promissa sunt.* Item authoritate D. Augustini, *tractatu 26. in Ioannem*, dicentis: *Intrare quisquis in Ecclesiam potest nolens, accedere ad altare potest nolens, sed credere non potest, nisi volens.* ¶ Insuper, quia Mysteria obscurè proposita, quantumcumque sint munita signis credibilitatis, intellectui non adferunt determinationem ut in re & exercitè credat, ut constat experientia. Act. cap. 28. Dum Apostoli prædicabant, & mirabilia operabantur, eisdem signis visis, quidā credebant, alij irridebant, alij vero judiciū suspēdebant. Quod est evidens argumentum de non convictione, aut determinatione intellectus per ea ad creditionem, sed de libertate. Alia multa Conciliorum, & Sanctorum Patrum testimonia invenies, apud Cardinalem Lugo *disputat. 10 de Fide, sect. 1.*

515 4. Probatur ratione: quia Mysteria fidelibus proponuntur obscure. Proposita autem obscure, non necessitant intellectum, nec convincunt assentiri esse in re vera, nec quoad exercitium, nec quoad speciem, quia id solum est proprium objecti evidentèr propositi: Mysteria ergo obscurè proposita, movent quidem ut prudentèr credibilia ad assensum; non tamen ad assensum necessarium sed voluntarium, cum adhùc talis veritas non sit aperta, patens, & convincens, sed aliqualitèr latens, & non convincens: ergo adhùc indiget intellectus, aliquo determinativo supplente defectum evidentiæ convincentis, distincto ab ipso intellectu, quia cum intellectus non sit liber, nequit se ipsum determinare, nec sibi tollere indifferentiam. Id enim est proprium voluntatis, quæ sola est voluntas & libertas, & determinativa sui, & aliarum potentiarum.

516 Insuper 5. Quia ut reperitū est sępè & molestè (licèt nō ineptè attēta difficultate rei) sicut signa evidētèr convincentia probabilitatem alicuius opinionis, non ideo convincunt veritatē in re, nec intellectum ut assentiatur illi; ita ut adhùc possit dissentiri, & si assentitur voluntariè & liberè assentitur. Sic nec signa convincentia evidēntèr credibilitatem Mysteriorum, convincunt eorum veritatem in re, nec obligant ad assensum physicè talis Veritatis. Imò etiam si convincant evidentèr (ut verè possunt convincere) obligationē strictissimam credendi, ea esse verè dicta à Deo; adhùc non necessitant ad re ipsa credendum ea: Quia cogantia evidentèr ab homine quacumque obligatione sua, (etiam si sit imposita per legem naturalem) est in manu hominis, atque in ipsius libertate, tali obligationi non correspondere, & peccare contra illam: ergo etiam est in manu hominis, non credere Mysteria post evidenter cognitam ejus credibilitatem, atque obligationē credendi. Requiritur ergo voluntas positive. Nam dum intellectus manet quasi anceps, & indeterminatus, cum intellectus non sit liber ex se, neque ex se possit se determinare, si etiam voluntas maneat suspense omissivè, nihil erit, quod intellectum determinet: ergo requiritur positiva affectio, & imperium volūtatis determinans. Si ergo in quocumque casu libere creditura est, præire debet positiva volitio credendi.

ARTICVLVS III.

ILLATIO NOTABILIS.

517 EX dictis sequitur, ultra judicium credibilitatis Mysteriorum, dari aliud judicium in intellectu ante creditionem, proponens convenientiam in ipsa re credenda, v.g. conducentiam ad vitam æternam repromissam, Quę convenientia objectū credendi (id est Mysterium propositum, ut dictum à Deo) complet, atque determinat ad rationem objecti voluntarij credibilis, sive objecti placentis intellectui jam emolito, & disposito (de quo Ioan. à Sancto Thoma *secunda secundæ, quæst. 1 art. 1. num. 3.*) Vndè objectum Fidei potest considerari, vel comparativè ad intellectum, (quo pacto stat in sola veritate obscurè proposita; sufficiēte quidem ad terminandū assensum, sed non ad determinandum, nec convincendū) Vel potest cōsiderari plenè ut objectū intellectus, quatenùs determinatè credentis; sive liberè, & voluntariè credentis. Quo pacto, licèt nihil addat de veritate, nec de evidentia, nec de linea objectiva intellectuali; addit ipsi objecto aliquid de convenientia respectiva ad voluntatem, per quam convenientiam, licèt non fiat essentibile, constituitur in ratione voluntarie essentibilis, & conflatur ex utroque ratio objecti virtutisque simul potentiæ.

518 Dicitur autem tale objectum placens intellectui, quia jam præcomplacente voluntate in tali objecto propter convenientiam, facilè intellectus emolitur, mitescit ejus renitentia & ferocitas, & sinit se à voluntate, nō solum induci, sed determinari & captivari. Sic manet explicatum, quomodo sit de essentiali specificativo Fidei hæc convenientia objectiva, quia cum Fides essentialitèr debeat esse exercitium liberum & voluntarium (eo quod repugnet determinari intellectum ad assentiendum ab objecto inevidenti sine imperio voluntatis) etiam repugnabit creditio, quin ut talis consurgat ex exercitio intellectus & voluntatis; ee per consequens, & quin specificetur à convenientia ut placibili. Vndè pro Fide, defectus piæ affectionis est insuplebilis, etiam à Deo; cum sit de specificativo determinativo intellectus ut emoliti, & determinati. ¶ Manet etiam explicatum, quomodo verites objecti, ut Fidei placens, emoliatque intellectus durissiem. Sicut enim potentia loco motiva tarda (quę nequit se movere absque imperio voluntatis) eo quod, licèt sit ex se potentia necessarie, absque illo non habet omnia requisita; post illud verò movet se motu celeri & placido juxta imperium voluntatis, atque etncit torporem, quantum sibi possibile est juxta talis imperij efficaciam: Similitèr evenit in intellectu, qui quasi placentèr sinit se duci, & determinari ab objecto inevidenti, emolitus, & quasi allectus à voluntate complacente.

519 Aliquando cogitabam de potentijs necessarijs nostris tan possint emoliri, atque allici per assuefactionem? sæpè enim experimur, plura quæ primo aspectu sensibus sunt displicentia & horribilia, ut voces valdè raucæ, & modi vestitionis larvatæ vel nationis extraneæ, qui primo aspectu incutiunt oculis horrorem, postea (cum ab assuetis non fiat potsio) assuefactione placent, imò & in cibis comedendis solet dari similis experiētia. Mitescunt ergo & quasi emoliuntur ab usu, & assuefactione, sicut & Bruta ferocia. Similitèr, in physicè evidēntibus, intellectus cōvictus de substantia, v.g. panis in Eucharistia, sinit se ad oppositū assentiēdū ligari & captivari. Item in primis principijs metaphysicis: *Impossibile est rem simul esse, & non esse*, & similibus, sinit se à Scopo deviari in Trinitate, per interpretationem ejus, & assuefactus facilius captivatur: ergo multo facilius in obscuris, & quæ non sint contra evidentiam naturalem.

520 Potest igitur dubitari: an sicut potentiæ nostræ materiales ex consortio intellectus spiritualis, fiunt perspicaciores, (ita ut extendi possint apud plures, Thomistas ad honestum materiale) perspicaciam aliquam participando ab illis, participent etiam à consortio voluntatis assuefactionem aliquam. Sed melius videtur dicere, quod objecta ipsa assuefacti one fiant, Voluntati placentia, & ab hoc potentiæ materiales à voluntate placente emoliantur, & mitescant, quia po-

nas aliquid ipsa in illis. Sed quia cum voluntas sit appetitus non solum suppositi, sed etiam omnium potentiarum, ipse assuefiunt vt vincant difficultates, eisque placeat per complacentiam ipsius, quidquid voluntati placeat.

521 Objicies, non requiritur pia affectio, vt quis credat dari Romam, eo quod ejus existentia sit moraliter evidens. Nec item requiritur pro assensu credibilitatis Mysteriorum: ergo nec requiritur pia affectio pro assensu, & creditione Mysteriorum Fidei: positis siquidem signis, etiam est moraliter evidens Deum ea dixisse. Respondetur permisso antecedenti quoad primam partem, & concesso quoad secundam, (quia judicium credibilitatis, non est evidens moraliter solum, sed metaphysice) nego consequentiam, quia assensus existentiæ Romæ fundatur in motivo, non quidem obscuro sed evidenti, scilicet in impossibilitate reperta, in eo quod convenerint ad mentiendum tot homines testes oculares, & aliàs experti veridici. Licèt autem etiam convenerint innumeri in consensum Mysteriorum Fidei, nobis ea dicẽtes. Sed ini qui nobis dicunt, non sunt testes oculares. Et ideò motivum semper manet obscurum, estque necessaria pia affectio.

522 Dixi permitto antecedens: quia licèt regulariter pro Roma assentienda, non sit necessaria pia affectio, si tamen se offerrent cõtradictiones, & difficultates, sicut se offerunt circa Mysteria Fidei, necessaria esset. Vt si plures conjurarent hodie contra testes oculares. Sicut enim contra evidentiam physicam oculorum, credimus nunc in Eucharistia non dari panem, melius contra evidentiam moralem existentiæ Romæ, possemus Fidem præstare viris gravibus negantibus illam, pro qua Fide egeremus pia affectione. Et quia possemus similiter assentiri existentiæ Romæ, non obstantibus tali contradictione, & possibilitate physica deceptionis in talibus testibus, qui se dicunt oculares, etiam pro tali Fide posset requiri pia affectio. Admittenda ergo est in nobis necessitas piæ affectionis pro exercitio Fidei Divinæ.

ARTICVLVS IV. & §. I.

AN TALIS PIA AFFECTIO DEBEAT ESSE Superna.

523 SVfficere quod talis pia affectio sit entitativè naturalis, tenuit Pater Gaspar Hurtado *disputat. 4. de Fide, diffic.* 8. Probatque, quia nullum datur fundamentum propter quod honestas credendi, & assentiendi dictis Dei, non possit appeti affectione pia naturali, & propter talem honestatem creditio imperari naturalitèr. Contra quem insurgit Pater Oxea *disputat. 11. de Fide, sectione* 2. estque communior sententia Theologorum tam Thomistarum, quam PP. Suarez, Molina, & Recentiorum.

524 Probat Oxea intentum primo, quia ille actus est intrinsecè supernaturalis, ad quem constat requiri gratiam per Christum. Atqui constat requiri pro tali pia affectione: ergo. Minor probatur ex Arausicano 2. Canone 5. dicente: *Si quis sicut augmentum, ita etiã initiũ Fidei, idest ipsum credulitatis affectum, non per gratiam, id est, per inspirationem Spiritus Sancti corrigentem voluntatem nostram ab infidelitate ad Fidem, ab impietate ad pietatem, sed naturalitèr nobis inesse dicit, Apostolicis dogmatibus contrarius approbatur.* Item ex Tridentino *sessione* 6. *cap.* 6. sic dicente: *Disponuntur autem ad ipsam Iustitiam, dum excitati divina gratia & adjuti, Fidem ex auditu concipientes, libere moventur in Deum credentes.* Qui motus liber, est ipsa pia affectio: ergo illa fit ex gratia. Confirmatur: quia non ex alio capite convincitur supernaturalitas ipsius Fidei entitativa, nisi ex necessitate divinæ gratiæ ad illam.

525 2. Probat: quia talis pia affectio, & imperium exigit & inducit, & facit poni actum Fidei supernæ ab intellectu: ergo non potest esse entitativè naturalis. Consequentia probatur: quia aliter nec actus Fidei esses supernus, cum supponeres in natura, sive in illo imperio naturali exigentiam, & vim inductivam sui. Ex quibus patet ad Patrem Hurtado. Fundamentum enim ob quod non sufficiat affectio naturalis, est quia requiritur affectio egens gratia Dei, & vlterius affectio in qua detur exigentia ad superna.

526 Pro resolutione nota, *ex Tractatu de Visione Beata, à n. 115. & 122.* diversam quæstionẽ esse: Si sermo sit de facto, & attento hoc ordine rerum. Vel si sermo esset de possibili, & in alio. In illo enim fortè nulla esset repugnantia in eo quod actus supernus Fidei fieret ex motione naturali. Nec enim esset contra objectum formale piæ affectionis, (quod est honestas credendi dictis Dei.) Est enim attingibilis, & amabilis naturaliter. Nec item contra supernaturalitatem actus Fidei esset. Primo, quia adhùc eam conservaret iste à suo principio superno influente, simpliciter requisito ad elicientiam talis actus. Sicut enim nullum est inconveniens contra supernaturalitatem assensus, quod procedat ab intellectu naturali, (dummodo simul procedat efficienter à principio effectivo superno, elevãte & relicto in manu liberi arbitrij, vt operari possit cum illo.) Sic nec officeret supernaturalitati assensus, quod applicatio principij superni ad assensum Fidei, fieret per volitionem naturalem.

527 Nec itẽ 2. esset contra supernaturalitatem Fidei, quod in natura detur exigentia ipsius, quando exigentia est solum affectiva elicita, & efficax tantum quoad affectum, quia non importat connexionem: imò nec quod detur exigentia inductiva quoad effectum, dummodo hæc non sit ex parte sua per modum virium, nec per modum appetitus innati connexi, sed solum per modum applicationis elicitæ affectivæ applicantis ad opus supernum, principium illud supernum effectivum ipsius, jam antecedentèr datum à Deo ex sua gratia, & sine vllo debito ex parte naturæ, relictum que quoad vsum in arbitrio voluntatis.

528 Sicut enim, quod Christus sit in Eucharistia, est quid supernaturalissimum: est tamen naturale, quod eo semel ibi posito, ego moveam illum localiter in Hostia, & manu mea applicem illum ori, & deglutiam ad stomachum, & positus ibi causat in me gratiam; sic (ad aliqualem modum explicativum) supernum quid est, quod homo habeat habitum supernum Fidei; estque ex sola gratia Dei. Applicatio autem ipsius, vt cum intellectu producat actum supernum Fidei, potest esse per piam affectionem naturalem moventem tale principium supernum ad operationem. *Vide omnino plura ad intentum istud in Tomo de Visione, quæst. 2. ab art. 4.*

529 Si autem sermo sit de facto, mihi tenendum est, piam affectionem immediatè inductivam intellectus ad Fidem, esse entitativè supernam. Nulla enim est repugnantia vt ibi diximus, in eo quod de objecto formali, & ratione *qua* naturali, possit dari non solum actus naturalis sub attingibilitate & ratione sub *qua* naturali, sed nec in eo quod præbente Deo principium supernum, possit dari de ea alius actus supernus sub attingibilitate superna, tanquam sub diversa ratione sub *qua* specificativa superna. Quando autem res duplici via fieri à Deo potest, & non constat nobis certo, quanam ex illis facta sit, recurrendum est ad Cõcilia, & Patres tanquam ad divinæ voluntatis Interpretes.

530 Ex his autem satis constat, piam affectionem, quæ de facto est, fieri ex gratia divina, ac per consequens ex principio superno: & sic debet ea, quæ de facto datur, esse entitativè superna, vt probant Textus ad-

adducti à Patre Oxea Et probari insuper potest ratione adducta, *num.* 352. *de Visione*: Vbi diximus esse ordinis superni, illa omnia quæ se habent specialitèr vt causæ, dispositiones, aut effectus gratiæ. Cum ergo pia affectio vltimo præparet, & disponat ad creditionem supernam eliciendam ab intellectu, medio principio elicitivo superno, necesse est saltim pro connaturalitate operandi, vt sit superna. *Vide infra art. 5. in fine.*

§. II.

ARGVMENT. DIFFICILE P. ANTON. PEREZ.

531 Objicies ex ipso: Omnis actus specificatus ab objecto superno vt exercitè, & tale superno, necessariò debet esse supernus. Atqui pia affectio specificatur ab honestate credendi superna, vt in re superna: ergo de necessitate debet esse superna. Minor patet, quia honestas credendi Deo vt talis, imbibit, vel importat signa credibilitatis. Hæc enim vt talia reddunt credibile Mysterium provt talibus signis munitum, & circumvalatum. Signa autem vt talia imbibunt necessario supernaturalitatem, quia imbibunt miracula, vel martyria constantissime tolerata tali fortitudine, quæ superet vires totius naturæ; vel doctrinam provt imbibentem res supernaturalissimas, & quæ non potuerint nisi per gratiam innotescere; vel doctrinam provt prædicatam à Viris Sanctis, ita vt Sanctitas ipsa refundatur in ipsa signa, augendo credibilitatem. Vel tandem honestas credendi, ita respicit Deum vt Deum loquentem, vt etiam ipsa natura Dei refundatur in ipsa signa: ergo honestas ipsa provt specificativa piæ affectionis, vel in se, vel in imbibitis, est superna vt superna. Quod argumentum etiam probat supernaturalitatem de omni judicio credibilitatis, vel saltim de evidenti. Etenim evidens connectitur essentialitèr in re, & exercitè, (& non solum intentionalitèr) cum signis credibilitatis, vt talibus, à differentia judicij entitativè probabilis.

532 Responderi potest 1. ex doctrina Patris Arriaga *adducta à num.* 181. *de Incarnatione*, negando majorem. Quia ens supernũ debet superare vires, debitum, & inductionem à priori totius naturæ, secùs connexionem entitativam naturæ subsequutam à posteriori, qualis est in actibus jam illud supponentibus. Est enim superans naturam, sed non inducit, potest autẽ inducere connexionem exercitij naturalis secum, causando illud. Natura autem non connectitur cum illo, licèt exercitia naturæ connectantur cum illo, quia natura solum est potentia obedientialis ad talia exercitia. (*De quo à num.* 68. *de Visione*:) scilicèt ex suppositione, quod superna existant, quin egeat pro se eorum existentia, imo nec possibilitate, nec eas absolutè petat.

532 2. Respondetur, concessa majori, negando minorem: quia honestas credendi dictis Dei, munitis pluribus signis, potest esse naturalis, & dictari à ratione naturali, etiam si talia dicta Dei sint munita signis supernis. Etenim honestas, etiam si vt obligatoria apprehendatur & detur, non pendet à signis supernis, provt exercitè & in re, & physicè veris, sed provt præseferentibus veritatem: ita vt etiam si essent falsa, perseverante magna apparientia, sufficientem vim conservarent ad reddendam rem prudentèr credibilem. Sicut enim, vt eleemosyna data pauperi vt pauperi sit honesta, & aliquando obligatoria, non requiritur, quod verè & exercitè sit pauper; sed quod per signa appareat talis prudentèr. Sic vt creditio pro dictis Dei sit honesta & obligatoria, non requiritur, quod verè dixerit, sed quod per signa, prudentèr appareat dixisse. Vndè talis honestas vt specificativa piæ affectionis, & judicij credibilitatis, asserentis quod Mysteria provt talibus signis munita sint valdè credibilia, & debeant credi, solum pendent essentialitèr à veritate vt apparientia multa munita, sive à veritate signati, non autem ab exercita & in re, ac per consequens à signis supra adductis, sed non vt exercitè, & in re supernis.

533 Replicabis 1. contra istam solutionem: Judicium credibilitatis in sapientibus convertendis ad Fidem, debet esse non solum certum; sed etiam evidens, vt dictum est supra à *num.* 474. Atqui judicium evidens debet esse connexum ex se, & essentialitèr cum objecto specificativo: ergo cum specificativum talis judicij sint miracula, & alia signa superna vt talia, (vt probat argumentum nuper factum) necessario debet connecti essentialitèr cum illis vt in re, & exercitè supernis. ¶ Respondetur: In signis provt exercitè supernis duo dari. 1. Supernaturalitatem exercitam. 2. Magnam apparientiam, atque verosimilitudinem supernaturalitatis (quæ vt talis posset esse sine vera supernaturalitate exercita,) ita tamen vt prudenter judicari esse sine illa, hæc verosimilitudo non possit. Respondeo ergo ad argumentum, concessa majori, & minori, nego consequentiam: quia solum debet connecti essentialiter cum signis, secundum quod verissimè dicunt de verosimilitudine signatè, & prudentèr inductiva veritatis. Secùs cum vera supernaturalitate in re, & exercitè tali; illa enim est motivum sufficientissimum se sola pro evidenti credibilitate, (quia pro sufficientia requiratur supernaturalitas exercita, licèt valdè conducat pro superabundantia.) ¶ Sicut enim evidens est metaphysicè opinionem magnis munitam fundamentis licèt non veram, esse probabilem à fundamentis, vt à motivo evidentiæ, ita evidẽr est metaphysicè, rẽ munitam signis tam summæ verosimilitudinis, esse prudentèr, imò & obligatoriè credibilem. Igitur judicium evidens de credibilitate potest habere pro motivo credibilitatis certo & evidentèr judicatæ, signa ipsa secundum quod important de verosimilitudine tam magna & vrgenti. Ex illa quæ (quæ verissima est in linea verosimilitudinis, & evidentèr nata) credibilitatem inducere, habendo connexionem essentialem cum re vt prudẽtèr credibili quatenùs talibus & tantis verosimilitudinibus munita. Et hoc absque connexione entitativa cum supernaturalitate provt exercita, & in re.

534 Replicabis 2. Ergo numquam talis pia affectio aut tale judicium credibilitatis, erunt superna. Consequentia probatur: quia motivum semper erit honestas purè naturalis. Insuper: quia species impressæ signorum intrantes per sensus, semper erunt naturales, & naturalitèr operantes. Respondetur negando consequentiam. Tùm quia tales actus possunt esse entitativè superni à principio elicitivo superno, & à connexione essentiali cum objecto ipso, non provt præcisè dicente rationem *qua*, sed provt sumptam & vestitam ratione sub *qua*, sive assingibilitate superna vt exercitè tali. Ex quo patet ad primam probationem. ¶ Ad secundam respondetur primo, *ex num.* 500. *de Visione* etiam si species intrantes per sensus sint naturales, influere vt elevatas per comprincipium supernum transiens.

¶ Respondetur 2. Aliquando species ipsas esse supernas, vt quando sunt evidentes de re provt superna, vel in substantia, vel in modo. Sicut enim species albedinis informat me evidentèr de veritate albedinis in re, & exercitè; ita species hominis mortui in hoc instanti, & viventis in sequenti, informat me evidentèr de resurrectione superna, vt superna. Quæ resurrectio licèt in essendo sit superna solum quoad modum; in genere objecti specificativi, sive in genere scibilis est superna quoad substantiam; quia species impressa, & cognitio evidens Resurrectionis vt talis, sunt de objecto provt superante totam activitatem naturæ: & sic quod respectu entitatis objecti est modus,

res-

respectu repræsentationis evidentis est substantia. *Vide à numer. 190. de Incarnatione.* A tali ergo specie superne elicitur judicium illud evidens. ¶ Respondetur 3. Quod sicut Deus ad exigentiam naturæ Angelicæ & objecti, producit in Angelo speciem impressam objecti, quam potentia Angelicam, objectum nequit producere, sic ad præsentiam aut exigentiam objectorum supernorum in se, vel supernorum ratione alicujus connotationis, producit Deus species supernas, quibus intellectus elevatus jam ex parte principij, fœcundetur ex parte objecti.

535 In quo autem casu Deus similes species producat? Non est facile invenire, & fortè asseverare erit divinare. Existimo tamen juxta hanc tertiam solutionem, produci à Deo tales species in intellectu cujuscumque hominis fidelis, quotiescumque ab extrinseco excitatur propositio Fidei, ut quando pueri baptizati instruuntur de Fide, & quando homo peccator est eliciturus actum Fidei; quia cum jam intellectus supponatur elevatus ex parte potentiæ, connaturale est ut elevetur ex parte objecti. Si enim Brutis, & Passeribus infundit Deus species impressas rerum sibi utilium, suo statui proportionatas, nihil mirum, si & hominibus elevatis, vel dum elevantur ad statum supernum, infundat entitativè supernas. ¶ Idem de Cathecumenis præparatis ad recipiendum Baptismum; quia fortè jam habent habitum Fidei etiam ante infusionem gratiæ habitualis, (de quo dum sermo sit de subjecto Fidei) vel quia, si parati sunt Fidem suscipere, dum eis non ponentibus obicem, Deus præbet auxilium transiens ex parte potentiæ pro eliciendo actus superni, connaturale est; ut etiam præbeat species proportionatas. Omni ergo habenti principium supernum ex parte potentiæ, congruum est ut adsit species superna ex parte objecti, quotiescumque datur excitatio ad exercitium talis principij. ¶ Hinc fit, quod omnis assensus Mysterij propter dictum Dei in homine fideli, debeat esse supernus. E contra in hæretico, etiam dum credit aliquod Mysterium propter dictum Dei; quia cum ponat obicem infidelitatis circa alia Mysteria, nulla est ratio suadens dari in ipso, nec principium ex parte potentiæ, nec ex parte objecti, ut actus evadat supernus.

ARTICVLVS V. & §. I.

DE PRINCIPIO ELICITIVO PIÆ Affectionis.

536 RESTAT altera Quæstio: an requiratur pro pia affectione elicienda habitus supernus, sive principium permanens. An verò sufficiat auxilium transiens? Thomistæ communiter, ut testatur Gonet *hic disputat. 2. artic. 2.* negant habitum, & principium permanens, ajuntque elici ab auxilio intrinseco transeunte. Recentiores communitèr admittunt habitum supernum specialem. Ita Suarez, &c. Oxea *disput. 11. sect. 2. num. 18.* admittit specialem habitum, ait tamen posse etiam elici per varios habitus juxta varietatem objectorum formalium, à quibus potest voluntas moveri. Magister Ioannes à Sancto Thoma, *hic disputat. 3. artic. 3.* discedit à Thomistis, quatenùs admittit principium intrinsecum permanens. Et benè, quia ea vera est sententia expressa Divi Thomæ, ut constabit.

537 Assero ergo. Pro pia affectione elicienda requiritur specialis habitus, sive speciale principium permanens. Probatur primo authoritate Divi Thomæ *secunda secundæ, quæst. 4. artic. 2. in corpore.* Vbi docet, quod quando aliquis virtutis actus à duabus potentijs dependet, quarum una aliam movet ad operandum, utraque potentia debet esse perfecta per habitum, si actus sit perfectus. Nempè potentia imperans, & movens & potentia mota, atque exequens. Atqui ut constat ex dictis, ad actum Fidei voluntas est quæ imperat, & movet intellectum media pia affectione: ita ut creditio propterea imbibat rationem voluntariæ: ergo non solum debet poni habitus in intellectu pro Fide, sed in voluntate pro pia affectione. Idem docuit *quæst. 14. de Veritate, artic 4.* & etiam generalitèr *prima secundæ, quæst. 56. artic. 4.*

538 Respondet Gonet, Divum Thomam loqui de actu Fidei perfecto in ratione Virtutis, qualis non est Fides informis, sed formata charitate. Hoc enim pacto Fides pendet, non solum ab habitu intellectus, sed ab habitu voluntatis, qui tamen est ipsa charitas. Sed contra: quia Divus Thomas, si sincere legatur in loco *quæst. 4. artic. 2. in corpore:* manifestè loquitur de Fide secundum se ipsam. Inquit enim: *Quod ad perfectionem actus, qui ex duobus activis principijs procedit, requiritur, quod utrumque activorum principiorum sit perfectum & quod talis perfectio provenit ab habitu præexistente in utraque potentiarum.* ¶ Ratio autem ponendi habitum in potentijs est, quia se habent ad opposita: si ergo intellectus in exercitio Fidei se habet ad opposita, & voluntas in electione per quam determinat intellectũ, etiam se habet ad opposita, cum libera sit, necessario debet perfici per habitum. ¶ Manifestum autem est, quod creditio etiam informis procedat ab utraque potentia, ab intellectu ut exequente, & à voluntate ut imperante. Vndè creditio ut est actus perfectus, perfectione intrinseca creditionis voluntariæ, nequit non esse ab utraque potentia ut disposita per specialem habitum. Dispositio autem per charitatem solum est pro perfectione extrinseca ordinationis ad Deum, ut ultimum finem.

539 Confirmatur: quia *quæst. 14. de Veritate, art. 2. ad 10.* ait: *Quod voluntas determinat intellectũ ad assentiendũ his, quæ sunt Fidei: sed illa voluntas, nec est actus Charitatis, nec Spei: sed quidam appetitus boni repromissi.* Arguo sic. In *Artic. 2. Quæst. 4.* de illo actu voluntatis ait, procedere ab habitu existente in voluntate, qui movet intellectum ad assentiẽdum. Atqui ex verbis nuper adductis, actus movens, & determinans intellectum ad assentiendum rebus Fidei; nec est actus Charitatis, nec Spei, sed appetitus boni repromissi (in quo asserimus supra stare piam affectionem:) ergo constat liquido pro illa poni à Divo Thoma in voluntate specialem habitum. ¶ Quin obsit contra hoc, quod Divus Thomas in *3. dist. 23. artic. 1. ad primum, & tertium:* tale principium piæ affectionis non vocet habitum, sed dispositionem. (quæ sonat principium non permanens.) Respondetur enim ex Ioanne à Sancto Thoma, vocari sic: quia cum non fit homo ita firmus in Deo ultimo fine, per talem habitum incohativum Fidei, ac esset per Charitatem: (Siquidẽ affectus in aliquo non est ita firmatus per amorem, in quo intellectus nondum est firmatus per assensum.) ideò principium piæ affectionis cum præcedat assensum, potiùs habet modum dispositionis, quam habitus & Virtutis consummatæ, est tamen verè habitus. *Vide infra §. 3.*

540 Secundo probatur: quia ex parte objecti, datur sufficiens honestas specificativa talis habitus. Atqui ex parte principij datur etiam sufficiens ratio propter quam tale principium debeat esse permanens, & non transiens: ergo. Major probatur: quia credere loquenti est quid honestum honestate quadam diversa ab honestatibus proprijs Virtutum Theologalium, atque aliarum Moralium, ut per se patet. Sufficiet ergo ad honestandum specialem habitum.

541 Confirmatur: quia conformitas in locutione cum mente est specialis honestas essentialiter specificativa specialis habitus Veracitatis; quia valdè conducu-

conducit sic loqui, bono communitatis. Atqui æque conducit velle credere loquenti. Aliàs deficeret commercium humanum, fieretque suspectum, deficiente voluntate credendi, sicut deficiente voluntate loquendi conformitèr ad mentem: ergo etiam illa potest specificare habitum specialem.

542 Minor autem quoad secundam partem probatur, quia actus piæ affectionis est valdè frequens, & requisitus sive sit formalis, sive virtualis: ergo conveniens est ut pro illo detur habitus supernus permanens, sicut in peccatore propter frequentiam actuum permanent habitus superni Fidei, & Spei. Unde nec destructa gratia destruitur ille habitus, sicut nec isti, quia pia affectio est inchoatio Fidei, ejus vestigia sequens; licèt alij infusi destruantur.

§. II.

ARGUMENTA SOLVUNTUR.

543 Nec obest 1. ex Thomist. contra dicta, quod habitus virtutis sit propter actus perfectos. Atqui pia affectio, cum tota sit propter Fidei actum, est exercitium imperfectum: ergo. Negatur enim minor: quia in linea imperandi est perfecta, sicut & dictamen practicum Prudentiæ, licèt sit propter actus, v.g. Temperantiæ, & similes in ratione virtutis perficiendos. Patet ergo, quod pia affectio ex D. Thom. *quæst.* 14. *de Veritate, artic.* 2. *ad* 10. ex propria ratione præcedat credulitatem ut dispositio & inchoatio. Tamen est dictum, esse perfectam in linea volitiva, licèt sit dispositio ad aliam lineam; solùm autem negatur habitus ad actum imperfectum in sua linea.

544 Nec obest 2. Quod pia affectio credendi possit oriri ab alijs habitibus, si fiat sæpè ex motivo Obedientiæ, vel Charitatis. Respond. enim 1. Non posse in peccatore, in quo nō sunt tales habitus. Resp. 2. negādo, quando elicitur ob honestatē credēdi dictis Dei ut talē. Nec obest 3. quod talis habitus non esset Theologicus cū moveretur ab honestate creata credendi. Nec moralis: Tùm quia ex D. Thom. omnis infusa moralis est connexa cum Charitate. Item omnis supponit tanquam regulam suam Prudentiam infusam, quæ etiam est connexa cum Charitate ex D. Thom. 1. 2. *quæst.* 45. *art.* 4. *ad* 1. Respondet 1. Ioannes à Sancto Thome *hic disp.* 3. *artic.* 3. eam Virtutem esse reductivè Theologicam, quia complet Fidem. Et fortè defendi posset aliter, ex eo quod Authoritas Dei aliqualiter refundatur non solum in locutionem Dei, sed in honestatem credendi illi. *Vide dicta à num.* 144. *hic.*

545 Respondetur 2. esse moralem, permanereque in peccatore ratione habitus Fidei, cujus est complementum. Ad illud de Prudentia respondetur, quod infusa, licèt non maneat in peccatore in ratione virtutis perfectæ, j[illegible] aliquos remanere in ratione habitus ob necessitatem ipsius ad actus Fidei & Virtutum remanentium, imperandos. Quod si solum permaneat ut judicativa, ipsa per actum ostensivum proponit honestatem credendi, sed sancta illustratio superna transiens, de qua num. 514. immediatè dirigit exercitium piæ affectionis: & cùm illa illustratio sit initium, verificatur quod sit à gratia, & non à natura, augumētum Fidei & etiam initium.

546 Quod si primum judicium credibilitatis non sit ab habitu (nec Prudentiæ, nec ab alio speciali posito à P. Oxea) sed ab auxilio transeunti; ideò est, quia tale primum judicium non est frequens. Quod si etiam ad Fidem humanam non datur habitus piæ affectionis; ideò est, quia ille non est virtus, cum sit fallibilis, & pro affectione credendi sufficit naturæ vis. Quod si tandem ad velle reflexe facere actum Prudentiæ vel Charitatis, non datur habitus, dico adhùc dari ad velle credere. Quia istud non est solùm voluntariè exercere virtutem; (nam ad hoc præcisè sufficiebat sola vis voluntatis,) sed ulterius est, intellectum captivare, determinare, atque Fidei exercitium in ratione voluntarij specificare, & hoc de necessitate requirit habitum.

547 Pro coronide adverte, in speciebus qualitatis habitum sive virtutem differre à dispositione, quia ille est difficilè mobilis à subjecto, secùs dispositio. In hoc ergo sensu dicitur à Divo Thoma pia affectio in peccatore dispositio, & Fides mortua virtus imperfecta, & à Thomist. nullam virtutem etiam naturalem esse in peccatore veram virtutem: nam etiam si maneat in ratione principij elicitivi, secùs in ratione virtutis, id est difficilè mobilis. Cum enim per peccatum sit aversus à Deo fine ultimo etiam naturali, & non firmatus in ipso. (Firmitas enim hæc solùm est per Charitatem) in nullo bono potest esse firmus: & propterea addunt quod omnis virtus etiam naturalis, debet esse connexa inter se.

548 Si enim mulier casta non sit firmata in omni bono, quæ nempè est avara; propter divitias cedet castitati, sicut & homo timidus propter vitæ supra Deum appretiationem, facilè apud Tyrannum cedet Fidei. Quod si sæpè in peccatoribus reperitur magna ad Fidem adhæsio, illa potius est subjectiva, (sicut & solet esse in ipsis aliquando etiam ad res malas) quam formalis, aut ex honestate Virtutis. Propterea ergo Fides & Spes dicuntur fieri formatæ à Charitate, & ab illa recipere rationem Virtutis perfectæ: quia ab illa, licèt ut à forma extrinseca, recipiunt, non quidem vim principiativam suorum actuum, sed immobilitatem à subjecto.

ARTICULUS VI. & §. I.

UTRUM PIA AFFECTIO SUPERNA POSSIT fieri ex imperio malo, aut ex naturali.

549 HÆC Quæstio de quovis actu superno libero æquè procedit. Duplex est sententia celebris. Prima negat. Ita communitèr Thomist. Suarez, Vazquez, Coninch, Hurtado, & plurimi apud Ripalda, *tom.* 1. *de Ente supernat. disput.* 50. *à sect.* 1. quos sequitur Oxea *hic disputat.* 11. *à sect.* 3. Secunda affirmat. Ita Ripalda plures citans. Lugo *hic disput.* 10. *sect.* 5. *&* *de Pœnitent. disputat.* 15 *sect.* 5. *&* 10. P. Arriaga *tom.* 1 1. 2. *disp.* 18 *sect.* 2. & alij.

550 Pro resolutione nota 1. Quod quæstio potest procedere, vel in alio ordine rerum, vel in isto. 2. Quod potest procedere de actibus supernis in actu secundo meritorijs, & salutaribus, vel non salutaribus in actu secundo. Ripalda salutares, & meritorios admittit. Nota 3. talia opera salutaria in actu secundo posse requiri ad gratiam, vel ut meritum, vel solum ut conditio sine qua non. Ad eum modum quo de peccatore docent Doctores posse lucrari Indulgentias non pro se, sed pro Animabus Purgatorij, si faciat opera præscripta; quia talia opera non petuntur à Papa ut meritum, sed ut pura conditio. Nota 4. Opera superna salutaria, alia esse operativa gratiæ ex opere operato, ut Attritio pars in Sacramento Pœnitentiæ. Alia solum ex opere operantis ut Fides, & Spes. Nota tandem aliud esse, supernum esse salutare pro alijs, ut in Sacramento alijs ministrato, aliud pro se ipso.

551 Assero 1. Principia superna causativa effectus superni, non pro ipso operante, sed pro alijs, subduntur pro usu imperio voluntatis etiam malo in hoc ordine rerum. Patet, quia Sacerdos ita habet in suo arbitrio potestatem conficiendi & absolvendi & similes, ut etiam ex imperio malo causet verè & exercitè tales esse.

effectus supernos. Probatur, quia illa principia superna, quæ habent effectum ex opere operato, illum certo & infallibiliter producunt in non ponentibus obicem effectus Sacramenti, nempè gratiæ. Cum enim fiat in aliorum utilitatem, si ipsi se disponant, voluit Deus facere ut pendeat effectus ille à bona, vel mala directione Ministri, dummodo iste, sive ex bono, sive ex malo fine habeat intentionem faciendi, quod facit Ecclesia.

552 Sed quid si effectus gratiæ esset ex opere operato, etiam pro se? Videtur quod tunc decet ut pendeat à bona hominis voluntate. Debet enim receptio illa esse honesta ut causet gratiam, ac per consequens ex bona intentione, alias sibi imputet si effectum non consequitur. Ex alia parte videtur oppositum, quia cum intentione leviter mala compatibilis est gratia sanctificans, & illa non est obex ad istam. Est autem certum in Ecclesia Dei, quod Sacramenta causativa gratiæ ex opere operato, causent illam in omni non ponente obicem. Vndè Sacerdos consecrans, & recipiens Eucharistiam ex fine leviter malo, & contrahentes Matrimonium ex eodem fine, verè & efficaciter recipiunt gratiam ex opere operato, cum tamen receptio sit mala ex fine.

553 Si autē quis respondeat his, recipientes Sacramenta purè ex mala intentione verè non recipere gratiam, (sicut nec qui accederet ad Sacramentum Pœnitentiæ cum attritione sola naturali;) quia gravis inordinatio est, res tam sacras & tam altas, ad finem pravum ordinare, sicque jam ponere obicem effectui gratiæ, non facilè convinceretur falsitatis; quia vel tanta inordinatio est peccatum mortale: (Difficilè enim est excusare à mortali, cum non excusetur recitatio canonica propter lucrum, nam esset symonia. Nec item voluntaria distractio in Canone Missæ apud Tamburinum, & alios. Ergo multo minus excusabitur mala Sacramenti ordinatio, quia distractio ex suo genere minus mala videtur, quam abusus, & ad malū finem ordinatio. Tamē alij judicent) Vel si non est mortale, fortè habet sufficientē malitiam impeditivam augmenti gratiæ ex Dei institutione, licèt certo de ea nobis non constet. Fortè autem non ea defecta fervoris, ut voluit Cajetanus nimis rigidè, sed ex ordinatione ista temporali, aut mala provenire potest, licèt non destructio gratiæ, impeditio augmenti gratiæ in Sacerdotibus quotidie communicantibus, & numquam (teste experientia non sine magna admiratione, & in Theologis difficultate) proficientibus: quia jam est obex illa intentio leviter mala, pro augmento gratiæ: Sicut in Viro bono & attento exercente quotidie opera Misericordiæ ex intentione purè naturali, si non appareat augmentum sanctitatis & gratiæ; quia pro augmento etiam est obex defectus intentionis supernæ. Sed de his infra feretur judicium.

554 Difficultas major est de operibus supernis salutaribus pro se ipso, atque meritorijs ex opere operanis? Pars affirmans, probatur primo: quia in juvene habente auxilia superna, & sæpè à Deo vocato ad faciendam bonam confessionem, incredibile videtur, quod si ipse ultimo determinetur ad confessionem ex promissione paterna de veste pulchra, aut de nummis, & confiteatur faciendo quod est in se, non eliciat supernam attritionem ex impulsu Spiritus Sancti antea non assentito, & post promissionem assentito. Ergo confitetur rectè, quia principia superna quoad usum, & ultimam determinationem, sunt plenè relicta à Deo in arbitrio ipsius, non minus quam consecratio, & absolutio in Sacerdote.

555 Secundo: quia si fama leviter malus impediret in operibus supernis salitatem, qui Mancipio adulto offerret libertatem, & mille scuta ad purè alliciendum animum ut baptizaretur, & daret sub tali conditione, peccaret mortaliter contra dicta in Summa de Arnoa à num. 446. quia induceret ad Baptismum recipiendum cum obice, nempè sine attritione superna, si ea ipso quod allicieretur ex tali motivo (ob difficultatem in ipsis distinguendi inter motivum & conditionem, desineret esse superna: & idem de quolibet alliciente per motivum temporale personas simplices ad Sacramenta recipienda, exponendo eas periculo faciendi actus præparativos ex tali motivo, ac per consequens & Sacramentum irratum, & inanè.

556 Respondebit, tales personas in receptione Sacramentorum non habere solam unam intentionem, nempè malam, sed duas: unam malam & aliam bonam: est enim irreverentia magna res tam sacras profanare, & eis ad malū abuti. Mala, quæ est de gloria temporali, solum obligat ad medium requisitum ad talem finem cōsequendum, nempè ad Baptismum, & confessionem secundum externa, quia solum hoc pacto conducunt ad lucrandum apud homines bona promissa. Interna autem non conducunt apud præmiatorem. Alia datur intentio de illo Sacramento externo, recipiendo ritè & rectè & non sacrilegè, ad obtinendam gratiam apud Deum.

557 Hæc secunda intentio est inconnexa cum prima, & est quæ imperat præparationes supernas internas, non prima. Quia ad finem secundæ prosunt, & requiruntur; secùs ad finem primæ. Sed contra primo: quia pro simplicibus ista distinctio intentionum est negotium valdè Metaphysicum & imperceptibile. Secundo: quia plures pro negotio temporali ex fine leviter malo, non solum rogant Deum, & Sanctos, & recitant Rosarium affectuosè & attentè, sed etiam ad movendum Deum pro illo fine illa die confitentur, & communicant. Atqui pro tali negotio à Deo obtinendo, non sufficiunt receptiones externæ Sacramentorum, sed adhibentur pro medio præparationes internæ: Ergo etiam illæ fiunt ex illa intentione mala.

558 Assero nihilominus, tales actus si à malo fine imperentur, non evadent supernos in hoc ordine rerum. Ita Authores primæ sententiæ. Probatur. Tùm primo, quia actus morales superni & deliberati pro se, qui salutares non sint, hucusque in hoc ordine rerum sunt ignoti Concilijs, & Patribus. Si enim superni sunt, debent esse ex gratia, quæ quidem in hoc ordine rerum solum datur à Deo pro nostra salute. Atqui tales actus non essent salutares, cum sint mali ex malo fine: ergo. Tùm secundo: quia inutiliter Deus etiam quantum est ex parte sua, reliquisset in manu hominis sua dona entitativè superna, pro usu malo respectu ipsius operantis; siquidem nullum bonum apparet, quod ex tali liberalitate sequatur. Quidquid enim sequi potest ex actu entitativè superno, sequi etiam potest ex naturali similiter versante circa tale objectum.

559 Tùm tertio: quia sicut constat, Deum potestati Sacerdotali promisisse usum supernum ipsius, ex quacumque fiat intentione, sive bona, sive mala, ita non constat promisisse habenti principia superna, concursum divinum ex quacumque intentione, sive mala, sive bona. Imò videtur constare, solum esse promissum, quando operatur ex bona, scilicèt ex excitatione superna, atque superno piæ voluntatis affectu, quæ sunt Gratia.

560 Tùm quarto: quia si habens auxilia excitativa superna, sit valdè allectus ab illis, non tamen determinatus, determinetur ultimo ad elicientiam actus superni per motionem malam, sequitur quód ipse non solum suis viribus, sed etiam sua malitia se discernat ab alio habente similia omninò auxilia, & non operante cū eis. Vndè etiam sequitur, quod si cogitet operari bonum & operetur, illa cogitatio & operatio sit ex ipso, quasi ex ipso. Deus enim talem sufficientiam determinationis, & discretionis non dedit, cum sit malitia humana quæ eam posuit.

561 Tùm ultimo: Quia *Matth. 5 de ieiunantibus, aut facientibus eleemosynam ex vanagloria*, (& idē

du-

docent communiter PP. de quibusvis alijs bonis operibus factis ut videantur ab hominibus,) dixit Christus: *Quod receperunt mercedem suam; & quod necesse est opera facere in abscondito, ut mereantur accipere in Cœlo retributionem à Patre.* Ex his patet ab imperio malo non posse fieri actus supernos bonos, aut meritorios. Cum enim vanagloria sit peccatum veniale, quod apud nos non ponit obicem gratiæ sanctificanti & gloriæ aliàs bonis operibus supernis debitæ, si talet actus interni abstinentiæ, aut eleemosynæ verè essent superni, non possent propter vanitatem perdidisse meritum, & retributionem supernam.

562 Et his sequitur, quod si in te ex desiderio malo, & sine illa duplici intentione inconnexa, (nota hoc) & imperante diversas & inconnexas libertates, procederet confessio & etiam interna dispositio sive attritio, hæc esset naturalis, & insufficiens pro Sacramento; quia Deus qui reliquit comprincipia superna elicitiva in manu hominis pro se, sed non pro malo usu, aut malo conatu. Vndè ab illo non magis excitantur ad suas operationes in eo tūc, ac si non essent; & homo faceret actus naturales, licèt existimaret supernos. Quod si se tunc invenias delusum, sibi imputet; Deus enim dedit homini duos gladios contra peccata, unum versatilem solum manu gratiæ, & alia via immobilem; alium manu humana. Ille est principium doloris superni, ille naturalis: Vocāte ergo Deo ex gratia ut arriperet gladiū supernum; ipse nequivit movere illum, licèt conaretur, quia non applicuit manū gratiæ, sed ex sua malitia arripuit naturalem, manente superno inexcitato, immoto & sopito.

§. II.

ARGVMENTA SOLVVNTVR, VBI ALIÁ notabilia.

563 EX quo ad opposita pro ratione dubitandi, bona est solutio de duplici intentione adducta, num. 536. Et ad primam replicam dicimus, quod licèt illa intentionum distinctio respectu rusticorum sit difficilis nosci, non est difficilis exerceri. Etenim Deus ruditati illorum prospiciens, illustrat eos pro opere, docens sine reflexione facere, quod relicta sibi eorum ruditas non adverteret. Vndè nego, quod promittere illis temporalia pro Sacramentorum receptione sit tentare ad sacrilegium. Solum enim esset allicere per lucrum ad confessionem faciendam; non propter lucrum, sed propter acquisitionem gratiæ. Sicut Ecclesia offerens distributiones recitantibus, non offert ut recitent propter illas, sed ut allecti ab illis recitent propter Cultum Dei.

564 Ad secundam replicam respondetur, eum qui pro bono exitu negotij temporalis decreverat obligare Deum per Sacramenta quasi in confuso, & Hispanè *à vulto* ex illo motivo; postea aliâ intentione, & fine distincto, decrevit recipere ritè & rectè, & cum superna dispositione propter obtinendam gratiam & amicitiam: dicit enim apud se. Ad movendum Deum, debeo ipsum placare, & ad id intendo recipere Sacramenta ritè & rectè, & cum fructu: & hæc secunda est, cui subduntur proximè in re, & efficacitèr comprincipia superna; illâ primâ intentione solùm se habente excitativè quasi remotè, & quantum est ex se inefficacitèr & inanitèr, sive similitèr respectu motionis comprincipiorum supernorum, sive respectu usus exercitij, & in re. Si autem deficiat hæc intentionum distinctio & inconnexio; dicam quod etiam deficit superna ad Sacramentorum præparatio, ejusq; effectus, & quod se ipsum delusit, qui sic Sacramēti fructum existimavit recipere. Satis enim frequens est, ut constat ex revelationibus in Historijs Ecclesiasticis, delusio in confessionibus existimatis bonis, & in divino judicio judicatis malis.

565 Ex his sequitur 1. multo difficilius esse, quod receptio Sacramēti Pœnitentiæ subdatur imperio malo, quam aliorum. Tùm quia solum illud de per se & indispensabilitèr atque essentialitèr exigit ad gratiam actum supernum doloris; cum alia Sacramenta essentialitèr pro constitutivo principij specialis gratiæ supernum actum non exigant, sed sufficiat carentia obicis. Tùm quia licèt talis dolor sit requisitum, conditio, aut pars essentialis causativa gratiæ ex opere operato, sed non purè conditio, aut pars, sed simul meritum, aut dispositio moralis. Huic verò repugnat esse mala ex fine; sive ex mala ordinatione ad finem, ex num. 558. Quod debeat esse dispositio moralis, constat ex Tridentino, *session. 14. de Pœnitentia. cap. 4. de Contritione parte materiali Sacramenti,* docente. *Quod ut talis, disponit ad gratiam:* & Canone 5. de Pœnitent. *Quod præparet ad eam.*

566 Si respondeas, quod duplex est dispositio: una per modum operationis liberæ, & obsequiosæ, & hæc cum sit meritum, non fit ex motione mala. Alia per modum entis superni importantis dignitatem. Sic se habet gratia sanctificans; de qua dicitur, quod accedens cum illa ad Eucharistiam, accedit dispositus. Quæ non tam sapit meritoriam, quam physicam. Tridentinum autem fortè loquitur de ista, fundata in dignitate, & supernaturalitate contritionis supernæ; & non de meritoria. Quæ solâ repugnat fieri ex imperio malo. Sed contra. Textus de Contritione dicit de ea, non solum, quod disponat, sed quod disponat *ad impetrādam gratiam:* impetratio autem est propria operis honesti liberi, & obsequiosi, & placentis Datori. Ergo si hæc nequit fieri ex imperio malo, nec receptio Sacramenti Pœnitentiæ potest.

567 Obijcies 2. contra conclusionem. In alio ordine rerum (de quo statim) possent actus superni elici ex motione determinativa naturali immò & mala, sicut & possent miracula, & sicut potest de facto consecratio; &c. Ergo id non est contra naturam operis superni, dummodo fiat per supernas vires (hoc enim indispensabile est.) Concedo totum, si sola attendatur natura operis superni (præscindendo à connaturalitate, & ob hoc ordine rerum) Deus enim potuit relinquere eas omnino in manu hominis; sicut fecit de consecratione. De facto autem constat non reliquisse, sed decrevisse, quod applicatio sit, non nostri sed gratiæ Dei nobiscum, nec ex nobis quasi ex nobis, sed ex gratia ejus nobiscum, & ex motione qua nō discernamus, nos nos ipsos, sed discernamur in bonis, ab ipso Deo.

568 Obijcies 3. Cognitio superna potest movere ad malum, ut v.g. si quis ex Fide divinâ de sua condemnatione sibi revelata, vel ex luce suorum peccatorum desperaret. Ergo multo melius motio mala potest movere ad actum supernum. Conseq. probatur: quia in antecedenti datur aliquis sapor de eo, quod Deus per cognitiones supernas (quæ quidem suum opus sunt) appareat causa peccati, & tamen non est verè causa ejus, eo quod adhùc intervenit pro illo peccato usus liber volūtatis; Ergo nec in consequēti erit causa operis superni maleficati à fine extrinseco, sed solum illius operis secundum se: & maleficatio à fine extrinseco erit à creaturæ libertate. Neg. antec. quia illæ cognitiones se habent ad desperationem, solum remotè & tanquam aliquid, quo voluntas abutitur media aliâ nova cognitione, & suggestione Dæmonis incitantis ad desperandum, cui homo voluntariè consentit. Hic autem motio esset proxima: & ideò impotens in principio superno, esse ab imperio malo.

569 Obijcies 4. Voluntas, omittendo actum Charitatis supernum sub præcepto levi imperatum à Deo, influit in illam omissionem ut principium liberum. Atqui in ratione principij liberi constituitur per habitum Charitatis. Ergo jam ista potest influere in operationem prohibitam sub veniali: ergo melius motio mala poterit influere extrinsecè in actum supernum ex-

trin-

intrinsecè malum. Respondent aliqui concessa majori, & minori, disting. consequens. Principium supernum potest influere in operationem prohibitam movendo, excitando, aut causando, negant; complendo potentiam in ratione liberæ, & potius ut datum pro bona operatione, quàm pro mala, concedunt. Et negant ultimam consequentiam.

570 Si replicet: illa omissio ut mala & imputabilis, constituitur & denominatur libera, non solum in genere causæ efficientis à voluntate ut libera, sed multo magis in genere causæ formalis: ergo in tali genere causatur non solum à voluntate, sed ab habitu superno ut constitutivo principij liberi. Si enim non repugnat constituere, multo minus repugnabit influere. Respondeo distinguendo duas causalitates. Unam constitutionis, aliam influxus & motionis. De prima dico: quando est æquivoca, non repugnare: secus de secunda, & per modum inductionis. Sic Deus offensam constituit in nostra sententia infinitè malam tanquam forma moralis constitutiva, sed æquivoca. Est enim offensa Dei tanto pejor, quanto Deus est major. Similitèr lex prohibitiva bona, reddit comestionē carnis in die veneris malam ut forma constitutiva æquivoca. Dedecet ergo principijs bonis inducere ad malum, aut influere: non autem dedecet intrare æquivocè in constitutivum mali, ita ut constituant non opus, cum sint data ad opus.

571 Objicies 5. Nihil solemnius apud Scripturam & PP. quam monere, ut opera bona, v.g. eleemosyna, & jejunium non fiant propter humanam laudem. Ergo quia possunt fieri. Si respondeas: loqui de externis, quæ sola videntur, & ob id solæ prosunt ad excitandam talem laudem. Contra: quia Christus, *Matth. cap. 5.* de istis operibus loquitur, quæ si fiant in abscondito, præmientur à Patre in Cœlo, secus si in publico. Atqui à Patre in Cœlo solum præmiantur dum fiunt ex intentione superna: ergo prout sunt ex intentione superna, sunt capacia ut fiant, vel ex motivo placendi Deo, vel placendi hominibus. Sed respond. concessa majori & minori, nego consequentiam. Etenim Christus offert præmium jejunio, & eleemosynę libere factis: si tamen fiant ex intentione superna eleemosynę, vel jejunij, vel placendi Deo; pœnam autem iisdam operibus externis virtualis, si fiant ex alia intentione prava. Unde identitas operum, factibilium ex bona vel ex mala intentione, tota salvatur in operibus externis libere factis.

572 Objicies tandem intendendo, quod ex eo quod Deus concurrat ad actum entitativè supernum, voluntate se movente ex malo fine, nihil faciat Deus se indignum. Probat: quia opus supernum entitativè & secundum se, bonum est & honestum: ad illud autem solum secundum se concurrit ipse Deus, & non ad motionem malam ei extrinsecam: ergo. Pater Oxea *disp. 11.* num. 56. respondet: quod sicut est indignum Deo propter malas preces concedere gratiam supernam. Item intuitu actûs mali concedere illam ut pręmium, & sicut etiam est indignum & symoniacum pro prętio tēporali moveri ad dandam rem spiritualem, ita etiam erit indignum Deo intuitu imperij turpis, concedere concursum supernum, & ad rem supernam. Indignitas autem ex parte Dei non stat in concurrere ad rem supernam secundum se, sed in sinere, duci se ab imperio malo in prębitione talis concursus.

573 Sed hæc solutio non placet, absolutè loquendo; quia si in alio ordine rerum potuit hoc evenire ut dicemus, argumentum est, quod indecentia de per se non datur. Prò quo nota, quod aliud est Deum intuitu operationis malæ dare gratiam & auxilia, motus à malo; & hoc in quocumque ordine rerum esset indignum Deo, quia cum debeat esse punitor mali, fieret præmiator. Aliud quod Deus ex bono fine & à sua liberalitate motus, donet homini principia elicitiva superna, plenè relinquendo hominem in manu consilij sui; promittendo tamen præmia, si benè illis utatur, & pœnam si abutatur. Sicut de facto dedit sic potestatem consecrandi, & apud nos supra n. 547 & 551. citatos, potuit potestatē faciendi miracula, concurrente Deo tunc ad opus entitativè supernum quasi coactè, & ut causa speciali physica ligata antecedentèr à verbo promissorio suo. Hoc autem modo specialitèr concurrere, non est indignum Deo. Nam hoc pacto, etiam ad peccatum entitativè sumptum, decet illum concurrere. Qui concursus quoad moralitatem sive quoad decentiam, valdè diversus est à concursu exercibili in exemplis à Patre Oxea adductis.

574 Fateor ergo, quod Deus talem concursum adhibens tunc, si summatur absolutè, & secundum se, nihil facturum indignum se: secus in hoc ordine rerum. Tùm quia modo concurreret specialitèr ad opus malum & vitiatum, & concurreret moralitèr; siquidem non concurreret ut obligatus. Tùm quia, hæc est disparitas in hoc ordine rerum & in alio, quia licèt in utroque nequeat homo elicere actum entitativè supernum, nisi Deo dante virtutem, & principia entitativè superna, (quorum Deus quoad dare & quoad infundere, sit absolutè Dominus specialissimus, & causa moralissima discretiva,) tamen quoad exercitè operari superna, & digna præmio superno, in hoc ordine rerum Deus solus est causa discretiva & differentiativa; quia talis discretio in actu secundo, licèt sit liberè à nobis, sed non à nobis, quasi ex nobis, sed à nobis quasi ex Deo, per cujus vires & dona specialitèr donata, & donata in tali occasione, nos operamur in re, & exercitè. Undè in illis verificatur, quod in nobis fit à Deo & velle & perficere, & quod gratia ejus, licèt non sola sed nobiscum, discernat nos; tamen ipsa discretioni radicem proximam sibi reservante. At in alio ordine rerum, semel acceptis donis & principijs supernis, positisque in manu nostra, ultima determinatio exercita posset esse, & non repugnaret quod sit à nobis quasi ex nobis utentibus, vel abutentibus principijs supernis, & esse ultimo differentiativa, ac per consequens posset etiam media motione mala vel media naturali discernere se, quia solę istę sunt à nobis strictè quasi ex nobis.

§. III.

ALIQVÆ REPLICÆ, ET ADVERTENTIÆ, valdè notabiles pro susceptione Sacramentorum.

575 Nec ex hoc sequitur contra naturam entis superni primo: quod esset tunc à natura initiativè. Nego enim, quia esset ab infusione superna principij superni positi in arbitrio voluntatis, sicut nec initium consecrationis est de facto à natura, sed à potestate superna. Nec 2. Quod operatio superna ex conceptu supernæ superare debet omnem vim activam & passivam, exigentiam, impulsum, & motionem. Resp. 1. disting. antec. Omnem copulativè, concedo; divisivè, nego. Resp. 2. Omnem vim per modum virtutis influxivę, concedo; per modum applicationis aut motionis, nego. Solùm enim esset contra naturam superni elici solis viribus, & operatione plena naturæ. Licèt ergo plura naturalia præcedant remotè sive antecedentèr, si tamen principium elicitivum pro immediata vi requisitum, sit supernum, essentia supernaturalitatis perseveraret. ¶ Nec 3. discretio est à gratia & favore Dei: ergo non à motione naturę. Distinguo antecced. tunc & ex natura entis superni, nego. Si enim Deus cœco modo daret Petro auxilia in occasione & iste operaretur, operaretur supernè: & tamen se discerneret. Hęc intellige in sententia Recentiorum contra quos disputamus. In sententia autem Thomistarum dici potest, quod sicut Deus absque inconvenienti ex munere causæ primæ prædeterminat ad omnia, & ad materiale peccati, etiam posset ad entitatem illius actus superni: nec hoc esset Deo indignum.

Nec

576 Nec abest tandem sequi ex his baptizatum, vel absolutum à Sacerdote ex mala intentione, non discerni à Deo. Nego enim consequentiam: quia licèt differentia activa proveniat talis, non sit tam specialitèr à Deo; passiva tamen specialitèr est à Deo, sicut & Christum pati à Iudæis fuit à Deo; secùs eos interficere Christum.

577 Ex hueusque dictis sequitur primo in alio ordine rerum potuisse Deum relinquere in manu hominis pro quocumque usu, sive bono, sive malo principia superna ad actus entitativè supernos, (an autem salutares? Decide ex dictis *num.* 558. & *nu* 565.) etiam pro se ipso: Quia illa nunc sunt altiora potestate consecrandi, & absolvendi. Et si dicas, istas pendere à promissione Christi, & non ab intentione mala. Contra: quia sicut pro istis facta est promissio, potuit pro illis respectu cujusvis intentionis.

578 An autem augmentum gratiæ impediatur à mala intentione, si purè ex illa recipiatur Sacramentum? (De destructione alij judicent.) Respondeo affirmativè. Indignum enim valdè est, vel saltem equum non est, quod dum Deus vocat hominem ut se disponant ad gratiam, (non autem dispositio est, quæ honesta non est) & eis sic dispositis offert Sacramenta tanquam fontes sive aquæductus ipsius gratiæ, ipsi intendant per eandem viam malæ dispositionis, malæ intentionis, & abusus immediati ipsius Sacramenti, exhaurire illius Sacramenti gratiam. Hoc enim esset dare Deum gratiam indispositis, cum solum promisserit dispositis & esse quasi præmiare malam eorum dispositionem, & de via offensionis facere conductum immediatum sanctificationis; quod incredibile est: Quia videtur innegabile quod sit abusiva Sacramenti ad malos fines, & ejusdem profanativa, atque simul quasi sit species miscendi Sacra profanis. Non autem ex hoc cogamur ad admittendam status gratiæ destructionem, quia aliud est destructio, & aliud ipsius non augmentatio. Confessio enim valida invincibilitèr informis, licèt non augeat gratiam, præexistentem non destruit.

579 Confirmo tandem motionem malam esse impedimentum saltim augmenti gratiæ, argumento, quod quidem si non probet necessitatem fervoris actualis, probat saltim urgentissimè exclusionem mali imperij. Teste etenim experientia plures sunt Sacerdotes attenti & boni, atque timorati fugientes peccatum mortale, qui quotidie celebrant, & præsumptio prudens dictat quod in gratia. Vel si illam una, vel altera vice perdant, per pœnitentiam recuperant amissam, & cum novo augmento. Et tamen experientia teste post decem millia Missarum, & Eucharistiæ sumptionum, sunt æquè tepidi in quacumque virtute, & in eis nullum apparet augmentum. Ergo quia illud non recipiunt, eo quod celebrent ex inordinato imperio & affectu (in sententia autem Cajetani, quia cum fervoris, & devotionis defectu.) Consequentia probatur.

580 Quia si in quavis receptione in gratia recipetet talis Sacerdos augmentum gratiæ, non posset non apparere in illo saltim post viginti, vel triginta annos celebrationis, eximia & rara omnium virtutum opera, quia cum augeantur cum gratia, & ad mensuram gratiæ omnes Virtutes supernæ, non possunt non esse in ipso gratia, & virtutes in maxima intensione. Insuper & auxilia superna excitantia ad talia opera, cum dentur à Deo specialia & maxima ex vi Sacramenti, & ad mensuram sanctitatis, atque virtutum subjecti, darentur in magna frequentia; cum tamen oppositum experiatur Sacerdos in se ipso & nos in illo. Imò sæpè teste experientia invenitur post multos annos vel tepidior, vel saltim æquè tepidus, ac in principio. Hoc autem cum non præsumatur provenire à defectu status gratiæ, necesse est proveniat à defectu augmenti gratiæ & virtutum; & iste vel à defectu actualis fervoris, vel quod mihi certius est à defectu, licèt non continuo, tamen honestatis, in ordinando Missam ad finem debitum, Iive ad leviter malum.

581 Nota 3. non quamlibet ordinationem leviter malam, v. g. ad finem vanægloriæ impedire fructum Sacramenti, aut aliorum operum. Duplicitèr enim potest se habere vanagloria, dum homo elicit opera bona Primo, ut finis movens ad illa antecedentèr. Secundo, subsecutivè vel concommitantèr: quia nempè dum homo ex fine honesto per aliam intentionem distinctam exercet opera bona, illum aggreditur vana complacentia, vel ordinatio ad humanam laudem. Si interrogat opus fieri ex fine vano, id est primo modo, illa vanitas demollitur totum fructum, sicut vulpeculæ vineas. Et sic impeditur augmentum gratiæ. Secùs secundo modo, quia illa concommitantia, non impedit opera illa facta esse ex alia intentione honesta, & ex gratia per Christum, saltim extrinseca.

582 Tandem nota pro receptione Sacramenti vivorum regularitèr præter statum gratiæ, non requiri, nisi intentionem recipiendi Sacramentum, quæ sicut in Ministro faciente potest esse naturalis, ita & in subjecto, quia non est meritum, aut dispositio moralis, sed applicatio Sacramenti ad se, quasi physicè se habens, & remotè. Fortè autem de facto, ne per illam homo se discernat sed discernatur à Deo, requiritur in illa intentione applicativa etiam naturali supernaturalitas extrinseca, & quoad modum & ex ordinatione Dei. Semper autem cum exclusione motionis inhonestæ, ne sit obex pro augmento gratiæ; nec si sit naturalis entitativè, propterea augmentum sanctificationis incipiet ab homine, sed à Deo. Tùm quia, Deus Sacramentum præparavit. Tùm quia receptionem ejus, & ex gratia per Christum, saltim extrinseca ordinavit. Vndè ex dictis *num.* 565. est diversitas inter hæc Sacramenta, & pœnitentiam, quod dispositio superna ex natura specialì Sacramenti, & fructus ejus, est necessaria indispensabilitèr pro Pœnitentiæ fructu. At pro his solum ex generali & extrinseca ratione, nempè ne homo se discernat.

EPILOGVS

SVBSTANTIALIS, ET BREVIATISSIMVS, (ubi sunt Stellæ additionem indicant) utriusque Quæst. 9. & 10. de Indic. io credibilitatis, & Piæ Affectionis.

§. I. DE ACTV INTELLECTVS.

583 Epilogum istum, & similes in Quæstionibus prolixioribus facere consuevimus, ut intellectus, cui non vacet perlegere totam Quæstionem, hic paucis advertantijs, & notabilibus perlectis, de tota quæstione possit manere substantialitèr informatus.

584 Nota ergo 1. requisita prævia ad actum supernum Fidei esse actum intellectus & voluntatis. Ille est duplex. Vnus judicium judicans Mysteria esse credibilia, vel debere credi. Hoc potest esse naturale adhùc in hoc ordine rerum, ex Suarez *de Fide*, *disp.* 6. *n.* 12. cum possit concipi ex motivis humanis. Quia obiit primo: quod præparet ad supernè credendum; nam præparat remotè, de quo *num.* 484. sicut & judicium falsum de paupertate Petri, disponit remotè misericordiam supernam. Nec secundo, ex *n* 531 quod credibilitas prudés sumatur à signis, & motivis ut supernis exercitè & in re, nego: Nam sæpè sumitur solum à magna verosimilitudine eorum sufficienti ex se honestare creditionem.

585 Insuper judicium credibilitatis potest, etiam de facto esse entitativè supernum à principio elicitivo superno, & ratione *sub qua*, (etiam si motivum expressum sive ratio *qua* sit entitativè naturalis. De quo

num. 529.) Imò & ab objecto, & ratione qua, & à speciebus impressis supernis (quando scilicet motivum talis credibilitatis sit miraculum ut supernum in re, v. g. Resurrectio Lazari visa, vel aliquid aliud supernum evidenter visum ut supernum. De quo num. 514. Quia tunc ad exigentiam utriusque visionis de Lazaro mortuo & repente vivo, infunditur species entitativè supernæ, licèt simultas objecti ut tantum superna quoad modum. Quo autem pacto species istæ sint supernæ & debitæ intellectui, jam elevato ex parte principij transeuntis, vel permanentis. *Vide à num. 535.*

586 Nec obest, quod initium justificationis ex Tridentino *sess. 3. cap. 6.* est Fides: ergo tale judicium præcedens illam, nequit esse supernum. Tùm quia ab illo inciperet justificatio. Tùm quia illud potest dari in infideli nolente credere, absque initio status superni, atque justificationis. Responsum enim est, num. 487. nomine Fidei intelligi Fidem cum suis requisitis necessarijs, & proportionatis, scilicet pia affectione & judicio, atque illustratione supernis, * vel fortè mens Tridenti est, quod justificatio prout distincta à non justificatione, non incipiat ut talis, nisi radicetur in Fide. Non autem, quod non dentur ante illam alij actus superni, qui etiam possunt dari in infideli, & eum elevatum inchoare.

587 * Dices: Miraculis visis plures resistebant. Atqui evidentiæ nemo potest resistere, sicut nec luci: ergo non erant evidenter vera, & propterea à pluribus tribuebantur Magiæ, vel soli apparentiæ: ergo nec inducebant evidentiam credibilitatis. Respondetur, fecisse evidentiam pro intellectu intendente, sive attendente; non pro malè affecto & obcæcato, Iste enim, resistet tali evidentiæ, licèt nequeat luci. Rebus enim extraordinarijs, etiam ante oculos positis, facilius resistitur, & de eis dubitatur, quam de rebus physicè evidentibus naturaliter, & semper eodem modo evenientibus.

588 A quo autem principio eliciatur tale judicium? Respond. naturale à vi naturali intellectus. Supernum, in non habente habitum supernum, à principio superno transeunti; in habente eum per prudentiam infusam, ab habitu ejus, quando est practicum dictans hic, & nunc creditionem: non autem à speciali habitu, ut vult Oxea, quia superfluit ob infrequentiam, & quia sufficit Prudentia; nec à dono Spiritus Sancti, quod solum inservit ad actus extraordinarios. Vel problematicè, nõ ab habitu Fidei, etiam si detur; quia iste ex se est coarctatus ad solos assensus obscuros nitentes dicto Dei. Iste autem judicia sunt clara, & scientiæ infusæ transeuntis; (sola enim permanens regulariter est propria status Beatifici). D. Thom. autem adductus n. 488. Attribuens ea Fidei, loquitur esse ab ea occasionaliter solum, quia dantur occasione Fidei exercendæ, ex num. 495. Licèt autem dicat. *quæst. 1. artic. 4. ad tertium*, habentem Fidem melius judicare de credendis, non ideò sunt à Fide. Etiam enim dicimus, virum assuefactum Temperantiæ, melius judicare de materia ipsius, & tamen elicitivè judicium intellectuale nequit elici ab habitu ipsius.

589 * Et contra verò juxta definitionem Fidei infra adducendam, nempè: *Substantia sperandarum rerum, &c.* Fortè juxta adducta de igne, num. 493. extendente suam virtutem ad dispositiones & ad formam, satis probabiliter, dici problematicè potest, Virtutem Fidei extendi ad assensus obscuros, & ad judicia evidentia credibilitatis ut ad dispositiones ad assensus Fidei.

590 Præter istud judicium credibilitatis de Mysterijs, datur aliud specialiter de convenientia talium Mysteriorũ, à n. 517. sive de Regno Cœlorũ ut bono credẽtibus repromisso. De quo Trident. supra adductũ num 514. & D. Thom. adductus num. 539. Per cognitionem enim repræsentativam illius convenientiæ, afficitur voluntas, ut determinet, & captivet intellectum ad assensum Mysteriorum.

591 Nota 2. Quod ulterius necessaria est pro Fide, & creditione (saltem in hoc ordine rerum) gratia actualis, sive auxilium actuale datum à Deo nobis sine nobis; nempè cognitio superna immissa à Deo, id est sancta cogitatio, illustratio, illuminatio, aut instinctus Spiritus Sancti, sine quo non datur sufficientia cogitandi, quia ex Apostolo: *Sufficientia nostra ex Deo est*, (si verò judicia naturalia sufficerent, essemus sufficientes à nobis quasi ex nobis.) Hæc est quam Concilia adducta, num. 514. vocant inspirationem Spiritus Sancti, & excitationẽ per gratiam. * Et de ea dixit Arausicanum 2. Canone 7. *Hominem non posse assentiri prædicationi salutari, sine prævia Spiritus Sancti illustratione.* Vndè gratia hæc non est sola externa prædicationis, sed interna illuminationis. Pelagius enim, licèt obligatus à Cõcilio admittere externam, quia negabat internam, fuit iterum damnatus.

593 Ex his sequuntur duo. Primum est, dum homo tandem per judicium Prudẽtiæ proponit voluntati obligationem credendi, & illa inflammata à Spiritu Sancto & piè affecta, obligat intellectum ad credendum, talem actum de facto esse entitativè supernum, & nõ quoad modum solũ ut aliqui volunt.* Probo. Concilia absolutè requirunt, gratiam Spiritus Sancti illustrantem, & adjuvantem: ergo quia illi sunt entitativè superni.

593 * Si dicas: quia superni quoad modum. Contra: Tùm quia requirunt gratiam ad illos actus faciendos: ergo quia ipsi exigunt eam. Tùm quia nũquam ex Concilijs probari poterunt virtutes in entitate supernæ. Adversarius enim interpretabitur de *quoad modum*. Tùm quia supernaturalitas Charitatis probatur ex necessitate gratiæ. Concilia autem requirunt gratiam ad utrasque, sine mentione de quoad modum, vel quoad entitatem.

594 Secundum est, quod sicut ad providentiam Dei pertinet emollire cor hominis, ut piè afficiatur ad credendũ, ita & providere, non solum de illustrationibus sed de principijs ex parte intellectus, saltem transeuntibus; atque de speciebus supernis ex parte objecti, juxta dicta num. 535. In simplicibus autem pertinet, eorum rudidati prospicere, vel per species, vel per illustrationes pellentes omnem formidinem in credendo. Sicut Passeribus, & Brutis providet de speciebus juxta suum statum, quia ipsa non possunt. Vndè Actorum, *cap. 13.* dum dicitur: *Quod crediderunt quotquot præordinati erant in vitam æternam*; intelligitur, quia illis dedit requisita efficacia, ut non solum audirent prædicationem, sed ut non divertarentur, sed attenderent, illustrarentur, & emolliretur cor eorum, cum tamen alijs solum dederit sufficientia, licèt fortè superna.

595 Quod si non dedit superna, fuit quia posuerunt obicem nolendo intendere his, quæ prædicabantur, vel resistendo prædicationi. Cum enim Deus creaverit homines elevando eos ad finem supernaturalem, quoties ipsi accipiunt ex gratia prædicationem, si non ponant obicem, dabitur eis ex promissione divina lux interna sufficienter exclusiva formidinis, sicut dictum est *num.* 555. de simplicibus, & elevatio ex parte potentiæ, saltem per principium transiens; ac per consequens, & debetur species ex parte objecti proportionata. Vndè Gentilibus, quibus non est prædicatum Evangelium, cum regulariter non sint elevati, nec permanenter, nec transeunter, nec dentur species supernæ, nec Deus petit ab eis actus supernos, ut malè existimant alij, sed solum quod removeant prohibens per observantiam legis naturalis. Hæc de actu intellectus.

§. II. DE PIA AFFECTIONE.

596 NOta 3. Quod pro creditione necessarius est actus voluntatis captivans intellectum ut credat esse vera, quæ antea judicaverat esse credibilia,

&

& debere credi. Etenim cum veritas Mysteriorum sit obscurè proposita, & nullum obscurum convincat intellectum, iste determinari debet ex electione, quæ licèt non suppleat evidentiam quoad reddere clarum; secus quoad determinare, ex *numer.* 505. Cùm enim intellectus non sit potentia libera, (cujus solius est determinare à se) & aliàs non determinetur ab objecto, non habet omnia requisita quousque determinetur à principio applicante illum ad operationẽ, & hoc est sola voluntas.

597 Vndè sequitur, quod sit impotẽs intellectus credere sine volitione determinante, ex *n.* 501. & idẽ contingit in opinionibus, inter quas intellectus, etiam si inclinetur, non determinabitur à se ob eandem rationem, sed à voluntate ob convenientiam sive præmium, quod se habet sicut esca incitans appetitum, alliciensque ad laborandum, & ad difficultates quæ occurrunt, & retardant, vincendas.

598 Nec obest 1. Illa veritas Mysterij sufficit vt moveat & specificet de facto assensum: ergo & vt determinet. Nego consequent. ex *num.* 501. quia non est idem in eligibilibus, movere, & determinare. Patet in duplici medio æquali. Inter quę volũtas eligit vnum quia vult. Prælegit verò, quia vult, & quia cum sit libera potest. ¶ Nec obest 2. ex *num.* 505. quod voluntas ex D. Thom. licèt possit movere, & cohibere intellectum quoad exercitium, non quoad speciem, id est quoad assensum præ dissensu. Respond. loqui in evidentibus, non in obscuris. ¶ Nec obest 3. ex *num.* 506. quod credibilitas evidens, ligat hominem ad credendum, sicut præmissæ ad conclusionem: ergo sine libertate. Nego antecedens: quia solum ligat moralitèr, sicut præcepta naturalia ligamine obligationis; non physicè sicut præmissæ ad conclusionem. Vndè adhùc est in manu ejus discredere, peccando.

599 Hinc notandum, quod nulla datur connexio inter credibilitatem evidentem, & veritatem in re; sicut nec inter probabilitatem, & veritatem *ex num.* 507. *&* *ex num.* 516. quia illa summitur à verosimilitudinibus, ista à re prout exercitè est; & adhùc est compatibile quod res non sit exercitè talis qualis apparebat, & sic adhùc manet in manu voluntatis respondere (licèt Imprudentèr:) *Quod signa sæpè mentiuntur*, & nolle credere. ¶ * Vndè post prædicationem auditam, qui eam non audit sincere, vel non attendit, nec curat scire, fortè ob culpam inconsiderationis, & distractionis ab studendo, non accipit à Deo lucem, nec gratiam boni affectus, vt contingit etiam in Hereticis. Qui verò sincere intendunt, gratiam piæ affectionis consequuntur requisitam ad supernè credere.

600 Nec tandem vrget, ex *num.* 521. quod non requiratur pia affectio pro judicio credibilitatis: ergo nec pro judicio veritatis. Nego enim consequentiam. Quia istud fundatur in obscuritate, & illud in evidentia. Sicut & assensus Fidei humanę de existentia Romę, in impossibilitate morali evidenti, de eo quod tot testes oculares convenerint ad mentiendum: non autem sunt testes oculares, qui nobis testantur Mysteria. Et licèt essent, non sunt tot quot illi, nec tam sine contradictione & difficultate, sicut illi.

601 Vndè à *nu.* 510. ex multis Scripturæ locis probata est necessitas piæ affectionis ad credenda Mysteria. Et hoc etiam si detur evidentia in attestante, vt in Abraham. De quo etiam *num.* 508. *&* 513. Propterea enim in Fide datur meritum, quia credebant dicto Dei sumpto per modum dicti, & non per modum illati, ex *num.* 418. De quo iterum infra dum sermo sit de evidentia in attestante.

602 Quo pacto Dæmones sine pia affectione credant Mysteria cũ evidentia in attestante. Resp. ex *n.* 508. quod adhùc est in eis imperium voluntatis, licèt quasi coactum ex *n.* 509. ab evidentia signorũ, vt imperet credimonem. Molestissimum enim esset eis, inquit Ioannes à Sancto Thoma intellectum ferè convictum cohibere, licèt ex parte sua vellent. Habent ergo Fidẽ, si illis maneat obscura Veritas Mysterij etiam quoad *an est*, post evidẽtiam signorum, secùs si clara, de quo infra. * Alitèr si evidentiam habeant de *an est* illud credere, non est strictè & rigorosè, & Scholasticè credere, sed vulgaritèr pro assentiri dicto alterius. Alia de evidentia morali, quæ possent opponi. *Vide à num.* 521.

603 Nota 4. Creditionem sive Fidem dici à Divo Thom. & Thomist. specificari essentialitèr à convenientia, sive bono repromisso. Sed quomodo cum sit actus intellectus, & iste specificetur à veritate, & non à bonitate objecti? Respond. creditionem vt talem esse assensum electivum, ex *numer.* 514. *&* *numer.* 516. *&* *alibi*; & ideò ex parte actus, non stare in solo assensu, sed essentialitèr in complexo ex actu intellectus, & voluntatis. Ex parte autem objecti esse de objecto proposito vt vero, & vt convenienti, atque placenti: id est de objecto vero includente, vel trahente in spe, bonum repromissum, nempè Regnum Cœlorum, propter quod placet. Et fortè propterea Baptista, & Christus inceperunt prædicationem: *Pœnitentiam agite, appropinquavit enim Regnum Cælorum.*

604 Idem colligitur ex Fidei definitione, quæ vt talis est *argumentum, sive convictio non apparentiũ, quam præcedit substantia solida sperandarũ rerum.* De quo latius infra in definitione Fidei. * Ex quo patet, quod creditio non solum est electivè voluntaria, sed constitutivè, nec stat in solo assensu, sed in assensu prout electivo. Vndè si Deus cogat divinitus per se ipsum intellectum vt assentiatur, tunc dabitur assensus Mysterio & judicare illud esse verum, sed non dabitur credere, nec procedere modo suo creditivo; siquidem non procedit modo electivo.

605 Ex quibus sequitur, quod creditio saltim in obliquo constitutivè & non de solo connotato, importat essentialitèr piam affectionem, & actum voluntatis, in quo differt ab alijs actibus imperatis (excepto fortè motu locali) quibus imperari non est de constitutivo; ac per consequens qua parte est assensus, assentitur, *quia Deus dicit*: qua parte est voluntarius & imperatus, & creditivus, specificatur ab objecto vt convenienti, & sibi placenti.

606 Imò fortè ab objecto, vt intellectui ipsi placẽti; non complacentia sua, sed voluntatis, quia voluntas est generalis appetitus totius hominis, & omnium potentiarum. Et sic intellectus antea indeterminatur, & fortè rebellis in re inevidenti, ab objecto vt jam complacenti mitescit, & sinit se ligari, & captivari ad assensum propter convenientiam. De quo à *num.* 518. Sicut in opinabilibus difficilibus solet intellectus mansuescere, & eligere partem difficiliorem, & aliquando minus probabilem, ob complacentiam in sequella Scholæ, (vt contingit in Thomista, vel Suarista) vel ob aliud lucrum, vt contingit in advocato, & similibus. Hoc ergo pacto creditio, sicut & opinio est electiva & specificatur essentialitèr non solum à vero, sed à bono repromisso.

607 Sed dices: Intellectus ponderatis rationibus vtriusque partis se habet sicut Iudex. Atqui iste tenetur inter opiniones eligere habentem fortiora fundamenta. Ergo similitèr intellectus, & sic numquam poterit eligere opinionem minus probabilem. Respond. negando majorem: Licèt enim intellectus habeat ponderare motiva vtriusque partis sicut Iudex; sed non eligere, sicut Iudex, probabiliorem; quia Iudex habet legem eligendi, quod fortius est. At intellectus in obscuris solum habet legem eligendi, non quod fortius, sed quod convenientius, vel potius legem eligendi, quod voluntas determinaverit. Aliter: Iudex est subditus legi; intellectus opinativus vel creditiva, non legi, sed voluntatis loquendo physicè.

§. III.

§. III.

DE SVPERNATVRALITATE, ET IMPERABILITATE Piæ Affectionis, & ejusdem actus superni.

608 Eius supernaturalitas constat ex Sancta illustratione, & instinctu Spiritus Sancti asserta à Concilijs supra n.485. & 545. Item ex *Act.*16. asserente, quod Dominus aperuerit cor credentium, ut intenderent his quæ dicebantur à Prædicatore. In hoc ergo rerum ordine, numquam creditio superna fit, nisi ex pia affectione superna. Nec obest, quod voluntas ex vi sua possit movere se ipsam, & alias potentias, & comprincipia ipsorum: ergo & per affectionem naturalem intellectum elevatum, & comprincipia superna ad actum Fidei. Nego anteced. quia nulla comprincipia superna relinquit Deus de facto in imperio solo naturali, sed in superno semper à Deo prævento, pro quocumque casu in quo homo habens principia superna vellit elicere actum honestum pro se vi aliena supernū, cum æquè illi adsint requisita superna, ac naturalia. Et ratio est, quia omnis modo proximè discretiva unius ab alio per operationem supernam, est de facto à Deo.

609 Nota 3. Pro pia affectione dari habitum supernum. Tùm quia honestas credendi Deo tanta est ut sufficiat specificare virtutem. Tùm quia ejus actus sunt frequentes, (quod non habet judicium credibilitatis,) & æquè ac creditio. Vndè licèt pro Fide sit inchoatio, in sua linea est quid perfectum: Est Virtus moralis, (licèt fortè cum sapore Theologici, *num.*544.) Perseverat, destructa gratia, licèt non aliæ morales, quia ipsa necessario comitatur Fidem. ¶ Dirigitur in peccatore à Prudentia acquisita, (immediatè autem à sancta illustratione) si detur infusa. Sed fortè adest ista pro Fide, & Spe; saltim manens in ratione habitus, licèt non in ratione virtutis, sumptæ quatenùs difficilè mobilis à subjecto, quia hæc perfecta immobilitas solum provenit à Charitate, quæ cum sola firmet hominem in Deo ultimo fine, sola illa firmat in omni bono, & quælibet sine illa est facilè mobile à subjecto formalitèr, (quidquid sit de adhæsione subjectiva.) De quo *num* 547. Et propterea, nec Virtus ulla moralis est apud Thomistas verè Virtus, quia semper est facilè mobilis, si homo non firmatur in Deo ultimo fine, quod solum præstat superna Charitas. Fides divina etiam in alio sensu fit perfecta per Charitatem, tanquam per formam extrinsecam vivificantem ipsam, atque de novo firmantem.

610 Tandem dubitatur à *num* 549. an pia affectio & alij actus superni in habente comprincipia superna elici possint ex imperio malo, vel naturali? Posse in alio ordine rerum probabilius est, sicut modo consecratio & absolutio, n.574. Tūc autē Deus nō cōcurreret ad eos licèt malos extrinsecè, per illa principia data ad alios fines honestos, non ut causa moralis, sed physica (licèt superna) coacta, & obligata à lege sua ponente in arbitrio hominis talia comprincipia. Illi tamen actus, salutares non essent, quia inhonesti ex fine. ¶ Nec tunc Deus discerneret hominem operantem supernè & malè, à non operante; sed ipse se discerneret, & operatio esset ab ipso quasi ex ipso, & non quasi ex Deo discernente. Initium autem operationis supernæ semper esset à Deo ut liberalitèr infundente principia, ex *nu* 375. licèt non ut discernente, nec vocante.

611 De facto autē nō possunt, ex n.558. quia cū constet ex Concilijs, omnia opera superna & salutaria, & meritoria, sive moralitèr dispositiva esse ex divina illustratione & gratia, nequeunt fieri inhonestè & ex malo fine, quia quæ inhonestè fiunt, non fiunt ex gratia Dei. Item, quia de facto quivis homo dum operatur supernè in actu secundo, & salutariter, ipse in tali operatione non se discernit. Cum autem ultima determinatio sit discretio sui ab alio, si fieret ex malo imperio & non ex superno, cum istud sit ab homine & non à Deo, homo ipse in tali operatione salutari, discerneret se ab alio.

612 Nec obest 1. quod homo sæpè ultimo resolvat confessionem & communionem allectus & inescatus à vanagloria vel lucro temporali, & leviter malo. Imò sæpè pro obligando Deo ad bonum exitum alicujus negotij malè procurati. Resp. ex *num* 556. tunc in homine dari duas intentiones concomitantèr, & inconnexè se habentes. Vnam malam de vanagloria inductivam medij conducentis ad illam: quale solum est confessio externa, sive opus virtuosum externum. Quia cum solum istud videatur ab hominibus, solum est medium ad laudem, lucrum, aut præmium apud homines. Alia bona & inconnexa cum prima, de recipiendo Sacramento non invalidè, & cum tanto animæ dispendio, sed ritè & rectè, & cum dispositionibus internis supernis factis ex principijs supernis. Ad istam finis malus se habet solum ad adhærendam voluntatem & remotè; non autem ut finis ipsius. Sicut qui allicitur à distributionibus ad assistendum Choro, non assistit propter illas, sed propter Cultum Dei: aliàs esset symonia.

613 Secunda ergo intentio, quæ discernit ritè confitentem à non confitente, superna est & ex gratia. Solum enim ab illa sinunt se moveri ad opus principia superna. Habet enim homo elevatus, & principia superna, & principia naturalia, ad actus de eodem vel simili objecto: & sæpè dum existimat uti supernis, si intentio sit mala, non utitur nisi naturalibus, quia superna non permittunt se moveri, nisi solum ex motione superna gratiæ. Et in judicio Dei inveniet se delusum, & fecisse malam confessionem, dum existimabat bonam, si solum decrevit eam ex intentione mala & non ex bona, sicut qui posuit attritionem naturalem existimans supernam.

614 Nec obest 2. Quod Christus, & PP. doceant nos abstinere in operibus bonis ab intentione faciendi propter laudem humanam. Respondeo loqui de solis externis liberè factis, quæ solum prosunt pro illa. Et si liberè fiant ex intentione mala pœnam, si verò in abscōdito, & ex intētione bona præmiū Cœleste à Patre Æterno consequūtur, n.571. ¶ Et nota contra hos, quod illud etiam deberent consequi si superna essent, etiam si fierent ex levi intentione mala; quia hæc non est obex gratiæ apud ipsos. Si ergo, *Matth.*5. receperunt mercedem suam, & non recipient aliam; ideò est, quia non fuerunt superna, nec ex Dei gratia. Maneat ergo, quod principia superna, non subduntur pro ipso operante, imperio nec conatui naturali, nec movebuntur per illud ad opus suum magis, quam si ibi non essent, ex *num.*562. * Sicut enim lapides ad Musicam Orphei movebantur, & mortui ad vocem Christi surgebant & ambulabant, secus ad musicas & voces aliorum hominū, sic principia superna non moventur nisi ad vocem gratiæ, & intentionem supernam, secùs ad vocem intentionis naturalis, & inhonestæ.

615 Ex dictis infero, quod licèt Sacramenta causent gratiam ex opere operato in benè disposito, non cessare illam in recipiente ex sola mala intentione, quia ista est obex pro gratia, quod jam est probatum de Pœnitentia. De receptione autem Eucharistiæ, Matrimonij, &c. potius videtur indispositio, quam dispositio pro augmento gratiæ, accedere ad illud ex pura intentione inhonesta. Etenim gravis inordinatio est, & habens saporem symoniacum rea sacra aliàs purè pro lucro temporali, vel ex malo fine facere. Quod si non sit mortale, destruens gratiam præexistentem (de quo *nn.*553. & 578.) saltem æquissimum videtur, quod sit obex pro augmento gratiæ, & quod Deus promittens illam recipienti digne, non tribuat illam per conductum intentionis tam inordinatæ & pravæ. Recipiens autem sibi imputet, qui talem appoluit obicem. *Vide à num* 562. & 564.

QVÆSTIO

QVÆSTIO XI.

PRÆVIA AD DEFINITIONEM FIDEI DE aliquibus communibus Fidei, & Lumini Gloriæ.

ARTICVLVS I.

DE HABITV FIDEI QVOAD INFLVXVM effectivum. Ibi aliqua de Lumine Gloriæ.

616 Aliqua se offerunt dubia communia vtrique habitui. Circa quæ Lectorem remittemus ad *Tract. de Visione.* Solumque supplebimus aliqua ibi omissa. ¶ Quæritur 1. An habitus concurrat activè ad actus Fidei? Affirmo, sicut & de Lumine Gloriæ à *num. 424. de Visione.* Est contra nostrum Bacconium docentem elevationem & confortationem intellectus ab habitu superno, non esse necesse quod sit in eodem genere, nempè causæ efficientis, sed sufficere in diverso. Declaratur exemplo illius, qui per scalam ligneam ascendit ad infigendum clavum, & alius adjuvat infigentem: non simul infigendo, sed scalam tenendo, sic confortat, & assecurat infixionem clavi. Sed contra: quia cum actus Fidei in elicitè, sit entitativè supernaturalis, necessariò exigit virtutem effectivam supernaturalem, qualis non est Virtus entitativa intellectus. Vndè non est paritas in exemplo adducto. Quia in infigente clavum, jam datur vis naturalis infixiva; & idcò sola eget elevatione, secus in intellectu.

617 Objicies 1. pro Bacconio. Concilia pro operibus supernis eliciendis solùm petunt elevationem per gratiam, & auxilia superna. Atqui totum hoc verificatur si elevent, & concurrant in genere causæ formalis, & solus intellectus in genere causæ efficientis: ergo. *Vide à num. 426. de Visione.* Respond. nego minor. quia opera in eo casu erunt superna solum quoad modum, nempè à consortio principij superni reperti in intellectu, non autem à vi elicitiva, quod est contra dicta.

618 Objicies 2. Si intellectus esset elicitivus actus superni à principio superno, illud esset connaturale ei, & juxta ejus activitatem: ergo non esset supernum. Respondeo, totum id esse verum, si ex parte intellectus præcederet virtus partialis, & inchoata ad actum supernum; quia vbicumque (præter casum præsentem de quo est quæstio) inveniatur virtus partialis ad effectum, illa sicut petit effectum, & est propter illum, ita & petit aliam concausam intrinsecam partialem, vel saltem illa est illi connaturalis, & consentanea naturæ: vel ostende vbinam non.

619 Exemplo enim de portaturo maximam trabem (ad quam vires ejus sunt insufficientes, & eget alio adjuvante, quin tale adjutorium sit ei intrinsecum, nec debitum) nihil probat. Tùm quia saltim est consentaneum. Tùm quia vires Petri pro conatu partiali à se ponendo, jam sunt sufficientes: & ideò nihil mirum, si non exigat ipse aliā virtutē intrinsecā, sed adjutoriū Pauli, sibi extrinsecū. Tùm denique, quia quando virtus est partialis vt fiat totalis, & suppositum fiat totaliter potens, aut potentior, eget forma inhærenti, sibi debita. In portatione autem trabis, adjuvante Paulo, Petrus non fit potentior, (denominatio autem potentis est intrinseca sicut, & albi) sed ibi sunt duo potentes partiales; & vnus alium non facit potentem, sed adjuvat jam potentem.

620 Ideò ad argument. Respond. distin. major. Si intellectus esset elicitivus partialiter à Virtute sua, esset connaturale ei principium supernum, concedo. Si non Virtute sua partiali, sed alia adventitia, quæ sit tota ratio agendi, nego. Istam defendimus nos in principio superno, ita vt intellectus nihil habeat de elicitivo à se, nisi solum remotè, & per modum suppositi. *De quo late in Tomo de Visione.*

621 Quæritur 2. An sit tota ratio agendi? Affirmo. *Vide à num. 435. de Visione.* Nec obest, quod intellectus non se habeat ad actus supernos, vt quodlibet ens, sed vt tale ens, nempè vt potentia vitalis intellectiva: ergo vt potens partialiter. Respondeo distinguo conseq. vt tale ens potens ad superna, nego. Vt tale ens potens ad naturalia, & ob hoc petitum à supernis, concedo. Si dicas: habitus superni intellectuales sunt proprij solius intellectus. Et Virtus superna, qua intellectus videt Deum, & credit Mysteria, est sua id est ipsius intellectus solius. Distinguo sua: sua sutate juris, aut exigentiæ, aut proportionis ad virtutem illam, nego. Sua acceptivè, & suitate commissionis, sive potentiæ exigibilis, concedo. Quia solus intellectus vt talis est exigibilis, & exactus à virtutibus intellectualibus supernis, vt subjectum proprium earum: & solus intellectus est potentia, cui potest dari commissio pro operatione eis proportionata.

622 Quæritur 3. An major intellectus cum æquali lumine eliciat perfectiorem actum Fidei? Nego, quia major perfectio actus superni summenda semper est à perfectiori principio superno. Vide argumenta difficilia specialia de Fide contra hoc à *n. 500. & 512. de Visione.*

623 Sed dices: Vir fortis, & Mulier debilis valdè inæqualitèr eliciunt actus supernæ fortitudinis, si æqualibus omnino auxilijs præveniantur: (idem de actibus scientiæ infusæ ab intellectu subtili Angelico, & ab intellectu rudi, si æquali ornetur habitu superno:) ergo. Distinguo antecedens: efficient actus inæquales, & majores supernos, si vterque totam vim habitus applicet, vel æqualitèr applicet, nego. Si vnus totam vim, alter verò ex propria inertia, aut tepiditate ductus, vel ex alio capite, v.g. à molestia corporis & organorum depræssus & gravatus, non applicet totam vim, concedo. Sed id non est provenire à majori potestate & vi naturali, vel Virtute, tanquam à principio; sed à majori applicatione potestatis totius supernæ, tanquam à conditione applicativa.

624 Explico rem exemplo declarativo. Civitas nostra Cæsaraugusta suis Iuratis sive Senatoribus, pro poderibus, sive vestibus talaribus purpureis, quibus vt Officij Notis vtuntur, distribuit vnicuique eorum æquales vlnas panni serici. Dicamus viginti vnicuique. Sed cum vnus soleat esse procerus staturæ. Alter pusillæ, nihilominus illi æquales vlnæ panni dantur; & ita artificiosè vestes illæ consuuntur, vt quin aliqua pars, aut vlna scindatur, fiant vestes illæ inæquales & vniuscujusque staturæ proportionatæ; quia scilicèt quidquid super est vltra staturam, plicatur ad intra, & absconditur. Et licèt ibi sit, non deservit pro vestitione, sed remanet otiosum. Quomodo ergo cum æqualibus panni vlnis vestes tam inæquales conficiuntur? Benè quidem: quia nempè pro vsu vestis magnæ, applicantur executè omnes vlnæ. Pro parva verò solum decem vlnæ, & aliæ decem non applicantur pro vsu vestis, sed plicantur, & plicatæ & absconditæ remanent otiosæ, quin vesti exteriori talari in aliquo deserviant.

625 Similitèr contingit in nostro casu. De vi enim habitus omnino æqualis Angelus, aut Vir fortis applicat pro actu superno totam vim. Mulier timida, sæpè non totam applicat. Operatur ergo Vir intensius & fortius, sed non supra vires habitus, sed intra illas. Idem evenit in cognitionibus; si tamen adsint species impressæ æquales, & operatio fiat independenter à corpore, sicut visio Beata: corpus enim agravans sæpè impedit vsum totius Virtutis repertæ in habitu.

ARTICVLVS II.

DE EXCESSV EORVM SVPRA NATVRAM.

626 QVæritur 4. An detur in natura appetitus innatus ad Fidem supernam? Nego de superna in specie, sicut negavi de Visione Beata in ejus Tractatu à num. 191. ¶ Nec obest 1. Quod Fides sit perfectio naturæ. Respond. esse perfectionem supernam & improportionatam. Natura autem est ita modesta, & verecunda, ut non ambulet in magnis, nec in mirabilibus super se, nec appetat innate altiora se, & improportionata supra se. ¶ Nec 2. Credere ex D. Augustino est proprium hominum, (id est non brutorum:) Atqui natura appetit quidquid est proprium sibi, si sit perfectum: ergo. Distinguo majorem: credere est proprium hominum, est proprium sumpto ly *proprium* pro quarta voce prædicabili, sive prout diverso ab accidenti & contingenti, nego. Sumpto pro non communi omnibus animalibus, concedo. Vel distinguo aliter: Est proprium hominum exigitivè, vel productivè, nego majorem, est proprium acceptivè & commissivè, sive passivè & remotè, concedo majorem.

627 Sola enim natura rationalis est capax recipiendi, & cui committatur pro usu creditionis, donum credendi, & in hoc sensu nego minorem, & consequentiam. Licèt autem Fides petat hominem, sed homo non petit Fidem; & licèt ad Fidem non se habeat homo, ut quodlibet ens, (sicut aqua ad producendam gratiam) sed ut tale ens est, (nempè ut potentia rationalis) id autem solum probat, quod se habeat ut tale ens petibile & petitum, non ut tale ens petens, aut appetens.

628 Objicies 2. Non obstanti quod Visio Beata sit superna, datur in homine ad illam appetitus innatus naturalis: ergo & ad Fidem. Antecedens probatur. Illud appetit natura innate & anxie, quo obtento quiescit, & quo non obtento, non quiescit. Ex hoc enim probamus lapidem innate appetere centrum. Atqui homo obtenta visione Beata quiescit, & satiatur, non obtenta nõ quiescit: ergo natura appetit illam innate. Hoc argumentum semper est difficile, & ita nodosum, ut etiam si adhibuerimus ad illud solutionem à n. 208. *de Visione*, & in Appendice ejusdem Tractatus à *num.* Si illam, in nulla illarum mens mea quiescit.

629 Aliter ergo respondeo negando antecedens: & ad probationem distinguo majorem: illud appetit innate natura quo obtento quiescit. Distinguo hanc partem. Si quiescit ex sufficientia, concedo quod illud natura appetat innatè; quia natura ita modesta est, ut innate appetat quod sufficit ad quiescendum; non tamen amplius. Si quiescit ex superabundantia, nego quod tale appetat innate. Quiescit ergo in visione Beata natura, sed tanquam in superabundanti, quod inverecundum esset petere; & ideò non petit.

630 Secunda pars majoris non est absolutè vera, sed distinguenda etiam: *Illud appetit innate Natura, quo non obtento non quiescit*. Si non quiescit quiete plena, vel semiplena saltem sine illo, pro tunc, concedo quod appetat. Si sine illo quiescat pro tunc in aliis, (licèt non quiete perpetua) saltem aliqualitèr & semiplenè, nego. Sine visione autem sæpè quiescit appetitus innatus (licèt non plenè) in aliis veritatibus (imò & appetitus elicitus, si nulla ei adsit de Visione notitia, aut imaginatio) v.g. quiescit in Beatitudine naturali, quiete quidem sufficienti pro suo statu, quæ non requiritur quod sit immutabilis, & æterna.

631 Quæritur 5. An sit possibilis natura ex se supernè creditiva, sive quæ per se ipsam sit Virtus, & habitus credendi? Respondeo, quod non. Latè enim à nu. 366. *de Visione*, impugnavimus substantiam supernaturalem.

632 Objicies: non repugnat substantia creata visiva Dei: ergo nec supernè creditiva. Antecedens probatur: quia complexum ex intellectu Divi Petri, & Luminis Gloriæ est perfectio finita ut per se patet. Atqui nulla est repugnantia in eo, quod Deus substantiæ alicui creatæ communicet in una entitate duplicem perfectionem, omnino finitam: ergo nec in eo quod concedat intellectum, qui simul sit Lumē Gloriæ. Major patet: quia si intellectivum & sensitivum alias distincta, Deus dedit homini in una & eadem entitate reali: ergo & potest dare in eadem intellectum & lumen. Confirmatur: quia cum sit perfectio finita, simultas utriusque potest cadere in unam finitum: ergo.

633 Respondeo negando antecedens. Ad probationem concessa majori, distinguo minorem. Si potest dari talis duplex entitas in una, in illa mēsura, & tāntitudine limitata, in qua habetur ab illo complexo intellectus, & luminis, concedo. Si non potest se eadem, sed in majori, & infinitè majori, ita ut per legitimas cōsequētias, sit Deus, nego majorem. Sic repugnant in eadem entitate identificari materiam, formam, & accidentia creata & finita, quia deberent dari in tanta perfectione simplicitatis, quæ pertingeret ad divinam. Sic autem eveniret tunc, eo quod illa entitas tunc foret per naturam, quod modo est ex beneficio & gratia; & essendo per naturam, cresceret latitudo perfectionis ad propriam Dei, & ad divinam usque.

634 Vel aliter distinguo minorem. Quando illa duplex perfectio finita, non imbibit repugnantiam idētificationis in prędicatis utriusque partis, concedo posse coire in unam entitatem. Quando imbibit eam in ipsis prędicatis, nego. Sicut autem repugnat materię primæ identificatio cum forma rationali, non tam ratione simplicitatis infinitæ, & divinæ, quam ratione oppositionis inter corpus & spiritum; sic inter substantiam creatam intellectivam, & lumen gloriæ repugnat identificatio; quia lumen ex conceptu suo essentiali est gratia, & favor respectu suppositi creati, cui datur. Repugnat autem favorem identificari subjecto, cui datur: quia in eo tunc deberet simul esse debitus per naturam, & nō esse; quia esset simul gratia, & favor.

ARTICVLVS III. & §. I.

AN ACTVS NATVRALIS, ET SVPERNVS POSsint habere idem omnino objectum.

635 PAter Antonius Perez hic ex professo negat contra Ripalda, & alios; & specialiter negat de actu Fidei, quia ille debet habere pro objecto testificationem certo divinam, obligantem nos ad assensum certum licèt obscurum, & sine formidine. Pro cujus doctrinæ intelligentia, *disputat.* 2. *cap.* 2. triplicem distinxit locutionem Dei. Unam immediatam, & per se ipsum ut in Jordane, & Tabor. Secundam, per creaturam rationalem loquentem nomine ipsius Dei, & testantem se audivisse à Deo: talis est locutio divina per Prophetas; Et ad hanc reducitur locutio per Ecclesiam, vel per Parochos, quę saltem originativè est divina.

636 Tertia, à duabus istis solum ratione distincta, & utrique communis, est locutio plusquam probabilitèr divina, id est certo divina (sive certitudo sit metaphysica, sive physica, sive moralis) obligans ut obscurè credatur assensu certo, & sine formidine, quia taliter est proposita, & talibus adminiculis munita, ut certo referat divinitatem sui Authoris, ut testificantis talem rem. Undè verè esset hæreticus, qui dissentiretur Mysterio, de quo sic constat dictum esse à Deo.

637 *Tract. ergo 4. disput. 3. cap. 5.* tales actus non posse habere idem objectum probat 1. Quia objectum Fidei supernæ essentialitèr est locutio moralitèr divi-

pa

na, vt indicant divinitatem sui Authoris. Atqui actus de tali objecto vt tali, necessario est supernus, & nequit esse naturalis. Ergo actus naturalis nequit habere idem objectum essentiale, ac actus supernus. Minorem probat: Quia talis actus importat essentialem connexionem cum tali locutione vt superna & vt divina, requiritque illam vt sic; taliter quod nequeat absque illa poni in rerum natura. Nullus autem est actus naturalis requirens essentialitèr aliquid supernum: aliàs non posset poni per solas vires, & efficaciam naturæ, ac per consequens ipso desineret esse naturalis, & deberet esse supernus.

638 Hoc argumentum facilem habet solutionem ex dictis *à num. 132. de Visione, & hic à num. 532* (præcipuè cum sit assensus de objecto superno non quidem à se ponendo, sed jam ab alio posito, & propterea potest ei vtraque solutio ibi posita accommodari) Etenim duplici modo consideranda est testificatio moralitèr divina & superna. Primo, solum objectivè & expressivè, & in actu signato expressato. Secundo, prout exercitè, & in re divina. Tunc solum, quando hoc secundo modo est petita specificat actum supernum. Nam pro primo sufficit actus naturalis in substantia & modo. Etenim dum Hæreticus negans Eucharistiam, credit Trinitatem, illi assentitur quia Deus dixit in Scriptura. Idem ergo motivum, quod Catholicus in sua Fide expressat, (nempè assentior Trinitati, quia Deus ipse testificatur eam) idem inquam expressat Hæreticus: sed actu naturali, solum connexo cum Mysterio & testificatione vt divinis objectivè, sed non vt divinis exercitè, & in re, quia etiam si falsi essent, actus hæretici manerent ijdem omnino, ac antea.

639 *Probat secundo*: quia infallibilitas Fidei probatur à Divo Thoma, & Catholicis communiter ex objecto formali ipsius. Ergo nequit actus naturalis convenire cum Fide superna in objecto formali. Aliàs conveniret etiam in infallibilitate, & certitudine circa Mysteria revelata. Confirmamus nos hoc argumentum: quia ex objecto formali superno probari solet à Theologis actuum supernaturalitas. Respond. 1. duplicem esse certitudinem in actibus. Vnam formalem, & entitativam sumptam à principijs determinatis ad verum. Alia est certitudo sumpta solum ab immobilitate objecti, & non à natura actus, qui quantum est ex parte sua, & suorum principiorum, posset non esse verus. Infallibilitas ergo objecti formalis, solum probat vnam, vel alteram certitudinem; non autem formalem determinatè, nec supernam. In Christianis autem probare solet supernam, quia cum jam sint elevati ad statum supernum, supponuntur habere principia superna, ac per consequens, & elicere actum supernum, si honestè illis vti vellint.

640 Ad confirmationem respond. 1. Ex objecto formali in Christianis colligi supernaturalitatem actus modo dicto. Respond. 2. ex dictis *in Tomo de Incarnatione, à num. 138.* iam posse dari circa objectum formale expressatum naturale, v.g. sublevationem pauperis, actum entitativè supernum (sicut & scientia infusa superna) quam detur naturalis. Diversitas enim vtriusque actus summitur à principijs supernis, & à ratione *sub qua* inexpressata, quę quidem pro actu superno debet esse superna; non autem à ratione formali *qua* expressata. Ex his sequitur, quod si objectum formale supernum probaret supernaturalitatē in actu, adhùc non inde inferri quod actus supernus, & naturalis nequeant habere idem objectum formale naturale: permisso quod non possint idem supernum.

641 Respond 3. & notabilitèr: Ex objecto formali supernaturali, probari quidem aliquam supernaturalitatem in actu, sed non entitativam, aut formalem, atque essentialem, sed tantum remotam originariam, aut derivativam. Quatenùs (licèt in re & de facto talis actus sit entitativè naturalis, & productus solis viribus, & inductione naturæ) fortè prærequirit in suis inductivis remotissimis, scilicèt in suis Avis, vel Proavis aliquam præsuppositionem supernam vt conditionem, vel requisitum. V.g. dum Hæreticus instruitur à suo Parocho Hæretico de Trinitate testificata à Deo, ille assensus entitativè naturalis, non potuisset poni nisi Deus jam revelasset Trinitatem, quia nullius hominum talem notitiam præbere potuisset: quæ postea de manu in manum per instructionem naturalem venit de vno hæretico in aliū vsque ad istum per prædictum Parochum. ¶ Solam ergo nunc supernaturalitatem remotam probat de per se objectum formale expressatum supernum, quæ vera supernaturalitas non est, sicut nec motio Christi in Eucharistia de vno loco ad alium; nec deambulatio Petri reproducti versus diversa loca. Sicut enim libertas actus prædefiniti solum pensatur penes principia proxima in differentia, & non penes remotam applicationem ipsorū, ita & naturalitas operis penes vires naturales proximas, & non penes requisita remota. De quo *num. 44. de Attributis.*

642 3. Probat *num 48.* Quia objectum formale actus superni, & naturalis nequit esse idem in ratione formali *sub qua* objectiva; quia hæc summitur ex naturalitate, vel supernaturalitate modi tendendi ipsius actus in objectum, & hæc apud nos diversificat ordinem supernum & naturalem, & sic nequit esse idem. Nec 2. potest esse idem objectum intelligentiæ apprehensivę, nec assensivę. Pro cujus explicatione nota, quod ipse vocat intelligentiam apprehensivam apprehensionem quandam de objecto aliquo evidenter viso, vel saltim evidenter cognito, & non per enigmata: quæ quidem intelligentia evidens, præcedit necessario quęcumque assensum de quocumque objecto, ac per consequens assensum, sive judicium de tali objecto formali. Et hoc objectum nequit esse idem respectu actus superni & naturalis; siquidem, cum debeat esse evidētèr cognitum, nequit cognosci nisi per actum supernum, & non per naturalem. Intelligentia autem apprehentiva pro actu Fidei semper reducitur ad miraculum vt miraculum, vt ab objectum suum.

643 Nec 3. potest objectum formale vtriusque assensus, sive intelligentię judicativę, & assertivæ esse idem, quia respectu Fidei objectum formale est ipse Deus testificans. Respectu verò actus naturalis est ipse Deus vt cognitus ex creaturis. ¶ Nec tandem 4. potest dari identitas in objecto totius habitus, quia repugnat quod Deus, & revelatio, &c. qui sunt objectum formale totius habitus Fidei, possint adæquari per potentiam, vel habitum naturalem. Imò potest dari revelatio inattingibilis per aliquem actum naturalem. V.g. si Deus decerneret, vt homines nullum actum naturalem credendi exercerent, & tale decretum hominibus revelaret, non possent illud credere creditione naturali: ergo repugnat identitas objecti formalis totalis vtriusque.

§. II.

SOLVITVR ISTVD ARGVMENT. ET ALIA.

644 AD hoc argumentu. (quod meo videri plus habet de difficili capi quam solvi.) Respondeo ad 1. Concedo ex dictis à *numro. 132. de Visione*, quod diversitas ordinis in actu superno, & naturali summitur à diversa ratione *sub qua* Nos autem non loquimur de identitate in illa, sed in motivo formali cognito & expressato, sive in ratione formali *qua* expressata. Qualis non est ratio *sub qua* stricta, de qua loquimur: & sic nego suppositum, nempè rationem *sub qua* esse rationem cognitam. Visibilitas enim non expressatur ab oculo, nec signatè, nec exercitè, sed solū ab intellectu, respectu cujus nō est ratio *sub qua*. Specificat autē potentiam visivam, non quia ea sit cognita, sed quia sit petita essentialiter à visione petente, vt sit ibi.

Ad

645 Ad 1. de objecto intelligentiæ apprehensivæ, nego quod semper; (imò nec regulariter) sit pro Fide aliquod miraculū, sed propositio Mysterij à Parocho, ut à Deo dicti, v.g. Trinitatis. Quod objectum commune est, ut probavimus, Christiano & Hæretico: quia uterque intuitivè audit à Parocho auditione exteriori auriculari. Ad quam in utroque sequitur assensus propter dictum Dei, tanquam propter motivum formale & rationem *qua* expressiatam. Cum hac tamen differentia, quod Christiano elevato per habitum supernum Fidei dantur à Deo auxilia superna quibus supernè apprehendat, & supernè credat per actus essentialitèr certos à principio superno & sub attingibilitate & ratione *sub qua* superna incognita & inexpressiata. Hæreticus verò eliciat actum naturalem inconnexum ex se: & à principio, & sub attingibilitate naturalibus. Licèt enim intelligentia apprehensiva etiam in Hæretico debeat esse de objecto evidenti, jam est de propositione Parochi circa Trinitatem ut dictam è Deo.

646 Etenim in testificatione Dei moralitèr divinâ, quam ipsi adstruunt proposita à Parocho, & datur testificatio, & datur quod sit evidenter moraliter divine, & de neutro regulariter habet Catholicus, saltim rudis, & simplex evidentiam, adhùc moralem, (tanto quod ad certitudinem conjectivam & supernam ista sola non sufficeret) licèt sit sine formidine ut explicui de credibilitate è n. 474. Vndè hæc evidentia solum videt quod Parochus dicat Deum dixisse: Nō autē videt quod Deus verè dixerit. De hoc enim nulla evidentia datur, nec in Hæretico, nec in Christiano. Non ergo ex divina testificatione apprehensa præcisè, arguitur benè supernaturalitas in actibus. Ex quo patet ad tertium membrum.

647 Ad 4. Respondetur, nos non intendere identitatem in toto objecto habitus, sed solum in ratione *qua* expressiate, per unum vel alterum actum. Imò forsè si intenderemus, nullū esset inconveniens in eo quod habitus naturalis facilitans exhauriat totam rationem formalem *qua* expressiatam habitus superni, (reservata semper sua propria ratione *sub qua*.) Velet enim Hæreticus negans unum Articulum manens Hæreticus omnes alios credere quia Deus dixit, si per media naturalia proponantur. Et postea credere illum Articulum quem negabat, dissentiendo alteri antea affirmato; & sic verificabitur elicuisse assensum creditivum circa omnes Articulos. Quod si facto illo decreto à Deo, non posset elicere creditionem naturalem, id solum esset verum de per accidens. Quo ruit totum argumentum.

648 Probat 4. Quæ omnis cognitio superna, est doctrina superna. In actu autem discendi reperiuntur duo formalitèr, vel æquivalentèr. Nempè credere doctrinæ, & cognoscere signa quibus Deus loquitur nobiscum, sicut cognoscere miracula, est cognoscere talia signa. In cognitione autem experimentali miraculi semper reperitur habere pro objecto formali, aliquid supernaturale ut tale. Hæc autem in actum naturalem nō cadunt. Ex quibus sequitur idem dicendum in volitionibus. Quia volitio superna semper attingit objectum formale. (Id est sublevationem miseriæ, propter quam vult eleemosynam) prout subest doctrinæ, & propositioni supernæ, atque à Deo inspiratæ. Quod non convenit volitioni naturali. Hoc argumentum licèt aliquid probaret de Fide irregularitèr producta, secùs de nostra regulari. Igitur.

649 Respond. ad argumentum, solum probare de credente revelationi sibi ipsi factæ. Solùm enim ipse potest habere cognitionem experimentalem signorum in ratione signorum. Vel si probet de creditione per miracula experimentalitèr cognita, id non est loqui de Fide, & creditione modo regulari quæ à nobis fit, & de qua nos loquimur. In nobis enim nulla datur specialis notitia experimentalis de aliquo superno, ut superno. Credimus enim Mysteria propter dictum Dei, de quo dicto nulla inest nobis cognitio experimentalis. ¶ Nec obest nos experiri in nobis firmissimam certitudinem Mysteriorum Fidei. Atqui talis certitudo de Mysterio obscuro essentialitèr est connexio cum illo, ac per consequēs supernaturalis: ergo. Respondeo enim quod sola certitudo formalis, & entitativa est connexio, & est superna, non autem subjectiva. Nos ergo experimur certitudinē, & adhæsionē ad Mysteria; sed non sū differentia formalis à subjectiva, in qua consistit supernaturalitas ut talis.

650 Nec verum est, quod Author infert de volitionibus. Etenim tam superna quam naturalis de sublevatione per eleemosynam, est de eodem motivo, & ratione formali *qua* expressiata. Illud enim da illuminatione per doctrinam supernam, non est ratio volita, sed protegens, & petita & se habens tanquam ratio *sub qua* respectu actus superni, ut superni. Sola ergo sublevatio est quæ volitur ratione sui. Voluntas enim eleemosynam dat totalitèr propter miseriam pauperis sublevandam. Nec de hoc datur aliquid aliud experimentalitèr expressiatum, aut volitum.

651 Inter alia argumenta objicit sibi, quod Gentiles eliciunt actus supernos, sine ulla cognitione experimentali objecti superni, quia illud non attingitur sine Fide. Cum autem Fides sit ex auditu, nec possint audire sine prædicante: indè est, quod in ipsis nequeat dari talis cognitio experimentalis. Quod autem in ipsis debeant dari actus superni, probat; quia illi requiruntur in ipsis pro posse converti ad Fidem. Respondet ipse hic *disput. 3. cap. 5. num. 35.* distinguendo triplicem vocationem, (id est prædicationem, vel quasi) scilicèt generalem, specialem, & specialissimam. Generalem ad Fidem de uno Numine remuneratore: vel specialem ad Fidem veteris Testamenti, quæ erat in solo Israel: vel specialissimam ad Fidem novi, quæ est in Ecclesia Catholica.

652 Prima, communis est omnibus Gentilibus, & audita saltim à Parentibus, quæ Fides vera est, & à Deo: Licèt Dæmon ex eo principio occasionem sumpserit decipiendi homines, docendo se esse verum illud Numen. Ex quo principio secundum sa, & ex machina universi ab omnibus cognita, possunt quilibet Gentiles cognoscere verum Deum, & adorare; & ex hoc, atque ex observatione legis naturalis possunt se disponere ad Fidem, & accipere à Deo illustrationes supernas, pro operibus supernis ante Fidem Catholicam sibi notam, ex sola vocatione externa communi. Ex illisque elevantur ad statum, in quo possint opera superna exercere.

653 Sed mihi respondendum videtur in Gentilibus regularitèr ante Evangelium illis prædicatum, nulla dari in ipsis opera superna, nec libertatem supernam proximam ut se disponant ad Fidem, sed remotam. Nec enim Deus ab ipsis postulat, quod se alia vie disponant ad prædicationem & Fidem, quam removendo prohibens, nempè impediendo peccata contra legem naturalem. Si enim hoc præstiterint, Dei providentia disponet illis de prædicante & instruente, ut concipere possint Fidem ex auditu.

654 Alia sibi objicit argumenta loco citato, quæ solvit per doctrinas satis difficiles, & non admittendas: qualis est, v.g. quod dum volitio & desiderium naturale appetit visionem supernam, objectum ipsius non sit Visio Dei ut talis, sed quædam prædicata communia Visioni Dei, & alijs cognitionibus magnis. Probavi enim urgentissime à *num. 127. de Visione*, ex Divo Thoma, & ratione: Visionem supernam expressivè, & objectivè ut talem, desiderio & Spe naturali appeti ab Hæreticis. Æquè difficilis est illa doctrina, qua nititur probare nos de facto, licèt non habeamus evidentiam experimentalem de supernis ut sunt participatio divi-

na

ex naturæ, habere eam de aliquo proprijssimo supernorum ut talium: Quod mihi regulariter inverisimile est; nam certitudo sine formidine quam experimur in nobis circa Mysteria Fidei, jam est dictum quod est communis formali & subjectivæ, ac per consequens experientia non est de ea specialiter, secundum rationem supernam.

ARTICVLVS IV. & §. I.

ILLATIO DE SVPERNATVRALITATE, AVT naturalitate, connexione, & certitudine Fidei.

655 EX dictis sequitur 1. Fidem non esse supernam ex solo objecto & motivo superno expressis, ut diximus de Hæretico assentiente Trinitati, quia Deus dixit. Nec dicas: quod si motivum esset, quia Deus dixit, etiam assentiretur Eucharistiæ, quam etiam Deus dixit: siquidem eadem est ratio. Respond. quod etiam assentiretur, si existimaret Deum dixisse; quia tamen existimat Deum tale quid non dixisse, sed metaphoricè, & in figura locutum fuisse; ideò dissentitur Eucharistiæ. *Vide Tractatum de Visione, quæst. 2. artic. 4.*

656 Nota 2. Nos non egere de Fide in hoc Articulo, quæ nititur testimonio naturali Dei ut Authoris naturæ: quam esse possibilem, saltim in pura natura, censeo probabilius cũ Ripalda, & alijs Recentioribus. Ratio est: Tùm quia naturaliter evidenter potest nobis constare summa, & infallibilis veracitas Dei, & quod si loquatur nobis, potest credi certissime. Quod autem loqui possit cum hominibus, vel Angelis, ut Author naturæ, de rebus naturalibus, nulla apparet repugnantia; nam cum sit Caput, & Gubernator totius naturæ, potest imponere leges circa illam. Talis autem locutio, sicut & creatio, verè erit naturalis; quia de re purè naturali, & à Deo ut Gubernatore naturali. Et insuper, quia loqui de naturalibus, non est participatio Dei ut Dei, sive de proprijssimis Dei, sed quid commune Deo, & naturæ creatæ: ergò assensus de re sic à Deo dicta, erit Fides naturalis.

657 Adverte tamen, quod Deus non poterit loqui Mysteria superna tali locutione naturali; quia cum esset necessario locutio vera & connexa cum ipsis, essetque entitas infallibilis superni ut superni, necessario esset superna; esset etiam participatio Dei ut Dei; quia connexio infallibilis cum superno ut tali, est proprijssima actuum specialium Dei ut Dei. Quod si in Sacra Scriptura reperiuntur locutiones de rebus naturalibus, non propterea sunt naturales; nec Fides nostra propter illas erit de facto naturalis; quia tales locutiones imbibunt essentialiter divinam intentionem significandi, quæ de facto est superna propter finem supernum: tamen in pura natura esset naturalis.

658 Assero ergo: Fides Theologica in Christianis de facto est superna, & est talis quoad substantiam, & non solùm quoad modum, extrinsecamque ordinationem ad finem supernum. Ita Theologi communiter contra paucos. Probat. ex Ioan. 6. *Nemo potest venire ad me, nisi Pater meus traxerit eum*: ergo non viribus naturalibus; venire autem ait credere, ut constat ex contextu. Idem patet ex Concilijs apud Ripald. *tom. 1. disputat. 4. sect. 3.* Probat. 2. ratione: quia actus Fidei in nobis per suam tendentiam est certus de Mysterio propter revelationem: ergo connexus entitativè cum superno ut tali: ergo & per illam est participatio Dei ut Dei. *Vide in Tract. de Visione, quæst. de Ente supernaturali.*

659 1. Quia habitus per se infusus est entitativè supernus, & actio procedens ab illo ut specificè tali, eo ipso est superna, quia est à superno ut superno: ergo & actus productus per talem actionem & principium, erit entitativè supernus. Tùm quia habitus infusus datur ad talem actum, ad simpliciter posse: ergo pro illo natura ex se non habet posse. Tùm quia Concilia clamant necessitatem gratiæ & divini adjutorij, præcipuè ad actus Fidei, Spei, & Charitatis: ergo quia sunt entitativè superni. Confirm. quia si dantur Virtutes per se infusæ & supernæ, debent habere actus entitativos specialiter suos, & qui fiunt ab ipsis ut ipsis: ergo erunt entitativè superni, quia à principio superno ut superno, & de istis sæpè intelliguntur Concilia.

660 Objicies 1. Concilia petunt gratiam ad actus supernos, ut fiant prout oportet: ergo non ut fiant præcisè. Respond. nego consequens, de actu Fidei; nam in hoc, & similibus, idem est fieri à Catholico, vel ab habente principium supernum, & fieri prout oportet. Licèt enim ly *prout oportet*, aliquando sonet ordinationem extrinsecam ad finem supernum, sive salutarem; sæpè tamen sonat differentiam essentialem unius actus ab alio, ut in Fide Catholici comparata cum Fide hæretici; quod colligitur ex tendentia entitativa in illo ad supernum sub ratione superni.

661 Replicabis: PP. & Concilia, cum loquuntur de actibus salutaribus, & prout oportet; constat, quod aliquando intelliguntur de supernaturalitate quoad modum extrinsecum: ergo nihil manet, per quod probetur entitativa supernaturalitas, & intrinseca Fidei, & aliorum actuum. Respond. distinguendo anteced: possunt intelligi de modo, dum loquuntur circa subjectam materiam, & circa actiones inconnexas cum supernis, concedo antecedens. Circa omnem materiam, nego anteced. & consequens. Ratio est: Tùm quia sæpè ad ipsam operationem, pro posse & pro simpliciter posse, requirunt gratiam, & non solum ad extrinsecam ordinationem. Tùm quia, si ipsa entitas per se ipsam sit de superno ut superno, etiam inde constat supernaturalitas entitativa, ut habente principium supernum, specialiter destinatum à sua natura ad similes operationes.

662 Objicies 2. Si actus Fidei esset supernus entitativè, cum sit vitalis, non posset habere causam principalem vitalem; eam tamen habet si sit naturalis: ergo. Probatur anteced. nam non esset intellectus utpote improportionatus, & ob id est instrumentum: non habitus, nec species impressa, nec Deus, quia non sunt causæ vitales. Respond. si quid probat hoc argumentum, probare contra visionem Beatam, & omnem actum supernum. Nego ergo anteced. Primo: quia habitus est Virtus principalis vitalis: non vitalis sibi, & ut *quod*, sed vitalis intellectui & ut *quo*. Tunc enim principium est vitale, quando natum est habere immanenter operari intra suum suppositum. Respond. 2. juxta alios, intellectum ut elevatum esse causam principalem totalem, quia prout sic jam est vitalis & proportionatus. Resp. 3. Intellectum esse causam principalem, & non instrumentum, etiam si ex se sit improportionatus. Instrumentum enim est, quod præcisè operatur ut motum ab alio agente; intellectus autem operatur ut se movens ab intrinseco per habitum. *Vide Tractatu de Visione, quæst. de Lumine, artic. ultimo.*

§. II.

DE CONNEXIONE, ET VERITATE FIDEI. Ubi & de Veritate testimonij Dei.

663 QVæritur: An sit necessario vera & connexa cum objecto credito? Affirmo cum communissimo & ita verā, ut nec divinitus possit esse falsa, nec de re purè existimata. Tùm quia, Deus nequit divinitus testari falsum, de quo supra *nu. 229*. Tùm quia Fides, cum sit Virtus mentis, differt essentialiter à Vir-

tute voluntatis; quia ista est de re honesta ut apprehensa; at illa est de re ut verè & exercitè tali, quia veritas ut talis, est perfectio essentialis intellectus, saltim connotativè. *Vide supra de Veritate Fidei.*

664 Objicies 1. hæc propositio: *Ecce Virgo concipiet.* fuit vera & modo est falsa, cum sit de futuro: ergo. Nego antec. quia id respectivè ad tempus, quo protulit Isaias, semper est verum, & qui illam repræsentando tempus Isaiæ profert, verum profert. Nec ex hoc sequitur, quod hæc propositio sit sempiternæ veritatis: non enim, nam licèt sit sempiternè vera respectivè ad tale tempus, non est sempiternæ veritatis, quia veritas sempiterna est de objecto absoluto, & præciso ab omni tempore. Vndè in actu Fidei divinæ, Veritas, vel est relatio, & connexio transcendentalis cum objecto ut exercitè est, vel si sit secundaria & prædicamentalis, est secundaria indispensabiliter, sicut coexistentia creaturæ ad Deum.

665 Objicies 2. In falsitate Fidei nulla apparet contradictio. Nego, quia esset Virtus superna mentis ut supponimus, & non esset; quia Virtus mentis debet esse de vero ut exercitè, & in re vero, quia sola hæc veritas est intellectus perfectio. Vndè licèt Fides sit de objecto contingenti, tamen ipsi nequit esse contingens veritas, quia determinata est à principio superno suo, non tendere in aliud nisi ex suppositione, quod verum sit; quam essentialem determinationem à principio, quia non habet visio ocularis, contingere potest, ut aliquando sit falsa.

666 Objicies 3. Visionem Beatam affirmantem, non solum suum jus perpetuo durandi, sed suam durationem perpetuam in re, posse divinitus falsificari, quia potest divinitus destrui: ergo. Probat. antecedens: quia aliàs daretur creatura, quam Deus semel productam, nec divinitùs posset destruere. Nego anteced. & distinguo probationem; quæ non posset divinitùs destrui, ex suppositione decreti, concedo; sine illa nego. Etiam omnes Authores concedunt, visionem non posse destrui ex suppositione decreti; cum autem ista visio per suam essentiam supponat decretum, & in illo videat suam durationem, in ista inseparabilia sunt existentia sua absoluta, & suppositio decreti; & sic nihil mirum, quod ista non possit destrui. *Vide me Tract. de Visione, quæst. 8, artic. 2.*

667 Objicies 4. Deus potest dispensare in morte innocentis: ergo & in mendacio. Semel autem posito, quod mendacium non sit malum, poterit Deus, saltim divinitus mentiri, & Fides reddi falsa. Confirmatur: quia potest dari casus in quo utilitas mendacij præponderet damno deceptionis (v. nempè ad defensionem vitæ totius Reipublicæ necessarium esset mendacium leve, à quo deceptus desisteret Tyranus à Republica destruenda.) Respondetur ex P. Antonio Perez *disput. 3. num. 16.* concesso antecedenti, negando consequentiam; quia mors innocentis sive homicidium, eatenus est malum, quatenùs fit invito Domino vitæ & mortis. Posita autem dispensatione, jam earum Dominus non esset invitus. At mendacium ex se est malum: quia est inordinata locutio destructiva humanæ societatis & credulitatis. Taliter, quod si una sola vice esset licitum ex dispensatione; pro omni maneret suspectum, etiam in ipso Deo, quia oriretur dubitatio. An adsit dispensatio.

668 Ad confirm. Respond. 1. quod præponderantia non est summenda à solo casu determinato, sed à sequella in alijs, & sic damnũ de eo quod deceptio licita sit pro uno casu, præponderat vitæ totius Reipublicæ. Respond. 2. Quod quando utilitas pendet à permanentia universali prohibitionis, ut in præsenti, (non enim crederetur tali dicto nisi ex suppositione, quod mendacium est illicitum, & indispensabile,) non est ampliabilis, etiamsi maxima sit, & damnum deceptionis sit leve, quia mendacij admissio inducit damnum, non solum pro isto casu levi, sed damnum transcendens pro quocumque casu: siquidem reddit insecuram, & suspectam quamcumque locutionem: & sic præponderat damnum cuicumque utilitati.

669 Objicies 5. Quod locutio non affert obligationem dicendi verum, ut patet in mentiente, invincibiliter existimante licere, & obligare. Tunc enim Deus præciperet mentiri. Respond. P. Perez: quod ille tunc non loquitur nisi late, quia nullum contractum facit, sicut nec psittacus, aut nos dum loquimur cum cane. Sicut nec emittit vota Religionis, qui ignorat se obligari per ea. Sed ista mihi non placent: quia verè talis loquitur libere contra mentem, & sæpè contractum facit, quod non evenit in illis votis Religionis, quia non vovet, nec promittit, qui non intendit se obligare. Respond. ergo aliter, illum ex præcepto Dei & Rationis, solum mentiri indirectè, sive in alio. Directè enim præceptum, & intentum solum est conformare locutionem cum Fide, sive cũ credulitate, quod jam præstat. *Vide n. 238.*

670 In fine nota 1. locutiones equivocas in Scriptura ex justa causa, non esse falsas. Quia sufficit pro eis verificatio in uno sensu. Secundo, pro dictis *Tractatu de Visione,* & hic à *num. 666.* Si repugnet visio Beata indestructibilis affirmans se duraturam (eo quod creatura destructibilis sit à Deo libere, libertate distincta à libertate primæ productionis,) sufficiet pro quiete Beati visio affirmans ipsum in æternum fore Beatum per ipsam, vel per aliam visionem, si destruatur ipsa, vel per aliam cognitionem reflexam, ut jam diximus suo loco. ¶ Tertio: licèt significatio vocum pendeat à placito hominum. Si illi instituant quod istæ voces: *Alius homo est productus* significent, quod alius mundus est productus: non propterea sequitur, quod Omnipotentia Dei summe veracis, manebit impedita producere tales voces in aere si voluerit, nec quod talis productio sit locutio falsa. Quia Deus non est alligatus in sonitibus producendis in aere, sequi hominum institutionem, nec illæ voces erunt locutio Dei. Ita tenet Antonius Perez *disputat. 3 num. 19.* Sed ego conformiter ad dicta supra *num. 264.* crederem non posse Deum in aere tales voces miraculose producere, nisi facto præconio de non conformatione sui in illis, cum institutione hominum. Aliàs vox Patris in Iordane, & in Tabor, etiam fieret suspecta.

§. III.

DE CERTITVDINE & CONNEXIONE FIDEI.

671 QVæritur: An Fides sit essentialitèr certa? Triplex est certitudo, formalis, objectiva, & subjectiva. Illa est adhæsio & connexio cognitiva actus ad veritatem objecti in re & exercitè, essentialitèr proveniens à principijs determinantis ad actum ut necessario verum, v.g. ab habitu, & à divina authoritate. Objectiva est, quæ provenit ab objecti immobilitate. Subjectiva verò ab affectu, vel tenacitate subjecti. Hæc ultima non est propriè certitudo.

672 Assero ergo, quod Fides est essentialitèr certa & judico esse Fidei dogma, traditum in Sacra Scriptura. Probatur: nam *cap. 3.* Thobiæ, hæc habentur: *Pro certo habet omnis, qui in te credit.* Item 2. *ad Timotheum 1. Scio cui credidi, & certus sum, quia potens est depositum meum servare.* Item Actor. 2. pro certissimo ponitur, quod credendum est. Dicitur enim: *Certissimè sciat omnis Domus Israel.* Et Concil. Triden. *sess. 6 Canon. 9* ait: *Certitudinem Fidei esse talem, cui nequeat subesse falsum.* Et confirmatur comparationibus, quibus utitur Sacra Script. interpretantibus Patribus.

673 Ex his sequitur, quod non solum est certa objectivè, sed formalitèr: Tùm quia textus commodè intel-

tel-

telligi possunt de vtraque. Tùm quia actus Fidei divinę est tam infallibilis ex parte principij, vt nequeat non esse verus. Nec dicas 1. ex Durand. Ergo nō esset necessaria pia affectio. Nego consequent, quia cum objectum attactum per actum certum sit obscurum, & non convincat intellectum, requiritur pia affectio ad determinandum intellectū, vt vtatur habitu, pro eliciendo actu essentialitèr certo. Nec dicas 2. quomodo ergo sunt dubia, saltem indeliberata? Resp. hoc probare, non esse intellectum æquè certum subjectivè; benè verò formalitèr & objectivè.

674 Assero etiam, esse simplicitèr certiorem quolibet actu naturali. Est contra Durand. Almajn. Hugo, Victorin. & alios. Probatur: quia Div. Thom. *quæst* 4. *artic.* 8. ait: Fidem esse certiorem alijs scientijs, eo quod vnumquodque judicatur secundum suas causas, causæ autem sive principia Fidei sunt, ex parte objecti prima veritas revelans, vt ait Divus Thom. ex parte potentię principium supernum, quod quidem ex natura sua est magis determinatum ad verum quam intellectus, species impressa, & alia principia naturalia; cum ista sæpè fallant.

675 Objicies; intellectus vt est principium illius actus, & simil. ū: *Quodlibet est, vel non est*; iam est principium determinatum ad verum vt tale exercitè, & in re, quam sit habitus Fidei. Probatur: quia etiam illud est metaphysicè infallibile; ergo est tam certus ille actus, quam assensus Fidei. Respond. negando assumptum. Licèt enim sint aliqui actus evidentes, metaphysicè infallibiles ex parte objecti, sed non ex parte ipsius principij secundum se; sicut actus procedentes ab habitu Fidei, essentialitèr determinato ex se ad verum attingendum, ex suppositione veri.

676 Vndè licèt intellectus per illa prima principia naturalia sit magis certificatus de objecto subjectivè; secùs formalitèr; quia connexio cum objecto vt vero strictior est in assensu Fidei ex parte sui principij specialis, quam in assensu principiorum. Licèt autem in communiori sententia veritas nequeat esse major aut minor in vllo actu, consistatque in indivisibili, etiam in actu contingentèr vero; secùs est de certitudine, quæ licèt sit metaphysica, attenditur penès titulos, quos habet majoris, vel minoris determinationis ex parte principij ad veritates.

677 Ex his communitèr dici solet assensum Fidei esse æquè certum formalitèr, ac quemlibet alium actum supernum scientiæ infusæ, imò & Visionis Beatæ. Licèt enim illi, vtpote evidentes, magis certiorem intellectum faciant, reddendo magis securum & magis repellentem dubia, id solum verificatur de majori certitudine subjectiva; secùs de formali, & quantum ad illam certiorationem, quæ consistit in connexione determinatissima ad verum prout exercitè verum, sumpta ab essentiali determinatione sui principij ad illud. Sed quantum attinet ad Visionem Beatam, alij tenent esse certiorem extensivè à principio ex parte objecti certiori. Sed res est parvi momenti.

§. IV.

ALIQVA DE RATIONE QVÆ, & SVB QVA, & de duplici connexione.

678 EX dictis in tota hac Quæstione sequitur 1. Quod licèt actus naturalis, & supernus possint habere idem objectum materiale & formale, sive idem motivum & eandem rationem *qua* expressatam, & distinctè tactam objectivè: secùs eandem *sub qua*. Etenim actus vitalis habere potest duas connexiones cum suo objecto, vel termino: Vnam intentionalem & repræsentationis, sive expressionis. Aliam entitativam & essentialis & indispensabilis exigentiæ, & petitionis. Prima est communis tàm actui superno quàm naturali: tàm certo quam probabili sive incerto; quia specificatur, specificatione essentiali repręsentationis, ab objecto repręsentato, sive expressato. Sic iste actus *Turca dormit media nocte*, qui in vidente somnum est evidens, & in nobis probabilis; in vtrisque specificatur à somno specificatione essentiali objectiva & expressionis.

679 Altera connexio est entitativa & essentialis, ob quam objectum debet esse tale exercitè & in re, quale actus repræsentat, sive exprimit; & hæc est specificatio exigentiæ & petitionis indispensabilis, quia actui essentialitèr vero, & certo essentiale est, quod objectum exercitè & in re se habeat prout actus dictat: quod non habet actus probabilis, & contingentèr verus. Pro qua diversitate invenies optimum exemplum declarativum à *numer.* 186. *de Visione Dei*. Vbi diximus, quod cognitiones certa, & probabilis differunt, sicut Sacer Scriptor, & Comœdus in Theatro. Iste enim solum curat de re vt bene repræsentabili, sive repræsentata sit vera in se, sive fabulosa: quia ad bonam repræsentationem, nihil interest veritas exercita rei repræsentatæ. At Sacer Scriptor non solum se habet de per se ad res vt benè scriptas, sed ad ipsas vt in re, & exercitè veras, quia est Magister Veritatis. Vndè actus certus supra probabilem, (cum quo convenit in repræsentatione & connexione intentionali ad idem objectum,) addit connexionem physicam cum re vt verè & exercitè tali. ¶ Similis datur diversitas inter creditionem supernam, & naturalem de Mysterio revelato. Naturalis enim est vera ab immobilitate objecti solum, non autem ex se. *Vide de hic num.* 283.

680 Præter has differentias datur alia sumpta à ratione diversa *sub qua* essentialitèr petita; sed tamen non expressata, & ab hac solet sumi, tùm diversitas ordinis. Tùm diversitas potentiæ, & stat in attingibilitate diversa per diversa principia. V. g. Visibilitas respectu oculi, & Sensibilitas respectu immaginationis, & Veritas, sive cognoscibilitas respectu intellectus. Amabilitas respectu Voluntatis. In Fide autem superna attingibilitas per intellectum vt superne elevatum; illa enim est ratio *sub qua* specificans, & ponens actum in ordine superno. De ratione *qua*, & *sub qua*, vide me à *num* 139. *de Incarnatione* latè, & à *num.* 132. *de Visione*.

QVÆSTIO XII.

DE ESSENTIA, ET OBSCVRITATE FIDEI.

681 EXPLICVI objectum materiale & formale Fidei, atque propositionem ipsorum à signis, & à vera Christi Ecclesia objectivè; formalitèr verò à judicio credibilitatis, & Pia Affectione. Restat essentiam ejus declarare, quæ tàm quoad habitum, quam quoad actum, ab objecto formali sumitur.

ARTICVLVS I.

DE ESSENTIA FIDEI PRÆSENTIS, EIVSQVE obscuritate.

682 DIvus Paulus Essentiam Fidei, in illis verbis proposuit: *Est substantia sperandarum rerum, argumentum non apparentium.* Nomine *substantia* significat, ipsam esse fundamentum, & vasim totius vitæ spiritualis, vt includentis etiam vitam æternam, quam speramus, & media merendi illam. Vel dicitur *substantia*, quia de objectis sive rebus speratis

à

à nobis, non habemus aliam substantiam sive praesentiam nunc, quam ea, quam nobis facit praesentem in esse objectivo intentionali & aenigmatico Fides divina. Sicut enim dicitur *jusculum de substantia*, illud quod à carne, (dum coquitur) totam carnis substantiam sibi attraxit; sic & Fides trahendo ad se intentionalitèr substantiam rerum sperandarum, merito substantia earum valet appellari, sumpto objecto pro habitu.

682 Est etiam *argumentum*, id est convictio, sive convincentia intellectum convincens, & firmans circa res non visas, ac per consequens circa dictas à Deo; quia non datur alia firmitas pro rebus non visis, nisi ea quae summitur ab habitu superno, & à Deo revelante. Est enim Fides: *Credere, quod non vides.*

683 Vel fortè dicitur simul *substantia, & argumentum*, quia ex n.589. duos actus elicit, nempè judicium credibilitatis, & assensum Mysterij. Dicitur enim *argumentum*, quia est creditio obscura superna convincens. Dicitur *substantia*, quia in propositis Mysterijs (simul cum Regno Coelorum ut bono repromisso, tanquam objecto sperando) fundatur judicium de tali promissione facta, ut verè credibili à quibus rebus sperabilibus evidentèr, vel saltim sine formidine propositis, voluntas piè afficitur, & transit ad captivandum intellectum, ut captivatus credat Mysteria. Et hoc pacto pro utroque simul assensu, uno tanquam dispositione, alio verò tanquam forma credendi, habitus ille & est substantia, & est argumentum. *Vide dicta à num. 493. de igne productivo caloris, & simul alterius ignis.*

684 Quidam largè disputant: An haec sit definitio essentialis Fidei, saltim per ultima verba? Divus Thomas, & multi alij affirmant, quia convincere, & firmare assensum intellectus per dictum Dei, & non visum, convenit in convincere cum scientia, & differt ab illa, quia est assensus de non visis, neque evidentibus, sed dictis à Deo. Alij verbis clarioribus definiunt Fidem: *Adhaesio firma intellectus nitens authoritate Dei obscurè revelante.* Qui tenent, obscuritatem non esse essentialem Fidei, definiunt illam: *Assensus Mysteriorum, quia Deus dixit.*

685 Quaeritur ergo: An Fides sit essentialitèr obscura, id est de objecto non viso, neque evidentèr cognito? Affirmant communitèr Thomistae esse essentialitèr obscuram, tàm ex parte subjecti, quàm ex parte objecti. Recentiores communitèr docent, sufficere, quod sit obscura solum ex parte objecti, ita ut actus assentiatur *quia Deus dixit.* Si verò alius actus, alia via sciat evidentèr tale Mysterium, reddatque intellectum clarum de illo, sitque claritas ex parte objecti; hoc non obest Fidei, quia sunt confusio, & claritas per diversa media, & actus.

686 Nos autem *in Tractatu de Incarnatione, quaest. 22.* diximus 1. Non repugnare Fidem, quae sit essentialitèr obscura ex parte objecti, & subjecti. Tùm quia non repugnat assensus essentialitèr determinatus ad objectum, *ut dictum à Deo*; petendo tamen obscuritatem in ipso subjecto afferente; sicut actus Spei est essentialitèr de bono prout non possesso, sive prout sub modificatione non possessi ab ipso desiderante. Tùm quia plures sunt Virtutes, ut Castitas, Jejunium, Poenitentia, & Obedientia specificatae à suis objectis, non utcumque, sed prout modificatis à conditionibus subjecti, in quo sunt: ergo nec repugnabit assensus essentialitèr determinatus ad objectum dictum prout modificatum à carentia visi & evidentis, existente in subjecto.

687 Secundò diximus: nec repugnare assensum Fidei, qui essentialitèr sit de objecto praecisè *quia à Deo dicto*, quin ex suo conceptu petat talem modificationem in ipso subjecto. Ratio est; quia claritas & confusio de eodem objecto repugnat in eodem actu, sed non in eodem intellectu per diversos actus, & diversa media, sicut nec suspensio, & determinatio simul, illa per apprehensionem, & ista per judicium: Actus enim confusus essentialitèr, confusionem reservat sibi; & non communicat subjecto, si illud aliàs habeat evidentiam per alium actum distinctum; & tunc intellectus esset absolutè clarus de objecto, & secundum quid sive cum addito confusus, sive non clarus, nempè non clarus ex vi talis actus cõfusi. Dixi *ex conceptu suo*: fortè enim evidentia absorbet intellectum, & non relinquit eum assentiri objecto praecisè quia dicto; & hoc non provenit ex repugnantia ipsius Fidei. Sed de hoc infra.

688 Diximus 3. Si inquiratur de Fide existenti, hanc esse de specie essentialitèr obscurę, quia cum possibilis sit una & altera, qualis praesens sit, dicant periti, quibus Deus dedit lucem, nempè Apostoli, Ecclesia, & SS.PP. Divus Paulus obscuritatem indicat per ly: *Argumentum non apparentium.* Divus Petrus vocat eam: *Lucernam, quae ardet in caliginoso loco*; id est in intellectu obscuro, & inevidenti. Ecclesia de Thoma Apostolo, ait: *Quod aliud vidit, & aliud credidit.* PP. communitèr dicunt, quod Fides est: *Credere, quod non vides*: ergo praesens est naturę, & essentię obscurę, etiam ex parte subjecti.

689 Sed adde ibi dictis notabilem advertentiam, quod licèt Fides sit essentialitèr de objecto non viso, id non est intelligendum meo videri de numquam viso, vel evidentèr cognito. Si enim quis postea esset omnino oblitus de tali objecto, amisissetque species impressas evidentes, vel si conservando adhùc illas, esset impossibile, quod excitarentur, quia Deus v.g. negaret concursum ad talem excitationem, non repugno, cur in eo tunc non possit exerceri Fides praesens. Ratio autem est: quia tunc verè ille assensus est de non apparentibus, & verè est lucerna in caliginoso intellectu, & verè est credere, quod non vidit. Hoc pacto, B. Virginem, postquam saepè viderat divinam essentiam, & habebat visionem omnium Mysteriorum Fidei, vel evidentiam per scientiam infusam, saepissimè exercuisse Fidem, dicit V. M. Maria de Agreda, in *Tomo 1. num. 492. de Mystica Civitate Dei*, negante Deo concursum speciebus evidentibus: & praecipuè ait, id contigisse, dum credidit Angelo Incarnationem annuntianti.

690 Idem contingebat in Divo Paulo: Qui in raptu vidit divinam essentiam, & ex D. Thom. adducto in materia de Visione, Mysteria ipsa Fidei, quod praedicaturus erat. Incredibile autem omnino est, quae circa ea quae viderat de Deo, nec circa tot, & talia Mysteria sibi revelata, numquam exercuerit Fidem. Facilius enim est dicere, quod Deus impedierit usum specierum evidentium earumque excitationem, ut posset exercere Fidem. Quod vel non erat miraculum attenta natura status Viatoris. Vel si esset, renuendum non est; ut universalis Magister exerceret Fidem quam docebat; sicut nec renuitur in daemone impeditio specierum, & alucinatio circa cognitionem Adventus Christi.

ARTICULUS II.

SOLVUNTUR ARGUMENTA.

691 Objicies 1. Ergo Philosophus Christianus habens evidentiam de existentia Dei nequit circa istam habere Fidem. Sed hoc est absurdum: ergo & illud. Minor probat. 1. Quia non posset iste accedere ad Deum, cum non possit credere, quia est. Paulus enim dicit: *Accedentem ad Deum oportet credere quia est, & quod inquirentibus se remunerator est.* Probatur minor. Secundò: Quia esset pejoris conditionis quam Rusticus, siquidem iste potest de omni Mysterio, etiam de existentia Dei exercere Fidem. Philosophus autẽ defraudaretur de Fide, de excessu certitudi-

di-

dinis supra evidentiam naturalem, & etiam merito Fidei.

692 Hoc argumentū valdè urget Pater Suarez. Si respondeas 1. cum Thomist. Paulum loqui solum de non habente evidētiam. Contra: Tùm quia ubi loquitur de necessitate Fidei requisitæ ad accedendum ad Deum, ponit distinctè ly *quia est*. Philosophus autem Gentilis etiam debet accedere ad Deum, ac per consequens & credere *quia est*. Si respondeas 2. Quod per ly *quia est*, intelligitur veritas Dei prout proponitur per Fidem, nempè ut est Author supernus modo quo proponitur à fidelibus, scilicèt cum Omnipotentia, & omnium providentia & alijs hujusmodi, quæ probari non possunt ratione naturali. Nam solum hoc pacto constituit Articulū Fidei juxtà D. Thomam, *quæst. 14. de Veritate, artic. 9 ad octavum*. Sed contra: quia ut Author supernus, id est ut Remunerator, continetur in secundo Articulo. In primo autem solum continetur, quatenùs est.

693 Alij autem ut plures Scotistæ admittunt in illo Philosopho Fidem minus strictam, sive latam; secùs Fidem strictam, quia ad primam sufficit assentiri etiam sine obscuritate ex motivo Fidei, nempè quia Deus dixit. Ad secundam autem requiritur obscuritas. Sed contra: Quia Fides de facto existens, & quam Paulus agnovit, & prædicavit, est argumentum non apparentium; ac per consequens obscura. Atqui per vos obscura non datur in Philosopho Christiano: ergo nec datur Fides de qua loquitur Paulus. Et sic adhùc permanet argumentum in sua vi, nempè prima probatio minoris. Si verò Fides debeat esse obscura.

694 Respond. ego aliter, & fortè singulariter 1. Quod evidētia illa habitualis, quam habet Philosophus Christianus, non est tanta quod sufficiat impedire Fidem obscuram. Pro quo nota 1. ex dictis in Materia de Attributis: quod evidentia illa Physica quam ex creaturis habemus de existentia Dei, non est ex illis patentissimis, & valdè convincentibus intellectum. Undè intellectus non sanus vel male affectus & resistens, non facilè convincetur plenè, ut patebit consideranti argumenta, quæ fiunt contra Atheistas, & hoc habet verum etiam cum rationes actualiter ponderantur. Cum ergo illa evidentia in actu non sit facilis introduci, ea transacta, & postquam in habitu introducta est, non est facilis in excitari in tali intellectu, quod faciat in intellectu majorem vim, quam faciat evidentia solum moralis, v.g. de existentia Romæ. Et sic hæc evidentia in nobis non est tanta quanta facit fumus de igne, & radius de Sole; imò nec tanta, quantam faciunt accidentia panis de existentia substantiæ. Undè ego in me experior, quod in promptu tàm facilè credo existentiam Dei quia Deus dixit, quàm credam Trinitatē: quia ob defectum ponderationis actualis, sive inconsiderationis motivorum, in me non facilè excitatur evidentia, quæ sit simpliciter talis. Et sic experior Fidem obscuram strictam & directam de existentia Dei quia ipse dixit, & non evidentiam strictam.

695 Respond. 2. Debere credi de Deo, quod est, & quod Remunerator est, etiam à Philosopho: sed non est necesse, quod quodlibet credatur seorsim, nec directè, nec Fide quę divisim sit de uno Articulo, & divisim de alio, licèt possit: sed sufficit creditio utriusque, sive de uno ut includente aliud. Duplex enim potest esse creditio de existentia Dei. Una exclusivè sic: *Credo quod existit Deus*. Alia inclusivè sic: *Credo quod existit Deus Unus, & Trinus*. Hæc secunda etiam est de existentia Dei, sed ut expressè inclusa in Trino; sicut etiam si credat Deum Remuneratorem supernum: Hæc Fides est formaliter expressè de utroque, licèt per modum unius, & quolibet modo ex his, recognoscit unum supernum Numen, & recedit ab Atheista. Quo pacto quilibet Christianus etiam Philosophus credit de Deo *quia est*, sufficienter ad accedendum ad justificationem.

696 Ex his patet solutio ad secundam probationem. Nego enim quod Rusticus sit melioris conditionis quam Philosophus. Non solum, quia ut volunt Thomistæ, non defraudatur merito Fidei (cum istud liet in præparatione animi ad credendam existentiam Dei, si obscurè proponeretur) nec excessu certitudinis cum illā habeat ejus evidentia participatam à consortio Fidei, & etiam habendo aliàs certitudinem supernaturalem de tali existentia, saltim indirectè prout contentam in Scriptura, vel in alijs Articulis creditis, (licèt hanc certitudinem supernam taceant aliqui Thomistæ esse scientiæ, non autem Fidei, quia non est assensus propter solam Dei authoritatem.) Sed nec est melioris conditionis quantum attinet ad exercitium ipsum Fidei, siquidem etiam Philosophus habet Fidem de existentia Dei, & per æquipolēs omnem (& de omni) redditionem quam Rusticus, inclusam in Deo Uno & Trino creditam. Quod si Rusticus facit duos actus, & Philosophus unum, repetendo illum æquivalet utrique, cum omnes actus Fidei sint ejusdem speciei. Et quoad certitudinem, assero, Philosophum esse cautum per talem Fidem certitudine formali, & certiorem subjectiva quam Rusticus, ratione evidentiæ magis subjectivè certificantis.

697 Ex dictis constat esse incompatibiles in eodem intellectu actum Fidei præsentem, & actum evidentiæ physicę simul circa idem objectum directè tactum. Nec contra hoc verum est primo: Quod evidētia, & Fides se habeant respectu subjecti, sicut lux magna & parva, v.g. radius Solis, & cādela compatibiles. Nego enim, sed se habent contrariè. Imò nec solum ut contrariè divinitus compatibiles, sed ut virtualiter contradictorię, sicut assensus & dissensus. Nec item secundo, se habent sicut scientia, & opinio contrativè sumpta, quia illa fortè sunt compatibiles, cum oppositio præcisè proveniat, ex diversitate motivorum, (quæ verè opinio non est) sed se habent ut sc. certa trahens securitatem, & ut opinio trahens simul formidinem incompatibiles. Sic enim scientia, & Fides pręter diversitatem motivorum ponunt in subjecto claritatem & obscuritatem, quas si sibi reservarent, non esset contradictio; est tamen, quia refundunt illas in ipso subjecto. De his vide plura à *num. 1147 quæst. 22. artic. 4. de Incarnatione*.

ARTICULUS III.
QUID DE HABITU.

698 RESTAT adhùc lis: An uterque habitus possit esse simul sine concurrentia actuum? Vel an habitus Fidei possit esse simul cum actu evidētiæ, saltim transeunte? Hæc quæstio apud Recentior. admittentes etiam actuum simultatem, non habet locum, sed solum apud asserentes, Fidem esse essentialiter obscuram, etiam subjectivè. Plures autem Thomistæ negant de utroque. Alij admittunt de utroque, saltim divinitus. Alij tandem negant de habitibus, & concedunt de habitu, & actu opposito.

699 Censeo 1. eum, qui habet habitum scientię, posse habere simul habitum Fidei creditivum eorundem objectorum, de quibus habet habitum scientiæ, licèt nequeat utrumque actum conjungere. Est enim incredibile, quod B. Virgo, quæ à SS. Patribus sæpè asseritur plena sapientia supernæ Mysteriorum Dei, quęque habuit scientiam per se infusam, propterea perdiderit habitum Fidei: habebat ergo utrumque habitum, ut modo Fidem, modo scientiam exerceret, prout se offerebat occasio. Ratio autem conclusionis est 1. Quia licèt non posset exercere Fidem circa objecta scita, (ostensi impedita exercitio scientię) poterat exercere habendo talem scientiam, circa objecta alia non scita:

go cum habitus Fidei sit idem & indivisibilis pro omni objecto credibili, habendo habitum pro uno scitus, habet et habitum creditivum, etiam aliorum Mysteriorũ, quantum erat ex parte habitus, & Virtutis in actu primo; nam solum sic procedit quæstio.

700 2. Quia non omnes habitus, qui sunt ad actus oppositos, dicunt eo ipso repugnantiam, & incompatibilitatẽ in eodẽ subjecto statim, & in quocũque gradu etiam remisso (etiam si tendant in destructionem paulatim). Sic in magno peccatore, atque vitiosissimo repentinè justificato, remanent habitus vitiosi simul cum habitibus infusis virtutum. Cum enim habituum oppositio non sit, (generaliter loquendo) formalis, & propter se, (nisi addatur aliqua specialis ratio in ipsis) sed effectiva, aut dispositiva, atque medijs actibus oppositis; si isti à voluntate, cui subduntur habitus, impediantur, fieri potest, ut non detur oppositio: ergo poterunt manere tales habitus pro illis actibus, qui nõ impediantur ab actibus contrarijs. Vndè divinitùs non renuerem concedere habitum Fidei in Beato simul cum Lumine Gloriæ, licèt inutilem, & impeditum exercitio suo.

701 Censeo 2. cum D. Thom. *quæst.* 175. *artic.* 3. *ad* 3. & cum alijs Doctoribus; cum Visione Beata transeunti posse compati habitum Fidei, & ita tenet de Apostolo Paulo in raptu vidisse Deum transeunter, & conservasse simul habitum Fidei; non tamen pro tunc exercentis, sed postea. Vidisse autem in Deo Mysteria ipsa, quæ crediturus erat. Patet: Tùm quia vidit ea, quę docturus erat totum mundum. Imò ex Augustino, & D. Thoma, ista fuit causa ut elevaretur ad videndum. De quo *num.* 734. *de Visione.* ¶ Tùm quia vidit Deum Vnum, & Trinum, & plura Arcana, de quibus incredibile est, non exercuisse unquam Fidẽ; maximè si non remansit in ipso species impressa clara de visis, & visione memorativa, sed valde tenuis, & à *vulto*, ut volunt Thomistæ aliqui. Ratio autem conclusionis est, quia visio nullam dicit oppositionem cum habitu Fidei, dummodo iste non exerceatur: oppositio enim est medijs actibus oppositis ut dicebamus. Sic potest quis conservare habitum spei, dum rem possidet transeunter, ad hoc ut transacta possessione, possit iterum sperare: ergo & Paulus conservabat Fidem, ut transacta visione transeunti, iterum crederet.

702 Objecies: Visso Matrito, cessat eo ipso in intellectu videntis, habitus de evidentia morali circa existentiam Matriti: ergo multò melius cessat habitus Fidei in Paulo, viso Deo Trino. Fortè quis negabit antecedens: nempè cessare repentè talem habitum; cessabit autem paulatim per non usum. Dato antecedẽti, nego consequentiam. Ratio est: quia à specie Matriti visi durante, impeditur perpetuo assensus ille, fundatus in eo, quod Matritum existat quia omnes dicunt; & sic habitus ille non poterit ultra habere exercitium; secùs habitus Fidei in Paulo, qui exercebitur circa non visa; imò circa visa, si non mansit clara species visorum, sicut manet Matriti: vel si etiam si mansit, impedita est exerceri.

ART. IV. (PRÆVIVS AD QVÆS. SEQ.)

DE VNITATE FIDEI.

702 NOn est sermo hic de divisione in habitualem & actualẽ; nec in explicitam, & implicitam; nec de actu Fidei interno & externo, quia de his infra. Solùm est sermo: an præter Fidem non discursivam, detur Fides discursiva? Et an actus Fidei multiplicari possint specie?

703 Quantum ad 1. jam respondimus negativè quæstione 7. *num.* 398. Licèt enim assensus ad rem, derivativè à divina revelatione ut tali assentitam, possit esse Fides, ut diximus dum sermo esset de actu expramente Mysterium, & non revelationem; sed non erit Fides, si assẽtus ille sit propter derivationem consequentialiter, & per modum illationis & quatenùs nititur in illo, *hinc sequitur*; quia tunc est scientia Theologica contraposita Fidei, quæ inter Virtutes mentis se habet per modum intelligentiæ, & simplicis attingẽtię, & non per modum scientiæ illativæ.

704 Ad aliam difficultatem: an in suis actibus sit specie multiplex? P. Hurtado *disputat.* 57 *sect.* 3. affirmat, actus Fidei distingui specie. Tùm a diverso Mysterio ut objecto materiali: Assensus enim Incarnationis quia Deus dicit, per suam ipsissimam tendentiam est expressio Incarnationis: ergo specificatur essẽtialiter ab illa, ut ab objecto stricto credito. Etenim objectum strictum specificare essentialiter actus morales, docent communiter Thomistæ *in Materia de Bonitate*. Tùm etiam ab objecto formali, quod est divina revelatio. Etenim non credimus Incarnationẽ, quia Deus revelat creationem mundi; sed quia revelat Incarnationem ut talem: ergo ille assẽsus specificatur essẽtialiter à diverso objecto formali, nempè diversa revelatione. Quod autem revelatio sit diversa, patet, nam est de diverso objecto ut diverso, & etiam derivatur à diverso judicio divino, & à diversa eminentia revelationis, ac derivetur revelatio creationis.

705 Opposita tenens, est communis, vera, & tenenda, asserendumque omnes assensus, licèt materialiter videantur diversi actus, esse actus Fidei ejusdem speciei in linea Fidei, & ut tales solo numero differre. Pro cujus intelligentia nota, diversitatem materiæ, quæ solum se habet impertinenter ad aliquam lineam, non diversificare specie actus comparativè ad illam virtutem, sive lineam. Patet exemplis; quia furtum quatuor dragmarum est ejusdẽ omnino speciei in linea furti, si sit in moneta argentea, vel cuprea, vel si sit in Regalibus Segoviensibus, vel Peruanis, & si valor sit in nummis, vel sit in tritico. ¶ Item juramentum falsum est omnino ejusdem speciei, si quis apud Judicem falso jures, te vidisse Petrum in platea, vel falso jures si vidisse bovem in ponte. Etenim pro falsitate juramenti, nisi adsit alia circumstantia contra aliam virtutem, non attenditur, nisi quod Deum fecerit testem falsum, sive materia sit de homine, sive de bove. Insuper nullus Logicus inveniet quo ad se, differentiam inter syllogismum in Barbara ritè formatum de omni homine, vel de omni lapide. Si enim in peccatis adductis, specialis illa materia faceret furta specie diversa vel juramenta, teneretur peccator materiam declarare in confessione, quod nullus Theologus dicet.

706 Modo sic: Quod res assẽtita sit Incarnatio, vel creatio, materialissimè se habet ad Fidem; assensus enim non est de Incarnatione, quia Incarnatio sit, nec assensus est de veritate intrinseca ipsius qua tali; sed solum assentimur præcisè, *quia Deus dixit*; & eodem modo, & propter idẽ omninò motivum credimus quodcumque dicat, sive dicat hoc, sive dicat aliud: ergo ex parte rei creditæ ut objecti materialis, quævis diversitas est impertinens pro Fide. ¶ Item & ex parte objecti formalis. Etenim qui credit Incarnationem quia Deus revelat illam, formaliter & ex parte motivi non credit illam, quia sit illa, sed quia Deus verax dixit illam. Vndè illa se habet materialiter connotativè, tanquam materia dicta; non autem creditur formaliter, quia id quod dictum est à Deo, sit potius illa, quam alia res: requiritur ergo, quod sit dicta, nam per hoc, & non per aliud, constituitur in ratione objecti materialis credendi, sed non creditur, quia intersit quod dictum à Deo sit potiùs ipsa, quam quodlibet aliud ens; alias illa non crederetur à nobis præcisè propter Dei authoritatem, sed crederetur propter authoritatem ut applicatam ad talem rem, quod est absurdum. Id enim derogat divinę authoritati; nam etiam homini mendaci fa-

ci-

cilè credimus sic aliquas res; nam non credimus, quia dixit, sed quia dixit talem rem, (quæ per se credibilior sit) præ alia.

707 Dices: Quod credimus Incarnationem, ideò quia Deus dixit illam, nam si dixisset aliam rem, non crederemus Incarnationem loco illius. Respond. vt supra: si ly *quia dixit illam*, reduplicet rationem formalem, nego; si reduplicet objectum materiale, & rem dictam cui applicatur (vt reddatur credibilis) divina authoritas, concedo. Et sic non specificat, nec diversificat intra limites Fidei. Credimus ergo Mysterium dictum præ non dicto, quia quod sit dictum, est requisitum essentiale, & formalitèr totale vt credatur, & sit objectum materiale credendum, & tanquam materiam dictam, sed non credimus adhùc partialitèr propter ipsum Mysterium; quia nec partialem conducentiam dicit, se tenentem ex parte objecti formalis, sed tanquam quodlibet aliud eis dicibile, taliter quod supposito, quod Incarnatio sit materia dicta, credimus illam præcisè quia dicta est, eodem modo crederetur quodvis aliud, si dictum à Deo esset quodlibet aliud.

708 Pro cujus majori declaratione, & simul pro dicendis nota 1. valdè: dum aliqua explicantur per causalem *quia*, vel per reduplicationem *vt*, vel *quatenus*; non ideò sonare rationem formalem, sed sæpè vel materialem, vel puram conditionem, quia ly *quia* magnam habet latitudinem. Explico ex *nu 659. nostra Summa Moralis*, exemplo ignis. V. g. hic ignis combussit lignum, quia est ignis: sonat causam formalem; quia accensus à Petro, efficientem: quia accensus ad coquendos cibos, finalem. Comburit lignum quia lignum, materialem: quia approximatur, conditionem puram vel requisitum. Similitèr: Ignis vt ignis comburit: reduplicat supra formalem. Comburit lignum vt lignum: reduplicat supra materialē à differentia lapidis. Comburit vt approximatus; etiam reduplicat supra conditionem. Quia obstat axioma: Reduplicatio cadit supra formam: Non enim est verum de forma in rigore, sed de formalitate: vt quando dicimus: *Homo quatenus animal: Homo quatenus corporeus*. Habet enim saporem partis materialis id, supra quod reduplicat.

709 Hinc fit quod cum in Fide totalis ratio, & motivum assentiendi debeat esse, *quia Deus dixit*, si assentior Incarnationem, & non alterum mundum: ideò est, quia Deus Incarnationem dixit, & non dixit alterū mundum. Ex hoc tamē non sequitur, quod illa causalis *ideò* cadens supra Incarnationem præ altero mundo, extrahat Incarnationem ab objecto purè materiali. Non enim propterea egreditur metas materiæ dictæ: nec desinit dictum Dei esse tota ratio formalis assentiendi. Non enim assentior Incarnationem; quia Incarnatio sit quæ dicta est à Deo. Eodem enim modo assentirer alterum mundum, si dictus esset à Deo. Sed assentior Incarnationem, quia ipsa est materia dicta à Deo; non autem, quia materia dicta sit ipsa in se, ita vt ly ipsa, quia ipsa in se, addat aliquam rationem formalem assentiendi. Ex quibus satis claret assensus Fidei, & revelationes de diversis Mysterijs solum materialitèr esse diversos pro Fide, & pro linea Fidei. Hæc valdè sunt notanda, quia sæpissimè tollent æquivocationes etiam in alijs Quæstionibus, & in sequenti.

QVÆSTIO XIII.

DE INCOMPATIBILITATE FIDEI CVM alijs evidentijs.

710 NOTA primo: diversas Quæstiones esse. An evidentia Mysterij aliquando visi impediat in subjecto Fidem de eodem Mysterio (& quam Fidem?) Et an evidentia divinę attestationis de Mysterio impediat Fidem talis Mysterij attestati, & numquam visi. Diversa enim est evidentia attestationis ab evidentia de re attestata. Nos enim plures de existentia Romę attestationes vidimus. Romam autem non vidimus. In his prioribus Articulis de secunda Quæstione; in alijs vero de prima agemus.

ARTICVLVS I. & §. I.

AN EVIDENTIA IN ATTESTANTE DIVINO impediat Fidem de re attestata.

711 NOTA 1. posse ab aliquo nosci evidentèr, & intuitivè Deum sibi loqui, sive locutionem sibi factam esse Dei, etiam si non videat ipsum Deum. Probatur: Tùm quia quando duo amici sunt in tenebris; vnús etiam si non videat alium, intuitivè audit & noscit vocem, & locutionem esse sui amici. Tùm quia cum locutio Dei sit effectus, & signum ad extra; benè potest intellectus cum tali Majestate proponi (etiam si non videat Deum) vt evidenter noscat esse Dei. Sic in initio creationis Angelus Supremus, Deum quem non videbat, (erat enim purè Viator) sibi loqui, & suam voluntatem, & præcepta immediatè per seipsum proponere, evidentèr audiebat.

712 Nota 2. Quæstionem non procedere quando quis audit Deum attestantem aliquam rem, sed ita obscurè vt audiens non percipiat nec intelligat, in quo sensu Deus loquatur; quia tunc nihil mirum, quod sensus à Deo intentus non sit ei evidens; quia de tali sensu non habet evidentiam in attestante. Vndè solum poterit esse ei evidens, quod res dicta à Deo sit vera in sensu à Deo intento, non autem erit evidens quod sit vera in sensu, de quo dubitat. Vndè nego justos dubitantes de re attestata, dubitasse de sensu: quia non peccassent dubitando, si eis sensus formalitèr & expressè non erat attestatus.

713 In hac Quæstione duplex est sententia 1. Affirmans adhùc compati Fidem obscuram, & strictam de Mysterio cum evidentia divinæ attestationis. Est communior inter Thomistas. Probatur 1. Quia de Veritate à Deo sibi attestata, aliqui justi dubitaverunt, non obstante quod erat illis evidens attestatio divina per Angelum, v.g. Zacharias Angelo non credens, & Sara ridens: ergo quia Mysterium adhùc erat obscurum, & inevidens; licèt attestatio divina esset illis evidens. Si dicas, non cognovisse evidentèr locutionem esse Dei. Aliàs enim cum scirent Deum, non posse mentiri, nec ipsi possent dubitare. Contra: Quia dubitando peccaverunt contra Deum, & ideò reprehensi sunt: ergo quia constabat illis, quod locutio esset Dei.

714 Probatur 2. Quia de Abraham dixit Divus Paulus: *Credidit Abraham Deo, & reputatum est illi ad justitiam (id est ad meritum & sanctitatem.)* Item Elisabeth loquendo de Fide B. Virginis præmisso Gabriele, (quem evidenter novit esse Nuntium Dei.) dixit illi: *Beata quæ credidisti, quoniam perficientur ea, &c Luca* 1. Ex quibus arguitur sic. Beata Virgo, Patriarchæ, & Prophetæ, Deo loquenti ipsis, per se, vel per Angelum, evidenter cognito, meritoriè crediderunt: ergo quia liberè poterant post evidentiam attestationis, non credere Mysterio attestato. Atqui si Mysterium non maneret obscurum & inevidens post attestationem sed evidens, mansissent de eo ab evidentia convicti, & non possent non credere: ergo si liberè crediderunt, ideò est, quia adhùc erat illis inevidens & obscurum, ac per consequens assensibile Fide stricte & obscura. Si dicas, meruisse per Fidem in sola præparatione animi. Contra 1. Quia textus adducti manifestè loquuntur de ipso exercitio credendi. Contra 2. Quia justi, qui dubitaverunt post evidentiam attestationis, caruerunt pia affectione ad Mysterium, atque animi prepa-

ratione: si autem Mysterium esset inevidens, non caruissent illa, imò nec potuissent dubitare.

715 Probatur 3. Quia de Mysterio non est evidentia intuitiva in se. Nec item abstractiva stricta. Quia ista debet esse per medium connexum speciale, quod quidem debet esse causa specialis, vel effectus rei, vel proprietas ipsius, (scire enim est cognoscere rem per causam, & quod illius est causa, &c.) ut propterea inferat per aliquam specialem vim illativam, rem quæ demonstratur. Atqui attestatio divina non est medium specialiter connexum, aut importans specialem vim illativam pro Mysterio revelato ut tali: ergo est medium insufficiens pro evidentia abstractiva. Minor patet: quia vis divinæ testificationis est ita generalissima, ut æquè inferat quodcumque ens attestatum, id est æquè canem Tobiæ attestatum, ac Incarnationem attestatam: ergo ex vi illius, Mysterium ut tale adhùc usq; manet evidens abstractivè, sed evidens & obscurum, in ratione talis: (licèt in ratione generali testificati maneat evidens) ergo adhùc credi potest Fide divina.

716 Secunda sententia, negat Mysterium manere inevidens & obscurum, sed clarum & evidens abstractivè, & quoad ea credi tamen assensu claro. Ita communitèr Recentiores, & ex Thomistis Ioannes à Sancto Thoma eam sequitur ut probabilem.

717 Hæc sententia probatur. 1. argumento fortissimo. Veritas Mysterij assentita per medium evidentèr connexum cum illa, est evidentèr assentita. (Sic demonstratio nihil aliud est, quam cognitio ex veris, certis, & evidentibus.) Atqui Incarnatio revelata Abrahamo est veritas ab ipso assentita per medium revelationis evidentèr cognitum, ut à Deo, ac per consequens ut connexum cum veritate Incarnationis: ergo est evidentèr assentita: ergo talis assensus de ipsa nequit esse obscurus, & inevidens.

718 Confirmatur: Quod evidentèr est dictum à Deo, eo ipso est evidentèr verum. Atqui Incarnatio evidentèr est Angelo dicta à Deo: ergo evidentèr vera. Majorē probat specialis, & essentialis connexio dicti Dei cum re dicta ut tali: Etenim sicut Deus visus est specificativum visionis, ita Incarnatio revelationis. Atqui specificatum evidenter cognitum, evidenter infert specificativum: ergo & revelatio Incarnationem.

§. II.

NOSTRA SENTENTIA.

719 Assero 1. Regularitèr compatibilis est evidentia in attestante cum Fide de Mysterio obscura & stricta, & ita existimo contigisse in Beata Virgine, in Abraham, & in alijs quorum Fidem celebrat Sacra Scriptura. Probo 1. authoritatibus adductis à prima sententia. 2. Probo ratione. Iste assensus Abrahæ: *Assentior Incarnationi, quia Deus mihi dixit*: est assensus de Mysterio Incarnationis ab Abrahamo, non viso nec evidenter cognito. Et est assensus de ipso, *quia Deus illi dixit*: ergo est Fides obscura. Antecedens probatur: Quia tunc Abraham credidit Deo propter dictum ipsius, *per modum dicti*, & non per modum connexi cum Incarnatione: quia non expressit talem connexionem ut talem ille assensus, nec est necesse ut expresset. Sicut cum nos sæpè assentimur existentiæ Romæ, non visæ à nobis propter dictum verum, & alterius hominis; (quod quidem dictum, & attestationem intuitivè audimus, & evidenter percipimus ab illis:) quia regulariter facimus reflexionem, aut ponderationem; de eo quod impossibile sit, quod tot homines mentiantur. Quia ergo assentimur eorum dicto per modum dicti, quasi piè affecti, absque tali ponderatione convincenti, ideò exercemus Fidem humanam.

720 Similitèr (& est valdè notandum) Abraham poterat supposita evidentia in attestante, elicere istos duos assensus: unum simplicem, & vulgo *à balto*, scilicet: *Assentior Incarnationi, quia audio eam à Deo mihi dici*. Alium illativum formalitèr, vel æquivalentèr, & cum ponderatione dicti ut infallibilis adhùc devionis, & ut connexi cum veritate Incarnationis, nempè: *Assentior Incarnationi, quia video eam dici à Deo summè veraci, & evidentèr scio, quod quidquid Deus dixit verum est*. Primus assentitur dicto per modum dicti, & ideò eget piâ affectione, & ille est Fides obscura, & meritoria. De secundo assensu agemus Articulo 3.

721 Ex his respondetur ad argumentum secundæ sententiæ. Distinguēdo majorem: Veritas assentita per medium evidentèr connexum cum ea, est evidentèr assentita; si assentiatur in vi & ponderationes connexionis, concedo majorem: si non in ea vi, sed in vi dicti per modum dicti, nego majorem, & in hoc sensu nego minorem, & consequentiam: Quia Abraham assentitus est Mysterio in vi sola dicti Dei per modum dicti, & non per modum connexi.

722 Ad confirmationem respondetur illam propositionem majorem: *Quod evidentèr est dictum à Deo, eo ipso est evidentèr verum*: vel posse summi respectu ponderantis, quod quidquid Deus dicit verum est; vel posse sumi, respectu non ponderantis, sive non actualitèr exprimentis. Alijs verbis: in dicto Dei, & datur concipi, ut dictum Dei per modum dicti, præscindēdo ex parte modi ab imbibitis essentialitèr in ipso dicto Dei, nempè ab infallibilitate & connexione: & non præscindendo. Quod possit fieri ab intellectu, hæc paritio in ipso dicto Dei. Patet. Tùm exemplo justorum percipientium dictum, & non penetrantium infallibilitatem, siquidem dubitarunt. Tùm exemplo illorum Theologorum, qui existimarunt posse divinitus dictum Dei non esse infallibile, & posse divinitus mentiri, vel falsum decipere.

723 Ex quibus patet, quod major licèt sit vera ex parte objecti, & ex parte modi respectu penetrantium, & ponderantium, negari potest ut falsa respectu præscindentium. Ad probationem majoris respōdetur: quod specialis, & essentialis connexio dicti Dei cum re dicta, convincit veritatem. Non tamen semper, sed quando cognoscitur, & pōderatur. Ad illud de Deo viso specificante visionē, & illato ex illa, & similitèr de Mysterio specificante revelationem, quod quidem debeat inferri ex illa. Respōdetur memorando in actu duplicem connexionem cum objecto ex *num*. 678. & similitèr in dicto sive revelatione. Una est intentionalis, quam specificat objectum intentionalitèr sumptum. Alia entitativa, quam specificat objectum exercitè sumptum. Quia ergo in revelatione sive dicto evidentèr viso, potest concipi intentionalis sine entitativa, si concipiatur per modum dicti, (quod non habet locum in visione Dei intuitivè visa) ex revelatione specificata concepta solum ut intentionalitèr connexi, solum intentionalitèr, & in esse dicti inferri poterit Mysterium, non autem in ratione exercitè & in re, & entitativè veri. Alia argumenta solventur Articulo sequenti.

ARTICVLVS II. & §. I.

SOLVUNTUR ALIA ARGUMENTA.

724 PRo secunda sententia arguitur secundo. Angelus superior quando erat in via, exercuit Fidem: Atqui non poterat præscindere à connexione dicti Dei, sibi intuitivè auditivè evidentis cum veritate rei revelatæ: Nec item ab illo principio sibi naturalitèr evidenti, de eo quod sit necessariò verum, quidquid Deus testificatur: ergo etiam per istum assensum omnino clarum exercetur Fides. Confirmatur: quia evi-

evidentissimũ est Angelo evidentia naturali, esse infallibile quidquid Deus revelat, & evidens evidentia superna Deũm revelare sibi Incarnationem sumptam ut talem; quia evidentèr videbat se illuminari ab aliquo superiori, & sciebat nullum esse sibi superiorem, nisi solum Deum: & insuper, quia ut docet Sancta Mater Theresia, quando Deus clarè loquitur intellectui, iste nequit dubitare, quod loquens ipsi sit Deus.

725 Ex quibus, Authores secundæ sententiæ docebunt, Angelos in via, ad operationes meritorias non fuisse directos per Fidem strictam, nempè obscuram, sed per latam & evidentem, ad quam movebantur, *quia Deus dixit*. Nec hoc debet esse mirum, cum Christus ut Viator fuerit etiam directus à scientia infusa. Vndè sicut Thomistæ, Fidei meritum in Christo & etiam in Philosopho naturali respectu existentiæ Dei, ponunt in sola animi præparatione; similitèr in Angelis potest poni circa Mysteria evidenter in attestante cognita.

726 Huic argumento varię adhibentur solutiones. Ego Resp. 1. Angelum exercuisse Fidem de Mysterijs attestatis strictam & obscuram. Eam tamen exercuit, quia à connexione dicti Dei ponderanda abstinuit, & sic assensus est dicto per modum dicti. Quæ abstinentia à ponderatione ex multis capitibus provenire potuit. Primo ab inconsideratione. Si enim attestante Venerabili Maria de Agreda, *Tomo 1. Mysticæ Civitatis Dei* in initio, peccatum Luciferi præcessit (post propositam ei à Deo suam voluntatem,) quædam quasi inconsideratio in ordine ad Deum; quia potius se tradidit considerationi pulchritudinis suæ, non poterit videri mira, inconsideratio sive imponderatio connexionis dicti Dei cum Mysterio. Præcipuè, quia talis connexio cum sit lumine naturæ nota, percipienda erat per actum evidentem naturalem. Qui autem evidenter intuitivè audit Deum loquentem, contingere potest ut ita rapiatur extaticè ab illa evidentia & Majestate Divinæ attestationis, ut non relinquat locum alijs evidentijs, aut exercitijs naturalibus.

727 Si dicas: quod talis inconsideratio non debet admitti. Tùm quia est sine fundamento. Tùm quia intellectus assentitur Deo attestanti tanquam expressè summè veraci: Ergo tanquam impotenti fallere, aut falli, &c. Respond. negando assumptum. Ad 1. probationem, jam est datum fundamentum satis urgens. Ad 2. respond. distinguendo antecedens, tanquam expressè summè veraci, concepto sic cum penetratione quidditativa, nego; cum expressione superficiali, concedo. Nego autem propterea penetrandam impotentiam fallendi se, vel alios. Sed sufficit concipere hęc quasi à vulto, superficiali expressione. Sicut Deus offenditur, per peccatũ mortale quãtũ offendibilis est, ita ut omnia ipsius attributa offendantur: sufficit tamẽ ad id omnia cõcipi in Deo summo bono offensa, nõ quidẽ minutim, ut Omnipotens, ut Omni sciens, (quia non concipitur quidditativè) sed superficiali expressione ut summum bonum. Similitèr ab Angelo concipiebatur ut summe verax, & summe Authoritatis; & licèt illa imbibat essentialem connexionem cum vero, sed non minutim penetratam & expressatam.

728 Resp. secundo: potuit species evidens connexionis dicti Dei cum Mysterio impediri à Deo, sicut diximus de impeditione specierum evidentium in B. Virgine pro merito, usu & exercitio Fidei, *num.* 689. Quæ quidem impeditio in Angelo, fortè erat necessaria pro statu Viatoris communi. Et sic non erat miraculosa sed debita, vel saltim proportionata statui Viatoris, & valdè juxta illum; quia in illo statu, non tàm est attendendum jus naturæ, quàm jus Elevationis. Et licèt talis impeditio esset miraculosa, adhùc non propterea removenda ex causa, sicut nec removent Theologi in Dæmone miraculosam impeditionem omnis notitiæ certæ de adventu Messiæ, usque ad tempus Mortis Christi. Et ita Ecclesia cum Divo Ignatio docet, Christum natum de B. MARIA Virgine desponsata, ut Partus ejus celaretur Diabolo. Item ob eandem rationem impeditus fuit à Deo audire vocem illam Patris in Iordane, & Tabor: *Hic est Filius meus dilectus.*

729 Tertio alij respondebunt, concedendo totum argumentum & doctrinam respectu Angeli, negando autem respectu hominum, quibus facta sit à Deo immediatè revelatio. Disparitas est: quia Angelus ob sui intellectus magnam perspicaciam, non poterat pręscindere connexionem à dicto Dei cognito ut tali, nec videre dictum præcisè per modum dicti, sicut potest homo. Ad permittendum autem defectum Fidei strictę in Angelo & non in homine, visa attestatione, summi potest fundamentum ex Sacra Scriptura celebrante talem Fidem & meritum ejus in prędictis Iustis. De Fide autem Angelorum, non se mihi offerunt similia in Scriptura testimonia.

§. II.

CELEBRIOR ALIA RESPONSIO.

730 ALia celebrior responsio potest adhiberi ex doctrina Thomistarum adducta à P. Gonet, *disputat. 2. de Objecto Fidei, artic. 7 §. Quapropter:* cujus verba & probationem (ne aliquid de formalitate immutetur) transcribo: Qui cognoscit evidentèr veritates nostræ Fidei, non quoad rationes ipsis proprias, sed tantum quoad rationem illis omnibus communem, potest eas credere quantum ad prædicata ipsis specialia: Sed qui evidentèr cognoscit extra visionem Beatificam, Deum revelare Veritates nostræ Fidei, loquendo de ipsis in sensu proprio & non mentiendo; evidentiam habet de illis, solum quoad rationem eis communem: ergo potest adhùc eas credere, quoad prædicata cuilibet specialia. Minor est certa: qui enim evidentèr extra visionem Beatificam cognoscit, Deum Veritates Fidei nostræ in sensu proprio, & non mentiẽdo revelare; evidentiam habet de illis dumtaxat quoad ipsarum revelationem, quæ ut constat, est quid eis commune.

731 Major verò probatur: ideò solùm qui evidentèr cognoscit nostra Mysteria esse credibilia, potest tamen etiam juxta doctrinam Adversariorum, ea quantum ad prædicata specialia credere; quia evidentia credibilitatis est evidentia rationis non specialis, sed communis omnibus Mysterijs: Ergo similitèr, qui cognoscit evidentèr Veritates nostræ Fidei, non quoad rationes ipsis proprias, sed tantum quoad rationem illis omnibus communem, potest eas, quantum ad prædicata ipsis specialia credere. Sicut in humanis licèt aliquis evidentem habeat cognitionem de aliqua re, secundum rationem communem & genericam, puta quoad rationem corporis, vel animalis; potest tamen adhùc habere Fidem humanam circa prædicata ipsis specialia; & credere alteri homini dicenti, quod res illa sit Leo, vel Homo, vel Petrus, aut Ioannes. Hucusque ille.

732 In hoc argumento probativo, miror quod dicat iste Author, Veritates nostræ Fidei non cognosci quoad rationes proprias & speciales, ex eo quod cognoscãtur ex vi medij communis, v.g. divinæ attestationis. Et quod ponat exemplum in credibilitate Mysteriorum comparata cum Fide Veritatis eorum; & in humanis, in ratione corporis vel animalis. Hæc enim doctrina confundit rationem communem medij cognoscendi, cum ratione cognita. Incarnatio enim assensa ex attestatione Dei, non est Veritas communis, (sicut credibilitas Mysteriorum, aut animalitas, vel corporeitas) sed specialissima; licèt sit assensa ob rationem formalem communem & vim illativam communem,

Y Adde

Adde, quod non est assensus præcisè ob vim communem attestationis divinæ, sed ob ipsam ut particularizatam & applicatam, & attestatiõe Incarnationem specialitèr prę alio mundo, vt statim dicemus.

733 Si dicas: Probationem non negare cognitionem de Veritate particulari, sed negare evidentiam de Veritate particulari, eo quod medium sit commune. Sed contra: quia ego dico, quod Author evidentiam talis veritatis negat (licèt non cognitionem) sed non probat; imò supponit quod debebat probare.

734 Hinc ex prejacto fundamento idem Author respondet ad argumentum Adversariorum, quod tale est: evidenter noscens aliquam Veritatem, non potest eam simul obscurè credere; sed qui evidenter noscit Deum esse summè veracem, & revelare Incarnationem evidenter noscit istam, (non enim est obscurum, sed evidens, id cujus revelatio divina est evidens). Respondet inquam, distinguendo majorem, (verba sunt ipsius): qui evidentèr cognoscit aliquam veritatem, tam in medio ipsi intrinseco & proprio, quam in communi & extrinseco, non potest simul eam credere, concedo.

735 Qui evidentèr cognoscit veritatem aliquam præcisè in medio ei extrinseco & communi subdistinguo: non potest eam credere quoad rationem communem, sive quoad connexionem quam habet cum tali medio, concedo majorem: quoad rationem specialem, sive quoad connexionem, quam habet cum alio medio sibi intrinseco, & proprio in quo non videtur; nego majorem. Similitèr distinguo minorem: qui evidentèr cognoscit Deum esse summè veracem, eumque veritatem aliquam revelare, evidentèr eam cognoscit in medio intrinseco & proprio tali veritati, nego minorem: in medio illi extrinseco, & communi, concedo minorem; & eodem modo distinguo consequens: ergo non potest veritatem illam credere quoad rationem ei communem, sive quoad connexionem quam habet cum medio extrinseco in quo cognoscitur, concedo: quoad rationem specialem, sive quatenus ad connexionem quam habet, cum medio intrinseco in quo non cognoscitur, nego.

736 Explicatur distinctio: Duplex est medium connexionem habens cum veritate nostræ Fidei. V. g. cum Humanitate Christi: vnum ei extrinsecum & commune cum alijs Veritatibus ad Fidem pertinentibus, nempè divina revelatio, & aliud ei intrinsecum, & proprium nimirum rationalitas, vel risibilitas Christi: licèt autem qui evidenter cognoscit, Deum esse summè veracem, eumque revelare, quod Christus sit homo, & in quo sensu veritatem illam revelet, evidenter eo ipso cognoscat talem veritatem in medio ipsi extrinseco & communi, nempè in testimonio, quod Deus dat de illa, subindèque non possit veritatem illã credere, considerata m secundum quod continetur in divina revelatione; non tamen propterea eandem Veritatem sive Humanitatem Christi cognoscit evidenter in medio ipsi intrinseco & proprio, nempè in rationalitate, vel risibilitate; atque adeò potest eam credere, vt contentam in illo. Hucusque prædictus Doctor.

717 Ex eadem doctrina docet conclusionem hujus syllogismi: quidquid Deus revelat, verum & infallibile est. Atqui Deus revelat Incarnationem. Ergo vera & infallibilis est; esse quidem evidentem secundum rationem communem, & rationem medij communis, & extrinseci; secùs secundum rationem particularẽ, & ex motivo particulari, atque intrinseco. ¶ Sed quam difficilis sit hæc solutio, & quantum deviet à scopo veritatis dicere quod Incarnatio ipsa ipsa, vt expressè Incarnatio est, sit evidens via & motivo evidenti divinæ testificationis; & tamen absolutè non sit evidens, sed obscura (eo quod præter vnum motivum evidentiæ de ipsa et ipsa, non habeat simul aliud motivum evidens, quasi si ad evidentiam absolutam necesse fuerit omnia motiva evidentia debere cõcurrere, & non sufficeret vnum) Articulo sequenti constabit.

ARTICVLVS III. & §. I.

CVM EVIDENTIA DICTI DEI PER MODVM connexi, non est compatibilis Fides obscura.

738 ASSERO 1. Prædicta doctrina, nec est vtilis pro Fide stricta Angeli superioris, vel illorum cui facta est attestatio divina; nec est vera, dum negat evidentiam specialem Mysterio attestato, loquendo de evidentia quoad an est, nisi quæstio sit de nomine.

739 Prima pars probatur: Quia illa Fides, & assensus creditivus de Incarnatione vt tali, assensus per motivum commune attestationis, non potest esse libera, nec ex pia affectione, nec meritoria: ergo pro intento est inutilis. Antecedens probat. 1. Quia quotiescumque intellectus ita convincitur de aliqua veritate quoad an est, vt necessitetur asserere de illa quod est, & quod aliter se habere non possit; non liberè, sed necessario assentitur. Atqui dum evidentèr videt Deum sibi loqui Incarnationem, & quod impossibile sit quod non sit verum quidquid Deus loquitur, ex principijs his evidentibus sibi, licèt extrinsecis & communibus, ita convincitur ad assensum Incarnationis, vt videat quod illa veritas aliter se habere non possit. Ergo talis assensus nec est liber, nec ex pia affectione, nec meritorius, sed omnino inutilis pro intento.

740 Secundo probatur: vel Angelus positis illis evidentijs de attestatione & connexione, habet in sua manu discredere Incarnationem, vel non? Si non, Ergo ita manet convictus vt impossibile sit negare illam; & habemus intentum. Si potest: ergo Angelus in hoc syllogismo, (formali vel virtuali) ex præmissis evidentibus: *Quidquid Deus dicit, necessario est verum. Atqui dicit Incarnationem. Ergo non potest non esse vera*, potest dissentiri conclusioni, assentiens evidenter præmissis; quod esset negare totam vim syllogisticam.

741 Si respondeas distinguendo, & dicendo quod Angelus convincitur ita vt non possit negare Incarnationem ex ratione communi, secùs ex particulari. Contra, & relinquamus quisquilias metaphysicas. Responde mihi: Angelus admissis præmissis potest adhuc absolutè negare Incarnationis Articulum, & dicere: *Dissentior Incarnationi*: vel non potest absolutè? Si absolutè potest, (ex quocumque motivo neget) negat vim syllogisticam. Si absolutè non potest: ergo quia absolutè manet convictus, licèt convictio fuerit attento solo vno motivo communi & generali.

742 Exercitium enim creditionis non debet esse sic: *Credo Incarnationem dari ob rationem particularem, quia Deus dixit*: Sed absolutè & sinè addito sic: *Credo Verbum verè Incarnatum*, sive: *Credo Incarnationem expressè vt talem, & credo illam, quia Deus mihi illam dixit.* Vel ergo Angelus potest dicere absolutè, & sine addito: *Discredo illam vt expressè talem, non obstante, quod Deus mihi illam dixerit, & nequeat falsum dicere.* Vel non potest? Si non: ergo quia assentitur in vi evidentiæ præmissis, manet etiam de Veritate Incarnationis cõvictus. Si potest ergo concessis præmissis, potest consequens negare.

743 Objicies: Diabolus ex Scriptura fuit mendax à principio, & in Veritate non stetit. Id est non assensit cum firmitate: ergo non fuit convictus. Respond. 1. Dici non stetisse in Veritate, quia admisit errores practicos, & in opere; non autem quia dissentitur fue-

sit

rit attest atis à Deo ipsi. Resp. 2. Attendisse solum ad dictum Dei per modum dicti, & non per modum connexi. *Vt diximus supra à num. 719.*

744 Assero 2. Talis assensus necessario est evidens quoad an est. Pro 2. probatione nota: Quod ea quæ sunt evidentia solum secundum rationem communem, (quia motivum repræsentatum in vna propositione est commune) si adveniat alia propositio specialis particularizans illam rationem communem ad rem specialem, necessario sit vera talis res particularis. Pono exemplum. Si in mundo non daretur animal nisi homo, sensatio evidentèr visa, quæ solum probat animal secundum rationem communem, si conjungatur cum alia notitia evidenti, licèt extranea, de eo quod non datur in mundo animal nisi homo, hic syllogismus esset evidens: *Quod sentit, necessario est animal. Atqui non datur in mundo aliud animal nisi homo. Ergo illud sentiens est homo.*

745 Similitèr, si in spatijs imaginarijs ponatur Petrus: ibi video dari quoddam ens. Atqui non datur aliud nisi Petrus. Ergo ex conceptu entis per carentiam aliorum particularizato, evidentèr infertur Petrus. Ecce ex ratione cõmuni adjuta per aliã particularizantẽ, licèt extraneã vt evidètèr infertur res particularis. Sicut homo expresè vt homo infertur evidentèr ex intellectione per conversionem ad phantasmata tanquam ex medio speciali suo; quia licèt intellectio sit medium commune pro omni intellectivo, à tali conversione, (aliàs materialitèr se habente) particularizatur ad vim specialem illativam hominis vt talis. Ergo licèt medium revelationis sit commune pro quacumque re revelabili, si addatur particulare per quod revelatio sit de Incarnatione vt tali (nempè dictum divinum speciale de illa,) ex tali complexo vt tali, infertur particularitèr, & evidentèr Incarnatio.

746 Confirmatur, & suppono aliud esse quod res illata sit particularis, & expressata vt talis (licèt medium quoad vim formalem sit commune) & aliud quod res expressata vt talis, sit formalitas communis. Quando Incarnatio vt talis expresè deducitur ex divina attestatione, non infertur formalitas communis, sed particularis vt talis, licèt inferatur ex ratione formali communi. Vnde licèt vis formalis illativa vt sic, esset solum illativa formalitatis communis, adhùc infert particularem vt talem, si addatur illi aliquid modificans, & determinans talem vim communem, etiam si id quod additur, se haberet aliàs materialitèr, & vt quodlibet ens.

747 Sic ex productione gratiæ regenerativæ per Sacramentum, solum poterat inferri formalitèr ex tali vi instrumentum Sacramentale gratiæ regenerativæ; non autem inferri poterat quod esset aqua, cum hæc se habeat materialitèr, & vt quodlibet ens. Attamen si addatur, quod Baptismus de facto, non est institutus in alio ente, sed in aqua; ex tali productione gratiæ per Sacramentum, & ex tali non institutione in alio ente, evidenter infertur, quod productio sit ab aqua. Ergo similitèr si illi medio generali: *Quidquid Deus dicat verum est (quodcumque sit)* addatur tanquam modificans, quod dixerit peculiaritèr Incarnationẽ; evidentèr infertur, quod vera & innegabilis sit Incarnatio.

748 Insuper 2. fulcitur assertio: Tùm quia non est facile reperire, cujus Virtutis mentio sit ille assensus, nisi sit evidens & scientificus, quia non est Fides cum non sit liber. Non Theologiæ, cũ non fundetur in principio obscuro, sed in evidẽtibus: ergo est scientiæ ex motivo dicti Dei illatæ. Quin obsit, quod medium sit extrinsecũ. Tùm quia creaturæ, etiam sunt Deo mediũ extrinsecum vt dicunt vim illativam. Quia licèt sint intrinsecum secundum esse virtuale, aut eminentiale, (& est responsio adversariorum,) sed via non inest ipsis, nisi vt formaliter sunt extra Deum actu, & extrinsecæ illi, Tùm quia medium intrinsecum solum requiritur pro evidẽtia de re quoad quid sit, sive quã essentiã habeat V. g. calor ad cognoscendum ignem secundum vim propriam igniticã penetratam, nõ verò ad, an sit. Tùm quia ex visione Dei visa, evidenter infertur Deus, & tamẽ est extrinseca ei. Tùm denique, quia cognoscere rẽ per causam, &c. non est de causa vt sic, sed de causa Veritatis, sive assentibilitatis, pro qua tam extrinseca quam intrinseca sufficit.

749 Objicies, ex D. Thom *hic quæst 5. artic. 2. in corpore*, dicente: *Si aliquis Propheta prænunciaret in Sermone Domini aliquid futurum, & adhiberet signum, mortuum suscitando, ex hoc signo convinceretur intellectus videntis, vt cognosceret manifestè, hoc dici à Deo, qui non mentitur: licèt illud futurum quod prædicitur, in se evidens non esset, vndè per hoc ratio Fidei non tolleretur.* Ergo Fides compatibilis est cum manifesto dicto Dei, id est cum evidentia in attestante. Respõ cum Ioanne à Sãcto Thoma, negando suppositum consequentis, nempè quod ibi sermo sit de evidentia in attestante, sed solum est sermo de evidentia morali, de eo quod tale Mysterium sit dictum à Deo, fundata in evidentia credibilitatis. Quod probo ego, ponderando verba D. Thomæ. Ex signo enim suscitationis mortui convincitur intellectus vt cognoscat manifestè Mysterium dici à Deo. Ergo ly *dici à Deo*, sive *attestatio*, non videtur in se ipso, sed desceditur ex tali signo, faciente metaphysicè evidens quod tale Mysterium dictum esse à Deo sit credibile, & faciente moralitèr evidens, quod exercitè sit dictum à Deo, juxta dicta supra à *num. 462.*

§. II.

SOLVTIO ARGVMENTI NVMERI 730. VBI AN sit possibilis Fides de objecto secundario, viso jam primario.

750 Restat respondere in forma ad rationem Adversariorum adductam *num. 730*; Concedẽdo majorem; nempè: quod quando veritas Fidei solum concipitur evidenter secundum rationem communem, adhùc possit credi secundum particularem. V g. si Viventi videtur solum vt animal, potest credi vt rationale, quia animalitas est formalitas independens ex propijs meritis à rationali, sicut & credibilitas à veritate. Nego tamen minorem, nempè, quod assensus Incarnationis ex motivo divinæ attestationis sit assensus veritatis aut formalitatis communis. Non enim est nisi assensus expressivus, & assentitivus veritatis particularis vt talis, & vt diversæ à qualibet alia, licèt assensitæ ex titulo & vi, & motivo formalissimo communi (licèt particularizato) divinæ attestationis. Et sic neganda etiam est consequentia. Non enim confundenda est veritas assẽtita cum titulo formalissimo assentiendi, vt facit argumentum.

751 Ex quibus patet. 1. malè applicari exempla credibilitatis, corporeitatis, & animalitatis ad intentum præsens. Patet etiam 2. non benè solvi *num. 734.* argumenta nostra per applicationem prædictæ doctrinæ. Patet etiam 3. quod quando res probari potest duplici medio evidentèr cognito; vno extrinseco, alio intrinseco: per quodcumque istorum res convincenter & innegabilitèr infertur; evidenter saltim, quoad an est, infertur. Licèt enim connexio medij intrinseci evidentis, convincat de re illata aliquid specialius & magis intraneum de natura rei illatæ, vt ex calore vis ignitiva, ex medio autem extrinseco particularizato evidenti res illata, superficialiter solum, expresè tamen infertur, sicut ex externa figura homo, evidentia stricta quoad an est, adhùc sufficienter salvatur. Plura enim sunt nobis evidentiã solum superficialitèr, vt homo per externam figuram, & color viridis, & similia, quorum sicut & aliarum qualitatũ, notitiam quidditativam nemo nostrum habet, sed solum evidentiam superficialem.

In

752 Sequitur 4. Quod in his in quibus Dæmones habuerunt in via evidentiam in attestante cum in consideratione, & crediderunt dicto Dei per modum dicti, habuerunt piam affectionem. Si in alijs non crediderunt, potuerunt illam habere. Si autem considerarent dictum Dei per modum connexi, non potuerunt non assentiri Fide lata; quin pia affectio requireretur.

753 In his autem, quę post casum credunt sine evidentia in attestante, & cum sola attestatione obscura Sacrę Scripturę, & miraculorum in ipsius confirmationem factorum, solum credunt Fide naturali stricta convicti, & coacti ab evidentia solum morali signorum, quatenùs incredibile omnino est, quod Deus non permisisset signa fieri in horum confirmationem, (si vera non essent; & verè attestata à Deo): sicut diximus de evidentia morali existentiæ Romæ, supra à *num.* 522.

754 In fine quæreres an in eo qui videt objectum primarium specificativum Fidei, sit possibilis creditio de objecto secundario? Id est: Beati videns primam veritatem & divinam authoritatem, quæ est objectum primariū Fidei. Quæritur: an repugnet per locū intrinsecum, quod si cōstet illis Ecclesię revelatio obscura de alio Mysterio non viso, v. g. de Baptismo, possint illum credere Fide divina obscura? Cōmuniter negant Thomistæ. Affirmant Recentiores. Primo: quia adhùc asset talis assensus de re non visa, sed assensus propter dictum Dei. Vndè non sequeretur Mysterium esse clarum & obscurum respectu ejusdem subjecti. Secundo: quia etiam si divina authoritas esset visa, adhùc totum objectum materiale & formale illius creditionis, prout pertinent ad illum, maneret obscurum. De objecto materiali scilicèt Baptismo, per se patet. De formali prob. Quia divina authoritas solum est formale prout dicens, sive ut modificatur attestatione quæ est obscura, quo pacto non est visa.

755 Tertio probatur: quia Divus Thomas *hic quæst.* 173. *artic.* 3. docet, quod Divus Paulus post raptum conservavit Fidem: Ergo saltim debuit esse pro alijs Mysterijs non visis, quæ sunt objectum secundarium Fidei; cum apud vos non potuerit pro primario. ¶ Huic argumento fortè respondebunt Thomistæ in Paulo mansisse Fidem de objectis secundarijs; quia etiam mansit de primario, quia species impressa de visis in Deo ab ipso, à qua excitaretur evidentia, non remansit; quædam autem Luminis Gloriæ refulgentia, & species visionis creatæ præteritæ remansit; quæ tamen Deum in se non repræsentabat clarè, cum non formasset verbum mentis creatum (sed ipsa divina essentia, quæ jam cessavit esse visa, verbum mentis fuisset.) Sed hæc solutio, nescio an satis solvat difficultatem Fidei in Divo Paulo, qui cum testetur & recordetur se vidisse Arcana verba, videtur conservare memoriam evidentem Arcanorum visorum, saltim quoad an est. Si autem ideò instructus fuit in illis à Deo, teste Divo Thoma, quia futurus erat eorum Doctor in tota Ecclesia, non videbatur conveniens memoriæ eorum amissio; & ideò quantum ad hoc tenenda est doctrina à nobis data, *num.* 689. de inexcitatione specierum in occasione in qua exerciturus erat creditionem.

756 Ideò aliter Cajetanus (citatus à Ioanne à Sancto Thoma *hic disputat.* 2. *artic.* 1. *numer.* 23.) in Commentario Divi Thomę admittit Fidem circa alia Mysteria non visa. ¶ Ioannes autem à Sancto Thoma *num.* 24. docet, doctrinam illam de objecto primario impediente Fidem de secundarijs, solum esse intelligendam, quando objectum primarium videtur formaliter, & non quando solum materialitèr; id est quando videtur, & penetratur quatenùs continens objecta secundaria. Quod quidem est dicere, quod cum evidentia secundariorum in medio continente illa, non compatitur simul Fides obscura de secundarijs.

757 Idem docet de Spe gloriæ corporis in possidente per visionem Beatam Deum objectum primariū Spei; si tamē non possideat, nec fruatur illo ve connexa cauā infallibilē gloriæ corporis, secùs si ut talē. Sed re vera, si hoc solum velint Thomistę, Recentiores non erunt ipsis contrarij, nec nos; qui hic solum intendimus, quod cum evidentia & possessione objecti primarij secundum se, compatibilis sit Fides aut Spes de secundarijs, attentis motivo formali talium Virtutum. Non autem, quando evidentia aut possessio est de objecto primario ut jam continente secundarium, vel in re vel in causa infallibili & connexa, ut contigit modo in Spe glorię Corporis.

758 Ex quibus sequitur, quod licèt de facto in Beatis non detur habitus Fidei, nec actus obscurus, id non provenit ex aliqua repugnantia cum tali statu per locum intrinsecum, nec ex eo quod repugnet Fides objecti secundarij, cum visione primarij, sed provenit solum, vel ex eo quod futura, quę Beati non noscunt in verbo, noscunt per evidentiam in attestante, valdè diversam à Fide stricta & obscura, ut probatum est, vel ex eo quod Deus propter majorem decentiam talis status, utpote perfectissimi immittat Beatis extra verbum species impressas illorum futurorum, quæ vult Deus ut ipsi de novo cognoscant.

ARTICVLVS IV.

AN CVM EVIDENTIA REI SIT COMPATIBILIS Fides lata de ipsa.

759 Difficultas est: an dum adest jam evidentia de aliqua re, possit quis assentiri de novo tali rei Fide saltim lata; nempè quia alius dicit? Sententia negans prob. 1. Quia ad ea quæ quis possidet non datur conatus aut motus; ut patet in lapide existente jam in centro, & in voluntate possidente aliquod bonum. Veritas autem per evidentiam jam possidetur perfectè ab intellectu. Ergo repugnat Fides, cum se habeat sicut motus ad rem, & tanquam assummens attestationem ut medium ad acquirendam veritatem. Negavimus majorem *in Tomo de Incarnatione*: quando res potest per multos titulos, aut media haberi, & cum majori perfectione extensiva. Sic qui corpore & uno pede est intra Ecclesiam, alterum movet ad illam. Christus, qui in Cruce erat jam in possessione circumstantiarum Incarnationis, per meritum mortis suę erat in motu ad illas. Angelus possidens Deum cognitione matutina, per vespertinam in creaturis iterum hoc novo medio & titulo, asseverabat veritatem existēntię Dei. Idem constat in voluntate, quę licèt per unam virtutem possideat, & afficiatur circa objectum, alio motivo, (& sæpè inferiori, sicut inferior est Fides evidentia) tendit ad illud novo titulo.

760 Nec obest 1. Quod voluntas in novo illo titulo acquirit novum bonum, quia meliùs est habere duplici titulo. Intellectus autem per nova motiva, non acquirit novum verum: ergo est disparitas. Nego enim antec. quia etiam acquirit nō novum verum, benè verò novam rationem assentiendi. Sicut voluntas per novam Virtutem, solum acquirit sibi novum bonum ut novam rationem amandi. Dixi *sibi*: Nam actus acquirit novam rationem boni specificativam ipsius. Sed hanc intellectus etiam acquirit suo actui.

761 Nec obest 2. Differentia objecti formalis intellectus à voluntate. Voluntas enim per novas Virtutes ponit nova motiva, sed non nova media acquirendi, quod jam habebat. Intellectus autem divina Authoritate revelante utetur in eo tunc, tanquam medio ad assequēdam veritatem Mysterij revelati, jam modo aliunde possessam. Atqui hoc repugnat, estque omni-

nino impertinens; ergo. Confirmatur: quia non alia ratione, etiam si in voluntate detur duplex gaudium de eodem bono possesso, implicat simul dari de eo gaudiũ, & de desiderium: ergo neque in intellectu potest dari possessio alicujus veritatis, & simul motus & conatus applicans novum medium, vt assequatur illam.

762 Hæc instantia est Cardinal. de Lugo, & satis ingeniosa pro sententia ista. Sed respondetur 1. magnam esse diversitatem inter possessionem physicam rei, & physicam acquisitionem ejusdem rei jam possessæ, & modo quo possessa est, comparatas cum possessione & acquisitione intentionalibus per diversos titulos vel motiva, non opposité, sed disparate se habentia. Licèt ergo concedamus in illis implicantiam possessionis physicę cum nova acquisitione physica, secùs in istis; quia illę non se habent disparate sed opposité, atque implicantiam involvente. Si enim res physicè possessa est, possessio nova repugnat; quia supponeret, & non supponeret illam. At possessiones purè intentionales, cum earum novitas & diversitas non fundetur in novo esse, sed in novo motivo & novo titulo distincto, verificata novitate quantum ad hoc, verificatur nova possessio formalis, & potuit respectu illius verificari antea novus conatus formalis, licèt non objectivus.

763 Dixi 1. quando sunt *pure intentionales*, quia aliquando tendẽtię illę scilicet efficaces, involvunt multum de physicis, & habitudinem repugnantiam ipsam objectorum suorum, sicut contingit in assensu & dissensu, amore & odio, gaudio & desiderio efficacibus, propter essentialem præsuppositionem præsentiæ & absentiæ. ¶ Dixi secundo: *Nova possessio & conatus formalis, non verò objectivus*: Quia in objecto cognito & expresso, solum reperitur, quod eadem veritas per novum actum visa, sit à novo actu per aliud motivum assentita sic: *Assentior huic veritati, quia Deus mihi testificatur illam.* Qui quidem actus non dicit: *Acquiro, vel tendo ad acquirendam hanc veritatem*; sed solum dicit: *Verum est hoc propter dictum Dei attestantis.* In quo objecto nihil reperitur de acquisitione, aut de via ad acquisitionem, sed solum reperitur eadẽ veritas iterum assentita propter novum motivum disparatum, nempè dictum Dei.

764 Hinc ad argumentum respondetur, distinguendo secundam partem majoris. Intellectus vteretur divina Authoritate vt medio, ad assequendam Veritatem jam possessam: vt medio, inquam, assequendi objectivè, nego. Quia nihil apparet de assecutione in objecto: formaliter, sub distinguo. Assequẽdi assecutione formali; absolutè, nego. Assecutione formali cum addito, nempè ex novo motivo, concedo majorem. Quia datur nova assensio propter dictum Dei. Et nego minorem, & consequentiam. Ad confirmationem concesso antecedenti, nego consequens. Quia gaudium & desiderium importãt repugnantiam objectivam pręsentię & absentię: assensus ortus Solis propter radios, & assensus ortus Solis propter alterius attestationem, solum importans disparitatem motivorum objectivam, non autem objectivam oppositionem. Quam disparitatem de objectivo, & formali nota valdè; quia aliter facilè æquivocaberis.

765 Prędictam doctrinam nostram confirmat exemplũ cognitionis de Deo, Matutinę in se ipso, & Vespertinæ ipsius in creaturis. Insuper in Christo visio Beata de Deo in se & scientia infusa de ipso in creaturis, dirigens amorem meritorium. Item scientia infusa & acquisita in Christo; quia ista, post Deum evidenter notum per infusam, iterum eandem veritatem noscebat ex creaturis, assumendo eas vt medium ad assentiẽdam illam ex novo motivo. Non dico *ad acquirendam*, sed *ad assentiendam*.

766 Respondet Lugo, negando assummi creaturas vt medium, (sicut divina Authoritas ex *num.* 761. assumeretur vt medium) ad veritatem existentiæ Dei, quia licèt Christus per scientiam acquisitam cognosceret unum in alio, nempè in creaturis Deum, vtpotè effectibus ipsius, sed non vnũ ex alio, nec Deum ex creaturis, ita vt novo actu assentiretur existentię Dei, eo quod assenserat creaturis. In pręmissis ergo cognoscebat Christus objectum conclusionis, & in medio connexo terminum connexionis. In illis inquam, sed non ex illis.

767 Hoc pacto habens evidẽtiã supernã veritatis Baptismi, & accipiens à Deo revelationẽ de eodẽ Baptismo cum evidẽtia in attestante de eo quod Deus sit, qui cum ipso de Baptismo loquitur, formare posset hoc judicium evidens. *Deus summè verax, & necessitatus ad non loquendum nisi verum, loquitur mecum veritatem infallibilem Baptismi.* Non autem posset formare illud aliud judicium. *Assentior veritati Baptismi, quia Deus illam loquitur mihi.* Differunt enim ista judicia, quia secundum assentitur non in dicto, sed ex dicto vt medio. Primum autẽ, in dicto ita vt respectu divinę locutionis infallibilis, sit judicium & assentiatur eam; respectu tamen Baptismi locutio solum sit apprehensio certa & evidens, vel ad summum simplex intuitus evidens in medio attestationis, non autem judicium vel assensus propter attestationem, nec ex eo vt ex medio. Vndè non debet dari secundum, ex eo quod detur primum; aliàs cum primum detur in Christo, Beatis, imò & in Deo, deberet in eis dari assensus Fidei, quod repugnat.

768 Etiam doctrina ista est satis ingeniosa, sed non satisfacit, quia hoc esset negare Christo (sine necessitate) discursum per scientiam acquisitam, & assensum judicativũ de Deo ex creaturis per eã & per infusam, & Angelis Beatitudinem naturalem, quia quodcumque judicium formet, deberet habere pro motivo veritatẽ creatã de Deo. Quod cum nõ sit in se ipso, esset ex ea. Sine judicio autẽ formali de existentia Dei & de summa ejus bonitate, atque perfectione directè assensus, nec Beatitudo naturalis daretur in Angelis, nec ita intensè Amor Dei super omnia excitaretur in Christo per solam connotationẽ imbibitã in creatura ad Deum. Dixi, sine necessitate, quia argumenta facta ad negandum in Christo tales assensus, non obligant; imò nec Fidem latam Mysterij, propter dictum Dei sumptum per modum connexi, sufficienter impugnant.

ARTICVLVS V. & §. I.

PROBATIONES ALIÆ HVIVS SENTENTIÆ.

769 PAter Antonius Perez *Tract. 4. de Virtutibus Theologicis, disputat. 3. à cap. 8.* latè, & doctè invehitur contra societatem alicujus Fidei, (quęcumque ista sit) cum evidentia. Admittit enim à *num. 6.* conjunctionem cognitionis inferioris cum superiori; ita ut Christus habet cognitionẽ naturalẽ albedinis, imò & visionem corporalem ejus, cum visione ipsius etiam vt actualis in Deo per visionem Beatam, & etiam per scientiam infusam. Cum enim cognitio major non sit tam perfecta, vt æquivaleat omnino aggregato utriusque, (Solius enim Dei proprium est, se solo æquipollere aggregato omnium, nempè ex Deo, & creaturis:) indè est, quod vna possit componi cum alia. ¶ Perfectiùs enim possidetur & noscitur objectum duplici cognitione diversa, (nisi aliud obstet) quam sola vna: præcipuè cum minus perfecta possit haberi ob alium particularẽm finem, de quo Articulo sequenti. Vt ergo posita vna cognitione excludatur alia, non est attendenda sola magnitudo vnius, aut possessio objecti per illam; sed vltra hoc oppositio specialis inter illas stabilienda est. Hanc doctrinam pro Articulo sequenti

jam paratam habebam, & eam postea gavisus sum invenire in tanto Doctore.

770 Probat ergo oppositionem specialem cujuscumque Fidei cum evidentia de eodem objecto, et per consequens & Fidei, quam nos latam vocamus de assensu etiam evidenti propter dictum Dei. 1. Quia qui convictus & securus est de re per evidentiam, nequit fidere securitatē, aut pro ea niti testimonio & locutione alterius. Probatur. Quia testimonium alterius, quo ad assecurandum assentientem, se habet sicut hypotheca, & pignus ordinatum ad dandam securitatem alteri & depellendam formidinē, de eo quod res sua periclitari possit. Vndè datur in subsidium, supplementum & defectum possessionis & rei. Atqui qui de re habet evidentiam, ita sit securus de veritate ejus, & ita in possessione ipsius vt nullū occurrat periculum falsitatis, & sic nec habeat locum pignus, & hypotheca data in defectum & subsidium. Ergo cum evidentia, est omnino ex propria ratione incompatibilis Fides, sive innitentia in testimonio alterius, cujus esse stat in eo, quod ai fidat, & ejus scientiæ & testimonio se committat ad securitatem; diffisus propriæ.

771 Majorem probat à num. 10. Tùm ex Paulo 2. ad Corinth 1. & 2. vbi Fidem vocat pignus. Quod (vt supra nu. 682. diximus) intelligendum est, sumpto pro habitu, specificativo ejus scilicèt testimonio Dei, cui fidem adhibemus enim est pignus. Tùm ex Patribus: præcipuè Augustino, *lib. 11. de Civitate Dei*, *cap. 3.* vbi loquitur: *Quod quia testimonio nostro res scire non possumus, de his alios testes requirimus, eisque credimus.* Quod est dicere, nos diffisos nostri nostræque scientiæ, alios quærere testes quibus credamus, id est quorum testimonio fidamus & innitamur. Idem probat ex Nisseno vocante Fidem, (id est apud Nos, specificativum essentiale Fidei, nempè testimonium Dei) *Substantaculum & firmamentum incertitudinis earum rerum, quæ sperantur.* Quod est dicere esse sicut pignus & hypothecam, per quam cavetur periculum & incertitudo, & sumitur securitas quasi pignoratitia. Si ergo Fides nitens testimonio alterius ex proprio conceptu & essentia, est in supplementum securitatis, quæ non erat, non poterit compati cum præsuppositione talis securitatis, quæ jam erat, essentialitèr imbibita in ipsa evidentia.

772 Secundo prob. à num. 21. Quia qui testificando, suam interponit authoritatem, id agit, vt intellectum audientis liberum relinquat: Exigat autem jure suo assensum præ dissensu. Vndè Fides vt talis est volentis & consentientis, ac per consequens credens debet esse liber libertate fundamentali ad assentiendum, vel dissentiendum (Dicit *libertate fundamentali*, occasione Animarum Purgatorij; in quibus perseverat strictè Fides cum impotentia ad dissensum, quæ tamen solum adest propter impotentiam peccandi. Iam autem possunt dissentiri, essentia sola vi rationis, & objecti nō convincentis.) Atqui per Nos in Fide lata, fundata in evidentia in attestante; non datur libertas dissentiendi: ergo repugnat talis Fides lata. ¶ Tertio probat, ex eo quod non est dabilis assensus objecti formalis, & primarij Fidei in Attestante, nisi viso ipso Deo. *Vide infra num* 778.

773 Quarto probat, ex incompatibilitate actus clari & obscuri simul in eodem intellectu. Repugnant enim sicut certitudo & incertitudo, dubietas & indubietas, quæ quidem sunt differentiæ actuum ad oppositos status objecti & intellectus relatæ, quatenus estimat ad effectum reddendi intellectum securum, aut timidum de veritate, aut periculo falsitatis. Securitas oritur ex evidentia: timiditas autem & incertitudo ex Fide, aut Opinione. Licèt enim fidelis habeat judicium certum de veritate infallibilitatis credendorum, nihilominus sicut est in manu ejus, Fidei dissentiri, repellendo à se tale judicium, potest etiam formidare, quod non potest, si habeat evidentiam. Hæc sunt argumenta præcipua illius Authoris. Omitto alia, quia ex alibi dictis possunt solvi facilè.

§. II.

ARGVMENTA HÆC SOLVVNTVR.

774 Nota pro solutione. Quod dupliciter sumitur Fides. Primo, pro fidere assensum suum in testimonio alterius. Secundo, pro assentiri præcisè propter testimonium alterius. Non absque innitentia in illo, benè verò absque fidentia in illo. Primam Fidem vocamus Nos Fidem strictam & obscuram. Verè enim imbibit præter assensum determinatum ex parte intellectus, piā illam affectionem & fiduciam ex parte voluntatis, quæ diffidendo de se & de sua scientia, ponit spem securitatis circa rem dictam, in scientia, veracitate, & authoritate alterius dicentis. Hæc est Fides illa de qua loquitur Sacra Scriptura, cujus objectum formale est substantaculum rerum sperandarum; innitendo enim testimonio Dei in promissionibus nobis factis, securi vivimus, & operamur propter vltimum finem consequendum, qui aliàs non habebamus per quid assecuraremur.

775 Alia est Fides lata, præcisè consistens in assensu propter dictum & authoritatem alterius. Assentitur enim præcisè, quia alius dicit. De hujus conceptu essentiali, non est prædicta jam explicata fiducia, sed solum est quod Authoritas alterius sit novus titulus se exercendi; non ita vt alliciat, inducat, suadeat & suasivè moveat, quia nihil horum habet locum respectu intellectus jam convicti, sed solum sit alia ratio, ob quam assentitur, qui ob aliam antea assenserat. Hic assensus, si sit clarus propter evidentiam in attestante, erit motivum convincens iterum, & convincentèr assecurans, ac per consequens, nec indigens, nec locum relinquens fiduciæ. ¶ Si autem non sit clarus, sed obscurus, & Fidei propter testimonium humanum, nunc non est sermo de hoc. Dato autem, quod dari posset, esset novus assensus propter novum motivum, & nec istud egeret fiducia, aut pia affectione, si jam intellectus erat convictus: benè verò imperio voluntatis determinante. Vt si voluntas cogeret eum ad assentiendum iterum propter humanam Authoritatem alicujus, v. g. propter testimonium D. Augustini, vel D. Thomæ, quia ipsa vellet obsequi Patribus istis. Quod quidē tunc vt dictum est, nō esset fidere, sed alio motivo novo & disparate se habente, & se alia via exercere.

776 Hæc doctrina confirmatur: quia in assentiri propter motivum altum & infimum, non datur repugnantia, si actus se habeant disparatè, & sine oppositione ex proprio modo tendendi. Quod autem sic cum evidentia, se habeant assensus ob dictum alterius, vel ob motivum opinativum sive non convincēs, probatur. Nam quando quis habet evidētiam de aliquo objecto, adhùc potest inquirere, & studare super alijs rationibus conducentibus ad solam probabilitatem. V. g. An Sancti Patres idem senserint? An in natura dentur motiva prudētèr suasiva ejusdem veritatis? Vt sic alijs eam persuadeat ex prædictis fundamentis & rationibus. Quibus inventis, iste potest formare judicium evidens, de eo quod Authoritas illorum Patrum sufficit pro assensu prudenti de tali re. Et similitèr, quod illa motiva naturalia, etiam sufficiant pro eo. Simile judicium evidens habet ipse Deus de assensibus nostris entitativè probabilibus, & connativè inconnexis. Ex quibus patet, quod Homo habens evidentiam de re, potest alijs persuadere per prædicta motiva, assensum de tali re. Qui quidem assensus posset esse sine aliquo sapore formidinis & dubietatis actualis, sicut sæpè nos, teste experientia, sine illis exercemus assensus, antitativè quidem

dem falibiles & incertos; tamen cum tali securitate subjectivi, (precipuè dum non se offerant rationes in contrarium) ut securè talem rem asseveremus.

777 Ergo dum quis habet evidentiam de re potest etiã voluntas imperare suo intellectui, ut per illa motiva judicata sufficientia pro alijs, se ipsum etiam exerceat eliciendo assensus pro se. Consequentia probatur: quia cum tales assensus non sint eliciendi per modum fidentis, nec piè affecti, sed præcisè per modum se exercentis de novo per talia motiva; quin ibi resultet opposita securitatis & formidinis, nec certitudinis, & incertitudinis; (Incertitudinem enim imbibitam in actu probabili entitativè, iste reservat sibi, & si intellectus per illum reddatur incertus, id solum sonat, quod licèt sit certus, id non habeat per illum actum: & est solum incertitudo cum addito) nullam cum evidentia important oppositionem: Ergo non est, cur voluntas non possit intellectum cogere ad talem assensum, ob alios fines sibi benè visos. Qui tamen assensus Authoritate nixi, solum latè erunt Fides. Alij autem solum entitativè erunt probabiles, denudati tamen malis saporibus probabilitatis.

778 Ad 1. ergo argumentum respondetur, probare quidem de prima Fide sumpta pro assentire fidendo. At assensus Fidei latè de Mysterio propter evidentiam in attestante, etiam assecuratur in testimonio Dei, sed non per modum fidentis, sed per modum se exercentis, alia securitate extensiva. Ex his etiam patet ad secundum: Soli enim Fidei fidenti, requirit prædictam libertatem ad dissentiendum; secùs Fidei latæ, & evidenter convictæ. Si autem detur assensus propter humanam Authoritatem, egebit Imperio per modum imperantis exercitium, sed non per modum fidentis & piè affecti. Ad tertium, jam supra à *num 718.* negavimus assumptum. *Vide omnino in fine hujus Quæst.*

779 Ad quartum respondimus in *Tractatu de Incarnatione*, non repugnare in eodem intellectu actū clarum & obscurum; quia istas differentias nō est necesse ut actus refundant in intellectum. Sed iste absolutè erit clarus, & cum addito non clarus; quatenùs ex vi actus obscuri, non redditur clarus. Obscuritatem autem reservat sibi talis actus. Nec verum est, quod resultent ex evidentia & Fide, securitas & formido, certitudo & incertitudo. Quia vel sermo est de formidine, dubitatione, & incertitudine formali. Vel de radicali: Formalis, stante evidentia nequit resultare; quia subjectum stante evidentia non est capax. Radicalis autem imbibita in ipsis actibus contrapositis ad certos & evidentes, non refunditur in intellectum, nec denominat illum; quia eam actus reservant sibi. Solum autem refundunt in intellectum denominationes oppositas, quando eas habent tales actus, vel ex objecto, vel ex essentiali oppositione sua, ut assensus & dissensus; gaudium & desiderium.

780 Replicabis: Status evidentiæ est status securitatis, & talis exemptionis à formidine, ut auferat necessitatē nō formidandi. At status Fidei est status subjectionis ad formidinem, & cum libertate formidandi. Atqui hi status omnino repugnant: ergo & claritas & obscuritas, atque evidentiæ & Fides. Respondetur facilè: Has status solum se habere per modum actus primi: sive simultatis potentiæ, non autem potentiæ simultatis. Dum enim adest evidentia, datur securitas in potentia & in actu, & necessitas non formidandi, orta tamen ex actu evidentiæ, sicut dum quis efficaciter amat, datur necessitas & impotentia odio habendi: sed est consequens & orta ex ipso actu amoris. Sicut autem tunc potentia odio habendi, licèt sit verè, non est expedita sed ligata, & pro sensu diviso ab amore, & hoc pacto non repugnat. Similiter libertas formidandi, quam importat actus nixus testimonio non convincenti (qualis esset propter testimonium humanum, vel propter motivum opinativum) stante evidentia, esset ligata, & solum esset potentia pro sensu diviso ab evidentia, & sic non repugnant simul.

ARTICULUS VI. & §.I.

OPPOSITA SENTENTIA, ET NOSTRA.

781 PAter Ripalda *disputat. 12. de Fide, sect. 4.* duo docet. 1. Fidem præcedentem, vel concomitantem posse stare cum evidentia subsequenti. 2. Stante jam evidentia intuitiva & perfecta alicujus rei, regulariter non posse Fidem advenire, & conjungi cum illa. ¶ Primam partem contra Suarez, Coninch, Petrum Hurtado, & Lugo, quos ibi citat, probat primo: quia si quis alteri existenti in loco clauso, testetur diem jam esse, & ille assentiatur propter dictum attestantis; si postea, aperta fenestra, diem videat, non solum non amittit Fidem, sed confirmat eam per evidentiam: ergo stant simul. Distinguo antecedens: Confirmat veritatem, quā crediderat, & verum attestasse qui *dixit*, concedo antecedens. Confirmat assensum nixum testimonio alterius, nego antecedens: Cessat enim iste, quia vis suasiva attestationis enervatur, & enecatur, adveniente vi convincitiva evidentiæ, ut adveniente luce cessat obscuritas.

782 Sic Samaritani, viso Christo antea prædicato à Muliere, dixerunt: *Iam non propter tuam loquelam credimus: ipsi enim vidimus, quid hic est verè Salvator Mundi.* Non ergo visus impedit assensum veritatis dictæ, sed revocat assensus innitentiam in dicto.

783 Probat 2. Quia Viatori diligenti Deum, vel facienti actū Misericordiæ ex Fide, potest illi infundi Visio Beata, & illi scientia infusa: ergo tunc manebunt, simul cum Fide. Concesso antecedenti pro instanti sequenti, nego consequentiam: quia licèt maneant iidem amores entitativè, jam non manent meritorij; quia Fides sopita est, & expulsa ab evidentia. Concomitantiam autem probat ex eo quod si non repugnat simultas in conservari, ut probavit primo argumento, nec habebunt incompatibilitatem in introduci. Sed hoc argumentum jam est solutum, negando compatibilitatem utriusque actus. ¶ Ex quibus patet solutio ad alia quæ adducit, sumpta à merito dilectionis Dei super omnia, ex Fide compatibili cum Visione Beata, & simul à compatibilitate utriusque motivi, nempe intuibilitatis & attestationis respectu ejusdem actus; neganda etenim est talis simultas.

784 Assero nihilominus. 1. Nec ex objectis, nec ex modo tendendi talium actuum, incompatibilitas ex natura rei nō apparet. Probatur 1. ex dictis supra *n. 769.* Probatur 2. Quia nec apparet ex parte Veritatis assentitæ, cum sit eadem: Nec ex parte motivorum, cum omnia inter se se habeant non opposité, sed disparatè, & ad fovendam atque persuadendam veritatem, omnia conveniant. Nec item ex modo tendendi: quia quā detur Oppositio in istis, quilibet actus reservat eam sibi, & non refundit eam in intellectum absolutè, sed ad summum cū addito. Nec tandē ex illatis ex ipsis, siquidē nec sequitur dari in ipso intellectu positiva obscuritas simul cum claritate; nec ex motivo opinabili, formido existens cum securitate; nec sapor absentiæ objecti, aut visibilitatis simul cum præsentia. Nuda autem tenuitas motivi cum magnitudine alterius motivi, ex parte sua, & quoad se, incompatibilitatem patentem non importat.

785 3. Si nullum est inconveniens, in eo quod cani ægrotanti compatiatur quis, propter divinam bonitatem cujus ipse creatura est; & simul compatiatur ei, quia canis domesticus est; voluntas enim cum sit libera,

as-

affici potest ex motivo parvo, vel magno, imò etiam si in habente visionem Beatam raperetur ex magno, adhuc posset ex honesto parvo affici: Cur & intellectus raptus & convictus ex motivo magno, non poterit à voluntate obligari, vt etiam assentiatur ex parvo si ista vellet; cum non sit imperare opposita?

786 4. Quia Thomistę & alij valdè addicti Principijs suæ Scholæ, etiam ea quæ assentiuntur ex divina Fide, iterum assentiuntur ob authoritatem D. Thomæ. Nec dicas: Veritatem non plenè possideri per Fidem supernam, nec intellectus per illam assecutus est plenè finem; & sic admittit assensum alium magis confirmativum, ob authoritatem D. Thomæ. Contra: Quia nec per evidentiam assecutus est plenè finem suum. Finis enim intellectus non est sola veritas extrinseca, (licèt in voluntate sit finis, bonitas extrinseca in qua intendit quiescere,) sed intellectus etiam intendit omnes modos diversos assequendi veritatem, & omnes illustrationes suas omnibus modis: & propterea in Christo pręter scientiam Beatam & infusam, damus acquisitam; nam per has formaliter in se amplius, extensivè saltim illustratur, & perficitur. Adde quod sæpè in visis, magis certificatur per assensum in Deo attestante: ergo adhuc post evidentiam potest, attenta natura rei, Fidem elicere.

787 Assero 3. vera est secunda pars sententiæ P. Ripalda, nempè quod cum præcedit evidentia intuitiva rei, regulariter non est cum ea compatibilis Fides naturalis de tali re; & idem est de evidentia abstractiva, valdè clara & convincenti, vt cum assentimur præsentiæ Solis in nostro Emisphærio ex radijs visis. Vtrumque enim satis probat experientia, (& fortè nō amplius) quia dum quis loquitur nobis de Matrito, quod vidimus; excitatur ita in nobis species evidens Matriti visi, & ita rapitur tota vis intellectus, vt non relinquat locum assensui propter Authoritatē loquentis, (& idem est in nostra sententia, sive evidentia præcedat sive sequatur.) Hujus ratio fortè est: quia nostra tenuitas, non potest simul vtrique motivo attendere attentione firmante judicium. 2. Quia Fides propter dictum alterius, eget regulariter pia affectione, quæ non datur vbi ex alio capite datur evidens convincentia. 3. Quia voluntas regulariter non curat, illam imperare, & fortè in intellectu inveniet majorem resistentiam, quam vincere non curat, ob nullam vel parvam vtilitatem.

788 An autem Fides superna evidens in attestante non trahens obscuritatem, possit compati cum evidentia? Mihi videtur quod optimè possit. Tùm quia ex parte motivorum nulla est repugnantia, vt sæpè dictum est. Tùm quia de his nulla in contrarium datur experiētia. Vndè evidētia physica saltim naturalis (saltim cōtra dubia impertinētia quę suboriri possent) per Fidem divinam, imò & sæpè per Authoritatem humanam, subjectivè potest amplius & amplius certificari. Et sic regulariter extensivè, quodvis motivum novum aliquam vtilitatem afferre posset.

789 An verò sicut voluntas rapta à motivo alto, potest iterum velle liberè ex motivo infimo honesto; possit etiam intellectum raptum ab evidentia ex motivo alto visionis Matriti, v. g. liberè obligare non ex pietate, sed ex Imperio, vt assentiatur existentiæ Matriti, quia tot testes oculares dicunt? Aliqui Doctores apud Ripaldam, affirmant posse, & se ita experiri. Res est parvi momenti, præcipuè cum ex parte motivorum non sit contradictio. Vnusquisque suam experientiam sequatur, vel in suo sensu abundet, pro aliquo casu raro & irregulari.

***

§. II.

ILLATIONES EX QVÆSTIONE 12. & 13. & alia notavilia.

790 INfero primo: Objectum Fidei obscurę & strictæ partialiter posse includere rem evidentem, sed non propterea illa est absolutè credita. Prima pars patet. Tùm quia hæc propositio: *Quod nulla sit conventio luci ad tenebras, attestatum est à Divo Paulo*: est de Fide, & prima ejus pars est metaphysicè evidens. Sicut etiam prima illius: *Deus, qui non mentitur, attestatur, &c.* Quod autem talis pars evidens non sit credita, probatur. Quia aliud est includi in objecto credito sive in veritate credita, & aliud est rem esse creditam. Sicut etiam aliud est esse verum, aliud includi in vero. In hac enim propositione: *Petrū esse lapidem est impossibile*; identitas Petri, & lapidis non est vera, licèt includatur in vero. Vndè nec est assentita, licèt includatur in objecto assentito. Sic oppositio evidens lucis ad tenebras, includitur in objecto credito, & non est credita. Tangitur per assensum creditivum, sed tangitur quasi apprehensivè in alio, (sicut hæc propositio: *Productor hujus mundi regnat in Æternum*, respectu regnandi est judicium, respectu producendi mundum est sola apprehensio) non tamen creditur, quia credi est denominatio totius Veritatis revelatę in complexo integro sumptę.

791 Dices: Ergo actus Fidei de oppositione lucis ad tenebras testificata à Paulo, est simul evidens & obscurus. Distinguo consequens. Est evidens secundum quod est apprehensio talis oppositionis, concedo. Secundum quod judicium de ea vt testificata à Paulo, nego. Vndè sequitur, quod licèt assensus noster supernus de Trinitate relinquat in nobis speciem evidentem sui vt erat assensus de Trinitate, sed non propterea relinquit aliquam memoriam evidentem de Veritate Mysterij in se, quia memoria quæ remanet experimentalis, solum est de assensu secundum connexionem objectivam cum Trinitate in esse cognito; non autem secundum connexionem entitativam, nec cum Trinitate prova vera exercitè & in re, juxta distinctionem explicatam *num.* 678.

792 Infero 2. Medium pro Mysterio demonstrato ex evidentia in attestante esse ex *num* 744. complexum ex duplici illa pręmissa evidenti: *Quidquid Deus dicit, verum est. Sed Deus mihi dicit Incarnationem: Ergo vera est.* Si objicias: ergo assēsus sic illatus de Incarnatione, est diversæ speciei à simili assensu sic illato per evidētiam in attestante de cane Tobiæ. Probatur consequentia: Quia diversitas assensus sumpta à ratione formali, est diversitas essentialis & specifica. Atqui diversitas in conclusione sumpta à diverso complexo præmissarum, est sumpta à diverso motivo, & ratione formali, nempè à diversa attestatione divina: (quia aliud est attestari Incarnationem, & aliud attestari canem Tobiæ:) Ergo est diversitas specifica & essentialis. Sanè hoc argumentum sub hac forma propositum, valdè difficilè apparet contra vnitatem Fidei latæ, & etiam strictæ & obscuræ de Incarnatione, (cui assentior de facto, quia Deus eam dixit,) & de cane Tobiæ à Deo attestato.

793 Nihilominus ex dictis supra *num.* 708 de diversitate expressionis per causalem, quando indicat rationem formalem, & quando materialē, vel conditionem solam applicativam. Respondeo, rationem formalem Fidei essentialiter specificantem ipsam, solum esse formaliter, divinam Authoritatem attestantem, quodcumque sit materia attestata Quia tamē hęc materia præ alia, non habet sibi applicatam divinam Authoritatem & attestationem, nisi dictum Dei particularizetur ad hanc materiam; hæc particularizatio

adhuc

adhùc in illo complexo, potiùs est de materia determinanda, sive de applicatione rationis formalis ad materiam, quam sit de ratione formali specificativa Fidei. Non enim credo dicenti, quia dicit hoc. Sed credo hoc, quod dixit Deus, quia Deus summè verax est qui dixit.

794 Vndè ad argumentum in forma respondetur, negando consequens. Ad probationem respond. concessa majori; distinguo minorem: quando pars illius complexi est intranea rationi formali in linea formali; concedo minorem. Quando est extranea lineæ formali, & solum se habet ut modificans illam per materiam, vel per applicationem ad materiam ut in præsenti est probatum; nego minorem, & consequens. Ex quo patet ad probationem. Pro hac extraneitate. *Vide supra à num. 74;*

795 Pro dictis à *num. 719.* de eo quod possit dari assensus dicti per modum dicti, quando adest evidentia in attestante, accipe 3. confirmationem ex *capi 11. ad Habreos, v. 11.* ubi Apostolus loquendo de Sara dixit: *Quoniam Fidelem credidit esse eum qui repromisserat.* Non dixit fidelem vidit, sed credidit fidelem. Si autem ponderasset infallibilitatem dicti, eam utique potius vidisset, quam credidisset Fide obscura, de qua loquitur Apostolus.

796 Nota 4. Nos *num. 695.* dixisse de Articulo credendo: quia Deus est, & Remunerator est: posse à Philosopho Christiano, sufficienter credi unica creditione per inclusionem unius in alio. Post quæ typis mandata adverti in texto Pauli *ad Habreos* 11 sententiam his verbis proponi: *Credere enim oportet accedentem ad Deum, quia est, & inquirentibus se remunerator sit.* Ex quibus verbis, cum Apostolus non dicat, *quod inquirentibus*, sed dicat: & inquirentibus: & non dicat, Remunerator est, sed Remunerator sit, satis clarè reliquitur locus, ut non de necessitate habeantur pro duobus Articulis; (sicut si modo quo in primo dixit *quia*, in secundo addidisset *quod*,) sed possint credi unica creditione tanquam unus.

797 Nota 5. Quod contra dicta à nobis supra à *nu. 754.* de compatibilitate Fidei in Beato de Baptismo v. g. si non videretur in Deo per visionē Dei, se opponit P. Antonius Perez *disputat. 3. cap. 10.* & probat primo: quia non sunt compatibiles naturalitèr Fides & visio: ergo nec divinitus. Consequentiam probat ex illo Christi: *Omnia possibilia sunt credēti.* Firmo. Si divinitùs sunt possibiles visio & Fides, tale miraculum posset credi Fide. Ergo non esset supra naturam Fidei, nec fieret supra illam, nec de potētia absoluta, sed de ordinaria: imò esset miraculum & non esset.

798 Respondere potest permisso antecedenti, negando consequent. Primo: quia textus Christi solum sonat, quod ita Omnipotentia Dei alligata sit voci Fidei, ut nihil quod illa intendat, sit censendum impossibile. Sed hoc ex promissione Dei, qui id faciet vel de potentia ordinaria, vel de absoluta. ¶ Respondetur 2. dum dicitur quod illa conjunctio fiet de potentia absoluta, posse intelligi de absoluta comparativè ad leges ordinarias, etiam si non sit miraculosa, & superna comparativè ad naturam Fidei. ¶ Respondetur 3. Benè posse esse supernam quoad fieri, & semel factam non esse supernam quoad credi per ipsam Fidem divinam. *De quo supra num. 532. & in Materia de Incarnatione, num. 181.*

799 Probat secundo: Quia si Beatus posset assentiri tali Mysterio à Deo revelato, necesse erat quod Deus ut Author omnis locutionis moralitèr divinę, deberet credi, & non deberet credi. Sed hoc est impossibile: ergo & illud. Prima pars, quod deberet credi, probatur. Quia Deus ut Author talis locutionis moralitèr divinæ est primum creditum per omnem actum Fidei: ergo & deberet credi per istum. Quod aliàs non deberet, imò nec posset credi, patet: quia ex vi visionis Beatę, Deus est visus quidditativè secundum omne proprium ipsius, & secundum quod contraponitur Authori locutionis non moralitèr divinæ. ¶ Respond. negando majorem. Non enim deberet credi, sed videri generalitèr ut Author omnis locutionis moralitèr divinæ. Quod autem specialitèr attestetur illud Mysterium non visum in Deo à Beato; non videtur (quoad illam specialitatem attestationis) per visionem Beatam, sed alia fide; & per revelationē distinctam à visione noscitur à Beato, qui assentitur propter illam Mysterio, Fide lata sive Fide materiali, (voco materialem respectivè ad formalem sumptam à fidentia.)

800 Nec verum est. 1. Quod per istum assensum & creditionem Mysterij propter locutionem Dei moralitèr divinam, debeat Deus ut Author ipsius locutionis esse creditus. Licèt enim debeat esse tactus quasi apprehensivè & virtualitèr præsuppositivè, sed non creditus, imò nec assentitus, nec judicatus, ut dixi hic *num. 790.* Sola enim attestatio est assentita. Creditum autem, non attestatio sed solum Mysterium; quia solum istud est assēntitum propter divinam attestationem. Ista cum sit intuitivè visa, vel audita, non sortitur denominationem creditæ.

801 Nec verū est 2. Quod omnis Fides faciat credentē peregrinum à Deo, ex Paulo 2. *ad Corin. cap. 5. v. 6.* Fides enim de objecto non viso in Deo, non facit absolutè peregrinum, sed cum addito; sicut diximus *num. 779.* de actu obscuro, facere intellectum, non quidem obscurum, aut non clarum absolutè; sed cum addito; quatenùs nempè non fit clarus per talem actum, sed ab alio actu habet quod sit clarus. Sicut sacharum non esse dulce per albedinem, solum importat non esse dulce cum addito, tamen non tollit quod absolutè sit dulce per aliam qualitatem.

QVÆSTIO XIV.

DE NECESSITATE FIDEI.

ARTICVLVS I. & §. I.

QVANDO HABITVS SVFFICIAT, ET QVANDO requiratur actus ad salutem.

802 NOMINE salutis, non solùm intelligimus salvationē, sed etiam justificationem peccatoris. Difficultas 1. est: an Fides superna sumpta pro habitu, sit necessaria ad istam, necessitate medij? Duplex datur necessitas. Vna medij sive finis; alia præcepti. Necessarium ex præcepto est illud, quod ad obtinendum finem, solum est requisitum ratione præcepti. Vndè obtinebitur finis sine re præcepta; si detur sufficiens excusatio ab obligatione præcepti. Sic restitutio est necessaria ad salutem; obtinebitur tamen ista sine illa; si defficiat obligatio ob ignorantiam invincibilem, vel inadvertentiam; ob impotentiam, vel alias causas excusantes.

803 Necessarium necessitate medij est illud, sine quo, res nullatenùs potest obtineri, (sive non positio medij sit culpabilis, sive sit inculpabilis.) Sic gratia sanctificans est medium necessarium ad salvationem; quia sine illa moriens non salvabitur, etiam si omnes fecerint, quantum possibile illis erat, ut ille cōsequeretur illam. Necessarium hoc dividitur in unum *simplicitèr* & absolutè *tale in re* & exercitè: & in aliud *tale secundum quid*; quia non est necessarium *in re*, sed vel *in re*, vel *in voto*. Primum enim non admittit substitutum, & est insupplebile. Talis est gratia sanctificans in re. Necessarium *secundum quid* admittit substitutum. Baptismus enim est medium necessarium; sed

quando nequit obtineri, ipsius vices suppleantur per votum Baptismi, inclusum in contritione, vel amore Dei super omnia, tanquam per substitutum, specialitèr ad id designatum à Deo. De quo latiùs in fragmentis agimus in *Summâ de Arana, Fragm. de Necessitate Eucharistia.*

804 His positis Respondeo 1. ad quæstionem: In Infantibus absque usu rationis est necessarius habitus Fidei ad justificationem, & ad salutem necessitate medij absoluta, & simplicitèr *in re, & exercitè*; secùs Fides actualis in re. Prima pars patet: quia nequeunt fieri salvi sine gratia justificante *in re*; quæ tamen illis non infunditur sine habitu Fidei, *per Baptismum in re*; sicut nec sine alijs Virtutibus Theologicis & Moralibus supernis. Benè verum est: quod hæc necessitas medij absoluta de habitu Fidei, solum datur ratione annexionis gratiæ cum illo.

805 Secunda pars etiam patet: quia Fides actualis est impossibile in illis, dum carent usu rationis, quod exerceatur illa in re; imò nec in voto, quia non possunt ullum actum exercere propria voluntate, qui includat votum Fidei: Salvantur ergo per gratiam sanctificantem, comitatam habitibus. Pro Baptismo autem suscipiendo in re formitèr, sufficit illis antecedentèr Fides Parentum, vel Ecclesiæ.

806 Assero 2. loquendo de peccatore adulto, actum Fidei esse illi necessarium *in re*, necessitate medij simplicitèr & absolutè. (Imò communitèr Theologi, contra Ripalda, & alios, intendunt necessariam esse, necessitate medij *in re* Fidem actualem strictam, & non sufficere cognitionem supernam, quæ latè sit Fides,) ad justificationem. Licèt aliud esset loqui de conservatione, & augmento gratiæ sanctificantis. Probatur ex Divo Paulo ad Hebr. 11. dicente: *Sine Fide impossibile est placere Deo.* Dices, non loqui de strictâ, sed latâ. Sed côtra 1. nam loquitur de Fide illa, quã ibi definit: *Substantiam sperandarum rerum, & argumentum non apparentium.* ¶ Secundo: quia *Tridentin. sess. 3. cap. 8.* ait: *Homines justificari per Fidem, quatenùs ipsa est salutis initium* & *cap. 7.* ait: *Nulli umquam contigisse justificationem sine Fide.* Tertio: quia loquitur Trident. de Fide concepta per auditum, ut statim dicemus; citatque testimonium Pauli: *argumentum non apparentium*; quę omnia solum verificantur de Fide strictâ & obscura. Quæ enim noscuntur supernè, per cognitionem quæ non sit Fides stricta, non dicuntur non apparere, nec concipi per auditum. Solutiones horum textuum ab adversarijs datas, vidè Impugnatas, Articulo sequenti.

807 Probatur insuper ratione: quia adultus nequit justificari, nisi per actus liberos supernos suæ voluntatis: justificari enim per naturales esset Pelagianum. Actus autem superni voluntatis necessariò requirunt ex parte intellectus cognitionem supernam excitantem, ut supra probatum est; hęc autem debet esse per Fidem, ut hæc proximè moveat in Deum ex Trident. *sess. 6. cap. 6.* dicente: *Adulti disponuntur ad justificationem, dum Fidem ex auditu concipientes, liberè moventur in Deum.* Insuper satis congruum est, ut intellectus prius captivetur ex dominio voluntatis in obsequium Fidei, ut postea ex illo merito, accipiat jus per gratiam justificationis, ut elevetur ad Visionem Beatam.

§. II.

DUÆ SOLUTIONES.

808 Aliqui 1. existimant, (periculosè tamen) hominem posse salvari per actus naturales servando legem naturæ; in qua observantia dicunt ipsi imbibi votum Fidei. Respôdêt ergo ad omnes istos textus, eos requirere necessario Fidem; non Fidem *in re*, sed vel *in re*, vel *in voto*: Quod quidem votum inclusum est in ipsa præparatione animi, quando homo observãdo viribus naturæ legem naturalem, Deo, quem noverat per creaturas; paratus esset in omnibus quæ imperaret, obedire. Probant, quia sicut Paulus dixit: *Impossibile esse sine Fide placere Deo*: Ita etiam Christus dixit: *Neminem posse salvari sine Baptismo*; sive quin renascatur ex aqua & Spiritu Sancto. Atqui hoc non obstante, potest quis justificari per Baptismum in voto, quando non potest obtinere illud *in re*: ergo & per Fidem *in voto*, quando ille homo non habebat, undè reciperet Fidem *in re*. Hæc fuit sententia Michaelis de Medina, & M. Soto. Sed ab isto retractata fuit.

809 Sed contra 1. Quia Baptismus non suppletur per votum, nisi tale votum sit supernum, & inclusum in contritione, vel amore superno Dei super omnia: ergo nec Fides supplebitur per votum, nisi tale votũ sit inclusum in prædictis actibus supernis. Consequens prob. Quia sola generalis præparatio animi ad obediendum Deo in genere, concepta viribus naturæ, (imò nec propositum firmum naturale credendi, quidquid Deus diceret specialitèr,) non posset esse dispositio ultima ad Deo placendum, & ad accedendum ad Deum per justificationem, sine Pelagianismo; aliàs per solas naturæ vires homo sufficientèr excitaretur, converteretur, accederetque ad Deum. Ad contritionem autem supernam, vel amorẽ Dei super omnia supernum, debet necessariò præire Fides superna *in re*, ut dirigat voluntatem ad talea actus supernos, includentes votum Fidei supernũ: *Nam nihil volitum, quin præcognitum; & præcognitio* sive excitatio debet esse ex motione Spiritus Sancti, ac per consequens, Fides superna: ergo ante tale votum simplicitèr est necessaria *in re*, talis Fides superna. Vide Art. seq.

810 An autem talis Fides, dirigens ad votum supernum de Fide stricta, debeat etiam esse in se Fides stricta formalis, vel sufficiat alius actus supernus, qui non sit Fides stricta, sed æquivalens pro Fide stricta in munere supernè dirigendi? Ex una parte videtur, quod non; ut jam est probatum. Ripalda verò citandus Art. sequenti, tenet sufficere. Tũ 1. quia omnes textus prædicti interpretari possunt de Fide strictâ *in voto*, excitato per scientiã supernam infusam. Tũ 2. quia aliqui eorum intelligi possunt, vel formalitèr, vel omnino æquivalentèr; formalitèr autem intelligendi sunt regularitèr; æquivalentèr autem de Fide lata pro casu assignando Art. seq.

811 Tùm 3. quia in eo tunc, iam non viribus naturæ sed gratię, excitaretur homo ille, & converteretur ad Deum. Tùm 4. quia inter antiquos Gẽtiles plurimi fuerunt, qui nihil audierunt de Fide; & tamen cognoverunt dari Deum, Gubernantem Mundum. Videtur autem incredibile, quod si illi ex cognitione Dei summè perfecti & boni, dolerent verè de peccatis factis, veniam petendo; Deus aliquando non daret pluribus eorum auxilia superna elevantia, ut elicerentur ab ipsis similis cognitio & dolor superni, ex parte principij. Sicut sæpè diximus de conclusione Theologica posse esse supernam ex principio; undè illi justificarentur.

812 Cessat hac via (quę suavior est respectu divinæ Providentiæ, & minus immutans ordinem causarum,) indigentia medij jàm extraordinarij, qualę est mittere Angelum, vel Prædicatorem ex longinquo, ut eum instrueret in Fide; hoc enim rarissimè fiebat. Tunc autem jam non justificarentur prædicti Gentiles per Fidem strictam *in re*, sed *in voto*; concepto media cognitione *in re*, superna & æquivalenti pro Fide stricta; quod quidem votum includebatur in contritione superna. Licèt autem commune sit apud Theologos, quod si homo nutritus à puero in sylvis, (vel etiam apud alios homines,) observaret totam legem naturalem, ad Dei Providentiam spectaret instruere illum in Fide, vel per

An-

Angelum, vel Prædicatorem ex longinquo missum (& de hoc sunt aliquæ historiæ veridicæ;) sed tamen id rarissimè eveniet; sicut & rarissimum est, quod adultus serves totam legem naturalem, ut per hanc observantiam tollat obicem ad suam justificationem. Tunc autem, dicunt aliqui, quod non esset miraculum instruere per Angelum vel Prædicatorem, sed quasi debitum juxta leges Divinæ Providentiæ, ejusque quidem, *facienti quod est in se*, sive non ponenti obicem: *Deus non denegat suam gratiam.*

813 Sed nos plus intēdaremus in divina Misericordia confisi, nempè quod non solum servantes totam legem naturalem, sed etiam quod ex non servantibus, in tot hominum Gentilium millionibus, ad quos non pervenit notitia Fidei, vel erat jam deleta decursu temporis, fuerint plures salvati, etiā ex illis qui antea peccaverant contra legem naturalem, si postea cognoscentes Deum summè bonum, propriosque defectus commissos contra ipsum, doluerint de illis naturalitèr, considerando Deum ab ipsis offensum fuisse, utpote violantibus leges supremi Gubernatoris (quod possibile esse naturaliter, multi tenēt.) Credibile ergo est de divina Misericordia, quod visa ex parte ipsorum hac animi præparatione naturali, (non ut merito, aut dispositione morali, sed ut remotione prohibentis:) Deus dederit eis auxilia superna, ut actu superno ex parte principij cognoscerent Deum summè bonum; & excitarentur, ut per aliud auxilium supernum dolerent serio & efficacitèr de suis peccatis. Iste autem modus eos justificandi per Fidem supernam latam *in re*, strictamque *in voto*, suavior est & aptior, ut plures reperirentur, absque missione Angeli, vel Prædicatoris. Sed judicium de tota hac doctrina Art. seq. feremus.

814 Sequitur ex dictis, Fide lata admissa vel nō admissa, neminē per sola opera naturalia fuisse unquam justificatum, etiam si totam legem naturalem servares, sed per superna modo dicto. Nec obest 1. illa responsio Christi ad adolescentem interrogantem quid faceret, ut vitam æternam possideret? *Serva mandata*, utique Decalogi, quæ sunt præcepta naturalia: ergo sufficiunt ista. Nego consequentiam: Christus enim voluit de illo, quod observaret illa supernè, quia cum ille esset jam fidelis, utpotè instructus in Synagoga, habebat auxilia superna, ut supernè observaret.

815 Nec obest 2. Quod Paulus, loquens de Gentilibus dicat: *Gentes, quæ legem non habent, naturalitèr, quæ legis sunt, faciunt*; ergo si illi qui legem habent, observando legem salvantur; etiam Gentiles per opera naturalia. Sed respond. Paulum, licèt ad confusionem Judæorum doceat Gentiles facere opera bona, sed non dicit, quod Gentiles salventur per illa opera, quæ naturalitèr faciunt: licèt dicat ea facere, etiam si non habeant legem scriptam, sicut Judæi. Alij addunt, Gentiles fecisse opera legis naturalitèr, sed solum faciliora, nempè *Honorare Parentes, non furari, &c.* quod non sufficit ad salutem. Alius dicet, loqui de supernis per Fidem latam. Si autem loquatur de solis naturalibus, non ideo justificantur, sed removent prohibens.

ARTICULUS II.

AN HÆC FIDES NECESSARIA, DEBEAT esse stricta, vel sufficiat lata. In §. I. Fertur judicium de ea.

816 NON summuntur hic Fides stricta & lata, sicut supra à n. 774. Ubi utraque nisi debebat dicto Dei. Stricta obscurè, & per modum dicti fidendo illi. Lata verò per modum connexi, (cum discursu, vel absque illo,) nitendo nempè testimonio ipso cognito ut infallibili, cognito nempè per modum simplicis intuitus evidentis. Nunc autem summitur Fides stricta pro nitente testimonio, & Authoritate Dei. Lata verò & impropria pro nitente testimonio creaturarum, quæ quidem quasi nutibus & mutis vocibus, nobis annunciant existentiam Dei, summam ejus amabilitatē, aliasque perfectiones. Cum autem tales creaturæ ut signa invisibilium Dei, sint opus Dei, vocari potest impropriè testimoniū Dei (nam propriū declarare debebat Deum ita sentire) innunciatio per ipsas: & absolutus propter illud, Fides impropria & lata, in hoc ergo sensu.

817 P. Ripalda *disputat. 20. de Ente supernaturali*, & iterum *disput. 17. de Fide*, longissimè, magno conatu & eruditione probat, Fidem simplicitèr requisitam ad justificationem à Sacra Scriptura, Concilijs, & PP. sufficere si sit lata; eamque frequenter reperiri etiam apud Barbaras Nationes, quæ de verbo Dei, atque prædicatione nunquam aliquid audierunt. & hæc Fides lata in ipsis est etiam entitativè superna, data illis à Deo ex lege elevationis totius generis humani ad statum supernum serviendi & fruendi Deo ut ultimo fine, ad quem homo creatus est. Undè quoties homo vult facere quodcumque opus naturale honestum & honeste, habet ibi paratam Fidem latam supernam illustrantē, & simul principia superna per quæ eliciat opus supernum, vel solum, vel simul cum alio naturali, & perveniat usque ad amorem Dei supernum super omnia, per quem justificetur. Hoc enim pacto & non aliter facilè intelligitur, quomodo quilibet homo compos rationis, habeat in manu sua facultatem proximam (absque prædicatione ad illos non perveniente) se justificandi per dilectionem supernam Dei super omnia.

818 Huic tamen sententiæ, se fortiter opponunt Cardinalis de Lugo, & P. Oñate. Uterque *disputat. 12. de Fide.* Quorum sententiæ utpotè communi libentissimè adhæreo, saltem regularitèr, & de lege ordinaria. ¶ Nota tamen valdè ex P. Oñate (Tùm pro sententia nostra probanda. Tùm pro argumentis contrarijs, præcipuè pro sumptis ab Authoritate solvendis, quæ innumera sunt, & non vacat tempus illa singillatim solvere,) magnam esse differentiam inter justificationem adulti, sive ultimam dispositionem ad illam, & inter alia opera superna adulti se habentia ad justificationem antecedentèr, ut dispositiones mediatas vel remotas. Unde ex eo quod ad istas, vel ad alia opēra superna sufficeret Fides superna lata; non inde infertur, quod etiam sufficiat ad justificationem, ejusque ultimam dispositionem. Disparitas est, quia Scriptura, & Patres, ut probabimus, Fidem strictam expressè postulant pro justificatione; non autem ita expressè pro alijs operibus.

819 Probata jam est necessitas Fidei strictæ ex Paulo, *num.* 806. & ex Tridentino, *num.* 805. Sed quia adversarij duas dant solutiones. Unam de Fide lata superna æquivalente pro stricta. Alteram de Fide stricta solum in voto superno. Iterum prima impugnanda est, textum Pauli de novo urgendo. Loquitur enim sic, *ad Hæbreos 11. Fide Henoch translatus est, &c. Ante translationem enim testimonium habuit, placuisse Deo. Sine fide autem impossibile est placere Deo.* ¶ Ubi nota duo. Primum est, quod placere Deo est proprium justorum, & est idem ac dicere, quod Fides est necessaria ad justificationem ut talem. Probat enim ex justificatione & ex eo quod placuerit Deo, habuisse Henoch Fidem. Non autem benè probasset Fidem in eo per justificari, si necessaria non esset.

820 Secūdo nota, loqui de stricta. Tùm quià, ut diximus ibi, constat ex textu, v. 1. quod loquitur de illa quæ est argumentum non apparentium. Tùm quia v. 6. explicando illam Fidem sine qua impossibile est placere Deo, prosequitur: *Credere enim oportet accedentem ad Deum, quia est, & inquirentibus se Remunerator sit.* Non dixit *scire*, sed *credere*. Item *v. 7. Fide Noe, responso accepto de his, quæ adhuc*

non

non videbantur, metuens aptavit Arcam. Loquitur ergo expressè de Fide, ex responso de non visis. Item v. 31. *Fide Raab meretrix non perijt cum incredulis, excipiens exploratores cū pace.* Vbi contra ponit Fidem Raab incredulitati aliorum. Increduli autem non vocantur, nisi solum illi qui resistunt dicto, atque authoritati alterius sufficienter propositi. Ex quibus omnibus patet manifestè, quod Fides requisita à Paulo ad justificationem sit Fides stricta de non visis. Id ipsum confirmatur ex *cap.* 2. Abacuc, dicentis: *Ecce qui incredulus est, non erit recta anima eius in semetipso, Iustus autem in Fide sua vivet.* Vbi vult Propheta, quod Iustus à Fide habet quod vivat, quia ipsa est initium justificationis. Loquitur autem de Fide stricta. Tùm quia Divus Paulus Epistola ad Romanos *cap.* 1. adducit hoc testimonium, dum sermonem habet de Fide ex auditu. Tùm quia loquitur Propheta de ea prout contraposita incredulitati, ac per consequens de Fide stricta, & propria.

821 Vrgeo insuper pro Fide stricta textum Tridentini, *sess* 6. *cap.* 7 dicentis: *Nulli unquam sine Fide justificationem contigisse.* Quod autem loquatur de Fide stricta, patet. Tùm quia cum loqueretur de Baptismo, ait: *Quod est Sacramentum Fidei, sine qua nulli unquam contigit justificatio.* Fides autem protestata in Baptismo, manifestè est Fides stricta. Tùm etiam, quia *caput* 7. incipit sic: *Hanc dispositionem, seu præparationem justificatio ipsa consequitur.* Quænam autem est, hæc dispositio & præparatio? Profectò illa quam explicuerat capite immediatè præcedēti, dicens: *Disponuntur autem ad ipsam justitiam, dum excitati divina gratia & adjuti, Fidem ex auditu concipientes, liberè moventur in Deum credentes vera esse, quæ divinitus revelata, & promissa sunt.* Quæ verba sincerè intellecta manifesta sunt pro omnimoda ad justificationem necessitate Fidei ex auditu conceptæ, ac per consequens & strictæ. Nec Fides lata etiam superna potest esse æquivalens pro stricta in linea moralis dispositionis, cum strictæ competat multum meriti, secùs latæ supernæ, cum hæc sit evidens. Nec datur meritum in assensu, quod non potest negari.

822 Tertio, probatur eadem necessitas Fidei strictæ ad justificationem ex Divo Augustino *Epist. ad Sixtum*, quæ est 105. & extat in *Tom.* 2. *ubi colum.* 3. loquendo de Fidei mēsura, quam cuivis partitur Deus, hæc habet: *Qua propter, ne se vel ipsius Orationis*, meritum extollat, (etiam si ad vincendas temporalium rerum cupiditates, & diligenda bona æterna, atque ipsum fontem omnium bonorum Deum, adjutorium datur oranti,) Fides orat, quæ data est non oranti, quæ utique nisi data esset, orare non posset. Quomodo enim invocabunt, in quem non crediderunt? Quomodo credent, quem non audierunt? Quomodo audient sine prædicante? Igitur Fides ex auditu, auditus autem per verbum Christi. Hæc August. Quod autem loquatur de Fide in ordine ad justificationem constat: Tùm ex illo in verbis adductis: *Ad diligenda bona æterna, & ipsum omnium bonorum fontem Deum.* Tùm ex alijs verbis quæ post pauca adducit de justificatione per Charitatem Dei diffusam in cordibus nostris, & de Fide quæ per dilectionem operatur. Quod quidem Augustini testimonium manifestè est de Fide stricta sive ex auditu. Ex quibus Authoritatibus eversa manet prima solutio.

823 Secunda etiam de Fide stricta solum in voto, facilè confutatur. Tùm quia textus adducti clarissimè loquuntur de Fide exercita & in re, & de Fide ipsa ut exercitè meritoria, ut constat præcipuè ex Paulo, & de exercitè disponente, & præparante per modum dispositionis moralis ad justificationem, (quod nequit convenire Fidei in voto,) ut constat ex Trident. Tùm quia meritum Fidei, (saltim speciale) nec datur in cognitione, & assensu illo superno, (quia est Fides lata apud te) cum sit evidens, & ex motivo convincenti: nec item in fide vota, sive votata; cum hæc nondum habeatur: Ergo non apparet ubi sit istud meritum tàm celebratum Fidei, à Divo Paulo, & Tridentino. Tùm quia eadem libertate poterit alius negare ad salvationem necessitatem gratiæ sanctificantis in re, explicando textus de vel in re, vel in voto.

824 Tùm quia, si in Baptismo, & Pœnitentia admittitur distinctio illa necessitatis in re, vel in voto, illa introducta est ab Authoritate Ecclesiæ, quæ sola habet clavem scientiæ pro necessarijs ad salutem. Et insuper ex Sacra Scriptura constat clarissimè necessitas Baptismi, & Pœnitentiæ ex una parte, & ex alia constat sufficientia contritionis, & dilectionis Dei sine Baptismo in re suscepto, quæ certissimè est votum Sacramenti, & omnium præceptorum. Quid mirum, si explicanda sit necessitas illa de in re, vel in voto? In Theologis autem particularibus non est sufficiens authoritas, nec sufficiens fundamentum contra tam claros textus communitèr intellectos à Concilijs, & PP. de necessitate in re, introducendi disjunctivam illam de in re, vel in voto. Admittimus ergo nos quod dilectio superna Dei super omnia sit etiam votum Fidei, sicut & est Baptismi, & justificet. Sed quod dilectio sine Baptismo in re detur, constat. Quod autem sine fide in re disponente detur, non constat; imò oppositum constat. Ergo pro necessitate in re, vel in voto applicata ad fidem, nullum est fundamentum.

825 An autem pro fide ex auditu, sufficiat illa fides communissima habita in filijs à Patribus, (extra vocationem ad fidem Synagogæ, & Evangelij.) De qua Pater Antonius Perez supra *num.* 651. dicam, quod si sit à Parentibus proposita, tanquam ex testimonio, & dicto Dei, concedam libenter. Sicut eam acceperunt filij Iob à Patre suo. Et idem dicam, si sit talis fides ex auditu interno per attestationem divinam ipsi credenti internè factam, dummodo non sit pura inspiratio de re, sed locutio attestans, Deum ita sentire. Si autem esset solum edoctio Articulorum à Parentibus ex propria scientia, vel ex fide lata, talis fides ad justificationem non sufficeret.

§. II.

ARGVMENTA SOLVVNTVR.

826 PRimum summitur ex Paulo, *ad Roman.* 1. *à num.* 18. ubi docet: Gentiles coram Deo inexcusabiles fuisse de sua injustitia, quia ex creaturis nota illis erant invisibilia Dei, ejusque Divinitas, & Omnipotentia: & potuerunt ex tali notitia, atque debuerunt colere, & glorificare Deum, & converti ad ipsum amando, & colendo illum super omnia, & non fecerunt, sed potius Idola sequti sunt. Atqui talem cultum, & amorem non poterant Deo exhibere nisi per cognitionem supernam ex testimonio creaturarum, ac per consequens ex fide lata: ergo habuerunt illam.

827 Huic argumento, respondet Pater Oxea, *disputat.* 12. *sect.* 3. *à num.* 22. concedendo talem cognitionem supernam Gentilibus, debitam eis ex providentia ordinaria; & ut adimpleatur, quod ex parte sua vult Deus, omnes homines salvos fieri, & ad agnitionem veritatis, id est fidei strictæ pervenire. Admittit ergo contra Lugo cognitiones supernas ad opera honesta, mediatè & remotè præparativa ad justificationem, secus immediatam ad conversionem, contritionem, aut amorem Dei super omnia immediatè ad illam disponentes, quia id sine fide stricta impossibile est. Hæc solutio sufficientissima est pro solutione argumenti.

Non

828 Nos autem ulterius intendimus ex textu ipso Pauli benè ponderato circa inexcusabilitatem, & ex doctâ interpretatione Patris Cornelij Alapide, negando ex tali textu & inexcusabilitate probari aliam cognitionem præter solam naturalem ex creaturis, quia teste Conchio, licèt Anselmus & alij pauci intendant supernam, communis tamen Patrum solam naturalem agnoscit.

829 Pro qua nota iram Dei contra Gentiles, de (a Paulus ibi, supra duplicem posse cadere culpam, Una est peccatum detinendi in injustitia (id est, injuste & peccaminose) & incarcerandi Veritatē Dei intra se quid est cognitionem quam ex creaturis habebant de Deo uno summe bono, & Omnipotenti, & cui debeant cultum & glorificationē) & non permittēdi usum ejus, quoad exercitium Cultus veri Dei, ut liberius possent servire Idolis. Aliud est peccatum injustificationis, sive non justificationis, & non se convertendi ad Deum per contritionem & amorem super omnia, per quem justificarentur. Ista autem esse peccata valdè diversa patet. Tùm quia potest unum dari sine alio, ut patet in eo, qui se præcipitaret in puteum, & postea non exiret, quia nesciret modum exeundi. Imò & si sciret, adhùc patet in Christiano peccante mortalitèr, & non exeunte à peccato per multos dies, & postea repente & sine ulla advertentia periculi mortuo ante obligationem annuæ Confessionis. Hunc enim Deus judicabit, & damnabit de primo peccato: sed non arguet, nec damnabit de secūdo, nec ob defectum Confessionis & conversionis.

830 Igitur Apostolus solum imputat Gentilibus inexcusabilitatem primi peccati, (quod omnino est solum contra legem, & cognitionem naturalem absque ullo supernaturalitatis sapore) non verò secundi, ut patet ex ipso contextu: ubi nec verbum de non exitu eorum à peccato, aut de notitia modi immediati ex ipso exeundi ab illo; nec de Deo super omnia amando, nec de se ad illum convertendo. Nullum enim ibi apparet vestigium objecti superni aut cognitionis supernæ: non solum disponentis ad ultimam præparationem justificationis, sed nec ad non ultimam, nec mediatam, aut remotam cum aliqua supernaturalitate; & inexcusabilitas à Paulo ipsis imputata, (adhùc dato & non concesso, quod etiam esset de justificatione) non probat cognitionem supernam de illa.

831 Probatur: Tùm quia eo solum quod non removerint prohibens justificationis, si nescierent illam, inexcusabiles erant. Tùm quia sicut vox de Cœlo facta est Beato Fratri Ægidio socio Divi Francisci, dicens: *Præparare ad reddendam rationem, non solum eorum quæ accepisti, sed quæ non accepisti.* (Fortè, quia saltim in confuso occurrere illi potuit, quod esset reus non accipiendi.) Ita etiam illis potuit saltim in confuso occurrere cognitione naturali, quod si vero Deo à se jam cognito, ut par erat, inservirent, ipse illis abundè benefaceret: & ipsis imputari potest aliqualitèr impeditio hujus beneficij saltim in genere: & ad hoc non requiritur potestas superna se justificandi.

832 Adde quod si motivum illius Fidei supernæ latæ, sumebatur ex creaturis, erat utique naturale; ergo eandem vim præstabat contra eorum excusabilitatem, sive esset naturaliter cognitum sive supernè cognitum. Quia illud solum accusabat eos ut expressatum, & ut non ignoratum, & secundum quod importabat de expressato, non secundum quod importabat de superno ex parte principij non expressato. Et licèt supernaturalitas executa conduceret ad aliquale meritum, ut Deus illos vocaret ad Fidem, ibi non est sermo de merito, sed solū de demerito & peccato, & indignitate eorum ex illo; quæ quoad pœnam dandi eos in reprobum sensum, ut inquit Paulus; eandem vim habebat existendo purè contra legem & cognitionem naturalem. Nullum ergo apparet in eo textu supernaturalitatis vestigium.

833 Objicies 2. Anselmum, & aliquos alios docentes in Gentilibus cognitionem supernam sine Fide strictâ. Respondetur 1. generaliter (pro quacumque authoritate quæ adduci possit) non loqui eos de justificatione, sed ad summum de operibus honestis se remotè & mediatè habentibus ad illam, ut visitare infirmos, honorare parentes. Pro hac autem solutione applicanda, cura examinare, prius quam respondeas, in authoritate cujuslibet Patris, de quo opere honesto loquatur. Et nota quod à Paulo Fides stricta, solum pro justificatione constat requisita esse: dixit enim: *Quod credidit Abraham Deo, & reputatum est illi ad justitiam*, sive justificationem. Non autem constat ita expresse, quod dixerit idem ad alia opera mediatè disponentia.

834 Respondetur 2. (& hæc sit solutio generalis, qua in publicis Thesibus usus fuit multis abhinc annis P. Antonius Xerque Societatis Iesu Vir doctus & magnæ eruditionis) uni Sancto Patri, alterum opponendo: v.g. Anselmo, Augustinum. Respondebat enim: in hoc puncto Augustinum sequor (cujus verba dabat) Anselmum ei oppositum non sequor. Cum enim Sancti PP. clarè inter se dissident, & certum aliàs sit, quod nulli eorum Deus dederit plenè in omnibus scopum veritatis attigisse, (ut ipsemet Christus revelavit V. M. Mariæ de Agreda loquenti de motivo Incarnationis, & constat ex sensu Ecclesiæ damnantis aliquas propositiones, non obstante, quod in aliquo Sancto Patre reperiantur) liberum erit Theologo in illis in quibus Patres dissident, eligere ducem quem ex illis maluerit. Per hunc solutionis modum, à multis in Thesibus publicis, (in quibus non vacat tempus, textum S. Patris, tunc adducere in examen & ponderare) angustijs liberaberis. Præcipuè hic locum habet hæc solutio, siquidem communis Patrum Authoritas stat contra S. Anselmi mentem.

835 Objicies 3. Ipsum Augustinum non posse, non recognoscere hanc Fidem supernam latam. Probat: Sæpissimè enim opera Gentilium facit peccata, ductus quia *quod non est ex Fide, peccatum est*. Unde apud ipsum in infideli, operire nudum est peccatum si non sit ex Fide. Atqui non potest loqui de Fide strictâ: ergo loquitur de lata. Minor patet; quia Gentiles ante Fidem strictam certum est ex damnatione Michaelis Baij, per Summos Pontifices, posse facere opera honesta, & quæ peccatum non sint: ergo ut operire nudum sit honestum, & non peccatum, non requiritur Fides stricta: ergo si Fides requiritur ab August. sufficit lata. Vide plures alios August. textus apud Ripalda.

836 His & alijs similibus urget Ripalda Fidem latam, quasi ipsa requiratur, & sufficiat pro his August. textibus satis difficilibus à Recentioribus solvendis. Sed verè meo videri, nec requiritur, nec sufficit. Quia damnatum est in Michaele Baio, quod opera naturalia infidelium, omnia sint peccata: ergo ea quæ fiunt absque Fide superna lata non erunt peccata, si aliàs sint honesta, etiam si fiant per solas vires naturæ: ergo adhùc perseverat tota difficultas in Augustino, dum asserit oppositum hujus, nempè quod operire nudum, si non sit ex Fide, (superna utique apud Ripaldam, licèt lata) peccatum est. Huic igitur nodo alia solutio quærenda est, siquidem Fides lata non solvit illum.

837 Vera ergo solutio est ex Cornelio Alapide *ad Roman. 14. v. 23.* ex P. Oxea, & alijs, Augustinum sumpsisse illa verba Pauli: *Quod nō est ex Fide*: per Miosim, pro eo quod est ex infidelitate, sive quod fit ad cultum Idoli: id est peccatum esse quidquid non est ex Fide, sed est ex non Fide, id est ex infidelitate. Cum enim quilibet referat ad numen quod adorat, quodcumque opus bonum, relatione vel virtuali, vel habituali, vel saltim ex parte subjecti: & aliàs tempore Augustini solum esset cognitum duplex genus hominum, scilicèt fidelium

& infidelium idolatrantium, omne opus quod non erat fidelis supponebatur ab Augustino opus infidelis,& essent positivè ex non Fide, figuratè sumpta sive ex infidelitate, relatiúque ad falsum numen, ac per consequēs ex hac suppositione aït esse peccatū. Non ergo unquam judicavit Augustinus operire nudū, sumēdo absque ordinatione ad malum finem, fore peccatū. Erit ergo peccatum ex mala relatione, non autē ex defectu Fidei super nę latæ. Et hæc sine vlla mentione Fidei superne latæ verificari possunt. Hunc sensum confirmat P. Oxea, ex ipso Augustino adducto ab ipso *num*.38. Vbi ait de arbore mala, de qua dictum est non posse bonos fructus facere: ***Non itaque in quantum homo est, quod est opus Dei, sed in quantum mala voluntatis est, quisque arbor mala est, & bonos fructus facere non potest***. Propositio ergo illa distinguenda est. Et quæ literaliter sumpta falsa esset, figurate & per *miosim*, vera est.

838 Nec obest 2. Quod August. varijs in locis admisit charitatem Dei non esse tantum super omnia, ac per consequens latam apud Ripaldam: ergo & posuit Fidem latam. Concesso antecedenti, nego consequentiam, loquēdo de facto Tùm quia charitas lata,& dilectio Dei lata est cō muniter recepta apud omnes: V.g. dilectio proximi per opèra misericordiæ. F. des autem lata vix est audita ante Ripaldā. Tùm quia Augustinus loquitur, & sępè repetit de Fide quæ est ex auditu, ac per consequens de stricta. ¶ Nec obest 2. Cognitiones veri Dei, de quibus supra à *num* 829. dici ab Augustino verè esse datas à Deo ex gratia per Christum: ergo erant supernæ Distinguo consequens: supernæ ex divina extrinseca ordinatione, concedo; entitativè, nego, vt jam est probatum. Fortè enim dabantur à Deo ob merita Christi ex fine vt removerent prohibens justificationis.

839 Ad argumenta autem adducta supra à *num*. 810. Nego ad primum & ad secundum, textus nostros commodè posse interpretari de Fide in voto, nec de Fide lata aut ęquivalente vt probatum est;& quia illę cognitiones per creaturas nullum Fidei vestigium, aut æquivalentiam important, nec ex motivo, nec ex modo tendendi. Ad 3. non sufficit quod justificatio sit viribus supernis, sed debet esse ex Fide. Ad 4. respond. si Gentiles facerent amorem Dei supernum, & super omnia fore justificandos. Sed nego id futurum, licèt præcedat remotio prohibentis, vel etiam si dispositiones supernę remotę (saltim de lege ordinaria) quin pręcedat Fides stricta ex testimonio Dei per Angelum, vel hominem: Nec id esset miraculosum, (licèt esset rarum) sed debitum ex lege providentię de danda gratia facienti, quod est in se,& removenti prohibens.

840 Replicabis contra istas responsiones. Deus multo magis justificat causam suam contra Gentiles, dando eis illas cognitiones supernas in illa abundantia quam intendit P. Ripalda: ergo ita dedit. Respondetur 1. Aliud esse quod dederit, & aliud necessarium esse quod dederit ad justificandam causam suam. Permitto ego primum, nego secundum. Respondeo aliter: Iustificat multo magis causam suam, ita vt non justificet illam sufficientissime sine illis, nego. Ita vt adhùc sufficientissime justificet, concedo. Solum ergo requiruntur pro magna superabundantia, de qua non constat, secùs pro sufficientia de qua constat.

841 Objicies tandem: Deus Gentilibus, eo solum quod removeant prohibens, paratus est providere proximè media Fidei: ergo nec in Gentilibus, nec in hæreticis dabitur de Fide ignorantia invincibilis, sive inculpabilis (quod quidem absurdum est, cum plures illorum, vel nihil audiverint de mutanda Religione, vel si audiverint, tamen de obligatione perseverandi in sua, ita convincuntur à Magnatibus suis, vt nullus remaneat scrupulus prudens inspectis circumstantijs in eis, ac per consequēs, nec possent sua conscientia suam sectam relinquere,& nostram amplecti, vt docent Sanchez apud Oxea *num*.14. *lib*.2. *Moral. cap*.1. *& Layman. tom*.1. *lib*.2. *cap* 10.) Conseq. probatur: quia semper esset in ipsis culpa carere Fide, siquidem si removissent prohibens, non carerent illa. Respondetur: concesso antecedenti, nego consequens. Ignorantia enim vincibilis, vel culpabilis admitti nequit vllo pacto, nisi (vt optimè docuit Thomas Sanchez) pręcedat aliqua suspicio, scrupulus vel remorsus, qui non præcedit.

842 Dices: Quomodo ergo imputatur eis sine aliqua culpa non amplexari novam Religionem sive Fidem? Respondeo: remote & quasi radicaliter aliquam dari in eis, qui a non removent prohibens, sed non formalem, neque ratione sui, nec distinctam à non removere prohibens, imputabilem; siquidem non præcessit cognitio ad voluntarium requisita. Nisi saltim in confuso adverterint privare se ipsos aliquo magno dono Dei, vt diximus *num*.831.

ARTICVLVS III. & §. I.

ALIQVA INFERVNTVR DE FIDE LATA, ET alia notantur.

843 INfero 1. Non solum infidelem peccatorem vt convertatur,& justificetur egere Fide stricta, vt probatum est ex Tridens *sess* 6 *cap*.6 Sed etiam peccatorem fidelem. Tùm quia sine Fide impossibile est placere Deo in quo etiam comprehenditur, transire de non placere ad placere Deo ex Paulo. Tùm etiam, quia ex Tridens. *sess*.6. *cap* 7. justificatio stat in eo, quod homo ex injusto fiat justus,& ex inimico amicus. Et de hac justificatione loquendo generaliter, inquit quod sine Fide (illa vtique de qua dixerat concipi ex auditu) nulli vnquam contigit justificatio.

844 Nec obest 1. quod experientia teste, nos sępè movemur ad contritionem ex sola cognitione Bonitatis Dei, & fœditatis peccati absque assensu Fidei strictę nixo revelatione Dei. Respondeo enim negando, quia licèt non experiamur Fidem expressantem pro tunc divinam revelationem, experimur aliam ex *num*. 148. nempè firmam persuasionem de divina bonitate & gravitate offensæ contra ipsam, qui conceptus etiam est Fides stricta ob derivationem essentialem ab alia expressante. Et idem dicam de Christiano peccatore Philosopho se convertente ad Deum vt Authorem supernum, vel remuneratorem: nempè non ei dari à Deo, quod eliciat contritionem supernam nisi ex Fide stricta.

845 Infero 2. Adultum si cum gratia Baptismali decedat, posse salvari sine Fide actuali stricta, (imò & sine lata) si nempè moriatur paulo post vsum rationis, aliàs quod non se obtulerit occasio audiendi aliquid de Fide,& præconcipiendi illam ex auditu. Cum enim ille jam supponatur justificatus per Baptismum, textus adducti pro justificatione, non loquuntur de isto. An autem iste, vel alius justus potuerit post vsum rationis, sua merita augere per opera honesta, directa & gubernata ex Fide superna lata? Credibile videtur quod sic, si Deus tales cognitiones supernas illi infunderet, vt v.g. supernè ex parte principij honoraret Parentes, nudos vestiret, &c. Nec enim pro isto casu invincibilis ignorantiæ Evangelij,& Mysteriorum inveniuntur in Scriptura, & Concilijs, textus requirentes Fidem pro augmento meriti. Dixi si dentur: an autem dentur resolvetur infra.

846 An autem Gentiles, vel Christiani faciant opera superna ex Fide superna lata? Pars affirmans probari potest. Primo de infidelibus: Quia nisi Deus infundat illis has cognitiones supernas ex motivo creaturarum, ad hoc vt faciant opera superna de rebus honestis per quæ mediatè se disponant ad Fidem,& justifi-

ficationem, non videtur plenè, imò nec sufficienter adimpleri, quod dictum est à Paulo 1. *ad Timoth.* 2. nempè: *Deum velle omnes homines salvos fieri, & ad agnitionem veritatis pervenire.* Non enim possunt sine his supernis cognitionibus, & affectibus se ad veritatem agnoscendam, & salutem consequendam disponere, cum Fidem ex auditu concipere non potuerint.

847 Secundò: Quia plures Patres ante fidem, aut Evangelium Gentilibus promulgatum, admittunt in eis facere aliqua sanctè, & habere in se semina virtutum sive Dei. Ita Hieronymus *ad Galat.* 1. inquit: *Ex quo perspicuum fit natura omnibus Dei inesse notitiam, nec quemquam sine Christo nasci, & non habere,* (ita est in textu; non autem illa particula *non*, ut referunt Ripalda, & Oxea. Et sensus est *sine Christo non habere*) *in se semina sapientiæ, & justitiæ reliquarumque virtutum. Vndè multi absque Fide, & Evangelio Christi, vel sapienter faciunt aliqua, vel sanctè, ut parentibus obsequantur, & inopi manum porrigant; magisque judicio Dei obnoxij fiunt, quod habentes in se principia virtutum, & Dei semina, non credunt in eo sine quo esse non possunt.* ¶ Item probatur 3. Quia alij plures Patres admittunt in eis operari ex gratia per Christum, & ex hoc disponi ad Fidem. Admittere autem semina virtutum sine cognitione superna, & ex gratia, esset semipelagianum.

848 De Christianis autem præcipuè existentibus in gratia, multo fortius probatur primò: Quia Cornelius Centurio, *Actor.* 10. dicitur: *Vir Religiosus, ac timens Deum.* Item quod Deus acceptavit eleemosynas ipsius tanquam dispositiones ad Fidem, & propterea missus est ad Petrum ut instrueretur in illa. Non autem illa opera erant ex fide stricta cum esset Gentilis. Nec erant naturalia, quia illa nequeunt esse dispositio ad superna. Secundò ex Trident. *sess. 6. cap.* 16. opera bona justorum habent meritum supernum, & de condigno apud Deum, quin ad hoc requiratur fides stricta; siquidem Tridentinum istius non meminit, dum ibi sermonem ex professo habet de conditionibus requisitis ad meritum. Tertiò: quia *Matth.* 25. *Iustis propter opera Misericordiæ datur Regnum Cœlorum.* Et tamen illa sæpissimè fiunt ex compassione gubernata per cognitionem miseriæ pauperis, & quod honestum sit illis succurrere; absque vestigio ullo pro tunc fidei strictæ, sed latæ supernæ.

849 Nihilominus prædicta mihi videri, non convincunt intentum. Non in Gentilibus, quia textus Pauli, & voluntas Dei salvandi omnes, sufficientèr verificantur, si Deus ex parte sua præparaverit media Redemptionis, & Sacramentorum, &c. pro omnium salute quantùm est ex parte sua: & paratus sit, si ipsi tollant obstacula legem naturalem observando, dare auxilia, & inspirationes supernas ut pergant ad Fidem. (quin tamen eas deneget, antequam ipsi removeant prohibens.) Hoc enim sufficit ut non stet pro Deo, sed pro ipsis quod nō salventur cum possint. Hoc intellige de lege ordinaria & regulariter, & quoad vim hujus textus. Alitèr posset esse via, vel altera vice ex favore speciali Dei supra legem hujus voluntatis, & quasi promissionis.

850 Ad 2. ex PP. respōdetur: Quod quando Deus supernas cognitiones dat, ex nuper explicata liberalitate dat. Hieronymus autem qui loco citato loquitur cum magna generalitate de omni homine, habere in se semina virtutum, sed non sine Christo. Respond. locum Hieronymi esse satis difficilem, & intricatum adhuc grammaticalitèr, ut patebit legenti in fonte. Tamen loquitur de Virtutibus naturalibus summendo ly *sanctè* pro eodem, ac honestè. Quod patet, nam expressè sermonem habet de notitia Dei, quę inest omnibus per naturam. Vndè contra Michaelem Bayum asserentem omnia opera naturalia esse peccata, adduci solet communitèr à Theologis iste locus. Quia obsit, quod ipse dicat: neminem sine Christo nasci, & non habere sine Christo in se semina Sapientiæ & Virtutum: ergo loquitur de habitis ex gratia per Christum. Respondeo ibi ly *sine Christo*, intelligi de Christo ut Deo influente, & non ut homine merente.

851 Quod probo primò ex contextu: Immediatè enim antea dixerat: *Quod illuminat omnem hominem venientem in mundum:* (quod de Verbo ut Deo dictū est Ioannis 1.) *ex quo perspicuum fit, natura omnibus Dei inesse notitiam, nec quemquam sine Christo nasci.* Arguo sic ponderando illa verba *ex quo.* Ex illuminatione omnis hominis per Verbum, perspicuum fit, natura inesse omnibus notitiam Dei, nec quemquam sine Christo nasci? Atqui illuminatio illa omnis hominis fit, ut constat ex contextu Evangelij Ioannis 1. per Verbum ut Deum, sine quo factum est nihil, quod factum est; Ergo etiam, nec tale nasci fit sine Christo ut Verbo. Secundò: quia nasci non potest verificari de omnibus quod sit ex meritis Christi; benè verò quod sit ex influxu Verbi, sine quo factum est nihil. Quod autem dicat tales homines aliqua benè operantes, magis fieri obnoxios judicio Dei, quod non credant in Deū Respondeo: id non probare in omnibus hominibus tales dispositiones supernas; sed solum probare ipsos habuisse sufficientissimè per quod removerent prohibens.

852 Probo: quia vel loquitur Hieronymus de his qui cum audierint Evangelium non acceptaverunt. Vel de his, qui nunquam audierint. Si de primis, eo ipso etiam absque fide lata sunt obnoxij judicio Dei; quia rationes expressatæ illos faciunt obnoxios, ad quod parum refert pro voluntario, expressari supernè, vel naturalitèr. Si de secundis, eis non potest ly non credere imputari ratione sui, sed solum ratione omissionis se disponendi per opera honesta superna distincta à fide. Nos autem dicimus imputari eis propter non abstulisse obstacula, observando legem naturalem. Et hac via dicimus, quod obnoxij sunt judicio Dei, & sufficientissimè salvari Hieronymi Authoritatem sine ulla fidei latæ supernæ necessitate.

853 Ad 3 de Patribus admittentibus etiam in Barbaris plura opera ex gratia per Christum Respondemus, admittendo ex gratia extrinsecæ ordinationis, atque remotæ, ad fidem & salutem, sine entitativa tamen supernaturalitate ex parte operum. Quia sæpissimè remotio impedimentorum, & prohibentium est gratia data ex meritis Christi, ratione ordinationis divinæ ad finem supernum. Sicut dici solet de gratia externę protectionis.

854 Quoad secundam partem de operibus honestis factis à justo augmentativis gratiæ? Respondeo: argumenta facta non convincere ea fieri ex fide lata superna. Non primum de Cornelio: Quia ipse ex commercio cum Iudæis habebat fidem strictam supernam de Vero Deo fine superno, ex Alapide super illum textum. Non secundum de Trident. quia in textu adducto manifesta mentio est de fide stricta. Inquit enim *cap.* 16. circa initium: *Quod benè operantibus usque in finem, & in Deo sperantibus proponenda est vita æterna, & tanquam gratia Filijs Dei per Christum promissa, & tanquam merces ex ipsius Dei promissione, &c.* Quæ propositio vitæ æternæ, ut gratiæ, & mercedis, manifestè est propositio Mysterij, Fidei strictæ, & ex auditu. Ad 3. De Regno Cœlorum dato Iustis per opera Misericordiæ. Respond. ea debere esse supernè facta, per Fidem strictam derivatam à Fide de divina revelatione. Adde ly *mihi fecistis*: non sonare solam compassionem, sed aliquam ordinationem ad Christum cognitum per Fidem strictam in pauperibus, juxta illud: *Qui recipit Prophetam in nomine Prophetæ, mercedem Prophetæ recipiet.* Vndè hæc argumenta necessitatem Fidei latæ non probant,

§. IV.

§. II.

VERA SENTENTIA.

855 Ex quibus: Assero 1. Probabilius esse in Gentilibus ante negotium rigorosum Fidei strictæ, non dari ullam cognitionem entitativè supernam. (Voco negotium rigorosum Fidei supernæ, ipsam Fidem cum suis requisitis necessarijs proximis & immediatis, qualia sunt ex parte voluntatis pia affectio, sive fidentia essentiales Fidei obscuræ, & ex parte intellectus judicium credibilitatis de Mysterio, & bono repromisso, sanctaque illustratio, quæ omnia sunt & sapiunt specialitèr lineam Fidei.) Probatur: Tùm quia August. multis in locis primam gratiam supernam semper reducit ad Fidem. Tùm quia propterea Fides vocatur Fundamentū sive substantia sperandarum rerum, & à Tridentino initium justificationis, id est ordinis superni. ¶ Tùm quia Fides lata superna ex creaturis deberet esse scientifica: & admittenda non est tam frequens scientia per se infusa, qualem etiam in Barbaris rationi Fidem supernam latam Authores contrarij. Nec obest evidentia prudentiæ supernæ, & credibilitatis Mysteriorum; quia talis evidentia cum sit de rebus, vel secundum rationem communem fiendorum, aut credendorum; non vocatur scientia per se infusa: quæ debet esse de rebus secūdum rationes intrinsecas & particulares. Tùm quia, si in Patribus reperiatur insinuatio supernaturalitatis salutaris in Barbaris ante auditum Fidei; sufficienter explicatur de supernaturalitate extrinseca, sive ex divina ordinatione, & de salutaritate per remotionem ob taculorum. Et tandem si aliqua Authoritas alicujus S. Patris videatur multum urgens, uni Patri alterum oppone juxta dicta supra *num.* 834.

856 Si respondeat ad omnia hæc, opera superna facta ex Fide lata à Gentilibus, jam esse de negotio, & linea Fidei strictæ, quia sunt virtualitèr, & incohatè quædam pia affectio ad bonum salutis, reddens hominem piæ affectum ad credendum, quia cum per quemlibet actum velliet esse honesti in moribus saltim implicitè, honestate fructuosa, si occurreret ei quando eliciunt illum actum necessitas Fidei, vel amplecterentur illam, vel desisterent à tali actu. Ita tenet Pater Oxea *disputat.* 12 *num.* 71.

857 Sed contra: quia illi actus nihil habent de Virtualitate, aut linea Fidei, nec aliquod speciale munus ipsius. Et sic salutaritas, quæ ab ipsis incipiat; non ideò incipit ab aliquo Fidei. Probatur: quia nihil habent de Fide in re. Nec de Fide in voto, pia affectione, aut animi præparatione. Prima pars probatur, de aliquo proprio fidei in re. Nam in tali cognitione fidei latæ, nec datur obscuritas, sed potius evidentia convincens. Nec datur motivum divinæ locutionis, quia hæc ut esset talis, exprimere debebat Deum ita sentire, ut diximus supra à *num.* 816. & 821. Ergo cum de fide in re; nec participet specialitèr motivum, nec modum tendendi; de fide in re ut tali nullam importat virtualitatem.

858 Secunda pars de affectione, aut voto. Probatur: Tùm quia cum voto virtuali non compatitur omissio rei votæ, si se offerat occasio: Atqui est compatibilis dissensus fidei, sufficientèr propositæ imo & sufficientissimè, cum operibus Misericordiæ in Gentilibus, quia potest in ipsis dari, vel tenacitas, vel passio se opponens creditioni ut contingebat in Iudæis: ergo non sunt fides in voto. Tùm etiam, quia ideò non est contritio, aut confessio in voto in homine fideli repetitio operum Misericordiæ, aut Virtutum Moralium, quia cum istis compati valet esse in peccato mortali, licèt conceperint necessitatem veræ contritionis pro salvatione obtinenda. ¶ Atqui multo magis in Gentilibus valle permanere in infidelitate, & nolle piè affici ad res sufficientèr propositas ut credibiles, vel se obcæcando ut negēt esse credibiles, vel adhùc insistēdo in eo, quod benè possunt esse credibiles, & non vere; ergo nihil habeat de fide, aut pia affectione adhùc in voto. Quorum ratio in utrisque est, quia per opus Misericordiæ volunt esse honestè fructuose, sed honestate, & fructu solo particularis Virtutis, & non universorum. Non ergo incipere ab illis salutaritatem, esset incipere à fide adhùc virtualitèr, & cum lex detur de eo, quod salutaritas incipiat à fide, illę regularitèr admittendę non sunt.

859 Obijcies: Iacobus in *Epistola Canonica, cap.* 2. pro justificatione postulat opera: Atqui Paulus non opera, sed Fidem. loquitur enim: *De Abraham, quod est justificatus, sed non ex operibus*: ergo ne sint contrarij dicendum est, quod opera ipsa sunt quædam incohatio Fidei. Respondetur negando consequentiam: Quia Iacobus loquitur de operibus post Fidem acceptam, quia Fides sine operibus, id est sine contritione, mortua est. Paulus verò loquitur de operibus ante Fidem auditam, quæ justificationem non incipiunt. Et sic nego quod sint incohatio Fidei, imò & nego, quod dentur opera superna ante negotium speciale Fidei.

860 Assero 2. Nec in Iustis fidelibus de lege ordinaria, & regularitèr fiunt opera superna, nisi ex Fide stricta Non quod requiratur illa, quæ exprimit revelationem sed quæ ex conceptu suo petit illam modo explicato hic à *num.* 844. & à *num.* 148. Hoc mihi probabilius est cum Cardinali de Lugo. Probatur: Tùm quia ex Scriptura magis hoc deducitur quam oppositum. Per Fidem enim ambulamus. Item lucerna pedibus meis Verbum tuum. Lucerna autē Fides est, & illa est quæ dirigit in via gressus, etiam meritorios nostros. Id ipsum roboratur de meritis ex solutione ad Tridentinum data. Quin obsit dari in Iustis prudētiam supernam evidentem & dirigentem merita eorum. ¶ Fateor: sed exercitium ejus practicè dictaut quod, v. g. Confessio sit facienda, vel eleemosyna danda, fundatur in assensu Fidei de eo, quod talia opera sint honesta, & Deo placentia, ipsumque placantia, & esse dispositiones pro obtinenda vita æterna, quę judicia sunt Fidei strictę.

ARTICVLVS IV.

DE NECESSITATE FIDEI AD OPERANDVM honestè naturalitèr.

861 MIchael Bayus inter alias propositiones damnatas à Pontificibus, dixit in propositione 22. *Cum Pelagio sentiunt, qui textum Apostoli ad Roman.* 2. *(Gentes quæ legem non habent, naturalitèr quæ legis sunt faciunt) intelligunt de gentibus, Fidei gratiam non habentibus.* Item in propositione 25. dixit: *Omnia opera infidelium sunt peccata, & Philosophorum virtutes sunt vitia.* Idem secutus est Iansenius *lib.* 3. *de statu naturæ lapsæ à cap.* 5, & etiam *lib.* 4. per plura capita. Vndè dicens ita esse necessariā Fidem ad non peccandum, ut omnia opera infidelium, etiam honorare Parentes & vestire nudos, sint peccata in ipsis.

862 Probat Iansenius ex multis Authoritatibus Sanctorum Patrum, & præcipuè Divi Augustini, qui multis in locis repetit, omne quod non est ex Fide peccatum esse. Quod quidem sumpsit ex Divo Paulo. Alij autem Patres, vel idem dicunt, vel saltim repetunt opera infidelium non esse bona: Ergo quia necessaria est Fides ad quodcumque opus bonum, & honestum, etiam naturale.

863 Sed in primis textus ille Pauli sæpè ab Augustino sumptus: *Quod non est ex Fide peccatum est*: Litteralissime & in toto rigore, ex multis PP. apud Ala-

A Lapide intelligitur, de eo quod non sit ex bona Fide, & credulitate, sive ex dictamine conscientiæ, sed potiùs contra illud. Hoc enim peccatum est. Quia tamen adhùc interpretatio Augustini sustineri potest ex lege illa de duplici sensu litterali in eodem Scripturæ textu, ideò dicimus ex dictis supra à *num.* 837. Augustinum ly, *non est ex Fide*, sumpsisse non tanquam locutionem propriam, sed figuratam, nempè per figuram Miosim, pro eodem, ac quod est ex infidelitate, sive per relationem (formalem aut virtualem) talis operis ad Idolum: hoc enim ratione mali finis semper est peccatum.

864 2. Probat ex alijs Patribus, omnia opera infidelium asserentibus, non esse bona: alibi autem positivè asserentibus esse peccata. Respondetur illos Patres, qui dicunt talia opera non esse bona, (etiam si sint opera Misericordiæ, ut operire nudos, vel lege naturæ ordinata, ut honorare Parentes) intelligendos esse de bonitate proximè conducente ad vitam æternam. Carere enim tali bonitate certum est, & de ea intelligi debere, constat ex Augustino *lib. 4. contra Iulianum, cap. 3.* dicente: *Scito nos illud bonum hominum dicere, illam voluntatem bonam, illud opus bonum sine Dei gratia, quæ datur per unum mediatorem Dei, & hominum nemini posse conferri, per quod solum homo potest ad æternum Dei donum, Regnumque perduci.* Talis autem bonitatis carentia, non impedit naturalem & moralem honestatem, licèt impediat specialem conducentiam ad salutem per modum meriti, aut positivę dispositionis. Quando autem PP. dicunt, esse peccata, vel possunt intelligi esse positivè moralitèr defectuosa ex mala ordinatione ad finem, Idoli scilicèt, ut dictum est; vel saltim ad alios fines, satis in ipsis frequentes, scilicèt vanæ gloriæ, lucri temporalis, vel similium: vel esse defectuosa, non positivè, nec moralitèr, sed negativè; quatenùs carent conducentia positiva ad vitam æternam.

865 3. Probat: quia illud opus nequit esse bonum, quod caret debita ordinatione ad ultimum finem. Hic autem solum est ipse verus Deus ad quem infideles non possunt sua opera ordinare; cum eum, vel non cognoscant, vel saltim ut verum Deum non recognoscant, nec colant. Respondetur duplicem in opere bono naturali posse dari ordinationem ad verum Deum, Unam expressam, & formalem: Aliam implicitam, & virtualem. Non dari primam in operibus honestis infidelium probat argumentum factum: Sufficit tamen secunda nempè ordinatio positiva ad bonum honestum, & cōforme rationi naturali signatę à Deo in mētibus omnium hominum, tanquam lumen vultus Dei, atque participatio honestatis divinæ. Dum ergo homo operatur aliquid honestum, ob rationem honestam apprehensam ut talem, (nihil cogitando de Idolo, sed positivè in tali honestate sistendo) jam ordinat opus suum ad verum Deum, non quidem ordinatione expressa, & signata ad ipsum in se ipso, sed ordinatione exercita & virtuali, & ad ipsum in sua participatione, quod sufficit ad opus naturale honestum.

866 Potest probare 4. Si opera infidelium possent constare esse honesta, maximè ex præmio eis in Sacra Scriptura promisso, & aliquando dato, ut v.g. *Exodi 1.* dicitur: *Benè ergo fecit Deus obstetricibus*, (quia nempè non occidebant infantes Hæbreorum, licèt pręcepisset Rex,) *& quia timuerunt obstetrices Deum, ædificavit eis Domos.* Atqui tale præmium non probat honestatem in illis operibus. Tùm quia, *Matth. 6.* dixit Christus *de jejunijs hypocritarum, quod receperunt mercedem suam*: Ergo merces solet dari à Deo operibus materialitèr bonis, & formalitèr vitiatis, & peccaminosis. Tùm quia in talibus obstetricibus vitiata erat Misericordia illa puerorum per mendacium, de eo quod mulieres Hæbreæ, antequam ipsę advenirent, jam pepererant, puerosque absconderant. Et tamen istud opus licèt vitiatum, est à Deo præmiatum, quia Deus nihil imprę miatum, nec impunitum relinquit, & quia opus materialitèr sumptum bonum erat præmiabatur à Deo.

867 Respondetur 1. negando majorem, non quidem absolutè, sed quoad nos, nempè quia nos non cogimur uti tali probatione. Respondetur 2. Permissa majori, negando minorem: quia cum pręmium sub ratione præmij sit correlativum morale meriti, & obsequium moralitèr vitiatum, non possit esse meritum, nec æstimari ut tale apud Deum; nec Deus poterit illi dare præmium. Ad primam probationem de hyppocritis, concedo accepisse mercedem suam, quam merebantur, & procurabant, nempè gloriam apud homines propter quos jejunabant, sed non apud Deum. Ad illud de obstetricibus. Respondetur in ipsis fuisse opera independentia, Misericordiam, & fallaciam, cum usi fuerint ista ad occultandam illam, postquam jam facta erat, & facta ex timore Dei, ac per consequens non vitiata ex malo fine. Videatur Augustinus *libro contra mendacium, cap. 15. Exodi 2.*

868 Tandem, si aliquando Deus dedit aliquod bonum ad præsentiam alicujus obsequij materialitèr boni, vitiati tamen ex malo fine; non dedit in pręmium, nec causa dādi significabitur nomine virtuosi obsequij, (sicut significata est in obstetricibus, *quia nempe timuerunt Deum*,) sed dat Deus ad alliciendum animum aliorum ad similia obsequia, secundum quod habent de bono.

869 Assero ergo; quod ad opus honestum naturale, non est necessaria Fides superna, nec ex ejus defecto omnia opera infidelium erunt peccata. Hæc sententia est certissima, & communis Scholasticorum, nempè Divi Thomæ *quæst. 10. de Fide, artic. 4.* Bellarmini *lib. 5. de Gratia, & libero arbitrio.* Durandi *in 2. dist. 41. quæst. 1.* Eam docuerunt ex nostris Carmelitis Calceatis Bacconius Princeps Averroistarum *in 4. distinct. 1. quæst. 2. artic. 2.* Michael de Bononia *in 2. dist. 41.* Augustinus à Virgine *in suo Cursu Theologico, tom. 3. Tract. de Fide, disputat. 17. quæst. 3.* contra Iansenium, & Iansenistas. ¶ Item P. Martinez de Ripalda *tom. 3. de Ente supernaturali*; valdè ex professo articulos Bayanos impugnans, *disput. 20.* hanc eandem assertionem, ut certam inter Catholicos eruditè defendit. ¶ Probatur 1. Quia B. Pius V. & Gregorius XIII. & Urbanus VIII. inter alios Articulos, & propositiones Michaelis Baij damnatas, tanquam hæreticas, erroneas, & scandalosas, & piarum aurium offensivas comprehenderunt propositionem 26. quam Bayus docuit *lib. de Virtutibus impiorum, cap. 5. & 6.* dicens: *Omnia opera infidelium sunt peccata, & Philosophorum virtutes sunt vitia.*

870 Respondent 1. Tales propositiones nō fuisse damnatas ut falsas, sed ut pacis pro tunc turbativas, sive ut scandalosas. Sed contra; quia manifeste constat ex ipsa Bulla damnatas ut hæreticas, & erroneas, &c. & non solum ut scandalosas. Respondent 2. Verba Bullæ non determinare hanc propositionem vel aliam determinate esse hæreticas; inquit enim sic ut referunt ipsi: *Quamquam nonnullæ aliquo pacto sustineri possent in rigore, & proprio verborum sensu ab assertoribus intento, eas tamèn ut hæreticas damnamus.* Si ergo in rigore, & sensu ab Authoribus intento sustineri possunt: ergo non sunt damnatæ propter falsitatem, sed propter scandalū quod sequebatur, & pręcipuè ex censuria quas Bayus apponebat sententijs, alias probabilibus, v.g. propositioni 22. adductæ *num.* 861.

871 Sed contra 1. Quia quidquid sit; an Pontifices in Bayo damnaverint censuras solas in propositionibus illas habentibus, & non assertiones Baij, (habet enim utrumque suos Patronos,) tamen propositio 26. quam impugnamus, cum non jungat censuram, ex hoc

capite, non eximitur à damnatione hæreticæ. Item nec ex verbis damnationis ab ipsis adductis; quia in modo scribendi falsificata sunt ab illis, per coma falso interpositum, inter ly in sensu ab Authoribus intento, & ly eas damnamus. Potiùs enim legendum est sic: *Quamquam nonnullæ aliquo pacto sustineri possent,* (coma) *In rigore tamen, & sensu à suis Authoribus, intento eas damnamus.* Ita declaravit legendum Vrbanus VIII. apud Ripalda, tales propositiones, & simul malam comatis interpositionem de novo damnant.

872 Contra 2. Quia inutilis omnino redderetur Pontificia damnatio, si in sensu ab Authoribus intento aliquæ propositiones defendi possent; siquidem nullam determinando, de qualibet posset dici, quod illa in sensu ab Authoribus intento defendi potest: ergo ne fiat infructuosa damnatio, sensus est, quod licèt aliquæ possent absolutè sustineri, in sensu tamen ab Authoribus suis intento, nulla potest.

873 Secundo probatur: Quia nullus homo compos rationis datur, qui solo naturæ lumine instructus non cognoscat rationabile esse Parentes honorare, Fidem datam servare; imò & verum Deum colere. Vndè Apostolus adductus supra *num.* 826. declarat inexcusabiles homines, solo naturæ ductu Deum non glorificantes: Ergo quia verè possunt absque Fide verum Deum agnoscere & colere. Si enim hæc opera eis occurrant vt rationi conformia; & pro tunc nihil occurrat in contrarium, quid vetat ea facere ex tali motivo, cum facillima sint? Tunc ergo non erunt peccata. ¶ Confirmatur ex Patribus, præcipuè Hieronymo supra à *numer.* 847. adducto. Non ergo pro opere omni naturali honesto necessaria est Fides.

QVÆSTIO XV.

DE ARTICVLIS NECESSARIO CREDENDIS.

ARTICVLVS I.

PROPONVNTVR SENTENTIÆ.

874 NOta 1. Quod non est sermo de necessitate præcepti, sed solum de necessitate medij, & loquimur de omnibus hominibus indiscriminatim pro illo statu; nam necessitas medij eadem est in omnibus. Quod enim inter Hæbreos Pontifex, vel Magnates sapientissimi in populo, & inter Gentiles Sanctus Iob, deberent aliqua specialitèr credere, id est ex præcepti, non verò ex medij necessitate. Si enim à præcepti obligatione excusarentur per possibile, vel impossibile ex inadvertentia, vel ex alio capite, per mediū solum commune omnibus, salvari possent. Item est sermo de necessitate medij simplicitèr & absolutè, & prout in *re*, nam necessitas medij in *voto*, saltim implicito, dicitur communiter comprehendere alia Mysteria, quia alia continentur in Articulo divinæ Providentiæ supernaturalis, necessitate medij credendę.

875 Nota 2. Quod est quæstio valdè diversa, si sermo sit de Mysterijs credendis explicitè, & de credendis implicitè. Ille assensus est Fides explicita, qui clarè & distinctè, & per proprios terminos, (licèt non quidditativos, sed superficiales) expressat Mysterium, quod credis, prout est Mysterium distinctum ab alio. Ille verò est Fides implicita, qui attingit Mysterium, prout implicatū, & involutum cum alijs vnios sine distinctione ab alio continente illos confusè. V. g. cum credo omnia, quæ sunt in Scriptura, etiam in eis credo implicitè Tobiam habuisse canem.

876 Notandum est etiam tertio: Nos non loqui hic de augmento justificationis, nam pro augmento sufficit quævis cognitio & inspiratio superna dirigens, sed de transitu à peccato ad gratiam justificantem; qui transitus est duplex. Vnus in infideli non baptizato ad gratiam. Alius de peccatore fideli ad gratiam.

877 Nota 4. Quod est magna diversitas, si sermo sit de Mysterijs credendis necessario in lege naturæ, & in lege Scripta; imò & in initio legis Gratiæ, ante sufficientem Evangelij promulgationem per totum Orbem, quæ facta est per Apostolos. Vel si sermo sit post promulgationem sufficientem, quæ contigisse videtur post excidium Civitatis Hierusalem per Titum, & Vespasianum; quia tunc fuit tantus clamor & rumor per totum Orbem, media prædicatione Apostolorum, vt tunc adimpletum sit: *Quod in omnem terram exivit sonus eorum, & in fines Orbis terræ verba eorum.*

878 Loquendo ergo ante Evangelium promulgatum sufficientèr, est quadruplex sententia circa Articulos *in re* credendos necessitate medij. Prima ponit tres, nempè de Deo, *quia est, quia Remunerator est, & de Christo Mediatore, & Redemptore*, explicitè credendos. Duos primos probat ex Paulo: *Accedentem ad Deum oportet credere, quia est & quia Remunerator est.* 3. Quia Scriptura Sacra sæpè clamat, neminem potuisse justificari, nisi per Christum, & ejus merita in omni statu & lege. Hæc sententia est aliquorum antiquorum, & sequitur illam ex Modernis Philippus à Trinitate apud Gonet. Sed quantum ad tertium Articulum, (quem superaddis contra sententiam communem,) hæc ratio nihil probat. Respond. enim aliud esse justificari omnes per Christum vt merentem & aliud per Christum vt explicitè cognitū & creditum tanquam merentem. Solum primum docet Scriptura, non verò secundum. Etenim omnia auxilia omnibus data, sunt data à Patre propter merita Christi, prævisa à Patre dante, quin sint prævisa, aut expressè cognita à peccatore se convertente. Vt autem vniatur peccator conversus cum Christo vt capite; sufficit vnio per Fidem supernam, vel per gratiam habitas ex meritis Christi, sine expressa cognitione Christi; quia illa vnio non debet esse objectiva, sed per similitudinem Fidei acceptam ex Christi meritis.

879 Secunda sententia admittit solum duos Articulos Pauli explicitè creditos, & in illis implicitè Christum, tanquam medium præcipuum divinæ Providentiæ ad remunerationem. Conveniunt in hac sententia communitèr Thomistæ, & Recentiores, quia justificatio fit per conversionem ad Deum vt summè bonum, & vt vltimum finem; & requiritur, non solum Fides de Deo, sed Fides in Deum. Creditur autem vt vltimus finis, & implicitè vt per visionem obtinendus, dum creditur vt Remunerator.

880 Tertia sententia, etiam admittit duos Articulos Pauli, excluso tertio quoad Fidem explicitam, sed distinguit inter illos duos, & ait: Quod dum peccator fidelis convertitur & justificatur, non requiritur Fides expressa, & actualis de secundo Articulo Remuneratoris, sed solum de primo, nempè de Deo vt summè bono. Quando verò ille, qui convertitur est infidelis & non baptizatus, requiritur Fides de vtroque. Secunda pars patet: quia infidelis debet accedere ad Deum, non sola voluntate per contritionem, sed etiam intellectu per Fidem, cum recessisset à Deo per non Fidem. Solum autem acceditur sufficientèr per Fidem ex parte intellectus, quando de Deo creduntur, non solum ipse Deus, in quo implicitè omnia Dei continentur, sed etiam Deus vt Remunerator, & vt vltimus finis repromissus obtinendus per media suæ Providentiæ, in quo implicitè continētur omnia alia Mysteria extra Deum;

At

At peccator fidelis, cum per Fidem maneat conjunctus Deo ex parte intellectus, & solum indigeat uniri, & accedere per voluntatem, solum debet illam Fidem præmittere, quæ ex natura rei est necessaria simpliciter *in re* pro exercenda contritione; ad hanc autem sufficit Fides de Deo, quia est summè bonus.

881 Et hæc doctrina probatur: Etenim peccator fidelis sæpè, si considerat se Deum summè bonum graviter offendisse, ex hac sola consideratione dolet efficaciter de peccato, propter solam divinam bonitatem, omninò oblitus de remuneratione: hæc enim vt talis requiritur simpliciter pro actu Spei Theologicæ; nullo autem pacto pro actu charitatis puræ. Eo ipso autem quod quis supernè conteratur ex toto corde de peccato propter bonitatem Dei, manet justificatus. Ad contritionem autem sufficit si proponatur sola bonitas Dei, cum sola sit motivum adæquatum illius, præcissa omnino recordatione remunerationis. Videatur Coninch *disput.14.dub.9*.

882 Ad hoc argumentum P. Oxea *disputat.15. sect.2.* respondet pro communi sententia requirente Fidem de duplici Articulo, voluntatem peccatoris posse moveri, ex cognitione Dei præcisè ad amorem Dei, & displicentiam peccatorum propter Deum, insufficientes tamen & inefficaces ad justificationē. Contritio enim efficax requirit necessariò secum conjungi propositum efficax non peccandi per totam vitam: tale autem propositum, licèt non repugnet physicè induci sine cognitione Remuneratoris; repugnat tamen, & est moraliter impossibile sine illa. Attenta enim hominis inclinatione ad bonum delectabile, & magna difficultate atque insuperabili abstinendi à peccatis per totam vitam, voluntas non determinabitur ad propositum practicè efficax, nisi alliciatur & roboretur per Spem tam magni præmij, non quidem vt per motivum contritionis & propositi, sed vt conditionem animantem, vt ad illud voluntas toto conatu se applicet.

883 Sed contra hoc objici potest: Tùm quia aliquando magnus peccator indolis generosæ, repræsentata fœditate peccati ex vna parte, & ex alia bonitate sola Dei, (ex qua magna illi fecit beneficia) quin occurrat aliud motivum, solet dolere efficacissimè de peccatis propter Deum, & proponere seriò numquam peccare, ne Deum offendat: Tùm quia aliquando cōtingit, quod ita inardescit in summam Dei bonitatem, vt libentèr & serio cederet suæ beatitudini, & omnes Inferni pœnas amplecteretur, vt placeret Deo & reconciliaretur ipsi. Tùm quia proposita vehementèr divina bonitate, ipsa sola est motivum sufficientissimum, non solum ad dolendum de peccatis inefficacitèr sed efficacitèr, & cum firmo proposito numquam peccandi; jam enim in hoc datur totale contritionis & propositi motivum.

884 Ratio autem est, quia licèt in exercitio non peccandi per totam vitam sint plurimæ difficultates, quæ seorsim ponderatæ deterrerent peccatorem à proposito, sæpè tamen nec ponderantur, nec se offerunt, & propositum concipitur seriom & efficax abstinendi generalitèr à peccato; & sufficit si concipiatur, vt vulgo dicimus *à vulto*, aut superficialitèr ex parte rei cognitæ: ergo ad efficacem contritionem & propositum non requiritur expressa cognitio remunerationis, adhùc vt conditio alliciens & roborans. Tùm denique, quia apud plures Theologos, non requiritur ad justificationem formale, & expressum propositum emendationis, sed sufficit virtuale inclusum in vera & seria contritione propter divinam bonitatem.

885 Vndè 4. sententia est P. Arriagæ *disp.12 sect.5.* & nostri Bonæspei asserentiū contra communem: sufficere Fidem de primo Articulo D.Pauli; secundum verò, sive Fidem remunerationis explicitam, nec adhùc nunc requiri ad justificationem, vt medium *in re*. Primò, quia peccator fidelis potest dolere de peccatis propter pœnam æternam vt à Deo inflictam, quin recordetur de præmio, si de eo non sit instructus, & potest confiteri cum Spe veniæ, absolvi, & justificari. Secundò, quia notitia remunerationis solum pro Spe requiritur non pro cōtritione orta ex charitate. Tertiò, quia dum paulatim instruitur Cathecumenus, potest prius instrui de divina bonitate, gravitate offensæ, & de obligatione numquam peccandi, & tunc Cathecumenus sine vlla remunerationis notitia, converti potest ad Deum ex toto corde.

886 Ad locum autem Pauli respondet Arriaga, Articulum de Remuneratore, licèt communiter & ex præcepto sit explicitus, pro aliquo tamen casu, & prout importat necessitatem medij, sufficit implicitus & in *voto*. Articulus autem de Deo *quia est*, sive vt est summè bonus, debet necessariò esse explicitus, quia requiritur simpliciter, & ex natura rei pro actu contritionis. Imò ly *oportet* prout comprehendit vtrumque Articulum, satis indicat se non loqui de necessitate medij *in re*, sed implicitè, & *in voto*, & pro complemento, & integritate attingendi Deum Theologicæ vt vltimum finem, integrè tactum per Fidem, Spem, & Charitatem.

ARTICVLVS II.

NOSTRA SENTENTIA.

887 Assero 1. cum communi sententia contra primam: non fuit, ante Christi adventum medium necessarium *in re* Fides explicita de Christo, nec de Mediatore, aut Redemptore, sed sufficiebat implicita de ipso inclusa in Deo Remuneratore. Ita Divus Thomas multis in locis, præcipuè hic *artic.7. ad tertium*. Probatur: quia Divus Paulus *ad Hebr.11.* pro accessu, & conversione ad Deum, solum requirit credere, *quia est*, & quia *Remunerator est*. Si autem aliud requireretur vt medium, processisset diminutè in re gravissima, vtpote ad salutem necessaria simpliciter: Atqui vtrumque potest credi sine notitia explicita Christi: potuit enim Deus esse Remunerator per alia media supernaturalia, etiam si Christus non fuisset venturus: ergo.

888 2. Probatur, quia D. Paulus *ad Galat.3.* loquens de Fide Christi, ait: *Iudæos fuisse conclusos in ea Fide, quæ revelanda erat*: Ergo Fides de Christo erat, nō revelata, sed revelanda, adhùc pro ipsis Iudæis, & multo magis pro Gentilibus. Vnde licèt Iudæi communiter viderent in Templo Sacrificia multa, Christi mortem & Redemptionem significantia, sed communiter non noscebant in illis istam significationē, quam soli Magnates penetrabant, & aliqui solum noscebant fieri in Cultum Dei. Imò Iudæi cōmuniter, licet expectarent Messiam suum, solum expectabant vt hominem, & Regē Temporalem, atque liberatorē ab inimicis temporalibus ipsos opprimentibus; quin existimarēt expresse Deum hominem, nec Redemptorem à peccato.

889 3. Probatur: quia Fides explicita de Christo tunc, vel fuisset necessaria ex natura rei, vel ex divina institutione: Atqui non primum, quia sine illa, vt probatum est, poterat peccator converti ad Deum vt vltimum finem. Non secundum: quia de tali institutione, nec constat ex Scriptura, nec ex traditione. Talis autem res, vtpote pertinens in re ad medium vnicum salutis, debuisset à Deo toti Orbi intimari, cum Deus non deficiat in simpliciter necessarijs. Nullibi autem constat de tali intimatione vel notitia, saltem pro Gentilibus: est autem credendum de divina bonitate in tot Gentilium millionibus, plures ex simplicibus fuisse salvatos sine hac notitia, & per Fidem Dei Remuneratoris.

Nec

890 Nec obest 1. D. August. *lib. 18. de Civitate Dei, cap. 47.* dicens: *Nemini ante adventum Christi concessum fuisse quod esset Iustus, nisi cui divinitus revelatus est unus mediator Dei, & hominum Homo Christus.* Respond. ex Gonet, intelligi de sola Fide implicita. Sicut quando *lib. contra Pelagium, & Cælestinum,* (qui liber est de peccato originali) *cap. 24.* ait: *Neminem potuisse antiquitùs à peccatis mundari sine Fide Incarnationis & Mortis, & Resurrectionis Christi*, quod solum de implicita potest verificari. Quod ego confirmo. Nam ex illo Ioann. *Nos audivimus ex lege, quia Cristus manet in Æternum;* saltim colligitur, quod de morte Christi in vulgo Iudaico dabatur ignorantia. Sed ego dicerē ad August. quod ly *cui* nō sonat, quod ipsi notificatus sit expresse advētus Christi (aliàs revelatio fuisset facta cuilibet justo, nā id sonat rigor verborum) sed ly *cui* sonat Hispanè, *para quien*, id est in cujus utilitatem specialem promissio, & revelatio de Christo venturo facta est, sed Capitibus Ecclesiæ, non autem ipsi.

891 Aliam solutionem ponit Gonet dicens, Augustinum loqui de Iustis salvatis, quod quidē verū est; nam in Limbo omnes habebant Fidem explicitam de Christo. Sed quod Augustinus loquatur, nomine Iustorum, de Sanctis prout in Limbo consummatis, alienum videtur à mente ipsius. ¶ Nec obest 2. Quod PP. sæpè insinuant, Fidem explicitam de Christo fuisse, & necessariam fuisse in omni tempore, & statu. Respond. eos non loqui de necessitate in singulis individuis, sed solum in Capitibus Ecclesiæ, in quibus erat necessitas præcepti de tali notitia.

892 Nec obest 3. Quod in lege naturæ parvuli justificabantur per Fidem Mediatoris, ipsis à Parentibus applicatam per aliquod signum externum, & protestativum, Mediator autem est Christus: ergo ista notitia erat communis in populis & necessaria. Respond. distinguendo antecedens: per Fidem Mediatoris implicitam, concedo; explicitam, nego. Fortè enim nec de peccato originali dabatur notitia communis; & sic nec de Mediatore, & multò minùs de Mediatore homine Deo. Iustificabantur ergo parvuli per Fidem unius Dei, & ad summum Dei Remuneratoris protestatam à Parentibus signo aliquo externo; quo Deo dedicabant Infantes, & Christus implicitè per illam credebatur.

893 Assero 2. Satis probabile mihi esse, sufficeisse Fidem explicitam in re de primo Articulo, id est de Deo, quia est summum Bonum. Et probatur: quia ista sufficiebat ad contritionem cum proposito efficaci, ut probant argumenta facta pro alijs sententijs. Et Paulus intelligi potest de Fide Remuneratoris *in voto*, quod etiam habet locum in conversione peccatoris infidelis. Si enim iste de sua infidelitate, etiam culpabili, postea haberet oblivionem invincibilem, vel ignorantiam invincibilem de obligatione retractandi, jam posset per contritionem justificari modo dicto, & per Fidem Dei summi Boni. Tunc autem accederet ad Deum non solum per voluntatē, sed per intellectum, quantum postulabat obligatio accedendi per intellectum, nempè ut posset justificari. Tunc autem locus Pauli sufficientèr salvatur de Fide Remuneratoris in voto; ipsa autem frasis D. Pauli ita indicat. Primò etenim dicit: *Quod sine Fide, impossibile est placere Deo*, quæ verba de necessitate *in re*, requirunt illam Fidem, quæ necessaria est ex natura rei pro contritione. Postea autem, dum loquitur de Articulis in particulari, utitur verbo illo *oportet*, quod non significat necessitatem medij simpliciter & *in re*, sed explicari potest de necessitate medij minus stricta, nempè *in voto*.

893 Quod si Paulus eodem contextu & stylo, videatur loqui de utroque Articulo existentiæ Dei & remunerationis, & inde arguas: ergo vel uterque explicitè est necessarius *in re*, vel uterque solum *in voto*: Respondetur 1. distinguendo consequens: ex præcisa vi hujus clausulæ permitto; ex vi primæ de impossibilitate placēdi Deo sine Fide, nego: quia ista petit illam Fidem, quæ ex natura rei requiritur ad contritionem. Respond. 2. fortè non loqui eodem sensu & stylo; sed sensus est: sine Fide in Deum impossibile est placere Deo. Oportet autem, ut hæc Fides non sit contenta expressè credere *quia est*, (ut postulat natura contritionis) sed ulteriùs addas credere, quia Remunerator est, quia illud secundum, supra primum, oportet id est, conducens est, non ad necessitatem sicut illud, sed ad integritatem credendi in Deum, ut in ultimum finem Theologicè speratum. Hæc intellige disputativè & speculativè loquendo: Practicè enim.

894 Assero 3. Uterque Articulus est explicitè credendus necessitate medij *in re*. Sic teneo: Tùm ne discedamus à D. Thoma, & communi sententia Theologorum cum ipso, ita D. Paulum intelligentium. Tùm quia, si Deus daturus est auxilium supernum necessariò pro Fide de primo Articulo, ad Providentiam ejus spectat excitare memoriam de Remuneratore, non quidem ex natura rei requisitam (ut probant argumenta facta) sed ex institutione per D. Paulum declarata. Utcumque enim est Deo æquè facilè sine miraculo, ut homo noscat & Deum summè bonum, & simul remissivum offensæ, & Remuneratorem per media suæ Providentiæ; & non dabit Deus unam cognitionem supernam sine alia, quando instat tempus se convertendi pro justificatione. (Et in hoc stat illud sæpè repetitū à nobis, nempè quod Deus ruditati hominum prospiciens, infundat tales notitias. *Vide à num. 594.*)

895 Cognoscitur etenim Deus tūc facilitèr ut Gubernator mundi, & ut ad eum spectat dare præmia pro bonis, & punire malos, & ex hoc peccator excitari potest ad dolendum de peccatis propter summam Dei bonitatem, intendens pro Remuneratione doloris remissionem sui peccati, atque divinam benevolentiam & recōciliationem cum Deo propter bonitatem Dei, (quod quidem præmium tunc non erit objectum Spei, sed Charitatis, & uterque Articulus erit pro Charitate.)

896 Tùm denique, quia necessaria est Fides, saltim implicita in Christum, si non ut hominem, saltim ut medium remissionis peccati, & Dei Providentiæ sive Dei ut Salvatoris. At Fides implicita de Deo remissore non continetur in primo Articulo ut tali, nec continetur in contritione, sed solùm in 2. Articulo de Deo Iudice, sive Remuneratore: ergo iste Articulus explicitè credendus est, ut in eo implicitè includatur Fides implicita de Christo. Min. quoad 2. partem, (nempè Fidem implicitam de Christo non contineri in contritione) probatur: quia Fides etiam implicita est actus elicitus intellectus; at contritio est actus voluntatis: (sicut & propositum admittendi Fidem:) Fides ergo illa ad summum erit objectum contritionis, contentum objectivè in illa ut voto, sicut continetur Baptismus & Pœnitentia; non autem continetur in contritione formalitèr. Fides autem implicita de Christo, benè continetur in Fide intellectuali Dei Remuneratoris, quia Christus ut Iudex vivorum & mortuorum, est medium Remunerationis.

897 Undè in isto Articulo, licèt non clarè exprimatur Christus ut homo nec ut Redemptor; exprimitur tamen secundum aliquam rationem propriam ipsius, nempè Medij Remunerationis. Sic autem licèt adhùc credatur implicitè Christus; tamēn aliqualitèr explicatius quem alia credita generalitèr solum *in voto*, v. g. Baptismus & Pœnitentia. Hanc conclusionem de Fide necessaria utriusque Articuli intellige de conversione peccatoris infidelis, & etiam de fideli; quia iste, dum conteritur, expectat quod Deus propicietur sibi in remunerationem sui doloris, & saltim reconciliationem intendit ex motivo divinæ bonitatis.

Ad

898 Ad argumentum P. Arriagæ & aliorum; attendentium sufficere ad justificationem contritionem, & ad hanc, Fidem de vno Deo summè bono cognito vt offenso, concedo sufficere quidem ex natura rei, & in alio ordine rerum; secùs in isto, in quo Deus non dabit contritionem perfectam, absque eo quod infuderit Fidem vtriusque Articuli.

899 Si objiceret 1. libere id dici: Negamus, quia ita per Divum Paulum intimavit. Si 2. sæpè teste experientia nos dolere de peccatis sine tali Fide: Distinguo, sine tali Fide de providentia alicujus remunerationis supernæ, (vel per Beatitudinem, vel saltim per reconciliationem cum Deo obtinendæ) nego. Sine Fide remunerationis determinatè per beatitudinem vt vltimum finem, subdistinguo: sine Fide concepta cum perfecta expressione, & ponderatione beatitudinis, concedo. Concepta actu sine tanta expressione, sive cũ sola superficiali actuali & tenui (licèt ita actuali, vt sapiat caliginem lucidam, & potius cum sapore notitiæ quasi habitualis, & supra quam pro tunc non fiat reflexio,) nego. Semper enim ibi quasi clanculum sentitur Spes aliqua vltimi finis, & Fides illam tenuiter dirigens, & quasi media inter virtualem & actualem expressam, nempè actualis obscura de secundo Articulo remunerationis.

ARTICVLVS III.

DE CREDENDIS POST EVANGELIVM PROMULGATUM.

900 PLures Doctores docent, post Evangelium promulgatum, necessariam esse necessitate medij *in re* Fidē explicitam de Christo, & etiam de Mysterio Trinitatis. Ita com munitèr Thomistæ, licèt non omnes. Aliqui enim, & Recentiores communitèr, solùm necessitate præcepti illam Fidem requirunt. Ita Noster Bonæ Spei hic. Probatur: quia dispositiones necessariæ *in re* ad justificationem peccatoris post Evangelium, vel discurrendæ sunt, ea natura rei, vel ex divina institutione. Atqui neutro modo ista Fides explicita est medium necessarium *in* [re]: ergo. Min. probat. quoad primam partem: quia ad detestationem peccati, & propositum firmum propter Deum, sufficit Fides de Deo summè bono; ad timorem autem, & spem Reconciliationis, sufficit Fides de Deo vt Iudice, Remuneratore, & Remissore.

901 Quoad 2. partem etiam probatur: quia non constat de tali institutione; imò Divus Paulus, scribens tempore Legis Gratiæ de Fide necessaria, non fecit mentionem de tali Fide explicita in isto locu: Lex autem favens non est coarctanda, dum non constat de coarctatione. Multum autem favet, (saltim pro hominibus enutritis in sylvis, vel pro alijs, qui nihil audierunt de Evangelio) quod salvari possint per illos duos Articulos Pauli; jam enim salvabũtur per merita Christi sine Fide explicita de Christo. ¶ Probat insuper Bonæ Spei: Quia homo surdus, & mutus à nativitate, qui brevi tempore difficillimè potest instrui de Christo vt Deo homine, & de Mysterio Trinitatis (facilitèr autem de Deo summè bono offenso, & Remuneratore) pro dolore de peccatis; si ista secunda Fides non sufficeret, egrè, imò & ferè impossibilitèr posset salvari post Evangelium; quod quidem dicendum non est.

902 Nec obstant 1. plura loca Scripturæ, & Patrum, indicantia necessitatem Fidei de Christo. Loquuntur enim, vel de necessitate præcepti post Evangelium, non solum promulgatum, sed cuilibet in particulari sufficientèr propositum Vel loquuntur de Fide implicita Christi; qu[ia ver]ès sit implicita de Christo Homine & Redemptore, [eri]t explicita de ipso sub conceptu Dei, Iudicis, & Remuneratoris. ¶ Nec 2. ex *cap.* 3. *Ioannis*: Tàm necessarium est credere in Filium hominis vt exaltatum in Cruce, quam erat necessarium Israelitis videre Serpentem Æneum; sed visus illius Serpentis erat medium simplicitèr necessarium *in re*, vt Israelita liberaretur à morsu Serpentis: ergo & visus sive Fides explicita Christi crucifixi, vt homo liberetur à morsu peccati. Respond. visionem Serpentis fuisse necessariam, sed non quod esset ita clara, quæ distingueret Serpentem à non Serpente, cum Serpens posset videri valdè à longè, (cum exercitus esset tam magnus, & plures distarent per leucas) & hoc pacto Israelitæ sanari. Sic ergo est necessaria Fides de Christo crucifixo, sed non ita clara, vt distinguat Deum Remuneratorem & Iudicem vt hominem & mortuum, à non homine, nec mortuo. Vide P. Oxea *disput.* 13. *de Fide, sect.* 4. *num.* 53. contra Coninch optimè advertit, quod Christus dixit Ioannis 3. *Vt omnis, qui videt, & credit in eum, non pereat*; non autem dixit, quod pereat, qui non videt, seu qui non credit explicitè.

903 Nec obest 3. *Trident sess* 5. *cap.* 6. numerare Fidem de Redemptore inter dispositiones necessarias. Respond. enim, loqui de dispositionibus communitèr intervenientibus, vel de necessarijs sive vt medio *in re* sive ex præcepto; non autem de solis necessarijs vt medio *in re*. ¶ Nec obest 4. Non fore, in quo differant Christiani in Lege Gratiæ, à fidelibus legis naturæ, vel saltim à Iudæis in lege Scripta, qui etiam saltim implicitè credebant Christum. Respond. differre, non quidem quoad præcisam necessitatem medij *in re*, nec in his quæ pertinent ad Ecclesiam secundum quod dicit de invisibili, (nam quoantum ad hoc Paulus nollam posuit differentiam,) sed differre in visibilibus, quia est baptizatus, & quia Christianus tenetur credare expressè necessitate præcepti Christum natum, & mortuum, qua non tenegebatur Gentilis, aut Iudæus.

904 Nec obest 5. Authoritas Divi Bernardi, & Divi Thomæ. Ille *Epist* 77. ad illa verba Marci: *Prædicate Evangelium omni creaturæ, qui crediderit, & Baptizatus fuerit, salvus erit: qui verò non crediderit condemnabitur.* loquit Bernardus: *Cautè igitur, & vigilantèr non repetivit: qui verò Baptizatus non fuerit, sed tantum: qui verò non crediderit condemnabitur; innuens solam interdũ sufficere Fidē, & sine ipsa sufficere nihil*: ergo sentit Bernardus, Fidem Evangelij esse medium necessarium in re, & non sufficere *in voto*: quia *in voto* etiam Baptismus est medium necessarium. Respondeo tamen, *in voto* esse medium necessarium Fidem, à differentia Baptismi, sed non Fidem explicitam Evangelij. (aliàs omnes Articuli essent necessario credendi explicitè) sed Evangelij *in voto*, & ex præcepto, & in præparatione animi. Dei autem Remuneratoris Fides *in re* requiritur, & sine illa sufficit nihil. Optimè autem dixit: *Qui non crediderit*, (Evangelio sibi jam intimato) *condemnabitur*; sed non quia sit medium, sed præceptum; quod observare est omninò, (eo intimato) in sua manu. At potest non habere in sua manu (nempè si deficiat notitia, vel materia) Baptismum in *re*.

905 D. Thomas autem *in* 3. *dist.* 25. *quæst.* 2. *ar.* 2. *Quæstiuncula* 2. docet, post prædicatum Evangelium, omnes teneri credere explicitè; & si aliquis instructionem non haberet, Deus ei revelaret, nisi ipse poneret obicem. Respond. loqui de necessitate præcepti. Dices: si sola esset necessitas præcepti, & nõ med j *in re*, Deus non instructo, non mitteret instructionem. Sic autem dicit D. Augustinus, quod Cornelius Centurio, si posset salvari sine Fide Christi, non fuisset missus ad Petrum. Respond quod Deus mitteret instructionem, non ex necessitate medij *in re*, sed ex abundantia suę largitatis, qui non denegat gratiam (quam alijs dat) non ponentibus obicem. Similitèr loquitur D. Augustinus, & loqui-

tur de necessitate præcepti, & quod ægrè & difficultèr posset conservari in gratia sine instructione Petri, licèt potuisset poni in ea. Fortè autem Cornelius habebat aliquam notitiam de Christo, & tenebatur ex præcepto inquirere, & non salvaretur, cum illa ignorantia jam esset vincibilis. Quod dictum est de Fide explicita Christi, dicendum est de Trinitate, esse necessariam ex præcipuo præcepto. Sic Suarez *disputat. 12. sectione 4.* & multi alij.

ARTICVLVS IV. & §. I.

PRO SENTENTIA DE FIDE EXPLICITÀ Christi, & Trinitatis, explicatur necessitas medij, & præcepti.

906 POST hæc ità in nostra Vniversitate dictata; mihi rem profundius consideranti, duriuscula visa est sententia negans, de Christo, & Trinitate Fidei explicitæ, necessitatem medij, & solum concedens necessitatem præcepti, communẽ cuilibet Fidei Articulo etiam minimo, cum tamen distinctivũ speciale Christiani à non Christiano sit protestatio Trinitatis, & adventus Christi vt hominis Dei. Et sic pro sententia affirmante noto prius quod duplex est necessitas: nempè medij & præcepti. Illa adhùc est duplex: Vna strictissima medij in re, & est necessitas simplicitèr & indispensabilitèr, ita vt nulla admittatur excusatio. Aliâ non ita stricta, nempè necessitas medij solum *per se*; (licèt per accidens possit dispẽsari & suppleri per votũ vt substitutũ). Sic licèt Baptismus & Pœnitẽtia possint suppleri per accidens per contritionem & votum, sunt tamen necessarij necessitate medij per se ad primam gratiam, quia pro illa danda sunt instituti, & de per se neque ex officio attinet ad ipsos, illam dare; licèt per accidens, & dispensabilitèr eorum votum vices suppleat. Vndè quodlibet Sacramentum ex illis pro sua, est medium vnicum. Sicut de per se solum Pontifex est potens absolvere à censuris sibi reservatis. Quod tamen non tollit vt per accidens, dispẽsabilitèr, & ex commissione absolvat alius Sacerdos.

907 Vndè necessitas præcepti est valdè diversa à medij Necessitate, quia neque in re, neque in voto instituta est adimpletio rei præceptæ ad causandam primam gratiam. Non enim restitutio, verbi gratia, est pro prima gratia causanda: Restitutio enim in peccatore quantumcumque per attritionem disposito eam non causat, ac per consequens, nec votum, aut propositum ipsius illam valet causare, etiam si substituatur pro illa. Adimpletio autem solum conducit vt si fiat, gratiam in justo augeat, & si voluntarie & peccaminose non fiat, gratiã destruat. Non tamen vt vnquam primam gratiam causet, quia hoc est proprium medij positivi per se instituti ad illam causandam ex officio.

908 Si objicias: illud non est necessarium necessitate medij, sine quo res obtineri potest; atqui potest sine Pœnitentia per contritionem: ergo. Respondetur distinguendo majorem. Non est tunc, (id est quando admittitur substitutum) necessitas medij simplicitèr, sive in summo rigore necessitatis medij, concedo majorem; medij *per se*, nego majorem; quia quando res est per se instituta ad aliquem effectum, licèt iste obtineri possit per substitutum de per accidens, hoc non impedit in principali necessitatem medij *per se*, licèt impediat medij simplicitèr, & in re.

909 Vt hæc necessitas medij explicata maneat, prout etiam potest comprehendere Eucharistiam; (*juxta dicta in Fragm. additis ad Summam de Arana, à numer. 841. & folio 483. omnino, omnino videnda.*) Noto 2. Sacramentum necessarium necessitate medij generalitèr loquendo, illud esse quod est per se institutum, & simplicitèr requisitum pro prima gratia causanda. Non dico, *vt ipsum primam gratiam causet* sed pro prima gratia causanda. Dividitur enim tale Sacramentum vt medium necessarium, in duplex. Vnum per se institutum vt primam gratiam causet. Talia sunt Baptismus & Pœnitentia. Aliud per se institutum non vt causet per se, sed vt ipsa causetur. Eucharistia enim cum ex vi institutionis suæ contineat intra se merita Christi vt memoriale passionis ipsius, & totum valorem sanguinis Christi effusi pro nobis, vt constat ex vi formæ Calicis, licèt non sit potens causare per se primam gratiam, est tamen continens per se virtutem illam per quã 1. gratia ab alio causetur, sive à Sacramentis, sive à contritione, derivatam ad illa ex Eucharistia, in qua fontalitèr continetur, & sic clarè constat, quod sit per se instituta pro prima gratia causanda ¶ De hac virtute ex Eucharistia derivata ad alia Sacramenta, dixit Divus Thomas *quæst. 79 artic 1. & 3. in corpore adductus in Fragment. num. 98. Vndè ex efficacia virtutis ipsius est, quod etiam ex voto ipsius aliquis gratiam consequatur, per quã spiritualitèr vivificetur* Ecce virtutem in Eucharistia contentam, & in alia q ę causent, derivatam.

910 Sicut autem ad proferendam sententiam à Iudice in laicos, est necessaria in Aragonia jurisdictio realis, quæ per se & ex officio residet in Iudicibus; per accidens, & dispensabilitèr in Substitutis transeuntèr deputatis: fontalitèr verò in Rege; qui tamẽ licèt possit illam ex se in alios derivare; ipse tamen non potest illam per se ipsum exercere; sic contingit in Eucharistia. Ius pro prima gratia simplicitèr requisitum est in ea; non vt causante, sed vt continente, & derivante, & designante Media, ex officio causativa & per se immediatè, v.g. Sacramenta Mortuorum; & etiam pro causare obiter, & de per accidens, nempè Vota & proposita eorum. Eucharistia autem se habet sicut Rex.

911 Dices 1. Medium omne debet habere influxum activum, quod non habet Eucharistia. Distinguo: activum agendo vt *quod* & formalitèr nego; virtualitèr & continendo, & dando *quo*, sive virtutem alijs, concedo: & hoc jam præstat. ¶ Dices 2. Ergo erit necessaria in re, siquidem continẽtia talis virtutis est in re. Distinguo: vt manducata erit necessaria in re, nego; vt instituta & continens virtutem, concedo. Vndè Eucharistia, cum duplici gratia vt effectu cõparari potest; nempè & cum prima gratia, & cum augmento gratiæ. Istud causat per se vt manducata, illam verò non causat per se, sed per se continet vt instituta, virtutem per quam alia Sacramenta causent.

912 Hæc optimè expressit Divus Thom. 3. *part. quæst. 79. artic 2. in corpore*, vbi distinxit in Eucharistia: *Id ex quo est effectus, & id per quod est effectus.* Id ex quo, exprimit merita cõtenta Christi, & virtutem ad alia Sacramenta derivatam pro prima gratia. Id per quod; est manducatio causans augmentum gratiæ, quod solum causat vt manducata, loquendo in re, & de per se. Ex quibus sequitur quod ad hoc vt Sacramentum aliquod sit necessarium necessitate medij pro prima gratia, non requiritur quod per se ipsũ immediatè causet illam, nec quod sit institutũ vt ipsũ causet illam, sed solũ disjunctivè vel vt causet, vel vt fontalitèr ex vi suæ institutionis contineat virtutem causativam, & derivet illam in alia: quæ vel ex Officio, vel ex commissione causent illam.

¶ Objiciés 2. Hanc doctrinam nostram solum probare necessitatem medij de sanguine Christi contento in Eucharistia, sive de meritis, & Redemptione Christi per depositum existentibus in illa, non autem de Eucharistia ipsa. Respondeo negando secundam partem: quia Eucharistia vt talis est depositum meritorum Christi, & vt talis licèt non sit passio Christi; est memoriale perenne passionis: cui vt tali dedit Deus, quod esset fons omnis gratiæ; & omnis Virtutis depositum

per

per quam gratia ab alijs Sacramentis causanda est. Habet enim ex vi *sua institutionis*, *quod ab illa, & per illam, & ex illa*, dimanet tanquam ex destinato aquæ ductu omnis talis Virtus & proveniat, & derivetur.

§. II.
DE EVCHARISTIÆ NECESSITATE VT medij.

913 Restat autem examinare, An Eucharistia non solum sit necessaria necessitate medij pro prima gratia, vt fontalis depositaria virtutis ad illam, (sive ex Divo Thoma, *secundum id à quo est effectus*) sed an etiam vt manducabilis, (& secundum, *id per quod est effectus*) sit etiam necessaria necessitate medij, vel in re, vel in voto? Ratio dubitandi est, quia Eucharistia comesta, de per se, & ex vi institutionis est Sacramentum vivorũ, & nequit de per se causare primã gratiam: Ergo pro prima gratia nõ est necessaria, neque in re, neque in voto, sed se habet sicut restitutio, cujus votum primam gratiam non causat, quia nec ipsa illam causat.

914 Pro resolutione nota: Aliud esse loqui de Eucharistia præcisè vt cibo, & aliud de ipsa vt fine omnium Sacramẽtorum, & propter quod, vt ritè & rectè, & fructuosè cõmedatur, Sacramenta mortuorum instituta sunt. Ipsa ergo instituta est vt per se immediatè causet augmentum gratiæ, & altiorem vnionem animæ cum Christo vt fonte gratiæ. Quia tamen hæc vnio non fit, nec hic effectus causatur nisi in anima vt jam viva, ac per consequens vt jam habente primam gratiam, instituta sunt alia Sacramenta cum virtute derivata ab Eucharistia eã continente, vt propter Eucharistiã rectè manducandam & cum fructu, animam disponant producendo primam gratiam. Vndè illa[?] producere est propter Eucharistiam vt finem, & includunt in se votum Eucharistię recipiendę cum fructu vt fine.

915 Assero ergo, quod Eucharistia etiam vt manducanda est medium necessarium pro prima gratia. Necessarium inquam vel in re, vel in voto. Hoc latius probavimus in Fragmentis citatis à *numer* 84. Prasis enim, *nisi manducaveritis, &c. non habebitis vitam in vobis*, æquè requirit Eucharistiam vt cibum pro vita habenda ac: *nisi quis renatus fuerit ex aqua, &c. & nisi pœnitentiam egeritis, omnes simul peribitis, &c.* Nec minus intelligitur à Patribus ly *nisi* in Eucharistia de necessitate medij, ac in alijs.

916 2. Quia si Eucharistia non esset medium necessarium, & per se pro prima gratia, maximè quia nequit vllo in casu per se causare illam, sive esse principium efficiens illam. Sed hæc ratio est nulla: ergo. Minor probatur: quia causalitas primæ gratiæ, potest provenire ab aliquo ex necessitate dupliciter; nempè vel vt à principio activo, & per se atque immediatè in genere causæ efficientis causante: vel vt à causa non quidem efficienter, sed finaliter causante, id est essendo per se ratio, propter quam ex vi institutionis causetur à causa efficienti. Vtroque enim modo potest aliquid esse medium necessarium: Ergo licèt Eucharistia vt cibus nequeat esse principium per se efficiens primam gratiam; potest tamen esse finis propter quem Baptismus & Pœnitentia causent efficiẽtèr primam gratiam: Ergo nulla est ratio negandi Eucharistiæ hanc dignitatem; vt nempè sit necessaria necessitate medij pro prima gratia; quia nempè est finis immediatus specialis propter quem causetur prima gratia. Dixi specialis, quia beatitudo vel est generalis, vel est obtinendus per ipsam Eucharistiam vt in re, vel vt in voto.

917 Obijcies: In eo qui post Viaticum peccavit, & juxta stylum Ecclesiæ, solum habet propositum confitendi & non communicandi; tunc non datur receptio Eucharistiæ, neque in re, neque in voto; nam non habet talem finem, sed potiùs contrarium: Atqui tunc producitur prima gratia: Ergo Eucharistia non est necessaria vt finis pro prima gratia. Respondetur, negando majorem. Habet enim votum Eucharistiæ, non quidem pro tunc recipiendæ, sed recipiendę quando obligetur, & hoc sufficit ad votum strictum Eucharistiæ vt per illud accipiat primam gratiam: sicut contingit in eo qui elicit contritionem, & resolvit non confiteri vsque ad Pascha, vel vsque dum obligetur, licèt possit. Sicut autem potest Scholasticus providere sibi de Breviario pro recitatione Officij vt fine, quando adhùc non est constitutus in Sacris, vt recitet quando constituatur & obligetur, sic etiam potest peccator, in eo tunc post Viaticum providere sibi per Pœnitentiam de prima gratia, & voto recipiendi Eucharistiam quando obliget.

918 Si dicas: tunc peccatorem non curare de prima gratia propter Eucharistiam, sed propter salvationem: Ergo finis primæ gratiæ, tunc non est Eucharistia, sed salvatio. Respond. 1. Instando argumentum in peccatore, qui convertitur ad Deum eliciendo actum contritionis, non intendendo tunc confiteri; imò intendendo non confiteri, nisi quando obliget, & solum intendendo pro tunc salvationem. Respondeo 2. Verum votum alicujus Sacramenti pro prima gratia, non debere esse explicitum, sed sufficere implicitum, nec debere esse ex expressa ordinatione recipientis Sacramentum, sed Dei qui propter dignam susceptionem Eucharistiæ vt finem quando obliget, ordinavit dari primam gratiam per alia Sacramenta, de per se, & ex Officio, vel per contritionem, & votum eorum ex commissione. Tunc autem salus intenta expressè, si pro tunc intendatur sola, est ex ordinatione peccatoris: ex ordinatione enim Dei, ita est intenta vt immediatius intenta sit à Deo, vel in re, vel in voto digna Eucharistię susceptio quando obliget, & vltimatè salvatio.

919 Ad rationem dubitandi respondetur distinguendo antecedens. Eucharistia nequit de per se causare primam gratiam, secundum causalitatem causæ efficientis, concedo antecedens: quia secundum hanc solum est de per se causativa secundæ gratiæ. Secundum causalitatem causæ finalis, (juxta quam causat non immediatè per se, sed mediante Sacramẽto mortuorum) nego antecedens & consequentiam. Nec valet paritas de Restitutione, aut de alia re præcepta, quia nulla est tantæ dignitatis, vt sit instituta à Deo, nec tanquam causa efficiens, nec tanquam finalis pro prima gratia. His præjactis. Redeamus ad necessitatem Fidei de Christo in lege gratiæ.

§. III.
NOSTRA CONCLVSIO.

920 Assero ergo cum communiori sententia, quod Fides explicita de Christo est necessaria necessitate medij. (nõ medij simplicitèr, sed medij per se) pro justificatione. Hęc assertio probatur ex Scriptura. Etenim Apostolus *ad Roman* 3. ait loquendo de Christo: *Quem proposuit Deus propitiatorem pro peccatis per Fidem in sanguine ipsius*. Ergo Fides de sanguine ipsius est constituta & instituta à Deo, atque proposita, vt medium ad propitiationem à peccatis, & non solum vt res præcepta, ly enim *per Fidem in sanguine ipsius*, medium significat. Tridentinum enim *sess* 6. *cap.* 6. ait de disponentibus se ad justificationem: *Liberè moventur in Deum, credentes vera esse quæ divinitus revelata & promissa sunt, atque illud in primis, à Deo justificari impium per gratiam ejus, per Redemptionem, quæ est in Christo IESV.* Vbi nota ly per Redemptionẽ, & nota ex Concilio ly in primis, quod sonat Fidem de Redemptione, valdè primariò se habere ad justificationem.

921 Item Ioannis 17. dixit Christus: *Hæc est vita æterna, vt cognoscant te Deum verum, & quem mi-*

misisti Iesum Christum. Id est in hoc stat vita æterna sive medium vitæ æternæ, nempè in cognitione veri Dei (quæ cognitio ex natura rei est medium simpliciter) & in cognitione Iesu Christi missi sive Messiæ, quæ est medium ex institutione Dei. Quod vlterius patet ex Actibus Apostolorum *cap.4.* vbi Petrus dixit loquendo de Christo: *Nec enim aliud nomen,* (id est invocatio, sive cognitio & Fides) *est sub Cælo datum hominibus, in quo oporteat nos salvos fieri:* Ergo hæc Fides est necessaria tanquam medium.

922 Quod autem non sit medium simplicitèr & indispensabilitèr, sed solum *per se*, sicut Baptismus probant ipsę frases adductæ. Apostolus enim loquitur de Fide in Christum tanquam medium à Deo propositum sive institutum. Item Petrus loquitur de nomine dato, id est instituto ad hoc vt per illud salvi fiamus. Vndè sufficit, quod hæc Fides in Christum vt jam à Deo missum, sit necessaria in voto, & non requiritur in re. Tùm quia per id sufficientèr distinguitur substantialitèr Christianus à Iudæo, qui nec in voto tenebatur ad Fidem explicitam de Christo vt homine Deo. Tùm propter argumenta facta de contrito in sylvis, & de surdo & muto à nativitate, parum post vsum rationis moriente, vel de cathecumeno incepto instrui, & Baptizato & mortuo ante instructionem explicitam de Christo.

923 Incredibilis enim est solutio adducta ab exigentibus indispensabilitèr Fidem explicitam de Christo; nempè quod Deus mittet semper Angelum, vel Prophetam, vel internam expressam illustrationem de Christo; hoc enim est aligare divinam Providentiam ad præstandum indispensabilitèr, quod nec requiritur ex natura rei, nec constat quod promisserit. Pro dignitate autē Christi, & Sacræ Scripturæ Textibus, sufficit necessitas medij per se, quia non plus vrgent de hac Fide vt medio, quam de Baptismo & Pœnitentia vt medio.

924 Nec obest 1. Authoritas D. Bernardi juxta quam multo magis necessaria est Fides, quam Baptismus, & si hic sufficit in voto, illa non: jam enim est soluta. 2. Respondetur loqui de Fide, in illo qui jam audivit Evangelium, & non credit; in isto enim requiritur in re. Nec obest 2. illud Ioannis 3. *Qui non credit in Christum, jam judicatus est.* Respondetur loqui de non credente in Christum sufficientèr ei propositum. Versu enim 19. prosequitur: *Hoc est autem judicium, quia lux venit in mundum, & dilexerunt homines magis tenebras quam lucem.* Nec 3. Ioannis 17. *Æquè ponitur vita æterna in cognoscere Deum, & Christum.* Sicut & Ioannis 14. dictum est: *Creditis in Deum, & in me credite,* quod sonat æqualitatem. Respondeo sonare æqualitatem quoad necessitatem medij, sed non quoad indispensabilitatem, & supplębilitatem per substitutum. ¶ Nec 4. Tridentinum dixit: *Fidem Christi requiri in primis ad justificationem:* ergo nihil plus quam illa. Respondeo loqui de eo qui jam audivit Evangelium, vt constat ex ipso Textu. In quo Fides in Christum non sufficeret in voto, sed in re, secus in alijs.

925 Nec 5. Quod Christus dixit: *Ego sum Via, Veritas, & Vita. Ego sum ostium. Per me si quis introjerit, salvabitur.* Sed non intratur, nec itur ad vitam, nisi sumatur via: ergo. Distinguo majorem: est via & ostium meritivum vitæ, concedo: objectivum, subdistinguo: per se, & dispensabilitèr concedo. Indispensabilitèr, nego: Qui enim ducitur ab alio ad terminum manu & gratia sua, quin sciat illum potest ad illū pervenire. Nec 6. Fides de adventu Christi est differentia Christiani à Iudæo: ergo necessaria in re. Distinguo antecedens. Differentia post auditionem Evangelij, concedo. Ante illam subdistinguo, est differentia in voto, concedo; in re, nego.

926 Nec 7. obsunt PP. docentes largè, necessitatem Fidei explicitę in Christum. Vndè Augustinus de prædestinatione Sanctorum, *cap.6.* ait de Cornelio misso Actorum 10. ad Petrum, vt instrueretur de Christo: *Si posset sine Fide Christi salvus esse, non ad eum ædificandum, mitteretur Petrus Archit*ectus: ergo impossibile illi erat salvari sine instructione de Christo. Respondetur ad PP. generaliter, vel loqui post Evangelium auditum, vel loqui de Fide explicita in voto, ac per consequens de medio necessario supplebilitèr.

927 Nec replices, Fidem de Christo in voto, etiam fuisse necessariam in lege naturæ & scripta: ergo nulla esset differentia inter vtramque legem. Respond. aliud esse loqui de Fide in Christum præcisse, & generalitèr vt medium divinę Providentiæ: & aliud specialiter de Fide in Christum vt talem vel sub aliqua ratione speciali sua. In hoc secundo sensu, nego antecedens: quia pro tunc, nec talis Fides explicita erat specialiter instituta vt medium *per se*; adhùc dispensabiliter, & modo est; nec erat præcepta sicut modo; modo enim datur jam specialis institutio Fidei explicitę vt medij, & speciale præceptum de ipsa: A cujus obligatione solum excusat de per accidens ignorantia. Tunc autem neutrum dabatur, & sic excusabat non sola ignorantia, sed quia neutrum dabatur pro tunc. ¶ Vndè sicut modo contritio in ignorante Baptismum, adhùc est votum & substitutum ipsius, secùs in lege veteri, (eo quod modo Baptismus est institutus per se pro medio, & præceptus, secus tunc) sic modo & non tunc, est votum de Fide explicita de Christo ob eandem rationem. Tunc enim solum debebat credi Christus sub ratione communissima medij divinæ Providentiæ, vt dictum est. Ad illud de Cornelio Respondetur, quod non poterat salvari sine Fide explicita Christi, quia jam habebat aliqualem notitiam de eo per Iud[illegible], & tenebatur instrui: secùs esset de homine converso in sylvis, qui nihil de Christo audivisset.

928 Nec tandem obest D. Thomas *in 3. dist. 25. quæst. 2 art. 2. quæstiuncula 2. Post adventum Christi, quia jam Mysterium Redemptionis impletum est, & corporalitèr & visibilitèr prædicatum; tenentur omnes ad credendum explicitè.* [illegible] *si aliquis instructionem non haberet, Deus ei revelaret, nisi ex culpa sua remaneret.* Respondeo loqui Divum Thomam in hoc textu, non de necessitate medij, sed præcepti in re: loquitur enim quod *tenentur*: Non ergo Fides explicita in re est de necessitate medij, sed præcepti.

919 Replicas: Sanctus Thomas dicit, quod Deus mitteret ad eum instructorem, nisi ignorare staret pro ipso. Atqui si talis Fides non est medium indispensabilitèr necessarium, non vteretur Deus medio tam extraordinario, sed relinqueret vt ille salvaretur per Fidem explicitam in voto, contentam in contritione facta ex Fide Dei Veri, & Remuneratoris: ergo. Respond. concessa majori, distinguo minorem. Pro substantia salvationis, tunc non vteretur medio extra ordinario, concedo. Pro aliquibus circunstantijs debitis ex præcepto, (nempè vt fieret cum adimpletione substantiali præceptorum) nego. Pro hac enim missus est per Angelum Cornelius ad Petrum, vt docuit D. Thomas 2.2. *quæst. 10. artic. 4. ad tertium,* dicens: *Habebat Fidem implicitam Christi, & cum ea justificatus fuit ante manifestatam veritatem Evangelij, & vt explicitè instrueretur de Fide Christi, missus est ad eum Petrus.* Iam ergo erat justificatus, antequam Petrus eum instrueret. Idem docet 3. *part. quæst. 69. artic. 4. ad secundum,* vbi dicit: *Quod Cornelius & alij similes, consequuntur gratiam, & virtutes per Fidem Christi, & desiderium Baptismi, implicitè, vel explicitè: postmodum tamen in Baptismo maiorem copiam gratiæ, & virtutum consequuntur.* Pro hac ergo majori copia, mittitur tunc instructor.

930 Et confirmatur: quia instructor sæpè mittitur etiam pro Baptismo in re, & exercitè recipiendo, (qui tamen absolutè solum erat necessarius in voto, & non in re:) ergo mittitur instructor pro rebus solum necessarijs *per se*, non autem indispensabilitèr. Vndè textus D. Thomæ adductus in argumento (qui vt constat ex contexto, loquitur de necessario necessitate medij) intelligi potest sufficienter de necessitate in voto, sive de necessario *per se*. Quod si inferas: ergo nō magis necessaria est Fides Evangelij, quam Baptismus, contra D. Bernardum: concedo conseq. de *magis*, quoad substantiali: quia vterque est salū in voto, sed Fides magis præcipuè: & Bernardus loquitur de aliqua Fide in re, v.g. in Deum Remuneratorem. Si verò de explicita Christi, loquitur post Evangelium promulgatum ipsi credituro. Quod patet ex ipsa *Epist. 77*. In qua paulo ante verba adducta *num. 904*. asserit quod etiam post illud: *Prædicate Evangelium omni creaturæ*, duravit remedium antiquum ad justificationem, quousque Evangelium innotesceret, cuilibet credituro. Vel saltim dubius hæret circa necessitatem in re. Vide illum.

931 Quod dictum est de Incarnatione dici debet de Trinitate, quæ etiam est medium necessarium per se, siquidem Fides de Christo debet esse de ipso, vt Filio Dei, quatenùs concepto de Spiritu Sancto. Sed non in re, nec indispensabiliter, ob rationes adductas. Ex quibus sequitur, falsam omnino esse censuram, qua inusit P. Gonet sententiam asserentem, absolvi posse rusticum, qui omnino est impotens elicere Fidem explicitam de Christo, & de Trinitate. Etenim cum ipse jam sit Baptizatus à pueritia, & alias possit dolere, & confiteri peccata sua, cum spe veniæ & proposito non peccandi de cætero, & à peccato non credendi explicitè talia Mysteria excusetur ab impotentia innata, non est cur non sit capax omnino Sacramenti Pœnitentiæ, quidquid in contrarium dicant Lobsnicenses.

932 Quæres, quæ sint necessariò credenda ex præcepto? Non est dubium, dari præceptum, & hoc obligare circa quodvis Mysterium, cum sufficienter proponitur, quia summa Dei Authoritas id postulat, nempè vt ei promptè credatur. Item quando quis graviter tentatur contra aliquod Mysterium, debet exercere Fidem de illo, si existimet, non posse aliter tentationem vincere. Respond. ergo, cum communi sententia, omnes Christianos teneri ex præcepto credere articulos contentos in Symbolo Niceno, (licèt non suo ordine). Patet: Tùm ex vsu Ecclesiæ: Tùm ex Cathecismo B. Pij V. ¶ Tùm quia in Symbolo continentur præcipua Fidei Capita, quæ ignorari à Christiano nefas est, & contra obligationē ipsius, multò magis, quam ignorari ab Artifice sit inverecundum, notiora suæ artis principia Capitalia. Præter hæc debet fidelis scire ex præcepto decem mandata Decalogi, & quinque præcepta Ecclesiæ, siquidem tenetur illa observare, & saltim exponitur periculo patenti non servandi, qui nescit ea. Et idem dic de Sacramentis, saltim de illis, quæ quis tenetur recipere. Sed hæc obligatio sciendi præcepta nascitur ex ipsis præceptis, non ex præcepto Fidei.

QVÆSTIO XVI.

DE SVBIECTO FIDEI.

ARTICVLVS I.

IN QVIBVS SVBIECTIS DETVR?

933 NON est dubium, Fidem supernam dari in omnibus fidelibus in via. Et etiam dabatur in Sancto Pauto habitus in raptu, vt supra dictum est. Fideles sunt baptizati omnes, qui non peccaverunt mortalitèr contra Fidem: vel si peccaverunt, jam restituti sunt ad gratiam habitualem, per quam reddit Fides. Item Cathecumeni, qui verè in Christum credunt, & etiam qui per contritionem, cum sola notitia duorū Articulorum Pauli, positi sunt in gratiā, vel saltim in habitu Fidei, juxta dicenda Art. vlt. hujus Quæst.

934 Assero 1. cum communi sententiā, contra Bonæ-Spei hic, non dari in Beatis Fidem. Probatur ex 1. *ad Corinth. Cum venerit quod perfectum est*, id est visio: *Evacuabitur, quod ex parte est*: Id est Fides, quæ solum cognoscit ex parte, quia nempè partem habet quæ est certitudinis, non vero partem claritatis. Item quia inutilis esset obscuritas Fidei in illo statu tam perfecto ad ea, quæ Beatus videt in Deo; ad ea autem, quæ non videt in Deo, habet species scientiæ infusæ, per quas videt ea in seipsis: imò licèt non videret, sed haberet solam evidentiam in attestante circa tales res, adhùc non exerceret Fidem; quia non crederet dictis per modum dicti, sed per modum connexi optimè penetrati.

935 Assero 2. reperiri in Animabus Purgatorij. Ita communis sententia. Probatur: Tùm quia ex D. Paulo fiet evacuatio Fidei, cum venerit quod perfectū est, nempè visio, & non antea. Tùm quia animæ, cum non sint in visione, & sint in amore superno Dei, per exercitiū Fidei supernæ proponitur illis Bonitas Dei. Tùm quia sine fundamento in Scriptura, & Patribus concederetur illis aliud genus cognitionis supernæ. Intellige communitèr loquendo, & pro communitate illius status, (nam extraordinarie nulla est repugnantia, vna, vel altera vice.) Vndè Fides non est Virtus propria solius Viatoris existentis in statu merendi, sed etiam Viatoris extra statum termini. Credibile autem est, omnes animas ibi, & in Lymbo Patrum, habuisse Fidem explicitam de Deo Trino, & de Deo Incarnato, & de præcipuis Articulis Fidei, quia potuerant instrui ab Abel, & ab alijs Magnis Magistris.

936 Quæritur an Fides divina maneat in damnatis? Nego cum communi sententia contra aliquos apud Gasparem Hurtado *disputat. 7. difficult. 4*. Probatur: Tùm quia Fides est donum gratuitum supernum: omnia autem gratuita periere in damnatis, teste Dionysio de Divinis Nominibus, *cap. 4*. & à paritate etiam de alijs supernis in ipsis damnatis. Tùm quia Fides est lucerna data, vt ducat nos in itinere vitæ æternæ, cujus ipsi sunt incapaces, nec est ad quid maneat in illis miserrimis. Vndè D. August. 9. *de Civitate Dei, cap. 2*. ait: *Dæmones non cognoscere Christum Lumine Fidei, sed efficaciā signorum valdè penetrata*. Signa ergo, quæ nobis sunt velut propositio Mysteriorum, & effectus quos illi experiuntur, sunt motivum eos cōvincens moralitèr evidētèr, vt propter ea credant Mysteria esse vera & dicta à Deo: nō ergo propter dictum Dei credunt obstinati illi, ne ei tantum deferant honorem. *Vide supra à num 602.*

937 Nec obest 1. Quod si fidelis recordetur revelationis, cui assentiebatur in via, posset Mysterio proptèr illam assentiri, saltim Fide naturali. Nego enim assensurum, quia non vult habere piam affectionem, quam habebat in via, & sic credit quasi convictus. ¶ Nec obest 2. manere caracterem in damnatis: ergo & Fidem. Nego consequentiam: quia ille manet, non ad operationem sicut maneret Fides, sed ad ignominiam.

938 Nec obest vltimo: Iacobum *cap. 7. Epistol. Canonic*. docere: *Dæmones credere vnum Deum, & contremiscere*. Vndè probat, Fidem sine operibus non justificare nos, sicut nec Dæmones. Si respondeas, loqui de Fide naturali. Contra, quia argumentum ejus nihil probaret: Respondebit enim hæreticus, Fidem non justificare Dæmonem, quia naturalis est: nostra verò

rò est superat. Respond. Iacobum loqui de actu naturali credendi propter signa vt motivum; non autem quia Deus dicit. Gaspar Hurtado probat adhùc Iacobi argumentum esse efficax, quia loquebatur contra asserentes assensum firmum de Mysterijs vndequaque sit, justificare credentes.

939 Mihi in mentem venit, exemplum Dæmonum non adduci, ad probandum Fidem non justificare, (licèt id in illo capite multis alijs probetur) sed adduci ad probandum, in eo qui solam Fidem habet, nihil reperiri, quo ostendatur, vel ex quo, quo ad nos colligi possit, quod talis credens sit justificatus; nam ait: *Ostende mihi Fidem tuam sine operibus, & ego ostendam tibi ex operibus Fidem meam. Tu credis, quia vnus est Deus; bene facis: & Dæmones credunt, & contremiscunt.* Id est, non te plus Iustum probas, quam Dæmones, ex eo ipso quod credas præcisè. An sit bona solutio, alij judicent.

940 Assero 3. contra Durand. *in 3. distinct. 23. quæst. 9.* non manere in hæretico habitum Fidei, licèt vnicum tantum neget Articulum. Nec enim alios credit per Fidem supernam, sed solum per divinam objectivam naturalem, explicitam supra à *num.* 283. Quod non maneat habitus supernus in eo, docet communis sententia. & probatur ex Paulo, *qui 1 ad Timoth. 6.* ait: *Quosdam admittentes opiniones falsas circa Fidem, excidisse.* ergo ceciderunt ab statu Fidei. Idem constat ex Tridentino *sess. 6. cap. 15.* definiente, amitti Fidem in peccato infidelitatis: Atqui negatio vnius Articuli est peccatum infidelitatis, & oppositio cum Fide: ergo deperditur habitus Fidei. Dixi *in peccato*, quia si negetur Articulus per invincibilem ignorantiam, nec perditur Fides, nec gratia, cum non detur peccatum. Et ita potest contingere in aliquibus educatis inter hæreticos, & ex simplicitate illis assentientibus. *Vide n. 954.*

941 Nec obest 1. Hæreticos valdè tenaciter adhærere alijs Articulis. Respond. enim id provenire, non ex habitu superno, sed ex affectu voluntatis, & certitudine subjectiva. Nec obest 2. Ipsos credere propter revelationem Dei: ergo Fide divina. Distinguo conseq. divina naturali, & ex parte sua fallibili, concedo, (solum enim est certa ex immobilitate objecti), divina formali, & superna, nego. Vndè talis Fides solum objectivè & cum addito est divina & Theologica; non verò formalitèr, & absolutè. Addet alius, tales hæreticos in pœnam illius infidelitatis carere ex lege Dei habitu superno; non verò aliquibus actibus supernis Fidei, factis per auxilium supernum extrinsecum (vel intrinsecum transiens) & in hoc inclinat Ripalda *tomo 2. disputat. 131. section. 5.* quia cum Deus, facienti quod est in se non deneget gratiam; fortè non negabit eis, vt eos actus, quos elicere volunt Fidei, eliciant supernos circa alios Articulos.

ARTICVLVS II. & §. I.

AN DISSENSVS VNIVS ARTICVLI EXPELLAT ex natura rei habitum Fidei?

942 MAjor difficultas est: an hæc habitus privatio sit ex sola lege Dei, an verò ex natura rei, eo quod negatio vnius Articuli sit per se virtualis negatio cæterorum, & propterea expellat ipsum habitum? Prima sententia negat, docens, solùm privari demeritoriè, & ex lege Dei; quia indigni sunt dono Fidei, qui peccant mortalitèr cōtra illam. Ita aliqui Recentiores. Probatur: quia negato vno Articulo, adhùc reperitur totum objectum formale, & materiale, & cōditiones essentiales pro Fide Theologica: ergo potest permanere habitus, attenta natura rei. Antecedens patet: quia negata Eucharistia, adhùc Incarnatio manet verè revelata, & potest sufficientèr proponi. Etenim Ecclesiæ Romanæ propositio, quæ negatur negata Eucharistia, non est conditio simpliciter essentialis pro Incarnatione. Tùm quia potest haberi prudens propositio de ista ex alijs motivis credibilitatis supra alias. Tùm quia revelationes particulares creduntur Fide divina, absque propositione Ecclesiæ. Vndè arguitur: vbi permanet objectum materiale, & formale sufficientèr applicatum potentiæ, potest permanere virtus exercens suos actus circa illa, vt patet in alijs virtutibus; nec apparet vnde petat destrui: ergo negato vno Articulo, potest ex natura rei manere habitus.

943 Respondebis: qui negat vnum Articulum dictum à Deo, negat virtualitèr, & incompatibilitèr omnes, qui à Deo dicti sunt, & qui confitetur vnum, quia revelatum à Deo, virtualitèr confitetur omnes, qui à Deo sunt revelati; cum habeant eandem rationem revelati. Contra; quia non negat illum Articulum, existimando esse dictum à Deo, sed potiùs quia existimat, non esse dictum à Deo, nec esse sufficientèr propositum vt à Deo dictum. Si enim existimaret à Deo dictum, eo ipso crederet; sicut si alicui proponantur duo pauperes, qui sint in re pauperes, sed vnus habet signa clara paupertatis, alter suo videri, non habeat illa, absque vlla contradictione potest existimare vnum esse pauperem, & ob id succurrere ei, & alij potest non succurrere, quia existimat, non esse pauperem. Vndè homo credit hunc Articulum, quia existimat dictum à Deo; & discredit alium, quia existimat non esse dictum à Deo. Quæ in hoc contradictio?

944 Aliqui probant 2. istam sententiam, ita: Quia in actibus liberis, quales sunt creditio vnius Articuli, & negatio alterius, identitas vel similitudo rationis formalis non facit, vt amplexato vno objecto, non possit respui aliud, in quo sit eadem ratio formalis. Patet, quia potest [illegible] motivo Misericordiæ dare huic pauperi centum, quia pauper est; & non dare alteri, etiam si pauper sit, & vt talis noscatur; & hoc experientia docet, dum plures pauperes in via occurrunt, & do isti, vel illi, & non alteri. Similitèr potest quis debens Petro, & Paulo, velle solvere hodie huic, & non hodie illi, etiam si habeat cum quibus. Confirm. in ipso Deo, qui ex innumeris creaturis suis amabilibus propter suam bonitatē, & ex hoc capite habentibus eandem rationem formalem, potuit prædestinare v[illegible] ia voluit, saltim prædestinatione ad gratiam finalem, & nolle prædestinare aliam.

945 Si autem quæratur in his casibus, quare id fecit voluntas, cum comparato vno objecto cum alio, sit in vtroque eadem ratio? Respondebit: quia cum sit libera, potuit. Habet enim in sua manu pro solo arbitrio suæ libertatis, amplecti vnum, & respuere aliud. Sic docetur in Materia de Actibus Humanis contra P. Vazquez, ex duobus medijs omninò æqualibus ad eundem finem, supposita bonitate vtili in illis, voluntatem elligere quod velit; (imò ex inæqualibus elligere minus) sine motivo objectivo ad præeligendum, & ex sola libertate ex parte principij Ratio est: quia & datur volitio talis medij, & datur quod talis volitio sit electio, vel prælectio. Vt volitio indiget, quod objectum sit bonum, vt tale motivum specificet volitionem; at vt prælectio non eget motivo objectivo, sed libertate principij: ergo etiā poterit inter duos Articulos, adhùc existimatos vt à Deo dictos. Et confirmat hæc 2. ratio defendendi hanc sententiam, quia sæpè nos credimus alicui homini dicenti vnum, cum sæpè non credamus illi dicenti alia. Imò Zacharias, qui non credidit Angelo, & Deo in illo, dicenti conceptionem Baptistæ, credebat Deo dicenti alia.

946 Oppositum est tenendum à nobis sed prius contra hanc doctrinam hujus sententiæ objicimus fortitèr: qui detestatur aliqua [illegible] ex contritione vera propter Deum summè dilectum, apud omnes vir-

virtualitèr necessario detestatur omnia peccata, & nequit simùl amare aliquod. Ratio autem est, quia bonitas divina est motivum commune pro omnibus detestandis: Ergo cum motivum Iustitiæ, Misericordiæ, & Fidei, quodlibet sit commune motivum, nequit vnum objectum amplexari, & aliud habens idem motivum respuere, sed amplexatio vnius est amplexatio aliorum virtualis eo ipso, & incompatibilis cum alterius rejectione. Respond. distinguendo rationem antecedentis: quia est motivum commune fundamentalitèr, & intensivè, nego; formalitèr & extensivè, concedo antecedens, & nego conseq. Etenim contritio vt impediat admissionem alicujus peccati, non sufficit, quod sit detestatio propter divinam Bonitatem amatam; sed propter illam vt amatam super omnia: Repugnat autem, quod ametur super omnia peccata, & quod aliquod peccatum ametur supra ipsam.

947 Vndè est disparitas à Iustitia (& idem est de Misericordia). Solvens enim Paulo, quia debet, sive propter conservationem juris Iustitiæ, non solvit ex motivo vniversali extensivo omnis omninò conservanus Iustitiæ: nam si hoc motivum haberet, necessario solveret Petro, & omnibus, si posset: & idem de succurrenti vni pauperi, & non alijs. Hinc sequitur cum Kiguida *sect.* 4. benè posse dari amorem Dei, & contritionem ex motivo Charitatis, compatibilem cum volitione efficaci peccandi mortalitèr; si tamen illa dilectio Dei sit ita imperfecta (licèt propter suam bonitatem) vt non diligat ipsum super omnia, nec ex toto corde, & ex tota mente, & viribus, id est non ex tota extensione cordis appretiativa super omnia mortalia, sed tantum super aliqua. Vndè sunt plures Christiani, qui considerata divina Bonitate, non offendent Deum in tali peccatorũ specie, v. g. in irreverentia cum Christo, & offendent in aliis...

948 Objicies 2. Nequit voluntas in rebus Fidei vel alijs, imperare intellectui dissensum veri cogniti vt veri: ergo nec vnius Articuli, cum assentiatur alteri, existimando vtrumque dici à Deo. Pro solutione nota, quod dupliciter potest quis credere eanem Tobiæ, *quia Deus dicit*, sive ex motivo *dicti Dei*. Primo, ex motivo cum tota extensione; id est, quia Deus summe verax dicit: & sic verum est quodcumque dicat, quia non ... in vno, vel altero, sed in omnibus est verax. Secundo, præcisè & imperfectè, & sine tota extensione ex parte motivi; & quia Deus dicit canem Tobiæ, facilem credi. Mea sententia omnino est, quod in primo sensu, si existimet quis, vtrumque Articulum dictum esse à Deo, repugnare omninò, quod assentiatur vni, & respuat alium, cum assensus vnius ex illo motivo, ita extenso, sit virtualis assensus omnium Articulorum, qui existimantur dicti à Deo; sicut vera contritio proptèr Deum super omnia est detestatio illius peccati, & omnium. Vndè hæreticus credens Christum, & negans Eucharistiam, non negat supponendo dictam à Deo, sed negat quia existimat non esse dictam à Deo.

§. II.
DE SECVNDO SENSV.

949 QVid in secundo sensu? Videtur, quod cum intellectus credat tunc, quia voluntas determinat, & hæc possit determinare ad vnum, & non ad aliud, (vt in exemplis adductis) quia importetur contradictio in objecto, poterit intellectus assentiri his Mysterijs, *quia Deus dicit*, licèt assensus sit imperfectissimus, & ob motivum non extensum; & non assentiri alteri Mysterio, vt probat exemplum de Zacharia, non assentiente, quia difficillè putavit quod dicebatur.

950 C... hoc præmisso, quod talis assensus de Articulo, *eo quod Deus dicit talẽ Articulũ*, solùm apparentèr, vel solùm imperfectissimè & impropriissime, posse dici Fidem divinam objectivam, (adhùc comparativè ad illam, quę reperitur in hæretico). Patet: Tùm quia objectum Fidei divinę est, *quia Deus summe verax dicit*, quodcũq; dicat: & cũ tali extẽsione, & nõ aliter est ratio motiva. Si enim quis credit hoc, quia Deus dicit hoc prę alio, jã tũc motivũ partiale credẽdi est veritas ipsa rei dictę, quę est facilior credita quam aliæ. Tùm quia motivum est summa Dei Authoritas, & summa *in omnibus veracitas*, quo motivo deficiente, deficit ex objecto formali expressio Fidei objectivè divina. Ex hoc sequitur, motivum Fidei divinæ necessariò esse vniversale, & comprehendens omnia à Deo dicta, concepta vt dicta.

951 Vndè dicendum 1. Quod quando negatio vnius Articuli, concessis alijs, solum est quia isti creduntur dicti à Deo, secùs ille juxta primam viam, posse ex natura rei manere habitum Fidei, quia adhùc manet objectum materiale, & formale ipsius in alijs Articulis, & propositio necessaria pro alijs, vt convincta prima probatio sententię, (licèt verum sit, quod habitus pereat demeritoriè.) ¶ Dicendum 2. Quod quando omnes Articuli proponuntur vt dicti à Deo; assentire vno, repugnat ex natura rei, (& ex objecto ipso datur contradictio) quod negentur alij. Et sic displicet secunda probatio. Nam assentitur ex motivo Fidei cum tota extensione motivi, quia tota est essentialis pro specificatione Fidei, & sine tota illa extensione non remanet motivum essentiale Fidei, scilicèt summa Dei veracitas. Et sic, si respuatur vnus Articulus propositus etiam vt dictus à Deo, tanquam à prima Veritate, eo ipso ex natura rei manent omnes repulsi, & incapaces vt credantur Fide divina objectiva; alij autem assensus Fidei imperfecti, non sunt Fidei ex objecto; quia isti essentiale est motivum cum tota illa extensione summe veracitatis.

952 Ex his autem videtur, hucusque dicta solum probare, quod ex natura rei cum dissensu vnius Articuli nequeat compati assensus alterius per Fidem ex Deo summe vero, & quod vnus assensus expellat physicè alium, ob impossibilitatem ortam ex objecto: sed non probat de habitu, quod expellat physicè ipsum. Quod probant Suarez, & Recentiores: quia actus contrarius non expellit physicè habitum per se ipsum formalitèr, quia non opponuntur vt duę formę oppositę; nec efficientèr, quia non facit aliquid per quod expellatur physicè habitus: ergo solum expellit moralitèr, non autem ex natura rei.

953 Respondent Thomistæ, expellere physicè, quia dissensus opponitur immediatè alicui Fidei dispositioni, physicè necessarię ad conservationem habitus, nempè captivitati intellectus, quæ essentialitèr est dispositio pro conservando habitu Fidei: nam qui dissentitur, eo ipso non captivat intellectum suum in obsequium Fidei. Sed fortè dices Suarez, captivitatem esse dispositionem pro exercitio & vsu Fidei, non pro conservatione habitus. Dic quod volueris, quia res non magni momenti est quoad habitum; quoad actus autem, jam dixi quod sentio.

ARTICVLVS III.

DE HÆRESI INVINCIBILI IN HABENTE Fidem.

954 EX hucusque dictis sequitur 1. In Idolatris, & Gentilibus regulariter dari peccatum mortale infidelitatis, ac per consequens non dari in eis habitum Fidei; quia vt constat ex Paulo adducto supra *num.* 826. fuerunt inexcusabiles in non glorificando vero Deo, eo quod ipsum cognoverunt (vel fuit in manu ipsorum cognoscere). Qui tamen vt liberius pecca-

rent

reat noluerant eum confiteri. tandem culpam mortalem contra Fidem commiserunt certissime Hæresiarchæ,& alij Magistri & Doctores,& Parochi,& quilibet Sapientes Hæreticorum in Articulis quos negant, quia in ipsis dubitari non potest,quod sæpè se eis offerat, saltim formido certa, scrupulus, aut remorsus de malitia suæ sectæ, & cum sint periti, tenentur studere, vel inquirere sine passione veritatem, quod quidem obcæcati superbia, cupiditate temporalium, vel alia passione,præstare nolunt.

955 Hoc multis potest confirmari. Tùm in Scribis & Pharisæis confitentibus miracula Christi & tamen ex temporali cupiditate ipsum negantibus. Tùm in Rege Angliæ à Parlamento iudicato, de quo existimatum est,quod vellet Christianus mori, & tamen se mori in Secta Anglicana protestatus est, fortè ne ejus filij ab omnibus bonis suis reijcerentur à Parlamento.

956 Tùm quia cum in manu Dæmonis sit eos terrere per suggestionem,& immissionem remorsuum conscientiæ, atque scrupulorum,indubitabile videtur, quod I lis præstet,& non sinat eos manere in quiete bonæ Fidei; sed potius in mala,ut ita mortalitèr peccarent;quia si ipse in eis,quod peccent non consequitur, nihil aut parum pro suo intento consequitur. Tùm denique,quia ad ipsam Dei providentiam,& voluntatem generalem salvandi omnes,videtur spectare ut curet eos interiùs admonere, saltim aliquando in genere & per remorsum circa malitiam suæ Sectæ; ut sic esset in manu eorum inquirere. Quod confirmo ex revelatione Christi facta nostræ Sanctæ Matri Theresiæ. Quæ cum deploraret continuo multitudinem Animarum,quæ sine suæ perditionis notitia damnabantur,ei à Christo dictum est: *Quod nemo perditur, quin sciat se perdi.* Quod quidem nos in nobis ipsis experimur quotidie,per remorsus conscientiæ clamantis contra nostros vivendi modos,& testimonium de periculo nostræ perditionis perhibentis. Et hic remorsus, qui in nobis frequens est circa mores, in ipsis credibile est quod sit circa Religionem.

957 Id quod dictum est de Magnatibus,non est ita generale in Hæreticis simplicibus, Rusticis, Mulieribus, aut pueris. Licèt enim plurimi ex istis similes patiantur admonitiones,& remorsus, per quos amittant bonam Fidem,& perdant habitum Fidei in Baptismo susceptum, tamen evenire potest quod aliqui ex istis habeant ignorantiam invincibilem de malitia suæ Sectæ, ac per consequens conservent habitum internum Fidei;& hoc potest esse verũ etiam si per alia peccata amiserint gratiam, & charitatem. Quod potest provenire, vel ex eo quod numquam se eis offerat remorsus & dubium prudens, ob nimiam simplicitatem, & rusticitatem. Vel si se offerat aliquando, facilè convincuntur à suis Magistris de securitate suæ malę Sectę. Et sicut in Christianis similes dubitationes contra Fidẽ prȩventio Magistri docet & facit pelli note consensum, ita potest contingere in ipsis.

958 Hoc autem probari potest,quia teste experientia aliqui ex his,qui multo tempore fuerunt in hæresi, post conversionem suam testati sunt se in sua secta multo tempore vixisse sine ullo conscientiæ remorsu circa falsitates ipsas suæ sectæ; Ergo nota istas invincibilitèr ignorabant. ¶ Nec obest 1. si dicas: Solius Fidei divinæ superoæ propriam esse hanc securitatem & immunitatem à formidine, ut probat P. Antonius Perez *disputat. 2. de Fide, à cap. 2. & 3.* Ergo nequit reperiri in Hæreticis. Respondeo enim, quod securitas Religionis potest considerari in duplici statu. Primus est dum credens, non tentatur vehementèr, nec ejus creditio acriter concutitur per persecutionem, vel per nimiam suggestionem. 2. Dum pulsatur, & concutitur. Sola firmitas in hoc secundo statu est propria divinæ Fidei, quæ etiam in Rusticis, & pueris triumphat de Tyranno, ut docet in primo statu. In hoc volunt Chrysostomus, & Tertullianus quos ipse adducit.

959 Nec obest 2. Quod assensus Sectæ quomodocumque concipiatur, nequit ab aliqua formidine,& remorsu liberari. Probatur: Quia solus actus contrarivè certus opponitur probabili, cui est innata formido: Ergo cum tales actus,& assensus Sectæ sint contrarivè falsi, ac dum probabiles; necessario sunt expositi formidini. Respondeo, negando antecedens; Quia aliud est, quod contrarivè sint compatibiles cum formidine, & aliud quod necessario adveniat formido. Primum est verum,& secundum falsum. Si enim hodie aliquis Parochus inter nos instrueret Rusticos de puritate Conceptionis quod esset jam de Fide, non solum firmiter assentirentur, sed tenacitèr dum hæc ignorantia duraret in eis, vitam perderent pro tali veritate,& omnino in eis exclusa esset formido actualis; (non tamen radicalis & potentialis) Sed exclusio formidinis actualis, tàm in eis, quàm in simplicibus Hæreticis conservaret bonam Fidem pro tali tempore, & peccatum contra Fidem non committerent.

¶ Ex quibus sequitur illam certitudinem supernam experimentalem, tantopere prætensam à Patre Antonio Perez,(de qua diximus *à num. 635 & num. 646. & num. 649.* & sæpè alibi) regulariter non dari in hominibus fidelibus,licèt aliquando Deus illam eis communicet.

ARTICVLVS IV.

DE SVBIECTO FIDEI, IN HABENTE ALIÀS opinionem circa idem objectum

960 QVæritur tandem: an possit dari Fides de aliquo objecto in subjecto habente opinionẽ de illo? Non loquimur de subjecto habente scientiam,quia de hoc satis supra dictum est, dum de natura Fidei,& à *num. 759.* Affirmant communiter Recentiores,& Genet,aliique Thomistæ contra alios. Et prob. 1. quia Divus Thomas *in 3. sentent. distinct. 23. quæst. 2. artic. 2. quæstiunc. 2. ad quartum*, dicit: *Quod scientia, & opinio possunt esse circa idem objectum quamvis licèt sit de eodem, non tamen secũdum idem, & ideò possunt esse simul:* Atqui non minus opponuntur Fides & opinio, quam sciẽtia & opinio; imò magis, quia scientia etiam in claritate opponitur opinioni, in qua Fides illi non opponitur: ergo.

961 Nec obest idem Divus Thomas *quæst. 14. de Veritate artic. 9. ad sextum*, dicens: *Scientiam, & opinionem non reperiri circa idem objectum, quia importat certitudinem; opinio verò formidinem.* Confirm. quia nequit intellectus assentiri eidẽ objecto simùl fallibilitèr & infallibilitèr: ergo nec simùl opinione, quę est de se fallibilis, & Fide, quę est infallibilis. Resp. opinionem importare duos conceptus. Primus est probabilitatis,& incertitudinis contrativę ex vi medij, cui innititur. Secundus formidinis,& incertitudinis subjectivę; & benè potest reperiri primus sine secundo. Quando ergo Divus Thomas simul cum scientia admittit opinionem, admittit primũ, exclusa formidine, & exclusa incertitudine subjectiva, quia cum subjectum per scientiam maneat certus, per opinionem non manet incertus.

962 Non autem repugnat eum scientia ex vi hujus medij habere assensum formalitèr probabilem, & formalitèr, atque contrativè incertum ex vi talis medij, & fallibilem ex vi illius; quia hoc non est intellectum esse certum,& incertum absolutè: sed absolutè certum, & incertum præcisivè,& cum addito: id est non certum ex vi talis medij, benè verò ex vi alterius. Sicut intellectus manens suspensus ex vi apprehensionis, & determi-

minatus ex vi judicij. Et sic quando homo habet oculum clarum, & perspicacem, & alium obscurum, & lippum, idem color & lux videntur ab illo homine clarè absolutè loquendo; obscurè tamen cum addito, nempè ex vi oculi lippi; & ille verè potest dicere: hunc colorem bene video, sed per oculum lippum eum non bene video.

953 Nec obest 2. si dicas: Implicat idem objectum esse fallibile & infallibile in se; sed primo modo est objectum opinionis, & secundo scientiæ: ergo implicat quod simul sit objectum opinionis, & scientiæ. Respond. aliud esse, quod objectum sit verum, aliud quod sit infallibile: Repugnat esse verum & falsum, hoc sumitur ab objecto in se, non autē esse infallibile formalitèr, & fallibile respectivè; quia hoc nō sumitur ab objecto prout in se, sed à medijs & motivis proponentibus ut infallibile, vel ut fallibile. Scientia ergo est infallibilis de objecto, quia nititur motivo infallibili; opinio autem ex se est assensus fallibilis ob motivum diversum fallibile; imò & est radicalitèr capax formidinis; sed dum est cum scientia, quævis formido cesset; quia licèt intellectus sciat, in motivo fallibili dari fundamentū formidinis, impeditur tamen hęc à scientia ex suo motivo.

954 Objicies tandem: ergo idem actus ex diversis motivis poterit esse simul Fides divina, & opinio: sicut à multis asseritur, posse esse Fidem, & scientiam ex diversis motivis. Nego consequentiam: quia licèt Fidei actu possint unum objectum vel duo attingi ex diversis motivis, infallibili, & fallibili: repugnat tamen, quod assensus ex se fallibilis ex motivo, sit actus supernus, quia posset esse falsus, ut supra dictum est. Undè si esset idem actus, deberet esse supernus, & non supernus entitativè & ex se; hoc autem non sequitur, si idem actus esset scientia, & Fides, quia utroque modo posset esse supernus.

ARTICVLVS V.

ALIÆ QVÆSTIONES, ET ILLATIONES DE subjecto Fidei.

965 EX hucusque dictis in Articulo primo, sequitur primò: habitum Fidei qui manet in Hęretico … acquisitum ex repetitione actuum entitativè naturalium, quos elicit ex motivo formali Fidei objectivæ divinæ, juxta dicta supra à *numer.* 283. Infertur secundo ex eodem Articulo primo: si alicubi Patres doceant in Beatis, aut damnatis adhuc dari Fidem, intelligi posse de illâ Fide lata evidenti per evidentiam in attestante, de qua supra *num.* 738.

955 Quòd si alicubi ponant differentiam in damnatis inter Fidem, & Spem, & dicant quod ista non maneat, secùs illa, respondetur quod Spes de bono pro ipsis damnatis, etiam acquisita negatur à Patribus, secùs aliqua Fides saltem convicta, vel ex evidentia signorum, vel ex evidentia in attestante. Undè Fides infusa in damnato moriente absque peccato infidelitatis, excluderetur, non ex peccato ipso infidelitatis, sed juxta Thomistas, ob defectum piæ affectionis. Cum tamen ista solum requiratur essentialiter pro exercitio, & non pro habitu, melius diceretur expelli ratione illius status miserrimi, ubi indigni sunt tanto bono superno: & ratione omnimodę inutilitatis, quia jā cessavit via in qua h… erat necessaria: de quo supra à *num.* 936.

957 Infertur tertio: apud nos habitum Fidei infusi nō habere essentialem incompatibilitatem cum statu beatifico. Licèt enim repugnent actus visionis & Fidei … circa idem objectum, tamen in habitibus similis repugnā … essentialis, non apparet unde sit. Non enim ex eo quod … detur evidentia de objecto primario, repugnat essentialiter Fides obscura de secundario, ut docuimus à *num.* 750. Solum ergo talis habitus excluditur à nobis, ob evaquationem ejus assertam à Divo Paulo, & etiam quia ejus obscuritas non est consentanea illi statui; & tandem quia inutilis, de quo à *numer.* 934.

968 Si dicas: Virtutes morales, v.g. fortitudo, & temperantia manent in Beatis quo ad habitum: Ergo etiam Fides, cum hæc entitativè sit perfectior. Respondetur negando consequentiam ex Divo Thoma 3. *parte, quæst. 7. artic. 3. ad primum.* Disparitas est, quod Fides est nobilior alijs per ordinem ad suam materiam. Sed circa materiam ipsam importat quemdam defectum, scilicèt obscuritatem: quem defectum non importanr aliæ virtutes circa suas materias. Ideò evacuanda illa, & non istę.

969 Nec obest: quod apud plures habitus Theologiæ scientificæ, licèt sit obscurus manet in Beatis. Respondet enim P. Gonet, solum esse obscurum accidentalitèr, (& non essentialitèr sicut Fides,) ratione nempè suorum principiorum, id est præmissarum Fidei, loco quarum intrant in Beatis pręmissę evidentes, quibus in via sub alternabantur pręmissę Fidei. De quo à *num.* 37. *de Attributis.*

970 Infero tandem in Hæreticis negantibus Ecclesiam Romanam, si sint simplices, & negent invincibilitèr, non solum manere habitum Fidei juxta dicta *num.* 957. sed etiam actus circa alios Articulos veros, quia ipsis sufficit pro tali exercitio propositio suę Ecclesiæ, vel sui Parochi, (quia in his non errant) bona Fide, concepta ut vera, sufficiens & legitima. Si verò sint periti, & negent vincibilitèr, & propterea sint Fide superna privati, adhùc manet in eis sufficiens objectum formale expressatum pro sua Fide naturali objectivè divina; siquidem credunt, quia Deus summè verax dixit. ¶ Quæ ita est divina ex objecto cum tota exceptione, (de qua *num.* 948.) ut sit incompatibilis cum negatione alicujus Articuli concepti ut à Deo dicti. Undè quem negat, quia concipit non esse dictum à Deo, negat ex *num.* 943. Pro propositione autem sufficit illis, sicut in revelatione privata, quod prudentèr, & moraliter certò eis constet aliundè, talia Mysteria vere dicta esse à Deo.

971 Si dicas contra primam partem. In negante invincibilitèr Ecclesiam Romanam, etiam si confiteatur alios Articulos, non posset infundi virtus superna Fidei; Ergo nec potest conservari. In primis nego antecedens, si de alijs instrueretur, & attritus baptizaretur. Sed melius nego consequentiam: quia sicut impeditur infusio in adulto per defectum invincibilem attritionis & inculpatum, sic per defectum Fidei inculpatum de tali Articulo, quia est inhabilitas. At privari nō potest sine culpa, quia privatio tunc est pœna, & culpa non datur, ubi adest ignorantia invincibilis.

972 Quæritur in fine: An habitus Fidei remanens in peccatore sit vera Virtus in se? Affirmavi supra à *num.* 547. & iterum affirmo, cum communi sententia. Tùm quia Paulus enumerans Virtutes Theologicas, eam seorsim nominat, dicens: *Nunc manent Fides, Spes, & Charitas*: ergo quia secundum se, & seorsim computatur est Virtus. Tùm quia Virtus est principium operationis bonæ & honestæ, inclinans *permanentèr* ad actum bonum, & *arduum, atque ordinatum ad ultimum finem*, quæ omnia conveniunt Fidei. Tùm quia aliud est virtus vera, & aliud virtus perfecta & formata. In hoc secundo sensu debet esse associata charitate, non autem in primo sensu. ¶ Ratio est: quia Aristoteles, Divus Thomas, & alij loquuntur de Virtute perfecta, dum dicunt Virtutem esse, quæ facit hominem bonum, sive quæ constituit hominem in modo, & statu simplicitèr proximè, & formalitèr ordinatū ad ultimum finem: quod solum præstat ipsa

Charitas, conjungens actu hominem cum vltimo fine. Vndè Patres aliquando dicentes, solum dari in Iusto propriam Virtutem, loquuntur de Virtute perfecta & formata; & similitèr dum vocant Virtutes proprias, illas solas, quæ non reperiuntur in homine, nisi Charitate associatę, loquuntur etiam de Virtute perfecta, non de vera.

ARTICVLVS VLTIMVS.

DE INFVSIONE, PERFECTIONE, & CAVSIS, atque effectibus Fidei.

973 QVæritur 2. An aliquādo habitus Fidei infundatur à Deo sine infusione gratię sanctificātis? Quòd conservetur sine ista, certum est. Tùm ex dictis; Tùm ex Paulo dicente: *Si habuero omnem Fidem; Charitatem autem non habeam*: Ergo sentit esse separabiles. Gonet, Caytanus, & alij, agendo de causis Fidei, affirmant esse communem sententiam cum Divò Thoma *hic quæst. 6. articul. 2. ad tertium*, infundi à Deo aliquando sine infusione gratiæ, & id contingere in Baptismo adulti informi, & dum infidelis disponitur ad Fidem; non autem disponitur ad Charitatem & gratiam. Quod probatur: quia cum Fides reperiatur separata à Charitate quoad conservari, & homo possit disponi & converti ad Fidem credendo Mysteria, quin se disponat ad Charitatem; æquum videtur vt Deus, juxta dispositionem recipientis infundat Fidem informem, licèt non infundat Charitatem, & tunc ille cessabit à continuatione infidelitatis, sed non à macula infidelitatis præteritæ, quia illud peccatum non tollitur nisi per gratiam. Tridentinum autem docens, infundi à Deo peccatori simùl Fidem, Spem, & Charitatem, loquitur de infideli, dum plenè disponitur. Hæc doctrina satis vero consona est.

974 Quæritur 3. An inter omnes Virtutes Theologales Fides sit perfectior? (Non est dubium respectu moralium ob motivum nobilius). Videtur quod sic. Primò, quia est de perfectiori linea, nempè in intellectuali, & est in via summum illius lineæ. Secundò, quia est fundamentum & radix totius vitę spiritualis, sive ædificij, estque apud Patres prima vita spiritualis. Nego tamen cum communi, quia Charitas est perfectior Fide Tùm ex Paulo dicente: *Quod inter Theologicas maior est Charitas*. Tùm quia ista est quasi forma informans Fidem, perficiens, & elevans ad altiorem statum spiritualem. Tùm quia est vnio strictior cū ipso Deo, vt purè est summum bonum, & strictior amplexus cum vltimo fine quam Fides.

975 Ad primum respondetur concedendo, Fidem esse de perfectiori linea, sed in ea absolutè sumpta Intrat visio Beata Theologica, quę perfectior est. Et sic Fides, cum non sit summum lineæ intellectualis, superatur à summo volitivæ. ¶ Ad secundum respondetur, Fidem esse priorem origine, & propterea vocari fundamentum, & primam vitam, sed perficitur postea à Charitate, vt nexa cum vltimo fine strictiori, in quo differt Charitas à Spe, quæ nec perficit Fidem, imò ipsa accipit à Fide certitudinem, nec vnit immediatè cum Deo, cum non respiciat Deum prout bonum in se, sed prout bonum nobis.

976 Alia restant advertenda pro complemento. Primum: Quod Fides est Virtus Theologica, & intellectualis. Quod si quidam negant, esse virtutem intellectualem; ideò est quia nomine intellectualis solam virtutem evidentem intelligunt. Secundū est, Fidem esse eminentèr speculativam & practicam, vt docet Divus Thom. Tùm quia est participatio divinæ scientiæ vt talis. Tùm quia tendit in Deum speculando illum per quosdam actus, (vt dum assentitur esse Trinum & Vnum;) per alios vero in Deum assentiendo, vel quasi practicè, & operativè dictando, obsequia amandi, & colendi ipsum, quia ipse dixit, ista debere fieri. Nec ex hoc sequitur, quod detur in Fide actus specie diversi, nempè speculativus & practicos. Respondetur enim negando, quia hæc differentia est solum animastica, & se habens materialitèr ad Fidem, cui solum est essentiale assentiri Mysteria, *quia Deus dixit*, quodcumque dicat.

977 Vltimo notandum circa Fidei causas, eam habere quatuor, nempè pro formali, vel se ipsam, quia ipsa est forma intrinseca intelligentis fidelis, vel objectum suum formale & motivum, nempè primam veritatem, vt formam extrinsecam essentialitèr specificativā. Pro materiali, intellectum Viatoris. Pro efficienti, solum Deum, quatenùs ipsa est Virtus per se infusa. Pro finali autem, spiritualem salutem Viatoris, propter quam obtinendam est posita Fides à Deo vt fundamentum, & radix vitæ spiritualis.

978 Divus Thomas hic *quæst. 7. artic. 2.* Fidei duos tribuit effectus, nempè timorem Dei, & purificationem mentis. Timor est duplex. Vnus filialis, alterque servilis. Cum enim Fides repræsentet Deum summè bonum, inducit ad filialem; & cum repræsentet vt Iudicem, inducit ad servilem. Operatur autem Fides purificationem mentis, quatenùs proponendo Dei bonitatem, inducit ad contritionem de peccatis, per quam anima purgatur, & à suis sordibus purificatur.

QVÆSTIO XVII.

DE EXTERNA FIDEI PROFESSIONE.

979 DVO hic disputanda breviter. Primum est de elicientia ipsius. A quo nempè habitu procedat externa Fidei professio. Secundū est de obligatione profitendi exterius Fidem. De vtroque breviter agemus. Quia primum non valdè interest. Secundum autem spectat fusius ad Theologos morales.

ARTICVLVS I.

AN EXTERNA PROFESSIO FIDEI PROCEDAT ellicitivè ab habitu Fidei.

980 AFfirmant communitèr Thomistæ, quia censent non solum se habere externam professionem instar materiæ propriæ imperatæ à Fide, sed etiam elicitivè esse ad ipsa interna Fide. Licèt enim externa professio sit elicitivè à potentia sensitiva locutiva, sed non sola, sed media aliqua qualitate vt virtute derivata in illam ab actu interno Fidei. Recentiores tamen oppositum tenent. Ita Suarez *lib. 2. de Religione, cap. 3.* Pater Oxea *in Tractatu Morali de Virtute Theolog. disputat. 1. section. 1.* Vbi distinguit duplicem modum quo actus externus sit actus alicujus Virtutis. Primus est, quia talis actus externus est materia propria circa quam, tanquam circa objectum proprium versatur talis Virtus. Vt restitutio respectu Iustitiæ, & moderata comestio respectu Temperantiæ. Secundus est: quia talis actus externus, licèt sit materia omnino extranea tali Virtuti, imperatur tamen ab illa, & ordinatur ab illa ad suum finem, vt quando moderata comestio imperatur à Pœnitentia ad satisfaciendum Deo.

981 Vnde docet primo: Quod confessio externa cum sit quid entitativè naturale non est elicitivè à habitu intellectuali Fidei, sicut est ab illo elicitivè actus internus. Secundo: quod nec est ab illo imperata, sicut moderata comestio est imperativè à Temperantia, quia homo vt intellectivus nō est imperativus. Tertio: nec se habere vt propriam materiam talis Virtutis, quia pro-

propria materia talis habitus est specificativum ipsius, quale non est externa professio Fidei respectu habitus interni. Quarto tandem, esse actum Fidei latè, sumptæ pro pia affectione complente Fidem. Et ratio est: quia sicut ad illam attinet movere intellectum ad credendum dicta à Deo propter honorem divinæ veracitatis, ita & ad confitendum ea propter eundem honorem.

982 Thomistæ autem probant elicientiam ab habitu Fidei, quia locutio exterior elicitivè, & non imperativè, procedit à judicio intellectuali, pro quo in ore substituitur. Etenim actus exterior oris non est objectum actus mentalis, sed ipsius exercitium; si autem esset imperatus, esset ejus objectum: ergo vterque debet procedere ab habitu Fidei, vt motore locutionis externæ per actum Fidei internum. Vndè quando in ore datur locutio, quæ non sit exercitium judicij interni, sed objectum cognitum, non procedit ellicitivè ab habitu, à quo procedit tale judicium internum. Sic in conservante Fidem interius, & exterius negante per locutionem hæreticalem, ista locutio infida non procedit à judicio infideli, quia non procedit vt exercitium illius.

983 Quod autem hæc sententia sit expressa D. Thomę, probatur contra Patrem Oxea *ex quæst. 3. de Fide, artic. 1.* vbi Sanctus Doctor respondendo ad 3. inquit: *Fides interior, mediante dilectione, causat omnes exteriores actus virtutum, mediantibus alijs virtutibus, imperando, non elliciendo; sed confessionem producit tanquam proprium actum, nulla alia virtute mediante.* Ex quibus verbis manifestè patet fieri ellicitivè ab habitu Fidei, prout contradistinguitur à fieri imperativè per affectionem.

984 Quæ doctrina ex duplici capite confirmatur à nobis. Nempè quia si potentiæ exteriores mittunt ad interiores, (v.g. Visio ocularis albedinis ad potentiam imaginativam) speciem impressam immediatè repræsentativam albedinis visæ vt elliciat cognitionem imaginativam circa illam, & postea potentia imaginativa concurrat ad speciem spiritualem intellectus similitèr de eodem objecto, non est cur intellectus medio suo actu Fidei supernæ non possit mittere ad potentiam locutivam aliquam virtutem vt loquatur id ipsum objectum, quod intellectus crediderat. Secundum caput est: quia in hoc differt exercitium imperatum ab elicito, quod imperatum, extrinsecè habet ab imperante, & non ex propria inclinatione, quod ordinetur ad objectum, seu finem intrinsecum imperantis. At locutio saltim vera, ex propria natura & inclinatione ordinatur, vt exprimat ipsissimum objectum, & finem intrinsecum internæ creditionis: ergo quia est ellicitivè ab ista.

985 Nec obest 1. Quod talis confessio sit entitativè naturalis. Potest enim 1. responderi: quod talis locutio est ex illis actibus, qui respectivè ad suum objectum possunt fieri naturalitèr, vel supernè, vt diximus de conclusione Theologica à *numer. 52. de Attributis.* Erunt autem determinatè superni à principio, si illud habeant supernum. Respond. 2. fore naturalem: quia qualitas derivata ab actu superno Fidei est naturalis, quia non derivatur ab ipso vt superno, sed prout judicio affirmativo Mysterij præcisè, (quo pacto præscindit à superno) & pro illo vt tali ex propria inclinatione substituitur.

986 Nec obest secundo: Quod sicut vnus habitus solum est in vna potentia, solum est natus operari in [illegible]liam, & non extra: ergo. In primis negant antecedens adducendo ex Divo Thoma habitus operantes in ali[illegible] potentia. Etenim Divus Thomas *in 4. distinct. 15. quæst. 4. artic. 1. quæstiuncula 4.* in fine corporis docet, [illegible] oratio quæ est actus intellectus, ellicitivè est à virt[illegible] [illegible] existente in voluntate. Idem docet *ibidem distinct. 17 quæst. 3 artic. 2. quæstiuncula 7. de Confessione externa peccatorũ*; nempe esse elicitivè à Pœnitentia. Ratio autem potest esse ex nuper dictis, quia ex propria inclinatione suoi propter objectum, & finem intrinsecum talium virtutum. Et idem dicendum de Restitutione, & moderata comestione respectu Iustitiæ & Temperantię. Eodem modo discurrendum videtur quotiescumque actus externi suoi materia propria, & per se ordinantur ad objectum formale talium virtutum, & nulla apparet virtus, aut habitus medius, à quo elicitivè procedant.

987 Respondetur secundo: Quod benè potest contingere vt habitus sit in vno solo subjecto, & operetur physicè, & elicitivè in alio, quoties operatur non immediatè per se ipsum, sed media virtute in aliud subjectum missa. Sic virtus generativa Patris physicè, & elicitivè operatur Filium in Matre, quia operatur medio semine immisso. Et Cœli in Mari, & cum Mari producunt Maris fluxus, & refluxus per virtutem missam, sicut & Sol generat metalla intra terram, quę omnia sunt elicitivè ab illis agentibus, sed operantibus media virtute immissa. Quod si aliquando actus imperati fiant media virtute immissa, & nihilominus adhùc maneant purè imperati, & non eliciti, non idem sequitur de adductis. Manebunt enim illi imperati, vel quia adhùc non ordinantur ex propria inclinatione ad objectum formale imperantis, sed purè, extrinsecè: vel quia adhùc constabit de habitu, & virtute permanenti media, à qua eliciantur.

988 Nec tandem obest, quod multoties confessio Fidei procedit à non habente Fidẽ vt in Christo, & Angelis non habẽtibus interius habitũ, nec exercitium Fidei, & tamen Mysteria confitentibus. Secundo: In Hæreticis interius negantibus, & aliquando exterius confitentibus. Tertio: Negatio externa Fidei sæpè non est ab assensu interno contra Fidem, vt patet in Sancto Marcello, & alijs interius credẽtibus, & exterius metu tormentorum negantibus: Ergo nec confessio Fidei erit à Fide. Huic argumento respondet Pater Gonet generalitèr quod sententia Thomistica solum intendit confessionem Fidei esse à Fide, quando ista datur, sicut etiam negationẽ Fidei ab infidelitate quando datur. Ita respondet *disputat. 3. artic. 1. in responsione ad primum.*

989 Sed licèt doctrina solutionis vera sit, adhùc videtur aliquantulum diminuta, & insufficientèr explicata. Non enim explicat, tunc à quo procedant tales locutiones, an à sola potentia secotiva locutiva, an ab ea cum influxu intellectus? In primis enim videtur in Christo, & Angelis in quibus præcedit assensus talium Mysteriorum, ab eo derivari ad potentiam confitentem Mysteria virtutem aliquam, per quam talis potentia confessionem illam eliciat. ¶ Sed quid si externa confessio, sive dictum dissidet ab assensu interno? Videtur quod cum semper locutio supponat in ore, pro aliqua cognitione quæ est in mente, & hoc indispensabilitèr; & in mente hæretici præcedat judicium negans Fidem, & simul apprehensio repræsentans objectum illud quod ore confitetur, fortè tunc negatio interna Fidei non immittit virtutem vllam ad potentiam locutivam, sed sola apprehensio opposita immittit talem virtutem: & sic locutio, & confessio externa derivationem suam accipit ab apprehensione in ordine ad loquendum de objecto apprehenso, (licèt ex prava intentione loquatur quasi de judicato) Sicut autem voluntas est quæ movet intellectum ad credendum, vel discredendum, ita etiam movet ad loquendum creditum, vel ad occultandum. Et jus ipsa habet movendi intellectum, secundum quod illa vult manifestare: & juxta intentum manifestandi, intellectus natus est ex actu qui manifestandus est, derivare in locutivam potentiam virtutem proportionatam.

ARTI-

ARTICVLVS II.

DE OBLIGATIONE PROFITENDI EXTERIUS *Fidem.*

990 CIRCA 2. de præcepto quando obliget? Respond. 1. Professionem Fidei externam in voto inclusam esse in Baptismo; & sic est necessaria ad salutem ut medium, sed *in voto* tantum. Respond. 2. Aliquando esse necessariam *in re*; sola tamen necessitate præcepti. Hoc autem obligat sæpè, sed præcipuè ex obligatione ipsa Fidei, quando ex non profitenda Fide exterius resultaret injuria divinæ Veritati. Ut si quis à Tyranno interrogatus de Fide, eam externè *non* profiteretur. Obligat etiam ex Charitate, si silentium cedat in damnum spirituale proximi, qui ob id non convertitur ad Fidem, vel de Fide dubitat, vel titubat in tormentis. Tùnc enim tenetur Christianus in publico confiteri, & clamare pro sua Fide, ut fecit Sanctus Sebastianus.

991 Respond. 3. Non licet Christiano ob vitam tuendam, uti verbis amphibologicis, aut silentio, quibus se simulet infidelem, & credatur infidelis, quando de Fide interrogatur; tenetur enim expressè eam confiteri. Ita communis sententia. Probatur: Tùm quia tacere esset erubescere Christum, contra præceptum Christi, *Luca* 19. Tùm quia est magna injuria contra Christum, & Fidem illos erubescere, nam illi putabuntur mendaces. Nec obest, quod in alijs occasionibus, licita est pro vita amphibologia. Respond. quod in hac occasione agitur causa & honor Dei, pro cujus dictis & honore mori tenemur.

992 Illud quod dixi de silentio, non licere intelligitur, quando indicet negari Fidem, & erubesci Evangelium, sumpta præsumptione ex illo silentio, secus si inspectis circumstantijs, silentium esset potius contemptus quidam interrogationis, utpotè stolidæ. Et sic, dicta intellige, quando interrogatur saltim ab habente authoritatem, v.g. à Iudice, (nam si à particulari interrogaretur, licèt non posset Fidem negare, posset ei respondere quin confiteretur: *Quid id ad te attinet?* Vel alia similia verba.

992 Respondetur ultimo: Non licet Christiano exercere actiones externas, quibus videatur cum infidelibus convenire in secta, id est in actionibus primariò institutis pro cultu Idolorum, vel professione sectæ. Vndè non licebit indui veste Sacerdotali idolatrica, vel hæretica, quia hoc esset Fidem negare factis, licèt non verbis. ¶ Nec obest 1. Quod Scriptura laudet Iehu dissimulantem, se velle colere Idolum Baal. 4. *Reg.* 10. Nam id fecit Iehu, ut summeret occasionem occidendi ejus cultores. Scriptura autem non laudat factum simulationis, sed laudat zelum occidendi eos.

993 Nec item 2. obest: Posse aliquem uti vestibus proprijs infidelium in terra eorum, ne cognoscatur ut Christianus, & opprimatur: ergo etiam exercere alias actiones, v.g. immolationem, &c. Nego consequentiam: quia istę ex sua institutione sunt cultus Idoli: vestes autem dictæ de per se sunt institutæ ad tegendum corpus, quod est quid naturale, & tales vestes ad summum significant nationem, non verò Religionem. Addunt aliqui, licere etiam si significent sectam, si fiant primario propter alium usum tegendi corpus; inspectis enim circumstantijs, cum possint fieri propter unum & aliud, non est determinatè protestare sectam, & multo minus ex fine.

994 Nec tandem 3. obest: Quod Christianus inter Hæreticos potest carnem comedere in die veneris ad se occultandum, licèt talis comestio *non* sit Catholica, sed hæretica: ergo etiam poterit uti prædictis alijs actionibus, nempè vestibus Sacerdotalibus, idolatricis. Nego consequentiam: quia vestes Sacerdotales ut tales, institutæ, & destinatæ sunt ad talem cultum; at comestio carnis in die Veneris habet alium usum satis præcipuum, nempè se bene nutrire. Vndè tenet Patre Gonet, quod etiam si in Anglia comestio carnis sit protestatio libertatis conscientiæ, adhùc est licita Catholico se occultanti, (sed nota, quod non est signum determinatum sectæ, sicut tempore Machabeorum erat comestio carnis porcinę, sed libertatis generalis;) quia ex uno capite non est prohibita illi ex præcepto Ecclesiæ, non obligante cum tanto periculo: & ex alio capite non est protestatio sectę ex sua determinatione, cum habeat alium usum satis pręcipuum.

QVÆSTIO XVIII.

DE REGVLIS FIDEI.

ARTICVLVS I.

QVID, ET QVOTVPLEX SIT REGVLA FIDEI?

995 ASSERO primo, regulam Fidei esse: *Quid sensibile, proponens universalitèr & infallibilitèr res credendas.* Debet esse *sensibilis*, ut accommodetur Ecclesię sensibili. *Vniversalis* quantum est ex se, ut sic differat à proponente specialitèr revelationem specialem. *Est infallibilis* ex Spiritus Sancti assistentia, ad quem spectat non permittere fallibilitatem in regula à qua hauriēda est Mysteriorum Veritas. *Proponens res credendas* est differentia in Regulis Fidei: quia propositio Ecclesiæ ad talem Regulam spectat.

996 Assero 2. Licèt Regula Fidei non sit absolutè necessaria ad actum Fidei, (ex revelatione enim particularitèr proposita potest esse Fides:) est tamen necessaria in Ecclesia. Est contra Hæreticos; est tamen certum. Tùm ex Tridentino *sessione* 4. Tùm quia Fides est una ex D. Paulo ad *Ephes.* 4. & Ecclesię unitas fundatur in unitate Fidei, atque operationis, in credendis; non autem esset una Fides, nec perseveraret una absque Regula. Patet, nam cum jam Deus non revelet res Fidei, nec per se, nec per miracula (ea enim quę facit in confirmationem revelatorum facit) in dubijs de Mysterijs Fidei, quilibet posset summere pro Regula Fidei judicium suum, ut faciunt Hæretici: quod cum ita varium sit in hominibus, necesse esset, ut variaretur Fides, & daretur divisio & oppositio in Doctrinis, sicut datur inter Hæreticos, eo ipso quod se separant à Regula Romana Fidei.

997 Assero 3. necessariam esse in Ecclesia Regulam sensibilem animatam, v.g. Papa. Est contra Hæreticos volentes, sufficere Scripturam. Probatur: Tùm ex illo *Deuteron. cap.* 17. *Si difficile, & ambiguum apud te judicium esse perspexeris, & judicum intra portas videris verba variare, surge, & ascende ad locum, quem elegit Dominus Deus tuus, venies que ad Sacerdotes Levitici generis, & ad judicem qui fuerit illo tempore, quæresque ab eis, qui judicabunt tibi judicij veritatem, faciesque quodcumque dixerint.* Tùm exemplo Apostolorum, qui *Actor.* 15. in determinatione gravis difficultatis non sunt ducti judicio proprio, sed illam definierunt simul humano sensibili, & animato modo, congregati in Concilio. Imò [illegible] Paulus *ad Galat.* 1. priusquam Evangelium traderet toti Ecclesię, consultavit cum D. Petro, ut consti[illegible] t esse conforme Regulę animatę Ecclesię, nempè Papæ.

998 Tùm quia in controversijs quotid[illegible] exortis per Hæreticos, non potest summi revela[illegible]o ex sola Scriptura, vel traditione: nam Scriptur[illegible] .t difficilis,

&

& utramque unusquisque potest in proprium sensum extorquere, ita ut quilibet dicere possit, illum esse verum sensum, qui conformis suo judicio : ergo necessaria est Regula animata, quæ judicet de vero sensu, ne unitas Fidei, per judicia propria, opposita judicantia, dividatur. Confirmatur: quia si Scriptura cum proprio judicio ex Spiritus Sancti inspiratione, (ut Hæretici dicunt) sufficeret, quilibet posset asserere sibi ita à Spiritu Sancto inspiratū, & contradictoria asserere; neque inveniretur una & vera Fides. Vnde qui falsum defenderet, putando verum, quomodo sine vera Fide salvaretur, cum id sit contra Scripturam?

999 Nec obest 1. Quod Scriptura doceat, debere probari Spiritus. *1. Ioann. 4. & alibi.* Item *cap. 10.* promittere cognitionē veritatis volentibus facere voluntatem Patris. Ex quo inferunt, volentē facere eam, eo ipso habere cognitionē veritatis, & sic posse esse Iudicem de spiritibus. Fateor, probandos esse spiritus in rebus dubijs; sed tamen per Regulam infallibilē, qualis non est judicium uniuscujusque. Posita ergo subjectione animi ad Regulam Fidei, illa voluntas proderit, ut disponatur quis ad cognitionem veritatis inveniēdam; inveniēt tamē per Ecclesiam, & ejus interventu.

1000 Dices 2. Ergo data Regula viva, superflua erit Scriptura Sacra, cum illa possit certificare nos de omnibus. Nego consequentiam: quia Scriptura requiritur ad hoc, ut ex illa tanquam ex deposito Spiritus Sancti, Regula viva eruat Mysteria illa tradenda quæ Regulæ vivæ non sunt immediatè revelata. ¶ Dices 3. Ergo sola viva est vera Regula, siquidem aliæ debeant per istam regulari. Nego consequentiam: Tùm quia in ōiā quæ constant evidentèr in Scriptura ipsa, jam est certa Regula ante declarationem Regulæ vivæ. Tùm quia non est contra naturam Regulæ infallibilis in evidentis, ut per alias ejus infallibilitas dignoscatur. Sicut in Civitatibus sunt quædam mensuræ reservatæ, ut per illas aliæ mensuræ communes, (quæ etiam sunt mensuræ) examinatæ, & approbatæ, officium mensurandi exerceant. Vel dic has Regulas habere inter se subordinationem in aliquibus. Multas autem Regulas subordinatas non repugnare.

1001 Assero 4. Regulas Fidei esse quinque, Scripturam, Traditionem, Ecclesiam, Papam, & Concilium Generale, non verò Provinciale, nec Patres Ecclesiæ, nec Scholasticos, & alia similia. Ita communior sententia contra Granado. Probatur: quia illæ proponuntur ut certæ sensibilitèr & infallibilitèr : de istis verò non constat certò habere infallibilitatem : ergo non sunt Regulæ Fidei. Vnde negare aliquid contra Patres, & Scholasticos non est hæreticum, licèt temerarium sit, & aliquando erroneum: ergo quia non sunt Regulæ Fidei. *Vide Quæst. 2. de Attributis.*

ARTICVLVS II.

DE ECCLESIA ROMANA.

1002 ECCLESIA Vniversalis Militans, est *congregatio Fidelium Viatorum in unam Fidem.* Hanc dari in mundo, nec Hæretici negant, constatque ex Symbolo fidei: *Credo Sanctam Ecclesiam.* Ecclesia est quoddam corpus morale, seu politicum instar Reipublicæ, constatque materia, & forma. N[illegible] contra Hæreticos, formam non esse prædestinationem aut sanctitatem, quia Ecclesia etiam continet reprobos & malos, paleas cum tritico, ut expressè Scriptura docet.

1003 Nec obest: dici Sanctam & Immaculatam: ergo forma est Sanctitas. Respond. quod dicitur Sancta à Fide, Religione, Doctrina, & Ceremonijs, quas habet, & à præcipuis partibus, nempè justis : in aggregato enim accidentali, non est verum: *Malum ex quocumque defectu.* Vnde si alicubi Ecclesia summitur pro Iustis, non est sermo de Ecclesia generaliter sumpta, sed de præcipua parte ejus.

1004 Assero 1. & est contra aliquos Catholicos formam Ecclesiæ consurgere ex Fide interna, (sive alio dono Theologico) & ex professione externa. Prima pars probatur: Tùm quia Ecclesia est congregatio fidelium; fidelis autem à Fide interna est talis. Tùm quia ista est fundamentum vitæ spiritualis, & est primum quod determinat hominem, ut uniatur Ecclesiæ: ergo est de ratione formæ Fides. Secunda pars probatur: quia Ecclesia est corpus sensibile & visibile, debetque constitui forma sensibili, & non est alia, nisi externa unio fidelium & professio, reddens internam Fidem sensibilem externè.

1005 Hinc sequitur 1. Non solam externam professionem esse constitutivum & formam, quia hæc est in hæretico occulto; qui tamen non est unitus nec membrum Ecclesiæ, cum nihil habeat spirituale supernum, per quod uniatur. Vnio autem debet esse superna, qualis non est externa professio pura. Nec obest August. aliquando docens, Hæreticos occultos esse in Ecclesia, nam solum vult esse in Ecclesia quoad externam apparientiam & subjectionem.

1006 Sequitur secundò: Nec solum caracterem Baptismi esse formam. Tùm quia iste non est sensibilis. Tùm quia manet in Hæretico etiam manifesto, & in damnato. Nec obest 1. Ecclesiam punire Hæreticos, quod non facit Respublica, nisi de suis membris. Nego, quia etiam facit de his, qui cum sint ejus membra, recedunt à tali unione cum injuria Ecclesiæ, & de alijs, si ei inferant injuriam. Nec 2. Hæreticos publicos exercere actum ordinis & jurisdictionis in aliquo casu: quod non præstarent, nisi membrum Ecclesiæ essent. Resp. hoc exercitium esse dispensatoris, quod potest in illis conservari, ne pereant plures animæ, circa quas illud exerceant, & sufficit ad hoc character.

1007 Nec obest 3. Baptismum esse Ecclesiæ januam : ergo effectus proprius ejus, qui est Caracter, erit constitutivus Ecclesiæ. Respond. esse januam Ecclesiæ ut visibilis, & sic non quoad essentialia & formalia; nam hæc est Fides, & potest dari ante Baptismum, (& Catechumenus ante illum est Ecclesiæ membrum, teste August. *Tractatu 4 in Ioann & lib. 4. de Baptis. cap. 12.*) Sed est janua quoad partem externam, aut integralia, nempè suscipiēdi Sacramenta. Idem dic de Charactere, quod de Baptismo dictum est.

1008 Sequitur 3. Vnionem fidelium cum uno capite, nempè Papa, per obedientiam non intrare essentialem formam Ecclesiæ. Tùm quia obedientia ad Papam non constituit fidelem, sed supponit : sicut nec inobediētia infidelem. Imò nec in obedientia ad Christum. Tùm quia illa obedientia non est unio essentialis Ecclesiæ; nam hæc est Fides, sed solum accidentalis, sive integralis & completa in ratione externa visibilis, & hæc non illa rumpitur, quoties per scisma dicitur destrui Ecclesiæ unitas. Hæc intellige, dum non negatur Fides de potestate Papæ, quia tunc esset Hæreticus, quia negat quod est de Fide.

1009 Infero, materiam Ecclesiæ esse congregationem illorum hominum, qui internè & externè sunt fideles, v. g. Omnes Catechumenos & Baptizatos, nam in Baptismo externa Fides profitetur. Si aliquando Patres dicunt, non Baptizatos membra Ecclesiæ non esse, loquuntur de Ecclesia sumpta etiam integralitèr, ut dicit jus Sacramentorum, per Baptismum & alia hujusmodi adquisitum. Hæc tenenda sunt à nobis, quatenus non opponantur dictis *in Tomo de Incarnatione,* loquendo de Christo ut Capite.

1010 Assero 2. in hac Ecclesia Romana esse signa per quæ reddatur sensibilis. Est de Fide, nam con-

ſtat, in ea eſſe Prælatos viſibiles, doctrinam, profeſſionē externam, ſacrificia, & alia ſigna viſibilia. Nec obeſt, in multis locis Scripturæ dici, Eccleſiam eſſe internam, & Regnum Dei eſſe intra nos. Reſpond. loqui ibi de præcipuo Eccleſiæ ſtatu, qui eſt internus, non de totali.

1011 Hæc Eccleſia incæpit in Adamo, & Eva; quia tunc extitit congregatio fidelium fundata in Fide de Deo, & Chriſto, qui eis fuit revelatus. Quando autem Patres dicunt, incæpiſſe in Abel, non loquuntur de eſſe, ſed de fructu, & primo augmento; nam fuit fructus primus, qui moriens reddidit ſecuram ſuā ſalutem. Eccleſia autem Sancta integraliter vt modo eſt, vt dicit Baptiſmum, incæpit à Chriſto Domino, vt per ſe claret.

1012 Aſſero 3. circa Eccleſiæ proprietates, eſſe perpetuam, quia vera Fides ab Adamo, & Eva vſque ad finem mundi ſemper reperietur, ſaltim in aliquibus. Semper fuit vna numero, quia Fides eſt vna ex D. Paulo. Eſt autem Eccleſia vna vnitate aggregationis; & licèt tempore Synagogæ eſſent fideles Gentiles, & Eccleſia in illis non pertinens ad Synagogam, vtraque Eccleſia erat ſubſtantialitèr vna, quia eadem erat Fides de Deo Remuneratore, licèt quoad externum cultum, & cæremonias eſſet contingentèr diverſa; & licèt Pontifices, & leges eſſent diverſæ, ſicut hodie ſtatus Religioſus, & Sæcularis ſunt vna Eccleſia, licèt detur diverſitas contingens in multis rebus. In Eccleſia non omnia membra ſunt æqualis poteſtatis, vt Hæretici volunt; nam ſunt Hierarchiæ Apoſtolorum, Doctorum, Sacerdotum, & non Sacerdotum, &c. Alia diximus ſupra, vbi de ſignis veræ Eccleſiæ.

1013 Aſſero vltimo: Eccleſiam Vniverſalem ita eſſe Fidei Regulam, vt non poſsit errare circa hæc. Primo circa res Fidei, per hæreſim, quia eo ipſo deficeret Fides vera, & deficeret forma ejus, & portæ inferi adverſus eam prævalerent. Secundo, nec per ignorantiam invencibilem, circa ſubſtantialia, & neceſſaria in ſuo ſtatu. Imò circa nulla, quæ vt credenda de Fide, aut moribus proponat. Tùm quia ei ſemper aſſiſtit Spiritus Sanctus, eam illuminans, Ioan. 14. *Alium Paraclytum dabit vobis, & manebit vobiſcum in Æternum.* Tùm quia eſt *Columna Veritatis, ad Timoth. 3.* Tùm quia rueret firmitas Fidei; nam de omnibus quæ proponit, dubitare poſſemus, an erraverit ex Ignorantia. Vndè Eccleſia in rebus Fidei proponit veritatem infallibilitèr; quia nec falli poteſt, vt probavi, nec fallere; quia peccaret gravitèr, & periret ejus Sanctitas.

1014 Addo vt probabilius: non ſolum Eccleſiam non poſſe errare, verùm nec omnes Prælatos ſimul, nec omnes Subditos ſimul; quia Eccleſia eſt corpus diſſimilare, conſtans membris & Capite, & ſi aliqua Hierarchia tota ſimul erraret, deficeret illud membrum principale, & Eccleſia eſſet corpus monſtruoſum, Providentiæ Chriſti indignum, & non tota Pulchra.

ARTICVLVS III. & §. I.

DE PAPA.

1015 IN Eccleſia eſſe vnam Supremam Poteſtatem, in vno homine vt Capite reſidentem, vt petit Gubernatio Monarchica, (& non in pluribus vt volunt Hæretici,) eſt de Fide, vt videri poteſt apud Authores. Nec enim ſine illa poſſent tot fideles communicantes Sacramentis Eccleſiæ, Cæremonijs, & Cultui, ita benè gubernari. Quod ſi in lege naturæ non fuit, nihil mirum: cum tunc fideles non communicarent eiſdem Sacramentis, & Ritibus, nec Eccleſia erat ſic integra, & perfecta ac nunc. Hæc Suprema Poteſtas data eſt Divo Petro, & in illo omnibus Succeſſoribus.

1016 Prima difficultas: An ſit de Fide, Clementem Decimum eſſe verum Pontificem? Affirmo cum communi. Tùm quia Concilia, quæ ſunt Fidei Regula, dum acclamāt Divi Petri Succeſſorem hunc numero hominem, abſolutè acclamant Pontificem: ergo quia hic numero homo eſt verus Succeſſor, juxta judicium Concilij. Tùm quia hæc numero Scriptura, hoc numero Concilium, hæc numero Eccleſia ſunt tales de Fide: ergo & hic numero Pontifex, (nam alias nihil haberemus certum de Fide; nam poſſet quis dicere, Tridentinum eſſe verè Concilium ex ſuppoſitione, quod ſit legitimè congregatum; de hac autem ſuppoſitione non conſtare: Idem de Scriptura, & alijs, quo rueret tota noſtra Fides: ergo & à paritate erit de Fide, hunc numero Epiſcopum eſſe abſolutè Papam.

1017 Item: Tùm ab inconvenienti, quia dubium eſſet quidquid ipſe definiret, ſi non eſſet de Fide, quod ſit verus Papa. Tùm quia in Bulla Martini Quinti mandatur, vt Hæretici volentes reconciliari Eccleſiæ interrogentur, an credant, quod Papa canonicè electus, qui pro tempore fuit, ſit verus Succeſſor Divi Petri; non autem id exigeretur credendum, niſi eſſet de Fide.

1018 Tandem, quia hæc propoſitio eſt de Fide: *Omnis verus Succeſſor Petri, eſt verus Pontifex;* quæ propoſitio revelata eſt in promiſſione facta Petro; facta eſt enim ejus Succeſſoribus etiam, vt docent omnes Catholici: ergo & hæc eſt de Fide. Clemens X. eſt verus Pontifex. Probatur conſequentia: Tùm quia quæ evidentia morali conſtant eſſe revelata, eo ipſo ſunt de Fide credenda, quia eo ipſo datur revelatio, & ſufficiens propoſitio, ſed id ita conſtat: ergo. Minor patet: quia conſtat ex conſenſu Eccleſiæ illum approbantis, recipientis, & adorantis, quæ Eccleſia aſſiſtitur, detineturque à Spiritu Sancto ne erret. Tùm quia conſtat evidentia phyſica, quod ſit adoratus ab Eccleſia vt Pontifex. Eccleſia autem eſt Columna Veritatis, & in hoc errare nequit.

1019 Nec dicas primo: Id nunquam eſſe à Deo revelatum. Nego enim, quia eſt revelatum in dicta propoſitione vniverſali, quod omnis ab Eccleſia adoratus vt Papa, eſt verus Petri Succeſſor. Sicut te eſſe redemptum, eſt revelatum in illa vniverſali: *Omnis homo eſt redemptus à Chriſto,* vt ſupra docui, quia maximè hæc quæſtio ab illa pendet. ¶ Nec ſecundo: Si id eſſet de Fide, maximè quia Eccleſia id tenet; hæc autem ratio non ſufficit ad Fidem, cum non ſit revelatio. Item, quia non eſſet de Fide, antequam Eccleſia declaret, eum eſſe canonicè electum, quod eſt abſurdum, nam Eccleſia non facit res de Fide.

1020 Nego antecedens, ſi *ly quia* ſonet motivum Fidei, ſed quia à Deo revelatum. Quod autem Eccleſia ita teneat ſolum eſt conditio proponens, & facit quod ſit ſufficientèr propoſitum, & quod debeat credi. Vndè antequam Eccleſia declarat, jam erat revelatum, ſed non proximè de Fide credendum, quia deficiebat conditio, nempè propoſitio Eccleſiæ. ¶ Nec obeſt tertio: Quod non ſit de Fide, hanc numero Hoſtiam eſſe conſecratam: ergo nec hunc numero hominem eſſe Papam. Nego conſequentiam: quia hic adeſt per adorationem propoſitio Eccleſiæ; ſecùs pro tali Hoſtia. *Vide à num. 402.*

1021 Vndè etiam conſtat de Fide, eum eſſe canonicè electum, & eſſe baptizatū, & eſſe Papam, quia omnia illa proponit Eccleſia vt vera in illo ſubjecto, eo ipſo quod per adorationem eum proponit vt verum Pontificem, & vt habentem omnia requiſita eſſentialia, alias ſi hæc verè nō eſſent de Fide, nec de Fide erit quidquid ipſe definiat, vt benè arguit Suarez.

§. II.

§. II.
DE INFALLIBILITATE, ET CREATIONE PAPÆ.

1022 SEcunda difficultas: An Papa definiens possit errare in rebus Fidei, & morum? Nego etiam de absque Concilio proposito, quia illa Christi oratio: *Ego rogavi pro te Petre, ut non deficiat Fides tua*, fuit efficax, & obtinuit pro ipso, quod petebat. Ex qua, PP. colligunt, non posse errare, quia deficeret veritas Fidei. Eos citat Gaspar Hurtado: Tùm ex praxi Pontificum, qui sæpè definiunt soli. Tùm quia habet infallibilem assistentiam Spiritus Sancti determinantis ne erret.

1023 Vndè Papa Ioann. XXII. definire volens *Iustorum Animas non visuras Deum ante diem Iudicij*, ex divina Providentia morte præventus est, ne erraret, ut refert Bellarm. Vndè addo, quod etiam absque examine non potest errare, quia examen est conditio, ut prudentèr agat, & non peccet; non verò ut non erret. Vel si requiritur examen, ad Providentiã Dei spectat non sinere eum definire, nisi faciat examen de rebus definiendis.

1024 Sequitur 1. Non posse errare quoad substantialia alicujus Religionis, dum illam approbat, (quidquid sit de circumstantijs, quas non intendit definire, ut notavit Bellarm. citatus à Suarez, nisi expressè eas declaret:) nam erraret in rebus morum, proponendo illam Religionem ut salutis, & perfectionis viam, quod Ecclesiæ esset valdè perjudiciale. ¶ Sequitur 2. Nec in Canonizatione Sanctorum ob eandem rationem, quia proponit cultum illorum virorum ut infallibilitèr honestum & debitum, & obligantem, qui tamen talis non esset. Idem docẽt plures de Beatificatione eorum, licèt alij resistant docti; quia in Canonizatione procedit ut Iudex præcipiendo Cultum; in Beatificatione, ut Princeps dando Privilegium permissivum cultus, sed non præceptivum.

1025 Tertia difficultas: ad quem spectet creatio Pontificis? Respond. 1. designare personam spectare ad eos Viros, quos Pontifex decrevit; dare autem Potestatem Pontificiam electo, ad solum Christum. Prima pars constat. Tùm quia creatio Pontificis est res gravissima, & toti Ecclesiæ convenientissima: ergo in Supremo Iudice debet esse Potestas disponendi illam, destinando Electores. Tùm quia in illo est Potestas decernendi Ritus, quibus Papa est eligendus. Vndè Gregorius XIII. in Cæremoniali, & in Bulla speciali decrevit modum perpetuò servandum. Secunda pars constat, quia Potestas Pontificis habet annexam assistentiam Spiritus Sancti, quę à solo Christo dari potest designato ab Electoribus.

1026 Infero 1. cum Vazquez *de Ordine, disput.* 144. *cap* 3. *& cum alijs*: posse Papam designare sibi Successorem. Tùm quia in eo residet Potestas nominandi Electores, & præscribendi modum: ergo multo melius eligendi. Tùm quia Divus Petrus elegit Clementem in Successorem suum, & si alij non fecerunt, non est quia non possent, sed quia non expediebat. Infero 2. Posse uni Electori relinquere potestatem eligendi ob eãdem rationem, & quia si potest unus Cardinalis eligere Papam, compromittentibus alijs, melius poterit sic disponente Papa, à quo Cardinales habent potestatem eligendi, & compromittendi. Infero 3. mortuo Papa, & omnibus Electoribus designatis, electionem pertinere jure naturali ad omnes Episcopos Orbis, quia ipsi sunt Primates, & ad eos spectat curare de Ecclesia Dei, & de providendo ei de Capite.

1027 Quarta difficultas: ad quem spectet privare Papam? Eum posse liberè renunciare Pontificatum, est certum; & ita fecit Cœlestinus V. Posse deponi etiam est certum, ut si incideret in longam amentiam, quia tunc esset gubernandi incapax, & quasi civilitèr mortuus. Item quando duo sunt electi, & non est undè convincatur quis sit verus Papa, deponendi sunt à Concilio ob Ecclesiæ commodum. ¶ Videatur Hurtad. *disputat.* 11. Respondeo ergo 1. propter Hæresim internam & externam, occultam tamen, non posse privari ab aliquo, ita Hurtad. citatus. Patet: quia nec Ecclesia, nec Concilium judicant de occultis. Respond. 2. propter Hæresim externam sufficientèr probatam, non est privatus ipso facto. Tùm quia eam pœnam incurrere ipso facto, non constat ex jure divino, nec ex Pontificio: imò istud non sufficeret, quia Papa nõ subjicitur ei. Vndè S. Marcellinus publicè incensum obtulit Idolo, & non fuit privatus.

1028 Nec obest: Papam Hęreticum non esse membrum Ecclesiæ, nec Caput. Respond. quod licèt non sit membrum substantialitèr, est accidentalitèr quoad potestatem, & jurisdictionẽ dispensatoriam, quæ per Hæresim Papę nõ perditur, ut supra dictum est; nec est aliqua lex unde colligatur perdi.

1029 Respond. 2. Posse Concilium privare Papam Hæreticum, ferendo sententiam contra illum, quia affert res dutissima, Papam Hæreticum non posse deponi, cum sit toti Ecclesiæ perniciosissimus: non autem est à quo deponatur, nisi à Concilio; quod licèt videatur non legitimum, si Congregatio ejus non sit à Papa asset in eo tunc à lege naturali legitimum, ob tantum excindendum ab Ecclesia Dei malum. Adde ob alia peccata non posse deponi, ut communis sententia testatur.

1030 Si objicias: Concilium Generale non est supra Papam: ergo nequit illum privare. Anteced. patet ex illo dicto Concilij ad Marcellinum relato in Breviario: *Tua te judicio condemna, quia prima Sedes à nemine judicatur*. Item ex Lateranense Concilio, quod est quintum Generale, *Sessione* 11. definiente: *In solo Papa esse potestatem congregandi, transferendi, & absolvendi Concilium*: ergo Papa est supra illud. Tùm quia Ecclesia est Monarchia, & in solo uno homine, sive Capite debet residere Suprema Potestas: ergo nequit ab alio deponi. Respond. concesso anteced. distinguo consequens: non potest privari in pœnam delicti, concedo consequentiam: quia punire est actio superioris, quale non est Concilium; retractando designationem personæ in ipso factam, & ex motivo defensivo vitandi tàm periculosum damnũ nego consequentiam: quia saltem ex tacita Christi concessione, potest hoc pacto deponi. Facta autem retractatione designationis personæ, Christus in eo tunc aufert ab illa personæ potestatem jurisdictionis.

1031 Hæc intellige si Papa possit esse Hæreticus. Satis enim probabile est, id esse impossibile, quod interius in mente admittat Hæresim juxta providentiam præsentem. Christus enim dum dixit: *Ego rogavi pro te Petre, ut non deficiat Fides tua*; pro Successoribus rogavit in illo de Fide etiam personali. Videatur Bellarminus de Summo Pontifice.

ARTICVLVS VLT.
DE CONCILIO GENERALI.

1032 CIrca Generale Concilium assero 1. Nihil aliud esse quam Congregationem Episcoporum ad tractandas res Fidei, & morum. Si congregetur sine authoritate Papæ, non est legitimum; nam cum Papa sit Caput Ecclesiæ, ad solum ipsum spectat congregare; sicut & media disponere ad agendum de rebus Fidei. De per se congregatur ex Episcopis totius Orbis, si non sint legitimè impediti, quia ex D. Paulo

Spi-

Spiritus Sanctus posuit Episcopos regere Ecclesiam Dei; ex concessione autem Papę etiam congregatur Concilium, intrantque in illud Cardinales non Episcopi, Generales Religionum, & Abbates Megnates.

1033 Assero 2. Concilium Generale, in quo præsideant Legati missi à Pontifice, non posse errare circa Fidem & mores, etiam quando definivit aliquid, de quo eis non constat Pontificis mens, quid sentiat circa illud. Probatur: quia Concilium repræsentat totam Ecclesiam, & Pontificiam Authoritatem, habetque vota decisiva, & non solum consultiva: ergo habet infallibilitatem, nam si illam non haberet, solum consultaret Pontifici, & non decideret, quæ Concilio vera videbantur.

1034 Tùm quia communiter dicitur, esse Regulam Fidei Concilium Generale, quod non habet Provinciale Concilium. Tùm denique, quia semper Papa confirmavit Concilia Generalia, quod nõ facit de Provincialibus: ergo sentiebat habere infallibilitatem. Et si aliquod adducitur non confirmasse, non erat legitimum; & si aliquam partem alicujus non confirmavit, est quia non erat conciliariter determinata.

1035 Nec obest 1. Decreta Conciliorum postea approbari à Papa: ergo non erãt infallibilia. Respond. non approbari ex necessitate, sed ex superabundantia approbationis, & ut toti Ecclesiæ constet, non solum esse inceptum Authoritate Papæ, sed continuatum, & finitum, sicut approbat Libros Canonicos, ut constet esse tales, & sæpè approbata ab uno Papa, approbantur ab alio ex superabundantia. Insuper, quia non est omnino certa, & absque opinione in contrarium Authoritas infallibilis Concilij; ideò benè approbat, licèt sit probabilior ipsius infallibilitas. ¶ Nec secondo, illud judicium Concilij, non esse ultimum, quia postea approbat Papa: ergo non erat infallibile. Nego consequentiam: quia non esse ultimum non habet ex necessitate, sed liberè ex magna utilitate.

1036 Circa traditionem, & Scripturam assero, esse Regulas Fidei; quia traditio, quæ est divina, est Verbum Dei non Scriptum, sed à Christo per Apostolos usque ad nos missum. Scriptura verò est Verbum Dei scriptum. De Scriptura Sacra, & ejus sensibus, vide me in *Tractatu de Attributis*, *Quæst.* 2. Utrumque est infallibile, utpotè Verbum ipsius Dei. Et hæc sufficiant de Fide, ejusque tractatione, &c.

APPENDIX

Ad Tractatum de Fide.

QVÆSTIO XIX.

DE RESOLVTIONE FIDEI.

1037 CELEBRIS est facta hæc Quæstio his temporibus, & quotidie fit celebrior propter aliquos modernos agentes de quærenda vera Religione, eaque amplectenda vim magnam facientes in illo argumento supra adducto, *num.* 109. nempè cur credis Incarnationem? Respondetur: quia Deus revelavit in Scriptura. Cur credis Deum revelasse in Scriptura? Quia Ecclesia, quæ est Columna Veritatis proponit. Sed cur credis, quod Ecclesia non fallatur, & sit Columna Veritatis, & ei Spiritus Sanctus assistat? Sanè non alia de causa, nisi quia Scriptura dicit: Ergo committitur circulus ineptus, & vitiosus, credendo Veritatem Scripturæ propter Ecclesiam, & Veritatem Ecclesiæ propter Scripturam. Sanè hic nodus semper est difficilis. Et doctis Infidelibus multum obstans suo videri, & retardans conversionem.

ARTICVLVS I.

NOSTRA SENTENTIA.

1038 NOTA valdè, pro duplici intento posse inquiri, quo fiet ultima Fidei resolutio? Primum est: quænam sit ultima resolutio pro practico Fidei exercitio? Secundum est: quænam sit pro speculativa disputatione sive pro reddenda ultima ratione apud Doctos, sive ratione convincenti de amplectenda, vel de jam amplexata hac Religione præ aliis. Pro primo intento assero, quod ultima resolutio est, *Quia Deus dixit.* Undè credo Incarnationem, quia Deus eam dixit, & Fide credo dixisse quia dixit. Pro Fidei ergo exercitio hic sistitur, & intra metas, & limitem Fidei, non est progrediendum ulterius. Ita docuimus supra à *num.* 120. & deincepi.

1039 Sic sæpè assentimur aliquibus, quia Pontifex dixit, ut v.g. falsas esse propositiones ut tales ab Alexandro VII. damnatas: *Quia Pontifex ita declaravit*, & hic sistimus. Et si aliquando volumus scire verdenam constet de declaratione? Hæc interrogatio jam est de alia linea. Sicut in Thomista assentiente firmiter propter D. August. & D. Thom. authoritatem, prędestinationem esse ante pręvisa merita, & si lis oritetur: An tales libri sint Augustini, & Thomę? Hęc dubitatio jam esset de alia linea. Idem cernitur, dum jejunamus in Quadragesima, quia Ecclesia pręcipit, licet dubium sub oriretur quando, & ubi pręcipit. Semper enim ultima resolutio jejunandi est quia Ecclesia pręcipit.

1040 Certum autem est, semper pro exercitio Fidei sequiri aliquam propositionem Mysterij ut dicti à Deo. Sed respond. quod sufficit propositio facta à Parocho, vel ab aliquo alio audita, & concepta bona Fide ut vera absque alio examine. Si enim sic concipiatur, & Mysterium verè à Deo sit alias revelatum, vel ab Ecclesia verè propositum, Fides superna influet, in assensum talis Mysterij absque alia ulteriori investigatione ut supra à *nu.* 403. diximus de assensu Fidei circa hanc numero Hostiam consecratam, quia in hac cõclusione solum est sermo de Fide exercenda, & non de Fide disputanda, vel per disputationem acquirenda.

1041 Quod si secundo dicatur talem Fidem inniti tunc in tali propositione Parochi, siquidem credit Mysterium esse dictum à Deo, quia Parochus proposuit esse dictum à Deo: ergo si talis propositio sit fallibilis, saltim metaphysicè loquendo, ille Fidei assensus erit metaphysicè fallibilis, cum semper nitatur aliquo fallibili. Respondetur, negando exercitium Fidei niti propositione Parochi. Aliud enim est, quod requirat illam ut conditionem, sive ut propositionem proponentem Mysterium ut à Deo dictum tanquam ut motivum metaphysicè infallibile Fidei, & aliud quod nitatur illa. Primum est verum, sed non secundum. Solum enim nititur dicto Dei metaphysicè infallibili, ut motivo essentiali credibilitatis. Sic diximus Papam ut definiat rem de Fide requirere Theologorum consultationem proponentem rem definiendam, sed tamen in definitione, nec niti illa, nec definire propter illam utpotè fallibilem, sed niti, & definire: *Quia sic visum est Spiritui Sancto, & nobis.* Vide à *num* 1304. *de Incarnatione*, & insuper vide hic Art. sequent.

1042 Nec obest 3. Quod sic sine ulteriori inv... gatione credens, saltim non excusabitur à circulo vitioso. Si enim interrogetur, cur credat vera esse nostra Mysteria, & esse dicta à Deo? Respondet: quia Ecclesia proponit. Si ulterius: Cur credat Ecclesiam proponere verum? Respondet itiquia Deus dicit, eam esse Columnam Veritatis. Et sic facit circulum de Deo dicente, ad hic.

Ecclesiam dicentem, & è contra. Respondeo: talē circulum pro disputatione fore vitiosum: at pro exercitio Fidei non fore vitiosum; imò satis laudatum in Fide Carbonarij, qui dum interrogatur, quid crederet. Respōdit fæmineè: Credo, quod credit Ecclesia. Et insuper interrogatus, quid credit Ecclesia? Respondit: Quod credo ego. Et rursus dum vrgeretur: Quid credis tu? Respondit: Quod credit Ecclesia. Et non potuit ab hac circulari responsione dimoveri. Qui circulus in viro indocto, non vitio, sed laudi tributus est à Prudentibus.

ARTICVLVS II.

ALIA ARGVMENTA, VBI DE PRÆcognitis.

1043 OBijcies 4. Qui exercet Fidem de Trinitate, quia Parochus ei proposuit Deum summè veracem dixisse Trinitatem, nequit credere Trinitatem nisi credat Deum illam dixisse: Ergo non credit liberè Trinitatem. Consequentia probatur: quia quilibet scit evidenter, Deum non posse mentiri, nec fallere, aut falli, sed necessario esse verum, quod ipse dixit, nec potest intellectus sanus dissentiri: Ergo si semel assentiatur propter Parochi authoritatem, Deum dixisse Trinitatem, repugnat omnino, quod possit dissentiri Trinitati: ergo nec meritoriè, nec liberè credit postea Trinitatem.

1044 Si respōdeas 1: licèt nō possit dissētiri, adhùc assentiri liberè, saltim libertate contradictionis, sive libertate quoad exercitium, cum poterat suspendere creditionem, & id sufficere. Sed contra: Quia nemo habet meritum Fidei, si solum credat quod non potest negare. Quis enim dicat aliquem habere meritum in assentiendo, quòd si Sol lucet dies est? Tùm quia ex testimonio Ecclesiæ: *Fides non habet meritum, vbi ratio humana prabet experimentum*. Tùm quia libertas, & meritum Fidei stat in eo, quod quis cum ab objecto non convincitur, fidat totum suum judicium in dicto alterius. Ad hoc autem libertas sola quoad exercitium non sufficit, cum jam supponatur intellectus de veritate convictus.

1045 Si respondeas secundo: Adhùc habere libertatem ad dissentiendum, & creditionem Trinitatis esse liberam; non quidem in se, sed in causa, nempè in assensu liberè facto de dicto Dei propter testimonium Parochi. Sed contra: Tùm quia illa Fides de Trinitate non haberet aliam libertatē preter naturalē quæ erat in assensu Fidei humanæ dato Parocho, & sic non posset habere nec libertatem, nec meritum supernaturales. Tùm quia ipse actus Fidei supernæ non procederet immediatè à pia affectione superna, imò nec ista requireretur pro assensu superno Trinitatis immediatè liberè eliciendo, cum post assensum datum Parocho nulla sit jam data libertas. Ex quo sequeretur, absque pia affectione superna exerceri totum negotium, & exercitium de Fide Trinitatis, siquidem pia affectio ad summum requireretur ad assentiendum Parocho dicenti Deum dixisse Trinitatem, qui assensus cum esset tantum entitativè probabilis & Fidei humanæ, omnino esset contentus pia affectione naturali ob veracitatem Parochi.

1046 Si respondeas tertio cum aliquibus, dictum Parochi esse dictum Dei, & assensum datum illi eo ipso esse Fidem divinam. Contra: quia illud dictum Parochi solum est propositio dicti Dei, & quidem entitativè fallibilis, ac per consequens licet sufficiens pro credulitate, sed non pro infallibili veritate. Si enim hodie post Bullam Alexandri VII. Parochus indoctus proponeret Rusticis inter Mysteria Beatæ Virginis credenda de Fide, Maternitatem, nempè & Virginitatem, Conceptionis puritatem, nihil plus habere dictum Parochi erga Virginitatem, quam erga Conceptionem, quantum attinet ad hoc vt Rusticus audiens moveatur ad Fidem. Si ergo respectu Conceptionis est purè propositio, & quidem naturalis, & ex se entitativè fallibilis, licèt sufficiens pro credulitate. Ergo idem erit de dicto Virginitatis, aut Maternitatis. Ergo assensus Rustici propter dictum Parochi nequit esse Fides divina, nec dictum Parochi esse dictum Dei, sed solum est pura propositio objecti materialis & formalis, nempè dicti Dei pro Fide divina.

1047 Quod si respōdeas, & recurras pro differentia dicti de Virginitate, & dicti de Conceptione, ad certitudinem locutionis moraliter divinæ pro illo, & non pro isto, jam sæpè est impugnata, hæc certitudo. Et insuper impugnatur; quia cum hæc certitudo non sit physica, sed purè moralis, summenda est ab adminiculis prudentialibus facientibus locutionem Parochi de rebus Fidei certam, & prudenter innegabilem. Nulla autem sunt talia sufficientia adminicula pro Parocho loquente de Virginitate (aut de Canonizatione nuper facta alicujus Sancti credenda de Fide) quæ non haberent eandem vim ad convincendum vulgus Rusticum, si quando anno 1662. fiebant in tota Hispania magnæ Solemnitates pro declarato ab Alexandro VII. objecto Festi Conceptionis, Parochus indoctus persuaderet rusticæ plebi, definitam jam esse Puritatem Conceptionis, & Fide debere credi. Ille autem certitudinis internæ sapor, & securitas ad quam recurrere solet Pat. Antonius Perez, vel non datur semper ita sensibiliter, vt quivis credens, illum certo percipiat circa res Fidei, ita vt circa alias res veras & certas, non tamen de Fide, illum non percipiat. (Hoc enim est contra manifestam experientiam.) Nam Christianus Rusticus subjectivè, & experimentaliter æquè certificatus est suo videri de Resurrectione Virginis, ac de Maternitate. Non ergo hæc est via solvendi hoc argumentum, sed alia quærenda.

1048 Nota ergo pro solutione primo, ea quæ diximus supra à *numer.* 719. loquentes de habente de dicto Dei evidentiam in attestante, nempè aliud esse accipere dictum Dei per modum dicti, & sine ponderatione de eo, quod nequeat esse falsum quod à Deo dicitur, & aliud accipere dictum Dei cum tali ponderatione, sive per modum connexi. Prima acceptio adhùc relinquit locum libertati strictæ credendi, & discredendi, secus secunda. Respond. ergo ad argumentum, eum qui assentitur Parocho, & accipit ab eo, Deum dixisse Trinitatem, accipere quidem tale dictum Dei, non per modum connexi, sed solum per modum dicti, & multo plus sine ponderatione, quam acceperit habens evidentiam in attestante. Ac per consequens, nego; quod dum postea assentitur Trinitati, *quia Deus dixit*, talis assensus non sit omnino liber & meritorius, & cum facultate dissentiendi, quia dictum Dei per modum dicti non reddit intellectum convictum de veritate rei dictæ.

1049 Respond. secundo: Cum Parochus proponit Rustico, Deum dixisse Trinitatem, & propterea eam credam propter dictum Dei; nego in Rustico dari duos assensus, vnum quo Fide humana propter dictum Parochi credat Deum dixisse Trinitatem, & alium quo postea Fide divina propter dictum Dei credat Trinitatem. Regulariter enim non ita evenit. Sed homo audito Parocho, & formata apprehensione suasiva de relatione Parochi, qua refert, Deum dixisse Trinitatem, ipse piè afficitur circa rem relatam, & credit Trinitatem propter dictum Dei, de quo audivit relationem à Parocho. Sicut quando quis audit Prædicatorem dicentem, quod Divus Thomas asserit pœnam Purgatorij pro peccato quolibet mortali quoad culpam remisso, esse regulariter septem annorum, statim fertur in as-

seorsum pœnæ propter dictum Divi Thomæ, & in timorem illius, quin occupetur, & detineatur in alio assensu de dicto D. Thomæ propter authoritatem Prædicatoris. Imò regulariter potius attendit audiens ad res dictas quam detineatur in dicente, sive referente. Igitur primus assensus audientis Parochum de Trinitate à Deo revelata, est regulariter de ea propter divinam revelationem.

1050 Quod si replicet contra hanc solutionem, neminem posse credere Trinitatem propter dictum Dei, nisi præcognoscat Deum esse veracem, & Deum illam dixisse. Ergo nequit primus assensus post auditam propositionem Parochi, esse assensus Fidei divinæ à nobis assertus, sed debet alius præcedere: quo posito nequeat assensus Fidei esse liber. Antecedens probatur: quia si credo Trinitatem, quia Deus est summè verax, & ipse dixit, cum hæc præcognita se habeant vt præmissæ, debent necessario præire in concipi. Confirmatur: quia licèt non deberent præconcipi antecedentèr ad assensum divinum Trinitatis, saltem deberent concipi cum sint motivum, & ratio assentiendi: Atqui non possunt concipi per ipsum assensum Trinitatis, qui cum sit creditivus, solum id concipit, quod credit. Atqui non credis veracitatem Dei, quia cum ista lumine naturæ pateat, debet esse assentita, sed non credita.

1051 Respondetur ex dictis à *num.* 197. negando debere præconcipi veracitatem, & locutionem Dei. Sufficit enim concipi per ipsum assensum Fidei divinæ, quia non est contra vnitatem actus, attingentis objecti materialis & formalis simul, quando non assentiuntur per modum discursus, & illationis, sed solum per modum simplicis judicij, vt patet in exemplis adductis. Debet ergo audiri propositio Parochi, & percipi relatio quam ipse facit, & apprehensio suasiva pro assensu rei & motivi ab ipso relatorum, secus alios assensus. Ad confirmationem concessa majori, nego minorem: quia ex dictis à *num.* 790. non omnium eorum quorum Fides est cognitio est creditio, sed solum illorum quibus assentitur propter dictum Dei.

1052 Objicies tandem, pro exercitio Fidei non instrui pueros, & Rusticos à Parocho de dicto Dei. Instructio enim reperta in interrogationibus doctrinæ Christianæ pro catechizandis pueris, & rudibus regulariter solum est de Mysterijs ipsis: V. g. Quis est Christus? Respondetur: quod Deus & homo verus: & similiter fit in alijs Mysterijs: Ergo adhuc pro exercitio Fidei resolutio vltima non est in dictum Dei. Non est facilè mihi istud argumentum, & præcipuè attenta experientia de eo quod pueri, & rudes etiam dum de Mysterijs expressè loquuntur, de dicto Dei ferè nullam faciunt mentionem. Respondetur tamen in ipsa instructione edoceri pueros, quod Doctrina Christiana sit illa, quæ educta, & prædicata est à Christo, & ab Apostolis. In quibus verbis includitur, (licèt absque multa penetratione) ly, *quia Deus dixit*. Item dum edocentur Articulos Fidei, edocentur assentiri dicendo *Credo*. Non video, sed *Credo*. Insuper jam diximus supra à *numer.* 135. assensus exprimentes Mysterium, & non revelationem etiam esse actus supernos Fidei.

ARTICVLVS III.

DE RESOLVTIONE FIDEI PRO RELIGIONE *per examen, & disputationem acquirenda, & pro jam acquisita conservanda.*

1053 HÆC Quæstio juxta dicta supra à *num.* 124. & 125. non pertinet ad *cur credis*, sed ad aliam quæstionem de *vnde tibi constat*? Pro hac ergo Fidei secunda resolutione jam non est vltima responsio, *quia Deus dixit*; sed quia vera Ecclesia proponit. Quod autem Ecclesia Romana præ alijs sit vera Ecclesia, veraque Magistra Fidei, probari debet: Tùm quia sola ipsa habet notas, & signa veræ Ecclesiæ vt probavimus supra à *num.* 465. Tùm etiam probandum est ex evidenti credibilitate prudenti Mysteriorum nostræ Fidei, quæ prudens credibilitas nequit in alijs sectis reperiri, vt latè probatum est hic *quæst.* 8. à *num.* 425. Quæ signa ita convincunt convincentia morali, Mysteria non solum esse nimis credibilia, sed debere credi, vt illis positis, dici possit Deo ex *num.* 456. juxta Ricardum Victorinum: *Domine si error est quod credimus, à te decepti sumus.* Sunt enim moraliter evidens, quod si Mysteria essent falsa, nec dicta à Deo, tenebatur ipse Deus non permittere quod tot magnificis signis assensum creditivum vrgentibus, illa circonvallarentur.

1054 Igitur pro Religione in vi disputationis, & controversiæ amplectenda, ratio vrgens intrinsecè probativa veritatis Mysteriorum nulla datur; quia non datur medium essentialiter connexum evidenter cognitum, cum intrinseca Mysteriorum veritate. Datur tamen vrgentissima ratio probativa extrinseca: Tùm faciens de Veritate evidentiam moralem: Tùm etiam obligationis credendi, vt jam est dictum. *Vide à numer.* 132. Hanc diversitatem de amplectenda Religione media disputatione ab amplectenda pro solo exercitio Fidei valdè confirmant ea quæ adduximus supra *quæst.* 9. *artic.* 2. *à num.* 474. Vbi de diversissima certitudine, quæ requiritur inter doctum & indoctum, circa judicium de prudenti credibilitate Mysteriorum Fidei.

1055 Objicies: Ecclesia circunvallata omnibus signis credibilitatis Mysterium à se propositum, solum facit certo, & evidenter credibile: ergo non certo verum. Consequens patet; quia ex sæpè dictis prudens & evidens credibilitas, non est connexa cum veritate, sed compatibilis cum rei falsitate: Ergo pro dictis atque pro disputatione, propositio Ecclesiæ non facit Catholicam Religionem certo veram, sed adhùc manet incerta, & subjecta falsitati: Ergo nec facit certo amplexabilem.

1056 Si dicas: Ecclesiam vtpote Columnam Veritatis non solum facere credibilia ea quæ proponit, sed etiam certissimè vera. Contra: quia duplex est in Ecclesia Authoritas, divina nempè & humana. Sed solum per primam est ab assistentia Spiritus Sancti Columna Veritatis, facitque res certissimas. Pro disputatione autem inter doctos sola humana est quæ deservit, quia sola est evidens. Divina autem cum sit Mysterium Fidei, & exercitè credita per Fidem, æque non deservit pro convincendo Docto, ac non deserviunt alia Mysteria, sola Fide cognita. Atqui Authoritas humana cum suis signis, non convincit veritatem, licèt convincat credibilitatem: Ergo vltima resolutio pro disputatione nequit esse in Ecclesiam, adhùc vt munitam omnibus signis credibilitatis. Confirmatur: quia adhùc pro disputatione manet Veritas Fidei incerta, cum illatio à credibilitate ad Veritatem sit fallibilis, & insecura.

1057 Nota 1. Ecclesiam secundum authoritatem humanam sumptam, respectu rerum Fidei solum se habere vt proponentem, sive vt conductum ad res Fidei introducendas. Securitas autem, & certitudo rei introductæ non pendet, nec est de eodem gradu, ac linea, nec metiēda ex securitate conductus, aut propositionis introductivæ, sed alias anchoras securitatis potest habere res introducta, valdè diversas à conductu introducēte. Sic ignis applicatus mes sibus, securissimè illas comburet, licèt valdè contingens in se fuerit applicatio. Similitèr licèt commentio, sive introductio cibi

in

in stomachum fuerit contingens, nutritio sive quod calor naturalis agat in cibum introductum, est quid necessarium, & certum.

1058 Nec quia contingens sit Columnam ponere in tali loco pro Domus sustentatione, desinet sustentatio Domus à Columnâ sic applicata, esse certissima & securissima. Eodem fere modo dictum Dei, licèt per conductum contingentē sit applicatum habitui superno Fidei, non desinet sustentare firmiter operationem ipsius. Eritque etiam ut cibus in quem certissimè agat, & nutriatur eo calor supernę Fidei. Non ergo pēdet securitas assensus à securitate propositionis; sed ista posita, assensus Fidei innititur tanquam certissimis anchoris, & metaphysicè infallibilibus, dicto Dei tanquam objecto, & habitui Fidei tanquam principio.

1059 Nota secundo: Mysteria Fidei amplectendę, vel jam amplexę, non posse nobis esse evidentia quoad intrinsecam veritatē, ac per consequens, nec demonstrari. Ratio est manifesta: quia cum eorum veritas sit superna, non dantur in natura media connexa essentialiter, saltim cum pręcipuis Mysterijs; v.g. Trinitate, & Incarnatione: & sic de illis repugnat probatio positiva evidens. Solum enim potest dari negativa evidentia, quatenùs convinci nequeunt falsitatis. Omnia enim quæ objici possunt, solvuntur cum evidenti probabilitate. De quo à *num. 59. de Attributis.*

1060 Si ergo nec Catholica Religio, nec aliæ Sectæ possunt veritatem suam per evidentiam positivam demonstrare, quod earum Mysteria in re sint vera, ut prudenter sit Fides nostra amplexabilis, sufficit quod eas vincat in solius credibilitatis evidentia pro doctis, & pro disputationibus, relicta soli Fidei exercitio certitudine veritatis.

1061 Respond. ergo ad argumentum, concedendo authoritatem humanam, & visibilem Ecclesiæ esse, quæ quatenus munita tot signis credibilitatis, Mysterijs prębet prudentē credibilitatē. Concedo insuper solam præbere credibilitatem; non autem infallibilem physicè, aut metaphysicè, sed moraliter veritatē. Nego tamen quod ipsa non sit ultima resolutio pro disputatione, & pro amplexu Catholicæ Religionis prę alijs. Intrinseca enim Veritas Mysterij, ut jam probatum est, solum requiritur pro Fide exercenda, non autem pro prudenter amplexanda. Prudentissimè enim amplectitur quis quod docet, tanta, tantisque signis munita Ecclesia. Posito autem tali amplexu, & electione, talisque doctrinæ propositione, ad habitum ipsum Fidei spęctat non se exercere, nisi circa verum prout in re, & exercitè tale. Maneat ergo, quod ultima resolutio in quæstione de *unde tibi constat*, disputabilitèr & inter Doctos tenenda, est propositio Ecclesiæ prout talibus signis munitæ.

ARTICVLVS IV.
ILLATIONES.

1062 EX hucusque dictis sequitur 1: Aliquid debere pręire quod sit visum, pro ipsa resolutione Fidei. Sed hoc sensibiliter visum, esse propositionem Parochis, vel Ecclesiæ, visibiliter intimantem Mysteria ipsa ut dicta à Deo. Sed si quis eliciat Fidem divinam, quia illi dicunt, ly *quia* non sonat motivum, sed conditionem. Sequitur secundo: Fidei certitudinem non infirmari, nec ab infirmitate, sive fallibilitate communicativa propositionis, aut motivorum, quibus credibilitas innititur, nec ab incōnexione cum Veritate Mysteriorum. Ratio est: quia non ipsa sunt intrinsecę anchoræ securitatis Fidei, sed veritas intrinseca dicti Dei, & essentialis determinatio habitus, sive principij supernī ad verum sub ratione talis.

1063 Infero 3. Tria requiri necessario pro Fide superna exercenda. 1. Nempè veritatē intrinsecam. 2. Quod ipsa sit revelata. 3. Quod de ipsa ut revelata constet per propositionem prudentem, & actu indubiā, (id est conceptam sine actuali formidine.) Undè aliqua sunt quæ à parte rei sunt essentialia Mysterio revelato, & tamen nequeunt credi de Fide divina superna, ob defectum expressæ revelationis, vel expressæ propositionis. Sic ex *num.* 414. licèt Fide superna credatur unio hypostatica, sed quod sit modus superadditus, (licèt fortè à parte rei istud sit quid essentiale illi) non creditur Fide superna, cum hęc sit essentialitèr certissima, & ratio modi sit incerta, & cum id nec propositum, nec revelatum sit.

1064 Hinc solvitur istud, & similia argumenta. Illud est essentiale unioni hypostaticæ, quod potest sicut ipsa credi de Fide divina superna. Atqui quod sit modus superadditus nequit credi Fide divina superna: Ergo non est illi essentiale esse modum superadditum. Major probatur: quia formalissimè idem omnino est res, & essentialia ipsius; sicut formalissimè idem est homo, ac animal rationale. Si respondeas: quod dum creditur res, essentialia ipsius creduntur implicitè, & sic implicitè creditur, quod sit modus superadditus. Sed contra: quia Fides divina superna est essentialitèr connexa cum implicitis, sive cum implicitè inclusis in objecto credito. Non autem est essentialitèr connexa cum unione ut modo superaddito; nam etiam si vera esset sententia Thomistarum de non modo superaddito, Fides de unione hypostatica adhuc maneret essentialiter vera & certa independentèr a modo, vel non modo: Ergo non est connexa cum ipsa ut modo, adhuc connexione essentiali implicita.

1065 Ideò pro solutione notandum primo: Fidem cum sit actus intellectus esse præcisivam, & revelationem cum sit locutio etiam esse præcisivam. Si enim quis dicat Corpus Christi ut tale est in Eucharistia, non ideò dicit quod materia informata forma corporeitatis sit in Eucharistia: sed præscindit à forma corporeitatis, vel à solis accidentibus corporis. ¶ Nota secundo: quod ut aliqua res specialitèr sit revelata, non requiritur, quod sit revelata quoad essentiam, sed sufficit quod reveletur quoad aliquam proprietatem, vel munus specialissimum ipsius, & aliquando quoad solam externam figuram dimanantem à re ut tali. Ut cum viso homine, quin videam sentire, aut discurrere, per solam externam figuram cognosco verè esse hominem.

1066 Nota tertio: Non valere argumentum ab esse rei, sive à Constitutione ipsius, ad esse cognitum, sive ad esse creditum: quia fit transitus de una linea ad aliam, (imò nec valet de cognosci ad credi juxta dicta à *num.* 800. *&* *n.* 790.

1067 Hinc respondetur ad argumētum, negando majorem, quia potest res quoad speciale munus esse revelata, quin essentialia ipsius sint revelata. Igitur revelata est à Deo unio hypostatica, & etiam proposita ab Ecclesia, quatenus nectens physice Humanitatem, & Verbum. Non autem est revelatum, nec propositum, an stet essentialitèr in modo, an in ipsis extremis. Vide pro hoc intento, quæ diximus de continentia particularis in universali, à *nu.* 394.

1068 Præter illa igitur tria, quæ diximus requiri pro Fide exercenda, sequitur ex dictis, quod aliquid aliud requiratur pro Fide amplexanda media disputatione, scilicèt quod propositio veritatem revelatam proponens, sit non utcumque prudens, & actu indubia, sive absque formidine, sed ulterius sit certa, & evidens positivè, saltim moraliter, & cum ponderatione positiva fundamētorum reddente moralitèr certam à signis talem propositionem (quatenùs incredibile est, quod Deus permitteret Fidem nostram talibus signis muniri, nisi vera esset in re.)

Du-

1069 Duplex autem est propositio, supra bonam Fidem addens evidentiam moralem, vt contraposita propositioni prudenti, & actu indubiæ. Vna est propositio Mysterij revelati. Alia est propositio continentiæ alicujus veritatis etiam revelatæ, in Mysterio ipso revelato, vt v. g. Quod Petrus sit redemptus à Christo, & quod Tridentinum sit infallibile in suis definitionibus, sicut est omne Concilium legitimè congregatum. De his enim continentijs particularis in vniversali, pro disputatione etiam requiritur evidentia continentiæ, vel physica, vel moralis, vltra evidentiam de propositione Ecclesiæ circa vniversale continens: at pro Fide exercenda absque disputatione, sufficit propositio prudens, & actu indubia continentiæ, vt diximus de hac Hostia particulari, solum prudentèr contenta in vniversali consecrata, à *num.*402.

1070 Infero tandem, neminem teneri amplexari Fidem Catholicam relicta sua secta, donec in ipso cesset assensus probabilis de veritate suæ sectæ, etiam si ei videatur probabilior, (non tamen certa prudentèr) Religio Catholica. Est contra quemdam Summistam asserentem teneri, ita vt oppositum improbabilitatis censura inurat. Sed liberè & sine fundamento talem apposuit censuram, vt constat ex dictis à *num.* 474. Quia res tam gravis qualis est mutatio Religionis paternæ, & amplexus novæ pro tota vita cum proposito firmo potius perdendi illam, quam dimittendi novam Religionem, imprudentèr decerneretur, & valdè volubilitèr, durante judicio probabili, ac per consequens prudenti, (licèt minus prudenti) & non præeunte judicio, absque vlla formidine incertitudinis concepto; quale non posset habere, qui adhùc probabilitèr post factum examen, judicaret Religionem Catholicam esse falsam, licèt probabilius judicaret esse veram.

1071 Si autem dicas sequi, quod infideles fere numquam obligarentur amplecti Fidem, quia ferè semper in ipsis permanet assensus probabilis de sua secta. Respondetur negando assumpsum. Tùm quia sæpissimè talis assensus non est probabilis, nec prudens, sed vel cæcus, & crassè & vincibilitèr erroneus, procedensque ab animo per passionem, & tenacitatem proprij judicij obstinato. Si autem sic obcæcatus non esset, sed sincere procedendo, per ignorantiam invincibilem maneret speculativè dubius, & judicaret, quod in dubio permanendum est in possessione antiquæ Religionis, iste non peccaret contra Fidem. *Vide supra à num.* 954. Vbi sermo est de Hæresi invincibili. Si autem iste damnaretur, erit propter alia peccata, & nō ob id.

QVÆSTIO XX. OBVIA, & VLTIMA.

ARTICVLVS I.

CIRCA DICTA DE NECESSITATE MEDII in Eucharistia, à num. 913.

1072 Licèt hic punctus non sit hujus loci, quia tamē occasione necessitatis fidei, de illo egimus à *num.* 913. & quia post illa typis mandata novæ se obtulerunt difficultates, ideò satius judicavi illum examinatum radicitus, hic concludere. Ibi ergo satis insinuavimus Eucharistiam tripliciter summi posse in ordine ad causalitatem primæ gratiæ, sive gratiæ simplicitèr necessariæ ad salvationem. Primò, per modum principij vniversalis, fontalis & mediati, quatenùs ipsa licèt non causet primam gratiam, est depositaria virtutis præbens eam alijs Sacramentis, & sic ab ipsa provenit, quod prima gratia causetur per alia Sacramenta; & in hoc sensu est non solum necessaria per se, sed simplicitèr & in re, & per modum medij institutì. Secundò potest sumi, vt finis quasi vniversalis; quia est finis propter quem, & propter cujus fructum & operationem instituta sunt alia Sacramenta. Si enim fructus proprius ipsius est spiritualis vnio animæ cum Christo, & quod anima maneat in Christo, & Christus in anima, omnia alia Sacramenta propter hanc vnionem consequendam, aut conservandam, aut perficiendam tāquam effectum proprium Eucharistiæ, instituta sunt. Baptismus etenim institutus est vt det vitam animæ, vt ipsa possit digne per Eucharistiam cibari. Vndè sicut Deus non alia ratione dat hominibus auxilia gratiæ nisi propter finem gloriæ, (etiam his qui eam non sunt consecuturi) Sic etiam propter Eucharistiam, ejusque fructum vt finem, instituit, & præbuit alia Sacramenta, pro casu nempè quo illa recipienda sit, etiam si non recipiatur.

1073 Tertiò, summitur Eucharistia vt Sacramentū speciale, & per modum principij specialis, nempè vt cibus, sive vt principium immediatum gratiæ cibativæ. Quo pacto diximus, eam in re pro prima gratia non esse per se necessariam necessitate medij, siquidem sine ipsa in re salvantur pueri baptizati, & etiam ægroti vomitum patientes, & similiter peccatores infirmi post Viaticum mortaliter peccantes. Et confirmatur: quia ipsa in re est Sacramentum vivorum, & ita supponens vitam assecuratam, vt ex præcepto divino habeat, quod post peccatum mortale non sufficiat contritio, sed requiratur confessio. Et tandem quia non est causativa primæ gratiæ per se, sed ad summum per accidens: Ergo nec Eucharistia est necessaria per se vt causet primam gratiam.

1074 Diximus tamen esse necessariam in voto necessitate finis, vt recipiendā quando obliget. Et contra hoc vltimum, quod ægre ferunt Recentiores, (fortè ex aliqua æquivocatione; & quia aliam necessitatem medij non agnoscunt, nisi solam de activo principio speciali causante per se primam gratiam) ideò præter alia multa alibi objecta.

1075 Vrgentissimè objicies: Ideò restitutio non est necessaria necessitate medij, nec sequiritur adhuc in voto, quia ipsa non est instituta, nec per se in re causativa primæ gratiæ. Atqui nec Eucharistia in re, ergo. Major patet: Tùm ex dictis à *numer.* 907. Tùm etiam, quia necessitas præcepti est omnino distincta à necessitate medij. Necessitas autem præcepti est non pro 1. gratia causanda, sed pro conservanda, aut non destruenda. Necessitas autem medij est pro causanda, sive adquirenda prima gratia. Tùm etiam, quia in hoc differt Baptismus à restitutione. Sed resp. distinguendo majorem: ideò præcisè restitutio non est necessaria necessitate medij, quia non est causativa per modum principij 1. gratiæ. Nego majorem: Ideò quia nec est causativa per modum principij, nec est instituta vt finis pro virtute vt alius causet juxta dicta à *numer.* 909. Nec item est finis propter quem prima gratia causatur. Concedo majorem, & minorem, & nego consequentiam.

1076 Cum enim triplicitèr aliquid sit necessarium necessitate medij, nempè vel per modum principij vt causans, sicut Baptismus: vel vt fons deribans virtutem: vel vt finis propter quem causatur; & restitutio careat his omnibus; ideò non est necessaria necessitate medij: non solum medij simplicitèr, & indispensabiliter, sed nec medij per se, & supplebiliter per substitutum, nempè votum sicut Baptismus; at licèt Eucharistia nō sit necessaria per modum principij per se causantis primam gratiā, adhùc est necessaria alijs duobus modis. Solum autem de illo, quod est necessarium per modum principij, versificari debet major propositio argumenti, nempè quod ad hoc vt sit necessarium in voto, (in voto tāquam principij, non autem finis) tale Sacramentum debeat esse institutum, vt per

se

se ipsam efficienter immediatè causet primam gratiã: non autem quando est necessarium per modum finis.

1077 Obijcies 2. Quod est necessarium necessitate finis, debet poni ab intendente finem, si potest. Atqui Eucharistia in peccante mortaliter post Viaticum, non debet poni, etiam si possit: ergo non est intenta vt finis, nec necessaria necessitate finis. Major probatur: quia non potest negari, quod licèt statim non debeat finis poni in re, debet per nos poni in voto, & sic debet poni postea in re si potest. Patet, nam votum istud debet adimpleri, quia de omni voto adimplendo datur præceptum obligans sub mortali, etiam si fuerit tantum implicitum, & virtuale, vt in contritione in eo, qui ignorat Baptismum, aut Pœnitentiam. Vndè, qui iustificatur per contritionem tenetur illico confiteri; ideò est, quia tale votum quod temporis determinationem habet latitudinem, ita vt non obliget statim, debet tamen adimpleri aliquando ante mortem, vel in periculo mortis, si non adimpleatur antea: ergo idẽ esset de Eucharistia commedenda exercitè in vita, si esse res votata (parcat claritati Grammaticus) vt finis. Nam licet non obligeret vt præceptum Eucharistiæ, obligeret vt præceptum voti.

ARTICVLVS II. ET §. I.

NOTABILES ADVERTENTIÆ PRO isto argumento.

1078 NOta 1. Finem posse summi dupliciter. 1. exercitè, & executivè. 2. signatè, & intentivè, sive affectivè. Vt autem finis causet more causæ finalis, sufficit eius bonitas sumpta signatè apprehensè, & intentivè. Sic Deus à salute Iudæ intenta vt fine, motus est ad ponenda in se media sufficientia propter illam, licèt in re non esset ponenda illa.

1079 Vndè sequitur, bene posse aliquid intendi vt finem propter quem alia fiunt, ita vt aliter non fierent, quin propterea finis ipse poni debeat in re, nec extrahi à statu signato, in statum exercitum etiamsi possit; quia à fine sufficienter & signatè intento, provenire potest causalitas mediorum, vt se habentium ad finem, non quidem executivè, sed tenditivè. Sic provenit emptio Breviarij à non Beneficiario, nec Ordinato in sacris, pro recitatione quando obliges; quia propterea status obligatorius recitandi, ponendus in re sit, etiamsi possit.

1080 Nota. 2. In medijs ad finem posse dari, vel sufficientiam puram ordinatam, & tenditivam ad illum, vel vltra illam, inductionem ipsius; sive physicam vt in medijs physicè connexis, vel solam moralem, sive obligatoriam. Vndè vt explicemus quomodo Eucharistia sit Sacramentorum finis, propter quem instituta sunt Sacramenta Baptismi, & Pœnitentiæ, eorumq; prima gratia; consideranda est ipsa in medio Ecclesiæ, vt lignum vitæ in medio Paradisi, & vt convivium Regis Assueri, atque vt cœna magna ad quam invitentur peccatores, debiles, claudi, &c. Ita tamen vt se prius induendo vestem nuptialem primæ gratiæ propter accessum ad illam, dignè postea ad illam accedant. Aliter, nec vocandi, nec inducendi essent, nisi propter illã.

1081 Nota 3. Quod sicut in contritione imbibitur votum implicitum (non explicitum, vt patet in elicitante illam, quando est immemor confessionis) Baptismi, & pœnitentiæ; ita in horum Sacramentorum susceptione, votum Eucharistiæ duplex, vtrumque implicitum, & virtuale. Vnum est promissionis, & dicitur tale quia æquivalet voto expresso in obligando. Aliud solius ordinationis, & tenditionis ad illam, ita vt istud secundum importet quidem præparationem, & dispositionem ad illam recipiendam, fiatque propter illam, sed non importet connexionem per modum inductionis physicæ, nec item per modum obligationis moralis, sed adhuc susceptio eius omitti valet impunè. Plura enim facere solemus motu aliquo fine, vel ordinata ad talem finem, nec propterea ad finẽ illum cogimur eo ipso exercitè ponendum. Vndè in voto virtuali diversa est habitudo promissionis ab habitudine solius tenditionis, quia prima supponendo præceptum (propter quod æquivalet voto promissionis) obligat ad Eucharistiam suscipiendã exercitè: Secunda verò solum signatè. Sicut enim licèt Episcopi comparati cũ perfectione, obligati sint esse perfecti, Religiosi verò non obligantur esse perfecti, sed tendentes ad perfectionem (non enim debet finis legis cadere sub lege.) Sic fideles aliquando obligantur cibari Eucharistia, semper verò obligamur esse tendentes ad eam, sed non semper cibari. His positis.

1082 Respondetur ad argumentum distinguendo maiorem: quod est necessarium necessitate finis, debet poni si potest, si necessitas finis est exercita, & efficaciter intenta, concedo: si solum est signata, sufficientiæ, & ordinationis, & tenditionis, nego maiorem; nam causalitas propria finis solum est, quod causet, vt apprehensus, & alliciens, & volitus, sive inefficaciter sive efficaciter; non autem vt in re.

1083 Ad probationem distinguo maiorem: votum etiam virtuale debet impleri, quando est solum ordinationis sive tenditionis, nego maiorem. Quando est votum promissionis, concedo maiorem: votum autem Eucharistiæ vt finis inclusum in medijs, licèt sæpè sit promissionis, tamen aliquando solum est ordinationis, & sic bene cohæret quod Eucharistia sit finis Baptismi, & Pœnitentiæ, & primæ gratiæ vt ordinatæ ad Eucharistiam pro casu, quo sit recipienda sicut diximus à num. 1079. de emptione Breviarij: & non vt inductivæ, aut inducentis efficaciter, aut obligantis semper ad manducationem in re, vt contingit in pueris in primis annis vsus rationis, & in aliquibus alijs.

1084 Replicabis fortiter. Ergo sumptio Eucharistiæ nullo modo erit necessaria necessitate finis. Probatur consequentia, quia nec est necessaria necessitate sui in re, Nec item necessarie in voto adhuc virtuali, sive necessitate morali adhuc promissionis. Nec item necessitate intentionis, siquidem potest esse à pueris, & à peccante post Viaticum non solum non volita, sed omnino nolita. Ergo nullo modo est necessaria necessitate finis. Respondetur negando consequentiam, Ad probationem permisso antecedenti nego consequentiam, quia adhuc manet aliud membrum, nempè quod sit necessaria necessitate virtuali tenditionis, & ordinationis à Christo. Quia cum propter illam saltim signatè sũptam, alia Sacramenta eorumque gratiæ institutæ sint (aliàs non instituẽdæ in hoc ordine rerum) necessitas finis sive causæ finalis reperitur in ipsa.

§. II. ILLATIONES.

1085 EX quibus sequitur 1. Quod necessitas finis asserta de Eucharistia ei vsque manducatione, specialissimoque effectu incorporationis cum Christo per cibationem, non stat in eo quod ipsa exercitè comedatur (quia hoc pacto potiùs est effectus mediorum quam causa) sed in eo quod propter ipsam comedendam, alia Sacramenta instituta sint, & in eo quod ipsa sit ratio motiva propter quam sint omnia alia instituta. In hoc enim stat dignitas finis, à D. Thoma, & alijs Theologis celebrata, & prædicata.

1086 Si replices 2. Si tantam habet rationem finis illud Convivium, quomodo potest libere non poni, cum possit poni? Hoc enim incredibile est. Sed replico. Si tantam habet rationem finis respectu Dei salus omnium hominum, ita vt obligaverit ipsum ad tot media sufficientia, quomodo potuit libere ab ipso non

poni per auxilia efficacia (hæc enim à solo ipso pendebant) cum potuerit tam facile poni? Respondetur tamen in primis, persistendo, in eo quod ad rationem finis non requiratur eius positio exercita, sed sufficiat signata. Secundò Eucharistiæ susceptionem non esse finē Baptizati, vel confitentis, sed Christi instituentis. Quid mirum si respectu illorum possit non esse volita, nec intenta, quando non apparet obligare?

1087 Respondetur 3. Quando finis intenditur magno apparatu mediorum, & dispositionum, incredibile esse, quod intendens illum non curet de eius positione exercita, sed non de exercita in omni subiecto capaci eius; & si in omni, non in omni tempore, sed suffert dilationem vsque dum vrgeat per præceptum, vel alia vis vrgeat. Sic videmus Patrem prudentem pro dando filijs statu, multa prævenire pro dote, & pro nuptijs, sine tali fine non præveniturum: & tamen sæpè differt, & differt, nec exequitur, nisi quando, vel obligatur, vel ei bene visum est: sic Christus habens pro fine, Eucaristiæ convivium, tanto præventum apparatu, in multis subiectis finem assequitur, in alijs verò non, nec ostitur assequi per præceptum nisi quando obliget.

1088 Replicat 3. Ergo morietur sine fine obtento & salvabitur, ille, qui iam pervenit ad statum obligationis, & accepit Viaticum, & peccavit post illum: confessus tamen est. Posset permitti consequentia. Nego tamen illam, quia finis obtentus est gratia cibativa Viatici, & non morietur sine illa, sine illa inquam per Pœnitentiam strictè recuperata, licèt moriatur sine illa denuo acquisita.

1089 Sequitur 2. Hanc finis necessitatem non solum competere Eucharistiæ, vt continenti merita Christi, & virtutem pro alijs (hæc enim est necessitas illa Principij instituti, & fontalis, de qua *nu.* 1072.) nec solum ratione effectus, qui est vnio Christi cum anima (hæc enim videtur effectus generalis cuiuslibet Sacramēti) sed competere ei, quatenus tale Sacramentum speciale manducabile est, & vt convivium est, per quod anima specialissimè intraneatur cum Christo, & impinguatur pro mensa cœlestis beatitudinis. Est enim Eucharistia sic, Sacramentorū cōsumatio, cum Baptismus fuerit, eorum, gratiæque initiatio. Hæc specialitas est contra Ioannem à Sancto Thoma, tomo de Sacramentis, *quæst*. 73. *disp* 26. *art*. 4. §. *ad secundam confirmationem* Sed patet ex dictis, quia licèt vt tale Sacramentum speciale est, solum possit esse principium augmenti vitæ, & non primæ gratiæ cum sit Sacramentum vivorum; id est verū, si summatur in genere causæ efficiētis, & vt principiū immediatū effectivū gratiæ, secus si summatur in ratione finis propter quē prima gratia sit instituta, vt per alia Sacramenta dāda efficiēter, & per cibum postea augēda consumativè, & finaliter.

1090 Sequitur tandem: quòd licèt in Summa de Arana ex professo solam necessitatem medij fontalis, & instituti tribuerimus Eucharistiæ, negantes ei necessitatem finis, id intelligendum est de necessitate finis executi, sive (vt ibi loquebamur) de necessitate medij exerciti, & recepti. Modò tamē astruimus necessitatē finis instituti quidē, atque signate, apprehensè, & finalizaliter causātis, sine receptione in re, in quo nulla datur contrarietas, sed potius maior explicatio.

ARTIC. VLTIMVS.

ALIA ARGVMENTA SOLVVNTVR.

1091 ARguitur 3. S. Thom. 3 *part. quæst.* 65 *art.* 4. Expressissime docet ex Ecclesiæ Sacramentis, solum Baptismum, & Pœnitentiam esse necessaria singulis hominibus. Pro Ecclesiæ autem gubernatione necessarium esse Sacramentum Ordinis (quod intelligi debet de necessitate medij nam de præcepto etiam est Eucharistia.) Reliqua autem non requiri simpliciter ad finem, sed ad commodius. Ergo excludit ab Eucharistia necessitatem finis. Istud argumentum valdè magnificat P. Bazquez, *disp*. 169. *cap*. 4. Et sanè valdè difficile est. Respondetur tamen concedendo totum: si sermo sit de necessitate in sensu principij effectivi suæ gratiæ. In hoc enim sensu Eucharistia non est necessaria pro prima gratia, nec simpliciter & insupplebiliter, sicut est Sacramentum Ordinis pro tota Ecclesia. Nec item per se licèt supplebiliter, sicut Baptismus, & Pœnitentia pro singulis. Non enim est per se, & ex se principium effectivum immediatum primæ gratiæ, licèt sit fontale, & radicale. Est tamen finis omnium signate modo iam explicato.

1092 Objicies 4. Illud Ioannis 6. *Nisi manducaveritis carnem filij hominis, & biberitis, &c.* Non probat necessitatem medij aut finis, sicut ly nisi probat in Baptismo, & Pœnitentia. Ergo nullum est fundamentum solidum ex Scriptura, ad probandam necessitatē medij aut finis. Anteced prob. 1. Quia ibi æquè loquitur de sanguine, ac de carne, & tamen sanguis est prohibitus laicis. 2. Quia omitti potest sæpè, etiamsi possit sumi. 3. Quia Augustinus, & alij PP. interpretantur textum de manducatione spirituali, id est per solam gratiā: & hanc Baptismus, ac quodlibet aliud Sacramentum confert. Ergo non loquitur de speciali Eucharistiæ manducatione.

1092 Respondetur distinguendo antecedens. Non probat necessitatem medij, aut finis ex solo cortice Verborum, permitto. Adiuncta interpretatione, & intelligentia Patrum, subdistinguo. Non probat eandem specificam necessitatem in omnibus, concedo; diversam, nego. In Baptismo enim, & Pœnitentia probat necessitatem per modum principij immediati effectivi. In Eucharistia verò per modum principij fontalis, & mediati cuiuscumque gratiæ (ita vt sicut omne ignitum, etiam factum à principijs diversis participatis ab igne, est fontaliter ab igne, ita omne vnitum Christo per gratiam, etiam dum est per Baptismum, & Pœnitentiam est fontaliter ab Eucharistia per virtutem derivatam ab illa.) Vel probat rationem finis instituti, & saltim signate summendi, modo explicato.

1093 Ex quo, meo videri, verus sensus illorum verborum: *Nisi manducaveritis, &c* hic est: *Nisi fueritis de Ordinatis & tendentibus, sive facultatem habentibus ad manducandum carnem filij hominis tanquam ad finem, non habebitis vitam in vobis.* In ipsa enim susceptione Baptismi, & positione intra Ecclesiam, imbibita est ordinatio, & tenditio ad Eucharistiam, tanquam initiatio ad consummationem: & caret illa, qui non tendit ad istam, & propter istam. Sic Eva dixit Genes 2. *De omni ligno Paradisi vescimur*, id est *facultatem habemus vescendi*. Qui autem intra Ecclesiam non est per Baptismum in re, hanc facultatem vescendi de Eucharistia non habet, nec propterea est in statu Ordinationis, & tenditionis ad eam.

1094 Ad probationes autem respondetur, & ad primam, tàm laicos, quàm Sacerdotes esse iuxta institutionem Christi, ordinatos, sive de ordine, & tenditione ad convivium corporis, & sanguinis Christi signate sumptum, exercite autem summendum absolutè à Sacerdotibus; à laicis autem conditionate, nempè si legitimè non impediantur. Ex quo patet ad secundam. Omitti enim sæpè, non est omitti semper. Omitti autē etiā si possit sumi, solum impedit rationem exercitam finis vt effectus, secus signatam, & essentialem finis vt causantis finaliter.

1095 Ad tertiū respondetur. In Eucharistia duplicem dari rationem causæ. Nempè causæ sive principij efficientis, & etiam causæ sive principij finalis. Ior-

tio.

tione efficientis, adhuc potest sumi dupliciter, nempè ut principium proximum, & immediatum, & hoc munus de per se solum exercet respectu augmenti gratiæ, ut remotum autem, & fontale exercet munus efficiendi, etiam primam gratiam, per virtutem suam derivatam ad Baptismum, & Pœnitentiam. Hæc præstat in via causæ efficientis. Cum autem sæpè, quæ dimanant ab uno tanquam à principio fontali, redeant, & ordinentur ad illud tanquam ad finem, ut explicuit Ioannes à S. Thoma, citatus in illo, 4. *art. 5 secundò id deducitur*, in via causæ finalis ipsa Eucharistia, ejusque sumptio, est propter quàm talis prima gratia instituta est, seque habet ad illam tenditivè, & ordinativè. In hoc ultimo sensu intelligendam existimo spiritualem manducationem à Patribus de necessitate medij allegatam; qui enim recipit per Baptismum primam gratiã, ab Eucharistia accipit eam fontaliter, tanquã à principio; ordinativeque, & tenditivè propter ipsam Eucharistiam. Sicut autem desiderium fide viva informatum propter anxietatem ad Eucharistiam, appellatur spiritualis communio, & manducatio à Tridentino, ita & hæc à Christo instituta destinatio tenditiva ad Eucharistiam, propter intraneatam ordinationem ad illam, est etiam quidam modus spiritualis manducationis; & propterea Eucharistia necessaria simpliciter necessitate finis signatè.

1096 Ex his sequitur 1. quãcumque primam gratiam insupplebiliter requisitam necessitate medij simpliciter ad salutem, esse effectum Eucharistiæ fontaliter, importareque in se ipsa quamdam analogiam specialem ad effectum Eucharistiæ specialissimum. Si enim hæc est gratia sanctificans prævè uniens animam cum Christo sibi verè sub speciebus incorporato, ita ut ipsa in Christo maneat, & Christus in ipsa, & tribuens speciale jus tàm ad vitam æternam, quàm ad corporis resurrectionem juxta illud, Ioannis 6. *Qui manducat hunc panem vivet in æternum, & ego resuscitabo eum in novissimo die*, ita prima gratia per Baptismum collata importat spiritualem incorporationem, & unionem cum Christo, Christique spiritualem inductionem, cum iure ad vitam æternam, corporisque resurrectionem. Per hæc manet explicata utraque Eucharistiæ necessitas, nempè & principij fontalis (atque per suum effectum effectivè ab illa derivatum, ob ejus quæ præcipuo & spirituali cibi effectu effiguratum, & exemplatum) & simul ratio finis ad quem tendit, & ordinatur prima gratia.

1097 Objicies tandem. Nullus finis intenditur, nec de eo est necessaria intentio aut Votum, nisi propter assecutionem realem ejus. Etenim si assecutio salutis necessaria non est, nec ejus desiderium erit necessarium. Ergo nec intentio aut votum de sumptione Eucharistiæ, si ipsa sumptio necessaria non est. Confirmatur, quia si esset necessaria signatè, & ut finis, maximè, ex Div. Thoma, quia reliqua Sacramenta ordinantur, & disponunt ad ipsam. Quod tamen falsum est in Extremaunctione quæ est post ipsam. In Matrimonio, quia æque benè, vel melius reciperetur sine ipsa. Respõdetur ad intentionẽ & votum (saltem ordinationis) ut sint necessariæ, sufficere assecutionem signatam ut iam dictum est, & exemplis probatum. Et confirmat desiderium ipsum sanitatis, quod in scientia certa hanc non esse assequendam, est necessarium pro applicatione medicamentorum, quæ tunc tendunt, non ad sanitatem exercitam, sed signatã. ¶ Ad confirmationem respondetur etiam illa Sacramenta esse instituta propter Eucharistiam tanquam speciale Sacramentum, & ob ejus specialissimum effectum ut finem. Ratio est, quia ut aliquid fiat propter aliquid ut tale, non est necesse, quod fiat propter illud acquirendum, sed sufficit quod fiat vel propter illum acquirendum, vel propter illud specialiter conservandum, recuperandum, ornandum, vel augendum. Patet in Beatitudine superna Patriæ, propter quam ut finem specialem dantur à Deo omnia alia superna, taliter quod merita & gratia sanctificans dentur propter illam acquirendam. Gaudium autem beatificum aliæque scientiæ, & virtutes, dotesque corporis gloriosi, dantur tanquam propter finem, propter illam complendam ornandam, & perficiendam. Sic Pœnitentia de peccato post Viaticum est pro gratia cibativa recuperanda. Confirmatio propter Eucharistiam tanquam panem bellicum contra inimicos spirituales, à milite Christiano magis roborato suscipiendum. Extremaunctio propter gratiam Eucharistiæ augendam, & tenacius in illa hora contra dæmonis tentationẽ defendendam, & fortè ut auxilia Viatici securiorem sortiantur effectum. Matrimonium autem gratiam unitivam præbens, faciensque ut fiant duo in carne una, quasi similariter gratiam cibativam incorporationis Sacramentalis repræsentans, & quasi augens. Sicut autem in celebri convivio plura præcedunt, & plura subsequuntur dissimiliaria convivio, specialissimè tamen pro ipso præventa, similiter dici debet de Sacramentis alijs, comparatis cum Eucharistia specialissimè sumpta ut convivio.

1098 Ex quibus 2. sequitur, quod Eucharistia tripliciter accipitur, 1. Ut instituta & præbenda præcisè, 2. Ut comesta, & recepta, 3. Præcisè ut finaliter comedenda & recipienda, 1. Modo, est necessaria ut medium remotum & fontale, 2. Modo, est principium immediatum, & effectivum, sed hoc pacto est necessaria ex solo præcepto, non autem ut medium, nec in re, nec in voto promissivo, quia ut principium immediatum effectivum, media receptione causans, non est institutum pro prima gratia, sed pro augmento.

1099 3. Modo, signatè & intentivè, atque tenditivè sumpta, est necessaria ut finis; & sic necessaria in voto implicito, & virtuali solius tenditionis, & ordinationis. Undè dũ sæpè diximus Eucharistiam esse necessariam necessitate medij in voto, intelligendum est de isto Voto implicito tenditionis, non de promissivo receptionis (quia ut recepta, solum est necessaria necessitate præcepti.) Dum item diximus alibi, eam causare primam gratiam per Sacramentum mortuorum ut substitutum, intelligendum est de substituto ipsius, ut principij remoti & fontalis, suplẽs non pro eo, quod Eucharistia factura erat (non enim ipsa erat factura per se primam gratiã, etiam si reciperetur) sed pro eo, ad quod Eucharistia habebat ius fontale ut alius faceret pro ea, sicut tutor pro pupillo. Vide in Arana in frag. à nu. 99.

1098 Maneat ergo conclusa necessitas simpliciter Eucharistiæ ut principij fontalis. Item ut finis omnium Sacramentorum & ratione sumptionis specialissimè sumptæ (signatè tamen) pro specialissima incorporatione Christi cum anima, & animæ cum Christo simpliciter requisita pro vita æterna modo iam explicato, & juxta præsentem Sacramentorum institutionem juxta quam Baptismalis ablutio, & vestis nuptialis ex Pœnitentia, omnia hæc, & alia plurima, pro convivio ut tali digne celebrando instituta sunt. Ex quibus sequitur, 3. quod si comparatio fiat inter exercitam susceptionem Baptismi cum exercita manducatione, ille necessarior est ad salutem. Si verò cum institutione Eucharistiæ in fontale principium, & in finem signatè sumptum, ista simpliciter necessarior. Et hæc de digressione ad Eucharistiã, & de tota materia de Fide.

FINIS.

QVÆ,

QVÆSTIONVM; ET ARTICVLORVM INDEX

NVMERVS DENOTAT MARGINALEM.

§. 2.

RERVM IN HOC TRACTATV NOTABILIVM ALPHABETICVS, ET ACCVRATISSIMVS INDEX.

NVMERVS DENOTAT MARGINALEM.

A

Actus.

Adoratio.

Adquisitio.

Affectio.

Affectus.

Amphibologia.

Amor.

Approbatio.

Apparitio.

Appetitus.

Arausicanum.

Articulus.

Con

G

H

Ha-

Obie-

O

P

Sig.

F I N I S.

TRACTATVS DE SACROSANCTO INCARNATIONIS MYSTERIO.

PER REVERENDISSIMVM P. M. Fr. Raymundum Lumbier, Nauarrum, Sangosanũ, in Vniversitate Cæsaraugustana Philosophiæ Magistrum, Sacræ Theologiæ Doctorem, eiusdem Primarium Professorem, Archiepiscopatus ipsius Synodalem Examinatorem, Concionatorem Regium, & Carmelitanæ Familiæ semèl, & iterùm Aragoniæ Provinciæ Priorem Provincialem.

CVM DVPLICI INDICE, ALTERVM Quæstionum, alterum rerum, & similitudinum.

CVM LICENTIA:

Cæsar-augustæ, Typis AVGVSTINI VERGES. Anno 1672.

EXCELLENTISSIMO DOMINO D. MELCHIORI DE NAVARRA, & Rocafull. Alcantarensis Ordinis Equiti, Principi de Massa, Duci de la Palata, Domino de la Torrecilla, apud Salmanticenses Maioris Ovetensis Collegij stemmatè insignito, in Regia Aragonum Audientia, Generalis Gubernationis Assessori, Regiam Cancellariam Regni Neapolitani Regenti, Collaterali Consiliario, in Supremo Italiæ Senatu Fisci postea Patrono, ac tandem Sacri, & Supremi Aragonum Consilij, summo Vice-Cancellario, & Præsidi, & Reginæ Regentis pro Vniverso Regimine ab intimis Consilijs.

RODIT in Vulgus, & sanè fœlicibus auspicijs, amplissimo, atque illustrissimo tuo nixus Patrocinio lucem dum videt, princeps hic nostrarum lucubrationum fœtus, Excellentissimè, & literatissimè Princeps. Et quidem si licet à summis, praclaram facere coniecturam, quantam sibi à Nobilissimo, Sapientissimo, Munificentissimoquè Patrono non auguretur comparandam fœlicitatem? Deriuatur, in oblati muneris splendorem, gloriosa Mæcenatis à Maioribus parta claritudo. At Te quis in Hispaniæ Cœlo clarioribus irradiat splendoribus? Hinc Serenissimis Navarræ Regibus, præcipuum tuum NAVARRA. Cognomen, per magnum illius Regni Mariscallum, Marchionemque de Cabrega (quibus hæreditario iure successisti) acceptum, augustissima sanguinis communione devincit. Et indè præclarissima ROCAFVLL nomenclatura, immortalibus maximorum Heroum, Legatorum, Principum, Imperatorumque gestis scribit Hæredem. Iam verò quæ MONCADA audis, ab excellentissima Familia, summis Hispaniæ Magnatibus, Regia cognatione, alijsque augustissimis laudibus inclyta, quantam, ac qualem ebibis lucem, in aliorum splendorem largiter & fœliciter effundendam? Sed neque minùs Sapientiæ, quam Naturæ debes. Elegit illa Te ab incunabulis dulcissimum in Alumnum, excoluit Adolescentem ingenuis optimisque omnis generis Disciplinis, illico vero Scientissimum iam Magistrum præfecit Te Cathedris, præfecit Consilijs, concepta vt Sapientiæ fluenta in omnium animos, cōmuni bono derivares. Loquantur Cæsar-Augustana, & Salmantinæ Ex edræ, loquatur Aragonia, loquatur Italia, loquatur tandem vniversa Hispania, vbique enim talem Te exhibuisti, & num etiam exhibes, lateat vt neminem nisi ignarissimum divinæ tuæ litteraturæ splendor, & Magnitudo. Tandem Munificentiam tuam (cætera argumenta prætereo) vnus ipse expertus sanè sum beneficentissimam. Diuertisti ad me Horpes olim humanissimus. Carmelitanam, Familiam vbique terrarum beneficijs foves, & illustras; hoc D. Iosephi Collegium, tuum, vt esset, impetrata vt erigi posset, ab illustrissimo Archiepiscopo facultate; erogata bona eleemosynarum summa: donatis prætere a quibus maximè decoratur elegantissimis Romanis tabulis, milleque nominibus effecisti. Tandem nobilissimam Cæsar-augustanam Academiam, in qua ipse Primarij Teologiæ Professoris partes sustineo, novo Magistris, à Catholica Hispaniarum Regina, Mineralis impetrato auctuario, Matrem olim tuam suavissimam illustri liberalitatis, & gratitudinis edito testimonio, arctius, suaviusq; Tibi devinxisti. Quare hoc qualecumque officiosum munus devotissima voluntate consecratum, vt Authorem hactenùs, grata sic (spero fidentissimè) benevolentia complectaris. Aeternum viue Tibi, Nobis, Hispaniæ atque adeo Orbi.

Excellentissimæ tuæ Dominationis.

Humillibus in Christo servus.

Fr. Raymundus Lumbier.

LICENTIA ORDINIS.

HARVM ſerie litterarum Licentiam impartimur R.A.P.M. Fr. Raymundo Lumbier, noſtræ Provinciæ Aragoniæ Profeſſo Sacerdoti,& eiuſdem Exprovintiali, Examinatori Synodali, Qualificatori Sancti Officij, & Primario Profeſſori Theologiæ in Vniverſitate Cæſar-Auguſtana, vt poſsit typis dare Librum inſcriptum: *Tractatus Theologici de Deo Vno, Trino, & Incarnato*, prævijs tamen approbationibus Reverendorum Magiſtrorum Dionyſij Blaſco, & Alberti Sos, quorum examini committimus, & ſervatis aliàs ſervandis. Horum fide,&c. Dat. Romæ. 15. Novembris 1662.

Fr. Hieronymus Ari, Generalis Carmelitarum.

Fr. Sebaſtianus Fantonus Caſtrucius, Provintialis Hiberniæ, & Secretarius Ordinis.

APPROBATIO ORDINIS.

TRactatum hunc à nobis, iuſſu Reverendiſsimi Patris N. Generalis reviſſum Nos infraſcripti Doctores digniſsimum, qui typis mandetur, iudicamus in Carmelo Cæſar-Auguſtano, die 26. May anno Domini 1672.

Fr. Dionyſius Blaſco, Sacræ Theologiæ Doctor, Primarius Hoſcenſis Vniverſitats Cathedrarius Sancti Offic. à Qualificatoribus.

M.Fr. Albertus Sos, Sacræ Theologiæ Doctor Cæſar-Auguſtanus.

R.P.

R. P. IOSEPHI ANDRES E SOCIETATE IESV, SACRÆ THEOLOGIÆ *in Cæsar-Augustano Collegio Professoris Primarij, & rerum fidei Censoris, de hoc Opere Iudicium.*

EX Præscripto D. D. Lazari Romeo in Cæsar Augustana Diœcesi Vicarij Generalis, modò relegi, quem ex studiosi animi imperijs antelegeram, *Tractatum de Magno Incarnationis Mysterio*, à magno etiam Auctore elaboratum; vt nec Mysterij sublimitatem, nec Interpretis Magnitudinem deheerares: vt (si liberet) Mysteriis mirum novum crederes, & circumduceres *Magni Mysterij, & Magni Auctoris* consortium. Hic est Reverendissimus P. M. Raymundus Lumbier, Carmeli decus, & ornamentum maximum, quem Aragonum Provincia semel Antistitem suum, omnium suffragijs renuntiarat; vt omnium Parentem revereretur eum, qui sese tùm litteris, cùm Religione dignissimum Ex ea filium eius probaverat: vtque religiosissima, & consultissima Provincia primi non credere ut facti pœnituisse, iterum Votis potius, quam suffragijs imperium tantis imposuit humeris, qui nec Primariæ Cathedræ in Cæsar-augustano Lycæo, nec gravissimorum Sacratioris Consilij negotiorum mole, geminaris oneribus cedere crederentur.

Superstitiosa, falsque in commentis non delira, sed ingeniosa Antiquitas *sub Pueri specie finxit Amorem*, cuius obvelavit lumina, & armavit dexteram, vt Sagittarius esset Animus, non oculus: nec vulneris à cæca sagitta infligendi certitudo, mentis existimaretur vis, sed pondus voluntatis. Hic Amor meus (ne mihi impostura faciat, vt de Nilleno olim loquebatur Photius) ex oculis suis male obductum abijcit velamen, vt sagittas tanti Auctoris patientiam vulneraturas, Mens intorqueat, non eiaculetur Voluntas. Hæc internis satis sibi interim faciat ardoribus, exultetque impatiens inter viscera, dum semèl Mens hic quasi intrusa, & alienæ Iurisdictionis ambitiosa conceptus loquitur, non affectus. Vix ergo ingeniosum hoc opus, vt iterum in publico Cæsar-augustano Lycæo avidi Alumni è suggestu exciperent, accuratè expolierat, & eruditè auxerat, exarsit animus tantæ rei sollicitare splendorem, ne (vt de nimia verebar humilitate) nostram Posteri execrarentur socordiam. Hic strictæ tu illum observantiæ antiqua Iura examinans, amicitiæ Leges, & venerationis debita haud præteregressum iri duxeram, si de illius male mererer humilitate, dùm superbus ego ad publicam tanti operis commendationem stimularem. Audijt me sæpius inter domesticos suos parietes cohortantem: Vidi illum mea, aliorumque studiosorum consilia ægrè ferentem, & amicitiæ nescio quod crimen obiurgantem; ita vt dicere ausim, semèl, tantum Virum iracundia efferbuisse, cum humilitati modus, & lex præfigeretur. Verùm vt huic cederet, suis obedivit existimans fore, vt obedientia humilitatis dispendia repararet, & meritorum stipendium susciperet, nec in hac rerum serie mei, suorumque tanto viro famulantium meminimi importuna, qui vt reluctantem cogeremus, gavisi sumus, non servijsse, sed imperasse. *In manibus* (loquebatur olim Iob 36.) *abscondit Lucem & præcepit ei, vt rursus adveniat.* Amœnissima Lucis Facies vnatiæ conditionis licentia in publicum ambit prodire: cuiusvis carceris, aut ergastuli impatiens crepabit, vt erumpat. Sub ipsa Nativitatis auspicia vix è divinæ Omnipotentiæ emicuerat manibus, toto est diffusa terrarum Orbe, nec vna, aut altera contenta Vniversi plaga probavit se Solis filiam, quæ vel infans in paternam præproperè venerat hæreditatem. *Abscondit*, inquit Iobus, aliquando Deus *in manibus Lucem*, aliquando solvit, vtque iterum revocetur ad carcerem, præceptu imponit: adeò grave & acerbum cadit Luci cohibendi splendoris imperium; adeò ingrata venit nativæ temperandæ licentiæ obedientia; vt vna præcepti vis, & coercère possit lucem, & illius ardorem moderari. Huius ingeniosi operis festivissima oculis nostris lux dissimillimæ originis, & non vulgaris conditionis est: præceptis enim, & quod rarius est, suorum indiget imperijs, vt luceat, quæ sibi, vtpotè religiosæ solitudinem imperat, & recessus humilis studiosissima eo sibi lucidior, & speciosior creditur, quo occultior.

Hinc crederem gravem nostram à posteris vindicatam iniuriam, quam sæcula præsentia subirent, si tanti viri opus omnibus numeris absolutum tenebris obscurari criminosè pateremur. Vel ipsa emortua pretiosa Metalla, ingenita nescio, qua ambitione è tenebricosis terræ visceribus amant exhumari. Gemmæ ipsæ, quæ in penitissimis, sive Marium, sive Montium secessibus sordescebant, in Regum diademato capite de sibi debita sorte gratulantur; ipse etiam syderum supremus Rex ingratè & iniquè è nostris oculis festinaret in occasum, ni occasum crederet esse, ad alterum vicinum orbem, Ortum: ergo omnium erat ingeniosum hoc Opus, quod ex ingenita conditione delitescebat, ad lucem, vel invitum vocare, & ex religiosis, quibus quiescebat, tenebris ad publicum vindicare splendorem. Illud in primis principem venerat oni locum sibi vendicare visum est, quod tot, tantisque Auctor noster & regiminis, & Cathedræ, Sacrarumque concionum è sanctioribus nostræ Hispaniæ suggestibus non semèl, aut iterum occupationibus distentus, vnam huic vni invigilans operi, gravem hanc & ingeniosam, ac Sanctorum Patrum eruditione spectabilem molem construxerit. Astrorum enim Princeps ita de quotidiana lucis suæ in Orbem diffusione sollicitus creditur, vt in omnium rerum propagine, & totius naturæ multiplicatione, muneris negligens, aut tantæ Monarchiæ oblivious esse videatur. Eviscerces etiam interim, & quasi emedulles necesse est Opus hoc; ampla tibi, sed non pœnitenda admirationis seges obveniet. In brevi volumine numerosam perfectionum multitudinem inspicies; brevitati par claritas: Profunditas non exhaurienda: Eruditio, ac rerum infinitis propè Mæandris circumvolutarum extricatio singularis: quæstionum varietas, quarum nodos obiter ingeniosè dissolvit, adeò compendiosè diffusa; vt nihil in sacris immensæ Theologiæ arcani, reconditum vereremur, quod hìc mira illustratione reseratum non sit.

Ægra quæque & difficilima, mentibus nostris hodieque in via, gratis, & non aspernandis similitudinibus, oculis nostris redduntur pervia. Verum vt vnico sensum meum aperiam Verbo: *THEOLOGICA ENCYCLOPOEDIA EST.* Cur ergo tantarum rerum & perfectionum multitudo, omnium sibi meritura admirationem, aut iacet in pulvere, aut male quiescit in tenebris? Ergo videat lucem Theologicum hoc Opus; vt Orbis Vniversitas Cæsar-augustano non invideat Lycæo, ac omnium iure optimo revereatur Magistrum, à quo sententiarum (quarum non nisi consultissimè causam agit, & sumit patrocinium) speciositas, Robur accipit; alienæ etiam de singulari sibi mutuato splendore, & maiestate glorientur, ita vt & exteræ, Approbationis debitum; domesticè verò maioris excellentiæ, & lucis merita profiteantur. Denique nihil est in opere hoc ingenioso, quod Religionem, aut pios possit mores lædere: quare dignissimum censeo publica luce ad publicam omnium vtilitatem, & tanti Auctoris gloriam. Salvo, &c. Cæsar-Augustæ in nostro Societatis Iesu Collegio, die 15. Aprilis anni 1672.

Iosephus Andres.

IMPRIMATVR.

D.D. Lazarus Romeo Offic. & Reg. Vic. Gñl.

R. P. Fr. FRANCISCI GOMEZ, EX ORDINE SERAPHICO DIVI Francisci, Sacræ Theologiæ in Collegio Cæsar-Augustano D. Didaci professoris Primarij.

APPROBATIO.

Perillustris D.D. Gregorius Xulve, Regiam Aragoniæ, Regens Cancellariam, meo cõmendat examini Tractatum de tã de Magno Incarnationis Mysterio, apprimè *Elucidatum* à Sapientissimo, ac Reuerend. P.M.Fr.Raymundo Lumbier in Cæsar-Augustana Academia Sacræ Theologiæ Professore Primario, fidei rerum æquissimo Censore, iure Concionatore Regio, Carmelitanæ Obseruantiç secundò Prouinciali dignissimo. Authoris nomen expressit Iam Radium, iam Solem, iam Vniuersæ doctrinæ effigiaui Prodigium. Quis ergo poterit esse Censor, cuius nec dignus, & si exambiens, Laudator? Et quis operi supra stuporem subtili, pro iudicio, non dabit encomia? Meliora mihi discendi Cupido, illud iam olim parauerat, & nouus semper Lector, noua, & fere extarica voluptate deuoluo. Omnia mentem rapiunt, quia omnia plenissimè Mira. Sed quis tam Magni Magistri crederet istud opus, si quid in eo non sublime videret? Si quid non inspiceret mirum? Fausta sorte fuit ad maxima natus; ideò in omnibus summus, ideò in ipso non riuuli, sed sapientiæ pelagus, nec vtcumque pelagus, sed vndequaque Solaris. Id sanè in hoc opere magnum, quod eius pœnè immensa profunditas, Solis in vertice exardet, Lucis plenitudine cingitur: vbique subtilitas, sed vbique resplendens; quo magis eleuata, fulgentior: ergo Sol noster Author. Et cur ei minor gloria irroganda, cùm solus omnibus reserat, hactenùs occlusa Doctoribus? Hic eius ingenij proprius, & notissimus triumphus, hæc victoria Doctori decantata Mariano, (*Ioann. Pitseus de reb. Anglicis pag. 391.*) (Nihil tàm occultum, nihil tàm abstrusum, quod perspicax eius ingenium non penetrauerit, & è tenebris eruerit, nihil denique tàm nodosum, quod ille, quasi quidam Oedipus non dissoluerit.) Neque his finiuntur eximia. Calamum ita laxat & frenat, vt nec multis det pauca cùm morosius, nec paucis non multa, dùm breuior: parum hoc. Sacrum ad Incarnationis flumen, integrum vocat Theologiæ mare, & quin exeat à flumine, totum porrigit pelagus. Quid vltra, si iam in flumine mare? Nondum quiescit Calami ingeniosa dexteritas. Ita graditur, vt tot videatur Orthodoxa firmare, quot exarat subtilia, tot dogmata expendere, quot asserta præfigit. Ita denique currit, vt nullum expresso nomine lędat, nec arte figurata perstringat. Fœlix præ plurimis Calamus, qui cum totus sis igneus, totus fistis in luce. Scribis Sacrata Magnus, ideò stylo Gregorij: (*D. Gregor. Nazian. Oration. coram 150. Episc.*) (Non enim Aduersarios contumelijs, & conuicijs incessimus, quemadmodum plerique faciunt, rationum & argumentorum infirmitatem, maledictis interdum contegentes.) Hęc de se Theologus summus, nec in nostro minora. Nulla non verè maxima, hoc in volumine copulauit: Opus est, quo nec vidi præstantius, neque spero futurum. Opus est Carmelitici *Raymundi*. Maius ne expectes elogium, vbi exuberant laudanda. Prodeat igitur ocyssimè, & vt irradiet Luminibus, & vt fœlicitet Orbem. Subscripsi Cęsar-Augustæ in Collegio S. Didaci, Die 18. mensis Aprilis anni 1672.

Fr. Franciscus Gomez.

IMPRIMATVR.

V. Gregorius Xulve Reg. Cancellariæ.

ILLVSTRISSIMO DOCTOR RAYMVNDO LVMBIER.

VNIVERSITAS PRIMARIO INTERPRETI IESV, S. QVÆSITIONIS Qualificatori, Aragoniæ Provinciali, &c.

IOANNES BARBIANVS SOCIETATI IESV, PRIMARIVS ACADEMIAE Salmanticensis Cathedrarius Nestoris annos.

Peruenit tandem ad manus P.G. de Henao pretiosum oppido munus liber, seu *Tractatus tui de Magno Incarnationis Mysterio*: quem ego, vt operis argumentum, quo vt nullum sublimius, nec mihi charius vllum: vt te Authorem, quem omnium ornamentorum encyclopediaornatissimum, & (quod intersim caput est.) non modò Primarium Academiæ Professorem, verùm etiam primæ, ac summæ notæ Theologum, & à multis retro annis inaudieram, & cum illac pertransiui, omnium consensione perdidici: qua etiam per moras te insalutatum præterire non sustinui, vt tanti viri speciem proprijs ipse oculis haurirem, altiusque menti defigerem: Vt inquam, libri argumentum, & Authorem comperi, non vno *actutum* desiderio exarsi, cũ videlicet exploradi, an opus famæ consentiret tantũq; nomen impleret. Tùm etiam perscrutãdi, si qua fortè rebus nostris consentanea in nouam lucem protulisses. Ergo vi potiùs, quam prece ol tentum, primò quidem raptimque, carptimque delibare, dein accuratius intueri, donec legendi dulcedine inescatus, non

priùs

prius ab incœpto temperare potui, quam funditus totum à carcere ad metam, nec verò leni cursu, peragraui: atque id noua sensim auiditate succrescente reiterandi operam accuratiori studio, & omnia impensius perlustrandi.

Scilicet proprio vsu comparaui non te modò famam implere, sed ex longo interuallo superare; et iam, quos dixi eius Præconibus iustè possim occinere, *non propter vestram loquelam credimus, sed ipse vidi quia hic est verè* Theologus profundissimus, Scholasticus subtilissimus, absolutissimus Interpres, aut vno verbo, Doctor Illustrissimus: *ipse proceres verum esse sermonem, quem audieueram, & quod me*dia *pars mihi nuntiata non fuerat: maior que sit Sapientia eius, quam rumor quem audiui.* Tanta molis fuit tuam illam condere *tractationem*, paruæ quidem molis, sed immensæ operositatis & consummati opus Magisterij, Opus inquam, collecta tenens, quæ rarò vel dispersa inueniuntur: consociari autem, propè miraculum est. Stylum aio, Scholæ in paucis accommodatum, neque tamen incomptum, aut neglectum: vocum atque terminorum vsurpationem natiuam & ingenitam, rerumque notionibus exprimendis maximè propriam & formalem: verè summam, & vix mortalibus concessam claritatem simul, atque breuitatem obscuriora quæque profundiùs intueri, nouisque similitudinibus, ac exemplis per æque acutis & ad rem ipsam natis, magis atque magis collustrare: nitram in metaphysicis subtilitatem, exquisitam in dogmaticis eruditionem, communiora tractare singularius, nouas proferre rerum atque sententiarum vbertates absque vllius nouitatis labe, absque vllius periculi suspitione: neminem curius exercere, vi potiùs argumentorum, & constanti moderatione, Aduersarios confutare. non crambem recoctam obtrudere, non extra thesim vagari, nihil abiectum inane, redundans ingerere: ordinarissimam docendi methodum insistere, omnia suis modò librata ponderibus, suisque modò numeris absoluta in tempore, ac loco producere: Ex hisce omnibus efflorescentem exactissimi Magisterij formam exhaurire, atque breuis & claræ, subtilis, ac eruditæ, veteris, ac nouæ, grauis & neruosæ, Scholasticæ, dogmaticæ, sanè, vtilis, solidæ, temperatæ, numerosæ tandem, æquabilisque doctrinæ inæstimabilem quandam preciositatem, & mirificam veluti harmoniam, atque concentum informare.

Hæc sunt Lumbieri Decora, quæ cum omnia complecti, propè, vtaiebam, miraculum sit; omnia tamen (vt alia non pauca, neque enim panegyrim texo, eisdem gemina prætereeam) vsque ad miraculum, complexus est *Tractatus* ille tuus verè aureus totus, & verè totus æternitati conditus, ævisque omnibus ferendis natus. Eum igitur non tibi modò tuisque, sed omnibus impensè gratulor Sapientibus; omnes enim illius diuitijs augeri possunt; & porrò etiam non modicè augendos haud vana fide præsentio. Tu vide sis, ne alias lucubrationes tuas *sub modio condutas* velis, ac non magis *super candelabrum positas, vt luceant omnibus qui in Orbe sunt.* Vide inquam ne illa *conditio* repugnet Euangelio. Interim verò plura iam editæ exemplaria ad grauissimum hoc tuum Collegium nulla mora transmitte, queis Academia nostra statim valeat fortunari.

Venio ad quam dixi secundam nostri illius *desiderij*, causam vt nimirum cernerem, si quę fortè nostrarum propositionum tuo etiam suffragio leuaretur. Nam licèt omnes, trecentorum & amplius Theologorum subscriptionibus muniantur: alijsque validissimis circonvaleantur, tu authoritatis, tum rationis fulcimentis, sunt tamen, quineque his omnibus contenti, censuras adhuc, flamasque fulminaque intentare audeant: quibus equidem in officio continendis nihil potentius esset, quam si te modò eius famæ Doctorem (Quem nec ipsi Agonothetam recusare possent, nisi ea ipsa, tanti Nominis recusatione videri vellent plenissimè conuicti) partibus nostris accedere, suis verò cernerent aduersari. Ergo hic etiam voti me compotem ex parte video, qua nimirum tueor Animam Christi te ipsa Deum videre increatá cognitione. Hanc enim propositionem *nullam mereri Theologicam censuram*, ea Patrum & Conciliorum, quosque damnant errorum, atque Sectarum comprehensione, ea rationum, atque responsionum subtilitate conuincis, vt aliàs quidem alios, hìc verò te te ipsum superasse videatis. Multis ergo nominibus huius Epistolæ officium tibi persoluere debui; cuius itidem, ne prolixitate deferatur, intuitu, tandem num illam absoluo. Tam tu equi bonique consulas; nec latine scriptam mirari iubeat; minùs enim latinè, quam Hispane Barbarus sum; placuit verò minùs inconditè, atque impolitè, vel in familiari Epistola delibare tantæ maiestatis argumentum. Salmanticæ, sexto Kal. Mart. Anni 1672.

REVERENDISSIMO P. M. F. RAYMVNDO LVMBIER.

THOMAS MVNIESA SOCIETATIS IESV, SACRÆ THEOLOGIÆ Lector in Collegio Barchinonensi, & Sanctæ Inquisitionis Qualificator.

ASSEqui verbis haud potero, quantam animi voluptatem attulerint transmissæ nuper ad me dignatione, qua soles maxima, recentes, eque doctissimæ de Incarnato Verbo Dissertationes: quas luci tandem aliquando publicæ consecras, vt quam in se lucem ab ingenij, & nominis tui splendore sortitæ sunt; legentium oculis, mentibusque iam possint emolumento longè maximo Theologicæ facultatis, affundere. Et quidem post habitam tibi pro munere iucundissimo quam humilimè gratiam; iure emerserunt, & ex habito mihi honore transmissi è prælo ipso voluminis, congratulatio, & ex optatissima eiusdem operis editione voluptas. Dolebam enim acriter, adeò missam tuis lucubrationibus sortem obtigisse, vt sub angusti vnius, quantumvis Augusti, Gymnasij vmbra contentas, prodire numquam eas in vniuersaliorem Solis claritudinem, nubes illa tuæ modestiæ pateretur. Hunc animi sensum, non tam ille, quo me rapi sentio in ingenij tui admirationem ebibitus cum disciplinis Theologicis amor, quàm solidè iacta Doctrinæ sublimitas, tantoque ex semine nascitura seges, indidere. Theologiam subij, Te Magistro, Discipulus, totoque quadrienio, eo nomine fœlix, excolui: Doctrinæ iuxta, atque benevolentiæ tuæ, qua discipulum perhumaniter honorabas, eousque adhærens, vt à Seculo in Sacram Iesu Societatem desuper evocatus, ne boni quidquam Magistro optimo non deberem, non nisi tuo primum inito maturissimo consilio à Te divelli potuerim. Sed redeo ad præsens tuum quod studiosè evolui de Incarnatione volumen: & ne me prætereat data opportunitas hanc meam obtestationem, primo huic quem lucidas mentis tuę Partui agnatam, simul vt æternum perstet, evulgandi; fatebor ingenue, in quale quale grati pectoris specimen, quidquid mea tenuitas in Scho-

las-

lastico Pulvere nacta est, primis in hunc, & alios Theologiæ Tractatus tui calami lineamentis acceptum, referri debere: Iam vero secundis, postremisque doctissimæ tuæ dexteræ curis, adeo numeris omnibus absolutum est opus, vt accuratiùs aliquanto perpensis vtro citroque Scholarum Sententijs, tuto possint ingenia è penna tua, vel in diuersa volatum erigere. Vno cunctationis ita diuturnæ nomine nonnullam Orbi literario fecisse mihi videris iniuriam: cæterum & huius, si liceat dicere, noxæ, ipsa tui animi ad omnia facti magnitudo, & ingenij ad quæque prompti fœlicitas rea est. Attamen patent omnibus, maiorem singulis, tantarum turbæ rerum immiscent tuæ Te dotes, vt animos mihi certè nunc efecerint, vnum aliquid, qua maxima, & amoris, & animi contentione potuerim, obsecrandi: Quin potiùs, dù recens editio obsecrationi meæ viam satis aperuit; grati Discipuli nec partes, nec ipsum nomen implevero, ni Te semel, atq; iterú solito nunc obnixiùs orarem, Reverendissimæ Pater; nolles, quando fœliciter incepisti, reliquas in reliquam Theologiam Commentationes, è quibus tantum in omnes commodi, tantum in Academiam splendoris, tantum in Tui vel inuiti celebritatem existimationis effluxit; nolles, inquam, eas diuturnioribus scriniorum vmbris obuoluere. Si Hildebertum, vt opinor, ipse legeris: *Scientia distributa suscipit incrementum, & avarum dedignatur possessorem: nisi publicetur, elabitur*; eo ne Te ducat modestiæ ratio, vt Tecum de ipsa vt intempestiuè reluctanti, Sapientia conqueratur. Longum annorum spatium, quod desiderabat olim in Doctissimo quoque Theophrastus, mortalitati nostræ, conditionis ipsius nostræ thenor inhibuit. Quapropter ego, cum præ maxima amoris, & obseruantiæ vi, longissimam Tibi exoptem annorum seriem, idque ab vna tuorum Operum laude apud Sapientem posteritatem perennatura, Sperari vtcumq; posse cú videam finem precandi non faciam, Magister optimè, quin exorem, reliquas Theologiæ Partes vlteriori non desinas Illustrare voluminum editione: vt è calamo tuo in nobis saltèm, qui reliquum huius Partis nobilissimæ corpus auidè expetimus, incrementa suscipiat Theologia tua: & Carmelus tuus, cuius in Vertice fœliciter emines, ad Essenos suos, siue Elianos, legis olim peritissimos, atque obseruantissimos, ad Nazianzenos, Chrisostomos, Cyrilos, Damascenos, ad Bacomos, Vbaldenses, Guidones, Beuxamios, aliaque Sapientiæ eximia Capita, quibus post Eliam & Eliseum clarissimos Institutores, floruisse antiquitus gloriabatur; iugi, perennique Protectricis Deiparæ beneficio, Lumberios, siue Raymundos iure nunc merito adnumerare, non sine magna nostri Sæculi commendatione, possit. Vt dicere nobis hac mente liceat: non exiccatus est Vertex Carmeli: quin potiùs, vel ab ascendentis olim Nubeculæ imbre irriguus, vel à Signato iam iam adumbratæ Virginis Fonte, singulari, Nomenclaturæ, Originis, atque Tutelæ prærogatiua, in Partenicum evirescens Paradisum, amœnissimam præsefert vbertatem: Verè Mons pinguis postquam benignissimo Mariani Cœli stillicidio pinguescunt speciosa Deserti, & conuallium ad instar, exultatione colles accinguntur: Mons, in quo beneplacitum est Deo habitare, non secùs, atque in excultissimo Viridiario: quò planè potuit mutuatis ab sponso blandissimis Canticorum Verbis, Sponsa Mater & Virgo, Carmeli Cultrix, & Custos solertissima, Dilectum in asse suum vicissim adlocuta: veni in Hortum meum. Eius emissiones Paradisus: quando inter eximios illos, quos emittebat primitus Ecclesiæ Precursores in Ioanne Essenorum Choripphæo: mox Propagatores in Apostolis, eorumque Coæuis, ac Socijs Carmelitanis: strenuos postmodú Propugnatores in Elpidio, Anastasio Persa, Girardo, Angelo, & huius roboris Heroum Christique Pugilum myriadibus: vsque adeò & Pastores Summos in Thelesphoro, Dionisio, Sylverio, & Sanctissimis alijs Petri successoribus: vt sacrarum Seminaria Virginum in Euphrasia, Febronia, Leocadia, Tersia, Magdalena Pazzensi, cum propé innumeris Angelicæ Castimoniæ Lilijs, prætermittam; nouos in Senecta vberi progerminat Filios, primæui sui Decoris hæredes & hæreditario veluti iure Patriæ æmulos laudis & Gloriæ: qui Ecclesiam, Maiorum suorum studio, regimine, sudóre, sanguine, omnique deseminandæ Fidei, ac Religionis ministerio adultam & propagatam; nostris quoque temporibus vbique Gentium è Suggestibus etiam Regijs, è Cathedris, etiam Primarijs, opere & sermone, voce & scripto, linguæ, calamique floribus, & fructibus exornant & locupletant. Quod in hoc vniuersim argumentum, è prædiuitè bonorum Annalium penu depromi facilè posset, iusti potiùs volumenis, quam Epistolæ negotium est. Quod de Te speciatim, ad hæc Ordini tuo Prophetico, Apostolico, & Mariano communia decoramenta subnecti par erat; aut certè Tibi, Pater Reuerendissime; sed alijs modestiæ causa; nec à me quidem toto tuo, sed calamo liberiori, vel prorsus alieno scribi, integrum magis fuerit & optabilius. Vale iam, Teque bono nostro fortunet Deus, diuque servet incolumen ad votum meum. Barchinonæ, Kal. Ianuari anno 1672.

Reverendissimæ Paternitatis tuæ.

Addictissimus Discipulus, & in Christo servus.

Thomas Muniessa Societatis Iesu.

LECTORI.

PAucis te volo, benigne Lector, dicturus tibi breui Scriptionis meæ causam, & totius operis rationem. Fauentem autem accommoda, neque illico, me non audito, damnes nouam nostram, in tam feraci doctissimarum Lucubrationum sæculo, scriptionem. Reddidit Orbi Superiori memoria, atque etiam nostra illustrium fœcundissima Parens Virorum, Aragonia Carmelitana Prouincia, atque adeò Cæsar-Augustanus Conuentus, præstantissimos Heroas, Religionis & Sapientiæ lumina, Theologiæ Proceres, diuini Verbi sanctissimos Præcones, Reuerendissimos Patres (cæteros vt nó meminerim) M. Fr. Michaelem Ripol bis dignissimum Prouincialem, Fidei Censorem, Synodalem Examinatorem, & in Cæsar-Augustana Academia Primarium Theologiæ Emeritum Professorem? M. Fr. Martinum Ximenez de

Em-

Embun, Concionatorem Egregium, Sacrarum Literarum Interpretem, Vespertinæ deindè Cathedræ, Primariæ tandem electum Moderatorem; M. Fr. Dionysium Iubero, Caroli Cæsaris à Concionibus, Fidei Censorem, Theologiæ Professorem, & Cathedr. rium, ad Sacras demum Ecclesiæ Bazensis infulas evectum; M. Fr. Franciscum Lucca, qui Philosophiam bis primum, in hac Vniuersitate, Metaphysicam deindè docuit; in Oscensi vero antiquissima Academia M. Fr. Stephanum Tous, M. Fr. Angelum Palacio, quem iterum M. Palacin. Primum positiuæ Theologiæ, Scholasticæ alterum pro Vespertina Cathedra, tertium eiusdem Theologiæ gnarissimum Professorem; denique, ne Catalogum videar pertexere, M. Spiridionem Marin, Prouenza, Sancta Pau, plerosque alios, vtriusque Academiæ Duces, sui Sæculi lucem. Tàm præclara vero ornamenta, nobiles Religiosorum Heroum Animas, perennaturas æternum, lachrymabundus Carmelus, iniquissimo supra quam dici potest, abreptas sibi, dolet, fato. Siquidem (cum neque vnus eorum ad opera eximia prælo committenda viuens se contulerit: quæ res vna, vindicatos à mortalitate mortales reddit immortales) vix audiuntur magna illa Nomina (non sine lugenda Aragoniæ Prouinciæ iactura), quæ continuis excepta plausibus, exteras etiam gentes pervagata, æterno, debitoque; præconio celebrarentur; vt conueniat in illos tristissimum illud: *Periit memoria eorum cum Sonitu.* Id circo ex Domesticis per multi grauissimo dolore perculsi, Matrisque amplificandæ gloriæ studiosissimi, Me (omnium sanè minimum, neque vlla ratione ingenio, doctrina, cum Superioribus comparandum) cum per 29. annos in florentissima Cæsar-Augustana Academia (vbi Vespertinæ Cathedræ primum in capite Substitutus per tres; deindè Scoti Cathedræ Proprietarius per quatuor; mox per duos Sacrarum literarum præsumrandem Primariæ totos viginti, num etiam annos præsum) meliorem vitæ partem Thelogiam docen do posuisse, non sine fructu (vt interpretantur ipsi) viderent, factæ reficiendæ iacturæ nacto s occasionem rati; mirum quam molestissimis onerarint querelis, expostulatiooibus etiam, ne quos docendi munere tandiu fueram imitatus, in posterum vereeunda, & nescio an reprehendenda non scribendi pertinacia pergerem imitari. Sed Domesticis (mei, reique difficultatis probe conscius) sæpius impetitus, sæpissimè haud facile restiti. At vbi doctissimorum Exrernorum hominum (quos omninò reijcere re nefas esset) grauissimæ etiam, diuturnæque preces intercesserunt, patendum, animo licet reluctante, decreui. Et cum vt bonæ, afflictæque Matri (quod avebam ipse, nec audebam) lachrymas si omninò non abstergerem, aliqua tamen ratione dolorem temperarem, tum vt Externis, Domesticisque, morem gererem, calamum, vel inuitus arripui, & scribendi Prouinciam, nescio an meis impar occupationibus onus, suscepi. Atque hæc Scriptionis nostræ causa. An iusta, tuum erit, beneuole Lector, æquissima iudicij lance trutinare.

Venio ad operis rationem, vndè multò me breuius expediam. Quæstiones de Diuini Verbi Incarnatione, ne vnus plus æquo turgesceret, duplici tomo comprehendo. Hic primus dabit eas, quę vsque ad Christi Scientiam, in Scholis communiter agitari solent; reliquas vero, quæ singularem aliquam, & exquisitam doctrinam præseferent, cum omnium Quæstionum Epilogis, alter tomus, qui sequetur haud serus continebit. In primam Partem Quæstiones non paucas sub prælo habeo; si per occupationes licuerit, quæ Publicum Magistrum, Concionatorem, Fidei Censorem, Synodalē Examinatorem, Prouincialem etiam, aliæ ex alijs, atque molestissime impediunt, non modò, quæ in illam, sed quę in duas alteras Theologiæ partes desiderantur, typis excudendas, benè iuvante Deo, dabo. Quo circa si in hoc opere, alijsque consequuturis, quidquam occurrerit limatum minùs, aut minus perpolitum, habes quare Scholasticum Doctorem (me vero potissimum) cui magis in hoc genere indulgendum, benignus, & facilis excuses. Vale, & hoc nostro qualicumque labore, in tuam vtilitatem quamdiutissimè fruere.

INDEX QVAESTIONVM EX TRACTATV PRIMO. DE MYSTERIO ICARNATIONIS: DISTINCTIO PRIMA. DE INCARNATIONIS POSSIBILITATE.

QVæstio 1. de Possibilitate Incarnat. Art. 1. Catholica Sententia & argument. 1. à mutabilitate, à nu. 3. Art. 2. Vera solutio nu. 12. Art. 3. argum. 2. ab imperfectibilitate, num. 19. Art. 4. Illationes, nu. 28.

ttt

DISTINCTIO SECVNDA.

DE SATISFACTIONE.

DISTINCTIO TERTIA.

DE OFFENSA.

DIS-

141

DISTINCTIO QVARTA.

DE CAVSIS INCARNATIONIS.

EX TRACTATV SECVNDO.

DE PERFECTIONIBVS CHRISTI.

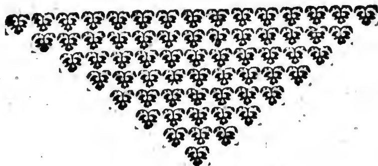
DISTINCTIO QVINTA.

DE GRATIA CHRISTI.

Quæſt.

DISTINCTIO SEXTA.

DE MVLTIPLICI SCIENTIA CHRISTI.

TRAC-

TRACTATVS DE MAGNO INCARNATIONIS MYSTERIO.

AD TERTIAM PARTEM DIVI THOMÆ.

A REV.mo P. M. Fr. RAYMVNDO LVMBIER, ANNO 1646. IN VNIVERsitate dictatus, & iterum anno 1668. parum immutatus.

1 SANCTVS Thomas 3. part. à quæst. 2. vsque ad 26. de Incarnatione disserit. Incarnatio autem dupliciter sumitur. Primò, efficientèr. Secundò, formalitèr. Incarnatio efficientèr est effectio, siue actio, qua effectiuè Verbum Diuinum in carne humana positum, & vnitum est. Incarnatio formalitèr est vnio ipsa Verbi cum humanitate, per quam Verbum formalitér, & in facto esse, incarnatum, humanatum, siue in humanitate carnea, positum est, & cum ipsa vnitum.

2 Finis huius Incarnationis in facto esse est Christus Dominus compositus ex humanitate, & Verbo; Deus, simùl, & homo: qui est scopus huius Tractatus. Sicut autem Mysterium Magnum, & Absconditum est, ita eius tractatio nobilissima, & difficillima est Mysterij difficultates, numero, & obscuritate prolixas, Deo fauente, hoc anno perstringemus, & declarabimus.

DISTINCTIO I.

DE INCARNATIONIS POSsibilitate.

QVÆSTIO I.

VTRVM INCARNATIO SIT POSSIBILIS.

ARTICVLVS I.

CATHOLICA SENTENTIA, ET ARGVMENTVM 1. à mutabilitate.

3 AFFIRMO cum omnibus Catholicis, contrà aliquos Hæreticos, apud Medinam lib. 1. de recta in Deum fide. Primò, quia existentia rei includit possibilitatem Logicam ipsius; sed datur existentia Incarnationis, vt infra probabo: ergo, & possibilitas logica ipsius. Secundò, quia nec repugnat ex parte Verbi, nec ex parte humanitatis, vt constabit solutione argumentorum.

4 Obijcies 1. Si Verbum posset incarnari, posset mutari. Prob. mutari est intrinsicè alitèr se habere; sed per vnionem positiuè, & intrinsecè alitèr se haberet; quia ab æterno non esset intrinsecè formalitèr vnitum, & in tempore esset, & hoc non per solam assistentiam, aut penetrationem; sed per intrinsecam actuationem: ergo mutaretur. Confirm. Motus est: actus entis in potentia, prout in potentia; atqui vnio esset actus Verbi, qui actuaret, & denominaret Verbum physicè, & intrinsecè vnitum, & esset actus Verbi, prout in potentia ad illam; quia supponebatur sine illa: ergo mutaretur. Suarez hic disp. 8. ait, difficultatem huius argumenti, vix posse ab humano ingenio dissolui. Pro illa videatur Coninck disp. 2. num. 63. Medina citatus, & Lugo hic disp. 1. sect. 6. & 7.

5 Respondent primò Recentiores, non mutari: quia ad hoc, vt aliquid mutetur per aliud, debet de nouo habere illud per receptionem, & sustentationem, siuè tamquam subiectum inhæsionis ipsius. Verbum autem, non habet vnionem intrinsecè sic, sed solum tamquam subiectum adhæsionis. Sed contrà primò, quia materia prima mutatur, non per solam vnionem, quàm recipit; sed per animam rationalem, & per quamcumque formã, quàm haberet, per creationem, mutaretur; atqui non recipit eas, vt subiectu inhæsionis: ergo, &c. Maior patet, quia talis anima, vel forma, est respectu materiæ verè: actus corporis physici organici potentia, vitam habentis: ergo, & actus entis in potentia, prout in potentia.

6 Contrà secundo, quia Aristoteles, in definitione motus non postulat subiectum sustentationis, & inhæsionis; sed potentiam, prout in potentia: quæ verè reperitur in embrione: v.g. respectu animæ rationalis: imò si vnio animæ Christi, cum Verbo, sit creata; vel ipsa creatio, vt contendit Bernal: & idem de vnione materiæ cum Verbo, humanitas verè mutaretur, per vnionem ad Verbum: nec tamen respectu eius, se habet tamquam subiectum inhæsionis, sed solum adhæsionis, vel informationis.

7 Ideò alij respondent secundò: alitèr intrinsecè se habere, tunc facere mutationem, quando est per adquisitionem, vel deperditionem nouæ perfectionis, vel imperfectionis; Verbo autem Diuino vnio admissa, nec est perfectio, nec imperfectio. Contrà, quia mutatio solum stat in actu entis in potentia, prout in potentia. Hoc autem omninò est independens a perfici, vel non perfici: sicut ratio generica, pro natura est metaphysicè independens à differentijs specialibus, & præcipuè si datur alia species media. Vndè, si per impossibile, Deus per inhæsionem reciperet vnionem, quamvis ista, nec esset perfectio, nec imperfectio illius, adhuc mutaretur Deus. Adde, ideò non perfici, quia non actuatur per vnionem, vt potentia receptiua ipsius: ergo potius defectus potentiæ receptiuæ, est ratio, cur non perficiatur, quàm non perfici, sit ratio, cur non mutetur.

8 Tertiò alij respondent, ideò non mutari; quia non se habet, vt subiectum vnionis, & vt potentia receptiua eius, sed vt purus terminus. Habet enim vnionem intrinsecè, & per modum terminantis, non per modum recipientis. Vndè, sicut scibile, non mutatur per scientiam, quàm terminat, sed sciens est, qui mutatur; ita humanitas est, quæ mutatur per vnionem, non Verbum illam terminans. Sed contrà, nam in primis, scibile, se habet extrinsecè ad scientiam; Verbum verò, intrinsecè vnionem habet: & sic exemplum deseruiet pro explicatione, non pro paritate.

9 Contrà secundo: habens de nouo intrinsecè vnionem, vt purus terminus, etiam mutatur intrinsecè. Patet in anima rationali, quæ in resurrectione mutabitur intrinsecè; & accidentia Eucharistiæ, si desinat esse ibi Christus, & restituantur ad inhærentiam, mutantur intrinsecè, & sunt purus terminus vnionis; quia nec sunt subiectum inhæsionis eius, cum de eorum potentia, vnio non educatur: nec se habent, vt forma vnionis, sed solùm

subiecti : ergo sunt purus terminus. Ratio à priori est, quia intrinsecè actuantur. Patet, quia perficiuntur per vnionem illam, cum subiecto : ergo absque potentia receptiua, verè mutantur.

Pro solutione, nota 1. multiplex dari subiectum physicum intrinsecum, nempè inhæsio is, idest sustentationis. Informationis intrinsecæ: & hæc sunt strictè subiecta physica, & se habent à priori, & causaliter. Item adhæsionis, & denominationis intrinsecæ, & hæc possunt se habere terminatiuè, & à posteriori; scilicet physicè, & intrinsecè terminando vnionem: & sunt latè subiectum physicum.

10 Nota 2. Non omnem potentiam passiuam motus, debere esse subiectum receptiuum, & inhæsionis, & à priori, respectu actus. Etenim datur potentia passiua, quæ est passiua potentialitas, nata ad componendum cum alio, quod passiuè acceptat; licet non sustentet. Hanc potentiam passiuam, habent potent altitatem, habent formæ substantiales, respectu vnionis substantialis; & accidentia, respectu inhærentiæ; & omne ens, quod ex se inclinatur ad compositionem.

11 Vnde, licet respectu earum, sit purus terminus; sed non simpliciter, & absolutè, sed cum addito: nempe respectu vnionis. Ex se enim, nata sunt, siuè ordinatæ ad componendum, vt forma, cum aliquo, ex propria capacitate, vacuitate, & indigentia, & incompletione. quod totum repugnat actui simpliciter puro : quia ille, per se, solum est completiuus, & non est natus ex se, ad componendum: & si componat, est ad replendam vacuitatem alterius, & indigentiam; non suam, cum ex se nullam habeat: & sic, vt terminus simpliciter purus.

ARTICVLVS II.

VERA SOLVTIO.

12 RESPONDEO ergo ad argumentum: Verbum actuari per vnionem in ratione vniti, sed non mutari, quia non actuatur in potentia, prout in potentia (quia hoc sonat vacuitatem, vt bene Lugo.) Sed vt terminus purissimus, & completissimus. Licet enim in ipso, detur terminabilitas; sed non potentialitas vlla, adhuc quasi obedientialis: sicut reperitur in terminis creatis. Potentialitas enim obedientialis, supponit ad potentialitatem, & vacuitatem naturalem, & entitatiuam vnum; & addit non repugnantiam ad aliud: & hoc non reperitur in Verbo; sed pura terminabilitas completissima.

13 Sicut enim est actus purissimus in essendo, ita, & in terminando. Dicitur autem actus purissimus, quia omnem suam perfectionem excogitabilem habet actualissime, ita, vt in ipso nulla detur potentialitas, nec vacuitas, & capacitas ad vllam compositionem, nec intrinsecè, nec cum aliquo alio : compositionem inquam, per quam impleatur ipse; benè verò, per quam impleat humanitatem. Nulla autem res creata, vel creabilis, caret potentialitate hac, ad compositionem; vt patet in anima rationali, respectu materiæ: & in Angelo respectu suę cognitionis: & in subsistentia creata, respectu naturæ. Vide num. 33.

14 Vnde, si subsistentia Angeli vniretur cum humanitate; adhuc illa vnio, respectu talis subsistentiæ esset mutatio: quia in illa subsistentia, datur potentialitas naturalis, & nata est esse pars, & componere cum natura Angelica: & est potentialitas naturalis ad Angelum; obedientialis verò ad humanitatem. Solus ergo Deus, dum terminat vnionem: terminat absque vlla potentialitate: ac per consequens, absque mutatione. Vnde ratio, quare non mutatur Verbum per vnionem, non est vt cumque, quia purè terminat, sed quia terminat simpliciter, & absolutè vt actus purissimus.

15 Replicabis: adhuc nec sic potuit vniri: ergo, &c. Probatur antecedens; quia sic transibit de non vnito ad vnitum, quòd est vmbra vicissitudinis, & mutationis; sed hæc repugnat Deo, ex cap. 1. Iacobi hijs verbis: *apud quem, non est transmutatio, nec vicissitudinis obumbratio*: ergo & vnio repugnat. Da maiori, nego minorem; quia Iacobus, nō loquitur de immutabilitate physica, quia hæc vmbram potest permittere, sed de morali exageratiuè, in non tentando ad peccatum, vt explicat à Lapide, ibi.

16 Probas iterum, Verbum mutari. Paries per albedinem creatam, & vnitam, mutatur; sicut anima rationalis per vnionem; atqui ad albedinem sic vnitam solum habet potentiam obedientialem per modum non repugnantiæ: ergo etiam Verbum mutabitur, licet potentia eius ad vnionem, sit per modum non repugnantiæ. Resp. Concessa maiori, distinguo minorem: per modum non repugnantiæ præsupponentis potentialitatem, concedo minorem; non præsupponentis, nego minorem, & conseq. Etenim in pariete datur potentialitas, ad accidentia educta, quæ, cum non repleatur per ista, manet vacua. & sic, nihil mirum, quòd repleta per albedinem creatam, mutetur per illam.

17 Dices: illa potentialitas non erat ad albedinem creatam, sed eductam: ergo ad creatam, tantum est non repugnantia. Distinguo antecedens: non est ad albedinem creatam; determinatè, concedo; indeterminatè, & obedientialitèr, nego; quæ, cum non repleatur educta, manet vacua, & replebitur accidentalitèr creata. In Verbo autem, ad nihil est potentialitas, sed pura non repugnantia, non supponens aliquam potentialitatem.

Replicas iterum: datur potentia, & virtus vt vniatur, sicut in omnipotentia virtus, vt producat: ergo dum aduenit vnio, illa virtus exercetur: ergo dabatur virtus, & potentia. Resp. nego antecedens: quia non dabatur potentia, & virtus, vt vniatur. sed nuda entitas Verbi actualissima, & plenissima; cui tamen, non repugnat vniri humanitati, ad immutandam, & perficiendam illam. Differt autem valdè in hoc ab omnipotentia. Nam ista est virtus, & est respectiua; taliter, quòd nequit esse, aut intelligi, absque concepta respectiuo ad possibilitatem creaturarum, quibus est potens dare esse. At conceptus Verbi, omnino intelligitur absque vllo respectu ad vnionem, & inde resultat in illo, pura non repugnantia.

18 Infero contra Martinon, hic disp. 1. sect. 4. nu. 35. Verbum non posse dici innouatum, quia hoc supponit potuisse veterascere, contra Paulum ad Hebræos, dicentem de cœlis: *Vt vestimentum veterascere, Deum autem semper esse ipsum, & eundem*. Nec obstant primo, plura loca, in quibus nouitas, & mysterium asseritur nouum. Resp. dici nouum, vel quia inauditum, vel quia innouat omnem creaturam, vel quia mysterium vnionis, nouitèr factum est. Nec secundò, quod Ecclesia dicat: *hodie innouantur naturæ*. Respondeo, loqui de omnibus naturis creatis, quæ innouantur, honorantur, & quasi restaurantur, per Incarnationem, vt dicemus disputantes de eius conuenientia: non autem loquitur de natura Diuina.

ARTICVLVS III.

ARGVMENTVM II. AB IMPERFECTIBILITATE.

19 NOTA: non esse idem posse mutari, & posse perfici, ac per consequens difficultas huius argumenti diuersa est à præcedenti. Etenim aqua, quæ per frigus perficitur, quia est iuxta eius naturam; per calorem imperficitur, quia est contra; & per aliud accidens, quòd nec est contrà, nec iuxtà, sed præter suam naturam, nec perficeretur, nec imperficeretur: & tamen per quodlibet ex his mutatur extrinsecè.

20 Item, datur perfici absque mutari: nam anima rationalis per vnionem ad materiam, & per gratiam in primo instanti; & etiam accidentia per inhærentiam in primo instanti, verè perficiuntur; & non mutantur, quia non se habent ad illam perfectionem, vt potentia, prout in potentia; quia non præcessit carentia, in aliquo instanti, ac per consequens, datur perfici, & non mutari: sicque diuersa est difficultas, à præcedenti.

21 Obijcies ergo secundo: ex vnione sequitur, Verbum

bum perfici, ficut paries perficitur per albedinem. Nec dicas, non perfici, quia fe habet, non vt fubiectum inhæfionis, fed vt purus terminus eius. Contra, quia anima rationalis perficitur per vnionem; accidentia per inhærentiam; & humanitas per vnionem hypoftaticam (etiam fi non fit educta) & per Verbum; nec tamen funt fubiectum inhæfionis; cum ergo vnio hypoftatica fit maxima perfectio, & quælibet res perficiatur per perfectionem fibi intrinfecè, phyficè communicatam; idem erit de Verbo: & hoc erit verum; etiam, fi non detur vnio media, vt vult Thomifta: nam materia, & forma, fine vnione media, perficiuntur. Et ipfa humanitas apud illos.

22 Omiſsis varijs folutionibus, refpondetur primo: Verbum non perfici per vnionem, licet illa fit perfectio; quia eft incapax, vt ei de nouo addatur perfectio aliqua, eo quod in fe contineat per eminentiam adæquatam, omnes omninò perfectiones, per omnimodam plenitudinem. Sed dices contrà hoc: Verbum, non continet formalitèr perfectiones creatas, fed eminentèr. Modò fic. Tam eminentèr habet vnionem, vt vnio eft; quàm vt perfectio creata eft; atqui non obftante hoc, de nouo additur; quòd fit formalitèr vnitum: ergo etiam, quòd fit formalitèr perfectum, & non tantum eminent alitèr. Confequentia probatur: Sicut enim vnio, vt vnio formalitèr, eft aliquid, quod in Verbo non continetur formalitèr; ita quatenùs eft perfectio creata, in Verbo, non continetur formalitèr: ergo vt fic, poterit addere aliquid perfectionis; quia illo pacto non continebatur in Verbo.

23 Confirmatur: vnio formalitèr reduplicatiuè, vt talis, imbibit rationem perfectionis creatæ; atqui Verbum à parte rei, non obftanti continentia eminentiali omnium perfectionum, eft capax ad vnionem, vt vnio eft: ergo etiam ad illam, vt perfectio eft: aliàs effet realitèr, & formalitèr capax, & incapax, ad eandem omninò formalitatem vnionis.

24 Sed refpondetur ad hanc replicam ex materia de Attributis, nullam perfectionem creatam additam Deo poffe illum reddere abfolutè perfectiorem, adhuc extenfiuè: aliàs fequeretur, quòd aggregatum ex Deo, & creatura, & quod Chriftus, effet melior, perfectior, & honorabilior Patre Æterno, quòd abfurdifsimum eft. De quo Fafolus 1. part. quæft. 6. art. 2. dub. 1. Et ratio à priori eft; quia quidquid verè perfectionis, abfque imperfectione, reperitur in omnibus creaturis, totum erat formalifsimè modo eminentiori, in plenitudine effendi Dei; & quidquid fic non erat in Deo, non eft perfectionis abfolutè, & fimplicitèr, fed potiùs imperfectionis.

25 Ad argumentum refpondetur, Verbo poffe addi de nouo, quòd fiat formalitèr vnitum; quia ad hoc non datur in ipfo incapacitas, nec aliquod prædicatum repugnans; & quidem in ipfo, hoc, quòd eft vniti, poteft effe nouum, quin deperdatur antiquum: & hoc, quod eft effe perfectum, non poteft in ipfo effe nouum; quia huic nouitati, datur prædicatum antiquum repugnans; nempè effentialis, & omnimoda plenitudo perfectionis, quæ eo ipfo, quòd poffet nouam admittere, deperderet ly *omnimodâ*. Vndè perfectio Verbi, omnimoda relinquit locum nouæ denominationi vniti; quia hæc non erat formalitèr in Verbo: fecùs nouæ, perfecti; quia hæc tota erat formalitèr in Verbo. Etenim, quòd vnio addit perfectionis, eft intimitas cum Deo, quæ iam erat in Verbo, modò formali altiori, nempè per identitatem. Quòd fuprà illam addit, eft quòd illa intimitas, fit modalis, & creata. Et hoc, potiùs eft imperfectio.

26 Vndè. Refpondeo fecundo: Verbum non poffe perfici per vnionem vt talem; quia vt talis, non eft fimplicitèr, & abfolutè perfectio. Imbibit enim effentialitèr mille imperfectiones, dependentiæ, entis ab alio, defectibilitatis, & alias. Vndè, nec eft perfectio refpectiua refpectu Verbi; fed refpectu humanitatis. Sicut enim calor, qui eft perfectio refpectiua ignis, non eft perfectio aquæ; quia non eft iuxftà eius inclinationem; ita vnio, quæ eft perfectio humanitatis, non eft perfectio Verbi, quia non eft iuxtà eius potentialitatem, & vacuitatem replebilem, & perfectibilem; talis enim potentialitas in Verbo non datur.

27 Ad confirmationem refpondeo: Verbum effe capax habendi vnionem, vt vnio eft, & habendi illam, vt imprefcindibilitèr perfectio creata eft, fed non eft capax, vt ficut denominatur vnitum per illam, denominetur perfectum. Difparitas eft, quia eft vnio tr. fpectiuè ad Verbum, non fupponendo vnitum; at non eft perfectio refpectiuè ad Verbum, cum iam fupponat illud omninò perfectum, ac per confequens includens repugnantiam additamenti in perfectione. Infuper, quia ficut calor in aqua, non eft perfectio eius, quia non eft iuxtà ipfam; ita vnio in Verbo, non eft iuxtà potentialitatem; ad hoc enim, non fufficit terminabilitas, & capacitas habendi per terminationem, ficut fufficit, vt vniatur, fed requiritur vlteriùs vacuitas, quæ per nouam perfectionem impleri poffet.

ARTICVLVS IV.

ILLATIONES, ET ALIÆ INSTANTIÆ.

28 Sequitur primò ex his: non ideò Verbum non perfici; quia non eft fubiectum inhæfionis: nam hoc, non requiritur. Nec fecundò, non perfici; quia non completur per vnionem, nec ordinatur ad illam, ficut anima ordinatur ad vnionem. Etenim, nec anima Beati ex fe ordinatur ad gratiam, vel vifionem: nec iftæ funt complementum eius, fed accidens valdè contingens, & tamen perficitur per illas, eo quod datur in ipfa vacuitas replebilis ad illas; atque per illas benè fe habeat, quod non reperitur in Verbo. Illud ergo non perficitur ob rationes afsignatas.

29 Sed inftas contra dicta 1. Verbum per Incarnationem, nec perficitur, nec de nouo bonificatur, nec accipit ftatum meliorem, aut æftimabiliorem: ergo inutilitèr eft facta Incarnatio, nec erat amabilis, aut defiderabilis à Deo. Nego confequentiam. Tùm quia fi non eft vtilis, vt Verbum melioretur, eft vtilis, vel melioraret humanitatem, & nos. Tùm quia, licèt non attulerit Deo augmentum bonitatis phyficæ, attulit tamen magnam gloriam, in manifeftatione fuorum attributorum.

Replicas: humanitas per Verbum melioratur, & perficitur: ergo, & Verbum. Prob. confeq. omnis appetitus perficitur, quando fatiatur; idest, quando confequitur fummum, quòd extrà fe appetere poteft; Verbum autem, eft fummè diffufsiuum, & communicatiuum fui. Quòd folum valet obtinere per vnionem. Refpondetur duplicitèr. 1. In Verbo, folum dari appetitum, per modum virtutis, & virium, ad communicationem; non vetò per modum exigentiæ: & fic non perficitur, nec fatiatur; quia non præcedit in ipfo fitis, aut exigentia, nec potentialitas.

Refp. 2. Quando appetitus eft in re, vt ipfa meliùs fe habeat, fateor perfici: fecùs quando eft, vt alia res meliùs fe habeat. Sol enim non perficitur producendo in mineralibus; quia appetitus producendi non eft, vt ipfe, fed vt mineralia meliùs fe habeant. Similitèr eft in Verbo.

30 Nec contra dicta obeft: quòd vnio, vt dictum eft, imbibit multas imperfectiones, entis ab alio, &c. ergo communicata Verbo, reddit illud imperfectum. Conceffo enim antecedenti: nego confequentiam. Cum enim fit incapax imperfectionis, communicatur illi, vt vnio eft, & non vt imperfectio eft: ideòque, licet ipfa fit defectibilis, limitata, & dependens, non reddit Verbum defectibile, &c. licet reddat vnitum.

31 Nec item obeft 3. per vnionem Verbum fit homo, pafsibilis, & mortalis; atqui pafsibilitas eft imperfectio: ergo, & reddit imperfectum. Conceffa enim maiori. Diftinguo minorem: pafsibilitas eft imperfectio naturæ humanæ, quæ patitur in fe ipfa, concedo: Diuinæ,

næ,quæ non patitur in se ipsa, sed in humana, per communicationem Idiomatum,nego.

32 Instabis: peccatum factum ab humanitate,& receptum in illa, erit imperfectio eius, & Verbi: ergo etiam passio humanitatis esset imperfectio Verbi. Nego consequentiam. Disparitas est,quia passio humanitatis, verè solùm est ipsius physicè; at peccatum esset etiam Verbi in ipso Verbo. Humanitas enim peccando,deficiebat à lege;Verbum autem permittendo peccare, deficiebat à cura,quàm debebat habere circa actiones sui suppositi.

33 Infero 1. Duplicem dari terminum purum.Vnum simplicitèr,& vndequáque,nempè Deus. Alium tantum secundum quid. Primus nequit mutari,aut perfici; benè verò secundus,quia habet innatam potentialitatem. Infero 2. Quòd sicut potentia obedientialis videndi Deum, v.g. non est quodlibet ens, vt lapis; sed ens visiuum aliorum obiectorum eleuabile, ita potentialitas obedientialis sui ponit essentialitèr naturalem, compositinam cum alio.

34 Infero tandem,ad perfici per aliquam entitatem, solùm requiri in entitate perficienda potentialitatem, quæ benè se habeat per illam, dum intrinsecè communicatur. Et sic,si subsistentia hominis eleuaretur ad complendam naturam Angelicam,non solum mutaretur,sicut subsistentia Angeli communicata homini,sed etiam perficeretur. Vndè,si subiectum inhæsionis gratiæ, v.g. anima rationalis perficitur recipiendo illam, & perficitur etiam per vnionem ad materiam, quin recipiat illam, sed purè se exercendo, in eo ad quod natura sua ordinatur;ideò est,quia vtroque modò intrinsecè benè se habet.

ARTICVLVS V.

ARGVMENTVM ALIVD AB INFORMATIONE.

35 OBijcies 3. Verbum nequit supplere vices subsistentiæ respectu humanitatis,ergo,nec potest incarnari, siquidem incarnari est ad supplendum illam. Antecedens probatur, quia si suppleret, esset per modum formæ informantis humanitatem, illamque intrinsecè denominantis subsistentem; sicut subsistentia creata essentialitèr est forma,actuans,complens,& determinans humanitatem;& fortè hæc præstat tanquam modus superadditus; atqui repugnat Verbo se habere, vt formam, vel modum: nam isti essentialitèr imbibunt imperfectionem incópletionis,potentialitatis,& dependentiæ ab alia comparte: ergo & quòd incarnetur. Confirmatur, quia ob hanc rationem incompletionis nequiret supplere vices in anima rationali intellectus creati, nec scientia Verbi,vices scientiæ creatæ.

36 Respondetur, negando antecedens; & ad probationem, nego maiorem de forma physica. Conceptus enim formalissimus subsistentiæ,non dicit rationem formæ physicę, sed logicæ, vel denominantis: idest, solùm rationem vltimi termini,& complementi; sicut punctum est vltimus terminus, lineam complens, quin sit forma physica lineæ. Quòd si subsistentia creata sit forma physica,vel modus superadditus,non habet hoc, quia subsistentia est, sed quia creata: dicens potentialitatem, & incompletionem, & eget compleri. Vndè, Verbum est forma logica,componens physicè, & per physicam vnionem; non verò forma physica, nam hæc dicit incompletionem in actu 1.

37 Sed replicabis: Verbum non est purus terminus humanitatis: ergo est forma. Antecedens probas multis. Et primò,quia intrinsecè determinat,& denominat humanitatem subsistentem in concreto: ergo vltrà rationem termini addit rationem formę physicæ. Concesso enim antecedenti,nego consequentiam,quia forma physica præter intrinsecè denominare, addit incompletionem in seipsa. & per suam potentialitatem nata est ad componendum:quod non habet forma denominans, siue purus terminus,vt talis.

38 Probas secundò antecedens;humanitas per Verbum mutatur formalitèr,& perficitur, nam fit formalitèr subsistens diuinum: ergo est actus talis entis in potentia ipsum Verbum: ergo etiam est forma eius,non minùs,quam anima rationalis, dum mutat, & perficit materiam. Nego vltimam consequentiam,concesso entimemate:quia vt humanitas mutetur,& perficiatur,sufficit, quòd eius potentialitas de nouo alitèr se habeat, & benè; at vt Verbum sit forma,non sufficit, quòd sine mutatione sui,actuet,& perficiat humanitatem,sed requiritur incompletio.

39 Probas tertiò antecedens; Christus est compositum physicum ex per se,& humanitate, & Verbo: ergo tanquam ex parte materiali, & formali. Confirmatur: humanitas in Christo se habet, saltim respectu vnionis eductę, vt causa materialis: ergo correspondet illi, causa formalis,quæ erit ipsum Verbum:nam sunt correlatiua. Pater Bernal hìc disput. 1. iudicat indissolubilem hanc confirmationem,si vnio hypostatica sit educta. Respondeo tamen,distinguendo anteced.Christus est compositum physicum per modum naturæ, nego antecedens; per modum suppositi,concedo antecedens. & nego consequentiam: quia illud, & non istud petit formam physicam. Ad confirmationem respondetur, correspondere causam formalem; hæc tamen non est Verbum, sed ipsa vnio,vt contingit in alijs modis inhærentibus.

40 Tandem probas: concretum subsistens dependet intrinsecè, & essentialitèr à suis constitutiuis, & componentibus: ergo & Christus ab humanitate, & subsistentiæ, vt constitutiuis; atqui ab humanitate pendet tanquam à parte indifferenti,& determinabili: ergo vt à parte materiali: ergo & à Personalitate Verbi tanquam à determinante, specificante, & essentialitèr complente,in ratione suppositi: ergo & tanquam à parte formali. Respondetur, concedo totum de parte formali intrinsecè denominante,& non de forma physica.

41 Pro quo nota; diuersum esse, se habere, vt formam physicam, & vt rationem formalem, siue partem etiam physicè; nam primum imbibit essentialitèr prædicata formæ physicæ, quæ sunt incompletio, & ordinatio ad informandum. Secundum verò, petit imitationem formæ physicæ,sed non in his imperfectionibus, sed solum in actualizando,determinando,& specificando. Hæc autem munera competunt termino purissimo, qui proptèr illa potest dici forma:nō physica,sed vel logica, vel metaphysica, vel vt loquitur Arauxò, forma intrinsecè denominans.

42 Ratio est, quia forma physica, siue pars formalis physica,non solum respectu totius,sed absolutè in seipsa, est eius incompletum, & ordinatum ad componendum; secùs terminus purus ex se, siue forma logica,aut metaphysica, intrinsecè denominans. Dato ergo antecedenti,& quoad duplici consequentia, distinguo tertium consequens: pendet à subsistentia Diuina, vt parte formali physica,nego; physicè denominante, concedo. Verbum enim,quin extrahatur à ratione puri termini formalitèr denominat,complet, & constituit concretum subsistens; fitque forma denominans,sicut punctum respectu lineæ.

ARTICVLVS VI.

QVÆDAM ILLATIO, VBI DISPARITAS SVBsistentiæ, à scientia increata.

43 EX hijs sequitur: Verbum, non posse formalitèr supplere vices, nec exercere munus aliquod imperfecti entis, in eo in quo imperfectum est; vel in quo imbibitur potentialitas, vel alia imperfectio: ideò nequit fieri per vnionem, intellectus humanitatis, ad producendas vitalitèr humanitatis cognitiones: nec fieri potest sapientia, siuè cognitio, qua humanitas noscat; si ratio cognitionis distinctæ à noscente, imbibit conceptum formæ physicæ, vt communitèr docent Theologi.

44 Sed

44 Sed instas 1. Subsistentia Diuina supplet pro creata, vt est humana: ergo supplet etiam imperfectiones eius. Antecedens prob. quia supplet, vt faciat hominem. Respondetur negando antecedens; sed pro illa, vt de humanitate faciat hominem. Ad hoc autem, non requiritur, vt suppleat pro humana, vt humana; sed pro ipsa, vt subsistentia. Eo enim ipso, de humanitate facit hominem, quia suppleat pro humana, vt tali, sed pro illa vt subsistentia.

45 Sed adhuc instas 2. Contrà dicta: subsistentia Verbi, nec vt forma denominans potest complere humanitatem: ergo quamvis non informet, non complet. Antecedens probatur; quia in solo Verbo habet exercitium simpliciter infinitum, & adæquatam terminationem suam: ergo nequit habere aliud exercitium. Patet, quia aliàs exercitium illud, esset inadæquatum, & Verbum ordinaretur ad aliud. Confirm. quia Diuina Paternitas, eo quod habeat in Verbo adæquatum exercitium, nequit ipsa intrinsecè denominare Patrem, alteriùs Filij, quàm Verbi: ergo similitèr, nec aliud subsistens poterit denominare præter diuinum.

46 Respondetur negando antecedens. Ad probationem: distinguo antecedens: habet in Verbo exercitium adæquatum, loquendo de connaturali, & debito, concedo; de extranaturali ad perficiendum aliud, negò. Licet enim non possit habere aliud ex indigentia, potest ex superabundantia; sicut capacitas naturalis, animæ rationalis, adæquatè completur per perfectiones naturales, & tamen extranaturalitèr, obedientialitèr, & fecundatiò recipit, & perficitur per supernas.

47 Ad confirmationem respondetur, Paternitatem hypostaticè vnitam humanitati, posse hominem denominare Patrem Verbi; sicut Filiatio Christum Filium Patris. Verum tamen est, Paternitatem sumptam, vt relationem specialem, solum posse denominare Patrem Verbi, & non alteriùs Filij distincti à Verbo. Ratio autem est, quia solum est correlatiua Filij Diuini, eo quod solum adducat secùm generationem actiuam Verbi, & non alteriùs Filij, quæ generatio est conditio fundandi relationem ad Verbum. At subsistentia, vt talis solum est correlatiua naturæ potentis subsistere, qualis iam est natura humana, absque alia conditione fundandi.

48 Contrà disparitatem subsistentiæ à scientia, instas 3. Verbum potest esse subsistentia humanitatis; ergo scientia eius potest esse scientia animæ Christi. Prob. conseq. quia subsistentia, vel est per identitatem, vt in Deo, vel per informationem, vt in nobis; atqui his, non obstantibus, subsistentia in genere sumpta non petit informationem: ergo nec cognitio in genere sumpta. Respondetur negando consequentiam. Ad prob. concessa maiori, & minori, nego consequentiam. Disparitas est, quia de conceptu generali subsistentiæ solum est, quòd sit sustentaculum; ad sustentandum autem non requiritur in sustentante exigentia sustentati, sed potius in illo, ad illud.

At conceptus genericus cognitionis est repræsentatio alicuius alicui per modum actus vitalis, & immanentis, & ab intrinseco, & sic ex suo conceptu generico ordinatur ad intelligens, ordinatione exigentiæ; sustentaculum autem solum per modum non repugnantiæ. Quòd si istud etiam petit naturam sustentatam, id contingit, non ex conceptu sustentaculi; sed ex alio capite; nempè, quia etiam ipsum, vtpotè modus, vel forma sustentandus est. Sicut baculus, & arbor sustentantes senem, qui illis innititur, differunt, quòd baculus sustentat senem, & simùl indiget, vt à sene sustentetur in manu, quia aliàs baculus cadet. At arbor sustentat senem, & non eget à sene sustentari. Sic Verbum adhæret humanitati, & subijcit illam sibi, ipsam sustentaturum; non verò subijcitur illi, ab illa vllo pacto sustentandum.

49 Adhuc dices iterum: Sicut subsistentia, vt sic, præcisa à diuina, & humana, non trahit secùm perfectionem, sed contracta; ita nec cognitio vt sic: ergo sicut illa non repugnat Verbo, respectu humanitatis, nec ista vt sic. Distinguo antecedens: ita nec cognitio imperfectionem, secùm, & per se, concedo; secùm per consequentias, nego; quia trahit immanentiam, & vitalitatem, quæ cum non possit esse per identitatem, debet esse per productionem, & inhæsionem ad subiectum.

ARTICVLVS VII.

ALIA ARGVMENTA.

50 QVARTVM etiam ab inconuenienti; sequeretur enim, quòd sicut humanitas redditur completa per Verbi Personalitatem, per illam reddatur filia naturalis Dei; atqui hoc est falsum, cum non sit similis in natura Deo: ergo & illud. Maior prob. Tum quia Personalitas Verbi ex se, sicut est complementum; ita ex se filiatio naturalis: ergo potest filiare, sicut, & complere. Tùm, quia humanitas completa per Verbum esset Christus, atqui Christus est Filius naturalis Dei: ergo & humanitas completa. Maior prob. quia compositum, non distinguitur à partibus, simùl sumptis: ergo nec Christus ab humanitate completa.

51 Respondetur negando esse filiam, quia est incapax essendi filiam naturalem; est autem capax subsistendi. Sed contrà dices: sicut humanitas ex suo genere est capax complementi in genere, ita & filiationis in genere: ergo sicut illa capacitas, potest eleuari ad complementum diuinum, ita poterit eleuari ad filiationem diuinam. Sed concesso antecedenti, nego consequentiam. Disparitas est, quia ad filium est essentialis similitudo in natura cum Patre Diuino. Item requiritur essentialitèr, vt conditio fundandi, quod sit verè genita à patre. Ad hoc autem, vt compleatur, sufficit sustentari in supposito, & ex abstracto fieri concretum substantiale. Hinc patet ad primam probationem argumenti. Subsistentia enim est complementum cuiusvis naturæ complebilis, non autem est filiatio, nisi naturæ similis, & acceptæ per generationem a Patre.

52 Ad secundam probationem, nego maiorem, quia ex modo concipiendi humanitas completa per Verbum dicit naturam in recto, & complementum specificatiuè, & in obliquo. Christus autem, & naturam, & subsistentiam dicit, entitatiuè, & in obliquo æquè constitutiuè in recto. Etenim aggregatum ex vtroque, & vt tale, est Filius Dei naturalis. Sic non est verum, materiam primam vnitam animæ rationali esse hominem, sed aggregatum ex materia, & anima vnitis est homo.

53 Addo filiationem diuinam, nec naturam diuinam reddere filiam naturalem Dei, sed suppositum Verbi reddit filium. Multo ergo minus naturam humanam. Ratio autem respectu naturæ est incapacitas. Solent enim formæ dare subiecto aliquas denominationes, alias verò ob incapacitatem non dare, sed reseruant illas sibi. Sicut anima rationalis est vita corporis, & etiam est spiritus, & est immortalis. Reddit ergo corpus viuum, non tamen spirituale, nec immortale, quia est incapax. Sic etiam Deitas ob indistinctionem à Patre, est incapax, vt sit filia naturalis Patris.

54 Obijcies 5. Si humanitas vniretur hypostaticè Verbo, sequeretur, quòd quoties Christus moueretur localitèr, destrueretur talis vnio, & noua alia produceretur; sed hoc est falsum, nempè compositum illud; scilicet Christum toties destrui, & subire tot substantiales mutationes: ergo & illud. Sequela maioris probatur, quia Verbum per immensitatem habet infinitas replicationes sui esse in diuersis partibus loci; sicut anima rationalis in diuersis punctis materiæ, quæ replicationes sunt inter se virtualitèr diuersæ: imò si pars loci destrueretur, deficeret vna replicatio, manente alia: ergo mutato quolibet loco à Christo, mutatur terminus essentialis specificatiuus vnionis, nempè replicatio: ergo destruitur vnio, & compositum.

55 Sed pro nunc respondetur negando, vnionem mutari, nec terminum vnionis. Ista enim est Verbum ipsum secundum se, & secundum suam subsistentiam entita-

tatiuam, quæ eadem est vbique, non enim secundum aliquid superadditum illi. Etenim, vel in Verbo non dantur diuersæ replicationes; sed solum sua entitas, per seipsam infinitè diffusam, dependenter à locis, vt docui in materia de Attributis; vel si dentur replicationes, diuersis locis correspondentes, vnio solum specificatur ab illis, secundum quod dicunt de entitatiuo, non verò de correspondentia ad locum. Entitatiuum autem idem omninò indiuisibiliter est vbique.

ARTICVLVS VIII.

QVÆDAM REPLICA DE COMPREHENSIONE.

56 Obijcies 6. Humanitas, & Verbum distant physicè infinitè: ergo nulla erit in illis proportio, vt vniantur, nam finiti ad infinitum nulla est proportio. Concesso antecedenti, nego consequentiam, & distinguo probationem: finiti ad infinitum non est proportio entitatiua, concedo; proportio accomodationis, & vt vniantur, nego. Sicut enim corpus, & spiritus, licet non detur proportio entitatiua, datur proportio, vt vniantur in homine.

57 Sed instas: vt vnio accomodetur Verbo, ipsaque humanitas, requiritur proportio entitatiua: ergo si hæc non datur, nec datur proportio accomodationis. Antecedens probatur à paritate: cognitio, quæ fit comprehensio Dei, requirit entitatiuam proportionem cum Deo, & propterea nulla creatura potest Deum comprehendere; quia nulla est æqualis Deo in entitatiua perfectione: ergo multò magis requirit illam vnio. Probatur consequentia. Tùm quia coaptio vnionis cum Deo est physica, & multò maior, quam intentionalis: ergo requirit maiorem proportionem. Tùm quia vnio est comprehensio physica Verbi. Per eam enim Verbum secundum totam perfectionem suam entitatiuam clauditur intrà humanitatè; vnde est cóprehensio magis rigorosa.

58 Respondetur negando antecedens. Ad probationem nego paritatem de comprehensione. Disparitas est, quia comprehensio Dei non ex ratione generica cóprehensionis, sed ex alio capite speciali, requirit proportionem, & æqualitatem entitatiuam cum Deo, nempè, quia est constitutiuum metaphysicum naturæ diuinæ, vel attributi diuini, vt talis. Constitutiuum autem rei, requirit entitatiuam, & omnimodam æqualitatem cum re constituta. Vnio verò physica habens Deum pro termino non est constitutiua Dei, & ideò, nec ex hoc capite, requirit talem æqualitatem, nec ex natura vnionis physicæ, vt patet in vnione corporea ad animam rationalem, quæ etiam clauditur intrà corpus.

59 Vnde ad probationem, dato, quod vnio physica sit ex suo genere maior coaptatio Dei cum humanitate, quàm cognitio ex suo genere cum obiecto, nihilominus, cognitio comprehensiua Dei requirit strictiorem æqualitatem ob rationem constitutiui, iam datam. Adde, per comprehensionem Deum communicari comprehendenti modò physico infinito, quia quantum Deus habet de cognoscibili, tantum communicatur immediatè ipsi cognoscenti, & sic immediatè communicatur Deitas, Omnipotentia, aliáque attributa, quantum cognoscibilia sunt, itavt in linea intentionali, nec Deo communicentur ampliùs, quàm communicarentur intellectui creato comprehendenti, & iste esset tam sapiens, quam Deus, tamque habens de cognoscitiuo, quàm Deus de cognoscibili, & ex hoc capite repugnat.

60 At Personalitas Verbi per vnionem, communicatur humanitati modò physico, sed fortè non infinitò modò, physicè loquendo, sed solum infinitate morali; non enim est physicè summa communicatio. Tùm, quia non est per identitatem, ac per consequens, nec tota altitudine possibili. Tùm, quia vinculum vnionis est multò laxius, quàm vinculum identitatis, quia illud est per physicam communicationem. Vnde licet humanitas vnita habeat intra se physicè, non solum subsistentiam, sed Deitatem, & omnia attributa: habet tamen ista quasi concomitanter, & mediatè, ideóque non summa communicatione possibili, cum propterea, nec possit reddi Dea, nec Omnipotens. Non ergo est paritas de comprehensione ad vnionem.

Replicabis: maior accomodatio, & strictior nexus est in vnione physica ad Verbū, quàm in cóprehensione, vtpotè intentionali; atqui ista repugnat creaturæ: ergo & illa. Distinguo maiorem: maior ex genere, concedo; contracta ad comprehensionem Dei, & vnionem Dei, nego maiorem. Sicut maior perfectio est in linea intentionali, quam in volitiua, sumptis in genere, non tamen contracta ad intentionalem diuinam, & volitiuam diuinam. Et propterea Verbum non excedit Spiritum Sanctum in nobilitate originis contractæ. Concedo ergo minorem, & nego consequentiam.

Ratio est, quia comprehensio contracta ad Deum, dicit identitatem cum ipso. Tùm, quia est differentia proprijssima essentialis Dei, & propterea debet esse Deus. Tùm, quia comprehensio Dei est quoddam perfectissimum capere Dei, quantum potest ex parte sua capi à Deo, quæ captio necessariò petit æqualitatem cum Deo, ac per consequens identitatem. At vnio physica contracta ad Deum, nec petit identitatem cum Deo, nec æqualitatem, sed ex quocumque quasi latere, Deum physicè apprehendat, absque adæquatione perfectionis, ipsius, vt talis, manebit physicè vnitus.

EPILOGVS TOTIVS DISPVTATIONIS.

61 Maneat ergo, quòd Incarnatio est possibilis. Tùm ex fide. Tùm ex non repugnantia, tàm ex parte Verbi, quàm humanitatis. Nec enim sequitur primò, vnionem mutare Verbum. Nam se habet ad ipsum, vt ad purissimum terminum, & non vt ad potentiam, idest potentialitatem, vel vacuitatem. Nec sequitur secundò, Verbum perfici. Tùm, quia vnio respectu ipsius, non est perfectio, cum non sit iuxtà ipsum, vel iuxtà potentialitatem aliquam eius. Tùm, quia est incapax perfectionis, proptér prædicatum repugnans, cum additamento perfectionis, quod prædicatum est omnimoda plenitudo, quàm de se habet. Nec tertiò sequitur, fore formam physicam humanitatis, vt subsistentis. Nego enim, quia forma physica imbibit incompletionem in se. Solum ergo est forma logica intrinsecè denominans subsistentem.

62 Nec quartò sequitur, humanitatem fore filiam naturalem Patris. Tùm, quia repugnat illi esse filiam sic, cum non sit similis in natura. Tùm, quia caret conditione fundandi filiationem, quæ conditio, est esse genitam à Patre. Nec quintò, Verbum, & humanitatem, proptèr infinitam distantiam dicere improportionem: ergo non vniuntur. Respondetur enim, dicere improportionem in esse entis, secùs in esse accomodationis ad vnionem. Nec tamen sequitur, in quolibet motu locali Christi mutari vnionem, quia mutatur terminus, nempè replicatio. Nego enim mutari, quia terminus est entitas Verbi, secundum se, non verò replicatio, vt respectiua loci.

QVÆSTIO II.

DE EXISTENTIA INCARNATIONIS.

63 Hic erat tractanda cognoscibilitas possibilitatis. Sed de ea quæst. 3. vbi de cognoscibilitate etiam existentiæ. Plures fuerunt errores contra Mysterium Incarnationis excitati ab Hæreticis, à Iudæis, & à Paganis. Cum enim Incarnatio consistat in vera physica, & actuali vnione humanitatis ad Personam Diuinam, possunt errores contra ipsam ad quatuor reduci classes. Prima, contra Diuinitatem. Secunda, contra humanitatem. Tertia, contra vnionem. Quarta, contra mysterij existentiam.

AR-

ARTICVLVS I.

ERRORES CONTRA DIVINITATEM CHRISTI.

64 PRIMVS error negat in Christo veram naturam Diuinam, solumque admittit Diuinitatem participatam, sicut in nobis. Ita Ebion, Fotinus, Cherintus, alijque celebres Heretici. De quo Suarez hic disp. 2. sect. 2. vbi plures adducit Authores, qui contra ipsos scripserunt. Insuper P. Gonet, hic, & plures alij. Contrà hunc errorem Diuus Ioannes Euangelista suum scripsit Euangelium. Teste D. Hieronymo, vbi Ioannes dicit: *quòd in principio, idest ab æterno, erat Verbum, & erat apud Deum, & quod Deus erat Verbum, & quod per ipsum, omnia facta sunt, & quod tale Verbum, caro factum est*, siuè Incarnatum est. Ex quibus verbis patet contra Hæreticos vtriusque naturæ veritas.

65 Contrà Iudæos autem, qui Euangelium negant ex veteri Testamento, quod admittunt, probanda est Diuinitas. Et primò ex Psalm. 2. vbi Pater Æternus dicit Messiæ: *Filius meus es tu, ego hodie genuite. Tu* ad differentiam aliorum, *est genitus à me*, vtique generatione naturali, & æterna, & non adoptiua, sicut alij. Insuper ab Isaia vocatur, *simul Paruulus datur nobis, qui vocatur admirabilis, Deus, fortis*, &c. alibi dicit: *verè tu es Deus absconditus, & non est alius Deus præter te*. Hos, & alios textus invenies apud Suarez sect. 3. pro hac conclusione, & fidei articulo neruosè ponderatos.

66 Sed obijcies: Moyses Deuteronomi 14. loquendo de Messia dicit Iudæis. *Prophetam de gente tua, sicut me, suscitabit tibi Dominus Deus tuus*: ergo si sicut Moyses erit, purus homo erit. Nego consequentiam; sed erit homo verus, sicut Moyses, & de eadem plebe; sed non purus homo, aliàs, si omninò sicut Moyses esset, nec esset Redemptor à peccato, nec natus de Virgine, nec eius imperium esset æternum.

67 Replicabis: Moyses ibi promisit Prophetam, sicut populus petebat à Domino; sed petebat, quòd non esset Deus: ergo promisit hominem, non Deum. Minor paret, quia populus tunc petebat dicens Moysi: *Loquere tu nobis, & audiemus, non loquatur nobis Dominus*: ergo petebat, *non Dominum*. Respondetur, aliud esse, quòd Propheta promissus non esset Deus, & aliud, quòd non esset modò illo, quo tunc erat Deus, cum loquebatur, nempè *Deus terribilis*, & inter densas nubes, atque fulgura formidabilis. Promissus ergo Propheta à Moyse, erat homo, sed etiam Deus, tamen accomodatus populi intentioni, nempè Deus in alio habitu, benignus, & humanus, sicut Moyses.

68 Similem errorem, nempè, quòd Christus non sit verus Deus, coguntur admittere Apollinarij, & alij Hæretici, dicentes, in Christo, naturam Diuinam, fuisse conuersam in naturam humanam, siquidem Verbum factum est caro; sicut in Canaà Galileæ, aqua vinum facta est, per conuersionem. Sed contrà. Tum ex symbolo Athanasij, vbi dicitur, quòd Christus est homo, *non conuersione diuinitatis in carnem, sed assumptione humanitatis in Deum*. Tùm, quia Verbum est æternum, & indefectibile. Quòd autem conuertitur in aliud, desinit esse, quòd erat, & sic non esset verus Deus.

69 Nec obest, quòd sicut in Canaà Galileæ, aqua, vinum facta conuersa est in vinum, ac per consequens, non mansit aqua, sic dicitur, quòd Verbum factum sit caro. Eadem enim omninò locutio est: ergo Verbum conuersum est in carnem. Sed respondetur negando assumptum, & paritatem; licet enim locutio, quoad corticem videatur eadem, sed non est. In Canaà enim post miraculum, tota locutio est de vino, tamquam puro; at tota Sacra Scriptura, post Verbum caro factum, loquitur de eo, tamquam verò Deo: ergo non est facta conuersio.

70 Sed quomodo probabitur contrà Paganos, negantes vtrumque Testamentum? Respondetur, probandum esse. Tum ex præsenti credibilitate omnium mysteriorum, de qua in materia de fide. Tum ex Oraculis Sybillarum antiquissimis, quæ omnes fuerunt Gentiles, & tamen prophetauerunt de Messia, vt vero Deo, & vero homine. Similitèr, de Christo clarissimè, plura prædixerunt. Tum ex adimpletione prophetiarum de Christo, quæ in Testamento veteri sunt, & in nouo inueniuntur completæ, quòd vrgentissimè probat veritatem. Nec enim Christiani potuimus illas prophetias postea confingere, cum constet, nos eas accepisse à Iudæis, qui etiam si sint hostes Christi, fatentur hoc.

ARTICVLVS II.

ERRORES CONTRA CHRISTI HVMANITATEM.

71 DE erroribus contrà veram Christi humanitatem, agit Belarminus tom. 1. lib. 3. de Incarnatione à cap. 1. negantes veram humanitatem, multiplici incedunt via. Quidam enim negant totam. Quidam partem. Alij enim negant veram animam. Alij, veras operationes animæ, & alij, veram carnem hominis.

72 Primò enim Manichæi, totam humanitatem negarunt, asserentes, omnia, quæ de ipso dicuntur, vt homine, vt mortuo, & vt resurgente, solum apparentèr, & phantasticè contigisse. Cum enim ipsi teneant, omnes creaturas productas esse à diabolo, docebant, dedecere Verbum, assumpsisse opus diaboli.

73 Sed hi conuincuntur, ex Verbis Christi ad Apostolos, post resurrectionem de sua carne loquentis: *Palpate, & videte, quia Spiritus carnem, & ossa non habet, sicut me videtis habere*. Ex quibus Verbis constat etiam, tunc Christum conservare veram carnem, cotrà Anabaptistas negantes fuisse in ipso veram carnem. Et contrà Eutychianos, & alios Hæreticos, humanitatem, non fuisse conuersam in diuinitatem; sed in vero humanitatis esse permansisse semper.

74 Secundò alij docuerunt in Christo, non fuisse veram animam rationalem; sed loco animæ, Verbum ipsum vnitum esse carni, vt anima vices gereret. Hic error tribuitur Arrio, & alijs. Impugnatur tamen. Tùm, quia absque vera anima humana, Christus non posset esse verus homo. Tum specialitèr, quia Christus dixit in Euangelio, *animam ipsius esse turbatam*, & alibi *esse tristem, vsque ad mortem*. Tristitia autem, & turbatio non cadunt in Verbum Diuinum: ergo habebat animam humanam.

75 Tertiò, alij concedentes, verum corpus, & veram animam, virtualitèr illam negabant, cum negarent in Christo mentem, siuè intellectum humanum, vt Apollinarij, vel negabant voluntatem humanam, atque operationes humanas, vt Monotolitæ dicentes, intellectum, & voluntatem Verbi, suppleuisse pro creatis, vnicamque fuisse in Christo operationem intellectualem, nempè Verbi scientiam, & vnicam etiam operationem voluntatis, nempè increatam. Sed Concilia valdè ex professò, & luculentèr, & præcipuè in 7. Synodo, agunt contrà illos, probando in Christo duas operationes proprijssimas, vtriusque naturæ; atque diuersas, & inpermixtas, nempè creatam, & increatam, fuisse creatam in intellectu Christi. Patet, quia Christus orabat, & admirabatur; in voluntate etiam patet, quia tristabatur, dicebatque, *non mea, sed tua voluntas fiat*: ergo in Christo erat duplex operatio vtriusque naturæ. Ratione autem probatur, quia Christus merebatur pro nobis, quòd non fit, nisi per intellectum, & voluntatem.

76 Alij quartò negant veram carnem, vt dictum est, concedentes apparentem, & licet aliqui, vt Valentinus, & alij concesserint verum corpus, illi concedebant cœleste; alij formatum de substantia Diuina Patris; & alij formatum ex elementis, sed non carneum, nec formatum ex Virgine. Virgo enim solum fuit, quasi canalis, vt transiret per illam de cœlo ad nos. Sed hic error manifestè conuincitur, ex multis Scripturæ locis, & præcipuè

puè

pue ad Romanos 1. in quibus promissus fuit Christus, *ex semine Dauid secundum carnem.* Vndè non de cœlo allatam, sed ex Dauide desumptam. Item ad Galatas 4. *Deus misit Filium suum factum ex muliere.* Sæpè autem alibi vocatur filius hominis: ergo humanum esse ipsius, quòd verè habuit, non solum venit ad nos, per mulierem, vt Canalem, sed factum ex ipsa, & genitum ex ipsa.

77 Nec obest 1. Illud Pauli 1. ad Corinthios 5. *Primus homo de terra terrenus. Secundus homo de cœlo cœlestis*: ergo, quia habebat corpus cœleste, sicut Adam terrenum. Nego consequentiam, quia ex D. Thom. dicitur cœlestis à supposito Diuino; Suarez autem, hic disp. 15. sect. 3. respondet, dici cœlestem, quia vita eius, & conuersatio, cœlestis erat, sicut Adami, terrena, vel quia impeccabilis erat, sicut Adam peccabilis. Vel quia conceptio eius, cœlestis erat, & de Spiritu Sancto, Adami verò productio, fuit naturalis primo homini.

78 Nec obest 2. Illud Pauli 2. ad Corinthios 5. *& si cognouimus Christum secundum carnem, sed nunc iam non nouimus.* Idest vt inquit hæreticus: antea in Christo existimabamus fuisse carnem, sed mutata sententia aliter induamus. Vndè alibi dicit, quod factus fuit in similitudinem hominum; idest apparenter homo. Sed respondetur, alium esse sensum Pauli, solum enim vult dicere, se ante suam conuersionem, iudicasse de Christo indignè; sicut deambulante, secundum carnem. Sed postea mutasse sententiam. Vel vult nouisse, Christum ante resurrectionem vixisse, secundum conditiones pœnales carnis. Post resurrectionem autem, iam illum aliter nouimus, scilicet impassibilem.

ARTICVLVS III.

ERRORES CONTRA VNIONEM.

79 IVXTA Catholicam veritatem, humanitas, & Verbum physicè verè, & realiter vniuntur, itavt humanitas careat propria subsistentia, subsistatque & compleatur per subsistentiam Diuinam, sibi substantialiter vnitam, itavt ex vtróque resultet vna tantum persona, subsistens in duplici natura humana, & Diuina, vtráque tamen permanente in suo ipsissimo esse, quòd propriori habebat. Similitérque, quavis suas speciales operationes patiente, nempè humana, humanas, & Diuina, Diuinas.

80 Contra hanc veritatem, errauit primo Eutiches, apud Belarminum cap. 2. asserens in Christo vnam tantum naturam post Incarnationem, quia per illam vnionem, talis est facta commixtio, quòd Diuinitas conuersa physicè fuit in humanitatem, & sic verificabat, quòd diuinitas est passa, & mortua, quia mortua est humanitas. Impugnabitur tamen artic. sequenti, probando in Christo vtrámque naturam in suo esse permansisse; nec Verbum fuisse carnem per conuersionem, sicut aqua vinum, sed per coniunctionem, vel assumptionem carnis. Sicut Aaron dicitur factus Pontifex, & Dauid factus Rex. Contra istam veritatem vnionis, similitèr errauerunt, qui dicebant, naturam humanam fuisse consumptam, & conuersam in Diuinam.

81 Secundò, errauit Nestorius, cui ex diametro voluit opponi Eutiches. Nestorius enim concedebat, iuxtà Scripturam in Christo, verum Deum, & verum hominem, sed non vnam personam, sed potiùs duas, nempè Filium Dei, Filium Virginis.

82 Sed quomodò Scriptura, Christum vocat verum Deum, verúmque hominem? Respondebat, quia talis homo erat Deus, non per vnionem substantialem, sed accidentalem, & moralem; v.g. per summam conformitatem voluntatum, quia *amicus alter ego.* Et sicut vir, & vxor licet sint duæ personæ, dicuntur vna caro per coniunctionem carnalé, ita iste homo, & Deus per intimitatem spiritualem affectionis, & per summam communicationem, in authoritate Diuina, & Regia. Sic ille, qui apparuit in rubo physicè erat Angelus, sed quia apparebat nomine Dei, vestitus authoritate, & repræsentatione Dei, dicebat: *Ego sum Deus Abraham, &c.* Sic etiam Deus dedit Christo nomen Dei, honores, & potestatem Diuinam, tanquam suo intimissimo amico, simulq; instrumento suo, per quod diuina operabatur ipse Deus.

83 Sed iste error, contra fidem Catholicam, damnatus sæpè in Concilijs, & præcipuè in Ephesino, Præside P.N. Cirilo Alexandrino, vbi differentia est identitas personæ filij Virginis, & filij Dei. Beatáque Virgo fuit declarata vera Mater Dei, idest, *Theotocòs*, vt patet talis identitas ex Matthæi 16. vbi de filio hominis dixit Petrus ex reuelatione: *Tu es Christus Filius Dei viui.* Item Lucæ 1. *Quod nascetur ex te Sanctum*, idest Filius Virginis, *vocabitur Filius Dei.* Ioannes 10. dixit Christus: *Ego, & Pater vnum sumus*, nempè eadem natura Diuina. Item Ioannis 9. Iesus, qui curauit cæcum, dixit illi: *Tu credis in Filium Dei?* Respondit illi: *Quis est, Domine, vt credam in eum?* Dixit ei Iesus: *Et vidisti eum, & qui loquitur tecum, ipse est.* At ille ait: *Credo, Domine.* Et procedens adorauit eum. Quid clariùs pro identitate personę hominis illius Filij Virginis cum Filio Dei.

84 Nec dicas: esse vnum cum Filio Dei, non quidem vnitate personę, sed vnitate habitationis, affectionis, operationis, siue authoritatis, & repræsentationis, quomodò Angelus in Verbo dicebatur Deus. Sed contrà. Tùm, quia Cherintus apud Belarminum cap. 4. hæc omnia de Christo confitebatur, scilicet hanc vnitatem, & tamen Ioannes Apostolus Epist. 1. contra ipsum, & contra omnes diuidentes, inter Iesum, & Christum, siue inter Iesum, & Filiũ Dei, ait cap. 4. *Omnis spiritus, qui soluit Iesum* (idest diuidit) *ex Deo non est. Omnis ergo, qui confessus fuerit, quoniam Iesus est Filius Dei, Deus in eo manet.* Hæc Ioannis.

Tùm, quia esse Deum modò dicto, & Nestoriano, etiam conuenit alijs Sanctis, & non est proprium Christi. Illi enim 1. ad Corinth. 3. dicuntur, esse *Templum Dei*, & 1. ad Corinth. 6. esse *vnum spiritum cum Deo*, adhærendo illi, & ad Romanos 15. *Operari vt instrumentum Dei*, & ad Galat. 4. *Quod sunt Filij Dei*, & de Moyse in Exodo, quod *Deus Pharaonis*, per authoritatem quidem. Tota autem Scriptura in modo essendi Deum, loquitur de Filio Virginis, tanquam de vno, & vnico Creatore omnium, & per quem omnia facta sunt, Ioannis 1. Ergo valdè aliter, nempè physicè ipse est Filius Dei per vnitatem personæ.

85 Si dicas: etiam Angelus in rubo dicitur sæpè Deus, & quod ipse est, qui est; atqui intelligitur repræsentatiuè solùm: ergo idem erit de Christo. In primis, plures docent, esse ipsum Deum in rubo, & non Angelum. Concessa tamen maiori, & minori, falsa est consequentia. Tùm, quia alia loca Scripturæ indicant fuisse Angelum, & alia loca indicant, differre à sesse, in eo, quod non fuerit physicè vnitus Deo. Dicitur enim de Verbo, quòd *nusquam Angelos apprehendit* (vtique per physicam vnionem) *sed semen Abrahæ apprehendit.* Tùm etiam, quia Ecclesia habens Scripturæ clauem, & intelligentiam, loca de Christo definit, intelligi de identitate personæ, secùs de Angelo in rubo.

ARTICVLVS IV.

ARGVMENTA PRO NESTORIO.

86 Nec obest 1. Quòd humanitas vocatur in Euangelio Templum Dei: *soluite templum* hoc, &c. Et etiam indumentum Dei, teste Augustino lib. 83. quæst. 73. & Cyrilo lib. 11. in Ioannem in illo textu: *In similitudinem hominum factus, & habitu inuentus, vt homo.* Templum autem, & indumentum, non dicunt vnionem physicam, cum induto. Respondetur enim, has phrases probare in Christo naturas distinctas; quia vna est habitatio coopertorium, & notio alterius: non tamen positiuè excludere vnionem physicam. Patet, quia corpus nostrum vocatur habitatio animę. 2. Ad Corinth.

5. &

5. & 2. Petri 1. corpus vocatur *Tabernaculum*. Etiam vocatur indumentum, & stola animæ in Apocalypsi, quin excludatur vnio. Hinc manet intellectus Basilius, qui Psalm. 59. Christum vocat Deiferum: hoc non excludit vnionem, sicut nec, quòd corpus sit ferculum portans animam. Aliter soluit Belarminus tom. 1. lib. 3. cap. 7.

87 Vndè, Verbum dicitur factum in similitudinem hominum. Hoc autem non tollit, quominus verissimè sit homo. De Adamo enim dicitur, genuisse filium ad similitudinem suam, & tamé erat homo eiusdem speciei cum Adamo. Dicitur autem, esse in similitudinem hominum: sumpto homine, vel pro puro homine, vel pro homine peccatore, & genito ex Adamo, in culpa, & miserijs, quibus Christus in apparientia similimus habebatur: vel in similitudinem hominum; quia cum habeat eandem omninò speciè naturam cum alijs, similis est illis, in specifica hominis natura. Hæc ergo non impediunt physicam vnionem.

88 Nec obest 2. Contra vnitatem personæ, & Maternitatem Dei, quod ad Hebræos 7. *Melchisedec dicitur sine Patre, & sine Matre, & sine genealogia, assimilatusque Filio Dei*: ergo Filius Dei, non habet Matrem, distinguiturque à Filio Matris. In primis respondetur, etiam dici sine Patre, & tamen non est sine Patre Æterno. Respondetur insuper, Melchisedec dici sine Patre, &c. Non quia illos, non habuerit; sed quia Scriptura introducit illum repente, ad modum non habentis illos. Assimilatur enim Filio Dei in multis, apud Cornelium à Lapide ad illum locum, vbi explicat, quomodo sit Typus Christi, præcipuè quoad generationem vtramque: nam Christus in Diuina, est sine Matre: in humana, sine Patre, & absque genealogia stricta Patris, quod non tollit esse eandem personam.

89 Nec obest 3. Quod Filius Virginis eguit consolatore in horto, in Cruce conquæritur derelictus, & vbique orat Patrem vt inferior; atqui ista non conueniunt Filio Dei. Item Filius Dei est æternus, & ante Mariam. Filius autem Mariæ, est posterior ipsa. Tandem Filius Dei, non est cum Maria Homovsion, idest eiusdem substantię, & essentiæ specificæ; atqui Filius Mariæ est eiusdem essentiæ, cum ipsa: ergo alius est Filius Dei, & alius est Filius Mariæ.

90 Respondetur, illa omnia convenire eidem personæ; sed non respectu eiusdem naturæ, vt argumenta probant, sed diuersæ. Sic eidem homini conveniunt opposita, secundum diuersa; v.g. purè speculari, & non purè speculari, sed ad opus progredi, secundum diuersas scientias, speculatiuam, nempé, & practicam. Vndè Maria rigorosè est *Theotocòs*, veraque Mater Dei, licet non genuerit Deitatem, sicut Mater Aristotelis, verè fuit Mater Philosophi gignendo filium, & personam: licet ipsa non genuerit Philosophiam.

ARTICVLVS V.

EXPLICATVR VERITAS CATHOLICA.

91 HÆC, docet, quòd Christus per veram vnionem physicam, & hypostaticam, essendo vna tantum persona, simùl sit Deus, & homo: vtramque naturam impermixtam, inconfusam, intransmutatam retinens, & quamlibet in suo esse reali, & physico, sine vlla naturę diminutione conseruans; & qualibet ex illis naturis, suas conseruante proprietates sibi; dempta subsistentia humana, quę ideò ablata est, vt posset consurgere vna sola persona. De ijs sæpissimè in Concilijs. In tota natura, non est facilè, imò nec possibile inuenire exemplum declaratiuum, æquale; inæquale autem, & quod non teneat in omnibus, reperiri valet multiplex.

92 Primum est, quòd sicut anima rationalis, & caro, qualibet in suo esse manente, est vnus homo, per physicam vnionem, similitèr Deus, & homo, per physicam hypostaticam, sunt vnus Christus. Differentia solùm stat, quod in homine, vnica est persona, & vnica natura; in Christo verò, vnica persona, & duplex natura.

93 Secundum est: rubus incombustus, & ardens, sicut enim rubus, & ignis coniungebantur, quin rubus fuerit consumptus ab igne, sed potiùs conseruatus, & illustratus, & è contrà, rubus non extinxit ignem; sic humanitas conseruabatur à Verbo inconsumpta, nec Verbum destruebatur. Tertium, dum ramus Pyri inseritur arbori Malo, physicè vnitur, & physicè fit vna arbor: itavt arbor, & ramus, suas conseruent naturas, producentésque fructus suos valdè diuersos: sic humanitas, physicè inserta fuit Verbo, & consurgit vna persona, conseruando ambas naturas, & diuersas operationes in illis: & sicut arbor illa, est Malus, & Pyrus, per diuersos ramos, sic Christus, Deus, & homo.

94 Hinc sequitur, quòd quidquid conuenit Verbo, in concreto, verè dicitur de homine in concreto, filióque Virginis; & hoc non solum per verbalem communicationem Idiomatum, vt dicunt hæretici, sed per veram, & realem: sic verè dicimus, quòd Deus, & Filius Dei, natus est ex Virgine, & quod Filius Virginis, est Filius Dei, per quem omnia facta sunt. Hæ autem prædicationes, non possunt conuenire ipsis naturis in abstracto. Tum, quia quælibet natura, iuxtà Concilia, debet conseruare suas proprietates, vt suas; quin communicentur alteri: & sic sola Deitas, est Omnipotens, non verò humanitas. Nec hæc, est immensa, nec vbique est, nec immortalis, sed sola Diuinitas. Item humanitas sola, est mortua, non vero Deitas. Tùm, quia aliàs, neutra natura maneret in suo proprio esse; sed vna esset transmutata in alteram. Hinc benè dicimus (& est exemplum D. Augustini) quòd Philosophus est mortuus, non tamen mortua est philosophia. Vndè, quæ dicuntur de persona in concreto, non dicuntur de formis, siuè naturis in abstracto.

95 Hanc vtriusque naturæ permanentiam, absque vlla transmutatione, vel diminutione, præter Scripturæ loca adducta, Articulis præteritis, alia innumera clamant, contrà Eutichem. Præcipuè illud ad Philip. 2. *qui cum in forma Dei esset formam servi accepit*. Ecce vtrâque simùl formà, & natura. Vndè Symbolum Athanasij expressè dicit esse de fide, quòd Deus Iesus Christus, *Deus, & homo est, perfectus Deus, perfectus homo, non conversione Diuinitatis in carnem, sed assumptione humanitatis in Deum*.

96 Nec ex hoc sequitur, quòd si sunt in Christo duę naturæ, ierunt in ipso duo Christi. Nego enim quia multiplicar naturas, non est multiplicari personas. Nec 2. sequitur: si Diuinitas non est mortua: ergo solus homo, & non Deus est mortuus. Nego consequentiam, concesso antecedenti. Deus enim est concretum, est suppositum, & Persona Diuina: & talis Persona Diuina, mortua est, non quidem in propria natura, sed in natura aliena. Nec enim mors, hoc pacto, dedecet Personam Diuinam.

97 Nec tandem tertiò, ex illa phrasi SS. PP. apud Belarminum, vocantium carnem Deificatam, sequitur transmutatio carnis in Deitatem, imò potius, oppositum; sicut enim rubus ardebat inconsumpta; ita caro per vnionem ad Verbum ardebat igne Deitatis, eratq; Deitate quasi delibuta. Quòd si in Concilio Calcedonensi, actione 1 Eustachius Episcopus, retulit ex Cyrillo, in Incarnatione intelligi, non duas naturas, sed vnam naturam Dei Verbi, Incarnatam. Respondetur, vel hæc verba non esse Cyrilli, sed ab Hæreticis addita; vel esse intelligenda de natura Diuina, non immediatè, sed mediante hypostasi habuisse vnitatem; sicut & caro mediante hypostasi, mansit per vnionem Deificata.

ARTICVLVS VI.

ERROR CONTRA EXISTENTIAM INCARNATIONIS.

98 NEgare Messiam venisse, est error Iudæorum pertinacissimus. Eius adventus, ex tote

nouo Testamento constat; sed quia ipsi non admittunt. Probatur ex veteri, triplici probatione, quam disp. 1. proœmiali, art. 3. perstrinxit Gonet, cum latè, & eruditè, proposuisset illas Suarez hic. Prima probatio est, ex Gen. 49. vbi Iacob benedicens filios suos, dixit ad Iudam filium suum quartum: *non auferetur sceptrum de Iudà, nec Dux de fœmore eius, donec veniat qui mittendus est, & ipse erit expectatio gentium*; atqui iam est ablatum: ergo iam venit Messias.

99 Vt amplius illustretur hæc probatio, in primis, patet loqui de Messia. Tùm, quia Paraphrasis Caldaica, quæ apud Hebræos est magnæ authoritatis explicat de Messia. Tùm, quia cuilibet alij applicetur prophetia, non accomodatur illi. Vel enim non fuit de fœmore Iudà, vt v.g. Saùl vel non fuit expectatio gentilitatis, v.g. Dauid, vel Salomon, sicut fuit Christus Dominus, quem gentilitas expectabat, & recens natum, adorauit in Magis.

100 In hijs ergo verbis, Iacob, duo prophetat: nempè Tribum Iudà, habituram Regnum, siue Ducatum, potestatemque supremam iudicandi, quam quidem habuit in Dauide, & Salomone, alijsque Regibus, vsque ad captiuitatem Babylonicam, & post illam absque titulo Regio in Ducibus, scilicet Zorobabele, eiusque successoribus, vsque ad aduentum Christi. Secundò prophetat, non cessaturam in Tribu Iudà, sicut cessauit in alijs decem Tribubus: nec auferendam, donec veniat qui mittendus, idest Messias.

102 Quòd si dicas; hæc potestas fuit per multos annos, nempè 165. in Machabæis; atqui isti, non erant de Tribu Iudà, sed de Levì. Erant enim Sacerdotes, nec tamen propterea advenerat tunc Messias: ergo ista propheria, non loquitur de Messia: Concessa maiori, distinguo primam partem minoris: non erant de Tribu Iudà, per lineam paternam, concedo; nam erant Levitæ; per maternam, nego. Per illam ergo, erant de fœmore Iudà. Quòd si iterum instes: apud Hebræos fœminæ, non poterant nubere, nisi cum viris suæ Tribus: ergo si per lineam paternam erant de Levì, non poterant per maternam esse de Iudà. Respond. primò, antecedens esse verum, quando fœminæ erant hæredes, & hoc fiebat, ne bona vnius Tribus transirent ad aliam Tribum. Vel secundo respondetur, Tribum Iudà, & Levì, quoad hoc, fuisse dispensatas propter suam dignitatem.

103 Ex quibus sequitur argumenti efficacia summa. Ablatio, & cessatio Regni, & Ducatus, & supremæ potestatis iudiciariæ, erat iuxta hanc prophetiam, certissimum signum probans, advenisse Messiam: siquidem aufetenda, non erat ab ipso, donec veniret Messias; atqui multis ab hinc sæculis, ablatam ab illis esse, omnibus est patens. Ipsi enim sunt per varios populos dispersi, subiecti Principibus extraneis, quin habeant ex propria gente Regem, vel Ducem.

104 Hæc mirè conformantur cum Euangelio. Scribit enim Matthæ. cap. 2. *Christum natum fuisse tempore Herodis Regis*; iste enim habebat in illo populo tunc, potestatem supremam; certissimum autem est, Herodem, iam non fuisse de fœmore Iudà; imò nec de vlla alia Tribu eiusdem populi; sed potius alienigena, filius cuiusdam Idumæi, conuersi ad fidem. Tunc ergo ablatum est à Iudæis Regnum, & datum extraneis, fuitque tunc adventus Messiæ prophetati.

105 Sed obijcies 1. Non potuit tunc, iuxtà hanc prophetiam, esse adventus Messiæ: ergo contrà probationem. Antecedens probatur, quia adhuc regnabat Tribus Iudà, in fœmina; vxor enim illius Herodis, in cuius diebus, natus est Christus: erat Mariamnen de Tribu Iudà, filiaque Hircani Pontificis, ad quam pertinebat Regnum: ergo non est ablatum Regnum tunc. Respondetur negando antecedens. Ad probationem respondeo, iam tunc ablatum Regnum; quia Herodes, non ergnabat proptèr vxorem; sed proptèr seipsum, cui Senatus Romanus, & Cæsar Augustus, consentiente populo, Regnum concesserant, teste Iosepho lib. 15. cap. 8. Insuper, quia prophetia loquebatur de Duce, siuè viro descendente de Iudà, etiam per lineam maternam, non verò de fœmina.

106 Replicabis: nec tunc cessauit in viro regnum: ergo, &c. Antec. prob. quia adhuc post mortem, & Ascensum Christi, regnabat in populo Iudaico, Herodes Agrippa, filius Aristoboli, filij dictæ Mariamnen: ergo aduentus Christi non supponebat regnum ablatum. Respondetur negando antecedens. Ad probationem, concesso antecedenti, nego consequentiam; quia tempore primi Herodis, verè erat ablatum regnum, vt probatum est, licet tempore Herodis Agrippæ, fuerit quasi restitutum. Prophetia autem non loquebatur de non restituendo, sed de non auferendo Regnum, vel Ducatum, donec Messias venisset.

107 Vel dic, Agrippam iam non regnasse titulo, & iure descendentis ex fœmore Iacob, quia ius istud iam erat quasi extinctum, vt dicemus statim: sed regnasse, vel vt descendentem, ex Herode primo: vel ex concessione Romanorum: vel ex alio titulo, & sic iam erat Regnum à Tribu Iuda totalitèr ablatum, modò dicto.

108 Obijcies secundò, & vrgentiùs: ante Christi Domini Conceptionem, & aduentum, iam Herodes primus regnabat: ergo cum iste non sit de fœmore Iuda, Regnum iam erat ablatum, ante aduentum Christi: ergo ablatio Regni, non erat certissimè probans, quod iam aduenerat Messias; vel Christus Dominus noster non est Messias, in illa prophetatus. Responderi potest primò, quòd prophetia non dicit, quod aduentus Messiæ præcedat ablationem Regni. Non enim dicit, non auferendum donec prius venerit Messias; sed donec veniat, idest donec de valdè proximò instet eius aduentus: siue donec sit ante fores. Qui adventus proculdubio, fuit statim, ac Herodes cœpit regnare.

109 Sed aliter, & meliùs respondetur ex Sylveira tom. 1. lib. 2. in Euangelia, cap. 4. quæst. 1. & ex Abulensi tom. 1. in Matth. cap. 2. quæst. 3. Herodem primum, in principio regni, non habuisse Regnum in proprietate, sed in administratione, pro fratre paruulo vxoris suæ, & successore Regni. Et tunc conceptus est Christus, quando nondum erat ablatum ius Regni, à Tribu Iuda. Postea Herodes, paruulum illum, fecit natantem suffocari, & tunc obtinuit Regiam potestatem in proprietate à Romanis, fuitque totalitèr ablata à Iudæis, & data alienigenis, sed nato iam Christo. Hæc Abulensis desumpsit à Iosepho.

ARTICVLVS VII.

ALIÆ PROBATIONES.

110 Secunda probatio sumitur ex 9. Danielis, vbi Gabriël Archangelus, Danieli oranti in Babylone, pro libertate populi à captiuitate, reuelauit: *Abreuiatum esse tempus aduentus Messiæ, & redemptionis mundi, & sic ad hebdomadas* 70. fore, vt consummetur præuaricatio, & finem accipiat peccatum, & deleatur iniquitas, atq; adducatur iustitia sempiterna, & impleatur prophetia, & vngatur Sanctus Sanctorum. Atqui multis ab hinc sæculis, completæ fuerunt septuaginta hebdomades: ergo & aduenit Messias. Minorem probat Suarez, quia Danieli Hebræo, & doctissimo, Angelus loqui debebat de hebdomadibus more Hæbraico, vel Scripturæ, sumptis. Quo pacto hebdomada, vel est septem dierum, vt Levitici 23. vel septem annorum, vt 25. in quo vltimo sensu, faciunt annos 490. & istud est tempus, quòd fluxit à revelatione, vsque ad adventum Christi.

111 Quòd autem loquatur de Messia; probatur contrà Hebræos; quia Sanctus Sanctorum vnctus, per cuius adventum, peccatum aufertur, & iustitia sempiterna introducitur, non est alius, nisi verus Messias. Nec dicas, fuisse contrà intentum Danielis, loqui tunc de Messia, cum solum oraret liberationem à Babylone. Etenim Daniel,

niel, vtpotè vir Sanctus, & valdè illuminatus à Deo, vtramque libertatem deſiderabat; & propterea vocauit illum Angelus, virum deſideriorum, quia multa deſiderabat. Inſuper, quia valdè frequens eſt in Diuina liberalitate, petentibus temporalia, ſpiritualia ſimùl concedere.

112 Confirmatur, quia plura ex dictis ab Angelo, mirificè aptantur Chriſto, & non alteri. Inquit enim, quod poſt illas hebdomadas, occidetur Chriſtus, & deſinet eſſe populus eius, ille, qui eum negaturus eſt; & quod populus, cum Duce venturo (ideſt Gentilis cum Tito, & Veſpaſiano) in pœnam huius ſceleris, Ciuitatem, & Sanctuarium diſsipabit, vaſtabit, atque deſolabit; quod iam factum fuit, poſt Chriſti mortem. Inſuper inquit, quòd hebdomada vna (ſcilicet vltima) confirmabit pactum multis, quod intelligitur, de pacto noui Teſtamenti.

113 Addidit tandem, quòd tunc in Templo, in dimidio hebdomadæ, deficiet Hoſtia, & Sacrificium, eritque in illo abominatio deſolationis perſeuerans, vſque ad conſummationem, & finem; quòd indicat Sacrificium illius Templi, ex tunc eſſe innane, diſplicenſque Deo. Quòd autem deficientia Sacrificij ſit in medio hebdomadis vltimæ indicat, in tribus illis annis, & dimidio, (medietatem hebdomadæ facientibus, in quibus Chriſtus prædicauit, mortuus eſt, & reſurrexit, ſiuè in quibus Lex Euangelica confirmata eſt) Hebraica Sacrificia ceſſare. Quid aptius, & conformius prophetiæ Gabrielis, quàm quod Euangelium narrat, de Chriſti Dñi euentibus? ergo tunc aduenit Meſsias. Pro hoc argumento videndus eſt Suarez hìc diſp. 1. ſect. 2.

114 Tertia probatio, ex cap. 2. Aggæi: *Veniet deſideratus cunctis gentibus, & implebo domum iſtam gloria*, ideſt Templum Hieroſolymitanum, nouitèr à Zorobabele reædificatum, implebo gloria; vtique per præſentiam, doctrinam, & miracula Meſsiæ; atqui ſi Meſsias non veniſſet tunc, & Templum intraſſet, iam non poteſt impleri prophetia; quia Templum fuit tunc deſtructum. Nec dicas poſſe impleri in alio, quòd ibi ædificari poteſt. Contrà, tùm quia iam non erit domus iſta, ſed alia; ſicut iſta eſt alia, à Templo Salomonis deſtructo, & reædificato, & eſt alia in phraſi Prophetæ. Tùm, quia tale Templum ædificari non permittet Deus, cum ſæpè Iudæi conati fuerint, & nunquam permiſsi ſint perficere. Alias probationes de aduentu Meſsiæ, vide apud Suarez.

QVÆSTIO III.

DE INCARNATIONIS COGNOSCIBILITATE.

115 PRocedit difficultas, tàm de poſsibilitate quàm de eius exiſtentia. Eſtque multiplex ſententia. Omiſſo ergo errore dicentium, non eſſe demonſtrabilem, quia eſt impoſsibilis. Prima ſententia inter Catholicos dicit, poſſe naturalitèr demonſtrari poſsibilem, ſaltim imperfectè, ideſt, non repugnantem. Ita Valentia diſp. 1. punct. 2. Docet ſecunda ſententia exiſtentiam eius poſſe naturalitèr demonſtrari, poſtquam facta iam eſt; quia ſic iam datur medium in natura ad illam demonſtrandam. Tribuitur Scoto. Hoc autem licet Arriaga, non admittat de Incarnatione, tamen de alijs entibus ſupernis, ſaltim aliquibus, docet poſſe naturalitèr demonſtrari poſtquam iam exiſtunt. Ita tomo 1. in primam part. diſp. 3. & tom. 2. diſp. 10. ſect. 3.

116 Tertia, & communior ſententia omnem negat naturalem euidentiam, tàm de poſsibilitate Incarnationis, quàm de eius exiſtentia. Quidquid ſit de exiſtentia demonſtrabili aliorum ſupernorum. Quarta, & vltima, ſuperaddit tertiæ, non repugnare probabilem notitiam Incarnationis. Ita docent iam plures moderni in Manuſcriptis.

ARTICVLVS I.

POSSIBILITAS INCARNATIONIS NON EST demonſtrabilis naturalitèr.

117 ITA communis ſententia. Conſtat primò, ex multiplici Scripturæ text. & pluribus Patribus adductis a Granado, & Bernal; hoc myſterium eſſe incognitum, valdéque abſconditum principibus huius ſæculi: ideſt ingenijs creatis, etiam valdè ſublimibus. Vndè Patres paſsim affirmant, prætervolare etiam Angelorum acumen. Diu. Paulus vocat illud, Sacramentum abſconditum, etiam à ſæculis; imò aliquando ait eſſe tale, quòd nec in cor hominis aſcendit, ideſt, quòd nec homini in mentem venit.

118 Ratione autem probatur ſecundò; poſsibilitas Incarnationis, nõ ſolũ eſt ſupernaturaliſsima in genere entis, ſed etiã in genere ſcibilis: ergo ſuperat omnẽ naturalẽ ſciendi capacitatem intellectus creati, quæ non extenditur, niſi ad naturale ſcibile. Antec. prob. quia in tota natura, nullum eſt medium connexum, inferenſque poſsibilitatem Incarnationis; non enim datur aliqua cauſa, vel effectus, vel proprietas, quæ ſpecialitèr incarnationem indicet. Intellectus autem creatus, abſque medio naturali, nequit facere naturalem demonſtrationem.

119 Dixi, *eſſe ſupernam, etiam in genere ſcibilis*: atque vſus ſum hoc modo probationis, vt præſcinderẽ ab illa quæſtione celebri; an aliquid ſupernum demonſtrabile ſit naturalitèr (vel antequam fiat, vel poſtquam factum eſt) in qua recentiores valdè diuiſi ſunt. Ripalda enim tom. 1. acritèr defendit partem negantem; quia talis demonſtratio cuiuſlibet entis ſuperni, eſſentiali èr connectitur cum illo: ergo eſt ſuperna, & non naturalis. Alias enim, ſupernum illud, eſſet ſupernum, vt ſupponimus, & non eſſet: quia nõ ſuperaret omnẽ exigentiam, & connexionem naturæ (non ſuperando accidentis, ſiue demonſtrationis naturalis, eſſentialem connexionem, & entitatiuam.) Arriaga initio huius quæſtionis citatus, & multi alij tenent, bene poſſe cognoſci aliquid ſupernum demonſtratione naturali, quia ſuppoſito, quòd detur tale ens, conſurgit in natura medium, per quod noſcatur. De hac enim quæſtione alibi nos.

120 Objicies primò contra concluſionem: Angelus poteſt demonſtrare, non repugnare Incarnationem, & aliàs ſcit, Deum poſſe facere quidquid non repugnat: ergo demonſtrare poteſt eſſe poſsibilem. Antecedens quo ad primam partem probatur, quia poteſt ſoluere naturalitèr repugnantias omnes, quæ occurrere poſſunt, contra talem poſsibilitatem, ſicut communitèr docent Theologi ad D. Thomam 1. par. quæſt. 1. art. 8. euidentèr ſolui poſſe omnia argumenta, quæ contra fidem Diuinam fiant.

121 Sed reſpondetur: nego poſſe demonſtrare, quòd non repugnet. Vel enim ſermo eſt de Incarnatione, vt modò facta eſt ad perſonalitatem Verbi, & non ad Deitatem. Et hoc non demonſtrabit, cum inueniat reſiſtentiam in principio illo metaphyſico: *Impoſsibile eſt, rem ſimul eſſe, & non eſſe*. De quo in materia de Trinitate, diſputatione de cognoſcibilitate. Vel ſermo eſt de Incarnatione Dei in genere, & ſic etiam inueniet reſiſtentiam ad aſſenſum, ſaltim demonſtratiuum, in infinita diſtantia Dei à creatura, vel in alij repugnantijs, quæ occurrere poſſunt. Licet autem tales repugnantias fortè ſoluere poſsit probabilitèr, ſed non demonſtratiuè; demonſtratione poſitiua, de qua loquimur: qua euidentèr aſſentiatur tali poſsibilitati. Demonſtratio autem, quàm Theologi, loco citato, vocant negatiuam, non eſt ad noſtrum intentum, quia ſolum conſiſtit, in eo, quòd argumenta aduerſariorum, & repugnantias ſoluat probabilitèr; taliter, quòd detur euidentia de probabilitate ſolutionis, & de eo, quòd argumenta contraria non conuincant.

122 Alij

122 Alitèr secundò respondetur: Angelum posse cognoscere hanc possibilitatem, soluereque repugnantias, probabilitèr concedo, euidentèr nego. Si instes: omnis repugnantia adducibilis est verè,& in re falsa; atqui falsita, vbique est quid naturale. ergo potest demonstrari ab Angelo naturaliter. Consequentia probatur, quia omnia naturalia Angelus demonstrat. Concessa ergo maiori,& minori, nego conseq. eiusque probationem. Licet enim Angelus demostrare possit, esse physicum rerum omnium naturalium existentium,& eis affinium; non tamē potest omnia naturalia absolutè, etiam existentia. Non enim potest omnes extrinsecas conuinationes rerū naturaliū, nec omnes relationes ad quascunq; alias res, euidētèr demonstrare: aliàs Angelus sibi relictus in quolibet lapide, demonstrare posset Trinitatem, noscendo naturalitèr dissimilitudinem, quæ in lapide resultat cum Trinitate. Idem dico de falsitate illa.

123 Respondeo tertiò,& principalitèr, permittendo, Angelum posse soluere omnes, contra illam possibilitatem, repugnantias, quæ ipsi occurrant, vel ab alio illi proponantur; non tamen propterea inferet euidenter: *ergo non repugnat*, sed solùm inferet: *ergo vsque modò non cernitur repugnare.* Ratio autem est, quia licet solueret omnes repugnantias, quæ occurrerint; nescit tamen, an occurrerint omnes, quæ in mysterio tam abstruso, à parte rei, esse possunt. Vndè licet Angelus ex vna parte, noscat in Deo euidētèr, infinitam realem terminabilitatem, ad complendam naturam humanam; & ex alia videat in natura humana distinctionem realem, & separabilitatem à sua subsistentia, posseque diuinitùs esse sine illa; adhuc non inferet euidentèr posse compleri per diuinam. Tùm, quia non scit euidentèr, humanitatem ex se, non esse determinatam ad subsistentiam modalem, vel informatiuam: vel etiam si hoc sciret, adhuc nesciret; an detur alia repugnantia occulta, vel ex parte Dei, vel ex parte humanitatis.

ARTICVLVS II.

ARGVMENTVM A CONNEXIONE CARENTIÆ, & potentiæ obedientialis.

124 Objicies secundò: carentia vnionis ad Verbum est connaturalis humanitati Petri, & in se naturalissima: ergo noscitur euidentèr ab Angelo, si comprehendit humanitatem Petri, vel granum arenæ, in quo etiam est talis carentia; imò etiam si solum clarè videat, quamvis non comprehendat illas; atqui in tali carentia noscit possibilitatem vnionis, quia est connexa cum ista: ergo. Minor de connexione probatur primò, quia talis carentia est relatio transcendentalis ad vnionem, totâque essentia illius definitur per connotationem ad vnionem. Secundò probatur, quia carentia vnionis differt essentialitèr à carentijs albedinis, & Hircocerui: & hoc non nisi per ordinem essentialem ad vnionem.

125 Respondebis, non cognosci vnionem, cognita adhuc carentia; nam non omnis connexio cum alio, est ratio attingendi illud; sic oculus videt colorem, qui est connexus cum Deo, vt prima causa, & amor amat contritionem, quæ est connexa cum peccato, nec tamen per visionem,& amorem, videtur Deus, nec amatur peccatum. Sed contrà, quia Deus non est de sphæra oculi, nec connexio coloris dat Deo visibilitatem: nec contritio, peccato bonitatem; at connexio cum alio, eo ipso inducit in illo veritatem, & cognoscibilitatem: ergo est longa disparitas.

126 Ideò respondeo primò ad argumentum: Angelum non cognoscere in specie, carentiam vnionis hypostaticæ in Petro, nec in arena, quia talis carentia non noscitur per speciem propriam, sed per speciem formæ negatæ, de qua Angelus non habet speciem; solùm ergo noscit in Petro, statum ipsius naturalem, cum generali carentia omnium, quæ non sunt Petrus,& omnium, quæ ipsi non sunt connaturalia. Carentiam autem in specie vnionis, vel alterius formæ, noscit Angelus, si priùs noscat formam ipsam,& comparando istam cum Petro, inueniat nō reperiri in illo. Non ergo noscit ex carentia vnionem, sed potiùs ex vnione carentiam.

127 Nec comprehensio postulat, quòd noscat in arena, v.g. terminos omnes, & formas, quibus ipsa caret; aliàs in grano arenæ expresse nosci deberent, omnia, & singula, tàm Dei, quam possibilium, imò & impossibilium omnium; quia omnibus his caret, vel per carentiam identitatis, vel etiam per carentiam vnionis. Vndè comprehensio non petit in re minima, nosci omnia naturalia, omnesque ipsius connotationes contingentes, atque omnes prædicamentales relationes, vt dictum est, nisi solùm, quæ debita sunt ipsi rei comprehensæ.

128 Respondeo secundò ad argumentum: do Angelum noscere absolutè carentiam vnionis in specie. Nego tamen noscere vnionem vt possibilem. Tùm quia vt talis vnio non sit in Petro, sufficit, quòd Petrus sit absque illa, siue illa sit possibilis, siue impossibilis. Sic ego certissimè scio, lapidem non esse substantiam supernam: nec tamen scio, istam esse possibilem, aut impossibilem. Tùm etiam, quia carentia vnionis, solum est connexa cum vnione in genere scibilis, quatenùs talis carentia nō potest clarè cognosci, nisi per connotationem ad vnionem, vt bene probat argumentum; non tamen est connexa cum vnione physicè,& in genere entis; quia nulla datur alligatio physica inter carentiam, & possibilitatem vnionis: cum carentia vnionis per suam essentiam metaphysicam & intelligibilem, solùm sit vnionis remotio, & nihil plus.

129 Vndè relatio carentiæ ad vnionem, vel non est relatio transcendentalis, sed solum secundum dici; vel si sit transcendentalis, non propterea est medium sufficiens, ad probandam physicè vnionem possibilem. Et ratio est, quia erit relatio transcendentalis, quin in suo conceptu dicat connexionem cum vnione possibili. Sunt etiam valdè diuersa, apud plures; se habere per se ad aliud,& connecti per se cum alio, nam primum, solum dicit respectum, & connotationem, quę potest esse ad impossibile. Secundum verò dicit entitatiuam alligationem. Patet: aquà enim per seipsam est exigentia habendi frigus, ac per consequens transcendentalis relatio, petens receptionem actualem frigoris; nec tamen est connexio cum actualitate, licet sit relatio, & exigentia actualitatis. Maneat ergo, talem carentiam, non esse medium ad demostrandam vnionem possibilem.

130 Objicies tertiò: in humanitate datur potentia obedientialis ad vnionem, illamque vtpotè entitatiuè naturalissimam comprehendet Angelus: ergo & in illa noscit euidentèr vnionem. Consequentia prob. Tùm, quia illa tota potentia ad vnionem, est respectiua ad vnionem. Tùm, quia vt potentia ad vnionem, differt à potentia obedientiali ad visionem. Resp. in humanitate solum dari potentiam obedientialem, ex parte suæ entitatis,& ad quidquid non repugnat, in genere; quin ex parte sua dicat, vel leuissimum respectum, aut insinuationem determinatè ad vnionem in specie. Posita autem vnionis possibilitate, resultat in humanitate, potentia obedientialis absoluta ad vnionem, per modum relationis prædicamentalis: quæ non cognoscitur in entitate fundamenti, sed cognito priùs termino, cognoscitur hæc relatio. Cum autem non proueniat ex respectu aliquo, aut virtute humanitatis, non noscet Angelus vnionem in ipsa humanitate. Ex quo patet ad probationes. Ex parte enim humanitatis, illa potentia, nec est determinatè ad vnionem, nec diuersa à potentia ad visionem; sed diuersitas sumitur à terminis ipsis, iam suppositis.

ARTICVLVS III.

ALIA ARGVMENTA, VEL DE COGNITIONE probabili.

131 Objicies quartò: saltim in assensu probabili de possibilitate Incarnationis, quem dari, sta-

statim constabit, Angelus nosceret istam euidentèr: ergo cum talis assensus sit naturalis, iam datur medium in natura. Probatur antecedens: tùm quia illa repræsentatio essentialitèr est connexa cum suo obiecto, & per ordinem ad illud, differt ab alijs assensibus, qui ordo est transcendentalis, vtpotè essentialis tali repræsentationi. Tùm quia à parte rei, vera est talis cognitio Incarnationis possibilis, vtpotè de obiecto se habente, sicut illa repræsentat: ergo Angelus noscit illam veritatem, vtpotè proprietatem naturalis assensus: ergo & in illa noscit Incarnationem possibilem. Respondetur negando antecedens, quia non est medium connexum cum obiecto in genere entis. Ad primam probationem respondetur, connexionem, & relationem illam esse ad obiectum in genere scibilis tantum, præcindendo ab esse physico obiecti; an ita sit, vel non sit.

132 Ad secundam probationem nego, Angelum euidentèr noscere veritatem illius cognitionis. Tùm quia talis veritas, vel non est naturalis, sed potiùs est superna, ab obiecto superno, vt comparte, & vt se habente, sicut cognitio repræsentat. Vel dato, quòd esset naturalis, est relatio prædicamentalis contingens actus, & consurgens ex actu, & obiecto. Vndè non est proprietas ipsius, sed accidens, cum cognitio prob. bilis non habeat exigentiam essendi vera, nec necesse est, vt Angelus res naturales comprehendens, noscat omnes conuinationes contingentes, vt dictum est.

133 Obijcies quintò: quidquid Deus noscit euidentèr præcisè, vt est Author naturæ, potest Angelo communicari, quantum ad euidentem notitiam; atqui vt Author naturæ, noscit Deus omnia prædicata essentialia humanitatis, ex parte cuius non datur ad vnionē repugnantia: Item noscit Deus, imò comprehendit suam subsistentiam diuinam, non solùm vt Trinam, sed vt Vnam, quia Deus, vt vnus, sub hac ratione est Author naturæ. Comprehendendo autem illam, cognoscit infinitā terminabilitatē, & quòd ex parte ipsius non sit repugnantia ad vnionem: ergo hæc notitia potest naturalitèr Angelo communicari.

134 Maior patet, quia sicut lumen Dei, siue notitia Dei de rebus supernis, est supernaturalitèr communicabilis Angelo, ita & lumē, siue notitia Dei de rebus naturalibus, & naturalitèr communicabilibus, erit naturalitèr communicabilis illi. Minor etiam patet, quia si per impossibile Deus non esset Author supernus, sed solùm Author naturæ, noscendo se vt Authorem naturæ, nosceret seipsum, vt substantiam completam, subsistentem, intelligentem, volentem, & potentem facere omnia naturalia.

Hinc displicent negantes pro responsione argumenti, Deum vt Authorem naturę cognoscere suam subsistentiam, existimantes, quòd vt Author naturæ, solum noscit naturales effectus suos. Contrà enim, quia si cognoscit se vt Authorem naturæ, debet talis naturæ caput, fontem, & primam causam etiam cognoscere. Vrgetur ex hoc, amplius argumentum, quia Deus nequit, vt Author naturæ non cognoscere, conuinationem prædicamentalem coaptationis inter suam subsistentiam, & humanitatem, ac per consequens possibilitatem vnionis noscit in illa conuinatione.

135 Pro responsione nota, duplex dari ens supernum. Vnum est causalitatis, & aliud excellentiæ, quòd multò sublimius est. Istud est solus Deus, in quo omnia excedunt excellentissimè, & summè omnem naturam creatam. Illud autem quælibet creatura causabilis, quæ in causare superet omne debitum, & proportionem naturæ, petatque vires supernas. Subsistentia ergo absoluta Dei, non causalitate, sed excellentia, supernaturalissima est. Vndè Deus comprehendens per suam visionem, intuitiuam subsistentiam suam, & etiam Omnipotentiam, non minùs in illa comprehensione, excedit totam naturam, & est supernaturalissimus, quàm in comprehensione Trinitatis; quia quoad videri, & comprehendi æqualissima sunt, & supernaturalissima, quoad excellentiam. Dixi *in videri*, & non dixi *in cognosci*; quia cùm sint cognoscibiles per effectus naturales creatos, quod non habet Trinitas, non sunt in eo supernaturalissima.

136 Ad argumentum ergo respondetur, quòd Deus noscendo se, vt Authorem naturæ, noscere se, vt subsistentem, & in tali subsistentia visa, & conuinata cum humanitate, tamquam in medio cognito, noscere euidentèr terminabilitatem vnionis, & Incarnationis possibilitatem. Nego tamen, tale lumen, siuè talem cognitionis modum, esse naturaliter participabilem ab Angelo, cum sit visio Dei, imo & comprehensio; ac per consequens, nec vt est cognitio euidens Incarnationis; quia hoc habet, quatenùs est intentio Dei, quæ quidem, prout in Deo, est superna super. aturalitate excellentiæ: vt autem est participabilis, etiam est superna supernaturalitate causalitatis, cum sit visio beata. Non ergo Angelo naturalitèr communicare potest.

137 Cognitio ergo humanitatis, & subsistentiæ Dei, quæ potest ab Angelo participari, solum est cognitio subsistentiæ abstractiua, & in alio, & prout valet deduci ex effectibus naturalibus. Hæc autem quatenùs talis, non penetrat terminabilitatem infinitam Dei, vt ab omni repugnantia liberam; sicut penetrat visio intuitiua Dei. Si dicas: ergo saltim per notitiam euidentem ordinis naturalis, vt dicentis causas, & effectus, nempè Deum, vt naturæ Authorem, noscibilis est possibilitas Incarnationis. Respondetur, esse possibilem per notitiam, quæ quidem in se non sit ordinis naturalis, licet sit tamquam de obiecto, & occasione de ipso ordine naturali, nempe de Deo, vt capite naturę; talis tamen notitia supernaturalis est in se supernaturalitate excellentiæ. Et medium ipsum, in quo noscitur Incarnationis possibilitas, etiam est medium supernum supernalitate excellentiæ, nempè subsistentia ipsa Dei clarè visa.

ARTICVLVS IV.

DE COGNITIONE PROBABILI possibilitatis.

138 NOTO, possibilitatem Incarnationis apprehensiuè, posse in mentem creatam venire; cum enim Angelus habeat speciem propriam humanitatis, & substantiæ corporeæ valdè infimæ, cognoscatque distinctionem naturæ creatæ à subsistentia; & ex alio capite euidentèr naturalitèr cognoscat subsistentiam esse in Deo; non est cur faciendo varias conuinationes, inquirere non possit; an ablata propria subsistentia, possit humanitas vniri cum Diuina? Hæc enim apprehensio non repugnat, sicut & alia impossibilia, & chimericè venire possunt in mentem apprehensiuè saltim.

139 Difficultas est, an possit talis apprehensio esse suasiua, & ex ea intellectus creatus formare assensum probabilem, & cum formidine de possibilitate? Negant Suarez, Bernal, & plures alij. Quanto enim intellectus est perfectior, maiorem inueniet repugnantiam in mysterio, vt modò factum est, nempè in vnione ad personalitatem, quæ non sit ad naturam, & etiam in mysterio ad subsistentiam Dei in genere. Assensum enim primi, impedit principium illud: *Impossibile est rem simul esse, & non esse.* Assensum verò secundi, impedit infinita distantia, aliæque repugnantiæ.

140 Contrarium censeo cum Durando, in 3. distinct. 1. Pesantio disp. 3. alijsque recentioribus, loquendo de Incarnatione saltim secundò modò, & loquendo de aliquali probabilitate. Probatur, quia Angelus noscit euidentèr subsistentiam suam, non esse humanitati essentialem, nec priuari illa esse contra essentiam, licet sit contra exigentiam: ergo etiam potest iudicare, Deum loco illius posse aliam ponere: ergo & potest inquirere, an possit diuinam? Tunc autem occurrunt ei variæ repug-

pugnantiæ, sed potest omnes illas probabilitèr soluere, meliùs quàm nos, inueniet q; in natura exempla aliqualitèr facientia talem non repugnantiam : ergo potuit, licet cum formidine assentiri probabilitèr.

141 Consequentia patet, tùm quia plures opiniones in Scholis fundatæ, sunt in solutione argumentorum sola. Tum quia Angelus noscit, humanitatem solum egere termino complente, & in Deo esse subsistentiam, quæ sit terminus complens; cum etiam aliàs soluat repugnantias, poterit assentiri, nec deterrebit illum, Idiomatum communicatio in vno supposito habente diuersas naturas; sicut in vno homine reperitur, quòd diues sit Philosophus, & è contrà per diuersas formas, & quod diminuatur in diuitijs, erescatque in Philosophia.

142 Imò etiam fortè primo modo, Mysterium est probabilitèr noscibile, quatenùs modò executum est, licet probabilitate multò minori, & tenuissima. Diximus enim in materia de Trinitate, quòd Angelus potest apprehendere, quòd sicut homo est accidentalitèr fœcundus intrà se per intellectionem, & amorem, cur non, & Deus? Sed perfectio Dei potuit has operationes in ipso esse substantialis quodque licet sint distinctæ, proptèr productionem, identificantur in Deitate, proptèr vnitatem Dei, si istud Angelus apprehendat sic, etiam si chimeram iudicet, potest velle hominem fallere, ipsique suadere, non repugnare tale mysterium, nec quod vna persona ex his incarnetur, soluendo saltim apparentèr repugnantias omnes occurrentes : ergo poterit homo, ex principijs his assensum formare sibi, imò, & alijs hominibus, probabilem.

143 Sed hæc intellige de probabilitate valdè remissa. Argumenta enim facta disp. 1. pro errore negante tantam habent difficultatem, vt nihil reperiatur simile in natura, quo solui possunt suasibilitèr, nempè aliquid componens ens per se, quod tamen non perficiatur, nec sit incompletum, nec potentialitatem dicat, solum in isto reperitur mysterio. Intellectus igitur expertus fortè assentietur, sed magna cum formidine, præcipue si mysterium secundò modò conuincetur cum illo principio : *Impossibile est, rem simul esse, & non esse.*

144 Nec obest primò contra istam probabilitatem; Incarnationem, Trinitatem dici in Scriptura, & Patribus mysteria inscrutabilia. Respondetur, voluisse excludere omninò cognitionem euidentem, imò, & probabilem quietantem intellectum perspicacè; sicut dantur aliquæ multæ opiniones tales in Theologia. Ista autem ita esset difficilis, vt quantò intellectus magis scrutaretur, fortè magis deterreretur ab assensu, ne in re tam graui pro suo cerebro, se ad assensum determinaret. Non autem voluerunt probabilitatem tenuissimam excludere, quia ista est quasi metaphysica quæstio, de qua non curarunt.

145 Nec obest secundò : Incarnatio primò modò, siue vt modò facta est, videtur euidens, quòd opponatur illi principio : *Impossibile est rem simul esse, & non esse*, idest personalitatè immediatè vniri, secùs Deitatem: ergo intellectus nequit assentiri illi. Distinguo antecedens : apparet apparientia aliqualitèr solubili, concedo: insolubili, nego. Potest enim Angelus viam discurrere, per quam appareat non opponi, si nempè intelligatur de eadem re formalitèr, & virtualitèr eadem, secùs virtualitèr diuersa. Si enim Scotica subtilitas inuenit viam, in creaturis per distinctionem formalem; & alij in eodem corpore vilorato, per reproductionem, quomodò formæ, & carentia à parte rei non sint contradictoriæ, quid mirum, si Angelus inueniat viam, in Dei infinitate.

Non quidē, vt assentiatur ipse, pede fixo, iudicādo possibile: benè verò, vt homini animo seducēdi persuadeat. Dicitur autem *inscrutabile* (non obstante, quod à nemine inscrutabile dicitur, quod probabilitèr opinabile est) respectu Angeli, quia nunquam in eius veritate pedem figet: respectu hominis, quia probabilitas non fundatur in veritatis scrutatione, & inuentione solida, sed potius in seductione, ab illa originem trahendo.

146 Nec obest tertiò : euidens est, quòd entia completa nequeunt vnum per se componere: ergo neque homo, & Deus, qui completi sunt. Distinguo antecedens, entia completa vt completa, concedo; si vnà ex illis auferatur complementum propriæ subsistentiæ, nego. Auferri autem posse ab humanitate, Angelus iam noscit. Neque vltimò : euidens est, quòd humanitas à Deitate, non potest reddi Dea : ergo nec subsistens à subsistentia Deitatis. Probatur consequentia, quia sunt eadem formalitas obiectiua. Concesso antecedenti, negabit Angelus consequentiam, nam etiam est euidens, quòd cognitio sit formalitèr qualitas, & quod posita in lapide dat vnam denominationem, nempè qualis, & non dat aliam cognoscentis : ergo ad similitudinem huius, negabitur illa consequentia.

ARTICVLVS V.

DE COGNITIONE INCARNATIONIS IAM *facta. An posita reuelatione?*

147 QVæritur, an posita reuelatione de existentia Incarnationis, possit intellectus per media naturalia illa demonstrare? Ratio dubitandi est, quia reuelatio infert certissimè veritatem Incarnationis: ergo &c. Respondetur tamen, inferre certissimè, sed non euidentèr, quando reuelatio est obscura. Insuper respondetur, aliud esse demonstrari per reuelationem, vt per medium, & præmissam; & aliud demonstrari, non per ipsam, sed posita ipsa, vt conditione, excitatur homo, vt quærat, an inueniat in natura media, per quæ probet talis Mysterij existentiam, vt per illa ei, qui reuelationem negant, conuincantur de illo. Hæc enim si dentur, cum per reuelationem, iam simus præuenti, faciliùs inueniemus. Hoc secundò modo procedit quæstio, & non primò, quia in primo demonstratio esset superna, & per medium supernum.

148 Sed instas (& est secunda ratio dubitandi) posita reuelatione, natura ipsa fit expertior, & expeditior ad inueniendum medium; & hoc habet per præuentionem, quā accipit ab ipsa reuelatione; sicut potentia imaginatiua hominis est capacior cognoscendi, quàm imaginatiua bruti, & hoc proptèr coniunctionem cum potentijs rationalibus in homine. Respondetur fieri expeditiorem ad inueniendum medium, si daretur sed non datur : ad summum ergo inueniet medium explicandi, sed non media probandi.

149 Assero cum communi sententia : Incarnatio, postquam facta est, & postquam reuelata est; adhuc non est demonstrabilis naturalitèr, ita D. Thomas hîc, & Franciscus Bonespei disp. 1. dub. 3. num. 21. & communitèr Theologi. Probatur, quia illis etiam positis, natura non administrat media per se physicè connexa cum existentia Incarnationis, vt statim patebit, ex solutione argumentorum, quæ plura sunt, & difficilia.

150 Objicies primò : Angelus in humanitate iam existenti cognoscebat euidentèr carentiam omnis subsistentiæ creatæ : ergo euidentèr inferre potuit diuinam. Bernal disp. 1. sect. 2. §. 3. negat antecedens, quia censet illam carentiam esse in substantia supernaturalem. Vndè species impressa humanitatis repræsentabat eam cum subsistentia, quæ non erat, sicut species funis tormentarij accensi, & rotati repræsentat lucem in circulo, licet non sit.

151 Sed contrà, quia solum supernaturalis in modò, & apud ipsum supernaturalia in modo naturalitèr demonstrantur. Patet assumptum, quia humanitas est carens omni subsistentia per collectionem omnium carentiarum; v.g. Subsistentiæ *A*, & subsistentiæ *B*, quæ singulæ carentiæ naturalissimæ sunt. Supernaturalitas autem solum stat in simultate, quæ singulis est accidentalis : ergo solum datur supernaturalitas quoad modum.

152 Respondetur ergo primò, negando antecedens, quia

quia Angelus licet non videret subsistentiam, non ideò videbat carentiam, ad summum ergo poterat dicere, non video subsistentiam, non tamen est certum, non dari; fortè enim Deus mihi illam occultat. Ex vi huius medij discurreret Angelus modò dicto. Neque est necessè, vt Angelus noscat euidentèr omnes illas carentias, etiam si sint entitatiuè naturales, quia vt dictum est, art. 2. non omnes conuinationes naturales evidentèr Angelus noscit, quas autem noscit est per speciem formę contrariæ.

153 Sed replicabis: ergo nobis non erit euidens dari tenebras in aëre media nocte. Dubitare enim poterimus, an lux nobis occultetur. Nego conseq. cum Ripalda tom. 1. disp. 11. num. 27. quia solum licet dubitare de occultatione obiecti, quando circunstantiæ ad dubitandum impellunt, v.g. quando obiectum est debitum naturæ, & ratio vrgens non datur ad persuadendum eius absentiam, & prudentèr potest persuaderi ipsius occultatio; eo quod absentia sit mirabilis, & causa vrgens non appareat, sicut contingeret in præsenti. Absentia autem lucis media nocte, non est mirabilis, sed potius debita naturę, ex absentia Solis. Vt quid ergo dubitabitur?

154 Sed demus antecedens, adhuc nego consequentiam, quia potest dubitare Angelus, an illa humanitas sit absque omni subsistentia, maneatque incompleta in ratione suppositi. Sed dices: Angelus in qualibet humanitate videt carentiam vnionis ad diuinam subsistentiam, quam tamen non videbat in humanitate Christi, neque ibi videbat carentiam complementi: ergo euidentèr inferre poterat, illam humanitatem esse completam; atqui non per complementum creatum: ergo per vnionem ad increatum.

155 Respondetur tamen aduertendo priùs, & generalitèr pro omnibus carentijs ad tollendam æquiuocationem, carentiam non esse ens reale medium interpositiuum, & fictum, quòd verè existat à parte rei, nisi ad summum secundum dici; quare nos nempè, non facilè possumus intelligere, & explicare, quomodo vna res non habeat aliam, nisi vtendo vocibus, quasi affirmantibus carentiam esse aliquid existens verè in re, cum tamen non sit; potiusque explicanda esset sic, vt benè Lugo alibi: dissentior vnioni inter Petrum, & Deum, quàm sic: assentior carentiæ vnionis inter Petrum, & Deum. Carentia igitur quatenùs sonat ens à positiuo distinctum, potius est affirmabilis secundum dici, siuè modò inultimato, quàm secundum esse.

156 Ad replicam ergo in primis; nego antecedens, Angelum nempè videre illas carentias; non enim sunt visibiles, & dum noscuntur, est per formam oppositam; solum ergo conuinando lapidem cum Deo, dissentitur vnioni inter ipsos; quia non invenit fundamentum ad illam admittendam. Similitèr etiam, sibi relictus dissentitur vnioni inter humanitatem Christi, & Deum; vel si assentiatur solum erit probabilitèr; quia nullum est medium euidens, sed solum probabile, vt dictum est.

157 Respondeo autem consequentèr ad locutionem, carentias admittentem, & dico, Angelum in alijs humanitatibus videre carentiam vnionis, & fortè etiam arbitrari sibi relictum carentiam vnionis ad Deum, in humanitate Christi, licet falleretur, vtpotè in re superna: quòd si non arbitrabatur positiuo actu carentiam vnionis; quia non videbat, iudicabat sibi occultari.

ARTICVLVS VI.

ARGVMENTVM A CONNEXIONE.

158 Obijcies secundò: in re naturali potest dari connexio sufficiens ad iudicandam Incarnationem existentem; & probo in hoc syllogismo Theologico: facto ab homine, & cognito ab Angelo: *omnis homo, vel completur absistentia creata, vel increata; atqui Christus non est completus per subsistentiam creatam; ergo est completus per increatam.* Hæc illatio est conclusio Theologica, quæ eo ipso est certior omnibus alijs scientijs naturalibus, vt docet D. Thom. 1. part. quæst. 1. ergo in hac conclusione, clarè cognita, certissimè infertur ab Angelo, veritas existentiæ Incarnationis; atqui hæc conclusio est medium entitatiuè naturale: ergo datur medium naturale, in quo euidentèr noscatur existentia Incarnationis.

159 Minor patet. Tùm, quia communior sententia docet, habitum Theologiæ esse entitatiuè naturalem. Tum ratione; quia licet inferat conclusionem ex præmissa de fide, non tamen quatenùs est de fide; sed quatenùs subordinata vi discursiuæ naturali intellectus creati. Respondebis inferre euidentèr, ex connexione naturali talis illationis cum obiecto; sed hoc iam esse, non quidem posita reuelatione, vt conditione; sed vt medio, & præmissa. Minor enim est de fide nitens, reuelatione. Sed contrà, quia illa minor assumpta, vt medium, non est proptèr reuelationem de Incarnatione; sed solum proptèr reuelationem de carentia omnis complementi creati, in humanitate; quæ carentia, vt nuper dicebamus, non probat Incarnationem, cum adhuc possit humanitas manere incompleta, & sine subsistentia diuina: ergo valdè diuersa est reuelatio de carentia complementi creati, & de existentia Incarnationis: ergo ista hic, non assumitur vt medium, & præmissa, & tamen demostratur per medium naturale Incarnatio.

160 Respondetur tamen, duplicitèr. In primis, talem illationem Theologicam esse entitatiuè supernaturalem, vt possit esse certa certitudine formali. Si verò non est supernaturalis, negabo esse medium connexum cum suo obiecto. Ex se enim non erit certa, nec determinata ex se ad verum, nec ab Angelo noscetur vt talis; sed solum erit certa, certitudine subiectiua, & obiectiua, sumpta à contingentibus illi, nec noscetur ipsius veritas in ipsa; sed prædicamentalitèr ab obiecto priùs cognito, de quo n. 136. ad 150. Nec veruè[?] non specificari ab obiecto superno, vt superno; sed vt subordinata vi naturali discursiuæ; etenim hæc conclusio, non infert Incarnationem certo, nisi ex præmisis, vt certis, & per consequens, quatenùs minor est de obiecto superno, & vt reuelato.

161 Respondetur secundò, illationem probare Incarnationem per reuelationem, vt præmissam, non vt conditionem, & sic argumentum, non esse contrà nos. Patet, quia illa minor, non solum nititur reuelatione de carentia complementi creati; sed etiam de complemento diuino, saltim virtualitèr. Non enim illa minor est de humanitate; sed de homine in concreto, & completo; qui eo ipso quod caret omni complemento creato, est completus per diuinum.

In fine nota, quòd si Angelo Deus priùs reuelaret, se non occultaturum illi aliquid naturale, tunc Angelus non videns subsistentiam propriam in humanitate, euidentèr inferat carentiam, non tamen inferet vnionem ad Verbum; quia adhuc dubitaret, an humanitas omne careret complemento.

ARTICVLVS VII.

AN POSITIS MIRACVLIS.

162 Miracula Christi duplicitèr sumi possunt. Primò, vt sunt in sua entitate, vel modo opera superna mira. Secundò, vt instituta à Deo prò suo beneplacito in locutiones Dei, quibus Deus veritatem aliquam nomine proprio loquitur, sigillat, & confirmat. Vndè sunt signa ad placitum, licet ex se valdè apta; sicut etiam sonus oris nostri est signum ad placitum hominum. Vndè licet in hoc ordine rerum miracula, posita institutione nequeant fieri ad confirmandam doctrinam falsam, quia Deus testaretur illam, probabile est posse fieri in alio, in quo non essent instituta in Dei locutio-

cutiones,quia tunc Deus non esset testis falsus,quia nihil testificaretur per illa.

163 Objicies ergo, intellectus creatus videbat fieri à Christo miracula, vt confirmaret,se esse hominem Deum: ergo ex illis sic factis, inferre poterat euidentèr esse verè hominem Deum,quia hoc testabatur Deus per miracula,qui nequit testificari falsum. Confirmatur:miracula sunt locutiones Dei ad confirmandam doctrinam, vt constat ex Marci vltimo: *Illi autem prædicauerunt vbique Domino cooperante,& sermonem confirmante sequentibus signis.* Et Christus sæpe dicebat,quòd opera,seu miracula, quæ ipse faciebat, præbebant testimonium de illo: ergo ex miraculis testificantibus Incarnationem, euidentèr infertur Incarnationis veritas. Videatur Ripalda to.1.disp.11.à sect.1.

164 Sententia tamen negans, miracula esse medium sufficiens ad Incarnationem naturalitèr demonstrandam, communior,& probabilior est,atque tenenda. Ratio autem à priori est,quia solum sunt medium, quatenus instituta à Deo in locutiones suas,& quatenus facta ex intentione,quàm Deus habet testificandi per illam veritatem;atqui non datur euidentia naturalis de tali institutione,& intentione Dei, vt statim constabit: ergo non sunt medium euidentèr naturaliter inferens Incarnationem. Vndè dæmon euidentèr videbat miracula. Nec tamen habuit euidentiam Incarnationis, de quo Ripalda citatus,& Bernal disp.1.à n.49.

167 Confirmatur: miracula per suas entitates euidentèr notas, naturalitèr non connectuntur cum Incarnatione. Resurrectio enim Lazari indifferens erat ex se, vt esset testificatio, vel non esset,Incarnationis. Poterat enim esse testificatio Trinitatis, vel nullius: ergo solum sunt medium connexum,quatenùs sunt instituta,& intenta à Deo,proptèr confirmandam Incarnationem: quæ institutio, & intentio non erant euidentèr notæ naturalitèr,licet certò credi deberent per fidem.

168 Respondebis: licet miracula non probent ex se euidentèr, probant tamen quatenus facta à Christo in confirmationem Incarnationis. Dæmon autem, imò & homines euidentèr videbant fieri à Christo, propter istam confirmationem, cum & ipse Christus clarè id diceret. Sed contrà,nec miracula ex se,nec vt facta à Christo ex intentione confirmandi Incarnationem, sunt medium connexum cum ista: ergo ista non infertur euidentèr ex illis. Antecedens probatur, quia etiam si fierent à Christo ad confirmandam veritatem Incarnationis, adhuc ex hoc non constat, quòd sint locutio ipsius Dei, nec quod fiant à Deo ex eadem,qua à Christo intentione, quàm Deus habeat confirmandi Incarnationem per illa: ergo adhuc miracula sumpta, prout dicitur in responsione,non sunt medium connexum ad naturalitèr demonstrandam Incarnationem.

169 Antecedens patet, quia possibile est physicè, quòd sicut Deus dedit homini potestatem consecrandi propter cultum Dei; & ipse, hoc non obstante, abutens illa,aliquando consecrat, vt cum Hostia faciat superstitionem;nec tamen Deus est Author, sed permissor superstitionis, & ordinationis ad talem finem; ita physicè potuit Deus huic homini dare facultatem generalem ad facienda miracula in fines honestos, absque institutione miraculorum in locutionem Dei; & ipse homo, poterat abuti, & ea facere ad confirmandam doctrinam falsam. Nec propterea Deus esset falsitatis testificator, sed permissor: Ergo vt Deus habeatur testis, per miracula Incarnationis, non sufficit, quòd hic homo miracula faciat intendens ipse, confirmare Incarnationem; nisi constet, quòd etiam Deus intendit idipsum.

170 Hæc tamen institutio Dei, & intentio euidentèr naturalitèr, non poterat à dæmone nosci, nec ab alia creatura: ergo nec per miracula deduci Incarnatio. Probatur antecedens, quia sunt actus superni; atque interni ipsius Dei. Nec possunt naturalitèr euidentèr nosci in se ipsis, nec alibi, nisi Deus manifestet. Non autem sufficit externa ea manifestatio, quæ à Deo est facta nunc: est enim facta per Scripturam Sacram, de qua non constat nobis euidentèr, quòd sit locutio Dei, sed solum obscurè: ergo non est medium euidens, nec sufficiens ad demonstrationem. Nec tandem constat ex miraculis entitatiuè sumptis, proptèr eorum indifferentiam ad varios fines. Non ergo est dabilis naturalis euidentia institutionis, & intentionis Dei: ergo nec demonstrabilitas Incarnationis per miracula, quorum connexio cum Incarnatione, non est naturalitèr euidens.

171 Pro solutione argumenti initio articuli facti, nota ly *in confirmationem Incarnationis* referri posse, vel ad intentionem Dei, vel hominis Christi; licet autem constaret euidentèr de hac, non verò de illa. Respondeo ergo, distinguendo antecedens: intellectus creatus videbat fieri miracula in confirmationem Incarnationis prætensam ab illo homine, concedo; ab Deo, nego. De Dei enim intentione, non constabat euidentèr, sed per fidem: ex quo patet ad confirmationem.

ARTICVLVS VIII.

REPLICÆ QVÆDAM.

172 NEC dicas primò: ergo Principes Iudæorum resistentes Christo, suam diuinitatem per miracula probanti, excusari possunt, quia non constabat illis de intentione Dei, sed hominis potentis facultate sua abuti. Nego consequentiam. Licet enim possint physicè dubitare, non licitè, nec prudentèr; & propterea peccabant. Non licitè, quia ipsis constabat ex testimonio Dei, dicto in rubo ad Moysen, miracula esse signa, & testimonia Dei, & sic per fidem diuinam credere tenebantur. Nec item licitè, & prudentèr, quia miracula, licet non physicam, moralem tamen faciebant euidentiam Incarnationis per illa probatæ. Vlteriùs etiam faciebant metaphysicam euidentiam, non quidem veritatis; sed prudentis credibilitatis. Prudens enim, non posset dubitare, quòd nisi doctrina Christi esset vera, Deus tot miracula, non permitteret in eius fieri confirmationem.

173 Nec dicas secundò: Dæmon iuxta aliquos Patres apud Bernal disp 1.nu.49. diuinitùs fuit impeditus, ne Incarnationem cognosceret,illique fuit occultata: ergo quia poterat euidentèr cognoscere saltim per miracula. Respondetur,euidentiam moralem fuisse illi impeditam,& aliquando assensum probabilem, & opinatiuum, suspicione sola illi permissa. Patet assumptum, quia vt benè Sylveira to.2.in Euangelia lib.4.cap. 22. quæst.14. post miracula in Natiuitate Christi, & Baptistæ, post stellam Magorum,vocem Patris in Iordane adhuc dubitabat, ideòque tentauit in deserto, an esset Filius Dei. Vndè Scriptura, & Patres, cognouisse insinuantes apud Suarez tom.2.in 3.part.disp. 31. sect. 3. intelligendi sunt de sola suspicione secundum Diu. Thomam, Chrisostomum,& alios apud Ripaldam disp.11.n.31.

172 Replicabis: notitia dæmonis creuit vsque ad euidentiam,& scientiam, decursu prædicationis,& miraculorum Christi: ergo per ista. Probatur antecedens, quia Lucæ 4. clamabant dæmones:*Scimus te,qui sis, Sanctus Dei*,idest, ille Sanctus Dei,nempè Filius. Respondetur primò,quod mentiebantur,& ideò Christus,vt inquit Euangelista,increpans,non sinebat ea loqui,*quia sciebant ipsum esse Christum*, idest non permittebat illis dicere, quòd sciebant ipsum esse Christum.Suspicabantur enim, non tamen sciebant,& sic erat mendacium. Respondetur secundò,permittendo illis, saltim appropinquante morte Christi, scientiam; & euidentiam; moralem tamen, resultantem ex multitudine signorum, & moralitèr conuenientem.

173 Hoc euidentiæ moralis genus, multum creuit in ipso,mortuo iam Christo,ex Lymbi expoliatione, atque ex confusione in Inferno facta, dum Principes tenebrarum

rum alligauit, & quasi contriuit. Vndè iam non potuerunt amplius moralitèr de Incarnatione Christi dubitare. Hinc etiam fit, quòd Iudæi etiam sapientiores, & in Scripturis versati, non habuerunt euidentiam physicam de Christo, vt Deo homine, adhuc post miracula; imò nec perfectam moralem; imò aliquam habuerunt ignorantiam. Paulus enim 1. ad Corinth. 2. dixit de eis, quasi aliqualitèr excusando; *quòd si cognouissent, numquam Dominum gloriæ crucifixissent*: ergo non habuerunt moralem euidentiam.

174 Nec obest, quòd Christus eis sæpè obiecerit, quòd ipsum scirent: *& me scitis*, inquit, *& Patrem meum scitis*: ergo habebant scientiam. Distinguo consequens: physicam, aut moralem scientiam, nego; notitiam suspicariuam, quæ crescere posset in scientiam, & euidentiam moralem, concedo. Miracula enim sufficientèr poterant inducere euidentiam moralem, si ipsi nolent ex passio e propria obcæcari; atque ex odio lucem miraculorum offuscare. Vndè ignorantia illa erat crassa, & vincibilis; atque in multis eorum affectata, ac per consequens, quoad culpam grauem à Christo illis imputatam æquiualebat pro scientia, non tamen erat scientia, adhuc moralis, vt dictum est.

175 Infero, nec ex voce illa Patris in Iordane, & in Tabor: *hic est Filius meus dilectus, &c.* Dæmonem potuisse euidentiam Incarnationis habere, pro tunc, nec moralem; quia tentauit postea in deserto. Et licet obijcias, constare illi à Patre esse prolatam, & non ab agente alio. atualiter quia hic debebat esse dæmoni notus. In primis, nego constare illi esse dictam à Patre. Tùm, quia poterat esse ab alio agente occultato illi à Deo. Tùm, quia ab agente creato habente facultatem ad voces miraculosas, & abutente illa, vt mendacium persuaderet. Tùm, quia etiam si esset à Patre, dubitare poterat, an esset Christus Filius adoptiuus, licet eximius. Ideo ergo tunc, adhuc non habuit dæmon euidentiam moralem, licet postea habuerit in fine vitæ Christi.

ARTICVLVS IX.

AN EX ALIIS CAPITIBVS SIT DEmonstrabilis.

176 Congeram hic alia media, quæ conducere videntur ad demonstrandam existentiam Incarnationis: quædam pòst resurrectionem, vel miracula: & quædam independentèr ab illis. Probari potest ergo primò sic: Incarnatio positis miraculis est euidentèr credibilis: ergo & euidentèr possibilis. Concesso antecedenti, negamus consequentiam; quia credibilitas, non probat possibilitatem veram. Sumuntur enim ex capitibus valdè diuersis. Veritas enim sumitur à re, prout est in se. Credibilitas verò sumitur à signis, & apparientijs, siuè res in se sit vera, siuè falsa. Sæpè enim res, aliàs falsa habet plura adminicula externa, quibus fiat credibilior, & probabilior. Vndè veritas, nec crescit, nec minuitur, sed stat in indiuisibili. Probabilitas autem de cursu temporis potest crescere, vel minui, vt videmus in opinionibus de Conceptione Immaculata.

177 Probas nihilominus consequentiam sic: quòd est euidentèr impossibile, est euidentèr incredibile: ergo quòd est euidentèr credibile, est euidentèr possibile. Antecedens per se patet. Consequentia autem probatur, quia ex opposito consequentis, sequitur oppositum antecedentis sic. Petrus est homo: ergo est animal rationale. Petrus non est animal rationale: ergo non est homo. Respondetur, concesso antecedenti, negando consequentiam ob rationem datam. Ad prob. resp. tunc ex opposito consequentis sequi oppositum antecedentis, quando oppositio est vera; explicataque per interuentionem particulæ *non*. Secùs quando alitèr, vt contingit in præsenti, vbi cum possit vtrumque de eadem re negari (illa enim quæ sunt sub opinione, nec sunt euidentèr possibilia, nec euidentèr impossibilia) non habet locum oppositio illa, per particulam *non* (quæ ex se est contradictoria, & vna debet esse vera, & altera falsa) nec potest vtraque negari, sicut hic.

178 Secundò potest probari demonstrabilitas naturalis: si non posset dari, maximè, quia superna non sunt cognoscibilia euidentèr naturalitèr; atqui hæc ratio est nulla: ergo datur. Maiorem latè probat Ripalda disp. 11. & plures cum eò. Superna enim debent superare totam naturam, eiusque ordinem, & connexionem, exigentiam, & debitum. Si autem in natura daretur demonstratio entis superni, sequuntur in ipso contradictoria, scilicet, quòd superaret connexionem naturæ, & non superet: superat, vt supponimus; non superat, quia in demonstratione illa naturali imbibitur connexio euititatiua, cum obiecto illo superno. Cum enim demonstratio debeat esse per se vera, per se petit, quòd obiectum se habeat in re, vt ipsa repræsentat: ergo imbibit connexionem cum ente illo superno.

179 Minor autem primi syllogismi, nempè; quòd obiecti supernaturalitas non obest ad demonstrationem naturalem, probatur ex Arriaga disp. 1. de Incarnatione, & alibi. Plura enim superna, licet antequam fiant, nequeant demonstrari naturalitèr, facta postquam facta sunt. Probatur 1. in resurrectione superna Lazari, de qua circunstantes habuerunt euidentiam naturalem; viderunt enim ipsum primò mortuum, & fœtidum; & postea repente viuum ad vocem Christi. Præcipuè dæmon, vidit animam eius separatam à corpore (vel saltim debebatur ei, vt videret illam) & in materia formam cadauericam; & statim post Christi vocem vidit Lazarum viuentem. Insuper in quolibet miraculo, qui aderant, intuitionem exercebant circa illud.

180 Insuper secundò: Dæmon hodie habet certissimam, & euidentem memoriam de statu illo gratiæ, in quo fuit creatus, & quomodo potuerit saluari, sicut Angeli boni. De hoc autem etiam habet intensissimum dolorem, quod perdiderit; sicut etiam dolet de pœnitentia superna peccatoris, saluationeque ipsius. Confirmatur; quia plures dantur actus superni, qui ita sunt maximè sensibiles, vt homo, vel Angelus suis viribus relicti, non possint illos non sentire, & experiri in seipsis, vt v.g. dum homo habet intensissimum amorem Dei super omnia, & propositum efficacissimum moriendi potius quam peccatum veniale committat, per quod displiceat Deo. Est enim omninò incredibile, quòd dæmon sibi relictus (præcipuè cum ipse careat omnibus auxilijs supernis) & homo ocularis testis resurrectionis Lazari, hæc cognoscere nequeant.

181 Respondetur tamen primò ex doctrina plurium Doctorum, negando maiorem. Ratio enim non est supernaturalitas præcisè, sed defectus medij probatiui. Cum enim tale mysterium sit altissimum, & reconditissimum, species impressa propria ipsius, & per quam noscatur clarè in seipso, nulli creaturæ potest esse naturalis. Medium autem obiectiuum, idest causa naturalis, vel effectus specialissimus naturalitèr noscibilis, qui determinatè cum illa vt tali essentialitèr connectatur, nullus est in tota natura: vel assigna illum. Quemcumque enim assignaueris, facilè poterit alteri attribui causæ, quæ non sit Incarnatio. Proptèr hoc ergo, non est naturalitèr demonstrabilis.

182 Ad probationem maioris responderi potest, entis superni, vt talis, postquam iam factum est, non repugnare medium, & demonstrabilitatem naturalem per illud. Non enim excludit in natura omnem connexionem, sed solum antecedentem, vindicatiuamque ipsius, quæ afferat exigentiam, & debitum, siuè ius in natura, vt existat tale ens supernum; quòd eo ipso debet esse gratiosum, nequitque esse debitum. Non tamen excludit connexionem cum illo, quasi consequentem, & præsupponentem illud, qualis est demonstratio eius, vt iam existentis. Ista enim non ponit in natura ius, sed potius explicat illud ens, vt à Deo liberalitèr iam datum.

183 Pro qua doctrina magis explicanda nota cum aliquibus Doctoribus, ens supernum, non esse pensandum

dum ex causis remotis, sed ex proximis talis entis. Plura enim sunt purè, & entitatiuè naturalia, & tamen necessario supponunt præsuppositiuum, vt requisite, ens aliquod supernum, sine quo existere non possunt. Ideò autem sunt naturalia causalitate, quia causæ immediatè, & proximè illam causantes, sunt naturales, & per naturæ vires in illa influentes.

184 Sic docent plures Theologi, conclusionem Theologicam esse entitatiuè naturalem, quamuis necessariò præsupponat vnam saltùm præmissam supernam de fide. Ratio autem est, quia præmissis positis, intellectus naturali vi discursiua conclusionem elicit, vt causa immediata, & proxima. Sic etiam posito corpore in duobus locis, cum potentia loco motiua replicata, mouetur naturali vi, ab illis duobus locis, ad alia duo; vt enim localitèr moueatur, sufficit potentia loco motiua expedita, vt verè erat in vtroque loco. Similitèr posita Lazari resurrectione, oculi præsentium illam per naturales vires intuentur. Istæ ergo cognitiones, & operationes, sunt entitatiuè, & simpliciter naturales, licet secundum quid, nempè connotatiuè, & præsuppositiuè, dici valeant supernaturales.

185 Sed replicas contra solutionem: demonstratio de ente superno, potest esse naturalis: ergo in intellectu creato, vt potentia naturali, datur exigentia, & debitum huius demonstrationis, sicut, & aliarum naturalium: ergo mediante illa demonstratione, intellectus connectitur, & exigit existentiam talis entis superni, vt specificatiuam talis demonstrationis, sicut & exigit specificatiua aliarum cognitionum, quæ sibi debentur. Resp. concesso ant. distinguendo conseq. Exigentia absoluta, talis demonstrationis, nego; conditionata, concedo primam consequentiam, & nego secundam.

186 Est enim (& hoc nota valdè, ex materia de visione) in intellectu creato, duplex virtus naturalis ad cognitiones naturales, absoluta nempè, & conditionata. Prima datur, quando cognitiones, & requisita ad illas sunt iuxtà intellectus naturam. Alia est virtus conditionata, ex suppositione nempè, quòd talia requisita ad cognitiones ponantur in rerum natura suprà debitum, & exigentiam ipsius naturæ. Virtus ergo ad istas cognitiones, nó petit eas absolutè, nec connectitur cú illis, & multò minùs cum obiectis supernis earum, siuè cum requisitis supernis: quæ doctrina fortè potest fauere, negantibus, lumen esse totam rationem agendi, sed dari in natura aliquam incohatam, & conditionatam, si nempè adveniat lumen eleuans. Sed de hoc in materia de Visione.

187 Vndè virtus ista conditionata, non erit medium naturale sufficiens, vt in illa demonstrentur superna, imò nec possibilitas harum demonstrationum: sicut in intellectu hæretici assentiente toti Mysterio Trinitatis per assensum naturalem opinatiuum tantum, vt dictum est, datur virtus naturalis ad talem assensum, sed conditionata, & ex suppositione aliqua remota superna reuelationis mysterij; Angelus autem tales virtutes conditionatas non cognoscit euidentèr determinatè, & specificè, quia pendent, licet remotè à reuelatione superna, sed cognoscit illas, quasi in genere, sicut de potentia obedientiali suprà dicebamus.

ARTICVLVS X.

ALTERA SOLVTIO.

188 Secunda responsio est, concessa maiori, negatur minor ex Ripalda, nempè plura superna, posse vt talia demonstrari naturalitèr. Nam eo ipso, non essent superna, siquidem daretur in natura connexio essentialis, & entitatiua cum illis: & licet ipse admittat naturalem euidentiam eorum, quæ sunt superna tantum quoad modum, & non quoad substantiam, tamen meo videri, eadem est difficultas in illis, quia eo ipso, quòd sint superna, debent superare omnem connexionem naturæ.

189 Confirmari potest impossibilitas demonstrationis naturalis de ente superno. Sequitur enim ex hoc, dari etiam posse cognitionem euidentem naturalem, vel demonstratiuam ipsius Incarnationis, quòd tamen aduersarij non admittunt. Etenim visio beata, vel reuelatio euidens in attestante, est ex illis rebus supernis, quæ maximè sunt sensibiles ipsi habenti, vt loquitur Arriaga. Intellectus autem creatus habens visionem beatam, vel euidentiam in attestante supernã, sibi relictus, non posset non cognoscere euidentèr illas ob suam sensibilitatem, illisque transactis conseruare euidentem memoriam de illis, & obiectis visis, nempè Trinitate, Incarnatione, & alijs; sicut dæmon conseruat eam de sua gratia apud vos: ergo iam de illis poterit dari cognitio naturalis euidens, quæ etiam possit esse medium, in quo ipse, vel altèr Angelus reflexè noscat naturalitèr euidentèr talia mysteria.

190 Propterea igitur videtur neganda minor argumenti, & dicendum, omnem entitatiuam connexionem cum superno, siuè antecedentem, siuè consequentem, eo ipso esse supernam, etiam quando est connexio cum superno quoad modum. Ad primam probationem respondetur, euidentiam resurrectionis Lazari, & homini, & dæmoni fuisse supernam; & à specie, & principio superno; sed illis, facta suppositione miraculi coram eis, eo ipso est debitum lege connaturalitatis. Sicut de conclusione Theologica ait Ripalda, & alij, esse supernam; quia eo ipso, quòd ponantur præmissæ supernæ, debetur intellectui principium supernum ad eliciendam conclusionem supernam proportionatam illis.

191 Similitèr posita visione beata in intellectu, debetur illi comprincipium supernum ad eliciendam cognitionem reflexam euidentem; neque enim tunc attenta lege connaturalitatis, potest intellectus manere, sibi suisque viribus relictus. Hæc enim relictio esset illi superna, miraculosa, & quasi violenta, propter ius, quòd, facta illa suppositione, intellectus adquirit ad talia obiecta præsentia cognoscenda. Sicut posita visione beata Dei summè boni, non potest non sequi amor summus supernaturalissimus, & beatificus, & sicut posita resurrectione Lazari, non poterat non sequi euidentia. Sed tamen ille amor beatificus, non est à voluntate sibi relicta, sed eleuata per habitum supernum charitatis, sibi debitum ex suppositione. Idem dic de actibus dæmonis reflexis suprà superna, si sint euidentes, & connexi, & de omni opere, entitatiuè, & per se supponente necessariò aliquid supernum, impotente fieri, nisi supposito requisito superno vt tali.

193 Vel respondetur alitèr, dari posse absque comprincipio superno cognitiones reflexas claras, & distinctiuas talium supernorum; sed quæ non sint demonstratio, nec connexio, nec essentialitèr veræ, & certæ certitudine formali, sed solum subiectiua, & obiectiua, sumpta ab immobilitate obiecti. Tales enim reflexiones, licet sint sine formidine, tamen quantum est ex parte ipsarum, & secundum suas entitates, tantum sunt opinatiuæ entitatiuè; sicut & assensus hæretici de Trinitate, absque vlla formidine factus. Conseruarentur enim tales entitates, etiam si obiecta ipsarum, non essent in re vera, sed solum existimata; nam specificantur ab illis, non vt sunt, sed vt concipiuntur; licet aliàs sint certæ ab obiectis, vt dictum est.

194 Quòd si replices: tales reflexiones sæpè affirmant, obiectum esse supernum: ergo sunt de superno, vt superno. Concesso antecedenti, distinguo consequens: vt superno in actu signato, siuè existimatiuè, concedo; in actu exercito, nego. Non enim petunt, quantum est ex se, & physicè, vt in re sint superna; quia cum illæ reflexiones secundum suas entitates non connectantur essentialitèr cum illis, vt in re sunt, sed solum intentionalitèr, & repræsentatiuè; hinc est, quòd non sunt de illis, quatenùs supernis. Sed hæc alibi examinanda sunt, & de-

determinanda, quæ nam sit vera solutio. Pro nunc sufficiat vtramque insinuare.

QVÆSTIO IV.

DE CONVENIENTIA INCARNATIONIS.

ARTICVLVS I.

AN FVERIT CONVENIENS DEO.

195 ASSERO primò, fuisse convenientem Deo, & physicè, & moralitèr. Prima pars probatur cum Araoxo; quia summum bonum, est summè diffusiuum, & communicatiuum sui, vt quantum potest benefaciat, & hoc habet à prædicatis suis physicis, & intrinsecis: communicatio autem summa Dei ad extra est per Incarnationem. Fit enim dando seipsum in vnitatem suppositi & Personæ; cum anteà communicatio in naturalibus, & supernis, solum fuerit dando creatas participationes sui, siuè similitudines aliquales sui. Fuit autem hæc communicatio, conveniens physica, (non quidem intrinseca, sed extrinseca) sicut igni est valdè physicè conveniens actiuè calefacere, & Soli illuminare; quia tota eorum natura, est virtus propensa, ad hæc exercitia. Et fuit communicatio summa, saltim intensiuè; quia fuit de linea immediata Dei, licet extensiuè esset maior, Incarnatio trium Personarum, vel ipsius Deitatis.

196 De morali convenientia probatur, quia maximè decebat Deum, cum ederet in magnam gloriam suam: nam per ipsam manifestauit attributa sua, in altissimo gradu. Manifestauit Sapientiam, excogitando tale opus ad vincendum dæmonem, per eadem arma, per quæ ipse vicerat hominem. Amorem, siquidem voluit fieri physicè, idem cum re amata. Liberalitatem, dando seipsum. Iustitiam, sumendo satisfactionem æqualem cum detrimento vitæ Dei. Misericordiam, dando filium pro libertate serui. Et præcipuè Omnipotentiam, coniungendo in vnum, quæ infinitè distabant, & multa alia mira faciendo. Confirmatur, quia Incarnatio fuit bonum, honestum in se, vtile ad fines Dei, & delectabile ad complacentiam Diuinam: ergo fuit Deum decens, & moralitèr conveniens.

197 Contrà primam partem conclusionis objicies primò: Angelus est perfectior homine; atqui non est communicatiuus suæ naturæ: ergo ratio communicatiui suæ naturæ, non est physica perfectio. Respondetur, concessa maiori, & minori, distinguo consequens: quando potest, nego consequentiam: quando non potest, concedo. Non enim diximus, bonitatem esse ab intrinseco communicatiuam suæ naturæ, vt cumque; sed quando communicabilis est. Angelus ergo, non habet naturam communicabilem. Si autem haberet, & non haberet inclinationem ad illam communicandam, hic inclinationis defectus, cæteris paribus, esset imperfectio.

198 Vndè hæc Dei inclinatio actiua, licet suum sortiatur effectum, in solo filio; quia solus est incarnatus passiuè: ipsa tamen tribus personis communis est, quia quod hæc persona vniatur humanitati, ex actiua propensione trium Personarum prouenit. Nec ex hoc sequitur cõtrà dict. q. 1. Diuinam bonitatem perfici tali communicatione; sicut perficitur quælibet potentia physica per exercitiũ connaturale suum. Nego etenim. Tùm quia, vt ibi diximus, respectu Dei, nulla creata perfectio est perfectio. Tùm, quia Deus, est incapax vt perficiatur. Perfici enim supponit potentialitatem in perfectibili. Nec verum est, quamlibet potentiam physicam perfici per exercitium suum. Solum enim perficitur, quando exercitium est illi intrinsecum per vnionem, supponitque potentialitatem in illa.

199 Objicies secundò: ergo si Deus Incarnationem non produxisset, mansisset physicè violentus secundum Omnipotentiam, & bonitatem suam. Consequentia probatur, quia illa non productio fuisset contrà eius inclinationem; sicut, & in Sole non illuminatio. Nego consequentiam. Tùm, quia in. . . Dei, non est ex indigentia sua, sed ex virtute & fœcunditate. Tùm, quia illa nõ productio nõ esset inducta ab extrinseco agente cõtra inclinationem Dei, quòd requiritur ad violentiam; sed esset inducta à propria Dei voluntate. Sic pedibus hominis non est violentum cessare à deambulatione, ad quam inclinata est potentia loco motiua; quia ista, & similes inclinationes sunt conditionatæ, si nempè voluntas voluerit, cui subordinantur. Potest ergo Deus communicationem detinere, quoties opponatur alij fini ab ipso, pro libito intento.

200 Contra secundam partem, objicies tertiò: quòd Deus pateretur, & exinaniret se vt mancipium, etiam in aliena natura, est quædam Maiestatis depressio: ergo non est decens Deum. Distinguo antecedens, secundum quid, concedo; absolutè, nego antecedens, quia Deus nihil amisit de suo. Nego etiam consequentiam, quia quando ex denominationibus deprimentibus, maior est convenientia, quæ resultat, quàm depressio in aliena natura, absolutè decet depressionem illam amplecti. Sicut decens est Martyrem vitam perdere pro maiori gloria, quàm lucratur. Quòd autem Deo resultet maior gloria, iam est probatum.

201 Replicabis: multò disconvenientior est exinanitio Deo, & offensa mortis Christi, quàm sit conveniens gloria attributorum: ergo illa dedecet Deum. Antecedens probatur. Tùm, quia talis gloria est notitia illa, quàm de perfectionibus Dei habent Beati, quæ tamen est finita, cum exhinanitio, & offensa sint infinitæ. Tùm, quia absque Incarnatione poterant per visionem beatam magis manifestari. Tum etiam, quia saluatio, & beatitudo hominum, est formalitèr, & moralitèr finita: ergo est minùs bona, quàm sit mala exinanitio Dei: & offensa mortis contrà Christum: ergo absolutè istæ fuerunt dedecentes Deum.

202 Confirmatur: ordinare maius bonum ad minus, est inordinatio quædam, ac per consequens indecens, & inhonesta: ergo & facere Incarnationem, ordinando illam, & vitã Christi infinitam, pro offensa, & hominũ saluatione finita, erit grauis inordinatio. Hæc enim bona sunt maiora in genere boni, quã offensa, mala sit in genere mali. Difficilis est replica. Resp. tamen adhuc resultare alia bona infinita, proptèr quæ facta est Incarnatio, nempè meritum, & satisfactio Christi infinita, sed præcipuè complacentia summa Dei in ipsa Incarnatione, & meriti Christi: quæ complacentia intrinseca est ipsi Deo, & insuper resultat Deo honor quidam simplicitèr infinitus dominij. Habet enim nunc personam verè Diuinam, sibi subditam, & inferiorem, & debitorem, satisfacientem pro hominibus. Vndè fines in argumento positi sunt inuestimati, & isti maiores, & infiniti, fuerunt vltimati. Ex quo patet ad confirmationem. Videatur Conimc. disp. 2.

203 Replicabis: ergo si Deus non esset Incarnandus, non potuisset peccatum permittere; quia deficerent isti fines, permissionem honestantes: ergo fuit necessaria Incarnatio, supposito peccato, contra dicenda, quæstione sequenti. Confirmatur, quia diuina complacentia, est moralitèr finita, sicut volitio præmiandi Diuum Petrum: ergo non sufficiet honestare permissionem offensæ infinitæ: ergo necessaria erit semper ipsa Incarnatio. Nego consequent. quia Deus cum omnia operetur proptèr semetipsum, tanquam proptèr finem generalem *cui*, potuit pro suo libito, & dominio permittere, sine respectu ad alias convenientias, quæ ex permissione resultare possunt; & solum stante exercitio dominij supremi, proptèr semetipsum, sic vel sic exercendi. Ex quo patet ad confirmationem, esse simplicitèr infinitam, non quidem terminatiuè, benè verò subiectiuè, & quatenùs ita placuit Deo, proptèr seipsum, proptèr semetipsum, vt finem simplicitèr infinitum.

ARt

ARTICULUS II.

FUIT CONVENIENS HUMANITATI.

204 Affirmat communis sententia. Sed Sanctus Thomas hic art. 1. ad 2. videtur negare, quia inquit, *quòd non fuit conveniens carni humanæ, secundum conditionem suæ naturæ, quia hoc erat suprà dignitatem ipsius.* Sed respondetur, conveniens summi pro connaturali, & proportionato. Secundo, pro eo quo res benè se habet, licet sit supra proportionem. Primo modò, non fuit Incarnatio conveniens humanitati; quia erat suprà proportionem, & licet appeti posisit appetitu elicito (quo pacto Christus in Scriptura dicitùr desideratus ab omnibus) secùs innato, quia Incarnatio est suprà debitum, & proportionem totiùs naturæ.

205 Assero ergo: absolute fuit conveniens secundò modò humanitati. Ita omnes. Probatur de humanitate, quia per vnionem optimè se habuit, nam fuit facta summè fœlix, & eleuata ad vnitatem Personæ cum Filio Dei, constitutaque super omnes Angelos, & homines, ditataque gratia, gloria, & meritis infinitis: ergo per vnionem optimè se habet. Licet autem hæc sint super eius conditionem, ex hoc ipso vrgetur probatio maioris conuenientiæ: siquidem de conditione misera, eleuata est ad summam fœlicitatem possibilem.

206 Obijcies: per ablationem propriæ subsistentiæ passa est violentiam: ergo non benè se habet. Ant. prob. quia appetitus innatus humanitatis, solum est ad suam subsistentiam formalitèr creatam. Licet autem diuina, eminenter contineat munera creatæ, ille appetitus non extenditur ad Diuinam. Aliter enim, habere diuinam, esset iuxta appetitum humanitatis: ergo dum ab agente extrinseco expoliata est contra suam inclinationem subsistentia propria, in hac priuatione patitur violentiam. Dixi in priuatione, nam in habere diuinam non est violentia immediatè, quia ista non est contra, sicut priuatio, sed supra inclinationem.

207 Quidam respondent, non esse contra, quia appetitus ad propriam subsistentiam, est quasi conditionatus, vel disiunctiuus, nempè petit illam, nisi adsit alia altior. Contra. Tùm, quia appetitus innatus, nunquam est ad superna, adhuc conditionatè; nam ad ea, purè datur in natura non repugnantia per modum obedientiæ, ad quidquid non repugnat: absque eo quod determinet adhuc conditionatè hoc, vel illud supernum, vt probaui in materia de Visione. Tùm quia si adhuc conditionatè vel disiunctiuè peteret subsistentiam diuinam, hæc non esset superna humanitati, quia non esset supra exigentiam naturæ, sed iuxta illam.

208 Respondetur ergo 1. permittendo violentiam: non absolutè, sed reduplicando supra ly, *attenta conditione naturæ.* Sicut enim S. Thomas sic admittit disconuenientiam etiam perpetuam, cur nòn, & violentiam sic? Nec propterea humanitas esset coacta, quia coactio est cõtra appetitum elicitũ, qui valdè iucundus, & gaudens est in humanitate. Violentia autem, contra innatum: quæ violentia, non fit à subsistentia diuina (quia hæc non est contra, sed supra) sed à priuatione propriæ

209 Melius tamen respondetur, & decentius, negando violentiam, licet priuatio sit contra inclinationem. Ad violentiam enim non sufficit, quod priuatio propriæ subsistentiæ sit contra inclinationem, si alias priuatio, sit eminentiori modo recompensata. Ratio est; quia ad violentiam requiritur resistentia passi. Resistit autem humanitas ad priuationem propriæ subsistentiæ non recompensatam. Ad recompensatam autem (licet absolutè sumpta, & sola, sit contra inclinationem) non resistit; quia ita habet inclinationem ad illam, vt simul dicat non repugnantiam obedientialem ad aliam perfectiorem, si possibilis sit: quæ tamen non repugnantia, non est appetitus adhuc conditionatus, sed pura, & generalis obedientia.

Resp. 3. solutionem numeri 207. magis explicando. Humanitatem de per se metaphysicè, & formaliter, atque primariò petere subsistere; & minus formaliter petere modificationem subsistendi proportionatam, & connaturalem: & sic fortè, cum subsistere petat per se absolutè, modũ connaturalitatis petit per se dispensabiliter: nempè si alia via altiori (quam tamen non petit, licet non resistat) ei de subsistentia provideatur. Vndè, diuinam, nec petit adhuc conditionatè, nec humanæ ablationem fert ita ægrè, vt violentiam patiatur, dum ei per altiorem compensatio fit.

ARTICULUS III.

FUIT CONVENIENS ALIIS.

210 Probatur. Tùm, quia teste Paulo ad Ephesios 1. *omnia in Christo instaurata sunt.* Tum ratione, quia homo est mundus paruus, & in eo reperiuntur omnes gradus omnium creaturarum; est enim rationalis cum Angelo, sentiens cum bruto, vegetabilis cum arbore, substantia cum lapide, & ens cum accidentibus: ergo cum omnes isti gradus in humanitate intimè vniantur Verbo, omnes eleuantur, honorantur, & fiunt quasi cognati Dei. Vndè conuenientior fuit Incarnatio vniuerso, quàm Angelizatio: nam per istam, gradus proprius brutorum, & arborum, non esset vnitus, nec factus Dei cognatus. Tum denique, quia tota natura rationalis, quæ est præcipuum vniuersi, reparata est: in homine per redemptionem à Christo, & in Angelo, per ruinarum reparationem.

211 Obijcies contrà hanc secundam partem primò; non fuit conveniens subsistentiæ propriæ humanitatis, nec peccatis hominum, quia attulit destructionem eis: ergo nec toti vniuerso. Resp. 1. cum dicimus toti vniuerso, loquimur de eo sumpto per modum vnius. Non enim est necessè, quòd sit conveniens physicè singulis partibus eius sumptis directe, & sigillatim, sed sufficit indirecte, & provt in toto. Resp. 2. Nomine vniuersi intelligi collectionem omnium naturarum substantialium, provt differt ab his, quæ natura non sunt: & sic antecedens, non est contrà conclusionem.

213 Resp. 3. Non fuisse convenientem subsistentiæ propriæ, & peccatis physicè sumptis, quia fuit eorum destructio secundum gradum specificum ipsorum; moralitèr tamen fuit honorifica eis: illi, quia absentia substituitur per Verbũ: istis, quia fuit honor tali, & tanto eguisse Antagonista, & Redemptor, & propterea Ecclesia clamat: *O fœlix culpa, quæ tali ac tanto, &c.* Vndè Mater Neronis honorificum sibi iudicauit, quòd filius eius fieret Imperator, etiam si illam esset interfecturus. Idem possunt dicere subsistentia propria, & peccata de Christo, cognato suo secundum gradum entis.

214 Obijcies secundò: fuit disconveniens dæmonibus, siquidem priuati sunt suo principatu; & inferno, cathenis durioribus alligati. Resp. sicut de subsistentia, & peccatis, fuisse convenientem illis indirectè, & vt partibus vniuersi; & physicè, proptèr honorem sui gradus, licet aliàs secundum quid, fuerit illis directè disconveniens; atque contrà appetitum elicitum, & iniquum, quem habebant faciendi mala contrà homines, atq; fuit contrà possessionem tyrannicam, quàm in homines habebant. Fuit ergo absolutè, & simplicitèr conveniens vniuerso.

215 Quæres 1. An fuerit convenientior, quã Incarnatio Patris, vel Spiritus Sancti. Affirmat Diu. Thomas hic, & Guillelmus Parisiensis in fine libri, *cur Deus homo*, latè disputat, & ita docent omnes. Probatur, quia cum hominis perditio ortum habuerit ex appetitu inordinato scientiæ, remedium acciperet per Sapientiam Dei fœlicitèr inventum. Tùm, quia per Verbum facta sunt omnia, & sic ad illud attinebat eorum restauratio. Nec obest, quòd Incarnatio, & Redemptio, sint specialitèr opus charitatis Dei, & Omnipotentiæ Dei, quæ tribuuntur pri-

mæ,

mæ, & tertiæ personæ: ergo per ipsas erat facienda. Resp. enim, esse ab illis causaliter, executiuè verò potius spectare ad Verbum ob rationes datas.

216 Quæres 2. An fuerit facta tempore conuenienti? Nimia enim videtur eius dilatio. Affirmo cum Diuo Thomâ, & communi, dilationem fuisse conuenientem. Tum humani generis profectui. Sic enim, cum Mysterium magis differebatur, plures pro eo fiebant à Patribus orationes, augebantur prophetiæ, præparationes; atque figuræ eius in veteris Legis Sacrificijs. Per hæc autem dignitas Regis venturi æstimabilior reddebatur, siquidem tantis digna erat præparationibus; homo autem, qui ex superbia peccauerat, magis humiliari poterat coram Deo, de sua imbecillitate; cum se videret tot sæculis, non potuisse iugum excludere peccati; nisi per tam insolitum remedium, tam difficile, totque sæculis expectatum de cœlo, & hinc summam peccati grauitatem magis cognoscere poterat.

217 Nec obest primò, quòd charitas ægro non differt medicinam: ergo non debuit esse tanta dilatio. Nego antecedens, dato, quod ipsi infirmo; atque infirmario dilatio sit conuenientior vt hic. Iacor, si non esset. Nec secundò Incarnatio facta est propter homines. Quid ergo dilatio profuit tot hominum millionibus, qui ante Incarnationem mortui sunt. Resp. factam fuisse propter homines in particulari, quoad sufficientiam remedij, imò quoad plures, etiam quoad efficaciam. Quoad tempus autem præcipuè fuisse consultum dignitati Mysterij, & conuenientiæ humani generis in communi.

218 Nec tertiò: ergo propter easdem rationes differri debuit, vsque ad mundi finem. Nego consequentiam. Tùm, quia hoc esset valdè illius fructum limitare, & gratiam noui Testamenti ad paucos coarctare, multò ergo conuenientius fuit, quòd in medio anno um fieret, vt inquit Abbacuc 3. idest, nec in principio mundi, nec in fine, sed in medio, sumpto medio, non mathematicè, sed prout contrapositio extremis.

QVÆSTIO V.

DE NECESSITATE INCARNATIONIS.

219 SAnctus Thomas duo dicit in 2. art. Primum ad reparationem humani generis, posito peccato, non fuisse necessariè requisitam, licet fuerit conuenientior modus redimendi hominem. Secundum, fuisse requisitam, vt homo repararetur per satisfactionem perfectè condignam. Dupliciter quæri potest, an Incarnatio fuerit necessaria: Primò absolutè necessitate physica, vel morali ex parte Dei. Secundò ex aliqua suppositione, nempè supposita creatione mundi, vel supposito peccato, vel supposita intentione reparandi hominem, vel supposita intentione reparandi illum, præbente homine satisfactionem condignam.

ARTICVLVS I.

AN FVERIT ABSOLVTE NECESSARIA?

220 DEVM non fuisse physicé necessitatum ad producendam Incarnationem, constat fide, nam Deus ad extrà nihil necessariò produxit. Et ratione, quia libertas est perfectio simpliciter simplex, & non est minuenda in Deo circa aliquid creabile. Difficultas est de necessitate morali Dei.

221 Granado in 1. part. tract. 2. disp. 3. docet, Deum necessitate morali teneri ad faciendum semper, quod optimum est in illis rebus, in quibus potest optimum designari. Res enim sunt in duplici differentia. Quædam in quibus potest inveniri optimum, absque progressu in infinitum, v.g. si fiat comparatio inter creationem mundi, & eius carentiam, prædestinationem, & carentiam eius. Illæ sunt optimum. Aliæ res sunt, in quibus, si quæratur optimum, sequitur processus in infinitum, ideòque nequit optimum designari in illis; v. g. inter indiuidua eiusdem speciei non est designabile optimum, quia nullum tam bonum, vt Deus non possit aliud meliùs producere. Et idem de speciebus vnius generis. In illis ergo primis docet, Deum ita esse necessitatum ad optimum, vt si non faceret optimum, desineret esse Deus.

222 Contraria sententia est communis Theologorum. Videatur Lugo, Vrtado, Bernal, & Bonaspei citatus supra. Probatur, tum ex S. Thoma hic asserente: adhuc supposito peccato, Deum non teneri ad Incarnationem, licet iste modus reparandi hominem sit conuenientior. Tùm, quia ex communi omnium fidelium sensu, Deus esset æquè bonus, beatus, & sibi sufficiens, si nullas creaturas produxisset: ergo non ideò desineret esse Deus. Tùm, quia maxima esset Dei dependentia, & egestas, si eius esse penderet ex creatione creaturarum, & perfectior intelligitur Deus, si intelligatur omninò independens ab illis. Tùm, quia multum derogatur Diuinæ libertati, si Deus antecedentèr ad productionem rerum sit moralitèr necessitatus, & determinatus ad vnum, ita vt non posset honestè illas, non producere: quòd autem Deus honestè non potest, absolutè non potest.

223 Tùm, quia Sancti Patres adducti ab Vrtado, Bernal, & Bonaspei num. 95. asserunt Deum produxisse creaturas absque vlla necessitate, sed moralis necessitas ad illas, est aliqua necessitas, imò tanta, vt à Concilijs, & PP. pleno ore vocetur impotentia, dum sæpissimè dicunt, hominem sine gratia non posse vincere cumulum venialium; quæ impotentia non est necessitas physica, sed moralis, & apud plures Authores multò minor, quàm ea quæ ponitur à Granado, vtpote, quòd ista est antecedens; illa verò consequens; imò etiam, si vtraque esset antecedens, maior est impotentia posita à Granado, siquidem Deus desineret esse Deus, si non creasset mundum. Homo autem non desineret esse homo, si omitteret omnia venialia.

224 Denique, quia dum Patres loquuntur de potentia Dei ad reparandum hominem, sæpissimè dicunt, Deum æquè facilitèr potuisse hominem reparare alijs modis absque Incarnatione: ergo nulla erat necessitas moralis ad illam, nam non esset facilitas omittendi, si ex omissione, desineret esse Deus. Antecedens patet ex Augustino 13. de Trinitate, cap. 10. dicente: *Parum est, istum modum, quo nos per Christum Iesum liberare dignatus est, asseramus congruum diuinæ dignitati, verum etiam ostendamus alium modum possibilem, Deo fuisse cuius potestati cuncta æqualiter subiacerent.* Ponderandum est ly *æqualitèr*.

225 Probatur secundò ratione, quia in ijs, in quibus non est processus infinitus, multa Deus omisit, quæ optima erant. Probatur, quia quod Pater assumeret naturam Angelicam, meliùs est, quàm carentia assumptionis, quòd plures homines eleuarentur ad maximam sanctitatem, & quòd multò plures essent prædestinati, quàm sunt, quodque perfectior alius mundus isto, ornatus melioribus substantijs, quàm iste crearetur, melius esset, quàm carentia harum rerum; sed hæc omnia Deus omisit: ergo multa omisit, quæ in se optima erant.

226 Nec respondeas, hæc licet in se meliora, secus tamen respectu finis intenti à Deo. Contrà: ergo saltim non adstringitur moralitèr ad melius in se, sed ad melius respectu finis, vt v.g. permisit peccata, vt ostenderet suam iustitiam, cum tamen melius fuisset impedire, donando auxilia efficacia. Hinc autem probo, nec comparatione finis id esse melius, nam Deus prædestinando homines, potuit habere finem æquè bonum, vt v.g. quòd homines per visionem beatam viderent iustitiam suam, quæ multò melius noscitur à beatis, quàm à damnatis, vel ex damnatione, & multò melior est in se saluatio quàm

bet hominis per merita de iustitia, quàm eius damnatio: ergo non tenetur ad optimum.

Confirmatur, quia Deus, vel est necessitatus ad intendendum hunc finem, de facto intentum, vel non est necessitatus. Si nòn: ergo non tenetur ad optimum. Si est: ergo & ad talia media, ac per consequens totam huius mundi seriem ita necessariò produxit, vt nec istum finem, nec istas creaturas omittere potuerit.

227 Tertiò deindè sequitur, neminem de bonis suis, etiam de saluatione, debere esse anxium, siquidem Deus moralitèr est necessitatus ad saluandum Petrum, & ad danda illi auxilia efficacia, si talis donatio est melior, quàm carentia. Si autem non est melior, necessitatus est ad neganda. Insuper, quia si donare est melius, magis interest propria Dei, quàm è contrà, siquidem eo ipso, quòd non donaret, desineret esse Deus. Quòd sequenti consequentia sequitur; Patres inceptè orasse pro aduentu Christi, & Christum pro aduentu Spiritus Sancti, & pro conuersione credentium, nam Christus benè sciebat, Deum esse moralitèr necessitatum ex se ad hæc omnia, tum eo ipso, quòd non daret, desineret esse Deus.

228 Nec respondeas. Melius esse donare per orationes, quàm absque illis. Orabant ergo, vt donatio fieret melior, quia sic Deus donare volebat. Cõtrà primò, quia saltim missio Spiritus Sancti in seipsa per orationes nõ meliorabatur: ergo vt illa poneretur, superfluūt istæ. Contrà secundò, quia etiam sublatis orationibus, melior erat missio, quàm eius carentia: ergo Christus sciens melioritatem eius, non erat ad quid oraret pro illa obtinenda, sed ad summum pro melioranda, vt vos dicitis. Inusitatum autem est, quòd orātes non orent pro re obtinenda, sed pro melioranda, præcipuè cum orationes ipsæ sint causa moralis obtentionis, non autem meliorationis, cum melioratio sint ipsæ orationes; imò fortè cum sæpissimè donatio sit gratuita, & tantò melior in genere donationis, quantò liberalior, non potest dici, quòd per orationes melioritas liberalitatis augetur, sed sæpè minuitur.

229 Sed dices: in sententia communiori ponente prædestinationem ante merita præuisa, adhuc tenemur orare pro saluatione nostra, etiam si ista non posset non esse: ergo etiam si missio Spiritus Sancti non posset non esse (moralitèr quidem) adhuc Christus potuit orare pro obtinenda illa in seipsa. Sed contrà, prædestinati, ideò tenentur orare pro saluatione, quia ista est decreta à Deo dependentèr ab orationibus, & meritis; decreta inquam obtentio ipsa saluationis; at cum missio Spiritus Sancti comparata cum carentia eius sit optima, sublatis etiam orationibus, decernenda erat independentèr ab illis, & sic superfluunt orationes Christi pro obtinenda illa.

230 Proptèr hanc rationem confirmati in gratia adhuc benè orant pro eius conseruatione, & Deus id suadet, quantumvis illam perdere non possint. Et ratio est, quia gratiæ conseruatio est decreta dependentèr ab orationibus; at missio Spiritus Sancti, quòd præ carentia eius sit optima, non pendet ab orationibus, & Deus necessitatus erat illam decernere, quia optimā iuxta sententiam Patris Granado.

231 Sed re vera instantiæ istæ, præcipuè argumenti tertij videntur non multum vrgere: quidquid fortitèr contendant impugnatores Granadi. Etenim Deus benè potuit missionem Spiritus Sancti, sicut & prædestinationem, & similia decernere dependentèr ab orationibus. Quia licet ad eorum obtentionem sumptam quo ad substantiam, orationes non essent necessariæ, si tamen sumitur, prout in ordine ad finem à Deo intentum, erant valdè conducentes.

ARTICVLVS II.

FORTIOR PROBATIO.

232 Vltimo probatur argumento communi. Sed supponendum prius, necessitatem moralem differre valdè ab alijs. Necessitas enim metaphysica tanta est, vt oppositum eius sit impossibile, afferens contradictoria. Physica verò est tanta, vt oppositum eius sit impossibile attentis naturæ viribus, licet sit diuinitùs possibile, vt v.g. quòd rubus ardeat, & non comburatur. Moralis non est tanta, quòd afferat impossibilitatem opposito ipsius, sed tantam difficultatem, vt à prudentibus iudicetur, quasi esset impossibile. Vndè moralis potius est infallibilitas, quàm stricta necessitas.

233 Formo ergo argumentum sic: ex sententia Granado sequitur impossibilitas metaphysica in Deo ad omittendam Incarnationem. Equidem tanta est necessitas in Deo ad Incarnationem, vt si illam omitteret, non esset Deus: ergo habet Deus potentiam physicam, vt non sit Deus, cum tamen habeat necessitatem physicam, & metaphysicam essendi Deus, ac per consequens sequuntur contradictoria, nempè necessitas essendi Deus, & non necessitas essendi, siquidem datur potestas non essendi Deus.

234 Hæc autem potestas probatur sic: si Deus non eligeret optimum per te, non esset Deus; atqui per te habet potentiam physicam non eligendi optimum, nempe Incarnationem. In hac enim potestate physica, saluas libertatem Dei à fide intentam, & à Patribus declaratam: ergo & habet potentiam physicam, vt non sit Deus.

235 Vrgeo: Deus qui non esset Deus, siuè qui potest desinere esse Deus, est Deus impossibilis, & chimericus; atqui Deus non volens Incarnationem, est Deus, qui eo ipso non esset Deus: ergo Deus non volens Incarnationem est impossibilis, & chimericus: ergo ex parte Dei datur repugnantia, & impossibilitas metaphysica, ad non velle Incarnationem, siquidem datur repugnantia ad impossibilitandum Deum. Confirmatur non electio Incarnationis est destructio Dei per te. Vel ergo est Deo talis non electio, physicè, & metaphysicè possibilis, vel non? Si nòn: ergo destruitur libertas physica Dei. Si est possibilis: ergo in Deo non datur necessitas existendi, cum detur potestas se destruendi.

236 Hoc argumentum sanè efficax, & difficile instat Granado contrà communem sententiam sic: si homo sine speciali auxilio gratiæ vinceret omnia venialia, eo ipso non esset homo, sed aliquid plusquam homo; atqui physicè potest vitare omnia venialia, sine speciali gratia, etiam si non possit moralitèr: ergo & physicè potest non esse homo; homo autem qui non sit homo, etiam est homo chimericus, & impossibilis. Ecce in hoc argumento malam consequentiam, de actu ad posse, licet præmissæ sint veræ, & in Concilijs maximè fundatæ.

237 Sed contrà, nam ex regula dialecticorum, ex verò non nisi verum. Maior ergo huius syllogismi, non erit vera, sed falsa, cum ex illa id, quod sequitur sit apertè falsum. Homo igitur non desineret esse homo, dato, quòd venialia omnia vitaret sine gratia, cum vitatio eorum non opponatur prædicatis metaphysicis, aut physicis hominis, sed solum opponatur hominis debilitati, atque morali impotentiæ, quàm habet ad vitanda omnia illa. Hæc autem impotentia non est ipsum esse hominis; sed est denominatio à difficultatibus occurrentibus, & fortè ab ipsa hominis pigritia, quatenus omnis prudens, visa tanta difficultate, iudicat quasi impossibile omnia vitare; nisi Deus speciales adhibeat vires contrà tantam debilitatem. Vndè potiùs sequitur, quòd iuditium prudentum reddatur fallibile, vtpotè non fundatum in aliqua infallibilitate, ex natura proueniente; quàm quod homo non esset homo.

238 Melius potest pro Granado instari argumentum nostrum, admissis prædefinitionibus, v.g. de conuersione Petri sic: si Petrus, posita prædefinitione conuersionis absolutè non conuerteretur, eo ipso frustraret decretum; atqui apud omnes est physicè potens non conuerti: ergo & physicè potens frustrare. Consequentia est falsissima, licet præmissæ sint veræ. Vndè non valet illatio ab actu ad potentiam physicam. Idem fit argumentum,

tum, negatis prædefinitionibus in scientia conditionata: quæ scientia, si Petrus non conuertitur absolutè cum auxilio dato in tali occasione, redderetur falsa; sed potest apud omnes physicè non conuerti absolutè: ergo & scientia illa à Petro physicè sumpto poterit reddi falsa. Quis autem erit tam insipiens, vt concedat Petro potestatem physicam absolutam reddendi inutile decretum efficax absolutum Dei, & falsam scientiam Dei? Imò indè sequitur, etiam posse destruere Deum: ergo in Granado, & in nobis idem sequitur inconueniens.

239 Hæc instantia in sententia Thomistarum, magis apertam habet difficultatem, quia Deus absolutè decreuit dare Petro prædeterminationem, v.g. ad amorem, & auxilium sufficiens ad odium. In primo signo datum decretum efficax de amore. In secundo prædeterminatio illius, & potestas ad odium. In tertio amor, & omissio odij. Arguo sic: si homo in tertio signo omitteret amorem, frustrarentur decretum, & prædeterminatio amoris; atqui in Petro est physica potestas omittendi in tertiò signo amorem: ergo & physica potestas frustrandi decretum.

240 Nec satisfacies, si respondeas ad minorem, non dari potestatem physicam omittendi in tertio signo, in sensu composito, idest componendo omissionem amoris, cum decreto, & prædeterminatione amoris; benè verò in sensu diuiso; idest, si ista non essent posita; & propterea non datur potestas physica frustrandi. Contrà: replicari enim potest, quòd indè sequitur, Petrum numquam liberè amare, nam vt liberè amet requiritur, quòd possit amare, vel omittere amorem, dum habet omnia requisita ad eligendum vtrumlibet; atqui non est potens omittere amorem in primò, secundo, nec tertiò signo, in quibus habet requisita ad amorem, & sic non est pòtens ad vtrumlibet; in primo enim signo obstat decretum. In secundò prædeterminatio. In tertio existentia vtriusque, & amoris, ac per consequens, numquam datur potestas physica omittendi, ex quo decretum est positum.

241 Item nec antè decretum potest liberè omittere amorem, quia tunc non habet requisita ad amorem qualia apud Thomistas est decretum: & prædeterminatio amoris: ergo numquam Petrus erit liber: ergo vt aliquando sit liber, veri ficari debet, quòd positis decretis, & prædeterminatione amoris, detur in Petro potestas physica omittendi. Hoc autem omittere in eo tunc est frustratio: ergo dabitur physica potestas frustrandi. Negat Thomista consequentiam. Idem facit Granado. Videtur ergo simillima difficultas soluenda à multis.

ARTICVLVS III.

RESPONDETVR AD HAS INSTANTIAS, ET VRgetur argumentum contra Granado.

242 DVO sunt prestanda. 1. soluere instantias. 2. dare disparitatem inter illas, & nostrum argumentum. Ad 1. est notandum, hominem numquam posse frustrare decretum Dei, nec ad hoc datur potestas physica, licet possit facere, quòd in Deo non fuerit tale decretum, nec talis scientia. Si enim homo, non esset pro suo libito vsurus auxilio Dei, nec Deus habuisset scientiam conditionatam de tali vsu, & operatione; nec prædefinisset illam. Vndè licet homo habeat sempèr potentiam physicam omittendi amorem, non tamen frustrandi decretum, quia frustratio decreti est metaphysicé impossibilis, & ideò ad illam non datur potentia physica. Etenim omissio ex se non est frustratio; & valdè diuersa sunt omittere, & frustrare.

243 Sic apud Theologos in gratia sanctificante, sunt valdè diuersa sanctificare hominem, & mundare hominem. 1. enim non supponit existentiam peccati. 2. verò supponit. Vndè iustus, qui iuxtà sententiam probabilem in alto ordine rerum poterat de condigno mereri alteri homini gratiam sanctificantem, posset quidem respectu hominis in pura natura, siuè non habentis peccatum. Secùs respectu hominis habentis peccatum, quia respectu primi, gratia solum esset sanctificatio, respectu autem secundi esset simul sanctificatio, & mundatio, quòd est multò plus. Sic in scindente corpus humanum, valdè diuersum est scindere illud, & interficere illud, nam interficere, est auferre vitam, supponendo illam in illo corpore, quàm scindere non supponit. Similitèr ergo sunt valdè diuersa omittere amorem, & per omissionem frustrare decretum, quia ista secunda denominatio supponit existentiam decreti, & facit sensum compositum, siué simultatem omissionis amoris cum præsuppositione decreti amoris.

244 Respondeo ergo ad argumentum distinguendo maiorem: si Petrus absolutè non amaret Deum, frustraret decretum per solam omissionem entitatiuè, & secundum se sumptam, nego maiorem; quia sicut scindere præcisè, non est interficere; ita omittere amorem præcisé non est frustrare. Erit autem frustrare, si supposito iam decreto omittat, facta tali suppositione, quæ contingens est ipsi omissioni. Et in hoc sensu, concedo maiorem; distinguo etiam minorem: Petrus habet potentiam physicam ad omissionem, quantum ad esse ipsius omissionis secundum se, concedo minorem; quantum ad ipsam, vt subest decreto, siuè prout in suppositione decreti, nego minorem; quia sumpta sub hac suppositione, & in hoc complexo, esset formalissimè frustratio, ad quam nulla datur physica potestas.

245 Non ergo datur potentia simultatis physica, idest, vt coniungantur simùl existentia decreti amoris, & omissio; quia in hac coniunctione consistit frustratio. Datur tamen simultas potentiæ physicæ, quia per positionem decreti Petrus non perdidit potestatem physicam omittendi; sicut dum Petrus amat, amor non destruit in illo potestatem physicam ad odium. Benè verum est, quod posito decreto amoris, potestas ad omissionem in exercitio ponendam; extrinsecè, & consequentèr; atque ex suppositione decreti, quasi impeditur; sicut & potestas exercendi odium, quasi impeditur per positionem amoris. Sed istud impedimentum, cum sit consequens, nihil præiudicat libertati. Consequentia ergo illius argumenti est falsa, quia fit transitus de omissione amoris, sumpta ex suppositione, siuè in sensu composito decreti, ad omissionem sumptam secundum se.

246 Sed dices: ergo ex suppositione decreti non datur potentia physica in Petro ad omissionem conuersionis. Distinguo consequens: ad omissionem vt est frustratio, siuè ad componendam simùl entitatem omissionis cum circumstantia frustrationis, concedo: Ad omissionem secundum se, & diuidendo illam à frustratione; idest faciendo, quòd non esset frustratio, nego. Potestas enim in actu 1. manet in Petro, non quidem ad omittendam conuersionem decretam; sed potestas in actu primò ad omittendum, impediendo, si voluisset, ne decretum tale fuisset in Deo. Vndè si omissio conuersionis poneretur in rerum natura, prædefinitione conuersionis iam posita, talis omissio esset frustratio, vt contendit argumentum. Si verò poneretur omissio, prædefinitione non posita, sed potiùs à Petro impedita (impediretur autem si pro libitò fuisset omissurus) non esset frustratio. Et ad hoc manet potestas in Petro. Deus autem non habet potestatem faciendi (iuxtà dicta à Patre Granado) quòd poneretur omissio Incarnationis, quin talis omissio, esset destructio Dei.

247 Dices secundò: posita prædefinitione, eo ipso omissio vestitur circunstantia frustrationis: ergo non est potestas physica in Petro ad omissionem. Distinguo antecedens: esset frustratio ab intrinseco sui, de quo intrinseco erat in Petro potestas, nego; quia nec id habet à se omissio, nec à suis principijs; ex aliqua suppositione extrinseca, & contingenti, concedo antecedens, & nego

nego consequentiam; quia potestas ad omissionem, quantum est ex parte libertatis, manet in actu 1. eadem, & immutata. Sicut nec per scientiā visionis de conuersione mutatur libertas Petri ad non ponendam conuersionem, etiam si Deus illam viderit.

248 Declaro responsionem. Ad omissionem secundum intrinsecum eius, semper manet potestas physica, imò & moralis antecedens, licet ex suppositione decreti resultet impotentia consequens, quæ tamen non impedit libertatem, cum sit consequens, & cum impedimentum illud sit extrinsecum, non immutat modum intrinsecum operandi ipsius libertatis. Vt enim dicitur in materia de Prouidentia, nec decretum, nec scientia cōditionata conuersionis sunt principia ipsius, nec requisita, sed potiùs aliquid consequens conuersionem ipsam, quatenùs si Petrus omissurus fuisset conuersionem pro libitò, nec Deus conuersionem sciuisset, nec prædefiniisset, & sic sunt quid consequens. Differunt autem à prædeterminatione Thomistæ. Tùm, quia hæc est antecedens conuersionem. Tùm, quia licet non esset antecedens, cum intrinsecè recipiatur in voluntate, illamque sapiat, immutat intrinsecè modum operandi libertatis, & non manet potestas physica omittendi, tàm expedita, ac antea erat.

ARTICVLVS IV.

DATVR DISPARITAS.

249 HInc constat secundum, quod proposuimus, nempè disparitas inter nostrum argumentum, & instantias propositas. Argumentum enim de prædefinitione, & eius maior propositio, fundatur in suppositione decreti. In minori verò sermo est de omissione absolutè, & non sub tali suppositione, & sic non valet consequentia, quia fit transitus. At argumentum nostrum totalitèr procedit absolutè, & sine transitu. Omissio enim Incarnationis secundum se, est destructio Dei apud Granado; atqui Deus absolutè habet potestatem physicam, & libertatem physicam ad omissionem secundum se: ergo & ad destructionem Dei.

250 Ex quo sequitur Deum, nec physicè fore liberum, si modò dicto à Granado, moraliter esset necessitatus, nam non habet absolutè potentiam physicam ad omissionem optimi, nisi habeat illam ad destructionem Dei. Iam ergo patet disparitas. Necessitas enim peccandi venialitèr sine gratia speciali, & necessitas ponendi conuersionem prædefinitam, vel præuisam a Deo, est necessitas consequens pendens à libertate ipsa Petri, qui cù pro libitò esset conuersionem electurus, *aperuit ianuam, vt Deus post conditionatè præuisam posset prædefinire.* At necessitas Incarnationis, & impotentia illam omittendi à Granado posita, est quid antecedens, quod statim probo. Thomista autem etiam respondet, impotentiam resultantem ex prædeterminatione esse consequentem; sed ipse viderit.

251 Probatur ergo primò contra Granado, quia necessitas volendi sibi optimum in Deo, procedit ex necessitate se summè amandi, qui amor quantò est maior, tantò magis vrget, & necessitat; atqui necessitas amoris summi erga se, est in Deo metaphysicè necessaria, & omninò antecedens omne libertatis Dei exercitium: ergo necessitas optimi prouenit ex aliqua suppositione necessaria, & indefectibili, & ineuitabili ab ipso Deo: ergo est necessitas omninò antecedens.

252 Secundò: necessitas eligendi Incarnationem exercendo illam est tanta, quāta necessitas essendi Deus, itavt si omitteret Incarnationem, deficeret existentia Dei; sed necessitas essendi Deus est tanta, vt nec antecedentèr, nec consequentèr, nec per vllam potentiam excogitabilem, fieri possit, vt non existat Deus: ergo & necessitas ponendi Incarnationem est tanta, vt per nullam potentiam antecedentem, vel consequentem fieri possit, vt Incarnatio non ponatur.

253 Confirmatur: potentia physica omitendi Incarnationem, prout præcedens decretum Incarnationis, vel potest physicè impedire decretum, vel non? Si non: ergo talis potentia physica non est vera potestas, siquidem repugnat illi exercitium ad quod est potestas, sed erit figmentum, nec per illam Deus esset physicè liber. Si potest physicè impedire: ergo vel impeditio Incarnationis non est destructio Dei, vel si est destructio Dei, non dabitur physica potestas in Deo ad omissionem, quia ad id, quo posito necessariò sequitur destructio Dei, nulla est in Deo physica potestas.

254 Ex iis constat, quomodo hæc impotentia posita à Granado, est impotentia antecedens, tollensque libertatem. Impotentiæ verò, de quibus est sermo in instantijs adductis, sunt impotentiæ consequentes, non lædentes libertatem. Impotentia enim consequens tunc datur, quando impotentia ad vnum prouenit, vel præsupponit in voluntate aliquid exercitij in actu secundo, vel de linea ipsius incompatibile cum opposito, ex quo resultat impotentia; sicut ex positione amoris resultat im potentia ad odium simul ponendum. Impotentia autem omittendi Incarnationem, non prouenit apud Granado ex aliquo libero exercitio Dei incompatibili cum omissione Incarnationis, sed potius prouenit ex amore omninò necessariò, & præcedenti omne liberum, quo amore Deus se necessariò amat.

255 At impotentia ad vitanda omnia venialia sine gratia speciali prouenit in homine ex aliquo libero, nempè ex nimio amore proprio. Hoc enim amore nimis diligit suam carnem, & indulget illi per bona delectabilia, per quietem, & pigritiam. Et ex hoc nascitur, tanquam quid consequens summa, & insuperabilis difficoltas negandi suæ carni semper omne bonum delectabile illicitum, & versandi in perpetua pugna contra tale bonum ab appetitu sensitiuo ardentèr desideratum.

256 Impotentia autem omittendi conuersionem, quando est à Deo præuisa, & prædefinita, etiam prouenit mediatè ab aliqua præsuppositione libera in actu secundo, scilicet ab ipsa conuersione liberè elicita à Petro in statu conditionato, relinquente omissionem ipsius. Etenim Deus non alitèr prædefiniuit conuersionem, nisi ex tali suppositione conuersionis. Imò, & Thomistæ, vt defendant impotentiam omittendi conuersionem physicè prædeterminatam esse liberam, ponunt esse impotentiam consequentem. Quod si hæc impotentia omitendi verè prouenit à prædeterminatione conuersionis; prædeterminatio tamen non se tenet ex parte actus primi, sed ex parte actus secundi, non per modum principij ad conuersionem, sed per modum applicantis principia. Applicatio autem, dicunt ipsi, est de linea exercitij, & actus secundi. Vndè impotentia proueniens ab illa, erit impotentia consequens. Ista sufficiant pro disparitate.

ARTICVLVS V.

ARGVMENTA PRO GRANADO AB AVthoritate.

257 PRO eorum solutione nota 1. Aliud esse, quòd Deus semper faciat meliora, aliud, quòd faciat illa ex necessitate aliqua. Nota 2. Valdè diuersum esse, quòd Deus sit necessitatus ad opera externâ optimâ; aliud, quòd sit necessitatus ad decretâ optimâ, siue electiones internas liberas optimas. Hoc 2. est valdè conforme Sanctis Patribus, & rationi. Secùs 1. vt probatum est. Quilibet enim actus internus Dei, licet non debeat necessariò esse de tali obiecto meliori externo præ alio, tamen de quocumque sit, debet esse tam perfectus, & physicè, & moralitèr, quòd nec ex parte motiui, nec ex parte scientię, & prudētię, per quā dirigitur, nequeat melior excogitari.

258 Nota 3. Dum ad aliqua facienda admittitur à Theologis necessitas in Deo, adhuc esse valdè diuersa, necessitatum esse absolutè, vel necessitatum ex suppo-

posi-

positione aliqua Deo ipsi valdè libera, & facile euitabili. Patet, quia Deus cum creaturis non egeat, & absque illis sit æquè sanctus, & beatus, & fœlix, sibique sufficiens, vt verè erat ante creationem mundi, nullam habuit absolutam necessitatem, adhuc moralem producendi eas, ac per consequens, nec talem, quòd desineret esse Deus. Ex suppositione tamen benè potuit necessitari, ac per consequens consequenter. Si enim decreuit dare Petro gloriam vt coronam liberè per decretum præcedens merita, necessitatus manebat ad aliud decretum dandi illi auxilia, per quæ faceret merita ad talem coronam. His positis:

259 Obijcitur primò: Concilium Francofordiense, & multi Patres apud Ruiz in materia de Voluntate docentes, credendum esse à nobis, quòd Deus voluit, & fecit omnia, quæ meliora sunt. Præcipuè Augustin. lib. 3. de Libero Arbitrio, cap. 5. dicens: *quidquid tibi vera ratione meliùs occurrerit, hoc credas fecisse Deum*, quod autem hoc sit ex necessitate, multi Patres docent apud Ruiz. Pro omnibus sit Clemens Alexandrinus lib. 6. Stromatum dicens: *Deus cum sit bonus, si cessaret vnquam benè facere, Deus quoque esse cessabit.*

260 Respondetur tamen, Patres intelligendos de effectione meliorum, sed absque necessitate absoluta. Patet ex Augustino, lib. de Agone Christiano cap. 11. dicente: *Stultos esse qui putant, non potuisse Deum hominem liberare aliter, nisi assumendo carnem.* Vnde, si Patres aliquod oppositum (quod non credo) intenderent, nobis Augustinus sufficit. Ad Clementem, & alios respondeo primò cum Patre Martinon, disp. 13. in 1. p. nu. 45. locutos per exagerationem, vt quando negantes contra hæreticos, Deum comprehendi à beatis, insinuant per exagerationem, à beatis nec videri, vt patet in Chrysostomo.

261 Quod autem exageratio sit, patet. Si enim Deus cessando à benefacere, desineret esse Deus: ergo per totam æternitatem à parte ante, dum mundum non creauit, non erat Deus. Vel dic, Patres dicere non fore Deum; loquendo tamen quoad nos, & non quoad se, quia nos non haberemus vnde cognosceremus Deum, eiusq; Prouidentiam. Vel saltim non haberemus vnde ita certò, siquidem nos cum actus internos Dei non videamus, eius summam bonitatem, per opera externa optima noscere debemus. Vnde quidam existimantes mundum absque prouidentia gubernari, & eius opera esse valdè mala, negarunt in Deo prouidentiam, & alij negarunt propterea existentiam Dei. Si ergo Deus mundum non gubernat optimè, sed absque prouidentia, in nostris oculis quoad nos, non esset Deus.

262 Respondetur secundò: Patres loqui de necessitate ex suppositione alicuius decreti diuini. Tunc autem, si non operaretur iuxta illud, desineret esse Deus. Si enim decreuit facere, & conseruare mundum, necessariò debuit creaturis benefacere, & de simpliciter requisitis ad conseruationem prouidere. Dum ergo necessitatem exagerant Patres faciendi, quòd melius est, intelliguntur de medijs optimis, & proportionatis ad finem à seipso liberè intentum. Sic supposita intentione efficaci non liberandi hominem gratis, sed per condignam satisfactionem, necessitatus fuit consequenter ad ponendam Incarnationem, itavt si non poneret, non esset Deus, quia frustraret decretum præcedens. Insuper, dum loquuntur de medijs melioribus, non sunt intelligendi de melioribus eum toto rigore metaphysico, sed de melioribus moraliter, idest, quę sint de classi meliorum.

263 Replicabis: Theologi communiter probant, Deum fecisse hoc vel illud, quia hoc est meliùs, & decentius, & quia natura semper facit, quòd meliùs est. Si autem hoc non est necessarium, sed liberum, nullum est argumentum. Confirmatur, quia ex hoc argumento discurrunt Incarnationis circunstantias, quarè nempè non fuit incarnatus in initio mundi, vel fine. Quarè etiam de Virgine, & desponsata natus est, quarè Virginem ab originali præseruauit. Et multa alia apud Ruiz, quæ solum ex melioritate vim habent. Respondetur hæc, & similia valere ex suppositione, & non absolutè. Ex eo enim, quòd liberè voluit facere Incarnationis opus, tam summè eximium, rationabilius est, quòd eligat optimum in concernentibus ad illud. Non verò obligabatur absolutè, nec ex vno opere necessitatur ad aliud, quando illud non concernit specialiter ad illud.

264 Respondetur secundò: argumenti vim loqui de melioribus, prout meliora sunt ad finem intentum, idest vtiliora, quamvis secundum se non sint optimum. Quod si iterum instes, quodlibet opus posse dici in hoc sensu optimum, etiam vile tugurium, quòd est contrà magnificentiam operum Dei in Scriptura tàm celebratam. Confirmatur: si Deus produxisset mundum imperfectissimum plenum hominibus fatuis, cæcis, & claudis, & multas alias imperfectiones habentibus, nemo diceret fecisse meliora, quamvis forent vtiliora respectu finis.

265 Respondetur negando non fuisse meliora respectiuè (licet no absolutè, & in se) & prout oportet ad Prouidentiam. De facto autem meliùs fuit tugurium Bethlehemiticum, quàm palatium Regium ad manifestandum amorem paupertatis in Deo nato. Insuper mundus ille, licet non esset optimus mundus, esset optimum medium ad manifestandum dominium Dei, & quomodò Deus posset homini negare id, ad quod ipse præsumebat ius habere.

ARTICVLVS VI.

ARGVMENTA A RATIONE.

266 Obijcies secundò: necessitas moralis datur multiplex, quæ lædat libertatem: ergo nec in Deo lædet. Antecedens patet, quia datur necessitas peccandi venialiter sine speciali gratia, & tamen liberè. Item si quis Regi cordato diceret: *dona mihi Regnum tuum, & omnia bona tua, & te ex stem eum in peccato mortali, & absque confessione, statim interficiam*, moraliter est impossibile, quòd Rex prudens consentiat tam farug propositioni, & tamè liberè non consentit, quia liberum erat ei consentire, vt placeret petenti.

267 Confirmatur, quia hæc ipsum potest dari in Deo, in quò, vt multis probat Ruiz, datur infallibilitas omnimoda actionum, vt v.g. quòd creatis hominibus, infallibile, & moraliter necessarium est, quod iustos non damnabit, nec iniustos beatificabit: ergo iam datur in Deo moralis necessitas circa aliqua, & potest circa omnia, cum non sit maior ratio. Sed resp. admittendas esse necessitates morales sine læsione libertatis, quando sunt necessitates consequētes, vt in argumento. Supponunt enim amorem proprium, de quo suprà. Secùs quando sunt necessitates antecedentes, vt est illa quam Granado ponit, vt explicuimus art. 4.

268 Ad confirmat. resp. 1. Non esse idem infallibilitatem, & necessitatem. Tùm, quia D. Petrus, posito auxilio efficaci, infallibiliter conuertitur, & Iudas non conuertitur, posito auxilio, & hoc absque vlla necessitate morali. Tùm, quia ad infallibilitatem sufficit certitudo effectus ex quocumque capite; at ad necessitatem ad vnum requiritur impotentia ad oppositum, orta ex nimia, & insuperabili difficultate, proueniente saltim ex determinatione voluntatis ad alterum. Respondetur 2. dato, quòd infallibilitates sint necessitates, in Deo esse consequentes, & ex suppositione alicuius decreti. Etenim loquendo absolutè posset Deus pro dominio suo exercere iustos per æterna tormenta in alio ordine rerum, & peccatores saluare.

269 Obijcies 3. Deus volens minùs bonum, esset volitor minùs prudens, regulatus, decens, & honestus; atqui hoc ipso desineret esse Deus, non habendo omnem honestatem excogitabilem: ergo omittendo Incarnationem desineret esse Deus. Maior constat, nam volitor bo-

nestus est denominatio formalis ab actu honesto, & si volitio est minùs honesta ab obiecto minùs honesto, erit volitor ipse minùs honestè volens, ac per consequens moralitèr minùs bonus. Confirmatur: Deus ita debet à nobis concipi, vt nihil meliùs excogitabile sit. Illud enim meliùs esset verus Deus, & non iste minùs bonus; atqui in illo casu, volens diuinum de obiecto minùs honesto non esset tàm honestus volitor, vt non possit dari alius volitor magis honestus, nempè volitor melioris obiecti, v.g. Incarnationis.

270 Hoc argumentum probare videtur, impossibilem esse Deo physicè volitionem minoris boni, sicut est impossibile, quòd detur melior Deus. Pater Martinon in 1. part. disp. 15. soluit argumentum asserendo, Deum necessariò amare, & velle, quòd amor ipsius necessarius sit summè honestus, secùs amor liber, quia saltèm in rebus, in quibus datur processus in infinitum, dato amore vnius indiuidui, dabilis est melior amor alteriùs indiuidui melioris, vt admittit Granado. Nec sequitur indè, Deum volentem meliùs fore meliorem seipso volente minùs, quia cum in amore necessariò imbibitò in amore libero, contineat eminentèr omnem honestatem omnis liberi amoris, Deus non est capax, vt melioretur in ratione volitoris, adhuc liberi.

271 Respondetur ergo, in Deo volitorem minoris boni esse æquè perfectum, ac volitorem maioris. Ratio est, quia perfectio in Deo sumenda est à principio, & ab obiecto. Ex parte principij sumitur à Deitate secum identificata, & ex hoc capite perfectio est summa excogitabilis; quid enim ampliùs potest res esse, si Deus est? Ex parte obiecti sumitur à motiuo, vt specificatiuo primario, nempè summa Dei bonitate, communi quidem motiuo omni amori libero Dei, quia vniuersa propter semetipsum operatus est Dominus. Insuper, quia in quouis amore libero includitur amor necessarius (licet determinatione addat aliquid plus) qui omnes amores liberos eminentèr continet.

272 Dices: ergo etiam si volitio esset ex motiuo creato, potest compensari ab identitate cum Deo. Resp. 1. conced. conseq. iuxtà Doctores admittentes in Deo volitiones ex motiuo creato. Resp. 2. negando conseq. quia imperfectum ex motiuo non compensatur, quia imbibit positiuam imperfectionem, qualem non imbibit, quòd ex se nullam dicit imperfectionem, sed præcisionem ab imperfectione solùm.

273 Ex his ergo capitibus, tàm bonus, & perfectus volitor esset Deus Incarnationem nolens, quàm volens, quia illa nolitio ex principio, ex motiuo, & ex continentia talè haberet summitatè, vt non posset illam minuere minoritas obiecti. Nec obest 1. quod obiectum materiale sit melius in vno actu, quàm in alio: ergo & volitio, & volitor erit melior. Distinguo antecedens: est materialitèr, & secundum se, concedo; prout specificatiuum diuini amoris, nego: quia non specificat, nisi prout subest motiuo, & alijs iam dictis: quæ, modò quo specificant amorem diuinum, tantam faciunt summitatem in illo, vt non sit excogitabilis alius amor melior: in quo differt ab amoribus nostris, qui possunt esse inæquales, etiam si habeant idem motiuum, quia non specificantur ab illo, modo summo.

274 Nec obest 2. Incarnationem, & eius omissionem, eo ipso facere in actibus aliquam diuersitatem: ergo vt magis, & minus specificant. Resp. Licet faciant aliquam diuersitatem secundum quid, quasi physicam, sed non inæqualitatem, quia quilibet amor sit tam summus ex illis capitibus, vt nullus melior sit excogitabilis cum fundamento. Manet ergo in Deo libertas ad hæc obiecta, & quidem summa. Necessitas enim ad optimum potius esset imperfectio Dei, quia destrueret summam ipsius libertatem in actu 1. summumque dominium.

275 Obijcies 4. Deus summè, & perfectissimè se necessariò diligit; atqui quo magis intensè aliquis diligit alium, tantò magis obligatur, & necessitatur ad amandum illi meliora: ergo Deus à suo amore necessitatur ad amandum sibi meliora. Minor probatur, quia amare est velle bonum alicui: ergo quo maior, & ardentior est amor magis adstringit ad procuranda meliora. Confirmatur, quia homo, quo magis seipsum amat, maiori anxietate vult sibi bona, & meliora bona.

276 Hoc argumentum proponit sibi Diu. Thomas, & soluit, docens, amantem obligari ad procuranda maiorâ bonâ amato, quando talis est amatus, vt eis ad fœlicitatem indigeat. Videatur D. Thomas 1. contra Gentes cap. 82. Deus autem nullo extrà se indiget, ex illo Psal. *Deus meus es tu, quoniam bonorum meorum non eges*. Ad prob. minoris resp. amare fortè non stare in volendo bonum alicui, sed in ardentèr affici ad illum. Dato antec. distinguo consequens: quando amatus indiget illis rebus ad fœlicitatem, concedo: quando non indiget, nego. Ex quo patet ad confirmationem. Homo enim ex se est miser, multisq; indiget ad suam fœlicitatem, & ideò amor adstringit ad illa sibi procuranda.

277 Replicabis: homo iustus, quo ardentius Deum amat, maiori anxietate procurat obsequia magis placentia, v.g. maiorem cultum Dei, conuersionem animarum, &c. Atqui non obligatur ad hoc; nec ab indigentia, quã Deus habeat eorum ad fœlicitatem; sed à suo amore, ergo iste quo maior, eo magis necessitat. Respondetur concedendo maiorem, sed non de illis obsequijs, quæ in se meliora sunt, sed de illis, quæ sunt diuinæ volútati conformiora. Patet, quia melius est in se exercitium religionis, quam iustitiæ punitiuæ, & tamen homo iudex debet illud omitere propter istud; quia istud conformius est diuinæ voluntati, ita volenti de Iudice.

278 Ratio autem est, quia perfectio moralis iusti, habet pro regula conformitatem per obedientiam, & subiectionem ad voluntatem Dei, de ipso. Et nihil mirum, si ex desiderio ardenti perfectionis, & placendi Deo moueatur ad talia obsequia magis placentia; at summitas perfectionis moralis ipsius Dei, non sumitur à conformitate secum, tanquam à mensura, sed vltimatè à motiuo, obiecto primario, & identitate ipsa cum Deitate, vt diximus in solutione ad tertium. Neque quia illa obsequia iusti magis placentia sunt Deo in illo, ideò erunt meliora in se ex parte rei volitæ, vt dictum est: melior enim est Missa in Sacerdote, quã laborare in Artifice, & tamen hoc est, quòd in Artifice magis Deo placet. Nec propterea, licet iustus habeat illam anxietatem magis placendi Deo, datur in ipso moralis necessitas faciendi semper, quòd magis Deo placet. Vndè, nec à paritate, nec à ratione probant in Deo necessitatem optimi.

ARTICVLVS VII.

ALIA ARGVMENTA.

279 OBijcies 5. Voluntas Dei tenetur intellectui conformari. Patet, quia honestas stat in conformando opera cum ratione; inhonestas autem in difformando; atqui intellectus Dei necessariò approbat vt melius, quòd in se est melius, & vt minus, quòd est minus: ergo voluntas tenebitur conformari cum meliori, & erit minus bona volitio, si conformatur cum minori: Deusque volitor minus bonus. Confirmatur, quia maior liberalitas est dare melius, quã minus, & vt maior proponitur ab intellectu: ergo volunta Dei, quæ est summè propensa ad liberalitatem, non poterit non conformari intellectui, & dare melius.

280 Distinguo maiorem: debet conformari voluntas cum intellectu dictante, rem esse bonam concedo esse meliorem, subdistinguo meliorem speculatiuè & ex parte rei volitæ, nego: quia sufficit esse bonam; practicè & ex parte motiui, & aliorum, cócedo maior. min. & distinguo consequens: voluntas tenebitur eligere melius ex parte rei volitæ, nego; ex parte motiui, concedo. Etenim in Deo tam bonum est eligere carentiam Incarnationis, quàm Incarnationẽ, quia perfectio electionis, vt dictum est,

est,non stat in eligere bonum,vel melius,sed in eo quod eligat summè bene; hoc autem præstat per quamcumque electionem,vt dictum est.

281 Ad confirmationem respondetur,fortè date melius esse maiorem liberalitatem, sed non meliorem ex parte Dei; liberalitas enim maior sumitur penes rem datam, quia est volitio dandi pro, tèr dare, & si hoc crescit, cresc t illa. Propterea que ab intellectu iudicabitur vt maior, sed non vt melior. In summis enim summissimis,non datur melior,nec in Deo intellectus est melior voluntate, quia licet linea illius in suo genere sit melior, quam linea illius, tamen ab identitate voluntatis cum Deitate, ita eleuatur, & ponitur in summo,vt auferatur minoritas generica,&ponatur in summitate summissimi. Hinc licet Deus sit summè propensus ad dandum,sed nullatenus necessitatus,quia omnis inclinatio Dei ad extrà est suauissimè, & sine vlla violentia subordinata voluntati, eiusque dominio,& liberalitati, quæ cum ad suam fœlicitatem nullo indigeat eliget pro libitò.

282 Obijcies 6. Voluntas Dei maiori complacentia amat, quòd melius est, nempè Incarnationem; atqui in omni voluntate datur maior incl natio faciendi, quòd magis placet: ergo & in voluntate Dei ad Incarnationem faciendam; atqui nequit Deus resistere huic inclinationi. Tùm,quia valdè rationabilis.Tùm,quia no. datur motiuum resistendi. Tùm, quia resistentia esset coactio. Sed resp. aliam esse inclinationem per modum complacentiæ; hæc enim est solum speculatiua, & approbatiua boni possibilis; & aliam inclinationem faciendi; & hæc est duplex, innata, & elicita. Illa subditur omninò voluntati.Ista etiam.Sed solum sequitur necessariò ex complacentia,quando res est requisita ad propriam fœlicitatem.

283 Concessa maiori de complacentia,distinguo minorem de inclinatione faciendi: quando res requiritur ad fœlicitatem,concedo sequi necessariò,vel quasi;quando non requiritur,nego. Non eligere igitur ta em rem, non est resister in rigore inclinationi, neque est coactio, quia non est contra inclinationem innatam, quia hæc subditur suauissimè, & omninò arbitrio voluntatis; nec contrà elicitam, quæ non datur. Omissio ergo eligendi Incarnationem, est pura nolitio pro libito; & quia non est necessaria Deo,nec rapit eius voluntatem, vt faciat.Ad nolendum autem se,hoc est sufficiens motiuum.

284 7. Si Deus non operaretur semper meliora, non esset perfectissimus artifex. Iste enim tenetur operari, quantum melius possit. Resp.negando 1. & distinguendo 2. quantum melius possit ex parte rei factæ, nego; ex parte modi faciendi,concedo. 1. patet. Tùm,quia alitèr Deus, ferè nunquam esset Artifex sapientissimus, siquidem ex parte rei factæ,loquendo regulariter, sempèr posset melius, & melius. Tùm, quia vt Pictor sit sapientissimus, non debet semper pingere Imagines Christi, sed in imagine alicuius animalis potest se perfectissimum ostendere.

285 2. Etiam patet, quia Deus ex parte artis, directionis, & prudentiæ suæ, ac etiam ex parte obiecti specificatiui, siuè motiui, semper operatur summè benè, itavt faciendo cœlos, & faciendo arenas, licet operetur inæqualia bona,sed non inæqualitèr bene, sed quodlibet summè benè,quia summa arte, & quia summa honestate. Addo ex Diu.Thoma.Artificem,potius in arte, quàm in opere facto sibi complacere. Deus ergo ex parte artis in quolibet opere summè sibi placet ipse.

286 Obijcies tandem: Deus etiam si sit summè fœlix,cum se necessariò infinitè diligat,debet sibi ipsi velle maiorem gloriam, & manifestationem attributorum,atque summam laudabilitatem à nobis; atqui hæc omnia resultant ex melioribus operibus, etiam ad fœlicitatem non requisitis:ergo est necessitatus ad meliora. Confirmatur 1. quia licet gloria ab operibus sit Deo extrinseca, tamen facit Deum extensiuè meliorem. Patet, quia Incarnatio fuit Deo conuenientissima,ac per consequens bona illi,& bona inclinationi se communicandi,& diffundendi. ergo facit Deum meliorem. Confirmatur 2. quia facit Deum laudabiliorem; ergo & meliorem.

287 Resp. negando maiorem. Potuit enim Deus sibi velle talem gloriam,sed falsum est,quòd debuit,siquidem sine illa erat ab æterno se diligens æqualitèr, & æqualitèr fœlix. Si autem aliquo modo debuit, id solum est ex suppositione decreti alicuius. Ad 1. confirmationem,nego antecedens. Deus enim per nihil ad extra potest meliorari adhuc extensiuè, alias Christus esset melior Patre. Non enim Deus fecit bona creata, vt melioraret se,sed vt melioraret nos. Ad prob.resp. Incarnationem fuisse Deo bonam, respectiuè extrinsecè, & Deum habendo illam habere nouum bonum,& nouum sibi conuenient, suæque inclinatio i; non tamen bonum augens bonitatem eius, quia est incapax augmenti, nec bonum meliorans ipsum Deum. sed tota eius bonitas, & conuenientia stabat in meliorando nos,& non ipsum.

288 Inclinatio ergo illa Dei, de qua diximus disputantes de conuenientia Incarnationis, non erat inclinatio ad Incarnationem bonam,vt per illam Deus melioraret se, sed vt per illam melioraret nos, sicut Sol producendo methala, non meliorat se,sed ista. Ad 2. confirmationem respódetur,opera facere Deum laudabiliorem à nobis, non tamen meliorem. Hæc enim laus resultans, non est magnificatiua, quasi fundetur in eo, quòd Deus fuerit melioratus in se, sed est laus gratificatiua, & gratias agens,fundata in eo,quòd Deus factus fuerit maior Bene actor nostri,ac per consequens in eo, quòd nos magis ad laudes suas, suis beneficijs adstrinxerit.

QVÆSTIO VI.

DE NECESSITATE EX SVPPOSITIONE.

289 QVadruplex ex sententia. Prima fuisse necessariam ex suppositione mundi creati. Ita Lulius hic. Secunda ex suppositione peccati originalis. Inclinat Abulensis super Prologum Matth xi,quæst. 27. soletque tribui aliquibus Patribus, nempè Anselmo, & Ricardo de S. Victore, apud Vazquez hic disp. 1. cap.2. Tertia eam negat, adhuc ex suppositione decreti reparandi hominem lapsum, sed ex satisfactionis condignæ. Ita cum D. Thoma communis sententia.

290 Quarta denique,non solum tollit necessitatem, posito hoc decreto reparandi hominem,sed affirmat,impertinentèr se habere Incarnationem ad tale intentum, Christumque non venisse,vt homines liberaret, sed vt perduceret in salutem æternam per doctrinam suam. Ita Petrus Abaillardus, qui ex hæreticis hunc errorè sumpsit, & docuit. Videatur Arauxo quæst. 1. art. 2. dub. 1.

ARTICVLVS I.

EXCLVDVNTVR ALIQVÆ SVPPOSITIONES.

291 ASSERO primò:non fuit Incarnatio necessaria ex suppositione mundi creati. Ita communis sententia. Probatur. Tùm, quia mundus non habet exigentiam, vel debitum illius, cum sit supernaturalissima. Tùm, quia nec petit illam ad sui constitutionem, nam absque illa constitutus mansit per multos annos; nec ad sui perfectionem; licet enim Deus decreuisset creare mundum, & creare perfectum,sufficiebat ad hoc perfectio connaturalis: & licet daretur decretum de perfectione superna,potuit esse de perfectione per gratiam, & gloriam sine Incarnatione infinitè excedente illam.

292 Obijcies: propensio Dei ad suam communicationem est innata, & infinita; atqui quantò maior est propensio, tantò est minor libertas: ergo non dabatur, nisi diminuta libertas, ad non se communicandum infinitè mundo, ac per consequens per Incarnationem. Resp. propensionem tunc tollere libertatem, quando vel per-

tur-

turbat rationem, vel determinat voluntatem. Neutrum est in Deo, quia eius propensio, licet entitatiuè sit infinita; est tamen omninò subdita arbitrio Dei, quoad exercitium se communicandi, & quoad modum finitum, vel infinitum. Communicauit autem se pro libitò mundo per creatam participationem: potens si vellet non se communicare per physicam vnionem; non ergo est propensio absoluta, nec tanta, quæ rapiat voluntatem Dei.

293 Dico 2. Non fuit necessaria ex suppositione peccati. Prob. 1. ex Scriptura tribuente Redemptionem summæ charitati, & liberalitati Dei. 2. Quia in manu Dei erat non redimere hominem. Patet ex cap. 10. Sapientiæ: *quis tibi imputabit, si perierint nationes, quas tu fecisti?* Idest, si maneant sine redemptione a peccato, vt colligitur ex verbis præcedentibus ista: *Nec timen, aliquem, veniam dabat peccatis eorum.* Insuper, quia reliquit Angelos in peccato suo: ergo potuisset relinquere & homines.

294 Nec enim fuisset contrà aliquod attributum Dei non redimere; non contrà Misericordiam. Tum, quia isti satisfactum erat, dando homini tot dona, per quæ se à peccato præseruaret, si vellet. Tùm, quia sicut misericordia non tenetur omnes eripere à peccato, ita nec aliquem, præcipuè cum homines per peccatum mortale meruerint omnem pœnam possibilem, ac per consequens pœnam carendi Redemptore.

295 Obijcies Anselmum, Athanasium, & Cyrillum nostrum Alexandrinum. Primus enim libro *cur Deus homo*, cap. 12. iudicat indecens, hominem relinqui à Deo in peccato. Et lib. 2. cap. 4. ait: *necessè est ergo, vt Deus de humana natura perficiat, quòd incepit.* Hoc autem fieri non potuit, nisi per integram satisfactionem. Et cap. 6. ait: *necessè est, vt hanc satisfactionem faciat Deus homo.* Idem indicat Cyrillus 8. Thesauri cap. 7. Item Athanasius 6. de Incarnatione dicit: *indecorum, absurdum, & indignum, & indecentissimum bonitati Dei non reparare hominem lapsum, sed sinere eum perire.*

296 Vazquez non excusat Anselmum. Illum autem excusarunt Bonaventura, & Alensis, teste Arauxo hic, docentes, Anselmum fuisse locutum non ex suppositione peccati, sed ex suppositione condignæ satisfactionis decretæ. Satis autem se Anselmus declarauit lib. 2. cap. 2. docens, talem necessitatem ex suppositione esse dicendam gratiam Dei, quia Deus, nullo cogente, imò gratis suscepit illam. Hoc autem non esset verum, si data suppositione lapsus, maneret necessitatus simplicitèr. Tunc enim non esset gratia necessitas ista redimendi, cum haberet originem ab ipso lapsu inducente illam necessariò.

297 Athanasius Sermone 3. contrà Arianos ante finem ait: *Deum potuisse hominem redimere, absque aduentu Christi.* Vndè in loco suprà citato, licet intendat reparationem hominis, non tamen determinatè per Incarnationem. Ibi autem in tali loco, etiàm loquitur de necessitate reparationis, vel ex suppositione decreti saluandi homines, vel ex suppositione *specialissimi, & strictissimi amoris, quo Deus hominem diligebat*, saltem oratoriè loquendo indecens videbatur tàm strictissimè amare, & in tanta miseria hominem relinquere. Alij interpretabuntur ly *indecens* minùs decens, siuè indecens quoad nos, qui de rebus pro primo aspectu iudicamus. Et ly *necessè*, siuè necessarium interpretabuntur, non scholasticè, sed vulgaritèr pro conuenienti. Alij dicent, quòd locuntur, vel exaggeratoriè, vel ex suppositionibus datis.

298 Argues tandem: Deus non potest amplecti obiectum inhonestum: ergo nec minùs honestum. Nego consequentiam, præcipuè si accedat motiuum summum, de quo quæst. præterita. Disparitas est, quia illud est extrà obiectum adæquatum diuinæ voluntatis, contrariaturque bonitati Dei, & Sapientiæ dictanti esse fugiendum inhonestum; at benè potest velle minùs honestum, quia etiam est honestum, ac per consequens carentiam Incarnationis, supposito lapsu.

299 Dico 3. Nec fuit necessaria post decretum reparandi hominem. Prob. quia Augustinus stultos vocat *dicentes, Deum non potuisse alitèr liberare hominem, quàm per Incarnationem.* Tùm, quia potuit gratis cedere iuri suo, & condonare offensam. Tùm, quia potuit esse contentus satisfactione imperfecta, v.g. obsequio Angeli pro homine, constituendo hominum caput. Sic potest creditor pro libitò esse contentus, si pro toto debitò soluatur vna pars. Tum denique, quia condonato liberalitèr peccato Adamo ipsi, potuit ab eo, vt aliorum capite satisfactionem imperfectam acceptare.

300 Obijcies 1. Eo ipso, quòd homo peccauit, fuit debitor pœnæ æternæ: ergo alicui debebat contrà cuius ius erat remissio sine satisfactione condigna facta. Resp. fuisse debitum ipsi Deo, Iustitiæque eius, quia tamen vt Supremus Dominus potuit remittere cedendo iuri suo. Nec est contrà Iustitiam propriam, quia nemo sibi ipsi facit iniustitiam, si possit cederet, & cedat iuri suo. Nec dicas, fieri iniustitiam dæmoni, sub cuius potestate est homo post peccatum. Etenim dæmon non habet ius in puniendo, sed ministerium purum, vt minister diuinæ Iustitiæ; imò licèt haberet, potuit Deus, vt Supremus Dominus expoliare illum tali iure.

301 Obijcies 2. Non est decorosum personæ publicæ remittere propriam offensam, absque satisfactione condigna. Tùm, quia ad ipsam attinet attendere ad bonum commune, & castigare delicta. Tùm quia Iudex, qui crimina dissimulat sine punitione, videtur, quòd placeant ipsi delicta: ergo nec Deus potest. Nego consequentiam. Disparitas est, quia Iudex tenetur legibus, secùs Deus, qui est Supremus Dominus attributa sua respicientia creaturas liberè exercens, siuè Iustitiam, siuè Misericordiam, quia nulli debet exercitium vnius præ alia, sicut debet Iudex, Reipublicæ ex contractu.

ARTICVLVS II.

IMPVGNATVR 4. SENTENTIA, VBI DE LIBERAtione à seruitute dæmonis.

302 DIco 4. Contrà vltimam sententiam: licet Incarnatio non fuerit simplicitèr necessaria ad hominem reparandum, est tamen ordinata à Deo ad istud, & ad liberationem à peccato, vtpotè valdè conducens. Est de fide apud Arauxo citatum. Prob. homo per peccatum erat sub potestate, & seruitute dæmonis; atqui Christus venit soluere seruitutem: ergo & liberare à peccato. Maior est definita ab Innocentio II. Contrà Abaillardum, apud D. Bernardum Epist. 194. & in Tridentino sessione 5. decreto de peccato originali, & Scripturæ sæpè id expressè clamant.

303 Minor etiam constat ex Euangelio Ioannis: In hoc apparuit Filius Dei, vt dissoluat opera diaboli. Item: Princeps huius mundi eijcietur foras. Idem constat ex alijs locis. Confirmatur: Redimere est eripere aliquem à seruitute alicuius, exhibendo pretium; sed Christus exhibendo pretium sanguinis eripuit nos à seruitute diaboli: ergo verè nos redemit. Vndè Concilia, & Patres, & sensus totius Ecclesiæ, confitentur Christum Dominum Redemptorem, & liberatorem à peccato, venisseque, vt saluum faceret per redemptionem, quòd per peccatum perierat.

304 Obijcies 1. Captiuitas tunc est verè captiuitas, quando quis est sub potestate tyrannica alicuius, sed hæc potestas non fuit ex parte dæmonis; ergo nec captiuitas ex parte hominis: ergo Christus non venit redimere à captiuitate. Minor probatur, quia dæmon solum fuit in inferno custos malorum, atque punitor eorum, vt minister diuinæ Iustitiæ hìc, & ibi; & sic Anselmus lib. cur Deus homo, & Bernardus citatus hoc modo explicant seruitutem hominis sub dæmone: ergo iste solum habet mi-

ministerium Iustitiæ erga malos homines, non verò potestatem tyrannicam.

305 2. A posteriori Id ipsum probatur: in redemptione illi tribuitur pretium, qui habet captiuos sub potestate sua tyrannica; sed pretium redemptionis, nempè sanguinis Christi, non fuit tributum dæmoni: ergo quia dæmon non habebat captiuos sub tyrannica potestate. Nec potest dici, hominis captiuerium fuisse sub potestate Iustitiæ Dei infligentis pœnam per ministerium dæmonis; ideòque hominem fuisse strictè redemptum, etiam à dæmone, dum pretium fuit exhibitum Deo, licet non dæmoni. Sed contra, quia Deus non habet potestatem tyrannicam respectu hominis, sed dominium iustissimum, & supremum; atqui in redemptione offertur pretium habenti captiuos sub potestate tyrannica, nec aliter datur stricta redemptio; si ergo nec Deo, nec dæmoni competit potestas tyrannica, cui detur pretium, non dabitur stricta redemptio.

305 Ideò respondet Arauxò, seruitutem hominis erga dæmonem fuisse seruitutem proptèr potestatem, quá habebat post peccatum tentandi homines acritèr, suggerando eis materiam, vt peccent, & postea puniendo eos, sicut tyrannus ducit captiuum pro suo libitò, quo vult, & ad quod vult, eumque punit. Et licet dæmon non tolleret libertatem, valdè tamen vrgebat ad quod vult. Vndè respondet ad primam probationem, Anselmum, & Bernardum non negare hoc ius, sed explicare illud à posteriori, & ab effectu per ministerium puniendi illa peccata, quæ homo facit ex dæmonis suggestione, sequens voluntatem eius, vt seruus. Ad secundam respondet, potestatem dæmonis fuisse cōmissarij delegatam à Deo, & sic pretium redemptionis debuit tribui Deo vt verò Domino, non verò cōmissario.

307 Hoc vltimum difficilè est, nam potestas tyrannica dæmonis non est delegata, saltim adæquatè, quia præcipuè dicit facultatem continuò tentandi ad peccatum. Licet ergo ius puniendi in inferno sit delegatum, secùs potestas tentandi. Delegata enim ordinariam in delegante supponit. Deus autem non habet potestatem ordinariam tyrannicam, nec tentandi. Insuper ius puniendi præcisè non est tyrannicum in dæmone, nam accepit à Deo: ergo in illo in quo est delegatus, non est proprié tyrannus. Item dæmon in tentando non accepit ius à Deo, sed nudam permissionem: ergo non est delegatus in iure tentandi: ergo nec in tyrannica potestate. Adhuc ergo manet difficultas proposita, de eo quod Christus perfectè non redimerit hominem, siquidem debebat soluere pretium habenti potestatem tyrannicam circa illud. Nec tamen factum est sic.

308 Bernal ergo disp. 10. sect. 2. alitèr respondet, quòd dum dicitur Christum redemisse nos à peccatis, locutio est partim propria, & partìm impropria. Propria quidem, quatenùs significat, Christum exhibito pretio, nos à peccatis eripuisse, saltìm quoad sufficientiam merendo nobis auxilia, quibus possimus exire à peccato, & tentationibus dæmonis resistere, quibus dæmon homines vincebat, suosque tyrannicè faciebat, obligando seruire illi in peccatis. Impropria autem, quatenùs non seruatur consuetudo dandi pretium tyranno ipsi.

309 Sed meliùs pro conseruanda Sacræ Scripturæ, & Theologorum communis locutionis proprietate, dicendum est, strictam fuisse Christi redemptionem: hæc enim præcisè, & in rigore solum dicit ereptionem à seruitute tyranni, censendo liberationem ipsam, idest media illa, per quæ captiuus eripiendus est à seruitute, siuè pretium detur ipsi tyranno, siuè detur exhibenti media illa, per quæ captiuus liberandus est. Vndè dare pretium ipsi tyranno non est de ratione redemptionis, licet ita contingat regularitèr.

310 Colligo ex his. Tyrannidem dæmonis formalitèr, & principalitèr stare in eo, quòd contrà ius, & rationem per suas sugestiones, ita continuò, & acritèr hominem tentaret, vt ferè pro suo arbitratu, ad peccatum duceret; quàm tentationem homo ferè non posset vincere, ob raritatem, & defectum auxiliorum & mediorum, quibus vinceret. Vnde taliter fiebat irremissibile illud peccatum tam factum, vt nemo posset exire ab eo, & se à dæmonis eximere commissione, & tyrannide, in qua iterum, & iterum tentatus caderet; postea mansurus in inferno per æternitate subiectus illi. Nec mirum, siquidem homo contraxit peccando debitum carendi auxilijs, quibus posset exire à peccato, & resistere tentationi. Hoc autem debitum soluit Christus pro nobis, obtinendo auxilia sufficientia pro omnibus, & aliqua efficacia pro antiquis, abundantissima autem pro nobis, de quo latius art. seq.

ARTICVLVS III.

SOLVITVR ALIVD ARGVMENTVM:

311 Objicies secundò contrà vltimam conclusionem: ergo Christus etiam si exhibuerit pretium, non eripuit homines à subiectione dæmonis. Consequentia probatur, quia redemptio generalis, quá iuxtà Scripturam redemit omnes homines non inuenitur in quo consistat. Etenim non stat in eo, quòd eripuerit homines iam existentes in inferno, quia ibi nulla est redemptio. Similitèr nec Patres à carcere Lymbi, quia isti cum essent in gratia, & extra tentationis statum, licet essent sub custodia dæmonis, vt volunt aliqui, non erant in eius seruitute. Nec item stat in liberando à peccato, siquidem adhuc homines sæpissimè peccant, imò & plures, quam à peccato exeant, moriuntur in illo: ergo moriuntur sine redemptione. Nec tandem stat in liberatione à tentatione, quia dæmon adhuc quotidie tentat, & quotidie vincit ad peccatum: ergo non inuenitur in quo consistat hęc redemptio generalis hominum à seruitute diaboli.

312 De hac difficultate plus infrà, dum de satisfactione Christi sit sermo. Respondeo ergo concedendo generalem redemptionem non fuisse exercitam per eductionem damnatorum ab inferno, nec PP. à Lymbo, quia hæc fuit specialis redemptio, licet fuerit effectus redemptionis generalis. Stat ergo hæc in liberatione quoad sufficientiam à peccatis, & ab acrimonia tentationum. Ad probationem respondeo, omnes homines ab Adam vsque ad finem mundi fuisse à Christo redemptos, & quoad sufficientiam à peccato liberatos, licet non quoad efficaciam; omnibus enim prouisum est per Christi merita de auxilijs, vel remedio, quibus exire possent à peccato, & non cadere in aliud, & tentationes vincere per auxilia, quibus in primi peccati pœnam, priuati erant. Licet autem non impedierit Christus tentationes, dedit tamen auxilia sufficientia ad resistendum ipsa illis, si homo vellet.

313 Hinc est, quòd licet dæmon de facto tentet, & deducat in infernum, sed non ita inevitabilitèr ac antea: cum antea ita acritér tentaret, vt redemptione sublata, homo sempér caderet, cum auxilium efficax non deberetur ei vnquam: redemptione autem decreta, antequam in exercitio poneretur, etiam homo difficultèr vincebat, ob auxiliorum inopiam. Modo autem homo cadit, quia vult omninò: & sæpissimè non cadit ob auxiliorum abundantiam, quæ post redemptionem exercitam datur. Licet ergo ex meritis Christi omnia auxilia ad resurgendum data sint, & ante, & post adventum Christi; sed ante erant paucissima, & sic dæmon maximè suam tyrannidem exercebat. Nunc verò abundantissima, ita vt dixerit Augustinus, quòd ante adventum Christi homines cùm dæmone contendebant, tanquam cum cane soluto; post adventum verò, tamquam cum ligato, qui latrat, sed nó mordet, nisi appropinquantes illi,

DISTINCTIO II.

DE SATISFACTIONE.

QVÆSTIO VII.

DE NECESSITATE INCARNATIONIS, ad satisfactionem.

314 NEgant illā, aliqui hæretici existimātes, opera naturalia sufficere ad satisfactionem cōdignam pro offensa exhibendam. Sed noto primò, ad condignam satisfactionem non fuisse simplicitèr necessariam Incarnationem prout significat vnionem Dei ad hominem, siuè ad carnem. Sufficiebat enim Angelizatio. Licet enim Deus Angelus non posset nos redimere per mortem, posset per alios actus bonos Angeli Dei, qui essent valoris simplicitèr infiniti. Incarnatio ergo sub hoc nomine solum est simplicitèr necessaria ad redimendum, cum circunstantia illa, nempè vt diabolus per hominem quem vicerat, vinceretur.

ARTICVLVS I.

QVID SIT SATISFACTIO, ET AN SVFficiat naturalis?

315 NOTO secundò: satisfactionem esse voluntariam compensationem debiti reddentem æquiualens, v.g. pro iniuria, pro damno illato, vel pro pœna debita. Vnde docet Ripalda tom.1. disp. 15. à nu. 9. & tom. 2. disp.97. sect.1. & disp. 98. satisfactionem à merito differre inter alia, quia satisfaciens dum soluit se habet tamquam debitor obligatus creditori; merens autem vt talis non soluit, vt obligatus, sed potius per obsequia sua, obligat eum cui seruit, vt retribuat præmium. Satisfactor ergo induit personam debitoris; ille verò cui satisfit, personam creditoris. E contra est in merito, merens enim tendit, vt induat personam creditoris, & ille apud quem meretur induat personam debitoris.

316 Insuper satisfactio vt talis consulit bono illius cui fit, resarciendo ei damnum; meritum vero bono ipsius merentis. Ita Ripalda tom.2.disp.95.num.60.ex Ragusa. Dixi satisfactionem esse voluntariam, compensationem: alitèr non est propriè satisfactio. Animæ etenim Purgatorij compensant debitum, sed per satispassionem tantum. De quo Lugo de pœnitentia. Damnati non satisfaciunt per pœnam, quia inuoluntariè patiuntur. Nec item satis patiuntur, quia licet patiantur in æternum, sed nunquam satis.

317 Duplex est satisfactio, & meritum. Condigna, & congrua. Illa soluit æquale saltim moralitèr debito; sicut meritum condignum est æquale moralitèr præmio, licet non mathematicè. Diuidi solet in satisfactionem de iustitia, & in condignam purè. Vtraque offert æquale, sed illa addendo aliquas conditiones, de quibus infrà, Deo dante. Congrua est quæ aliqualitèr, & cum aliqua proportione soluit, sed non æqualitèr. Ideò creditor debitum remittens intuitu istius, adhuc liberalitatem exercet potius, quàm obligationem; datur tamen congruentia, & decentia aliqua, sed non necessitas, vt illius intuitu satisfactionis, debitum remittat.

318 Hinc aliam differentiam Ripalda infert intèr satisfactionem condignam, & meritum condignum, quòd illa præcipuè respicit debitum cum æqualitate ad illud; meritum verò sua æqualitate respicit præmium. Vera est differentia ista. Addit tamen Ripalda, quòd meritum remissionis peccati (intellige ex præcisa ratione meriti) non debet esse æquale peccato, sed æquale illius remissioni, quia meritum vt tale illam respicit, & non illud. Satisfactio verò debet esse æqualis peccato. Sed contra, infrà. Etenim remissio peccati æstimatur moralitèr quantum peccatum ipsum. Idem actus bonus moralis potest esse simùl satisfactio, & meritum. Primò modo respicit immediatè culpam, quàm extinguat. Secundò modo præmium, quod assequatur.

319 Assero ergo contra Pelagium, putant creaturam per opera viribus naturæ elicita non posse diuinitùs satisfacere condignè. Et contrà alios, nec congruè. Probatur: offensa, & quilibet gradus specificus eius, tantam sumit grauitatem à diuina Maiestate, vt supremè distet, & ordine, & valore, à quolibet obsequio naturali: ergo istud nequit satisfacere pro illa adhuc imperfectè. Consequentia probatur, quia satisfactio de congruo æqualitatem valoris requirat, & de congruo aliquam proportionem cum debito: non minùs, quàm meritum de congruo, cuius cum præmio proportionem probaui in materia de Prædestinatione.

ARTICVLVS II.

ARGVMENTA CONTRA CONCLVSIONEM

320 NEC dicas primò contra secundam partem. Per opus naturale posse solui partem debiti. Nego de parte speciali. Ideo enim debens mille soluit partem debiti per vnum, quia vnum habet proportionem cum debito diuisibili, & congruentiam, vt remittatur non potenti plus; quàm proportionem non habet opus naturale cum offensa infinite distanti, nec cum speciali eius gradu.

321 Nec dicas secundò: si Rex promitteret homini pœnam mortis dimittere proptèr leuationem festucæ, remissio non esset liberalis, cum esset ex aliquo; atqui nulla est proportio: ergo non requiritur proportio. Maior probatur, quia non fit liberalitèr, quod fit intuitu obsequij. Responderi solet, remissionem tunc non esse ex leuatione, tanquam ex obsequio, sed tanquam ex conditione. Vnde tunc vel esset liberalitas, vel fidelitas, vel vtrumque; non verò iustitia, aut gratitudo, aut aliquid sapiens obligationem, cum ex parte conditionis nulla sit proportio.

322 Replicabis: posset tunc Rex remittere sine motiuo donandi, & sine motiuo promissionis, atque immediatè, & solum propter leuationem festucæ: ergo licet tunc materialitèr esset liberalitas & fidelitas, remissio illa; secùs formalitèr, & ex motiuo: Ergo esset tunc ex satisfactione; potestque similitèr Deus remittere ex opere naturali, vt satisfactione. Nego vltimam consequentiam, quia licet esset ex aliquali obsequio, licet minutissimo, non verò ex aliquali satisfactione, quia hæc plus requirit, nempè facere satis, vel quasi satis, pro debito mortis extinguendo.

323 Dices iterum: ergo nulla dabitur satisfactio de congruo, si requiritur ly satis. Nego consequentiam, quia sufficit *quasi satis*, & quæ fit satis ad fundandam congruentiam moralitèr, licet non ad obligationem ex parte rei oblatæ. Tunc ergo iuxtà vltimam solutionem gratificatio illa obsequij per remissionem proueniet ex quadam gratitudine, non quidem strictà, & proportionata, sed ex gratitudine omninò superexcedente tale obsequiū, & quæ plurimum habeat liberalitatis, cū nihil habeat satisfactionis apud prudentes, nec leuitas illa obsequij nomen satisfactionis patiatur.

324 Nec dicas tertiò: dari potest condonatio peccati oppositi legi naturali, quæ naturalis sit; est enim Deus Supremus Dominus condonationis, & natura misera est capax illius, licet non habeat ius: cum autem condonatio fieret sine infusione gratiæ, posset esse naturalis: ergo iam macula offensæ expelli potest per actum purè naturalem, licet sit Dei. Nota pro solutione diuersam esse proportionē ordinis, & proportionem satisfactio-

ctio is. Hæc enim præter esse eiusdem ordinis, petit æqualitatem moralem. Vnde debet valdè notari, aliud esse tolli offensam per aliquid habens cum illa incompatibilitatem quasi physicam; sicut lux positiua tollitur per carentiam eius; aliud autem est tolli offensam per satisfactionem, aut meritum, cum æqualitate compensandi moraliter illud. Resp. ergo, per conuersionem tolli offensam, ratione incompatibilitatis quasi physicæ cum illa, quàm tamen incompatibilitatem non habet obsequium nostrum naturale, & multo minùs rationem satisfactionis æqualis, licet habeat proportionem ordinis.

325 Nec dicas quartò: Auersio a Deo, quæ per offensam fit, est naturalis: ergo conuersio naturalis poterit illi esse proportionata: ergo & potest esse satisfactio pro illa. Si respondeas, non dari talem conuersionem naturalem. Contra, quia qui actualiter commisit peccatum iniustitiæ contrà Deum, potest naturaliter fœditatem, & ingratissimam contrà Deu offensionem cognoscere, illamq; detestari. Insuper satis probabile est, quod sit possibilis amor naturalis Dei super omnia: ergo & detestatio offensarum ipsius. Hæc autem est conuersio ad Deum, eáque naturalis, & ei simul omnis cum offensa. Respondetur ergo ad argumentum, concesso antecedenti, distinguendo consequens: conuersio naturalis potest esse proportionata auersioni proportione ordinis naturalis, concedo; proportione satisfactionis, & moralis extinctionis, nego. Hæc enim requirit sufficientiam destruendi ipsam offensam per æqualitatem compensationis, quam tamen non habet talis conuersio respectu peccati habitualis, aut maculæ relictæ ex actuali.

326 Dixi respectu peccati habitualis. Etenim conuersio naturalis, etiam si esset mala, tollere potest actualem amorem peccati, idest peccatum actuale: quod odium, expellit amorem, sed non expellit satisfaciendo, sed per physicam incompatibilitatem. Habituale autem non expellit, quia cum hoc non habet incompatibilitatem adhuc physicam. Habituale enim est macula, & auersio relicta ex peccato actuali, moraliter perseuerans, quatenus non est remissa à Deo. Vndè non stat in solo affectu voluntatis, qui fuit, sed in illo, vt non remissio a Deo; quo pacto iam non est sub iure creaturę, sed transit in ius Dei, non remittentis tale debitum. Vnde nisi Deus ipse cedat, conuersio illa non extinguet maculam, quia nec physicè est destructiua iuris Dei, nec moraliter satisfactiua pro debito.

327 Nec obest quintò, si dicas: hominem viribus naturæ non posse offerre satisfactionem supernam: ergo cum non teneatur ad impossibile, debet Deus naturalem acceptare. Confirmatur: homo naturaliter faciens quidquid potest, & desiderans offerre satisfactionem supernam si posset, eo ipso satisfacit. Probatur, quia voluntas apud Deum reputatur pro facto: ergo volitio illa naturalis reputatur pro satisfactione superna condigna. Respondetur negando consequentiam, quia Deus non tenetur remittere peccatum, ac per consequens, nec admittere conuersionem naturalem. Vndè Deus nec peteret, nec posset ab homine tunc satisfactionem supernam, quia impossibilem illi, sed relinqueret illum in suo peccato.

328 Nec instes, Deum tunc punire hominem non satisfacientem: ergo in homine dabatur posse satisfacere, saltim satisfactione naturali. Nego antecedens. Puniret enim hominem, quia peccauit, & quia se reddidit impotentem ad resurgendum, vel quia ponebat obicem gratiæ Dei, non autem, quia non soluebat debitum, cum non posset. Ad confirmationem nego antecedens, quia licet homo faciat quidquid potest, nihil facit, siquidem est impotens ad satisfaciendum. Ad probationem respondetur, apud Deum non reputari pro facto voluntatem illam naturalem; & ex se inefficacem, atque de re sibi impossibili.

329 Patet hoc, quia sequeretur, quòd naturale desiderium faciendi omnia opera superna omnium Sanctorum haberet meritum æquale omnibus illis, quòd falsum est; & voluntas Diu. Augustini expoliandi se Deitate, si illam haberet, vt donaret illam Deo, esset tàm æstimabilis apud Deum, ac si reipsa Deitatem donasset. Vt ergo pro facto reputetur voluntas, debet esse superna, & de se efficax; factum autem, debet esse actio purè externa, contingenter ab extrinseco impedita; quando autem factum est operatio moralis interna, volitio eius non reputatur pro facto, cum illud addat nouam honestatem, & moralitatem. Sic, si ego vellem efficaciter ieiunare, & impediret Prælatus, vel ægritudo, voluntas illa reputatur pro ieiunio externo; non tamen reputatur pro interno exercitio patientiæ exercendæ in ipso ieiunio. Sic cum satisfactio superna condigna sit opus distinctum internum morale, volitio illius non habetur pro facto.

330 Constat ex dictis, diuersam esse ablationem offensæ per satisfactionem, & per incompatibilitatem, absque satisfactione. Hoc pacto destruitur offensa, si Deus liberè condonet illam, vel liberè infundat gratiam sanctificantem incompatibilem cum offensa, vel destruat subiectum offensæ, vbi nulla datur satisfactio. Sic etiam tollitur peccatum actuale per detestationem seriam, & efficacem, ex quocumque motiuo etiam malo.

QVÆSTIO VIII.

DE SATISFACTIONE CONDIGNA A PVRA creatura.

331 Si homo purus, vel Angelus, non posset offerre condignà satisfactionem pro offensa, necessaria erit Incarnatio pro exhibenda illa. Ideò an, & cur non possit pura creatura, examinandum est. Sermo autem est de condigna superna. Communis sententia Patrum, & Theologorum clamat, quòd si Christus non esset Deus, sed purus homo, non afferret remedium, vtique condignum, de quo Bernal. Rationes autem necessitatis, vt satisfaciens sit Deus, prius examinandæ sunt, nam est in hoc magna difficultas.

ARTICVLVS I.

EXAMINATVR RATIO PATRIS VAZQVEZ.

332 DOCET hic Author hìc disp. 2. cap. 2. & 6. contritionem supernam, siuè actum charitatis puri hominis posse esse tam bonum, quàm offensa sit mala. Cur ergo non erit satisfactio condigna? Ratio, quia ratione æqualitatis cum debito, debet tollere totum debitum, & non tollit, quia supponit ante se partem debiti remissam. Etenim peccator non solum fit debitor inimicitiæ Dei, & damnationis, sed debitor carendi omni auxilio ad resurgendum. Hanc enim pœnam, & omnem aliam potest iustè dare Deus ob tam grauem offensam. Cum autem ante contritionem dederit Deus auxilium ad illam, iàm gratis remisit partem hanc debiti, & sic contritio non extinguit totum.

333 Sed impugnatur primò: sequitur enim, quòd nec satisfactio Christi esset condigna: pars enim debiti etiam erat carentia Redemptoris, & hæc supponebatur Christo iam remissa gratis à Patre, & sine Christi merito. Non enim potuit Christus mereri, quòd ipse fieret Redemptor, aliàs meruisset de condigno Incarnationem, vt posset esse integer Redemptor, & satisfactor pro toto debito.

334 Si dicas: non fuisse remissam Christo satisfacienti, siquidem non contraxit tale debitum, sed remissam fuisse nobis; satisfecit autem Christus pro toto debito, ad quod se vt fideiussor obligauit. Sed cōtrà. Tùm, quia Christus saltim inuenit remissam partem debiti nostri: ergo non soluit pro toto debito nostro, sed pro parte permanente. Idem autem dici posset de actu contritionis, quòd hoc non obstante esset satisfactio. Tùm etiam, quia sequitur ex hoc, quòd dæmon ad maius debitum obliga-

gauerit nos; quàm est illud pro quo Christus satisfecit.

335 Neque erit solidum, si dicas primò, peccatorem meruisse carentiam auxilij pro se in seipso, non verò pro se in Christo, & sic carentia Redemptoris, & auxilij in Christo, non erat merita à peccatore. Contrà enim, quia peccator per peccatum redditur indignus beneficio auxilij proprij, ac per consequens multò magis beneficio tātò maiori, habendi Redemptorē, quia multò altior est donatio Redemptoris, & minùs connaturalis homini, quàm donatio auxiliorum.

336 Nec secundò, erit solidum dicere, Christum abstulisse pœnam carendi Redemptore, ac per consequens extinxisse totum debitum, quòd non facit peccator. Ratio est, quia Christus primò venit propter excellentiam mysterij, & postea sua oratione meruit à Patre, quòd constitueretur Redemptor. Contrà. Tùm ad hominem contrà Vazquez, apud quem Christus primò venit redimere & venit sine suo merito. Tùm, quia auxilium illud datum Christo, vt peteret fieri Redemptor, cedebat in bonum nostrum, quo eramus indigni per peccatum, & necessè erat, hanc pœnam carendi tali auxilio remitti priùs.

337 Secundò principalitèr impugnatur Vazquez, quia ratio ipsiùs non videtur conformis sensui Sanctorum Patrum. Isti enim imposibilitatem satisfactionis condignæ in pura creatura reducunt ad offensæ magnitudinem, cuius non curat hæc ratio, sed potiùs ex hac parte posibilem ait fuisse satisfactionem. Vnde sequitur, peccatorem posse condignè compensare offensam per contritionem, & satisfacere pro toto debito offensæ, licet non pro debito pœnæ, cum pars eius supponatur remissa. Etenim diuersa fuit debitum offensæ, & debitum pœnæ, & satisfactio pro vna, ac pro alia, vt probat Ripalda tom.2.disp.96.n.59. & disp.98.n.5.

338 Declaratur. Tùm, quia in iustificatione remittitur tota culpa, non verò debitum totius pœnę. Tùm, quia homo alteri homini sępè remittit ex toto corde offensam, nō verò pœnā à lege taxatā. Tum quia, carentia auxilij non est culpa, sed pœna, sicut carentia redemptionis: ergo licet ratio Patris Vazquez probet, peccatorem non satisfacere pro tota pœna, non probat non satisfacere pro tota culpa; si contritio afferitur ęqualis culpę. Vnde, quoad debitum culpæ non fuisset necessaria Incarnatio, siquidem sufficeret contritio: ergo non sufficit contritio.

339 Dicendum ergo est, quod satisfactio Christi nullam partem debiti supponebat remissam, & ideò fuit condigna pro toto debito, & idem potuisset dicere Vazquez de Contritione. Ratio est, quia illę carentię non erant pars debiti, licet essent debitæ, sed pars pœnę resultantis ex debito, nam offensa includit debitum omnium pœnarum, & dum illa durat, istud durat, & iustè poterat Deus omnes pœnas infligere. Quod autem Deus carentias illas abstulerit, non fuit remittere partem debiti, sed suspendere exercitium debiti, manente toto debito. Sicut peccator per peccatum, fit dignus priuatione liberi arbitrij, imò & annihilatione. Deus autem hæc exercitia suspendit misericorditèr ex seipso, & sine merito Christi potetat: & saltim carentiam Redemptoris ita abstulit, vt benè Arriaga disp.4.num. 21. Imò de facto, quia Deus decreuit liberalitèr homines conseruare, & emendare, ideò decreuit aduentum Christi apud Vazquez. Remissa ergo erat pars pœnæ, sed non pars debiti pœnæ. Et idem potuit dici de carentia auxilij pro contritione: ergo hæc ratio non valet.

ARTICVLVS II.

AN HOMO POSSIT SATISFACERE PRO peccato proprio?

341 Communis sententia negat posse de condigno. Plures admittunt de congruo. Primam partem probant, quia contritio superna cum non sit opus amici, nec obsequium filij, nequit habere condignitatem, vt extinguat debitum tam summum. Sed Authores, qui docent in materia de Merito satis ingeniosè, contritionem, (licet non in primò signo, saltim in tertiò, in quo iam est infusa gratia) esse opus amici, informatum gratia sanctificante, & mereri de condigno primam gloriam, fortè rationem istam eneruabunt, & ideò alia est quærenda solidior.

342 Censeo ergo non posse esse condignam pro peccato proprio. Probatur, quia culpa, vel est simplicitèr infinita, vel saltim in supremo ordine offensæ. Contritio autem est simplicitèr finita, etiam dum est opus amici, & obsequium ordinis valdè inferioris: ergo & est insufficiens ad extinguendum debitum ex condignitate. Hæc ratio ex infra dicendis multò magis roborabitur.

343 Nec obest, quòd homo restituit Deo per contritionem quantum abstulit ab ipso per peccatum, nempè obedientiam, honorem, amorem, & rationem vltimi finis: ergo est æqualis, & condigna, cum sit superna. Respondetur enim distinguendo antecedens: quantum attinet ad modum auferendi, nego restituere quod abstulit. Abstulit enim illa modo morali summè ignominioso, quia tanto maior est iniuria, quanto maior est offensus. Restituit autem illa modo morali, valdè infimo, & tenui, nempè per obsequium, quod tanto est minùs, quanto minor est creatura, & maior ille cui offertur. Vndè non restituit æquale. Sicut qui dedit alapam Regi, postea colendo, & petendo veniam, per hoc pracisè, non restituit æquale.

344 Quantum ad satisfactionem de congruo. S.Thomas in 2. distinct. 27. art.4. ad 2. & Suarez disp. 4. sect. 8. contrà Valentiam, & alios, admittunt in contritione ad remisionem mortalis proprij meritum de congruo. Et probatur, quia homo per illam offert in ordine superno quantum potest, & licet non restituat æquale, restituit tamen ex ablatis bonam partem, nempè obedientiam, honorem, amorem, & rationem vltimi finis, talitèr, quod de facto Deus intuitu contritionis, vt dispositionis vltimæ ad gratiam, remittit peccatori offensam, quod tamen non præstat intuitu fidei, nec aliarum virtutum: ergo quia ex parte contritionis supernæ, inuenit congruitatem aliquam: quia nempè ista restituit bonam partem ablati, quàm aliæ virtutes non restituunt, nam non habent Deum pro vltimo fine expresso, sicut habet contritio.

345 Nec obest, si obijciatur primò ex Scriptura, & ex Tridentino sess.6. can. 2. nos vocari iustificatos *gratis*. Respondetur dici *gratis*. Tùm, quia non offerimus æquale. Tùm, quia contritio ipsa est gratis data nobis in causa, nempè in auxilio. Nec secundò: congruitas ex parte liberalitatis diuinæ non sufficit, vt satisfactio nostra sit de congruo; atqui in contritione non datur alia congruitas: ergo Minor probat. Tùm, quia contritio est obsequiū, distans infinitè ab offensa. Tùm quia in fieri, non est obsequium amici, & sic nullam potest ex se habere congruitatem, vt Deus remittat tantam offensam propter ipsam. Respondent negando minorem. Ad 1. prob. resp. distantiam infinitam non impedire meritum de congruo, quia congruitas fundata in isto merito, non fundatur in æqualitate, sed in tali operis dignitate, quæ sufficiat disponere ad amicitiam, & mouere Deum ad extinctionem debiti. Ad 2. resp. ad meritum de congruo non requiri statum gratiæ, sed quod homo ex auxilio gratiæ restituat quantum potest.

346 Nec obest tertiò ex Tridentino sess.6. can. 14. satisfactio pro ieiunia, & alia exercitia pia non est satisfactio per pœna æterna, sed temporali: ergo nec pro culpa. Consequentia prob. quia culpa imbibit debitum æternæ pœnæ. Resp. distinguendo antecedens: satisfactio Sacramentalis, concedo. De ea enim loquitur: cum enim supponat iam remissum peccatum, & pœnam æternam per Sacramentum, solum satisfaciet pro temporali; satisfactio per contritionis exercitium pium, nego antece-

cedens, quia ista cum antecedat remissionem offensæ, potest esse dispositio vltima moralis ad remissionem culpæ, & mereri illam de congruo. Hæc non reperiuntur in contritione naturali, quæ tamen procedens potest ad remissionem culpæ, non vt meritum vel dispositio moralis, sed vt pura conditio remouens, prohibens.

347 Nec vltimo: satisfactio etiam imperfecta debet tollere saltem partem debiti soluendo; atqui contritio non soluit partem. Tùm, quia offensa est indiuisibilis. Tùm, quia etiam si offerat aliquam partem finitam restituendo aliam, adhuc offensa manet infinita, quia si ab infinito auferatur finitum, adhuc manet infinitum: ergo contritio non erit satisfactio imperfecta. Maior argumenti constat exemplo illius qui debet mille, & soluit centum. Iste satisfacit imperfectè.

348 Respondetur, ad satisfactionem imperfectam requiri, quod tollat partem damni illati, & quod restituat aliquid ex his, quæ ablata erant, & contritio iam restituit Deo obedientiam, honorem, &c. Non autem requiritur, quòd tollat partem offensæ per æqualem solutionem, cum offensa sit indiuisibilis, in quo differt à debito diuisibili de mille. Licet autem offensa sit infinita, & contritio finita, est tamen ordinis superni, habensque cognationem cum gratia remissiua peccati, & respectu offensæ sumptæ indiuisibiliter, & per modum vnius, habet aliquam proportionem, non quidem in ratione infinitatis & æqualitatis, sed in ratione accomodationis, & dispositionis, vt offensa remittatur; sicut de facto remittitur propter illam, & in hoc fundatur ex parte contritionis congruitas.

ARTICVLVS III.

RESOLVITVR DIFFICVLTAS.

349 SED nihilominus probabilius mihi est, contritionem hanc non esse ex se satisfactionem congruam pro mortali; benè verò habere rationem aliqualis meriti, & dispositionis moralis de congruo. Prima pars probatur, quia satisfactio de congruo præstare debet, vt creditor non solum parcat, sed pareat, quia debitor iam soluit, si non ad æqualitatem, tamen cum proportione ad debitum; atqui contritio cum sit valdè finita, non habet proportionem cum debito formaliter sumpto, tam supremo, siuè simpliciter infinito. Id autem quod restituit, nempè honor, & obedientia, &c. proportionantur cum re ablata, vt dictum est; non autem cum modo auferendi, à quo sumitur summa grauitas offensæ.

350 Argumentum autem pro contraria sententia probat secundam partem conclusionis, nempè in eo contritione meritum congruum per modum moralis dispositionis, seu per modum satisfactionis de congruo impropriè, & sic intelligo D. Thomam; secus de congruo propriè. Etenim in satisfactione ly *satis* auget supra meritum congruum proportionem, & accessum ad æqualitatem; in linea enim congruitatis moralis tres distinguo classes. In prima ponuntur actus fidei, spei, eleemosynæ, & similes, vt dispositiones remotæ, & mediatæ ad remissionem. In secunda contritio, quæ est meritum congruum & ex aliquali iure; sed potius ex liberali Dei promissione, est dispositio vltima. In 3. ponitur satisfactio de congruo si detur, requirens strictiorem proportionem, & accessum ad æqualitatem (cum obliget ad acceptandum secus meritum) quem in contritione secundum se non inuenio respectu offensæ infinitæ, vel supremæ.

351 Etenim, vt detur dispositio moralis, sufficit promissio Dei fundata in aliquali congruitate operis facti ex auxilio, habentisque affinitatem ordinis cum facto. Accedit, quòd contritio restituit honorem quantum potest, & ob hoc est vltima dispositio, vt homo ex inimico fiat amicus, & Deus illum admittat, tanquam fidelis suæ promissioni, & gratus obsequio, sed non vt obligatus, & iustus, quasi solutionem debiti, siuè satisfactionem cum æquali proportione acceperit. Hæc intellige de contritione ex se.

352 Diximus in conclusione, contritionem secundum quod habet ex se, non esse satisfactionem congruam, licet ex se sit dispositio vltima moralis (ex se inquam, non tamen exclusa promissione libera Dei.) In prima parte intentum non fuit negare contritioni rationem satisfactionis congruæ, si consideretur vt procedens ab homine, quatenùs membro Christi, & facta per auxilium superuum datum ex meritis Christi; ex isto enim capite, per merita ipsa Christi, & coniunctionem hominis ad Christum, multum eleuatur talis contritio, quia multum crescit hominis dignitas, licet non ita eleuetur, vt sufficiat esse condigna, quia non crescit in operatione hominis Dei, quòd ad condignitatem requiritur, iuxtà communem sententiam.

ARTICVLVS IV.

SOLVITVR ARGVMENTVM A SIMVLTATE CONtritionis, & peccati. Contrà 2. partem vltimæ assertionis.

353 OBijcies: in instanti in quo est contritio, datur realitèr gratia, & remissio peccati. ergo ipsa non tollit peccatum, adhuc vt vltima dispositio moralis, siuè vt meritum de congruo. Consequentia probatur, quia in instanti in quo fit contritio, vel existit in anima peccatum, vel non? Si existit: ergo cum in illo instanti eodem sit ibi gratia, simùl realitèr dabuntur à parte rei gratia, & peccatum. Si non existit: ergo contritio adhuc dispositiuè non tollit peccatum, nec extinguit, quia quod non est, extingui vel tolli non potest.

354 Hoc argumentum est difficile, & quia est applicabile diuersis materijs, curabimus ex professo illud soluere. Respondetur ergo concesso antecedenti, nego consequentiam. Ad probationem respondetur in instanti in quo fit contritio, peccatum non existere. Nego tamen propterea, non tolli per ipsam contritionem. Ad hoc enim sufficit, quòd fuerit in instanti immediatè antecedenti. Sic mors in instanti in quo est tollit vitam, sed non vitam quæ est, sed quæ fuit in instanti antecedenti. Hoc certissimum est, & debet esse apud omnes, licet ex defectu considerationis profundæ intellectus noster non facilè capiat.

355 Etenim actiones auferentes rem non attingunt per suum esse immediatè rem ipsam, quàm auferunt, nec habent illam pro termino immediato, & directo, sed potius carentiam rei quæ erat, quàm carentiam immediatè inducunt per suspensionem concursus conseruatiui rei. Sicut autem contritio, inducit carentiam culpæ, quæ antea erat (inducit, inquam, dispositiuè) sic gratia sanctificans inducit formalitèr tamquam effectum secundarium suum.

356 Si verò dicas primò: debitum, siuè culpam, iam supponi ablatum in illo instanti. Respondetur nego supponi ablatum, sed potius in instanti antecedenti erat existens. In illo autem instanti contritionis aufertur per contritionem dispositiuè, & per carentiam peccati ab ipsa inductam, aufertur formalitèr immediatè. Si 2. dicas gratiam nihil tollere, quia non tollit peccatum, cum iam non sit, sed est ablatum pro priori. Respondetur, non existere peccatum, quòd tollat: inquam, non existere de præsenti; tollit autem de præsenti, quòd in instanti antecedente existebat, sicut mors tollit vitam, quæ existebat: & sicut per mortem denominatur mortuum, & vita priuatum corpus, quod ante viuebat, sic per ablationem dispositiuam, vel formalem, & per carentiam denominatur ablatum de præsenti debitum, quòd antea existebat.

357 Dices tertiò: pro illo priori, pro quo existit contritio, peccatum iam non est: ergo ablatum est. Et sic non auferetur per carentiam posteriorem. Distinguo ante-

recedens pro priori non est *præcisiuè*, concedo; *negatiuè*, nego. Datur enim pro priori, præcisio à peccato, & carentia; & solum intelligitur dispositio vltima ad gratiam, quæ est inductiua carentiæ; non tamen datur pro priori positiua carentia peccati (& sic pro priori nec est positiuè expulsum, nec ablatum; nec propterea est positiuè existens, sed præscindit ab vtroque extremo.) Erit autem positiuè ablatum peccatum pro posteriori: non quidem peccatum, quod esset in anima in illo instanti adhuc pro priori, sed quòd esset in instanti antecedenti.

358 Ex his aduerte valdè primò. Aliud esse loqui de instanti reali absolutè, & aliud de instanti reali, vt partito in varia signa rationis cum fundamento, nempè pro priori, & pro posteriori. Loquendo realitèr certum est, non existere peccatum, sed eius carentiam in toto illo instanti reali, in quo existit contritio. Tùm, quia contritio se habet, vt moralis causa, & ea carentia peccati vt effectus causatus ab illa: contritio existit in primo signo, siue pro priori, & carentia in secundo, & pro posteriori: & ex hoc fundamento causantis, & causati, intellectus distinguit illa duo signa; concipitque existere contritionem, & carentiam peccati pro diuersis signis. Vndè peccatum, nec est ibi pro posteriori, quia in eo signo est carentia. Nec pro priori, quia solum est pro priori, quòd est causa carentiæ peccati, nempè contritio. Ratio autem est, quia vt aliquid sit, & concipiatur esse pro priori, duo requiruntur. Primùm, quòd verè existat in illo instanti reali. Secundùm, quòd sit causans effectum existentem pro posteriori, scilicet carentiam peccati. Neutrum autem ex his verificatur de peccato ipso, & sic non existit, nec concipitur pro priori, nec pro posteriori.

359 Sed dices: si carentia peccati solum est pro posteriori, & non pro priori: ergo pro priori non est ablatum peccatum, siquidem solum aufertur formalitèr per suam carentiam: ergo pro priori ibi existit realitèr (& si semèl datur quod existat, ibi erit in eodem instanti reali existens simùl cum gratia.) Distinguo antecedens: carentia peccati non existit pro priori secundum primam partem, quàm dicit existere pro priori, nempè existere in toto instanti reali, nego; non existit pro priori iuxtà secundam partem, nempè habendo causalitatem aliquam, concedo. Etenim in toto instanti reali existit carentia, sed quia non existit vt causans, sed vt causata, ideò non existit pro priori, quia existere pro priori, non est præcisè existere, sed existere causando.

360 Hinc distinguo consequens: pro priori non est ablatum peccatum, sumpto *ly non* præcisiuè, concedo; quia cum non intelligitur carentia peccati pro priori, non potest intelligi ablatum, sed præscindit ab ablato; negatiuè, nego. Non enim datur pro priori existentia ablationis, sed neque datur carentia ablationis, sed pura præcisio, & pro posteriori dabitur positiua ablatio, quia iam erit pro posteriori carentia peccati. Licet enim sit pro toto instanti reali carentia peccati, quia tamen existit vt causata, ideò existit pro posteriori. Nego tandem vltimam consequentiam, nempè *peccatum esse pro priori, siquidem pro priori non est ablatum*. Respondeo enim pro priori præscindere ab ablato, & non ablato, & ab existere, & non existere: pro posteriori autem, iam est positiuè ablatum.

361 Aduerto secundò (& est doctrina notanda pro soluendis alijs argumentis) actionem destructiuam rei, esse ex illis actionibus, quæ præter agens, & terminum, respiciunt aliud tertium, quòd denominent: v.g. calefactio, quæ respicit agens, & calorem productum, & simùl subiectum caloris, quòd reddat calidum. Idem habet dealbatio. Sic etiam ablatio peccati respicit agens, & terminum vel quasi terminum, quem inducit, nempè carentiam peccati, quàm positiuè, & directè causat, & respicit aliud tertium, nempè peccatum existens instanti antecedenti, quòd mediante carentia destruat, sicut ignis mediante calore, lignum calefacit; sed illud tertium cum non sit terminus immediatus, sed mediatus, non est necessè vt existat in eodem instanti, quando existit actio destructiua: imò potiùs impossibile est, quòd existat, siquidem tunc existit eius carentia.

ARTICVLVS V.

IDEM PROSEQVIMVR.

362 Sequitur primò ex dictis, actiones auferentes aliquid non habere terminum adæquatum totalitèr instantaneum, sed partialitèr successiuum, nempè antea peccatum quod destruit, & modò carentiam eius, quàm inducit: si ergo objiceres, ex nostra sententia sequi dari actionem sine termino, nempè destructionem peccati sine peccato in eodem instanti. Concedo totum de actione habente terminum successiuum.

363 Sequitur secundò: valdè diuersum esse *existere pro toto instanti reali*, *& existere pro vtroque signo naturæ*. Primâ enim existentia pertinet ad res, vt sunt à parte rei. Secundâ, ad res vt concipiuntur cum fundamento sumpto ex causare, vel causari. Semper ergo est verùm, quod carentia peccati existit in toto instanti reali, cum contritione: sed quia non est causans, sed causata, non existit pro vtroque signo, sed pro posteriori. Sequitur tertio: non esse contradictorias, sed contrarias, *existentiam peccati pro priori, & carentiam peccati pro priori*, & ideò non argues bene (esset autem argumentum non facilè) quòd vna ex illis debeat esse vera, & altera falsa, iuxta legem contradictoriarum. Respondeo enim, quòd vtraque est falsa quia sunt contrariæ, & datur medium, nempè præcisio à peccato, & carentia.

364 Multo ergo minùs sunt cōtradictoriæ istæ propositiones: *vel peccatum pro priori permanet, vel pro priori est exclusum*: Vtrumque enim est falsum, quia præscindit. Hæc autem propositiones: *peccatum pro priori, vel permanet, vel non permanet*, erunt contradictoriæ, si particula *non* sumatur logicè: ad quod sufficit præcisio à permanētia, & sic non permanet, sed præscindit; secùs si sumatur physicè, pro carentia quasi positiua peccati: & sic vtràque est falsa, quia nec pro priori datur peccati permanentia, nec pro priori carentia peccati.

365 Aduerte tandem, quòd potest non recusari propositio illa *peccatum est exclusum pro priori*, si sumatur materialitèr, concomitantèr, & realitèr; non verò si sumatur formalitèr, & pro primò formalitèr signo; nam cum instans omninò sit indiuisibile, si in aliquo signo formali exclusum est, in toto instanti reali, ac per consequens, & in priori signo materialitèr sumpto exclusum est. Hæc dixi pro componenda contradictione. Sepè enim respondens, terminorum varietate implicatus, concedet, & statim negabit hanc propositionem: peccatum est exclusum pro priori signo. Cōcedet igitur benè, si intelligatur materialitèr, & realitèr; negabit autem benè, si formalitèr.

366 Ex his infero: benè posse contritionem respectu remissionis debiti esse vltimam dispositionem, & meritum de congruo, quia non inuenit debitum sublatum, vt contendebat argumentum, sed potius ipsa tollit dispositiuè. Vndè licet sit obsequium hominis iusti in instanti illo reali, sed non quatenùs iusti, sed iusti concomitantèr, vel potius causalitèr, & à posteriori, & per modum præmij, non autem per modum principij.

367 Infero insuper, quòd contritio sicut respectu gratiæ sanctificantis, non est meritum de condigno, sed solum de congruo, ita & respectu remissionis culpæ. Licet enim remissio sit effectus secundarius gratiæ, & posterior illa, siuè procedens à gratia, vt iam existenti; quia tamen sequitur ad gratiam, & ad contritionem, vt informatā gratia sequela naturali (non verò vt promerita per ipsam gratiam, siuè per contritionem, vt informatam gratia) ideò non est promerita de condigno, etiam si aliàs haberet æqualitatem.

AR-

ARTICVLVS VI.

AN PVRA CREATVRA SANCTA POSSIT SATISfacere de condigno pro peccato alieno?

368 SI potest, non erit necessaria Incarnatio. Posse mereri de congruo (imò satisfacere de congruo, vt membrum Christi) diximus art. præterito; imò plures Sancti Patres conuersionem Diui Pauli tribuunt meritis, & orationi S. Stephani. Difficultas est, quare non possit de condigno.

369 Prima ratio est Durandi sic: quia nemo pro omnibus beneficijs potest reddere Deo gratias condignas: ergo nec pro offensa æquale, quia malum valdè magnum est. Nego antecedens, quia potiùs potest quis per vnum actum, quo diligit supra seipsum, tamquam suprà beneficium Dei. Sed respondeo aliter, negando antecedens ex alio capite, quia nulla potest esse gratiarum actio æqualis pro beneficio ipso Incarnationis. Si antecedens sit de beneficijs finitis, dato antecedenti quidam negant consequentiam, quia ipsæ gratiæ sunt nouum beneficium, cuius homo constituitur debitor, & ipsæ nequeunt soluere pro se, quia non supponunt se, licut gratiarum actio debet supponere beneficium.

370 Secunda ratio Scoti est, quia nullus actus, vel habitus, expellere potest peccatum sine libera acceptatione Dei acceptantis ad talem finem. Si ergo semper debet interuenire fauor Dei, solutio nostra non erit condigna. Nego consequentiam, quia fauor non tollit condignitatem in actu primo, sed solum obligationem acceptandi solutionem ipsam condignam; ac per consequens creatura offert æquale, si aliud non obest. Insuper, quia si fauor tolleret condignitatem, forte nec nos, nec Christus mereremur aliquid de condigno, quia probabile est semper requiri fauorem acceptandi.

371 Tertia est Almaini sic: licet possit homo elicere operationem æqualem offensæ; sed non soluit aliquid pro pœna æterna: ergo nec satisfacit pro toto debito. Nego antecedens, nam offensa Dei multo peior est, quam pœna æterna. Vndè si quis meretur alteri de condigno gratiam iustificantem, & ablationem offensæ, etiam & ablationem pœnæ æternæ; imò posset opus esse tale, quod auferret etiam temporalem. Adde in offensa imbibi debitum æternæ pœnæ: Si autem de condigno tollitur offensa, etiam debitum. Alias rationes affert Bernal, quas omitto ob alias maioris ponderis.

372 Quarta est Patris Vazquez disp. 2. cap. 4. sic: vt pura creatura satisfaciat pro peccato alieno, debet mereri condignè illi auxilia, quibus disponatur ad iustificationem, vt de facto meruit Christus; atqui hoc nec diuinitùs potest: ergo. Probatur minor, quia gratia sanctificans solum est principium merendi bona suo subiecto; est autem inintelligibile, quomodo possit Deus addere gratiæ valorem, vt mereatur alteri, cum id non habeat de facto, nec ex natura sua.

373 In primis nego maiorem, quia posset extingui offensa per extrinsecam Dei condonationem, & tunc non essent necessaria auxilia, nec retractatio superna peccatoris. Item 2. nego minorem, quia in manu Dei est ordinare meritum iusti, sicut & ordinauit meritum Christi ad merendam alteri gratiam. Gradus enim gratiæ secundum seipsum præcisè datus isti vel illi, non excedit actum charitatis iusti, neque est maioris valoris: ac quando iustus meretur pro seipso. Sicut autem ex Dei ordinatione meretur alteri de congruo iustus gratiam, poterit, & de condigno. Si autem de facto non est ita, prouenit ex ordinatione Dei.

374 Sic Miles per suas victorias de facto meretur sibi præmium apud Regem; si verò ipse volente Rege ordinaret obsequia sua pro altero, & Rex promisisset dare præmium militi in subiecto illo, quòd Miles eligeret, potuit benè ita contingere, & esse meritum de condigno. Confirmatur, quia iustus potest de facto offerre satisfactionem meritorum suorum pro altero, nempè pro animabus Purgatorij, Deo sic ordinante, & acceptante: ergo idem potuit Deus ordinare de merito gratiæ sanctificantis: ergo ex hoc capite, nulla est repugnantia satisfactionis condignæ in iusto pro peccatore.

375 Quinta ratio est Patris Lugo asserentis, quòd licet offensa sit finita, est tamen incompensabilis à pura creatura, quantumvis sancta; habet autem hanc incompensabilitatem, vt homines terreantur, & abstineant à peccatis. Impugno primò cum Bernal. Tùm quia ideò offensa est incompensabilis, quia tanta est eius magnitudo, vt resultet incompensabilitas; quæstio ergo est, in quo stet talis magnitudo, quòd Lugo non explicat. Tùm, quia hæc incompensabilitas, vel est finita, vel infinita. Si primum, cur non poterit tolli per multa obsequia finita, vel saltim per obsequia in multitudine, & intensione infinita. Si secundum ergo offensa non erit finita contrà ipsum, siquidem habet proprietatem infinitam, nempè infinitam incompensabilitatem.

376 2. Quia debet Lugo reddere rationem, cur opera bona non habeant tantam condignitatem ad placandum Deum, quantam peccatum ad offendendum; sicut enim ista opportet ad deterrendum à peccato, ita illa ad alliciendum ad obsequia. Vel enim habet tantam, vel nòn. Si habent: ergo quantum est ex parte bonorum operum, sufficient ad satisfaciendum æqualiter. Si non habent, dicat quid illis deficit, vel quid habet specialè offensa, propter quod nequeat compensari, & æquari.

377 Tandem ad hoc vt homines deterrerentur à peccatis, nò est necessaria incompensabilitas a creatura sancta: ergo ex alio capite oritur. Antecedens probatur, nam posset Deus deterrere aliter. Primo relinquendo peccatores, absque illo medio superno, cum solis naturalibus, omnino insufficientibus. Secundo decernendo, non acceptare satisfactionem vnius pro alio. Tertio, quia non licet iudici punire aliquem vltrà condignum ex fine deterrendi alios, sed satis est pœnam condignam non remittere. Quartò, quia hucusque Lugo non assignauit ex parte offensæ impotentiam intrinsecam compensationis à creatura sancta, nam motiuum deterrendi est valdè extrinsecum.

378 Confirmatur, quia vel offensa ex natura rei est sic incompensabilis, vel solum ex Dei decreto ad deterrendum. Si primum: ergo est incompensabilis independentèr à terrore, & quærimus, quare sit. Si secundum: ergo ex se est compensabilis, & potest homo sanctus offerre æquale, & ex parte Dei sumetur incompensatio, quia nempe prohibitò non vult admittere; quòd est parum conforme Sanctis Patribus. Maneret autem peccatum incompensatum, non quia homo non satisfaceret ad æqualitatem, sed quia Deus non admitteret. Cum autem posset admittere, si vellet, non esset Incarnatio necessaria. Sicut autem gloria cadit sub meritum nostrum condignum, licet requiratur, quòd Deus acceptet, ita etiam caderet in satisfactionem iusti pro offensa condignè, offensæ redemptio, & extinctio.

ARTICVLVS VII.

CELEBRIOR SENTENTIA RECENTIORVM.

379 SExta ratio est Patris Suarez, & aliorum assentientium, offensam esse simpliciter finitam incompensabilem tamen, quia ipsa est in supremo ordine offensæ, & satisfactio creaturæ sanctæ est in infimo satisfactionis, & ideò ista non æquat illam; sicut res ordinis inferioris non æquat rem ordinis superioris. Prima pars patet, quia cum offensa crescat ex dignitate offensi, & vilitate offendentis, offensa erga Deum erit offensarum suprema. Secunda etiam patet. Tùm, quia valor obsequij, & satisfactionis, crescit ex dignitate satisfacientis, & homo purus est satisfactor valdè infimus respectu Dei. Obsequium etiam decrescit ex dignitate eius cui fit; erit ergo obsequium, & satisfactio hominis erga Deum

in

in infimo gradu proptèr dignitatem Dei, & vilitatem hominis.

380 Hæc sententia, & doctrina solum est intelligenda, quando offensa, siue damnum est in materia honoris, & per modum contemptus. Etenim damnum pecuniæ centum dragmarum, & solutio similis, siue fiat plebeio, vel nobili, siuè à plebeio, vel nobili, eandem habet moralem æstimationem. Ratio autem est, quia tale damnum non affert læsionem in honore, sed in bonis fortunæ, & ideò satisfactio solum attenditur pœnes bona. Omnis autē offensa Dei prçter res ablatas amoris obedientiæ, &c. affert læsionem diuini honoris; etiam fractio grauis præcepti Principis Ecclesiastici, vel Sæcularis, eo ipso quòd sit mortalis, ac per consequens in offensa facta Deo, & in satisfactione exhibenda illi, crescit offensa á dignitate offensi, & crescit satisfactio à vilitate satisfacientis.

381 Quòd autem omnis offensa Dei honorem diuinum lædat, sitque Dei contemptus, licet non specialis, & directus (non enim sempèr intendit peccans contemnere Deum, & propterеà non sempèr manet obligatus ad restituendum Deo honorem) sed generalitèr, & transcendentalitèr, constat ex materia de peccatis, & circunstantijs eorum. Omne enim peccatum mortale, sicut est generalitèr inobedientia, ingratitudo, etiam est generalitèr contemptus; per quodlibet enim peccatum mortale, creatura vilis præfertur Creatori, & appreciatur magis, quam Creator. Amicitia, & filiatio Dei, & hæreditas æternæ gloriæ vilipenduntur. Similitèrque minæ de inimicitia & odio Dei erga peccatorem, & æternitate pœnæ, parui habentur: totum hoc fit in oculis ipsius Dei, quòd est magna irreuerentia, & contemptus, multò magis, quàm si in oculis Regis frangeretur lex ab ipso promulgata, cum simili conatu, promissionibus, & minis.

382 Talis ergo sententia, quàm communitèr Recentiores sequuntur, impugnatur aliter 1. quia offensa licet sit in supremo ordine respectu aliarum offensarum, non constat, quòd sit respectu obsequiorum omnium supernorum puræ creaturæ. 2. Quia licet offensa sumatur ab offenso, & obsequium ab obsequente, sed nec illa sumitur ab offenso solo, nec istud à solo satisfaciente, sed à multis alijs, nempè amor ab obiecto, ab intensione, & à multis alijs a quibus non apparet, cur non accipiat tantum valorem, quantum offensa finita ab obiecto grauitatem.

3. Quod offensa sit in supremo ordine, & satisfactio in infimo, si offensa finita sit, non affert incompensabilitatem: ergo nulla est ratio hæc. Antec. probat. quia licet in physicis. v. g. omnes arbores mundi non æquèt perfectionem vnius Angeli, nec totum argentum mundi perfectionem physicam vnius vnciæ auri existentium in altiori ordine; tamen in moralibus plura obsequia ordinis inferioris, si multiplicentur plus, & plus, possunt æquare valorem rei ordinis superioris: sic multum argenti æquat in pretio parum auri, & plures arbores æquant in pretio vnum hominem, dum venditur in mancipium.

383 Hoc vlterius patet in moralibus operibus, nam plures actus virtutum moralium iusti æquant, & sæpè excedunt in valore vnum actum charitatis, imò, & visionis beatæ, quàm ideò de condigno merentur; & tamen visio, & charitas sunt altioris ordinis. Ratio autē est, quia licet facta comparatione inter inferius, & superius, illud moralitèr non æquet istud, tamen inferius potest ita crescere ex circunstantijs sanctitatis personæ, intensionis, & durationis, & multitudinis, vt æquet moralitèr, imò excedat. Vndè licet satisfactio eo sit minor, quo persona est vilior, id est verum secundum se: inspectis enim circunstantijs sanctitatis personæ, amicitiæ, & filiationis adoptiuæ, per quam creatura, licet sit serua Dei aliàs, non tamen est serua vilis, & infamis, sed serua honorata, sicut filij respectu parentum. Tunc enim eum persona non attendatur iam vt vilis, sed vt filia; satisfactio potest ita crescere ex circunstantijs dictis, vt moralitèr æquet offensam.

384 Si dicas: exempla ista non esse ad rem, cum sint eiusdem ordinis, & eiusdem lineæ in valore morali satisfactio verò, & offensa sunt ordinis valdè diuersi pro, tèr dicta. Sicut autem multa venialia nequeunt æquare moralitèr vnum mortale, nec omnia opera honesta naturalia in valore meriti de condigno vnum auxilium supernum, propter inferioritatem ordinis; ita neque per infinita opera charitatis æquabunt vnam offensam moralitèr, quia hæc est supremi ordinis.

385 Contrà: quia quod offensa, & satisfactio sint diuersi ordinis inter se, non impedit quod sint æquales, & quoad valorem, eiusdem ordinis. Probatur, nam si Plebeius offendat Regem, potest illi offerre talia obsequia in bonum ipsius Regis, imò, & totius Reipublicæ, vt prudentèr iudicetur satisfecisse offensæ, vt v. g. si exponendo se magnis cruciatibus, & summo vitæ periculo, liberaret Regem à morte certissimè imminenti, & insuper liberaret totum Regnum à magna infamia, & captiuitate, atque deuastatione iam iam imminentibus. Quis dubitet hanc esse satisfactionem valdè condignam? Etenim Rex est propter Rempublicam, non verò Respublica propter Regem. Offensa ergo facta Regi non potest esse tam mala, quàm sit bona liberatio Regis à morte, & totius Reipublicæ à generali deuastatione, & interfectione. præcipuè: cum vita Regis, & Reipublicæ sit bonum altioris ordinis, quàm honor ipsius Regis.

386 Nec obstat paritas facta de veniali ad mortale, & naturali ad supernum. Contra enim 1. quia, vt benè Lugo, paritas ad summum probat dari aliquas moralitates superioris ordinis incompensabiles per moralitates inferioris ordinis, quantumcumque per plura obsequia multiplicatas, & nō potentes eas æquare; est tamen probatum à nobis, dari etiam aliàs superioris ordinis, compensabiles per obsequia inferioris ordinis valdè multiplicata, & ex circunstantijs dignificata: ergo superioritas ordinis præcisè non est sufficiens ratio, nec argumentum firmum probans incompensabilitatem per obsequia ordinis inferioris. Sicque ratio Patris Suarez, & Rec. oriorum erit insufficiens. Confirmatur, quia præcipuè in materia offensæ, & compensationis, superioritas illius, non facit incompensabilitatem condignam, vt vrgentèr probat argumentum factum de plebeio.

387 Contrà 3. quia si offensa est quid naturale, vt per se patet, & finitum apud vos, & obsequium Angeli Santissimi sit supernum, & vel infinitum in intensione, duratione, & dignificatione à gratia infinitè intensa, si possibilis sit; vel saltèm obsequium illud in se, & circunstantijs sit summum, nulla apparet ratio, cur nequeat esse compensatio condigna. Probatur, tùm quia obsequium, vtpotè supernum, est altius, quàm offensa, altitudine ordinis. Tùm quia Angelus ille, licet sit seruus natura sua, & mancipium; moralitate tamen non est perso a vilis, sed nobilissima, & ordinis diuini participatiuè per gratiam, vtpotè amicus, & filius Dei, & hæres gloriæ, seruusque honorarius, sicut vassalli magni. Vndè si offensa finita est, non videtur cur sit tam ingrata, quàm obsequium sit gratum: ergo est sufficiens compensatio.

388 Nec dicas, quòd offensa est quid supremum in genere mali. Concedo enim: sed arguo, quia supremum finitum vnius ordinis potest æquari, imò, & vinci in moralitate, & valore per rem mediam (imò aliquando per infimam) alterius ordinis. Sic supremum obsequium naturale vincitur à medio, imò infimo præmio superno. Item offensa suprema Regis, vt præcisè est Regis, vincitur ab offensa veniali infima Dei. Item inter bona naturalia, tenet primum locum vita. Secundum, honor, & infimum bona fortunæ. Qui autem abstulit vitam Patri, satisfacit de condigno filijs, si ipsis donet plures honores, dignitatesque honorificas, imò si ipsos accomodet in multis fortunæ iuribus. Vndè à medio vnius ordinis multiplicato æquari potest, & excedi supremum alterius ordinis: ergo & offensa grauis Dei per obsequia maxima multiplicata Angeli Sanctissimi, licet hæc obse-

sequia posita sint in medio obsequiorum, & offensa in supremo offensæ.

ARTICVLVS VIII.

NOVA RESPONSIO RECENTIORVM.

389 Respondent Recentiores aliqui ad hæc argumenta, offensam licet finitam, eo ipso, quod sit contrà Deum, esse incompensabilem. Ratio autem est, quia data æqualitate omnimoda inter offensam, & hanc obsequiorum multitudinem, adhuc satisfactio non est condigna. Licet enim cætera sint paria, adhuc requirit condignitas satisfactionis, quòd inter personam satisfacientem, & personam offensam detur æqualitas, vel in ea, vel saltim quod defectus æqualitatis cum persona offensa cōpensetur alijs obsequijs. Cū autē excessus Regis suprà plebeium compensari possit à plebeio per obsequia, siquidem finitus est; excessus verò Dei offensi, vtpotè simpliciter infinitus, compensari nequeat à pura creatura, etiam per innumera obsequia, hinc fit; quòd satisfactio plebeij possit pertingere ad condignam; secùs autē satisfactio puræ creaturæ, respectu offensæ Dei.

390 Impugno tamen solutionem. 1. quia satisfactio condigna non respicit personam offensam, æquandam per satisfactionem (aliàs nec pro veniali posset dari condigna satisfactio, si ad personam attenderetur) ergo solum respicit offensam ipsam, cui æquentur obsequia. 2. data æqualitate inter offensam, & obsequia, si solum detur inæqualitas in excessu personæ offensæ; inquiro: vel iste excessus infinitus Dei communicatur, & refunditur in offensam, quantus ipse est, idest infinitè: vel refunditur solum finitè, & non quantus ipse est, sed solum quantum offensa capax est? Si 1. ergo ab illo excessu infinitatur offensa simpliciter, & sic si propter excessum offensi sic communicatum, & refusum, offensa fit incompensabilis; vtique erit incompensabilis, quia est simpliciter infinita, vt intendo, & non quia suprema finita.

391 Si 2. communicatur modo finito ille excessus: ergo licet secundum se, & vt infinitus in se, non sit æquabilis per obsequia finita multiplicata, quatenùs tamen refunditur in offensam poterit per alia cōpensari. Consequentia probatur, tum argumentis omnibus, quibus probatum est, posse offensam finitā, & alia finita altioris ordinis cōpensari per obsequia finita multiplicata inferioris ordinis. Tùm etiā, quia dignitas offensi eo modo aggrauat iniuriam, quo attinet eo aliter ad illam, attendi turque à prudentibus considerantibus moralitatem iniuriæ. Sic furtum factum Regi non crescit à Regia dignitate, quia hęc nihil censetur conducere ad furtum moraliter. Auget autem offensam in oculis Regis factam, quia moralitèr valdè conducit; inæqualiter autem auget leuem inurbanitatem, v.g. non tollendi galerum, sed parum, quia inæqualiter conducit, licet parum: ergo si solum attinet, & refunditur excessus offensi in offensam finito modo, poterit per obsequia finita compensari.

392 Confirmatur: licet Deus visus, & objectiuè beatificans, quantum clarè visibilis est, excedat omne condignum meritum creaturæ, secùs Deus visus, & beatificans finito modo, vt de facto beatificat beatos, & propterea iustus meretur de condigno Deum vt bonum sibi, vt possessum, visum, & beatificantem. Ratio autem est, quia non debet æstimari, nisi eo modo quo refunditur eius dignitas in visionem; licet autem in se sit simpliciter infinitus, nō tamen refunditur modo infinito sed finito. Vndè quantum habet intellectus eleuatus de visibili Dei, tantum Deus habet de visibili respectu talis intellectus, non solum in re, sed etiam in morali æstimatione: ergo si excessus Dei, solum aggrauat offensam, prout refunditur in illam, & solum refunditur modo finito; æstimabitur moralitèr, vt quid finitum, sicut, & ipsa offensa: ergo sicut ista cæteris paribus est compensabilis per plura obsequia per vos, similitèr & ille excessus, vt refusus in offensam, per alia obsequia.

393 Impugno solutionem 3. offensa mortalis est limitata, & finita per vos, non obstante infinito excessu offensi; limitatur autem ab aduertentia creata, quę est finita, & limitata: ergo etiam incompensabilitas vestra non erit tàm magna, & summa, vt non limitetur ad finitam per ipsam limitatam aduertentiam, non obstante excessu infinito offensi. Non ergo erit tanta, vt nequeat tolli moralitèr, & meritoriè per compensationem condignam, minorem infinita; ac per consequens per satisfactionem finitam. Consequentia probatur: incompensabilitas enim est proprietas offensæ supremæ, & pœna grauitatis ipsius.

394 Si ergo offensa per aduertentiam creatam deprimitur à sua grauitate ad finitatem, non obstante excessu offensi, respectu cuius est verus contemptus: ergo etiam his non obstantibus incompensabilitas deprimetur ad finitatem: non enim essentia finita capax est infinitæ proprietatis, nec culpæ finitę correspondere valet de condigno pœna infinita, qualis esset incompensabilitas per finita. Modo sic: incompensabilitas offensæ, siuè vt proprietas, siuè vt pœna, quid finitum est: ergo etiam est æquabilis, & auferibilis condignè per satisfactionem finitam. Hæc consequentia probatur, quia quod ad sui extinctionem per satisfactionem æqualem requirit infinitum pretium, & per nullum finitum est æquabile, eo ipso est debitum, vel pœna infinita: ergo si non obstanti excessu dignitatis offensi, offensæ incompensabilitas, nec est proprietas infinita, nec pœna, aut debitum infinitum, sed potius finitum; sufficienter compensabitur, & meritoriè condignè auferetur per satisfactionem finitam; non obstante excessu offensi: sicut grauitas offensæ secundum se æquari potest per obsequia.

395 Ad hæc omnia dices: obsequia iusti, quæcumque sint, nunquam posse æquare offensam: habent enim imbibitum multiplex caput, per quod decrescant, tempè, quia sunt Deo debita alias vel titulo dominij, vel gratitudinis, & quia potius sunt opus Dei ipsius, quam nostrum, propter auxilium, & concursum, & multa alia. Vnde aliqui Doctores hanc etiam addiderunt rationem, propter quam pura creatura nequeat de condigno satisfacere pro offensa. Sed contrà. Tùm, quia si hæc valerent, nec Christus satisfecisset de condigno, quia etiam eius opera erant Deo debita alijs titulis. Tùm quia iusti non obstantibus illis debitis, de iustitia, vel saltim de condigno per opera bona merentur gloriā: ergo etiā possent mereri satisfactionem de condigno. Ratio autem huius est, quia his non obstantibus hæc opera fiunt à iusto, vt verò Domino illorum, saltim per dominium libertatis, cedente Deo alios titulos.

396 Obijcies: multitudo venialium, non æquat mortale moralitèr, nec naturalia auxilium supernum altioris ordinis: ergo nec nostra ratio est firma. Respondetur esse firmam ad infirmandam rationem vestram, vt probatum est: *dato enim semel*, quòd aliquæ res superioris ordinis possint æquari rebus ordinis inferioris, & alia nòn, cur offensa erit ex illis, & non ex illis? Noua est inquirenda ratio, & non sufficit sola supremitas.

Insuper est disparitas: quia venialia ideò non ęquant mortale, quia veniali essentiale est esse leue; multitudo autem eorum addit numerum, sed non mutat essentiam, ideoq; nō æquant mortale; æquaret autem in moralitate, si attendenda est eorum moralitas, non secundum essentiam leuitatis, sed secundum magis, & minus, satisfactio creaturæ, quamvis cresceret ita, vt æquaret offensam, non ideo mutaret essentiam, quia non est de essentia ipsius esse quid leue, & paruæ æstimationis.

397 Item quodlibet supernum est Deo affine, siue quasi consanguineum, siue essentialitèr moralitèr de ordine diuino, & hoc habet per sua essentialia: naturalia autem omnia sunt de ordine infimo, prout opposito ordini superno, & ideò suam æstimationem habent de per se talem, vt nequeant pertingere ad consanguinitatem superni; sunt ergo æstimationes, & moralitates essentialitèr diuersæ, & inæquales. Quotiescumque ergo moralitates di-

diuersarum rerum, valoresque earum, solum differunt secundum magis, & minus, potest additio eleuare inferiorem, ita vt faciat æquale: secùs quando diuersitas, & inæqualitas moralis stat in substantia, & essentia.

DISTINCTIO III.

DE OFFENSA.

QVÆSTIO IX.

RATIO NECESSITATIS EX INFINITVDINE offensæ.

ARTICVLVS I.

PRÆMITTVNTVR ALIQVA.

398 NOTA 1. Peccatum esse actum liberum malum dissonum naturæ rationali. Vt sit offensa Dei, addit, quòd aduertatur esse contra Deum grauitèr prohibentem, & resistentem per minas inimicitiæ, & æternæ pœnæ. Si autem hoc non aduertatur, non erit offensa, nec culpa Theologica, sed moralis Philosophica contra naturam solam. Vt sic, certùm est, quod sit finita, tùm in se: tùm ex parte naturæ, contra quam est. Difficultas est de culpa vt offensa Dei.

399 Dixi, *contrà Deum grauitèr prohibentem*, in quo differt à peccato veniali, quod est contra Deum leuitèr prohibentem; non enim minatur inimicitiam, nec hæreditatis æternæ amissionem. Vnde licet leuis sit propria Legis trãsgressio, non tamen verus personæ contemptus adhuc leuis. Quod autem Deus odio habeat venialia, sicut amicus in suo amico defectus leues, sed non proptèr illa, odio habet personam peccantem, sicut proptèr mortale.

400 Noto 2. Infinitum esse duplex. *Strictum, & latum*: Illud in se, & formalitèr est infinitum. Istud non in se, sed solù extrinsecè terminatiuè, quia habet terminum infinitum, vt amor Dei. Sic Maternitas Virginis asseritur quodammodo infinita propter Christum terminum infinitum (licet alij maiorem infinitatè concedant, quia tenent Christum esse formam Maternitatis.) Infinitum strictum, & in se est duplex, simplicitèr, & secundum quid. Istud finitum est in sua essentia, licet infinitum formalitèr ob aliquod accidens, nempe intensionem, durationem, vel multitudinem; v. g. amor Dei infinitè intensus; essentia enim ipsius, limitata, & finita est, & eiusdem naturæ, ac si esset vnus tantum gradus amoris; est tamen formalitèr infinitus in intensione, quæ illi accidentalis est.

401 Infinitum simplicitèr est illud, quòd in suo esse substantiali, & essentiali, est tale pelagus infinitudinis, quòd in sua perfectione, vel constitutiuo essentiali, caret termino in illa linea, antecedentèr ad accidentalia. Est duplex: vnum in omni perfectionis genere, & hic est solus Deus, in quo attributum quodlibet est pelagus interminabile in suæ lineç perfectione; aliud est in aliquo genere solum, v.g. Omnipotentia in linea virtutis ad extrà. Quidam tenent esse de ratione infiniti simplicitèr, quòd non possit dari vnum maius alio, sed hoc non est absolutè verum. Etenim actus meritorius Christi simplicitèr infinitè dignificatur à persona, sed non per identitatem, nec per tam strictam communicationem, sicut amor increatus Dei. Erit igitur maior amoris increati perfectio, & dignificatio, sicut etiam in infinitis creaturis possibilibus maius est infinitum partium, quàm infinitum compositorum.

402 Noto 3. Offensam non fieri incompensabilem, eo quod habeat infinitatem terminatiuam, vel formalè, solum secundum quid: has enim infinitates, etiam potest habere obsequium supernum puræ creaturæ; & multa alia incrementa iuxta dicta quæstione præterita art. vltimo. Difficultas ergo est, an in suo esse substantiali morali sit simplicitèr infinita; siue an offensa intrà viscera essentialia sua, tantam habeat moralem grauitatem, vt sit pelagus malitiæ, & grauitatis, siue iniuriæ interminabile? Et hoc independentèr ab accidentibus intensionis, vel alijs.

403 Ex his colligitur, pœnam æternam esse tantum secundum quid infinitam. Vndè non benè contendit Pater Bernal citandus probare infinitatem simplicitèr offensæ, & incompensabilitatem ex infinitudine pœnæ. Deus enim videns offensam futuram in tempore potuit creare ab æterno Angelú summè sanctum, & fideiussorem pro offensa, & ab æterno merentem intensissimè, atque satisfacientem pro illa. Hæc autem satisfactio, cum esset æterna à parte ante, poterat æquare suo merito pœnæ æternitatem à parte post, ac per consequens, non repugnaret ex hoc capite, quòd satisfaceret condignè, sed vide nu. 429.

404 Tandem nota, quæstionem posse procedere de infinitate simplicitèr offensæ, vel in esse physico, vel in esse morali. Primam infinitatem defendit Bernal, quia docet offensam in suo constitutiuo quasi physico, includere essentialitèr infinitam distantiam physicam offensoris ab offenso, à qua aggrauatur offensa. Patet, quia cum offensa vt talis, includat aduertentiam oppositionis cum Deo, & libertatem; & hæc includat ipsum operantem in actu primo, eo ipso includit illam infinitam distantiam infinitè grauificantem offensam; sententia tamen infinitatem moralem tantum simplicitèr defendens plausibilior est, vt infrà constabit.

ARTICVLVS II.

EXAMINATVR SENTENTIA NEGANS.

405 EAM tenet Suarez disp. 4. sect. 7. Vazquez disp. 2. cap. 2. Lugo disp. 5. sect. 3. Salas. 1. 2. tract. 13. disp. 15. sect. 6. quos sequuntur alij recentiores. Probatur, quia nec est infinita simplicitèr ex mensura morali: nec ex parte formæ constitutiuæ: nec ex parte effectuum, ergo ex nullo capite. Antecedẽs probatur per partes. Non ex 1. capite, nempè, quia tantò maior est offensa, quantò maior est Deus in orem delinquitur: nã etiam tantò maior est amor, quantò maior est amatus, nec propterea amor creaturæ ad Deum est simplicitèr infinitus. Ratio est, quia non crescunt ab obiecto vniuocè, & ad mensuram obiecti cum æqualitate, sed solum geometricè, id est cum proportione.

406 Nec ex 2. capite, quia talis forma infinitans non potest esse alia, quàm ipse Deus. Non tamen est ipse Deus (quidquid doceant recentiores aliqui apud Arriagam de Anima disp. 8. num. 93.) Probatur. Tùm 1. quia constitutiuum offensæ vt talis, cum sit cõtra Deum, stat formalitèr in aliquo opposito Deo, vt prohibenti; atqui hoc oppositum non est agregatum ex peccato, & Deo, sed est ipsum peccatum, vt aduertentèr factum contra Deum vt terminum, siue ipsa operatio mala sic facta. Tùm 2. quia offensa vt talis est iniuria Dei; atqui iniuria stat in solo actu libero vt facto contra ius Dei; non verò in agregato ex actu iniurioso, & ipso iure Dei.

407 Tùm 3. quia offensa formalitèr sumpta, & realitèr sumpta, iustè haberur odio tàm à Deo, quàm à creatura: ergo & eius constitutiuum; atqui nihil diuinum, adhuc partialitèr potest odio haberi iustè: ergo Deus non est forma offensæ, nec pars. Confirm. quia Deus odio habet offensam secundum denominationem offensæ vt talem.

talem: ergo si denominatio sumitur à forma, & hæc est ipse Deus summum bonum, & summa Sanctitas substantialis, hæc habebuntur odio à Deo, & consequenter à nobis offensam detestantibus.

408 Tùm 4. quia non est assignabile aliquid diuinum pro forma. Prob. quia hęc non est lex, nec odium diuinum de peccato, nec iudicium dictans peccatum esse malum: nam licet hæc peccato opponantur, siue offensę; non sunt malum morale, & alias ista duo supponunt offensam: ergo non possunt esse forma, nec ratio constituens offensam, ob quam Deus istam odio habeat. Consequentia patet, quia *propter quod vnumquodque est tale, & illud magis*: ergo si ipse Deus, vel aliquid Dei est formalis ratio specificans offensam, & propterquam Deus illam odio habet, magis odio habebit ipsam legem, & ita diuina.

409 Nec item ex 3. capite: quia offensa non causat effectus infinitos. Prob. quia primus effectus est pœna æterna, hęc non est infinita simpliciter, vt cōstat ex art. 1. Itē 2. quia hęc pœna etiam correspondet peccato graui philosophico, si detur, imò & veniali, saltim de per accidens: nec tamen moralitas illorum est infinita. 3. Si infinitudo simpliciter deduceretur ex æternitate pœnæ omnes offensę essent æquales: nam quævis offensa est simpliciter infinita, mereturque omnes pœnas possibiles, imò nec omnibus sufficienter punietur, quia omnes pœnæ possibiles, cum sint solum secundum quid infinitæ, non equant vnam offensam, si hec infinita est.

410 Insuper sequeretur, omnes offensas esse ęqualis demeriti; atqui hoc non potest dici, quia hæresis, & iniustitia, valdè inæquales sunt. Sequeretur tandem, quamlibet offensam mereri tantam pœnam, quantam omnes simul; siquidem meretur qualibet, omnes; æquè possibiles; omnes autem offensæ simul non merentur amplius, quia non est possibile plus pœnæ, quam merentur.

ARTICVLVS III.

NEC EX ALIIS EFFECTIBVS PROBATVR infinitudo.

411 SEcundus effectus est odium Dei simpliciter infinitum. Item amissio amoris, & amicitiæ Dei simpliciter infinitæ, priuat o vnionis hypostaticæ, nam si Deus donaret iusto auxilia vt condignè mereretur gratiam, & gloriam, & congruè vnionem hypostaticam, si ipse peccaret mortaliter, omni illo bono, & iure ad illud priuaretur. Modo sic: amissio boni simpliciter infiniti, est malum simpliciter infinitum: nam quantò bonum maius est, tantò peius est priuari illo, vt patet in cæcitate, quę ideò est peior surditate, quia priuat maiori bono.

412 Atqui ex his effectibus, non colligitur infinitudo offensę: ergo ex nullis. Minor probatur, quia offensa venialis finita est, & tamen est digna odio Dei, & volitione puniendi illam (licet non reddat personam odio dignam.) Secundo: opera bona iusti condignè merentur gratiam, & gloriam, imo diuinam amicitiam, & diuinum amorem, qui est simpliciter infinitus, nec sunt infinita. Ratio est, quia sicut in Deo volitio dandi gloriam non plus ęstimatur, quàm gloria ipsa data, quia illa existit propter istam, ita nec amicitia merita de condigno, nec odium Dei, æstimatur plus, quam effectus ex illis resultantes, propter quos sunt.

413 Confirm. opera iusti non solum sunt condigna glorię, sed condignè Deum mouent, vt vellit dare gloriam, & alia bona iusto: atqui opera iusti non sunt infinita, licet talis volitio diuina, & motio sit infinita: ergo licet offensa condignè moueat ad odium infinitum, non ideò erit infinita. Ratio autem est, quæ nuper est data.

414 Nec ex eo, quòd iustus peccans grauitèr, demereatur vnionem hypostaticam, sequitur in offensa infinitudo. 1. quia per modum indecentiæ, demereri illam potest etiam culpa venialis, indicante D[e]o, non decere dari homini venialitèr maculato. 2. quia licet v[n]io hypostatica sit simpliciter infinita, eius priuatio non est; sicut licet Deus sit infinitus, eius possessio nō est infinita; nā visio beata est possessio, ad quam sufficit meritū finitum: ergo etiam ad priuationem vnionis sufficiet demeritum finitum; eo quod priuatio, quæ est directè merita, est malum finitum.

415 Confirm. quia non est vtcumque verum, priuationem boni, eo esse peiorem (saltem vniuocè) quo bonum priuatum maius est. Etenim actus charitatis melior est, quàm vita corporis, cum sit dispositio superna ad gratiam: & tamen peius esset necare Petrum, quàm impedire illi actum charitatis. Vnde ad hoc, vt priuatio maioris boni sit maius malum, requiritur, quòd tale bonum sit magis conueniens subiecto, & necessarium statui illius; vel quod ad illud habeat ius, vel quid similes; nulli autem iusto in suo statu est necessaria vnio hypostatica, nec habet ius ad illam, ideòque priuatio eius non est malum illi simpliciter infinitum.

416 Addi posset 1. respectu hominis in statu superno peiorem esse priuationem gratiæ priuatione vnionis, licet illa priuet maiori bono: nam priuatus vnione, sed non gratia, maneret iustus, & posset esse beatus; priuatus autem gratia maneret in summa miseria, ideòque conuenientior est gratia, quàm vnio, licet illa sit melior: ergo non est verum generalitèr, quòd priuatio eo sit peior, quo maius est bonum quo priuat, sed quo est magis conueniens bonum, quo priuat: & sic licet vnio hypostatica sit infinitum bonum, priuatio eius promerita per offensam, non est infinitum malum.

417 Addi posset 2. offensam, sicut & etiam peccatum veniale, non mereri de condigno priuationem vnionis hypostaticæ, alias debitæ ex promissione, si talis priuatio est infinita. Quomodo ergo impediunt vnionem? Resp. impedire, vel per modum incompatibilitatis, vel per modum cuiusdam indecentiæ, non verò per modum demeriti condigni, & pœnæ condignæ; sicut duplex est irregularitas impediens ordines: vna est ex delicto, & hæc impedit per modum demeriti, & pœnæ; alia est ex defectu, & hæc est absque demerito, per modum cuiusdam indecentiæ. Addi posset 3. quòd priuatio boni eo est maius malum, quo bonum est maius: id tamen est verum æquiuocè (vt statim declarabitur) siuè proportionabiliter, non tamen vniuocè, itavt priuatio sit ad æqualitatem tām mala, quam bonum priuatum est bonum: ergo ex effectibus non colligitur infinitudo offensæ.

ARTICVLVS IV.

RESPONDETVR ARGVMENTIS.

418 AD primum caput resp. offensam esse vniuocè tantò maiorem, quanto maior est offensus, vniuocatione ordinis; secùs amor, qui non mensuratur vniuocè ex obiecto amato, de quo infrà. Ad 2. caput. Resp. offensam in esse morali constitui Deo formalitèr, vel æquiualentèr intrinsece vt forma. Ad impugnationes resp. multas esse denominationes includentes vnam partem in recto, & aliam in obliquo; prædicationes tamen cadere suprà rectum, & non supra obliquum. Sic Petrus vt posterior Adamo includit prædicamentalitèr Adamum, & tamen posterioritas non conuenit Adamo, sed Petro. Item esse filium includit in obliquo Patrem, nec tamen de Patre prædicatur, quòd sit filius. Dissensus de Trinitate vt falsus, Trinitatem includit vt formam: nec tamen ista est falsa, sed ille; sic offensa vt iniuriosa, & grauis, dicit in obliquo Deum, vt formam prædicamentalem, & moralem, & in recto actum malū. Solus tamen iste est iniuriosus Deo, & habendus odio, secùs Deus.

419 Vn-

419 Vndè si dicas: offensa stat præcisè in actu facto contrà Deum. Resp. esse verum, loquendo de recto offensæ, secùs de aggregato, & constituto; sicut apud aduersarios, comestio carnis peccaminosa prædicatur solum de illa actione comedendi, facta contra prohibitionem, non verò de prohibitione ipsa. Comestio tamen vt peccaminosa, stat in aggregato ex vtraque, & in ipsa prohibitione tamquam forma æquiuoca, ac per consequens amanda, & non odio habenda, licet odio habeatur illud totum. Malum enim, quando ex bono constituitur, æquiuocè & dissimilaritèr constituitur.

420 Hinc licitè odio habetur comestio prohibita, licet prohibitio sit bona, & amanda: ergo licet Deus constituat offensam vt forma, offensa odio habebitur, eritque mala, secùs Deus. Ratio autem est, quia aggregatum tantò est moraliter peius, quantò constat ex extremis magis oppositis. Hinc addo, tunc Deum, qui est forma offensæ, dici posse quod odio habetur, *non quidem in se, & directè*, sed solum *indirectè, & in alio*: quod solum sonat haberi odium aggregatum, in quod intrat Deus, vt pars. Vndè non est verum, quod Deus odio habeatur absolute, sed cum addito, nempè *indirectè*, & provt in toto. Sic peccatum vt quid morale, factum cōtrà præceptum supernum habetur odio, & est quid malum; constituitur autem partialitèr ex libertate in actu primò; hæc autem includit auxilium supernum, & Omnipotentiam applicatam. Nec tamen propterea ista in se ipsis habebuntur odio, sed solum indirectè,& provt in aggregato.

421 Ad illud, quòd additur, Deum non posse esse rationem formalem,propter quam offensa habeatur odio. Tùm, quia ipse bonus est. Tùm, quia sequeretur ipsum Deum magis odio haberi. Resp. 1. instando illud in prohibitione bona. Resp. 2. posse esse rationem formalem quasi æquiuocam, licet non possit esse vniuoca. Multæ enim res sunt seorsim bonæ, & dum vna informat aliam prædicamentalitèr, resultat æquiuocè, & dissimilaritèr malum; prohibitio enim est bona, & comestio secundum se est bona. Sicut lac est bonum,& attramentum bonum, coniunctum autem est malum.

422 Adde,quod talis malitia non stat in prohibitione secundum se, sed ex consortio cum comestione. Insuper prohibitio se sola non est forma in actu 2. in conceptu enim reduplicatiuo formæ,addit aliquid suprà entitatem prohibitionis, nempè connotationem comestionis malæ exercitæ. Dixi alibi, non solum similitudinem prædicamentalem, dicere intra se fundamentum, & terminum; sed etiam dicit vtrumque, denominatio ipsa fundamenti; licet dicat diuersimodè. Ratio autem est, quia etiam entitati illi, quæ est fundamentum, est contingens actualis denominatio fundamenti: ergo à forma contingenti, quia dicit aliquid plus præter entitatem nudam. Sic prohibitio, vel Deus sub denominatione formæ superaddunt entitati nudæ aliquam connotationem ad actum malum, ratione cuius sortiri possunt aliquam denominationem mali, ob quam odio habeantur. Sed melior est 1. solutio.

423 Ad Adagium illud: *propter quod vnumquodque est tale*; resp. esse verum in actibus intellectus, & voluntatis, quando vtrumque odio habetur, vel amatur: tunc ex obiectis iam amatis obiectū formale magis odio habetur: sed hic non valet, quia Deus non odio habetur, vt dictum est,nam haberi odio in directè,& in alio, non est Deum odio haberi, sed odio haberi aggregatum.

424 Imò aliquis dicet: nec sic esse verum in actibus voluntatis communitèr,nam cū quis videt pulchritudinem creaturarum, potest facere amorem Dei,diligēdo illū,quia produxit illas: & licet Deus, & ipsæ amentur, non magis amantur illæ, quia esset grauis inordinatio ordinare majus bonum ad minùs. Resp.non esse inconveniens magis amare creaturas per aliquem actum (loquor de amore intensiuo,non autem de appreciatiuo) sicut non est inconveniens per aliquem actum non amari Deum,sed creaturas. Solum ergo est inordinatio,quādo maius bonum ordinatur ad minùs tamquam ad vltimum finem, & appreciatiue, & vltimatè; itavt ille non amaret maius, nisi solum propter minùs.

425 His positis, dum offensa odio habetur propter Deum, nego Deum magis haberi odio, siquidem Deus non odio habetur.Si dicas: offensa odio habetur, quia offensa est, siuè propter suam formam: ergo magis odio habetur talis forma. Resp. posse esse sermonem de duplici forma: vna quasi physica, quæ est entitas Dei,alia quasi metaphysica,quæ est differentia offensæ diuinæ vt talis; & hæc differentia metaphysica non est entitas Dei, sed aggregatum ex actu, qui est offensa, & ex forma offensæ; sicut rationale vt tale, quatenùs forma metaphysica, non est anima, sed est aggregatum ex corpore, & anima rationali non vt sensitiuū sed vt rationale.

426 Loquendo tamen de forma quasi physica, nego consequentiam;sicut qui dissentitur hæresi de Trinitate, non magis dissentitur Trinitati. Denominatio enim dissensus, aut odio habiti, quæ convenit toti,non dicitur de singulis partibus, nec de parte formali absolutè,& secundum se. Loquendo de metaphysica, concedo,sed ista non est entitas Dei,vt dixi; sed ipse actus malus, provt oppositus Deo prædicamentalitèr incluso in illa, & sic differētia est ipsa oppositio specialis coalescens ex actu & Deo, quæ odio habetur, & magis odio habetur.

ARTICVLVS V.

RESPONDETVR AD ARGVMENTA TERTII capitis.

427 AD 3. caput resp. 1. fatendo, non colligi infinitatem offensæ ex æternitate pœnæ, & nihilominus offensa meretur omnem pœnam possibilem (in quo differt à malitia philosophica, quæ non meretur pœnam æternam. Vnde si quis moriatur cum sola ista, non iret in infernum, sed deputaret Deus alium locum, & pertinet ad diuinam Prouidentiam, ne aliquis moriatur sic.) Et licet offensa omnem pœnam possibilem mereatur, non sequitur ex hoc, omnes esse omninò æquales, saltim accidentalitèr: nam malitia odij Dei,est malitia gulæ, maior.

428 Hinc sequitur 1. Vnam mereri maiorem pœnam, quàm aliam: nam ratio demeriti est maior quoad sufficientiam, ita vt si essent possibiles pœnæ simplicitèr infinitæ inæquales, maior corresponderet maiori offensæ, & minor minori; quoad efficientiam verò, & in accipiendo pœnam,si Deus totam daret possibilem,nulla haberet plus pænæ quam alia, quia tota debetur cuilibet. Deus autem vt misericors, nulli offensæ, de facto dat omnem pœnam, quia punit infra condignum. Resp. 2. etiam probari ex infinitate pœnæ æternæ, *supposito quod Deus puniat infra condignum*: etenim si in hac vita,vt inquit Augustinus, omne meritum comparatur: ergo tota æternitas pœnæ fuit hic per quodlibet mortale promerita.

429 Hinc falsum est ideò dare Deum pœnam æternè perseuerantem, quia æternè durat affectus ad peccatum,in damnato. Durat enim siue libertate, & Deus perseuerantiam in illo affectu, quæ libera non est, non potest iustè punire. Nec dicas, esse liberam in causa, quatenus liberè peccans viator, virtualiter vult perseuerantiam eius. Sed contrà,quia potuit peccator in mundo retractare peccatum efficaciter, sed ex motiuo insufficienti ad iustificationem: & sic licet continuetur eadem macula habitualis voluntariè, secùs, affectus actualis. Tùm, quia hoc est concedere in damnatis statum substantialem merendi, qui etiam concedi in beatis deberet,quæ falsa sunt. His positis.

430 Pœna accerbissima infinitæ durationis, promerita,per modum vnius,siue per vnum peccatum; cum sit infinita petit demeritū infinitum vel substantialiter, vel saltim accidentaliter. Peccatum autem, si non gauderet infinitate substantiali, non posset mereri illam per acciden-

dentalem, quia hęc non datur. Non enim est infinita infinitudine formali intensionis, multitudinis, aut durationis: ergo vt condignè pœnam æternam mereatur debet habere infinitudinem substantialiter, & simpliciter.

431 Sequitur 2. Vnā offensam esse minore alia materialitèr; quia plus dissonat rationi odium Dei, quam gula. Videtur etiam, quod loquendo formaliter, sunt inæquales offensæ, quia vna magis opponitur cum Deo, quā alia, iuxtà maiorem renitentiam, & acriorem prohibitionem cum maioribus minis, & conatu: ergo datur in offensis inæqualitas formalis, iuxtà maiorē oppositionem cum Deo. Sed dico, quod si est formalis, non est formalis substantialis, sed ad summum accidentalis. Patet, quia quidquid pertinet præcisè ad magis & minus & ad circunstantias, se habet accidentalitèr, non substantialitèr. Vnde inæqualitas peccati mortalis cum veniali est substantialis, quia non pertinet ad plus, & minus, sed ad substantiam vtriusque: inæqualitas autem inter mortalia, est accidentalis, & non a Deo vt forma, sed à circunstantijs.

432 Explico, differentiam substantialem inter mortale, & veniale, quia omne mortale destruit ex se gratiam, & amicitiam Dei totalitèr; veniale non, adhuc minimam partem. Mortale detrudit in infernum, secùs veniale. Ex quo constat, non se habere vt magis & minus, sed vt essentialitèr totalitèr destruens, & nullo modo destruens; at in offensis inæqualitas est accidentalis, quia quod præstat vna, etiam alia, nempè destruere amicitiam, mouere Deum ad odium, & ad pœnam æternam. Si verò vna ad maius odium, & maiorem pœnam inferni mouet, id pertinet ad plus, minuvè, & sic inæqualitas est accidentalis.

433 Ad 2. effectum respondeo fatendo, non probari ex odio Dei infinitatem offensæ, argumento probatiuo; sicut nec infinitas obsequij ex amore. Ratio est, quia Deum amare, vel odio habere creaturas per actum infinitum, potest non prouenire ex parte meriti nostri, sed potius ex natura suæ voluntatis, quæ cum sit infinita, exercet actus ad modum sui. Vndè non sumitur ex illo efficax argumentum. Existimo tamen, odium Dei infinitum, debitum esse offensæ vtpotè infinitæ.

De alijs effectibus; v. g. priuatione amicitiæ Dei, fateor non probare, quia finiti sunt. Licet enim priuent Deo amico & vltimo fine, & Deo viso infinitè bono, non priuant Deo prout in se, & prout infinito, sed Deo finitè possidendo. Non ergo ex his effectibus, nec ex causalitate auersionis à Deo vltimo fine (talis enim auersio, finita est, enim solum sit ex se, oppositio ad amicitiam, & possessionem Dei vltimi finis) nec ex priuatione vnionis hypostaticæ. (Rationes enim istæ, per doctrinam satis bonam, explosæ sunt in argumento proposito) sed ex infinitæ contemptu Maiestatis, non habente vnde limitetur, nostram nos sententiam, solidius comprobamus.

ARTICVLVS VI.

DE DVPLICI RELATIONE OFFENSÆ AD DEVM, doctrina notanda.

434 AD maiorem claritatem nota in actu offensæ, siue sit essentialitèr offensa siue non, duas esse rationes in ordine ad Deum; altera transcendentalis, vt est actus malus contra Deum, vt terminum: altera prædicamentalis, vt est tam malus, siue vt habet tantam malitiæ moralitatem, & quantitatem. Primùm sumitur ab ipso actu contra Deum vt facto liberè, & cum aduertentia. Secundùm, ab ipso Deo offenso, vt mensura offensæ. Contingit sic in amore Dei, vbi & est ratio boni, & ratio tam moralitèr dignificati. Primùm sumitur ab ipso actu, vt transcendentalitèr in ordine ad Deum. Secundùm prædicamentalitèr à dignitate personæ amantis & alijs circunstantijs, per quas in linea moralitatis, redditur magis æstimabilis Deo.

435 Similitèr est Theologicandum de offensa, an sit relatio transcendentalis, vel prædicamentalis ad Deum in ratione præcisa, & essentiali offensæ. Pro nunc, dicat quis si voluerit, esse relationem transcendentalem ad Deum in ratione tamen offensæ vt moralis èr tanię, & tam grauis, est relatio prędicamentalis sumpta à Deo & crescens ex Deo, & vilitate creaturæ.

436 Si dicas primò: eo ipso quod ponatur offensa contra Deum, ponitur tanta offensa quantitatiuè moralitèr: ergo nec in ratione tantæ, se habet prædicamentalitèr ad Deum. Consequentia probatur, quia prædicamentalis est contingens, secus ista quantitas. Nego consequentiam. Ad probationem nego omnem prędicamētalem esse contingentem, sed sufficere si sit extraessentialis inadæquatè. Sic dissimilitudo creaturæ cum Deo est prædicamentalis, claudens vtrumque non tamen contingens nam creatura vt effectus Dei, transcendentalitèr respicit Deum, & non constituitur ex Deo; at verò vt respicit necessariò Deum vt aliter se habentem, ac creatura; respicit prædicamentalitèr; non contingentèr, sed extrà essentialitèr.

437 Sic relatio cognitionis supernæ ad obiectum, vt est repræsentatio obiecti, est transcendentalis: vt est cognitio necessariò vera & mensurata per terminū, dicit vtrumque: nempè cognitionem, & terminum vt ita se habentem, sicut cognitio dictat, & sic est prædicamentalis; nam eo quod ponitur offensa ad Deum vt terminum, ponitur ex illa (sed quasi virtualitèr, aut radicalitèr) quantitas moralis eius, necessariò per resultantiā; sed illa constat ex Deo vt mensura offensæ, sicut cognitio vera ex suo termino.

438 Addendum est; licet offensa physicè sumpta sit relatio transcende. talis iuxta Bernal disp. 4. à nu. 42. esse virtualiter in ratione morali substantiali offensę, relationem quasi prædicamentalem, sicut diximus de vnione hypostatica, & sic licet sit physicè finita sumpta transcēdentalitèr, moralitèr est infinita. Nec obest, quod obicit Bernal cōtra Vrtadum n. 72. phy. cē finitū infinitè distare ab infinito: ergò non potest moralitèr, & prudenter iudicari infinitum. Vide ibi alia. Resp. per te volitionem diuinam dandi gloriam Petro, esse physicè infinitā, & æstimari vt finitam, sicut & ipsa gloria: ergo etiam finitum æstimari poterit vt infinitum. Ratio est, quia moralitas summitur à circunstantijs mensurantibus, quæ respectu esse physici, non sunt forma sicut respectu esse moralis. Nec enim est verùm, æstimationē prudentem rei, semper esse iuxtà constitutiuum physicum eius (insuper vidè infrà artic. 9.)

439 Etenim fides vera de Trinitate, vt Trinitas est, est aggregatum infinitum ex actu, & obiecto nempe Deo infinito; & tamen non æstimatur infinitè talis fides, vt vera, sicut nec similitudo, aut dissimilitudo cum Deo, non æstimatur infinitè, licet includant Deum, tamquam comparter prædicamentalitèr inclusam: ergo bene potest finitum cum circunstantijs moralitèr infinitantibus æstimari, vt infinitum; sicut aggregatum infinitum physicè, potest non æstimari infinitè, &c. Ratio est, quia in his, attendenda est mensura æstimationis moralis, quæ non semper attendit ad physicum te?

440 Si autē quæratur quid sit forma moralis. Et cur offensa mensuretur Deo, & non actus fidei de Deo. Ad 1. resp. Illud esse formam moralem, quod non vnitur physicè cū subiecto: taliter autē se habet ad illud, vt præbeat fundamentum prudentibus ad iudicandum de illo quoad æstimationem, ac si esset forma physica ipsius, suum esse in subiectū refundens. Ad 2. Cōmunitèr solet respōderi, esse conceptus ipsos obiectiuos metaphysicos rerū, iuxtà regulas prudentiæ limitatos, vel non limitatos; & sic existimatos, ex impetu luminis naturalis; sicut suprà dicebatur, quod satisfactio in materia pecuniæ, nō crescit ex satisfaciente, & in materia honoris crescit; & sicut per te satisfactio Christi est infinita, & æstimatur, vt talis, secùs volitio dandi gloriam Petro, licet vtraque sit Dei. Sicut enim lumen naturale habet sua principia per se nota circa res physicas, ita & circa morales,

& non est quærenda in illis alia ratio, sed sufficit adducta.

ARTICVLVS VII.

PROBATVR INFINITVDO OFFENSÆ.

441 Ita tenent plures Thomistæ,& alij moderni. Lessius de diuinis perfectionibus lib.13.cap.16.Petrus Vrtadus disp.9. sect.3. Bernal disp.4. sect.3. Arauxo cum Ricardo,& alijs Antiquis,& recentioribus. Authoritates, quibus firmari potest hæc sententia satis aptè, vide apud Bernal,& alios Recentiores.

442 Ratione autem probatur ex illo principio satis recepto: *tanto maior est offensa,quãto maior est ille,in quem delinquitur*,& ex illo Aristotelico; *honor est in honorante, & iniuria est in offenso*. Vnde si offensus sit Rex,vel nobilis,est maior,ac si offensus esset plebeius.

Formo rationem sic: Sicut crescit satisfactio ex dignitate satisfacientis,ita offensa ex dignitate offensi; atqui satisfactio Christi crescit in infinitum propter infinitatem satisfacientis: ergo etiam offensa crescit in infinitum ex dignitate offensi. Sicut ergo satisfactio Christi constituitur in linea,& ordine satisfacientis,ita offensa in linea,& ordine offensi. Aduersarij respondent negando maiorem, quoad illam particulam *sicut*, nam satisfactio crescit vniuocè ex satisfaciente;offensa vero solum proportionalitèr.

443 Nescio tamen, an facilè possint reddere disparitatem,quia non possunt negare, quin satisfactio crescit, & mensuratur ex dignitate satisfacientis, & offensa ex dignitate offensi,cæteris paribus:hoc enim est constans, apud Patres,& Philosophos,imò & ex naturali prudentum æstimatione; atqui satisfactio crescit vniuocè ergo & offensa;præcipuè,quia quantitas resultans ex tali mẽsura offensi,non habet vndè limitetur,vt dicemus.

444 Dices: fundari disparitatem,quia offensa, sicut amor respicit Deum transcendentalitèr vt terminum,satisfactio verò personam prædicamentalitèr, vt formam vniuocè infinitantem; Contra, licet offensa,vt est actus contra Deum respiciat Deum transcendentalitèr: in ratione tantæ, potest prædicamentalitèr eum includere ad hauriendam infinitatem. Antecedens probatur exemplo vnionis hypostaticæ,quæ in ratione beneficij est moralitèr simplicitèr infinita à Verbo vt forma; in se tamen est simplicitèr physicè finita.

445 Pater, nã physicè est relatio transcendẽtalis ad Verbum,vt terminum vnibilem; est etiam ens mortale, & ab alio & non immensum,nec æternum,sed physice limitatum. Poterit ergo idem esse de offensa sumpta dupliciter.Licet enim, vt actus contra Deũ vt terminum, sit finita physicè; in ratione tantæ poterit esse infinita. Conseq. prob. ideò enim vnio physicè finita est beneficium infinitum, quia transcendentalitèr relata ad Verbum physicè, mensuratur moralitèr per ipsum Verbum infinitum,quin infinitas mensurationis habeat vndè limitetur:nam humanitas, cui communicatur Verbum, licet sit finita in se,hæc ipsa finitudo auget beneficium, quia hoc tanto est maius,quanto recipiens est minor.

446 Modò sic: idem contingit in offensa in ratione tantæ.Licet enim transcendentalitèr relata ad Deum vt obiectum vel terminum sit finita: tamen moralitèr mensuratur per Deum infinitum, quin habeat vnde limitetur,quia finitudo,& vilitas creaturæ, potius auget offensam. Confirmatur,ideò vnio est simplicitèr infinita,quia est in ordine summæ communicationis ad extrà summi boni: ergo cum offensa sit in ordine summæ offensionis Dei summi,erit infinita. Conseq. prob. quia sicut quidquid in Verbo est magnum, eleuat & magnificat vnionem,licet sola personalitas,& non alia attributa terminent illam immediatè,ita quidquid est magnum in Deo eleuat illam offensam, etiam illud quòd per eam non exprimitur clarè (alias nec esset suprema.)

447 Etenim, quòd qui offenditur sit Deus summè sapiens, & in eius oculis fiat, summè bonus,Misericors, Creator, Benefactor, & Sustentator,aggrauat offensam, cum facta comparatione inter ipsum, & creaturam infinitè minorem, ista eligitur, & vilipenditur ipse; etiam si aliqua ex his non exprimantur per offensam. Ex his enim capitibus, & alijs, probatur offensæ grauitas, & mensuratur. Et hoc est quod dici solet,offensam quamlibet offendere Deum, quantum offendibilis est, siue adæquatè ad suam dignitatem:quia omnia attributa, & formalitates Dei,offenduntur,& vilipenduntur; ideòque grauitatem refundunt.

448 Dices: hæc omnia conuenire amori de Deo, qui tantò est melior,quantò obiectum. Contra, quia est longa disparitas,quia amor,& obsequium, licet mensuretur Deo;alias tantò decrescit, quantò persona faciens est vilior,& persona cui fit, nobilior,magisque ei debitum & quantò principia obsequij,magis sunt dona eius cui fit: ergo amor Dei propter has causas, valdè decrescit in ratione obsequij,ab illa mensura obiecti. Vndè solum terminatiuè est infinitus.

450 Atqui hæc omnia, quæ obsequium deprimunt, offensam eleuant ad suam mensuram: nam quantò maiorem reuerentiam debet vilitas creaturæ,tantò est maior offensa creatoris,& quantò principia effectiua offensæ, nempè voluntas, & alia comprincipia sunt magis dona Dei, tantò abuti illis contra Deum, est maior offensa: siquidem ordinat beneficia accepta ad vilipendendum Benefactorem: ergo offensa eleuatur vniuocè, & infinitatur;si quidem mensuratur per Deum apud prudentes: & nihil est quo decrescat à tali mensura, nec habeat vnde limitetur.

ARTICVLVS VIII.

ALIA PROBATIO.

451 Probatur 2. ex sententijs satis receptis in Scholis.Et primò: si gratia sanctificans sit principium vniuersale influens cum virtutibus in actiones virtuosas, istæ referuntur transcendentalitèr ad gratiam, vt ad causam efficientem extrinsecam: & tamen dignificantur ab ipsa, vt comparte eius vt meritorij. Declaratur, quia gratia est ius ad gloriam; actiones autem virtutum,quæ non sunt charitatis,sed fidei,& spei, & similes,ex se non sunt ius condignum gloriæ;sunt autem vt dignificantur à gratia, tanquam à forma: ergo benè potest aliquid esse relatio transcendentalis ad aliud,vt ad quid extrinsecum,& tamen denominari moralitèr ab illo,quasi prædicamentalitèr, à comparte,& forma inclusa.Idem dic de actu charitatis,respiciente charitatem diuersimodè:nempè transcendentalitèr, vt principium influens, & prædicamentalitèr vt dignificans.

452 Confirmatur: Verbum non alitèr dignificat actiones Christi meritorias, nisi quia cum sit in esse physico, quid extrinsecum mediatum, respectu ipsarum; tamen in esse morali est pars & forma: Ergo etiam Deus potest esse terminus offensæ in esse physico, & tamen in esse morali poterit esse forma. Antecedens declaratur, nam Verbum non influit specialitèr physicè ad extrà in actiones humanitatis, & sic non est principium physicum,sed terminus,& complementum humanitatis, quæ influit: ergo in esse physico se habet extrinsecè mediateque; sed in morali vt pars componens moralis.

453 Dices secundò: Disparitatem satisfactionis, & offensæ esse magnam: quia illa non est de perse meritoria, & ideò mendicat valorem à forma prædicamentali; offensa de per se,& vt contra Deum vt terminum,est essentialitèr mala. Contrà,quia adhuc est sub lite, an productio amoris Dei sit essentialitèr sanctificans, vt vult Pater Vazquez,ac per consequens de per se meritoria,& satisfactoria. Secundò, quia vnio hypostatica, licet in suo esse finito sit essentialitèr bona,& sanctificans,vt respicit Verbum terminatiuè: adhuc in esse morali denominatur à Verbo,vt forma infinitè bona: ergo similitèr de offensa.

454 Di-

454 Dices tertiò: Verbum independenter à cognitione humanitatis limitata, præbere actionibus humanitatis valorem; Deum vero solum dare malitiam offensæ, vt cognitum, & sic solum mediante cognitione limitata, ab eaque deprimi. Vnde comprehensio Dei, licet Deus sit purus terminus, & obiectum eius, est simpliciter infinita, quia se mutuo æquant; at Deus non æquatur offensæ, quia non refunditur totalitèr in illam, sed media cognitione limitata. Sicut Mare, si communicaretur alicui vasi magno per aquæductum strictum, non posset totalitèr se vasi communicare. Hæc est solutio Patris Lugo, celebrisque hodie apud recentiores.

455 Sed contrà 1. Quia apud plures ex aduersarijs Verbum dignificat actiones, quia dum has offert in satisfactionem, seipsum offert, & humiliat, quod præstare non potest, nisi media suæ altitudinis cognitione, & amore humilitionis, limitatis. Sed quidquid sit de hoc.

456 Contrà 2. Dum dicis, quòd Deus non communicatur offensæ, nisi vt cognitus: vel vis, quod forma offensæ sit cognitio, vel ipse Deus cognitus, posita cognitione. Primum est falsum, quia apud omnes mensura offensæ non est cognitio sed Deus, licet illa requiratur. Tùm, quia offensa Dei, non esset in supremo gradu, quia nostra cognitio deDeo est valdè infima. Ideo debet summi grauitas ab expræsis & non expræsis. Tùm, quia dum adest ignorantia crassa non daretur offensa, sed leuis culpa, cum vix adsit cognitio de Deo.

457 Si 2. nempè Deus cognitus: ergo offensa est infinita. Prob. Verbum reddit humanitatem infinitè sanctam, licet communicetur ei media vnione finita: ergo similitèr. Confirm. quia non sanctificat humanitatem, nisi vt vnitum, sicut non aggrauat offensam, nisi vt cognitus. Vrgetur ampliùs paritas. Per vnionem communicatur Verbum immensum, æternum, &c. Non tamen vt æternum, & vt immensum, quantum ad modum communicationis; & hoc non obstanti, communicatur vnioni, & humanitati moralitas infinita ob ijs ergo etiã si non noscatur Deus adæquatè & infinitè sed limitatè; media illa cognitione finita, communicabitur offensæ moralitas infinita. Confirm. Verbum non se communicat satisfactioni, nisi media humanitate, & cóprincipijs limitatis quia tamen ipsum est mẽsura satisfactionis supposita productione & vnione limitatis, refundit infinitatem: ergo & in offensam. V. infra quæst. de gratia vnionis.

458 Dices 4. ab vnione ad offensam non esse paritatem, quia licet illa in se finita sit, est tamen nexus ita intimus hominis ad Deum, vt constituat ex vtroque vnum suppositum diuinum; quid mirũ si in æstimatione morali se habeat vt bonum infinitum; offensa verò non ita intimè facit vnum ex Deo, & actu nostro. Contrà 1. quia licet non sit paritas in intimitate, est in his ad quæ vnionem adduximus: nempè in eo, quòd vtraque habeat finitatem transcendentalitèr, & mensuretur Deo prædicamentalitèr. Item in eo, quòd communicatio sit physicè finita, & refundatur moralitas infinita.

459 Contrà 2. quia licet sit excessus infinitatis in vnione intrà eundem ordinem infiniti simpliciter, sed illa maior intimitas non est simplicitèr requisita ad infinitatem: sed solum requiritur talis communicatio physicè finita, qua posita Deus vt est, mensuret moralitèr eam. Patet, nam actiones Christi internæ, cum sint accidentia, & multò minus externæ; v.g. externa sanguinis effusio, non vniuntur Verbo vnione intima, nec immediatã: quia tamen datur vnio, & communicatio, licet magis laxã, sufficiens tamen, vt censeantur esse actiones, & opus Verbi, sunt infinitæ moralitèr. Sic etiam Deus communicatur offensę, & se habet vt infinitam faciens offensam in æstimatione prudentum. Alia satis vrgentia reperies in solutione argumentorum.

460 Alij tandem 5. alia via disparitatem dant inter satisfactionem & offensam: quòd satisfaciens, seipsum summq; personã submittit humiliat, & quasi offert in satisfactione ipsa, & sic se habet respectu satisfactionis, quasi intrisecè. Contrà. Tùm, quia hoc pacto se habet vt materia oblata; & sic non in [illegible] satisfactionem, vt patet in Virgine, & Sacerdotibus, Christum offerentibus. Tùm, quia sic, communicaretur media cognitione & oblatione humanitatis, finitis, ac per consequens limitaretur. Tùm, quia absque tali applicatione suæ dignitatis ad satisfactionem, opus haberet suam condignitatem, & valorem à Verbo, vt patet in opere condigno, & satisfactorio iusti, suam iustitiam ignorantis; vel dum operatur nullatenus aduertentis. Tum deniq; quia etiã Deus, eiusque infinita distantia à creatura cui postponitur, obiectiuè in offensam intrinsecè moralitèr refunduntur ergo, &c.

ARTICVLVS IX.

DE INFINITATE PHYSICA.

461 IN fine aduerte, quòd Bernal docuit, offensam non solum esse moralitèr infinitam, sed etiam physicé, quod ita explicuit. Nam offensa non est sola entitas actus mali contra Deum, sed entitas vt liberã: quòd includit principium indifferens distans à Deo infinitè, & cognoscens esse contra Deum. Sicut ergo libertas est pars offensæ, sic hæc distantia constituta physicè ex aliquo simpliciter infinito, offensam vt pars eius constituit, ac per consequens hæc erit infinita simplicitèr physicè. Vnde infinitas offensæ nõ sumitur præcisè à Deo offenso, nam sic est purè terminus, sicut est terminus amoris: sed sumitur ab illa infinita distantia. Quòd probat authoritate, & rationibus, quibus probari solet infinitas offensæ.

462 Hæc sententia, quatenus constituit offensam physicè infinitam in se ipsa, non est multum conducens ad deducendam ex illa incompensabilitatem à creatura. Probo, quia licet offensa claudat aliquid infinitum; & propterea sit physicè infinita (vtor aduersarij vocibus) physica infinitudo pro æstimatione morali hic, nil facit. Patet in dissimilitudine actus mali cum Deo vt tali, qui includit Deum vt formam dissimilitudinis, & tamen actus malus venialis non æstimatur infinitè. Item actus fidei de Trinitate, vt verus constituitur Trinitate, nec æstimatur infinitè illa veritas.

463 Dices: hos actus non claudere Trinitatem vt est, & propterea non infinitari ab illa, sed Trinitatem præcisè vt conformatur actui. Contra, quia non conformatur vtcumque actui, & vt in esse repræsentatiuo, sed vt Trinitas verè est in se. Conf. iste actus vt falsus, *Deus nullam habet perfectionem simplicitèr simplicem*, includit omnem perfectionem simplicitèr simplicem pro forma falsitatis. Probatur, quia omnis perfectio vt in se est, nempè, infinitas vt talis, est à se vt tale, falsificat illum actum; nec tamen æstimatur moralitèr infinitè, quia inclusio est solum physica: ergo idem de offensa.

464 Impugnatur secundò, quia dicet aduersarius; quod offensa vt libera, non includit creaturam vt infinitè distantem à Deo prædicamentalitèr: sed creaturam, vt essentialitèr vilem, & ens ab alio, & vt dependentem essentialitèr, & transcendentalitèr à Deo, vt causa efficienti; creatura autem vt sic sumpta, quid finitum est: ergo offensa constituitur physicè ex solo finito. Melius ergo dicendum, esse infinitam moralitèr propter Deum vt mensuram; addendo distantiam creaturæ à Deo, & vilitatem creaturæ etiam pertinere, vt quid valdè conducens ad mensurationem moralem offensæ; quatenus infinitas offensæ requirit mensurari Deo, & requirit non habere vndè limitetur: distantia autem potius auget quam limitat.

ARTICVLVS X.

ALIQVA ARGVMENTA.

465 OBiicies 1. Ex Lugo: minor aduertentia minuit offensæ grauitatem: ergo cum omnis nostra; &c.

476 Ex quibus sequitur, inter simpliciter infinita posse dari vnum maius alio: tùm materialitèr, quia in Christo melior est actus charitatis, quàm Religionis: tùm formalitèr, quia Deitas ipsa melior est, & infinitior, quã actus humilitatis Christi propter valorem, & æstimabilitatem magis intimam, & inuisceratam ab identitate.

ARTICVLVS XI.

RELIQVA ARGVMENTA.

477 OBijcies 5. etiam visio beata mensuratur Deo, quia est tanto melior, quanto obiectum: nec est infinita. Confirmatur: beatus per visionem tenet Deum infinitum tentione transcend. mali ad Deu, & prædicamentali à Deo possesso. Distinguo: me sura tur Deo proportionalitèr, & vt termino, concedo; vniuocè vt forma nego: nam habet vndè limitetur. 1. quia ex parte actus 1. limitatur à vi productiua:(de quo q. 11. art. 1.) ex parte actus 2. vt formæ, solum beatificatur ab eo, quòd exprimit formalitèr, seu quod clarè videt: & in hoc datur imperfectio, & inadæquatio: videt enim Deum finitè, & non quantum visibilis est: in quo differt à comprehensione, quæ est infinita propter adæquationem. 2. Quia non est capax infinitatis adhuc moralis, & iuxta regulas prudentiæ, non æstimantis visionem pro *Deo vi o*, *vel tento*, sed solum pro *videre*: & sic, cum non det fundamentum prudentibus ad æstimandum infinitè, non se habet Deus, vt forma moralis infinitans.

478 Ad confirmationem resp. illam tentionem esse multum laxam; quia non est physica vnio sed intentionalis, & sic non est infinita, & quia non amplius æstimatur, quàm ipsum videre. Si autem dicas 1. esse infinitam in ratione beneficij, quia beneficium Dei possessi non habet vndè limitetur, est enim tanto maius respectu creaturæ, quanto ista est minus digna, siue magis vilis. Vndè mensuratur Deo & nobis infinitè distantibus. Respondetur negando assumptum. Non enim mensuratur vniuocè, sed proportionalitèr.

479 Ratio autem est. 1. quia habet vndè limitetur, nẽpè ex lumine & moralitèr, quia in beato datur ius ad Deú sic possessum, nẽpè gratia habitualis, ex quo capite decrescit ratio fauoris, & beneficij. 2. præcipuè ex proprijs prædicatis, & ex parte modi possidendi, quia multum laxus, & quia incapax apud prudentes infinitatis moralis. Prudens enim non ponit in eodem ordine *habere strictè rem*, & *videre illam*. Non enim vniuocantur, neque assimilantur *habere Regiam dignitatem*, & *videre Regiam dignitatem*, & hoc etiam si ly *videre* fiat per participationem aliquam ipsius, nempè per admissionem ad gaudia dignitatis Regiæ, vt admittuntur Aulici ad participanda festiua gaudia, quæ fiunt in Aula Regia.

480 Dices: idem erit dicendum de offensa, limitari nẽpè à principijs, & conatu, & à modo offendendi, & aduertentia, & actibus limitatis; nam etiam sunt materia incapax infinitatis. Nego conseq. Tùm, quia etiam caderet à supremitate, cum hæc omnia sint valdè infima, & limitata. Tùm, quia licet limitetur à principio, limitatur solum ab illo præcisiuè, siue in ratione malitiæ, non verò offensæ, quæ non sumitur ab ipso, sed à Deo. Tùm, quia hoc semel admisso, etiam vnio hypostatica, vel saltèm actiones Christi limitarẽtur, à modo finito habendi, & ab incapacitate materiæ, quòd non dices; nec nos de offensa. Etenim sicut lumine naturæ constat, meritum, & satisfactionem crescere ex dignitate satisfacientis, & ad hanc dignificationem sufficere actum finitum factum cum plena advertentia (qua capacitate supposita denominatio intrat) ita lumine naturæ constat, offensam crescere ex dignitate offensi, & sufficere actum finitum cum plena aduertentia factum, & hanc esse materiam capacem infinitæ mensurationis, cum non habeat vndè limitetur. Ex his principijs lumine naturæ notis discurrit Theologus infinitatem. Vide omnino n. 391.

481 In quo est magna disparitas à visione, amore, & similibus. Seruiant enim Regi omnes Aulici, offendat vnus grauitèr Regem in suis oculis; vna ista offensa incomparabilitèr magis turbat orbem & iudicia omnium prudentum, quàm omnia obsequia & visiones Regis: ergo signum euidens est iuxta prima principia moralia, lumine naturæ nota per lumen prudentiæ inæqualissimè iudicari de offensa, ac de his omnibus.

482 Vndè in æstimabilitate morali, non est facienda paritas de visione, imò nec de aliquibus rebus constantibus physicè ex parte infinita, ad ipsam offensam. Si rationem quæras de hac differentia æstimandi. Respondetur, quòd reddas rationem inter actiones Christi, & alias re. 2. quod illam reddas inter satisfactionem in pecunia & satisfactionem in honore; inter volitionem Christi meritoriam, & voluntatem Dei præmiatiuam D. Petri. 3. resp. ipsam vim luminis naturalis, sibi esse rationem, & non curandum de alia.

483 Nota 1. in fine, aliquando posse offensam crescere ex magnitudine offendentis; vt si offendens sit personalitatis, quæ suæ debeat magnitudini non offendere alterum. Vel debeat vt gratus ex magnitudine participata ab ipso offenso: Deo tamen, capita substantialia grauitatis esse offensi dignitatem & offensoris vilitatem, quod non tollit, ne augeri possit ex alijs capitibus, sed secundum quid.

484 Nota 2. quòd nos in offensa vocamus formam eius, vel mensuram moralem, vocari subiectum à Thomistis, quia Deus est subiectum offensum, & iniuriam patiens: & à subiecto sumitur grauitas sicut à Christo vt subiecto satisfaciente infinitas.

485 Quia ergo obsequium dignificatur à subiecto obsequente, ad æqualitatem ordinis, licet non ad arismeticam, offensa crescit similiter à subiecto iniuriato; & propterea est maior, quando alapa datur Regi, quàm si detur viro nobili: & maior si huic, quàm si plebeio. Et, hoc ratione subiecti iniuriati: quod nos aptius vocamus formam moralem prædicamentalem: formam, quia sicut anima rationalis constituit hominem tantum quantus est, ponitque in eleuatione supra omnia bruta; similitèr, Deus offensam constituit tantam, quanta est, ponitque in infinitate & suprema elevatione. Prædicamentalem verò, quia est pars moralis ipsius, sicut ponentes relationem prædicamentalem in fundamento & termino, illum docent esse partem & formam relationis.

486 Nota 3. D. Thom. aliquando vocare offensam infinitam quodammodo, æqui parareque cum visione beata. Sed ly *quodammodo*, excludit infinitatem in omni genere, quæ est propria solius Dei: secùs infinitatem simplicitèr in vno genere, nempè iniuriæ & moralitatis. Sic in 4. distinct. 14. quæst. 2. art. 1. ad 4. tribuit passioni Christi valorem infinitum *quodammodo*, & quæst. 29. de Veritate art. 3. ad 4. idem repetit. Cum tamen apud ipsum valor meritorum Christi sit infinitus simplicitèr. Æquiparantia autem offensæ cum visione, stat solum in infinitate transcendentali à termino, secùs in prædicamentali (de qua sæpè) siuè in modo infinitatis.

487 Hanc quæstionem prolixè disputauimus. Tùm, quia est vna ex totius Theologiæ celeberrimis in Scholis, præter Scoticam. Tùm, quia multiplici doctrinæ ad alias quæstiones conducenti, occasionem offert opportunam. Plura autem ad maiorem ipsius intelligentiam reperies in tract. de perfectionibus Christi, vbi sermo erit de gratia vnionis, siuè de sanctificatione substantiali humanitatis per Verbum.

QVÆSTIO X.

DE SATISFACTIONE CONDIGNA Deipara Virginis.

488 NON posse puram creaturam de condignò pro offensa satisfacere hucusque probauimus, probatione à ratione sumpta. Nunc autem occasio-

ne satisfactionis Beatissimæ Virginis à Maternitatis dignitate condignificatæ, aliqua de pura creatura suprà omissa priùs generalitèr inculcabimus, & postea ad Virginis satisfactionem transibimus.

ARTICVLVS I.

ARGVMENTA ALIQVA PROBANTIA POSSE puram creaturam de condigno satisfacere pro offensa.

489 Tenent posse iustum, Scotistæ, Rada p.3.qu.1. art.3. Vega in Trid. Paludanus, & alij, asseruntque licet non esset de iustitia, quia egeret fauore extrinseco Dei, potuisse tamen esse condignam. Quæ præcipuè in Matre Dei locum habebunt.

Potest probari 1. quia ideò peccator non potest satisfacere de condigno pro se, quia est inimicus Dei: ergo iustus qui esset amicus posset pro alio, cum nulla sit repugnantia vt mereatur alteri, sicut suprà diximus contra Vazq. Resp. distinguendo antecedens, itavt ly *ideò* dicat rationem sufficientem, concedo anteced. sufficit enim ad excludẽdam condignitatem; ita vt ly *ideò* dicat rationem omnem, nego antecedens; quia adhuc deficiente illa ratione sunt aliæ, nempè inæqualitas inter obsequium, & offensam.

490 Obijcies 2. Iustus mereri potest alteri de condigno 1. gratiam; ergo & dare satisfactionem pro offensa. Resp. antecedens esse verum, si non habeat peccatum mortale, cuius expulsio necessariò sequatur ex positione gratiæ; valdè enim minùs est augere vitam viuo, quàm dare vitam mortuo. Dices, gratiam esse connexam cum remissione peccati, & non est diuersum beneficium, sicut, quia gratia est connexa cum habitibus infusis, & ignis cum calore non est diuersum beneficium: ergo si meretur iustus 1. gratiam non habenti peccatum, etiam habenti.

491 Distinguo antecedens: est connexa cum remissione absolutè, nego; quia non sempèr inuenit, quòd remittat; ex suppositione, concedo. Et distinguo illud, *non est diuersum beneficium*, à gratia secundum se, nego; à gratia prout in tali occasione, concedo; quod autem occasio augeat beneficium, & diuersificet, patet in auxilio congruo, & in incongruo, & multò magis quando recepturus beneficium est positiuè impeditus, vt patet in donatione vitæ respectu mortui, & sic mereri primam gratiam peccatori, requirit satisfactionem infinitam.

492 Obijcies 3. Gratiam eminentèr continere expulsionem peccati: ex quo sequuntur duo. 1. expulsionem non esse quid infinitum, siquidem continetur in aliquo finito. 2. gratiam esse eiusdem æstimationis ac remissio, siquidem res æstimatur moralitèr per effectus, quos causat: ergo qui meretur gratiam etiam remissionem. Respond. si 1. sequela aliquid probat, probare vitam Christi non esse infinitam, siquidem expulsio eius continetur in aliquo finito: nempè in carnifice. Distinguo ergo 1. sequelam. Expulsio continetur in gratia, secundum physicam gratiæ & expulsionis, concedo; secundum morale beneficij, vel solutionis, siue compensationis pro offensa, nego: nam sic potius continetur in benefactore vel, satisfactore pro offensa.

493 Id autem quod dicitur, rem æstimãdam esse iuxtà effectus quos causat, intelligendum est non solum iuxtà effectus, sed etiam prout in talibus circunstantijs. Insuper resp. non esse æstimandam iuxtà effectus, quos causare potest, si non causet, licet contineat eminentèr. Patet, quia continentia infinitorum obsequiorum, quæ gratia continet, non æquè æstimatur, ac æstimarentur obsequia illa, si re ipsa fierent; iustus enim meretur de condigno per quemlibet actum bonum augmentum gratiæ, & in illo talem continentiam. Si autem ista æstimaretur æquè, ac omnia obsequia, non posset de condigno mereri per vnum actum. Insuper quævis offensæ destructio non æstimatur infinitè, nisi cũ fit per æqualẽ satisfactionem, non verò quæ causatur per gratiam ob naturalem incompatibilitatem.

494 Nego autem 2. sequelam, quia, vt dictum est, æstimatio moralis sumenda est à circunstantijs, præcipuè quando istæ resistunt positioni effectus: sicut medicina aliqua ad pestem, licet sempèr sit eminentèr curatiua illius; multo tamen plus æstimatur, quando adest pestis; gratia ergo æstimabitur multò plus in circunstantia, in qua adest peccatum expellendum per illam: & sic tunc, si gratia est introducenda per meritum condignum, istud debet esse infinitum.

495 Ad hoc argumentum alitèr respondent alij, iustum posse mereri de condigno gratiam & remissionem peccatori, quin satisfaciat de condigno pro offensa, quia valdè diuersa sunt meritum, & satisfactio. Satisfacere enim, non est solum mereri ablationem debiti, & expulsionem peccati, quæ expulsio finita est, sed mereri illam per veram solutionem debiti & æqualem debito. Nam satisfactio differt à merito, quia illa respicit directè offensam soluendam; meritum verò respicit directè præmium nempè gratiam expulsiuam. Quod si quis instet contra hoc, in eo tunc posito tali merito, teneri Deum remittere offensam, quæ remissio est præmium meriti; atqui non remitteret per gratuitam condonationem & liberalem, siquidem esset ex meritis: ergo per satisfactionem.

496 Negant vltimam consequentiam, quia inter liberalẽ, & satisfactoriam, mediat condonatio necessaria. Diuinâ enim Prouidentiâ, semel data gratia vt præmio meriti, teneretur remittere offensam, non quidem tunc liberalitèr purẽ, nec ex satisfactione, sed quia ita postulat natura gratiæ. Hæc non placent. Tùm ex dictis. Tùm, quia, qui meretur de condigno gratiam & remissionem vt præmium, de condigno meretur extinctionem debiti. Hoc autem non extinguitur de condigno, nisi per solutionẽ æqualem. Extinctionem enim debiti; v.g. centum per pretium condignum, non fit, nisi datis centum, vel aliquo æquiualenti.

Confirmatur, quia mereri de condigno gratiam peccatori est mereri illam per meritum æquale. Nequit autem dari in pura creatura æquale bono extinctionis peccati: quia istud non tollitur ad æqualitatem moralem, nisi per morale æquale. Insuper, quando vna dignitas magna est annexa paruæ, non iudicatur dignus absolutè, qui habet merita ad paruam, nisi habeat ad magnam: ergo nec meritum est condignum ad gratiam, si non sit æquale pro peccato. Quare 1. solutio tenenda est.

497 Ex hac doctrina manet explosa sententia eorum, qui dicunt, vnam creaturam posse satisfacere de condigno; non tamen posse ad æqualitatem: quia ad meritum condignum sufficit, quòd obsequium in valore ex subiecto merente, & circunstantijs æquet grauitatem offensæ; ad æqualitatem verò requiritur æqualitas personæ cum persona offensa. Vndè satisfactio condigna, & non æqualis, est satisfactio imperfecta, quia perfecta requirit æqualitatem dictam personæ: quàm tamen meritum strictè condignum non requirit. Hæc sententia tribuitur Patri Suarez disp. 4. sect. 7.

498 Sed non videtur admittenda. Tùm, quia satisfacere ad æqualitatem pro offensa, est dare perfectè æquale & condignum pro forma illa per quam expellatur hic & nùnc; sicut perfecta redemptio est emere media, per quæ hìc & nùnc captiuus egredi possit; sed hoc potest creatura per meritum strictè condignum: ergo. Tùm, quia Christus non alitèr satisfecit, & redemit nos strictè, nisi quia obtulit æquale pro gratia actuali & habituali, quibus peccatum tollitur. Si enim hoc meritum, siuè pretium non est æquale damno illato, non erit strictè condignum pro ablatione damni illati, quæ ablatio est ipsa gratia hìc & nùnc. Tum denique, quia stricta & æqualis satisfactio stat in compensatione adæquate offensam, ad quod non requiritur æqualitas personarum,

si

si aliàs sine ipsa, posset compensatio esse æqualis, vt patet in plebeio satisfaciente Regi, num. 385.

499 Obijcies 4. Diu. Thom. 3. part. quæst. 64. art. 4. docentem, quod potest Deus dare puræ creaturæ potestatem excellentiæ ad instituenda Sacramenta, vt talis creatura per suum meritum operaretur effectus Sacramentorum; atqui isti sunt gratia, & remissio peccati: ergo sufficit ad gratiam, & remissionem meritum puræ creaturæ. Resp. Diu. Thomam loqui, vel solum de merito congruo; vel si loquatur de condigno, meritum tale solum fore pro infusione gratiæ & respectu non habentis peccatum. Alitèr enim requireretur meritum infinitum pro infinita offensa.

ARTICVLVS II.

PRÆCIPVVM FVNDAMENTVM SCHOTISTARUM.

500 OBijcies 5. (& est præcipuum fundamentum præcipuè pro Matre Dei.) Vt satisfactio sit æqualis & perfectè condigna, solum est necessarium, quod opus satisfactorium æquetur debito in dignitate & valore; & insuper quod Deus illud acceptet (aliàs non erit in tali opere ius extinguendi debitum re ipsa, sicut petit stricta satisfactio; atqui pura creatura, quæ semper fuerit sancta, sitque prædita tanta gratia habituali, quantam habet Virgo, potest offerre opus æquè bonum & æquè dignum & valorosum, ac offensa sit mala, & indigna. Æquè bonum; talis est amor superius Dei, consanguineus Dei ex principijs gratiæ & ex obiecto. Æquè dignum, ab eximia dignitate person. æ. Valorosum: quia sicut Rex potest monetæ valorem addere, per quem crescat in ratione pretij; ita & Deus operibus iustis: ergo potest B.V. satisfacere de condigno. Adhuc tamen saluatur in satisfactione Christi differentia ab illa, & necessitas Incarnationis. Differentia, propter ius strictius ordinabile ad quodlibet præmium possibile, quod non haberet hæc satisfactio; necessitas Incarnationis, vt copiosior, & connaturalior esset redemptio.

501 Resp. concessa maiori negando minorem. Licet enim facta comparatione inter bonitatem, & malitiam illorum actuum, possit esse vnus tam bonus, quàm alter sit malus; hic tamen attenditur alia moralitas valdè diuersa à moralitate bonitatis & malitiæ; nempè moralitas meriti & demeriti, digni & indigni, quæ præcipuè sumitur à satisfaciente & offenso, tanquam formis moralibus, propter quas offensa est simplicitèr infinita, & obsequium puræ creaturæ nō infinitum formalitèr, sed secundum quid. Nec valor, quem Deus potest obsequio tribuere, est sufficiens, vt obsequium limitatum eleuetur ad simplicitèr infinitum, sicut nec Rex potest facere, vt vna drachma argentea valeat mille in ratione pretij condigni.

502 Assero ergo 1. cum communi sententia, puram creaturam sanctam non posse condignè satisfacere pro peccato alieno. Quod ex PP. art. sequenti probabimus. Videantur plures apud Vazq. disp. 4. cap. 3. Suarez disp. 4. sect. 2. & apud Bernal disp. 3. num. 26. Quòd iam probatum est, tum ex infinitudine offensæ. Tùm, quia si offensa non esset indignior, quàm obsequium creaturæ omninò finitum sit dignum, iniustè Deus illam pœna infinitè æterna puniret. Respondent puniri iustè tempore quo duret peccatum. Quæ solutio impugnata iam est num. 418.

503 Obijcies: præseruatio à peccato est finita, & potest cadere sub meritum condignum puræ creaturæ; atqui est melior, & elegibilior remissione peccati: ergo etiam ista erit finita, & cadet sub meritum condignum. Maior patet, quia stat in auxilio congruo finito. Minor communitèr conceditur, dum sermo est de præseruatione Virginis ab originali. Distinguo minorem: est melior in se, nego; respectiuè ad personam cui conceditur, concedo minorem, & nego conseq. Quia ob resistentiam peccati, remissio est bonum infinitum, secùs præseruatio. Vide hic art. 3. & quæstionem de Gratia Vnionis art. vlt.

504 Infero 1. satisfactionem non fore æqualem ex eo quod reddat ablata per offensam, de quo num. 343. quia aliud est restitutio ablatorum, & aliud satisfactio pro contēptu Dei. Contritio peccatoris potest esse restitutio; non verò satisfactio. Licet autem de facto deleat peccatum, non delet per compensationem æqualem; sed actuale per incompatibilitatem; habituale verò ex sola Dei promissione & de congruo, si autem sit forma sanctificans, ex incompatibilitate. Infero 2. hominem reddendo quantum potest, non satisfacere de condigno, si non reddat æquale. Aliud enim est, quod non peccet in non satisfaciendo, si non potest; & quod non puniatur à Deo propter non satisfactionem, sed propter peccatum factum: aliud est, quod satisfaciat. Hoc 2. est falsum. De quo num. 327.

ARTICVLVS III.

AN BEATISSIMÆ VIRGINIS SATISFActio sufficiat?

505 SPecialis difficultas in Beata Virgine est, si Maternitas ipsius sit forma sanctificans (de quo Ripal. tom. 2. disp. 79. Saauedra de Sacra Deipara V. Maternitas & Recentiores, ingeniosè) sitque dignitas infinita; non solum terminatiuè (quia hoc non sufficeret) sed formalitèr & quasi substantialitèr & simplicitèr à filio vt formalitèr; enim cū Beatissima V. vt infrà dicemus, non solum humanitatem sed physicè vnionem hypostaticam produxerit, physicè est Mater huius hominis, sed explicatiuè *prout est Christus*, siue prout est homo Deus. Vnde Maternitas ipsius non est relatio prædicamentalis ad filium vt hominem solùm; sed vt hominem Deum, quo pacto denominatur Mater à forma infinita vt tali.

506 Hac igitur infinitate formali simplicitèr non examinata (quia nec vacat examinare, & difficultate magna non caret) sed pro nunc præsupposita: difficultas est, an Beata Virgo ita suos actus dignificauerit, vt fuerint æquales, & condigni ad extinguendam & compensandam offensam condignitate in actu 1. talitèr quod potuerint, acceptante Deo, esse stricta & æqualis satisfactio? Scotistæ à fortiori tenentur affirmare. Constat enim ex artic. præcedenti, argumento 5. Beatissimam Virginem esse creaturam illam, cui conueniunt omnia requisita ab ipsis, vt posset condignè satisfacere, &c. præcipuè si addamus plures SS. PP. authoritates, quæ de gratia Virginis loquuntur, tamquam de infinita, immensa, &c. de quo Ripalda citatus.

507 Nihilominus oppositum tenendum est cum communi Theologorum sententia, quę ideò adstruit necessariam Incarnationem ad satisfactionem condignam, quia nulla pura creatura exhibere illam poterat; atqui Beata Virgo per Maternitatem non est extracta à ratione puræ creaturæ: ergo nec potest exhibere satisfactionem condignam. Maior prob. multiplici PP. authoritate, quos adducit Bernal disp. 3. sect. 2. §. 2. vbi probat ex Adriano Papa, & Concil. Francofordiensi.

508 Insuper patet ex Patribus. Leo Pappa serm. 1. de Natiu. *Nisi esset verus Deus, non afferret remedium, & nisi esset homo verus, non præberet exemplum.* Fulgentius in 4. cap. de Incarnatione: *Nullatenus humana natura ad auferendum peccatum mundi sufficiens & idonea fieret nisi vnione Verbi Dei.*

Hilarius Matth. 26. *Sicut Dei Filium, ita & filium hominis meminerimus; quia alter sine altero nihil spei tribuit ad salutem.* Basilius in Psalm. 28. *Frater non redimit, redimet homo. Non homo nudus, sed homo Deus, qui solus pro nobis omnibus propitiationem dare potest.*

Artic.

Ambrosius in cap. 9. ad Hebræos: *Tantum fuit peccatum nostrum, vt saluari non possemus aliquando, nisi Vnigenitus Filius Dei moreretur pro nobis.* August. in Enchirid. cap. 8. *Neque per ipsum liberaremur vnum mediatorem Dei & Hominum Christum Iesum, nisi esset & Deus.*

509 Alijs multis omissis testimonijs coronet opus Cyrillus noster Alexandrinus, qui de hac re pro tuenda in Beatissima Virgine Maternitate Dei, ac veritate ista frequentiùs locutus est. Libro ergo 1. ad Reginas, ait: *Pretium pro vniuersorum peccatis nequaquam satis magnum fuisset, si purus homo tantum extitisset.* Item lib. 1. in Ioannem cap. 10. *Cum saluare hominum genus voluisset, neque id posset creatura aliqua efficere, &c.* Et epist. 1. cap. 7. *Quo pacto autem vnus pro omnibus mortuus, Iustus pro omnibus pretium exsoluere potuit si Passionem illam puri cuiusdam hominis esse dicamus:* Hæc & similia sæpè repetit.

510 De mente autem Diu. Thom. satis constat esse eandem ex 3. ad Anibaldum dist. 20. art. 3. & in 3. sent. dist. 20. quæst. 1. art. 4. vbi expressè docet, hominem non potuisse liberari per pretium, & veram solutionem, nisi ab homine Deo. Et sanè hoc fundatissimum est. Pretium enim debebat esse meritum æquale, & satisfactio æqualis. Solus Deus nequit ponere opus satisfactorium: quia istud adfert humiliationem, & veniæ petitionem, quæ in Deum non cadit. Solus homo non poterat offerre æquale ob magnitudinem offensæ. Benè ergo PP. docent non sufficere purâ creaturam, quantumcumque sanctam, sed necessariò requiri hominem Deum.

511 Atqui Beatissima Virgo quantumcunque sanctificetur Maternitate, imò & dato quod infinitè dignificetur, non extrahitur per hanc a ratione puræ creaturæ: ergo non fit potens ad satisfaciendum condignè pro offensa. Confirmatur PP. Maternitatis altitudinem summamque dignitatem optimè noscentes, de eaque quasi de infinita sæpissimè loquentes, vt videre est apud Ripaldam tom. 2. disp. 79. numquam vel leuitèr insinuarunt, ipsius merita habuisse sufficientiam condignam ad satisfaciendum pro offensa per seipsam, quia apud ipsos hoc solum competebat homini Deo.

Ratio autem potest esse, quia sicut licet offensa sit simpliciter infinita & eiusdem ordinis cum Deo, adhuc omnes offensæ simùl sunt quid minùs vno merito Christi, quia vnum infinitum potest esse multò maius alio. Similitèr licet dignitas Virginis sit infinita, potest esse minor infinitudine offensæ; Deusque magis in offensam refundi moralitèr, quàm Filius diuinus in Maternitatem: quia apud Prudentes, licet filius insignis valdè condignificet Matrem, non tamen æquè strictè, ac satisfactionem condignificat satisfaciens, & offensam offensus. Quòd si Mater Christi satisfacere nequit, multò minùs alij Iusti, etiam vt sunt membra Christi.

512 Sed ad has authoritates, respondent Scotistę 1. PP. negare satisfactionem de iustitia. Sed contrà, quia PP. loquuntur de pretio æquali, & condigno, & quod fit per modum solutionis. Hoc autem independens est ab habere rationem iustitiæ strictæ vel non habere. Confirmatur. PP. & Concilia concedentes operibus iusti condignitatem pretij ad gloriam vt mercedem & coronam, negant operibus puræ creaturæ condignitatem pretij pro offensa. Atqui illam condignitatem tribuunt præscindendo à iustitia: ergo & istam negant ad satisfaciendum, præscindendo à iustitia.

Vel dicere debetis eam condignitatem, quàm iustus habet ad gloriam suam, eandem posse habere in suis operibus ad condignè satisfaciendum pro humano genere; si Deus, sicut de facto ordinauit merita iusti ad gloriam propriam, voluisset ordinare ad redemptionem alienam. Et si hoc ita est, potuit Deus præuisso Adami peccato, non eligere Incarnationem, sed facilius redimere, ordinando merita aliqua Beatæ Virginis, v. g. ad nostram redemptionem: sicut apud plures ordinauit de facto ad Maternitatem condignè promerendam, tamquam ad præmium distinctum à gratia & gloria. Quid ergo PP. clamant necessitatem hominis Dei ad redemptionem, si facilior erat aliquorum Virginis meritorum ad ipsam ordinatio?

513 Confirmatur, quia satis probabile est, in his, quę iustus meretur condignè, etiam mereri de iustitia cedente Deo alios titulos (sicut cessit Christo) ergo ex hoc capite præcisè, admisso semèl pretio condigno, non erat à PP. tam exclamanda Incarnationis certa necessitas, tamque deploranda ex parte puræ creaturæ satisfactionis condignæ impossibilitas.

514 Respondent 2. Connaturalius esse, vt Deus homo redimat, quàm vt redimat purâ creaturâ. Hanc connaturalitatem solam PP. intendunt, vt tenet Fœlix Franciscanus hîc cap. 2. difficult. 6. Contrà. Tùm, quia Incarnatio potius est medium supernaturalissimum & extraordinarium, etiam supposito ordine gratiæ, quàm ordinatio hæc meritorum Virginis: ergo hæc esset connaturalior, & suauior, condignitate semel admissa. Tùm, quia si ante peccatum decreta iam erat Incarnatio, ordinare aliam ad educendos captiuos præcipuè per mortem & passionem, non erat ita connaturale, ac eligere, & mittere Ducem Magnum siue Vice-Deum, vt Reges solent facere magni. Si enim ministerium tale est, vt miles omninò sufficiat, ad quid Rex ipse?

515 Tùm, quia connaturalitas à vobis asserta non est absoluta necessitas, nec digna tot PP. clamoribus, nec, quæ dici posset introducta ob possibilitatis defectum ex parte puræ creaturę; sed vel ex solo connaturalitatis defectu, vel ob alias causas, quę congruentiæ vel conuenientiæ nomine celebrentur, non quę absolutè, & simplicitèr, necessitatis absolutę ad pretium condignum titulo introducantur.

516 3. Responsio ex doctrina P. Suarez num. 497. allata, sufficere nempè ad imperfectè condignam; non verò ad æqualem satisfactionem, quia æqualitas postulat personam offensam, & satisfacientem, esse æquales. Condignitas verò solum petit ęqualitatem operis satisfactorij cum offensa ipsa: impugnata est sufficienter, nu. 497. & vlteriùs impugnatur. Tùm, quia necessitati soluendi æquale pro offensa, vel fit satis per opus creaturæ, vel nòn? Si non: ergo nec datur vera condignitas in illo opere. Si fit: ergo ad soluendum æquale, nulla fuit Incarnationis necessitas; sed solum fuisset necessitas, vt personæ inter se essent æquales, & hęc potius est congruitas, quàm necessitas, si absque illa pretium est ęquale.

517 Vel fuisset necessitas, ad obligandum Deum in actu 2. ad acceptationẽ. Sed nec ad hoc. Tùm, quia sufficeret constitutio Beatę Virginis in hominum caput. Tùm, quia etiam nostra merita egent pacto, prout sunt condigna gloria in actu 2. & nihilominus strictè condigna asseruntur à PP. & à multis Theologis de Iustitia. Hoc autem negant PP. operibus pro offensa: ergo quia censent non esse propriè æqualia cum offensa. Tùm denique, quia redimentes captiuos à seruitute Maurorum, strictè redimunt, eo præcisè, quòd præbent pretium æquale, etiam si ad obligandum in actu 2. Dominos, requiratur pactum.

ARTICVLVS IV.

DE SATISFACTIONE PRO VENIALI.

518 NOTA 1. Non posse condignè peccatorem, quia iste nullatenùs culpæ veniam, nec aliud donum supernum meretur condignè, sed de congruo. Nota 2. in veniali rationem culpæ, & pœnæ. Pro ista potest dari à iusto condigna satisfactio. Opera enim Iusti inter alios effectus habent esse satisfactoria pro pœna Purgatorij, siue resultet ex mortali, siue ex veniali. Nota 3. de facto non mereri condignè deletionem culpæ, sed de congruo (& hoc per actus supernos, de quo Magister Arana in suo Indice Verbo *peccata*) quia de facto

to-

totum meritum actionis ordinatum est à Deo ad præmium condignum gratiæ, & gloriæ. Difficultas est de possibili.

519 Affirmo cum cōmuni sententia posse condignè. Ratio est 1. quia cōtritiò magis eleuat hominem, & vnit Deo vltimo fini amicabiliter, quàm veniale separet. 2. quia non est offensa Dei, sed defectus leuis, iuri, & legi ipsius, leuiter oppositus. Amicus autem potest opera superna, ita bona offerre suo amico etiam Deo, multò meliora, quàm culpa illa sit mala. 3. quia si talia obsequia sunt condigna altissimæ beatitudinis, multò maior est vis eorum ad introducendum in eam, quàm vis culpæ venialis contra eam, cum non sufficiat hæc, ius illud vel extinguere, vel minuere: ergo si habent tanto plus de bono, quàm culpa leuis de malo, vt sint digna tam magno præmio, potest Deus in illis inuenire condignitatem, vt loco illius præmij, mercantur auxilium congruum ad remissionem culpæ.

520 Obijcies 1. Veniale habet plus de malo, quàm contritio de bono: ergo nequit esse condigna. Antecedens prob. Proposita optione de contritione, vel de euitatione venialis, nequit nullus contritionem præeligere: ergo quia non est tam bona. Nego antecedens. Ad prob. concesso antec. nego conseq. Quidam dant pro ratione, diuinam legem de euitando veniali. Do alteram. Res non quia in se & absolutè melior, ideò est eligibilior, sed quia melior eligenti, cui attenta naturali obligatione non peccandi, melior est & eligibilior illa euitatio, quàm contritio. Vide num. 503. & intrà articulum vltimum in quæst. de gratia vnionis.

521 Obijcies 2. Venialis offensa grauitatem suam talem qualem, sumit à Deo, sicut mortalis: ergo contritio non æquatur illi. Nego suppositum. Non enim est offensa, nec materia capax, vt grauificetur à Deo vt forma, sed vt termino. Altiùs autem dignificatur contritio à Deo vt termino, cui intimiùs coniungit, quàm veniale separet.

522 Obijcies 3. Deus posset eam pro veniali satisfactionem non acceptare: ergo non est condigna, quia istam creditor acceptare tenetur. Nego antecedens in eo tunc, quia esset æqualis, & ordinata ad illud præmium loco gratiæ & gloriæ; secus nunc. Vndè de facto ex misericordia Dei & gratis, & ex congruo liberamur ab ipsis. Ideòque in oratione Dominica petimus, non vt debita nostra extinguantur (quia hoc supponit solutionem condignam, & pretij æqualis exhibitionem, ordinati ad illam) sed vt dimitantur: aliter esset in eo tunc.

523 Obijcies tandem: homo per veniale redditur indignus auxilio ad satisfaciendum pro illo, sicut & per mortale: ergo tale auxilium liberaliter daretur: ergo satisfactio illa non extingueret totum debitum, cum supponeret partem remissam. Resp. 1. dato antecedente, nego 2. conseq. Remissa enim esset, vel suspensa pars pœnæ, non pars debiti, de quo num. 339. Resp. 2. nego antec. quia cum maneat amicus, adhuc posset pro auxilio reddere æquale, emereque illud. Et licet Deus ante emptionem, dare nō teneretur, posset tamè ratione amicitiæ, quin necesse esset dispensare. Teneretur verò ex suppositione, quod pro auxilio obtulisset obsequium condignum. Teneretur etiam supposita emptione, tollere iusto impedimenta ingressus ad æternam vitam, nempè maculas illas.

524 Dices: teneretur tunc? ergo & nunc. Conseq. prob. quia iustus nunc habet ius, vt in morte ad vitam æternam ingrediatur: ergo & vt tollantur impedimenta ingressus; ergo habet verum ius, & non solam congruitatem ad auxilia, per quæ satisfaciat pro venialibus. Alitèr enim, quasi per indirectum, priuare illum Deus posset fructu sui iuris. Resp. concesso antec. ego conseq. Ad probationem distinguo antec. habet ius vt tollantur illa impedimenta per hoc medium satisfactionis condignæ in hac vita, nego conseq. Per alia media disposita a diuina Prouidentia, vel in egressu huius vitæ, vel potiùs in Purgatorio, concedo anteced. & nego conseq. in hac vita.

525 Inferio idem esse dicendum de peccato graui philosophico: cuius macula in hoc ordine rerum solum de congruo; in alio, posset tolli de condigno. Non enim est offensa Dei, cum non aduertatur esse contra Deum, nec excedit limites culpæ venialis. Imò fortè, nec pro ipso danda esset satisfactio Deo vt Deo specialitèr, sed generaliter vt Legislatori, & per satisfactiones, vel pœnas à Lege taxatas.

QVÆSTIO XI.

DE SATISFACTIONE CHRISTI.

ARTICVLVS I.

AN SIT SIMPLICITER INFINITA IN RAtione meriti.

526 Scotistæ communitèr asserunt opera Christi esse valoris summi inter omnia creata, itavt satisfactiones factę à pura creatura, quantumcumque plures & maiores illæ sint, & quantumcumque ista sancta sit, ad satisfactionis Christi altissimū valorē pertingere nequeant. Non tamen est valoris simplicitèr infiniti. Tùm, quia ratione sui opus finitum est, nec à persona dignificatur infinitè, quia non crescit ex ipsius dignitate arithmeticè, sed proportionaliter. Nec obstat, quod redemptio Christi fuerit copiosa & superabundans pro infinitis offensis. Hoc enim habet quia fuit a Deo infinitè acceptata pro omnibusque offensis, licet in se finita sit. Potest enim diuina voluntas, superaddere valorem operibus, sicut monetæ Regia. Cum Scotistæ offensam defendant finitam simpliciter, satis consequenter merito Christi valorem denegant simplicitèr infinitum.

527 Assero 1. Contra Scotistas. Valor satisfactionis Christi est simplicitèr infinitus. Ita S. Thom. Thomistæ, Suarez. Bernal & communis sententia. Prob. 1. quia Clemens 6. in extrauaganti an Thesaurum Christi esse infinitum, nec formidandum esse de illius diminutione, propter infinita Christi merita. Pater autem loqui de infinitudine ex parte sua. Est enim tale pelagus, quòd non solum consumi non potest, sed nec minui. In quo differt à thesauro ex meritis aliorum Sanctorum, qui eo quòd minui potest, continuè restaurandus est per noua merita.

528 Probatur 2. talis satisfactio habuit vim satisfactoriam pro omnibus offensis, quantumcumque sint plures & plures, & quantumcumque maiores & maiores, & quantumcumque specie diuersæ maiores & maiores. Insuper & vim condignè merendi hominibus dona superna, in infinitum maiora & maiora. Vndè vis ipsius non est ad infinita indiuidua huius vel illius speciei. Hanc enim vim syncategorematicè infinitam, etiam haberet ignis ad infinitos numero calores, quin propterea eius perfectio sit simplicitèr infinita. Virtus autem ad infinitos effectus specie diuersos, nequit non esse perfectionis gradualis simplicitèr infinitę, sicut patet in omnipotentia Dei, quæ hac ratione est simplicitèr infinita. Et confirmatur. Quia perfectiones syncategorematicè infinitę substantiales reperiuntur in diuersis effectibus petunt in causa perfectiones diuersas graduales, omnibus illis correspondentes: ergo & perfectionem entitatiuam & substantialem simplicitèr infinitam. Vide me in 1. part. à n. 283 ergo si in satisfactionis Christi vi cōtinentur effectus specie diuersi infiniti, necessariò ipsa debet esse valoris simplicitèr infiniti.

529 3. Probatur. Si iste valor esset simplicitèr finitus, posset æquari, imò & exhauriri, per offensas & per alia præmia finita multiplicata & multiplicata. Imò & æquari in valore per opera meritoria & satisfactoria aliorum iustorum. Prob. quia res actionis ordinis moralitèr, æquari potest per alias morales interioris ordinis multipli-

triplicatas & multiplicatas, de quo supra à n. 382.

530 Probatur 4. Quia si iste valor finitus est in se, & solum est infinitus à diuina acceptatione: ergo ex se & ex proprijs non habet condignitatem ad præmia infinita. Conseq. prob. quia finiti eo modo, quo finitum est, ad infinitum vt tale non est proportio, sed infinita distantia & improportio. Acceptatio autem Dei, cum sit extrinseca, licet posset aliquid supplere de valore, valdè parum, sicut Rex in moneta. Sed non quando quod deficit, infinitum est. Alias minimus actus iusti poset acceptatus à Deo esse redemptio stricta & condigna pro omnibus, imò & meritum condignum pro Incarnatione Spiritus Sancti, si defectus infiniti valoris est supplebilis à Deo.

Ratio autem horum omnium à priori est, quia in operibus satisfactorijs, valor & satisfactio sumitur à persona satisfaciente. Licet autem satisfactio non sortiatur æqualitatem arithmetica cum persona (mihi enim incredibile est vnum actum Christi transitorium esse eiusdem specifici valoris & æstimabilitatis cum ipso Christo, totáque Trinitate) benè verò æqualitatem ordinis simpliciter infiniti. Dabile enim est inter infinita in vno genere vnum maius alio. Respondent Scotistæ valorem crescere à dignitate Personæ infinitæ, geometricè solum, non verò adæqualitatem. Responsio hæc est consequentior in Scotistis, quam ea quæ in simili datur a negantibus offensæ infinitudinem.

Sed contrà. Quia Personâ est mensurâ valoris & dignificationis vt lumine naturali constat, quando non habet vndè limitetur. Hîc autem ex nullo capite potest limitari, nec dejici ab altitudine operis satisfactionis Theandricæ, siue diuin. humanæ, quia strictè verificatur, quòd Christus Deus & homo sit qui humiliatur, moritur & satisfacit pro hominibus. Sicut autem quod humanitas limitata, sit principium quo, huius satisfactionis, solùm probat quod ipsa præstet materiam dignificabilem à Personâ, non tamen deijcit, nec tollit ab illa operatione rationem essendi à Christo satisfaciente, ita nec tollit ab illa, aut minuit dignificationem, quàm ex hoc capite, & mensura morali sortitur.

531 Dixi infinitari satisfactionem à Persona, & non habere vndè limitetur. Scotistæ enim respondent ad nostram rationē, quòd sicut Deus infinitus, finitè beatificat Diu. Petrum. ita & Verbum dignificat finitè satisfactionem, quia sicut visio ita & satisfactio limitatur à principijs. Contrà tamen. Quia valdè diuersimodè se habent intellectus eleuatus respectu visionis, & humanitas respectu satisfactionis. Etenim intellectus eleuatus limitat visionem, quia est potentia, & virtus productiua visionis vt talis. Effectus autem non potest excedere virtutem suæ causæ immediatę. At humanitas licet sit causa satisfactionis sumptæ entitatiuè, & in ratione operis honesti; (& propterea satisfactio vt opus honestum est sit limitata) non tamen est causa dignificationis, respectu cuius, administrat materiam capacem; sola autem persona vt principium causat dignificationem Theandricam: ergo in ratione valoris & dignificationis, non habet vndè limitetur, eritque simpliciter infinita.

532 Confirmatur, Christus vt concretum hominis Dei, est simpliciter infinitum, nec limitatur in dignificatione sua à Matre, quia ista solum producit materiam dignificabilem, scilicet humanitatem hypostaticè vnitam; dignificatio autem cadens supra hanc materiam capacem, tota est à Verbo: ergo similitèr dicendum de satisfactione Christi: sicut enim humanitas vt materia capax, potiùs eleuatur à Verbo ad infinitam dignificationē, quàm Verbum deprimatur; sic opus satisfactorium potiùs eleuatur à Persona ad infinitudinem, quàm ad finitudinem personam deprimat. Erit ergo valor istius, pelagus interminabile valoris substantialitèr, atque simpliciter infiniti.

ARTICVLVS II.

ARGVMENTA PRO SCOTISTIS.

533 PRimum: visio beata non haurit ab obiecto infinitatem: ergo nec satisfactio Christi à principio. Conseq. prob. quia non minùs conducit obiectum infinitum ad cognitionem quam terminat, quam principium infinitum ad operationem quam elicit. Resp. Concesso antec. nego conseq. Ad prob. dicet quis obiectum ad cognitionem se habere valdè extrinsecè, Personam verò ad operationem valdè intimè, & sic conducit multò magis. Sed contrà. Deus ad offensam cum se habeat vt obiectum, etiam se habet valdè extrinsece, & tamen infinitat apud vos: ergo contra solutionem.

Resp. vt suprà negando conseq. quia concursus obiecti attemperatur principijs finitis immediatis visionis vt talis. Dignificatio autem non est à virtute humanitatis limitata, sed à Verbo: sicut grauitas offensæ, non est à virtute humanitatis productiua actus mali, sed à solo Deo, posito illo vt materia. Vndè, qui personam satisfacientem, & personam offensam vocant subiectum (quorum fecimus mentionem num. 484.) benè docent differre obiectum à subiecto, quòd obiectum se communicat quantum potest, attenta virtute cognitionis, cui virtuti attemperari debet, subiectum verò communicat se quantum est, supposita capacitate materiæ; quin limitetur ab aliquo.

534 Objicies 2. Quodlibet meritum Christi est simpliciter infinitum: ergo non sumus redempti per mortem Christi, seu ante illam contrà Scripturam. Prob. consequentia, quia ante illam Christus fecit actus infiniti valoris. Nego conse. quia actus antecedentes habebant infinitam sufficientiam ad redemptionem; non verò efficaciam integram & perfectam, eo quòd Pater ordinauerit, & Christus voluerit redemptionis efficaciam consequendam fuisse dependentèr a Cruce, & morte exercita, vt constat ex Scriptura.

535 Objicies 3. Meritum Christi exhauriri potest per Incarnationem Patris, sed meritum infinitum est inexauribile: ergo. Resp. esse inexauribile per præmium ....: non verò per infinitum. Adde iuxta plures, tunc licet exhauriatur, & adæquetur intensiuè, sed non extensiuè: quia adhuc omnia alia præmia simùl cum illo mereri valet condignè, quia omnia secundum quod habent de valore, in illo eminentèr continentur. Ratio est, quia non sunt quid melius omnia simùl, quam vnum: & licet addant multitudinem, non dignitatem, vide n. 287.

536 Objicies 4. ergo Christus potuit hominem redimere condignè per quodcumque opus honestum; v. g. volitionem supernam comedendi ad sustentandam vitam. Gonet negabit conseq. quia solæ illæ actiones meritoriæ sunt simpliciter dignificatæ à Verbo infinitè, quæ se habent per modum satisfacientis, veniam petent s. & se humiliantis, quia solæ hæ refundunt personam in ipsum opus, illam quasi subijciendo personæ offensæ. Vndè alij actus non sunt simpliciter infiniti, nec dignificantur à persona.

Hæc solutio, quæ magnam videtur habere verisimilitudinem, impugnari potest. Tùm, quia omnia merita sua dignificat iustus à suæ gratiæ dignitate: ergo multò melius Christus, quia multò intimiùs. Tùm quia hic specialis modus refundendi personam in opus satisfactorium, est solum per modum obiecti, & materiæ oblatæ: quòd non sufficit ad infinitandum opus simpliciter, vt cernitur in oblatione Beatæ Virginis, qua obtulit Christum in Templo, & Sacerdotum in Altari, dum Christum consecrant, & offerunt. (Nisi velis dicere dignificationem infinitam non summi in satisfactione Christi à persona, vt materia oblata, sed à persona vt principio, requirente tamen personæ oblationem, tanquam materiam capacem infinitæ dignificationis.)

Tùm

Tum denique, quia sequeretur, quòd per amorem Dei Christus non potuisset nos redimere, quia talis amor vt talis non refundit personam, illam Deo obiectiuè subijciendo. Quare mihi verosimiliùs est, per quemcumque actum meritorium, potuisse Christum nos redimere, quia in ratione meriti est simpliciter infinitus, quia dignificatur a subiecto merente. Subiectum autem dignificat vt est, & secundum totum quod est, supposita materia capaci ad merendum, vt ad 1. argumentum dictum est.

537 Obijcies 5. dignificatio satisfactionis, sumitur à subiecto satisfaciente; atqui hoc nequit esse persona Verbi: ergo nequit ab illo sumi infinitas satisfactionis. Minor patet, quia satisfaciens, eo ipso debet esse quid inferiùs, vel induere rationem inferioris; atqui hoc nequit competere Deo vt tali, sed Deo vt homini, ergo Deus vt talis nequit esse subiectum satisfaciens, sed Deus vt homo; ac per consequens humanitas ipsa, quia reduplicatio Dei vt hominis, cadit suprà formam.

Resp. satisfactionem debere esse, non à Deo vt Deo solo, nec ab humanitate in abstracto, sed à Deo vt homine in concreto: idest à Christo, prout dicente Deum vt Deum, & hominem vt hominem; siuè a persona, secundum quod habet ex proprijs, & supperaddendo quod habet ex alienis. Ad satisfactionem enim concurrunt, & persona & humanitas in concreto. Vtraque formalitèr vt talis, quia vt tales formalitèr (non autem materialitèr, & vt si esset quodlibet ens) requiruntur. Vna vt talis ad influendum. Alia vt talis ad dignificandum. Et ex vtraque constituitur Christus vt homo, & vt inferior & vt satisfactiuus. Dum ergo audis: *Christus vt homo satisfacit*: ne summas pro humanitate, sed pro aggregato vt aggregato, expressiùs humanitatem dicente. Etenim quando reduplicatio cadit suprà formam, sonat solum hanc expressionem, non verò personæ exclusionem vt male quidam intelligunt. Sic satisfactio procedit à satisfaciente vt inferiori, ratione humanitatis & simùl ab æquale infinitè dignificante illam, ratione personæ.

538 Obijcies 6. Gratia habitualis non dat æstimationem actui iuxtà mensuram suam: ergo nec dignitas Christi. Iam dixi supra, dare æstimationem sui ordinis. Alij in materia de Merito, dato antec. negant conseq. quia sanctitas Verbi facit magis intimè vnum cum humanitate, saltim quoad moralitatem; quàm gratia cum anima: nam est complementum, & terminus substantialitèr humanitatem complens, faciensque vnum suppositum per se; ideòque ad moralitatem magis prodest, nam actiones sunt suppositorum. Addere possunt ex Gonet, gratiam dignificare iuxta conatum physicum, quem pro libitò voluntatis, cui subditur, exhibet. Vndè dignificabit parum, si influat parum, & multum si multum. Persona autem Verbi, cum non subdatur vsui voluntatis, dignificat vt est, non verò iuxtà liberum voluntatis conatum.

539 Obijcies tandem. Etiam si satisfactio esset finita, non exhauriretur per infinitas offensas, & præmia syncategorematicè: ergo nihil probat ratio, n. 528. adducta. Antecedens prob. quia ignis virtus non minuitur si accendantur ex illo vna, & altera lucerna, imò, & syncategorematicè infinitę: ergo. Nego antec. Ad probat. concesso anteced. nego conseq. quia vt dixi in probatione, effectus numero infiniti & ęquales, infinitam virtutem non probant; secùs effectus specie diuersi, & inæquales quales sunt præmia Christi. Ex dictis sequitur 1. Patrem petere à Christo satisfactionem pro offensa ęqualem. Christus autem reddit superabundantem, quia reddit illam ad modum sui. Sequitur 2. opera Christi, licet infinita, non necessitate Deum aut Christum, ad amorem, decretum, siue acceptationem sui ex seipsis, sicut Deus necessitat beatos. Disparitas est, quia datur libertas dum datur cognitio indifferens. Proponuntur autem eis illa opera indifferentèr, nempè vt infinitè bona, sed non vt absolutè & simplicitèr necessaria: secùs Deus respectu beatorum.

540 Sequitur 3. hanc dignificationem infinitam non sumi à materia oblata, sed à persona specialitèr operate, & dignificante. Non quidem vt operante specialitèr physicè, quia Verbum non influit in opera humanitatis, cum sint opera ad extrà, concursu physico, qui non sit communis toti Trinitati, sed à Verbo vt forma dignificante.

Dignificantur autem à persona opera ista Christi, non quatenùs elicita præcisè a Christo, sed quatenus elicita, & simùl recepta in ipso, quia sic sunt vitalia, & immanentia, & libera; non autem præcisè quatenùs receptùtur. Licet autem cruciatus Christi vt in ipso recepti sint apud PP. valoris infiniti. Resp. esse vt ab ipso liberè acceptatos. Reliqua de merito Christi alibi dabimus, Deo dante.

541 Sequitur tandem: *Christum vt hominem*, non sonare idem ac *Christum, vt quelibet hominem*. Quod non sonet, nec supponat pro humanitate sola, sed pro aggregato ex humanitate, & persona (non obstante reduplicatione) constat ex solutione quinti argumenti. Dicit ergo Deum hominem: idest Deum vt Deum & secundum proprijssima personæ diuinæ, addendo illi humanitatem vt talem, & ex vtráque consurgit Christus vt homo, personam diuinam in recto includens formalitèr, sed humanitatem magis exprimens. Sicut intellectus vt eleuatus ad videndum Deum, consurgit ex lumine, & intellectu (non vt lapide, nec vt quolibet ente, sed vt intellectu & secundum proprijssima intellectus, superaddendo lumen). Sicut autem vtrumque vt tale requiritur ad videndum Deum, sic Christus vt homo prout consurgens ex Verbo & humanite vt talibus, ad satisfaciendum. Quilibet autem homo vt talis, solum exprimit humanitatem cum qualicumque personalitate.

ARTICVLVS III.

HÆC INFINITVDO EST ETIAM IN ratione meriti.

542 CArdinalis Lugo disp. 4. de Incarn. sect. 2. valorem tribuit operibus Christi infinitum, meritum tamen illis infinitum negat. Quia tamen videtur res captu difficilis, vt intelligatur noto 1. sicut in offensa distinguimus rationem malitiæ à ratione offensæ, quia illa sumitur ab obiecto & circunstantijs, tàm obiectiuis, quam formalibus, v.g. intensione duratione, offensa verò à Deo contrà quem est, quique per illam vilipenditur; ita in opere meritorio & satisfactorio, distinguenda est honestas & bonitas (quæ sumitur ab obiecto & circunstantijs) à valore operis, qui sumitur à dignitate Personæ satisfacientis.

543 Noto 2. Opus bonum, quòd est materia dignificata à persona, cum sit quid finitum, esse capax maioris vel minoris bonitatis ab obiecto & circunstantijs; licet in Christo non sit capax maioris valoris (illius, qui sumitur à dignitate Personæ) quia cum omnes æqualitèr sint operatio Christi Theandrica, licet habeant inęqualitatem ab obiectis, secùs à dignificatione Personæ.

544 Hinc patefiet, quare apud Lugo valor sit infinitus secùs meritum. Ipse enim docet, quòd nihil est infinitum, nisi sit summum in illo genere. Meritum autem Christi in ratione meriti non est summum. Ratio enim meriti in actu bono, non sumitur à sola dignificatione Personæ, sed ab honestate operis & circunstantijs. Nullum autem est meritum in Christo, quòd non sit capax augmenti, & possit esse maius & maius saltìm ex circunstantijs. Nullum ergo est infinitum, quia nullum summum. In valore autem quodlibet est summum (idest omnis præmij possibilis condignum) ac per consequens in hoc genere & quantum ad hoc, quodlibet est incapax augmenti.

Asse-

545 Affero contra P. Lugo, satisfactionem Christi, fuisse non solum valoris, sed & meriti simpliciter infiniti. Ita communis sententia. Prob. 1. Tùm, quia meritum condignum, non solum sumitur ab honestate actus & circunstantijs, sed à dignificatione à persona; atqui hæc est simpliciter infinita: ergo & meritum in ratione talis. Maior patet, quia si meritum Christi non sumeretur etiam a persona, esset in ratione meriti sicut meritum puræ creaturæ. Tùm, quia Christus Homo-Deus, ideò est concretum simpliciter infinitum, quia non dicit solam humanitatem finitam, sed & Verbum infinitum.

2. Quia si meritum non esset infinitum, maximè quia non est summum, cum meritum sumatur etiam ab honestate, intensione, & circunstantijs actus, in quibus semper potest dari augmentum; atqui hæc ratio est nulla. ergo. Minor prob. Tùm 1. quia v um infinitum potest esse maius alio, vt infinitum omnium possibilium, infinito hominum. Tùm 2. quia valor etiam crescit ex illis circunstantijs, & tamen apud te est simpliciter infinitus. Quod summatur patet, quia maior est valor charitatis in iusto, quàm iustitiæ. Item in peccatore fides & contritio habent meritum, & aliquem valorem de congruo ad gratiam, & non à dignitate personæ. In intelligibile enim est meritum sine valore: ergo crescere potest ab honestate & circunstantijs valor.

Tùm 3. Angelus Deus, vel esset aliquid meliùs homine Deo, ratione suæ naturæ, vel nòn? Si esset; atqui homo Deus adhuc est simpliciter infinitus: ergo & meritum Christi, licet sit possibile aliud maius ratione materiæ. Si non esset meliùs, eo quod ille excessus se habet materialitèr, vel quasi non esset, absorbetur que à supposito diuino: ergo idem poterit dici de quolibet merito Christi, ita eleuari à supposito diuino, vt quilibet materialis excessus absorbeatur, & quodlibet meritum maneat quasi summum, & simpliciter infinitum. Ratio horum est, quia sicut in supposito diuino omnis perfectio eminentissimè continetur, ita & in quovis merito Christi, omnes omninò valor.

546 Confirmatur: licet in Deo vnum attributum, attenta sua linea præcisè, sit minùs perfectū alio, & processio Spiritus S. processione Verbi, omnia tamen sunt omninò æqualia, quatenùs habent rationem diuini, quia à diuinitate ita eleuantur, & ponuntur in summo, vt non sit, quoad bonitatem & dignitatem excogitabile plus: ergo idem erit de meritis Christi, quorum quodlibet ita eleuatur à persona ad valorem summum, summamque merendi rationem, vt in ratione meriti nihil sit plus.

547 Obijcies 1. quòd constatur ex finito, & infinito, est finitum; atqui opus meritorium Christi, continet honestatem finitam: ergo est finitum. Maior patet in corpore habente longitudinem & latitudinem infinitam, & profunditatem finitam. Retorqueo, in Christo infinito, habente tamen humanitatem finitam. Resp. autem: quando pars infinitans eminentèr continet aliam finitam, compositum potest esse simpliciter infinitum; quòd non contingit in tali corpore, cuius pars infinitans non continet alia finita eminentèr. Insuper resp. tale corpus esse finitum in ratione corporis, quia differentia specifica corporis vt talis est profunditas, & hæc finita est. In genere autem quantitatis, benè potest dici quantitas infinita, licet finita cum addito (siue potius, non infinita ex hoc capite) nempè versus profunditatem. Sic actus Christi est simpliciter infinitus, sed versus honestatem vt talem, finitus est cum addito.

548 Obijcies 2. Actus Christi est meriti simpliciter infiniti: ergo est tam bonus, tam valorosus, tamque placens Deo, sicut actus intrinseci diuinæ voluntatis. Negaui sæpè fore tam bonum, licet sit eiusdem ordinis simpliciter infiniti, quia in actibus diuinis modus habendi bonitatem, est multò melior, cum sit per identitatem. Doctores alij, multum variant circa conseq. concesso antec. Quidam enim concedunt æqualem valorem, quia dignitas Dei tota refunditur in quodlibet opus Christi. Alij negant esse tam bonum, & tam placens Deo. Concedunt tamen esse tam valorosum, quia hæc denominatio non petit tantam bonitatem in opere, sed solum quod operis illius æstimabilitas, sit tanta, quod mereatur omne præmium, eo quod claudat dignitatem personæ. Vndè concedunt operibus Christi, æqualitatē, cum actibus internis Dei, non absolutam, sed respectiuam ad præmia.

549 Alij tandem docent esse infinitè valorosos, licet non sint æquè boni, quia ad valoris infinitatem sufficit, quod in valore à nullo alio merito excedantur. Licet enim actibus internis Dei inferiores sint, cum tamen isti non sint meritorij, à nullo in valore morali exceduntur. Contrà: actus Dei interni, præmiatiui sunt nostrorum meritorum: ergo sunt morales. Item vt sunt actus infiniti, asseruntur à multis Theologis, habere rationem præmij condigni, respectu Christi, qui non solum fuit causa moralis condigna prædestinationis Sanctorum, quo ad dona externa, sed quoad decreta interna Dei: ex quo capite etiam habent valorem moralem præmij: ergo actus Christi, vel sunt æqualis valoris cum actibus Dei & summi, sicut illi: vel non erunt simpliciter infiniti. Quare sto primæ nostræ responsioni.

ARTICVLVS IV.

AN SATISFACTIO CHRISTI HABVERIT condignitatem ex se?

550 ID est an independentèr ab acceptatione Dei: Duplex est condignitas. In actu 1. & in actu 2. illa est æqualitas cum præmio. Ista addit ius, & inductionem obligationis ad præmium. Respondet negatiuè Scotus, & alij. Primò, quia Christus sæpè rogauit Patrem, vt remitteret offensas: ergo satisfactio non erat condigna, quia non est cur petatur precibus, quòd condignè emptum est. Nego conseq. quia quando preces sunt pars solutionis, vt verè erant in Christo, non ponuntur frustra. Item, quia preces non ponebantur ex indigentia, nam sufficiebant alia merita (licet ipsæ essent merita) sed vt homines discerent orare pro suis peccatis, & quia Pater ordinauerat redemptionem, non solum dependentèr à morte crucis, sed etiam ab oratione.

551 Secundò, quia peccatum meretur pœnam æternam maiorem omnibus cruciatibus Christi: ergo isti non habent condignitatem pro illo. Nego consequentiam, quia hæc non sumitur à magnitudine doloris, sed à dignitate patientis. Tertiò, si humanitas Christi per impossibile mortalitèr peccaret, non satisfaceret condignè pro se. ergo nec pro alijs, etiam si habeat eandem dignitatem. Nego suppositum antecedentis, quia esset contradictio summè amati, quia Filius Dei; & odio habiti, quia peccator. Quidam negant antecedens, quia in Christo non sumitur valor à Sanctitate, sicut in nobis non habentibus aliam dignitatem, sed à filiatione. Dato antecedenti, nego consequentiam, quia modò est persona omninò, & simplicitèr grata, secùs tunc. Bonitas enim debet esse ex integra causa, quę non daretur tunc ob deffectum conditionis, idest carentiæ peccati.

552 Obijcies 4. Offensa ex se est magis exosa Deo, quàm meritum Christi sit gratum: ergo ex se non habet condignitatem. Antec. prob. Tùm, quia offensus est Deus vt Deus, & in proprijs: satisfaciens Deus vt homo, siuè in alienis: ergo maiorem moralitatem refundit Deus in offensam, quàm in satisfactionem: tùm, quia multò ingratior est Regi & potius Deo, cōtemptus & in verecundia intendendi destruere Deum, quæ est in offensa, quam sit grata humilitas satisfactionis: ergo. Nego antecedens, vt constat ex dictis. Ad vtramque probat, Resp. potest ex doctrina Gonet, personam refundere maiorem moralitatem in satisfactionem, quàm in offensam, quia Deus est offensus per contemptum, & destructionem affectiuam, quia in re lædat Deum ipsum in alieno. Satisfaciens autem est, per oblationem & summissionem phy-

pl..ficant, & exercitam personæ satisfacientis ad Deum. Ideò addit maiorem moralitatem.

552 Sed contrà, quia in sentent. Thomist. & communiori opus externum supra affectum internum nullam addit bonitatem, vel malitiam: ergo parum interest, quod destructio Dei sit affectiua, & sumissio sit exercita. Ideò resp. 1. offensam ex se non esse affectum destruendi Deum regulariter, sed rationem vltimi finis in actu 2. idest, ordinationem amicabilem. Resp. 2. maiorem dignificationem sumi à maiori intimitate, & à materia magis capaci in satisfactione, fundante maius ius ad iudicium prudentum. 3. Respondendo ad replicam contra Gonet, ab actione externa exercita non sumi plus honestatis, benè verò plus alteriùs moralitatis, & alicuius valoris, vt constat ex præmio aureolæ in Martyre.

553 Obijcies tandem: si per impossibile Verbum offenderet Patrem, satisfactio Christi æquaret istam offensam, de æquali ad æqualem: ergo non offensam maiorem, qualis est, vilissimæ creaturæ ad Deum. Resp. 1. fortè de æquali ad æqualem non fore simpliciter infinitam apud prudentes, & sic non solum æquaret, sed excederet. Resp. 2. æquare vtramque & excedere infinitè: quia vtraque esset intensiuè æqualis, & solum extensiuè vna esset maior alia.

554 Dico 1. habuit condignitatē ex se in actu 1. Ita cōmunis sententia cōtra Scotistas. Prob. Tùm, quia cōdignitas est valor; iste autem erat talis, quòd superabat omnē offensam, nō enim persona magis efficax est ad moralizādū offensam, quā satisfactionē, imò minus, & propterea redēptio apud Deū fuit copiosa, & superabundans. Vndè ex Paulo ad Rom. 5. maius est pro nobis donū (satisfactionis Christi) delicto Adami: ergo & maior ex se efficacia ad redimendum, quàm in delicto Adami ad maculandum. Tùm, quia Crux fuit instar stateræ, in qua ponderatis meritis Christi & offensis, illa reperta sunt maioris ponderis, & sic Iob in persona Christi dicebat. Vtinam appenderentur peccata mea (idest fideiussoris) & calamitas quam patior (idest mors, & satisfactio mea) in statera. Quasi arena maris hæc grauior appareret. Idest maioris ponderis. Tùm, quia alias maioris efficaciæ fuisset ex se delictum Adami, quàm satisfactio Christi. Tùm quia, si condignitas pendebat ab acceptatione, superflua fuit Incarnatio, cum etiam potuisset acceptari meritum puræ creaturæ.

Tùm, quia aliàs Christus per opera sua non satisfecisset, quia per illa non fecisset satis, sed acceptatio Dei suppleret ad satis. Sicut enim volūtas Regia dum acceptat obsequium non dignum, potius ostendit Regis liberalitatem, quam faciat condignitatem, sic acceptatio Dei. Tum denique, quia sequeretur, valorem operum Christi de facto non fuisse condignitatis infinitæ contra dicta superiùs. Prob. quia non ex se apud vos; atqui nec ex acceptatione Dei; non enim sunt acceptata infinitè. De facto enim solum fuit acceptatio ad remissionem offensæ, & ad donationem gratiæ, & gloriæ, quæ omnia apud vos finita sunt.

555 De condignitate in actu 2. plures negant, & plures affirmant. Dico 2. ad condignitatem in actu 2. strictam & propriam, necessarium fuit aliquod pactum, & ordinatio Dei. Prob. hæc condignitas stat in iure obligandi Deum ad præmium; atqui ad hoc requiritur pactum: ergo. Minor prob. nam obligare Deum strictè, nullum obsequium potest absque pacto. Patet, nam opera libera D. Petri obligabant in via Deum condignè ad gratiam & gloriam, secùs in Patria, quæ diuersitas sumitur à pacto. Item opera iusti in via possent condignè mereri augmentum gratiæ pro alijs, & non merentur, nisi pro ipso. Insuper iustus pro seipso posset de condigno mereri loco augmenti gratiæ sanctificantis, gratias auxiliantes efficaces. Nec tamen meretur, & hoc sumitur, quia non datur pactum de hoc, sed de opposito.

556 Confirmatur in meritis iusti, ideò requiritur pactum, quia ex se sunt indifferentia ad hoc, vel illud præmium; atqui etiam opera Christi, vt essent satisfactio pro homine, vel pro Angelo: ergo requiritur pactum determinans. Nec dicas 1. opera Christi esse condigna omni præmio possibili: ergo non egent pacto. Distinguo antecedens: condignitate in actu 1. concedo antecedens; in actu 2. nego antecedens, & consequentiam.

557 Nec 2. Deus absque pactò tenetur præmiare opera iustorum, saltim ex Prouidentia gubernatrice. Nego si desit pactum; ad summum enim teneretur ex quadam decentia, quoad nos; opera enim iusti sunt Deo debita ex alijs titulis, nisi Deus cedat, & sic facientibus Apostolis bona opera, Christus dixit, vt dicerent: *Serui inutiles sumus, quod debuimus facere fecimus*. Tandem, quia potuit Deus non acceptare, vt dictum est.

ARTICVLVS V.

SVFFICIT PACTVM FIDEIVSSIONIS.

558 Dico 3. Hæc ordinatio est voluntas Dei constituens Christum caput, & fideiussorem hominum, & non requiritur alia. Prima pars prob. quia Christus potuit esse homo quin esset fideiussor, & caput. (Sicut si tres personæ fierent tres homines, essent homines, & non essent tria capita, nam esset monstrum:) ergo vt esset fideiussor requiritur specialis voluntas. Modo sic: non poterat satisfacere, nisi esset fideiussor: ergo nec sine pacto obligare Deum. Minor probatur, quia si persona nullo pacto coniuncta moraliter cum debitore, offerat creditori satisfactionem, vel pecuniam illi debitam, creditor non teneretur acceptare, sed posset ille dicere: *Nolo tuam satisfactionem, nā de debito, quid ad te?* Sicut autem Adam debuit constitui caput hominum (aliter enim offensa non transfunderetur in posteros) sic Christus, vt satisfactio obligaret Deum pro subditis.

2. Pars prob. ex differentia satisfactionis & meriti, nā meritū potest non acceptari, secùs satisfactio plena à persona debente, vel a fideiussore exhibita, nam si Petrus debeat Paulo centum, & illa soluat, iniustè Paulus non acceptaret. Ratio est, quia meritum ordinatur ad obligandum præmiantem, qui obligari nequit, nisi ipse velit. Satisfactio verò præcipue ordinatur ad eximendum debitorem ab obligatione debiti, reddendo æquale; eo autem ipso, quòd ponatur compensatio æqualis, ius habet debitor, vt eximatur à debito; cum autem satisfactio Christi fideiussoris, plenissima sit pro Dei offensis, vt offensæ sunt, eo ipso tollit debitum; pro ipsis verò vt peccata sunt contra naturam rationalem non debetur Deo satisfactio, quia non inferunt damnum Deo, sed nobis, & nemo sibi satisfactionem debet; pro offensis autem vnius hominis contra alium, non decebat dignitatem Christi satisfacere homini offenso.

559 Obijcies contra primam partem: si Christus non esset fideiussor, & Deus remitteret nobis offensam intuitu meritorum eius, non remitteret gratis: ergo pro satisfactione. Antecedens patet, nam remittere gratis, & propter meritā contrariantur. Ad hoc argument. respondemus quæst. seq. n. 583.

560 Obijcies 2. Malitia peccati originalis ex seipsa fuit sufficiens maculare omnes: ergo & satisfactio Christi ex seipsa redimere omnes. Antec. prob. quia non maculauit ex aliqua efficacia sumpta à constitutione Adami in hominum caput, quia hęc constitutio erat à Deo solo. Distinguo antec. ex seipsa, tanquam ex ratione formali, præsupposita tamen constitutione in hominum caput vt conditione, concedo antec. Non præsupposita, nego antecedens; fuit enim conditio, sine qua non. Idem de constitutione Christi in hominum caput.

561 Obijcies 3. Ergo per 1. Christi actum, & ante mortem redempti sumus, quia non fuit in manu Dei ordinare, quòd redemptio Christi consummaretur per mortem, si debitum erat satisfactum per opera Natiuitatis. Nego conseq. quia Christus cessit iuri suo, & liberè

elegit consummare redemptionem per mortem, vt infra dicemus. Vndè licet actus 1. Christi esset æquè valorosus, ac mors, quia tamen per istam erat decreta redemptio, & fideiussoris satisfactio, ideò non est facta per 1. actum, & ita voluit Christus.

562 Objicies 4. Ergo Pater iniuriam intulit satisfactioni Christi, non remittendo omnibus omnia peccata. Prob. quia si pro omnibus soluit, itavt teneretur Pater acceptare, non potest omnibus, non remittere offensas. Confirmatur, quia aliud est debitum, aliud pœna debiti. Debitum est ipsa offensa; pœna debiti est carentia redemptionis, auxiliorum, & omnium bonorum, quibus iustè homo priuatur propter offensam; atqui Pater non remisit omnes offensas, licet dederit auxilia: ergo nec totum debitum, sed pœnam partialem debiti, & ita fecit iniuriam. Difficilè argumentum.

Resp. tamen negando antec. quia Christus satisfecit pro omnibus offensis, non quidem quoad efficaciam, sed solum quoad sufficientiam. Etenim reddit æquale pro omnibus; volendo vt Pater omnibus præpararet media sufficientia ad salutem; aliquibus autem à Christo designatis efficatia. Vndè facta comparatione inter Christum, & Patrem, Patri satisfactum fuit ad æqualitatem, & ius Patris remanendi offensus, fuit extinctum sufficienter. Sed Christus ob altissimos fines contentus fuit deletione quoad sufficientiam, & cessit deletioni quoad efficaciam, vel relinquendo hæc in Patris voluntate.

Hæc ampliùs confirmantur ex materia de Prædest. vbi communior sententia docet, Christum fuisse causam efficacem prædestinationis his præ alijs, quia efficacitèr pro his rogauit, & non pro alijs. Vndè in hoc negotio factum est, quòd ipse voluit. Quod si Ioannis 6. dixit: Christus, *se non venisse facere voluntatem suam, sed voluntatem Patris.* Resp. non fecisse voluntatem suam, quæ erat portionis inferioris; benè verò portionis superioris, volentis tamen quòd sciebat, gratum fore Patri. Hoc autem non tollit, hæc facta esse iuxta Christi voluntatem, vel cedentem, vel volentem.

563 Infero, satisfactionem Christi non fuisse solùm ablatiuam pœnæ debiti, nempè carentiæ auxiliorum (quatenùs merebat auxilia, vt homines egrederentur à peccato) sed immediatè compensatiuam ipsius offensæ, quatenùs pro offensa ipsa obtulit æquale pro omnibus offensis, itavt facta comparatione inter Christum & Patrem, Patri iam sit plenè satisfactum, & si Christus voluisset vt offensa omnis extincta sit, non tamen efficacitèr, & comparatiuè ad homines, quia ita pactum erat. In hac compensatione offensæ, stat satisfactio Christi principaliùs, quam in merito auxiliorum; quidquid alij velint, videatur Bernal disp. 10. sect. 1.

Ex quibus sequitur, nos adhuc teneri ad satisfactionem ponendam per nosmetipsos, cooperando gratiæ à Christo nobis promeritæ, quia ita pactum fuit inter Christum & Patrem, vt nempè satisfactio Christi esset sicut causa vniuersalis, quæ non sortitur reipsa effectum, nisi cooperante cum illa causa particulari.

ARTICVLVS VI.

DE PRINCIPIO QVOD SATISFACTIONIS.

564 Videri potest Bernal disp. 7. sect. 2. circa hanc difficultatem: qui cum alijs contra Suarez, & alios afferentes: principium quod fuisse suppositum Verbi, docet, fuisse humanitatem, quæ satisfecit proximè. Suppositum autem non nisi remotè, & per communicationem Idiomatum. Existimo tamen hanc sententiam fundari in æquiuocatione, de eo quod Christus vt homo sonet humanitatem. De quo vide num. 536. Noto, nos posse loqui, vel de eliciente satisfactionem physicè, idest influente in actum satisfactionis, vel de satisfaciente moralitèr.

565 Assero, principium satisfactionis vt quod moralè, & absolute loquendo (quia satisfacere iam imbibit moralitatem) esse Christum siue complexum ex Verbo, & humanitate. Prob. quia quod satisfecit, est quod fecit & obtulit actus infiniti valoris, siue satisfactionem æqualem; sed hoc non est sola humanitas, nec solum Verbum: ergo complexum ex vtroque. Minor prob. quia humanitas solùm dabat actionibus esse physicum & honestum in genere causæ efficientis & materialis, & vt sic non erant infiniti valoris. Solum autem Verbum illas dignificabat infinitè, quasi in genere dignificatiui, & causæ formalis; satisfacere autem præter genus causæ formalis, importat efficientis: ergo satisfacere moralitèr sumptum, nec est à sola humanitate, nec solo Verbo, sed simùl ab vtroque sumitur.

Confirmatur, quia actiones Christi, ideò sunt infiniti valoris, quia persona est infinitè sancta, quod non habet humanitas secundum se, & ideò liberæ, vitales, immanentes & satisfactoriæ, quia ab humanitate, non quia à Verbo: ergo complexum ex vtroque est quod satisfecit. Verbum ergo licet remotè se haberet ad efficiendum; proximè tamen se habet ad dignificandas vt forma; atqui illæ actiones erant satisfactio, quatenùs liberè elicitæ, & simùl infinitè dignificatæ: ergo erant satisfactio, prout à complexo satisfaciente.

Confirmatur à paritate. In diuinis enim Pater est quod generat, vt coalescit ex Deitate, & Paternitate, vna vt virtute eliciendi, alia vt forma se communicante. Et ratio est, quia generare importat influxum in filium, & naturam communicatam: ergo similitèr de satisfactione, siquidem satisfactio importat & libertatem, & dignificationem.

566 Objicit Bernal Script. & PP. nam 1. Corinth. 1. dicitur de Christo: *Factus est nobis à Deo Sapientia, Iustitia, & Sanctificatio, & Redemptio.* Quod Athanasius de creata Christi natura exposuit. Elias Cretensis, ait: *Christum, vt hominem vicisse mundum.* Item S. Thomas quæst. 26. art. 3. *Christum fuisse Mediatorem, vt hominem, non vt Deum.* Et quæst. 38. art. 5. *Vt hominem fuisse Redemptorem;* reduplicatio autem cadit supra formam. Resp. pondebit quis, loqui de principio physico effectiuo satisfactionis, & non excludunt Verbum à morali principio. Sed melius resp. loqui de Christo vt homine, & vt persona, non verò de humanitate, sed de complexo.

567 Replicabis: Diu. Thomam citatum docere, munus Redemptoris remotè ad Diuinitatem pertinere. Resp. 1. sed non ad personalitatem constituentem suppositum. Resp. 2. ad argumentum, etiam si Christus vt homo sit satisfactionis principium, ly *vt homo*, non reduplicat supra solam humanitatem, quæ solum est compars physica, sed supra concretum humanitatis, & personalitatis. Particula enim *vt*, est præcisiua à Deitate communi tribus personis tantum; reduplicatio autem, quando dicitur cadere supra formam, non semper intelligitur de comparte physica formali, sed sæpè de metaphysica. Sic Petrus vt homo est rationalis; vt rationale autem, non est ipsa anima, sed aggregatum ex corpore, & anima, prout elicitiuum discursus dependentèr ab organis carneis.

568 Objicies 2. satisfactio est satisfactoria actio: ergo à sola humanitate, à qua fluit actio, & non à Verbo influente. Distingno conseq. in esse quasi physico, concedo; in satisfactorio, nego. Hoc enim pacto & dicit fluxum ab humanitate, vt principio physico *quo* (& sic intelligendi sunt PP. si aliquando de humanitate in abstracto dicant fuisse principium satisfactionis) & à Verbo vt principio *quo* dignificatiuo, dante actioni illi, quòd sit satisfactio. Principium autem *quod* est Christus, seu Verbum vt subsistens in humanitate.

569 E contrario alij Authores tenent. Verbum vt humanitatem complens esse principium satisfactionis vtroque modò. 1. quia 2. Corinth. 5. *Deus erat in Christo Mundum reconcilians sibi.* ergo reconciliatio erat actio ipsius Verbi. Respondet Bernal, quòd Déus reconcilia-

bat

bat in Christo, quia paciscebatur cum ipso, & auxilia dabat ad satisfactionem reconciliatiuam. Ego distinguo consequens: erat actio Verbi, vt moralitèr significata, concedo; nam sic est reconciliatiua; physicè, nego; sic enim erat ab humanitate; à Deo autem vt Deo, siuè à Deitate secundum esse absolutum solum remotè, & per communicationem Idiomatum erat.

570 2. Probant ex Arist. *actiones sunt suppositorum.* Ex quo principio Ioannes Theologus in Concilio Florentino approbare probauit, Deitatem non generare, sed suppositum Patris. Resp. Aristotelem non dixisse esse suppositorum, sed singularium, vt ait citatus Bernal. Florentinum autem approbauit conclusionem de supposito Patris, sed non rationem, qua fuit probata. Sic in 7. synodo fuit definitum, *Angelos pingi posse, quia corporei sunt,* vbi quod pingi possint fuit definitum; quod corporei sint, non fuit: nam est falsum, licet ibi non fuerit reiectum. Resp. 2. & meliùs, actiones esse suppositorum, non physicè immediatè, sed moralitèr, quod facit pro nobis.

571 Infero: principium *quod* satisfactionis proximum, nec esse Verbum, nec humanitatem, sed consurgens ex vtroque æqualitèr & ex vtroque in recto, licet in diuerso genere, vt explicatum est.

In fine quæstionis nota pro dictis à nu. 495. (nempè puram creaturam non posse de condigno mereri peccatori gratiam sanctificantem, quia esset satisfacere condignè pro offensa.) Recentiores aliquos, & præcipuè Gonet respondere, negando; dicentes meritum condignum gratiæ solùm tunc esse satisfactionem condignam pro offensa, quando pro ista offert æquale, & non alitèr.

Sed contrà, quia eo ipso, quod offert æquale pro gratia in eo tunc, offert æquale pro offensa. Prob. æstimatio condigna rei, non sumitur ab eo solùm quod res est, sed etiam ab eo, quod hic & nùnc inducit. Patet. Tùm quia, licet vnio hypostatica finita sit in se, æstimatur infinitè pro eo quod inducit, & ideo purâ creaturâ nequit de condigno illam mereri. Tùm quia missio sagittæ prohibita, si sit ad passerem paruisit; si verò sit ad hominem, quem interficit, ita magnifit eius malitia propter mortem hominis, quàm inducit, vt pœna condigna sit mors, & suspensio interficientis: ergo gratia eiusque valor non æstimatur condignè, pro eo quod est, nisi æstimetur pro extinctione offensæ, quàm inducit. Erit igitur solùm condignum pretium pro ea in eo tunc, quòd fuerit condignum pro extinctione offensæ, & non aliud inferiùs.

Confirmatur: qui offert Creditori pretium condignum pro extinctione debiti, eo ipso offert æquale pro debito. Patet, quia nemo mercatorem obligauit condignè, & per modum iusti pretij ad dolendum debitum de libro, nisi offerat æquale debito; atqui qui offert pretium æquale gratiæ in eo tunc, secundum quod est, & secundum quod inducit, eo ipso obligat condignè ad extinctionem offensæ: ergo quia obtulit æquale pro offensa. Sed hoc nequit reperiri in purâ creaturâ: ergo nec meritum condignum pro gratia, respectu peccatoris.

QVÆSTIO XII.

AN SATISFACTIO CHRISTI FVERIT DE TOTO rigore Iustitiæ.

ARTICVLVS I.

ARGVMENTA PRO SENTENTIA NEGANTE.

572 COninc hanc quæstionem omisit existimans attinere ad Tractatum de Iustitia, & Iure, vbi conditiones rigorosæ Iustitiæ examinantur. Communitèr tamen DD. longam hîc instituunt disputationem, sed breuitèr me expediam ab illa. Pars negans probatur 1. quia 1. Iustitiæ conditio est, quòd sit ad alterum; satisfactio autem Christi, etiam erat ad Verbum, quod non est alterum à Christo. Sed resp. sufficere si sit ad alterum, non quidem in persona, sed in iure, sic Tutor, cui pupillus debet aliquam pecuniam, satisfacit sibi de Iustitia, eo quod sint diuersa iura. Est enim Creditor, vt talis persona est, & est debitor vt Tutor est, siue pro pupillo, sic Christus vt Deus, est Creditor, & vt fideiussor est satisfactor, & solutor.

573 2. Prob: quia satisfactor debet satisfacere Creditori, non de bonis Creditoris, sed de suis; atqui omnia bona Christi nempe auxilia, & operationes sunt bona Dei, quia est Dominus omnium: ergo Christus non potuit satisfacere pro illa. Resp. Christum satisfecisse de suis, quia auxilia, eorumque vsus, licet generalitèr essent Dei, proptèr dominium generale, tamen specialitèr non erant Dei, sed Christi habentis super illa dominium specialissimum libertatis: potest tamen Petrus, qui accepit gratis à Paulo datas pecunias, satisfacere & soluere debitum ipsi Paulo per illas, quas iam fecerat specialiter suas.

574 Etenim licet omnia, quę sint mancipij, eo ipso sint Domini, si tamen mancipium habeat aliquas actiones sibi liberas, & ob hoc specialitèr suas, potest circa illas paciscì cum Domino, & facere contractum de Iustitia. Si enim Ancilla liberè concipiat de Domino, & interveniat pactum in conceptione, de eo, quòd filius non sit mancipium, sed liber, de Iustitia erit liber, quia contractus factus fuit circa res, in quibus Ancilla habebat strictum dominium, & speciale libertatis. Hoc pactum non defuit inter Christum & Deum, quia Isaiæ 53. promisit ei dicens: *si posuerit pro peccato animam suam, videbit semen longævum.*

575 Dices: Christus nihil transtulit de suo dominio ad dominium Dei: ergo non satisfecit de Iustitia. Ant. patet, quia illud ante translationem iam erat sub dominio Dei. Resp. negando conseq. quia satisfactio per actiones, non fit transferendo aliquid, sed ponendo aliquid sub dominio Creditoris, vt patet in restitutione honoris, & in cultura vineæ. Sic enim iam Creditor accipit æquiualens, quòd antea non habebat.

576 Prob. 3. Christus nunquam ponit vt Dominus satisfactionem suam sub dominio Dei: ergo non satisfacit de Iustitia. Antec. prob. quia pro priori naturæ non existit satisfactio: ergo non est Dominus pro tunc; atqui pro posteriori non ponit vt Dominus: ergo. Minor prob. 1. quia pro posteriori iam est posita sub dominio Dei, eo ipso, quòd est facta. 2. quia pro posteriori cum iam sit facta, non est in manu Christi, quòd sit, vel non sit: ergo nec habet tunc dominium libertatis.

577 Resp. negando antec. Ad prob. resp. ponere vt Dominum, quia est Dominus pro priori, non quidem vt Dominus possessionis, sed vt Dominus iuris; habet enim ius ponendi pro posteriori, vel non ponendi. Auxilia enim erant pro illo priori sub dominio directo Dei, & simùl sub indirecto, & vtili Christi, qui vtendo illis poterat elicere fructus, & opera sua, ponendo illas sub dominio Dei pro posteriori. Insuper ad probationem minoris. Resp. Christum ponere satisfactionem, tamquam verè Dominum, non pro priori tantum, nec pro posteriori tantum, sed pro toto instanti reali includente vtrumque, nam sic verè ponit pro posteriori, quòd pro priori habebat in sua manu ponere, vel non ponere pro posteriori: ergo complet, & exercet dominium, & sic verè ponit vt Dominus.

578 Illa autem impotentia faciendi, quòd satisfactio non sit posita, non est antecedens, sed consequens, quæ sicut non tollit libertatem, ita nec speciale dominium Christi: quòd si pro posteriori satisfactio est posita, eo ipso sub dominio Dei est posita, quia Christus vitalitèr, & liberè posuit illam, & Deus illam ideò habet, quia Christus illam posuit. Ex quibus patet ad vtramque probationem.

579 Sed

579 Sed dices: Deus est Dominus specialis talis satisfactionis antequam fiat. Est enim causa specialissima moralis, cuiuscumque operationis bonę: ergo non Christus, sed ipse Deus est qui ponit illam vt Dominus specialis, & sic non est verum, quòd Christus ponat satisfactionem sub aliquo speciali dominio Dei, sub quo non erat. Resp. Deum esse causam moralem omnis operationis bonæ, imò & liberam, sed radicalitèr, suasiuè, & motiuè; cum enim semper sit in manu voluntatis creatæ facere, vel non facere; penes ipsam est ius, & dominium speciale formale immediatum ponendi: & ipsa, quæ est formalis, specialis Domina ponit, licet Deus sit disponens, vt ponat.

580 4. Prob. quia 3. conditio Iustitiæ est, vt satisfactio sit opus non debitum alio titulo. Debens enim centum ex contractu, non satisfaciet per centum debita ex furto. Satisfactio autem, & omnia opera Christi, erant debita Patri ex gratitudine, charitate, obedientia, &c. Respondet Suarez, non esse satisfactionem de Iustitia, si res debeatur alio titulo Iustitiæ, secùs si alijs titulis aliarum virtutum, vt debebat Christus. Sed contrà, quia habens duo beneficia debet ex Iustitia recitare officium, & per vnum satisfacit vtrique titulo. Similitèr debens nubere ex contractu oneroso; & etiam ex sponsalibus, per easdem nuptias satisfacit vtrique titulo Iustitiæ. Insuper è contrario, debens Calicem Ecclesiæ ex voto, & simùl ex emptione, non satisfacit per vnũ Calicem diuersis titulis Religionis, & Iustitiæ: ergo non pendet hæc conditio ab eo, quòd tituli sint eiusdem, vel diuersę virtutis.

581 Ideò alij respondent, quando opus est tanti valoris, vt æquet omnes titulos, vt in Christo, sufficere pro Iustitia & alijs. Sic contingit in recitatione pro vtroque beneficio. 3. alij ex Ripalda tom. 2. disp. 84. nu. 21. respondent, sufficere vnum opus, quando Creditor facit pactum, solumque petit illud titulo Iustitiæ tacitè vel expressè; cedens alios vt factum fuit cum Christo. Ripalda largè ibi.

582 Resp. tamen, vnum opus non sufficere pro diuersis titulis, quando tales sunt tituli, quod multiplicent debita, vt patet in exemplo Calicis; secùs quando non multiplicant debita, sed obligant ad idem nouo titulo, vt in recitatione, & nuptijs. Præcipuè si ex parte Creditoris addatur cessio aliorum titulorum, vel ex parte operis tantus valor, vt sufficiat pro omnibus. Nec dicas, obligationem, & debitum esse omninò idem; atqui multiplicatis titulis, multiplicantur obligationes: ergo & debita. Nego maiorem de debito passiuo, idest de materia, & re debita, vt patet in exemplis adductis.

583 5. Prob. quia altera conditio Iustitiæ est, quòd nequeat satisfactio non acceptari à Creditore; atqui satisfactio Christi potuit non admitti à Deo: ergo non est de Iustitia. Suarez, & alij negant maiorem, quia resarcitio reddens æquale quia æquale, & acceptatio eius ex motiuo ęqualitatis, non sunt ab alia virtute, nisi à Iustitia, cum sint de obiecto materiali, & formali Iustitiæ, & nõ fiunt gratis. Sic si quis furetur equum, & reddat pretium æquale ex motiuo compensandi damnum, seruato tamen sibi equo, & Creditor acceptet ex hoc motiuo, vterque exercet Iustitiam, quia est restitutio. Nec tamen Creditor tenebatur acceptare.

584 Posset ad hoc vltimum respondere quis, non sufficere ad Iustitiam perfectam operari ex motiuo Iustitię, si ex parte subiecti, vel aliàs, desint aliæ conditiones. Sic in Angelo non datur Castitas stricta, licet detur amor obiecti materialis & formalis ipsius, quia desunt alia.

585 Nec obest, quòd tunc non sit gratis: ergo ex Iustitia. Resp. enim, non fieri gratis quantum ad obiectum formale, cum fiat ex pretio, & condignitate in actu 1. fit tamen gratis quantum ad complementum, & conditiones, quia non erat obligatio acceptandi, & gratis acceptat. Vel dic in exemplo adducto à Suarez, dari Iustitiam, quia iam datur obligatio extinguendi debitum, eo quod acceptauit pretium; sufficit autem ad Iustitiam obligatio talis.

586 Sed quidquid sit de hac conditione, quàm quidam ponunt, & alij excludunt. Resp. ad argumentum negando minorem, quia cum Christus sit constitutus caput morale, & fideiussor hominum, non potuit à Deo non acceptari talis satisfactio. Ex his patet solutio ad argumentum suprà positum, num. 559. cuius solutionem hùc remisimus.

ARTICVLVS II.

NOSTRA SENTENTIA.

587 NOTA 1. ex Vrtado de Incarnatione disp. 12. sect. 7. subsect. 4. duo genera peccatorum. Quædam enim directè opponuntur famæ, & honori Dei, v.g. blasphemia, dicens v.g. Deum esse Crudelem. Hæc sunt stricta iniustitia, ita Ripalda citatus. Tùm, quia ita est inter homines, & datur obligatio restituendi. Tùm, quia Deus habet ius independens à nobis ad honorem suum, & facit contra illud. Tùm, quia Deus respectu hominum, habet proprietatis dominium verum, & ex hoc iure potest petere cultum; sicut Dominus à mancipio operas suas. Lædit autem tale ius, dum negat illum. Vndè in Scriptura cultus datus Idolis, vocatur adulterium, quia est contrà verum ius Mariti, & contrà eius Iustitiam.

588 Noto 2. Iniustitiam non requirere duo independentia dominia, sed sufficere vnum ex parte Domini, quòd habeat independentèr à mancipio: istud ergo si operetur contrà illud ius, facit iniustitiam essentialitèr sumptam, quia lædit strictum ius Domini. Dixi *essentialitèr sumptam*, quia, licet Domini ad seruum non detur Iustitia, adhuc erit iniustitia essentialitèr, licet non prædicamentalitèr, nempè denominatione sumpta ab Iustitia, contrà quam fit.

589 Vndè quodlibet peccatum iuxtà Ripaldam indirectè oppositum honori Dei, v.g. comestio carnis prohibitæ, poterit esse iniustitia stricta, si nempè Deus petat abstinentiam, non solum Legislatoris titulo, sed dominij. Sæpè autem videtur ita petere, vbi Apostolos exequentes, quòd eis mandatum est, docuit, vt dicerent: Lucæ 16. *Serui inutiles summus, quod debuimus facere fecimus.* Levit. 19. postulat plura opera dicendo: *Ego Dominus*, &c. *Ego Dominus*, &c. Sicut ergo sunt inobedientia stricta, licet generalis, ita erunt iniustitia stricta. Dixi si *petat titulo dominij*; nam si solum petat ex potestate gubernatiua, vt sæpè Rex, & vt sæpè Prælati Religiosi, respectu quorum in subditis, Iustitia non datur, nec dominium independens, non erunt iniustitia stricta.

590 Assero ergo 1. satisfactionem Christi fuisse de Iustitia. Ita Suarez, & plures alij. Prob. quia ad Corinth. 6. vocatur *Emptio*, & sæpè alibi *Redemptio*. Ad Roman. 3. & 5. appellatur *Iustitia*, quòd non potest intelligi de Iustitia generalitèr pro cumulo virtutum, sed specialitèr pro contractu Iustitiæ. Scriptura enim debet interpretari propriè.

591 Prob. 2. quia satisfactio Christi, licet esset generalitèr Dei, erat tamen specialitèr de dominio Christi, itavt supposito pacto, Deus adquirebat de nouo illam satisfactionem, quia Christus vt verus Dominus specialis, liberè illam ponebat sub dominio Dei. Sicut laborans in vinea Domini liberè ponit suas actiones; & culturam vineæ sub dominio Domini: ergo iam ex hoc capite satisfaciebat de bonis suis, ac per consequens de Iustitia stricta.

592 Assero 2. Christum offerentem satisfactionem, & Patrem acceptantem, exercuisse Iustitiam formalem, nempè ex motiuo, ita plurimi Doctores. Prob. quia Iusti-

stitia stricta nullam dicit imperfectionem in Deo, ac per consequens, neque in Christo. Neque ex parte obiecti materialis, neque ex parte obiecti formalis. Prob. quia Iustitia est constans, *& perpetua voluntas reddendi* vnicuique, quod suum est. Iustitia autem cõmutatiua specialiter, *est voluntas conseruandi vnicuique ius proprietatis, siuè ius strictum, quod quis habet circa rem disponendam*. Potest ergo Deus efficaciter velle vt homo seruet ipsi Deo ius strictum, & proprietatis & independens, quòd Deus habet in bonis suis: quę volitio est in Deo affectus Iustitiæ, cum sit propter honestatem relucentem in conseruatione talis iuris. Similitèr potest velle per sua præmia conseruare Christo ius, & dominium proprietatis, quod habet ad illa: & est Iustitia proptèr eandem rationem. Deum enim Creditorem valdè decet, accepto pretio, velle quod debitum maneat extinctum, vt seruetur ius fideiussoris soluentis. Similitèr Christum decebat soluere, vt seruetur Creditoris ius. Hoc autem, nullam imperfectionem affert, vt per se patet, nec in Deo, nec in Christo.

593 Dices: imperfectionem esse, quòd Deus remaneat obligatus iuri creaturæ, ita vt iniuriam faciat creaturæ, si ius suum non adimpleat. Sed contra, quia non est inconueniens, quod Deus maneat obligatus creaturæ ex alijs titulis, ita vt non possit oppositum facere; nempè ex promissione & fidelitate, & in multis ex illo suo decreto; cur ergo non poterit etiam obligari, sciens, & volens ex pacto, & contractu. 2. obligatio nascens ex voluntate scientis, & liberè volentis, nullam affert imperfectionem, contra eius dominium. Obtulit ergo Christus, & Pater acceptauit satisfactionem Christi. Ille ex motiuo resarciendi ad æqualitatem ius Patris læsum. Iste ex motiuo seruandi Christo ius, quòd vt fideiussor habebat.

594 Ex quo sequitur 1. quòd dum PP. dicunt, quòd Deus cum non debeat, præmiat, &c. locuntur de *non debere* antecedentèr ad pactum voluntarium suum; si enim postea soluit, vt ipsi concedunt, iam debet. 2. sequitur, non esse necessariam in Christo, ad hoc munus offerendi satisfactionem, virtutem quandam specialem, quam excogitauit Bernal disp. 9. & 10. vbi etiam alias sententias impugnat.

595 Obijcies 1. Christus est fideiussor hominis: ergo solum tenetur ad id quod homo; atqui iste non tenebatur de Iustitia: ergo nec Christus. Minor prob. 1. quia homo non læsit bona Dei. Iob. 33. *si peccaueris, quid ei nocebis?* Secundò, quia homo non habet vndè reddat Deo æquale. 3. quia si peccatum est iniustitia, fractio ieiunij habebit malitias intemperantiæ, & iniustitiæ. Resp. negando minorem. Ad 1. probat. resp. hominem non læsisse Deum in bonis intrinsecis, sed læsit in extrinsecis honoris, & famæ, & in alijs.

596 Ad 2. resp. hominem teneri reddere quantum potest: quod si ipse non potest, tenetur fideiussor. Iste enim, non est pro eo, quod debitor potest, sed pro eo, quod debitor debet; vndè fideiussor tenetur ad idem quod debitor ex parte rei debitæ; secùs ex parte aliorum. Ad 3. resp. concedendo ibi malitiam iniustitiæ, si ieiunium petatur à Deo titulo dominij: non tamen specialem, sed generalem, sicut, & malitia inobedientiæ.

597 Obijcies 2. Satisfactor non ponit aliquid sub dominio Dei, quod sit vtile Deo, nam Iob. 22. *quid prodest ei, si iustus fueris*; atqui satisfactio debet ponere aliquid vtile: ergo. In primis, ad maiorem resp. iam esse vtile ad honorem Dei, & gloriam extrinsecam. Data maiori, nego minorem, quia vtilitas aliena non est motiuum speciale Iustitiæ (licet sit virtutum aliarum) sed integritas iuris alieni, non curando de vtilitate, vel inutilitate. Resp. insuper, in contractu hominum attendi ad vtilitatem ob indigentiam nostram; secùs in contractu Dei.

598 3. Ex Aristot. *inter Dominum, & seruum non datur Iustitia*, & filius Ancillę liberè concipientis etiam est seruus Domini, eo quod omnia serui sint Domini: ergo nec inter Deum, & homines. Resp. hæc esse vera, circa operationes debitas de Iustitia Domino; secus circa non debitas, circa quas si interveniat pactum, potest fieri contractus Iustitiæ inter seruum, & Dominum; quia ad illas operationes, quæ sunt vltra laborem taxatum, seruus habet strictum ius, præcipuè si intervéniat pactum. Insuper resp. Aristot. loqui de Iustitia ciuili, & politica, pertinente ad Tribunalia; secùs de virtute Iustitiæ naturalis.

ARTICVLVS III.

RELIQVA ARGVMENTA.

599 Obijcies 4. ex Bernal: Iustitia debet esse de æquali; atqui Christus non potuit offerre æquale, sed superabundans. ergo non satisfecit dè Iustitia. Resp. 1. satisfactionem de Iustitia intendere æqualitatem, quin neget excessum; intendit enim resarcire læsionem alieni iuris, licet ex hoc sequatur excessus, quem liberalitèr, vel ex alijs motiuis donat: sicut debens centum, & donans Adamantem valentem mille. Nec dicas, valorem Adamantis esse partibilem, saltèm moralitèr; secùs valorem satisfactionis, quia nulla est formalitas in illa, quæ sit metaphysicè æqualis, sed super excedens. Resp. tamen, esse partibilem æquivalentèr, & quoad munera æquandi debitum, & merendi per excessum alia præmia.

600 Obijcies 5. vbi intervenit Iustitia, debet dari aliqua læsio, siue repassio inter contrahentes; atqui hæc non cadit in Deum. ergo nec Iustitia. Resp. 1. maiorem esse veram inter creaturas solùm, quia contrahendo, se expoliant dominio omni suo. 2. Resp. data maiori, distinguo minorem: non cadit in Deum quantum ad bona intrinseca, concedo; quantum ad extrinseca, nego. Expoliatur enim iure quod habebat manendi offensus, & odio habendi hominem.

601 Obijcies 6. si Christus non redimeret hominem, mortalitèr peccaret, saltèm contra Charitatem proximi: ergo non erat Dominus redimendi, vel non redimendi. Prob. conseq. quia dominium stat in facultate disponendi de re, quomodò placuerit. Resp. negando conseq. & probat. Etenim non omnis vsus rei suæ, est Domino rei permissus, & licitus. Prodigalitas enim de bonis proprijs, illicita est Domino. Sufficit ergo ad dominium strictum, quod disponendo de re sua, nulli faciat iniuriam, idest, nullius ius lædat strictum. Peccaret ergo Christus contra alias virtutes non redimendo; secùs contra Iustitiam. (Hoc intellige, si contractus non esset iam factus; nam si esset factus, etiam peccaret contra Iustitiam; secùs posita promissione ex parte Dei, non autem ex parte Christi.) Sic maritus habens votum castitatis, peccat habendo copulam cum vxore, petendo illam, sed non contra Iustitiam; imò vtitur iure suo.

602 Nec dicas, iuxtà hanc dominij explicationem, sequitur, quod fideiussor, vel debitor nihil habens vndè solvat, nisi tradendo vineam, non solvere de Iustitia, dum illam tradit. Prob. quia non est verus Dominus talis vineæ, cum non possit disponere de illa alitèr, quam disponit, nisi faciendo iniuriam Creditori. Resp. tamen, esse verum dominum. Poterat autem ante contractum disponere aliter de vinea, potentia antecedenti; licet non possit potentia consequenti, & dum obligauit vineam. Exercitium autem tradendi vineam in solutionem, est actus 2. probans, & supponens dominium in actu 1. sicut amor liber probat libertatem in actu 1.

603 Obijcies 7. si Christus non promisisset satisfacere, eius satisfactio, non esset de Iustitia: ergo nec posita promissione, quia eodem pacto se habet satisfactio, ante & post illam. Antec. prob. quia vt docet Diu. Thom. 2. contra Gentes cap. 28. & 22. quæst. 8. art. 1. satisfactio Iustitiæ requirit in satisfaciente obligationem: ergo in Christo promissionem per quam obligaretur.

Plures negant antec. quia persona coniuncta absque vlla alia obligatione, potest exercere Iustitiam, intendendo æqualitatem, vt motiuum. Sicut aliæ virtutes sunt tales absque vlla obligatione ex solo motiuo. Ratio à priori est, quia specificatio sumitur ab obiecto formali. Diu. Thom. autem solum voluit, satisfactionem sumptam secundùm vim obligandi, & vt communitèr fit, solum fieri ab obligato; secùs attenta natura Iustitiæ, & de possibili.

604 2. Resp. negando conseq. & probat. quia in aliquibus virtutibus specificatio non solum sumitur ab obiecto, sed à subiecto; ablata enim promissione, Christus non esset fideiussor, nec debitum pertineret ad ipsum, sicut requirit satisfactio Iustitiæ, sumpta secundum omnes conditiones, & vt habeat vim obligandi; quæ vis sumitur à subiecto. Hoc modò temperantia se habet, nam non solum respicit moderatam comestionem secundum se, sed illam prout in proprio subiecto, quod moderetur illam in seipso. Vndè, licet seruus posset per suas actiones intendere exercere Iustitiam cum Domino, seruando ius ipsius, licet esset perfecta Iustitia ex obiecto, sed non adæquata, nisi adsint aliæ conditiones simplicitèr requisitæ ex parte subiecti, nempè dominium. Vide solutionem 5. argum. art. 1.

605 Alij tandem dicent, ablata promissione, & obligatione, posse dari Iustitiam, sed non illam, quæ sit satisfactio, & meritum Iustitiæ. Ista enim cum adferant ius obligandi, necessario supponunt pactum, saltim fideiussoris.

606 Obijcies tandem: nequit dari duplex dominium proprietaris in solidum; sed si Christus esset Dominus suæ actionis, essent duo Domini, nempè Christus, & Deus: ergo non est Dominus. Maior est communis inter Iurisconsultos, licet eam impugnet Hurtado hìc latè, & doctè. Dicitur, quia si Angelus Michaël habeat Equum in instanti, A, potest in illo donare Gabrieli Equum, & ipse in eodem instanti pro posteriori acceptare. Tunc autem Michaël est Dominus, siquidem potest dare, & Gabriel etiam, quia acceptat. Ad Iurisconsultos respondet, loqui de dominio hominum, inter quos nequit dari in eodem instanti donatio, & acceptatio, sicut inter Angelos, & Christum & Deum.

607 Probari tamen potest illa maior sic, quia si vterque esset Dominus in solidum, posset vterque disponere de equo, & contingeret duplex vsus illius oppositus, quia alter vellet conseruare illum, & alter occidere; impossibile autem est vtrumque simùl. Propter hoc melius est distinguere maiorem. Duplex dominium proprietatis in solidum, non est dabile eodem omnino modò, & cum eadem expeditione ad omnes vsus talis dominij, concedo; alitèr, nego: quia si vnus se habet, vt dans, & cedens ius, & alter vt acceptans, & accipiens pro eodem instanti, vterque est Dominus, licet ex aliquo capite extrinseco, impediatur vni, siue accipienti, vsus competens danti. Distinguo autem minorem: essent duo domini cum æquali expeditione ad vsum, nego; cum diuersa, concedo. Sic Christus accepit à Patre auxilia, quibus vteretur, & Christus poterat, auxilijs acceptis, vti, vel resistere. Pater autem, illis semèl datis, non poterat retrocedere: vterq; ergo est Dominus, sed non cum eadem vtendi expeditione.

608 Infero: respectu Dei, puros homines etiam posse mereri de Iustitia, faciendo actiones, non debitas ex Iustitia. Imò in opere debito, potest esse meritum de Iustitia, quoad intensionem, vel durationem operis, excedentes gradum debitum. Ita Ripalda tom. 2. in quo latè agit de Iustitia. Tunc ergo gradus debitus de Iustitia, præmiabitur à Deo, ex sola fidelitate, vel Prouidentiâ speciali, quia est opus debitum, siuè *Tarea*, super quod non datur contractus de Iustitia. Gradus autem non debitus, supposito pacto, præmiabitur de Iustitia, sicque semper verificatur corona Iustitiæ in quolibet opere. Voco gradum debitum, illum, qui à Deo petitur titulo dominij; si autem petatur titulo Legislatoris solo, etiam est capax contractus Iustitiæ.

DISTINCTIO IV.

DE CAVSIS INCARNATIONIS.

CAusæ Incarnationis sunt finalis, efficiens, materialis & formalis. De his agendum & primo de finali.

QVÆSTIO XIII.

DE MOTIVO INCARNATIONIS.

609 SErmo est de speciali. Quare, nempè Deus incarnatus sit. Datur in Incarnatione substantia vnionis ad humanitatem, & datur circumstantia, nempe quod talis humanitas venerit passibilis. Duplex est celebris sententia. Prima dicit, motiuum fuisse vnionem, & excellentiam Mysterij. Præviso autem postea peccato, fuisse motiuum noui decreti decernêris passibilitatem, redemptionem à tali peccato. Ita Scotus, Suarez, & alij plurimi.

610 Secunda sententia dicit, Incarnationem, adhuc substantialitèr, decretam 1. fuisse propter redemptionem à peccato. Ita D. Thomas, & alij innumeri. Constat enim ex Script. Christum incarnatum propter nos homines, & propter redemptionem. Diuiduntur autem ij Authores in duas classes. Etenim D. Thomas, & alij docent, Deum in suis decretis, 1. decreuisse genus humanum, & postea vidisse Adamum peccantem, & post præuisum absolutè tale peccatum, decreuisse Incarnationem in remedium ipsius. Sed Moderni valdè ingeniosi docent, inter omnia decreta absoluta Dei, fuisse primum de Christo Redemptore, propter excellentiam redimendi à peccato: non quidem à peccato, quod iam prævidebat absolutè futurum, sed à peccato, quod permittebat in Adamo & posteris, quorum existentiam propter Christum vt finem, decernebat. Ita apud Bernal ingeniosi Recentiores disp. 18. sect. 1. Ita etiam Bonespei disp. 2. de Incarnat. præcipuè resolut. 4. & 5.

ARTICVLVS I.

SVBSTANTIA INCARNATIONIS FVIT 1. propter Redemptionem.

611 PRobatur ratione D. Thomæ: ea, quæ pendent ex libera Dei voluntate, quale est motiuum incarnandi, non possunt sciri à nobis, nisi ipse declarauerit per Scripturam, per Ecclesiam, vel per aliud medium; atqui istę motiuum redemptionis sæpe repetunt: ergo ista fuit motiuum. Minor solet probari ex hymno antiquo Ecclesiæ ad Virginem: *peccatores non abcrres, sine quibus nunquam fores, tanto digna filio.* Item ex benedictione Cerei Paschalis: *O fœlix culpa, quæ talem, ac tantum meruit Redemptorem! O verè necessarium Adæ peccatum, quod Christi morte deletum est!* Respondetur, has probationes minoris, solum esse de circunstantijs, Mortalitate, passibilitate, & morte.

612 Ideò alitèr probatur minor: missio, adventus, & Incarnatio, sonant substantiam ipsam, cum sub hac ratione præscindant à passibilitate; atqui istæ fuerunt propter redemptionem: ergo & substantia. Minor probatur ex Ioannis 3. misit Deus filium suum, vt saluetur mundus per ipsum. Lucæ 5. venit filius hominis saluum facere, quod perierat. 1. Timothæi. 1. venit Iesus peccatores saluos facere. Et ad Galatas 4. factum ex muliere, factum sub lege, vt eos, &c. redimeret. Nota *misit, venit, factum*, & non dixit *passum*.

613 Confirmatur ex Ecclesia in Symbolo: *propter*

nos

nos homines, & *propter nostram salutem descendit de Cælis, incarnatus est, & homo factus est.* Vbi clarè sermo est de substantia, vt contraposita circumstantiæ passibilitatis, de qua novum addit articulum, nempè, *crucifixus etiam pro nobis*, vbi distinguendo inter Incarnationem, & passionem, de vtraque seorsim dicit fuisse pro nobis. Vndè vnus articulus, non est explicatio alterius, sed potius copulatio diversorum, per ly *etiam*.

614 2. Probatur minor ex PP. apud Bernal expressè loquentibus de Incarnatione ipsa, itavt sæpè negent, Verbum incarnandum, si homo non peccaret. Ita August. serm. 9. de verbis Apostoli dixit, nullam fuisse causam Christo veniendi, nisi peccatores salvos facere. Leo serm. 3. in Pentecost. quod nisi homo peccaret, Creator non fieret Creatura. Athan. serm. 3. contra Arrianos : sublata hominum necessitate, Deum carnem non induisse, & illam fuisse causam, vt gustaret carnem. Yreneus lib. 3. cap. 20. & 21. & lib. 1. cap. 4. ait, quod si non haberet caro saluari, Verbum caro factum non esset, & si non haberet, &c. nec Dominus sanguinem habuisset. Eccè, vt excluditur Incarnatio, etiam in carne impassibili, siquidem excluditur vnio ad carnem, & sanguinem, si non haberet caro saluari.

615 Per hæc manet impugnata solutio dicentium, negari solum circumstantiam passibilitatis. Etenim satis expressè negant substantiam ipsam. Confirmatur, quia quod solum est causa circumstantiæ, valdè impropriè dicitur causa rei : Antiqui enim PP. valdè impropriè diceretur, meruisse, quod Deus fieret homo, & tamen circunstantias Incarnationis meruerunt. Insuper confirmatur, quia exclusiua illa absolutè prolata à PP. nempè, *non venisset, non fieret caro* : esset intolerabilis. Proptèr hæc Petrus Hurtado hîc disp. 13. sect. 13. miratur Catholicos Authores affirmare, Deum non fuisse factum hominem propter nostram salutem, & subsect. 2. refert Maldonatum Ioannis 3. dicentem : oppositum esse fidei dogma, quibus alij consentiunt.

616 Sed si Scotus confugiat ad duo decreta intentionis, & executionis, fortè dicet, in intentione, non fuisse intentam proptèr nos, sed propter se, & independentèr à nobis, benè verò in decreto executionis. Sicut electio ad gloriam fuit in intentione propter ipsum Deum, & non proptèr merita ; in executione verò proptèr merita.

617 Sed contra, quia decretum intentionis, si esset independens à redemptione, sublata ista, sortiretur suum effectum, nempè substantiam Incarnationis; atqui oppositum docent Loca, & PP. adducti, Script. explicantes: ergo nec in intentione, Incarnatio fuit independens à redemptione, sed potius connexa cum illa. Sic similitèr electio ad gloriam, licet in intentione, non fuerit proptèr merita præuisa, falsum tamen est, fuisse intentam independentèr à meritis, sed potius dependentèr ab illis, necessariò decernendis, tamquam medijs ad finem in executione obtinendum.

618 Obijcies 1. Christo data fuit optio de carne passibili, vel impassibili ex D. Paulo. De quo Bernal disp. 52. sect. 2. ergo non fuit 1. decretus Redemptor, sed existens in se, & vt ipse eligeret esse Redemptor. Respondebis 1. potuisse esse Redemptorem, & decerni vt talem, etiam si eligeret carnem impassibilem, nempè per actum amoris Dei liberum. Respondetur 2. decretú 1. fuisse Redemptorem in carne passibili, dependentèr tamen à sua electione, simùl à Deo prædefinita, itavt certissimè eligeret passibilem.

619 Obijcies 2. Script. indicat motiuum independens à Redemptione, nam ad Ephes. 1. introducuntur homines electi in Christo ad gratiam & ad gloriam, & Christus ipse introducitur, vt caput gratiæ & gloriæ sine mentione redemptionis; postea autem subiungitur: in quo habemus redemptionem per sanguinem eius; cum ergo prædestinatio ad gratiam, & gloriam, sit independens à redemptione, vt patet in Angelis, Christus erit decretus iuxtà Paulum, primo propter suam gloriam, licet postea propter redemptionem.

620 Respondetur tamen, iuxtà subiectam materiam, in primo motiuo assignato à Paulo includi secundum. Cù enim electio hominum ad gloriam, non potuerit esse, nisi media redemptione à peccato, in ipsa electione inhibitur connexio cum redemptione. Modus autem istius connexionis inter decreta, explicabitur infrà.

ARTICVLVS II.

AN PRIMVM DEI DECRETVM ABSOLVTVM fuerit de Existentia Christi.

621 VAldè insinuat Script. fuisse Christum, vt hominem, qui habuit primum locum in decretis Dei absolutis, vt voluit Scotus. Prob. 1. ex Proverb. cap. 8. Dominus possedit me in initio viarum suarum, idest, decretorum suorum, iuxtà illud ad Romanos 11. quam incomprehensibilia sunt iuditia eius, & investigabiles viæ eius. Legerunt septuaginta ; in initio viarum suarum ad opera sua ; idest, tamquam caput, proptèr quòd omnia alia ordinata sunt.

622 Si dicas cum Vazquez dici initium, non creationis rerum, sed restaurationis. Vel initium siuè primum, non antiquitate, sed dignitate. Sicut Behemot appellatur principium viarum Dei. Iob. 40. Contra, quia ibi est sermo de rerum creatione, nam dicit : *ab æterno ordinata sum* ; idest, decreta, & antequam antiqua fierent, nempè terra. Abyssi, &c. fierent in mente Diuina. Nam non erat magna laus præcedere illas, vt faciendas in tempore. Nec est sermo de dignitate, sed de antiquitate. Vndè indicat ly *antequam terra fieret*, decretum de Christo, fuisse priùs decreto terræ, abyssorum, & fontium, imo, & cœlorum, quia quando præparabat cœlos (in mente sua) aderam, vt finis intentus, proptèr quem illi præparabantur. Favet Hilarius lib. 12. de Trinitate circa finem. Behemot si est Lucifer, est principium viarum Dei, sed in tempore ; Christus verò in prædestinatione, vt constat ex ipso textu.

623 2. probatur : Christus, ad Collosen. 1. vocatur Primogenitus omnis creaturæ : ergo primus decretus. Rationem dat Paulus, quoniam in ipso, condita sunt vniuersa in cœlo, & terra, & ipse est ante omnes, & omnia in ipso constant, & ipse est caput Ecclesiæ, vt in omnibus Primatum teneat. Hæc Paulus, quem loqui de Christo vt homine, non vt Deo, exponunt Ansel. Chrisost. Hyeronim. & Glossa. Et patet, nam loquitur de eo, vt capite Ecclesiæ, & etiam vt Primogenito, & vtrumque habet vt homo, nam vt Deus est vnigenitus. Est igitur prima res à Deo intenta, proptèr quam vt finem, alias decreuit.

624 Vndè 1. ad Corinth. 3. dicitur de electis : omnia sunt vestra ; vos Christi, Christus autem Dei, idest, omnia facta esse proptèr electos, sed istos proptèr Christum vt finem priùs intentum, licet vltimatè Christus etiam sit proptèr Deum. Vndè Rupertus lib. 13. in Matth. dicit : quod Deus proptèr hunc filium hominis, gloria, & honore coronandum, omnia creauit, & non hominem proptèr Angelos, sed proptèr quendam hominem, Angelos quoque factos esse, & alia omnia.

625 3. probatur ad Ephes. 1. dicitur omnem benedictionem spiritualem in cœlestibus fuisse per Christum: ergo & gratia innocentiæ data Adamo, & Angelis. Vndè Diuus Thomas, Ioannis 3. dixit, omnem gratiam datam omnibus intellectualibus creaturis, etiam Angelis, fuisse per Christum. Et idem docuit Gregorius Magnus lib. 2. supra libros Regum, cap. 2. & noster Cyrillus Alexandrinus lib. 5. in Isaiam ad caput 44. Authoritates alias multas, & graues congerit Suarez : ergo Christus decretus erat ante decretam innocentiam Adami, & gratiam Angelorum.

626 4. probatur ratione Scoti, quia intendens ordinatè finem, saltèm à se solo ponendum, priùs intendit finem,

nem, quàm intendat media, saltim prioritate à quo; atqui Christus fuit finis, iuxtà Script. propter quem omnia Deus creauit: ergo Deus intendit Christum ante alia omnia.

627 5. quia Deo est concedendus ordo decernendi, qui apparet magis conveniens Deo & Christo, quando Scripit. non contradicit. Fuit autem magis conveniens, quod Christus decernatur propter seipsum, & propter suam gloriam & excellentiam, & quod omnia decernantur propter illum. Patet, quia hoc magis amplificat Christi gloriam, siquidem hoc pacto cognoscitur, quomodò sit caput hominum & Angelorum totalitèr, & Author omnis omninò gratiæ, & gloriæ datarum ipsis, & sit finis, cui omnes creaturæ debeamus nostrum esse. Deo autem etiam est magis conveniens priùs finem decernere, quam media; & ad gloriam suam manifestandam elegisse medium magis proportionatum tali fini, scilicet Incarnationem, quam illam elegisse tardè, & præviso peccato.

618 Assero, Christum fuisse absolutè decretum à Deo ante alia omnia, & ante prævisionem absolutam peccati. Patet ex locis Scripi. adductis, declarantibus satis, omnia facta propter Cristum. Respõdet Pater Bernal, mundum, v.g. bis fuisse decretum. 1. ante decretam Incarnationem. 2. post decretam, fuisse iterum decretum propter illam. Sed contra. Tùm quia sic Christus non esset initium viarum Dei, nec Primogenitus, nec Primatum tenens in omnibus, cum iam res essent factæ independentèr à decreto de ipso. Tùm quia absolutè mundus non deberet Christo summ esse primo & simplicitèr, sed potius Christus deberet illi suum, cum ita decretus fuerit proptèr illum, vt ablato hominis peccato, Christus non foret. Tùm quia si repetitio decretorum independentium sufficit ad ista verificanda, sufficiet etiam contra Bernal, vt Christus de facto meruerit Incarnationem, absolutè, non vt primò decretam, sed vt secundò decretam prævisis meritis.

Tùm denique, quia si tale 2. decretum de mundo supponit illum absolutè & in executione futurum per 1. inutilitèr se habet omninò ad esse mundi, iam omninò habentis esse per primum decretum independentèr, & sine vllo ordine ad 2. In quo differt à decreto nostro intentiuo, per quod res non alitèr habet esse, nisi vt accipiendum à decreto executiuo. Est enim intentio efficax decernens efficacitèr rem, non vtcumque exequendam, sed vt exequendam, post prævisa merita, v.g. per decretum aliud, quod propter merita, tanquam propter motiuum mandet executioni talem rem. Vndè non tàm est duplex decretum, quàm vnum claudens tendentias duas, quarum 1. obliget ad inducendam secundam de executione rei, quia res non alitèr nec alio modò, nisi isto, intenta est vt habeat esse.

620 Tandem ad hominem contra Bernal, & alios. Cum enim ex meritis Christi Parentes Baptistæ steriles obtinuerint illum orando, & Baptista peccauerit in Adam, necessè est, quod existentia Baptistæ & merita Parentum supponant futuritionem Christi, & præcedant prævisionem peccati Adami. Si enim priùs peccasset Adam, & postea esset decretus Baptista: ergo iste non fuisset in Adam peccante, nec Adami peccatum potuisset extendi ad Baptistam postea. Solum enim peccauerunt in Adam apud vos, qui per decretum specificum, & determinatum, existebant in illo vt futuri; & non per decretum vagum, quod ipsi non admittunt: ergo ante prævisionem peccati Adami, iam Christus erat decretus, ac per consequens fuit primo decretus.

631 Dixi ad hominem: Est enim sententia probabilis, quod Christus fuit decretus in seipso, & prævisus à Deo, præscindendo à generatione materna vel carentia, sicut & ab alijs circunstantijs, & ita potuit decerni hic numero homo Baptista, positus in Adamo, præscindendo à Parentibus & sterilitate eorum, & postea prævisis eorum meritis, illis dari gignendus.

632 Nec obest, quod eo modò debuit decerni, quo erat ponendus; atqui non erat ponendus sine Parentibus determinatis: ergo. Respondeo enim ad maiorem, eo modo debuit decerni per vnum solum decretum, nego; per illud & simùl per aliud designans postea parentes, concedo. Primum enim decretum, est inadæquatum, & licet decernat rem cum modò quo ponenda est. Sed non cum totali modò, sed cum partiali.

633 2. est ad hominem, quia dici poterat, pactum cum Adamo, potuisse esse de omnibus descendentibus per semen, sed indeterminatè & vagè (exclusa semper fœmina illa ad altissima reservata) & posuit postea Deus præviso etiam Christo determinare Baptistę existentiam, & hoc pacto iste contraxit culpam. Sed dices: Deus decreuit, & posuit Baptistam determinatè, quando eo ipso erat cõtracturus culpam, nec propterea Deus est causa culpæ, sed Adam: ergo licet decernat materiale peccati, quando sequendum est formale, non ideò erit causa malitiæ contra nos.

634 Respondetur 1. argumentum etiam probare contra Parentes, qui generant filios, sciendo sequendam culpam in illis originalem, & probare quod peccant gignendo, quod tamen falsum est. Respondetur 2. negando paritatem, quia ex positione entitativa Baptistæ à Parentibus, originale non sequitur in illo de per se, sed de per accidens, & præter intentionem, & Parentibus, vtentibus iure suo producendi prolem, at ex materiali peccati sequitur de per se formale. Respondetur 3. non esse hic, sed alibi examinandam consequentiam argumenti.

ARTICVLVS III.

COHERENTIA DOCTRINÆ VTRIVSQVE ARTICVLI, vbi aliqua valdè notanda.

635 Ratio dubitandi est: quia Incarnatio est 1. decreta propter redemptionem à peccato: ergo præviderat Deus decernens, Adamum peccãtem & decretũ: quo præviso, decrevit Christũ Redẽptorẽ eiusque substantiam: ergo ante decretum de Christo iam in Deo erant alia decreta.

Triplex occurrit modus cõponẽdi ista cum 1. decreto de Christo. Primus modus est ex Suarez & alijs, per duplex decretum indepẽdens. Primũ de Christo ante peccatu, propter solã excellentiã eius. Secundũ, prçviso peccato, de Christo propter redẽptionẽ, & sic conciliantur loca Scripturæ, quia quædam sunt de primo decreto, & quędam de secundò. Aliqui Authores volunt, differre, hæc duo decreta, non solum ex motiuis, sed ex parte sua, quia primum est solum intentionis, et secundum est executionis. Alij verò tenent, vtrumque esse simùl intentiuum, & executiuum, sicque non differre ex parte sua, sed ex motiuo.

636 Secundus modus componendi potest esse, per decretum efficax & absolutum de existentia Christi ob suam excellentiam, simulque conditionatum de Redemptione, si adsint peccata. Ita docet Hurtado. Post prçvisum autem peccatum, decreto conditionato superadditur aliud absolutum de Redemptione.

637 Tertius modus est per vnicum solum decretum, quod decernat absolutè existentiam Christi Redẽptoris, vt redimat absolutè. Etenim prçviso per scientiam conditionatam peccato si existat Adamus, & quod magna esset Christi gloria si cum esset Deus Homo, esset etiam caput Angelorum, & hominum, istorumque Redemptor, moriens Dominus pro seruis, cæpit Deus decernere absolutè sic: *Volo efficacitèr & absolutè* vt existat Christus & propter illum alia, cum omni excellentia capitis, & quod ad maiorem gloriam suam, existat Redemptor, & moriens ob hominum salutem, & liberationem à peccato, quod permitto, &c. Sic per vnum decretum, ante prævisum absolutè peccatum, fuit Christus decretus, quoad existentiam & redemptionem, ob maiorem Christi gloriam.

638 Ne-

638 Nota 1. In Deo tres scientias. Prima est simplicis intelligentiæ, estque necessaria, & independens ab alijs, & prior in quo, illis. Secunda est conditionata de omnibus & singulis rebus, in tali vel tali occasione positis; etiam hæc est independens à scientia visionis. Tertia est visionis, videns res vt iam absolutè ex futuras. Hæc tertia supponit, & pendet necessariò à decreto absoluto Dei de rerum futuritione. Sicut enim nequit res esse absolutè futura absque decreto absoluto Dei, ita nequit absque illo existere, Diuina Visio de tali re.

639 Nota 2. Omnia Dei decreta fuisse ab æterno, esseque vnum realitèr. Dicuntur autem plura propter virtualem distinctionem vnius ab alio, fundatam vel in independentia omnimoda vnius ab alio, qualem habent decreta creandi hominem, & creandi muscam (quæ videntur se habere solum concomitantèr.) Vel fundatam independentia vnius ab alio, quia nempè vnum existit, eo quod existit aliud, sed habens esse propter illud. Sic, quia Deus decreuit dare Petro gloriam vt coronam, & hoc non potest esse sine meritis, habuit aliud decretum dependens à primo, & decernens auxilia, & merita.

640 Nota 3. In decretis dependentibus, quorum vnum est priùs alio, duplicem posse esse prioritatem; nempè, *in quo*, & *à quo*. Priùs *in quo* dicitur illud, *à quo* aliud pendet, seu ipsum non pendet ab isto nec stando, adhuc à posteriori; sed poterat esse sine isto. Sic materia 1. est prior *in quo* respectu formæ leoninæ, quia materia non pendet determinatè ab ista, & ista pendet ab illa. Similitèr decretum de Christo non pendet determinatè & necessariò, à decreto de circunstantia temporis determinati, *A*, quia potuit illud esse sine isto; istud verò pendet ab illo, quia proptèr illud habet esse.

641 *A quo* autem est, quando inter decreta datur, non quidem mutua causalitas, sed mutua connexio; ita vt priùs indigeat necessariò decreto posteriori tamquam effectu, vel termino suæ exigentiæ. Sic decretum dandi hominibus gloriam vt coronam indiget, & infert necessariò aliud decretum disponendi merita; & per primum decretum, manet Deus oppignoratus, & necessitatus ad ponendum secundum. Ratio est, quia gloria vt corona pendet essentialitèr, & determinatè à meritis. Dicitur autem priùs *à quo*, quia hæc prioritas, non est naturæ, & independentiæ, sed est prioritas originis cum dependentiæ à posteriori; sicut Pater Æternus pendet à filio, quia nequit esse, aut intelligi sine filio, existenti pro posteriori: mutuo ergo indigent seipsis.

642 Nota 4. Ordinem rerum in executione, valdè esse diuersum, ac in intentione; quæ enim in intentione priora sunt idest finis, v.g. ire Matritum, sunt in executione posteriora, & media eundi sunt in executione priora. Vndè quia gloria vt corona intenditur à Deo vt finis, & merita tamquam media, & Christus etiam intenditur vt finis, & proptèr illum mundus: licet illi decernantur priùs, tamen producti sunt, vt in executione quid posterius.

643 Hinc est differentia inter decerni gloriam, v.g. per merita, vt per media, & decerni proptèr merita (sicut aliud est quod Petrus, quia vult ire Matritú conducat mulú vt mediu; aliud, quod quia conduxit mulum, ire Matritum velit.) 1. modò, prior est gloriæ intentio quam meritorum, sicut prior est intentio finis electione mediorum; at dum proptèr merita, priùs sunt merita præuisa, quam decernatur gloria: siquidem vt præuisa, obligant Deum, vt decernat gloriam.

Insuper, diuersissima sunt hæc: *Proptèr merita decernitur gloria: & decernitur gloria danda proptèr merita*: primum sonat, decerni ex meritis iam præuisis; secundum decerni ante præuisa merita: decerni tamen, vt in executione dandam, postquam Deus ex præuisis meritis. & ex motiuo illorum, nouum habeat decretum executiuum (necessariò deribatum ex priori) dandi, gloriam proptèr illa; quo pacto, quod antea erat liberalitas, iam est iustitia. Sicut pater humanus ex liberalitate vult debere, & obligari filio per scripturam publicam ad mille; sed ea semel facta, soluit eam in executione, ex iustitia.

644 Vndè decretum gloriæ in intentione, vt reipsa dandæ in executione proptèr merita, non solùm habet pro obiecto suo volito gloriam & merita, vt media causatiua ipsius gloriæ, sed simul habet pro obiecto illud aliud decretum (ad quod oppignoratur) dandi nempè gloriam in executione ex motiuo meritorum præuisorum, & nó aliter. Hoc enim imbibit ly *Volo dare proptèr merita*. *Idest: volo dare in executione, obligatus & motus à meritis; sine volo quòd adsint merita; quæ me moueant ad decretum executiuum dandi illam.*

645 Similitèr ergo postquam Deus per scientiam conditionatam præuiderat totum hunc mundum & rerum seriem, cœpit absolutè pro suo libito intendere efficacitèr Christum eiusque gloriam vt finem, & simùl velle media ad illam, sic. *Volo efficacitèr facere Christum, qui proptèr gloriam suam, sit totius mundi finis, caput, Redemptor, & merens per mortem, quàm inferri à Iudæis permitto. Et proptèr Christi gloriam ponendam volo hæc, & hæc media. Ita tamen intendo hæc omnia facere, vt nolim executioni mandare, nisi proptèr Christi merita, ita vt eorum præuisio me moueat ad dandum illis esse in executione, nempè auxilia crucifixoribus, Adamo innocentiam, hominibus gratiam & gloriam, imò & Virgini Maternitatem dabo sed motus à meritis eius vt iam absolutè & in executione præuisis.*

646 Vndè primum esse horum, ita est à meritis Christi, vt nec in intentione ipsa Dei habuerint esse aliquod exequibile, nisi quatenùs dandum ex motione meritorum. Non enim à decreto intentiuo fuerunt alitèr intenta, nisi vt haberent esse suum dependentèr à motione meritorum. Hæc igitur merita, licet respectu decreti solum fuerint media ad gloriam Christi in ordine intentiuo (in isto: nam decernebatur gloria per illa, sed ad decernendum Deus non mouebatur proptèr illa) fuerunt tamé, vt merita in ordine executiuo, quia mote per meritorum, mouerunt Deum proximè ad decernendam executionem, tamquam causæ morales executionis rerum.

Tandem nota inter obiecta huius decreti intentiui, quædam esse, quæ pendent à solo Deo vt productio Christi, quædam verò à Christi meritis. De ijs vltimis locuti sumus dum sermo fuit de decreto executiuo ex motione meritorum. De alijs decretis intentiuis discurre eodem modò sic, v.g. *volo Virgini dare Maternitatè, sed non nisi vt motus à meritis eius*. Merita ergo, motio ab illis, & decretum exequendi proptèr illa, sunt obiectum talis intentionis.

647 Assero: non placent primus, & secundus modus conciliandi. Probatur, quia iuxtà vtrumq; modu. Primum Dei decretum, ex ijs, quæ de se petit, erat omninò independens à redemptione absolutè futura, ita vt etiam Adamo non peccante, Christus deberet venire quin esset Redemptor: siquidem tale decretum, cum esset absolutum & efficax, non posset non habere executionem; atqui Christum venire, sublata redemptione, est contra Script. & PP. adductos Articulo primo, solidè & sinceré intellectos: ergo & tale decretum primum. Responsiones adhiberi solitæ, iam sunt impugnatæ à num. 618., & aliæ quæ afferantur per duo totalia decreta independentia, reijci possent vel ex inutilitate, vel quia non sincerè adaptantur Scripturæ, & PP.

ARTICVLVS IV.

NOSTRA SENTENTIA.

648 Placet 3. conciliandi modus. Assero ergo, primum Dei decretum fuisse de Christo Redemptore, ante absolutam præuisionem peccati modò explicato nu. 645. Ita Recentiores, apud Bernal. disp. 18. Ita etiam Bonesper tom. de Incarnat. disp. 2. num. 12. Et colligitur satis ex primo, & secundo art. Confirmatur, quia hæc sententia, facilè, & sincerè concordat & sine inutili multiplicatione decretorum loca omnia Scripturæ, & PP. quod non præstant illæ sententiæ. Insuper defendit in gloriam Christi, omnia esse creata proptèr

ipsum, & omnes gratias datas Angelis & hominibus, omnemque cælestem benedictionem, de qua Paulus Articulo 2. esse ex meritis Christi patientis, & saluantis: esseque Christum caput morale Angelorum & hominum, cuius munus est, influere omnes gratias in eos, vt in membra.

649 2. probatur, ex congruentijs huius decreti: tùm quia per illud, facile saluatur, quod productio baptistæ, eiusque existentia determinata, procedens ab oratione Parentum in executione ut ex meritis Christi decreti ante omnes illos. Tùm quia Christus non solum fuit decretus Redemptor à peccato originali, sed ab actualibus omnibus, nam pro omnibus mortuus est: ergo etiam fuit decretus Redemptor à peccatis, supponentibus Christum existentem & merentem v.g. hæreticibus, quæ sunt contra Christum. Primum autem decretum Redemptionis, non posset extendi absolutè & determinatè ad ista peccata, nisi essendo ante illa absolutè præuisa per præcedentiã intentionis: ergo idẽ erit respectu peccati originalis. Nec posito illo decreto nostro, datur necessitas ponendi noua alia decreta independentia, sed connexa. 3. probatur, quia auxilia data ad non peccandum, & non occidendum Christum eius crucifixoribus, certum est, quod erant ex meritis Christi, erantque priora ipso peccato crucifixionis; ergo Christus erat decretus & merens, & Redemptor ab ijs peccatis, ante absolutam eorum præuisionem, siquidem dabantur pro priori illa auxilia ex meritis Christi, ad vitanda illa peccata, ne fierent.

Hæc igitur omnia, in quantum attinet ad posterioritatem, & prioritatem, respectu decreti, facilè componuntur, si decretum intentiuum decernat Christum ob gloriam suam, vt redimentem homines ab omnibus peccatis originalibus, & actualibus (ea per idem decretum permittendo) & simùl merentem eis auxilia, ad non peccandum. Etenim eo ipso per idem decretum, finis nempè Christus, media nempè auxilia, & permissiones (imo & peccata, quæ sunt requisita ex parte hominis redempti) habent sufficientem futuritionem absolutam, vt Christus esset absolutè, & auxiliorum meritor, & peccatorum omnium in particulari Redemptor, obligante se Deo per idem ipsissimum decretum intentiuum, non dare illis esse, nisi postquam præuiderit merita & prout ab illis motus. Sic auxilia dedit in executione parentibus Baptistæ, & crucifixoribus, ex Christi meritis præuisis.

Vndè licet motiuum decreti intentiui fuerit bonitas & liberalitas Dei, volentis cum Christo facere contractus Iustitiæ (meritorum nempè, & præmiorum) tamquam materiam a Deo intentã pro libito; motiuum decreti executiui, fuit motiuum Iustitiæ. Et sic merita, quæ respectu intentiui erant media causatã moraliter à gloria Christi vt fine, respectu executiui fuerunt merita vt merita, mouentia, & causantia in executione talem finem. Item peccata ipsa, quæ respectu decreti intentiui non fuerunt motiuum, sed purum requisitum, & connotatũ posterius (decernebat enim redemptionem, sed peccatorum, ob gloriam Christi) & materia permissa; respectu executiui, quatenùs sunt miseria hominis fuerunt motiuum, vt Deus vellet illa destruere ex misericordia, & sic non sunt connotatum præcisè, sed causa mouens ad exequendam redemptionem, modo & via illa, qua per decretum intentiuum efficacitèr erant intenta.

ARTICVLVS V.

VALIDIOR PROBATIO.

650 QVartò probatur ratione validissima, & quæ est fundamentum, cui innititur tota nostra doctrina, ex non repugnantia talis decreti. Prob. ergo sic. Si repugnaret tale decretum, vel esset, quia tolleret à Christo libertatem in redimẽdo; & hoc nòn, quia prædefinitiones, ex art. vlt. libertatem non tollunt; vel quia tale decretum, deberet esse volitio peccati, siquidem sine illo nequit dari redemptio. Vel quia teneretur Deus ex seipso inducere, vel procurare peccatum, eo quod esset requisitum simpliciter ad eo sequendum finem redemptionis; atqui nulla ex duabus ijs partibus sequitur: ergo non repugnat tale decretum. Ad probationem minoris præmitto, velle formaliter, valdè differre ab inducere, sicut diuersa sunt volitum, & voluntarium. Ad volitum enim requiritur terminare formalem volitionem; ad voluntarium verò sufficit liberè, & aduertentèr causari à voluntate, quamvis nõ ametur formalitèr; amatur enim interpretatiuè: sicut occidens virum inducit vxoris viduitatem voluntariè, quam tamen non vult siquidem de ea colet.

651 Prima ergo pars minoris probatur, quia licet Redemptor vt talis connectatur cum peccato; potest Redemptor amari à Deo, quin ratio præcissa connexionis obliget ad amandum peccatum formalitèr: ergo. Antecedens probatur, nam visio diuina, vel Angelica superna de peccato existenti in nobis, & contritio superna de peccato præterito, etiam connectuntur essentialitèr cum peccato, & amantur à Deo, quin amet peccatum: ergo idem de Redemptore. Ratio autem à priori est quia connexio vnius cum alio, licet det isti cognoscibilitatem & attingibilitatem saltim apprehensibilem, non tamen dat illi bonitatem, nec amabilitatem.

Dices: contritio, & visio supponunt peccatum, ideòque potest Deus amare illas, non amato peccato. Redemptor autem decretus non supponit peccatum. Sed contra, quia siue supponatur siue nòn, verè datur connexio cum peccato, vt præsupposito; ergo cum amata visione, non ametur peccatum, signum euidens est, præcissam rationem connexionis, vt præscindentem ab inductione (de qua statim) non sufficere, vt amato vno, ametur aliud.

652 Nec obest, quod redemptio nequit existere sine peccato; atqui res nequit amari, quin ametur id sine quo nequit existere: ergo nec redemptio sine amore peccati. Nego minorem, vt constat in exemplis visionis & contritionis. Insuper, quia Deus habet summam complacentiam apud vos de redemptione connexa cum peccato, & non de peccato. Connexio enim se sola non facit bonam rem illam, cũ qua connectitur & sic nec facit de sphæra diuini amoris, siue talis res præcedat, siue subsequatur redemptionem connexam. Confirmatur. Præcedentia peccati ad redemptionem, non tollit connexionem huius cum illo, licet tollat inductionem; ergo præcissa ratio connexionis non facit, quod amor huius sit amor peccati.

653 Minor autẽ illa præcipui argumenti n.650. quoad secundam partem, nempè, tale decretum non esse inductiuum peccati. Probatur 1. quia posito peccato, Deus decernit & consequitur redemptionem per vos, quin ipse in executione inducat peccatum: ergo & etiam ante peccatum præuisum & positum. Consequentia probatur. Ideò posito peccato, Deus per voluntatem & decretum de redemptione, potest illam consequi, quin velit, & quin inducat peccatum, quia prævidit absque suo amore, & inductione, ponendum esse certissimè à creatura; atqui ante præuisum peccatum, scit certissimè etiam esse ponendum à creatura, absque suo amore, & inductione vt dictauit ei scientia conditionata, & ex eo solum quod ipse permittat: ergo etiam si peccatum sit essentialitèr requisitum ad talem finem, Deus non obligatur velle, aut inducere peccatum, sed præcisè permittere.

654 Probatur 2. à priori, & principalissimè: qui intendit efficacitèr, & absolutè finem, ex vi talis intentionis solum manet obligatus velle, aut inducere ea media & requisita, quæ nisi ipse velit vel inducat, non erunt; quæ verò certò scit fore absque sua volitione aut inductione, & ex sola sua permissione, non manet obligatus velle aut inducere. Patet exemplo, qui vult facere domum iuxtà flumen, vel vbi scit aquam aduenturam, licet teneatur disponere, & portare lateres vel lig-

ligna, quia non erunt, nisi ipse portet; non tamen tenetur velle, aut inducere aut portare aquam: scit enim quod erit ibi quin ipse curet de hoc; atqui Deus certissimè sciebat, sola permissione posita, peccata ad redemptionem requisita non defectura & ponenda ab homine: ergo non manebat obligatus ad velle, vel inducere peccatum, sed ad purè permittere.

655 Maior propositio confirmatur: qui intendit efficacitèr finem, solum obligatur consequi talem finem, non tamen ex vi talis intentionis quantumvis efficacissimæ obligatur vt ipse ponat alia, etiam si requisita sint, quæ iam ab alio ponentur. Tale autem decretum eget multis quæ decentissimè inducuntur à Deo. Eget etiam peccato. Sed ad hoc quod istud ponatur, & Deus suum intentum consequatur, sicut necesse non est, vt ab ipso *Deo inducatur peccatum, ita nec quod à Deo ametur.* Sicut enim *inductio peccati à Deo*, non est requisita, quia fiet ab homine; ita nec *volitio peccati à Deo.* Fiet enim peccatum *sine inductione à Deo*, & *sine volitione peccati à Deo*, præcisè per solam permissionem: quæ tamen valdè Deum decet.

ARTICVLVS VI.

IMPVGNATVR QVÆDAM RESPONSIO, QVÆ EST contrarietatum Achilles.

656 RESpondebis, Deum ex hoc decreto obligari saltim ad volendam & decernendam permissionem peccati, vt medium ad finem Redemptionis, ac per consequens vt vtilem ad illam. Vt vtilis autem imbibit peccati existentiam, quia absque ista non est vtilis, nec deserviret Redemptioni. Sed contra 1. quia licet permissio sit vtilis, imo necessaria, vt homo pro suo libito ponat peccatum, impotens existere Deo non permittente; non tamen est necesse, quod Deus velit & decernat permissionem, quatenùs vtilem ad peccatum.

657 Etenim sufficit, si illam decernat generalitèr ob fines suæ *generalis Prouidentia*, vel illam decernat *ex fine speciali* Redemptoris nempè, non impediendi à seipso sui decreti executionem, (quæ eo ipso ab ipso Deo impediretur, si impediret peccatum ipse Deus) ergo non necessitatur velle permissionem, provt vtilem ad peccatum. Consequentia probatur ex dictis, quia solum obligat tale decretum ad volendum vel inducendum id quod nisi Deus ponat, vel vellit, frustrabitur decretum, quia non est alius qui ponat; atqui eo ipso, quod ponatur peccatum ab homine, & permittatur à Deo, decretum manet infrustratum, absque eo quod à Deo ponatur, vel quod ametur permissio proptèr vtilitatem ad peccatum: ergo non tenetur sic amare illam.

658 Contra 2. quando medium habet aliquas vtilitates ad finem, si finis potest obtineri per illas, absque illarum amore, non est necesse, vt amentur. Patet, quando intendo ex pœnitentia placare Deum, & adverto, medium optimum esse charitatem Dei, si elicio istam, consequor finem, & adhibeo medium, quod cognosco vtile, licet non amem vt vtile, nec tali amori adhibeo motivum placandi Deum, quia iam non esset charitas, sed pœnitentia. Vndè non semper requiritur in medio, quod ametur proptèr vtilitatem, sed sufficit, quod ametur advertendo vtilitatem; & tales actus de fine & medio, erunt diuersi ex diuerso modò tendendi. Hæc iustà plures.

659 Insuper, quando medium habet diuersas vtilitates ad finem, & necesse est velle medium quia vtile, sufficit velle proptèr aliquam vtilitatem, quin proptèr omnes; Applicato enim medio, eo ipso aliæ vtilitates, etiam si non sint volitę (imò, & sæpè quin sint cognitę, dummodò sint applicatæ) sortientur suos effectus. Patet in medicina applicata ægro, si habeat alias vtilitates ad finem, præter volitas à Medico; atqui licet permissio peccati habeat vtilitatem ex positione ipsa peccati, non tamen est necesse quod ista vtilitas ametur à Deo. Permissio enim sortietur vtilitates suas, etiam si Deus velit illam proptèr solas vtilitates iam explicatas, & decretum non frustrabitur: ergo nullo modo requiritur, quod Deus amet permissionem proptèr illam vtilitatem, quam sortitur ex consortio peccati.

660 Contra 3. & 2 itèr. Quia licet permissio vt vtilis imbiberet intra se peccatum, dicunt multi, quod non propterea Deus volendo illam vt vtilem, vellet, aut induceret peccatum. Non *enim vellet*: siquidem licet offensa Dei imbibat Deum vt formam, odium offensæ non est odium Dei. Dissimilitudo cum malitia dæmonis, imbibit malitiam dæmonis vt compartem. Nec proptèr ea volitio se dissimilandi à dæmone, erit volitio malitiæ dæmonis. *Nec induceret*; quia permissio vt vtilis ad redemptionem, licet dicat peccatum non dicit illud, vt ponendum à Deo, sed vt liberè, & pro libito ponendum ab homine. Non ergo ex ijs capitibus repugnat tale decretum, & alias conformius est Scripturæ, & PP. Hæc art. sequenti magis firmabuntur.

Sequitur hec n. 657. sufficere vt Deus velit permissionem per electionem materialem, idest, quæ non sit de permissione vt vtili ad hunc finem specialem, sed ob alia motiua, quæ tamen electio potius se habet instar actus imperati, quam electionis strictæ. Quia tamen obstare potest huic doctrinæ replica P. Alderete art. sequenti, ideo meliùs dicimus electionem permissionis vt vtilis ad redemptionem, debere esse ob aliquam specialem illius vtilitatem ad redemptionem, licet non ob omnes, quas permissio continet.

Vtilitas permissionis stat in hoc, quia ea posita, nō impeditur redēptio, & ea ablata impeditur, quia deficit materia redemptionis. Poterat enim impediri duplicitèr redemptio: vel ab homine non ponente materiam, vel à Deo impediente materiam tollendo permissionem; quæ vtilitates separabiles sunt, quia adhuc permittente Deo, potest liberè homo non ponere materiam. Deus ergo, eo ipso quod decreuit Redemptorem, tenetur permittere peccatum, ne impediat à seipso redemptionem, quā decreuit. Hæc est ergo specialis ad redēptionē vtilitas proptèr qua amatur permissio à Deo, debetq; amari, vt potè actio ponenda ab ipso Deo. Alia autem vtilitas permissionis, quæ stat in coniunctione cū peccato, nec amatur a Deo, nec necesse est vt ametur, quia non est ponenda a Deo, sed ab homine. Iste enim curabit eam ponere liberè, semel posita permissione quin Deus illam velit.

ARTICVLVS VII.

MAIOR EXPLICATIO PER EXEMPLA, VBI argumenta aliqua.

661 OBijcies 1. Volitio efficax permissionis vt medij & vt vtilis, debet esse secundum rationem vtilitatis necessariam & sufficientem ad finem; atqui solum est sufficiens, provt involuit existentiam peccati ab homine ponendam, sine qua insufficiens esset: ergo est volitio efficax peccati, vt ab homine ponendi. Distinguo mai. ita vt omnis ratio necessaria, & sufficiens vtilitatis transeat in obiectum volitionis efficacis, nego maiorem, ita vt solum transeat vtilitas decens, sufficiensque vt eligatur, concedo maiorem, & minorem, & nego consequentiam. Etenim tota vtilitas requisita ponit debet in rerum natura; non tamen necesse est, vt tota sit volita. Sufficit enim si aliqua pars sit volita; alia verò permissa & prævisa vt ponenda ab homine, quin sit volita.

662 Hæc doctrina explicatur exemplis. Et 1. Deus in pœnam vnius peccati præuisi, decreuit permittere aliud in magnam punitionem. Permissio autem, eatenùs est vtilis ad magnam punitionem, quatenùs coniungitur cum peccato nouo ab homine ponendo. Ex hac autē vtilitate, pars amatur à Deo; non verò tota, nempè vt involuit peccatum nouum. 2. Permissio peccati, non solum ob humilitatem de sua derelictione à Deo, sed etiam ob pœnitentiam, est effectus prædestinationis,

iuxtà Suarez, Arriaga, Thomistas, & plurimos Theologos. Est ergo decreta talis permissio ante prævisum peccatum, non iuxtà omnem vtilitatem ad pœnitentiam, sed iuxtà partem; *nempè, ne Deus impediat materiam*, non verò vt inuoluit ipsum peccatum. 3. Deus decernit efficacitèr patientiam iustorum & præcipuè Christi Domini in Cruce, & proptèr illam permisit tormenta, quæ permissio non est plenè vtilis ad patientiam, nisi quatenùs inuoluit ipsa tormenta & offensas, quæ vtilitatis pars non est decreta efficacitèr à Deo, sed permissa. In quibus exemplis vides Deum decernere pœnitentiam, & patientiam, connexas essentialitèr cum peccato, ante præuisum peccatum. Per patientiam Christi in Cruce, etiam sunt decreta auxilia data crucifixoribus, & antecedentèr ad peccatum eorum præuisum, extiturum tamen pro posteriori: ergo iam Deus decreuit patientiam connexam cum peccato ante præuisionem absolutam peccati.

663 Dixi in Cruce: proptèr P. Bernal & alios, qui dicunt, Christum præuisum à Patre in deserto ieiunantem, & ferè mortuum præ fame sufficiente ad mortem. Et per hæc merita, fuisse decreta auxilia Crucifixoribus ante præuisam Christi mortem. Sed hoc non stat, quia meritum Christi non fuit consummatum & efficax, nisi per mortem Crucis, vt communitèr tradunt PP. & Scholastici. Huic nostræ doctrinæ de decreto Redemptoris, pœnitentiæ, & patientiæ connexarum cum peccato, ante eius præuisionem, multum fauent PP. videndi apud Ruiz de Prædestinatione.

664 Obijcies 2. Deus posito tali decreto, tenetur dare ad non peccandum auxilia inefficacia, non daturus, si sciret efficacia: ergo dat proptèr inefficaciam: ergo proptèr peccatum. Quidam respondent, adhuc daturum si sciret efficacia, sed non fecisset præsens decretum. Contrà: ergo eo facto non dedisset ea: ergo dat proptèr inefficaciam. Sed nego conseq. Dat enim, posita inefficacia vt conditione sed proptèr alios fines. Siue potius dat præeligendo inefficacia, non proptèr inefficaciam adæquatè sumptam, & prout claudit 2. vtilitatem coniunctionis cũ peccato n.660. sed inadæquatè sumptã, prout dicit vtilitatem, ne ipse à seipso redemptionem impediat quam decreuit.

665 P. Alderete (quem videre non potui) de Incarnat. disp. 8. sect. 5. & disp. 22. de Prædest. sect. 4. num. 3. Instat acritèr pro contraria sententia sic. Quotiescumque requiritur ex vi intentionis, quod repræsentetur specialis aliqua bonitas in obiecto vt eligatur, ideò est vt medio amore talis bonitatis exequatur obiectum illud; sed ex vi intentionis efficacis pœnitentiæ requiritur, quod in auxilio inefficaci repræsentetur specialis bonitas vtilitatis ad illam: ergo & quod ametur talis bonitas. Maior prob. illa repræsentatio bonitatis, non alia de causa requiritur, nisi vt moueat, & attrahat ad executionem talis obiecti; sed non potest attrahere, nisi medio amore, ad quem mouet, & non potest mouere, nisi ad amorem illius bonitatis, quam repræsentat. Do enim te intendere sanitatem, & solum habere cognitionem, quod potio hæc sit dulcis & delectabilis, vlteriùs requiritur cognitio specialis vtilitatis, qua mouearis ad sumendam talem potionem; hæc autem cognitio non te potest mouere, vt summas illam potionem, quia dulcis est, & delectabilis: ergo neque cognitio specialis vtilitatis auxilij inefficacis ad pœnitentiam poterit mouere ad executionem ipsius, medio amore intrinsecæ bonitatis auxilij, sed medio amore specialis vtilitatis illius. Hæc autem vtilitas sumitur à consortio cum peccato.

666 Ad hanc instantiam P. Iosephus Andres Societate Iesu in suo Collegio Cæsaraugustano Primarius Theologiæ Cathedratius, S. Inquisitionis Aragoniæ fidei Dignissimus Censor, Celebris Theologus, & omnimoda eruditione ornatus: Author Libri: *DECOR CARMELI*, & proptèr eum de tota nostra Religione Sacra optimè meritus, vtpotè qui omnes ferè nostras gazas supellectilemq; ad breuem summam, magno cũ legentium plausu, & admiratione redegerit, cuiusque alia suo ingenio & indefesso labore opera dignissima prælo iam ferè præparata indies expectamus. Hic igitur eximius vir amicissimus meus, sequentem verbo ad verbum eruditam adhibuit responsionem in materia de Prædest. disp. 12. cap. 3.

667 Resp. nego maiorem, nam ad hoc vt ex vi intentionis requiratur repræsentatio alicuius specialis bonitatis, sufficit, quod ea cognitio sit conditio, sine qua non, exequeretur medium; non verò requiritur vt ad affectum talis bonitatis moueat: sic ad intentionem pœnitentiæ peccati iam commissi prærequiritur cognitio specialis vtilitatis præexistentiæ peccati, vt pœnitentia sequatur, & tamen non requiritur vt medio amore talis vtilitatis moueat ad intentionem pœnitentiæ; sed præcisè se habet vt mera conditio, sine qua, non haberetur talis intentio. Hinc distinguo maioris probationem: ea repræsentatio talis vtilitatis non alia de causa requiritur, nisi vt moueat, & attrahat ad executionem talis obiecti, tamquam pura conditio, concedo; tamquam excitans specialem amorem illius specialis bonitatis, nego. Requiritur ergo ea repræsentatio bonitatis tamquam conditio, sine qua non exequeretur Deus illud obiectum, medio amore alteriùs motiui sufficientis ad executionem illius, vt ostendit exemplum adductum.

668 Hinc etiã cõstat ad casum illũ de sumptione potionis ex fine sanitatis præintentæ: si enim hoc cõtingere nõ posset medio amore vtilitatis, quæ in ea potione debet repræsentari, ad hoc vt ex tali fine sumatur, requireretur hæc vt pura conditio, & vt medio alio affectu habito ex alio motiuo, potio illa sumeretur. Requiritur ergo notitia illa vtilitatis auxilij inefficacis ad pœnitentiam præintentam, vt infallibilitèr comparetur finis præintentus medio amore entitatis talis auxilij eiusque conducentiæ, vt medio opere salutari vitetur peccatum; non verò vt no vitetur, quia opus sit id fieri medio affectu amante specialem eam bonitatem, aut vtilitatem.

669 Instabis: Repræsentatio illius specialis vtilitatis est quæ distinguit, & mouet ad eligendum auxilium inefficax præ efficaci: ergo sicuti est causa vt exequatur auxilium inefficax per amorem talis auxilij, ita erit causa vt exequatur per amorem talis auxilij, proptèr specialem eius vtilitatem: ergo repræsentatio talis vtilitatis non se habet vt mera conditio ad amorem talis auxilij sed vt causa dirigens & mouens ad illum. Resp. nego antec. quia non est nisi mera conditio, sine qua non daretur affectus tendens in entitatem illius auxilij; sicuti repræsentatio vtilitatis præexistentiæ peccati, vt Deus apponat remedium illius, non dirigit, neque mouet ad affectum talis remedij, sed præcisè se habet vt pura conditio, sine quá impossibilis esset affectus tendens in existentiam talis remedij. Hæc P. Andres.

670 Sed nos consequentèr ad sæpè dicta, & præcipuè nu. 660. respondemus concedendo in auxilio inefficaci, & in peccati permissione, Deum cognoscere, & amare specialem vtilitatem, proptèr quam eligat ea, præ auxilio efficaci, nempè ne ipse à seipso impediat finem iã sum à se (impediendo materiã) intentum pœnitentiæ, vel redemptionis. Hoc autem non est amare consortium permissionis cum peccato, quæ est 2. vtilitas, nu. 660. explicata, sed solam 1. decentem Deum, & mouentem sufficientissimè ad prælectionem.

ARTICVLVS VIII.

DVO ALIA ARGVMENTA.

671 Obijcies 3. causa per se & non indifferentèr, sed determinatè causatiua peccati, nequit amari efficacitèr, quin saltim interpretatiuè ametur peccatum; atqui sic se habet Christus decretus Redemptor ante peccatum: ergo volitio efficax Christi Redemptoris, est volitio interpretatiua peccati. Minor probatur, quia Christus est decretus vt finis; atqui finis efficacitèr voli-

illius, est causa per se medij vnici & simpliciter requisiti, quale est positio peccati. Si respondeas maiorem esse falsam respectu Dei, quia peccatum cum sit extra sphæram Diuinæ voluntatis, nō amatur à Deo amante Redemptorem, sicut oculus videns colorem non videt rationem qualitatis, quia est extra sphæram oculi.

672 Sed contra: ergo etiam poterit prædeterminare physicè ad peccatum, & infundere habitum vitiosum inclinantem ad peccatum, quin propterea vellit peccatum, aut sit causa interpretatiua peccati, eo quòd sit extra sphæram. Quod si absque volitione peccati, adhuc maneret causa interpretatiua peccati, si prædeterminaret, idem dicendum est de decreto Redemptoris absoluti. Quod si respondeas aliter, Christum decretum vt finem, solùm esse causam medij illius vnici ponendi ab ipso decernente, nempè permissionis, non verò peccati, quod iam erit ab ipso homine, eo ipso quod Deus ponat permissionem solam.

673 Impugnant hanc solutionem. 1. quia Christus, vt Redemptor est magis connexus cum peccato ponendo, quā habitus vitiosus, & suasio ad peccatum sint connexi cum peccato, siquidem ad istos adhuc potest peccatum non sequi, secùs ad Christum Redemptorem; atqui efficax volitio illorum est causa interpretatiua peccati fallibiliter subsecuti: ergo & volitio Redemptoris erit causa peccati infallibiliter subsecuti. 2. Quia Christus vt Redemptor non est Redemptor permissionis, sed peccati: ergo præcipua & immediata connexio est cū peccato, licet mediatè sit cum permissione; istamque inducit propter connexionem quam habet cum peccato: ergo præcipuè est causa peccati.

674 Ad illud totum argumentum respondetur, Redemptorem vt finem solùm causare permissionem vt medium, non verò peccatum. Tùm quia illud non est medium ad redemptionem, licèt sit requisitum vt materia destruenda. Sicut infirmitas non est medium ad sanationem, licet sit requisitum. Tùm quia etiamsi esset medium Redemptor decretus vt finis, non est causa illius, cum iam ab alio causandum sit. Ratio autem est, quia finis causat medium, non physicè, sed intentionalitèr mouendo, & obligando intendentem, vt ponat medium, vel vellit illud, quatenùs necesse sit vt vellit. Finis autem non magis eget volitione & electione medij, quam egeat positione medij; sicut ergo finis non causat positionem medij, quando medium vel positio à Deo non sunt necessariæ, vt finis obtineatur; sed sine illis obtinebitur, quia alius ponet; ita etiam non causat electionem vel volitionem medij, quando istæ non sunt necessariæ, sed sine illis finis obtinebitur per permissionem solam.

675 Ad duas replicas vltimas respondetur. Ad 1. fateor Redemptorem magis immediatè connecti, & infallibilius cum peccato, quam habitum vitiosum, sed non cum peccato inducendo ab ipso Redemptore vt fine impellente; sed ab homine, posita permissione; sicut inducitur ab habitu vitioso. Connexio insuper non suffic t ad amorem. Insuper nec Redemptor inducit ad peccatum, sicut habitus, qui valdè inclinat & positiuè voluntatem, vt peccet. Redemptor autem licèt inclinet Deum vt permittat, non tamen hominem vt peccet; qui posita permissione peccabit, absque vlla causalitate finis, erga peccatum.

676 Ad secundam impugnationem concesso antecedenti, respondetur ad consequentiam, connexionem Redemptoris & esse eum peccato liberè ponendo, & cum permissione peccati. Diuersimodè tamen. Cum peccato enim, non est vt cū medio, sed vt cum materia destruenda: & licèt esset eum illo vt medio, sed non vt cuasando à Redemptore. At cum permissione est vt cum medio causando à Redemptore vt fine. Nego autem, istum inducere ad permissionem propter permissionis connexionem cum peccato, intentam propter talem finem à Deo. Licet enim necesse sit, quòd Deus præsciat hanc vtriusque connexionem hic & nūc; non tamen quòd intendat, sed quòd permittat ob alios fines, quin in illo medio amet totam medij vtilitatem vt dictum est respondendo ad 1.

677 Hinc sequitur notandas esse sequentes doctrinas pro aliorum argumentorum solutione. 1. Deum decernentem Redemptorem hominum, non eo ipso obligari, vel velle, quòd homines indigeant redemptione, sed permittere quòd indigeant, quia sufficit permissio. 2. Per tale decretum eo ipso peccatum transire de statu conditionato ad absolutum, quod etiam fieret per quodcumque decretum permissiuum; sed non per illud vt inducens futuritionem, sed vt permittens quòd homo præuentus auxilijs inducat illam, posita scientia conditionata & decreto permittenti.

678 Vndè licèt posito decreto Redemptoris eo ipsò nō possit nō esse iam peccatū, ac per consequens sit futurū, est futurum solùm remotè; proximè verò à decreto permissiuo vt cōditione, & ab homine ipso vt causa peccati. 3. Licet peccatū per tale decretum, nec maneat volitum efficacitèr, nec inductum per illud; eius tamen existentia ita est absolutè & determinatè futura, vt impossibile sit non esse, supposita scientia conditionata & permissione. Est tamen impossibilitas cōsequens, non verò antecedēs; cum non procedat, nec se teneat ex parte principiorum.

679 Obicijs 4. Deus voluit efficacitèr Redemptorem ante peccatum: ergo non potuit odio habere, vel nolle peccatum, sine quo nequit existere Redemptor. Consequētia patet, nam odisse requisitum simplicitèr ad finem, esset velle quod finis non sit. Cum ergo carentia peccati sit totale impedimentum Redemptionis, si vellet carentiam peccati, vellet impedire Redemptionem; quod falsum est: ergo nequit Deus simùl velle finem redemptionis, & odio habere peccatum. Respondetur Deum non posse odio efficaci nolle peccatum, siue odio tali quod impediat illud; secùs odio inefficaci & displicentiæ, quia istud non sufficit impedire finem. Sic Deus de facto amabat salutem Iudæ inefficacitèr, & decernebat efficacitèr in eodem instanti eius damnationem ex diuersis motiuis.

680 Sed replicabis: Deus quantum est ex se vult efficacitèr Redemptorem: ergo quantum est ex se, nequit velle seriò impedimentum Redemptoris: ergo neque velle carentiam peccati, eo ipso impedientem Redemptorem. Sed insto: Deus dum vult præsupposito peccato Redemptorem, detestatur quantum est ex se præsuppositionē peccati & vellet, quòd nō fuisset ipsum, sed potius eius carentia: ergò simùl de facto quantum est ex se vult efficacitèr Redemptorem, & simùl impedimentum Redemptoris inefficacitèr, nempè carentiam peccati præsuppositi. Potest ergo nolle, nolitione non impeditiua.

681 Respondent aliqui ad replicam, Deum non velle Redemptorem solùm quantum est ex parte sua, sed quasi coactus ex amore gloriæ Christi. Impedimentum autem vult inefficacitèr & quantùm est ex se. Nulla autem est repugnantia inter velle efficacitèr rem ex amore alterius, & nolle inefficitèr quantùm est ex se, quia sunt amor efficax, & inefficax respectu diuersorum. Sic Deus vellet non poni peccatum in omni sententia, quantùm est ex parte sua & ideò attenta eius malitia illud prohibet, & simùl efficacitèr permittit ob alios fines & sic sunt simùl volitio inefficax impediendi, & efficax non impediendi. Simùl etiam mercator vult efficacitèr proijcere merces in mare ex amore vitæ, & simùl seriò nollet, ex alijs motiuis. Placet solutio.

ARTICVLVS IX.

ALIA TRIA ARGVMENTA.

682 QVintum argumentum. Omnis volitio efficax finis, est simùl (virtualitèr saltim) nolitio efficax contrarij finis, & simùl nolitio mediorum efficacitèr inducentium contrarium finem: v.g. volitio efficacitèr & absolutè vitam intendens, est virtualis efficax no-

nolitio mortis, & nolitio læthalis vulneris inducentis mortem; atqui contrarius finis pœnitentiæ est pœnitentiæ carentia; medium autem ex se inducens pœnitentiæ carentiam, est innocentia siue carentia peccati: ergo volitio efficax & absoluta pœnitentiæ, eo ipso erit efficax nolitio innocentiæ & carentiæ peccati (idem de volitione redemptionis.) Deum autem efficacitèr nolle innocentiam & efficacitèr excludere carentiam peccati, est satis durum & indecens: carentiã enim peccati nole efficacitèr, esset velle existentiam peccati, saltìm virtuali volitione. Sicut nolle peccatum, est velle peccati carentiam: ergo Deus intendens absolutè pœnitentiam ante præuisum peccatum, vult efficacitèr peccatum. Similitèr intendens Redemptionem.

683 Difficile argumentum. Quòd tamen pati potest mille instantias in prædefinitione Martirij, & pacientiæ dependẽtèr à persecutione Tyranni permissa: in decreto Dei de visione Beata Christi, per quã videat peccata permissa dependentèr ab illa. Sunt enim requisita. Sed pro solutione nota 1. Licet volitio efficax finis intenti, sit nolitio efficax finis contrarij, volitionẽ mediorum ad finem intentum, non semper esse nolitionem mediorum contrariantium fini intento, nisi alias contrarientur medijs ipsis efficacitèr volitis. Ratio est, quia intentio finis, etiam vt est nolitio finis contrarij, tantùm obligat ad assequendum re ipsa finem: qui si obtineri potest ponente alio media, non obligat intendentem, nec vt inducat illa, nec vt vellit illa, nec etiam vt odio habeat contraria ipsi fini intento, si iste absque tali amore vel odio, erit obtinendus. De his latiùs articulis præcedentibus.

684 Nota 2. Ad finem pœnitentiæ vel redemptionis intentum, non peccatum (licet requisitum) sed permissionem peccati esse medium volitum, & inductum à Deo; ad finem autem contrarium, nempè carentiam redemptionis, medium esse innocentiam siue carentiam peccati inter quas & permissionem à Deo, nulla datur contrarietas. Sunt enim compossibiles, si homo vellit non peccare. Hinc fit, quòd volitio efficax permissionis est nolitio efficax impeditionis peccati à Deo, non verò innocentiæ, quia cum ista non contrariatur sed cum illa. Cum ergo volitio efficax redemptionis & nolitio efficax carentiæ redemptionis, solùm obligent Deum ad permissionem peccati volendam (cætera enim homo ponet sine influxu & volitione Dei) & hęc volitio permissionis non sit innocentiæ nolitio (licet enim contrarietur fini intento, secùs permissioni) ex nullo capite volitio efficax redemptionis, nec per se, nec per electionem medij, erit innocentiæ nolitio.

685 In forma ergo. Concessa 1. parte maioris, nempè quòd volitio finis intenti sit nolitio finis contrarij, distinguo 2. nempè quòd volitio finis intẽti sit nolitio mediorum inducentium finem contrarium. Est nolitio contrariorum mediorũ, si ista etiã sint contraria medijs volitis, siue quæ debent velli, concedo. Volitio enim efficax vnius, eo ipso est nolitio efficax sui contrarij. Sic volitio conseruandi vitam, est nolitio vulneris lęthalis, quia istud est contrarium conseruationi efficacitèr volitæ. Si media inducentia finem contrarium, non contrarientur medijs efficacitèr volitis, siue quæ debent velli nego. Cũ igitur innocentia inducens carentiam redemptionis non opponatur permissioni, quæ sola debet à Deo velli ex intentione redemptionis, sed opponatur peccato, nec à Deo volito nec quod debeat velli, volitio illa nullo pacto est nolitio innocentiæ.

686 Replicabis: Volitio efficax vnius obiecti est nolitio virtualis efficax incompatibilium cum obiecto volito; atqui cum redemptione volita efficacitèr, est incompatibilis innocentia, & carentia peccati: ergo volitio redẽptionis est efficax virtualis nolitio innocentiæ. Maior patet. Tùm ex concessis à nobis. Tùm quia non alia de causa volitio efficax finis est virtualis efficax nolitio carentiæ finis, siue finis contrarij. Distinguo maiorẽ: est nolitio incompatibilium, quando ista sunt immediatè opposita volito concedo, quando solùm sunt mediatè opposita, subdistinguo: si exclusio incompatibilium non alitèr fieri possit, nisi sit nolita concedo; si possit (vt in casu præsenti, in quo homo excludet innocentiã, quin Deus illam nolit) nego. Etenim intentio efficax finis ad volita vel nolita mediata, qualia sunt media vel requisita, solùm obligat proptèr finis assecutionem. Si autem iste obtinebitur absque exercitio vllo volitionis aut nolitionis in intendente, non sequitur quòd istud ponendum sit.

687 Ratio à priori validè memoriæ commendanda, & quæ totius est nostræ doctrinæ Achiles est, *quia intentio efficax finis eatenùs & non alitèr obligat ad inductionẽ. volitionem medij vel requisiti, siue nolitionẽ requisiti contrarij, quatenùs finis non obtinebitur, & intentio frustrabitur si intendens ipse eas non ponat; si verò obtinebitur sine illis, quia nempè alius ponet intendens non manet obligatus ad ponendas eas.*

688 Obicies 6. Volitio vnius obiecti, tunc est æquiualenter nolitio efficax a tertius, quando ita excludit efficacitèr aliud, ac si esset nolitio efficax eius; sed hoc habet tale decretum respectu innocentiæ: ergo est nolitio virtualis efficax innocentiæ. Respondetur distinguẽdo maiorem: quando excludit per affectionem sui obiecti, aliud, concedo: quando per solam permissionẽ vt alius excludat illam, nego, quia tunc non est nolitio: & exclusio prouenit à peccato & à creatura, & non ab affectione Dei. Minor ergo est in sa, quia decretum non excludit.

689 Obijcies 7. tale decretum Redemptoris & pœnitentiæ ante peccatum, sequitur quòd non sint beneficium Dei; atqui hoc est falsissimum, præcipuè cum pœnitentia sic decreta, sit effectus prædestinationis: ergo & illud. Maior probatur, quia tale decretum non potest existere absque peccato subsecuto, & homo peccabit posito illo, qui fortè aliàs non peccaret; ergo non est beneficium. Confirmatur, beneficium non est quod prudentèr nõ est eligibile & optabile ab ipso beneficiato; atqui tale decretum nequit prudentèr eligi & optari ab homine, imò potiùs oppositum. Debemus enim petere quod non inducamur in tẽtationem, nec nobis cadere permittatur; ergo non esset beneficium. Si verò decretum sit post præuissum peccatum, sit patens quòd sit beneficium.

690 Respondetur negando maiorem. Ad probationem respondetur distinguendo antecedens: absque peccato subsecuto necessitate absoluta & ineuitabili; nego antecedens quia in hominis libertate est absolutè vitare illud, & facere quòd in Deo non fuerit tale decretum, & adhuc eo posito, manet liber necessitate vitabili, concedo antecedens, & nego consequentiam. Licet enim peccatum sit futurum certissimè, hoc prouenit ex culpa beneficiati, non verò ex voluntate benefactoris.

691 Ad confirmationem nego maiorem, quia si quis saltìm ex ignorantia inuincibili & ex bono fine, interficeret hominem recẽs baptizatum, saluationem ipsius certam faciendo, magnum ei faceret beneficium; nec tamen licitè posset petere ab illo talem mortem. Homo ergo licet ei maximè prosit ad saluationem tale decretum pænitentiæ, ex fine benefaciendi illi positum à Deo, & ob hanc rationem sit magnum beneficium, nequit illud petere, quia ipse debet quantùm possit vitare peccatum suum, cuius Deus in illo beneficio non est causa sed ipse homo est causa, debetque procurare ne permittatur cadere in tentationem.

692 Obicies 8. Deus nequit præmiare propter merita conditionata, nisi propter absolutè futura: ergo nec decernere mortem Christo propter peccatum Adami cõditionatè præuissum, sed proptèr illud absolutè præuissum: aliàs Deus fecisset mortem à seipso cum Script. clamet, quòd Deus mortem non fecit, sed per peccatum mors ingressa est. Respondetur in morte Christi reperiri duo, nempè rationem medij ad gloriam Christi, atq; remedij peccatorũ: sicut etiã in merit[is] reperitur ratio medij & etiam reperiri rationem pœnę pro peccato quę duæ considerationes etiam reperiuntur in pœnitentia. Fateor ergo non posse decerni mortẽ ante præuissum

pec-

peccatum, quatenùs habet rationem pœnæ, benè verò quatenùs habet ratione medij, & sic decreta est de facto.

693 Nota. Licet in Medico humano impium esset permittere infirmitatem propter finem manifestandi peritiam suam; non sequitur idem in Deo. Disparitas est. Prima, quia Medicus ex charitate debet curare infirmitatē proximi, si cōmodè potest; secùs Deus peccatū. Secunda, quia non est tāti facieda Medici fama, quam proximi salus; secùs est de gloria Christi infiniti, quæ magis ponderat quam permissio peccati; præcipuè cum Deus per redemptionem manifestet sua attributa (maiori gloria resultante, quam sit damnum permissionis.) Imò & Reipublicę humanæ maiora commoda ex redēptione proueniunt, quam damna ex permissione, siquidem opera Christi infinitè sunt meliora, & magis decorosa Vniuerso, quam sint mala peccata.

ARTICVLVS VLTIMVS.

ARGVMENTVM A PRÆDEFINITIONE.

694 OBijcies vlt. Hoc decretum tollit à Christo libertatē redimendi, & ab Adamo peccādi, quia omnis prædefinitio tollit libertatē. Etenim posita prædefinitione contritionis, v.g. impossibile est, quod cōtritio non fit. Resp. cōmuniter negando tollere libertatē. Impossibilitas autem omittendi, est impossibilitas consequens, & ex suppositione scientiæ mediæ. At quando est ex parte comprincipiorum, nulla datur impossibilitas sed omnimoda indifferentia antecedens, ac per consequens, non tollitur libertas; quæ stat, non quidem in quacumque indifferentia, sed in indifferentia omnimoda; comparatiuè tamen ad sola comprincipia: non verò ad illa quæ comprincipia non sunt (prædefinitio autem nō est cōprincipium, sed applicatio extrinseca comprincipiorum) & sic necessitas procedens ab ista, est necessitas consequens.

695 Replicabis: contritio efficacitèr prædefinita, est impossibile, quòd desinat esse; nam frustraretur prædefinitio. Atqui hæc impotentia omninò est antecedens; ergo datur impotentia antecedens. Respondetur concessa maiori, negando minorem, quia talis impotentia non est comparatiuè ad comprincipia sumpta in actu. 1. & data homini ad illam operationem: quia talia comprincipia omninò sunt indifferentia, atque omnino relictus vsus eorum in manu liberi arbitrij. Sūt autem principia, & comprincipia, voluntas, habitus, concursus, omnipotentia, & iudicium indifferens ex parte intellectus, ex parte quorum nulla erat determinatio in actu 1. Sed voluntas pro libito se determinat. Impossibilitas autem orta ex non principijs, non officit libertati, etiam si tempore præcedat vsum eius, vt patet in scientia visionis æterna, quam Deus habet de nostris operationibus in tempore factis.

696 Replicabis 2. Decretum illud efficax Dei prædefinitivum contritionis, & applicans comprincipia ad illam eliciendam, etiam se habet ex parte comprincipiorum, & ex parte actus primi; siquidem est priùs ipsis comprincipijs & causans illa, atqui eo posito est impossibilis omissio contritionis: ergo ex parte actus. 1. & comprincipiorum datur impossibilitas. Respondetur negando maiorem, quia prædefinitio non est principium, nec comprincipium, sed est applicatio comprincipiorum ad exercitium contritionis, estque applicatio extrinseca illorum, vt præuissa sunt indifferentèr operatura, per scientiam conditionatam. Impossibilitas autem omissionis, prouenients ab applicatione solùm extrinseca, atque intrinsecè non immutante modum operandi comprincipiorum, libertati non officit; quæ solùm sumitur à comprincipijs indifferentibus, vt dictum est.

697 Sic apud aduersarios complexum Scientiæ conditionatæ & Decreti dandi vocationem, præcedit operationem liberam. Ante vocationem enim præcedunt in Deo isti actus: *Si vocauero Petrum, respondebit: volo vocare*: posita hac volitione efficaci, impossibile est quòd Petrus vocatus, pro posteriori nō conuertatur, quia falsificaretur scientia Dei: sicut si posita prædefinitione, non conuerteretur, frustraretur decretum Dei. Atqui impossibilitas illa non respondendi præcedit conuersionem, imò & vocationem: ergo iam ante conuersionem in ipsa applicatione vestra vocationis, imbibitur impossibilitas omittendi. Et tamen non læditur libertas, quia hæc impossibilitas non est antecedens, cum non proueniat à comprincipijs, sed ab eorū extrinseca applicatione. Idem dicimus nos de prædefinitione.

698 Replicabis 3. Etiam prædeterminatio physica apud Thomistas, non se habet vt comprincipium, sed vt pura comprincipiorum applicatio ad opus; sed tamen lædit libertatem, quia imbibit impossibilitatem omittendi: ergo similitèr & prædefinitio. Sed insto in vestro decreto nuper adducto, prout coniuncto cum scientia media infalsificabili. Insuper do disparitatē. Prædeterminatio applicat comprincipia, physicè immutando modum operandi comprincipiorum, vtpotè intrinseca voluntati, quam physicè mouet. At prædefinitio est applicatio omninò extrinseca, & nullatenùs voluntatem immutans, sed omnino relinquēs, & volens vt fiat operatio vt per scientiam mediam præuissa est. Nec dicas immutare omnipotentiam, quia determinat concursum ad vnum & sic datur immutatio physica comprincipiorum. Neque determinare, sed relinquit omnipotentiam cum indeterminatione illa præuissa. Vt enim prædefinitio maneat infrustrabilis, non requiritur immutatio ex parte omnipotentiæ, vt certificabat scientia media. Vndè prædefinitio solùm est decretum efficax conversionis per immediata principia illa, per scientiam condicionatam proposita & eodem modo quo proposita sunt, absque eorum aliqua immutatione, siquidem sine ista sortietur effectum.

699 Nota valdè pro isto decreto, *vt præcisè prædefinitiuo*, prædefinitionem actus liberi considerandam esse ex parte obiecti voliti, & ex parte applicationis. Ex parte obiecti voliti, nihil omninò immutat de obiecto, sed præcise vult ipsum: imum totum obiectum scientię conditionatę, prout illud, quantum ad actum secundum & primum dictauit scientia conditionata; tantum mutat statum obiecti de conditionato in absolutum. Ex parte autem applicationis (quæ non est obiectum, sed prædefinitio ipsa,) affert de nouo extrinsecam impossibilitatem consequentem, & se non tenentem ex parte principiorum, nec præuissam in obiecto conditionato. Sed hanc impossibilitatem etiam addit applicatio extrinseca, vt coalescens ex scientia conditionata & volitione vocandi, quæ etiam impossibilitat; & non fuit præuissum tale aggregatum per scientiam conditionatam.

QVÆSTIO XIIII.

DE EXTENSIONE ET VI HVIVS Decreti.

ARTICVLVS I.

AN FVERIT DE CHRISTO SOLO.

700 PRimum dubium: An Christus fuerit decretus solitariè? Nego, sed fuit decretus ob suam gloriam, tanquam caput Angelorum & hominum, vt per sua merita influeret in illos, & haberent auxilia ad opera bona facienda & vitanda mala, & similitèr vt quilibet mereretur præmium suum. Vndè tale decretum est priùs à quo virtualitèr, formalitatibus decreti aliorū quæ sunt decreta per decretum istud, tanquam media ad finem. Vndè per hoc decretum vt tale nihil fuit decretum ex meritis vt meritis, sed per merita vt per media; & etiam fuit decretum, quòd in executione darentur ex præuisis meritis, per aliud subsequens decretum, pendens à primo, tanquam priori à quo.

Se-

701 Secundum dubium: An ex vi huius decreti, fint formalitèr permissa omnia alia actualia peccata, præcipuè peccatorum mortis? Affirmatiuè respondeo cum multis modernis, asserentibus vnicum fuisse decretum Dei, circa totum negotium creationis & redemptionis. Ita Bornull disp.16. de voluntate sect.3. Probatur, quia quò, quis habet maiorem mentis capacitatem, eo plura *vno ductu* potest comprehendere, nisi inter se dicant specialem repugnantiam vt *vno ductu & decreto* comprehendantur: cum ergo Deus per scientiam conditionatam præuiderit totam combinationem & seriem rerum omnium & operationum de facto existentium, & nullam habeant repugnantiam ipsæ res (vel saltim illæ in quibus solùm attenditur ratio medij ad finem) poterunt decerni *vno ductu & decreto* à Diuina mente infinitè capaci.

702 Dixi *vno decreto*, per quòd non excluditur diuersitas virtualis eorum, quæ est connexa & *à quo*, sed sola disparata & inconnexa. Dixi: *in quibus solùm attenditur ratio medij ad finem*, nam sunt aliqua quæ necessariò videntur exigere rationem demeriti & pœnę, vt si permittatur vnum peccatum in pœnam alterius. Nam sub hac ratione videtur non posse decerni ante peccatum absolutè præuissum (imò nec obligari antecedentèr, ad ita ponendum, quia sapit credulitatem: quòd non contingit, si Deus decernat gloriam vt coronam, manens obligatus dare ex præuisis meritis per nouũ decretũ.)

703 Dubium 3. An ex vi huius decreti fuerint permissa omnia peccata? Affirmo quatenùs permissiones sumuntur vt media ad finem, & non vna in pœnam alterius peccati (nam sub hac ratione conclusio non loquitur.) Probatur. Tùm quia Christus vt primò decretus descendit de Cœlis propter nostram salutem. Hęc autem claudit redemptionem ab omni peccato: Tùm quia sic saluatur, quòd decreuerit Deus *vno ductu* omnia ordine intentionis. Tùm quia cedit in maiorem gloriam Christi hæc maior capitis vniuersalitas, liberans vt primò decretus, ab omnibus peccatis.

704 Hinc colligitur auxilia data interficientibus Christum, fuisse etiam decreta dependenter à pacientia Christi morientis vt primò decreti, exercita in ipsa cruce. Est enim Christus ob suam gloriam patiens mortem ignominiosam, absolutè & liberè inferendam ab inimicis habentibus auxilia per talem Christi pacientiã ad non inferendam mortem, si vellent. Hinc non approbo sententiam dicentem Christum, ante paciẽtiam meruisse in cruce inimicis auxilia, per meritoriam mortis acceptationem conditionatam (si nempè inimici vellẽt inferre illam) quia hoc non fuisset mereri per crucem & mortem sed ante illam; quia hęc acceptatio conditionata imò & absoluta, fuerunt in Christo in primo instanti Incarnationis. Et insuper, quia conditionata nõ pendet à morte re ipsa exercita, & esset redemptio, etiam ablata morte contra communem sensum.

705 Vndè nec placet, quòd alij dicunt, fuisse nempè mortem Christi primò decretam vt inferendã ab interfectoribus, præscindendo tamen pro illo tunc ab eo quòd talis interfectio esset peccaminosa vel virtuosa. Et per illam pacientiam meruisse Christum auxilia, quæ postea fuerunt decreta, dataque ad non peccandum. Sed hic modus & difficilis est, & non tam conformis PP. celebrantibus paciẽtiam Christi redemptricem, tollerantemque crucifixionem peccaminosam & ignominiosam. Modus autẽ noster explicandi est conformior PP. & gloriæ Christi, in vniuersalitate redimendi per pacientiam crucis; & perfectioni Dei decernentis *vno ductu* omnia.

706 Infero 1. Ex resolutione dubij secundi, & tertij. Licet in alio ordine rerum obiecta modò decreta potuissent decerni per decreta independentia; tamen non ita est de facto. Lapis enim & musca, si ex parte sua considerentur, independentiam habent: Similitèr si ex parte decreti in genere: secus ex parte decreti huius, quo Deus *vno decreto, & ductu*, propter Christum vt finem, omnia hæc voluit ordinare. Licet autem hæc vnitas decreti, nec petatur ab obiectis, nec generalitèr à decretis; summitur tamẽ à perfectione, & infinita ipsius Dei capacitate, potentis ita disponere *vno ductu* valdè decenter.

707 Infero 2. Si D. Petrus potes peccare per non conuersionẽ, peccauisset de facto, tunc in Deo dandum fuisse nouum decretũ de pœna talis peccati; sed in eo casu non fuisset decretum, quòd modò est de gloria. Hoc tamen non probat in Deo nunc fuisse diuersa decreta, sed tunc sublato isto decreto, quòd modò est vnicũ, poneretur loco huius aliud complectens omnia, quòd etiam esset vnicum. Sicut autem impossibilis est impossibilitate consequentis ablatio huius decreti, ita & positio peccati Petri. Argumenta autem omnia probantia decretorum independentiam & multitudinem, probabunt solùm vel quantùm est ex parte rerum decretarum, vel ex generalitate naturæ decreti; sed non de facto, & attento modò conuenientiori decernendi *vno ductu*.

ARTICVLVS II.

DE ADVENTV CHRISTI, NON PECCANTE Adamo, &c.

708 Dubium 4. An Adamo non peccante, vel deficientibus alijs peccatis, Christus veniret ex vi pręsentis decreti: Dupliciter sumitur ly *ex vi*. 1. formalitèr. 2. arguitiuè. Formalitèr idem est, ac ex vi huius ipsissimi decreti, quòd nunc est. Arguitiuè est quòd non veniendo per istud decretum, an per legitimas consequentias prudentèr deducatur ex isto, quòd veniret per aliud decretum?

709 Respondeo 1. Formalitèr ex vi huius decreti nõ veniret Christus, deficiente Adæ peccato, imò deficiente quolibet actuali. Prima pars cõmunior est. Probatur autem vtraque. Quia hoc decretum formalitèr sumptum est vnicum & indiuisibile, prout ex parte Dei, de Christo Redemptore peccatorum omnium in particulari vt probatum est: ergo deficiente quolibet, iam non maneret hoc ipsissimum decretum. Hoc dixi iuxtà sententiam sumentem specificationem à quolibet obiecto materiali & secũdario & defendentem variationem actus, ex variatione cuiuslibet obiecti. Nam iuxtà oppositam, manente solo Adę peccato, & interfectorum Christi, iam manet substantialitèr & formalitèr decretum istud, prout de Christo Redemptore per mortem & crucem, quod est primarium in isto decreto. Confirmatur resolutio ex PP. num. 614. docentibus Christum non venturum ablato peccato.

710 Respondeo 2. Loquendo arguitiuè, deficienti omni peccato, adhuc Christus substantialitèr veniret. Hoc est conforme Scoto, Suarez, & alijs contra plures alios. Probatur, quia Christus decretus est finis, imò & Redemptor propter suam magnam gloriam & excellentiam. Hoc enim fuit præcipuum motiuum decreti; atqui ablato omni peccato Christus vt caput innocentiũ hominum & Angelorum, habere posset per sua merita magnam Dei hominis & capitis excellentiam & gloriam, licet non esset Redemptor: ergo prudentèr argui potest quòd adhuc veniret per aliud decretum.

711 Respondeo 3. Ablatis actualibus propter solum originale, arguitiuè adhuc veniret vt Redemptor, licet non per crucem & mortem inferẽdam ab inimicis, quia nõ essent inimici qui possent interficere. Probatur, quia adhuc maneret substantialitèr magna gloria redemptionis humani generis. Deficiente autem originali, si omnes homines vel ferè omnes, peccarent mortalitèr, adhuc veniret vt Redemptor, quia salus generalis hominum, quæ est motiuum redemptionis, adhuc illam petebat, & sufficientèr iuxtà Script. obligaret amor Deum ad hoc.

712 An verò pro vno vel altero mortalitèr peccante veniret vt Redemptor arguitiuè, videtur quòd non, quia cessat motiuum humanæ salutis. Quod si Deus nõ redemit Angelos, quia cassus fuit solius tertiæ partis; non

non verò generalis, multò minùs veniret Redemptor pro aliquibus hominibus. Nec obest quòd Christus pro quolibet seorsim, lubens moreretur: nec quòd de facto, vt inquit, Paulus de quolibet *dilexit me, & tradidit semetipsum pro me*. Etenim id verum est ex parte Christi iam in mundo positi; non autem constat ex parte Dei, an vellet tunc illum mittere: nec est vndè colligatur, quod mitteret ad redimendum.

QVÆSTIO XV.

DE COHÆRENTIA HVIVS DECRETI cum meritis PP.

ARTICVLVS I.

ALIQVA NOTANTVR, ET RATIO dubitandi.

713 CIrca causas Incarnationis meritorias. Noto 1. Christum non potuisse mereri illam de condigno per opera præcedentia, quia nulla fuerunt ante vnionem. An verò per opera subsequentia & meritum solutiuum agam disput. de Christi merito.

714 Noto 2. Incarnationem quoad substantiam à nulla pura creatura posse mereri de condigno adhuc de possibili; quia requiritur meritum simpliciter infinitum. An verò de possibili de congruo, parùm interest & nō vacat examinare. Vide aliquid n.349. supra, dum sermo esset de satisfactione congrua pro offensa. De facto certum est, nullā creaturā meruisse de congruo Incarnationē nec potuisse, quia cum tale meritum, esset ex meritis Christi, iam supponebat Christum, primò & substantialitèr decretum, & cum fuerit mera gratia Dei Incarnatio, noluit Deus, ab aliquo esse promeritam, adhuc in executione.

715 Noto 3. Antiquos PP. de congruo meruisse Incarnationis circunstantias, nempè Abraam, quòd descenderet de sua stirpe, Dauid de familia sua, Daniel abreviationem temporis. Constat ex Script. & PP. Et confirmatur, quia benè potuit Deus decernere Christum merentem, ponendumque in illis circunstantijs, quæ dependentèr à merito Patrū exequerentur & propter illud.

716 Beatissima autē Virgo etiā meruit de facto esse Mater Dei. Hoc est certū, & clamat Ecclesia. Obijcies esse Matrem, est denominatio à substantiali productione quæ vt probat Bernal est ipsa vnio hypostatica: ergo mereri maternitatem est mereri Incarnationem. Nego consequentiā. Nam substantia Incarnationis independens erat à Matre præcipuè in cruce: mereri ergo generare Christum, solùm fuit mereri quod Incarnatio aliàs faciēda, fieret ab ipsa, & aduentus qui aliàs erat futurus, esset in ipsam & hospitaretur in ipsa.

717 Dubitatur: An meritum Maternitatis fuerit de condigno? Fuisse de condigno in actu 1. probat excellentia meritorum Virginis. In actu 2. Respondeo: Si Maternitas est forma sanctificans, vt plures tenent, meruit eā condignè; congruè verò si nō est. Secunda pars probat. quia Virgo non est defraudanda de meliori præmio; hoc autem est gratia & gloria, meliores carnali Maternitate. Dices, Deum præmiare opera nostra pretio medio; Virginis verò summo. Dedit ergo ei medium in gratia & gloria, & quòd deficiebat ad summum, suppleuit Maternitas. Contra, si Maternitas sanctificat bene dicis; si verò non sanctificat, meliùs est vt etiam supplementum fuerit in gratia & gloria, & maternitas detur solùm de cōgruo.

718 Est ergo difficultas magna, quomodò cum merito Christi primò decreti, componatur meritum istud Virginis & Patrum? Ratio dubitandi est, quia istud fuit ex meritis Christi: ergo præuisi vt merentis: ergo vt existentis & producti: ergo vt pendentis à Matre. Priùs enim erat præuideri productus à sua causa, quam merens: ergo ante omne meritum Christi, iam præuidebatur productus, & Virgo illum producens & Mater.

Respondent quidam, Christum fuisse productum & conseruatum in executione, simul per duas actiones distinctas totales & independentes, vnam ab alia: illam solius Dei; istam Virginis, aut causaru secundarum. Illa prior erat miraculosa. Fuit ergo decretus 1. vt producendus à solo Deo, sicut Adam. Et vt sic productus, & miraculosè conseruatus viuebat in Cruce & in deserto & merebatur. Ex hijs meritis præuisis, fuit decretū vt fieret puer, & altera productio à Virgine, & à causis secūdis, & etiam quòd decernerētur circunstantiæ. Ita Erice, Bernal, & Lugo. Primus ponit duas actiones per totam vitam, quia semper erat miraculum, quòd Christus extremè dolens de peccatis nostris, viueret. Isti in Cruce & deserto. Sed contra, quia superflua est duplex actio simul, cum sufficiat vna pro vno tempore, & alia pro alio tempore vt dicemus. Istæ autem diuersæ actiones, erant vna in Cruce, & alia in vtero.

719 Salazar respondet aliter, Christum decretum fuisse productum, non productione determinata sed vaga & ex meritis sic producti, Deum determinatam actionem decreuisse. Licet autem aliqui, nempè Bernal, & præcipuè Bonespei disp.3.num.29. acritèr impugnent decretum vagum, eo quòd Christus si præuideatur determinatè merens & existens: ergo productus determinatè, & extra causas. Facile respond. conced. anteced. de determinatione entitatiua, & per modum termini, quia entitas necessaria est ad meritum; secùs de determinatione per modum viæ. Sicut enim decretus fuit existens determinatè, sine determinata vbicatione & duratione, sine quibus determinatis poni non poterat in re, etiam sine determinata productione, quia talis entitas merens non indigebat illis vt determinatis, cum quælibet sufficeret. Vide num.631.

720 Alij ponunt in Christo actus animæ meritorios independētèr à phantasmatib⁹, & corpore, & per hos potuisse mereri productionem à Virgine, posteriorem illis. Contra. Tùm quia hoc pacto, Christus etiam meruisset de facto Incarnationem, & productionem primam substantialem suæ humanitatis, siue vnionis humanæ. Tùm etiam, quia hæc & præcedentes sententiæ, licet non sint impossibiles, sed datur alia via magis congrua & Deo, atque Christo dignior, quam iam explico.

ARTICVLVS II.

VERA SENTENTIA.

721 POno ergo cum multis in Deo duo decreta intentiuum & executiuum, sed connexa: vtrumque absolutum, & efficax; & primum sortitur effectum per secundum, quòd necessario infert. Sic D. Thomas, & eius schola defendit, prædestinationem esse ante præuisa merita sed exequendam ex præuisis meritis, per duo decreta. Dico ergo quòd Deus (præuisa tota serie huius numero mundi, cum omnibus eius creaturis, & eventibus per scientiam conditionatam) primo decreuit absolutè Christum proptèr suam excellentiam, vt merentem, redimentem in cruce, atque vt in vtero habentem Matrem, quæ talis esset futura ex suis meritis. Decreuit etiam permissiones, & omnia alia vnico decreto & ductu, sed cum dependentia & connexione virtuali inter decretum de vno & de alio, vt supra dictum est vide num.639.

722 Circa quod aduerte, hæc omnia obiecta quatenùs sunt intra cancellos hujus decreti intentiui, habere inter se ordinem, non quidem meriti vt meriti ad præmium vt præmium sed medij ad finem; obligante se Deo, ad aliud decretum per quod finis vt præmium habeatur ex meritis vt meritis, quæ respectu primi decreti, se habebāt solùm vt media. In intentione ergo decreuit Deus merita Christi vt medium ad merita Virginis, & ista vt medium ad maternitatem. Vndè in hoc decreto, hucusque nihil decernitur ex præuisis meritis, quia adhuc non sunt præuisa; decernitur tamen per hoc decretum, vt

hæc quæ modò sunt media postea præuideantur vt merita, deturq; & ponatur Maternitas (propter illa & ex meritis præuisis) per nouum decretum exequens tamquam præmium.

713 Ad rationem ergo dubitandi respondetur, dum fit comparatio inter merita Christi & Virginis, sermonem posse esse de vtrisq; in ordine executiuo, vel intentiuo. Si in 1. concesso anti. Nego vlt. conseq. conc. ergo meritú Virginis esse ex meritis Christi vt præuisis. Christi in quã vt existétis, & vt producti, sed vt producti & conseruati à solo Deo in Cruce. nam sicut Adam in Paradiso à solo Deo productus fuit & conseruatus, absque concursu Materno. Sic Christus potuit à Deo repentè produci vir perfectus, & merens in Cruce, actione eadem physica, qua de facto in Cruce fuit. Ex meritis ergo Christi sic producti vt præuisis decreuit Deus, quòd illa existentia viri perfecti retrotraheretur ad incipiendum ab Incarnatione, & quòd fieret puer & Beata Virgo acciperet auxilia, quibus mereretur illum gignere, & ex prçuisis meritis istis, daretur Maternitas.

714 Si tamen sit sermo de decreto intentiuo, nego anteced. quia non ex meritis, sed per merita in Cruce, tamquam per media sunt volita Virgini auxilia, vt per illa tamquam media faceret merita ex quibus moueretur Deus ad decernendum, quòd gigneret Christum in vtero: Vndè decretum intentivum Maternitatis non fuit sine meritis, sed cum meritis; sed non fuit ex meritis, sed potius per merita, intendendo vt posteà præuisis meritis Maternitas executioni mandaretur.

715 Obicies: ergo Beata Virgo non habet ex meritis, quòd sit Mater Dei. Probatur consequentia, quia ante eorum prævisionem, iam erat futura Mater Dei, per primum decretum intentivum, efficax & infrustrabile, quòd tamen non erat ex meritis sed per merita. Respondetur negando consequentiam, ad probationem, concedo, quòd ante prævisionem meriti erat futura Mater Dei determinatè & efficacitèr, non tamen formalitèr sed quasi radicalitèr, quatenùs Maternitas erat futura formalitèr & proximè, dependentèr à prçvisione & decreto alio dandi illam propter merita, vt prævisa. Hoc esse fuit à decreto intentiuo vt à radice, & sic semper est verùm, quòd ab initio primi decreti erat futura proximè & formalitèr ex præuisis meritis, & non alitèr obtinendã in executione Maternitas.

QVÆSTIO XVI.

DE VNIONE HYPOSTATICA, EIVSQVE causis.

ARTICVLVS I.

DE VNIONE AN SIT DISTINCTA ab extremis?

726 Sermo est de vnione physica in Christo. Est autem duplex in ipso. Vna humana quæ est inter corpus & animam. Alia Hypostatica (sumpta denominatione à personalitate, siue Hypostasi) quæ est inter humanitatem & personam Verbi. De ista est difficultas, an distinguatur realitèr ab extremis? Affirmo cùm Recentiorib. contra plures Thomistas. Prob. 1. Quia possunt existere Verbum & humanitas penetrata, quin sint possitiuè & physicè inter se alligata & vnita, atque constituentia hominem Deum. Hæc autem indifferentia, vt se in actu 1. per vnionem physicè exerceant, per aliquid distinctum realitèr tollenda est, quia posteà datur vnio, & anteà non dabatur vnio.

727 Dices: Etiam anteà dari vnionem quoad entitatem, licet non quoad denominationem, siue quoad exercitium vniendi. Contra; vel anteà resultabat physicè homo Deus, vel non? Si primum, iam dabatur denominatio & exercitium intrinsecum vniendi, erantque extrema inseparabilia ab isto exercitio, quod tamẽ falsum est. Si non resultabat: ergo humanitas & Verbum etiam penetrata, sunt indifferẽtia & separabilia ab exercitio & denominatione intrinseca, siue ab alligatione physica constitutiua in actu 2. Hominis Dei; atqui hoc exercitium physicum intrinsecum est formalissimus nexus, & formalissima vnio: ergo distinguuntur realitèr à physica & reali vnione: ergo ista erit modus realitèr distinctus ab extremis.

728 2. Probat. conclusio: Productio siue generatio Christi producit in Christo aliquid substantiale determinatum & physicum & intrinsecum, quo humanitas de se indifferens, determinetur substantialitèr ad constituendum suppositum substantiale, siue hominem Deum; atqui hoc nec est humanitas, nec Verbum secundum se. Verbum enim non producitur & licet humanitas producatur, debet tamen aliquid aliud produci præter ipsam, quia in ipsa aliud est produci, & aliud est vniri; nec item est sola penetratio, siue applicatio, vt probatum est, quia hæc non sunt quid intrinsecum physicum substantiale determinans, vt resultet homo Deus: ergo est aliquid distinctum ab hijs omnibus, nempè nexus, siue exercitium substantiale vniendi, siue potius ipsa vnio, quę cum perseipsam sit actus 2. vniendi, perseipsam est exercitium ipsissimum. Confirmatur; humanitas per hanc vnionem intrinsecè mutatur, & transit eius potentialitas de non vnita ad physicè vnitam: ergo advenit illi de nouo vnio physica ab vtroque extremo distincta, & vtriusque physicè determinatiua.

729 Respondebis 1. Hæc extrema vniri & determinari intrinsecè perseipsa, exercerique; possita tamen vt conditione productione Dei actiua. Contra, quia vel hæc productio est actio creata transiens, vel volitio interna Dei, vt Thomistæ volunt? Si 1. talis actio recipietur in humanitate, eritque vnio physica distincta, cum sit intrinseca physica determinatio, & alligatio humanitatis ad Verbum. Si sit ipsa volitio interna Dei, cum hæc sit purè extrinseca respectu humanitatis, non poterit immutatio physica humanitatis intrinsecaq; & substantialis determinatio eius ad Verbum, à tali actione extrinseca prouenire.

730 Respondebis 2. Posse prouenire ab illa, non vt forma sed vt conditione. Extrema enim perseipsa, tamquam per formam vniuntur, possita iam tali conditione. Contra. Tùm quia admissa semel hac doctrina poterit dicere quis, aquam fieri de nouo calidam, oculum videntem, & voluntatem liberè operantem pers ipsas, possita volitione Dei, vt pura conditione. Tùm quia talis volitio debet habere obiectũ de mutatio e intrinseca harum potentiarum. Hoc autem no: explicab s sine formis nouis distinct s intrinsecis. Tùm à priori, quia quoties res de nouo physicè mutatur, necesse est, vt adveniat nouus actus talis entis in potentia, prout in potentia.

731 Respondebis 3. Ex Gonet, actionem respectu termini totalis esse duplicem. 1. Est productiua & vnitiua simùl, v.g. generatio Leonis, quæ producit terminũ formalem, nempè formam Leonis, simulque vnit & sic facit terminum totalem, nempè compositum. Altera est purè vnitiua, vt generatio humana quæ producit terminum totalem, nempè hominem; animam vero rationalem non producit sed productam à Deo purè vnit materiæ. Similitèr Incarnatio actiua terminum totalem, nempè Christum producit; formalem verò nempè Verbum purè vnit. Huic ergo & similibus actionibus non est quærendus terminus, siue entitas specialis quam producant, sed Totum ipsum.

732 Sed contra. Hæc productio vnitiua Verbi ad humanitatem est efficientèr immutatiua humanitatis, ita vt eam faciat transire physicè de non vnita ad vnitam, & de indifferenti ad physicè determinatam, & de non exercita in alligatione ad exercitam: ergo efficientèr producit in ea intrinsecam quandam actuationem potentiæ ipsius prout erat in potentia. Hoc enim est motus; atqui hæc noua actuatio passiua immutatiua physicè humanitatis, est quid reale & formale distinctum ab extremis,

cum

cum ista etiam post applicationem potuerint esse sine illa: ergo datur vnio realis distincta ab extremis. Confir. quia talis actio vnitiua per vos est volitio Dei, quæ nequit per se humanitatem formalitèr immutare vt nuper dicebamus, & sic necessaria est entitas distincta. Si respondeas talem actionem immutare humanitatem per se ipsam etiam passiuè, saltìm virtualitèr. Contra; humanitas fit formalitèr intrinsecè vnita & non solùm virtualitèr: ergo formalitèr & intrinsecè mutata: ergo à forma intrinsecè & formalitèr mutante: ergo non ab actione vnitiua, quæ non est formalitèr intrinseca, sed ad summum virtualitèr. Si enim hæc virtualitas sufficit ad denominationem formalem, Deus posset per se supplere omne genus causæ formalis, contra vos.

733 Obicies ex Gonet, intendente, quòd etiam si materia & forma vniantur vnione distincta; secùs Verbum. 1. Quia Verbum vnitur per id per quòd exercet rationem complementi, & vltimi termini; atqui hoc præstat per se ipsum: ergo & per se ipsum vnitur. Min. prob. Quia contra rationem actus purissimi est, quod eius virtus & capacitas exerceatur per aliud, quam per se ipsum; & ob id Thomistæ docent, productionē actiuam Dei ad extra, esse intrinsecam ipsius Dei volitionem. Resp. distinguendo maiorem: Vnitur per id per quòd exercet rationem complementi, per quòd exercet quasi in actu 1. nego; per quòd exercet siue potius exercetur in actu 2. actualis terminationis & exercitij concedo. Hoc autem non est ipsius entitas, sed exercitiū actuale vniti, sine quo Verbum potuit esse. Nego autem minorem in hoc sensu, eiusque probationem, quia contra rationem actus puri non est exerceri virtutem eius, per aliquid distinctum ab ipso, siue intrinsecum, siue extrinsecum, sed quod id habeat per aliquam potentialitatem. De quo hic quæst. 1. num. 53. & alibi sæpè.

734 Obicies 2. Verbum per seipsum terminat visionem beatam, vniturque intelligibilitèr visioni absque alio medio, siue Verbo mentis distincto. Et ratio est, quia sicut spectat ad perfectionem eius vt actus puri, quòd per seipsum influat in visionem, vt virtus & species inpressa, atque vt intelligibilitas actiua, ita etiam sit visum per seipsum vt terminus, sitque sua intelligibilitas passiua: ergo similitèr per seipsum vnietur humanitati. Antec. cōstat ex materia de Visione, quæst. de specie impressa. Resp. negando conseq. Disparitas est, quia Verbum per seipsum terminat visionem & similitèr vnione, sed cum indifferentia ad exercitium actualis terminationis: quam indifferentiam tollit Visio per seipsam, quia determinata; secùs humanitas, per se ipsam, cum etiam sit indifferens. Ideò requiritur modus determinans medius. Sic humanitas indifferens ex se ad recipiendum quemlibet modum superadditum, determinari debet ad illum, sed per illum ipsum, quia ipse est determinatio pro se, & pro illa: secùs humanitas pro se, nec pro Verbo.

735 Obicies 3. Si vnio esset media sequeretur, quòd si tres personæ assumerent tres humanitates æqualissimas, vniones illæ essent æquales inter se, & non essent. Essent, quia non est vndè inæqualitas vlla resultet, cum personæ sint æquales, & humanitates etiam. Non essent, quia essent specie diuersæ à terminis specie physica diuersis, v.g. Verbo & Spiritu sancto, qui sunt de diuersis lineis. Ex Arist. autem, species sunt sicut numeri, ita vt nequeant dari duæ species omninò æquales. Resp. forte specie diuersas, sed æquales. Arist. autē loquitur de speciebus de facto. Vel loquitur de illis, in quibus datur aliquis perfectionis excessus, vel augmentum, vel diminutio. In hijs autem in quibus non datur æqualitas est. Sicut in numero viginti hominum, & viginti lapidum.

736 Obicies 4. D. Tho. negantem vnionem mediam, præcipuè in 3. distinct. 11. quæst. 2. art. 2. in corpore. Sed Respondetur solùm negare medium accidentale, & per modum extremi, per quod Verbum reddatur vnibile vt benè explicat Gonet. Nullibi autem negauit medium quo siue per modum nexus distincti, imò potiùs fauere videtur nostræ sententiæ, dum hic quæst. 2 art. 7. docet vnionem hypostaticam *esse quid creatum quo realitèr mutatur humanitas, & non Verbum* quæ verba, quia nec verificari possunt de humanitate secundum se, nec de Verbo secundum se, nec de composito, conuincunt vnionem distinctam mediam, & benè. Si enim relatio prędicamētalis apud vos est modus medius distinctus determinans extrema ad rationem relati, multò magis vnio intrinsecè determinans & immutans ad rationem vniti.

Post hæc scripta ocurrit mihi exēplum olei (Verbum enim vocatur Oleum, & Incarnatio vnctio) quòd declarat sententiam Thomisticā. Alitèr enim foliū papyri coniungitur alteri papyro, nempè mediante hostia panis, & alitèr oleum coniungitur papyro. Hoc enim per seipsum vnitur illi sine alio medio. Ratio autem est, quia cum oleum sit valdè diffusiuum & communicabile, posita materia capaci, per seipsum cōmunicatur: ergo idē de oleo Diuini Verbi quod per seipsum poterit esse communicatio, & vnio, posita humanitate vt materia capaci. Ecce optimum exemplum, si non probatiuum, saltìm declaratiuum.

737 Respondetur tamen, si exemplum aliquid probat probare, posita sola penetratione Verbi cum humanitate, eo ipso manere humanitatē substantialitèr vnitā, quod tamen falsum est. Resp. 2. Verbum dici oleum propter communicabilitatem, non verò quia per seipsum sit communicatio, cum adhuc posita humanitate, maneat indifferens. Ad exemplum olei penetrati, respondetur vniri cum papyro, vel vnione accidentali, quam oleum natum est producere promptissimè, vel vniri solùm in ratione Totius per accidens. Hic autem vnionem per se inter humanitatem & Verbum inquirimus, & sic exemplum nihil probat.

ARTICVLVS II.

DE PERFECTIONIBVS VNIONIS.

738 NOta 1. Esse, non entitatem sed modū, quia per se ipsā afficitur. Esse ens physicū, quia physicè nectit & physicè producitur. Esse substātialē, quia est de constitutiuo substantiæ in esse subsistentis. Esse supernaturalem entitatiuè, quia superat vires & proportionē totius naturæ. Argumenta contra illam disp. 1. soluta sunt. Not. 2. Inter Verbū & humanitatem nō dari duas vniones, vnā ex parte illius, aliam istius. Tùm quia vna sufficit. Tùm quia Verbum est purus terminus vnionis & non subiectum. Dantur tamen plures vniones hypostaticæ parciales humanitatis ad Verbum; vna in corpore materialis vtpotè pendens ab isto, quæ permansit in Sepulchro; alia spiritualis animæ ad Verbum manens in Lymbo; alia vnionis humanæ ad Verbum. hanc destruxit mors destruendo extremum, nempè vnionem humanam.

739 Circa vnionis hypostaticę perfectiones, nota 4. esse substantialem. De quo Bernal disp. 12. sect. 3. Solùm ex lege Dei & non ex natura sua esse Indestructibilem & æternam, vt potuit destructio ipsius ad vnionem humanam in triduo. Solùm enim conseruata est vnio partium quæ sunt id de quo dictum est à Damasc. *Quòd semel assumpsit, numquam dimisit.* Insuper Christus in vita mortali aliquas particulas deperdit, v.g. præputium; & aliquas guttas sanguinis & alias per nutritionem.

740 Fuit eius inter omnia creata perfectissimum & sublimissimum, excedens naturalia & supernaturalia substantialia & accidentalia. Prob. quia fuit intimior & perfectior diuinæ naturæ participatio substātialis in vnitatem suppositi. Et licet excedatur ab alijs in aliquibus perfectionibus genericè formalitèr sumptis; recompensat tamen, sua diuinę participationis altitudine, eminentèr & superexcedit omnes illas.

741 Nec propterea erit ens simplicitèr infinitum in genere entis, licet sit in moralitate valoris. 1. pars patet, quia imbibit essentialitèr imperfectiones creaturæ, modi, &c. Vndè physicè loquendo, quoad perfectionem entitatiuam specificatam ab vno extremo, fortè est possibilis alia secundum quid melior; si nempè vnio esset ad Ange-

gelum, quia tunc esset tota spiritualis, simplex & indivisibilis, & ad melius extremum. Ex extremo autem Verbi nequit entitatiuè meliorari, etiam si fieret ad tres diuinas personas vel ad naturam, quia Verbum perseipsum continet eminentèr omnem totius Trinitatis perfectionem.

742 Dixi posse meliorari quoad perfectionem entitatiuam, sed non quoad intimitatē nexus, vt benè D.Tho. quæst.2.art.9. asserens esse maximam vnionum. Probat. quia nequit dari nexus intimior inter omnes creabiles, dempta identitate quæ intimior est. Quin obstet Augustin. à D.Thom. citatus oppositum insinuans, & dicens, *quòd* homo aliquo modò est potius in Verbo quam Verbum in Patre (cum tamen sint vnum idēticè). Sed intelligēdus est de vnione, nō per modum intimitatis; sed per identitatem suppositi & prædicationis; nam non dicitur: *Verbum est Pater*, & dicitur: *homo est Verbum.*

ARTICVLVS III.

AN VNIO HYPOSTATICA SIT PRODVCTIO ipsa humanitatis.

743 AFfirmant Recent. aliqui & præcipuè Bernal Tenet etiam Bouespei disp. 4.nu.6. Docet enim Bernal productionem substantiæ esse subsistentiā; quia sicut creatio est independentia à subiecto perseipsam, ita etiam productio substantialis est independentia ab alieno supposito. Excipitur quando est simùl productio & vnio humanitatis, v. g. ad suppositum alienum. Quòd de facto sit vnio ad Verbum, fundat in PP. docentibus, humanitatem fuisse creatam ipsa assumptione. Assumptio autem est ipsa actio & vnio realitèr, iuxtà D. Thom. quæst.2. art.8.& in 3.lib.sentent.distinct.5.quæst. 2. artic.1.

744 Responderi solet, assumptionem duplicitèr summi, nempè *illatiuè & causalitèr*, siue in *fieri*, & sic est productio ipsa causans & inferens vnionem distinctam; vel sumitur formalitèr, & sic est formalitèr vnio. PP. autem, vel solùm volunt contra Eutichem (qui dicebat, Virginem genuisse purum hominem, qui decursu temporis motatus est in Deum) humanitatem eodem instanti reali fuisse productam sine propria subsistentia & concommitantèr vnitam Verbo supplenti pro illa; vel fuisse creatam assumptione ipsa, non sumpta formalitèr pro vnione formali, sed illatiuè, & in fieri, quia creatio ipsa inferebat assumptionem formalem, siue vnionem, cum creatio ipsa esset assumptio effectiua. D.Tho. loquitur de assumptione formali, quando vocat esse vnionem. Vel si loquitur de effectiua, tunc summit vnionem, non quidem pro nexu formali, sed pro vnitione, siue actione productiua vnionis. Bonæ spes efficacitèr impugnat has & similes solutiones PP. Ideò posset quis dicere PP. verè esse diuisos, & inconciliabiles inter se, & vnos stare pro vna sententia, alios pro alia. Aliter & faciliùs respondebunt, qui docent vnionem humanam simùl identicè fuisse vnionem hypostaticam, quia sic productio effectiua causauit vnionem humanā quæ est vnio ad Verbū.

745 Prob. 2. A paritate, quia tam supernum est humanitati subsistere in alio; quam accidentibus Eucharistiæ existere per se; atqui ista per productionem existunt per se: ergo & humanitas in alio. Confirm. quia accidens per eductionem fit & ponitur in subiecto: imò hoc exemplum probat, quòd quando producitur terminus dependentèr à tertio, per eandem actionem per quam fit, vnitur, vt patet in productione formæ materialis: ergo & humanitas per productionem, fit & ponitur in supposito.

746 Resp. concessa maior.& minor. nego conseq. Quia omnis creatio perseipsam habet ponere rem absque subiecto; at substantialis productio non habet ex se ponere rem in alieno supposito; & sic per aliam entitatem præstandum est. Ad confirmat. concesso anteced. nego conseq. Quia eductio ex essentia eductionis habet ponere rem in subiecto: secùs substantialis productio, in supposito, quantum est ex essentia & definitione sua expressa. Insuper alij respondent, dependentiam à subiecto vtpotè à priori connaturale esse prouenire à productione se tenente ex parte causæ; dependentia verò à supposito alieno est à posteriori, & non debet accipere esse formalitèr per productionem quæ est à prior.

747 3. Prob. Quia humanitas propriè pendet, & sustentatur à Verbo, atqui si non penderet per vnionem, quæ sit creatio, non penderet propriè ab illo sicut anima rationalis non pendet propriè à materia, sicut pendet anima materialis, eo quòd illa pendeat per solam vnionem, & materialis per productionem: ergo dependentia humanitatis à Verbo est per productionem. Concessa maiori nego minorem, quia pendet à Verbo à posteriori sine quo, (secundum modum minùs præternaturalem, quo hic & nunc intenditur produci completa, sine tamen complemento creato) nequit existere: in quo differt ab anima rationali, quæ existit sine materia.

748 Etenim sicut omnis productio tēdit ad essentiā, quatenùs ponendam sub existentia; ita omnis productio substantialis tendit ad producendam substantiam, sed vt ponendam sub subsistentia (siue id præstet per se siue per actionem à se ipsa petitam) & sic ex vi productionis habet humanitas vt compleatur per Verbum (saltìm vagè aut cōditionatè). Quòd sufficit ad dependentiā à posteriori. PP. autem de hac connexione, potiùs quàm de idētitate intelligendi sunt. Dum ergo humanitas priuatur subsistentia creata, nequit esse completa nisi per increatam. Similitèr dicendum de creatione vnionis continuatiuæ inter partes materiæ distingui ab vnione immediata ad ipsas partes, & pēdere à posteriori, & immediatè ab vnione producta, & à partibus solùm mediatè.

749 Communior sententia negat, productionem humanitatis per seipsam esse vnionem ad Verbū. Prob. ex D. Tho. in 3. distinct. 5. quæst. 3. art. 2. ad. 2. dicente: *Quòd assumitur præexistere assumptioni, non tēpore, sed natura*: ergo humanitas erat creata cum independentia ex se ab vnione tali. Et quæst. 3. art. 3. ait: *Animam Christi eodem modò, & genere actionis esse creatam, quo alias rationales.* Videatur Suarez disp. 8. sect.1. Prob. 2. Tùm, quia hoc est connaturalius. Tùm quia creatio ex immediata definitione expressè non se habet ad subsistentiam actualem, nec etiam ad vnionē cū supposito alieno: ergo ex natura productionis substantialis, vnio hypostatica non identificatur cum productione, nec aliàs est aliquid quod vrgeat ad illas identificandas de facto vt videbimus.

750 Dices: hoc probare independentiam humanitatis à Verbo contra 6. Synodum Act.11. vbi ait: *Simùl Dei Verbum caro, simùl caro animata rationalis, simùl Dei Verbi caro animata rationalis.* Rationem huius reddit: *in illo enim, & non per ipsam habuit existentiam*: ergo ex vi suæ productionis non dabatur indifferētia, sed existentia per Verbum. Respond. tamen loqui de existentia vt completa, siue de subsistentia, quam simùl in eodem instāti *per Verbum habuit.* Sed mediatè inductam per se.

751 Obicies: Talis identificatio non repugnat: ergo admittenda de facto. Prob. conseq. Quia frustra fiunt per plura, quę possunt fieri per pauciora. Quidam negant antec. quia complebile debet natura præcedere complementum, quòd nō erit ita, si subsistat per creationem, vel per illam vniatur Verbo. Sed resp. 1. complebile non deberepræcedere complementum prioritate in quo sed à quo. 2. Concesso antecedenti de possibili, nego consequent. Tùm quia intelligitur ly *frustrà fiunt per plura*, si æquè cōnaturalitèr fiant per pautiora; non verò alitèr. Tùm etiam quia contraria sententia, licet minuat entitates numero, plurificat species ponendo actionem productiuam animæ, quæ sit vnio ad Verbum, quæ species excusari potest, vtpotè noua.

752 Sententiam hanc communem probant alij ab inconuenienti ex opposita, nempè quia humanitas, licet vegetatiua non posset se nutrire naturalitèr, quia nutritio cum deberet esse vnio materiæ alimenti ad Verbū (aliàs enim

enim esset subsistētia propria,) esset superna. Insuper, quia Maria non esset naturalis Mater huius hominis, siquidem generatio, cum esset vnio hypostatica, eo ipso esset superna. Hoc argumento etiam impugnari solet identitas vnionis humanæ cum vnione ad Verbum, de qua art.5.initia.

753 Sed facilè respondetur, nullum esse inconveniens, quod nutritio Christi, & generatio Virginis sint quid supernum, & Virgo non sit Mater naturalis, dummodo maneat Mater realis, & physica, sicut matres steriles gignentes filios supernaturaliter. Virgo enim gignens sine cõcursu viri humanitatē & sine subsistentia propria, necessario gignit actione superna; dicuntur tamen naturales matres, id est non legales aut morales, sed physicę, & reales; non vero naturales, id est non supernæ.

754 Sentētia P. Bernal satis probabilis est, non solùm de possibili, sed etiam de facto, & magis apta vt sine multiplicatione entitatū, Beata Virgo ex vi generationis hominis, sit Mater physica Dei, genuerit; hominē (non quidē indifferentē vt esset purus homo, vel homo Deus) sed qui ex vi processionis esset homo Deus, & homo filius naturalis Dei. Non tamen videtur sine maiori fundamento discedendum à sententia communi, propter maiorem huius connaturalitatem, & quia meliùs explicat, quomodò respectu humanitatis iam productæ, vnio ad Verbum sit gratia pura absque aliquo debito humanitatis iam productæ. Proprietas autem Maternitatis Dei saluabitur art. sequentibus.

ARTICVLVS IV.

DE CAVSA EFFICIENTI VNIONIS; VBI QVOmodò Virgo sit Mater Dei.

754 CAusa efficiens principalis est tota Trinitas per Omnipotentiam. Prob. quia est effectus ad extrà. Explicatur: Tres personæ se habent, vt si tres homines induant actiuè vnum ex ipsis, qui etiam se actiuè induat, & induatur. Vndè non sunt audiendi Vbandingus & alij concedentes Verbo specialem influxum actiuum respectu vnionis, apud Bernal disp. 12. sect. 1. & multò latius apud Prudentium tract. 3. disp. 1. dub. 3.

755 Nulla creatura potest diuinitus esse principalis causa vnionis, quia in nulla est tam alta & proportionata virtus, adhuc si possibilis sit substantia superna, quia semper vnio est ordinis altioris. Si dicas: possibilis est alia vnio hypostatica isti æqualis: ergo vna poterit producere aliam. Nego conseq. quia vnio non est operatiua efficientèr etiam si sit radix alicuius suæ proprietatis. Posse creaturam esse causam instrumentalem vnionis, probabilius est obedientialitèr, vt tenet Suarez, quia non apparet repugnantia. Quidquid dicant Ioan. à S. Thom. & alij Thomistæ.

Prob. 1. quia dato & non concesso, quod repugnet creaturæ esse instrumentū ad creandū, secùs ad actiuè incarnandum, quia minùs distant extrema, homo & Deus, quam nihilum & ens factum ex illo. 2. quia licet actio instrumentalis petat præcedere subiectum in quo operetur, & humanitas hic non præcedat, resp. sufficere præcedentiā pro priori naturæ. Nec obest, quod agens instrumentale debeat tangere terminū quem producit, vel vnit, illumque in sua virtute continere, sibique subijcere, & hæc omnia repugnant Verbo respectu actionis instrumentalis: ergo. Nego enim maiorem respectu termini non producti sed communicati, vt patet in generatione humana vniente animam, quæ tamen vtpotè spiritualis, in virtute generatiua, nec continetur, nec ei subditur. Tangitur ergo Verbum ab actione instrumentali, mediante vnione, potius vt dominans & sustentans, quam quod subdatur illi.

756 Quæritur pro explicanda Virginis Maternitate producentis hanc humanitatem; an fuerit instrumentum influens physicè in vnionem hypostaticam? Negat sententia communis. Affirmo cum Bernal & alijs, Becano & Suarez iudicantibus probabile. Loquor saltim de illa parte vnionis, quæ vnionem humanam nectit cum Verbo. Prob. 1. quia Ambrosius Epist. 81. Esichius Homil. de B. Virg. tom. 2. Bibliothecæ PP. Virginem, dicunt, fuisse Incarnationis instrumentum. Item PP. sæpè dicunt, Virginem fuisse Mulierem illam, quæ miscuit tria sata farinæ, id est tres substantias, corpus, animam, & Verbum vniuit. Nec dicas, omnes loqui dispositiuè, quatenùs materiam administrauit. Contra, tum quia nulla est repugnātia, si intelligantur formalitèr & propriè, & aliàs cædit in magnā Virginis gloriam. Tū quia Albertus Magnus ad illud: *Virtus Altissimi obumbrabit tibi*, explicat de vmbra, siue imagine & participatione virtutis generatiuæ Patris data Virgini. Plurimos alios PP. vide apud Saabedra, & Lacerda de Maria.

Saabedra etenim de Sacra Dei-para vestig. 1. disp. 5. talem virtutem intrinsecam generatiuam imò, & corpoream vtpotè ad effectum corporalem, nempè vnionem hypostaticam producendam, probat in Virgine. Disp. autem 7. esse participationem supernam physicam virtutis generatiuæ æterni Patris, Theologicè discurrit. Quòd semper in Virgine permaneat (non quidem vt semper generet, sed vt Virginem sanctificet: Est enim forma sanctificans, de quo vestig. 2. disp. 4. & multò luculentius Ripal. tom. 2. num. 79.) vestig. 1. disp. 5. ingeniosè probat. & multa alia ad nostrum intentum valdè concernentia toto illo opere discurrit.

757 Prob. 2. quia apud D. Thom. & eius Scholam, sicut productio rei tendit ad essentiam, non vtcumque, sed vt ponatur sub actualitate; ita productio substantialis naturæ tendit ad eam producendam, non vtcumque, sed prout sub complemento vel subsistentia, ne natura illa relinquatur imperfecta: ergo cum B. Virgo habuerit producere physicè, & generare humanitatem, debebat illam producere prout sub aliquo complemento saltim vagè, & conditionatè sub complemento Verbi: ergo produxit vnionem ad Verbum.

758 3. Prob. quia Virgo propriè est Mater Dei. Hæc autem proprietas optimè soluatur per influxum physicum in vnionem hypostaticam, nam absque illo non ita propriè. Prob. nam Christus vt homo Deus, sub hac ratione, non est à Matre ex vi processionis sine tali influxu. Influxus enim in vnionem humanam, solum est ad hominem indifferentem, vel vt sit purus homo, vel homo Deus: ergo si determinatè vt homo Deus est filius Virginis, debuit Virgo producere talem determinationem, siue vnionem. Confirmatur ad hominem: si Mater hominis puri administret materiam sine concursu ad vnionem, apud vos non esset ab illa, sed in illa: ergo si Virgo posuit humanitatem vt materiam, non verò hypostaticam; vt homo Deus erit factus in illa, sed non ab illa.

759 Respondebis: eo ipso quod Virgo materiam, & formam iam deificatas vniat ipsas, producit hominem Deum, producendo vnionem humanam tantùm. Contra, quia id non esset cum tanta Virginis gloria, quia non esset ex vi processionis à Virgine, sed ex contingenti deificatione partium iam præsupposita.

760 Obijcies 1. non requiritur talis influxus, vt Virgo sit absolutè Mater; atqui nec vt Mater hominis Dei: ergo ad nihil. Minor prob. Tùm quia mulier est mater Regis, sine influxu ad dignitatem. Tùm quia est mater hominis in concreto, quin influat in vnionem ad subsistentiam: ergo, &c. Concessa mai. Distinguo min. nec vt sit mater hominis Dei minùs propriè, concedo; ea proprietate, qua alia mulier est mater puri hominis, nego, quia requiritur influxus in hominem vt talem, & sub complemento: & sic in Virgine, influxus in hominem Deum vt talem. Vt talis enim debet esse à Virgine ex vi processionis.

761 Ad 1. prob. resp. Dignitatem Regiam esse quid morale; secùs rationem hominis Dei. Virgo autem per diuersum fidei articulum, vltra esse Matrem hominis habentis Diuinitatem, definita est propria & stricta

Mater Dei. Vndè à muliere est homo ille, qui est Rex; secùs strictè vt Rex ex vi & respectu generationis. Ad 2. resp. mulierem esse matrem hominis in concreto, sed vel non sine influxu in subsistentiam, vel non sine iure imbibito in humanitate ad producendam subsistentiam. Si verò B. Virgo in hypostaticam non influeret, cum aliàs humanitas vt genita ab ipsa, non imbibat ius absolutum ad Verbum, non posset esse mater hominis Dei strictè. Sicut si vnus ignis produceret alium secundum se & alter illi vniret calorem, prior esset causa ignis, sed non esset causa calidi.

762 Nec obest 2. Script. clamans Incarnationem esse opus Dei, & eum solum facere mirabilia magna: ergo & Incarnationem, quæ est opus omnium maius. Resp. esse solius Dei. Tùm vt causæ principalis operantis summum quod potest. Tùm vt specialissimè excogitantis eius artificiū tam summum, quòd anthonomasticè dici potest opus Dei. Nec mirùm si D. Thomas alicubi neget concursum actiuum, loquitur enim iuxtà sententiam Aristotelis, qui illum negat matribus. Nos iuxtà Medicos.

ARTICVLVS V.

EXAMINATVR IDENTITAS VTRIVSQVE Vnionis.

763 MOdernus ingeniosus docuit, de facto vnionē humanā, seipsa esse hypostaticā sui ad Verbū, sui ad materiam & animā, simulque istarum ad Verbum. Licet præter hanc vnionem admittat alias duas hypostaticas partiales, corporis ad Verbum, & animæ ad Verbū perseverātes in triduo (in quo vnio humana, & hypostatica huius ad Verbū destructa fuit.) Illas autem duas partiales ad quid admittit, cum videretur sufficere præcipua vnio humana sui ad partes & ad Verbum? Vt verificetur proloquium illud: *quod semèl assumpsit, nunquam dimisit.* Quod de partibus præcipuis, nempè corpore & anima communitèr intelligitur. Vt autem pateat, quod Virgo ex vi generationis actiuæ sit mater hominis Dei, nihil aptiùs excogitari potuit, quam quod generare vnionem humanam, sit generare hypostaticam ob identitatem vtriusque.

764 Vt hanc identitatem tueatur, defendit subsistentiam generalitèr consistere in ipsa vnione substantiali; sicut Pater Bernal docebat consistere in productione substantiali. Ratio autem est, quia vnio est substantiale complementum vtriusque extremi, potensque reddere naturam sistentem in seipsa & completam, sine multiplicatione superflua nouæ entitatis. Insuper habet rationem posterioris respectu vtriusque extremi (quæ posterioritas requiritur, cum complementum debeat supponere complebile) quam non habebat productio. Quòd si vnio humana Christi non est subsistentia, ideò est, quia non reddit humanitatem completam, sed potius dependentem ab alieno supposito, sicut dicit Bernal de productione. Nec vllum est inconueniens in eo quod aliqua vnio extremorum sit nexus eorum cum vno tertiò. Sic vitatur inutilis entitatum multiplicatio, & defenditur Virginis Maternitas.

765 Nec obest 1. si D.Thom. eas distinguere videatur. Distinguit enim *ratione*, fundata in muneribus vniēdi diuersos terminos. Nec obest 2. quod vnio humana est naturalis (aliàs humanitas esset diuersæ speciei à nostra) atqui hypostatica est superna: ergo distinguntur. Nego mai. quia est producta miraculosè sine concursu viri. Dicitur autem naturalis, sicut Maria Mater naturalis, idest, non purè Affectiua, vel Legalis, sed Carnalis, & Physica, vt nu. 753. Nec humanitas erit absolutè specie diuersa (quia ad partes principales in hoc attenditur, quæ eędem sunt) licet sit secundùm quid, & cum addito, sicut plures docent de vnione humana Petri, differre specie ab vnione Pauli, quia differt, eo quod sit essentialitèr determinata ad extrema Petri, quæ ratio est communis alijs vnionibus possibilibus ipsius Petri.

766 Nec obest 3. fore vt Verbum non terminet humanitatem, sed solas partes. Prob. quia solùm terminat id, quod mediante vnione assumpsit; atqui med ante vnione non assumpsit vnionem, sed partes: ergo. Nego mai. Ad probat. distinguo mai. quod assumpsit mediante vnione, vt *quod* solum, nego; vt *quod*, & vt *quo* concedo. Mediante igitur vnione vt quo, etiam assumpsit vnionem per ipsam vnionem, & similitèr assumpsit partes vt *quod*. Hæc & alia Modernus ille satis probabilitèr, & ingeniosè.

ARTICVLVS VI.

VNIO HVMANA DISTINGVITVR AB HYPOSTATICA, & explicatur magis Maternitas.

767 IN identitate vnionis humanæ cum hypostatica de possibili, nullam invenio repugnantiam, sed maximam probabilitatem. Loquendo autem de facto non dessunt congruentiæ satis aptæ. Nihilominùs de facto eas distinguendas censeo cum communi sententia. Prob. quia vnio humana est de constitutiuo essentiali humanitatis, ergo hypostatica quæ proptèt identitatem debetur vnioni, humanitati debebitur. Ex quo sequeretur respectu humanitatis non fore de facto gratiam sed naturam, esse vnitam Verbo, & subsistere per subsistentiam Verbi, contra Script. & PP. docentes, esse gratiam factam humanitati, & non loquentes de solis partibus, sed de humanitate.

768 Obijcies 1. vt Virgo sit strictè Mater hominis Dei, requiritur quòd ex vi generationis ille homo evadat Deus; atqui si vnio humana non sit hypostatica, ex vi generationis illius, homo non fit Deus, sed indifferens ad Deum: ergo vnio humana debet esse hypostatica. Resp. distinguo mai. ex vi generationis evadat Deus per eandem productionem immediatè & formalitèr, nego mai. per vnam radicalitèr & mediatè, & per aliam secundariam formalitèr, concedo mai. Prima enim producit humanitatem cum exigentia vt ponatur sub complemento. Et 2. per se inducit complementum, ex vi & exigentia prioris, petentis vel vagè vel conditionatè istud, nempè Verbum.

769 Replicabis: productio vnionis humanę à Virgine quantùm est ex se manet indifferens omnino, & absque vlla exigentia ad producendam vnionem ad Verbum: ergo ex vi primæ actionis non sequitur secunda productio, atqui generatio stat in illa prima: ergo Virgo hominem Deum produxit, non ex vi generationis, sed ad summum concomitantèr. Resp. 1. permisso, quòd 2. actio se haberet solùm concomitantèr ad primam, adhuc salvatur, quòd ille homo evadit Deus ex vi productionis integræ à Virgine, coalescentis ex vtraq; actione. Resp. 2. distinguendo 1. antec. illa productio prima manet indifferens indifferentia aliquali imperfecta physica, concedo antec. Excludit enim necessariam determinationem physicam ad vnionem in actu 2. indifferentia totali, & perfecta, *& quasi æquè interfit, quòd ponatur vnio, vel non ponatur*, nego antec. Prima enim productio, cum ex natura sua petat producere humanitatem prout sub complemento, exigentiam habet & vim, complementum inducendi, vel naturale vel saltim æquipolens, & Deum suo clamore quasi obligat, vt si auferet earum ponat diuinum, iuxtà debitum maioris connaturalitatis, quæ non esset, si expoliaretur omni subsistentia. Ecce quomodò ex vi generationis, producitur non solum homo, sed homo Deus.

770 Addi posset, eandem actionem generatiuam Virginis ex vi sua producere vtramque vnionem realitèr distinctam, vt ex vi sua, & ponat hominem, & ponat illum completum, nempè vt hominem Deum. Sic enim cum humanitas constituatur ex vnione naturali & sibi debita, non poterit fundare ius ex parte sua, nec ad vnionem hypostaticam, nec ad istam entitatiuam generationem vtpotè supernam, & sic semper verificabuntur duo, nem-

179

nempè & quòd fit gratiâ purâ respectu humanitatis , & quod Virgo ex vi generationis activæ genuerit hominem Deum. Nec sequitur quod illa generatio sit naturalis & superna , sed tota superna entitativè , sicut productio humanitatis posita à P. Bernal , quæ fit vnio ad Verbum. Nec item est inconveniens , quod eadem actio habeat duos terminos, ordinando vnum ad alium. Sicut vos dicitis de formali, & totali.

771 Objicies 2. Hæc vnio humana non repugnat quod per se sit vnio sui ad Verbum,& quod eo ipso quod ipsa se vniat vt *quo* partibus & Verbo, ex vi eius partes maneant vnitæ vt *quod*: ergo superfluè ponitur alia vnio. Resp. de possibili non repugnare, sed de facto, quia de facto est gratia humanitati facta & nō fieret vi dictā est.

772 Objicies 3. D.Thom.3.part. quæst.2. art. 4. ad 1. expressè ponentem differentiam inter puros homines & Christū. Quòd in illis vnio constituit hypostasim. In Christo vero non,quia partes vniuntur ad invicem vt adiunctę alteri principaliori , nempè Verbo. Ex quibus duo inferuntur.1.Subsistentiam non distingui ab vnione quando est complementum partium non ordinans illas ad tertiū.2.Quod hypostatica est ipsa vnio humana,siquidem propterea desinit hæc,esse personalitas creata,quia per illam vniuntur Verbo. Resp.D.Tho. intelligendum, nō formalitèr sed quasi causalitèr, quia ex partibus vt iā vnitis , resultat noua subsistentiæ entitas constituens in nobis personam. In Christo verò hoc fit per nouam vnionem ad Verbum. De composito enim ex partibus ait ibi , *quod aduenit persona Verbi iam praexistenti*: quæ frasis adveniendi taris indicat, humanitatem in ratione cōpositi præcedere , postea que vniri Verbo , adveniendo illi, vt ex illo & ex illa resultet persona humana.

ARTICVLVS VII.

ALIA QVÆSITA DE CAVSIS ET TERMINIS Incarnationis.

773 QVæritur 1. an humanitas fuerit instrumentum ad vniones partiales hypostaticas inductas per nutritionem , inter Verbum & materiam alimenti ? Affirmo , quia Christi humanitas nutrire potest hominem Deum, & cædit in eius gloriam, quòd per influxum suum se compleat : sicut homo purus per suum se nutrit, & complet. Dices : sequi , humanitatem produxisse suam 1. vnionem hypostaticam. 1. Quia apud aliquos anima rationalis geniti primam vnionem sui cum materia producit,& licet hoc non admittatur,quia anima nihil producit in corpore nisi vt forma, & vt iam vnita ; humanitas tamen sicut in nobis influit in subsistentiam propriam, in Christo potuit in vnionem substituentem pro illa. Item corpus & anima, iuxtà Suarez in resurrectione reproduxerūt, tàm vnionem humanam eandem (eandem inquam, quàm à Virgine accepit : Cadit enim in Virginis gloriam) quàm illius , hypostaticam. Sic enim verificatur, quod ipse se resuscitauerit,& *iterum animam suam sumpserit* : ergo vel negandus concursus in nutritione , vel concedendus humanitati ad 1. vnionem hypostaticam. Ego hæc omnia de possibili, concedo. De facto non audeo, quia novum est. Do ergo disparitatem. Nego sequelam de facto, quia humanitas non se fecit Deum , nec assumpsit sibi Verbum , vt PP. communitèr locuntur ; se tamen nutriuit augmentando hominem Deum.

774 Quæritur 2. de causis intrinsecis. An humanitas sit causa materialis hypostaticæ ? Affirmo. Tùm quia ex D. Tho. præexistit humanitas assumptioni, non tempore, sed natura. Prioritas autem naturæ non convenit subiecto adhæsionis, sed inhæsionis,de quo res educitur. Tùm quia vnio ad propriam subsistentiam educitur ex natura : ergo & ad alienam. Tùm quia non est creata , sed educta : ergo ab humanitate. Circa causam formalem,dico eam nō dari, sed ipsa vnio sibi est causa formalis, quia Verbum est terminus purus; ipsa autem est forma actuans extrema in ratione vnitorum.

775 Quæritur 3. an in humanitate præcesserit aliqua dispositio vltima ? Nego de physica. Tùm quia recipiens obedientialitèr vnionem non eget dispositione , nec naturali , quia est improportionata ; nec superna, quia non est assignabilis. Gratia enim sanctificans non est dispositio physica vltima. Tùm quia datur post vnionem, & apud multos ab illa vt radice. Tùm quia reperitur sine vnione; secùs vltima dispositio sine forma. Nego etiam de dispositione morali ,quia humanitas est assumpta sine vllo merito proprio.

776 Quæritur 4. quis est terminus productionis incarnatiuæ ? Nota 1. quod duplex datur terminus. Vnus Totalis ; alter formalis. 2. Quod vocari solet hæc productio *Incarnatio, Humanatio, Personatio, Assumptio* , & *Communicatio diuini esse* . quando hæc omnia *actiuè* intuentur; si verò *formalitèr* , conveniunt vnioni ipsi.

Respondeo ergo. 1. vt est productio habet terminum totalem, & formalem. Totalis, est Christus , siue homo Deus. Ipse enim est Totum quod per illam actionem producitur. Nec dicas , terminum totalem debere esse causatum in tempore; sed hoc non convenire Christo, siquidem hæc propositio est falsa absolutè : *Christus est Creatura*. Resp. concessa mai. nego min. quia dicitur factus homo, & quia vt compositum fiat,& generetur,sufficit si vnio fiat, & generetur.

777 Nec obest , quod Christus nequeat dici creatura.Tùm quia plures PP. ea locutione vtuntur. Tùm quia recusatur, non quia non sit vera , sed quia periculosa ex Arrianorū introductione volentiū personā ipsā esse creatā.Vide art.8.infra.Circa terminum formalem,censent Suar.& alij,esse vnionem hypostaticā,quę per illam producitur ; non verò Verbum. quod non producitur , nec humanitas,quæ non producitur per illam, licet vniatur. Prob. quia terminus formalis productionis est entitas illa , quæ producitur , & ratione cuius totum dicitur productum. Ista autem est sola vnio.

778 Thomistę tenent,terminum formalem esse Verbum ipsum. Existimant enim hanc actionem non esse productiuam termini formalis , sed vnitiuam tantùm. Probant,quia terminus formalis non est qui producitur, sed ille qui (siue productus , siue communicatus) dat Toto,esse formalitèr tale, per modum actuantis alteram compartem. Sic respectu generationis humanę,terminus formalis est anima rationalis,quia dat Toto esse tale, & quia præstat similitudinem cum generante, quæ principalius intenditur ab ipso. Idem in Filio diuino , vbi terminus *qui* formalitèr, non est filiatio , sed est natura diuina: ergo terminus formalis productionis incarnatiuæ & productiuæ hominis Dei , non est vnio , sed Verbum: quòd, & se habet per modum formæ actuantis , & dat esse speciale hominis Dei, diuersum ab alijs hominibus.

779 Mihi quæstio decidenda videtur distinguendo terminos sic. Alius Totalis , qui est Christus. Alius Partialis·Hic alius *quo*,& alius *qui*. Vterq; est formalis, quia vterque importatur expressè ab actione si specificè penetretur.*Qui* est terminus præcipuus dās Toto esse tale siue talis terminus sit productus siue non, dūmodò sit cōmunicatus.*Quo* verò,est via illa passiua,mediāte qua forma communicatur. Terminus *qui* in homine est anima rationalis; in filio Dei , Deitas; in Christo , Verbum. Terminus verò *quo* est vnio quæ in tempore producitur. Hanc assertionē probant argumēta Suarij,& Thomistarū.

780 Sed quodnam ex duobus extremis sit terminus *qui*. Verbum ne, an humanitas ? Generalitèr loquendo, vt est productio hominis Dei , terminus formalior est Verbum,nam advenit humanitati præsuppositæ vt priori, tanquam illam actuans , & determinans ad tale esse, vt iam præsupositam. Quia tamen varia habet nomina hæc productio, si ad nomina ipsa attendamus,aliquando terminus *qui* erit humanitas, (licet minùs propriè,quia non se habet strictè vt actuans , sed vt præsupposita , & actuata) quia formaliùs importatur , vt cum vocatur *Humanatio,ab humanitate vt forma. Incarnatio, Assumptio Humanitatis*·Quando verò vocatur *personatio,communicatio esse diuini*,formaliùs importat Verbum.

Est

781 Est ergo hæc productio ex illo genere actionũ, quæ expressè important duos terminos subordinatos (siue directum, & minùs directum, ne dicam indirectum) vt *florere* significans productionem floris, & vnionem. siue immanentiam, & communicationem ad seipsum. Sic hæc productio habet vnionem pro termino producto, & simul aliud extremum pro termino communicato.

ARTICVLVS VIII.

AN VNIO FACTA SIT IN PERSONA, vel in natura.

782 DVplex est quæstionis sensus. 1. An terminus vnionis inmediatus sit Verbi personalitas, vel natura. 2. An vnio siue *vnitas* ex illa resultans, sit vnitas in Persona, ita vt Christus solùm sit vna Persona. Vel an vnitas sit in natura, ita vt ex humanitate & Deitate, vnica tantùm resultauerit natura. Primus sensus est Scholasticus, de quo art. sequenti. Secundus est Dogmaticus. Et de eo hic.

783 Nestorius vnam negauit in Christo Personam Eutiches, vt ei extremè opponeretur, ita in Christo vnitatem asseruit, vt non solùm esset in eo vna persona, sed etiam vnica natura. Vtrique Catholica veritas contraria est. De quo supra quæst. 2. art. 3. à num. 79.

784 Sed pro hac difficultate explicanda & sequenti quæstione decidenda, nota, ex duplici natura, vel composite, multipliciter posse vnum resultare. 1. Per aggregationem factam sine vnione physica, vt ex multis granis resultat tritici aceruus. Sic Nestorius de Persona filij Virginis, & de Persona filij Dei, vnam faciebat absque vnione physica per solam moralem coniunctionem, siue aggregationem, quia *amicus alter ego*. 2. Potest resultare vnum per vnionem physicam duorum, quæ potest esse, vel vnio physica accidentalis, vt ex duplici gutta aquæ fit physicè vna aqua physicè continuata. Vel potest esse vnio physica substantialis ex duabus naturis, & hæc est quæ facit ad intentum nostrum.

785 Nota 2. ex duplici natura, posse vnicam consurgere dupliciter. 1. Per conuersionem vnius in aliam. Sic in Cana Galileæ, ex aqua, factum est vinum conuersiuè, quia destructa fuit forma aquæ. Et in Eucharistia ex pane (qui destruitur) fit Corpus Christi. Similitèr mixtú fit ex substantijs elementalibus alteratis, quæ tamen nó manent in mixto, sed potius destruútur, & resultat ex illis vna tertia substantia. Ita igitur in hoc membro diuisionis vna resultat substantialitèr natura ex alijs, ita vt istis destructis sola illa, in quam fit conuersio, perseueret, cæteris aliæ. In hoc sensu loquebatur Eutiches de vna tantùm natura in Christo perseuerante, quia existimabat, vel vnam destructam & conuersam in aliam, v.g. Deitatem in humanitatem. Vel vtraque natura destructa, aliam tertiam resultasse, quæ est propria Christi. Contra cum autem docet veritas Catholica Christum in Persona vnum, subsistere in natura duplici, nempè humanitate & Deitate omninò in ipso perseuerantibus, de quo supra num. 91.

786 Resultat 2. vnica natura substantialitèr ex duplici, per vnionem vtriusq; substãtialem, eas in suo esse perseuerantes necessariè. Hoc autem potest contingere, vel ex naturis imperfectis & incópletis, vt dum humanitas resultat ex anima rationali & carne, quæ adhuc post vnionem manet vera caro & vera anima. Vel potest contingere ex duplici natura perfecta & specifica, & in suo esse perseuerantí, vt si humanitas & Deitas substantialitèr vniri queant immediatè ita vt ex illa vnione resultet vnú per se substantiale, quod sit perseuerantèr verus Deus & verus homo. Quæ substantialis vnitas naturæ ex duplici perseuerante si asseratur ab aliquo, contra definita adversus Eutich. non erit, vt benè Petrus Vrtado de Incarnatione disp. 15. sect. 1. An autem contra aliam definitionem, & bonã philosophiam sit, alibi examinandú est.

787 Assero 1. de fide cótra Nestorium vnionem factã in Persona, siue in vnitatem Personæ. Constat ex ou. 81. Stat autem quod Christus sit vna Persona tantùm, in eo quod humanitas inmediatè vniatur Personalitati Verbi tanquam termino formali. per quod compleatur, impedita diuinitus Personalitate creata & propria. Argumenta aliqua contra conclusionem reperies supra quæst. 2.

788 Nec obest cótra hanc conclusionem 1. quòd Persona est rationalis naturæ indiuidua siue incommunicabilis substantia, atqui sunt in Christo duæ substantiæ incommunicabiles: ergo & duæ Personæ: multiplicata enim definitione multiplicatur definitum. Concessa mai. distinguo min. Sunt duæ substantiæ incommunicabiles, si ly incommunicabiles summatur adiectiuè, siue in obliquo, concedo; si in recto & formalitèr, nego, quia incommunicabilitas ipsa siue personalitas non est duplex sed vna. In multiplicatione autem personarum ad personalitates præcipuè, & non ad naturam attendi debet vt patet in Deo. Formale enim Personæ est personalitas, sicut formaliùs Dei vel hominis est natura. Multiplicantur autem penes formalius.

789 Nec obest 2. quòd in Christo Deus & homo sunt vnum aggregatione & per accidens: ergo & duplex persona. Ant. prob. quia vnum per se non resultat ex entibus completis. Nego antec. Ad prob. dist. antec. Si ab vno auferatur reale complementum, in cuius locum intret aliud, nego antec. Sic contingit in præsenti. Dices ens per se, solum ex incompletis & ordinatis ad componendum resultat. Atqui humanitas non ordinatur ad componendum Christum: ergo. Resp. sufficere si vnum ordinetur ad componendum tale in specie compositum, & aliud sit aptum, quia túc ab illo per se fit compositio. Humanitas autẽ de per se habet cóponere hominẽ, licet accidat illi quòd iste sit determinatè Christus.

790 Nec obest 3. Christum esse personam compositã: ergo ex duplici persona. Ant. prob. nam est persona diuina & humana ab humanitate. Quidam has locutiones admittunt absolutè attendentes ad proprietatem verborum, alij solùm admittunt cum addito, deterriti à periculo, ex phrasi Hæreticorum resultanti. Quòd Christus igitur sit Persona composita, verum habet, si compositio attendatur, penes personalitatem & humanitatem vnitas, vel penes duas naturas in vnam personam) non in vnam naturam) coeuntes, ita vt resultet suppositum verus Deus & verus homo, & sic vera Persona diuina, & vera persona humana penes diuersas naturas.

791 Nec dicas, indè sequi quod Verbum sit pars Christi veniens in compositionem, quod repugnat simplicitati ipsius, & ideò negatur à Theologis. Quidam negant fore partem, quia vt componat sufficit si sit extremum. Resp. ego fore partem, sed non ex se, sed denominatiuè à composito respectu cuius, est quid inadæquatum & pars. Quòd non opponitur simplicitati.

793 Nec dicas 2. Christus proptèr humanitatem est persona humana? ergo proptèr illam vt factam & vnitam in tempore erit Persona creata. Bernal non tenuit concedere consequentiam absolutè (cum addito enim nulla est repugnantia). Ego absolutè non concedam, quia ly *creata* cum eque possit appellare supra personam, & supra naturam, non potest sine aliquo periculo, absque distinctione concedi. At ly *composita*, & ly *humana*, absque distinctione vlla, & multò commodius, appellat supra humanitatem, & compositionem assumptam, quam supra personam.

794 Assero 2. tamquam de fide. Vnionem non esse factam in natura, siue in vnitatem naturæ conuertibilitèr. Iste enim est sensus Eutichianus, quem reprobat tota Ecclesia. De quo nos à num. 81. Obijcies Verbum factum est caro sicut in Cana, aqua facta est vinum: ergo perijt Verbum, sicut perijt aqua. Nego antec. quia Verbum est factum caro non conuersiuè sed contractiuè, quia contractum est ad carnem, sicut homo dum fit Sacerdos contrahitur ad Sacerdotium, & non desinit esse homo.

795 Obijcies tandem ex Cyrillo nostro dicente in Chri-

Christo non duas naturas, sed vnam diuini Verbi incarnatam. Ad hoc respondi num.97. Respondent Bernal,& alij voluisse dicere Cyrillum, in Christo non esse duas naturas incarnatas, sed vnam naturam incarnatam, & aliam assumptam. Sed fortè alius est Cyrilli sensus, de quo art. seq.n.801. Vnum pro nunc certùm sit, hæc verba Cyrilli omninò esse contra Eutichem, quia licet permittamus admittere naturæ vnitatem per compositionem, secùs per conuersionem. Si enim natura Verbi est incarnata: non ergo erit destructa, sed posita & perseuerans in carne.

ARTICVLVS IX.

AN TERMINVS IMMEDIATVS VNIONIS SIT personalitas, vel natura.

796 Difficultas est de termino immediato, & formali vnionis. Cum enim inter personalitatem Verbi & Deitatem, detur distinctio virtualis maxima, quæri potest an sicut propter illam personalitas filij immediatè producitur, & Deitas non producitur, ita etiam personalitas sola immediatè de facto vniatur, & Deitas immediatè non vniatur? Recentiores communitèr & inter eos Goner disp.8. art.1. docent solam personalitatem vniri immediatè, & Deitatem mediatè.

Quòd è contra Deitas immediatè vniatur docent alij plures. Durandus negans filiationi quod sit subsistentia, docuit vnionem factam esse ad subsistentiam absolutam Deitatis, tamen prout sub filiatione (ne incarnatus sit Deus prout communis tribus). Parum distant, qui docent naturam esse immediatam rationem terminatiuam vnionis, sed prout modificatam personalitate Verbi, sicut natura prout modificata Paternitate est virtus, seu ratio generandi. Nominales tandem & cum eis aliqui Recentiores satis ingeniosi docent terminum immediatum vnionis esse adæquatum suppositum Verbi, tam secundùm Deitatem, quàm secundùm personalitatem; non quidem secundùm Deitatem sub ea ratione sub qua est cõmunis tribus, sed secundùm Deitatem se habentem contractiuè ad personalitatem Verbi.

797 Prob.1. ex grauissima authoritate asserente, naturam Dei fuisse incarnatam. Palacius enim super 3. sententiarum dist.1.disp.2.adfert quod in decretis synodicis sub Martino Papa, hæc habentur: *qui dixerit quòd natura Dei non sit incarnata anathema sit.* Damascenus lib.3. de orthodoxa fide inquit: *naturam Deitatis in vna eius hypostasi esse incarnatam esse.* Idem habet cap. 7. sic: *quando dicimus naturam Verbi incarnatam esse secundùm Athanasium & Cyrillum, Deitatem dicimus esse vnitam carni, & vnam naturam Dei Verbi incarnatam confitemur.* Vbi præter suam, de Cyrilli & Athanasij authoritate perhibet testimonium. Idem habet Augustinus de fide ad Petrum cap.2. *Humanitatem sibi vnitam summa diuinitas gerit.* Videri alij Patres possunt apud Vazq.disp.24.cap.4. Ex quibus arguitur sic: si Deitas non sit immediatè, & per seipsam vnita, nisi ob identitatem cum personalitate, falsæ erunt istæ locutiones, sicut falsum est quòd natura Diuina sit genita, licet identificetur cum personalitate filij: ergo vt sint veræ, debet natura immediatè & per seipsam esse vnita, non mediatè solùm.

798 2.Prob.Vniri immediatè & non vniri immediatè admitti non debet, quando in ordine ad tale munus in formalitatibus, nulla est contradictio. Patet, quia licet admittamus essentiam communicari & nõ Paternitatem, non admittimus essentiam diuinam videri à Beatis, & Paternitatem nõn; quia quoad videri nulla est in ipsis contradictio. Atqui inter essentiam & Filiationem quoad vniri immediatè, nulla est contradictio. Possunt enim saltém de possibili eandem vnionem immediatè terminare: ergo quòd personalitas immediatè vniatur, & non natura, non debet admitti.

799 3.Prob.Talis vnio quatenùs sit ad diuinam naturam, nullam dicit repugnantiam nec de possibili, nec de facto. Atqui aliàs aptior est ad explicandas locutiones Patrum adductas & speciales huius misterij veritates: ergo admittenda est. Maior de possibili probatur, quia quod subsistentia absoluta sicut terminat & complet Deitatem, & de abstracto facit concretum, compleat humanitatem, nulla apparet repugnantia. Dices repugnat vnio duplicis naturæ integræ & perfectæ vt constabit, quæst. 18. artic.1. & propterea D. Leo damnauit errorem Dioscori, quem sequuntur Iacobitæ apud Thomam à Iesu de procuranda salute gentium in indice v. *Iacobitæ* docentis in Christo vnam naturam fcilicèt diuinam & humanam, ex vtraque perseuerante compositam. Contra, quia non esset vnio vnius naturæ ad alteram, sed naturæ ad subsistentiam alterius. Sicut enim personalitas Verbi, vt personalitas vnitur humanitati, & non vt filiatio naturalis, sic natura Diuina vt subsistentia est, & non vt natura est. Vndè non resultat vnio duarum naturarum, sed vnio naturæ & subsistentiæ.

800 Secunda pars maioris, quod non dicat repugnantiam de facto, siue prout misterium modò factum est. Patet, quia adhuc optimè verificatur, quòd solum Verbũ sit incarnatum, & non aliæ personæ. Non enim Deitas vtcumque vnita est, sed prout contracta ad talem personalitatem. Vndè vnio non est facta immediatè ad aliquid commune sistendo in illo prout communi, sed prout contracto & constitutiuo talis suppositi. Sic D.Thom.quæst. 3.art.2.docet: Deitatem posse dici quòd assumpserit actiuè humanitatem, secùs Patrem, quia Deitas ita assumit illam ad Verbum vt assumat in proprio, & in indistincto supposito. At Pater licet producat actiuè assumptionem, non tamen assumit, quia non ponit eam in proprio supposito.

Minor præcipui argumenti, probatur: quia sunt congruentiæ sequentes: nempè, quia sic melius intelligitur quomodo humanitas à Deitate reddatur formalitèr sancta, & reddatur deificata, quomodò apud Thomistas existat per existentiam Dei, quomodò homo sit Deus. Si ergo ex vna parte hoc non repugnat, & ex alia saluatur optimè, quòd solum Verbum sit incarnatum, secùs Trinitas, ita est tenendum.

Vltima ratio, quia in Patre virtus immediata formalis generatiua non est sola personalitas, sed Deitas, sicut & in Verbo virtus terminatiua generationis: ergo etiam virtus terminatiua vnionis hypostaticæ. Conseq. prob. quia non minus est propria virtus generandi, & virtus nascendi in filio, & non communis tribus, quam sit propria Verbi & non communis, virtus terminandi vnionem hypostaticam.

801 Sed rationes istæ (quidquid sit de possibili) de facto nihil probant. Ad 1. enim resp. naturam Dei incarnatam esse, idest physicè in carne positam & alligatam, (nõ immediatè & ratione sui sed personalitatis, cum qua identificatur) in vnitatem suppositi (in quo differt à personis, quibus non conuenit incarnatio, sed sola circumincessio, quia sunt supposita distincta à supposito Verbi.) Quòd hæc sit mens PP. constat ex 5. Syno.generali, act. 5. apud D. Thom. hic quæst.2. artic.1. ad 1. exponente authoritatem Cyrilli his verbis: *Si quis vnam naturam incarnatam Verbi dicens, non sic accipiat sicut PP. docuerunt, quia ex diuina natura & humana vnio est secundùm subsistentiam facta; sed ex talibus vocibus, naturam vnam siue substantiam diuinitatis & carnis Christi, introducere conatur, talis anathema sit.* Vbi sensum PP. Concilium satis claré manifestat esse, quod *ex diuina natura & humana dicitur vna, quia vnio est secundùm subsistentiã facta*: ergo non immediatè secundùm naturam. Idem indicat Damasc. authoritas in argumento alata. Dicit enim, *naturam Deitatis incarnatam esse, in vnam eius hypostasim*, non ergo immediatè in se. Eodem pacto interpretatur D. Thom. citandus statim, qui pro nobis est claré, licet ab aduersarijs pro se afferatur.

802 Nec obest ob identitatem cum personalitate Deitatem à PP. non dici genitam: ergo nec dicetur incarnata. Nego conseq. Tùm quia ad dicendum incarna-

tam, vrgebat aliqualitèr hæresis Nestoriana dicens, in Christo duas fuisse personas & naturas absque vnione physica. Vt autem PP. ab illo discederent, in vnionem & alligationem diuini esse ad humanum defendendam, ita efferuescebant vt in vnitatem suppositi Deitatem physicè humanitati vnitam, incarnatam exageraret. Tùm quia ly *genita* est prædicatum ex se repugnans Deitati, & ideò identitas non sufficit dare illud; at vniri non repugnat ex se naturæ diuinæ, & sic potest talem denominationem accipere à personalitate. Tùm quia vniri solùm est alligari physicè; gigni verò est distingui à Patre; identitas autem conducit ad alligationem cum humanitate, secùs ad distinctionem cum Patre. Tùm quia incarnari filiationem non est incarnari Paternitatem vllo pacto, eo quòd seruent suas oppositiones relatiuas, quæ non dantur inter personalitatem & naturam, & sic possunt vniri.

803 Ad 2. resp. vnionem esse ad personalitatem incommunicabilitèr ad alias personas. Si verò fieret immediatè ad naturam, esset communicabilitèr ad alias, quia esset in aliquo, quod est de supposito Patris, nempè in Deitate. Iam ergo adest sufficiens contradictio quoad munera, quia videlicet in vniri singularitèr Verbum, & non vniri singularitèr datur contradictio. Ad 3. nego non repugnare de facto, quia vnio prout de facto est, tantùm est ad Verbũ; secundùm quod habet de proprio, non secundùm quòd habet de communi: non ergo secundùm naturam immediatè, quæ etiam post contractionem adhuc manet communis, cum non perdiderit suum speciale prædicatum. Ad 4. est disparitas, de qua in probatione nostræ conclusionis, nu. 810.

Obijcies illud vnitur formalitèr mediatè quod vnitur mediante alio; atqui personalitas non est fomalitèr aliud à natura: ergo non vnitur mediatè. Disting. mai. mediante alio formalitèr distincto, nego; virtualitèr distincto, concedo mai. & min. & nego conseq. quia distinctio virtualis, non facit quòd natura non sit personalitas formalitèr, sed quòd formalitèr careat munere & denominatione illius, ac per conseq. quod vnita personalitate formalitèr immediatè, Deitas quæ formalitèr à parte rei est personalitas, non maneat formalitèr vnita immediatè, sed mediante virtualitèr personalitate. Vide me de Trinitate, quæst. de distinctione virtuali.

ARTICVLVS X.

VERA SENTENTIA. VBI OBITER de existentia humanitatis.

804 Assero cum cōmuni, quod vnio immediatè solùm est ad personalitatē formalitèr, licet sit radicalitèr ad Deitate n. Prob. 1. ex Concil. Toletano 6. & 11. dicente: *Solus filius suscepit humanitatem in singularitate personæ, non in vnitate naturæ diuinæ, in id, quod est propriũ filij; non in id, quod est commune toti Trinitati.* Vbi distinguit personalitatem à natura, & proprium à communi in ratione assumendi.

805 Nec dicas, dum fit ad naturam vt contractam, non fieri in id, quod est commune, sed in id, quod est propriũ. Contra, quia natura vt contracta dicit duo cōstituentia filium: vnum, in quo filius assimilatur alijs: aliud in quo differt, hoc est sola personalitas; illud natura in qua convenit cum alijs. Concilium postquam dixit quod *solus filius suscepit humanitatem ad personam*, per ly *solum* exclusit alias personas. Sciens ergo in filio solo, adhuc esse aliquid in quo convenit cum alijs, & aliud propriũ ipsi, facta distinctione inter *proprium* & *commune* assignauit in ipso filio contracto *proprium*, & exclusit *commune*: ergo Deitatem in filio, etiam in statu contractionis exclusit.

806 2. Prob. ex D. Thom. 3. part. quæst. 3. art. 2. Vbi agendo de principio activo assumente ait, quod Deitas actiuè assumit, secùs Pater; quia licet etiã influat in vnionem, sed non vnit ad proprium suppositum, secùs natura. Arguo sic: ergo natura non vnitur immediatè. Prob. conseq. quia cum natura influens æquè sit constitutivum essentiale partiale Patris ac filij, si ipsa ad seipsam immediatè humanitatem assumeret, Pater etiam ad seipsum assumeret, cum assumeret ad naturam indistinctam realitèr à suo supposito.

807 3. Prob. ratione: quia si vnio esset immediatè etiam ad commune, Deus vt talis, ac per consequens tota Trinitas esset incarnata; sicut tota est producens ad extrà, eo quod producat secundùm Omnipotentiam, vt rationem communem tribus personis. Quòd enim convenit personæ vni ratione perfectionis communis tribus, conuenit rigorosè tribus. Verificatur enim quòd Tres operantur formalitèr, & immediatè per aliquid cōstitutivum sui: ergo si ratio immediata & formalis terminandi vnionem est natura communis tribus, verificabitur, quòd Tres in aliquo constitutivo sui formalitèr & immediatè illam terminant, ac per consequens immediatè vniuntur, cum aliàs hæc dominatio illis non repugnet. Si enim homo immediatè recipit sensationem, quia recipit in aliquo sui, nempè in carne, & similitèr albedinem; Item si brachium immediatè vnitur corpori, quia vnitur in aliquo sui, multò meliùs Pater ad humanitatem, quia vnitur in Deitate, quæ est principalius constitutivum sui.

808. Dices: vnita Deitate mansurum fore vnitum Patrem, si aliàs vnio non determinaret specialem personalitatem nempè Verbi; quia tamén determinat, non vnit Deitatem vt communem, sed vt contractam. Sed contra. Tùm quia hæc solutio impugnata est in responsione ad Toletanum. Tùm quia, quòd vnio fit ad Deitatem vt contractam, siue ad Deitatem & personalitatem simùl, non tollit à Deitate, nec destruit in ea talis contractio, prædicatum imbibitum communicabilis. Adhuc enim vt est in statu contractionis ad filium, nó limitatur ad filium, sed adhuc tunc manet aliquid Patris & constitutivum ipsius: ergo vnio quæ fit in illa, fit in aliquo communi tribus, & in aliquo Patris & in Patre. Quòd enim vnio simùl fiat ad personalitatem Verbi, facit quidem ad personalitatem nouam determinationem, sed non facit limitationem.

809 Tùm denique, quia Toletanum 6. hæc habet verba: *nam si naturam hominis Deique, alteram in alteram confudisset, tota Trinitas Corpus assumsisset, quoniam constat naturam Trinitatis esse vnam, non tamen personam.* Vbi nota valdè quòd vt tota Trinitas esset incarnata, nihil ampliùs requirit, nisi quòd natura hominis & diuina in vnam confundantur: eo ipso enim verificabitur, quod tres personæ corpus assumpsissen. Ratio autem esset, quoniam licet persona esset distincta, natura tamen immediatè vnionem terminans, est vna: ergo eo præcisè, quod vnio fit immediatè & formalitèr ad naturam, omni alio sublato, incarnata erit Trinitas.

810 Ad hæc antiqui aliqui Thomistæ tenent vnionē terminatam esse immediatè ad naturam, non secundùm se, sed vt modificatam personalitate Verbi, ad eum modum quo in Patre virtus generatiua est ipsa Deitas prout modificata Paternitate. Ponunt autem duas vniones, vnam ad personalitatem, vt humanitas subsistat per subsistentiam Verbi; aliam verò ad Deitatem, vt humanitas carens apud ipsos existentia propria, existat per existentiam Deitatis, quia in diuinis sola natura propriam habet existentiam.

Sed hæc doctrina impugnata manet ex dictis. Si enim vnio immediatè & formalitèr afficiat Deitatem proptèr existentiam, sicut personalitas est incarnata vt reddat humanitatem subsistentem, ita & Deitas vt reddat existentem. Item, quia si aliqua vnio vera physica est immediatè ad naturam, etiam vt personalitate modificatam: ergo Verbum non solùm est incarnatum, nec vnio est facta immediatè in id, quod est solum *proprium filij*, sed etiam in id, quod est *commune toti Trinitati*. Contra insuper, quia vnio facta est ad Verbum, vt humanitas per Verbum compleatur & personetur

sonetur. Sola autem personalitas est formalis ratio personandi, non Deitas. In quo apparet longa disparitas inter virtutem terminandi vnionem, & virtutem generandi in Patre; quia hæc virtus vt talis non est præcisè personatiua, sed principalius est assimilatiua, & vt filius euadat similis in natura: quo pacto imbibere debet naturam similem, tamquam virtutem se communicandi, sibique filium assimilandi. Item, quia generare est agere. Relatio autem ex se non est operatiua. Adde, quod si valeret paritas virtutis generatiuę ad terminatiuam vnionis, personalitas Verbi non fuisset immediatè vnita, sed esset purà conditio vt natura vniretur; sicut apud vos Paternitas est pura conditio, vt Deitas in Patre modificetur, fitque virtus generatiua.

811 Dixi, aliquos Thomistas, ita respondere. Etenim alij, vt Pater Gonet, disp. 8. art. 1. & 2. vt humanitas existat per existentiam Deitatis, contenti sunt vnione mediata ad Deitatem. Eò enim ipso sufficientèr accipiet ab illa vltimã actualitatem. Vndè prius vnitur personalitati, & mediatè & quasi vltimo naturæ, quia licet in genere entis sit prius existere, in ratione tamen terminandi prius est subsistere & vltimum existere, quia existentia est actualitas vltima. Nos qui humanitati propriam existentiam concedimus cum Suar. & Recentioribus, eo quod per seipsam terminet productionem & fiat extrà causas, habeatque vltimam actualitatem essentialem in linea naturæ, non cogimur ex hoc capite ad ponendam vnionem immediatam ad Deitatem, nec ad defendendum, prò hoc munere sufficere mediatam.

812 Nec momenti sunt quæ obijci possunt contra propriam existentiam humanitatis (præter illa, quæ obijci solent & solui in Metaph.) Nec enim obsunt PP. si aliquando dicunt humanitatem non existere per se sed per Verbum; loquuntur enim de illa, non in linea essentiali naturæ integræ, sed de illa prout existente sub complemento, siue prout personata, & vt habente perseitatem completam. Nec item obest 2. q. . d humanitas nō habeat ex se vltimam actualitatem cum ordinetur ad vlteriorem actuationem per complementum; atqui existentia rei est vltima actualitas . . sius per quam vltimo ponitur extrà omnes suas causas, quod non habet humanitas vsque dum est sub Verbo. Resp. enim, existentiam esse actualitatem vltimam, non omnimodè vltimam, sed vltimam in illa linea: Humanitas ergo ante Verbum in linea essentiali naturæ perfectæ, iam habebat vltimam actualitatem, licet acceptura aliam esset vlteriorem in linea personali. Sed ijs relictis.

813 4. Prob. conclusio Principalis, quia vnio facta est in persona, nō in natura. Et propterea persona est vna, naturæ verò non sunt factæ vna: ergo in natura non datur vnitas: ergo quia vnio quæ de se habet de multis facere vnum, non fuit ad naturam diuinam, sed ad personalitatem Verbi. Si enim ad subsistentiam naturæ propriam esset vnio, non tantùm in persona esset vnio, sed in aliquo alio naturæ specialissimo esset vnio & vnitas: quod de facto non ita est.

814 Obijcies: sicut anima rationalis & caro vnus est homo, ita Deus & homo vnus est Christus: ergo sicut in homine vniuntur immediatè duæ naturæ imperfectæ, ita in Christo duæ perfectæ. Nego conseq. quia similitudo non stat in omnibus, sed in eo quod vniantur saltèm mediatè physicè; tamen ad faciendum, non vnam naturam sicut in homine, sed vnum suppositum sicut in illo; ideò dicit *vnus est Christus*.

815 In fine nota naturam actiuè assumere, secùs Patrem, quia illa ad se & ad suppositum identificatum secùm, assumit: secùs Pater. Nota 2. naturam esse rationem radicalem & mediatam terminandi vnionem: personalitas enim ideò est eminentèr, completiua immediatè, quia cum natura identificatur.

ARTICVLVS XI.

ALIA QVÆSITA, VBI DE CONCRETIS.

816 QVæritur 1. An Pater, & Spiritus S. sint specialitèr in Christo? Non esse talitèr vt Catholicè dici possint incarnati, certùm est. Affirmo esse specialitèr in Christo vltra esse per immensitatem, essentiam præsentiã & potentiam nempè per circuminsessionem & physicam concomitantiam. Data enim identitate in natura, necesse est vt ibi vna persona est, physicè concomitentur aliæ.

817 Quæritur 2. An personalitas Verbi suppleat vices subsistentiæ propriæ, reddendo humanitatem subsistentem? Ratio dubitandi est, quia subsistere est in se, siue in proprijs sistere. Humanitas autē per Verbum sistit in alieno supposito, & non in se. Modernis difficultas hæc visa est grauis, quã triginta ab hinc annis in Metaph. tetigi. Vbi dicebam cum aliquibus Recent. Verbum reddere formalitèr eam completã, suppositum & personam, sed non formalitèr subsistentem, nisi solùm æquiualentèr & virtualitèr. Ratio est, quia ad 1. solum requiritur vt humanitas fiat homo vltimò terminatus & completus, siue concretum: at subsistere sonat sistere in proprijs, & independentèr à supposito alieno; potius autem per vnionem fit humanitas dependens à supposito alieno.

818 Dicitur autem virtualitèr subsistens & in proprijs. Tùm quia suppositum diuinum continet eminentèr proprium. Tùm quia subsistentia ad hoc est, vt perficiat & compleat substantialitèr naturam faciendo suppositum. Hoc autem iam præstat Verbum. Qui igitur subsistentiam definierit per conceptum perfectionis substantialis constituentis & facientis suppositum, non requirendo vt sistat in proprijs, benè dicet reddi subsistentem etiam formalitèr; secùs qui per independentiam à supposito alieno.

819 Obijcies: Personalitas creata non continetur eminentèr in diuina. Tùm quia apud Thomistas hæc non dicit perfectionem. Tùm quia continentia eminentialis propria sola est Omnipotētia vtpotè productiua: ergo humanitas in Verbo nō subsistit virtualitèr in proprijs. Nego mai. de eminentia purè terminatiua & completiua, nam quidquid est de perfectione complendi, licet non perfectio operandi) continetur in personalitate increata.

820 Quæritur 3. quomodò Deus sit physicè homo? Ratio dubitandi est, quia Deitas & humanitas, quæ sunt forma in recto Dei & hominis, non possunt identificari: prædicatio autem per *est* denotat identitatem subiecti & prædicati secundùm rectum. Resp. 1. nō verificari solùm per idiomatum communicationem, si ista sit de mediatis, vt v. g. *quod Verbum sit passum* non verificatur per vnionem ad passionem, sed ad humanitatem patientem. Debet ergo verificari propositio ista per physicam & immediatam vnionem & communicationem humanitatis ad Verbum. Resp. 2. verificari, quia nempè homo sumitur *adiectiuè*, siue per modum concreti adiectiui pro supposito humanato, non verò substantiuè, pro humanitate.

821 Pro cuius intelligentia, nota 1. duplex concretum, nempè adiectiuum, vt *album*, & substantiuum, vt *homo*, & vt *Persona*. Adiectiuũ dicit in recto subiectũ, & in obliquo formam, & multiplicatur ad multiplicationem subiecti. Vnus enim homo habens multas artes, dicitur vnus Artifex. Plura extrema habentia vnam vnionem dicuntur plura vnita. Istud in recto vtrumque. Etenim Deus non dicit personalitates in recto & naturam in obliquo, nam essent tres Dij; neque naturam in recto; & personalitatem in obliquo, nam esset falsa hæc propositio: *homo est persona*. Sensus enim esset: *humanitas habens personalitatem, est personalitas afficiens humanitatem*. Substantiuum ergo dicit in recto vtrumque, siue conc-

compositum ex natura & personalitate, de quo optimé P. Bernal de Incarnat. disp. 45.

822 Noto 2. Substantivum importare formalius vnam partem, quam aliam, nempè homo formalius humanitatem, quam subsistentiam; & persona formalius istam, quàm illam. Vndè multiplicari solet substantivum iuxtà multiplicationem formæ formalioris. Propterea in Deo datur vnus Deus tantum & tres Personæ, quia Deitas est vna, & personalitates plures.

823 Noto vltimo, substantivum etiam posse aliquando sumi adiectiuè, quando nempè vna pars aduenit alteri contingentèr, vt cernitur in adiectiuis concretis. Licet enim Deus & homo sint ex sua institutione concreta sustantiua & quasi essentialia, tamen post Misterium Incarnationis, sicut cæpit homo contingenter prædicari de supposito nempè Verbo (cum antea solùm prædicaretur per se de supposito sic: Petrus est homo) ly *homo* cæpit sumi cõtingentèr, etiã ex tũc & adiectiue de aliquo suo supposito. Nec dicas quòd prædicaretur homo impropriè de Verbo. Nego enim conseq. quia sicut verè & propriè est genitũ, quod per suam entitatẽ est genitum, v.g. Verbum, & etiã quòd per productionem distinctam, imò supernam atque contingentem est genitum, vt Bapt. sta, & sicut *creatum* potest sumi essentialitèr, dum sumitur terminatiuè & contingentèr, dum adiectiuè in accidentibus Eucharistiæ, ita similitèr ly *homo* aliquando sumetur sustantiuè aliquando adiectiuè. Maneat ergo ly *homo* hodie duplicitèr, accipi posse iuxtà modum quo conuenit subiectis; & substantiuè & adiectiuè. Hoc igitur pacto verificatur, quod Verbum sit homo physicè & immediatè, se tamen habet adiectiuè, quia huma itas contingentèr aduenit supposito Verbi. Vndè sensus est: *Verbum est homo*, idest: *suppositum habens humanitatem contingentèr sibi vnitam physicè & immediatè.*

Alij alium sensum tribuunt huic propositioni: *homo est Deus. Deus est homo.* Etenim inquiunt quòd *Deus* significat in recto constitutum ex personalitate & Deitate. Nomen *Homo* significat constitutum ex personalitate & humanitate: cum ergo in Christo sit constitutum ex personalitate & Deitate (nempè Verbum) quòd simul est constitutum ex perso alitate & humanitate, indè fit quòd homo prædicetur de Deo, & Deus de homine, quia constitutum vtrumq; est idem. Ita P. Coninck disp. 18. Sed non explicat satis: tùm quia constitutum, vel dicit vtramque partem in recto, vel vnam in recto & aliam in obliquo. Si vtramque in recto non est idem constitutum, sed diuersum. Etenim personalitas & humanitas vnitæ, non sunt personalitas & Deitas vnitæ, cum sint complexa separabilia, & vnum æternum, aliud temporale & defectibile. Si dicat vnam partem in recto & aliam in obliquo, adhuc constitutum est diuersum, quia supponit pro vtroque. Sola ergo constituti pars in recto importata, est eadem, & hoc pacto explicatione eget & fortè accedit ad explicationem nostram de concreto adiectiuo. Sensus enim videtur esse: Suppositum quòd est homo est suppositum quòd est Deus, Deus per identitatem, & homo per humanitatem importatam in obliquo, sibique physicè vnitam, & ratione vnitatis suppositi benè potest verificari vtrumque. De ijs alia quæstione 18. interim videndus P. Bernal disp. 45. præcipuè à num. 22.

ARTICVLVS VLT.

DE IDIOMATVM COMMVNICATIONE.

824 EXplicata vnionis hypostaticæ natura, eiusq; termino inmediato & mediato ex parte Verbi, restat explicare, quæ prædicata vnius naturæ, alteri communicentur. (Quin propterea naturæ ipsæ confundantur, sed potius quælibet suas sibi reseruet proprietates) quænam nòn. Et hæc vocatur idiomatum communicatio. Idioma enim idem est ac loquela propria cuiuslibet naturæ, siue proprietates & denominationes. Vide Bernal.

825 Quæ sunt vnius naturæ propria, posse alteri communicari, de illaque verè dici, certum est contra hæreticos negantes, nudasque voces solum concedentes. Etenim duplex est propr. um siue idioma, vnum essentiale, aliud extrà essentiale. Facta igitur vnione hypostatica, prædicata propria & essentialia vnius naturæ prædicantur de Persona subsistenti in alia, nempè quòd filius Dei sit homo. De alijs idiomatibus extrà essentialibus, quæ idiomata vocantur anthonomasticè hic, statim.

826 Nota tamen hanc idiomatum communicationem non posse fieri de natura ad naturam, sed ad suppositum. Licet enim certum sit, quod filius Dei mortuus est, hæreticum tamen esset dicere quòd Deitas mortua est. De quo optimè Belar. to. 1. lib. 3. c. 10. Vndè falsæ sunt, si fiat per nomina in abstracto, vt humanitas est omnipotens.

827 Esset enim naturas confundere, si quod proprium est vnius alteri tribueretur. Significaret enim quod Deitas in se & in propria natura mortua est. Idẽ si fiat in cõcreto reduplicatiuè; vt hic homo quatenùs homo est Deus, vel omnipotens: quia esset facere communicationẽ inter naturas. Vndè quædam sunt locutiones quæ verificantur physicè formalitèr & inmediatè, vt v.g. quod homo sit Deus & Deus homo, & hęc sunt idiomata essentialia. Aliæ sunt quę ad hominem & Deum se habent extrà essentialitèr saltèm metaphysicè, imò & plura, purè contingentèr; & de ijs poterat esse dubium. Verificato idiomatẽ essentiali vnius de alio, ad essentiale sequitur extrà essentiale, sitq; quod etiam istud verificetur. Sic si homo est Deus, istęque est creator & omnipotens, benè dicimus: hic homo est creator: quod intellige in alia natura. Sicut dicimus de Deo, quod est mortuus in humanitate, quæ est aliena natura.

828 Objicies: ergo verum erit dicere quòd hic homo est æternus & immensus, siue quòd est vbique, & etiam quòd Verbum diuinum est creatura. Patet, quia Verbum est verè homo, atqui homo habet imbibitum conceptum creaturæ, ergo Verbum diuinum est creatura.

829 Respondetur tamen primò, aduertendo quòd aliud est dicere quod humanitas est æterna, immensa & vbique, & hic est error tenacitèr ab Vbiquistis defensus. Sonat enim naturæ ipsi humanitatis conuenire, quod ipsa in se ponatur præsentialitèr vbique; aliud est quod hic homo sit immensus, & vbique. In rigore ista propositio vera est proptèr idiomatum communicationem, quæ homini in concreto conuenire valet, secùs humanitati: solùm enim sonat quòd hic homo sit vbique non in natura humana, sed in diuina. Similitèr dic de hac propositione: *Verbum est creatura, Verbum incepit esse:* vtique in aliena natura.

830 Nihilominùs istæ & similes propositiones non sunt admittendæ nec proferendæ absolutè, sed cum addito expresso; ratione periculi procedentis à phrasi Arrianorum dicẽtium Verbum esse creaturam & incepisse esse, & à phrasi Vbiquistarum dicentium hunc hominem esse vbique etiam vt hominem, intelligentes naturam humanam esse vbique. De ijs latius P. Bernal de Incarnatione v. communicatio.

831 Obicijes 2. Ergo hæc propositio est vera *Verbum est anima rationalis, & Verbum est corpus physicè sumptum,* probatur consequentia. Primò, quia sunt de constitutiuo idiomatis essentialis. Si dicas partem non posse prædicari de supposito, v.g. brachium de homine, anima autem est pars. Contra, quia non minus est pars hominis humanitas, quam anima rationalis, & tamen illa prædicatur in concreto: ergo & anima, & idem de corpore. Secundò, quia Deus iacuit sepultus. Si autem Deus non esset corpus, nec esset sepultus. Etenim non dicitur de supposito idioma extrà essentiale, nisi ratione essentialis; dixi in argumento *corpus physicè sumptum*, nam prædicamentalitèr sumptum benè potest de Deo prædicari, quia est substantia completa.

832 Ad argumentum respondent aliqui, has locutiones esse falsas, quia anima rationalis non est suppositum vtpotè natura partialis & incompleta; hæc autem lo-

cu-

entiones solum verificantur ob identitatem suppositi in subiecto & prædicato. Idem de corpore physicè sumpto. Quod si Deus dicitur sepultus non intelligitur per communicationem absolutam idiomatum in vno supposito, sed per communicationem factam per synecdochem. Dicitur enim Christus sepultus ratione solius corporis, sumpta parte pro toto.

Non placet responso, quia per eandem personalitatem per quam subsistit Verbum subsistit anima rationalis contingentèr physicè vnita Verbo, ac per consequens, quę possit sumi adiectiuè. Quo sensu introducto, verum erit quod Verbū subsistens in Deitate subsistat etiā in anima rationali, & sit habens illam sibi vnitam & copulatam; & sicut ab humanitate vt forma Logica dicitur humanatum; ita ab anima logicè per idiomata, animatum; contra Gonet disp. 9. art. 3. §. 1. & cōmunem. Item Verbum potest esse hoc subsistens in anima beata: ergo & denominari per illam Beatum: ergo saltìm cum hoc addito & explicationē, potest esse vera talis propositio in sensu adiectiuo & contingenti. qui, quia non habet locum in nobis, ideò de nobis, nec anima nec corpus prædicabitur. Solùm ergo relegatur illa propositio: *Deus est Anima*, quia inusitatus sensus adiectivus eius, nam communitèr anima sumitur substantiuè.

833 Obijcies tandē: hæc prædicatio *Deitas est homo*: est falsa; ergo & hæc, *Deus est Anima*. Ant. prob. quia nec est vera in sensu formali: non enim Deitas est ratio essendi homo, sicut nec iustitia est ratio miserendi; & ideò hæc etiā est falsa; *iustitia miseretur*. Nec est vera in sensu reali, quia abstractum vnius naturæ nequit prædicari de concreto alterius, *sic: humanitas est Deus*. Resp. tamen has propositiones esse inusitatas & ideò explicatione egere. Tamē introducto semel sensu adiectiuo, in quo suppositalitas sit rectum, & humanitas obliquum, hęc propositio habet hunc sensum. *Deitas est personalitas vnita humanitati*, quæ idemrice vera est: falsa autem si *homo* sumatur in sensu substantiuo, vt communitèr solet sumi *homo* pro natura humana in recto.

ADDITIO PRO DICTIS ARTICVLO 9 ET 10.

834 POst quæst. 16. Typis mandatam, hæc contra num. 803. & num. 805. occurrit difficultas, non quidem noua, nouitèr tamen me præmens. Virtus generatiua sita in Deitate, vt modificata Paternitate, etiam si coalescat ex communi & proprio, adhuc est propria solius Patris, quoad se & quoad suum exercitium: ergo idem erit de virtute inmediata terminatiua vnionis, quæ etiam si coalescat ex communi & proprio, erit solius Filij & non Trinitatis, quoad exercitium terminandi vnionem. Consequentia prob. quia vtròbique Deitas est virtus, vt modificata à personalitate. Vndè bona erat solutio numeri 808. infirmumque argumentum nostrum numeri 807.

835 Respondetur 1. Concedo totum, attenta natura rerum & ratione secundùm se. Secùs addita ponderatione Toletani, quod postquam dixit, solius filij fuisse vniri (sicut solius Patris est gignere) addidit exclusionem illam dicens, quod Filius vnitus fuit *secundùm proprium, non secundùm commune*: ergo non secundùm Deitatem, quæ adhuc vt contracta, rationem *communis* non amisit. Nulla tamē authoritas à virtute generandi, Deitatem, vel commune, positiuè exclusit: imò includenda necessario est, vtpotè ad quam pertineat specialitèr communicatio, essentialitèr in generatione requisita.

836 Respondetur 2. Concesso antecedenti, nego consequentiam, eiusque probationem. Disparitas est, quia in virtute generandi, Paternitas ad Deitatem se habet limitatiuè. Vndè non tribuitur Deitati secundùm se, ac per consequens nec Trinitati quòd absolutè generet, nec quòd absolutè sit virtus generatiua, nisi prout modificata Paternitate; at personalitas ad Deitatem in terminādo se habet solū contractiuè apud vos, ita vt homogenee verificetur, quod Deitas sicut personalitas, est incarnata, & quod est vnita; talitèr quòd apud vos, ablata personalitate, adhuc ipsa maneret per se & inmediatè vnita; ex quo benè arguitur à Toletano, & à D. Thoma, quod tota Trinitas maneret vnita in vna quasi parte trium suppositorum, si Deitas per se esset vnita inmediatè: quia independentèr etiam à personalitate & ratione sui, esset vnita. Item Verbo Deitas sub ratione Deitatis non est generatiua; at sub ratione Deitatis est vnibilis, ac per consequens, cum vt communis toti Trinitati sit vnibilis, tota Trinitas esset vnita.

QVÆSTIO XVII.

DE EXTREMO ASSVMPTO.

ARTICVLVS I.

DE NATVRA ASSVMPTA.

837 QVæritur 1. Quas partes essentiales assumpserit Verbum? Respondeo assumpsisse corpus & animam; non tamē assumpsit subsistentiam, sed humanitatem. Est de fide apud DD. aliàs sicut esset in Christo duplex subsistentia, ita duplex persona. Nec obest 1. quod aliquando, vnus vel alter Pater imò & Toleranum 1. dicat assumpsisse hominem. Atanasius etiam dicit *sicut anima & caro vnus est homo: ita Deus & homo vnus est Christus*. Et Ecclesia ait: *Tu ad liberandū suscepturus hominem, &c.* Resp. Esse locutionem impropriam & per synecdochem intelligitur de formaliori, nēpè humanitate assumpta ad faciendum hominem. Cur autē ea phrasi vsi sunt? Lugo ait, quia antiquitus non erat introducta nec saltìm communitèr recepta, vna vox pro abstracto, nempè *humanitas* (licet raro in aliquibus repetiretur) & alia pro concreto, nempé *homo*. Sicut nec modò est in vsu frequenti, *corpus* & *corporeitas* (quæ sola ponitur ex vi Verborum in Euchar.) *sanguis* & *sanguinitas*, *aqua* & *aquitas*.

838 Nec obest 2. Assumpsisse corpus; atqui corpus dicit corporeitatem & subsistentiam: ergo assumpsit subsistentiam. Minor patet, quia corpus non est abstractum sed concretum. Resp. negando min. de corpore sumpto more humano pro materia organica sumpta pro natura; in hoc enim sensu approbato à Patribus & Theologis, nō est cōcretum sed abstractū. Vel dicitur assumpsisse corpus sumendo illud pro formaliori corporis, nempè materia & non pro complemento.

Assumpsit insuper Verbum omnes partes organicas, quas informat anima rationalis & complet humana subsistentia in alijs hominibus. Probatur, quia omnes illæ sunt de perfectione substantiali, vel integrali humanitatis.

839 Quæritur 2. An assumpserit vnionem humanam? Negant aliqui, quos sequitur Bonespei disp. 8. nu. 46. Probant, quia illa assumuntur à Verbo inmediatè, quæ in puro homine complentur per subsistentiam; atqui vnio non est ex his, ergo non est assumpta. Mai. prob. quia non requiritur vt humanitas magis subsistat in Verbo, quam in se. Minor etiam prob. quia subsistentia est terminus naturæ; atqui vnio non est natura, nempè principium motus & quietis: ergo non competit illi subsistere. Respondetur negando mai. in sententia dicente vnionem compleri sed non subsistere: quia vt aliquid assumatur à Verbo, licet non subsistat per Verbum, sufficit si cōpleatur vt possit assumi à Verbo complente.

840 Teneo ergo contrarium cum communi. Prob. quia Scriptura, Concilia & PP. absolutè docent assumpsisse omnem perfectionem substantialem humanitatis; vnio autem talis, est de constitutiuo. Conf. nam si solùm mediatè assumpsisset æquè assumpsisset accidentiā, quod est incredibile. Insuper: Verbum per communicationem idiomatum est genitum à Virgine: ergo, quia inmediatè assumpsit vnionem, & mediatè propter illam genitam, denominationem geniti. 2. quia si aliqua esset ratio, maximè, quia vnio non est subsistens, cum pendeat

à subiecto; atqui hoc non tollit, quo minus compleatur per subsistentiam, fiatque formaliter independens ab alieno supposito, etiam si non sortiatur ipsa in se, denominationem subsistentis, idest in seipsa sistentis, quia ad hanc denominationem requiritur vtraque independentia, nempè à subiecto & à supposito. Potuit ergo compleri per Verbum, pro independentia à supposito.

Quare dicendum est, materiã animam & vnionem formaliter cõpleri; licet non quęlibet seorsim sortiatur denominationem subsistentis, prout eam sortitur totum, sicut humanitas. Vndè ad id, quod in fine primi argumenti obijciebatur, restat respondere: nempè, subsistentiam esse terminum naturæ; vnionem autem non esse naturam, & sic non terminari per Verbum. Respondetur enim, strictè subsistentiam esse terminum & complementum substantiæ, licet regulariter dicatur esse terminus naturæ. Aliter dicimus esse terminum naturę sumptæ vt *quod*, vel vt *quo*. Vnio autem non est natura vt *quod* incompleta vel completa: est tamen vt *quo* intrinsecè, respectu naturæ completæ.

841 Infero 1. accidentia nempè sitim, famem, &c. de facto solùm mediatè vniti Verbo, quia nõ est ad quid inmediatè assumpta sint, quia nec sunt de constitutivo humanitatis, nec complebilia per subsistentiam. Hæc enim est substantia; accidentia autem non habent complementum substantiale. Confirmatur: substantia, non completur complemento accidentali: ergo nec accidens complemento substantiali. Videtur enim quòd complementum & res complenda debeant proportionari, & de facto Philosophi docent compleri accidens per inhærentiam ad substantiam, non per ipsam substantiam. Ob hanc causam, substantia non completur quantitate, vel qualitate, licet ordinetur ad illas.

842 Insuper 2. quia existere per se, perseitate positiua substantiali independentiæ à substentante, est modus proprijssimus essendi subsistentiæ, per quem contraponitur essentialiter accidenti. Quòd si accidentia Eucharistiæ sint creata, & existant per se, ista perseitas non est positiua, de qua loquimur, sed negatiua & impropria. 3. quia nec facilè explicari potest quo genere vnionis Deus vniri possit cũ accidẽtibus, cum nec possit vnione cõtinuatiua, vtpotè terminata ad materialia, nec vnione naturę & subsistẽtię, nec vnione actus & potẽtię.

843 Dices vnione essentiæ & existentię potuisse vniri: quatenùs quęvis essentia potest existere per existentiam Diuinam, tanquam per actualitatem vltimam, ad quod non requiritur quòd existentia Dei sit forma stricta, sed terminus: Et propterea humanitas apud Thomistas per existentiam Deitatis fit existens. Vndè accidens potest vniri Deo vt termino, vel vnione creata, vel educta de potentia accidentis & habente Deum pro puro termino. Tale autem accidens non inhęreret Deo, siue enim esset creatum, siue eductũ & inhærens suo subiecto, inmediatè per aliam vnionem Deo vt termino puro vniretur. Ita de possibili tenet P. Bernal disp. 25. num. 22. sed negat idiomatum communicationem.

844 Nec obest 1. indè sequi quòd Deus, v.g. esset albus ab albedine vnita, sicut est humanatus. Nego conseq. quia denominatio albi est potentiæ & formę physicę. Solũ ergo est actuans & albedinem terminans. Nec 2. accidẽs à termino substãtiali nequit reddi subsistens: ergo nec existens ab existentia substantiali Dei. Nego conseq. quia existentia non est actualitas propria substantię vt substãtia est, sed eius vt ens. Et sic existentia Dei quæ eminentèr est substãtia & accidens, potest vt sic, accidens denominare formalitèr existens. Imò & cum illo denudato propria existentia, facere ens per se accidentale sicut cum humanitate denudata, substantiale. Vtròbique enim ens incompletum, completur & trahitur ad esse diuinum substituens eminentèr pro proprio, ad quòd ordinabantur. Nihilominùs licet in hac vnione accidentis cum Deo inmediata, non cernatur aperta repugnantia, ad eum modum, quo apud Bernal plures docent accidentia Euchar. vniti physicè Corpori Christi vt puro termino: de facto tamen, admittenda non est inmediata assumptio, sed mediata; quia nullum est fundamentum: & accidentia apud nos propria gaudent existentia.

845 Obijcies: Deus est passus in Christo: ergo assumpsit passionẽ, sicut nuper diximus de vnione genita, quia est genitus. Nego consequentiam, qui dicitur passus per comunicationem idiomatum, ad quam sufficit vnio inmediata ad humanitatem passam, & mediata ad passionem. At si non assumpsisset vnionem humanam, nec mediatè esset genitus, quia sola vnio inmediatè & formaliter est genita, & per eam à Verbo inmediatè assumptam, Verbum dicitur mediatè genitum; insuper minuitur gloria Virginis si vnio humana non assumatur, secùs si accidentia.

ARTICVLVS II.

DE SANGVINE.

846 Quæritur an assumpserit Sanguinem? Affirmo cum communi sententia contra Durandum. Videatur Bonespei disp. 8. dub. 1. Prob. 1. Authoritate. Nam Clemens 6. in extrauaganti: *Vnigenitus de penis & remissionibus*, ait; *suffecisse pro Redemptione gu[t]am sanguinis propter vnionem ad Verbum*. De quo textu Lugo disp. 14. sect. 2. Ephesinum canone 5. ait, *Verbum aquè communicasse carni & sanguini*. Tandem, quia hìc est communis sensus Ecclesię, dum sanguini tribuit summum illum valorem. Ratione etiam probatur, quia sanguis siue informetur anima siue nòn, est de integritate humanitatis, nam saltèm est alimentum proximum, & natura ita pendet à sanguine, vt sine illo statim pereat, & ob hoc dicit Scriptura: *Anima carnis in sanguine est*; atqui assumpsit humanitatem integram & perfectam, vt est commune apud Theologos. Deficeret etiam venis substantialis ille ornatus, si deficeret sanguis.

847 Obijcies 1. Sanguis habet formam materialem, sed hæc non habet subsistentiã: ergo Verbum non supplet pro illa. Nego de subsistentia vt complente ipsam formam: & sic est falsa minor. V. num. 835.

848 Obijcies 2. Mansisse in corona & clauibus aliquas gutas; sed istæ non manent vnitæ Verbo: ergo nec antea erant vnitæ. Consequentia prob. quia quod semèl assumpsit, nunquam dimisit. Concessa mai. & min. nego consequentiam: quædam enim gutæ manserunt post Resurrectionem, aliæ verò virtute Angelica fuerunt collectæ, & restitutæ Christo ad integritatem & substantialem ornatum venarum (alimentum enim iam non erat necessarium). In Christo autem omnes sunt vnitæ Verbo, secùs quæ manserunt in clauibus, &c. Nego autem consequentiam, & ad probationem respondetur cum multis, axioma illud solùm loqui de partibus principalibus, corpore nempè & anima, & etiam de gutis illis sanguinis, quæ iterum ad corpus resumendæ erant (alias autem dimisit sicut & præputium). Vnio enim humana in triduo & aliquę gutæ atque aliquæ partes materiæ per nutritionem deperditæ, dimissæ sunt.

849 Obijcies 3. Sequitur habuisse Christum, sanguinem superfluum, siquidem resurgens mansit cum sufficienti, dimisso aliquo. Nego sequelam absolutè: sanguis enim necessarius non consistit in indiuisibili, sed aliquando dantur aliquæ gutæ plus aliquando minus. 2. respondetur mansisse cum sufficienti pro se, sed habuisse alias gutas non pro se, sed pro reliquijs in terra dimittendis, vel alijs muneribus: Sic Adam habuit costam superfluam pro se, & necessariam pro formatione Euæ: absolutè autem non erat superflua.

850 Obijcies 4. Si sanguis non habet animam: ergo Verbum assumpsit duas naturas integras, humanam & sanguineam. Distinguo: absolutè integras & disparatas, nego. Subordinatas ad integrandam & ornandã vnam substantialitèr, concedo. Obijcies 5. fore verã hanc prędicationem: *Deus est sanguis*, *Deus est effusus* sicut hæc: *Deus est homo & passus*. Potest concedi sequela licet sit inu-

inusitata. Sensus enim est: Deus est suppositum habens sanguinem vnitum. Alij negant, quia partes integrales non solent prædicari de supposito integro, v.g. *homo est brachium*, quantumvis brachium constet anima materia & subsistentia. Sed in rigore loquendo, in sensu saltim adiectiuo, difficilè recusabuntur de supposito assumente, licet negentur de homine substantiuè sumpto.

851 Dico 2. contra Caietanum, assumpsisse totum sanguinem. Tùm quia Concilia & PP. loquuntur indiscriminatim. Tùm quia totus est eiusdem rationis, & totus continetur in venis, & non est fundamentum concedendi de vno & negandi de alio: licet enim aliqua pars, sit minus defæcata, etiam est sanguis. Imò addo effusum in passione, mansisse vnitum Verbo in triduo. Probatur, quia in Synodo 6. damnatur hæreticus quidam dicens: Verbum in triduo dimisisse carnem, sanguinem & voluntatem humanam. Insuper, quia vt refert directorium inquisitorum, par. 2. quæst. 9. damnauit Clemens 6. propositionem Doctoris Barchinonensis, sanguinem effusum non mansisse in triduo vnitum Verbo. Vndè mansit saltim vnitus, qui postea collectus est in resurrectione, vt dixi supra; secùs guttæ non collectæ, quia ex tunc manserunt pro derelictis.

852 Dico 3. Assumpsisse alios tres humores. Prob. quia pertinebant ad integritatem & consistentiam humanitatis, & ad conuenientē humani corporis dispositionem atque operationes. Videatur Bernal de hoc & sequentibus. De dentibus & vnguibus idem dico secundùm partes non excrementicias, sed pertinentes ad integritatem. An capilli sint censendi excrementa, pete ex tua Animastica. Assumptos tamen à Verbo verisimilius est, saltim secundùm illas partes secundùm quas pertinent ad humanitatis virilis ornamentum necessarium & integritatem.

ARTICVLVS III.

DE ORDINE ASSVMPTIONIS.

853 Difficultas procedit: quid Verbum prius assumpserit; humanitatem ne, vel partes? Et in primis quæstio non procedit de prioritate temporis: certùm enim est in eodem instanti reali, in quo humanitas producta est, animaque Christi creata, vtramq; fuisse à Verbo assumptam. Et hoc est; quod volunt PP. dum clamant, humanitatem siue animam *assumptione ipsa productam*: non quòd assumptio sit ipsa productio, sed quia ita connexæ, & se inuicem concomitantes, vt non fuerit vna tempore prior alia, de quo nu. 743.

854 Intendunt ergo, errores duos declarare; vnum Eutichis dicentis: prius tempore productum hunc hominem Iesum, quàm vniretur: & alium Origenis ponentis animas omnes, & inter eas animam Christi, fuisse ab initio productas, & in tempore ad corpus translatas & inclusas. Vnitam fuisse Verbo ante Incarnationem damnatur Canone 2. Concilij 5. Generalis, sic dicentis: *Si quis dicit, aut sentit animam Domini præ extitisse, vnitamque esse Deo Verbo ante Incarnationem, aut natiuitatem ex Virgine, anathema sit.* Videatur D.Thom. quæst. 6. art. 3.

855 Quæstio ergo est de sola prioritate naturæ, vel rationis. Potest autem procedere vel ordine intentionis, vel ordine executionis. Recēt. aliqui loquēdo de ordine intentionis docent non priùs assumptam humanitatem, quàm partes. Fundamentum potest esse. 1. quia ipsissimum decretum de humanitate est de partibus, vtpotè ipsius constitutiuis: ergo non potuit priùs decerni aut intendi humanitas, quàm Verbum. 2. quia licet in intentione sit prior finis, quam media, eo quòd propter illum intendantur ista, & similitèr partes propter totum, id est verum, si se haberent vt media; secùs si se habeant vt constitutiuum; absque isto enim finis est inintelligibilis, & inintendibilis. Videatur P.Bernal.

856 Assero oppositum cum D. Thoma, & communi sententia. Patet, quia quòd intenditur directè & ratione sui, dicitur esse priùs in intentione quàm quòd inditectè, & in alio, siue ratione alterius; atqui humanitas intenta est ratione sui; partes verò in illa, siue ratione illius; *finis enim Dei fuit fieri homo merens, & moriens* & propter hoc assumpsit animam ad merendum, & corpus ad moriendum: ergo illa fuit in intentione prior.

857 Ad opposita respondetur, diuersum esse, quòd aliquid sit priùs in intentione alio; & quòd decretum illius ex parte decreti sit priùs quàm decretum de isto, idest, de partibus; etenim priùs in intentione est priùs obiectiuè, quatenùs vt causa finalis mouet ad intendendum illud. Fateor ergo decretum humanitatis ex parte sua esse formalissimè partium absque vlla prioritate ex parte decreti: Secùs ex parte obiecti siue ex parte mouendi, quia humanitas est propter se, & directè; partes indirectè in illa, & propter illam. Ex quo patet ad primum. Et ad secundùm respondetur, licet partes non sint media, sed inclusæ in toto, sunt tamen volitæ more mediorum nempè ratione totius.

858 Quantùm attinet ad ordinem executionis certùm est, vt iam dixi humanitatem in eodem 1. instanti reali conceptam, consumatam, & simùl Verbo vnitam. Proptereà Conceptio eius Mathæi 1. vocatur natiuitas: *Quòd enim in ea natum est, de Spiritu Sancto est, &c.* quia in Conceptione fuit tàm perfectè formatus, quàm cum nascebatur.

859 Difficultas tamen est: An in executione assumptio vnius partis, præcesserit in aliquo signo assumptionem alterius? Resp. 1. Recent. aliqui, priùs fuisse assumptam materiā organizatam; & postea animā; & postea vnionē humanā dependētē ab vtraq. Prob. quia partes eo ordine producuntur in nobis: non enim sunt sine necessitate multiplicanda miracula. Sed modus assumendi subsistentiam diuinam conformandus est modo proprio, quantùm fieri posit. Verbum enim assumpsit eas supplendo subsistentiam propriam & ordinem ipsius. Vndè existentia vnionis humanæ est post materiam, vtpotè effectus eius; imò vnio non est assumpta in signo, in quo est producta sed in sequenti. Ratio est, quia vnio humana non pendet ab vnione sui cum Verbo, sed potius ista pendet essentialitèr ab illa: ergo ista existit & completur & assumitur, post illam.

860 Nec obest Sanctus Thomas hic art. 4. asserens non priùs fuisse assumptam materiam, quàm esset iam caro humana: ergo nec prius quàm esset vnita animæ, quia per talem vnionem facta est humana. Negant consequentiā, quia iam erat caro humana per dispositiones, & organizationem. Ex quo respondent 2. ad quæst. materiam priùs fuisse assumptam, quàm animam. Prob. quia priùs materia est disposita & organizata, quàm creetur anima, siquidem creatur ista ad exigentiam materiæ dispositæ.

861 Si dicas ex Patribus, quòd caro assumpta est mediante anima. Atqui medium priùs est in executione. Resp. ly *mediante* indicare quòd assumpta est propter animam: non quod anima sit medium causatiuum corporis, sed mouens in intentione, vt fiat corpus. Hæc doctrina facilè defendi potest, quatenùs ait, materiam priùs fuisse assumptam in re, quàm animam, & vnionem: quòd autem anima priùs fuerit assumpta, quàm vnio, non admittetur in libris de generatione à negantibus animæ rationali geniti, prioritatem & influxum in vnionem. Etenim quòd anima non pendeat ab vnione, & ista pendeat ab illa, si est sine causalitate, videtur insufficiens ad prioritatem, sicut & in termino producto respectu suæ productionis.

862 Si quis velet tenere oppositam doctrinam, dicat, in executione priùs, ante omnem assumptionem productam totam humanitatem substantialitèr, & in signo

se-

sequenti, Verbum toti illi simùl vnitum, quia est vnica subsistentia. Et idem de nostra subsistentia si sit vel esset vnica respectu humanitatis, per quod patet ad opposita. Etenim connaturalius est, quòd si vnicus sit terminus & complementum, assumptioni istius, tota simùl præexistat humanitas. Et quòd corpori priùs conueniat compleri per animam in ratione naturæ integræ, quàm in ratione suppositi.

863 Obijcies: In resurrectione, corpus & anima priùs fuerunt vnita Verbo quàm essent vna humanitas: ergo similitèr in prima generatione. Nego conseq. quia in Resurrectione nō potuit alitèr euenire, nisi priùs Verbū dimisisset corpus & animā, & iterùm eas reassumeret: quòd non potuit fieri ita connaturalitèr. At in 1. generatione potuit sic connaturalius fieri, & ob rationem nuper datam & ideò sic factum fuisse tenendum est.

QVÆSTIO XVIII.

DE ASSVMENTE ET ASSVMPTO IN alio ordine rerum.

ARTICVLVS I.

AN SVBSISTENTIA ABSOLVTA DEI POSSIT humanitatem terminare?

864 NEgant Lorca, Beccanus, & alij cōtra Recentiores & doctrinam communem Thomistarum. Probatur 1. quia talis vnio esset duplicis naturæ perfectæ. Hanc autem Philosophia non agnouit: ergo. Maior patet, quia cum Deitas & subsistentia illa non distinguerentur virtualitèr (non enim dicerent inter se aliquam contradictionem) nequiret vna & non altera, esse vnita inmediatè. Minor autem probatur, quia solùm sunt agnitæ in Scholis vnio potentiæ & actus, siue subiecti & formæ physicæ. Naturæ & personalitatis, quæ est naturæ & termini: vnio continuatiua; & essentiæ, atque existentiæ. Atqui non est ex ijs: ergo repugnat talis vnio.

865 2. Prob. quia nullum potest dare effectum hæc subsistentia humanitati: ergo sicut Deitas vt natura est præcisè, non potest humanitati vniri, quando nullum potest præstare effectum naturæ proprium; ita nequit vniri vt subsistentia absoluta. Antec. prob. quia illa subsistentia non est personalis: ergo nequit reddere humanitatem incommunicabilem alteri supposito, nec vltimo terminatam aut completam (sed potius relinquit capacem vt compleatur) quia omnes ij effectus sunt proprij subsistentiæ personalis, vel suppositalis. Nec item redderet independentem, siue impotentem dependere ab alieno supposito, quia hoc est proprium subsistentiæ cōplentis, & vltimo terminantis.

866 Nec dicas; effectus hos præstari tunc à personalitatibus Diuinis. Contra, quia sicut hodie humanitas vnita personalitati Verbi non terminatur per subsistentiā absolutam; ita tunc non terminaretur per relatiuas ex vi vnionis: quia tàm vnio facta ad Deitatem, non tangit inmediatè personalitates; quàm vnio facta ad has, non tangit inmediatè illam.

867 Affero oppositum, admissa subsistentia absoluta Ita Bernal disp. 24. sect. 1. Gonet disp. 8. art. 3. & multi alij. Probatur 1. quia vt rectè Bernal sectione 1. num. 3. Tollet num 6. & 11. Dum negant vnionem ad Deitatem non reddunt pro ratione impossibilitatem, sed potiùs possibilitatem supponunt, cum aiunt quòd si vnio facta fuisset de facto ad Deitatem, tres Personæ fuissent incarnatæ. Hoc autē licet de facto non sit, non est impossibile Itē D. Tho. quæst. 3. art. 2. absolutè docet Diuinam naturam personalitatibus præcisis posse creatam assumere. Nec loquitur de Deitate alia chimerica, quæ esset Persona, sed de ista.

868 Secundò, quia posset humanitatem reddere existentem per se sine indigentia alterius substentaculi, & de abstracta facere substantialitèr concretam, sicut reddit Deitatem. Si enim hæc subsistētia de se est ratio vt Deus subsistat in natura propria; ergo potest esse etiam ratio vt etiam subsistat in aliena, complendo & perseitando illam vice propriæ: sicut ob eandem rationem id præstat personalitas Verbi. Continet enim Absoluta eminentèr creatam saltim vt perseitas est, licet non contineat eam vt personalitas est. Hoc autem impedit quòd reddat humanitatem personatam, non quòd reddat perseitatam. Etenim personalitas creata duplex exercet munus. Vnum respectu naturæ, dum reddit illam existentem per se & sine indigentia substentaculi alieni. De quo nos 1. part. num. 192. Alliud præstat concreto vt tali siue supposito, (non naturæ secundùm se) reddendo illud alteri incommunicabile. Hoc munus est proprium personalitatis; illud est subsistentiæ in genere. Et hoc est quod præstaret subsistentia absoluta humanitati, sicut & illud præstat Deitati.

869 3. Prob. quia illa vnio esset naturæ & subsistentiæ vt puri termini, quę satis est cognita in scholis; quia nō propterea esset vnio duarum naturarum formalitèr & quoad munus. Etenim non minus personalitas Verbi est formalitèr & virtualitèr filiatio, quàm Deitas sit subsistentia: atqui de facto vnitur solùm vt personalitas, & non vt filiatio formalitèr, siue quoad munus reddendi filium naturalem, sicut & anima rationalis vnitur materiæ ad reddendam illam vnitam, & animatam, secùs spiritualem aut rationalem ergo similitèr.

870 Ad argumenta respondeo. Ad primum vnionem non fore duplicis naturæ integrę in ratione naturæ, sed in ratione & munere perseitatis & subsistentiæ. Adde quod P. Bernal disp. 24. nu. 14. defendit possibilem vnionem humanitatis ad attributa absoluta Dei, etiam non admissa subsistentia absoluta. Talis autem vnio licet non esset in scholis cognita adhuc, nō facilè ostēdetur repugnare, sicut nec vnio humanitatis ad existētiam Dei apud Thomistas. Ad 2. Resp. ex loco citato 1. partis subsistētiam stare in perfectione positiua perseitante naturam, & excludente necessitatem alieni distincti substētaculi. Quod si aliud substentaculum adueniret, vel ex fœcunditate vt in Diuinis, vel ex miraculo, nunquam tamen ex necessitate.

871 Hinc dico: subsistentiam absolutam præstare supradictā perseitatem solam absque personatione humanitatis. Quodsi adhuc ille homo cōcretus cōmunicaretur tribus Personis, hæc non sunt aliena homini in cōcreto, sed propria, & ex fœcunditate sui cōcreti, non suæ naturæ: esset enim Pater Filius, & Spiritus S. Vndè non inferas 1. quòd ille homo vt talis non esset persona cum non fieret incommunicabilis. In primis dico cum Bernal non esse inconueniens quòd non sit Persona. Siquidem non esset rationalis naturæ indiuidua & incommunicabilis substantia. Resp. 2. distinguendo: non esset Persona in vi inmediata & formali illius subsistentiæ communis, concedo; in vi mediata & radicali, nego; nam eo ipso resultat quòd sit triplex Persona Diuina.

872 Nec 2. inferas, quòd eo ipso deberet perseuerare in illa humanitate personalitas creata. Prob. quia illa subsistentia non præstat vtrumque munus creatæ personalitatis, nempè perseitatis & incommunicabilitatis, sed solùm primum. Cum autem nequeat pro vtroque munere substituere subsistentia absoluta nequibit personalitatem creatam impedire. Resp. enim negando sequelam. Ad probationem resp. 1. præstare vtrumq; munus in vi sua: in formali & inmediata tribueret perseitatem. In radicali & mediata, tres personalitates, vt dictū est. Insuper 2. vno munere perseitatis præstito, eo ipso excluderet personalitatem creatā. Esset enim contradictio quòd humanitas illa simùl esset per se in proprijs & in alienis iuxtà communiorem sententiam. Nescio an veram, de quo statim. Fortè enim excluditur potiùs connaturalitèr à superfluitate vtriusque, quàm à contradictione.

873 Aliæ Authoritates objici possunt ex Vazquez, quas

quas adducit Gonet, in quibus à Concilijs & præcipuè Toletano & à PP. probatur, quòd vnio Verbi facta est ad Personam, ex eo solùm quod non est facta ad naturam. Esset autem mala conseq. si daretur medium nempè fieri ad subsistentiam absolutam. Resp. tamen ex Gonet argumentum adhuc esse bonum ad hominem, licet non sit bonum ex terminis. Agebant enim contra hæreticos solùm disputantes de vnione ad vnitatem naturæ, vel ad vnitatem Personæ. Resp. ad Toletanum, ex Bernal & Gonet negando verba Concilij continere, nec vmbram illationis. Ea dedimus nu. 804.

874 Difficilior est D. Thom. authoritas hîc quæst. 2. art. 2. in corpore vbi ait, *quod omne, quod inest alicui Personæ, siue pertineat ad naturam eius, siue nòn, vnitur ei in persona*. Ex quo antecedenti elicit hanc conclusionem. *Si ergo, humana natura Verbo Dei non vnitur in Persona, nullo modo ei vnitur. Et sic totalitèr tollitur Incarnationis fides*. Arguo sic. Si non vnitur in Persona, nullo modo ei vnitur? Ergo, quia repugnat vniri in natura.

875 Respondetur 1. loqui de vniri *alicui Personæ determinatæ*; vt constat ex contextu. Si autem vnio ad Verbum non sit in Persona ipsius, ruit fides de Incarnatione, quæ est solius Verbi. Respondetur 2. D. Thomam, vt constat ex vltimis verbis, supponere, quod de facto humanitas ad Verbi naturam non pertineat. Supposito ergo, quòd humanitas Verbo secundùm Deitatem non inest, si aliàs nec inest personalitati, ex his benè infertur, quòd nec Incarnatio datur, nec vnio ad Verbum, quia nec est ad naturam, vt supponimus, nec ad personam, vt vos dicitis.

876 Quod si in 3. sent. quæst. 2. art. 3. ait: *circunscriptis Personis naturam non posse assumere*: expressè loquitur, si circunscribatur omnis ratio subsistendi, & omnis personandi, ita vt auferatur à Deitate subsistere in se, & in alio subsistente, non verò ratione subsistendi perseuerãte (quæ est vna ex duplici ratione, quam imbibit personalitas) prout perseuerat in absoluta subsistẽtia.

ARTICVLVS II.

DE PERSONA ASSVMENTE MVLTIplici, vel vna.

877 QVæritur 2. An tres Personæ possint assumere vnam humanitatem? Negant Scotus, Lugo, & alij. 1. quia ex D. Thoma, essent tres Personæ, & vnus homo. Hoc autem repugnat, quia est quædam specialissima incohatio Mysterij Trinitatis stãtis in vno & triplici. De cuius incohationis repugnantia, vide infrà quæst. 20. art. 4. & 1. part. à num. 291. Resp. neg. min. eiusque probationem. Tùm quia cum non staret in idemtitate personalitatis cum natura afferente cõtradictionem, non esset Trinitatis incohatio specialis. Tùm quia illa multiplicitas Personarum non esset ex innata fœcunditate naturę, sed ex potentia obedientiali; sicut correspondentia æterna ad omne tempus, si non nascitur ex natura durantis, non est incohatio Diuinæ Æternitatis.

878 Probatur 2. quia sequeretur confusio in Personis Trinitatis, nam Pater cum ex vi productionis temporalis esset à Deo in similitudinem naturæ, esset simùl Filius, sicut Christus ob id est Filius: imò & Spiritus Sãctus, tunc esset Filius. Respond. negando assumptum. Ad probationem Pater Perez ab Vnanoa hîc disp. 31. negat. Patrem fore Filium adhuc temporalitèr, quia non procedit, secundùm aliquid sui à virtute generatiua, sed ab Omnipotentia. Vndè nec esset Filius adoptiuus, vtpotè non extraneus, nec esset naturalis, cum careret Filiatione Personali à virtute generatiua, quę est fundamentum in Christo Filiationis temporalis. Esset ergo hæres & habens ius substantiale ad bona Patris, non tamen omnis hæres est filius, vt patet in Spiritu Sancto, qui habet Deitatem & ius ad omnia bona Patris & procedit ab illo, nec propterea est Filius, quia non procedit ex vi virtutis generatiuæ Paternæ.

879 Alij concedunt & benè, fore simùl Patrem & Filium, Filiatione substantiali: non adoptiua, sed propria, siue Filiatione, substantialis sanctificationis, quę licet non pertingat ad naturalem virtutis generatiuæ, est tamen strictior & similior analogicè quàm adoptiua. Nec est inconveniens esse simùl Patrem & Filium in vno supposito ob diuersas naturas & per communicationem idiomatum, sicut Christus est Creator & creatura, Æternus & temporalis.

880 Tertio probatur, quia tunc Pater esset homo & Filius homo, atque idem homo: ergo Pater esset Filius & Filius esset Pater. Consequentia probatur, quia extrà Trinitatem Æternam: *quæ sunt eadem vni tertio, sunt eadem inter se*. Respondetur 1. negando consequentiam, quia sit transitus de modo essendi idem cum vno tertio, ad modum essendi idem inter se. Nam iste est per idemtitatem, non vero per idiomatum communicationem, sicut ille, quę non datur inter distincta supposita, sed in vno propter distinctas naturas.

881 2. Resp. si ly *homo* sumatur adiectiuè, non datur vnum tertium, cum sit duplex suppositum, sicut in hoc syllogismo: *Homo est animal, Leo est animal: ergo Leo est homo* Si substantiuè vt vnus homo, adhuc non erunt idem inter se, quia idemtitas cum vno tertio non est adæquata & cum toto illo. Aggregatum enim ex humanitate & Paternitate in recto, non dicit idemtitatem adæquatam cum aggregato ex Filiatione & humanitate in recto. Ob cuius defectum hic syllogismus non concludit: *Homo formalissimè est animal, homo formalissimè est rationale: ergo rationale formalissimè est animal*. Deficit enim idemtitas formalissima cum tertio, quæ sit adæquata & solùm datur inadęquata.

882 4. Probatur: Illa natura per Paternitatem sisteret in supposito Patris & non sisteret, siquidem transiret ad Filium. Sed hæc est contradictio. Si respondeas, negando ly *non sisteret*. Solùm enim est verum, quod sisteret in vtroque & in quolibet esset vltimo terminata. Sed contra: Post vltimum non datur aliud & in vltimo sistitur: ergo si natura transit ad Filium, in Patre non erat vltimo terminata. Ideò alitèr respondeo, concedendo sistere & non sistere; tamen cum addito. Sistit enim in Patre quoad sufficientiam. Non sistit, sed transit ad Filium quoad superabundantiam, & sic ab vtroque completur. Et in hoc non est contradictio.

883 5. Probatur; vna personalitas Diuina, communitèr asseritur, quod possit plures complere humanitates, eo quòd virtus terminandi sit infinita & non exhauritur per vnam naturam finitam: ergo vna humanitas vtpotè finita exhaurietur per vnam personalitatem infinitam, nec erit capax, vt personetur per alias. Data probatione antec. nego consequentiam, quia capacitas obedientialis humanitatis est infinita syncategorematicè, & quando habet vnum terminum finitum, est potens ad alios finitos non inuoluentes contradictionem. Cum igitur terminatur vna personalitate Diuina, personatur ab illa virtualitèr finitè, quia non personatur quantùm personalitas est in se, sed modò & vnione finita, ac per consequens finitè. Si dicas. Saltim personatur finitè, quantùm illa personabilis est: ergo non manet capacitas ad aliam personationem. Respondetur, quantùm personabilis est intensiuè, concedo; quia omnes aliæ personalitates, non præstabunt plus, quàm ista: non verò extensiuè, & per alias vniones ad alias personalitates.

884 Vltimò & à priori. Idem effectus nequit procedere simùl à multis causis totalibus. Atqui illa humanitas pendens à triplici subsistentia, penderet à triplici causa formali totali: ergo. Minor patet, quia cum quælibet subsistentia sufficiat, quælibet est totalis. Respondet Gonet disp. 8. art. 4. §. 2. non fore à pluribus causis totalibus, benè verò à pluribus terminis: hæc autẽ depẽdentia est impropria. Si dicas: repugnat etiã à pluribus terminis apud vos, vt patet in corpore, quod nequit esse circumscriptiuè in duplici loco, licet solùm pendeat à locis, non à priori, sed quasi à terminis: ergo & à du-

plici personalitate vt termino. Respondet à duplici subsistentia pendere naturam posse, quia id habet natura in vi potentiæ obedientialis; secùs corpus à duplici loco, quia id haberet à quantitate in vi formæ, quæ de se habet præbere subiecto, non solùm vnicum effectum primarium, sed vnicum etiam secundarium, qualis est respectu quantitatis, extensio in ordine ad locum. Vndè vnum corpus vnico loco adæquatur, non solùm intensiuè, sed extensiuè, & repugnat alia extensio.

885 Sed contra, quia duplex effectus secundarius vnius formæ non repugnat: ergo nulla est solutio. Antec. prob. Tùm quia ideò repugnat duplex primarius, quia iste est ipsa forma communicata & si hæc est vna, ille erit vnus. Atqui secundarius est distinctus à forma: ergo licet quãtitas sit vna, iste potest esse multiplex. Tùm quia ab vna forma solet prouenire duplex secundarius, sicut ab vna liberalitate duplex expulsio, nempè prodigalitatis & auaritiæ. Tùm quia effectus secundarius est supplebilis à Deo: ergo dante quantitate vnam extensionẽ in vno loco, poterit Deus supplere aliam in alio per reproductionem, vel alia via.

886 Resp. melius, non repugnare quòd idem effectus procedat à multiplici causa totali generalitèr loquendo: de multiplici formali solú est repugnantia, sed quòd hoc non sequatur, patebit ex probatione nostræ assertionis.

887 Assero ergo posse tres Personas vnam humanitatem assumere. Ita communitèr alij Theologi. Probatur 1. quia nulla est repugnantia ex Mysterio Trinitatis, aut incohærione ipsius, cum humanitas nec identificaretur cũ personis, nec haberet illas ex innata fœcunditate, sed ex obedientia. Sicut enim de facto in humanitate, terminari personalitate infinita, & proprijssima Diuinæ naturæ, non arguit infinitatem in illa, quia id non habet dè se, sed obedientialitèr; similitèr, nec in nostro casu.

888 Secundò; argumento, quo olim insignem Scotistam valdè præmi vidi. Tota vestra repugnantia est, quòd idem effectus procederet à triplici causa totali. Atqui hoc nõ sequitur: ergo nulla est repugnantia. Min. probatur, quia in eo tunc ab illa multiplici personalitate, vt quasi causa formali, non resultaret vnus effectus, sed multiplex. Patet, quia effectus primarius causæ formalis, est ipsa forma communicata subiecto. Esset autem tunc triplex forma, nempè triplex Personalitas, ac per consequens non vnus, sed triplex effectus, nempè triplex Persona; ergo nulla est repugnantia.

889 Vltimò, nec repugnat ex parte personalitatum, nec ex parte naturæ. Non ex parte personalitatum, quarum quælibet habet vim infinitam terminãdi & sicut naturalitèr terminat propriam naturam, sinè terminatam ab alijs personalitatibus, & sine exclusione illarum, aut oppositione cum illis, poterit præternaturalitèr eodem modo terminare aliam. Nec item est repugnantia ex parte naturæ, quæ est terminabilis à Diuinis personalitatibus solú obedientialitèr. Quæ obediẽtia est ad quidquid non repugnat. Si autem ex parte Personarum in terminando & ex parte omnipotentiæ in producendo vniones repugnantia non apparet, nec ex parte humanitatis apparebit. Sequitur ex nu. 883. plures simùl humanitates assumptibiles esse à qualibet Persona Diuina.

Obijcies: virtus generatiua infinita adæquatur vnico Verbo, siue termino: ergo multò magis virtus finita humanitatis vnico supposito infinito. Hoc argumentum impugnat in Deo triplicem Personam. Concesso antec. nego conseq. quia huic Verbo, si daretur aliud, deficeret aliquid de linea formali Verbi, ideò repugnat aliud. Quod humanitati deficiat aliquid, inconveniens nõ est.

ARTICVLVS III.

DE VNO VEL MVLTIPLICI HOMINE IN EO casu, vbi de concretis. Vide nu. 821.

900 QVæritur 3. An tres Personæ vnam assumentes humanitatem essent tres homines, vel vnus? Nota 1. concretum adiectiuum exprimere & subiectum & formam: sed illud in recto; istud in obliquo. Illud quasi per se stans, istud vt adiacens, siue vt illius entis ens. Multiplicatur autem non à multiplicitate formæ, sed recti: sic vir cum multis scientijs est vnus Sapiens: & plures producentes effectum vnica productione, sunt plures producentes.

901 Nota 2. ex Bernal disp. 24. à num. 28. Personas Diuinas duplicitèr sumi posse. 1. iuxtà suam naturalem constitutionem, & sic Pater dicit Deitatem & personalitatem. 2. iuxtà constitutionem præternaturalem, & sic Pater in illo casu diceret personalitatem & humanitatem.

902 3. Nota ly *homo* posse sumi substantiuè, & etiam adiectiuè. Primo modo dicit in recto humanitatem & personalitatem. Secundo modo dicit personalitatem siue suppositum in recto, & humanitatem in obliquo. Vndè diximus num. 820. hanc propositionem: *Verbum est homo* esse veram in sensu adiectiuo, quia sensus est: *Verbum est suppositum terminans physicè sibi vnitam humanitatem, à qua est homo*, sicut paries ab albedine est albus. Nomen autem *hominis*, idem quòd antea sumebatur substantiuè solùm, post Incarnationis Mysterium extensum est ad significare adiectiuè, & factum est 6. prædicabile mixtum de specie & accidenti respectu diuersorum, vt docui in logica.

903 Nec dicas, ex Gonet: Christus est tàm verè homo & eiusdem speciei nobiscum & tàm vniuocè homo, quàm Petrus; atqui Petrus est homo, ab humanitate importata essentialitèr in recto: ergo & etiam Christus. Respondetur concessa mai. & min. nego conseq: quia vtrique convenit vniuocè esse verè homo, à vera & reali humanitate eiusdem speciei in se: sed quæ respectu vnius indiuidui sit species & tota essentia; respectu alterius sit accidens Logicum. Quod autem vni conveniat esse homo essentialitèr, alteri contingentèr & adiectiuè, non tollit vniuocationem. Sicut ens & existere est vniuocum ad Deum & creaturas, & tamen Deo convenit essentialitèr, creaturis verò defectibilitèr & contingentèr. Item Deus & Angelus vniuocè sunt cognoscentes; & tamen Deus essentialitèr & substantiuè; Angelus adiectiuè & contingentèr.

904 Assero 1. triplex illa Persona vni humanitati vnita, si sumatur quælibet ex parte subiecti iuxtà naturalem constitutionem, esset triplex homo. Vnus autem si iuxtà præternaturalem. Ita P. Bernal & multi Recent. Prima pars patet, quia tunc Personæ esset contingens denominatio hominis, ac per consequens sumeretur adiectiuè, & multiplicatio attenderetur penes triplex suppositum; non penes formæ vnitatem.

905 Quin obsit 1. quod quælibet Persona faceret Christum hominem, ens per se: ergo non sumitur adiectiuè. Nego consequentiam, quia etiam album est ens per se & sumitur adiectiuè. Secunda pars patet, quia Persona sic sumpta esset in recto personalitas & natura; non Diuina: ergo humana. Significatur ergo aggregatum illud, nomine *homo*; & est vnum, per partem recti formalius importatam; nempè humanitatem vnam. De quo num. 908. & sic intelligendus Diuus Thomas, dum vnum asserit hominem.

906 Obijcies: in hac propositione *Pater est homo*, ly *Pater*, vel sonat personalitatẽ, & sic propositio est falsa, vel sonat aggregatum ex personalitate & Deitate; & sic propositionis huius subiectum est Persona in sua constitutione naturali: ergo nunquam sumetur in præternaturali, ac per consequens nec substantiuè. Resp. sumi hic pro aggregato ex personalitate & natura creata, & sic de illo aggregato verificatur, quod est *homo*. Aliud argumentum ab axiomatè, *quæ sunt eadem vni tertio, &c.* require art. præcedenti, num. 880.

907 Ex quibus infero 1. nomen *homo* propriè & in rigore significare verum concretum naturæ humanæ & subsistentiæ, & hoc siue sumatur substantiuè siue adiectiuè. De quo num. 903. sicut *creatum* propriè sumitur pro

crea-

creato terminatiuè & pro creato denominatiuè à creatione distincta, & dicta adiectiuè de termino. De quo num. 813. Infero 2. principalius & frequentius imo absolutè ly *homo* esse contretum naturæ, & absolutè sumendum esse substantiuè (licet minus principalitèr soleat sumi adiectiuè). In quo casu non tres homines, sed vnus est absolutè homo subsistens in tribus suppositis, sicut modò dicimus de Deo.

908 Infero 3. vnam personam assumentem tres humanitates, iuxtà naturalem Personę constitutionem, esse vnum hominem, quia eo ipso sumitur adiectiuè. Si verò sumatur Persona iuxtà præternaturalem constitutionē pro aggregato ex personalitate & natura creata in recto, tenendum est iuxtà dicta, verè esse tres homines & vnam tantùm Personam. Ratio est, quia iuxtà sæpè à nobis dicta cum P. Bernal disp. 24. à nu. 34. vnitas, vel pluralitas concreti substantiui sumitur ab illa parte significata in recto, quæ formalius significatur per nomen substantivum; formalius autem hominis, est humanitas, formalius Personæ, personalitas: ergo si illa est triplex & ista vna, triplex erit homo; Persona autem vna.

909 Obijcies: duæ humanitates in vno supposito faciunt duos homines: ergo de facto in Christo duæ naturæ faciunt in Christo duos viuentes, siue duos intellectiuos: ergo in Christo est vnus & alius viuens, contra Symbolum dicens; *non duo tamen, sed vnus est Christus.* Respondent Recentiores, quòd sicut Christus est duplex siue gemina substantia, vt loquitur Augustinus Sermone 58. de Verbis Domini, & duplex natura, vt loquuntur Patres, ita duplex viuens & intelligens: quia hæc sunt prædicata propria naturarum, quæ vt tales sunt viuentes & rationales. Licet autem sit duplex viuens, & vnū & aliud; id intellige non masculinè, sed neutralitèr: quia iuxtà communem omnium sententiam ly *vnus & alius* multiplicat personas; *vnum & aliud* naturas, & ideò Christus dixit de se *ego & Pater vnum sumus*; vnum non *vnus*, quia natura est vna. Videatur Bernal disp. 47. à n. 19.

910 Sed nego Christum posse esse absolutè multiplex viuens de facto, licet diceretur multiplex homo in casu illo. Ratio est, quia in illo casu sumeretur ly *homo* substantiuè, & vt concretum naturæ, tàm si sermo sit de concreto personalitatis cum vna humanitate, quàm si sit de alio contreto cum alia. At Christus de facto non sumitur pro vtroque substantiuè, sed solùm substantiuè & in recto pro vno & adiectiuè pro alio. Substantiuè & in recto pro aggregato ex personalitate & vna natura. Vndè solam vnam dicit in recto, vel Diuinam & hanc connaturalius, vel humanam, sed præternaturalitèr. Si ergo sumatur vt communitèr sumitur pro vno concreto substantiuo, licet simùl, cum alia natura faciat adiectivum, multiplicatio viuentis de facto sumitur à recto naturæ & personalitatis: quòd rectum, vnum est tantùm viuens absolutè loquendo: altera enim natura in obliquo importata, non multiplicat concretum recti, quia adiectivum non multiplicatur à forma, & sic non est absolutè duplex viuens.

ARTICVLVS IV.

DE ASSVMPTIBILI IN ALIO ordine rerum.

911 QVæritur 4. An sit assumptibilis natura irrationalis, nempè leonina aut lapidea? Affirmo cum communiori sententia contra aliquos modernos qui ducuntur. 1. quia subsistentia Verbi est personalitas. Natura autem irrationalis est incapax essendi persona. Respondeo communicari illi, non vt personalitas est, sed vt suppositalitas, sicut in triduo, communicabatur animę præcisè vt subsistentia, reddendo illam per se, & indigentem alieno substentaculo.

912 Secundò, quia tale compositum deberet esse Sanctum, Beatum, & Filius naturalis. Sed hæc repugnant Leoni: ergo. Nego mai. Solùm enim esset Sanctum sanctitate consecrationis, & venerabilitatis, non autem Sanctum sanctitate propria Filiorum Dei, quia incapax eius, & hæreditatis, sicut & Filiationis Dei, cum non participaret similitudinem cum Deo in gradu intellectiuo adhuc generico, quæ omninò requiritur essentialitèr ad Filiationem Dei.

913 Tertiò, quia talis assumptio dedeceret Verbum, siquidem per communicationem idiomatum esset Brutum & Lapis. Respondetur, quod licet hæc sit indecentia quoad vulgus, secùs quoad Doctos. Imò vt benè P. Gonet, si per fidem non cognouissemus sensum Domini, indecentius videretur, flagellari, conspui, & crucifigi; quàm quod fieret animal Regium sicut Leo, vel Aquila Regalis. Insuper infimius quid est cadaber, quàm Leo, cum hoc sit viuens perfectum. Et tamen de fide est assumpsisse in triduo cadaber (quod & potuisset retinere putridū, licet de facto retinuerit incorruptum) siue assumpserit simùl corpus & formam cadabericam, siue solùm corpus existens sub forma cadaberica. Vndè similitèr potuit assumere corpus & formam leoninam, vel saltém corpus sub forma leonina.

914 Optimè autem dixit Tertullianus lib. de carne Christi capite 4. apud Bernal disp. 25. num. 4. vbi ait, loquendo cum Martione. *Si revera de Lupa, aut Sue, aut Bacca procedere voluisset, & Fera aut Pecoris corpore indutus &c. tua opinor illa censura præscriberet, Turpe hoc Deo, & indignum Dei Filio, & stultum præterea, qui ita credat.* Cui obiectioni, quæ est eadem cum argumento Recentiorum, respondet ipse Tertullianus ita prosequens: *Sit planè stultum, si de nostro sensu iudicemus Deum, Circunspice Martion &c. Stulta mundi elegit Deus vt confundat sapientiam, &c.* Dices: mentem Tertulliani esse vt constat ex illo capite, redemptionem humani generis esse tanti ponderis, vt pro illa non dedeceret Deum fieri Pecus. Et ob hanc rationem non dedecuit flagellari & mori. Sed respondeo si semel admittamus, ob dedecere Deum ista, & honestari posse propter redemptionem, benè potuit Deus decernere, quod Verbum fieret Pecus, vel ex fine humiliandi homines exemplo suo, vel ex fine ostendendi suam Omnipotentiam, vel ex fine redimendi illos, non per satisfactionem condignam Leonis, sed dependentèr à merito hominum adorantium Deum Leonem, cum Dæmones noluerint adorare Deum hominem.

915 Assero posse. Probatur 1. quia in hoc nulla est indecentia, vt probatū est. 2. quia nec repugnat ex parte naturæ, quæ cum possit denudari propria subsistentia, est obedientialitèr eleuabilis ad diuinam, sicut natura humana & materia prima ipsius. Nec ex parte personalitatis diuinæ quæ eminentèr continet creatam.

916 Tertiò, quia leonitas est suppositabilis: ergo sicut Verbum potuit naturam sanguinis irrationalem substantialitèr complete, potuit etiam naturam leoninam. Sanguis enim substantialitèr æquè est natura completa à Deo, licet integralitèr ordinetur ad integrandum hominem. Tandem, quia si retinuit in triduo corpus irrationale & non viuens, cur non poterit & naturam Leonis? Si dicas illud ordinari ad naturam rationalem secùs istam. Sed contrà, quia multò magis ordinatur materia prima Leonis ad animam rationalem, cuius decursu temporis est naturalitèr capax, quàm corpus illud ad reunionem cum anima, cuius erat naturalitèr incapax. Tùm quia si facere vnum per se cum corpore in animato de præsenti, cum denominatione corporati siue terminantis corpus, non implicat; cur implicabit vnio cum denominatione Leonati siue terminantis leonitatem? Admitte istam denominationem, cuius Verbum est capax, & nega denominationem Leonis ac bruti, si apud te Verbum est incapax.

917 Quæritur 5. An potuerit etiam, assumere naturā Angelicam? Affirmo cum sententia communi contra aliquos, oppositam tribuentes D. Thom. Conclusio intelligenda est, supposito quòd natura Angelica distinguatur realitèr à propria personalitate, quæ distinctio, multò

tò probabilior est. Non enim cōcedenda est Angelo tanta simplicitas quòd careat omni compositione substantiali saltèm naturæ & subsistētiæ. Quòd si D. Tho. apud Gonet varijs in locijs naturam Angelicam identificat cum suo supposito, non loquitur de supposito metaphysico, siue complemēto incommunicabili naturæ, sed de supposito logico nempè singularitate, id est Michaëleitate.

918 Probatur ergo conclusio. Ex illo Pauli ad Hebræos cap. 2. *Nusquam Angelos apprehendit, sed semen Habrahæ apprehendit* (vtique in vnitatem suppositi. Si enim de apprehensione per Redemptionem loqueretur, nō dixisset, quod genus Habrahę, sed quod humanū apprehendit): ergo si voluisset, potuisset Angelos apprehendere.

919 Secundò, quia apud plures PP. Angeli ceciderunt ex inuidia, quod Deus assumpsisset naturam humanam relinquendo Angelicam: ergo potuisset assumere illam si voluisset. Tandem, quia nec repugnat ex parte naturæ Angelicæ, nec ex parte personalitatis. Vide n. 925.

ARTICVLVS V.

DE PERSONALITATE CREATA DVO DVBIA.

920 QVæritur 6. An sit assumptibilis à Verbo humanitas propriam retinens personalitatē? Affirmant noster Bachonius hic distinct. 5. quęst. 1. Bernal disp. 24. sect. 2. & alij Recent. contra communem sententiam. Et benè, quia quòd humanitas sistat in proprijs naturalitèr & quoad sufficientiam, siue inindigentiam, non pugnat cum sustentari in alienis quoad superabundantiam & diuinitùs. Etenim exclusio suppositi alieni cùm sit effectus secundarius subsistentiæ propriæ, diuinitùs est impedibilis, ac per consequens & compatibilis vtraque personalitas.

921 Nec obest 1. quòd V. Synodus Collat. 8. Can. 5. dicat, *Verbum humanitati secundùm subsistentiam vnitum, & PROPTER HOC vnam eius subsistentiam & personam.* Malè autē inferret ex vnione vnitatē Personæ, si duplex est cōpatibilis. Resp. solùm esse cōpatibiles diuinitùs non verò naturalitèr, ideòque admissa vna Persona Verbi, optimò discursu naturali infert exclusionem creatæ. Insuper Ecclesiæ discursus supponit Scripturam, quæ semper de Christo loquitur vt de Filio Dei & vnica Persona, ac per consequens benè infert excludendam esse Personam creatam.

922 Nec obest 2. quòd in eo tunc esset homo purus & homo Deus. Fateor, nam esset duplex Persona quarum vna esset homo Deus per communicationem idiomatum. Nec 3. quòd vna naturæ capacitas vnico terminatur complemento; nam si multiplici, daretur facilè Personarum Trinitas in vna natura. Resp. naturalem capacitatem, vnico terminari complemento; sicut personalitas Verbi naturalitèr vnica natura: obedientialem verò, multiplici.

923 Nec obest 4. quòd vna res incapax est duplicis existentiæ Diuinę & humanæ: ergo & duplicis subsistētiæ. Fortè antec. est falsum, si vnam habeat per se naturalitèr & aliam obedientialitèr. Eo dato nego conseq. quia existentia est de prædicatis imbibitis, non de distinctis & contingentibus; secùs subsistentia de qua loquimur, quæ potest superuenire distinctæ naturæ, vt multiplex terminus. Si autem ad Personam comparetur, cum sit duplex Persona vt dictum est, non implicat duplex subsistentia.

924 Nec tandem obest quòd si sunt compatibiles, melius fuisset personalitatem creatam ibi admittere, quàm illam expellere, nam conseruabat naturam humanam cum omni sua substantiali perfectione, eratque minus miraculosum. Respondeo 1. negando fore connaturalius, nam vna personalitas adueniens petit præexistentem expellere. 2. quia non erat conforme principali intento Dei illam cōseruare. Tùm quia non esset assumptio in vnitatem Personæ, nec homo esset Deus, nec esset summa Dei ad extrà communicatio. Tùm quia esset vnio entis per accidens & per aggregationem, in qua non multum diuina relucerent attributa.

925 In fine nota aliquos Recent. docere, quod natura Angelica identificata cum sua personalitate est assumptibilis à Verbo, licet non in vnitatem personæ. Sed displicent, quia ex tali vnione, cum esset ex duobus entibus completis, & nullo eorum suum complementum relinquente, non posset resultare vnum ens per se, ac per conseq. nec personale, sed purum ens per accidens, sicut ex Petro & Paulo vnitis. Nō enim apparet maior in vnā coaptatio in illis, quàm in istis. Insuper, quia talis natura Angelica subsistens, eo ipso esset Persona: ergo incommunicabilis & inassumptibilis à Verbo. Licet enim personalitas non reddat naturam in ratione naturæ incommunicabilem, vt cernitur in Deitate, reddit tamen incommunicabile suppositum ipsum, iuxtà definitionem Personæ, quæ est: *Rationalis naturæ indiuidua & incommunicabilis substantia.*

926 Quæritur 7. an personalitas creata alienam possit terminare naturam diuinitùs? Dixi *diuinitùs*, quia cum natura subsistibilis, sit naturalitèr contenta subsistentia propria, nequit naturalitèr terminari aliena, ne haberet duplicem naturalitèr. Affirmo. Ita plures Recent. & prob. quia nec repugnat ex parte naturæ creatæ, quæ si vniri valet personalitati alienæ infinitæ, multò magis finitæ, cum qua magis proportionatur. Nec ex parte personalitatis creatæ. Tùm quia si naturalitèr propriam sustentat naturam, poterit obedientialitèr alienam & multò magis si separaretur à propria natura, sicut calor separatus à subiecto proprio potest diuinitùs informare alienum. Tùm quia quòd personalitas vnita propriæ naturæ, vniatur alienę per vnionem sibi prętenaturalem & superadditam, non destruit prædicata essentialia ipsius: ergo potest diuinitùs vniri alienæ, eamque sustentare.

927 Nec obest 1. ex D. Tho. hic q. 3. art. 1. ad 2. quòd personalitas Diuina ex propria infinitudine habet posse terminare alienam naturam & substituere pro personalitate propria. Respondet Bernal habere ex propria infinitudine, quod terminatio duarum naturarum simúl, non sit ipsi supernaturalis, sed præternaturalis. Ego dicerē 1. D. Tho. assumere infinitudinē pro ratione superabundanti non pro necessaria. Vel dic loqui de virtute terminatiua infinitarum naturarum, supleriua, quidquid in singulis est formalis perfectionis; non determinat sua & supletiua solùm, vnius vel alterius.

928 Nec obest 2. ex Suar. quòd subsistentia est modus. Iste autem, nec diuinitùs valet modificare nisi naturam suam, vt patet in figura & in præsentia vnius, quæ nequit reddere præsens aliud. Nego esse modum. Dato quòd sit, Diuina personalitas licet sit instar modi, terminat alienam naturam. Idem dicam de figura & præsentia. Non enim repugnat quòd modus essentialiter affixus vni rei, alteri per nouam & distinctam vnionem affigatur, eamque denominet; sicut apud multos vnio humana est modus formæ, & media eductione & passione distincta vnitur & denominat materiam, imò & vnio humana modus extremorum vnitur Verbo vnione hypostatica contingenti, illudque denominat.

928 Nec tertiò obest, ex Vazquez quòd illa subsistentia redderet personatam naturam illam in genere causæ formalis; non naturalitèr sed obedientialitèr. Hoc autem repugnat. Forma enim per seipsam & non per eleuationem tribuit suum effectum subiecto capaci, cum denominatio formalis intrinseca, sit ipsa forma, & non aliquid aliud loco ipsius. Hoc argumentum probat humanitatem non posse denominare Verbum hominem, aut humanatum, siquidem non potest nisi in genere causę formalis & per eleuationem. Resp. tamen eleuationem non impedire quòd personalitas per se solam compleat naturam. Eleuatio enim non est compars intrinseca in complendo, sed extrinsecè aut efficienter eleuat vt personalitas per seipsam intrinsecè compleat. Sicut

qui

cum potentia passiua intellectus eleuatur ad recipiendum lumen gloriæ, per se & per suam entitatem recipit, licet per aliud habeat (in diuerso genere causæ) vt per se recipiat.

929 Differentia ergo formæ naturaliter informantis & eleuatæ, non stat in eo, quod vna informet per se intrinsicè, & alia non; neutra enim per aliud informat: sed stat in eo, quod vna id præstet per se ex propria exigentia, alia non ex exigentia, sed vt eleuata à Deo in alio genere causæ concurrente. Sicut materia prima non recipit formam, nisi vt dispofita per dispositiones, sed non per illas vt in genere causæ materialis recipientes, sed vt in genere causæ formalis disponentes eam, ad hoc vt ipsa per se solam recipiat. Sicut intellectus passiuè recipit lumen gloriæ per se ipsum, sed eleuatus, vel à Deo actiuè concurrente (de quo Ripalda tom. 1.) vel ab ipso lumine, vt dicunt Thomistæ, concorrente formaliter. Etenim à Deo, vel à lumine confortatur vt per se ipsum recipiat ipsum lumen.

ARTICVLVS VLTIMVS.

RELIQVA ARGVMENTA. VEL DE naturis incompletis.

930 NEc obest 4. Quæuis subsistentia creata est debilis, & egens sustentari à natura cui vnitur, quia vel est modus, vel res educta. ergo nequit alienam naturam sustentare. Resp. 1. Si quid probat, probare etiam, quod nequeat naturam propriam sustentare. Resp. 2. Quando vnita, & sustentata à propria natura sustentat alienam, licèt ab aliena sustenterur, id esse non ex indigentia, sed ex superabundantia. Resp. 3. concesso antecedenti, nego conseq. quia sustentari ab alio, benè compatitur cum sustentare illud in diuerso genere. Patet in baculo, qui vt sustentet corpus senis, debet à sene in manu sustentari. Similitèr parietes terreę vt benè tectum sustenrent, & detineant, debent à pondere ipsius tecti sustentari, robutque accipere contra ventorum & pluuiarum impetum, & sic mutuo sibi deseruiunt sustentationi. Hæc exempla licèt probatiua non sint, intentum tamen aptè explicant, sicut & exemplum luminis adductum num. 929.

931 Nec obest 5. Virtus hæc deberet esse perfectionis infinitæ heterogeneæ; atqui hoc solum conuenit diuinæ Personalitati: ergo & illud. Maior patet, quia debet suplere in quauis natura assumptibili perfectionem propriæ subsistentiæ formalem, strictam, & specialem secundum omne, quod propria dicit, de speciali perfectione. Minor etiam patet. Quia eminentialis & simul formalis continentia huius & illius naturæ specificæ, non conuenit naturæ creatæ, (hæc enim contenta est suo formali esse, limitato) sed solum diuinæ, quæ specialitèr formalitèr, & per gradus formales diuersos, omnium specierum continet omnes earum perfectiones. Resp. 1. distinguendo maiorem, vt virtus supleat pro personalitate omnis naturæ, secundum omne omnino, quod illa dicit perfectionis specificæ, concedo. Vt supleat pro vna, vel altera sibi similari, nego. Et negabo magis si pro perfectione complendi, solum supleat genericè; quia ad hoc sufficit si sit generalitèr complementum, quamuis nihil amplius habeat specialis perfectionis. Nos istud intendimus, non primum.

932 Declaro exemplo clauis, in qua ad infinitas seras eiusdem artificij, sufficit artificium vnum & finitum, vnius clauis: imò, & ad diuersa artificia si sint aperienda modo vnico vniuersali communi omnibus, vt per clauem appellatam *magistram*, quæ duplici solo dente per modum omninò eumdem plures specie aperit seras. Requiruntur tamen in claue artificia formalitèr infinita, si coaptatio clauis ad artificia, debeat esse talis quæ omnes omnino cuiuslibet artificij aperturas impleat, & per suas partes solidas coæquet: & sic erit de subsistentia, quæ solum est infinita in perfectione, quando omnes omninò perfectiones specificas suplere debet in singulis naturis infinitis perseitandis, secùs quando per modum vnius vel genericè, illas est terminatura. Idem dici solet de cognitione plurium indiuiduorum expressa, vel infinitarum specierum confusa. Finitæ enim perfectionis vtraque est, quia per modum vnius & finitè attingit illa: infinita vero erit, quæ infinitas species per infinitas specificas expresiones attingeret. Vide infra quæst. 20. art. 4. & 1. par. nu. 3.

Ex his nota pro dictis num. 883. personalitatem Verbi ideò terminare humanitatem finitè, quia non secundum omnes virtutes terminatiuas suas heterogeneas & speciales, omnium naturarum diuersæ speciei, sed terminat secundum illam solam specialem quę correspondet propriæ. Quòd si secundum alias virtutes terminaret, id esset generalitèr, & non ideò esset plus terminatiua intensiuè, sed ad summum extensiuè. Sed quomodò per sonalitas diuina, quæ eo ipso est infinitè perfectior omnibus speciebus creabilibus, non infinitat vnionem (imò nec visionem beatam) & species illę infinitant cognitionem expressam sui? Valdè est dificile explicatu. Sed vide quęst. 20. art. 4.

933 Nec obest 6. Creatam personalitatē fore infinitā, quia si est virtus terminādi vnam, poterit duas & tres & infinitas: ergo requirit virtutem infinitam. Consequētia probatur, quia virtus terminatiua infinita, in ratione subsistentiæ, infinita est. Resp. negando fore infinitam. Ad probat. resp. Si debat supplere perfectiones specificas propriæ subsistentiæ fore potentem ad vnam, vel alteram solum; secùs ad infinitas, quia finita est. Si verò solum debeat supplere generalitèr terminando, poterit ad infinitas; sicut intellectus finitus per perfectionem finitam est potens ad cognitiones infinitas iuxtà dict. 1. par. à num. 283. & sicut hic num. 932. dixi de cognitione finita. Vndè solum est infinita illa subsistentia in qua essent formalitèr omnium subsistentiarum heterogeneę perfectiones, non vero vna generica solum, sicut virtus vnius albedinis ad infinita subiecta diuisiuè, vel simò non est infinita.

934 Restabat examinare, an Verbum possit assumere naturas incompletas & quomodo? Sed de corpore & anima rationali iam constat potuisse, ex triduo. Solum aduerte pro dictis num. 832. quod in triduo anima rationalis vere subsistebat per subsistentiam Verbi, & perseitata erat positiuè ab illa, & inter Verbum & illam vt mihi est valdè probabile (si adiectiuè summatur) idiomatū dabatur communicatio, & hoc absque Sinecdoche. *Deus enim verè descendit ad inferos, verè confregit portas inferi*, quod fecit per animam in qua subsistebat. Iacuit in sepulchro per corpus in quo subsistebat. Vndè sicut paries denominatur albus in obliquo ab albedine incompleta, vel etiam à calce alba completa; cur non Verbum in obliquo homo ab humanitate natura perfecta, & corpus & corporatum à corpore natura imperfecta? Vndè *sepultus* dicitur de Christo, per Sinecdochem de Deo verò absque illa.

Sic si anima Christi fuisset creata & Verbo vnita, ante vnionē ad corpus, posset verè diligere Deum (sicut modo anima Diui Petri) & facere actiones liberas & meritorias infiniti valoris ergo quia operans erat suppositum diuinum: mereri enim amando est proprium animæ, sicut videre Deum & substantialitèr beatificari ergo tunc Verbum per animam idiomaticè denominabatur, & erat illud merens infinitum: ergo & Verbum erat anima, adiectiuè sumpta. Et sic manet magis firmata doctrina num. 832.

935 Quòd si alicui durum videatur, quòd Verbum ab anima dicatur Logicè animatum; sicut à corpore corporatum, & ab humanitate humanatum. Eo quod solum dicatur animari, quòd supponebatur non viuens, vt corpus animalis ante animationem. Respond. me propterea dixisse *Logicè animatum*, non physicè, ob inconueniens propositum. Logicè autem, idem est, ac subsistens in anima rationali, per quam reddatur merens, beatificatum,

ligans Dæmones in inferno, &c.

936 De formis materialibus restat quæstio, & negant Thomistæ, quia negant eis esse possibilem statum incompletionis & separationis à materia. Nos dicimus 1. posse diuinitus separari, & assumi, & tunc sustentari, & perseitari positiuè à Verbo & denominari à Verbo, non quidē suppositatas; benè verò concretas, sustentatas & vltimo terminatas; Verbum verò ab illis si adiectiuè summantur (de quo num.832.) denominari logicè naturatum, animatum: Sicut ab vnione denominatur vnitum. In statu autem vnionis ad corpus, etiam posset assumi forma materialis, inassumpto corpore; vt plures docent in triduo assumptum corpus, & non formam cadauericam. De assumptione accidentium de possibili satis diximus supra num.841.

937 Pro coronide huius tractatus nota; Christum dicere, subsistens in vtraque natura: ita tamen vt possit sumi in sua naturaliori constitutione, vel in minus naturali, (sæpè autem sumi vno modo, sæpè alio). In naturaliori est formalitèr in recto *concretū substantiuum Deitatis & personalitatis, dicens in obliquo humanitatē*. In minus naturali est *concretum substantiuum humanitatis & personalitatis, dicens in obliquo deitatem*; & sic verificatur, *quòd homo sit Deus, & Deus sit homo*, numquam tamen prædicari debet in recto vna natura de alia. Hæc valdè notari debent, & simul distinctio illa constitutionis naturalis, & præternaturalis, de qua num.901. pro complemento doctrinæ à num.820. allatæ. Et hæc de 1. parte Misterij, siue de eius substantia. Nunc de alijs illud comittantibus.

TRACTATVS II.

DE PERFECTIONIBVS Christi.

DISTINCTIO V.

DE GRATIA CHRISTI.

938 POST Mysterium Incarnationis constitutiuè declaratum, eiusque causas in præcedentibus quæstionibus discussas, modò necesse est de Christi gratia sanctificante, ipsiusque alijs perfectionibus, pro perfectiori Incarnationis notitia, sermonem instituere. Et 1. de gratia cum D.Thoma 3. part. à quæst.7. De duplici autem gratia potest difficultas procedere. Vna est substantialis forma lis, ab vnione substantiali hypostatica cum Verbo prouenien. Altera est accidentalis, nempè gratia habitualis per quam reddimur amici Dei, grati, atque iusti. Nunc de prima gratia sermo fit, quæ est fundamentum, & quasi mensura alterius.

QVÆSTIO XIX. DE GRATIA VNIONIS.

ARTICVLVS I. AN SIT IN CHRISTO SANCTITAS substantialis.

939 CHristum fuisse à Verbo substantialitèr Sanctum, ita apud omnes Theologos est receptum, vt oppositum censura dignum iudicauerint aliqui. Hurtado disp.47.sect.2.§.11. habuit pro de fide. Martinus Perez disp.17.sect.3. oppositum iudicauit esse temerarium saltim. Alij abstinent a Censura. Et Meritò, quia Rada & Felix cap.11. difficul.2. cum alijs Scotistis tenuit à gratia vnionis, siue à Verbo, Christum non fuisse formalitèr Sanctum, siue humanitatem non fuisse formalitèr sanctificatam, sed causalitèr tantùm; quare nūs et, vt Verbo vniræ, fuit debita gratia habitualis, vniuersalisque rectitudo, quæ sola est sanctitas Filiorum Dei propria, & de qua hic est sermo: à differentia alterius sanctitatis, quæ potest conuenire non filijs, vt brutis & inanimatis, scilicet sanctitatis consecrationis. Vndè si humanitas mortale commisisset ante vnionem, post vnionem perseuerare posset in macula & inimicitia Dei, si gratia habitualis ei denegaretur, quia non haberet per quòd formalitèr redderetur sancta, atque formalitèr mundata à peccato.

940 Hæc sententia probari potest. 1. quia repugnat Verbo esse formam physicam humanitatis licet possit esse forma moralis: ergo repugnat ei esse formam sanctificantem. Prob.conseq. quia sanctificatio propria Filiorum Dei fit iuxtà Concilium per formam inhærentem.

941 Secundò: humanitas si sanctificaretur substantialitèr à Verbo, vel esset ab vnione vt forma, vel à personalitate, vel Deitate. Non ab vnione, vt statim probabimus. Nec à personalitate, vt tenet Gonet cum aliquibus Thomistis. Nec etiam à Deitate; ergo nihil est per quòd sanctificetur formalitèr substantialitèr. Prob.min. in primis de personalitate. 1. quia personalitas nec est sanctitas, nec rectitudo, quia istæ stant in natura ipsa diuina, vt radice visionis & amoris Dei. 2. quia Relationes vt tales apud Thomistas non dicunt perfectionem. 3. quia ratio sanctitatis non consistit in sola immunitate à peccato, sed in sanctificatione per modum facti esse, & imitatione naturæ diuinæ, non vt quævis perfectio diuina est (alias sicut gratia habitualis est sanctitas, etiam

etiam perfectiones participantes alia attributa diuina, v.g. lumen gloriæ, imò & fides, essent sanctitates) stat ergo in perfectione diuina per modum naturæ vt talis, quod non competit personalitati. 4. quia nec sanctificat, quia personalitas præcisè, atqui nec quia diuina; alias quodlibet attributum sanctificaret: ergo non sanctificat.

942 Probatur etiam de Deitate vt tali. 5. quia ista communicatur humanitati, non quidem immediatè, siquidem immediatè non vnitur, sed solùm mediatè: ergo nequit humanitatem Deitas per seipsam sanctificare. non enim est forma physicè sanctificans, quia non est forma, nec Deus potest supplere vices formæ creatæ, nempè gratiæ habitualis: atqui effectus primarius gratiæ est sanctificare: ergo hic effectus sanctificandi nequit præstari per ipsum Deum. Confirmatur, quia Deitas nequit reddere humanitatem Deam, nec sapientem, nec omnipotentem, eo quod communicatio Deitatis ad humanitatem sit tantùm mediata: ergo nec potest reddere sanctam. Alia argumenta pro hac sententia proponentur & soluentur infrà. Vide art. 4 solutionem.

943 Assero 1. humanitatem fuisse substantialitèr & formalitèr sanctam à gratia substantiali. Ita ferè omnes alij Theologi præter Scotistas. Probatur 1. ex Patribus, quos congerunt Bernal (& alij Recentiores) disp. 29. per totam, vbi ex Concilijs & Patribus conclusionem probat frequentissimè asserentibus *Christū vnctum fuisse substantialitèr vnctione, siue vnguento Diuinitatis*, & quidā ita claré loquuntur, vt doceant, *non fuisse solùm vnctum illa, operatiuè & causalitèr, sed illa per seipsam formalitèr*. Certùm autem est, nomine vnctionis sanctificationem intelligere.

944 Vndè facilè impugnatur duplex responsio, quam ad Patres adhibere solent. Prima est quòd Patres loquuntur de sanctificatione causalitèr & operatiuè, quatenùs vnctio substantialis per vnionem, est causa & radix propter quam habet gratiam habitualem, quæ est formalis sanctitas. Contra tamen, quia Nazianzenus Oratione 36. propè finem ait: *Ea enim humanitatis vnctio est, non operatione vt in alijs Christis sanctificans, sed vngentis præsentia; cuius hic effectus est, vt id quod vngit, homo vocetur, & quòd vngitur Deus fiat.* Vbi differentiam inter Iesum Christum Dominum, & alios Christos ponit in eo quod Iesus sanctificatus sit, totius vnguentis siue Verbi præsentia, alios verò non illa, sed dono aliquo creato, siue operatione. Ergo humanitas sanctificatur per Verbum ante gratiam habitualem, siue creatam operationem.

945 Secunda solutio, cui magis fidit Felix, est quod Patres loquuntur de sanctitate consecrationis, non verò de sanctitate propria Filiorum Dei. Sed contra, quia expressè loquuntur de sanctificatione altiori in Christo, quàm in nobis: ergo loquuntur in Christo de propria Filiorum Dei. Tùm quia Synodus 6. apud Bernal disp. 29. num. 4. expressè loquitur de sanctitate illa Deificante voluntatem Christi, propter quam (ait Verba) *assumptæ humanitatis voluntas, ideò non est contraria Deo, quia Deificata*: ergo loquitur de sanctificatione propriissima voluntatis rectæ & conformis diuinæ impotentem irrationalibus conuenire, ergo de propria Filiorum Dei. Tùm ex Psalm. 44. *Dilexisti iustitiam & odisti iniquitatem, propterea vnxit te Deus oleo lætitiæ præ participibus tuis.* Vbi expressè vnctio, & sanctificatio Christi, quam in Christo facit formalitèr Deus, est sanctificatio *ad diligendam iustitiam*. Propterea inquit, idest *propterea vt diligeres iustitiam, vnxit te Deus*: ergo est propria Filiorum Dei.

946 2. Probatur ratione. Tùm quia Christus vt homo ex vi vnionis est substantialitèr factus Filius Dei naturalis, vel saltim propriùs cum iure æternæ hæreditatis: ergo & Sanctus filialitèr. Tùm quia quòd ablata gratia habituali Filius Dei substantialis, esset peccator & inimicus Dei & seruus diaboli, incredibile est. Tùm quia sanctitas propria naturæ intellectiuæ duo dicit, nempè puritatem immaculatam, immunem ab omni scelere graui, (imò & leui, si sit perfectissima) quæ per seipsam sit, vel saltim ipsi debeatur vniuersalis rectitudo in operando. Dixi, *vel debeatur*, quia si Charitas sit gratia sanctificans, vt plures docent, ipsa non est, per seipsam principium vniuersale influens inmediatè in opera omnia superna; debentur tamen illi aliæ virtutes, quę influant. Si autem gratia sanctificans sit qualitas à Charitate distincta, ipsa vt anima superna, influit generalitèr inmediatè cum omnibus virtutibus; atqui totum hoc quòd requiritur ad sanctitatem, habet humanitas ex vnione ad Verbum; ergo ex vi istius, redditur substantialitèr sancta. Minor prob. quia ipsi ratione diuinæ filiationis, etiam deficiente gratia habituali, debentur comprincipia inhærentia, vel permanentia vt habitus, vel transeuntia, vt lumen gloriæ datum D. Paulo in via, vt tanquam filius cognoscat & amet Patrem.

ARTICVLVS II.

AN AB VNIONE PER SEIPSAM SANCTIficetur humanitas.

947 EST duplex difficultas. 1. An formalitèr sanctificetur ab ipsa vnione. 2. An à Verbo, & an secundùm personalitatem, vel secundùm Deitatem. De vnione negant plures Recent. contra Bernal & multos alios. Probant, quia vnio hypostatica potest esse ad naturam irrationalem: atqui illam nequiret sanctificare: ergo de se non est formalitèr sanctitas. Mala consequentia, quia, quod illa non sanctificaretur, proueniret ab incapacitate subiecti, quæ non datur in humanitate capaci amicitiæ Dei, æternæque hæreditatis. Præberet autem naturæ irrationali sanctificationem consecrationis, cuius erat capax, vt eam tribuebat Corpori Christi in triduo.

948 Assero 2. Vnio non est per seipsam forma sanctificans. Prob. diuersa ratione. Quia si esset formalis sanctitas, maximè quia est perfectio superna purissima & incompatibilis cum peccato sanctitati opposito, iusque ad rectitudinem vniuersalem, atque participatio diuini esse: Sed hęc omnia non sufficiunt, vt sit forma sanctificans: ergo non est. Minor probatur, quia hæc omnia vnionem eleuant ad rationem solam sanctificationis vialis, & quasi in fieri, non verò sanctitatis formalis in facto esse, siue formæ sanctificantis. Patet multis exemplis. Etenim identitas animalis cum rationali, licet sit prædicatum hominis proprium, primòque determinans animal ad constituendum hominem, & ad incompatibilitatem cum bruto. Item vnio physica materiæ primæ ad animam rationalem, habet similitèr totum hoc. Nec propterea se habent vt formæ, & per modum facti esse, eo quod has incompatibilitates habeant per modum viæ, nexus & in fieri, siue per modum determinationis vialis.

949 Idem cernitur in vnione gratiæ habitualis cum anima rationali, & in vnione luminis gloriæ cum intellectu: quæ vniones, licet sint primum incompatibile cum oppositis termino suo, & primum cui debetur mediatè immunitas à peccato, atque rectitudo vniuersalis, suntque modi superni secum afferentes omnia quæ affert gratia, & lumen, eorumque saporem in omnibus habent effectibus; quia tamen nec habent prædicatum speciale perfectionis, naturæ diuinæ imitatiuum, nec se habent per modum formæ, & facti esse; sed per modum viæ, non sunt forma sanctificans: ergo similitèr, nec vnio hypostatica.

950 Nec dicas: In Christo vnio hypostatica est Deitatis increatæ, creata participatio: Ergo erit forma sanctificans, multò melius, quam gratia habitualis. Consequentia probatur, quia gratia habitualis sanctificat, eo quod euehat hominem ad esse diuinum; atqui perfectius trahit vnio humanitatem ad esse diuinum. Trahit enim, vt dicemus, ad esse diuinum in se ipso: ergo

est

est forma sanctificans. Respondetur, esse participationem tantum per modum nexus & viç, & absque speciali imitatione naturæ diuinæ, ac per consequens non est forma sanctificans, sicut est gratia habitualis.

951 Infero, gratiam habitualem in ratione formæ sanctificantis differre ab vnione hypostatica, ita vt illa sanctificet, & hæc non. 1. quia gratia sanctificat per modum naturæ, vt radicis videndi, & amandi Deum, siue per modum puritatis in facto esse. Vnio verò per modum viæ. 2. quia gratia expellit peccatum per se immediatè & directè. Vnio indirectè & per aliud, nēpè per diuinitatem, quam physicè trahit. Sicut contritio reddit animam incompatibilem cum peccato, sed mediatè & indirectè, & ratione gratiæ, ad quam vltimo disponit, & vt dispositio vltima trahit. Vndè cum Patres dicunt vnionem esse gratiam, volunt esse donum gratuitum. Et dum dicunt sanctificare; intelligitur mediatè, & per aliud, sicut dicunt, charitatem sanctificare; vtique mediatè, & per gratiam cum qua connectitur.

952 Quod si dicunt de humanitate sanctificari, quatenùs deificatur, & est deitate delibuta. Atqui denominatio deificatæ est formaliter ab vnione, siue à fieri passiuo: ergo ab vnione sanctificatur. Resp. 1. distinguendo mai. sanctificatur quatenùs deificatur, sanctificatione inquam viali, concedo: quia vnio est fieri, & via sanctificationis: formali nego maior. quia hoc habet à deitate per illud fieri, vnita. Data maiori. Pater Gouet negat minorem, quia talis denominatio & similes, sumuntur à forma, licet locutio non sonet formam, sed vnionem, & fieri formæ. Sic visum explicatur per terminare visionem, cum tamen sit denominatio, non à termino, sed à visione; similitèr denominatio igniti sonat coniunctionem cū igne, & potius est denominatio ab ipso igne, ita denominatio deificatæ, est à diuinitate ipsa. Sed 1. solutio planior, & facilior est.

ARTICVLVS III.

AN HVMANITAS SANCTIFICETVR à Verbo.

953 ASSERO 3. Humanitatē sanctificari formalitèr Verbo, siue sanctitate Dei increata, tanquā forma. Est cōmunis assertio. Et probatur. Tū ex Cōcilio Frācofordiensi in Epistola ad Episcopos Hispaniæ, dicente: *Christus naturà vnctus, non per gratiam, qui in illo plenè fuit Diuinitas.* Ecce quomodo sanctificationem, quam nos habemus per gratiam, Christo tribuit per Diuinitatem: ergo formalem. Tum quia Diuinitas, licèt non possit esse forma physica, benè potest se habere formalitèr physicè, siue per modum termini, & facti esse purissimi physicè vniti, & incompatibilis cum peccato, & fundantis immediatè ius ad rectitudinem vniuersalem. Sicut subsistentia Verbi reddit physicè immediatè formalitèr, siue vt forma logica humanitatem completam, & subsistentem.

954 Objicies 1. Verbum physicè vnitum humanitati, nequit esse forma physica ipsius: ergo nec illam mediante physica vnione physicè formalitèr substantialitèr sanctificare. Concesso antecedēnego conseq. quia aliud est formalitèr physicè sanctificare, & deificare, & aliud vt forma physica. Primum est verum. Secundum est falsum, quia forma physica dicit incompletionem, & potentialitatem, physicè autem deificare formalitèr, solum importat terminationem physicam, exercendo illam sicut personalitas humanitatem reddit subsistentem formalitèr quidem, sed vt forma metaphysica denominatiua: De quo disputatione 1. de Incarnatione.

955 Summitur ergo hic ly *formalitèr* ad diuersificandum à *causalitèr*, vel *virtualitèr*. Non enim Diuinitas sanctificat humanitatem deificatque illam sibi vnitam, eo solum, quòd causet gratiam habitualem in illa, sed per seipsam sanctificat, ita vt ablata gratia habituali, adhuc humanitas maneret immediatè deificata, sanctificata, & incompatibilis cum peccato, & fundans immediatum ius ad comprincipia, siue ad auxilia transeuntia, & permanentia ad rectè vniuersalitèr operandum. Nec etiam sanctificat æquiualentèr solum, sed formalitèr sanctificatione formali substantiali diuersa à gratia habituali accidentali, cui eminentèr æquiualet. Ratio est, quia humanitas vnita per vnionem ipsam trahitur formalitèr, & multò perfectius ad esse diuinum, quam per gratiam habitualem, adnectatur ad illud homo in bono creato participatū. Sic manet explicatum ly formalitèr.

956 Objicies 2. Ergo etiam poterit humanitas reddi intelligens ab intellectione Dei increata, imò, & potens intelligere à lumine intellectiuo Dei. Pro nunc nego consequentiam, quia cum intelligere sit vitalis operatio, debet esse ab intrinseco intelligentis, vel per identitatem, vt in Deo, vel per immanentem productionem, vt in nobis. Si dicas: lumen potest esse ab extrinseco, & ob id lumen Dei reddere intellectum creatum vice luminis gloriæ illuminatum. Quidam tamē respondent negando in Deo lumen per modum actus primi. Eo tamen dato, repugnat tale lumen creaturæ, cum repugnet intelligere per intellectionem diuinam ad quam solam deseruit lumen increatum Dei. Insuper respondetur sicut de Omnipotentia, num. seq.

957 Replicabis: ergo poterit humanitas ab Omnipotentia reddi formalitèr omnipotens, saltim si vniatur illi immediatè, sicut & redditur Deificata, & sancta; denominatio enim potentis omnia, cum vitalis non sit, potest esse ab extrinseco. Nego consequentiam, quia denominatio potentis, virtuosi, & omnipotentis, se habet, tanquam potentiæ, & actus physicorum, siue subiecti, & formæ intrinsecæ, & immediatæ, vt docetur in materia de Visione à negantibus posse Deum eleuare intellectum per auxilium extrinsecum, & ita cernitur in omni denominatione intrinseca formali: nec sufficit ad hoc se habere instar puri termini, nisi quando denominatio est naturæ & subsistentiæ, vel sanctitatis.

ARTICVLVS IV.

AN SANCTIFICETVR PER PERSONALITAtem, an per Deitatem. Vbi respondetur argumentis articuli primi.

958 RAtiones dubitandi contra vtramque, artic. 1. proposuimus. Assero tamen 4. cum Recentioribus, ab vtraq; sanctificari simùl, & diuisiuè. Quælibet enim se habet ad humanitatē intrinsicè physicè formaliter, per modum perfectionis diuinæ in facto esse. Et quælibet reddit humanitatem puram, & à peccato immunem, & quælibet vt communicata humanitati fundat ius strictum, vt talis humanitas obtineat, vt potè eleuata ad ordinem diuinum substantialiter, comprincipia cognoscendi, & videndi Deum, & illum redamandi. Et quælibet, suppositum illud constituit amabile à Deo amore amicabili: ergo quælibet sanctificat humanitatem formalitèr, sanctitate propria Filiorum Dei.

959 Ad argumenta articuli primi respondetur, & ad primum humanitatem, sicut physicè subsistit formalitèr à Verbo, quin sit forma physica, sed sufficit Logica, ita & physicè sanctificatur. Tridentinum autem formam inhærentem requirit solum in nobis, quia gratia habitualis per se est forma. Sicut autem sanctitas intrinsicè sanctificat Deum quin inhæreat, & quin sit forma, ita & sanctitas Verbi humanitatem per vnionem intrinsecam: Ad 2. respondetur negando minorem, quia sanctificatur à personalitate, & Deitate. Ad primam probationem minoris respondetur, personalitatem esse sanctitatem puritatis, & vlterius esse radicaliter rectitudinem propter ius in comprincipia ad operationes rectas. Ad secundam probationem respondetur, personalitatem di-

dicere perfectionem. Et licet non diceret ratione sui, adhuc ratione sui esset puritas, vtpotè Filiatio diuina substantialis reddens incompatibilem cum peccato, afferensque ius ad comprincipia operandi rectè. Quod si replices fore in Deo tres sanctos contra omnes Theologos. Resp. Absolutè nego, cum addito nempè tres relatiuè, per tres sanctitates relatiuas & puritatis, cum iure, &c. Concedo. Sola enim sanctitas per modum naturę est vna. alia vero puritatis est transcendens, sicut apud multos sunt tres æterni relatiuè secus absolutè.

960 Ad tertiam probationem minoris respondetur, distinguendo duplicem sanctitatem, vnam puritatis non operatiuæ per se (sed et ego addo, quod sit cum iuribus iam dictis). Aliam, quæ per seipsam, præter esse puritatem, sit participatio diuinæ essentiæ, & principium immediatum vniuersale supernum operandi rectè per cognitionem & amorem, vt est Deitas ipsa. Vt autem aliquid sit sanctitas sanctificetq; humanitatem, debet esse participatio diuinæ naturæ vno ex his modis: id est vel in ratione essentiæ in gradu aliquo proprio ipsius vt diuersę ab Attributis, & quod simul sit immediatè operatiua rectè vel in ratione puritatis & iuris ad comprincipia ad operationes rectas. Quod autem sufficiat illud secundum patet, tum in Charitate si sit forma sanctificans, tùm quia alias Deitas etiam si immediatè vniretur humanitati, non posset illam sanctificare, quia in illa non esset potens per se operari immanentèr cognitionem & amorem. Solum ergo sanctificat, quia per se mundat, & fundat ius, & affert comprincipia ad operationes rectas.

961 Ad 4. resp. personalitatem sanctificare vt diuinam, quia vt sic est puritas, & fundans prædictum ius. Et idem dicam de quouis Attributo, si ipsum vniatur humanitati, ob eandem rationem. Non tamen de eius participatione, quia non omnis fundat tale ius, nec participat puritatem diuinæ naturę prout cum munere radicis, & iuris operãdi vniuersalitèr rectè. Iuris inquam, quod petendo habitus, & comprincipia, petat mediatè operationum illarum exercitium.

962 Ad 3. partem min. de Deitate respond. sanctificare humanitatẽ, tùm quia apud Patres dicitur vngi Deitate. Tùm, quia eo ipso, quod mediatè intrinsecè informetur, iam denominatur à Deitate intrinsecè deificata. Tùm, quia hoc titulo Deitatis physicè mediatè vnitæ, humanitas est intrinsecè physice pura, & immunis à culpa cum physica incompatibilitate. Habetque ius eo ipso ad comprincipia rectitudinis. Tùm denique, quia si gratia posita in sola anima (imò & charitas posita in sola voluntate distincta ab anima) ipsam sanctificat, imò & totum hominem, eo quod sit participatio diuinæ naturę multo melius ipsa diuina natura per seipsam totam humanitatem sanctificabit.

963 Nec obest, quòd mediatè communicetur. Contra 1. Quia sicut si gratia sanctificans recipiatur in sola anima immediatè & non immediatè in potentijs, non propterea potentiæ desinunt esse intrinsecè sanctificatæ, & puræ, puritate incompossibili pro eo tunc cum peccato, à sanctitate intrinseca suppositi, vel animæ. Similitèr est de Deitate intrinsecè mediatè vnita. Insuper, quia accidentia recepta in sola quantitate non propterea desinunt esse intrinseca materiæ subiecto quantitatis & reddere istud incapax pro tunc, sui contrarij.

964 Contra 2. Quia posita personalitate, & vnione vt conditione, ipsa Deitas ratione sui, est immediatus titulus immunitatis a peccato, physicè & intrinsicè possessus. Nec enim ad immediatè sanctificandum requiritur tam stricta & immediata vnio, sicut requiritur ad dandas alias denominationes Sapientis, Omnipotentis & Dex, vt cernitur in dignificatione operum Christi à Verbo. Adhuc autem est major intimitas in deitate ad vnionem, quia physica & necessaria & intrinseca, quam in Verbo ad productionem operum, quia contingens productioni. Ex quo patet ad confirmationem. Et insuper ad denominationem Dex, est incapacitas in humanitate, secùs ad denominationem sanctę, ad quam sufficit, vt dictum est, physica intrinseca possessio Deitatis.

965 In hoc articuli nota Scotistas nouiter ad concilia & Patres docentes humanitatem sanctificari Deitate, respondere, nunquam dicere à Deitate sola: & ideò interpretandos esse sanctificari a Deitate & gratia: ab illa vt radice huic vt iure congruentiæ; ab ista formalitèr. Et ratio est, quia ista est forma inhęrens & principium operandi per seipsam rectè: quod requiritur ad sanctitatem. Sed contra, quia Patres sæpè ponunt diuersitatem sanctificationis inter Christum & nos. Si autem solum sanctificaretur humanitas formalitèr à gratia, nulla esset diuersitas in sanctificatione (si quidem nulla est in constitutiuo formali sanctificationis, licet sit in congruentia ad illam contingentèr se habente) sicut nulla est diuersitas apud Patres in beatitudine essentiali, licet sit in iure ad illam.

966 Falsum autem est, quod omnis sanctitas debeat esse forma inhærens vt patet in sanctitate ipsius Dei. Tridentinũ autem solum intendit sanctitatem nostram, non esse denominationem extrinsecam à sanctitate Christi, sed intrinsecam, quod absque inhærentia verificari potest in sanctificatione humanitatis à Verbo. Sicut enim illud, quia personalitas est reddit intrinsecè physicè humanitatem personatam & incompatibilem cum opposito personæ, cur non si sanctitas sit, reddet illam formaliter sanctam & incompatibilem cũ suo opposito nempè peccato? Certè hæc denominatio non impeditur à defectu inhærentiæ, solius qualitatis propriæ, dummodo constet de intrinsicitate. Et confirmatur, quia non est vndè repugnet puritas & incompatiblitas cum peccato per aliquod donum intrinsecum, diuersum à nostra gratia habituali, & non inhærens, siue sit donum substantiale, siue accidentale creatione productum. Cur ergo hoc exercitium denegandum est Verbo Dei, fonti sanctitatis intrinsecè communicato? Certè nulla apparet in hoc repugnantia, sed summa decentia & ad concilia & Patres sincere interpretandos, summa conuenientia.

967 Nec verum est, quod sit de ratione sanctitatis esse principium immediatum operandi vniuersalitèr rectè per seipsum. Nec enim Deitas per se in Deo influit in cognitionem & amorem licet sit radix virtualis, & tamen est summa sanctitas formalis. Nec item id conuenit habitui charitatis etiam si sit sanctitas. Imò ipsa gratia habitualis, vt operetur vniuersalitèr rectè indiget habitibus realitèr distinctis à se. Ad sanctificandũ igitur formalitèr, sufficit formalitèr mundare & pulchram reddere naturam (quid autem mundius & pulchrius filio Dei, siue homine Deo?) & fundare ius ad alia comprincipia, etiam non sanctificatiua, vt fides & spes &c. vt talis homo per illa operetur vniuersalitèr rectè, quæ omnia intrinsecè præstari à personalitate & Deitate satis probatum est. Vide iterum infra quæst. de impeccabilitate Christi.

ARTICVLVS V.

ALIVD ARGVMENTVM, VBI AN sanctificetur infinitè.

968 OBijcies 3. Si humanitas sanctificaretur deitate intrinsecè, vel esset finitè, vel infinitè: atqui neutro modo: ergo non sanctificatur. Minor probatur quoad 1. part. nempè non finitè. Tùm, quia alias magis valorarentur à Verbo operationes accidentales humanitatis, quam ipsa humanitas, siquidem illæ infinitantur, quod tamen absurdum est. Tũ, quia humanitati substantialitèr vnitur, faciendo cum illa vnum totum per se substantiale, & quia immediatius vnitur, & intimius: actionibus enim, solum vnitur mediatè, quare nùs istæ oriuntur ab humanitate, cui contingens, & deper accidens est, esse Verbo vnitam.

969 Tum, quia actiones, ideò moralitèr infinitantur

tur à Verbo quasi immediatè, quia cum ipso moraliter immediatè vniuntur, eique tribuuntur à prudentibus, eo quod actiones sunt suppositorum. ergo si humanitas Verbo physicè & immediatè vnitur, constituendo cum illo vnum ens per se personale & physicum, infinitabitur physicè simpliciter ab illo. Quam enim capacitatem habent actus Christi finiti moralem, vt infinitentur à Verbo, eamdem habet obedientialem humanitas, vt infinitetur ab illo, media vnione physica. Sicut enim ista sufficit, vt eleuetur ad subsistere, & sanctificari diuinum; cur non sufficiet, vt eleuetur ad subsistere, & sanctificari infinitum?

970 Secunda pars minoris, nempè repugnare, quod sanctificetur infinité simpliciter physicè. Probat. 1. quia eo modò diuinitas sanctificat physicè humanitatem, quo physicè communicatur illi: atqui hoc præstat modò simpliciter finito physicè, nempè vnione hypostatica: Ergo physicè finité. Si respondeas ex doctrina Thomistarum, vnionem esse simpliciter infinitam, quia vnio est ipsum Verbum (negant enim vnionem mediam) quod sicut per seipsum est species impressa intellectus beatifici, eique per seipsum coaptatur, atque intelligibiliter vnitur; similiterque per seipsum est actualissimè in actu secundo terminans visionem; ita & per seipsum, non solum est vnibile sed vnitum, & communicatum ipsi humanitati.

971 Ponò exemplum declaratiuum: Si papyri vnum folium applicetur alteri, vt ipsi affigatur, indiget glutino medio, quia per seipsum est extremum vnibile, sed non per seipsum est vnio cum alio folio; glutinum autem, per seipsum vnitur folio. Vndè & est extremum, & vnio ad folium, posita applicatione. Sic Verbum est vnio sui ad humanitatem, & simul vnguentum ipsius, ac per consequens, posita applicatione, se ipso est vnio.

972 Sed contra. Tùm, quia probabilius est interuenire vnionem mediam, mediante qua Verbum se communicat humanitati, de quo supra numero 726. ergo modò finito; sicut Deus visus finité communicatur beato, quia media visione finita. Tùm, quia licet Verbum per seipsum communicaretur humanitati, adhuc communicatio illa esset virtualiter finita, quia debebat coaptari alteri comparti, nempè humanitatis finitudini.

973 2. Probatur eadem pars secunda minoris, quia ex parte humanitatis capacitas est finita; atqui forma nequit communicare subiecto, nisi iuxtà ipsius capacitatem, etiam forma infinita: ergo communicatio simpliciter est finita. Minor probatur, quia ideo humanitas, nec redditur æterna, nec immensa à diuinitate, quia est incapax ob limitationem suam essentialem essèdi semper, & vbique. Item licet personalitas Verbi sit per se ipsa generatio passiua, filiatio, & aseitas: humanitas ob suā incapacitatem, nec redditur genita, nec filia naturalis, nec à se: ergo nec infinita in sanctitate. Si enim de formalissimis prædicatis Verbi, non participat alia præter subsistere, & sanctificari, nec participabit infinitari simpliciter in sanctitate.

974 Tertio probatur eadem pars, quia non redditur æque sancta ac Verbum, per identitatem sanctum: ergo nec simpliciter infinitè sancta, sed solum redditur sancta, & subsistens, quantum ipsa subsistibilis est, siue iuxtà eius capacitatem, quæ finita & limitata est. Antecedēs probatur, quia cōmunicatur humanitati, communicatione & vinculo laxiori, nempè media vnione physica.

975 Difficile valdè est argumentum factum. Pro resolutione & solutione, nota 1. Sermonem non esse de Christo, qui cum sit Deus homo, eo ipso est substantialiter filius Dei, & Sanctus infinitè summé per identitatem suppositi cum sanctitate, vndè sicut in concreto est persona infinita per identitatem, ita & infinité sancta. Nota 2. humanitatem licet habeat per vnionem diuinitatem, habere eamdem omninò sanctitatem, & intensiuè totam, quam habet Deus, omnesque sanctitatis ipsius Dei titulos & iura. Habet tamen modò physico, multò inferiori, cum habeat per vnionem, non per identitatem. Qui modus habendi valdè deprimit sanctitatem, consistentem in participatione diuini esse. Multò autem maior est participatio per identitatem, & strictior, quam per vnionem. Tota ergo difficultas stat in resoluendo, an iste modus habendi sufficiat, vt sanctitas Dei denominet, & refundatur in humanitatem simpliciter physicè infinitè.

976 Pater Alderete (quem non vidi) disp. 48. de Incarnatione, & alij recentiores docent, solum sanctificari finitè, licet perfectius, quam per gratiam habitualem infinitè intensam. Est contra Patres Hurtado disp. 45. sect. 4. Martinon disp. 11. sect. 2. & Meratium disp. 6. sect. 3. & alios. Ducuntur. Tùm, quia sanctitas Verbi communicatur humanitati, modò siue vnione finita. Tùm, quia non communicatur, modo summo, cum communicetur Deo per identitatem, quæ est maior: apud ipsos autem, quod summum non est, finitum est. Ad argumentum autem sumptum ex operibus Christi infinitè simpliciter valoratis à Verbo respondent, hunc valorem esse summum. In Deo enim, nec datur meritum, nec satisfactio, ac per consequens summum locum tenent quantum ad hoc Christi opera, eruntque in valore simpliciter infinita & estimabilia, quasi essent actus increati ipsius Dei.

977 Hoc fundamentum, sæpè & etiam modò mihi displicet. Tùm, quia essentia infiniti simpliciter, non stat in summitate, sed in pelago substantiali interminabili, licet autem infinitum simpliciter in omni genere summitatem postulet, secùs quando est in aliquo genere. Incredibile enim est tantam habere æstimabilitatem apud Deum, vnum opus Christi transiens, accidentale, ens ab alio, ac habeat ipse Deus. Si enim postularetur à prudentibus, quid est æstimabilius, existentia entitatiua Dei, aut existentia vnius actus humilitatis Christi, incredibile est, quod non ferrent suffragium, pro entitatiua Dei existentia.

978 Tùm, quia sicut Christi merita habent summum locum in genere determinato meriti (licet non in latitudine tota infinitudinis) ita vnio hypostatica summum obtinet locum in genere determinato, libera communicationis & substantialis ad extra, & per modum compositionis, & personationis in vnum suppositum: Ergo ex hac præcisa ratione summitatis, nulla est differentia inter actus Christi, & humanitatis sanctificationem.

979 Tùm, quia cæteris paribus, quis dubitet esse aliquid nobilius, esse compartem essentialem Christi, & naturam Christi per substantialem intimam vnionē, quam esse opus Christi, contingens, & transitorium, quodque, siue fiat siue non, parum attinet ad esse Christi. Illud habet humanitas, & istud merita. Tùm denique quia vt diximus contra offensæ finitudinem, summū vnius generis vinci potest in valore substantiali & accidētali à medio alterius generis: Ergo & merita Christi summa in ratione meriti, (quæ est vestra ratio) vinci possunt in valore à sanctificatione humanitatis, licet non sit communicatio summa, sed media.

ARTICVLVS VI.

VERA SENTENTIA DE SANCTITATE infinita.

980 NOTA Sermonem in hac quæstione posse esse, vel de morali sanctificatione & dignificatione humanitatis, vel de physica. Moralis infinita, mihi certa est; tùm quia D. Thom. quæst. 88. artic. 2. ad 3. docuit expressissimè, carnem Christi infinité fuisse dignificatam, à persona assumente, secundum quod erat caro Dei, ex quo habebat dignitatem infinitam. Tùm propter rationes adductas art. præced. Tùm, quia vnio est infinitum donum vtpotè imbibēs personam Verbi, ideoque moraliter infinita. Tùm, quia humanitas vt ita subsistens, & Deificata; fit condigna amore Dei amicabili & æstimatione simpliciter infinitis & multò magis, quam vnum Christi opus. Non loquor de humanita-

tate ratione sui, sed de ipsa prout sic eleuata ad ordinem filij Dei naturalis,& sanctitate delibuta, atque diuinitate deificata.

981 Confirmatur, nam supra diximus, gratiam habitualem humanitati datam, titulo vnionis, non esse minorem ea quæ daretur illi, si data fuisset illi titulo meritorum. Ratio autem erat, quia humanitatis ius, in eius dignitate & eleuatione fundatum, non est inferius iure meritorum: ergo licet in esse communicationis, non sit summa, est tamen in esse dignificationis, maior, vel æquali valori summo meriti. Nec propterea humanitas dignificata à Verbo erit moralitèr omninò æqualis Christo, siquidem habet suam æstimabilitatem, media identitate; humanitas verò media vnione. Sicut ergo opus Christi infinitatur à Verbo, ita & magis humanitas infinitabitur moralitèr, licet cum inferioritate ad Verbum.

982 Assero 2. Physicè infinitè sanctificatur. Probo, quia tota capacitas obedientialis est repleta per Verbũ, & hoc non extrinsecè, sed intrinsecè, & quasi inhærentèr; atqui est infinita, vt dicemus ex D. Thoma ad Anibaldum adducto hic quæst.21. de Gratia habituali art.1. Ergo Verbũ communicatur illi infinitè simplicitèr physicè. 2. Quia si per impossibile tota Dei scientia, vel tota omnipotẽtia vnirentur humanitati immediatè; prout oportet ad denominandam scientem vel potentem, redderent physicè infinitè scientem & potentem: Atqui tota sanctitas Dei cum suis omnibus infinitatibus omnis generis, vnitur sufficientissimè humanitati, vt omnes denominent illam sanctam: ergo & simplicitèr infinitè sanctam.

983 Minor probatur. Vt diuinitas humanitatem physicè sanctificet, nihil amplius requiritur apud vos, quam quod habeat Deitatem intrinsecè per vnionẽ physicam mediatam, absque eo quod à Deitate redatur Dea. Hoc enim pacto præcisè, iam redditur physicè pura, & physice incompatibilis cum peccato, sed hoc omninò eodem modo, participat omnes & singulas infinitates diuinæ puritatis, & sanctitatis totas & totalitèr, & eadem omninò totalitate, ac participat Deitatem: Ergo sanctificatur ab omni, atq; ab infinitis titulis diuinæ sanctitatis, ita vt quantum Deus habet sanctitatis, nulla formalitate reseruata sibi, communicetur totum, & totalitèr licet modò inferiori humanitati, quia totum habet eodem modò sibi communicatum, ac communicatur sanctitas Deitatis.

984 Vndè licet humanitas sit incapax, vt denominetur ab alijs perfectionibus diuinis, denominatione propria cuiuslibet, non tamen, vt denominetur sancta ab omnibus, vt omnibus. Est enim magna disparitas inter denominationem sanctificatæ ab omnibus vt omnibus, & alias denominationes. Ad illam enim sufficit, quod humanitas per vnionem mediatam sit habens eas. Nec enim omnis denominatio gratæ, est denominatio virtutis ad operari per ipsam sanctitatem, vt male quidam obijciunt. Insuper eo ipso redditur per illas pura, & incompatibilis cum peccato, Vt autem reddatur sapiens, omnipotens, vel Dea, strictior & immediata vnio potentiæ & formæ requiritur. Vndè nec redditur æterna, nec immensa ab his attributis, quia (præter incapacitatem in intrinseca sua limitatione fundatam) nec est semper, nec vbique: nam ad hoc non sufficit *habere eas*, sicut non sufficit habere filiationem, vt reddatur naturalis filia.

985 Si autem per Verbi subsistentiam subsistat solum finitè physicè (dico physicè, nam moralitèr plus infinitatur quam opus Christi) adhuc est disparitas à sanctificatione; hanc enim accipit ab omnibus vt omnibus, physicè ei intrinsecis: subsistere vero à sola subsistentia, quatenùs præcisissimè subsistentia est, quim alia concomitantia Verbi influant in istam denominationem.

986 Dixi subsistere finitè. Quod si dicas primo contra hoc, subsistere quantum subsistibilis est, ita vt tota eius subsistendi capacitas obedientialis sit expleta. Resp. quod adhuc subsistit finitè physicè. Tum, quia communicatur media vnione physica. Tum, quia eius capacitas obedientialis non est infinita, sed finita, sicut capacitas intellectus eleuati, vt beatificetur à Deo, quia solum sunt capaces denominationis, vt media vnione, aut visio, physicè finitis communicandæ. Si 2. hic homo præcisè vt dicit Deitatem & personalitatem Verbi, vt distinctam virtualitèr a Deitate est persona infinita simplicitèr (alias non infinitaret opera): ergo sola personalitas sufficit infinitare illud, cui communicatur: ergo humanitatem. Concedo antecéd. de persona in concreto (non in abstracto de humanitate personata) & distinguo consequens, si communicatio sit per identitatem, vt respectu Christi concedo; si per vnionem finitam subdistinguo. respectu concreti concedo: abstracti, siue humanitatis, nego. Ista enim de personalitate, solum aurit de munere subsistendi, quod sufficit vt ipsa subsistat & sic subsistit finitè.

987 Objicies (& est valdè notandum) humanitas non redditur à Verbo physicè infinitè subsistens, sed solum finitè & quantum subsistibilis est (vt diximus hic num.985. & etiam num. 883.) ergo Christus vt est hic homo Iesus, siue vt persona subsistens in natura humana, non erit persona simplicitèr infinita, nec vt sic erit merens infinitum. Prob. conseq. quia non alitèr Christus vt hic homo Iesvs imbibit personalitatem infinitam nisi quatenùs ex vi vnionis, hæc communicatur humanitati; atqui communicatur solum finitè: ergo hic homo, est persona finita. Sed respondetur, personalitatem infinitam posse summi duplicitèr. 1. Vt vnitur & vt vialitèr ad constituendum. 2. Constitutiuè, siue vt formalitèr constituit hunc hominem. Concesso ergo antecéd. nego conseq. quia vt hic homo Iesvs, imbibit *constitutiuè* infinitatem totam diuinæ personalitatis, quia *in constituendo*, se habet *vt est*: licet *vialitèr* se habeat vt vnitur.

988 Ad probat. resp. distinguendo. Non alitèr imbibit personalitatem infinitam, nisi quatenùs ex vi vnionis communicatur humanitati: non alitèr, *vialitèr*, concedo, quia non est alia via immediata. Non alitèr *constitutiuè*, nego, quia sic non sumitur secundum quod præcisè de personalitate expressè & formalissimè vnitur, sed secundum, quod *personalitas in se ipsa est*, quia ad constituendũ intrat, *vt est*. Sic Spiritus S. constitutiuè est Deus sed vialitèr & ex vi processionis non procedit immediatè & directè vt Deus. Similitèr anima rationalis *constitutiuè ad hominem*, se habet vt est, nempè vt spiritualis, & vt rationalis *vialitèr* tamen & respectu vnionis ad materiam, solum vnitur vt anima, & solum vt anima communicatur corpori, reddendo illud animatum; non verò intellectiuum & spirituale, quia vt sic non communicatur corpori. Si replices iterum: hæc constitutio non intrat nisi *vi sola vnionis*, ergo si vialitèr intrat finitè, constitutio finita resultat. Distinguo anteced. via sola vnionis radicalitèr, concedo. Formalitèr & complete, nego. Possita enim vnione, intrant formalitèr immediatè ratione identitatis ad constituendum, omnes aliæ perfectiones personalitatis. Sicut in exemplo animæ rationalis. Nam possita vi vnionis & capacitate subiecti, intrant aliæ formalitèr ad constituendum cum illo. Personalitas ergo licet humanitatem reddat subsistentem finitè, concretum reddit subsistens infinitum.

ARTICVLVS VII.

ARGVMENTA DIFFICILIA.

989 NEC obest 1. Contra 2. conclus. de Infinitate, quod communicetur media vnione finita. Resp. 1. vnionem non se habere vt mensuram, sed vt conditionem, qua possita omnes tituli diuinæ puritatis intrant ad dandam infinitatem, sicut infinitudo offensæ non limitatur à cognitione finita, quia se habet, vt pura conditio, nec valor meritorum à productione vel à cognitione finita.

Resp.

990 Resp. 2. Vnionem posse esse infinitam virtualitèr vt quo, quatenùs eo ipso quod alligat formam infinitam subiecto capaci, vt tota se communicet, ad intentum deseruit ac si esset infinita. Declaratur exemplo, adducto de vnione omnipotentiæ, siue totius scientiæ Dei, si dabilis sit. Insuper si qualitas amoris infinitè intensa producatur diuinitus, & totalitèr vniatur voluntati creatæ vitalitèr per productionem entitatiuè vnitam & carentem gradibus intensionis, voluntas sic producens, redderetur infinitè formalitèr amans, vtpotè subiectum capax obedientialitèr: talis autem vnio esset formalitèr finita, infinita autem æquiualenter, & quoad munus infinitè communicandi amorem subiecto, quia in vnione nihil amplius infinitatis requiritur, quam quæ sufficiat vt amor infinitus, totus vt totus & totalitèr communicetur. Similitèr dic de vnione hypostatica esse æquiualentèr & vt quo infinitam: quæ tamen non se habet, sicut visio in beato, hæc enim non se habet, vt conditio ad beatificationem, nec vt pura alligatio Dei ad intellectum, sed vt forma beatificans. Vnio autem hypostatica ad sanctificationem prouenientem à Deitate, habet se, vt pura conditio & alligatio modo dicto.

991 Nec item est paritas de Deo viso & beante, ad Deum sanctificantem humanitatem: licet enim ibi communicetur finitè, hic infinitè. Ratio est, quia Deus vissus non beatificat beatum totalitèr & adæquatè, secundum totum quod est & habet, sed secundum quod exprimitur per visionem; sicut personalitas non terminat humanitatem, nec influit in subsistere ipsius, secundum totum, quod personalitas est & habet, sed præcisè secundum rationem vltimi termini. Reliqua enim Dei, ad beatificandum & personandum, nec conducunt, nec influunt, sed se habent metaphysicè, quasi non essent. Ad sanctificationem verò humanitatis & dignificationem, omnia omninò concurrunt, quia quodlibet ex prædicatis Dei, specialitèr habet, & addit nouum titulum puritatis ad impediendum peccatum in illa, & sic concurrunt omnia Dei, vt omnia & vt infinita, Et ad hanc denominationem est capax, quia solum stat in habere intrinsecè.

992 Vndè sicut respectu senis, baculus ligneus multis gemmis circundatus solum sustentat senem vt baculus; gemmæ verò se habent de per accidens ad sustentandum, de per se tamen ad ditandum senem: sic persona litas Verbi sustentat humanitatem vt personalitas præcisè: reliqua verò ipsius se habent de per accidens ad sustentandum; de per se verò ad sanctificandum.

993 Nec obest 2. Si ex dictis inferas, solum Verbum, siue potius Christum sanctificari infinitè, non vero humanitatem, id enim falsum est. Sed probas sic: humanitas non est infinitè sancta modò de facto ratione sui, sed vt diuinitate quasi informata, Verboque vnita: atqui hoc modò non est iā humanitas, sed Christus: ergo Christus est, qui redditur infinitè sanctus: non vero humanitas. Minor probat. quia Christus nihil amplius significat, nisi humanitatem Verbum & vnionem: atqui hoc ipsum & nihil aliud importat humanitas, vt sanctificata à Verbo: Ergo Christus est, qui redditur infinitè sanctus & non humanitas. Resp. 1. Si argumentum aliquid probat, probare etiam, quod nec redditur sancta ipsa humanitas, sed Christus: nam humanitas est sancta, vt informata Verbo & hoc pacto illa, etiam esset Christus.

994 Resp. 2. negando humanitatem sic sumptam esse Christum. Etenim Christus diuersimode est sanctus ac humanitas; quia est talis per inclusionem & identitatem; humanitas verò per vnionem & denominationem sibi superadditam & contingentem, quod alij minùs benè vocabunt de connotato. Concessa ergo maiori, nego minor. Ad probationem respond. Christum significare eadem, ac significat humanitas Verbo Deificata; diuersimodè tamen, & nō supponit pro eodē. Licet enim humanitas sanctificata, vtrumque significet, sicut Christus, sed non supponit pro vtroque, sed pro humanitate, quæ est rectum & subiectum illius denominationis, reliqua dicens in obliquo; Christus autem supponit pro vtroque. Vndè Christo, Verbum est quid essentiale componens, & essentialitèr santificans; humanitati verò est quid contingens; Christus enim in rectò importat & humanitatem & Verbum vnitum, de quo num. 937. quod tamen humanitas importat solum in obliquo, & vt quid ipsi contingens; ratione cuius contingentèr, denominatur physicè pura, & physicè incompatibilis cum peccato, & sic est longa diuersitas.

995 Sed replicabis 3. difficultèr. Si humanitas à Verbo esset infinitè sancta, sequæretur, quod data homini optione de vnione sola hypostatica & de visione beata æterna, non posset homo licitè visionem eligere & vnionem relinquere: peccaret enim, non eligendo vnionem, siquidem postponeret bonum simplicitèr infinitum, bono simplicitèr finito; atqui visio videtur eligibilior, imò audiui viros prudentes & timoratos, se visionem electuros: Ergo signum est, quod vniri Verbo hypostaticè, non adfert bonum vel sanctitatem simplicitèr infinitam. Resp. tamen 1. In eo casu quemlibet prudentem, se experiri satis implicatū in resoluendo electionem. Et hoc etiam apud Aduersarios. Etenim eleuatio propriæ humanitatis ad essendum Christus, semper est supremum bonum (licet esset finitum) in comparatione ad visionem, & omnia alia superna, semperque videretur grauis inordinatio, pro istis illam relinquere.

996 Resp. 2. Posse prudentem eligere visionem. Res enim in se multò melior, potest hic & nunc, esse minùs elligibilis, minusque bona respectiuè ad elligentem. Etenim melior est dignitas regia incomparabilitèr statu ciuis mediocri: & tamen si homini vili, prudenti tamen, proponatur dignitas regia per vnam horam (ita vt transacta illa, redeat ad primam vilitatem, miseriam & abiectionem); Et status ciuis cum mediocri diuitiarum conuenientia, duraturus imprudens esset non eligendo istum.

997 Ratio autē est, quia inspectis circunstantijs, non est determinatè elligibilius, quod absolutè & in se est melius, sed quod respectiuè ad conuenientiam, vel obligationem elligentis. Patet, nam saluatio omnium hominum est summè melior, & pro qua Christus mortuus est. Si autem Iusto proponatur omnium hominum perditio, nisi ipse faciat mendacium leue, tenetur iste permitere omnium perditionem, imò & destructionem ipsius existentiæ Dei, si ei proponeretur, ne dicat mendacium leue, quod est intrinsecè malum. Etenim ipse elligere debet permissionem damnationis omnium sine sua culpa, quam leuitèr mentiri cum sua culpa; quia fuga istius, licet in se minùs bona, quam damnatio omnium in se sit mala, est tamen melior respectiuè ad suā obligationem vel statum. Applica argumento facto.

998 Confirmatur hæc doctrina. Si fiat comparatio inter præseruationem à culpa, & remissionem culpæ, quā ex his elliget prudens? profectò præseruationem, sicut & Beata Virgo suam præseruationem præfert & magni facit. Elliget autem, non quia præseruatio sit in se ipsa melior, cum solum consistat in auxilijs finitis efficacibus ad non cadendum; & remissio sit infinitè melior & præmium condignum meriti infiniti Christi: sed elliget præcisè, quia respectiuè ad habentem est melior. Maneat ergo quod humanitas sanctificatur infinitè ab omnibus Dei, vt omnibus, ac per consequens & sanctificatur & infinitè sanctificatur.

999 Infero 1. Licet personalitas compleat humanitatem vt diuina & infinita, sed non infinitè, quia non terminat secundum quod continet omnes subsistentias creatas, sed istam humanitatis propriam. Infero 2. Vnionem considerandam tripliciter. 1. Physicè & est finita à termino. 2. Formaliter moraliter & est infinita à Verbo vt forma, quia non solum prodest vt tangitur, sed secundum totum quod est, in quo differt à visione Dei visi. 3. Secundum constitutionem quam infert, inquam intrat Verbum, non vt tangitur, sed secundū quod est in se.

QVÆS-

QVÆSTIO XX.

DE GRATIA HABITVALI.

ARTICVLVS I.

AN DETVR IN CHRISTO.

1000 EXAMINATA in Christo gratia substantiali & vnionis, examinanda restat accidentalis, quæ est habitualis. Hanc dari in Christo, est ita certum vt oppositum sit ad minùs temerarium. Videatur Suarez, Vazquez, & alij.

1001 Ratio à priori est. tùm, quia humanitas debuit eleuari ad actus supernos per aliquod principium vniuersale permanens, atqui non est asignabile aliud, cũ gratia habitualis cum habitibus, verè se habeat instar animæ cum suis potentijs in ordine superno: ergo datur gratia habitualis. Mi. probatur, quia id munꝰ non potest præstare vnio hypostatica, quæ non est operatiua ex se, cum sit modus. Nec Verbum: quia nullum influxum præstat efficientér Verbum in opera humanitatis, quem non præstet tota Trinitas: tùm, quia hoc principium vniuersale debet esse in Christo simile nostro, vt conformetur caput cum membris, nostrum autem est sola gratia habitualis.

1002 Nec dicas 1. In Christo fides est inutilis & non datur, quia quidquid habet perfectionis, est iam in scientia infusa; atqui quidquid est perfectionis in gratia habituali, est iam in substantiali, ergo nó datur. Respondetur esse disparitatem. Etenim quidquid est perfectionis in fide datur iam formalitèr & non solum eminentèr in scientia infusa, vt dicemus q.22.art.1. & 2. de fide & virtutibus Theologicis in Christo & si aliquid nõ est formalitèr, est sola obscuritatis inutilitas; at perfectio gratiæ vt physitè influxiuæ in opera superna & redêptionem, non est formalitèr in Verbo, licet sit eminentèr. Ideò debet gratia addi vt sit formalitèr.

1003 Nec obest 2. Christum fore per illam filium adoptiuum. Probat. quia iste est effectus primarius gratiæ habitualis. Nego anteced. eiusque probationem, quia primarius effectus est reddere humanitatem sanctam & participantem naturam diuinam in ratione principij vniuersalis. Ad adoptionem autem deficit adhuc pars quædam essentialis (& non pura conditio vt alij volunt) nempè extraneitas, vel voluntas Dei extraneum adoptans tanquàm proprium.

1004 Nec 3. Non requiritur hæc gratia vt Christus sit sanctus, quia iam est infinitè sanctus per vnionẽ, atqui nec vt sit sanctior: ergo ad nihil. Mi probat. quia Christus cum hac gratia nõ est sanctior Verbo solo, alias Christus posset esse sanctior & perfectior Patre. Dices 1. Nõ esse sanctiorẽ intensiuè, benè vero extensiuè. Cõtra vel hoc addit de sanctitate solas voces & sic nihil addit, vel addit aliquid de re. Si de re: ergo Christus cũ gratia, est in re sanctior, melior, æstimabilior & venerabilior Patre, quia sanctitas & æstimabilitas eodem currunt passu. Sic melior est extensiuè arbor cum fructu & intellectus cum cognitione, quam sine illis, quia fit formalis & maior extensio quando est fructus in re & non solum in virtute.

1005 Dices 2. Christum non reddi sanctiorem Verbo solo, benè vero sanctiorem vnione sola, quia sanctitas huius, licet infinita moralitèr, non est summa, cũ maior sit sanctitas Verbi; & sic potest crescere. Cõtra, quia gratia datur ad reddendam sanctam personam: vel ergo hæc per gratiam redditur sancta & sanctior vel non; si 1. reddit replica facta: si non: ergo inutilitèr datur talis gratia.

1006 Respond. ad argum. 1. non dari vt reddat sanctum vel sanctiorem, sed vt reddat principium vniuersale merendi & satisfaciendi per operationes creatas humanitatis: quod non præstat vnio cum non sit operatiua. Licet autem Christus per hanc gratiam fiat potentior ad plura, sed non absolutè potentior siue perfectior in posse, nec æstimabilior.

1007 Resp. 2. Christum non posse absolutè esse sanctiorem Patre, quia respectu Dei habentis omne bonum nulla creatura potest addere aliquid boni, sicut fructus addit bonitatem arbori vtpotè limitatæ: reddi tamen sanctiorem extensiuè. Non extensiuè absolutè, ita vt se extendat ad mundandum à pluribus. Sed extensiuè secundum quid & cum addito: vel, quia reddit sanctum pluribus titulis & sanctitatibus, sicut Sacerdos cui Deus det mille characteres ad consecrandum, non erit potentior, sed potens per plures potestates, quam qui habet tantum vnum. Vel quia est sanctior extensiuè causalitèr, quatenùs eius virtus extendi potest ad plura opera sancta; quam possit Verbum vel Pater. V.g. ad merendum, ad satisfaciendum, &c. & sic est *sanctior ad hoc & potentior ad hoc*, hoc est cum addito.

1008 Vndè non est gratia, ornamentum tantum animæ, vt voluit Vbandingus, sed est vera sanctitas modò explicato. Si dicas: est *sanctior & potentior ad hoc*: ergo est melior, ergo æstimabilior & venerabilior Patre. Resp. concesso anteceden. distinguo consequens. Melior in se & quo ad se nego, quia de bonitate non addit sibi plus vtraque sanctitas, quam sola Verbi. Melior *cum addito* & quoad nos siue ad merendum pro nobis, concedo 1. conseqo. & nego 2. quia æstimabilitas absolutè summitur à bonitate rei quoad se, secùs laudabilitas, de quo num. 287. A melioritate autem quoad nos, qualem solam addit, sola summittur maior bonitas, *quo ad hoc* (& maior gratificabilitas quia crescit) nostrum beneficium, nõ vero quoad se. Nec dicas melius esse, esse bonum sibi & nobis quam solum sibi, siue quoad se. Resp. negando de *melius absolutè*, in bono summo siue Deo: concedo autem de *melius cum addito*, & tantum de bono nobis.

1009 Replicabis. Attributa reddũt Deitatẽ perfectiorẽ extensiuè licet contineantur in illa: ergo & gratia habitualis si detur, reddet Christum perfectiorem etiam si eminentèr contineatur in illo. Nego conseq. Disparitas est, quia perfectio formalis attributorum non continetur formalitèr in Deitate à qua dimanant radicalitèr. Benè vero omnis perfectio creata secundum quod dicit de perfectione formali, iam erat non solum eminentèr sed formalitèr in Verbo: & ex tali perfectione exẽplatur in creaturis, in quibus a perfectione formali Dei vt exemplari, sumptum est quidquid perfectionis, est formalitèr in illis.

1010 Infero, ideò Christum non esse vllo pacto absolutè meliorem, aut æstimabiliorem Verbo solo, aut Patre, quia omnes omninò titulos ęstimationis, aut venerationis, quos per vtramque gratiam continet Christus, modò eminentissimo formali & altiori, continet Verbum in sua Deitate. Quod autem additur de nouo, nempè entitas gratiæ, atque munus Redemptoris, auget nouas entitates & noua munera bona & vtilia, sed pro nobis, & pro nostra melioratione. Sed non talia, quę augeant ipsi Verbo ex parte sua, perfectionem aliquam, ita vt reddant ipsum absolutè melioratum, vt dixi à num. 23. sed solum cum addito, iam sæpè repetito. Vide num. 287.

1011 Quæres: quando data fuerit Christo hęc gratia? Respond. cum communi, in primo instanti vnionis, sed posterius natura. Prima pars patet. Tùm, quia in illo elicuit actus supernos nobiles; ingrediens enim mundum obtulit Patri corpus suum, aptum ad satisfaciendum vt inquit Paulus & debebat habere vniuersale principium ad tales actus. Tùm, quia ratione vnionis erat debita illi. Secunda pars patet, quia vnio ad Verbum supplebat deffectum subsistentiæ humanæ: ergo vniri Verbo, prius erat, quam recipere accidentia. Confirmatur, quia gratia data est, vt proprietas, vnioni moralitér debita: ergo vnio habebat prioritatem naturæ.

ARTICVLVS II.

QVANTA SIT ISTA GRATIA.

1012 GRATIAM fuisse Christo datã, in tota suà intensione possibili etiam infinita, Recentiores aliqui docent, & inter infinitas summã (si sit designabilis) alij tenent. Infinitam admittunt, Maior & alij, præcipuè Bernal & Arriaga. Summam si sit designabilis admittit etiam Suarez. Quam sententiam ego intelligerem de summa designabili, quæ sine aliorum præiudicio iustorum dari queat. De quo propè finem huius articuli numerò 1019. Probat. hoc assertum. Primò, quia si possibilis sit gratia in gradu summo finito designabili & omnium maximo, fere omnes fatentur fuisse Christo debitam & de facto datam: ergo si est possibilis infinita & inter infinitas summa, erit de facto data.

1013 Secundò probatur. Quia qualitas in subiecto proprio connaturali & superexcedenti, postulat intensionem totam, sibi connaturaliter possibilem. Sic calor in igne & lux in Sole sunt in summo: atqui non est possibile subiectum connaturalius, & magis proprium gratiæ, & cui sit magis debita gratia, quam Christus: Est enim suo ectum superexcedens omnia: ergo debet habere totam intensionem possibilem, designabilem.

1014 Ratio autem à priori est, quia radix gratiæ, iusque ad illam in Christo, est dignitas filij Dei infinita simpliciter, supra quam, eiusque ius nulla gratia habitualis potest esse, sed intra: ergo nulla erit tam magna, vt si absque processu in infinitum, possit alia maior determinari, sufficiat dignitati & iuri Christi. Confirmatur, datam esse de facto. Patet enim eximiè voluit, Christum gratijs cumulare, & pertinebat ad perfectionem operum Dei, se alicui creaturæ capaci & habenti tantum ius, se communicare modò hoc possibili perfectissimo & proportionatissimo.

1015 Vltimo probatur. Quia incredibile est, Christum nunc minus habere de gratia & gloria, quam haberet si meritis suis, illas assecutus fuisset. Tùm, quia ius vnionis, non est minùs strictum, quam meritorum ius. Tùm, quia sequeretur, Christo fuisse melius, quod Pater expectasset merita eius, dedissetque propter illa; atqui hoc non est admittendum, siquidem dando propter vnionem, magis fuit consultum dignitati infinitæ Christi & sanationi. Nunc sic si illas haberet ex meritis, haberet in summo. Merita enim Christi superant omne præmium possibile, intensionis gratiæ. Nec credibile est, Deum defraudaturum de præmio meritis debito: ergo nunc habet gratiam & gloriam in summo, sicut haberet tunc.

1016 Vndè optimè Pater Suarez, loquendo de huius sententiæ probabilitate, sic scribit: *Censeo, eam tanta probabilitate colligi, quanta colligimus ex vi vnionis, fuisse Christo debitã perfectissimã gratiã & gloriã, à principio sua Conceptionis & alia similia dona.* Hæc Suarez. Quod ita probat, quia nulla perfectio finita gratiæ habitualis potuit Christo assignari, quin alia maior, & maior, sit decens & proportionata eius dignitati: Ergo si possibilis sit gratia infinita & designabilis summa, sola hæc habebit proportionem & decentiam tali dignitati, quantum fieri potest correspondentem.

1017 Obijcies 1. ex Vazq. quæuis creatura rationalis, quantumcumque sancta, potest quotidie de nouo placere Deo per nouos actus meritorios: ergo & de nouo sanctificari per augumentum gratiæ: atqui data summa Christo, hoc esset impossibile: ergo & dari summam. Hoc argumentum licet valeret contra summitatem, non contra infinitatem gratiæ, si possibile est vnum infinitum maius alio. In Christo contra neutram valet, siquidem à primo instanti habuit tãtam gratiam, vt nec in vno gradu creuerit. D. autem Lucas cap. 2. dicens, Christum profecisse ætate, sapientia & gratia apud Deum & homines, ab omnibus intelligitur, non de profectu in habitu, sed in actibus & operibus, quibus quotidie se plus manifestabat & placebat Deo & hominibus.

1018 Vndè ad antecedens argumenti dicimus, creaturam cum gratia summa, placere Deo quotidie per noua opera, non per augmentũ habituum: quę opera & merita, vel præmiarentur à Deo, alio præmio, nempè gratia danda alijs, vt præmiabantur Christus. Vel si non esset possibile aliud præmium, illa opera essent quoad sufficientiam meritoria, non quoad efficaciam. Hæc autem gratia infinita, vel summa à primo instanti, non ponitur a suis Authoribus propter necessitatem dignificandi opera Christi, quia ad hoc sufficit vnio, sed propter rationem ornamenti & principij connaturalis Christo in summo debiti, vt expressè docet S. Thomas quæst. 7. artic. 11.

1019 Obijcies 2. Gratia Christi maior esset & intensior, si ei superadditur gratia Diui Petri & potuit, præcipuè, si gradus sint similares; nequit enim ostendi repugnantia: ergo non est summa. Respond. 1. Non esse summam summitate possibilis intensionis, sed summa, quam permittit decentia & honor Christi, qui non patitur membra manere sine gratia & meritum Christi, sine præmio in nobis, vt ipse totam absorbeat. Est enim etiam contra eius liberalitatem.

1020 Impugnabis: Nec data est summa, inspecta hac decentia: ergo. Probatur antecedens, quia manentibus D. Petro & alijs cum sua gratia, adhuc sunt possibiles alij, & alij gradus, qui non sunt producti de facto. Illi inquam gradus, quos potuerunt mereri iusti, si ferventiores fuissent, & [illegible] si conuersi fuissent: ergo isti potuerunt superaddi Christo [illegible] detrimento nostri. Etenim in sententia admittente infinitum in actu, & designabilem esse supremam creaturam, ostendi nequit repugnantia, in eo quod Christus habeat suam gratiam, coniunctam cum his: & sic probatur, de facto non habere summam.

1021 Admittentes ex vna parte gratiam infinitam summam in Christo, & ex alia qualitatis gradus esse similares, difficulter hęc componunt, siquidem gratia hominibus promissa conditionatè & non data ex meritorum defectu, cur Christo addi non potuit? Videtur, debere recurrere ad taxam. Tùm ex parte gratiæ. Tùm ex parte capacitatis obedientialis à Deo taxatæ, de quo nos quæst. 22. art. 1. Ipsi viderint.

1022 Respond. 2. Summam non esse designabilem & propterea licet habeat magnam, sed non summam. Argumenta probantia designabilem esse creaturam supremam, proponi possunt contra hanc responsionem. Ideò respondebis 3. esse designabilem gratiam summam omnium possibilium facientium vnam intensionem: sed hanc non esse dabilem in humanitate, ob subiecti incapacitatem & limitationem. Data ergo fuit Christo summa, cuius subiectum est capax, non vero summa intensio, ex parte ipsius intensionis, possibilis, quia illud esset eleuare subiectum ad supremam infinitatem possibilem, quod quidem non esset solum eleuare supra proportionem, sed supra spheram.

1023 Contra: Quia gratia in tota intensione ex parte sua possibili, adhuc est qualitas & accidens & forma superna: Ergo potest & debet illi correspondere subiectum obedientiale, quod illa petat, cuique inhæreat, quia sunt correlatiua, forma & subiectum. Nec verum est, tunc subiectum extrahi à sua sphera, licet eleuetur supra proportionem & connaturalitatem recipiendi. Patet, quia cum gratia sit amicitia Dei, eius sphera extenditur ad Deũ pro termino, siue obiecto amabili & substantialiter specificatiuo talis amicitiæ & gratiæ. Deus autem cum sit obiectum amoris naturalis nostri, eo ipso est de sphera voluntatis humanæ. Vndè sicut intellectus videns Deum eleuatur supra proportionem & non supra spheram; sic anima, dum superne fit amica Dei.

Cum

Cum autem gratia infinita idem habeat obiectum, ac finita, eamdem habet sphæram.

ARTICVLVS III.

VERA SENTENTIA DE QVANTITATE Gratiæ.

1024 NOTO 1. Non esse hîc disputandum, an sit possibilis intensio chategorematicè & in actu infinita, quia hoc est Physiologicum. Noto 2. Quadruplicē infinitatē pro nostro intēto. 1. Est simpliciter & in substantia, siue quidditate rei. Hæc non est infinitas formalis à solis accidentibus, sed formalis ab essentia rei. Secunda est infinitas formalis, sed secundum qualitatem, siue intensionem claudentem gradus formalitèr infinitos, quæ tamen infinitudo, contingens est essentiæ qualitatis, siue gratiæ. Tertia est in quantitate, siue extensione ad infinitos effectus; & hæc poterit esse finita in se & formalitèr, & infinita in causando. Quarta in relatione, siue respectu ad suppositum infinitum, à quo dignificationem sumat simplicitèr infinitam.

1025 Gratiam Christi habitualem, certum est, non fuisse infinitā entitatiuè primo modo, quia eius essentia finita est & limitata. Certum est secundò, fuisse infinitam virtualitèr in causando effectus & operationes proprias gratiæ, quia quantum est ex se, potuit se extendere ad omnem varietatem supernorum operum gratiæ in via & in patria possibilium. Tertio, est certum, esse infinitam secundū relationem & dignificationem à supposito; & ex hoc capite, etiam est summa infinité simplicitèr, dignificatione sibi contingenti, quia cum nequeat dari maius suppositum, nec maior vnio, nec erit possibilis maior dignificatio. Vndè D. Thomas hîc artic. 1. ad 2. ait gratiam Christi non posse crescere in esse gratiæ: quod intelligitur in esse huius moralitatis & dignificationis.

1026 Restat solum difficultas de infinitate secundum intensionem, & iam dixi nuper, disputandum non esse hîc de possibilitate huius infinitatis. Quæstio ergo solum est, an talis intensio, quæ est in Christo de facto, sit summa inter possibiles illi, ita vt augeri nequeat. Quæ quæstio non solum habet locum inter admittentes illam esse de facto infinitam in actu, sed etiā inter admittentes finitam.

1027 Assero 1. Non esse summam, sed augeri entitatiuè posse diuinitus: summa enim non est designabilis. Ita Suarez, Albarez, Medina, quos citat & sequitur Ioannes à Sancto Thoma de Incarnatione, ad quæst. 7. disp. 9. artic. 1. contra Caietanum, Nazarium & alios. Probat. 1. ex D. Thoma. Tom 3. par. quæst. 10. artic. 4. ad tertium. Vbi ait, quod sicut gratia non potest esse maior per respectum ad vnionem cum Verbo, nec visio beata, *licet absolutè considerando, possit esse aliquis gradus sublimior, secundum infinitatem diuinæ potentiæ.* Tum etiam quæst. 7. artic. 12. ad secundum vbi dicit, quod virtus diuina, licet possit facere aliquid maius, aut melius, quam sit gratia habitualis Christi, non tamen, quod ordinetur ad aliquid melius, quam sit vnio ad Verbum, cui vnioni sufficienter correspondet mensura gratiæ secundum dispositionem diuinæ sapientiæ. Hæc D. Thomas, qui non dixit secundum virtutem omnem diuinæ omnipotentiæ.

1028 Probat. 2. Ratione: quia quauis gratia data, non repugnat augmentum intrinsecum entitatiuum: Nec ex parte gratiæ; nec ex parte subiecti: ergo non est dabilis summa. Antecedens quoad secundam partē constat. Capacitas enim animæ obedientialis, est etiā sincathegorematicè infinita & ad plus, & plus. Probat. quia potentia passiua correspondere debet & commensurari actiuæ, ita vt si agens potest facere & augere rem petentem subiectum receptiuum, debet dari istud vt possit recipere; atqui gratia potest à Deo augeri plus & plus, quin repugnet ex parte Dei & gratiæ, vt probatum est: ergo etiam poterit obedientialitèr subiectum recipere gratiam maiorem, & maiorem sine limite.

1029 Antecedens ergo quoad primam partem probatur, nempè non ex parte gratiæ. Hæc etenim secundum essentiam suam est participatio diuinæ naturæ, quæ semper est participabilis magis & magis, ita vt nulla creatura sit possibilis adæquans totam Deitatem, vt talem & exhauriens totam eius participabilitatem: Ergo quacumque gratia designata, adhuc erit Deitas participabilis vlterius magis & magis, per aliam gratiam magis intensam. Vndè bene docuit D. Thomas, Charitatem semper esse augmentabilem plus & plus. Ratio est, quia est Spiritus sancti participatio, quem nulla valet adæquare creatura.

1030 Antecedens autem probat. Creatura adæquans Dei cognoscibilitatem, est impossibilis; ergo & adæquans Dei participabilitatem. Etenim sicut cognitio creata adhuc potest intentionalitèr assimilari obiecto diuino plus & plus, ita & gratia assimilari physicè participatiuè plus & plus. Et sicut creatura cognoscens intuitiuè & comprehensiuè Deum, quantum ex parte sua est cognoscibilis, esset tam sapiens, ac Deus, ita gratia participans de Deo adæquatè, quantum participabilis est in se ipso, haberet de Deo quantum habet ipse Deus, quia nulla formalis perfectio esset in Deo specifica & attributorum propria, non participata à creatura.

1031 Quod autem hoc repugnet, probatur manifeste. Chimericum est aggregatum ex prædicatis propriissimis creaturæ & differentia propriissima Dei, nempè ex ente ab alio vt genere & ex Pelago diuinæ sapientiæ, vel omnipotentiæ, vt talium: ergo numquam creatura potest adhuc diuinitus habere de aliquo attributo Dei, v.g. de sapientia vel de potentia, tantum de rationibus differentialibus diuinis, quantum habet ipse Deus: & sic semper erit potens augeri plus, & plus. Antecedens patet. Differentia quælibet diuini attributi vt talis, est in sua linea simplicitèr infinita, v.g. in sapientia diuina vt tali, infinitas vniuersalitatis & comprehensiuæ claritatis. Repugnat autem identificatum ex prædicatis essentialitèr & simplicitèr infinitis, & ex prædicatis positiuè & essentialitèr finitis & imperfectis & multis modis atque imperfectionibus respersis & limitatis. Confirmatur, quia quis dicet, differentiam specialissimam metaphysicam diuinæ sapientiæ, vt contra distinctam à diuina voluntate, esse ex se ipsa indifferentem, vt contrahat genus entis à se, vel entis ab alio? Et omnes differentias attributorum diuinorum, vt talium, quantum est ex se ipsis, posse esse creaturas? Certè nullus.

1032 Nunc sic: Creatura numquam potest de attributo Dei secundum specialia ipsius attributi, participare tantum, quantum habet ipse Deus, sed minùs & infinitè minùs: ergo quidquid creatura habeat participatum à Deo, semper est minùs & infinitè distans ab illo attributo, cum creatura sit & attributum sit Deus: ergo creatura intra lineam illam, adhuc potest participare plus & plus, sine termino intrinseco designabili.

Assero 2. Gratia data Christo de facto fuit summā solum iuxtà taxam diuinæ prouidentiæ. Hanc conclusionem, declarabo infrà quæst. 21. artic. 1. Nunc sint argumenta contra primam.

1033 Si ergo dicas 1. Christus ita est gratus Deo, & participans de illo per gratiam, vt quantum ad esse gratum, augeri nequeat; atqui si gratia posset crescere & Christus cresceret in ratione grati, & etiam in ratione participantis Deū, quia gratia est participatio, & quia vnit hominem cum Deo, cresceret in ratione vniti: ergo repugnat augmētum gratiæ, eritque entitatiuè summa. Confirmatur ex D. Thoma, qui dixit, gratiam Christi in ratione gratię augeri non posse & hoc esse propter vnionem ad Verbum.

1034 Respondetur distinguendo antecedens: Christus ita est gratus, vt quantum ad hoc non possit augeri in ratione grati. substantialitèr & hypostaticè conce-

cedo, in ratione grati & vniti accidentaliter nego. Quia ex hac parte potest diuinitus crescere augmento extensiuo; sicut enim humanitas ablata vnione & manens cum sua gratia, posset crescere in illa fincathegorematicè per maiorem intensionem, ita & nunc diuinitus posset. Ad confirmationem respondetur in gratia habituali, duplicem esse finem, vnum intrinsecè, nempè Deitatem vt participabilem; alium extrinsecè, nempè suppositum in quo est. Primò modo crescere potest. Secùs secundò, nam non est possibile suppositum dignius, à quo amplius dignificari valeat.

1035 Infero Christum, licet non possit esse diuinæ naturæ magis consors adhuc de possibili quam nunc, absolute & simpliciter loquendo, eo quod supra vnionem substantialem, non sit dabile consortium, quod sit maius; id intelligitur de maiori simpliciter & absolutè. Potest tamen esse magis consors de possibili secundum quid & cum addito, nempè accidentaliter & in ratione, siue munere principij vniuersalis per modum animæ supernæ in influendo supernè. Ratio est, quia quantum ad primum est in summo. Quantum ad secundum non, quia vt supra dictum est, diuina natura, cum nequeat participari ad æqualitatem per gratiam habitualem, semper est participabilis plus & plus de possibili. Per hanc doctrinam soluitur argumentum ab impossibilitate maioris consortij sumptum.

ARTICVLVS IIII.

ALIA ARGVMENTA.

1036 OBijcies 2. Æternitas Dei est participabilis à creatura ad æqualitatem: ergo & sapientia & pietas. Antecedens probatur, quia non repugnat creatura, quæ duret à parte ante & post, quantum durat Deus. Respondetur negando antecedens ex D.Thoma 1.part. quæst. 10. art. 3. de Æternitate stricta: *Æternitas enim est ... duratione ex se immutabili & tota simul.* Hoc autem nulli potest conuenire creaturæ, licet possit conuenire correspondentia vniuersalis contingens & extrinseca ad omne nunc; sicut conuenit tempori imaginario, imperfectissimo ex se. Si ergo creatura ab Æterno esset producta, impropriissimè esset æterna, quia non ab æternitate stricta, talis esset, sed à latissima extrinseca correspondentia, vel modo physico superaddito, variabili & contingenti.

1037 Aduerto Non esse idem interminabilitatem & æternitatem. Colligitur ex definitione Boetij: *Interminabilis vitæ, tota simul & perfecta possessio.* Ly *tota simul*, manifestè denotat immutabilitatem, vt radicè interminabilitatis, vnde si Deus producat creaturam ab æterno, vel creaturam occupantem infinitum spatium, gaudebunt intermin atione, quia carebunt termino in sua correspondentia ad tempus vel spatium imaginarium; sed non æternitate aut immensitate stricta & propria consistentibus in perfectione illa positiua exigente ex se & ex natura sua, correspondentiam & interminationem illam.

1038 Tales autem creaturæ, habebunt interminationes illas, quasi contingenter & per modum concomitantiæ, non vero à propria essentia & perfectione radicali. Tùm, quia in illis nulla adest absolutè perfectio stricta de tali linea, cum ea quæ apparet conueniat tempori & spatio imaginarijs. Tùm, quia non conuenit illis ab exigentia propriæ naturæ, cum nec quantitati, ratione sui conueniat correspondentia ad infinitum locum, sed ratione extensionis infinitæ, essentiæ quantitatis valdè contingenti.

1039 Obijcies 3. Possibilis est participatio æqualis diuinæ sapientiæ secundum formalitates omnes sapientiæ, nempé comprehensio solius Dei, vel saltim vnius attributi, nempè omnipotentiæ, in qua comprehendantur omnes creaturæ possibiles: ergo & talis participatio Deitatis. Antecedens prob. quia nulla est repugnantia. Etenim non sequeretur, quod esset Deus, sed maneret creatura, cum esset adhuc ens ab alio.

1040 Nego Antec. Ad prob. Respódeo fore creaturam, quia ens ab alio, & non fore creaturam, sed Deum, quia Omnisciens, perfectione tota possibili de linea intelligendi. Etenim solus Deus est formalissimè quod adæquat ipsum, habetque tantum de cognoscente, quantum Deus de cognoscibili, ac per consequens de perfectione omnium summa, qualis est Sapientia, habet tantum, quantum Deus. Ad quam perfectionem omnium summam, necessario sequuntur omnes aliæ perfectiones; sicut ad essentiam proprietates.

1041 Satis autem apparet chimericum, vt supra diximus, aggregatum specificum ex genere creaturæ specialissimo & differentia speciali Attributi Dei; Multò plus quā rationale hominis propriissimum, cótrahi possit per rugibile Leonis propriissimam differentiam. Eodem modo nego de participatione totali cuiuslibet attributi diuini, & de causalitate primæ causæ propria, atque de comprehensione omnipotentiæ; quia hæc eo ipso est intellectio simpliciter infinita, ac per consequēs connexa cum perfectione omnium attributorum & identificata cum omnibus istis, conexaque Metaphysicè connexione illa, quæ datur inter proprietates & essentiam; si enim eo ipso, quod aliquid est risibile est homo, quia trahit secùm risibile essentiam & omnia alia hominis: ergo quod est simpliciter physicè infinitum, eo ipso Deus erit: trahet enim omnia Dei.

1042 Imò addo, tamquam valdè notandum, non solum repugnare creaturæ, vnius attributi adæquationē, sed etiam repugnare specialem incohationem siue participationem ipsius in gradu remisso, quando incohatio illa est diuini attributi specialissima & propriissima, vt vere esse potest; quia hæc incohatio, necessario traheret secùm, eiusdem attributi consumationem in gradu intenso & perfecto. Patet, repugnat creatura, quæ sit causa vnius muscæ, totalis & adæquata, ita vt sine consortio vllo Dei immediato, illam producat. Ratio est, quia esset creatura vt supponimus; & non esset, quia hic modus producendi est specialissimus primæ causæ vt talis. Licet autem non esset virtus omnium expressa, esset tamen specialissima incohatio omnipotentiæ, necessario trahens secùm reliquum omnipotentiæ.

1043 Confirmatur. Bruto non solum repugnat discursiuum phantasmaticum, sed etiam iudicatiuum phātasmaticum; Imò & spirituale apprehensiuum: non quia tale iudicatiuum sit adæquatum formaliter rationale in toto gradu intenso, sed quia est specialissima incohatio, & eo ipso solius hominis propriissima & traheret alia hominis: quid mirum si in Deo, non solum attributa sint in gradu intenso, Dei propriissima, sed in gradu remisso & vt incohatio, quæ sit tam perfecta, vt non cadat in limitationem creaturæ, eo quod trahat alia Dei.

1044 Vrgeo hæc. Etenim certū est naturas habere suas quarto modo proprietates, nempè homo habet risibile & auis volare ex se. Natura ergo Dei multò magis habebit suas proprietates secundarias. Istæ autem non sunt Aseitas, nec Necessitas existendi, quia sunt transcendentes primariores. Erit ergo infinitas simpliciter, ita vt quælibet Dei perfectio sit pelagus infinitum. Dices infinitatē in omni genere esse proprietatē secùs in vno. Cótra, quia etiam in vno potest, quia creatura petens essentialiter durare ab æterno in æternum repugnat (alias nó fuisset creatura, siquidem id petit per essentiam): ergo infinitas hæc dotandi per essentiam, quæ est infinitas in vno genere, erit proprietas Dei. Cur non dicemus idem, de infinitate simpliciter in cognoscendo & in posse? &c.

1045 Contra illud de incohatione Obijcies, non repugnat cognitio creata comprehendens infinitas species per tendentias hæterogeneas graduales diuersas: ergo nec cognitio essentialiter infinitè perfecta & quæ sit incohatio specialissima sapientiæ Dei. Anteced. probat. quia multò plus est exprimere intuitiuè quiditatem Dei, quā omnes species creatas (illa enim omnibus illis

præ-

præpóderat)·atqui illud potest visio finita: ergo & istud. Dices 1. visionem beatam non adæquare quidditatem Dei, sed illam licet infinitam exprimere finitè, sicut qui ex vasse pleno aqua infinita, biberet per foramen, finité & inadæquatè biberet. Cognitio tamen comprehendens infinitas species, eo ipso adæquatet illas & proptereà repugnat, hæc & non illa. Contra: ergo saltim non repugnat cognitio infinita hæterogenea exprimens infinitas quidditates vt tales, quin comprehendat illas. Dices 2. Non dari vnum tertium in quo eas cognoscat. Contra: iam dabitur, si admitas speciem impressam, vel virtutem creatam essentialitèr infinitam.

1046 Sed respondeo negan. anteced. quia iuxtà dicta à nobis in 1. p. D. Thom. à n. 283. Repugnat creatura perfectionis essentialis gradualis infinitæ & sic repugnat illa cognitio etiā si comprehensiua nō sit. Nec obest: quod quiditas & infinitas Dei præpóderet creaturis in se ipsis. Distingo enim: quoad esse, concedo, quoad cognosci vnica cognitione nego. Sicut multò plus est vnus homo quam mille species brutales & tamen summè multò difficilior est, virtus vnica istarum generatiua hęterogenea, quam generatiua hominis. Insupèr Deus abstractiuè cognitus est obiectum multò maius, quam centum species brutales; & tamen ille est significabilis vna voce & noscibilis vno ductu & cognitione, secùs istę in seipsis. Igitur visio Dei vnam accipit perfectionem ab obiecto summo: visio de infinitis speciebus, infinitas. Illa infinitè excedit visiones infinitarum specierum, sed excessu solum sincathegorematico finito, non vero graduali, quia visio vna illarum *in seipsis* est gradualitèr infinita in se, proptèr infinitas tendentias, sicut satisfactio Christi nu. 528. asserta est infinita ob infinitas graduales continentias ad infinita præmia inæqualia. Dixi *in seipsis*, quia in virtute productiua earum, nempè omnipotentia impossibilior est, quia esset comprehensio vel quasi, Omnipotentiæ. Vide num. 531. & quæst. 26.

1047 Argumenta specialia, quibus probari solet designabilitas creaturę & intensionis summæ, potius sunt phylosophica (vbi controuertitur, an sit producibilis creatura summa) quam Thelogiça; & ideò, ne actum agamus, illa omitto & vnusquisque in suo sensu abundet. Nec hanc sententiam de possibilitate augmenti diuinitus in Christo nos defendimus, nisi vt aliqui Authores, supposita nempè gratiæ summæ indesignabilitate.

ARTICVLVS V.

ALIVD ARGVMENTVM DIFFICILIVS.

1048 DEcreueram omittere illud, remittendo studiosos ad Phylosophiā, vbi laté de infinitate. Sed posteà placuit perstringere illud, pro complemento & intelligentia quæstionis maiori. Objicies ergo tandem. Deus potest producere simùl omnem gratiam possibilem. ergo & summam, vt daret Christo, quia summa vna est de possibilibus. Antecedens patet, quia potest omnes creaturas possibiles simùl: ergo & omnes gratias possibles. Si neges antecedens, quia exhauriretur tota omnipotentia, hoc Recentioribus, non videtur inconueniens, vnum nempè infinitum virtutis productiuæ exhauriri & æquari per aliud capacitatis infinitæ producibilis, sicut per vnum Verbum adæquatur tota Patris virtus generatiua.

1049 Respondeo tamen, nego antecedens. Ad probationem, nego antecedens certissimè. Licet enim omnia possibilia sint simùl possibilia, non tamen simùl producibilia. Non enim habent potentiam simultatis ad productionem, licet habeant simultatem potentię. Patet in amore & odio eiusdem obiecti simùl possibilibus, simultate possibilitatis & simultate virtutis, in voluntate: non vero simultate productionis. Vndé saltìm, vniuersalissima illa propositio, quæ assummi solet ad probandum infinitum & summitatem, à possibilitate omnium, vera non est.

1050 Nec obest si dicas, dari repugnantiam inter tales actus, ideoque non posse simùl produci, quæ tamen inter gratias omnes possibiles habituales, non datur. Contra: ergo saltím non valet argumentū à possibilitate ad productionē. Nibilominùs censeo, quod admissa intensione infinita possibili in actu, adhuc repugnet produci omnes gratias. In hoc enim nō datur sola illa repugnātia, de exhausta omnipotētia sed alia; nempé, quod esset & nó esset exhausta: quod explico exēplo magni luminis in facula. Supponamus lumen magnū accensum, à quo candelæ lumē participent & quod omnes possibiles candelæ accendantur ab illo lumine: sequitur, quod tota virtus illius luminis esset exhausta, quin possent aliæ candelæ accendi, vt per se patet. Item non esset exhausta, quia cum adhuc post omnium accensionem, maneret illud lumen integrum in se, adhuc haberet virtutem accendendi alias & alias.

1051 Probatur assumptum, quia adhuc manet integra illa virtus: ergo posset alias accendere. Dices, non posse, quia repugnant aliæ. Contra: ergo ex parte sua adhuc manet virtus productiua lucis: ergo non produxit, quantum ex parte sua productiua est, ita vt dicatur, quod ex parte sua non possit plus; ergo eius virtus exhausta non est; atqui simùl est: ergo ex productione omnium possibilium sequitur contradictio. Idem dicendum de omni virtute productiua, quando non consumitur producendo.

1052 Vndè virtus infinité productiua sincathegorematicè, non solum respectu infinitorum, sed respectu finitorum, est impossibile, quod succesiue producat tot finita, vt intra limites finitos, non possit addere plus & plus, quin sit dabilis numerus finitorum maximus. Sic in diebus à parte post æternis, semper erunt finiti dies illi, qui erunt & erunt, ita vt numquam perueniamus ad vnū, in quo Deus, si vellit cesare & ponere finem extrinsecum, non possit. Vndè dies qui erunt, vnus post alium, semper erunt finiti. Sed vbi erit infinitum æternitatis per fidem creditum à nobis & à Deo cognitum? Respond. non stare in diebus, qui erunt, sed in cumulo infinito eorum, qui semper restabunt vltra & vltra, vt possint succesiue esse & esse.

1053 In omnibus ergo, quæ producentur & producentur, non est asignabile vltimum adhuc à Deo, quia post quodlibet, datur aliud. Sicut licet verum sit, quod aliquis æqus requiratur ad æquitandum, Deus cognoscens omnes, nequit determinare aliquem, qui requiratur, quia post quemlibet designabilem, datur alius & alius sufficiens. Idem de qualibet gratia habituali, quam Deus vellit designare.

1054 Ratio autem non stat pręcisѐ, in eo quod omnipotentia esset exhausta, sed quia esset & non esset, vt probatum est. Insuper, quia natura Infiniti sincathegorematici, licet patiatur terminum extrinsecum, qui prouenit à voluntate addentis & potentis cessare, non vero intrinsecum, siue qui sit vltimus ex natura sua. Hinc sequitur, Deum comprehendentem creaturas omnes, nullam cognoscere vltimam, quia non datur; sicut qui videt in mensa dracmas plures circularitèr extensas, nullam videt ex se vltimam, licet ipse numerando possit facere vltimam. In conuinationibus ergo tan infinitis quam finitis, semper potest addi.

1055 Nec obest, quod Deus noscit omnium possibilium cumulum, sciens extra illum nihil amplius daris ergo cognoscit creaturam vltimam. Nego conseq. quia inter illas, quę sunt in cumulo, nulla datur vltima, nec tam multa, quod quacūque asignata multitudine, nó possit Deus summere ex restantibus in cumulo aliquam, ad addendam illam; sicut diebus æternis, qui erunt, semper & semper fiet additio ex his, quę restabunt. Cognoscit ergo Deus aliquam vltimitatem impropriam solum & negatiuam in cumulo, (nempè nihil esse creabile extra illum) comparatiuè ad illa, quæ sunt extra cumulum: quatenùs à possibilibus nequit exire ad impossibilia, vt producat ea.

ARTICVLVS VI.

DVÆ REPLICÆ.

1056 Replicabis 1. Possibilis est cognitio creata, noscens vnam solam creaturam & alia duas & alia tres, & sic ascendendo gradatim, per quasi scalam, semper & semper, vsque in infinitum: ergo cum Deus noscat omnes hos scalæ gradus, noscit vltimum & summum. Idem argumentum fit de cognitionibus dispositis adinstar Piramidis. Nego conseq. Loquendo sincathegorematicé; quia non est dabilis, habens gradum vltimum designabilem, sicut repugnat determinatus æquus requisitus ad æquitandum. Est enim de natura huius calculationis & infiniti sincathegorematici, carere termino intrinseco. Deus enim scit de se, virtutem suam nullum habere limitem in producendo, nec posse peruenire ad vltimum, cui nequeat addere amplius, cum eius virtus producendo exhauriri nequeat.

1057 Sed dices: Si totum productum est finitum; & infinitum, solum reperitur in his, quæ producenda restant, & hæc producibilia non sunt: ergo non datur infinitū in potentia. Respondetur, dupliciter summi posse infinitum in potentia. Primò, pro potentia ad ponendum infinitum, quod verè & in re infinitum sit, & totum existat simùl in actu; & de hac potentia non loquimur, quia est potentia ad ponendum infinitum actu & in re, de quà in Phylosophia. Secundò, de potentia ad infinitum sincathegorematicè, quodque sit finitum in se & infinitum in potentia, quatenùs sine fine potest ei addi & addi, & de hac est sermo.

1058 Potentia ergo sincathegorematicé infinita habet duos terminos concatenatos, directum & indirectum. Est ergo potentia ad terminum directum re ipsa finitum & finitum; respicit tamen in illo capacitatem ad terminum indirectum infinitum, nempè ad cumulum restantem, de quo summat additionem & additionem semper & semper, pro addendo termino directo finito. Et sic est infinita in potentia ad terminum directū finitum, semper & semper addibilem ex indirecto infinito. Vndè Deus cognoscendo ex vna parte conuinationes de creaturis finitis, in infinitum addibilibus; & ex alia parte conuinationes de infinitis creaturis, nequit calculando, de finita transire immediatè ad infinitam. quia calculatio addit finitum, & si per hoc fieret infinitum, esset admittere ante hoc, numerum finitorum maximum & vltimum: talem, quod per vnam vnitatem transiret ad infinitum, contra dicta.

1059 Replicabis 2. Deus noscit æternitatem dierum possibilium à parte ante: ergo cognoscit in illis primum excedentem subsequentes. Probatur, quia in illo aggregato non omnes sunt excedentes & excessi, sed in excedentibus datur vnus plus: ergo cognoscitur à Deo ille excedens, non excessus. Idem de numero finitorum maximo. Cum enim numeri finiti, inæquales sint, debet dari vnus qui excedat & non sit excessus. Ille ergo erit summus & vltimus.

1060 Respondetur, Deum in primis noscere, se esse participabilem à creaturis vage & semper plus & plus in infinitum, quia hoc est determinatè verum & nequit non nosci ab ipso. Insuper 2. Noscit simùl simultatè ex parte cognoscentis, omnes participationes sui possibiles, & omnes earum conuinationes tám finitas, quàm infinitas; noscit tamen eas, vt singulas & diuisiue ex parte earum determinatè; non vero vt omnes copulatiuè, comparando excessum vnius ad aliam in omnibus determinatum. Ratio est, quia sumptæ copulatiuè, & vt omnes, imbibunt essentialitèr ex parte sua confusionē & indeterminationem, atque indesignabilitatem, quia talis confusio & indeterminatio, est de essentiali conceptu infiniti, vt talis. Deus autem nequit noscere rem, nisi vt est cognoscibilis, sicut nequit in medio comprehenso noscere rem, nisi inadæquate & confusse, si medium sit tale, quod rem ita & non alitèr repræsentet.

1061 Noscit ergo omnes determinatè vt singulas, & excessus vt singulos; vagè vero & indeterminatè vt omnes, & vt imbibunt infinitatem. Sic potentia hominis ad vitanda omnia peccata venialia, est potentia moralis ad illa vt singula, ita vt nullum sit designabile diuisiue, ad quod non sit potentia moralis; non tamen est potentia moralis ad illa copulatiuè & vt omnia, sed potius moralis impotentia. Hinc fit, quod dies ęternos tàm à parte ante, si fuissent, quàm à parte post vt futuros, non noscat Deus, determinatè futuros vt omnes, quia vt omnes numquam erunt, quia finiretur æternitas, sed noscit determinatè omnes vt singulos, & numquam vltimum, quia noscit futurum *hunc, sed cum suo anteriori & posteriori & futurum alium determinatè, sed cum anteriori & posteriori*: Et sic de reliquis, vt singulis. Scit ergo de quolibet, quod erit; sed ita erit, quod alius subsequatur.

1062 Ad argumentum ergo dicimus, quod licet sciat Deus, singulos dies & singulas conuinationes & vnam cum alia comparando vt singulas, noscat quod vna excedit aliam, & licet sciat, quod post omnes generalitèr & confusse sumptos, non est dabilis alia; & quod inter excedentes & excessos in genere & in confusso, non sit ęqualitas, nullam tamen valet designarè de qua verificetur, quod excedit & non exceditur, sitque vltima. Natura enim infiniti hanc postulat confusionem & inordinabilitatem ex parte sua, ac per consequēs, quod in illo non detur terminus & excessus intrinsecus per aliquid determinatum sui.

1063 Dices. Aggregatum omnium possibilium est summum continens omnia possibilia; atqui tale aggregatum & omnia possibilia in illo contenta, non propterea definit esse creatura, nec transit ad essendum simùl Deus: ergo etiam si detur gratia summa, non proptereà transit ad essendum Deus. Respond. ad maior. Continere omnia possibilia continentia negatiua, idest quatenùs extra illud nulla alia creatura datur. Concessa ergo sic mai. & min. nego consequent. Etenim propterea non est Deus, aggregatum illud, quia in toto illo non datur summa creatura, nec ex omnibus illis resultat creatura summa, quia omnia illa non vniuntur ad faciendum cathegorematicè summum, sine talé quod æquaret Dei participabilitatem; sed omnia se habent sincathegorematicè & vt singula in illo; aliàs iam esset Deus.

1064 Pro coronide, nota, me vsum fuisse phrasi illa, *omnipotentia exhausta, vel inexhausta*, eo quod Aduersarij vtantur illa, cum potius videretur dicendum: omnipotentia habens actum suæ virtutis adæquatum, si produceret omnia, vltra quem actum progredi non potest. Sed hoc ipsum, magnum inconueniens videtur, quod omnipotentia, facta productione totali, habuerit limitem & impotentiam ad plus & quod potuerit adæquari per illum actum. Et ex hoc ipso, argumentum contradictionis sumo, nempè omnia esse producta tunc, vt supponimus & non esse producta, quia omnipotentia tota, esset coæquata & non esset coæquata, quia impossibile est, attributum Dei, ita coæquari producendo, vt non maneat potens ad plus.

1065 Quod si inconueniens non est, quod Scientia Dei adæquetur per omnia cognita, ita vt non maneat potens ad plus: ergo nec erit in omnipotentia. Nego conseq. quia attributum Dei valet adæquari, per æquale, secùs per inæquale. Scientia ergo Dei, cum creaturis habet procognito ipsum Deum & sic nihil mirū si adæquetur, nā est per æquale. Cumulus autem possibilium, nō est æqualis omnipotentiæ simplicitèr absolutè & substantialitèr infinitæ. Cum solum sit infinitum secundum quid, siue secundum accidens. Numquam ergo adæquabitur, quacumque productione facta, sed semper manebit potens ad plus & plus. Esset ergo & non esset coæquata.

1066 Per inæquale ergo, Attributum Dei non coæqua-

quatur, quia tunc semper est sincathegorematicè capax ad plus dum non æquatur. Licet enim esset infinitus in actu ille cumulus, respectu eorum, quę continet, deberet esse sincathegorematicè potens ad plus & plus, sicut si ab Æterno, creati potuissent Angeli infiniti in actu & cathegorematicè, adhuc esset infinitum sincathegorematicum, respectu addibilium.

QVÆSTIO XXI.

DE PLENITVDINE GRATIÆ CHRISTI.

1067 PLura se offerent in hac quæstione, quæ valdè conducunt ad intelligentiam præcedentis, suntque complementum ipsius. Ideò valdè attendenda.

ARTICVLVS I.

NON EST PLENVS OMNI PLENITVDINE possibili. Vbi de mente D. Thomæ & de taxa.

1068 ASSertio posita probata est quæstione præcedenti. Pro cuius maiori explicatione, mens D. Thomæ inuestiganda est, qui sæpè videtur nobis contrariari. Præcipuè quæst. 7. artic. 10. in corpore admittit in Christo plenitudinem gratię ex parte ipsius gratię. Plenum autem dicitur, quod pertingit ad summum. Item art. 12. ait, quod ex parte formę excluditur possibilitas augmenti in gratia Christi; vbi etiā addit alia, satis expressa de summitate gratiæ, non solum relatiuè ad suppositum, sed ex parte sua.

1069 Insuper in 3. Sententiarum distinctione 13. quæst. 1. art. 2. ait, quod secundum quod res est in termino, tota eius capacitas obedientialis impleta est ex fine & ideò non habet quo crescat vlterius, & quia anima Christi ab initio fuit Verbo vnita (idest vltimo fini & termino) eius gratia crescere non potest. Hæc D. Thomas. Tandem ex 3. parte ad Anibaldum distinctione 3. quæstione vnica, artic. 4. docet, non posse augeri Christi gratiam, *quia humanitas est maximè vnita Deo & tota eius capacitas* (nota) *impleta & ideò gratia Christi augeri non potuit, quia tanta fuit eius capacitas, vltra quam augmentum esse non potuit remanente natura humana seu creata, & Deus non potest facere aliquam capacitatem increatam*: vbi sermo est, attenta etiam potentia absoluta.

1070 Respond. tamen, Diuum Thomam solum velle, non posse Deum facere gratiam in se intensiorem de potentia ordinaria, secùs de absoluta. Pro cuius intelligentia, nota, Deum attendendo ad finem extrinsecum gratiæ, nempè suppositum Christi taxasse gratiam, eiusque mensuram, non secundum omnen intensionem diuinitus possibilem, sed secundum suæ sapientiæ dispositionem, proportionando intensionem cum tali fine & cum muneribus ad quæ dabatur & *præcipuè euitando processum infinitum*: cum enim formæ ex se non habeant terminum intrinsecum, sed sint augmētabiles plus & plus, pertinet ad diuinam Sapientiam, assignare illis terminum, ad quem perueniant & non vltra; nisi alias subiectum ipsum formæ iuxtà suam capacitatem, intensionem formæ limitet. Sicut ignis limitat calorem & subiecta alia colores, quam limitationem, cum subiectum obedientiale non faciat ex se, fieri debet à sapientia Dei, sed non purè pro libito, sed attento ordine talis formæ & muneribus ad quæ datur & vitato processu infinito.

1071 Connaturale autem est Christo ob suam dignitatem & ob rationem capitis, quod gratia eius inter omnes taxatas à Deo, sit non solum magna in se, sed suprema & à nullo alio excedi possit, imò nec incomparabilitèr æquari. Sed hoc intelligitur, non diuinitus, sed attenta taxatione sapientiæ Dei. Ex hac doctrina manent explicati duo primi textus D. Thomæ. Loquitur enim de impossibilitate augmenti, attenta diuinæ sapientiæ taxatione & lege ordinaria. Hæc solutio confirmatur ex ipso art. 12. In ipsis enim quæ ibi addit, manifestè loquitur, *attenta taxatione Dei*, quam sicut Sapientia Diuina facit in alijs formis, fecit in gratia Christi.

1072 Ex his etiam patet responsio ad Textum sententiarum. Fatemur enim iuxtà D. Thomam, augmentum non competere rei in termino (sed in via ad terminum) idque prouenire ex fine, quia nempè iam obtentus est finis, qui intendebatur. cum autem Christus fuerit in termino à primò instanti & vnitus vltimo fini, ex tunc mansit augmenti incapax, attenta lege ordinaria. De potentia autem absoluta poterat augeri, sicut & Beati per actus liberos poterant mereri sibi augmentum gratię, si Deus ita disposuisset. Noluit tamen disponere, eo quod iam sint in termino.

1073 Ad vltimum Textum, de impleta tota capacitate subiecti; Respond. vel loqui D. Thomam de gratia vnionis, vel si de habituali, loquitur de illa secundum relationem ad suppositum Christi. In hoc enim sensu, non est possibilis maior gratia, nec in creatura maior capacitas, manente creatura, quia Deus nequit illi aliquid maius, nec modò strictiori & maiori dare, quam dedit, siquidem dedit vnione reali omnium summa, supra quam, non est dabilis nexus strictior, nisi identitas, quæ tamen repugnat creaturæ manenti creaturæ.

1074 Replicabis: Iuxtà D. Thomam hîc quæst. 7. artic. 11. gratia Christi omnem habet perfectionem, quæ pertinet ad perfectionem gratiæ; ergo non sola gratia vnionis est summa, sed etiam gratia habitualis. Distinguo anteced. omnem perfectionem, si summatur secundum substantiam gratiæ, nego anteced. Si secundum extensionem ad varios effectus, nempè secundum quantitatem, concedo. Secundum intensionem enim, augeri potest de possibili. Alijs terminis distinguo antecedens. Omogeneam nego anteced. quia per gradus similes istis, adhuc potest crescere & crescere de possibili.

1075 Vndè quoties D. Thoma ait, gratiam esse infinitam, vel summam, attendendum est valdè. An loquatur de magnitudine absoluta gratiæ, vel de respectiua ad suppositum? Si de absoluta, ita vt nequeat de respectiua interpretari, respondeo loqui de lege ordinaria & iuxtà taxam. Si autem de respectiua ad suppositum explicari possint, ita sunt explicanda, sicque se explicat D. Thom. hic quæst. 10. art. 4. ad tertium dicens: *Quod id quod dictum est de gratia, nempè quod non potest maior esse, quam gratia Christi, dictum est de gratia respectu ad vnionem Verbi, secùs de gratia secundum intensionem* Hæc Diuus Thomas.

1076 In fine nota: Quod si D. Ionnes ait, Deum non dare spiritum ad mensuram (quod præcipuè debet intelligi de Christo). Respōd. aliam esse taxam de possibilitate ad futuritionem; & aliam, decreta iam futuritione ad conditionatè existendum. De hac data fuit Christo sine taxa, quia data est summa, inter decretas ad existendum.

ARTICVLVS II.

ALIÆ IMPVGNATIONES NOSTRÆ Sententiæ.

1077 OBijcies 1. Contra dicta. Sapientia Dei taxauit gratiæ Christi terminum, non tamen taxauit pro libito, sed iuxtà finem ad quem dabatur, vt docet D. Thom. nempè iuxtà vnionem ad Verbum; atqui hæc est ita summa, vt nec diuinitus possit dari aliquid maius: ergo gratia, quæ taxatur & mensuratur per hoc, debet esse ita summa, vt nec diuinitus possit esse alia maior. Confirmatur: Diuina sapientia potest in aliquo casu disponere de gratia, quæ sit summa, adhuc per potentiam absolutam; atqui in nullo casu reperiet subiectum, cui magis possit esse connaturalior & debita, quam Christo.

1078 Respond. distinguendo mai. Mensurauit iuxtà finem & attenta etiam possibilitate, vel impossibilitate designandi, concedo: iuxtà finem solum, nego. Attendebat

bat enim ad finem nempè vnionem, sed non seruando mathematicè & strictissimè summum & adæquatum ius vnionis, quia sic plus & plus poterat taxare: Concedebat ergo attendendo prudentissimè ad vnionem & iuxtà illam, attentis alijs circunstantijs proportionabiliter, dando illi gratiam in tali mensura. Concessa ergo mai. nego conseq. quia Deus in mensuratione gratiæ, attendit ad dignitatem vnionis, ad hoc vt haberet gratiam, quę deceret vnionem, & quæ sufficiens esset abundè pro omnibus Christi muneribus, sed etiam attendebat ad indesignabilitatem summæ. Propter dicta autem, hæc taxa semper haberet aliquid de libito: sed ne in infinitum fiat processus, taxare debuit sic vel sic, & in hoc stat libitum aliquale.

1079 Ad confirmationem nego mai. propter dicta; vel data maiori, nego minor. Tùm, quia cum hæc gratia detur Christo ob rationem principij vniuersalis & ob conformitatem capitis cum membris, ad hos fines nó est connaturalius, quod detur summa, vtpotè improportionata ad illos fines, & etiam fortè noxia gratię membrorum, & quia infinitum haberet de superfluitate ad effectus & munera, quia si gradus sint similares & Christus habuisset summã, eo ipso membra manerent sine vlla gratia. Non autem esset connaturale, Christum omnia sibi assumere & membra expoliata manere, deficeret enim proportio & similaritas cum membris in capite. Daretur autem gratia summa in alio casu, si nempè Deus pro libito vellet solum Christum ornare & alios expoliare. De potentia ergo ordinaria secundum taxam diuinæ sapientiæ, nequit dari maior gratia, secùs de absoluta.

1080 Sed replicabis 2. Quia si de potentia ordinaria, non potest dari maior: ergo nec de absoluta. Consequetia probatur, quia vt benè Ripalda to. 2. disp. 129. nu. 43. Potentia ordinaria producendi gratiam in Christo est omninò absoluta. Patet, quia tunc aliquid non potest fieri, de potentia ordinaria & potest de absoluta, quando natura postulat, vt non fiat, potest autem fieri ex voluntate Dei supra naturam; atqui nihil poterat ex parte Christi postulare, vt ei non daretur gratia maior & maior, si possibilis est, stante dignitate Redemptoris, imò hæc petebat maiorem & maiorem: ergo Deus non omisit dare maiorem, quia non poterat de potentia ordinaria & iuxtà naturam Christi, sed quia non poterat adhuc de absoluta. Confirmatur illa maior, omnibus argumentis suprafactis pro gratia Christi summa.

1081 Sed respond. concesso anteced. nego conseq. eiusque probationem, quia præter potentiam ordinariam in argumento assignatam attendentem ad exigentiam naturæ, datur alia ordinaria, fundata in lege communi Dei: quidquid enim fit iuxtà communes leges, licet sit alias supernum, dicitur fieri de potentia ordinaria. Et si fiat dispensatis legibus, fit de absoluta. Sic si anima separata, infunderetur materiæ in vtero dispositę, fieret de potentia absoluta; non quia supra, vel contra exigentiam naturæ (quia ex parte animæ, satis connaturale esset reuniri & plures idē docent de forma corrupta) sed quia esset supra communes leges Dei. Addo, quod cum non sit designabilis gratia summa, non est connaturalis aut debita Christo, in summitate; ordinarium enim & connaturale illud est, quod Deus attentis muneribus & decentia personæ, taxet gratiam. Quod si posteà vellit addere maiorem, pertinebit ad potentiam absolutam, cum sit supra legem taxæ.

1082 Objicies 4. Data est Christo tota gratia, cuius etiam diuinitus est capax, ergo summa. Antecedens docent Bonauentura & alij, quos citat & sequitur Bernal: id probans ex D. Thoma, Damasceno & Damiano. Idem ex Ioannis 1. vbi Christus dicitur plenus gratiæ & veritatis: ergo de his nequit plus vltra capere. Confirmatur, quia gratia Christi non fuit aucta decursu temporis, etiam si habuerit merita ad augmentum: ergo quia tanta erat, vt augeri nequiret, eo quod replebat omnem Christi capacitatem. Antecedens est certum apud Theologos omnes & probauit D. Thomas, quia Christus ex tunc fuit in termino sicut & alij Beati.

1083 Consequen. probat. Quia augeri eam non repugnat ex alijs capitibus, nisi ex sola summitate. Probatur: nam non ex eo quod gratia esset infinita. Dari enim potest vnum infinitum maius alio. Infinitum enim omnium possibilium, maius est, etiam in statu possibilitatis, multitudine infinita hominum possibilium. Nec ex eo quod Christus non esset in statu merendi. Id enim falsum; meruit enim nobis plura dona. Nec, quia non esset in statu merendi sibi: Contra, quia meruit sibi gloriam corporis & sui nominis exaltationem & fortè gloriam animæ. Nec, quia non decebat mereri aliquid, quo careret interim, nam meruit gloriam corporis, qua interim caruit.

1084 Nec tandem repugnat, quia si meruisset nouam gratiam, mereretur etiam nouam gloriam & variaretur etiam gloria, quæ tamen est invariabilis. Contra, quia non est inuariabilis ex natura sua & diuinitus potest, vel augeri, vel variari. Nec, quia Pater decreuisset, non dare maiorem gratiam, etiam si Christus faceret noua merita. Contra, quia hoc esset contra dignitatem Christi exigentem maiorem & maiorem & contra meritum ipsius. ergo ideò non meruit, quia erat incapax habendi maiorem gratiam, eo quod ista esset summa inter possibiles, & Christi omnem teplens capacitatem, etiam sumptam de possibili.

1085 Respondetur tamen, negand. anteced. Ad probationem respondeo Patres illos loqui de lege ordinaria & supposita diuinæ sapientiæ definitione & taxa: hac enim possita, impossibile est augmentum. Ad locum Ioannis de plenitudine Christi. Respond. non probare summitatem diuinitus possibilem, sicut nec probat in Stephano & Beatissima Virgine, sed ad summum probare abundantissimam gratiam, iuxtà munera ad quæ ordinabatur. Sed de hac plenitudine sermo erit infrà.

1086 Ad confirmationem concesso anteced. nego conseq. Ad probationem respond. quod licet de facto non sit aucta, poterat tamen diuinitus, sicut & potest in Beatis de potentia absoluta. Impossibilitas autem, quæ datur, vt in hoc ordine rerum augeatur, prouenit à taxa diuinæ sapientiæ, & à lege ordinaria, fundata, vt inquit D. Thomas, in eo quod humanitas, iam sit in termino gloriæ & in termino sanctitatis & gratię, vtpotè vnita iam ex tunc hypostaticè Verbo. In termino autem nullum datur augmentum de lege ordinaria. Nec Pater iniuriam intulit dignitati & merito Christi, decernendo incapacitatem augmenti. Tùm, quia vt dixi, erat iam in termino Christus. Tùm, quia Pater vsus est iure suo, quod habet in designando termino & taxa formis non habentibus ex se limitem, nec limitatis ab exigentia subiecti. Tùm, quia ne fiat infinitus processus & ob generalem prouidentiã potest Rex in bonum Reipublicæ, priuare vel minuere de iure alicuius particularis, vt quotidie Rex facit in Republica. Hęc ergo est ratio negandi augmentum, non vero illæ, quas argumentum contrariorum assignat, nec summitas ipsa gratiæ.

1087 Si dicas: Gratia Christi est capax augmenti? Hoc autem deberet dari secundum aliquem finem: sed non est altior finis, quam vnio ad Verbum: ergo totum augmentum possibile datum est. Concessa maior. distinguo minor. non est altior finis ex fundantibus ius concedo, non est altior diuinæ libertatis & libiti, vel prouidentiæ, nego minor. Posset enim Deus, aliquid addere pro libito, postquam taxam fecerat. Instas: si possibilis esset gratia summa daretur Christo. ergo quæ nunc fit possibilis dari debet Christo. Concesso anteced. nego conseq. quia summa daretur sine processu in infinitum: secùs secunda, vt probatum est.

AR-

ARTICVLVS III.

EXPLICATVR MODVS PLENITVDINIS Christi.

1088 PLures in Scriptura Sacra pleni gratia dicti sunt. Christus Ioannis 1. Beatissima Virgo, Lucæ 1. Stephanus Actorum 7. *plenus gratia & fortitudine.* Baptista Lucæ 1. & Apostoli sæpe repleti dicuntur Spiritu sancto.

1089 D. Thomas in tertio sententiarum dist. 13. art. 2. docet, diuersimodè dici plenitudines istas. Stephanus, Baptista & Apostoli dicuntur pleni, plenitudine sola sufficientiæ ad munera ipsis commissa. Virgo, plenitudine prærogatiuæ, quia præter munus dignissimæ Matris Dei, habuit gratiam, qua redderetur immunis ab omni peccato et an. veniali. Christus autem plenitudine excellentiæ supra omnes, quæ plenitudo explicanda nunc est.

1100 Tenentes gratiam summam in Christo, asserunt dici plenum, quia tota eius capacitas obedientialis, adhuc de possibili, fuit impleta gratia, & mansit augmenti incapax, sicut in vasse omnino pleno non manet capacitas, adhuc pro vna gutta addenda, de quo articulo præcedenti. Nihilominùs dicendum est, Christum esse plenum gratia plenitudine omni possibili de potentia ordinaria, & iuxtà taxam explicatam quæst. præcedenti. Vndè eius incapacitas ad augmentum, cum non sumatur ab exigentia subiecti, vt in igne & sole, sum debet à taxa Diuinæ Sapientiæ, quæ, cum non potuerit determinate summam, *& noluit procedere in infinitum* voluit facere legem de gratia competenti, attenta recipientis dignitate, muneribus & circumstantijs & processus in infinitum euitatione.

1101 Objecies: Stephanus & Beata Virgo etiam dicuntur pleni: ergo etiam tunc erant incapaces recipiendi plus iuxtá taxam, sicut Christus, si plenitudo hoc importet. Potuit enim Stephanus dici plenus vt vas vel fons, Maria vt fluuius, Christus vt Mare, habendo nempè capacitates inæquales. Dicere autem de Stephano & Virgine, fuisse incapaces augmenti de lege ordinaria antequam essent in termino, erroneu esset: ergo nec in Christo erit explicanda plenitudo per incapacitatem de lege ordinaria.

1102 Pater Arriaga hic disput. 32. à num. 36. negat, Christum & Sanctos dici plenos in sensu prædicto. Tanta enim est capacitas obedientialis ex parte animæ in Sanctis, ac in Christo; ergo vel Christus non est dicendus plenus ob incapacitatem augmenti, vel Sancti etiã erunt dicendi pleni ab ipsa. Quod si dicas, Sanctos dici plenos, non plenitudine quoad se, sed quoad munera. Contra, quia Episcopus destinatus ad munus Episcopale & Secularis non destinatus ad aliquod speciale munus, si Secularis habeat maiorem gratiam, quam Episcopus, possunt ambo dici pleni Spiritu sancto. Si enim Episcopus dicitur plenus, cur non & secularis, maiorem habens gratiam? ergo plenitudo non dicitur respectiuè ad munera.

1103 Quare docet ipse Arriaga, plenitudinem istam, tàm in Christo, quàm in Sanctis, æquiuocè vocari plenitudinem, solumque significare quamdam magnam & abundantem gratiam; qua gratia abundanti supposita, si Christus habeat multò plus quàm Virgo, & Virgo, quàm alij, vt verè ita est, excessus iste colligendus est ex alijs principijs, vel ex muneribus, non autem ex phrasi plenitudinis.

1104 Sed hæc doctrina non placet, quia Scripturæ loca accipienda sunt propriè, si possunt propriè, vel accedendo ad proprietatem. Multò autem melius intelligitur Christus, esse plenus gratiæ & veritatis, quasi vnigenitus à Patre, plenitudine illa excellentiæ, posita à D. Thoma, quæ sit vera in aliquo verò sensu & proprio, scilicet de lege ordinaria. Insuper in alijs, dando gratiam plenam, non plenitudine capacitatis (adhuc secundum legem ordinariã) sed plenitudine sufficientiæ ad munus, altius Scriptura intelligitur, quia saltem analogicè est plenitudo, & moralitèr saltem, multum ad plenitudinem accedit.

1105 Ad argumentum autem. Concesso antec. nego conseq. quia plenitudo Christi est excellentiæ & summa, & est non solum plenitudo vtcumque, sed ipsa plenitudo absolutè. Propterea Ioannes vocauit illam, *plenum neutralitèr, id est, el lleno de gratia, y verdad. plenum gratia & veritatis*; non ergo dixit: *Vidimus gloriam eius plenam gratia & veritatis, sed plenum*, quia erat ipsissima plenitudo. Hoc non dicitur de Stephano & Virgine, sed *plenus* & *plena*, quia plenitudo Stephani solum erat sufficientiæ; Virginis autem plenitudo prærrogatiuæ, excedens Stephanum & alios, & valdè accedens ad Christum. Vndè Christus est plenus vniuocè; alij autem analogicè.

1106 Replicabis, modus plenitudinis Christi non differt à modo Stephani: ergo vel vterque est strictè plenus, vel neuter. Antecedens patet. Stephanus dicitur plenus, non absoluè & ex parte gratiæ, sed respectiuè ad munera & ad conditiones subiecti; atqui similitèr Christus respectiuè ad munus Redemptoris & ad subiectum, nempè vnionis dignitatem: Ergo idem est modus etiamsi Christus habeat multò plus, quam Stephanus, sicut idem est modus habendi gloriam in Adultis Beatis, nempè propter merita & vt coronam, licet vnus habeat multò plus, quàm alius, D. Petrus videlicet, quàm infimus Christianus.

1107 Respondetur negando antecedens, quia modus non est vniuocus in vtroque, quia in vno est modus puræ sufficientiæ, quæ non est stricta plenitudo capacitatis obedientialis taxatæ, cum potuerit crescere: in alio vero est modus excellẽtiæ & summitatis. Ad probationem respondetur, datam vtrique respectiuè ad munera, sed non solum, sed etiam ad dignitates subiecti. Propter munera, data est Stephano sufficientia, Christo autem summitas & excellentia, quia ita decebat in principio vniuersali merente pro omnibus & omnia.

1108 Vndè gratia data Christo, ex parte dignitatis & ex parte muneris, differt valdè ab alijs: ex parte muneris, quia cum deberet mereri pro omnibus, adhuc ad influendum efficacitèr in omnes, debebat esse summa, ex parte qualitatis & intensionis entitatiuæ. Vndè ex hoc capite influendi, non solum est summa inter taxatas summitate secundum relationem, sed summitate secundum intensionem.

Ex parte autem dignitatis & si comparetur ad subiecta, magnum est discrimen, ad hoc vt Christo deret summa intensio taxata; non vero Stephano. Quod satis indicat ipsa phrasis Scripturæ, dum loquitur de plenitudine Christo data. Dicit enim, Christo datam gloriam, tamquam vnigenito Patris: ergo data est ipsi intensio gloriæ & gratiæ, attendendo ad hanc dignitatem vt mensuram, ac per consequens data est summa inter taxatas, quia ita dignitas Christi postulabat. In Stephano autem ex parte subiecti nulla erat tanta dignitas, quæ peteret ipsi dari intuitu illius totam sibi taxatam, sed dari illi si mereretur.

ARTICVLVS IIII.

DE GRATIÆ CHRISTI PERFECTIONIBVS.

1109 QVoad perfectiones autem, gratia habitualis Christi in ratione qualitatis excedit alias? non substantialitèr, quia est eiusdem speciei, & essentiæ cum nostra, sed in intensione. Insuper parum excedit nostram, quantum ad multitudinem habituum, quæ istam concomitantur, sicut animam potentiæ eius. Solum enim addit lumen gloriæ, quod nos nó habemus, & loco fidei, scientiam infusam. Accidentalitèr autem habuit excessum in priuilegis maiorib⁹. Erat enim prin-

cipium meriti, non obstante beatitudine Patriæ, proptèr quod meritum, de plenitudine eius omnes accepimus. Item eam cōmitata est potestas excellentiæ ad sacramenta instituenda, quæ fortè intuitu gratiæ summæ habitualis taxatę, ei data est, quamuis etiam videatur fuisse attentum ad dignitatem vnionis.

1110 Dico cum Lugo, intensionem talis gratiæ, non solum esse summam inter omnes intensiones taxatas, sed credibile est, esse tantam, vt in graduum multitudine, excedat omnes alias gratias Angelorum & hominum, simùl sumptas, vt ita nō solum sit Patri gratior omnibus simùl sumptis, etiam quatenùs homo, sed etiam opera eius, quatenùs ab illa gratia accidentali proficiscuntur & dignificantur, gratiora sint adhuc diuisiuè omnibus operibus creaturarum omnium, simùl sumptis.

1111 Obijcies: Gratia Christi de facto, licet iuxtà taxā sit summa, nō est infinita; atqui gratiæ taxatæ omnibus dandæ sunt infinitæ: ergo excedūt gratiam Christi. Minor patet, quia omnis illa gratia absolutè est decreta à Deo, quam homines poterant obtinere, si se disponerent; atqui potuerunt se disponere plus & plus, & in infinitum: ergo est infinita. Respondeo, gratiam Christi in ratione entitatiua qualitatis, excedere omnes absolutè datas & de futuro absolutè dandas, imò & iam decretas, conditionatè dandas; cum enim omnes deberent dari ex Christi meritis, efficienter & dignificatiuè procedentibus à tali gratia, congruum erat, vt plus ipse haberet gratiæ.

1112 Nego autem 1. gratiam Christi esse entitatiuè finitam, si possibilis sit infinita. Nec est inconueniens, quod Christus deberet omnes suos actus facere in intensione cathegorematicè infinita, vtpotè qui operaretur, iuxtà intensionem habituum. Fateor enim. Nec obest summa capitis defatigatio ex quolibet actu procedens, quæ mortem afferret Christo. Respondetur enim, quod sicut debita erat talis intensio, ita & talis virium confortatio, vt nimia illa impediretur virium defatigatio. Licet insuper gratia illa esset intensionis cathegorematicè infinitæ, adhuc esset capax augmenti sincathegorematicè, quia non esset tanta, quod esset infinitarum summa.

1113 Tandem nego 2. Gratias datas, nec decretas, vt conditionatè darentur, fore infinitas, etiam si omnes disponerentur. Tùm, quia Deus taxauit capacitatem cuiuslibet creaturæ obedientialem. Tùm, quia nec auxilia data pro meritis faciendis, & gratia proximè obtinenda si vellent, fuerunt infinita, sed finita. Tùm, quia Deus maiorem gratiam taxauit pro vno Christo, quam pro omni alia creatura simùl, licet tantam taxauerit pro illis, quod ad taxam non peruenerint, quævis sit finita absolutè & conditionatè, & nullatenùs æqualis Christi gratiæ.

1114 Nota tamen, quod licet hæc gratia provt talis, esset intēsionis infinitæ, præcissa tamen gratia vnionis, non sufficeret ad obtinendum de condigno remissionem offensæ, quia ista est simpliciter & substantialiter infinita; gratia autem illa solum secundum quid & accidentaliter. Est tamen talis gratia proprietas moralis vnionis hypostaticæ, licet non quarto modò, cum possit alijs conuenire, adhuc in tali intensione, ablata taxa. Vt autem est proprietas, sufficeret ad satisfactionem condignam pro offensa, sumpta vt proprietas. Tunc autem, non sumitur iam præcisè secundum intensionem, sed secundum relationem & dignificationem.

QVÆSTIO XXII.

DE VIRTVTIBVS THEOLOGICIS & primò de Fide.

1115 POST quam actum est de gratia, anima ordinis superni, agendum est de habitibus infusis, quæ se habent instar potentiarum & præcipuè de Theologalibus, & primo de fide.

ARTICVLVS I.

AN DETVR IN CHRISTO FIDES? ET PROponuntur rationes dubitandi.

1116 PArs affirmatiua probari potest sic. 1. Christo debentur omnes perfectiones omnium virtutum, vt sic habeat omnium virtutum varietatem sibi possibilem; atqui Fides est perfectio, nam est cognitio superna, vera & certa: ergo debetur Christo. Respondebis ex Lorca citato à Patre Hurtado disp. 29. de Fide, sect. 2. fidem esse imperfectam, quia intra genus cognitionis habet imperfectionem, nempè obscuritatem. Sicut Equus mancus est imperfectus, quia intra rationem æqui habet defectum.

1117 Contra. Tùm, quia Fides diuina intra genus fidei est perfectissima & absque vllo defectu: obscuritas enim in illa, non est defectus, sed differentia specifica; sicut Equus integer non est brutum imperfectum, licet sit irrationale, quia hoc est de essentia eius. Tùm, quia Fides est perfectior, quam misericordia, cum illa sit actus intellectus, ista non; illa sit virtus Theologica habens obiectum materiale & formale nobilius, nempè Deum: ergo si misericordia ponitur in Christo, etiam Fides. Tùm quia scientiæ naturales, ideò ponuntur in Christo, quia intra limites scientiæ naturalis, nihil deest illis, licet comparatæ cum visione beata, sint imperfectæ: ergo cum fides sit nobilior quauis scientia naturali (excedit enim eas supernaturalitate, certitudine, motiuo, origine à causis, nam est à gratia & principijs supernis) debet poni in Christo.

1118 Nec dicas, scientias naturales esse perfectas in ratione cognitionis, quod non habet fides, cum sit positiuè obscura. Contrà, vt aliqua cognitio sit perfecta in ratione cognitionis, vel requiritur, quod habeat perfectionem nobilissimam cuius est capax genus cognitionis vt sic; vel sufficit, quod habeat perfectionem propriam suæ speciei. Si primum, scientiæ naturales, imò & scientia superna infusa, erunt imperfectæ. Si secundum: ergo Fides diuina est perfectissima, siquidem habet omnem perfectionem, quam petit species & natura fidei.

1119 Respondebis. Scientię naturales, adhuc sunt perfectæ, eo quod respectu sui obiecti materialis & formalis, tendunt meliori modò, quo tendi potest. Hoc non habet fides respectu obiecti formalis & materialis. Vndé scientiæ sunt minùs perfectæ, quam visio beata, non verò imperfectæ. Secùs fides, quæ ob suam obscuritatem est imperfecta.

1120 Contra. Tùm, quia etiam fides tendit meliori modò, quo potest tendi, respectu talis obiecti formalis. Ad mysterium enim, provt dictum à Deo & propter dictum per modum dicti (*quo pacto mouet ad Fidem*) non potest tendi, nec assentiri melius, quam confusè, noscendo mysterium, propter dictum Dei præcisè per modū dicti, siue quia Deus dixit alijs. Dicimus *per modū dicti*: fides enim non assentitur mysterio propter reuelationem sumptam clare per modum medij connexi, connexione essentiali cum mysterio, quia hoc non esset credere, sed discurrere. Tùm, quia scientiæ naturales non tendunt in talia obiecta meliori modò, quo tendi potest, nam melius tendit in illa scientia per se infusa, & melius visio beata noscit creaturas per Deum, tamquam per altissimam causam, quam eas noscat methaphysica nostra per ipsum Deum. Tùm denique, quia confusio Fidei, licet demus, quod sit imperfectio, est tamen imperfectio physica, quæ compensatur per perfectionem moralem: ergo admittenda melius in Christo, quam scientiæ naturales.

1121 Consequent. probatur, quia melius est habere imperfectiones physicas, dum compensantur per optimam moralitatem, quam carere illis. Melius ergo erit habere fidem, licet confusam, quam carere illa, propter

ter eius magnum meritum. Antecedens patet, quia propterea admittuntur in Christo dolor & tristitia, nempe propter meritum & moralitatem. Fidei autem moralitas magna est, cum sit actus supernus meritorius, & primum fundamentum spiritualis vitæ, multum in Scriptura celebratum.

1122 Confirmatur, ad patientiæ meritum integrandum & complendum, tribuuntur Christo actus interni, physicè imperfecti, nempè dolor & timor, plus distantes à statu beatifico, quam fides: ergo ad complendum meritum piæ affectionis dabitur in Christo fides. Meritum enim affectionis completur per exercitium fidei, vt obiectum affectionis; sicut patientia per dolorem, de quo fit patientia. Addo insuper, omnes operationes Christi physicè esse imperfectas essentialiter, vtpotè accidentia & ens ab alio: Et tamen, quia cum Christus sit Deus perfectus, & homo perfectus & conducant valdè ad moralem perfectionem Christi vt hominis, ponuntur in Christo: ergo etiam fides, quia Christus est beatus, & viator, & conducit valdè ad statum viatoris.

1123 Secunda ratio dubitandi est, quia in Deo cognitio creaturarum in se ipsis, non est tam perfecta, quàm cognitio earum in Deo, licet sit perfecta in sua specie & tamen vtraque simul ponitur in Deo à Recentioribus, quia perfectius est multis modis cognoscere eas: ergo idem de fide & visione in Christo, vt cognoscat multis modis. Confirmatur: Christus noscebat, Deum reuelasse in Scriptura Trinitatem: ergo poterat illi assentiri & propter ipsam, quia illam videbat, & quia Deus dicebat. Et sic noscebat Trinitatem modis illis, quibus est noscibilis, & cum merito & sine merito, vt viator & beatus.

1124 Tertia ratio, quia gratiæ habituali in statu intenso & perfecto debentur ij habitus, sicut animæ debentur potentiæ seu virtutes. Fides autem est vna ex præcipuis, vtpotè Theologalis. Nec dicas, Christo deberi virtutem ad operandum per intellectum, sed disiunctiuè, nempè lumen gloriæ, vel habitum fidei, ita tamen, vt posito vno, non sit alius. Contra, quia licet absolutè non debeatur vterque, si tamen possunt esse simul debentur Christo simul. Tùm, quia est viator & beatus & sicut lumen est perfectio comprehensoris, ita fides viatoris. Tùm, quia cum Christus habeat in donis supernis plenitudinem excellentiæ, si fides est compatibilis cum lumine gloriæ, debetur vtrumque.

1125 Quarta ratio: Quamuis de his, quæ beatus videt, non detur fides, tamen non videt omnia cognoscibilia, & Deus scit aliquid, latens quemlibet beatum, & ipsum Christum, saltim aliquo speciali modo, quo illud scit Deus: ergo potest Deus illud ipsi reuelare & beatus illud credere, propter dictum Dei per modum dicti, siue quia Deus dicit, & tunc exercebit Fidem.

ARTICVLVS II.

ALIQVÆ SOLVTIONES.

1126 HÆc argumenta non facilem solutionem habent. Nihilominùs est fere certum apud Theologos, in Christo & Beatis non dari fidem. Sumitur ex Paulo 1. ad Corint. dicente; *Nos in via, cognoscere ex parte* (idest imperfectè) *in Patria autem cognitionem fore perfectam, & fidem euacuandam, quia cum venerit, quod perfectum est* (idest visio beata) *euacuabitur, quod ex parte est*, id est, Fides. Hæc enim est cognitio imperfecta, quia per vnam noscitur vnum mysterium & non aliud, & per aliam, vnum & non aliud, & per omnes, multa, sed non omnia. Per visionem autem noscentur omnia. Cum autem Paulus non dicat, vnam partem, siue cognitionem ex parte supplendam, & perficiendam per additionem alterius, sed euacuandam illam, quando adueniat visio, satis clare indicat, non mansuram Fidem.

1127 In asignãda autẽ ratione, labor est. Et primo Petrus Hurtado, Lugo & alij dant rationem, quia Fidei habitus esset perpetuo otiosus. Nec gratia habitualis simul petit, nisi ad operationem. Sed contra, quia de hac otiositate rationem inquirimus. Et si quis dicat, Deum ita ordinasse in Beatis, non satisfacit respectu Christi, cui danda est omnis perfectio moralis possibilis attingi, propter suam dignitatem & præcipuè propter duplicem statum Beati & Viatoris. Nec dici poterit cum Lugo vlterius, Fidei obscuritatem dedecere beatos & Christum, quia satis id impugnatum videtur, præterito artic.

1128 Nec potest respondere Hurtado, Christum fore imperfectum, si cognitio obscura admittatur in eo, nam fides obscura non est imperfecta in specie sua, sed comparatiuè ad visionem. Hoc autem etiam habent virtutes morales, comparatiuè ad charitatem. Et tamen cum illa admittuntur in Christo ab ipso. Imò dato, quod obscuritas sit positiua imperfectio physicè, etiam est imperfecta stricta compassio & dolor; & tamen propter varietatem moralem perfectionis, admittuntur in Christo.

1129 Ad replicam autem istam, nempè virtutes morales sunt imperfectæ: ergo communicatæ Christo reddent ipsum imperfectum. Respondet Hurtado, negando consequentiam, quia illam imperfectionem referebant sibi. Subiectum autem tunc denominatur imperfectum per illas, quando simul habet carentiam summæ perfectionis. Sicut intellectus ab apprehensione solum denominatur suspensus absolutè, quando caret iudicio determinante; Christus autem habens virtutes morales, simul habet charitatem: ergo cum exercendo Fidem, simul habet visionem, non denominabitur imperfectus ab illa absolutè.

1130 Coninck disputatione 11. de Fide, numero 13. quem sequuntur alij, respondet aliter & satis aptè, aduertendo, quod visio & scientia infusa superna continent eminenter formaliter omnem perfectionem formalem Fidei, exclusa tantum imperfectione ipsius, nempè obscuritate, ideò non est admittenda cum ipsis; sed ratione solius inutilitatis, non alterius impedimenti, quod non datur. Quod sit inutilis patet: nec enim intellectus Christi redderetur per illam cognoscentior, aut perfectior. Assumptum patet, continent enim supernaturalitatem ortam à gratia, certitudinem, attingentias formales obiecti materialis & formalis ipsius Fidei. Vndè sicut homo, quia est quoddam totum perfectum, continet perfectionem animalis intra se, quæ animalitas est pars eius v. g. exclusa brutalitate. Ita scientia infusa (vel lumen prophetiæ) perfectiones Fidei, exclusa obscuritate.

1131 Etenim Fides est assensus mysterij propter reuelationẽ, supernus & certissimus, etiam scientia infusa (vel saltim prophetia) potest esse assensus mysterij propter reuelationem clare cognitam in attestante; sed supernus & certissimus & alias clarus. Sicut autem adueniente Rege, cessat Prorex, qui habet partem gubernationis Regiæ, ita adueniente scientia infusa totali & visione, ex natura rei cessat omninò Fides, quasi Vicaria ipsius. Et sicut in præsentia solis lucidissimi, superflua est tenuis lucerna, vtpotè fere nihil illuminans, ita & fides. Sed contra hanc solutionem.

1132 Dices 1. Stante scientia naturali de Deo datur Fides: ergo & stante infusa de eodem mysterio. Nego consequentiam, quia Fides supra scientiam naturalem addit certitudinem, supernaturalitatem & etiam diuersum motiuum, secùs supra infusam. Ideò cum ista inutilis est. Dices 2. Stante scientia naturali de existẽtia Matriti, dabilis est fides humana de ipsa, quia non se expellunt, in sententia admittente Fidem & euidentiam, atqui hæc non addit perfectionem, vel certitudinem: ergo similiter. Data maiori negatur minor, quia addit diuersum motiuum & nouum titulum securitatis, contra formidinem, quæ in timidis oriri solet, etiam in his, quæ vident. Respondetur 2. data minori negando consequentiam, quia non is non repugnant superflua & inutilia, secùs Christo, præcipuè in infusis à Deo.

Ex

1133 Ex hac doctrina respondetur ad primam rationem dubitandi, excludendam esse Fidem, etiam si sit moralitèr perfecta & compatibilis cum evidentia, ob solam inutilitatem. Si replices fortitèr. Licet Verbum contineat eminentèr formalitèr omnes perfectiones humanitatis, & hæc solam addat imperfectionem, nihilominùs est addita Verbo; & licet non reddat illud absolutè meliùs, adhuc extensiuè; reddit tamen meliùs *ad hoc*, nempè ad merendum, & propterea admittitur: ergo similitèr Fides. Reddit enim intellectum Christi meliorem, non absolutè, sed respectiuè & *ad hoc*, nempè ad meritum. Propter hanc replicam stando rationi, non renuerem defendere Fidem in Christo vt viatore, si Fides & scientia compatibiles sint in eodem intellectu, sed non discedo à sententia cōmuni, & pro ea cōfirmatur replica facta: Incredibile enim videtur, Christū non meruisse merito consumato per ipsum intellectum, sicut & per alias potentias à voluntate diuersas. Patientia enim pendet à doloribus & tormentis aliarum potentiarum; atqui non meruit consumatè per scientiam, quia nullum est meritū in volendo assentiri obiecto evidentèr proposito, physiceque necessitati ad assensum: ergo meruit per Fidem. Est enim in fide magnum meritum, quia non necessitat ad assensum, obiectum obscure propositum.

1134 Respond. communitèr, Christum sine fide habuisse formalitèr totum Fidei meritum, quia habuit habitū & actum piæ affectionis, quo voluntas eius erat summè præparata ad assentiendum omni illi obiecto, quod Deus per reuelationem obscuram proposuerat, & proponere poterat, si ipsi confusè proponerentur. Et licet in hoc obiecto conditionato, nulla sit difficultas, nec absoluta victoria, quæ solet esse in exercitio absoluto credendi, hoc nihil detogat merito Christi, sicut nec caruisse tentationibus, quas vinceret cōtra alias virtutes. Vndè nihil deficit Christo, quoad meritum, de his, quæ poterat illi afferre Fidei exercitium.

1135 Ad instantiam doloris, respondetur, Patientiā in laboribus addere supra charitatem diuersam perfectionem in voluntate, ob diuersum motiuum, ac per consequens, cum patientia non consistat in sola animi præparatione, sed in patiendo & sufferendo, quod re ipsa molestat, hinc est, quod ad exercitium patientiæ, debuit habere dolorem, vel aliquid aliud re ipsa molestans, tanquam materiam, circa quam patientia stricta versatur. Licet autem posset exercere circa dolorem non existentem aliquam volitionem & animi præparationem conditionatam, tamen non esset absoluta & stricta patientia. Etenim est de genere illarum virtutum, quæ non sunt actu, nisi actu obiectum existat, vt v.g. visio, quæ est de obiecto existente exercitè, & fides, quæ non est de obiecto possibilitèr dicto, sed de obiecto actualitèr dicto. Vide in fine artic.

1136 Si autem dicas, proposita morte reo, potest illā patientèr amplecti, licet nondum venerit. Respond. venisse modò molestatiuo, licet non exercitè, quia etiam vt proposita & vt ventura molestat in re. Patientia autem, quæ sit stricta patientia multum prodest ad meritum Christi, ipsiusque gloriam. Meritum autem piæ affectionis circa credibilia, solum requirit animi præparationem, & hæc absque exercitio Fidei datur, licet autem non adsit difficultas aliqua vincenda, non tamen propterea deficiet Christo ratio & meritum piæ affectionis. Virtutes enim primario sunt propter suum obiectum. Secundario propter difficultates vincendas, si adsint. Ad confirmationem respondetur permitendo, Christum non meruisse completiuè, externe & consumatè per intellectū, quia meritum fidei formalitèr est à pia affectione voluntatis. Adde, meruisse per alios actus intellectus, nempe per orationem mentalem & per alias considerationes sanctas, ad quas libere se applicabat.

ARTICVLVS III.

SOLVUNTVR ALIÆ RATIONES DVBITANDI.

1137 AD secundam respondeo ex dictis, posse esse in Deo duplicem illam cognitionē creaturarum (quod tamen multi negant de cognitione creaturarum in se ipsis) secùs in Christo Fidem, quia in Deo, vna cognitio addit supra aliam vtilitatem, ob diuersum obiectum formale & diuersam tendentiam intuitiuam, circa creaturas in se ipsis & propter ipsas, quā non dicit cognitio earum in Deo; at Fides supra scientiam infusam, solam obscuritatem superaddit. Nec obest quod Fides habeat diuersum modum tendendi; diuersum, deffectiuum & diminutum, concedo; vtilem nego.

1138 Ad tertiam rationem, iam est responsum. Ad replicam respōdetur, non posse simùl esse in Christo nisi inuutilitèr. Nec ex eo, quod Christus sit viator postulat Fidem, est enim viator formalitèr, non pro se principalitèr, sed pro nobis, estque viator altiori modò. Ad quod sufficit cognitio illa de Deo & de mysterijs, quæ relinquat in Christo libertatem, nec necessitet ad Deum amandum & mandata, siue consilia seruanda. Ad hoc autem sufficit cognitio scientiæ infusæ, quæ cum, non sit beatifica, non necessitat ad amandum Deum modò illo, quo ab ipsa proponitur. Vndè ad intentum istud libertatis, inutilis esset fides.

1139 Replicabis: Licet exercitium fidei esset inutile, secùs habitus. Nec iste repugnat in Patria, ratione ociositatis perpetuæ. Patet in homine beato, in quo potentia nutritiua erit perpetuo otiosa. Respond. negando assumptum; & do disparitatem, quia hæc potentia manebit, propter corporis integritatem. Status autem gratiæ ad integritatem suam nō postulat fidem, dummodò pro intellectu detur ei habitus supernus intellectualis luminis gloriæ, vel scientiæ infusæ. Vndè si habitus fidei addendus esset, propter solum exercitium adderetur, quod tamen non datur.

1140 Ad quartam respondetur, de his quæ Christus non videt, posse habere reuelationem & assensum propter illam; hic assensus, cum sit clarissimus, non est fides de qua loquimur, sed esset euidentia in attestante, siue euidentia de attestatione ipsa Dei, quem Christus euidentèr audiret loquentem. Quod si adhuc dicas, hoc non obstāte fore fidem, quia est assensus mysterij propter dictum Dei.

1141 Resp. 1. Thomistæ, non esse fidem, quia quādo repugnat actus primarius virtutis fidei, siue circa primarium obiectum, non datur talis virtus, & alij actus secundarij procedunt ab alia virtute. Obiectum primarium fidei est Deitas obscure cognita. Obiectum autem huius actus esset creatura Christo reuelata. Sed contra, quia licet actus non essent elicitiuè à virtute fidei, tamen esset de obiecto specificatiuo ipsius, idest, de mysterio, vt à Deo dicto & per modum dicti: ergo exercitium esset fides. Præterquam, quod falsum est, actus, quos secundarios vocant, non esse à virtute ipsa fidei.

1142 Secundò quidam facile respondent, esse assensum propter dictum, sed non per modum dicti Dei præcisè, sed propter connexionem dicti cum mysterio, vt euidentèr cognitam. Et hoc pacto non est fides, licet primo modò, id est per modum dicti sit fides, vt erat in Prophetis antiquis, qui euidentèr noscebant, Deum sibi loqui, & assentiebantur, quia Deus dicebat, non discurrendo circa connexionem reuelationis cū mysterio. Et sic mysterium obscure noscebatur ab illis. Sed Christus non ita noscebat, sed propter dictum per modum connexi & sic in Christo non erat fides.

1143 Alij tertiò respondeor, esse fidem, sed non eam, de qua Theologi loquuntur, nec pertinentem ad habitū fidei, quem nos habemus, & de quo disputamus, sed aliam altiorem euidentem abstractiuè, iam explicatam, ad quam non requiritur habitus fidei, quia elici valet

ab

ab habitu scientiæ infusæ, vel à Prophetico. Si autem dicas in Christo dari posse operationem fidei vt in Patriarchis antiquis, nèpè assensum propter dictum per modum dicti, & non propter connexionem dicti cum mysterio, quia poterat de connexione non curare. Respondeo eodem modo ac supra, nempè talem assensum nullam afferre vtilitatem Christo.

1144 Non intellectui, quia assensus mysterij propter dictum vt connexum, cuo imbibit: nempè quod sit propter dictum; & præterea, vt connexum. Assensus propter dictum, conuenit cum illo in esse propter dictum, & includitur in illo. Modus autem ille *per modum dicti*, superadditus, est *imperfectus*, & *ex parte & inadæquatus & diminuens*: ergo vbi adest ille, minuitur est ille in intellectu. Non voluntati, sicut dictum est iam. Ex quibus patet, quod si compossibiles sunt scientia & fides, non dari fidem, ex inutilitate satis benè colligit hæc sententia.

1145 Addo nunc, quod meo videri, ratio præcipua, quare fides non datur simùl cum scientia est, quia ita Deus disposuit in Christo. Quare autem ita dispositum sit, est ratio, inutilitas dicta (licet non valdè vrgens). Etenim vtilitas stans in eo quod nouo modo assentiretur, assentiendo mysterio propter dictum per modum dicti, est ita tenuis, vt magis præponderet malum confusionis, quã bonum talis vtilitatis tenuissimæ. Hoc pacto totam hanc sententiam & modum defendendi, olim docui.

1146 In fine nota quatuor 1. euidentiam in attestante de dicto per modũ dicti, de qua à nu. 1132. ab aliquibus asseri esse scientiã infusam; ab alijs vero pertinere ad lumen propheticum. 2. pro nu. 1134. In actionibus, quæ nõ sunt elicitiuè à voluntate, non dari nouũ meritũ, nisi quando datur nouus actus voluntatis occasionatus ab illis: ideò præparationi ad martyrium, per exercitiũ additur meritum, quia additur nouus actus diuersus patientiæ, qui non additur, per exercitium credendi præcisè. 3. Actus minùs præcipuos posse procedere ab eadem virtute, deficiente præcipuo; de quo quæst. seq. in 4. art. 4. Licet exercitium fidei afferret aliqualem vtilitatem victoriæ, vel gaudij eliciti a pia affectione hæc quia non addit nouum specie exercitium, esset tam leuissima, vt non propter illam Deus voluerit eximere Christum à lege communi excludente fidem à beatis.

ARTICVLVS IIII.

ALIA RATIO DESVMPTA EX INCOMPOSsibilitate cum euidentia.

1147 SI fides & scientia incompatibiles sunt, vt Thomistæ volunt, hęc esset ratio facilior & magis prompta. Probant autem hanc incompossibilitatẽ multis argumentis. Quod mihi validius videtur, est formandum sic. Non repugnat virtus & assensus, petens in suo subiecto, certas conditiones distinctas ab obiecto: v. g. assensus confusus, petens non solum confusionem in se, sed in suo subiecto carentiam visionis & claritatis, ergo non repugnat assensus de obiecto, provt non viso, sed credito propter dictum per modum dicti: atqui fides, quæ de facto datur, erit talis assensus: ergo hæc essentialitèr excludit à suo subiecto visionem & scientiam.

1148 Antecedens probatur. Sicut enim spes, ex suo modò tendendi essentiali, petit esse de re provt non possessa & provt difficili consequi à tali subiecto, cur non erit dabilis in intellectu assensus obscurus ex suo modò tendendi, petens esse de obiecto, provt non viso? Plures enim sunt virtutes petentes ex sua determinatione, præter specificatiuum obiectiuum, aliud sumptum à conditionibus subiecti, v. g. pęnitentia, quæ non solum specificatur, à placabilitate Dei de peccatis, sed requirit, quod ista sint in subiecto proprio & propterea non datur in Christo. Item in Angelis non datur stricta castitas & abstinentia (licet detur amor de moderatione passionum nostrarum) quia deficit essentialis conditio, nempè quod tales passiones, sint in proprio subiecto.

1149 Minor autem argumenti, nempè, quod talis assensus, sit fides illa, quæ de facto datur. Probatur. Licet enim sit possibilis haec alia, assentiens dicto per modum dicti, & non petens in suo obiecto, carentiam visi (non enim potest repugnantia sufficiens assignari) tamen, quæ de facto datur, non est hæc vltima fides, sed illa prima. Probatur, natura fidei existentis, cognoscenda est, sumpta notitia à peritis ordinis superni, v. g. ab Apostolis & Patribus. Paulus de fide existenti ait, esse substantiam sperandarum rerum, *argumentum non apparentium*, idest, conuictio conuincens intellectum de non apparentibus. Diuus Petrus vocat fidem, lucernam ardentem in caliginoso loco, idest, in intellectu, obscuritate pleno. Patres communitèr dicunt: quid est fides? Credere quod non vides. Et Ecclesia de Apostolo Thoma, non obstante, quod Christus dixit, *quia vidisti me Thoma credidisti, &c.* inquit, *quod aliud vidit & aliud credidit*: ergo natura huius fidei, provt diuersã ab alia possibili, est assensus de non visis.

1150 Alia faciunt argumenta, quæ mihi leuiora videntur, tenduntque ad probandum repugnantiam fidei ex suo genere cum scientia. Probant ergo secundo: nemo potest esse simùl in termino & in via ad illum; atqui fides est via, siue motus ad visionem, vt terminum: ergo nequeunt esse simùl. Data maiori, potest distingui minor: fides in nobis, est via & motus, ex ordinatione Dei, cõcedo; ex natura rei, nego. In illo enim, qui habeat visionem, nec erit via, nec motus, si auferatur status merendi. Vndè ex hoc capite, non repugnãt coniungi diuinitus.

1151 Respondetur secundo, negando maiorem, respectu diuersorum. Qui enim pergit ad Ecclesiam, potest corpore & vno pede esse intra illam, & alio pede, qui erat extra, moueri ad illã. Item potest esse Beatus & viator, possidẽs & merẽs, vt cõtingit in Christo. Quod si dicas, non esse merentem, nec viatorem, respectu termini possessi, nempè beatitudinis. sed respectu aliorum præmiorum. Contra, tùm, quia Christus in cruce iam possidebat circumstantias incarnationis, quas tamen tunc merebatur. Tùm, quia probabile est quod per opera subsequentia, potuit mereri, vel incarnationem; vel saltim visionem, si Deus decreuisset dare visionem, dependenter à meritis posteà faciendis. Tùm denique, quia saltim potuit esse in Christo fides cum visione, respectu obiecti non visi. His solutionibus abundè satisfactum est argumento iri, cui innititur Pater Granado.

1152 Probant 3. argumento communi: nempè, quod intellectus esset clarus & obscurus. Sed facile respondetur. Clarus & obscurus absolutè, nego; clarus absolutè & obscurus secundum quid & cum addito, concedo. Est enim obscurus, provt per talem actum & media; in quo non est contradictio: sicùt, nec in eo quod intellectus habeat simùl de obiecto, apprehensionẽ & iudicium, & per illud sit absolutè determinatus & per illam suspensus: non quidem suspensus absolutè, sed cum addito nempè provt per apprehẽsionem. Sicut aer illuminatus à sole & à candela simùl, non erit illuminatus absolutè multum & parum, sed absolutè multum; parum autem cum addito, & secundũ quid, nempè per candelam. Hęc facilia sunt.

1153 Sed replico vrgentissimè, replica quadam ab omnibus soluenda: ergo non repugnant affirmatio & negatio eiusdem de eodem per diuersa media: ergo contradictoriæ nunquam repugnant, quia semper sunt per diuersa media, seu per diuersa motiua. V. g. affirmatur albedo in Petro, quia vera: negatur autem in ipso, quia falsa: assentior existentiæ Petri, quia eum video: & simùl dissentior, quia homo mendax illam dicit. Confirmatur: ergo non repugnant forma & carentia per diuersa media, nec amor & odium efficax Petri, quia bonus quoad scientiam & malus quoad inclinationes. Nec repugnat simùl esse

Ex se

se viuũ & mortuum: aërem esse lucidum & tenebrosum, quia hæ denominationes sunt per diuersas formas.

ARTICVLVS V.

DOCTRINA NOTABILIS PRO SOLVTIONE.

1154 Nota 1. formã & carentiã, siue contraditorias, nõ stare in quauis affirmatione & negatione, sed solum in illa, quæ est eiusdẽ prædicati, de eodem subiecto, secundum idem: id est sumpto in eodem sensu tali prædicato, affirmato & negato. Vndè contradictio non attendit ad vias, per quas prædicata hæc veniunt, nec ad fines, siue motiua: parum enim interest, quod hæc sint eadem vel diuersa, si obiectum materiale de subiecto affirmatum & negatum, sit eadem omninò res & eodem modo sumpta: per hoc enim præcisè, saluatur contradictio & non aliter.

1155 Vndè, istæ sunt Contradictoriæ, *Petrus est albus, Petrus non est albus*. Iste vero non: *Petrus est albus, Petrus à Calore, non est albus*, vel secundum capillos non est albus: quia in prima, res affirmata, est albedo. In secunda potest non esse albedo, sed albedo prout à Calore causata, vel albedo limitata ad capillarem. Vndè prædicatum in vtraque, non est secundum idem. Nec ex hoc sequitur, non fore contradictorias, has propositiones: *Petrus viuit, Petrus non viuit à forma cadauerica*. Item nec has: *anima rationalis est independens à subiecto; anima rationalis est dependens à subiecto, ratione eductionis*. Nego etenim, quia vita & eiusdem vitæ carentia: independentia & eiusdem carentia, afferuntur hic, de eodem omnino subiecto & in eodem sensu.

1156 Illud autẽ, quod in verbis videtur, se habere per modum additi, non est verè limitatio & additum in re, sed explicatio rationis formalis constitutiuæ, affirmandi, vel negandi. In illa ergo propositione: *Petrus non viuit, &c.* intelligendo non habere à forma cadauerica, quod viuat, sic nulla est contradictio, quia prædicatum negatum, est diuersum ab affirmato; siquidem intentum non est negare vitam, sed negare, quod forma cadaueris causet illam. Vel talis negatio sonat, Petrum habere tunc formam cadauericam & non viuere, & hoc est contradictio stricta: quia eadem omninò vita affirmatur & negatur in eodem sensu absoluto & quod apparet *additum*, solum est expressio maior, formæ contradictoriæ.

1157 Dices: ergo similitèr repugnabit, intellectum esse simul clarum & confusum, siue clarum & non clarum, etiam cum addito illo, *vt assentitur obscure per tale medium*. Consequentia probatur, quia negatio cum addito tunc solum non est contradictio, quando formæ & prædicata se habẽt disparate sic: *Petrus est albus, Petrus per animam spirituale non est albus*. Licet enim spiritualitas dicat albedinis carentiã, dicit illã sibi; non vero subiecto, nempè Petro; secùs est, quando se habent opposite, vt v.g. anima leonina est pendens à subiecto per eductionem & non est pendens per creationem. Tale enim additum, non impedit contradictionem; atqui clarus & non clarus, se habent oppositè, quia sunt de ipso subiecto, quod manet clarum & non clarũ, licet à diuersis formis, sicut vivens & non vivens, pendens à subiecto & non pendens: ergo repugnant euidentia & fides, etiam per diuersos actus & media.

1158 Nota 2. pro responsione ad istas instantias, satis implicatas; tres posse fieri rerum comparationes, siue formarum conuinationes. Prima est formalitèr disparata, inter ipsas formas & cum subiecto. Hanc habent albedo & dulcedo, quæ licet materialitèr sumptæ, fortè non sint identificabiles, formalitèr & quantum ad essentias, nec habent Contradictionem inter se, nec cum subiecto: Secunda inter formas oppositas inter se ipsas; ita vt earum differentiæ, in vnam entitatem repugnent conuenire, secùs cum subiecto. Sic se habent cognitio eiusdem obiecti, naturalis & superna; repugnant enim istæ differentiæ, eidem entitati cognitionis. Non autem in duplici cognitione, dicunt contradictionem in ipso intellectu: & de facto Christus eas hãbet, quin propterea intellectus Christi, denominetur ab eis naturalis & supernus. Tertia est inter ipsas formas & etiam respectu subiecti, in quo est tanta oppositio, vt sequatur contradictoria in ipso subiecto, vt v.g. oppositio, quæ est inter assensum & dissensum, odium & amorem efficaces, eo quod contradictio in ipsum subiectum, absolutè sumptum redundet.

1159 Respondetur ergo, quod confusio & claritas, solam dicunt oppositionem, in secunda conuinatione explicatam; repugnant enim eidem actui, secùs eidem intellectui. Ratio autem est, quia confusio, præcisè dicit attingere per se ipsum imperfectè, ex parte, incohaté, siue inadæquate. Hoc autem actus confusus renet sibi, quin communicet absolutè ipsi subiecto. Et licet in se, fides neget per positiuam oppositionem claritatem & attingentiam perfectam, siue adæquatam, sicut naturalis cognitio excludit supernaturalitatem, has tamen limitationes reseruant sibi & non communicant subiecto, inducendo in ipso immediatè carentiam claritatis. Sic apprehẽsio per se ipsam & per suum modum tendendi, est positiua suspensio, negans in se determinationem, non tamen illam negat in intellectu, per actum iudicij.

1160 Licet autẽ suspensio, reddat intellectũ positiuè suspensum nõ tamẽ absolutè, sed cum addito, nam suspẽsum absolutè diceret carentiam determinati per iudicium. Sic illuminari parum dicit carentiam illuminati multum, per eamdem lucem, non vero per maiorem lucem. Vndè in aëre in præsentia solis, non est contradictio, quod sit multum illuminatus absolutè & parum cũ addito, idest, per candelam. Ratio autem est, quia contradictio ipsorum luminum quantum ad parum & multum est inter luces, secùs comparatiuè ad subiectum, quia respectu ipsius sunt, de genere disparatorum & hoc prouenit ex natura ipsorum, nec requirenda est alia ratio. Idem dicimus de claro & confuso per diuersa media, nam intellectus est confusus tunc, cum addito.

1161 In viuo autẽ & mortuo per aliam formam, subiectum absolutè asseritur viuum & absolutè mortuum. Ly enim, *per aliam formam*, non se habet, *per modum additi, siue limitationis, sed potius exprimit formam ipsam, constituentem Petrum, in ratione absolutè mortui*. Vndè duplex est *additum*, aliud limitatiuum, aliud expræsiuum. Primum tollit contrarietatem, secùs secundum. Hinc sequitur, has propositiones esse contradictorias: *Deus est Trinus: Deus non est Trinus, quia dæmon falsarius dixit*. Etenim manet asserta Trinitas absolutè per primam & per secundam absolutè negata, *motiuo illo, non se habente ad limitandum, sed ad exprimendum, quare non assentitur, quod sit Trinus*. Idem de motiuis veritatis & falsitatis, bonitatis & malitiæ ad amorem & odium efficax; ponunt enim absolutè, vel saltìm inferunt in eadem re, *quod ipsa sit, & quod ipsa non sit*, motiuis illis exprimentibus, quare absolutè sit, & quare absolutè non sit.

1162 Assero ergo primò. Fides obscura, non repugnat ex suo genere cum euidentia. Sicut non repugnat suspensio & determinatio, illuminari multum & parum, cognoscere naturalitèr & superne, per diuersas formas secundi generis: ergo nec esse clarum & confusum.

1163 Secundò, nam Deus potuit ponere in Christo summum gaudium nempè beatificum, & summam tristitiam, propter diuersa motiua. Cum enim æque opponantur ex se, ac amor & odium, prosecutio & fuga; temperantur tamen eo quod se habeant quasi specularinè, & respectu diuersorum, quin sequatur propterea in subiecto, quod absolutè sit & non sit: ergo etiam fides & euidentia, possunt poni in Christo, vel respectu eiusdem obiecti, propter diuersa motiua, vel saltìm respectu diuersorum obiectorum.

1164 Assero 2. Attenta ratione, satis probabilitèr poni posse fidem in Christo; loquendo de fide illa compatibili. Etenim nec tam superflua est, vt aliquid vtilitatis non afferat, vt satis vrgentèr probant in cont. à num. 1143.

1132. & num. 1145. Tum, quia quod Paulus dicat euacuari, non obest, vt apud multos maneat spes: ergo nec fides oppositum teneo de facto.

1165 Assero 3. Tamquam satis probabile: fides de facto existens incompatibilis est cum euidentia physica. Hanc probat satis vrgentèr, primum argumentum, initio Articuli factum. Vndè hanc fidem, non potuit Ioannes habere, de morte illius hominis, qui in se erat Christus, sed solum de morte hominis Dei, quia hoc non videbat. Paulus autem de his, quæ viderat in raptu, potuit istam fidem habere, quia forté non mansit in ipso, memoria physicè euidens, sed moralitèr tantum. Quod si mansisset, exerceret illam, non de Misterijs illis secundum se, sed vt obscure reuelatis, alijs. Vel exerceret scientiam infusam, vel alteram fidem in attestante euidentem. Sed his non obstantibus, loquendo de omni fide generalitèr, ratio supefluitatis sufficiens est, vt negemus in Christo fidem. Nota tamen instantias plures ex factis sumptas esse ex alienis sententijs.

QVÆSTIO XXIII.

DE ALIIS VIRTVTIBVS THEOLOGICIS, Spe & Charitate.

ARTICVLVS I.

NOTANTVR ALIQVA DE SPE ET DE timore generalitèr.

1166 Coniungimus vtrumque actum, quia cum spes sit de bono absenti & timor (loquor de communitèr dicto) de malo imminenti, notitia vtriusque est valdè connexa.

1167 Est ergo spes generalitèr sumpta, desiderium per modum fiduciæ de bono futuro & absenti. Requiritur ab aliquib⁹ in obiecto eius, futuritio stricta, ab alijs arduitas, & ab alijs incertitudo rei (de quibus in tract. de Spe). Sed nec est requisita incertitudo rei, nec quoad substantiam B. enim Virgo & animæ Purgatorij gloriam essentialem. Christus gloriam corporis, nos carnis resurrectionem strictè expectamus & PP. antiqui aduentum Messiæ, de quibus adderat fidei certitudo. Nec dicas: non speramus diem crastinum, quia est certus. Nego, nam est bonum absens desideratum cum fiducia.

1168 Dices: Sperari aliqua ex his, quando circunstantia temporis est incerta, vt in animabus Purgatorij: Resp. Etiam dum circunstantia est certa, sicut erat Christo quoad omnia, gloria corporis: & Iustus cui reuelaretur sua gloria & instans mortis, adhuc speraret, quia eo ipso magis desideraret & confideret. Sicut enim quanto loquens veracior est, magis fidimus eius dictis, ita quanto fidelior est, magis fidimus promissis. Certitudo ergo rel speratæ tollit effectum satis frequentem spei, nempè *anxietatem contingentia*: de prædicatis autem specialibus spei nullum tollit.

1169 Nec requiritur futuritio stricta, sed sufficit lata. Illa petit carentiam rei in vno instanti & existentiam in alio; isti sufficit posterioritas naturæ: nulla enim est repugnantia in eo, quod in eodem instanti quis credat Deo promittenti gloriam, speretque & mereatur illam, consequaturque pro posteriori. Sicut enim inter meritum & præmium, ita inter spem & præmium, sufficit præcissio & prioritas naturæ. De quo infra in Epilogo de Merito Christi. Futuritio, nec debet esse realis exercitè, vt patet in Iuda, qui sperauit beatitudinem, nec realis determinata in apprehensione. Non enim requiritur cognitio dictans, quod illa res determinatè erit; sed sufficit futuritio vialis apprehensa, idest, res cognita quasi in via vt fit. Hæc enim est futuritio confidentialis.

1170 Nec arduitas est simplicitèr requisita (quam quidam ponunt in eo quod res pendeat à voluntate alterius. Alij in difficultate obtinendi) 1. pars patet, quia arduitas potius solet mouere ad desperationem: ergo non est generalitèr requisita; solum enim animo magnanimo solet prodesse, qui à difficultate ipsa allicitur ad aggrediendum. Hac de causa requirit auxilium & gratiam ad sperandum Spes Theologica beatitudinis, quia obiectum speciale eius est arduum & difficile. 2. Quia facilia & leuia solemus desiderare cum fiducia.

1171 1. pars probatur, quia à nobis ipsis solemus sperare; vt quando quis fidit de sua conditione, quod positus in obligatione addiscendi scientiam, se vincet & toto connatu studebit. Vndè sicut sæpè quis confidit in se, potest sperare à se: sicut & præbere fidem sibi, si aliquam rem vel euentum antiquum, cuius iam non recordatur, inueniat firmatum sua manu, potest illum credere ob veracitatem suam, sicut & alterius Histographi: ergo Spes non petit quod res pendeat ab alio.

1172 Infero, obiectum spei esse rem absentem latè (licet non strictè futuram, nec arduam & incertam). Sed quomodò cùm absentia sit malum, & spes sit actus prosecutionis, poterit pertinere ad obiectum materiale? Triplex potest esse via responsionis. 1. quia est requisitum & non obiectum. 2. quia spes habet ad mixtum aliquid de fuga mali & absentiæ. 3. quia spes attingit absentiam non directè in ipsa, sed *indirectè in toto*, sicut odium comestionis prohibitæ, est de prohibitione *indirectè & in toto*.

1173 Hæc de spe generalitèr. Respectu autem spei Theologalis, obiectum necessario est arduum, cum sit beatitudo superna pendens à Deo vt omnipotente, in quem vt Auxiliatorem speramus. Ita vt huius spei obiectum formale sit Deus vt Auxiliator. Materiale autem speratum, vel est omne ens supernum, vt comprehendit beatitudinem & omnia alia auxilia & dona Dei, vt plures Recentiores docent; vel est sola beatitudo, ita vt alia solum sint obiectum secundarium mediatum & remotum, & vt medium ad illam, vt volunt Thomistæ, sed de hoc in tract. de Spe.

1174 Circa timorem dico, quod est fuga mali imminentis correspondens spei, non solum vt desiderio, sed cum formalitate correspondente fiduciæ spei. Solet afferre tristitiam, sicut spes anxietatem. Vndè minus benè dicunt aliqui, esse desiderium, ne malum eueniat, vel tristitiam de euenturo vel vtrumque, cum formalitate correspondente fiduciæ. Licet enim hæc interueniant, non stat in his, cum sit fuga mali absentis imminentis.

Quæri solet an sit timor de malo longinquo, de malo facile vitabili, & de malo certissimè futuro? Resp. non dari de lóginquo, quod probat Arist. quia mortē homines regularitèr non timent, quia longinquam. Dices: Timorati meditantes mortem & iudicium finale longinquum timent. Resp. timere mortem propter contingentiam eueniendi cito, & in illa iudicium particulare & generale, cui ipsa obnoxia & connexa est. Vel si generale in se timent, præscindit tunc consideratio, à longinquitate; & proponitur obiectiuè vt præsens.

1175 De facile vitabili, etiam datur timor, quia datur fuga cum fiducia vitandi. De certissimè futuro, non datur timor efficax & absolutè mouens ad procurandum toto connatu vitare, & de hoc loquitur Arist. dum negat. Datur tamen inefficax, sicut fuit in Christo de morte & alijs malis certissimis. Hæc autem est differentia quando malum est certum, quod affert tristitiam præsentem, (sicut spes de obiecto certo lætitiam præsentem) non solum de medijs inductiuis mali, sed de ipso malo.

1176 Dices 1. Timor affert consultationem de euitando malo, vt inquit Arist. atqui hæc non datur dum malum est certissimum: ergo nec timor. Resp. maiorem solum esse veram de timore efficaci, non de inefficaci. Dices 2. Timor est fuga mali opposita spei & cum formalitate correspondente fiduciæ; atqui de malo certissimè futuro nulla est vitandi fiducia; ergo nullus timor adhuc inneficax. Resp. formalitatem correspondentem fiduciæ in timore, vel posse esse similarem cum spe, idest, confidentiam vitandi, vel posse esse dissimilarem

rem

rem & oppositam, quia datur diffidentia & desperatio vitandi. Primus est timor efficax & secundus innefficax & etiam est verus timor. Hic fuit in Christo.

1177 Quæritur in fine, an de malo possibili, quod numquam erit, possit esse timor? Videtur quod non quia tale malum non est imminens. Affirmo. Sicut enim desiderium & spes appetunt, *quod res sit*, ita timor fugit, *quod sit*. Talis enim fuga, nec est odium strictum, nec detestatio, nec tristitia, cum sit de re absenti ergo timor. Etenim duplex est timor vt diximus. Vnus efficax, nollens, *quod res sit* & mouens efficaciter ad procurandum *ne sit*, quia est cum confidentia vitandi. Alius innefficax nollens, *vt sit*. sed quia certissimè erit tale malum, desperat evitare & ideò adfert tristitiam, nec mouet ad evitandum. Alius de malo quod certissimè non erit, & ideò coniungitur cum certissima fiducia de eo quod non erit, affertque alacritatem & excludit anxietatem, nec mouet ad impediendum. Hinc constat, quod Christi humanitas potuit timere hoc genere timoris peccatum sibi possibile, fugiendo illud *ne sit*.

1178 Ad rationem dubitandi, respond. ad timorem innefficacem non requiri, quod malum sit proximè imminens (istud enim solum requiritur ad timorem anxium, vel coniunctum cum tristitia) sed quod sit imminens remote & attenta conditione naturæ: hoc enim sufficit, vt voluntas fugiat, quod res quæ adhuc est absens, *sit*. Dices: talis fuga potius correspondet desiderio, quam spei: ergo non est strictè timor, quia iste correspondet spei. Confirmat. quia quatuor actibus prosecutionis, debent correspondere quatuor fugæ; atqui desiderio nullus alius correspondet nisi ista fuga de malo non proximè imminenti: ergo non est strictè timor.

1179 Resp. nego anteced. quia desiderium appetit vt res sit, & non dicit formalitatem respondentem fiduciæ, sicut dicit iste fidens vel desperans. Ad confirmat. resp. detestationē correspōdere desiderio, quia istud vult vt res sit. Illa dolet quod fuerit, v. g. *nollem peccasse*; in homine autem ad obiectum absens, non dantur in fuga duo actus, sicut in prosecutione, sed vnus; nempè timor, qui enim sit duplex, potest æquiualere pro vtroque. Vide infrà de Dono timoris.

ARTICVLVS II.

AN FVERIT IN CHRISTO SPES THEOLOGICA.

1180 EX exercitijs proprijssimis spei Theologicæ hoc colligendum est (certum enim est, alias res Christum sperasse). Difficultas præcipua est de gloria animæ, an Christus eam sperauerit? Dato quod obiectum eius debeat esse arduum. Assero 1. de Spe quod dicam de merito, quoad substantiam gloriæ, in Epilogo de merito. Si enim illam de facto potuit mereri, etiam sperare. Quidam docent potuisse sperare continuationem gloriæ & de facto beatos eam sperare (licet absque anxietate, eo quod certissima sit). Alij negant, quia tota gloria est illis quasi præsens. Quæstio est parui momenti, & forte pars affirmans est conformior dictis in att. præcedenti num. 1167.

1181 Dico 2. Cum communiori sententia Recentiorum Christum habuisse actum spei strictum de gloria corporis, quia ista erat illi absens, ardua & obtinenda per durissimam mortem, & sperabat eam sub ratione formali spei, nempè vt arduam, completiuam beatitudinis, & vt ab omnipotentia habendam: & licet posset dispensationem petere, etiam hoc erat arduum, cum sciret voluntatem Patris, de morte prædeffinita, & gloria per labores obtinenda. Nec hac spe carent Beati in Cœlo de sua Resurrectione, iuxta dict. art. præced., si non est necessè vt sit ardua ipsis. Imò fortè est ardua, eo quod pendet à voluntate alterius. Sed horum resolutio pendet à materia de spe.

1182 Obijcies contra 2. conclusi. Spes, vt differt à desiderio, duo postulat: nempè incertitudinem, & quod sperans non habeat in se principium, vndè certificetur de futuritione absoluta rei. Insuper, quod non habeat in se principium, propter quod talis res possit esse in sua manu. Nam si est, non erit iam difficilis; atqui Christus vtrumque in se habet, nempè certitudinem & potestatem: ergo non exercebat spem. Nego maiorem, quoad primam partem de incertitudine, ex dictis art. 1.

1182 Ad secundam partem maioris præter dict. art. 1. Si spes Theologica requirit specialiter arduitatem. Resp. in Christo vt Deo, fuisse potestatem gloriæ Corporis, non vero in Christo, vt sperante, siue vt homine & vt alligato legibus Dei. Vt ergo, homo & viator, gloriam Corporis obtinere nequibat voluntate humana, vt subdita Patri, nisi eum dispensationibus, vt dictum est. Sicut ergo timor est fuga mali imminentis, quod de facili nequit vitari, ita spes est amor boni absentis & ardui, quod homo de facili nequit consequi. Sicut ergo in Christo, erat sufficiens difficultas, vt posset exercere strictum timorem, vt verè exercuit; ita etiam, vt posset veram spem.

1183 Maior est difficultas de habitu spei, an fuerit in Christo & ad quid? Prima sententia affirmat fuisse. Quidam autem docent, fuisse in Christo, propter continuationem visionis, vel propter gloriam Corporis sperandam. Alij verò, propter exercendum gaudium de beatitudine vt iam obtenta: quo pacto, etiam datur in alijs beatis, gaudentibus de Deo visso, vt bono sibi. Hoc autem est specificatiuum specialissimum spei Theologicæ. Probo ergo, fuisse in Christo habitum. Eiusdem enim virtutis est amare suum obiectum materiale & formale sub quatuor quasi statibus, & per quatuor actus diuersimodè tendentes, nempè amare illud secundum se per amorem strictum, desiderare illud absens, sperare arduum, & de illo vt præsenti gaudere: ergo gaudium de Deo possesso, vt bono videnti, est actus spei. Confirmatur; Tùm quia hos actus exercent aliæ virtutes. Tùm quia Charitas, non potest exercere istum actum gaudij, quia non est de Deo, vt bono in se, sed vt bono possidenti.

ARTICVLVS III.

AMPLIVS EXAMINATVR ISTE habitus Spei.

1184 LIcet beatus exerceat actum spei Theologicæ in gaudio prædicto, non propterea admitti potest, quod beatus absolutè loquendo speret visionem, quia ly *speret*, non sonat solam tendentiam ad obiectum materiale & formale spei elicitam ab habitu, sed sonat modum tendendi specialem sperandi, qui est præcipuus spei actus, quem beatus non elicit, circa substantiam beatitudinis. Nec ex eo quod beatus non speret, sequitur perdidisse habitum spei, sicut perditur in via per desperationem & fides perditur, per dissensum alicuius mysterij: isti enim perduntur per desperationem & dissensum peccaminosos, & demeritoriæ siue in pœnam peccati, quod non contingit in beatis.

1185 Existentia ergo habitus spei, probatur propter alia muneta, & in primis propter actum spei, vel de continuatione, vel de gloria Corporis. Hæc enim sperari potest & etiam desiderari per Theologicam spem. Probatur: gloria Corporis est complementum status beatifici: ergo habitus sperans illam, sub ratione complementi beatifici, erit idem, ac sperans ipsum statum beatificum. Vndè gloria Corporis non speratur remotè, & vt medium ad beatitudinem, sed proximè vt completiua beatitudinis. Confirmatur, quia fortè vt volunt Recentiores non requiritur, quod spes speret semper ipsum Deum vt videndum, sed quod speret donum supernum, sub ratione diuina ardua ab Omnipotentia pendens, atqui Christus sperabat sic gloriam Corporis, sub ratione aliqua diuina, nempè vt completiuam status beatifici: ergo per actum spei Theologicæ. Vide num. 1173.

In-

1186 Inſuper:alij ponunt habitum propter ſperandam beatitudinem eſſentialem alijs prædeſtinatis. Chriſtus enim non ſolum per Charitatem deſiderabat eam illis, nempè quia erat placita Deo, ſed per ſpem, quia bona ipſis, abſens & difficilis illis: ergo per ſpem Theologicam. Conſequentia probatur, quia Charitas & ſpes in nobis differunt, eo quod illa ſit de rebus propter gloriam Dei; hæc verò quia bona nobis. Nec Chriſto negari poteſt de ſua & aliorum beatitudine vtrumque gaudium: de ipſa propter gloriam Dei; & de ipſa quia bona ſibi & proximis; varietas enim vtriuſque gaudij perfectior eſt vno ſolo. Neutrum autem eſt imperfectum poſitiuè, ſed negatiuè, ideſt minùs perfectum vnum quam aliud.

1187 Nec dicas: perfectius fore, quod Chriſtus & quilibet beatus omnes ſuas vires applicet ad Charitatis gaudium, vtpoté perfectius. Reſpondetur enim, applicari totas, quas obedientialitèr pro tali gaudio charitatis applicare poteſt, reſeruãdo alias obedietlalitèr etiã eleuatas ad alterum gaudiũ Spei, ſimùl cum illo (propter pulchritudinem & varietatem). Non autem poteſt omnes obedientiales applicare, quia non poteſt niſi eleuatas. Non autem eleuantur omnes pro Charitate, ſed aliæ reſeruantur eleuabiles per Spem. Vires enim perfectæ & completæ ſunt vterque habitus, & vnus non influit in opus alterius. Hæc ſententia de habitus permanentia defenditur à Recentioribus multis, nempè Arriaga hic diſput. 33. ſect. 1. à Suarez, Vazquez & alijs ponentibus illum: aliquibus propter vnum exercitium, ex aſsignatis; alijs vero propter aliud.

ARTICVLVS IIII.

RESPONDETVR ARGVMENTIS.

1188 Contrariam ſententiam Thomiſtæ docent, & multum eis videtur fauere Diuus Thomas 2.2. quæſt. 18. art. 2. ad 3. vbi negat habitum Spei, docens euacuari in Patria, aſſerenſque actum ſpei de gloria corporis non eſſe Theologicum, ſed vel ex Charitate, vel ex magnanimitate inclinante ad ardua, cum aliquali confidentia ex parte ſui ipſius; cum tamen confidentia ſumpta à Spe Theologica, fundetur in ipſo Deo. Similitèr deſiderium & gaudium de beatitudine proximi & gaudium de propria, docet eſſe à ſola Charitate ſecundario illos eliciente & propter Deum. Ratio autem eſt ſtatus nobilitas, poſtulans vt omnia fiant ex nobiliori virtute, nempé Charitate.

1189 Reſponderi poteſt, dum negat habitum ſpei, non loqui de ipſo entitatiuè, ſed de ipſo vt denominato ab actu ſuo præcipuo, qui eſt ſperandi propriam beatitudinem in ſubſtantia; vt autem eſt elicitiuus aliorum actuum, eodem obiecto materiali & formali nitentium, non eſt cur negetur. Ratio autem D. Thomæ, nihil aliud, probat; eſt enim hæc: *ablato ſpecificatiuo primario habitus auferitur iſte*; atqui primarium ſpei, eſt beatitudo, vt conſequenda: ergo ablata conſequibilitate (quia iam eſt conſecuta) ceſſat habitus ſpei. Vndè nec manet quoad actus ſecundarios, quia ſecundarij fundantur in primario.

1190 Reſpondetur tamen, aliud eſſe ſpecificatiuum actus præcipui, & aliud primarium totius habitus. Illud eſt beatitudo vt conſequibilis, iſtud autem eſt beatitudo, vt bona beato præciſsé, quin limitetur ad futuram, vel præſentem. In Patria ergo, licet ceſſet actus præcipuus, quia ceſſat ſpecificatiuum ipſius, non eſt cur ceſſent alij actus, nec ipſe habitus; ſiquidem manet ſpecificatiuum commune illorum. Fateor autem ceſſante actu primario, ceſſare ſecundarios, vt riſibile, ceſſante rationali, intelligendo pro ſecundarijs eos, qui in primario fundantur, vt communitèr dicitur, quod odium fundatur in amore. In quo ſenſu alij actus à nobis aſsignati, non ſunt ſecundarij, quia deſiderium non fundatur in ſpe, ſed ſunt etiam primarij, quantum ad ſpecificationem & independentiam, licet ſint minùs præcipui.

1191 Nec obeſt, ſtatus nobilitas impediens actus imperfectos, ſiue ex parte, quale eſt gaudium ſpei pro ſe, & deſiderium beatitudinis, pro alijs. Reſpondetur enim negando illos actus eſſe imperfectos, ſed minùs perfectos, quæ minoritas ſupletur per ordinationem vltimatam omnium ad gloriam Dei per charitatem. Inſuper poſſunt ſperare gloriam corporis ſaltim Chriſtus, cui erat ardua. Quæ gloria eſt aliquid creatum. Et talis ſpes poteſt eſſe Theologica: ſi nempè ſperetur propter aliquam rationem diuinam, nempé propter beatitudinem conſiſtentem in Deo, vt bono nobis, complendam & integrandam.

1192 Vtraque ſententia eſt ſatis probabilis, & difficultèr aſsignabitur, probabilior. Ego diſtinguerem ſic. Vel ſermo eſt, attenta natura rei & probabilitate intrinſeca. Vel ſermo eſt in hoc ordine rerum, attenta extrinſeca probabilitate. In hoc ſecundo ſenſu, probabilior videtur ſententia negans de facto habitum ſpei, propter dictum Pauli, quod in beatis ſolum remanet charitas, euacuata fide & ſpe. Et propter authoritatem Diui Thomæ & aliorum Patrum, & ſcolaſticorum ſummentiũ abſolutè authoritatem Diui Pauli de omni actu ſpei.

1193 Sed cur iuxta primam ſententiam Diui Thomæ ab illo ſtatu nobiliſsimo relegabitur habitus ſpei, ſi admittantur alij inferiores? reſponderi poteſt, quia Deus ita diſpoſuit, ob aliqualem congruentiam, nempè propter deffectum actus præcipui, qui deffectus non reperitur in alijs habitibus. Ex his ſententijs, eliges quã volueris. Et vide multa conducentia infrà à num. 1126.

1194 In primo autem ſenſu, probabilior videtur ſententia Recentiorum. Etenim nec datur incompatibilitas vt probatum eſt. Nec ſtatus nobilitas illos excludit actus, cum admittat alios cum ſuis habitibus, minùs nobiles, nempè virtutes morales: ideſt Religionem propter cultum Dei, Iuſtitiam propter ius vniuſcuiuſque; imò plurimi Doctores tenent, Chriſtum ſatisfeciſſe Patri ex Iuſtitia ſtricta. Et pro perfectione ſtatus, ſufficit, quod omnia vltimatè ex charitate ordinentur ad Deum, & ſic conſeruatur omnium, vel fere omnium virtutum varietas & pulchritudo. Excipe ab habitu ſpei deſiderium ſaluationis aliorum & gaudium de illa, quia potius videntur actus ſuperuæ amicitiæ & charitatis proximi. De quo tamen nihil reſoluo. Vide à nu. 1128.

ARTICVLVS V.

DE CHARITATE.

1195 De Charitate autẽ de fide eſt, fuiſſe in Chriſto. plenaq; eſt teſtimonijs tota Sacra Scriptura. Inſuper concilia & Patres, atq; ratio ſuadent. Fuiſſe autẽ ſummã, iuxtà Taxam patet. Tũ à paritate gratiæ habitualis. Tùm, quia iſti debent correſpondere in eadem intenſione habitus virtutum, tamquam potentiæ ipſius. Tùm, quia vt Chriſtus ſumme amaret connaturalitèr Deum & homines, debuit eſſe in ipſo principium intrinſecum proportionatum, ideſt, charitas in ſummo.

1196 Duplicem, per eam Chriſtus amorem continue exercebat. Vnum vt Beatus qui ex viſione beatá procedebat & dirigebatur. Hic amor non erat meritorius, imò communitèr eſſeritur amor neceſſarius, ſine vlla libertate exercitus. Alterum, vt viator, qui non procedebat ex directione viſionis neceſsitantis, ſed ex directione ſcientiæ infuſſæ quæ loco fidei, Chriſtum alliciebat ad amandum Deum ſuper omnia; ipſum tamen liberum relinquebat.

1197 In tract. de merito Chriſti cenſetur difficultas ingens, quæ ex dictis facile reſoluetur. Quomodò Chriſt' potuerit mereri per actũ charitatis? Et ratio dubitandi eſt, quia in Chriſto non fuit alius amor Dei niſi beatificus; atqui non meruit per iſtum vtpoté neceſſarium: ergo per nullum. Pater Gonet & alij diſtinguentes in amore beatifico duas terminationes, vnam neceſſariam, & alteram liberam, docent meruiſſe per beatificum, quem ſolum admittunt in Chriſto. Etenim talis

amor licet vt est de diuina bonitate tamquam ratione amandi perfectiones necessarias Dei, sit necessarius, idem tamen est liber & meritorius, quatenùs est de illa vt est ratio amandi obiecta creata, quæ non rapiunt. Sic contingit in actu libero Dei, necessario erga Deum, libero quantum ad terminationem ad creaturas. Hæc enim nec dicunt contradictionem in eodem actu respectu diuersorum. Sicut eadem visio beata est intuitiua Dei, & abstratiua creaturarum. Nec repugnat ob infinitatē Dei propriā, identitas actus necessarij & liberi respectu diuersorū. Solum enim est propria Dei simplicitas identitatis voluntatis cum amore, quæ tamen non datur in beato, secùs identitas actus necessarij & liberi.

1198 Ego dicerem, hunc amorem non fore necessarium in elici, quoad indiuiduationem, licet sit necessarius quoad speciem, & quoad exercitium ex parte obiecti rapientis; quia tali obiecto sat est, si rapiat ad amandum ipsum, vel hoc indiuiduo amore simùl amante liberè istas creaturas, vel alio indiuiduo amore non amāte has, sed alias. Dixi quoad indiuiduationem, quia Thomistæ hos amores solum numero diuersos facient, licet Recentiores eos specie diuersificent ob similitatem diuersi obiecti creati. Sed quidquid sit de hac diuersitate, & modo eliciendi.

1199 1. Dico, Christo negari non posse meritum charitatis, quia licet posset mereri per exercitia aliarū virtutum, non tamen denegandum est Christo meritum perfectissimum quale est charitatis. Præcipuè cum Christus fuerit liber in amando has, vel illas creaturas propter Deum, sicut & in hoc Deus ipse liber est, qui tamē actus cum specificetur à diuina bonitate est actus charitatis. 2. Dico in Christo præter terminationem illam amoris beatifici ad creaturas licet possit esse libera & meritoria, concedendum esse alium amorem, non beatificum, ex directione scientiæ infusæ procedentem. Prob. Tùm, quia Christus non solum debuit amare liberé creaturas propter Deum, sed etiam Deum propter seipsum, quia iste amor nobilior est ab obiecto materiali terminatiuo immediato; amor autem beatificus quatenùs liber, non esset immediatus de Deo. Tùm, quia statui viæ & meriti connaturalior est amor iste ex directione scientiæ infusæ, quam beatæ.

1100 Nec dicas 1. Repugnare hos duos amores simùl, quia sunt eiusdem speciei ab obiecto: repugnant autem duo indiuidua eiusdem speciei in eodem subiecto. Resp. 1. nego repugnare. 2. nego esse eiusdem speciei. Dices 2. habent eandem rationem formalem diuinæ bonitatis. Concedo *de qua*. Nego de *sub qua*, nempè de illa prout diuersissimè apprehensa. Nec 3. dicas, habitum vix manere in patria. Concedo, sed non actus, quia ratio sub qua habitus, est apprehensibilitas generica: & rapiens vel non rapiens, sunt specificæ. Nec 4. obest D. Thom. negans actus esse diuersos ab apprehensione, nisi quando apprehensa sunt diuersa. Resp. Velle non à quauis apprehensione; benè verò ab illa quæ propter diuersissimam expressionem facit quasi diuersa obiecta.

1101 Si tandem dicas, quod omnis libertas requirit in operante, vt præcedat iudicium indifferens de bono & malo. Vbi ergo & quomodò in Christo tale iudicium respectu Dei? Respondetur, Christo propositum fuisse Deum vt summè bonum & amabilem, sed cum aliqua incōmoditate, in amando illum super omnia vtpotè propter quem, labores erant subeundi & commoditates naturæ relinquendæ, & in hoc stabat indifferentia iudicij.

QVÆSTIO XXIIII.

DE VIRTVTIBVS MORALIBVS.

ARTICVLVS I.

AN FVERINT IN CHRISTO.

1102 NON est sermo nunc de intellectualibus, de quibus agemus, dum de scientia Christi; sed de affectiuis. Moralis differt à Theologica, quia non est de Deo, vt obiecto formali immediato, vel incluso in formali immediato, sed est de obiecto honesto per honestatem creatam, licet mediatè & indirectè aliqua respiciat Deum. Religio enim v. g. habet pro obiecto cultum Dei, non propter ipsum Deum, sed propter honestatem ipsam creatam, relucentem in tali cultu Dei. Quod si attingit etiam Deum, est indirectè, quatenùs honestas cultus, est respectiua Dei.

1103 Duplex est virtus moralis. Vna adquisita per nostros actus faciliransque ad vlteriores. Alia vero infusa à Deo. Ista adhuc ex duplex. Vna per se infusa. Alia infusa solum per accidens. Per se, est ille habitus supernus instar potentiæ, datus à Deo, non ad facile, sed ad simpliciter posse. Vndè nequit esse physicè causatus à creatura ipsa, nec physicè adquisibilis, sed debet à Deo ipso infundi. Et sic communior sententia docet, virtutes per se infusas, in Baptismo ipso infundi, cum gratia habituali, tamquam eius potentias, eamque complentes in linea vniuersalis rectitudinis, siue principij vniuersalis in ordine superno. Dixi physicè, nam moralitèr & meritoriè; sicut iustus meretur & moralitèr sibi causat augmentum gratiæ, similitèr causat sibi augmentum talium habituum.

1104 Per accidens infusa est illa, quæ de per se loquendo, adquiri valet à creatura, per repetitionem suorum actuum, qui quidem habitus adquisitus, se habet per modum facilitantis & non per modum potentiæ. Potest autem adquiri hæc facilitas, non solum per actus virtuosos naturales, sed etiam per supernos morales. An autem facilitas per supernos adquisita, sit facilitas superna, vel non? Quidam affirmant supernam. Alij vero, naturalem, quia non procedit à supernis vt supernis, sed à supernis, vt repetitis præcisè. Sed hæc quæstio, non est huius loci. Sufficiat nobis, quod hæc virtus per se adquisibilis, potest per accidens à Deo infundi, supernaturalitèr quoad modum. Sicut habitus scientiarum naturalium fuerunt à Deo infusi Adamo, illimet entitatiuè qui ab ipso adquiri poterant.

1105 Assero 1. Cum communi sententia, illas virtutes per se infusas, quæ non repugnant cum statu beatifico, fuisse in Christo, à primo instanti & summé intensas, ita vt quoad habitum, non creuerint. Probatur assertio. Tùm ex Scriptura, refferente in Christo misericordiam, obedientiam, aliaque exercitia virtuosa, quæ debent strictè interpretari, cum nulla sit in hoc indecentia. Tùm, quia apud SS. Patres satis commune est, omnium virtutum varietatem recognoscere. Tùm, quia hæc ipsa varietas pulchritudinem facit maiorem, cum non excludat Charitatem, pro omni opere. Tùm, quia cum in Christo à primo instanti, fuerit gratia habitualis summa, vt anima & principium vniuersale, debuit ex tunc esse commitata suis potentijs, vt esset perfecta & completa in linea vniuersalis rectitudinis.

1106 Nec obest, tales virtutes esse imperfectas. Probatur: Illud est imperfectum, quod caret perfectione, intra suum genus & lineam possibili, v. g. talpa carens visu; atqui deficit his virtutibus perfectio tendendi propter Deum, possibilis illis, prout genericè virtutibus; ergo sunt imperfectæ. Confirmat. quia virtus imperfecta, redderet Christum vt hominem, imperfectum siue imperfectè virtuosum, quia ex se est subiectum capax talis denominationis, vt homo. Resp. 1. negando antecedens, sed sunt minùs perfectæ. Ad prob. nego maior. sed imperfectum est, quod caret perfectione, sibi debita, secundum speciem vel genus, vt talpa carens visu per totam vitam, habensque solum in morte, cum visus debeatur animali. Leo autem non est animal imperfectum, licet careat rationalitate, quia non est debita ei, nec secundum speciem, nec secundum genus.

1107 Ad confirm. resp. non esse imperfectas. Permisso tamen, quod sint; nego Christum reddi imperfectum absolutè, sed solum cum addito & quantum est ex parte ipsarum: supplebilitèr tamen, per charitatem. Ratio pri-

primi eſt, quia quod habent de imperfectione, reſeruant ſibi ipſis, nec communicant abſolutè ſubiecto, quoad efficaciam. Sicut anima rationalis, ſpiritualitatem ſuam non communicat materiæ. Chriſtus autem vt homo, illud minoris perfectionis ſiue imperfectionis, ſupplet pro ſe vt ſubiecto, per actus charitatis, faciendo omnia ſua opera, vltimatè propter Deum.

1108 Nec obeſt ſi dicas iterum. Chriſtus habens charitatem perfectam, eſt ab hac abſolutè perfectus: ergo habens miſericordiam imperfectam, erit ab illa, abſolutè imperfectus. Nego conſequent. Tùm, quia perfectio charitatis, potius ſupplet imperfectionem miſericordiæ, quam deprimatur ab iſta. Tùm, quia imperfectum, cum ſit quaſi negatiuum & malignantis naturæ, excluderet rationem perfecti, ſi semèl admitteretur; perfectum autem non excludit imperfectum cum addito, nempè quoad hanc partem, ſumptam ex ſe. Cum ergo in Chriſto non detur carentia charitatis, ſed potius ordinatio omnium à Deum, ſubiectum manet perfectum abſolutè & omnis imperfectio manet ſuppleta.

1109 Aſſero 2. Fuerunt in Chriſto virtutes iſtæ per ſe infuſſæ, cum exercitio vero & reali. Probo, quia ad hoc ponuntur in Chriſto, vt per illas, vterque appetitus reſpectiuè, maneret perfectè ordinatus, in ſuis operationibus, reſpectu finis ſuperni. Pro exercitio ergo datæ ſunt Chriſto & etiam Beatis. Loquimur de non repugnantibus ſtatui beatifico.

ARTICVLVS II.

DE PER SE ACQVISITIS.

1110 DVo inquiruntur. Primò, an dentur in Chriſto. Secundò, à quo tempore. Aſſero 3. Contra paucus: fuerunt in Chriſto virtutes per ſe adquiſibiles: illæ nempè, quæ non repugnant cum vnione, vel beatitudine. Ita Suarez diſp. 29. ſect. 2. Vazquez diſp. 42. cap. 2. & communior ſententia. Probatur, quia appetit⁹ ſpiritualis & ſenſitiuus Chriſti, cũ ex natura ſua non ſit perfectus & prõptus ad operationes honeſtas, debuit perfici & cõpleri & omninò ordinatus reddi, non ſolum ad honeſtatem in ordine & fine ſuperno & obediẽtialitèr, quod præſtabant per ſe infuſſæ, ſed etiam in ordine naturali, ſibi proportionato, ſiue per ordinem ad finem naturalem. Creatura enim rationalis, ita eleuatur ad ordinem ſupernaturalem, vt non amittat ordinationem innatam, ad ſuum finem naturalem. Cum autem appetitus Chriſti, hanc perfectam ordinationem ad bonum, non habeat ex ſe, ſicut nec nos, cum quibus eſt eiuſdem ſpeciei, indiguit compleri & perfici in vtroque ordine tàm ſuperno, quàm naturali, ad promptè & facilitèr eliciendos tales actus honeſtos; quod non potuit prçſtari per vnionem, cum non ſit operatiua, nec per virtutes per ſe infuſſas, cum hæ ſolum ſint ad actus ſupernos: ergo per aliã formã ſuperadditam ordini naturali proportionatam, quæ nequit eſſe niſi virtus iſta per ſe adquiſibilis.

1111 Nec dicas 1. eas dedecere Chriſtum, vtpotè naturales. Cõtra. Tùm, quia in Xpo eſt vera natura & innata ordinatio ad finem naturalem, quæ debuit perfici, proportionato modo, ſiue naturali. Tùm, quia ob iſtam rationem, ponuntur in Chriſto ſcientiæ naturales pro perficiendo intellectu in ordine naturali.

1112 Nec dicas 2. Tales virtutes, quando dantur, dari propter refrenandos & ordinandos motus fomitis inordinatos, qui in Chriſto non erat. Contra: Tùm, quia in Adamo Innocente & in Beata Virgine, non erat fomes & tamen erant iſtæ virtutes. Tùm, quia ſicut nequibat eſſe in appetitu deordinatio, ita nec error in intellectu & tamen erant in iſto ſcientiæ naturales: ergo & in illo virtutes naturales. Ratio autem à priori vtriuſque eſt, quia primario dantur tales virtutes ad abſolutè perficiendas potentias in ordine naturali, modò iam explicato. Ad reformandos autem tales motus, ſolum dantur conditionatè, ſi nempè ſint; quia ſunt materia quaſi ſecundaria ad tales virtutes. Adde propterea non fuiſſe, quia potentiæ per has virtutes erant rectificatæ.

1113 Nec 3. dicas, Chriſtum omnia debuiſſe facere, propter finem ſupernum & ſic per virtutes infuſſas & nõ per adquiſitas, eo quod eſſet perfectiſſimus operans. Contra, quia hoc pacto, deberet eſſe in Chriſto ſola charitas: ſicut autem hoc non obſtante, facit plura, ex virtutibus alijs ſupernis, vltimatè ordinando ea, ad Deum per charitatem, ſimilitèr potuit facere actus naturales proportionatos naturæ & ex virtutibus naturalibus ordinatos ad finem naturalem, vltimatè tamen ordinando ad finem ſupernum. Addit Ripalda, dum homo facit actum naturalem poſſe ex virtute infuſſa ſimùl facere ſupernum circa idem obiectum materiale & circa eamdem rationem *qua*. Vndè naturalis non eſt impeditiuus ſuperni.

1114 Obijcies ex Sancto Thoma in 3. diſt. 33. quæſt. 1. art. 4. virtutes morales adquiſitas, non manere in Patria: ergo nec in Chriſto beato. Nego conſequent. quia Chriſtus ſimùl erat viator. Reſ. 2. negand, non manere & dicẽdo, duo interuenire in virtute adquiſita, vnum quod ſe habet ad talem virtutem de per ſe, v. g. ratio formalis ſpecificatiua talis virtutis. Aliud, quod ſe habet materialitèr, vel quaſi de per accidens, ſiue vialitèr. Sic ſe habent in via delectationes, quas immiſcuit natura in ipſis operationibus ad alliciendas potentias, vt exerceãt illas; ſimilitèr ſe habent quaſi materialitèr illæ materiæ, quæ ſe habent conditionatè, vel minùs prçcipuè ad formale exercitium talis virtutis, vt v. g. mala excitantia ad timorem, vel etiam inordinati motus, qui per talem virtutem refrenabuntur ſi adſint; nec virtus illa, petit, vt adſint. Negat ergo D. Thomas virtutes adquiſitas, non ſecundum formale virtutis, ſed ſecundum complementum materiale, ſiue latitudinem accidentalem talis virtutis. Hæc eſt mens D. Thomç.

1115 Nec dicas ex Lorca Beatos ita rapi viſione, vt omnia propter Deum faciant. Reſp. negando, elicitiuè & invltimatè; quia hoc eſſet negare virtutes per ſe infuſſas. Faciunt autem omnia propter Deum imperatiuè & vltimatè. Reſp. 2. ſolum rapi in his, quæ faciunt ex ordinatione viſionis & conſtat illis voluntas diuina, non vero in alijs, quæ operantur ex directione alterius ſcientiæ, non tollentis libertatem, vt procedit in amore Chriſti meritorio. Tunc enim obiectum ſic propoſitum, non rapit voluntatem.

1116 Quæres: an has virtutes Chriſtus habuerit per adquiſitionem, vel à primo inſtanti per infuſionem? Aſſero 4. accepiſsè Chriſtum eas virtutes à Deo infundente in primo Incarnationis inſtanti. Ita communior ſententia. Probatur, quia cum Chriſtus eas habuerit, vt redderetur perfectus & promptus in ordine ad finem naturalem, deberetur que ei propter vnionem omnis perfectio ſuperna & naturalis, debuit eas habere, ex quo habuit vnionem, quia ex tunc habuit ius. Vndè non placet Vazquez excludens prudentiam per ſe adquiſitam, eo quod Chriſtus ſucceſſu temporis, potuerit illam adquirere, ſicut adquiſiuit ſcientiam per ſe adquiſitam. Non inquam placet, quia quidquid ſit de iſta ſcientia, de qua infra, inter iſtam & prudentiam datur magna diſparitas. Nam cum prudentia, adeò connexæ ſunt virtutes morales, vt nequeant ſine illa habere ſtatum perfectum, cum nequeant niſi ex directione ipſius perfectè ſe exercere.

1117 Reſpondet Vazquez per ſcientiam per ſe infuſſam, ſatis dirigi poſſe. Contra: Si iſta poſſet ſupplere prudentiam, quia repreſentat obiecta talium virtutum; etiam ſcientia beata, repreſentat eadem obiecta, nec tamen eſt ſuppletiua ſcientiæ per ſe infuſſæ: ergo nec iſta prudentiæ. Confirmatur, quia ſicut actus virtutis moralis per ſe infuſſæ fit connaturalius ex directione prudentiæ infuſſæ; ſic actus virtutis per ſe adquiſitæ ex directione prudentiæ per ſe adquiſitæ. Sic enim ſeruant eundem ordinem: ergo ſicut præter ſcientiam beatam

tam datur infusa, propter actus virtutis infusæ, ita præter prudentiam infusam, dari debet per se adquisita. Insuper, quia prudentia non datur ad obiecta, sed ad operationem hic & nunc exercendam.

1118 2. probatur conclusio. Ab instanti Incarnationis, non solum fuit reperta in Christo perfectio operandi vt beatus, sed vt viator: ergo similitèr perfectio operandi, nō solum ex motiuo vel ratione superna & modo superno, sed ex motiuo vel ratione naturali honesta & modo naturali, quia sicut illa perficit & complet supernè in ordine eleuationis, ita ista naturalitèr in ordine naturalitatis.

1119 Hanc sententiam esse D. Thomæ, constat ex prima secundæ quæst. 67. art. 1. vbi in beatis admittit virtutes adquisitas. Vndé ad locum supra citatum ex 3. distinct. 33. quæst. 1. respondet Suarez, mutasse sententiam in prima secundæ. Vel respondetur, vt nuper, negasse de virtute adquisita secundum esse completum accidentale.

1120 Ex quibus colligitur, Christum virtutes adquisitas non habuisse per adquisitionem, sed per infusionem. Sicut Adamus habuit scientias naturales independentèr & non expectato exercitio, per quod ex repetitione producerentur. Forté autem, nec repetitio eos habitus augebat in Christo, quia dati sunt illi in mensura sufficientissima taxata: sed de hoc infrà.

ARTICVLVS III.

DE PIA AFFECTIONE.

1121 REddeo ad aliquas virtutes infusas morales, quia potest esse specialis difficultas, an fuerint in Christo. Præcipuè autem dubitatur de pia affectione circa mysteria fidei. Negat Vazquez cap. 3. & plures Thomistæ. Affirmo tamen cum Suarez, Lugo, Bernal & alijs. Probatur, quia Diuus Thomas art. 3. ad 1. ait fuisse in Christo ex parte voluntatis, quidquid pertinet ad obedientiam vel meritum fidei: & art. 9. habuisse quidquid est perfectionis in fide. Hic autem actus & habitus, dicunt perfectionem, sine imperfectione.

1122 Confirmatur à ratione, quia non est cur negetur Christo iste actus; *si mysteria fidei mihi essent obscure proposita, paratus sum illa credere*; atqui ad istum actum vt fiat connaturalitèr, saltim cum repetendus est, non sufficit auxilium transiens vel extrinsecum, sed requiritur habitus: ergo iste fuit in Christo. Minor patet, tùm, quia iste actus est supernus & meritorius: ergo tam postulat principium inhærens & permanens, quam alij. Tùm quia gratia vt anima superna, postulat suas potentias ad omnem operationem supernam: ergo & habitum ad istos actus.

1123 Nec obest 1. Quod Christus non poterat facere actum fidei. Respondeo enim, quod hæc impotentia erat illi aduentitia & per accidens, quod non tollit præparationem animi. Sicut in infirmo incurabili, præparatio adest animi ad ieiunandum si ægritudo permitteret. Similitér in paupere est meritum eleemosynæ & liberalitatis, propter præparationem animi conditionatam, etiam si sit impotens dare, vel ex summa paupertate, vel ex voto paupertatis.

1124 Nec obest 2. si dicas: ergo propter eamdem rationem erunt in Angelis habitus abstinentiæ & castitatis ad actus conditionatos, circa obiecta talium virtutum; quos tamen Scolastici communitèr negant in illis. Salas citatus à Lugo hic num. 117. negat conseq. & dat disparitatem, quia tales actus sunt Angelis de per se faciles & quasi innati, eo quod sit illis impossibilis talium virtutum materia, ideoque habitus est superfluus. Sed contra, quia habitus per se infusi, non dantur ad facile, sed ad simplicitèr posse operari, ex illo motiuo: ergo licet nulla sit difficultas, dabuntur in Angelis, non ad facilitèr, sed ad simplicitèr posse. Contra 2. quia actus naturales circa talia obiecta, erunt illis faciles possuntque facere ex propria natura & virtute, secus superni, quia isti egent comprincipio superno.

1125 Medina & alij negant conseq. quia tales actus fiunt ab Angelis per generalem habitum operandi honestè, siue ex motiuo honesto, qua tali. Contra, quia possunt Angeli eos elicere, ex specialissimo motiuo abstinentiæ & castitatis: ergo non fiunt ab habitu illo generali. Sicut conclusiones Logicæ non fiunt ab habitu metaphysicæ. Requiritur ergo habitus supernus ad simplicitèr posse, & distinctus ad operationem ex tali motiuo.

1126 Ideò Lugo & alij concedunt speciales habitus Angelis, quia actus versantes circa illa obiecta sunt boni, ac meritorij in Angelo viatore. Verum tamen est, quod tales habitus non habēt absolutè denominationes castitatis & abstinentiæ, quia talis denominatio non sumitur à solo obiecto formali, sed ab exercitio in propria persona, quæ tamen circunstantia, licet tollat denominationem, non vero specificatiuum, ideoque Angeli, non sunt dicendi simplicitèr & absolutè casti, aut abstinentes, nisi solum affectiuè & non executiuè. Insuper addit probabilius esse, tales habitus distingui specie à nostris, quia solum sunt virtus ad actus conditionatos, ita vt absolutè sint impotentes ad absolutos in propria persona.

1127 Contra hanc solutionem replicatur sic: Tales habitus in Angelis & in nobis, habent idem obiectum formale, & solum differunt, quia in nobis tendunt per actus absolutos & in Angelis per conditionatos; atqui hoc non sufficit, vt sint specie diuersi: ergo vel non sunt in Angelis, vel sunt eiusdem speciei cum nostris, contra communem sententiam, vt dicebamus in argumento. Maior patet, nam omnes amamus tale obiectum propter honestatem relucentem in abstinēdo, & sic propter idem obiectum formale. Non autem alia de causa, virtutes Theologicæ, in Angelis & in nobis, sunt eiusdem speciei, nisi quia habent idem obiectum formale.

1128 Minor autem replicæ probatur, quia ab eodem habitu oriuntur actus absoluti & conditionati circa idem obiectum, licet aliquando materia partialis habitus, sit impossibilis, dummodò maneat idem obiectum formale. Sic S. Augustinus charitate vulneratus dicebat: quod si ipse esset Deus & Deus esset Augustinus, Augustinus desineret esse Deus vt Deus Deitatem acciperet & haberet. Similitèr Beata Virgo, ex eadem castitate eliciebat actus absolutos & etiam conditionatos de tentationibus vincendis, si adessent. Aliæ autem Virgines ex eadem castitate in specie, eliciebant circa tentationes, actus absolutos. Confirmatur ex eadem spe Theologica, apud multos, vult quis beatitudinem proximo absolutè: ergo similitèr Angelus potest ex eadem castitate, velle castitatem hominibus. Vndè erit in ipso castitas ad actus absolutos pro nobis, licet faciat conditionatos pro se.

1129 Vt respondeatur huic replicæ, solet proponi doctrina sequens, nempè esse aliquas virtutes, ita addictas suo obiecto formali in subiecto proprio, vt nequeant tendere ad illud in subiecto alieno. Vide nu. 1147. Patet, quia virtus obedientiæ v.g. nō aliâ de causa non datur in Deo, licet plurimum amet Deus, quod obediatur legi ob honestatem obediendi. Arguitur ergo sic: in Deo non est obedientia, licet sit amor efficax pro nobis, vt obediatur legi: non autem alia de causa, nisi quia hæc est virtus practica, subiciens alteri subiectum, vel personam ipsam, in qua ipsa est. Cuius subiectionis cum Deus sit omninò incapax ab intrinseco, etiam est incapax virtutis obediētiæ. Idem dicitur de actibus castitatis & abstinentiæ esse practicos & addictos, ad tale obiectum formale, prout in proprio subiecto. Vndè multi Doctores negant in spe Theologica, posse extendi ad beatitudinem alienam, quia solum est de beatitudine, vt bona sperantis. Vel si vt bona alteri personæ, respicit personam vt coniunctam & vt commembrum sperantis, & sic ad obiectum formale, prout in proprio subiecto alligata est.

1130 Ex qua doctrina ad replicam distinguenda est maior: habent idem obiectum formale in Angelis & no-

nobis, absque vlla modificatione obiectiua & specificatiua, nego, cum illa concedo. Respiciunt enim obiectum formale prout determinatum & modificatum ad proprium subiectum. Etenim licet honestas amata sit eadem specificè sed non eodem modo, siue in ratione specificatiuam, in quam intrat subiectum ipsum, vel tamquam materia essentialis perficienda per illud obiectum formale, vel tamquam finis, *Cui*. Valdè enim diuersum est, velle abstinere à venereis, cum sit capax non abstinendi, & velle, quod alius abstineat, siue velle abstinere, casu quo in subiecto proprio esset possibilitas non abstinendi.

1131 Vnde sequitur, quod habitus piæ affectionis in Christo & in nobis non distinguantur specie. Tùm, quia in vtrisque vult subiectum proprium subiicere obedientiæ fidei, supposita materia credenda, quæ respectu nostri jam adest; respectu Christi non adest, sed hoc est de per accidens, sicut & in beata Virgine, caruisse tentationibus. Etenim absolutè loquendo, humanitati Christi non repugnat materiam fidei consultæ proponi, nec ex parte humanitatis credere.

1132 Angelis autem quoad piam affectionem, imò & quoad virtutes Theologicas, ipsamque gratiam sanctificantem, idem conuenit specie habitus, ac nobis, cum eas habeant, tamquam subiectum locum obedentiæ aliter capax. Diuersitas autem entitatiua specifica Angelorum à nobis de per accidens & impertinenter se habet; secùs respectu habituum castitatis & temperantiæ; illi enim dantur ad rectificandum practicè proprium appetitum, circa opera castitatis & abstinentiæ. Cum autem in Angelo sit impotentia ad ea exercenda, nec eius appetitus sit de per se dabilis circa illa, etiam repugnat, quod sit per tales habitus rectificabilis. Erunt ergo specie diuersi, non ab obiecto formali in genere, seu ab obiecto vt modificato per incapacitatem subiecti in genere attingibilis. Sicut virtus intelligendi verum est specie diuersa in Angelo & in nobis; non à vero in genere, sed ab illo, vt modificato in ratione attingibilis per ipsa subiecta, siue per conuersionem ad phantasmata in nobis.

1133 Obiicies 1. replicando contra dicta. Eadem spes Theologica potest esse de beatitudine alterum in Angelo. ergo etiam idem habitus castitatis & eiusdem speciei cum nostro, poterit esse in Angelo ad desiderandam absolutè castitatem nostram & conditionalè suam. Antecedens satis eruditè probat Pater Oxea disp. 2. de Spe sect. 5. quia in Angelo tale desiderium est Theologicum, cum sit de Deo, vt bono alteri. Videatur omnino ibi, vbi nec renuit concedere habitus obedientiæ castitatis & temperantiæ eiusdem speciei in vno respectu alterius. Et licet quidam negent antecedens, quia tale desiderium est amicitia superna, specificata à bono proximi propter ipsum proximum. Respondet adhuc esse eumdem habitum, quia in re (licet non in voce) quilibet est amicus sui. Amor enim amicitiæ & concupiscentiæ, est idem realitèr sed est amicitiç vt est amor personæ, siue sui, siue proximi & est concupiscentiæ vt est amor aliarum rerum.

1134 Sed non placet, quod sit idem amor sui & proximi in specie, patet, quia qui sibi multa desiderat diuitias propter se est auarus, qui multas pro alio est liberalis, vel prodigus, vel verus amicus. Ergo est magna differentia in genere intentionali, & communitèr Theologi, amorem proximi propter ipsum ad charitatem proximi, & non ad spem referunt. Vnde quidam negant anteced. Alij eo dato (vt ptorè omninò spectante ad materiam de Spe) negant consequent. Tùm, quia in Angelo est eadem capacitas pro se, ac pro proximo, respectu desiderandi beatitudinem Theologicam, quod desiderium est efficax & practicum pro se, est autem incapacitas ad opera castitatis pro se. Tùm, quia specificatiuum talis spei, est Deus, visio & homo proximus, vt finis, *Cui*; quæ omnia sunt eiusdem speciei, ac obiectum spei pro se ipso, secùs obiectum castitatis pro se ipso.

1135 Obiicies 2. ergo gratia habitualis in Angelo & in nobis erit specie diuersa. Consequentia probatur, quia postulat in Angelo talem habitum infusum specie diuersum à nostro. Nego consequentiam, quia in illis & in nobis postulat absolutè & simplicitèr ex parte sua eosdem habitus præcipuos, licet secundum quid habeat exigentiam conditionatam pro aliquibus actibus proportionatis statui illi, vel subiecto illi, in quo reperitur de per accidens. Sicut eadem anima diuersa petit in puero & in viro. Similitèr eadem est anima separata & coniuncta corpori, & petit diuersa pro diuersis statibus; sic etiam gratia petit in via fidem & in patria lumen gloriæ, cum exclusione fidei. Similitèr dic de gratia in Angelo & in homine.

1136 Maneat ergo, quod non est paritas de castitate Angelica ad piam affectionem in Christo, in quo non datur incapacitas ad exercitium fidei, licet detur impedimentum adventitium. Nec verum est, pro exercitio piæ affectionis sufficere in Christo auxilium transiens, cum esset rarissimum. Nego enim fuisse rarissimum. Christus enim illiciebat illum, quoties videbat homines incredulos, fideique repugnantes. Dato, quod esset, adhuc dabatur habitus pro complenda gratia in statu connaturali viæ.

1137 Quod confirmatur exemplo Eutropeliæ, quam plures admittunt in Christo, cuius munus, ex D. Thoma 2.2. quæst. 68. art. 2. versari, tamquam circa propriam materiam circa jocos & ludos. Etenim respectu eorum, Christus numquam exercuit volitionem eorum absolutam sed tantum conditionatam sic: *Eligerem eos moderatè, nisi impedirer à maguis, circa quæ sum occupatus*. Si ergo pro illo actu datur habitus: ergo & pro pia affectione conditionata. Nec obest, quod Christus erat impotens ad actus absolutos piæ affectionis propter impossibilitatem credendi. Siquidem hæc impotentia erat contingens & adventitia, sicut & impeditio locandi. Hæc dixi in sententia admittente habitum Eutropeliæ, pro actu conditionato: sunt enim aliqui admittentes actus absolutos in Christo, non quidem volitiuos, sed potius despectiuos, sicut & despiciebat diuitias: Sed isti actus potius erant magnanimitatis, siue magnificentiæ.

ARTICVLVS IIII.

DE POENITENTIA.

1138 QVantum ad Pœnitentiam, an fuerit in Christo, negant plures, quia non poterat elicere actum præcipuum, qui est dolor de peccato proprio & à quo sumptum est *pœnitentia* nomen. Plurimi tamen admittunt, non quidem pœnitentiam sub hac denominatione, benè verò ipsum habitum entitatiuè, qui est pœnitentia. Etenim obiectum formale pœnitentiæ, quoad actus positiuos est ipsa honestas relucens in conseruatione iuris diuini, quod habet ne offendatur à creaturis. Hanc enim prosequitur honestatem, non solum amore simplici, sed desiderando, sperando, de illaque gaudendo. Hos actus benè potuit Christus elicere; aliquos respectu sui, gaudendo de eo, quod ipse rectè conseruauerit ius diuinum; alios vero actus respectu nostri.

1139 Elicit etiam habitus pœnitentiæ actus fugæ circa læsionem diuini iuris siue circa offensam (intendendo resarcire tale ius diuinum læsum & Deum placare) nempè odium simplex læsionis, timorem læsionis, dolorem, siue detestationem læsionis & tristitiam. Hos actus fugæ Christus poterat elicere respectu nostri. Respectu autem sui solum poterat elicere odium simplex læsionis possibilis suæ humanitatis secundum se & ab intrinseco & attenta conditione naturæ, & timorem inefficacem de quo num. 1177. Poterat ergo esse in Christo entitatiuus pœnitentiæ habitus, pro his actibus, imò etiam si obiectum formale pœnitentiæ sit placare Deum offensum, poterat habere istum habitum ad placandum Deum iratum & offensum. Ad placandum autem tamquam fideiussor, quin obstet impossibilitas faciendi actum præcipuum, nempè dolorem de peccato proprio,

quia talis impotentia est contingens & adventitia, vt dictum est.

1140 Negantes, in Christo pœnitentiam opponunt, quia hæc ordinatur ad satisfaciendum pro offensa, satisfactione inæquali; atqui satisfactio Christi est æqualis: ergo. In primis nego maior. quia libere dicitur. Pœnitentia etenim intendit, si est seria & vera, satisfacere, quantum potest subiectum in quo est, ac per consequens æqualitèr, si possit. Data maiori, respondeo ad minorem, potuisse Christum elicere hos actus conditionatos. *Si mea humanitas separata à Verbo peccasset, vellem satisfacere, quantum possem, ac per consequens saltèm inæqualitèr;* non ergo ex hoc capite tollenda Christo est pœnitentiæ virtus entitatiuè sumpta.

1141 Infero 1. ex dictis, in aliquibus virtutibus denominationem sumptam ab actu præcipuo esse distinctam & contingentem entitati essentiali ipsius. Vndè hæc admitti potest ad elicienda exercitia minùs præcipua; non autem sortietur nomen illud, præcipuè quando non operatur exercitia propria in proprio subiecto; sic denominatio virtuosi, veracis, pœnitentis, casti & ieiunantis & similia solum conueniunt iuxtà antiquorum acceptionem, quæ non debet perverti à nobis, elicienti actus absolutos, non solum desideratiuos, sed etiam executiuos talium operum in proprio subiecto.

1142 Infero 2. quando talibus virtutibus est impossibile exercitium in subiecto proprio impossibilitate orta ex natura subiecti (imò si sit impossibilis sic actus primarius & præcipuus) tunc non solum est deneganda denominatio, sed etiam ipsa entitas specifica virtutis illius, licet alia substituenda sit diuersæ speciei. Ratio est. Tùm, quia illa virtus censetur specificari essentialitèr ab illa ratione formali, vt modificata. Tùm, quia talis virtus non solum censetur esse de ordine intentiuo, sed de executiuo in ipsa voluntate, in qua virtutes pertinentes specialitèr ad ordinem executionis, distinguntur à virtutibus intentionis.

1143 Vndè verius & securius est, quod in Deo non admittatur virtus obedientiæ, nec in Angelo castitatis & abstinentiæ, quoad entitatem (sunt enim essentialitèr virtutes executiuæ, proximè, siue in proprio subiecto) etiam ad desiderādum nobis illa exercitia qua talia, sed id præstant per alias virtutes non executiuas de se, nec de se rectificatiuas proprij subiecti ad talia exercitia Hoc tamen non quia iudicem oppositum improbabile, loquendo de his virtutibus quoad entitatem, cum à multis & grauibus doceatur, sed quia nostra sententia videtur sincerior & solidior, ponensque sufficientem diuersitatem specificam inter virtutes Dei & Angeli & nostras. Et præcipuè, quia in proprio subiecto non possunt sua exercitia sortiri.

1144 Nec obest non repugnare, quod ponatur in aliquo subiecto virtus impotens exercere in illo operationē suam, actumque præcipuum, sicut ponitur anima rationalis in embrione, in quo non elicit intellectionem vllam. Resp. enim, quando impotentia exercendi, est de per accidens, vel pro tali statu inchoato & viali, vt in pusro, non repugnat adhuc connaturalitèr. Secùs si impotentia prouenıat de per se à subiecto. Tunc enim non esset connaturale; sicut si Deus in aliquo corpore organizato perfectè ad solas sensationes, poneret animam rationalem impotentem ibi ad intellectiones, cum sufficeret anima brutalis diuersæ speciei. Sufficit autem Angelo castitas alterius speciei pro exercitio desideratiuo nostræ.

QVÆSTIO XXV.

DE DONIS ET GRATIIS, GRATIS DATIS.

ARTICVLVS I.

EXPLICANTVR DONA SPIRITVS SANCTI & fuisse in Christo.

1145 DOnum est, *habitus quidam supernus, potentiam in qua est inclinans vt circa opera superna magna & extraordinaria, quando adest specialis impulsus Spiritus sancti, illum promptè & perfectissimè sequatur.* Vndè dici solet, quod tunc homo *magis agitur* à Spiritu sancto, *quam agat*; non quia operatio non sit libera, sed quia etiam si sit cum suauitate magna, libertati attemperata, efficacissimè impellitur & mouetur. Sic dixit Lucas, quod Christus vt iret in desertum ad ieiunandum, *agebatur à Spiritu* & Marcus, quod *impellebatur à Spiritu*, cum tamen Mathæus dixerit, quod *ductus est à Spiritu*, Mathæus indicat libertatem, alij vero motionis efficaciam.

1146 Dona etiam entitatiuè sumpta differunt à virtutibus supernis, quia licet tàm dona, quàm virtutes inclinent ad opera superna ex motiuo superno, dona superaddunt specialissimam rationem subijciendi potentias impulsui & instinctui Spiritus sancti ad promptissimè exequenda extraordinaria. Sequuntur autem dona, gratiā & charitatem semper, non minùs, quam virtutes, ita vt non sint in peccatore iuxtà D. Thom. 1. 2. quæst. 68. art. 5. semper tamen sunt quoad habitum in iusto; quoad actum vero, quando adest impulsus dictus.

1147 Dona sunt septem, quatuor pro intellectu, nempè donum sapientiæ, intellectus consilij & scientiæ. Tres pro voluntate, nēpè fortitudinis, pietatis & timoris Dñi. Donū sapientiæ disponit ad iudicandū quasi experimentalitèr per altissimas causas de Mysterijs & rebus æternis, vt assentiendis & amandis. Donum intellectus similitèr quasi experimentalitèr ad rectè & promptè, ex inspirationis efficacia penetrāda mysteria propositi diuinitus, siue per scripturas, sensum earum penetrando. Donum scientiæ per causas non altas (vt differat à Sapientia) sed potius inferiores & creatas, certissimè & promptè ex instinctu discurrit de mysterijs, ea per creatas similitudines, rectè & promptè declarando.

1148 Diximus, *quasi experimentalitèr*. Cum enim iustus habeat Deum intra se specialitèr per charitatem vnitum & præsentem, ex impulsu Spiritus sancti tam claram accipit quando adest instinctus, de mysterijs notitiam, vt ea quasi experiatur, atque quasi præsentia, iam gustare illa incipiat. Tandem donum Consilij disponit, vt ex prædicto impulsu, promptissimè & rectissimè iudicet practicè, de rebus agendis. Hæc sunt dona pro intellectu. Ex quibus donum intellectus idem est, ac si diceretur donum Intelligentiæ.

1149 Pro voluntate autem, donum fortitudinis impellit efficacitèr ad superandas ob finem supernum difficultates occurrentes, etiam tormenta & mortem. Donum pietatis mouet ad eximiè, & specialissimè colendum & reuerendum Deum, Parentesque honorandos. Dè dono timoris dicemus articulis sequentibus. Commune est omnibus donis operari, vt dictum est, ex speciali Spiritus sancti impulsu, & non sufficit ex communi inspiratione etiam congrua, licet sufficiat pro virtutibus.

1150 Item est commune differre, non solum à virtutibus dissimilibus, sed etiam à similibus, tàm intellectus, quàm voluntatis. Vndè sapientia differt à dono sapientiæ, siquidem illa conuenit Metaphysicæ & Theologicæ, quæ sunt sapientiæ; non vero donum sapientiæ. Conueniunt enim in iudicando ex altissimis, non vero in sequendo impulsum cum promptitudine dicta. Idem dicendum de intelligentia, scientia & consilio, quæ reperiri possunt in peccatore, vt virtutes, secùs vt dona.

1151 Assero tamquam de fide, hæc dona fuisse in Christo. Probatur. Tùm ex Isaia cap. 11. *Requiescet super eum Spiritus Domini. Spiritus Sapientiæ & intellectus, Spiritus Consilij & fortitudinis, Spiritus scientiæ & Pietatis, & replevit illum Spiritus timoris Domini.* Hæc Isaias. Tùm, quia sententia Abailardi, negantis donum timoris Christo, damnata est ab Innocentio II. de quo Bernal disp. 41. Tùm, quia omnes isti habitus sunt perfectio moralis sine imperfectione. Regi enim sic à Spiritu sancto ad opera tam extraordinaria, maximè Christum decebat. Nec in Christo afferunt fidei obscuritatem, sicut in nobis.

AR-

ARTICVLVS II.

EXPLICATVR DONVM TIMORIS

1152 Difficultas est, an fuerit in Christo. Ratio dubitandi prima est, quia timor debet esse de malo imminenti, vitabili; atqui Christo nullum malum erat imminens vitabile:ergo. Minor patet, quia malum culpæ non erat imminens Christo, malum pœnæ non erat vitabile. Confirmatur: donum timoris dicit rationem genericam timoris, addendo differentiales: illa autem generica non cadebat in Christum; nam vel erat timor filialis, vel seruilis. Filialis est timor offendendi Deum. Et de hoc Christus erat securus. Seruilis & dedecebat Christum, quia est timor offensæ propter pœnam & non erat in Christo timor alicuius pœnæ vitabilis. Aristoteles autem & D. Thom. apud Bernal disp.41.num.31.docent non dari timorem, sed tristitiam quando nulla est spes euadendi malum, estque omninò inevitabile, quales erant Christo pœnæ & tormenta sua: ergo repugnat Christo ratio generica timoris.

1153 Secunda ratio est, quia licet timor reuerentialis respiciat Deum, quem reueretur vt Patrem; præcipuum timoris obiectum non est Deus, nec illius reuerentia reuerita, sed malū, quod fugit; atqui nullū est malum, quod Christus timeat, quia nec timet filialitèr offensam, nec seruilitèr pœnam propter offensam: ergo nec in Christo erit exercitium aliquod timoris, ac per consequens nec timor. Maior est D.Thomæ 2.2. quæst. 19. art.9. ad secundum, vbi expressè docet, donum timoris non esse habitum Theologicum, quia timor non habet pro principali obiecto, Deum, sed malum ipsum. Minor iam est probata. Consequentia autem patet, quia deficiente specificatiuo primario deficit habitus. Licet ergo sit in Christo reuerentia erga Deum, sed non timor. Hæc argumenta reddit valdè difficilia suppositio multiplicis doctrinæ, quam nos non admisimus quæst. 23.art.1.

1154 Nota 1. aliud esse timorem passionem (id est timorem communitèr dictum) & aliud timorem donum. Nota 2. timorem passionem, non esse idem omninò ac fugam mali, quia hæc potest esse, vel odium simplex de malo, vel tristitia. Hæc autem differt à timore, quia tristitia respicit malum iam præsens & vt extra causas. Timor autem communitèr dictus respicit malum imminens & adhuc existens intra causas: fugit enim malum, *ne fit*. Vndè etiam respicit causas, atque eas fugit, vt potentes infligere malum. Hinc Christus benè poterat fugere odio simplici culpas possibiles humanitatis suæ, sumptæ secundum se, imò & timere fugiendo, *ne fint* iuxtà dicta quæst.23.art.1. propè finem.

1155 Vndè assero 1. Non repugnare Christo timorem passionem. Sicut enim certum est habuisse in horto veram tristitiam, ita & verum timorem, *nam cœpit pauere & tedere.* De quo Bernal disp. 41. talis enim timor cum esset circa malum imminens & practicè eventurum erat de culpis nostris, non de suis. Erat etiam de morte & tormentis, quæ portio inferior voluntatis, inefficacitèr refugiebat, vt iam imminentes.

1156 Nec dicas 1. Si illa pœna non erat vitabilis probabilitèr ergo de illa non est timor ex Aristotele. Nego consequent. de inefficaci. Solum enim efficax petit, quod malum sit vitabile, vt conetur vitare quantum possit. Nec 2. timor in Christo esset operatio seruilis. Respond. potuisse esse timorem offensarum nostrarum & sic erat filialis, propter Deum summè reuerendum. Respod.2. etiam timorem pœnarum, fuisse in Christo filialem. Tùm, quia non erat timor offensæ propter pœnam à se patiendam. Tùm, quia vt erat timor pœnarum non sistebat in illis (etiam si sint motiuum honestum pro attritione nostra) sed vltimatè propter Deum, ac per consequens, in omni sensu absoluto vero, erat timor filialis.

1157 Nota 3. Timorem ex D.Thom. 2.2. quæst.19. art.1. duo posse respicere, vt dictum est, nempè & malum imminens & etiam personam potentem infligere illud positiuè causando annihilationem, aut alia mala, vel permissiuè permittendo lapsum culpæ. [illegible] ergo timor, vt passio vel communitèr dictus, principalius respiciat malum imminens, timor donum principalius respicit personam vt inflictiuam mali, & proptereà habitus timoris Domini inclinat ad reuerendam personam se illi filialitèr subijciendo, seque in eius præsentia humiliando & coarctando, seque ad suam paruitatem in præsentia tantæ maiestatis reducendo, præsumptuosamque sui cum illa æquiparantiam fugiendo præ reuerentia erga ipsum vt inflictiuam mali.

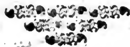
1158 Vndè obiectum formale doni timoris consistit in honestate illa, quæ relucet in istis summissionis operationibus, nempè in coarctatione propria & humillima subiectione ad supremam illam Maiestatem, vt inflictiuam mali. Hinc sequitur 1. (& sunt valdè notanda) quod timor iste, ideò non est Theologicus, quia eius obiectum formale non est ipsa suprema eminentia increata, vt inflictiua mali, sed potius est honestas creata relucens in submissione & reuerentia ad illam eminentiam increatam, vt inflictiuam mali. Vndè timor ille differt à virtute Religionis, quia licet conueniant in respiciendo Deum indirectè & directè honestatem reuerentiæ creatam, religio respicit reuerentiam & cultum Dei propter honestatem reuerendi summam & infinitam excellentiam Dei præcisè. Timor verò reuerentiam, propter honestatem reuerendi excellentiam Dei, vt inflictiuam mali, quia solum sub hac consideratione, est potens incutere timorem.

1159 Obijcies, quia Deus est inflictiuus mali, ideò timeo illum & reueteor, & me illi subijcio: ergo est virtus Theologica siquidem specificatur à Deo vt inflictiuo, &c. Sed contrà, quia Deus est infinitè excellens, ideò colo eum: ergo Religio est virtus Theologica. Consequentia patet a paritate & confirmatur, quia Deus est summè bonus, ideò ei desidero multa bona & detestor eius offensas. Hæc autem virtus est Theologica, nempè charitas: ergo & timor & religio.

1160 Respondetur me duplicitèr posse velle Deo bona extrinseca. Primò ea volendo immediatè propter eius bonitatem, vel aliquam eius intrinsecam excellentiam, quæ est specialis bonitas. 2. propter honestatem, quæ est in ipsis bonis extrinsecis respectiuis, ad Deum & bonitatem generalem & specialem: eius ita vt hanc solum remotè præsuppositiuè mediatè & indirectè attingat. Primo modo ille amor est Theologicus, sed est charitas & nec est timor donum, nec Religio secùs 2.modo.

1161 Aliud ergo est velle reuerentiam Deo ob eius magnitudinem, aliud est velle reuerentiam Deo, quia honestum est illum reuereri. 1.modo reuerentia se habet materialitèr & sicut si esset aliud quodcumque obiectum conducens Deo, volo enim Deo ob eius bonitatem reuerētiam, sicut possem velle salutem proximi propter Deum. Et hoc pacto non specificat Religionem. 2. modò se habet per se & formalitèr, & specificat specialem Religionis virtutem.

1162 Sequitur 2. huius summissionis & propriæ coarctationis, oppositam operationem esse quamdam elationem & quasi æquiparantiam in creatura sui cum Deo; quia eo ipso non vult eum, vt infinitè superiorem reuereri, sed potius se ipsam eleuando, illum offendere & despicere, imò creaturam illi anteponere, dum in bono creato vltimum finem constituit. Hinc colligitur habitum timoris dari ad actus prosecutionis, nempè reuerentiam erga Deum & ad actus fugæ, nempè ad fugiendam elationem & æquiparantiam oppositam reuerentiæ & summissioni, Deo vt inflictiuo mali debitæ. His positis,

ARTICVLVS III.

DATVR IN CHRISTO EXERCITIVM Timoris.

1163 DE dono constat 1. ex dictis. 2. quia in Christo & beatis, licet sint impeccabile datur exercitium timoris filialis: ergo & habitus, siue donum, vt connaturaliter fiant. Antecedens patet ex Iob cap.26. vbi dicit loquendo de Angelis beatis, iuxtà interpretationem D Gregorij apud Tapiam tom.2.lib. 2. quæst.4. art.5.ait, *quod ad præsentiam Dei, siue ad nutum eius columnæ Cœli contremiscunt*, idest, Angeli beati.

1164 Quodnam autem sit istud exercitium, est valdè difficile assignare. Plures DD. assignant pro exercitio reuerentiam prosecutiuam, siue summissionem solam. Alij addunt etiam timorem fugæ, de offensa illi secundum se possibili. Alij tamen negantes talem timorem, solum admittunt timorem de nostris offensis contra Deum.

1165 Assero tamen 1. Cum D. Thom. citando fuisse in Christo exercitium timoris doni per actus prosecutionis & etiam per actus fugæ de proprijs offensis. Prima pars patet, quia beati supernam Dei Maiestatem formidabilem, quatenùs potentem infligere mala magna enixe reuerentur, exercendo circa illam profundam summissionem & subiectionem, propter honestatem se ita summittendi tanti Maiestati, seque coram illa coarctandi & ad suam paruitatem se reducendi, infinitam distantiam sui à Deo protestando. Vndè Christus seipsum vt hominem, Patri protestabatur minorem; atque vt infinitè maiorem reuerebatur. Eliciebat ergo hos actus prosecutionis, timoris filialis & reuerentialis, qui respectu huius doni se habent, vt primarium & præcipuum exercitium.

1166 2. pars de actibus fugæ probatur 1. ex Diu. Thom. 2. 2. quæst.19.art.11. vbi adstruit in beatis exercitium doni timoris, respectu offensæ possibilis illis secundum suam naturam, licet non prout in statu beatifico. 2. probatur, quia in creatura comparatio & æquiparantia sui cum Deo, est quid malum & offensa Dei; quæ æquiparantia est possibilis in esse affectiuo intendi à creatura, attenta naturæ conditione licet ergo non sit hic & nunc intendibilis ab humanitate vnita Verbo, nec à beatis pro statu beatifico, secùs absolutè & secundum se, est autem talis æquiparantia intenta malum quoddam absens fugibile, tamquam absolutè possibile euenire illis ex diuina permissione: ergo est fugibilis per verum timorem communitèr dictum, qui factus ex Spiritu sancti instinctu & ex motione diuinæ reuerentiæ esset exercitium doni. Vide quæst.23. art. 1. in fine.

1167 Quod autem hæc fuga sit verus timor de malo, probatur, quia est fuga; non autem est tristitia, nec est desperatio, cum non sit de malo ineuitabili. Nec item est odium simplex. Illud enim est de malo præcissè & secundum se, non vero est de malo absenti vt possibile euenire: ergo est verus timor, secundum substantiam timoris de malo possibili euenire. Dixi secundum substantiam timoris, quia non affert anxietatem & alia accidentia, quæ timor afferre solet) vndè exercitium istud fugæ, non solum est fuga culparum nostrarum nobis iminentium, sed fuga propriæ culpæ possibilis naturæ creatæ secundum se sumptæ. Patet, quia in Christo & beatis datur fuga culparum, quæ sit timor & non cadat in ipsum Deum, vt talem; fuga autem culparum alienarum iminentium, in ipsum Deum cadit. Alia ergo fuga est timor, qui competit Christo & beatis de malo sibi.

1168 Contra primam partem, obijcies 1. Maiestas & eminentia Dei suprema, non est quid malum: ergo nec capax, vt timeatur. Dices: vt est inflictiua mali, licet non sit mala in se, est nobis, & timeri potest. Contra, quia nec infligit, nec infliget beatis: ergo non est timenda, si nullum est periculum, vt infligat. Insuper, quia sub hac ratione est summè bona amabilis & prosequibilis: ergo nequit licitè fugi à beatis. Alias cum possit licitè odio haberi, cum sit eadem ratio. Respondeo ergo aliter: distinguo antecedens, non est quid malum formaliter, concedo: causaliter, nego. Distinguo autem consequens: non est capax, vt timeatur timore fugæ fugientis illam concedo. timore reuerentiæ & summissionis prosecutiuo, nego. Ista enim summissio non est fuga Dei, sed potius reuerentialis prosecutio supremæ Maiestatis. Non ergo consideres donum timoris, vt virtutem principaliter natam ad fugas, sed potius ad prosecutiones.

1169 Replicabis: Innocentius definiuit dari in Christo timorem, quem tollebat Abailardus; atqui iste non tollebat reuerentiam: ergo ista non est proprium exercitium timoris. Distinguo minorem: reuerentiam Religionis concedo. reuerentiam illam specialissimam Dei, vt inflectiui mali inducentem ad coarctationem propriã & summissionem, nego. Illam enim tollebat & Innocentius istam definiuit.

1170 Replicabis 2. in hoc exercitio nihil datur timoris cum sit prosecutio; timor autem est solum de malo. Respondeo multum habere timoris, cum sit timor reuerentialis intendens summissionem, & subiectionem ad Deum potentissimum, quod bene compatitur cum prosecutione. Non autem est verum, quod solum detur timor de malis. Hæc enim inaduertentia existimantium omnem timorem debere esse primario de malo & non aduertentium personam bonam inflictiuam mali esse etiam timendam, facit inculcare has instantias contra nostram conclusionem. Solum ergo timor *Passio*, est primario de malo. Timor autem *donum*, est primario de persona veneranda & reuerenda cũ summissione, propter honestatem se subijciendi Maiestati potentissimæ, mali inflectiuæ; à quo timore reuerentiali personæ valet deriuari alius actus timoris passionis & fugæ, de malo & offensa, vt opposita reuerentiæ debitæ tali personæ.

ARTICVLVS IIII.

EXPLICATVR CONVENIENTIA Vtriusque Timoris.

1171 COntra dicta instabis. Timor donum non est æquiuocè timor, non enim conueniunt in solo nomine, ergo vel vniuocè vel analogicè; atqui non vniuocè, cum vnus sit prosecutio boni & alter fuga mali: ergo ad summum analogicè, quæ tamen analogia non est facilis inueniri in quo sit.

1172 Respondetur, analogiam hic inuestigandam non esse pro 2. parte cõclusionis, in qua admisimus vniuocationem & verum timorem fugæ respectu offensæ humanitati possibilis. Solum ergo est inuestiganda in actu prosecutionis, siue timoris reuerentialis; potest autẽ stare in duobus. Primum est quod timor passio adfert secum in timente quamdam separationem ab ipso malo formidato & propterea est vera fuga intendens recessum mali à se. Secundum est, quod timor passio regularitèr constringit cor, facitque in illo quamdam arctitudinem & compressionem intra seipsum. Hunc effectum (sine anxietate tamen) etiam adfert reuerentia & summissio, quæ reducit cor ad quamdam paruitatem & quasi nihilitatem, ad præsentiam diuinæ Maiestatis.

1173 De primo autem, nempè de separatione, locutus est Diuus Thomas 2. 2. quæst.19 art.10. sic: *Ad tertium dicendum est quod timor filialis non importat separationem, sed magis subiectionem ad ipsum Deum. Separationem autem fugit à subiectione ipsius. Sed quodammodò separationem importat, per hoc, quod non præsumit, se ei adæquare, sed ei se subijcit.* Ex quibus verbis, clarè constat, timorem reuerentialem esse actum prosecutionis, & volitionem efficacè reuerentiæ, & summissionis erga Deum propter honestatem positiuam subiectionis.

1174 In qua tamẽ summissione quæ est obiectũ spe-

cificatiuũ timoris prosecutiui, datur quoddam mixtũ ex vnione & separatione obiectiuis; imbibit enim summissio subiectionẽ ad Deum *per modum cuiusdam vnionis intendibilis & prosequibilis*, quia tamen hæc vnio non est inter æquales, sed valdè inæquales & inferioris ad superiorem, admiscetur ibi *remotio quædam æqualitatis & æquiparantiæ*, quæ quidem æquiparantia cum Deo, vt potè mala, omninò est fugibilis; Nequit autem quis positiuè prosequi vnionem subiectionis & reuerentiæ erga personam, quin eo ipso velit removere æquiparantiã, siue potius æquiparãtiam fugere, sicut seruus volens prosecutiuè regem cõmittari reuerentèr, vult positiuè ire cum illo, sed à tergo & non incedendo æqualitèr ad latus. Quatenùs enim vult cõmittari reuerentèr, propter dignitatem personæ reveritam est prosecutio & vt eo ipso formalissime fugit æqualitatem est fuga.

1175 Ex his fit 1. quod ipse Timor reuerentialis, vt est actus prosecutionis sui obiecti primarij, imbibit respectu obiecti secundarij formalissimam fugam, quatenùs enim est tendentia reuerentiæ ergaDeum, se illi summittendo, formalissimè est fuga elationis præsumptuosæ & æquiparantiæ cum ipso. Solum autem est diuersitas, quod respectu obiecti primarij est prosecutio; respectu vero secundarij non est prosecutio, sed formalis fuga. Ab admixtione ergo cõnexa vtriusque farmalitatis affectus iste reuerentialis rigorosse sortiri potest appellationem timoris, quia, quatenùs est reuerentia personæ, est formalissimè fuga & timor æquiparantiæ; non autem est timor passio absolutè loquendo, quia iste non dicitur talis nisi quando primarium tendentiæ specificatiuum non est persona, sed ipsum malum.

1176 Sed dices, in hoc sensu omnem prosecutionem posse dici timorem, quia omnis amor boni est virtualis saltim fuga mali: ergo ex hoc capite non datur specialis ratio pro appellatione timoris. Nego antecedens, quia prosecutio reuerentialis Dei vt à nobis explicata est, à motiuo reuerendi non solum habet, quod sit reuerentialis fuga æquiparantiæ oppositæ, sed formalis & expressa fuga illius est. Insuper, quia non omnis prosecutio habet effectum illũ comprimendi, & quasi anihilandi cor, qui effectus est proprius timiditatis, sicut illum habet reuerentialis prosecutio, & sic ex duplici capite sortitur nomen timoris.

1177 Insuper ex his manet clarissimè explicatus Diuus Thomas nuper citatus, nempè quod timor reuerentialis adfert subiectionem creaturæ ad ipsum Deum, siue vnionẽ summissionis, quod quidem intelligitur, tamquam primarium specificatiuum. Præterea fugit separationem; non quidem separationem inmediate a Deo, sed separationem sui à subiectione Dei, quatenùs fugit æquiparãtiam sui cumDeo destructiuam subiectionis ad Deũ, eique oppositam. Ecce simul prosecutionem subiectionis & formalem, atque expressam fugam separationis à subiectione per præsuntuosam elationem inducendæ.

1178 Contra 2. partem objicies 2. fuga æquiparantiæ humanitati secundum se possibilis non est timor, quando non imminet: ergo in Christo nec de obiecto secundario datur verus timor&fuga. Resp. disting. antec. non est timor secundum conditiones & imperfectiones timoris, concedo. Iste enim est præcipuè anxietas, quæ solet sequi ad timorem & requirit malum practicè probabilitèr eventurum, & in hoc sensu interpretandi sunt partes, dum requirunt ad timorẽ malum imminens. Secundum essentialem rationis timoris, nego. Sicut enim se habet spes ad bonum possibile, ita timor ad malum. Potest autem aliquando spes esse de bono certissimè futuro, licet regularitèr sit de contingenti, vt patet in spe gloriæ corporis certissimè futuræ Christo. Similitèr ergo timor de malo possibili evenire certissimè non futuro. Hic autem timor est timor securus, sicut timor de malo imminenti est timor anxius.

1179 Replicabis: diuina Maiestas, licet sit inflictiua mali, certum est beatis, quod non est inflictura illis: ergo non erit obiectum sufficiens specificare timorem. Distinguo consequens, timorem anxium, concedo, reuerentialem, nego, quia specificatiuum illius est potestas infligendi malum, quod creaturæ sit possibile. Certitudo autem, quod inflictura non sit, potius auget, quam minuit reuerentiam in animis gratis, cum sit de per accidens & ex promissione tantæ Maiestatis, quæ cessit iuri suo, tàm ordinario, quàm absoluto.

1180 Ex his patet ad rationes dubitandi: Talis enim timor non est seruilis, sed reuerentialis. Et potius est prosecutio, quam fuga. Vndè primario non est de malo, sed potius de bono summè reuerendo. Est tamen de malo per se quasi secundario, estque fuga de illo formalis & expressa. Quod meo videri est speciale in exercitio prosecutiuo timoris reuerentialis, esse simul formalissimè prosecutionem & fugam expressam mali. Quod autem deficiat ex parte illius mali esse proximè imminens, substantiam & essentiam timoris fugæ non impedit.

ARTICVLVS V.

DE GRATIIS GRATIS DATIS.

1181 Fuisse in Christo gratias gratis datas omnes, vel ferè omnes, certũ est apud Theologos. De illis loquitur D. Paulus 1. ad Corinth. 12. vbi numerat nouem, ex quarum explicatione constabit, quænam sint & quot debeantur Christo. Accipe explicationem: *Alij datur sermo sapientiæ, alij sermo scientiæ, alij fides, &c.* Sermo sapientiæ est facilitas explicandi proximis per altissimas causas mysteria fidei. Sermo autem scientiæ per causas & modos inferiores, accomodatos tamen captui paruulorum, siue parum intelligentium.

1182 Fides non est diuina fides per quam Deo reuelanti credimus Theologiсé, sumusque Christiani. Sed nomine fidei, vel intelligitur excellens quædam mysteriorum fidei intelligentia apud Thomistas (non quidem determinatio obscura siquidem non esset in Christo, sed potest esse clara) vel potius nomine fidei intelligitur hic fiducia magna ad patranda miracula requisita, vel fiducia magna ad prædicandum Euangelium cum valore & fortitudine, confidens ex Deo fructum prædicationis & liberationis à periculis.

1183 *Alij datur gratia sanitatum*, inquit Apostolus, & est ad curandos morbos corporis. *Alij operatio virtutum*, idest, aliorum miraculorum. *Alij discretio spirituum*, & est ad discernendum inter spiritus, quis nempè sit Dei & quis Diaboli, se in Angelum lucis transfigurantis. *Alij genera linguarum* & est facilitas & peritia intelligendi varia linguarum idiomata, eaque loquendi. *Alij interpretatio Sermonum*, estque donum Sacras Scripturas interpretandi in vero sensu cum dexteritate. Tandem *Alij prophetia*; hæc autem est *futurorum cognitio & prædictio; eorum inquam futurorum, quæ sunt communitèr ignorata ab illis, qui degunt in eodem statu cum Propheta illa prædicante.*

1184 Has gratias fuisse in Christo Domino communis tenet Theologorum sententia & certissima est fere de omnibus istis (dixi fere de omnibus, quia Abulensis de Prophetia oppositum tenet). Probatur: Tùm ex Euangelio sæpissimè Christum introducente exercentem illas. Tùm, quia sunt perfectio sine imperfectione. Tùm, quia istæ gratiæ fuerunt in Apostolis & alijs Sanctis; decens ergo erat, vt perfectius essent in Christo capite, quam in membris. Sic enim melius intelligitur, quomodò de perfectione eius omnes accepimus. Tùm deniq; quia gratiæ istæ, cũ non sint gratiæ gratũ facientes, quia hoc est proprium formæ sanctificantis, non dantur pro habente illas, sed pro bono fidelium & Ecclesiæ conceduntur à Deo Euangelij Ministris, vt populum verbis doceant, veritatemque doctrinæ signis & miraculis confirment. Potius ergo debebant concedi Christo, præcipuo & primario Euangelij Ministro, omniumque Ministrorum capiti.

1185 Est autem difficultas circa donum linguarum, an aliquando illud exercuerit, sicut Apostoli. Non constat hoc ex Euangelio. Credibile tamen est, exercuisse aliquando, nempè in Egipto, dum puer inciperet loqui, imò etiam in Iudea, si aliquando se offerebat occasio loquendi cum hominibus alterius nationis & idiomatis. Apostoli enim linguarum varietatem exercuerunt, non solum dum erant in alijs nationibus, sed etiam Hierosolymis, in Pentecoste, eo quod ibi adessent, tunc diuersarum nationum viri. Cum Christo autem aliquando loquti sunt viri Gentiles, diuersæque nationis. Credibile autem est in illorum idiomatè fuisse eis tunc loqutum.

ARTICVLVS VI.

DE PROPHETIA.

1186 DE hac separatìm Sermonem facio, quià specialem habet difficultatē contra Abulensem in cap. 11. Numeror. quæst. 64. asserentem; Christum fuisse plusquam Prophetam, non vero strictè Prophetam. Sed contra. Etiam Lucæ 7. vocatur *Propheta magnus*. Et Lucæ 24. dicitur: *Verè Propheta potens in opere & sermone*. Et licet respondere posset, hæc non esse dicta ab Euangelista, sed esse relata ab ipso, credibile tamen est, populum & Discipulos euntes in Emaus, ita dixisse ex Spiritus sancti inspiratione. Præterea & vrgentius, Deuteronomij 18. dixit Moyses ad populum: *Prophetam suscitabit Dominus tibi sicut me; qui* textus de Christo accipitur in actibus Apostolorum, & in virtute huius textus dicebat Populus, quod Christus erat verè Propheta speratus qui venturus erat in mundum. Scriptura autem interpretari debet vt sonat regularitèr loquendo.

1187 Ratione autem prob. vt art. præcedenti. Est enim perfectio sine imperfectione Prophetia. Insuper Prophetia omninò stat: *In traditione illorum futurorum quæ Propheta scit; ignorantur tamen regularitèr ab alijs hominibus viuentibus in eodem statu cum Propheta prædicente illa*. Vndè tria requiruntur. Primum, *quod obiectum sic procul ab his quibus traditur*. Secundum, *quod communitèr ab his ignoretur*. Tertium, *quod Prophetans conuiuat cum illis in eodem statu*. Christus autem erat vt Viator in eodem statu cum hominibus, quibus prædicebat aliqua mysteria futura, quæ erant procul & ignorabantur ab hominibus regularitèr: ergo erat verè Propheta.

1188 Obijcies 1. Prophetia est obscura & ex parte, atque cum beatitudine incompatibilis: ergo est relegan da à Christo, sicut fides. Anteced. probat. ex Paulo 1. ad Corinth. 13, dicente: *Ex parte cognoscimus & ex parte Prophetamus, cum venerit quod perfectum est* (idest beatitudo) *euacuabitur, quod ex parte est*. Confirmatur, quia ex D. Thom. 2. 2. quæst. 174. art. 2. ad 3. *Prophetia est obscura & enigmatica, estque lucerna ardens in caliginoso loco, sicut fides*. Resp. potest ad locum Pauli (& non displicet Patri Lugo) nomine prophetiæ posse ibi intelligi fidem ipsam, cum assentitur obiecto futuro & procul distanti; non enim loquitur de Prophetia stricta.

1189 Resp. 2. disting. anteced. Prophetia de per se est obscura, &c. nego anteced. quia absque obscuritate potest quis noscere, quæ ab alijs sui status ignorantur, regularitèr (licet de per accidens) concedo antecedens; quia cum in hominibus infundatur cognitio prophetica dependentèr à phantasmatibus & enigmatibus, atque similitudinibus, necesse est, quod sit obscura regularitèr. De hac ergo loquitur Paulus, non de Prophetia Christi, quæ alitèr, & alitèr sciebat. Ad confirmationem constat ex dictis.

1190 Obijcies 2. Respectu beati nullum obiectum est procul, ac per consequens, nec respectu Christi, quia omnia videt in Deo præsentia; atqui cognitio Prophetica est de rebus, quæ sunt procul: ergo in Christo non fuit cognitio Prophetica. D. Thom. quæst. 7. art. 8. in solutione ad primum est præmittendus responsioni. Docuit enim cognitionem Propheticam fuisse in Christo ipsam visionem beatam, non quod hæc sit per se ipsam Prophetica (nec est Prophetica in alijs beatis, qui non sunt Prophetæ) sed Prophetica per accidens, sumpta denominatione à statu viatoris, visioni beatæ contingenti. Non ergo dabatur in Christo lumen per se Propheticum, quia istud formalitèr per se, fortè est obscurum & enigmaticum, sicut fides, sed ipsum lumen gloriæ, vel scientiæ infusæ (vocatur lumen habitus ipse) constituitur contingentèr Propheticum per denominationem contingentem à statu viatoris & à prædictione ad viatores, prout erat cum ipsis in eodem statu.

1191 Respondetur ergo Christum fuisse Prophetam, licet videret in Deo quasi præsentia illa quæ prædicebat. Obiectum enim Prophetiæ non debet esse procul respectu cognitionis Propheticæ, nec respectu prædicentis, sed procul respectu aliorum, cum quibus Propheta conuiuit tale obiectū ignorantibus regularitèr. Vndè beatus noscens aliqua in Deo à nobis ignorata, si reuelaret nobis, adhuc non esset Propheta, quia non conuiuit nobiscum, quibus prædicebat, sicut conuiuebat Christus, vtrumque ergo ad Prophetam requiritur & quod conuiuat cum his, quibus Prophetat, & quod Prophetet de rebus communitèr ignoratis in illo statu.

1192 Nec obest, quod prophetia respectu Prophetarum non sit lumen permanens, sed transiens. Prophetæ enim antiqui non habebant in sua manu semper prophetare, sed quando illis dabat Deus; atqui lumen gloriæ respectu Christi, etiam prout denominatum contingentèr à statu viatoris, erat quid permanens: ergo non poterat esse respectu Christi lumen Propheticum, nec visio beata prophetica. Respondeo fuisse lumen transiens respectu aliorum Prophetarum, secùs respectu Christi, cui propter perfectionis infinitum excessum debebatur prophetia altiori modò, ac per consequens permanentèr.

1193 An vero Christus formaret aliquod iudicium per se Propheticum? dubium est. Regularitèr enim non formabat, sed cognoscebat res prophetatas per cognitionem omninò independentem à phantasmatibus & enigmatibus, atque similitudinibus. Non desunt, qui concedant Christo aliquando tale iudicium enigmaticum, non tamen formatum à lumine per se prophetico, sed à lumine scientiæ infusæ. Addunt tamen, hoc iudicium per similitudines, licet supponeret phantasmata obscure in imaginatione Christi, Christus tamen operans illud cum aliquali præsuppositione phantasmatis obscuri, nihilominùs elicicbat clarum, supplentè scientia infusa atque emmendante illam confusionem per suam claritatem, sed res est non magni momenti.

1194 Sequitur ex dictis, quod nullus beatus purus est Propheta, nec pro beatis, nec pro nobis. Non pro beatis, quia quæ vnus scit communitèr, non ignorantur ab alijs beatis, quibus conuiuit; non pro nobis, dum aliqua prædicit nobis, quia nobiscum non conuiuit. An verò diuinitus, siue extraordinariè posit vnus beatus esse Propheta ex reuelatione Dei aliquid speciale prædicens alijs beatis? Affirmat Arriaga, quià nulla apparet repugnantia. Videantur Lugo disp. 16. à nu. 121. Bernal disp. 31. Arriaga disp. 33. à num. 11. Ioannes à S. Thom. quæst. 12. disp. 13. art. 2.

QVÆSTIO XXVI.

DE GRATIA CAPITIS.

ARTICVLVS I.

QVO PACTO CHRISTVS SIT CAPVT hominum.

1195 ESSE caput hominum & totius Ecclesiæ, certum est & de fide, quaterùs est homo Deus. Patet ex Paulo ad Ephes. 1. *Ipsum dedit caput super*

per omnem Ecclesiam. Ad Colosens. 2. *Estis in illo repleti, qui est caput omnis principatus & potestatis.* Declaratur. Ecclesia est vnum corpus morale, in quo sunt varia membra inter se coniuncta exercentia diuersa munera iuxta varios status, vniunturque inter se per vnionem fidei interius & per vnionem Sacramentorum & ceremoniarum exterius. Huius corporis Christus merito est caput. Istud enim in humano corpore vnitur cum membris & tenet primum locum in illis. Resident in illo sensus omnes, influit in membra vitam & motum, medijs spiritibus vitalibus, dirigitque & gubernat eorum motus & operationes. Sic se habet Christus respectu Ecclesiæ influens in totam eam, gubernásque per suas leges & sui Vicarij, vt per se patet.

1196 Objicies: ergo Christus erit membrum, quod est absurdum, nam membrum pender & indiget alijs. Probatur sequela à paritate corporis humani, & confirmatur, quia Christus est pars Ecclesiæ cum alijs vnita; hęc autem est membrum. Concedunt sequelam aliqui apud Gasparem Hurtado & probant ex Paulo 1. ad Corint. 12. *Vos estis corpus Christi & membra de membro,* id est, de Christo. Alij dicunt, Christum vt Deum esse caput, & vt hominem, siue secundum humanitatem, dici membrum, non verò Christus absolutè.

1197 Respondeo. Nego sequelam cum communi, quia metaphora capitis, non debet tenere in omnibus, sed solum in assignatis, non verò independentia ab alijs. Paulus loquitur de se, quia Corinthij erant de ipso Paulo Christi membro mediante prædicatione, vel fortè ly, *de membro* significat alios ad quos tenebatur attendere & vnionem cum eis seruare, sicut vnum membrum cum alio.

1198 Quæres 1. An Christus vt homo sit caput omnium hominum viatorum, saltim ad tempus? esse caput beatorum, certum est, quia perfectè vnitur illis Theologicè per charitatem, influitque perfectam vitam in illos. Secundò est certum, non esse caput damnatorum, quia isti totalitèr sunt Diaboli membra, nec vniuntur Christo Theologicè, cum careant gratia & fide. Vndè Christus non influit adhuc quasi vitalitèr in illos. Tertiò est certum, esse caput fidelium iustorum quia vniuntur illi per fidem & gratiam, influitque in illos. Quartò est certum, esse caput in potentia omnium viatorum. Tùm, quia isti possunt conuerti & vniri Christo Theologicè, licet nunc infideles sint, Christusque est in potentia, vt in illos influat. Tùm, quia ad membrum in potentia, nec requiritur actualis vnio, nec actualis influxus, sed capacitas ex parte capitis & ex parte illius, vt possit fieri membrum.

1199 Difficultas est, an sit actu caput saltìm ad tempus eorum qui de facto sunt infideles? Suarez disp. 23. sect. 1. affirmat, eo quod isti aliquem influxum accipiant ex meritis Christi, à Christo vt capite, nempè aliquas inspirationes. Gaspar Hurtadus disp. 7. difficultate 22. & Bernal hic negant. Tùm, quia actu infideles, non vniuntur cum Christo, nec cum Ecclesia: *Vnione morali speciali Ecclesiæ propria,* cuius Christus est caput, talis enim vnio specialis est donum supernum Theologicum, v. g. charitatis fidei, aut luminis gloriæ, vt declarat optimè Bernal disp. 22. à num. 3. Propterea *Ecclesia* definitur: *Congregatio fidelium.* Membrum ergo Ecclesiæ est, *persona creata Christo Theologicè coniuncta recipiens vitalitèr, vel quasi vitalitèr influxum à Christo in ordine ad bonum supernum.* Hoc autem non competit infideli, vt per se patet. Nec sufficit character in hæreticis, vt per illum Ecclesiæ vniantur. Cum enim vnio propria membri Ecclesiæ sit fides, non sufficit character, qui non est vnio, sed indelebile signum, obligans habentem, vt procuret vniri Ecclesiæ.

1200 Tùm etiam probatur, quia nullam vitam accipiunt specialitèr à Christo, vt capite Ecclesiæ modò proprio capitis, qui est modus quasi vitalis supponens partes vnitas toti speciali vnione totius, carent enim vita perfecta, motuque speciali charitatis & gratiæ habitualis. Item carent vita imperfecta fidei, specialique motu ipsius: ergo Christus nihil speciale capitis Ecclesiæ potest in illos actualitèr influere proximè. Confirmatur, quia & si Christus præparauerit infidelibus, etiam infantibus in vtero existentibus, remedia ad salutem, in multosq; infidelium actualitèr influat per inspirationes supernas, hoc non præstat, *vt caput speciale, nec modò proprio capitis Ecclesiæ in membra, nec vitalitèr aut quasi,* quia non supponit illa *vitalitèr vnita corpori,* sed influit vt prouisor & caput gubernatiuum procurans media, vt prius fiant membra. Non enim ad rationem capitis Ecclesiæ sufficit superioritas sola, influxusque ab ipsa, sed vlterius requiritur vnio membri specialis illius Republicę vt talis, vitalitèr aut quasi, recipientis influxum. Etenim influxus quem præstat anima circa alimentum immutando illud, non est influxus vt in membrum, sed potius conatus immutandi illud, vt secum illud vniat, faciatque membrum de non membro.

1201 Placet 2. sententia propter ipsius fundamenta. Latè tamen posset Christus dici caput sumendo istud pro gubernatore & legislatore. Omnes enim obligare potest per suas leges, vt Ecclesiam ingrediantur & omnibus in ordine superno prouidere curat ad hunc finem, saltìm vt generalis prouisor supernus, præbens vocationes & auxilia. Et hoc ipsum exercet per summum Pontificem Vicarium suum. Est etiam caput minùs latè respectu hæreticorum, quos per Ecclesiam specialitèr vrere potest vt subditos ratione characteris & obligare insuper, vt Ecclesiam ingrediantur, eique vniantur. Talis tamen influxus, vt dictum est, non est propriè capitis in membra formalitèr, sed solum causalitèr & vialitèr, nempè vt fiant membra influxus enim capitis alicuius Republicæ supponit membra vnita cum capite, *vnione illius Reipublicæ propria,* qualis est respectu Ecclesiæ, non externa communio, vt in alijs Republicis, sed potius interna Theologica vnio.

1202 De fidelibus in mortali existentibus datur speciale dissidium inter catholicos, & non dessunt negantes esse absolutè Christi membra. Probari potest 1. quia Christus peccatoribus fidelibus nec est vnitus vnione charitatis, sicut iustis viatoribus. Nec item vnione fidei (quia ipse caret illa: ergo non est Theologicè vnitus, nec specialitèr caput. 2. Quia peccatores sunt partes Ecclesiæ sed mortuæ. Imò potius sunt membra Diaboli per culpam mortalē vnita, in quæ influit per suggestiones multa mala: ergo Christus non erit eorum Caput. Consequentia probatur, quia idem nequit esse Caput duplicis corporis oppositi, sicut nec hominis, & bruti.

1203 Testiò, quia capilli & vngues, etiā̃m secundū partem in timiorem corpori, licet sint partes animalis & hominis eius integrantes pulchritudinem, non tamen sunt ipsius membra, eo quod non viuant, nec exerceant vitam sensitiuam, aut rationalem hominis propriam: ergo si peccatores non viuunt vita propria corporis Ecclesiæ, nempè charitate, non erunt membra Ecclesiæ; sed partes quasi mortuæ & infructiferæ: Antecedens, nempè, quod capilli non sint membrum, patet, quia illorum rasor & euulsor, non dicitur mutilare membrum, nec est irregularis. Tandem, quia Ecclesia est tota pulchra, Sancta, Immaculata, non habens maculam, neque rugam: ergo nequit componi ex peccatoribus fœdissimis & maculatis.

ARTICVLVS II.

CHRISTVS EST CAPVT FIDELIVM PECCATORVM. Vbi notabiles illationes & de Redemptione à pura creatura doctrina notanda.

1205 SEd mihi probabilius est cum communissima sententia Diui thomæ & recentiorum, peccatores fideles esse membra Christi, licet imperfectè. Probatur. Tùm, quia Ecclesia est *congregatio fidelium,* sic communitèr definita. Tùm, quia in Euāgelio sępè introducitur constans ex iustis & peccatoribus, tamquam sa-

sagena congregans in se pisces bonos & malos, tamquā area habens triticum & paleas, tamquam vinea habens vites fructiferas & infructiferas,& tamqum decem virgines, quarum quinque sunt prudentes & quinque fatuæ. Ratio autem àpriori est,quia eo ipso vniuntur vnione Theologica fidei & in vno obiecto credito,ingressi per ianuam visibilem Baptismi,separatique vt ciues huius Ciuitatis, ab illis qui sunt extra Ecclesiam.

1206 Confirmatur, quia habitus fidei est quædam vita superna spiritualis in actu primo, & intrinseca ita vt ille homo habeat intra se principium vitæ spiritualis licet imperfecta operatiua vitalitèr & immanentér superne ad operandos actus fidei, per quos diversificantur veri filij Ecclesiæ ab his qui tales non sunt, sed potius sunt extra illam: ergo sunt vera Ecclesiæ membra licet imperfecta. Vndè existimo distinguendum triplex membrum Christi in via. Separatum, mortificatum & perfectè viuum. Separatum sunt hæretici,quia recesserunt ab vnione fidei superna in baptismo recepta. Isti nullum habent principium intrinsecum vitæ, quia carent fide superna, quæ inhæreat intrinsicé vitalitèr.

1207 Mortificatum sunt fideles peccatores, sicut vites viuentes ad folia producenda & non ad fructus charitatis. Habent enim aliquid vitæ in actu primo,nempé habitum inhærentem fidei, ac per consequens principium se movēdi ab intrinseco ad operationem supernam propriam filiorum Ecclesiæ, quia tamen carent charitate, nec possunt facere fructus vitæ æternæ meritorios, sunt quasi membra manca & mortificata,non tamen mortaliter & omnimodè mortua, nec sunt membra separata, sed Christo vnita, ac per consequens Christus in illa influens influit vt caput & quasi vitalitèr & immanentèr intra proprium corpus morale, quia tales influxus manēt in suó corpore & non extra illud & sic operatio non est transiens moralitèr, sed immanens. Tertium membrum est viuū perfectè & absolutè, quia vnitur Christo, quoad ius vitæ æternæ.

1208 Nota autem,Christum per duplex munus esse caput Ecclesiæ: 1. interius influendo in membra. 2. exterius gubernando. Dum esset viator, per se ipsum exercebat vtrumque munus, modò vero solum primum per se ipsum. Ipse enim influit invisibilitèr in Ecclesiam, vt corpus suum, omnes gratias & dona superna influxu morali principali. Dico morali,quia causa principalis physica est Deus ipse & solus Deus,nam Sacerdotes,etiam si physice influant vt instrumenta physica Dei & vt instrumenta moralia Christi;non autem influunt internè vt caput,etiam si Sacerdos sit ipse summus Pontifex. Secundū munus commisit summo Pontifici vt Vicario suo,nempé externè & visibilitér Ecclesiam gubernare. Sic vir dicitur caput mulieris, quia dirigit illam quoad externam gubernationem. Vide Martinum Perez disp.32.sect. 1. sed hoc muneris exercitium vt sit proprium capitis Ecclesiæ vt Ecclesiæ,exerceri debet supra membra vnita.

1209 Nota. 3. non omne corpus morale requirere vnionem internam inter mēbra siue cives & caput. Quia quodlibet requirit vnionem proportionatam sibi. Sed tamē Ecclesia habet partem essentialem internam,ideò specialitèr requirit vnionem internam & absque illa influxus non est Capitis Ecclesiastici vt talis. Vir respectu mulieris & Rex respectu Reipublicæ contentus est vnione externa sola, ideò dixi, deficiente fide influxum non esse capitis Ecclesiæ.

1210 Nota 4. respectu corporis Ecclesiæ, vt modò congregata est ex hominibus, qui fuerunt peccatores & necesse habent accipere à suo capite non solum gratiam, sed remissionem peccati per satisfactionem condignam, ita Christum esse caput, vt nulla pura creatura, quantumvis Sancta, potuerit hoc munus exercere. Potuisset autem respectu non habentium peccatum. Constat hæc doctrina ex disp. de infinitudine offensę.

1211 Ex hoc infero,nec potuisse de condigno mereri, & infundere in peccatorem gratiam sanctificantem,si non esset Deus (vt dixi num.571.) alias cum gratia sanctificans sit remedium culpæ, potuisset pura creatura de condigno afferre remedium contra Patres adductos à num.508. Hanc rationem nota valde, quia multum confirmat dicta num. citato de Christi ad redimendum necessitate.

1212 Ad argumenta art.1. Resp.& ad 1. inter Christum ad fideles peccatores iam dari vnionem internam per donum Theologicum, quod ex parte nostra, est fides; ex parte verò Christi lumem gloriæ. Vtrumque enim est principium vitæ intellectiuæ Theologicæ & ad intra vniens,in vno obiecto Theologicè cognito. Etiam conueniunt in aliquo externo & visibili, nempè vno baptismatè, alijsque Sacramentis & ceremonijs à Christo in via exercitis & receptis & modo à peccatoribus.

1213 Ad 2. resp. peccatores dici mortuos, quatenùs carent vita perfecta, siue perfecta participatione Deitatis, idest, gratia operatiua fructuum vitæ æternæ, non tamen carent vita imperfecta fidei tamquam membra mortificata. Vndè non est inconueniens,quod diversimodè sint simul membra Christi & Diaboli: illius per fidem, istius vero per culpam, quæ ianuam apperit, vt Diabolus influat mille suggestiones & tētationes. Licet autem detur repugnantia, vt idem sit membrum duplicis corporis oppositi; id verum habet in naturalibus, secùs in moralibus, vnus enim homo potest esse ciuis pertinens ad duas ciuitates oppositas sub diuersis rationibus.

1214 Ad 3. resp. peccatores non solum esse partes sicut capilli, sed membra Ecclesiæ, quia licet non viuant vita perfecta, viuunt tamen vita imperfecta membrorum Ecclesiæ propria nempè vita fidei disponente ad vitam perfectam gratiæ,quæ tamen non reperiuntur in capillis. Adde capillos & vngues, si secundum aliquam partem sui viuunt,etiam esse membra animalis, quia & vniuntur & recipiunt influxum à capite modo vitali: licet enim non sint mēbra respectiuè ad irregularitatem,(sicut nec quantum ad hoc est membrum pars carnis viuæ) sunt tamen quoad rationē dictam vnionis & influxus vitalis.

1215 Ad 4. resp. Ecclesiam esse sanctam, non quidem ab omnibus suis membris, sed sanctam à Sacramentis, ceremonijs, puritate fidei, legibus, in quibus non est vlla macula. Quod si Patres aliquando excludunt à membris Ecclesiæ fideles peccatores, non sumunt Ecclesiam pro toto,& integro corpore, sed solum pro præcipua parte, nempè pro congregatione iustorum.

1216 Ex dictis Infero 1. Christum respectu irrationalium non esse caput adhuc ciuile, vel externum, sed Dominum. Patet, quia vnitur ei vnione adhuc externa ciuili & politica,vt possit in illa influere per leges & dirigere per consilia vt Prælatus subditos per rationem obedientes, solum ergo est respectu eorum administrator & Dominus.

1217 Infero 2. hęreticum occultum non manere propriè membrum Ecclesiæ, nisi apparentèr & solum quoad externam vnionem ceremoniarum & quoad subiectionem ad leges Ecclesiæ, quæ non sufficit ad essentialem rationem membri constitutiuam. Cum enim Ecclesia non sit in suo constitutiuo purè externa (sicut sunt aliæ Respublicę & Ciuitates) sed principalius interna, influxusque Christi capitis, principaliùs sit internus, non erit strictè membrum,vbi deficiat interior vnio Theologica fidei.

1218 Vndè si fieret hæreticus summus Pontifex per impossibile (plures enim impossibile docent in materia de fide: Christus enim rogauit pro Petro,ne deficeret fides eius & in eo pro successoribus) non maneret strictè membrum Christi & Ecclesiæ, licet maneret caput Ecclesiæ (secundum quod Ecclesia habet de Republica externa) quoad superioritatem gubernationem, & iurisdictionem, & quoad omne regimen externum Ecclesiæ & in hoc sensu lato etiam membrum. Licet enim inter Pontificem & Ecclesiam permaneret vnio subiectionis & superioritatis, cum tamen deficeret interna vnio influxus Christi in ipsum quasi vitalis,non permaneret strictè membrum Christi & Ecclesiæ, nec haberet de capite,

te, nisi influxum externum prædictum, quem etiam modò habet.

1219 Infero 3. respectu hominis, qui esset in gratia ante receptionem baptismi, Christum fore caput iustè & influentem in illum quasi vitaliter; non tamen esset membrum Ecclesiæ visibilis substantialitèr perfectè & integre, quia ad rationem membri Ecclesiæ sic integram & perfectam requiritur vltra vnionem internam visibilis ingressus in ipsam per baptismi ianuam. Esset autem membrum imperfectum à protestatione externa fidei.

1220 Pro quo nota: Ecclesiam vt sic, & vt præscindit à visibili, siue vt est communis Angelicæ & humanæ, solum requirere Theologicam vnionem internam. Vt autem est contracta ad humanam & visibilem, postulat vlterius vnionem saciam externam instar vnionis ciuilis. Pontifex Hæreticus esset caput & membrum Ecclesiæ, vt Ciuitas externa est; non vero vt Ecclesia essentialitèr est. Iustus vero non baptizatus esset membrum Ecclesiæ, vt essentialitèr Ecclesia est, non vero vt Ciuitas externa est.

1221 In veteri lege Christus non solum erat caput Synagogæ, sed etiam illorum iustorum, qui extra Synagogam erant fideles, v.g. Sanctus Iob. Vniebantur tamen in vnam substantialitèr Ecclesiam per internam fidem, & per externam potestatem fidei de mediatore, quæ tunc sufficiebant. Differebant vero à membris specialibus Synagogæ propter Sacramenta & ceremonias istius, ad quas non tenebantur venire, quia Synagoga vt talis erat Ecclesia particularis. Fideles autem nunc qui sunt fideles ante Baptismum, tenentur ad Ecclesiam per Baptismũ venire, quia hæc est Ecclesia vniuersalis, extra quam non est salus pro volentibus manere extra illam.

1222 Infero 4. quando influxus est ad tollendum peccatum in purè infideli, non esse influxum capitis in actu, sed in potentia, & ad hoc vt fiat caput eius in actu; quod fiet supposita infidelis conuersione. Quando vero iam sunt vnita per donum Theologicum, iam est influxus capitis in actu. Nota autem, quod solus Christus est caput supremum Ecclesiæ quoad influxum interiorem; Pontifex enim solum est caput Ecclesiæ influens quoad exteriorem gubernationẽ, & si aliquatenùs quoad interiorem, non per sua merita, sed quatenùs applicat merita Christi: per sua enim si aliquid alijs membris communicat, non est per modum superioris & capitis, sed per modum commembri, sicut & alij iusti, impetrando.

1223 E contra verò Lucifer est caput malorum & supremum caput, tàm dæmonum, quàm infidelium, quia quoad malitiam vnitus cum illis tenet primum locum, influitque in homines inducendo ad peccatum, vel exemplo, vel suasione & quoad mala omnes gubernat potestate tentandi sibi à Deo permissa; Antichristus etiam erit caput, non omnium, sed plurimorum hominum sui temporis, accipiens à Domino potestatem, vt dicitur in Apocalypsi de illo significato in bestia: erit enim superior malitiâ, eosque ad malum inducet & gubernabit. Nec est inconueniens eidem Reipublicæ assignare duo capita, quando sunt subordinata, vt Pontifex subordinatur Christo vt Vicarius eius, & Antichristus Lucifero.

1224 Quæres: quomodò Christus sit caput hominum, an solum secundum animam? Resp. Christum vt hominem sumptum secundum animam & corpus in concreto esse caput hominum sumptorum etiam secundum animam & corpus; ita sententia communis cum D. Thoma art. 2. Probatur, quia Christus vt homo per merita illa, quæ elicuit in anima & consummauit in corpore, v.g. per mortem & passionem, meruit hominibus non solum dona pertinentia ad animam hominis, sed etiam pertinentia ad corpus, v.g. dotes corporis gloriosi, vt conformentur ipsi Christo glorioso per similitudinem dotum in Patria & etiam per similitudinem in via in Baptismo, alijsque Sacramentis & ceremonijs visibilibus. Sic verificatur vnio Ecclesiæ cũ Christo capite in inuisibilibus, & visibilibus. Respectu autem primorum parentum in statu innocentiæ etiam Christus fuit caput, quia cum fuerit decretus Redemptor ante omnes creaturas, quidquid illæ habuerunt, per meritum Christi habuerunt.

ARTICVLVS III.

AN CHRISTVS SIT CAPVT ANGELORVM?

1225 CErtum est apud omnes esse. Patet, quia ad Colossens. 2. dicitur: *Ipse est caput omnis Principatus & potestatis.* Per quos intelliguntur Angeli. Confirmatur ex Augustino Serm. 1. in Psalm. 33. Vbi hæc habet verba: *Caput nostrum Christus est, certus capitis illius nos sumus, nunquid soli nos? omnes, qui ab initio mundi fuerunt iusti, cum illis etiam legionibus Angelorum, vt illa vna Ciuitas sit sub vno Rege.* Hucusque Augustinus. Ratio autem est, quia nostra Ecclesia & Angeli sunt idem corpus & vna Ecclesia, vnumque ouile iuxtà illud: *Alias oves habeo, quæ non sunt ex hoc ovili, & illas oportet me adducere, & fiet vnum ovile & vnus Pastor.*

1226 Atqui eadem Ecclesia, idemque corpus debet habere vnum caput, vnumque ouile eundem Pastorem: ergo Christus est Angelorum & hominum caput. Propositio maior confirmatur vlterius. Cum enim Angeli sint vniti Christo per vnionem Theologicam luminis gloriæ, influatque in ipsos plura dona superna, saltim gloriæ accidentalis reuelationum & aliarum gratiarum, eo ipso verificatur, quod illi sint membra, Christus autem sit caput. Dum dixi facere Angelos cum Ecclesia nostra idem corpus, eandemque Ecclesiam, intelligendum est quantum ad substantialem vnionem inuisibilem. Non enim vniuntur nobiscum quantum ad visibilem & exteriorem vnionem Sacramentorum & ceremoniarum.

1227 Certum est 2. Christum quatenùs Deum reduplicatiuè esse caput Angelorum. Constat, quia Deus est caput Christi, vt inquit Apostolus: ergo Deus obtinet primum locum, siue locum capitis respectu Christi: ergo multò melius respectu Angelorum, in quos influit mediante Christo. Ratione autem probatur, quia Deus est infinitè superior Angelis & vnitus cum ipsis per similitudinem Theologicam in Sanctitate & visione Dei, quam Deus habet per essentiam, & illi per participationem, influitque in eos influxu naturali & superno: ergo est eorum caput.

1228 Maior difficultas est de Christo vt homine. Affirmo cum communi sententia. Ita Suarez & alij contra Bonauenturam & paucos alios. Constat 1. ex 1. ad Ephesios, vbi Apostolus dicit de Deo respectu Christi: *Suscitans illum à mortuis & constituens ad dexteram suam in cælestibus supra omnem principatum & potestatem, &c. Omnia subiecit sub pedibus eius & ipsum dedit caput super omnem Ecclesiam.* Vbi sermo est de Christo vt resuscitato & constituto ad dexteram & dato pro capite omnis Ecclesiæ. Hæc autem conueniunt Christo vt homini in concreto, idest, huic supposito Christi vt talis, & vt reduplicantis supra hominem Deum. De qua reduplicatione num. 54. Nomine autem omnis Ecclesiæ intelligitur vnum corpus mixtum, vt claudens Angelos & homines, quia sine illis non est omnis Ecclesia.

1229 Est autẽ vnius corporis vnũ morale caput, vt iã dictum est, præcipuè quando membra sumpta formalitèr in ratione conducenti ad esse membri se habent eodem modò, nempè in ratione personæ intellectualis Theologicè vnitæ in ordine ad idem obiectum cognitum & amatum, atque ad eundem finem supremum, nempè beatitudinem. Totum hoc confirmatur, quia vt omnes affirmant cum D. Dionysio cap. 2. de Cælesti Hyerarchia, Christus influit in Angelos eos illuminando specialitèr. Insuper imperat eis circa Ecclesiæ militantis administrationem & hominum custodiam, estque Angelos iudicaturus secundum ea, quæ ad hoc munus spectant, vt docet D. Thom. quæst. 58. art. 3. quod intellige de iudicio

approbatiuo: ergo est caput eorum.

1230 Est tamen alia difficultas, nempè quid influat in Angelos Christus vt caput? Sententia docens Christum fuisse decretum post peccatum Adæ absolutè præuisum, ac per consequens post Angelos, constanter tenet non potuisse illis mereri gratiam & gloriam substantialem, sed solum accidentalem. Sufficit autem meruisse hanc, vt verificetur sufficientissimè capitis influxus. Iuxtà nostra autem principia de primo decreto Christi Redemptoris ante Angelos decreti, dicendum est, influxisse in Angelos, etiam gratiam & gloriam substantialem, essèque saluatos per Christum & ex meritis ipsius.

1231 Licet enim non fuerint redempti, nec habuerint ab ipso gratiam sanatiuam, sicut nos: Nec redemptionem præseruatiuam, sicut Beatissima Virgo (non enim erant obnoxij & obligati debito contrahendi peccatum adhuc remoto) habuerunt tamen gratiam saluatiuam, vt non peccarent cum possent. Vndè D. Bernardus Homilia de Circuncisione dixit super illud Lucæ: *Vocatum est nomen eius Iesus, quod vocatum est ab Angelo, &c. Idem quippè & hominis Saluator & Angeli, sed hominis ab Incarnatione, Angeli verò ab initio creaturæ.* In initio ergo Christus vt Saluator & vt Iesus influebat iam in Angelos substantialem gratiam & gloriam.

1232 Obijcies 1. Christus non est eiusdem naturæ cum Angelis: ergo nec caput. Nego consequentiam. Tùm quia alias nec Deus esset caput. Tùm, quia Angeli interiores non haberent caput, quia ille qui est supra ipsos diuersæ est naturæ specificæ: diuersitas enim ista naturarum se habet materialitèr ad rationem membri & capitis formalem, nempè ad vnionem Theologicam & influxum.

1233 Obijcies 2. Contra influxum gratiæ & gloriæ substantialis. Christus non meruit alicui, nisi per Crucem, per quam fuit Redemptor. Angelorum autem non fuit Redemptor, nec pro illis mortuus est. Sed respondetur ex dictis (relicta aliorum solutione dicentium, meritum Christi pro Angelis non fuisse per mortem, sed per amorem Dei, vel alios actus) Christum duplicem gratiam meruisse creaturis rationalibus, vnam redemptiuam, alteram solum saluatiuam. Illa est sanatiua; secùs ista. Vtramque meruit Christus per mortem vt saluator, sed non vtramque vt Redemptor, & ideò non dicitur mortuus nisi pro redemptis, qui rei mortis erant. Meruit ergo Angelis gratiam saluatricem per Crucem, sicut & nobis, licet absque denominatione redimentis & morientis pro ipsis.

1234 Replicabis: Virgini Christus est Redemptor & mortuus pro ipsa, licet solum meruerit gratiam saluatricem: ergo idem esset de Angelis, si ipsis istam meruisset. Nego antecedens, quia Virgini meruit gratiam etiam redemptricem; præseruatiuam tamen à debito peccandi in Adam, saltèm remoto. Angeli autem non habebant debitum peccandi, licet haberent potentiam, ideò non dicitur Redemptor illorum præseruatiuus, licet aliqui fortè non tenerent rationem Redemptoris præseruatiui respectu eorumdem.

1235 Obijcies 3. Angeli habuerunt gloriam ab initio: homines autem non sunt glorificati, nisi per mortem Christi: ergo, quia homines habent gloriam essentialem per mortem Christi. Nego consequentiam. Disparitas est, quia homines erant debitores per peccatum carendi gloria. Ideò congruum fuit, vt pro ipsis glorificandis expectaretur perfecta & re ipsa exhibita solutio & satisfactio pro debitis, vt haberent gratiam consummatam. Sicut Sacramenta veteris legis non causabant ex opere operato gratiam sanctificantem, sed hæc perfectio causandi, reseruata est Sacramentis nouæ legis, quando iam satisfactio Christi erat re ipsa exhibita, vel propè exhibita, quod non habet locum in Angelis, pro quibus Christus licet meruerit; non tamen habuit debita, quæ pro eis satisfaceret. Sicut autem Patribus Antiquis meruit Christus gratiam non consummatam ante exhibitum meritum, ita & potuit mereri Angelis gratiam consummatam.

1236 Ex dictis infero, gratiam & dona data primis parentibus in statu innocentię fuisse ex meritis Christi, cum iam ante ipsa decreta in executione esset præuisus Redemptor.

ARTICVLVS IIII.

QVÆNAM GRATIA SIT IN CHRISTO gratia Capitis.

1237 Duplex est in Christo gratia, nempè gratia vnionis & habitualis. Difficultas est, quænam earum sit ratio formalis, per quam Christus constituitur in ratione capitis? Prima sententia ait, esse gratiam habitualem. Tribuitur D. Thom. & alijs. 2. Vnionem hypostaticam. Ita Vazquez. 3. Aggregatum ex vtraque ita Suarez. 4. Aggregatum ex vnione & voluntate Dei decernente, vt Christus sit caput. Ita Bernal & alij Recentiores. Præmittendum tamen est, sermonem posse esse, vel de ratione formali mouente Deum, vt Christum constituat caput; vel de ratione formali, per quam in ratione capitis constituitur. His positis.

1238 4. Sententia probari potest quoad vtramque partem. Quoad primam, nempè gratiam vnionis; non vero habitualem se habere vt rationem primam mouentem Deum vt Christum faceret caput. Probatur. Tùm, quia ius Christi ad hanc dignitatem principalissimè fundatur in vnione, per quam erat homo Deus. Tùm, quia potestas influendi in membra requirebat merita infinita ex parte Christi. Et hoc fundatur in vnione. Tùm denique, quia antecedentèr ad gratiam habitualem & in priori ad illam, iam erat decretus Christus caput: ergo propter gratiam vnionis. Antecedens probatur, quia decretus fuit propter redemptionem, vt restauraret homines & influeret in ipsos auxilia ad salutem. Si ergo gratia habitualis decreta est pro posteriori, tamquam proprietas vnionis & intuitu vnionis, & vt faceret merita, quibus redemptionem perficeret, pro priori ante gratiam habitualem iam erat Redemptor & caput.

1239 Secunda pars, nempè quod ratio formalis, per quam Christus constituitur caput hominum est voluntas Dei ita statuens ex motiuo vnionis. Probatur, quia gratia vnionis & habitualis, se solis non determinant Christum ad rationem capitis: ergo aliquid aliud, nempè voluntas Dei, quæ est forma tollens formalitèr illam indifferentiam. Antecedens probatur, nam si tres diuinæ personæ assumerent tres humanitates cum gratia habituali prædicta, nulla earum trium esset caput Ecclesiæ supremum (non enim possent omnes esse caput, quia vnũ corpus cum triplici capite, & triplici voluntate, esset monstruum) nec aliquis illorum hominum per se esset caput, quia non esset maior ratio vnius, quam alterius: ergo sola vnio hypostatica cum gratia habituali non imbibit constitutiuum capitis: ergo ad hoc vt homo Deus sit caput, præter has gratias requiritur aliqua alia forma determinans.

1240 Hæc ergo est voluntas Dei statuens, vt Christus influat & gubernet creaturas sibi Theologicè vnitas. Vndè sicut Sacramenta Ecclesiæ in ratione Sacramenti non dicunt solum species (v.g. in Eucharistia) & Christum, quia poterat vtrumque reperiri, quin esset signum constitutiuum gratiæ, nec Sacramentum; & proptereà præter vtrumque claudit formalitèr & essentialitèr in obliquo institutionem, siue voluntatem Dei; sic in Christo ratio capitis ob eandem rationem. Sed dices cum Vazquez, gratiam vnionis esse talis naturæ, vt ex vi & natura sua constituat Christum dignum, vt sit caput & Redemptor. Sed contra ait Bernal, quia hoc solum probat, eam constituere Christum in ratione capitis fundamentalitèr non vero formalitèr, nisi accedente volitione diuina auferente illam indifferentiam supra positam.

His

1241 His videtur addendum, gratiam habitualem esse de integritate capitis connaturalitèr sumpti. Probatur, quia caput sic sumptum est potens connaturalitèr influere in membra; hoc habet Christus ratione gratiæ habitualis tamquam influentis physicè in actiones meritorias, & ratione vnionis tamquam infinitè dignificantis illas. Vndè licet sola vnio siue Christus substantialitèr ob dignitatem vnionis sit finis mouens Deum, vt det ipsi dignitatem capitis, tamen denominatio capitis, saltim connaturalitèr potentis influere, non competit Christo præcisè ratione vnionis, sed quatenùs completur in ratione principij operatiui per gratiam habitualem. Vndè creditur, quod vtraque se habet quasi fundamentalitèr ad denominationem capitis formalitèr resultantem & constitutam ex volitione Dei.

1242 Assero 1. gratia habitualis non integralitèr, sed formalitèr pertinet ad rationem capitis, licet requirat gratiam vnionis, tamen caput per gratiam habitualem summam Christi formalitèr constituitur. Ita docet D.Thom. art.5. hic. Probatur. Per illam gratiam constituitur formalitèr in ratione capitis, *quæ est formalitèr virtus influendi*, & per quam magis participat similitudinem substantialem capitis naturalis humani respectu membrorum; sed talis est gratia habitualis: ergo per illam constituitur formalitèr. Maior patet, quia caput mysticum solum est caput per similitudinem & metaphoram & tanto erit perfectius, quanto magis assimilatur capiti naturali humano. Minor autem probatur, quia caput hominis est pars ipsius hominis vniuocè conueniēs cum reliquis partibus corporis, cum quibus conuenit homogeneè in ratione substantiali essendi: omnes enim partes sunt substantialitèr eiusdem naturæ specificæ & caput solum superaddit supra membra conditiones speciales capitis. Hoc constat in corpore humano, vbi caput & membra non differunt in ratione formali specifica, nempè anima rationali, sed solum differunt quoad organa & accidentia; quæ omnia se habent quasi accidentalitèr comparatiuè ad substantialem vnionem & homogeneam constitutionem specificam talium partium.

1243 Vndè caput vniuocè conuenit cum membris specificè & substantialitèr, licet superaddat rationem influendi. Modò sic, Christus non secundum vnionem hypostaticam, sed secundum gratiam habitualem conuenit substantialitèr & vniuocè (vniuocatione naturæ in ordine superno, siue super naturæ) cum hominibus & Angelis: ergo hæc præcipuè & formalitèr erit gratia capitis. Minor patet, quia, vt sæpè dictum est, quod præstat anima in ordine naturali, præstat gratia habitualis in ordine superno, & quia in ea conueniunt homines & Angeli ad ordinem supernum eleuati, sumus eiusdem naturæ in ordine superno, non solum inter nos, sed cum Christo.

1244 Confirmatur, quia Christo tribuenda est quanta fit possibilis perfectio capitis: ergo tribuenda est ratio vniuoca cum membris. Sicut reperitur in corpore humano, & sic est caput vniuocè. Dixi vniuocè, nam licet Deus sit caput creaturarum rationalium, quia tamen non sunt eiusdem naturæ nisi participabilitèr & analogicè, non est caput vniuocum cum membris, nec potest esse, sicut potest Christus, quia habent conuenientiam vniuocam in natura.

1245 Requiritur autem præter conuenientiam substantialem cum membris ad rationem capitis, quod concurrant aliæ conditiones. Istæ sunt superioritas, eius perfectiones, & *virtus influendi in membra*; sed hæ conditiones iam conueniunt gratiæ habituali Christi, si supponatur vnio hypostatica: ergo talis gratia potest esse formalitèr gratia capitis. Minor patet, quia gratia habitualis Christi inter omnes habituales est in primis tam perfecta & plena, quasi Deus non esset daturus gratiam alijs, & propterea dicitur, quasi vnigeniti, plenitudo istæ gratiæ, Ioannis 1. Insuper est *virtus influendi* in membra, quia est forma & principium, *quo* Christus eliciebat operationes meritorias: & ideò dicitur quod de eius plenitudine omnes accepimus; etenim *Christus non alitèr influit in membra, nec alitèr de eius plenitudine accepimus, nisi quatenùs fecit actus meritorios pro nobis, sed tales actus fecit per gratiam habitualem, tamquam per virtutem & principium formale operatiuum*: ergo ipsa est virtus, siue principium influendi.

1246 Quia tamen, vt dixi, ad rationem capitis requiritur eminentia & superioritas comparatiuè ad membra, hæc competit illi gratiæ ex eo quod sit gratia Christi & proprietas vnionis, quam supponit, nam ex hoc capite gratia habitualis Christi respectu membrorum non solum habet excessum intensiuum & entitatiuum supra gratias aliorum, qui non sufficit pro superioritate propria capitis, sed vlterius habet superioritatem quamdam ad alios tamquam Princeps & Rex, & propterea dictum est, gratiam vnionis prærequiri, vt gratia habitualis Christi sit gratia capitis.

1247 Assero 2. gratiam vnionis etiam pertinere formalitèr proximè & immediatè ad rationem gratiæ capitis, sed non tamquam ratio influendi, sicut ipsa gratia habitualis in opera Christi, sed tamquam ratio formalis & immediata dignificandi ipsa merita Christi. Declaratur hoc: nam in hoc sensu æquè primo & formalitèr ingreditur rationem influendi moralitèr (licet non efficientèr, sicut gratia habitualis) formalitèr dignificatiuè. Patet, quia Christus non alitèr influit in membra, nisi quatenùs est merens infinitus: non enim influit physicè & formalitèr in gratias membrorum, sed mouendo Deum, vt illas nobis communicet; atqui merita Christi infinita in ratione meriti æquè primo indigent forma dignificante, ac principio physicè influente: ergo vtraque gratia, licet diuersimodè & in diuerso genere, ingreditur gratiam capitis, siue essentialia requisita capitis. In hoc sensu diximus alibi principium sanctificationis in Christo in diuerso genere coalescere ex humanitate & Verbo.

ARTICVLVS V.

ARGVMENTA.

1248 Dices: iuxta hæc principia etiam gratiam Pauli posse esse gratiam capitis, quia est perfectio eminens & influens per sua merita, & idem de gratia cuiuslibet iusti eminentis. Resp. negando, quia gratia Pauli, licet sit eminens eminentia intensionis & perfectionis; non tamen eminētia superioritatis, quia nullum ius habet formale, aut radicale, vt sit superior alijs, sicut habet illud gratia Christi, non propter intensionem & plenitudinem entitatiuam, sed propter modum habendi illam, nempè propter ius vnionis hypostaticæ, cui debetur ratione suæ dignitatis tamquam proprietas, & debetur superioritas supra homines & Angelos. Vndè Paulus hodie dum influit per sua merita, influit per modum rogantis & de congruo, non vero per modum præcipientis condigne & de iustitia merentis nobis, sicut meretur nobis Christus.

1249 Dices 2. gratia habitualis secūdum se est Christo ratio conueniendi cum membris: ergo non constituit caput, quod debet diuersificari à membris. Respondetur distinguendo consequens: Se sola, concedo; ad iunctis alijs conditionibus, nego. Etenim in homine caput & membra eiusdem substantiæ sunt: quodlibet enim componitur ex eadem materia prima & anima rationali: diuersitas autem sumitur à quibusdam requisitis & dispositionibus, v. g. ab organis vt conditione, per quæ possit munus capitis pars præcipua exercere, sic in Christo gratia capitis in ratione substantiali gratiæ & virtutis merendi est eiusdem substantiæ cum gratia membrorum, quin habeat aliam substantiam ad influendum; benè vero vnionem ad dignificandum, aliasque capitis conditiones.

1250 Dices 3. potest Christus vtramque habere gratiam, nempè habitualem & vnionem, quin esset caput & fa-

satisfactor pro hominibus: ergo caput stat in alio. Resp. concedendo antecedens de ratione proxima capitis (licet semper haberet ius in sua dignitate fundatum, vt fieret caput, saltim quando ipse solus esset homo Deus & non alia persona diuina) eget ergo aliquo alio, non quidem per modum nouæ gratiæ & virtutis substantialitèr, sed per modum conditionis & requisiti, v. g. voluntate diuina constituente Christum fideiussorem & caput: & tunc posita hac conditione, gratia ipsa habitualis, iam supponens vnionem, sine noua alia gratia est virtus ad exercenda munera capitis. Etenim eo ipso haberet superioritatem, perfectionem, & virtutem, iusque infinitè merendi & influendi pro nobis, imò & Patrè obligandi.

1251 Sic gratia habitualis apud plures, licet requirat vt conditionem voluntatem Dei adoptandi extraneu, tamquam proprium, est per se ipsam ratio formalis intrinsecè inhærens constitutiua filij adoptiui in nobis absque noua forma. Dixi formalis non totalis respectu filij. Sic etiam scientia legum, quæ reperitur in aduocato est per se ipsam peritia iudicandi, quando iste iam præsupponitur eleuatus voluntate Regia ad munus & officium Iudicis, etiam si non addatur alia peritia. Officium enim est quasi fundamentum, vt peritia illa legum sit scientia iudicandi. Similitèr igni per applicationem nihil additur de virtute comburendi, sed solum de conditione sine qua non potest proximè comburere. Qua tamen posita, per se ipsam est virtus exercens comburendi munus; sic in gratia capitis, habitualis se habet, posita voluntate Dei faciente fideiussorem. Confirmatur, quia per gratiam habitualem, supposita vnione & voluntate Dei constituente Christum fideiussorem, Christus est principium vniuersale libere & immanentèr operans sua merita non vero per voluntatem, quæ quid extrinsecum est respectu Christi; non ergo voluntas Dei erit virtus, siue gratia propria capitis, cum per istam nequeat physicè libere exercere sua merita per quæ, tamquam per media moralia, influat in membra.

1252 Vndè, licet detur indifferentia in Christo, vt proximè sit, vel non sit caput, hæc indifferentia solum est penes conditiones ad gratiam capitis, non vero penes virtutem substantialem propriam capitis suppositis conditionibus. Quoties dico, hæc esse intelligenda posita vnione, gratiam habitualem esse capitis, semper intelligo debere etiam ingredi vt compartem & formam dignificantem merita & satisfactiones, vt euadant valoris simplicitèr infiniti.

1253 Insuper nota valdè, me locutum fuisse de *gratia capitis*, non vero *de capite vt complete*. *Caput est*, quia primò modo sumitur pro principio & virtute dignificata ad meritum infinitum. Secundò sumitur non solum pro gratia, sed pro constitutiuo essentiali totali proximo capitis, vt dicentis ius proximum influendi & fundamentum illius muneris, siue officij, sicut aliud est loqui de forma hominis, aliud de homine, vt essentialitèr completo totalitèr. Sicut autem caput humanum in hoc sensu formalitèr & essentialitèr organa capitis, & ignis sumptus, non pro sola virtute comburendi, sed pro combustiuo proximè imbibit etiam approximationem, sic Christus vt caput diuinam voluntatem, sicut etiam vt fideiussor, & sicut Iudex provt talis constituitur per voluntatem Regiam modo explicato.

1254 Dices tandem, potuit homo purus de potentia absoluta esse caput hominum, sicut & Adam in statu innocentiæ: ergo non requiritur vnio hypostatica. Respondetur concedendo totum, si homines non essent in peccato, sed vel in gratia, vel in pura natura. Secùs est rebus provt nunc, quando requiritur satisfactio valoris simplicitèr infiniti pro offensa.

DISTINCTIO VI.

DE MVLTIPLICI SCIENTIA Christi.

MVLTIPLEX est scientia, de qua disputatur, an & quomodo fuerit in Christo? nempè superna in substantia per se infusa. 2. Naturalis in substantia per se infusa, quia licet sit naturalis, habet ex se operari independentèr à phantasmatibus instar Angeli, vel animæ separatæ. 3. Per se adquisibilis, idest, nata ex se adquiri per proprios actus (siue de facto & de per accidens fuerit infusa sicut Adamo, siue non.) 4. est experimentalis quæ per sensuú experientiam adquiritur. Vltima est scientia beata, siue visio beatifica.

QVÆSTIO XXVII.

DE SCIENTA CHRISTI BEATA.

ARTICVLVS I.

ALIQVIBVS PRÆMISSIS SCIENTIA BEATA asseritur.

1255 PONO primò tamquá de fide, vel fere: fuisse in intellectu Christi cognitionem, siue operationem creatam distinctam à scientia increata Verbi. Patet; tùm, quia concilia contra Monotelitas sæpè asserunt, mansisse in Christo non solum duas naturas, sed etiam vtriusque naturæ proprietates, & operationes. Tùm, quia sicut constant ex Euangelio in Christo tristitia & timor qui sunt operationes solius voluntatis creatæ, ita constant oratio, admiratio, & alij actus solius intellectus creati.

1256 Statuo secundò, fuisse in Christo scientiam per se infusam in substantia superna. Patet, quia si datur in beatis ad supernas nouas operationes (ad quas requiritur noua superna cognitio dirigens, quæ non potest esse visio beata, cum ista sit inuariabilis) multo melius ad amorem Dei meritorium dabitur in Christo; & quia etiam fuerint in illo nouæ operationes supernæ voluntatis & intellectus. Sed de hac scientia latè quæst. seq.

1257 Statuo tertiò, etiam fuisse in Christo scientiam naturalem per se infusam. Probatur. Tùm, quia hæc scientia est magna perfectio intellectus naturalitèr sumpti, siquidem per eam noscuntur obiecta naturalia, modò multo perfectiori, & adinstar Angeli. Tùm, quia per nullam aliam scientiam naturalem poterat Christus cognoscere essentiam Angeli & intuitiuè in se ipso. Insuper quia hæc scientia non repugnat cum alijs.

1258 Aliqui tenent, talem scientiam respectu Christi esse supernaturalem quoad modum, cum sit propria animæ separatæ, & non conueniat animæ vnitæ: huic enim debetur cognitio solum dependens à phantasmatibus. Sed si sermo sit respectiuè ad humanitatem secundum se, benè dicút, secùs respectiuè ad illam vt vnitam Verbo. Sic enim ei ratione vnionis omnis perfectio est debita.

1259 Statuo quartò, fuisse in Christo scientiam per se adquisitam. Ratio est, quia talis scientia est perfectio intellectus vt naturalitèr operatiui dependentèr à phantasmatibus. An autem eam habuerit per infusionem à primò instanti vt Adamus, an vero per adquisitionem & per propria exercitia, infrà dicemus. Solum aduerto, obiectum huius scientiæ esse aggregatum omnium veritatum naturalium spectantium ad omnes scientias na-

tu-

tuales v.g. Metaphysicam, physicam, &c. & ad intellectum naturalem perfectissimum prout in carne, qualis erat intellectus Christi. Vndè erat summus physicus, summus Metaphysicus, &c.

1260 Tandem statuo, fuisse in Christo scientiam experimentalem ab speciebus per sensuum ministerium acceptis. Vndè dixit Paulus de Christo, quod didicit ex ijs, quæ passus est, obedientiam. An autem experimentalis distinguatur à scientia per se adquisita? Infra de hoc aliquid.

Adde ad ea quæ num. 1258. concessimus, nempè scientiam infusam naturalem ad cognoscendum Angelum esse supernaturalem quoad modum respectiuè ad humanitatem Christi secundùm se; secùs respectiuè ad illam vt vnitam Verbo, quia ratione vnionis omnis perfectio ei debita est: Adde, inquam, etiam esse debitam attento statu Beatifico eleuante animam ad operandum plura independentèr à corpore, vt per illam scientiam sine dependentia à phantasmatibus substantias spirituales in se ipsis cognoscat.

1261 Difficultas autē huius articuli propria est de sciētia beata. Sed certū est habuisse illam, idest, claram Dei visione. Eam habuisse saltim post mortem est de fide, quia eam habent omnes homines statim post mortem, si nullo reatu culpæ aut pœnæ detineantur. Item habuisse eam ante passionem & mortem est ita certum, vt contrarium saltim sit temerarium & errori proximum. Vt docet Suarez: imò eam habuisse à primò instanti suæ conceptionis, Patres & Theologi consentiunt; quia cum esset substantialitèr filius Dei, ratione illius ipsi debebatur ista perfectio, vt eius anima esset perfectè beata.

1262 Obijci potest 1. ex Scriptura, Christum propter passionem intrasse in gloriam suam. Resp. sermonem esse, non de gloria animæ, sed corporis & exaltatione sui nominis. 2. In eius voluntate fuisse maximam tristitiā, & verum metum ante passionem. Ex veritate enim istorum 2. uum probauit sexta Synodus dari in Christo veram voluntatem creatam. Hæc autem incompossibilia sunt in eadē potentia voluntatis cum summo gaudio; atqui si ante passionem haberet visionem beatam, non posset non habere summum gaudiū, quia necessario sequitur ex illa: ergo non habebat visionem beatam. Respondetur ex sententia D. Thom. quam optimè explicat & sequitur noster Cornejo, & etiam tenet Suarez, non esse incompossibilia diuinitus, quādo sunt de diuersis obiectis (imò nec de eodem sub diuersis motiuis) ac per consequens non habent essentialem oppositionem, sed connaturalem: Ratione nempè effectuum, quos secundario causant naturalitèr, nempè quietis & anxietatis, quorum primus impediri potuit à Deo, vt tristitia suos effectus sortiretur comprimendo cor, quod gaudium laxare solet naturalitèr.

1263 Tertiò potest obijci: Esse beatum & viatorem opponūtur, sed Christus vsque ad mortem fuit viator vt mereretur: ergo non beatus. Maior probatur, quia beatus in termino est, & viator in via; sed repugnat idem nō territoductum esse in via & termino simùl: ergo. Nego maior. Ad probat. nego minor. quia non repugnat per diuersos actus intentionales, quia hoc non est esse in duplici loco physicè idem corpus, sed intellectum reperire duplex obiectum habendo sibi vnum, nempè Deum per visionem & procurando nobis illum per actus alios meritorios. Sicut nec repugnat intellectum per vnum actū immediatè aliquid videre & per alium discurrere, vt probet veritatem eius per aliam cognitionem. Explicatio declaratiua potest esse v.g in homine, qui secundum vnum pedem est in vno loco & secundum alium tendit ad illum, vt supra quæst. de fide.

1264 Sed quas videt Christus in Deo diuinas perfectiones? Respondeo vt certum videre essentiam Dei, videre etiam clarè & quidditatiuè omnia attributa necessaria & personalitates quasi summariè saltìm, certum est, quia omnes illę perfectiones sic sumptæ pertinent ad beatitudinem obiectiuam essentialem & ad pulchritudinem quasi specie physica essentiali integrandam. Quod non habet eminentia quælibet in particulari. Ideo quamvis aliquæ eminentiæ in particulari non videantur, debent videri attributa.

ARTICVLVS II.

AN CHRISTVS VT HOMO COMPREhendat Deum.

1265 ASSero cum cōmuni sententia nō comprehendere. Ita Bonespei disp. 10. num. 36. Imò nec posse. 2. pars deducitur ex prima, quia si posset deberetur ei, cum sit perfectio non repugnans cum fine Incarnationis. 1. pars probari potest. Tùm, quia scriptura sæpè Deum clamat incomprehensibilem & sic intelligitur strictè à Patribus. Tùm, quia in Concilio Basiliensi sessio. 22. damnatur hæc propositio: *Anima Christi videt Deum tàm clarè, & intensè, quàm clarè, & intensè Deus videat seipsum*. ergo non attingit Deum cum tota claritate excogitabili, siue quæ adæquet Deum, quod requiritur ad comprehensionem.

1266 Tùm ratione, quia comprehensio Dei est differentia propriissima scientiæ Dei, quæ diuina scientia specialissimè & plenè differt ab alijs attributis; differentiam autem propriissimam vnius attributi absurdissimum est tribuere creaturæ. Sicut absurdissimum est tribuere omnipotentiam, siue virtutem operandi per influxum omninò adæquatum atque independentem ab omni alia concausa.

1267 Dices 1. differentiam scientiæ Dei non esse quamlibet comprehensionem, sed comprehensionem Dei *à se*, quod non competeret visioni Christi, quia non esset *à se*: ergo nostra ratio non vrget. Item nec concilij authoritas, quia interpretari potest, quod neget æqualitatem in claritate substantiali. Item nec authoritas scripturæ, quia sicut vocatur incomprehensibilis, etiam inuisibilis, & vtrumque potest interpretari de inuisibilitate per vires naturæ.

1268 Sed contra 1. quia falsum est rationem comprehensiui *à se*, esse differentiam attributi, quia hoc dicit simùl differentiā & genus competens omni attributo. Sola enim ratio comprehendendi Deum est differentia specialissima scientiæ respectu aliorum attributorum. Contra 2. quia eo ipso quod sit comprehensio Dei est formalissimè infinita substantialitèr in suo genere, quia habet differentiam claritatis, per quam diuina scientia differt ab alijs attributis: quæ claritas est formalissimè immensum pelagus sine aliquo limitè; & sic infinitum, & tam infinitum quoad claritatem, quàm ipse Deus siquidem debet adæquare Deum, quantum per cognitionem adæquabilis est: ergo si ista competeret Christo, competeret differentia specialissima scientiæ Dei.

1269 Resp. 2. non repugnare creaturæ hanc differentiam specialem diuini attributi, si non sit *à se* sed contra. Tùm 1. quia iuxtà dicta quęst. de Gratia habituali, loquendo de specialibus incohationibus per legitimas consequentias sequitur Asseitas ex differentia propria attributi Dei. Tùm 2. quia si non est *à se*, sed ab alio, esset monstrum ex differentia propria Dei & genere creaturæ, vt sæpè dictum est. Tùm 3. quia eodem pacto posses creaturæ concedere influxum causæ primæ, imò omnia attributa & perfectiones & infinitates Dei quoad proprias differentias adæquatas (dempto ly *à se* & addendo *ab alio*) ridiculum autem est, quod auis habeat specialem virtutem volandi, quæ sit alijs incommunicabilis, & quod Deus non habeat speciales in suis attributis & proprietatibus differentias ita suas, vt nequeant creaturæ vlli conuenire.

1270 Confirm. quia sic etiam posset concedi creaturæ attributum simplicitatis in vno genere. Nempè quod identicè esset & per se ipsam sua cognitio (imò & comprehensio hæc à vobis admissa) & sua volitio, & quod

esset per se ipsam liberè volens per nouam terminatio- nem, sicut Deus & sine nouo actu. Si neges, quia sequeretur, quod creatura illa esset immutabilis. Contra, quia solum esset immutabilis partialitèr & in aliquo genere; non verò esset à se, sed ens ab alio simplex & immutabile in vno genere licet proprijssimo Dei. Adde, quod etiam posset fingi creatura vna & Trina, habensque per participationem adæquatam omnia proprijssimè Dei, quo quid absurdius?

Et tandem roboramus, quia creaturam ex se impeccabilem & ex se beatam in materia de visione manuscripta disp. 6. sect. 1. ideò cum communi sententia negauimus, quia esse ex iure innato & per naturam fœlicem, beatum, & sanctum est de prædicatis Dei in gradu incohato proprijs (creaturæ enim per gratiam & Dei fauorem cōpetere solum possunt) quæ prædicata licet immediatè non præseferant quoad nos, quod illa creatura esset Deus & ens à se, sequitur tamen mediatè per legitimas consequentias, sicut ex volatu per naturam infertur, quod sit auis (quod non sequitur ex volatu per fauorem & miraculum). Item ex volare simpliciter infinito in genere solo meriti (non enim actus Christi est infinitus in omni genere cum sit creatura & accidens in se) infertur infinitas simpliciter in merente: ergo ex infinitate entitatiua in vno genere, v.g. in comprehendendo Deum, vel in posse ad infinitas creaturas, licet non inferatur clarè & immediatè Deitas, benè mediatè & per consequentias, sicut ex apparatu Regio, vel aliqua speciali Regis Regalia habita per ius (licet solum sit Regalia in vno genere) infertur dignitas Regia.

1271 Ad opposita respondetur & ad 1. de authoritate Scripturæ, ly *incomprehensibilem* secundum se fateor posse interpretari, sicut *inuisibile*, quia tamen intelligentia scripturæ non est sumenda tantùm ex corticè literæ, sed adiungendus est sensus Sanctorum Patrum & Theologorum, ideò ly *incomprehensibile* non potest nisi strictè intelligi respectu quarumcumque virium, quia iste est communis sensus PP. & Theologorum, vt probat Ruiz tom. de Scientia Dei disp. 6. sect. 2.

1272 Ad secundum de loco concilij. Supponendæ sunt duæ sententiæ de comprehensione. Vna ponit comprehensionem in adæquatione intentionali obiecti noscente obiectum quantum cognoscibile est. Altera præter hoc requirit perfectionem entitatiuam & substantialem æqualem in comprehensione cum ipso obiecto. Dico tamen, quod hæc æqualitas entitatiua, licet vera sit in comprehensione Dei, eo quod nulla possit dari cognitio habens tantum de penetratiua Dei, quantum Deus habet de penetrabili, nisi cognitio diuina substantialis, id tamen generalitèr non iudico verum. Sufficit enim ad comprehensionem talis penetratio & æqualitas intentionalis cum obiecto, vt nihil de obiecto lateat cognoscentem. His positis.

1273 Resp. ad illud de concilio, quod iuxtà secundam sententiam de æqualitate entitatiua, clarè constat, quod repugnet animæ Christi comprehensio Dei. Addo quod debet repugnare etiam iuxtà primam & iuxtà illam loqui concilium. Negat enim æqualitatem claritatis & adæquationis intentionalis, vt indicant illa verba, *tàm clarè & intensè*. Claritas enim & intensio non spectant ad lineam entitatiuam vt talem, nec ad substantialem vt talem, quia substantiæ non conuenit intensio, sed qualitati. Sumpsit enim concilium metaphoram, siue analogiam à claritate cognitionis creatæ, quę ab intensione solet fieri clarior. Negat, ergo æqualitatem claritatis inter cognitionem Christi & diuinam de obiecto beatifico.

1274 Modò ergo arguo sic: cognitio diuina est æqualissima obiecto cognito, siue Deo in ratione cognoscibilis, quin super excedat illum, sed æqualitèr se habeat, ita vt Deus tantum habeat de cognoscibili & non plus, quantum cognitio habet de cognoscente. Tanta enim est cognoscibilitas, quanta cognitio, & tanta est cognitio, quanta cognoscibilitas: ergo si cognitio Christi non est tanta, quanta cognitio Dei, vt inquit concilium, nec erit tanta, quanta est cognoscibilitas Dei. Si autem non adæquat cognoscibilitatem Dei, non poterit esse comprehensio ipsius. Hæc ratio magnam vim habet supposita omnimoda æqualitate inter diuinas cognitionem & cognoscibilitatem.

1275 Sed dices: iuxtà hanc solutionem negandam esse Christo comprehensionem vnius muscæ, quia Christus non noscit muscam tàm clarè & intensè, quàm ipse Deus noscat. Respond. negando sequelam, quia cognitio Christi de musca licet non adæquet in claritate claritatem Dei de illa, adæquat tamen intrinsecam totam cognoscibilitatem formalem & virtualem ipsius muscæ. Claritas autem Dei de musca est super excedens muscę cognoscibilitatem. Vndè in Deo de musca non est solum comprehensio, sed super-comprehensio. Cognoscibilitatem autem diuinam cognitio Dei non excedit, sed est omninò æqualis. Vndè si Christus cognitionem nō æquat, nec æquat cognoscibilitatem Dei, nec erit eius comprehensio.

1276 Sed obijcies 1. non repugnat animæ Christi videre visione increata, sibi vitalitèr per intellectionem, ab ipsa productam vnita: ergo nec comprehendere Deū. Nego consequentiam, quia tunc visio increata vt species expressa communicaretur ei non omnimodè, sed iuxtà eius obedientialem capacitatem.

1277 Obijcies 2. testimonium illud D. Isidori semper difficile: *Trinitas sibi soli nota est, & humanitati assumptæ*. Non autem loquitur de notitia visionis, quia hęc etiam est nota Angelis, ergo de notitia comprehensionis. Quidam volunt testimonium hoc esse corruptum. Resp. 1. fortè loqui de notitia fundata in iure substantiali filij proprij. Sic enim non competit Angelis, vtpotè filijs adoptiuis. Resp. 2. fortè loqui de Trinitate quoad secreta cordis. Sic enim solus Christus noscit plenè Deum, de quo art. 4. Resp. 3. & meliùs, loqui de notitia plenè penetratiua Dei, quantum penetrati potest, attenta cum proportione capacitate cognoscentis. Deus enim se penetrat quantum potest, ac per consequens comprehensiuè: Christus verò plenitudine iuxtà taxam, ad quā nulla creatura peruenire potest de lege ordinaria. Et eorum visio comparatiuè ad visionem Christi est notitia tam exigua, vt lux candelæ comparatiuè ad solem, ideò Trinitas dicitur nota soli humanitati.

ARTICVLVS III.

QVÆNAM POSSIBILIA EX VI VISIONIS videat Christus in Deo.

1278 NOta 1. ly, *ex vi visionis*, sumi posse dupliciter. 1. Formalitèr. 2. Causalitèr. Formalitèr noscitur ex vi visionis, quod per ipsam attingitur attingentia representatiua eius intentionalitèr, siue directè, siue indirectè. Sic si omnipotētia referatur transcendentalitèr ad creaturas videns illam in se ipsa beatus, attingit istas in illa, siue in cōnexione illius ad istās & attingit immediatè immediatione attingentiæ, licet non immediatione obiecti, nec excludendo medium ex parte obiecti. Vndè illa visio est cognitio intuitiua omnipotentiæ & vt visio omnipotentiæ directa est cognitio abstractiua & indirecta creaturarum. Fortè tamen nō est visio earum, quia attingit illas in medio.

1279 Illud autem noscitur ex vi visionis causalitèr, quod non directè, nec indirectè per visionem attingitur. Postulat tamen ipsa visio, vt detur alia cognitio diuersa scientiæ infusæ, per quam tale obiectum attingitur. Quęstio autem huius tractatus propria est, quid cognoscat Christus ex vi visionis beatæ, siue formalitèr, siue causalitèr, quia hoc parum interest pro nunc, vt aduertit Lugo.

1280 Videre plures creaturas possibiles formalitèr ex vi visionis in omnipotentia, certum est in communi sententia, si hæc connectatur cum possibilibus & idem est

est de scientia & volitione necessarijs Dei. Probatur: Cognitio necessaria (idem de eminentia) possibilitatis vnius mundi, diuersa est omninò metaphysicè à cognitione alterius, vt constat ex definitione vtriusque: ergo Christus videns in Deo tales tendentias & eminentias clare vt diuersas, noscit in illis connexiones ad suos terminos, ac per consequens possibilitatem eorum. Quod confirmatur à paritate decretorum: nequit enim Christus videre in Deo prædestinationem Petri, & reprobationem Iudæ, vt efficaces & diuersas, nisi videat in illis saluationem Petri & damnationem Iudæ, vt diuersas & futuras.

1281 Maior est difficultas, an Christus in scientia, vel omnipotentia possibilia omnia videat? Communitèr negant Thomistæ, quia asserunt eo ipso fore, vt comprehendat omnipotentiám Dei. Nequit enim omnia possibilia noscere clare in omnipotentia, nisi in illa noscat clare & quidditatiuè omnes eminētias omnium possibilium. Hoc autem est omnipotentiam comprehendere, quia ipsa nihil aliud est, quam omnes possibilium eminētiæ. Si autem omnes has noscat quidditatiuè & iuxtà omnes earum terminos, noscit omnipotentiam quantum ipsa cognoscibilis est.

1282 Hoc autem repugnat. Tùm, quia semèl comprehensa omnipotentia, etiàm posset comprehendi sciētia, cum non sit maior ratio, & idem de quovis alio attributo, ac per consequēns & ipse Deus. Tùm, quia comprehensio omnipotentiæ deberet esse omninò ens simplicitèr infinitum summū, æquè ac quodlibet Dei attributum: ergo repugnat reperiri in aliqua creatura. Antecedēs patet, quia deberet habere tantum de cognoscenti, quantum omnipotentiá de cognoscibili: ergo sicut ista est tàm simplicitèr infinita in sua cognoscibilitate, quantum ipse Deus, etiám comprehensio in sua claritate deberet æquari claritati infinitæ & summæ Dei.

Respondent aduersarij, negando fore comprehensionē, quia adhuc non nosceret omnipotentiam adæquatè ad suam cognoscibilitatem, idest, cum tota claritate, quā omnipotentia cognoscibilis est; sed si ratio omnipotentiæ vt talis stàt in omnibus eminentijs simùl sumptis & istæ cognoscuntur quidditatiuè, ac per consequens vt connexiones cum omnibus formalitatibus omnium creaturarum vt talibus, talis cognitio videtur esse tanta in sua claritate, vt nihil de omnipotentia secundum differentiam suam productiuæ ad extra lateat cognoscentem: ergo est comprehensio. Vel est talis claritas, vt sit pelagus claritatis, tam proprium diuinæ cognitionis in illo gradu quasi remisso & incohato comprehensionis, vt supergrediatur omninò limites creaturæ.

1283 Contraria sententia admittitur à multis Recentioribus. Tùm, quia talis visio cedit in magnam gloriam Christi, & non apparet ratio vrgens propter quam repugnet, cum non sit comprehensio totius Dei: potest enim apud ipsos cōprehendi vnū sine alio, imò nec totius omnipotētiæ si non comprehendat asseitatem, sed virtutem ad extra. Imò nec istius erit comprehensio si noscat omnes creaturas, quin eas omnes comprehendat. Vide art. 5. Hic.

1284 Tùm, quiá licet afferri soleat censura Inquisitorum contra Arnaldum de Villanoua dicentem, vt refertur in directorio Inquisitorum 2. par. quæst. 3. *Animam Christi scire omnia, quæ Deus scit.* Respondent aliqui, vt Lugo, eam censuram factam esse inconsulto Papa, vt ibi refertur & numquam fuisse approbatam ab aliquo concilio. Insuper, quia non fuit damnata illa propositio nudé, sed vt coniuncta cum ratione qua nitebatur, nempè, *animam Christi nescire omnia quæ Deus, quia non potest aliter vnio hypostatica consistere, & cognitio non pertinet ad naturam, sed ad suppositum.* Ratio autem ista falsissima est sapiens errorem Monotelitarum.

1285 Vtramque sententiam proposui; decisio autem potius pertinet ad materiam de visione. Nunc solum dico, admittendam in Christo talem visionem, si possibilis sit. Quę tamen possibilitas difficilis mihi est licet pars negans possibilem non videatur sufficientèr probari, nisi per rationem à nobis sæpè insinuatam, nempè quia esset specialissima incohatio diuini attributi. Rationes autem, quæ alij afferunt, non videntur satis efficaces, vt videbimus Deo dante (contra adductas à Gonet) in tractatu de visione.

1286 Quæritur 2. an noscat infinita in omnipotentia? Affirmò, quia ista cognitio, nec est comprehensio Dei, nec est vndé repugnet, non loquor de infinitis speciebus, quia intuitio earum fortè petit perfectionem essentialem infinitam. De quo & alibi disserendum est. Loquor ergo de infinitis saltèm indiuiduis, quod si obijcias, indè sequi, etiam noscere omnia possibilia & omnes eminentias, quia omnipotentia est vna indiuisibilis formalitas. Nec videtur posse per propriam speciem omnipotentiæ videri vna eminentia absque alia, quia esset contradictio in eadem formalitate. Respondeo, posse nosci omnipotentiam vt sic, quin expressè noscatur secundarium omnipotentiæ in ordine ad omnia, siue id fiat per speciem impressam, siue per ipsum Deum applicatum loco speciei, sicut modò clare oculus intuetur albedinem in se ipsa in ordine ad vnum connotatum & non in ordine ad omnia.

1287 Dices: beatus clare videt omnipotentiam: ergo vt est omnipotentia; sed nequit videri, vt est omnipotentia, quin videatur clare ordo ad creaturas omnes in particulari: ergo nec quin istæ clarè noscantur. Etenim si quia clarè noscitur ordo, clarè aliquæ noscuntur, si clarè noscitur ordo ad omnes, clarè omnes noscuntur. Minor autem probatur, quia omnipotentia, si clarè noscatur, nosci debet, vt est ordo ad omnes in particulari, sed clarè noscitur vt omnipotentia: ergo. Inintelligibile namque est, quo pacto videatur omnipotentia, quin videatur vt est ad omnes creaturas potentia.

1288 Resp. Omnipotentiam (idem de alijs attributis) duplicitèr sumi posse loquendo metaphysicè. 1. essentialitèr & primario. 2. quasi integralitèr & secundario, siue secundum rationes secundarias & solum integrantes: primum stat in eo quod omnipotentia sit independens & potens ad quidquid non repugnat. Sicut principium metaphysicum hominis est, quod sit principium omnis discursus sibi possibilis vt sic. Quod verò omnipotentia extendatur per varias potentias ad hanc, vel illam creaturam pertinet ad secundarium & quasi ad integritatem omnipotentiæ, sicut & quod homo possit discurrere determinatè circa hoc, vel illud obiectum non est de metaphysico hominis primario conceptu, sed de integrali. Benè ergo potest omnipotentia videri, quin in illa exprimantur clare omnes creaturæ, si nempè primarium videatur clarè & intuitiuè, & secundarium confusè.

ARTICVLVS IIII.

QVOS ACTVS LIBEROS DEI VIDEAT.

1289 Respondeo 1. Christum viderè plurès actus liberos Dei. Probatur, quia videre illos est esse participem consiliorum Dei & secretorum cordis, quod honorificentissimum est animę Christi & cùm ex hoc non sequatur aliqua repugnantia, concedi debet Christo, sicut multa dona conceduntur à Theologis ex hoc capite; an vero comprehendat illos dissidium est. Nego autem, quia cum actus liber Dei coalescat ex entitate necessaria Dei & ex determinatione ad extra, vel aliquo alio, nequit actus liber comprehendi, quin vtraque comprehendatur, sicut nequit homo comprehendi, quin corpus & anima comprehendantur, entitas autem Dei nequit comprehendi.

1290 Præcipua difficultas est, quos actus videat? Respondent Recentiores aliqui, vt Bernal, solum videre actus, qui decretum de visione præcedunt, sed solum qui subsequuntur. Vndè negant de decreto permittendi peccata, quæ ipsum Christum beatum supponunt.

Du-

1291 Dicuntur 1. quia obiectum debet esse prius visione, atqui istæ permissiones diuinæ de peccato infidelitatis, v. g. contra visionem earum, quę decreta sunt post visionem: ergo nequeunt esse obiectum ipsius. Maior patet, quia cognitio intuitiua, siue visio nequit esse nisi de obiecto vt existenti: ergo obiectum debet præcedere visionem. 2. quia obiectum influit in visionem per se, vel speciem sui: ergo debet esse priùs visione.

1292 Nota 1. duplicem esse præcedentiam, vnam ordine intentionis, & aliam ordine executionis & benè potest aliquid esse prius alio in existere, quod tamen sit posterius in decerni. Sic merita Virginis & Patrum fuerunt respectu Christi priora in existere ad producendum Christum, posteriora autem in decerni. Similitèr potest Deus decernere, vt Petrus videat lumen, siue vt Petrus studeat cum lumine & propterea decernere existentiam luminis. Vndè prius est *à quo*, decretum de visione luminis quam de eius existentia, siquidem ideò decreuit existentiam luminis, quia decreuerat visionem luminis cuius existentia & influxus erat requisita ad existentiam visionis.

1293 Nota 2. pro præcedentia obiecti in existere respectu visionis, obiectum dupliciter posse se habere respectu illius. 1. vt causa & vt species impressa mouens & influens. 2. vt purus terminus. Quando se habet primò modo, debet esse prius in existendo, secùs quando secundò modò. Patet, quia Pater Æternus videt intuitiuè Spiritum sanctum, qui tamen nullam habet præcedentiam in existere respectu Patris, quia se habet vt purus terminus, & ob eandem rationem ens rationis non est prius cognitione eff[e]ctricè in existendo, quia non se habet vt influens, sed vt terminans. Vndè licet cognitio pendeat à tali obiecto, pendet solum tanquam ab aliquo posteriori. His suppositis.

1294 Assero Christum per visionem beatam videre omnia Dei decreta, tàm præcedentia, quàm subsequentia. Ita D. Thom. dum asserit Christum videre omnia futura in Verbo, id est, in actibus liberis Dei. Probatur, quia hoc maximè decet Christum si non repugnet; atqui nulla est repugnantia, vt constabit: ergo. Minor probatur, quia nec obstat incomprehensibilitas Dei, cum ex hoc non sequatur Dei comprehensio. Nec obstat posterioritas decretorum: ergo nihil obstat.

1295 Minor probatur. Quia vel ista decreta debent influere per modum obiecti & speciei impressæ physicè in visionem beatam, vel non debent influere, sed terminare? Si primum, sufficit prioritas in existere, quam iam habent siquidem existunt ab æterno. Vndè decreuit Deus talem visionem beatam in Christo, quæ videret, vt causam suam decreta permissiua peccatorum contra ipsam, sicut non repugnat decerni visio, quæ videat suas causas, sicut Angelus videt se & suum intellectum, & beatus omnipotentiam. Licet ergo ista decreta sint posteriora in decerni, siue ordine intentionis, adhuc potuerunt ob præcedentiam in existere esse obiectum visionis.

1296 Nec enim obstat posterioritas in decerni, vt constat ex prima notatione. Et confirmatur. Potest enim quis benè affectus ad videndum horti amœnitatem & volens quotidie illam videre ex hoc affectu efficaci decernere hortum plantare: ergo & potuit Deus in gloriam Christi decernere, vt Christus videat plura, & propterea vt videat decernere vt existant.

1297 Quod si decreta non debent influere, sed terminare visionem, eo quod omnipotentia, vel essentia diuina, sit quæ sola influit in visiones beatificas, multò minùs necessaria erit prioritas in obiecto respectu visionis. Ad argumentum autem factum respondetur, obiectum debere esse prius visione, quando influit in illam, secùs quando non. Insuper debet esse prius quãdo influit, distinguo, prius in decerni, nego: prius in existere, concedo. Hanc autem existentiæ prioritatem iam habent, vt declaratum est. Licet autem omnis visio debeat esse de obiecto vt existenti, quando obiectum est purus terminus, erit de obiecto, non vt præexistenti, sed vt existenti pro posteriori, sicut Pater videt Spiritum sanctum vt existentem pro posteriori.

1298 Sed pro dictorum intelligentia nota, int. . . a quæ Christus videt in Deo posteriora in decerni ipsa visione, & dari creaturas, v. g. gratiarum actiones pro visione ipsa, merita Christi & fidè, siue hæresim de ipsa, & etiam dari decreta de istis, siue voluntiua, siue permissiua. In Christi visionem creaturæ non influunt per se, nec habent naturę prioritatem, sed solum & ad summum decreta influunt. Etenim in visionem beatam nihil nisi ipse Deus influit per modum speciei impressæ. Hæc ergo decreta, licet sint posteriora visione ordine intentionis, sunt in executione priora & sic saluatur, quod obiectum influat in visionem videntem decretum & creaturas ab ipso t. instanti visionis. Licet enim creaturæ istæ, non haberent esse physicum tunc in se ipsis, iam habebant illud in decreto, quod solum, & non ipse influxurum erat in visionem. Sic visio est posterior decreto in executione, quæ tamen in intentione prior fuit illo & creaturis dictis.

1299 Obijcies 2. Saltim visio nequit videre decretum suum, nec esse reflexa supra se immediatè. Resp. negando de decreto, potest enim Deus decernere visionem, quæ videat omnia libera Dei, & moueatur ab omnibus illis, & sic non est reflexa strictè & directè, sed mediatè, nam habendo pro obiecto cumulum omnium, habet etiam expressè se ipsam, sicut cognitio cognitionis vt sic.

1300 Obijcies tandem, Deus decernit res eo modò, quo eueniunt: ergo illud est prius in decerni, quod est prius in existere. Distinguo antecedens, decernit obiectiuè, siue ex parte rei volitæ eo modò quo eueniunt concedo; ex parte modi volendi, nego. Eueniunt enim res, sicut Deus decernit, quod eueniant, nõ tamen in eueniendo, seruant eamdem prioritatem, quam decreta ex parte sua in decernendo.

ARTICVLVS V.

AN CHRISTVS EX VI VISIONIS VIDEAT omnia futura.

1301 Affirmo cum D. Thom. & communi sententia videre omnes creaturas, quæ fuerunt sunt, & erunt per totam æternitatem, ac per consequens omne existens creatum, quod Deus per scientiam visionis. Prob. quia ex materia de visione, quilibet beatus videt ex vi visionis quidquid pertinet ad suum statũ. Tùm, ex Cõcilio Senonensi dicente; beatos quidquid illorum intersit videre in Speculo Diuinitatis. Tùm, quia idem tenet D. Thom. & Scholastici communitèr cum ipso. Tùm, quia omnis appetitus, siue desiderium rationabile satiatur in beato, ex vi beatitudinis, quælibet autem rationabilitèr desiderat, quæ ad ipsius statum pertinent scire.

1302 Atqui prædictæ omnes creaturæ ad statum Christi vt hominis pertinẽt: ergo videt omnes illas. Min. patet, tùm quia in nostra sententia Christus est finis omnium & propter ipsum omnia sunt creata. Tùm, quia in Christo reperiuntur ratio capitis, ratio merentis, ratio Redemptoris, ratio Iudicis, & ratio Domini, quia data est ipsi à Patre omnis potestas in Cœlo, & in terra. Vndè omnia pertinent ad eius statum sub aliqua ex his rationibus, & sic debet noscere omnes substantias, & omnes rerum species, quæ quidem sunt quid finitum, & simùl omnia accidentia & cognitiones & euentus, tàm beatorum, quàm damnatorum, quæ sunt numero infinita per totam æternitatem. Ista autem pertinent ad statum Christi, non solum vt Domini, sed etiam, vt Iudicis, quatenùs sunt præmium, vel pœna accidentalis in beatis, vel damnatis.

1303 Obijcies 1. de Christo sicut de Angelis Marci 13. dicitur, quod ignorent diem Iudicij, qui tamen valdè

dè pertinet ad Iudicem, & iudicandos. Resp. ex Patribus, de Christo dici, quod ignoret, quantum ad finem manifestandi alijs. Ad Angelos autem dies ille non pertinet specialitèr, sed generalissimè; vndè Angeli ignorant sine interpretatione. Nec textus Marci intelligitur de ipsis sicut de Christo, quia licet posset quātum ad corticem verborum, sed Scriptura non ex cortice, sed ex medula & iuxtà Patrum intelligentiam interpretanda est.

1304 Obijcies 2. ergo Christ⁹ vt homo cōprehendit scientiā visionis Dei. Consequentia probatur, quia cognito termino adæquato alicuius potentiæ, comprehenditur illa, vt dici solet de Omnipotentia, si in ipsa omnes creaturæ possibiles cognoscantur. Confirmatur, quia sequeretur, visionem Christi esse æque perfectam, ac scientia visionis Dei, siquidem est æqualis illi in clare & intuitiuè videndo omnia quæ ipsa videt. Resp. 1. negando consequentiam. Ad probationem respondeo non videri à Christo terminum adæquatum scientiæ visionis quia iste non solum est creaturæ quæ erunt, sed etiam quæ nō erunt.

1305 Resp. 2. negando potentiam comprehendi semper cognito termino adæquato, nisi ita penetrentur omnes ipsius potentiæ sinus, vt nihil de illis lateat cognoscentem, & noscat illam quantum cognoscibilis est. Quod hic non habet locum, cum scientia visionis, præter terminationem ad extra, quæ penetratur, imbibat scientiam necessariam Dei, quæ non cognoscitur, quantum cognoscibilis est. Alij tandem respondent, tunc solum comprehendi potentiam cognito termino adæquato, quando iste cognoscitur ex vi penetrationis causæ; secùs quando ex vi reuelationis termini à causa. Christus autem has creaturas videt, quia Deus eas ipsi in sua visione Christo proposita (non in virtute) quasi reuelat, tamquam notitiam suam illi communicans.

1306 Ad confirmat. nego sequelam. Tùm, quia Christus cum non noscat omnes carentias creaturarum quæ non erunt, non cognoscit terminum adæquatum. Tùm, quia licet cognoscat terminum adæquatum & visio Christi adæquet visionem Dei in extensione, & quantum ad numerum scibilium, secùs in intensione, claritate & penetratione; quia non penetrat ipsam visionem & ipsa scita, quantum penetrabilia sunt, virtutem & claritatem Dei adæquando.

1307 Obijcies 3. saltim ex hoc sequitur, quod sit cognitio infinitorum in Deo, quæ etiam repugnat; quia licet non sit comprehensio Dei, est tamen repræsentatio essentialitèr infinitæ perfectionis, vtpotè essentialitèr sumpta & specificata ab infinitis eminentijs diuersis. Vndè est tamquam quædam comprehensionis specialissima incohatio, quas incohationes nos nu. 1042. reijcimus.

1308 Si respondeas 1. negando cognoscere infinita. Tùm, quia D. Thom. hic quæst. 10. art. 3. etiam negat. Tùm quia res se habent ad cognosci, sicut ad esse. Cum autem infinita numquam existant simùl, non poterunt nosci simùl. Sed contra. Tùm, quia Deus visione sua noscit simùl simultate visionis infinitas hominum cogitationes quę diuisim erunt: ergo & Christus in illa potest. Tùm, quia cum illæ intellectiones sint in beatis præmium & in damnatis pœna, debent à Christo, simùl omnes iudicante, nosci simùl, vtpoté pertinentes ad eius statum.

1309 Nec obest D. Thom. qui solum negat infinitatem substantiarum quæ generentur, vel corrumpantur; non accidentium. Ideò enim negat, quia generationes cessabunt. Quod res se habeat ad cognosci sicut ad esse, est verum ex parte rei cognitæ, secus ex modo cognoscendi, simùl vel diuisim. Vndè licet in actu existere, non sint simùl, secùs in actu cognosci. De quo 1. parte tractat. de Attributis quęst. de Infinitate Dei.

1310 Si respondeas 2. cognitionem infinitarum specierum quidditatiuam in Deo, non ideò esse perfectionis infinitæ, sed solum superioris ordinis. Tùm, quia noscuntur provt adunantur in vno medio finité cognito (sicut dum infinitæ species noscuntur per speciem vnius generis finitè, apud D. Thom. in disputatis quæst. 20. de verit. art. 4. ad 1.) & non provt infinitæ in se ipsis. Tùm quia licet illa cognitio infinitarum specierum æquiualeat infinitis cognitionibus de singulis, non æquiualet illis provt infinitis, & provt sunt de speciebus in se ipsis, sed provt de speciebus in medio limitate cognito. Videndus omnino circa hoc Cornejo hic ad quęstionem 10. disp. 2. dub. 3. à quo alij hanc doctrinam sumpserunt, sed, si eam velis amplecti, bibe illam in fonte.

1311 Sed contra illam est: quod infinitæ species vt tales, non cognoscuntur à Christo in scientia visionis Dei, nisi provt in medio repræsentatiuo earum vt talium. Atqui provt sic tale medium non cognoscitur finitè, sed omninò infinitè in suo genere: ergo hoc non est nosci species in medio infinito finitè cognito, sed infinitè; nempè in eminentijs infinitis. Vndè talis Christi visio si de infinitis esset speciebus in Deo, non posset non esse infinita. Hac doctrinam latius illustrauimus quęst. seq. art. de cognitione omnium possibilium per scientiam infusam.

1312 Resp. ergo ad obiectionem alitèr, talem visionem Christi solum esse de infinitis numero diuersis, non vero specie diuersis, ac per consequens non esse perfectionis infinitæ, quia solum ex diuersa perfectione obiecti resultat diuersa perfectio in actu; multitudo autem numerica addit distinctas materialitates, non vero diuersas perfectiones, sicut specifica. De quo 1. part. quæst. de possibilitate visionis.

1313 Obijcies 4. Christus per visionem non videt ipsam visionem, ergo non videt omnia. Nego antecedens, quia eadem visio potest esse reflexa supra se saltim indirectè. Nec enim obiectum debet esse distinctum nec priùs cognitione, quando non influit in eam, vt patet in cognitione entis rationis, quæ est causa & prior ipso. Itē in Patre Æterno intuitiuè vidente Filium, & Spiritum sanctum posteriores origine se; cum ergo visio Christi videat se ipsam in Deo, & in decreto, quod præcedit iam in executione visionem ipsam, hinc est quod possit videre se ipsam saltim in alio. Vide nu. 1299.

1314 Obijcies tandem ex Lugo. Si videret subleuationem paralitici v. g. non exercuisset illam libere. Probatur, quia vt videbat miseriam eius, videbat simùl & subleuationem: ergo non videbat illam vt indifferentem ad istam. Imò visa miseria, subleuatio non poterat non esse, cum esset visa eadem visione, quæ falli non poterat. Si dicas, subleuationem hanc fieri libere, quia dirigebatur à scientia infusa. Contra. Videbatur enim à visione, quæ prior est scientia infusa. Et semèl posita visione, subleuatio non poterat non esse.

1315 Respondetur, hanc impotentiam non tollere libertatem, quia est consequens. Ex parte enim miseriæ & comprincipiorum non videbatur determinatio, sed concommitantia subleuationis: visio enim eius infallificabilis, non est comprincipium, licet aliqualitèr præcedat positionē comprincipiorum, sicut diximus de prædifinitione n. 695. Miseria autē & subleuatio licet videantur simùl simultate visionis, sed non simultate connexionis inter res visas, sed potius concomitantiæ liberæ.

1316 Interim hæc omnia videri à Christo per visionem ipsam formalitèr modò supra explicato. Vndè decretum Dei intentiuum est, vt Christus videat Deum & se & futura, vt posteà per aliud decretum executiuum iterum quoad executionem decernenda, per quod quælibet res in executione ponetur in prioritate, vel posterioritate existendi, sibi debita.

ARTICVLVS VI.

AN HVMANITAS SIT, VEL POSSIT ESSE beata per visionem increatam.

1317 DE facto est sermo (vel saltim de possibili vt colligetur) Res videtur potius phylosophica quàm Theologica. Negatur communitèr ex duplici capite. Primò, quia cognoscere vtpoté viuere, debet esse motus ab intrinseco, vel per productionem imma-

manentem talis operationis vt in nobis, vel per identitatem intrinsecam vt in Deo: atqui vtroque modò datur repugnantia: ergo.

1318 Ex alio capite etiam negatur, quia cognitio denominans subiectum à se distinctum cognoscens, debet essentialitèr induere rationem formæ & potentialitatis, vt patet in omni physicé actuante & denominante subiectum per vnionem physicam cum illo, faciendo ens per se, v. g. in albedine, calore, & præcipuè in omni actu vitali nostro: & propterea Angelus nequit physicè vniri & denominare materiam primam adhuc diuinitus, quia non habet rationem formæ, requisitam physicè, ad physicè actuandum. Ratio autem puri termini, solum est subsistentiæ propria, in nullo alio actuante cognito à Phylosophis reperta. Atqui repugnat sapientiæ Dei, ratio formæ & potentialitatis: ergo & quod denominet cognoscentem humanitatem. Sicut autem Deitas nequit eam denominare physicè Deam, nec omnipotentia physicé omnipotentem; ita nec sapientia physicè sapientem.

1319 Quod si ratio puri termini sufficeret, non dubitarem concedere, quod humanitas reddatur sapiens, sapientia Verbi increata, vt docuit noster Bonespei de omnibus beatis. Thomistæ enim docent, beatos non producere Verbum, seu speciem expressam, sed ipsam Dei sapientiam esse illis loco Verbi. Ponunt enim ipsi intellectionem esse operationem vitalem, habentem Verbum mentis pro puro termino *in quo* obiectum vident. Ille terminus est productus ab ipsa intellectione in nobis, secus in beatis, qui non egent producere, cum habeant sapientiam Dei pro Verbo mentis, specie expressa, siue termino *in quo*. Negant tamen nos fieri intelligentes formalitèr per nostrú Verbú siu. speciē expressam, quia se habet vt purus terminus. In ipsorum enim sententia non est ipsa species expressa per quam intellectus fit noscens, sed per intellectionem vitalitèr productam, terminatam ad speciem expressam siue ad terminum *in quo*.

1320 Sed Pater Bonespei admittens intellectionem creatam productam, & sapientiam Dei se habere vt speciem expressam & vt Verbum pro beatis, docet à tali specie expressa increata denominari formalitèr videntes, & formalitèr exprimentes essentiam Dei. Licet enim forma physica non sit, sed purus terminus media intellectione vt vnione formalitèr communicatus; sufficit tamen ita communicari, ad hoc vt per illam sapientiam beatus formalitèr videat & exprimat obiectum beatificum, sicut humanitas subsistit per subsistentiam Verbi formalitèr, licet & hæc sit purus terminus. Vt enim illa expresio sit vitalis potentiæ, sufficit quod fiat media intellectione vitalitèr producta tamquam vnione vitali.

1321 Contra hanc doctrinam objicio: denominatio videntis Deum, repræsentantis, siue exprimentis, est denominatio formalis: ergo à forma; atqui licet intellectio illa producta possit esse forma, secùs Verbum & sapientia increata, à qua sumitur denominatio exprimentis, quia repugnat illi ratio formæ: ergo.

1322 Nota 1. Thomistas & Recentiores conuenire in eo quod beatus exprimit & repræsentat Deum, ad quod deseruit Verbum mentis siue species expressa. Differunt, quia apud Recent. hæc species expressa in Beatis est creata & se tenet ex parte potentiæ, & se habet vt id *quo*. Apud Thomistas est increata & se tenet ex parte termini & obiecti intellectionis & se habet vt id *in quo*. Vndè apud Recent. reddit potentiam cognoscentem, apud Thomistas, non ita, sed reddit obiectum, cognoscibile. Hanc diuersitatem explico exemplo cristali, quæ posita ad oculos in superciliis se habet ex parte potentiæ ad confortandú oculum. siue vt *quo*; posita autem super literum recens impressum, quando attramenti fortitudo solet ledere oculos, lenit litteras, facitque eas suauiter visibiles. Et tunc se habet ex parte obiecti & vt id *in quo* litteræ videntur. Similitèr Verbum mentis, apud Thomistas reddit obiectum passiuè visibile & se habet ex parte termini & vt id *in quo*.

1323 Nota 2. Sæpè quod respectu alicuius actionis se habet vt terminus, respectu alterius denominationis se potest habere vt forma intrinseca. Sic florere in arbore, summitur à flore vt forma: qui tamen flos, respectu productionis eius, se habet vt terminus. Similiter si natura creata producat suam subsistentiam, hæc respectu productionis est terminus, respectu subsistentis est formà intrinseca. De hoc genere actionum supra num. 360.

1324 Resp. ergo, denominationem videntis Deum & exprimentis, esse à specie expressa vt forma, immanentèr & intrinsecè communicata; idest per vnionem in se, à vidente productam, quæ tamen non est forma physica sed logica, reddens intellectum formalitèr videntem & exprimentem. Sicut subsistentia Verbi vt forma logica reddit humanitatem subsistentem. Nec obest quod sit purus terminus respectu illius vnionis & operationis ab intellectu productę, nam ad denominationem exprimentis & repræsentantis se potest habere vt *quo*, & vt forma logica intrinseca.

1325 Replicabis: ad denominationem videntis & exprimentis, sufficit quòd sapientia Dei sit purus terminus? ergo humanitas ab Omnipotentia vt puro termino vnito, poterit diuinitus esse Omnipotens & ab æternitate & immensitate, æterna & immensa. Respond. negando conseq. 1. quia creatura est incapax essentialitèr harum denominationum, de quo nu. 984. Vndé non repugnat vnio & terminatio sed denominatio, ob incapacitatem subiecti, quam non habet humanitas ad videndum Deú. 2. quia Phylosophia nullam agnouit denominationem positiuam intrinsecè potentis, durantis & vbicati (imò nec volentis) quæ non sit vel per identitatem vt in Deo, vel per intrinsecam receptionem formæ physicæ vt in nobis, de quo nu. 957. Agnouit autem denominationem subsistentis & exprimentis per Verbum mentis, quæ sunt per puros terminos.

1326 Resp. 3. Licet non detur de facto in humanitate denominatio Omnipotentis, quia vnio hypostatica iuxtà Concilia non est facta immediatè ad Omnipotentiam sed ad hypostasim, sicut vnio intellectualis, apud Thomistas facta est immediate ad Verbum mentis; imò licet repugnet etiam de possibili denominatio Omnipotentis, (quia humanitas per Omnipotentiam nequit esse potens ad 1. productionem sui) fortè non repugnat diuinitus vnio humanitatis immediatà ad aliquam eminentiam Omnipotentiæ & ad aliquam immensitatis & durationis correspondentes suo tempori & loco, tamquam ad puros terminos, à quibus denominetur. Difficile enim ostendetur repugnantia. Si enim iuxtà dicta à num. 843. accidens probabilitèr potest vniri immediatè Verbo vt puro termino, ab illoque reddi intrinsecé existens, cur non humanitas, potens ad muscam ab eminentia muscæ & durans atque locata ab eminentia æternitatis & immensitatis, finitè & iuxtà suam capacitatem obedientialem?

1327 Adde 1. quod humanitas potuit creari ab æterno, & si ex tunc æternitati vniretur, non propterea esset æterna, quia non redderetur immutabilis, de quo num. 1036. licet esset æterne durans. Adde 2. quod si humanitas asseratur posse vniri infinitis eminentiis Omnipotentiæ, licet non omnibus, fieretque infinitè potens (quod non esset contra Concilia: tùm, quia illa loquuntur de facto: tùm, quia non esset Omnipotens) fortè non esset contra nostram de incohationibus doctrinam, allatam num. 1042. quia talis incohatio infinitatis esset per perfectionem increatam Dei, quod forté non repugnat: sicut nec humanitati fieri subsistens subsistentia afferente secum omnia Dei.

ARTICVLVS VII.

PARS NEGANS HVMANITATI VIDERE DE facto per visionem increatam, non est dogma fidei.

1328 EST contra plures Recent. ita ægre ferentes sententiam affirmantem P. Bonespei tom. 1.

1. disput. 4. dub. 2. sui cursus Theologici, vt conentur multis probare, oppositam esse de fide. Eorum argumenta ad triplicem redduco probationem. Primam summunt à sequelis contra fidem. 2. à Concilijs negantibus humanitati operationes increatas. 3. ab absurdo debilitatis in probationibus Conciliaribus.

1329 Prima ex sequelis. Sequitur enim 1. quod cum scientia increata sit comprehensio Dei, humanitas Deū comprehenderet contra cap. *firmitèr de summa Trinitate* & cap. *damnamus.* Vndè humanitas *aque clarè videret Deum, ac Deus videt se ipsum*, contrā Basiliense sess. 22. quod quantum ad hanc partem fuit confirmatum à Martino 5. vt docet Martinez 1. 2. quæst. 3. art. 1. dub. 3. concl. 2. Item esset verum quod humanitas à 1. instanti *sciret omnia quæ Deus*, contra damnationem Arnoldi de villanoua in directorio 2. p. cap. 11. factam de hac propositione ab Inquisitoribus.

1330 Sequeretur 2. quod vnio facta esset ad Verbum secundum commune nempè visionem, contra Toletan. n. 6. & 11. Nequit enim reddi videns, nisi vniatur immediatè visioni. 3. contra cap. *Damnamus de summa Trinitate*; visionē diuinā esse procedentē ab humanitate. Nemo enim potest videre visione distincta, nisi visio procedat vitaliter ab illo. 4. quia Christus vt homo, nō esset per omnia similis nobis, contra 6. Synodum actione 18. pag. 84. Probatur, quia ipse videret visione increata, secùs nos.

1331 Sequitur 5. quod facta vnione ad commune, per Omnipotentiam communem humanitas sit etiam omnipotens contra 6. Synodum actio 1. pag. 17. vbi dicitur, quod *omnipotens voluntas in Christo, non est secundum naturam humanam, sed diuinam.*

1332 2. probatio à Concilijs ex instituto negantibus. Tùm 1. quia 6. Synodus actio. 4. pag. 10. & actio. 11. pag. 135. contra Monothelitas condemnat, *Sapientiam & cognitionem Christi secundum diuinitatem & humanitatem, esse vnam & eandem.* Tùm 2. quia Lateranense consult. 5. pag. 466. condemnat, operationes diuinas intelligendi & volendi communicari humanitati: vbi etiam generalitèr negat quidquam de diuinis proprietatibus, posse inesse alicui, qui non sit eiusdem substantiæ. Communicata enim humanitati perfectione vna propria Dei, omnia poterunt communicari. Quod autem hæc sint absurda probat, *quia confusa essent omnia nobis, & alta cadent in ima, ima autem ascendent in alta.*

1333 Tùm 3. quia 6. Synodus actio. 4. pag. 40. damnauit hanc propositionem de Diuinitate incarnata, *propria sibi faciens quæ carnis sunt, faciensque in ea suæ naturæ operationem.* Visio autem increata est operatio naturæ diuinæ propria. Tùm 4. quia 6. Synodus actio. 4. pag. 32. & actio. 18. pag. 185. æque abhorret, diuinitatem exercere in Christo actiones humanas, ac humanitatem diuinas. Quæ omnia 5. confirmat assertum illud Synodi 6. actio. 4. pag. 32. & 37. *Neque enim poterit Angelica natura, humanam habere voluntatem, neque humana natura voluntatem Dei, vel Angeli.* Voluntatem, idest volitionem.

1334 Vrgetur 6. Fides in 6. Synodo actio. 2. pag. 19. & actio. 4. pag. 26. & 27. & actio. 18. pag. 204. In Christo non solum definit duas operationes correspondentes duabus naturis, sed definit esse *inconfusas*, quæ inconfusio stat, in eo quod humanitas non se intromittat in operationes diuinas, neque è contra, sed quælibet suæ sit alligata operationi ex 6. Synodo actio. 18. pag. 185. Vndè in Lateranensi cons. 5. pag. 466. affertur dictum illud Leonis Papæ: *Vt neque, quod creatum est in diuinam educamus essentiam, neque quod eximium est diuinæ naturæ, ad competentem creaturis locum deijciamus.*

1335 Et tandem 7. fides in 5. Synodo Colatione 8. pag. 115. cap. 4. & in Later. consult. 4. pag. 453. anathematizat asserentes, *vnionem humanitatis ad Verbum factam esse secundum æqualitatem, vel operationem*: ergo non est facta ad scientiam increatam, quæ vitalis operatio est.

1336 3. probatio ex absurdo debilitatis in Conciliaribus rationibus. Etenim argumenta Conciliorum debent esse bona & efficacia. atqui non essent, si vera est illa sententia. 1. quia fides in 6. Synodo actio. 4. pag. 21. probat contra Manicheos, confitentes in Christo veram humanitatem; & probat ex veritate actionum humanarum. Si autem humanitas non est alligata ad solas operationes proprias, sed cum illis est capax habendi diuinas nō esset hæc specie humanitas, sed Deitas. 2. quia 6. Synodus actio. 4. pag. 21. & 39. & Lateran. Consult. 5. pag. 473. probant diuinitatem ex operationibus diuinis. Nec esset vrgens probatio, si eas haberet humanitas.

1337 Tertiò. 6. Synodus actio. 4. pag. 39. definit ex vna operatione vnitatem naturæ, & pag. 34. ex diuersitate naturarum in Christo, probat diuersitatem operationum. Atqui mala esset illatio, si operatio vna increata posset esse diuinæ simùl & humanæ naturæ: ergo. Item pag. 39. ideò negat vnitatem operationis in Christo, quia sequeretur, quod operatio illa esset communis humanitati & diuinitati, *quod ait absurdum est dici.* Atqui iam non esset absurdum: ergo.

1338 Tandem, quia 6. Synodus actio. 4. pag. 36. Lateran. Consult. 1. pag. 413. probant in Trinitate vnitatem naturæ, ex identitate operationum, nempè intellectionis, volitionis & Omnipotentiæ. Item Lateranen. ibi de tribus personis loquendo, inquit: *Communio voluntatis, vnitatem ostendit substantiæ.* Non autem ostenderet, si eadem volitio posset esse communis vtrique naturæ: ergo debilitantur per hanc sententiam, Conciliorum rationes.

ARTICVLVS VIII.

ALIQVIBVS PRÆNOTATIS, ARGVMENTA soluuntur.

1339. Nota valdè 1. in Concilijs dari definitiones, & dari disputationes pro veritate definienda. Solæ illæ sunt de fide, & sunt quæ continentur in Canonibus, professione fidei, vel quæ iubentur credi sub anathemate; reliqua sæpè sunt tantū probabilia, licet magnæ auctoritatis. Ita Valentia 2. 2. disp. 1. quæst. 1. puncto 7. Quæst. 6. §. 41. Staplethonius de doctrina fidei contr. 4. de iudicio Ecclesiæ in se. lib. 8. cap. 15. 9. sensus huius assertionis. Granado 2. 2. contr. 1. de fide tract. 7. disp. 2. sec. 1. §. præter hæc. Cano lib. 6. de locis cap. 8. §. Et quidem in decretis. Vincentius relectione de gratia Christi quæst. 1. conclu. 4. §. 4. fol. mihi 138.

1340 Bernal autem de Incarnatione disp. 7. num. 19. aducit duo exemplaria; vnum ex 7. Synodo *de Angelis pingendis, quia corporei sunt* (quod tunc erat probabile). Si neges, corporeitatem fuisse motiuum (quia Concilio constat placuisse assertum, non vero approbasse motiuum istud) saltim constat quod fuit ibi corporeitas asserta in Angelis, quæ vera non est, licet tunc esset probabilis. Aliud ex Florentino probante, quod in diuinis *pater generat, quia actiones sunt suppositorum*, cum apud Aristotilem, singularium sint, non suppositorum, licet hoc sit probabile. Nec inferas diffinitionem Pontificiam non fore firmam si probabili nitatur fundamēto. Nego enim, quia duplex interuenit motiuū, vnū disputationis, aliud diffinitionis. 1. sæpè est probabile. 2. infalibile. Præmissa enim consultatione, Pontifex mouetur ab illa, sed non definit propter illā, *sed quia sic visum est Spiritui sancto & nobis.*

1341 Sequitur rationes Conciliorum in conferentijs, non omnes debere esse firmas. Sed cum firmis admiscentur congruentiæ, similitudines, &c. vt quia singula non prosunt, simul collecta iuuent. Si enim probabilitèr Valentia & Salmeron, apud Basilium quæst. variarum tertia expositiua, docuerunt, quod in Scriptura, quando assertum probatur rat one illud est certum secùs ista; quāto magis in Conciliaribus interlocutionibus?

1342 Exemplum Scripturæ sit, Actio. 2. vbi Petrus dixit de Apostolis in Pentecoste: *Non enim vt vos existimatis, hi ebrij sunt, cum sit hora diei tertia.* Cum autem hora tertia nonæ nostræ correspondeat, quid prohibebat, quod ante illam, multum potassent & ebrij essent? Sanè

ra-

rationem eiusdem volitionis, vel voluntatis: fateor, quia illa & est virtualis operatio & est communicatio specialis & debita soli illi naturæ. Sed receptio gratuita alicuius in altero, v.g. caloris magni ignei in aqua, non probat in ea naturam ignis, quia nec est operatio aquæ nec debitus illi.

ARTICVLVS X.

ALIQVA NOTANTVR.

1357 EX his nota 1. PP. negantes humanitati operationē diuinā, intelligi de identitate operationis, vel de operatione prout operatio, non prout passiua receptio. Cum enim mens sit, quod naturæ permaneant inconfusę & distinctæ, sufficienter saluatur hoc, si quod vni est operatio debita, alteri sit passiuè tantu communicata. Licet enim homo volet diuinitus, non propterea erit auis; nec aqua recipiens calorem magnum erit ignis; nec homo si diuinitus eleuetur ad superna, non deperdit naturale esse hominis: sic nec humanitas amittit esse suum, licet eleuetur passiuè ad noscendum scientia increata. Non enim natura noscitur per gratuitas receptiones, sed per proprias operationes.

Hæc solutio est satis cōformis Cirillo nostro lib. de S. Trinitate cap. 22. vbi hæc habet. Quamquam Dominus naturam ignorantem assumpsit, diuinas tamen ei prærogatiuas & dotes impetrauit; habebatq; anima Domini omnem sapientiam diuinam iuxtà & humanam, omnem notitiam eorum quæ fuerunt, quæ sunt, quæ erunt, non naturâ, non gratiâ, sed propter vnionem personalem cum eo qui solus est sapiens, & omnia etiam prius quam oriantur ante sæcula nouit.

1358 Dices: plures PP. omne sublime in Christo tribuunt Deitati & omne humile humanitati. Sic in Resurrectione Lazari lacrymæ & oratio isti, imperium verò resucitandi, Diuinitati tribuunt; atqui videre visione increata est valdè sublime: ergo erit solius Deitatis. Resp. plura sublimia & Resurrectionem ipsam Lazari tribui diuinitati, cum tamen fuerit opus physicè ellicitum apud D.Thom. ab humanitate. Tribuitur tamen Diuinitati solum fontalitèr; quia humanitas, non habebat de suo, sed à Diuinitate, quod posset sic operari. ipsa tamen operabatur simùl cum Deitate. Sic humanitas videbat visione increata, quia licet fieret videns ipsa, hoc non erat ab ipsa, sed acceptum a Deo. Hic tamen sensus quasi fontalis non est quem intendimus & de quo loquebantur PP. contra Monotelitas, sed de operatione diuinitatis formali vitali & ad intra, quæ simùl esset operatio humanitatis, & de Passionibus humanitatis quæ simùl essent à diuinitate & per eas pateretur diuinitas vitalitèr formalitèr: & in hoc sensu humanitas non videt visionem increatam operando, sed accipiendo.

1359 Nota 2. D. Thom. Bonauent. Cayet. & multos alios, licet tueantur oppositam sententiam, probentque textibus Scripturę & Conciliorum, hanc tamen nulla inussisse censura. Quod si plures Scolastici notant de hæresi Hugonem & Ripam, hoc non est, quia humanitati Christi concesserunt scientiam increatam, sed quia creatam negauerunt.

1360 Sed quomodò hæc sententia, nec est digna censura, nec impingitur illi à plurimis Theologis (licet notetur ab aliquibus) si illam impugnant ex plurimis sequelis contra fidem & ex Concilijs, &c? Resp. (& est notatu dignum) duplicitèr posse aliquam sententiam vocari contra fidem, nempè per modum censuræ, vel per modum argumentationis. Sic sæpè physica prædeterminatio arguitur, quod tollat libertatem, & quod propterea sit contra fidem. Sed hoc dicitur per modum argumentationis, non per modum censuræ, cum hæc in hac materia à Pontificibus prohibita sit.

1361 Idem dico de multis Theologis arguentibus, quod sententia de visione Christi per scientiam increatam sit contra fidem. Vndè Cornejo, Nazarius, Cabrera, Cano Bañez, Soto, Albarez & aliqui alij non iudicant censurabilem. Imò Vazquez 1.2. disp.7.cap.7. eam sententiam etiam in omnibus beatis à censura immunem tuetur, sicut & Fœlix Franciscanus de Visione Dei cap.5. difficul.1.nu.3. sententiā quæ asserit intellectum non cōcurrere actiuè ad visionē de facto. Addo fortè illos Theologos qui censuræ incumbunt, non ita laboriosè Conciliorum textus & has nostras notationes in examen vocasse, sicut nos. Maneat ergo, quod talis sententia nulla est digna Theologica censura.

QVÆSTIO XXVIII.

DE SCIENTIA PER SE INFVSSA.

1362 IN hac quæst. & sunt difficultates de huius scientiæ natura; & an sit in Christo, & quid in illo operetur? Examinauimus vtrumque. Sed prius ex Cornejo nota, scientiam infussam esse mediam inter beatam & adquisitam, participareque de vtraque. Cum beata conuenit: ex parte principij, quia à Deo infunditur; subiecti, quia perficit potentiam obedientialem; obiecti, eo quod, sit etiam de supernis; modi procedendi, quia non alligatur legibus naturæ & discursus humani. Cum adquisita conuenit aliqualitèr ex parte subiecti, quia perficit potentiam naturalem in ordine ad res ordinis naturalis. obiecti, quia etiam est de obiectis naturalibus, de quo infra: modi procedendi, quia etiam potest discurrere sicut adquisita. Imò ex parte principij aliqualitèr, quia hæc licet de per accidens, fuit Christo infusa à Deo. Plura de scientia infussa disputanda occurrunt, circa obiectum, habitum & speciem impressam. Sit ergo.

ARTICVLVS I.

DE MVLTIPLICI EIVS OBIECTO generalitèr.

1363 NOta 1. duplex esse obiectum huius scientiæ, sicut & aliarum. Materiale nempè & formale. Thomistæ communitèr & præcipuè noster Cornejo hic tract.2. ad quæst.11. D.Thom. disp.1. ennumerant inter materialia, entia creata, superna & naturalia, in communi & in particulari, futura contingentia & secreta cordium. Insuper Deum vt vnum & trinum, non vt cognitum in se sine visum, sed abstractiuè in medio connexo creato.

1364 Nota 2. aliud esse noscere euidentèr etiam intuitiuè, & aliud noscere quiditatiuè; oculus enim corporeus & intellectus noster in via plura noscit euidentèr, imò & intuitiuè v.g. colores, lucem, &c. non tamen quiditatiuè; nos enim in via nullam rem quiditatiuè noscimus, quia essentiam rei numquam ita penetramus, vt differentiam proprijssimam & specialissimam ipsius essentialem, prout primariò diuersam ab omni alia re actuali & possibili exprimere valeamus. Quod si *rationale* apud omnes est proprijssima hominis differentia primaria (cum vere non repugnet aliud animal rationale diuersum ab isto) potius est ex designatione & pacto hominum (vt inutili disputationi super hoc via præcludatur) quam ex perfecta penetratione essentiæ; sicut ob eandem rationem pro calore sumo, calor vt octo est designatus à Phylosophis, qui tamen à nullo est scientificè mensuratus.

1365 Hinc multò minùs est cognoscere intuitiuè, quā quiditatiuè, quia ad 1. sufficit euidentia rei in se per accidentia; ad istud euidentia per quiditatem & essentiam, & minùs est quiditatiuè quam comprehensiuè; quia ad istud necessaria est penetratio rei, non solùm quoad essentiam, sed quoad omnes ipsius finus, penetrando eos adæquatè, & quantum penetrabiles sunt. Vndè ad cognoscendam quiditatem Dei per visionem beatam, tanto maius lumen requiritur, quantò plures eminentiæ, siue finus penetrandi sunt, & plus si creaturæ in eminentijs sint cōprehendēdæ, quam si solū quiditatiuè cognoscendę. Idem de lumine scientiæ infusę respectu videndi, vel quiditatiuè cognoscendi, vel comprehendendi veritates creatas in se ipsis.

plius,nec ad modum sui, sed ad modum medij.Cognitio ergo strictè quidditatiua dicitur talis à quidditate vt immediato specificatiuo,in se (vel in medio eminentiori) non vt mediato & in alio.

1375 Obijcies 6. nequit esse vna similitudo creaturę & Trinitatis:ergo hæc nequit nosci per speciem creaturæ.Distinguo antecedens,disparate concedo,subordinatè,nego, quia benè potest vna similitudo repræsentare creaturam vt connexam cum Trinitate,attingendo hanc mediatè inadæquate & indirectè,licet non possit immediatè vtramq;Quod si dicas speciē hác exemplari ex specie impressa Dei, sed hæc repræsentat Trinitatem immediatè & mediatè creaturam:ergo & illa.Nego conseq. quia est exemplata ex inadæquato Dei & solum directa ab obiectum indirectum,idest creaturam.

1376 Obijcies vltimo: res superioris ordinis nequit nosci quiditatiuè ab inferiori. Prob. quia propterea cognitio naturalis nequit esse quiditatiua de superno.Scientia autem infusa est inferior visione & gratia.Nego mai. generalitèr; visio enim beata & lumen gloriæ inferioris ordinis,Deum & vnionem hypostaticam,& Angelus inferior superiorem per lumen naturale inferius ipso obiecto,quidditatiuè noscunt.Ad illud de cognitione naturali respondet duo Pater Gonet. 1.eam respectu entis superni habere inferioritatem,non solum specificam,sed genericam,quia sunt diuersi generis. 2. esse inferiorem,non solum in genere entis,sed accomodationis,quod non habet infusa respectu superiorum, etiam vnionis hypostaticæ.Sed contra, quia si scientia infusa & vnio hypostatica distant magis in entitate:ergo & generice,cur non & accomodatione?Dices:idē posse inquiri de visione respectu Dei & de Angelo inferiori ad superiorē.Fateor.Ideo.

1377 Resp.pro omnibus 1.ex materia de visione q.1. art. 3. non esse paritatē de improportione entitatiua ad accommodatiuam,nec requiri in cognitione æqualitatem entitatiuam, sed repræsentatiuam, vt probant exemplaria adducta. Resp. 2. ideò cognitionem naturalem non posse ad ens supernum,quia deficit medium,vel species impressa proportionata,vel vt vult Ripald.quia tale ens esset & non esset supernum cum non superaret connexionem illius cognitionis naturalis. Est ergo dicendum, quod sicut intellectus per modum potentiæ fæcundatur à specie superna ad fætus supernos,ita habitus scientiæ infusæ à specie superna visionis,ad intuitionem eius in se ipsa fæcundatur.Vide infra artic.5.

Sequitur ex dictis de supernis posse dari cognitionem scientiæ infusæ non solum quidditatiuam,sed etiā comprehensiuam , quia comprehensibilitas eorum in seipsis etiam est finita , ac per consequens adæquabilis cognitione finita.Nec obest,quod visio beata altius cognoscit illa quam infusa,ergo si hæc non attingit ad altitudinem beatæ,non erit cōprehensiua vt illa.Nego cons. quia comprehensioni sufficit adæquare omnes finus rei; beata autem non solum adequat,sed superexcedit ens supernum & præstat plus quam sufficit.

ARTICVLVS III.

AN COGNOSCAT COGITATIONES CORDIVM & futura contingentia.

1378 CErtum est,Christum vt hominem cognouisse cogitationes cordium.Math.9. *Cum vidisset Iesus cogitationes eorum* dixit: *vt quid cogitatis mala in cordibus vestris?* Idem constat ex alijs Euangelij locis. De futuris etiam constat,nam Ioan.6. *Fugit in desertum,quia sciebat,quod venturi essent, vt facerent eum Regem.* Lucę 19. plorans super Ierusalem dixit : *Quia venient dies in te,& circundabunt te inimici tui Vallo,& ad terram prosternent te,& filios tuos & non relinquent in te lapidem super lapidem.* Tandem Math.26.dixit ad Petrum: *antequam galus cantet,ter me negabis* , & alia sępè alibi. Hæc autem dicebat vt homo , quia vt talis,humanę loquebatur vitalitèr,ac per consequens si vt homo proferebat,etiam vt homo cognoscebat.

1378 Difficultas est , an nosceret per solam scientiam beatam? (dequa non est dubium) an per infusam etiam, an per reuelationem claram , siue euidentiam in attestante? Affirmo per scientiam infusam; ita communior sententia contra paucos.Prob. Tùm, quia D.Thom. art.1.ait : *Christum per scientiam infusam omnia cognouisse præter Dei essentiam* (visam in seipsa).Ibi etiam docet, *omnia nouisse, quæ homines per reuelationem.* Prophetæ autem & Sancti homines & corda & futura sæpè per reuelationem nouerunt. Tùm , quia hæc omnia sine vlla implicantia nosci possunt extra Verbum immediatè in seipsis , cum habeant determinatam veritatem finitè cognoscibilem & repræsentabilem. Erat autem in Christo potētia obedientialis ad hæc cognoscenda in seipsis.

1379 Debuit ergo hæc potentia non manere imperfecta & in potentia , sed reduci ad actum. Ratio est. Et quia hæc est maior perfectio , noscere nempè res omni modo,quo noscibiles sunt,ideoque debebatur Christo ratione vnionis hypostaticæ & ratione beatitudinis , sicut debetur alijs beatis noscere plura extra Verbum per sciētiam infusam. Et ratione etiam vniuersalis Magistri & Iudicis,vt repręhenderet sæpè cogitationes hominum,& dirigeret eos per doctrinam(quam per futurorum prædictionem confirmare oppertebat). Quæ munera,cum certum sit , quod exercebat vt Viator , debebat etiam ea pręnoscere vt Viator.

1380 Nec obest 1. D. Thom. quæst. 20. de veritate art.6.docens· *Ea,solum nouisse in Verbo* , quia Cayet.hic art.1. & cum eo P.Gonet disp.17.art.4.§.1. docent,retractasse in hac 3.part.illam sententiam. Nec obest 2. quod noscere secreta cordis & annuntiare ventura sit propriū Dei. Resp. quando habetur per naturam, esse proprium Dei,secùs per gratiam ; sicut esse beatum per naturam est proprium Dei,non per gratiam. Ratio autem respectu secretorum cordis est , quia quælibet natura rationalis est Domina sui actus liberi,& potest illum in secreto custodire & cœlare omnibus præter Deum, qui est supremus Dominus:potuit autem aliqualem vsum huius dominij per gratiam humanitati Christi , alijsque communicare;cum quatenùs homo,esset Domin⁹, Iudexque omnium.Nec hæc cognitio extra Verbum est inutilis,cū perficiat humanitatem in alio ordine diuerso à beatifico: Est autem debita Christo omnis perfectio omnium ordinum , dummodò non repugnent inter se,nec fini redemptionis.

Nec obest 3. quod plura futura & secreta cordis sunt naturalia: ergo repræsentabilia per naturalem speciem; atqui de futuris & secretis repugnat species actu quę sit naturalis cum sit propria solius Dei. Resp.1.posse speciem esse entitatiuè supernam sicut cognitio obiecti naturalis vt art. 4. Resp.2. nego min.quia sufficit vt sit superna quoad modum , licet enim in se sit naturalis sit à Deo ex gratia,cum à futuro ipso nec possit produci, nec exigi.

1381 Ex hijs infertur,secreta & futura nosci à Christo per hanc scientiam,non in causis liberis,prout in actu 1.(benè in prædeterminatione applicatiua , si daretur) quia nullam dicunt ex se connexionem cum effectu; non in decreto Dei licet connexo , quia in isto noscuntur per scientiam beatam ; non in claro testimonio Dei,siue in dicto *per modum dicti*, quia sumptum præcisè per modum dicti,est medium extrinsecū.Licet enim apud plures euidentia in attestante & assensus propter dictum clarè cognitum per modum dicti , non repugnet Christo (sed vide supra num. 1140.) cum sit euidens , propter quam euidentiam Prophetæ vocabantur videntes : Sed hic assensus præcisè vt talis non est scientiæ strictæ: (euidentia enim eius refunditur in solum dicentem,non vero in rem dictam) sed fidei clarę, vel apud alios luminis Prophetici ; per modum autem connexi fortè pertinet ad scientiam infusam. Sed si dictum diuinum est repræsentabile in seipso immediatè , atque per se ipsum perceptibile ab humanitate , cur non & alia superna ? Assero ergo quod noscūtur per species proprias & imme-

dia-

diatas & in seipsis, quia obiectum specificatiuum scientiæ infusæ vt talis, est veritas creata vt in seipsa intuibilis, sicut supra habitum est.

1382 Nec obest 4. quod intueri creaturas in seipsis est imperfectio, & propterea Deus solum noscit eas in seipso: ergo neganda Christo. Disting. antec. est imperfectio respectu Dei, concedo; respectu scientiæ creatæ, nego, quia Deo repugnat specificari immediatè à veritate creata, secùs scientiæ creatæ: sicut nec repugnat isti esse accidens & ens ab alio, licet repugnet Deo.

1383 Nec obest 5. si dicas: repugnare speciem impressam de futuris contingentibus, quia non habent determinatam veritatem, ac per consequens, nec determinatam repræsentabilitatem. Nego totum, quia habent veritatem in seipsis, vel saltim posito decreto; & tunc potest Deus noscens determinatum esse illorum producere imaginem & speciem impressam quiditatiuè illud repræsentantem, provt exercite existens in tali temporis differentia, & secundum illud esse extra causas, quod habebit in tali tempore.

1384 Si dicas: Veritas determinata futuri nequit nosci quidditatiuè, nisi noscatur ratio determinans; atqui hæc est decretum: ergo nequit futurum nosci per hanc scientiam, nisi cognito imò & visso decreto. Disting. mai. nisi noscatur ratio determinans intrinseca & formalis permito; efficiens vel radicalis, nego. Decretum autem determinat efficienter, quatenùs efficit, vel est conditio vt ellicitura sit voluntas hoc præ alio: determinatio autem formalis est veritas intrinseca ipsius futuri, de qua vt pro suo tempore exercita, dabilis est species impressa.

1385 Infero, si fuit in Christo euidentia in attestante, non fuisse strictè scientiam, quia hæc euidentia non reducitur in aliquam claritatem discursus & principiorum de re testificata, sed in testificantem, solum enim clarè noscitur testificans, nó vero res testificata. Nec fuit sola, quia Christus extra Verbum debuit habere strictã & immediatam scientiam de rebus supernis, cum sit perfectio, debeatque non denegari Christo perfectio aliqua vera.

ARTICVLVS IIII.

AN SCIENTIA INFVSSA POSSIT NOSCERE obiecta naturalia, vbi de ratione formali qua & sub qua.

1386 Non est difficultas de naturali per se infusa, quia certum: sed de superna, quia propter infimitatem suam obiectum nequit sufficienter specificare cognitionem supernam. Affirmo cum commun. sentent. 1. quia proportionem in genere repræsentatiuo impedire solet inferioritas cognitionis ad obiectum, vt materialitas respectu rei spiritualis; secùs superioritas. Vndè cognitio spiritualis noscit materialia; infinita Dei, finita. Et ratio est, quia in mésura coarctata nequit valdè ext. nsum contineri; benè verò in mensura multum extensa & super excedenti, res coarctata.

1387 2. Quia specificatiuum actus, quoad esse huius vel illius potentiæ vel ordinis, non est ratio *qua* cognita & expressata, sed *sub qua*, siue attingibilitas: sic visionem lucis vt ocularem non specificat ratio lucis, cum hæc etiam attingatur ab intellectu & voluntate, sed visibilitas. Similitèr actum supernum, non ratio obiecti, sed attingibilitas superna: obiectum enim idem attingunt Catholicus & hæreticus, dum dicunt: *Datur Trinitas, quia Deus reuelauit*, & solum est differentia obiectiua ex parte attingibilitatis supernæ vel naturalis. Vide me 1. par. in mat. de Visione quæst. de appetitu naturali.

1388 3. Non repugnat ex parte obiecti materialis, nam Creationem mundi, existentiam Abrahæ, fide superna credimus. Nec formalis, quia plura naturalia sunt obiectum formale supernæ virtutis, v.g. quando prudentia dictat agendum esse gratias Deo vt authori naturæ; misseriam pauperis subleuandam propter honestatem subleuationis; talis enim prudentia in Christianis est superna. Plura exercet voluntas, superna & meritoria de condignò nitentia motiuo naturali, v.g. misericordiam in pauperes; iustitiam, reddendo vnicuique suum. Talia enim motiua, oatutalia sunt vtpotè quæ à Gentilibus attingi valent lumine naturæ. Nec dicas non esse condigna ex se, sed ex relatione ad Deum. Contra, quia non requiritur alia relatio obiectiua præter honestatem iohibitam in motiuis ipsarum; de quo in materia de merito.

1389 Ratio à priori est, quia vt aliquis actus sit supernus, sufficit quod superet vires & exigentiam naturæ; potest autem superare ex parte attingibilitatis & ex parte principij à quo fit, licet non superet ex parte obiecti; actio enim procedens á principio vt superno, esse tialiter procedit ab illo, nec potest ab alio in tota natura: ergo eo ipso est superna à modo oriendi à principio, sicut influxus proprius causæ primæ non est influitius à termino, sed à modo procedendi à principio, & vnio hypostatica inter humanitatem & personalitatem Angeli, non esset superna à terminis, sed à principio.

1390 Objicies 1. Scientia specificatur ab obiecto: ergo de naturali est naturalis. Resp. specificari à ratione *sub qua*, siue ab attingibilitate. Ref. 2. ab obiecto cognito specificari, specificatione speciei atomæ, non vero specificatione ordinis vel potentiæ, quia hæc sumitur à ratione *sub qua*, quæ est intuibilitas superna; sicut visio albedinis & intellectio nigredinis specificatione speciei atomæ differunt specie à diuersis coloribus; specificatione ordinis & potentiæ, non ab illis sed à visibilitate & veritate.

1391 Vndè non placet Gonet dicens, quod obiectum debet esse eiusdem ordinis cum scientia, id est non superioris. Contra, quia obiectum supernum expressé vt supernum attingi potest naturali cognitione: dummodò proponatur modo naturali, & sub oaturali attingibilitate. De quo vide in mat. de Visione, loco citato.

1392 Objicies 2. Scientia naturalis nequit quidditatiuè noscere obiectum supernum: ergo nec è contra superna naturale. Insto: cognitio materialis nequit cognoscere spirituale: ergo nec è contra? Non valet. Concesso ergo antecedenti, nego conseq. quia quidditas superna nequit proponi modo quidditatiuo, nisi propositione superna, vtpotè essentialiter connexa cum superno; at é contra, quidditas naturalis potest per propositionem supernam.

1393 Objicies 3. quia non poterit explicari quomodò cognitio de bobe sit naturalis, si potest dari superna, siquidem nó est vndè colligatur differentia. Ref. si in Christiano & hæretico est assensio Trinitatis propter reuelationem, vndè nobis fiet patens differentia supernæ & naturalis? Resp. non patere ad sensum, sed discurri à diversa attingibilitate & a diuerso lumine: & hoc probabiliter, nam de supernaturalitate fidei suæ nemini constat certo. Quod si dicas, quod in nobis cognitio superna non extenditur ad naturalia: ergo nec in Christo scientia superna infussa. Nego antecedens vt constat ex nostris argumentis. Dato antec. nego conseq. quia dignitas Christi postulat vt cognoscat obiecta omnia extra Verbũ meliori modo quo possit, ac per consequens scientificè supernè, & sic non per solam euidentiam in attestante, quæ strictè scientifica non est, nec per solam scientiam naturalem, quæ minùs digna est.

1394 Nec propterea scientia per se infussa naturalis de eodem obiecto erit superflua, cum sint scientiæ eterogeneæ perficientes in diuerso ordine & sub diuersa attingibilitate. Quod si stante vna præsentia naturali omninò superfluit alia superna (quod alij negant) ideò est, quia si sint similares, vtraque redderet præsens & indistans à loco eodem omninò modo. Si sint dissimilares vt definitiua & circumscriptiua, pugnant in eodem loco. Illæ autem scientiæ perficiunt diuersimodè, quia vna statum naturalem, alia supernum; vna intuitiuè, alia comprehensiuè.

Doctrina huius artic. valide roboratur ex Trident. asserente: attritionem conceptam ex turpitudine peccati (qualis est detestatio furti ob turpitudinem iniustitiæ) posse esse ex Spiritus sancti impulsu & dispositionem vltimam cum Sacramento ad iustificationem; motiuum autem talis actus naturale est & commune Christianis & infidelibus. Similitèr hæc conclusio est de superno expressè vt superno: *Christus est Deus. Filius Virginis est Christus, ergo Filius Virginis est Deus.* Et tamen est naturalis, apud plures. De quo num. 158.

DE RATIONE QVÆ, ET SVB QVA.

1395 NOta 1. Ex parte obiecti formalis & dari rationem, *qua* & *sub qua*. Motiuum actus, est *qua*, attingibilitas est *sub qua*, quia illa reddit obiectum attingibile à tali potentia. V.g. assensus Trinitatis propter diuinam reuelationem habet in Christiano & in hæretico eandem rationem *qua* & diuersam *sub qua*. Differunt *qua* & *sub qua*: 1. quia illa exprimitur per actum, hæc non; nec enim visibilitas à visione; nec regularitèr cognoscibilitas aut veritas exprimitur ab intellectione, nec amabilitas aut bonitas ab amore. Dixi regularitèr, nam aliquando iam reflectunt supra veritatem; quando scilicet dicunt expressè. *Assentior, quia verum est.*

1396 Sed ratio *sub qua*, si nō attingitur non erit strictè obiectum. Quid ergo ibi præstat & quomodò specificat? Resp. quod non est obiectum, sed se tenet ex parte obiecti, quasi protegens obiectum & reddens visibile, quin ipsa videatur; sicut Imaginem deuotionis plures corti ... reddunt eam venerabiliorem, quin ipsæ venerentur; lumen gloriæ intellectum visiuum Dei, quin ipsum videat Deum; & plumbum reddit speculum reflexiuum specierum, quin plumbum reflectat.

1397 Quomodò autem specificat? Resp. quod omnis actus potentiæ dicit duo: & connexionem intentionalem ad obiectum, quod exprimit siue cognoscit; & præter istam dicit aliam essentialem connexionem physicam entitatiuam ad attingibilitatem vt talem in re & exercitè, propter quam attingit obiectum: & hoc. 2. modo attingibilitas reddendo attingibile, specificat specificatione ordinis vel potentiæ, quia visio non est visio, quia de colore, sed quia de illo vt sub vmbra visibilitatis. Sic omnis actus supernus est de obiecto vt superno, idest sub ratione superna, & omnis naturalis de obiecto vt naturali, idest, sub ratione naturalis attingibilitatis.

1398 Hinc patet, in quo sensu intelligi possint DD. negantes cognitionem naturalem de obiecto superno, expressè vt superno, contra experientiam de assensu hæretici: non enim negare possunt de attingentia intentionali expressa, sed de connexione physica superni sub ratione. *sub qua superna*: exercitè vt talis nam eo ipso actus, iam non esset naturalis.

1399 Vndè actus physicè connexus & certus, & actus inconnexus incertus se habent, sicut concionator & commedus, historias repræsentantes vt dixi loco citato de apertiu. Ille enim repræsentat eas curando vt sint veræ: iste autem, siue sint veræ, siue fabulosæ.

1400 Nota 2. ex Perez ab Vnanoa disp. 23. de Incarnatione sect. 1. num. 7. duplicem esse rationem *sub qua* in obiecto. Vna est obiectiua, siue ex parte obiecti. Alia denominatiua à potentia. Prima stat in intrinseca cognoscibilitate obiecti. Secunda in denominatione extrinseca sumpta in obiecto à conditionibus se tenentibus ex parte principij. Obiectiua in eodem obiecto est diuersa respectu actus superni, & respectu naturalis habet enim diuersa cōnotata, ac per consequens sunt diuersę terminabilitates intrinsecæ. Similitèr secunda erit diuersa, si præexigat ex parte principij diuersas conditiones & comprincipia. Cum ergo obiectum naturale attingitur per scientiā supernā, attingitur sub cognoscibilitate superna, sicut dum supernum attingitur per scientiam naturalem sub cognoscibilitate naturali, & requirendo ex parte potentiæ, quod tale obiectum illi sit propositum modo naturali.

1401 Sed dices: non datur superna attingibilitas in obiecto naturali, quia omnis cognoscibilitas vtpotè proprietas entis est naturalis, sicut & ipsum ens. Resp. esse supernam connotatiuè. Contra: ergo non per se ipsam: ergo non attingitur, tale ens sub cognoscibilitate, quæ verè superna sit: ergo nec sufficiens præbere specificationem essentialem ordinis superni. Resp. negando vltimam consequentiā. Licet enim sit naturalis in genere entis, est superna in genere accōmodationis & terminandi. Sufficit autē supernaturalitas accōmodationis: si enim visibilitas, non alitèr specificat visionem & veritas cognitionem & bonitas amorem, nisi quatenùs fundat non repugnantiam respectu potentiæ tactiuæ talium obiectorum, quamvis visibilitas ipsa non sit in se visibilis, sed sit *quo* color redditur visibilis à principijs visiuis, sufficientèr erit superna cognoscibilitas, si quamvis in se talis non sit, sit superna terminatiuè, & sit *quo* redditur obiectum naturale attingibile à talibus principijs, supernè. Hæc enim principia sunt quæ vltimatè faciūt, quod cognitio sit superna; sicut occulus est qui dat visioni, quod sit visio & non sit intellectio.

1402 Dices 2. si supernum est attingibile naturalitèr, vndè prouenit, quod assensus Christiani & attritio furti ob suam fœditatem naturalem egeat principio superno? Resp. quod ab altissima actus certitudine & natura, qua caret assensus hæretici.

1403 Infero 1. contra P. Bernal, Christum per scientiam supernā noscere naturalia secundū seipsa, & non solum vt connexa cum supernis, v.g. humanitatem vt capacem vnionis hypostaticæ. Tùm, quia in natura non datur connexio cum supernis. Tùm, quia secundum seipsa nosci possunt euidentèr per scientiam supernam. Obiecta enim inferioris ordinis, noscuntur à scientia inæquali superexcedenti, vt creata ab increata, materialia à spirituali: ergo & naturalia à superna, dummodò noscantur sub terminabilitate intrinseca superna & à comprincipio siue lumine superno.

ARTICVLVS V.

DE HABITV SCIENTIÆ INFVSSÆ.

1405 REquiri ad actus, certum est, cum isti sint superni & natura sit ex se imbecilis ad omne supernum. Quæritur 1. an sit supernus in substantiā? Affirmo cum D. Thom. & communi contra aliquos. Prob. quia est certus & euidens de obiectis supernis quidditatiuè, superna autem sicut totam superant in sua entitate naturę actiuitatem, ita in cognoscibilitate connexam & euidentem cognitionem. Tùm, quia communitèr asseritur proprietas, 2. modo status beatifici vt talis. Tùm quia datur vt dirigat in beatis actiones supernas, & in Christo eas & meritorium amorem Dei, de quo supra quæst. 23. art. 5. num. 1196.

1406 Nec dicas 1. per visionem sufficientèr eas dirigi posse, quia licet necessitet ad Deum, eo quod repræsentet vt summè bonum, secus ad alia obiecta, de quo num. citato. Resp. 1. saltèm non sufficere ad amorem Dei in seipso. 2. Nec ad alias actiones, quia directio à scientia infusa connaturalior est; præcipuè viatori operanti vt tali, quia magis omogenea cum operationibus liberis. Nec obest 2. superna posse intuitiuè attingi per scientiam naturalem: ergo ex hoc capite hęc non est superna. Antec. patet, quia beatus vt sit securus de sua beatitudine non eget auxilio superno. Nego anteced. Ad prob. resp. illam cognitionem reflexam assecutantem, necessario esse supernam, vel quia est ipsa visio cognoscens se ipsam in Deo vt medio, & aliqualitèr reflectens supra se (dico aliqualitèr, quia reflexa strictè est quæ se immediatè noscit, vt scientia Dei de se ipsa) vel si est reflexa distincta, ad illam debetur intellectui comprincipium supernum, sicut & voluntati ad amorem beatificum

No cum

1418 Hinc soluitur argumentum primæ sententiæ. In fide enim & alijs datur vnitas rationis formalis, *qua* & sic vnitas habitus. A *sub qua* enim summi nequit. Patet: obiecta enim omnis scientiæ naturalis conueniunt in vna attingibilitate euidenti per sua principia. Obiecta omnis virtutis infusæ in vna honestate attingibili iuxtà rationem. Obiecta fidei & luminis gloriæ, in vna attingibilitate diuina Theologica. Et tandem obiectum Charitatis & Spei conueniunt in vna ratione bonitatis diuinæ attingibilis Theologicè. Et tamen, quia ratio *qua* expressata per actus in omnibus illis est diuersa, habitus sunt diuersi: ergo idem erit in scientia infusa. Minor (præterquam quod iam est probata) vrgetur amplius, quia cognitio de proprietatibus gratiæ, v.g. non esset strictè scientia, nisi nosceret illas propter quidditatem gratiæ specificè vt talem.

1419 Obijcies: Assensus Trinitatis, quia Deus dicit essentialitèr est de Trinitate vt tali & tamē est idē habit⁹ pro omnibus: ergo. Antec. prob. quia est cognitio per se ipsam petens speciem impressam Trinitatis vt talis, cum non possit fieri per speciem Leonis, vel iudicij finalis. Resp. nego antec. Ad probat. resp. ad illum assensum præcedere apprehensionē Trinitatis vt talis, vt ei postea assentiatur; illa ergo est quæ petit speciem, secùs assensus propter dictum Dei, quia iste idem esset de quacumque re dicta à Deo. Essetque idem formalitèr, licet non præsupositiuè. Resp. 2. esse assensum Trinitatis vt talis, sed non quia talis. Scientia vero infusa esset de quidditate creata vt tali, & quia tali; cum esset assensus propter intrinsecam eius veritatem.

1420 Hinc etiam impugnatur solutio Ragusæ dicentis scientiam infusam esse vnum habitum, licet Charitas & Spes sint duo, quia inter obiecta voluntatis dabilis est oppositio, vt inter honestū & delectabile: & etiam noua difficultas in vno obiecto ac in alio, & sic requiritur distinctus habitus: secùs in intellectu, quia vnum bonum non opponitur alteri. Cōtra enim, quia inter obiecta Charitatis & Spei, & inter obiecta aliquarum virtutum moralium non datur opositio, sed disparitas & diuersa ratio *qua*. In intellectu autē est disparitas sine oppositione inter obiecta luminis gloriæ & scientiæ infusæ, fidei & prophetiæ euidētis in attestante, & prudentiæ infusæ: ergo diuersitas habituum non summitur ab oppositione, sed à ratione *qua*.

1421 Nec vnitatem habitus facit inseparabilitas scientiæ infusæ vt contendit P. Vnanoa. Tùm, quia non constat de inseparabilitate nam fortè aliquibus data est de solis secretis cordium; alijs de futuris; alijs speculatiua de quidditatibus altissimis. Tùm, quia habitus gratiæ & Charitatis sunt inseparabiles, sicut & virtutes morales infusæ (excepta pia affectione) sunt inseparabiles de facto inter se & à gratia; & idem de donis Spiritus sancti. Vndè licet separabilitas distinctionem probet, secùs inseparabilitas identitatem.

DE FACTO IN CHRISTO TOTA SCIENTIA infusa est vnicus habitus.

1422 NOtà 1. quod si veritas increata respectu luminis, & creata respectu infusæ essent puræ rationes *sub qua*, adhuc à *qua* distinguit habitus, 2. sententia. Censeo tamen, quod multum habent de *qua* expressata. Visio enim videt diuinā essentiam vt increatā & à se, cū hoc sit de quidditate Dei: & propter illā vt principium demostrandi, alijs assentitur Attributis. Item sciētia infusa, cum sit de quidditatibus vt talibus, in quibus imbibitur ratio creatę & ab alio, etiam exprimit hoc; & ideò licet respectu aliarum cognitionum possit se habere veritas creata, vt ratio *sub qua*, respectu huius scientiæ vtpotè quidditatiuæ est ratio *qua*.

1423 Nihilominùs licet veritas creata sit ratio *qua*, adhuc potest habitus esse multiplex: quia respectu scientiæ infusæ vt talis non est ratio formalis *qua* totalis, sed partialis, quod non habent mysteria respectu fidei, vel Theologiæ; nam respectu fidei totalis ratio assentiendi est, quia illa res quæcumque sit, *creditur quia Deus dicit*; & eodem modo crederet quodcumque aliud; at scientia infusa demonstrans proprietates per essentiam, v.g. valorem operis superni meritorij de condigno, quia est ab amico, non probat propter gratiam, vt præcisè est quid supernum creatum in genere, sed quia est talis quidditatis, faciens gratum & amicum Dei: ergo ad hanc sciētiam demonstratiuam proprietatum gratiæ, non se habet gratia vt quodcumque ens supernum verum, sed determinatè vt tale. Sicut ad Charitatem vt disponentem ad iustificationem, bonitas Dei non se habet præcissè, quia bona, sed quia bona in se; & ideò facit diuersum habitum à Spe; ita etiam vna scientia respectu alterius in scientijs humanis, quæ conueniunt in ratione *qua* partiali & tamen sunt diuersæ, quia non conueniunt in totali: ergo similitèr in scientia infusa.

1424 Nota 2. vnicum habitum posse esse totam sciētiam infusam (imò scientiam infusam & lumen gloriæ & fortè fidem). Ita plures moderni. Prob. tùm, quia nulla est repugnantia cum nulla sit contradictio in exercitijs eorum. Tùm, quia adhuc maneret habitus & non transiret ad potentiam strictam, cum haberet rationem formalem, siue *qua*, siue *sub qua* coarctatam. Tùm, quia licet esset aliqua contradictio in actibus vt in visione & fide, hoc non tolit identitatem virtutis in actu 1. ad exercendos illos diuisiuè, vt in homine est virtus ad amorem & odium, assensum & disensum.

1425 Nota 3. Regularitèr habitus existentes specie atoma diuersificari ob rationem *qua* adęquatā coadunantem plura; non vero esse diuersos iuxtà diuersas species impressas. 1. pars constat ex dictis. 2. probat latè Godoi contra Ioannem à S. Thoma. Prob. quia non est diuersus habitus Phylosophiæ de homine & Leone, licet species impressæ de ipsis specie differant. Ratio est, quia Phylosophia attingit illos sub eadem ratione *qua* corporis mobilis.

1425 An autē de facto in Christo & quolibet Beato, hæc scientia sit vnus tantum habitus, vix potest decidi, nisi diuinando. Perfectio tamen status postulare videtur, quod sicut vnum est lumen gloriæ, pro omnibus Dei, ita & vnum sit pro omnibus veris intuibilibus creatis; & quod diuersitas specifica veritatum sit penes actus, non penes habitum; qui poterit esse quantum ad hoc, instar potentiæ. Ita vt sumat vnitatem à ratione vltimata *sub qua*. Qui velit oppositum dicere, ex dictis facile se tuebitur.

ARTICVLVS VI.

DE SPECIE IMPRESSÁ.

1426 SPeciem impressam requiri ad hanc scientiam est certum, quia ex obiecto & potentia paritur notitia. Obiectum autem sæpè non præstat per se tale munus, quia est in proportionatum, & ideò species præstat.

1427 Quæritur 1. an species istæ sint supernæ? Assero 1. de obiectis supernis esse supernas. Tùm, quia debent connaturalitèr proportionari potentiæ eleuatæ per habitum & etiam actui. Tùm, quia sunt vites se tenentes ex parte obiecti superni repræsentatiuę quidditatis supernæ vt supernæ: ergo sunt essentialitèr connexæ, ac supernæ. Nec obest sufficere naturales eleuatas per habitum, sicut per illum eleuatur Intellectus & aqua in Baptismo per virtutem supernam. Resp. si darentur naturales quidditatiuæ, fortè sufficere vt eleuatas; sicut semen muliebre in virgine, sufficit vt eleuatum; est tamen impossibilis species quidditatiua non superna, de obiecto superno, vtpotè connexa cum illo & participata specialissimè à diuina essentia vt specie impressa supernæ quidditatis creatæ.

1428 Assero 2. etiam species de obiecto naturali posse & debere esse supernas, quia sunt connaturaliores pro cognitione entitatiuè superna de illo. Nec obest ra-

suf-

sufficere naturales si eleuentur per virtutem habitus, sicut semen naturale viri concurrit cum matrice infecunda eleuata ad fœtum miraculosum. Resp. 1. pro cognitione quidditatiua, speciem naturalem non quidditatiuam, non sufficere; quidditatiua autem sufficit, sed non erit æque connaturalis & proportionata habitui & cognitioni entitatiuè supernis.

1429 Nec obest 2. Pro actu fidei sufficiunt species naturales etiam si sit supernus: ergo & pro scientia infusa. Nego paritatem. 1. quia influunt in apprehensionem, non in actum fidei ad quem præcedit apprehensio, v.g. de Trinitate vt existenti; & postea assensus fidei ait: *Ita est*. 2. quia non sunt quidditatiuæ, nec connexæ cum veritate obiecti prout exercita, secus est de speciebus scientiæ infusæ.

1430 Nec 3. Infusæ Angelis pro obiectis naturalibus, sunt omninò naturales, etiam si vniuersalissimæ & quidditatiuæ sint: ergo etiam infusæ beatis pro hac scientia. Distinguo conseq. quæ dantur pro vsu scientiæ infusæ naturalis sicut Angelis, concedo; pro vsu supernæ nego. Nec tandem iic... t semen mulieris infecundæ debeat supernaturalizari pro fœtu; secùs semen virile ex se sufficiens & fœcundū, ergo nec species impressa, semen obiecti naturalis; debet enim conformari cum obiecto. Nego conseq. quia fœtus seminis virilis est entitatiuè naturalis, & ideo sufficit semen virile naturale, secùs fœtus huius scientiæ infusæ.

1431 Quæritur 2. an species impressæ pro hac scientia, sint vna, vel plures? De possibili & potest esse vna, & possunt esse plures, quia in hoc nulla est repugnantia, nec in vna vniuersali, quales sunt Angelicæ, nec in pluribus specialibus, quales sunt humanæ. De facto D. Tho. tenet esse plures, vniuersales tamen, licet minùs vniuersales, quam Angelicæ: quem secuntur Thomistæ. Et ratio est 1. quia intellectui humano valdè diuerso ab Angelico, connaturalius est, vt dentur plures, sintque minùs vniuersales, quam datæ Angelis.

1432 Marsilius & alij docent de facto Christo datam vnicam tantum, quia si ex vno capite non repugnat vnica & est in se perfectior, potius est attendenda dignitas Christi & excessus supra Angelicam naturam, quam humani intellectus imperfectio; & sic vnica est ei impertienda, sicut & vnicus habitus. Nec D. Thomæ obest authoritas, quia apud ipsum est problema, cum docuerit oppositum in 3. dist. 14. art. 3. apud Vnanoa disp. 24. sec. 3.

1433 Licet autem regularitèr species impressa soleat esse minùs vniuersalis quam habitus, in Christo non valet, quia præponderat dignitas eius. Si dicas: ergo illa species in Christo, cum sit pro infinitis obiectis vt talibus, erit infinitæ perfectionis si est vna, quia in esse repræsentatiuo erit omnes illæ quidditates. Sed contra, quia etiam si non est vna, erunt de facto infinitæ species pro infinitis obiectis. Dices: nec esse vnam, nec infinitas sed decem, vel centum vniuersalissimas; vnam pro omnibus substantijs; aliam pro omnibus qualitatibus; aliam pro tota vna specie; aliam pro alia. Sed contra, quia illa quæ esset pro omnibus substantijs specialibus, etiam esset infinita in perfectione, cum ipsa esset omnes illæ quidditates vt tales in esse repræsentatiuo: ergo inconueniens non vitatur.

1434 Quare assero esse vnam & de solis naturis finitis (quia infinitas, fortè non noscit) sed de indiuiduis infinitis, quæ infinitudo non probat perfectionem infinitam; de quo artic. de collectione, prope finem huius quæst.

1435 Quærit. 3. an species impressæ sint ipse habitus? Affirmant Vazq. Bernal & alij. Prob. 1. quia nulla est contradictio in vtriusq; identificatione, cum nulla sit in muneribus; imò congruentia, quia sic fœtus ab eodem fonte superno speciei, accipiet esse, supernaturalitatem, & determinationem ad tale obiectum. Dices: species debet supponere potentiam vt potentem concipere, atqui sit potens à virtute habitus: ergo non est vna entitas: quia species esset prior & posterior seipsa.

1436 Contra, quia species debet supponere potentiā eleuabilem, in qua recipitur; non habitum, in quo non recipitur. Item si intellectus est eleuandus ad posse supernè concipere, cognitionem determinatam de tali obiecto; vbi est contradictio, in eo quod virtus eleuans & confortet imbecillitatem potentiæ, & determinet eam ad tale obiectum? Nulla apparet. Hinc prob. 2. quia frustra fiunt per plura quæ possunt per pautiora.

1437 Teneo oppositū cū sententia comm. nō quia repugnet identitas, sed quia distinctio est connaturalior. Patet, quia habitus se tenet ex parte potentiæ concipientis; species ex parte obiecti fœcundantis. ergo connaturale est, vt distinguantur. Conseq. prob. quia ex obiecto & potentia paritur notitia: ille autem partus quando est supernus, est instar à Matricè imbecilli & sterili, quæ prius est supernè & miraculosè confortanda ex parte sua, & postea adueniens semen viri distinctum & robustum fœcundat illam, iam aliàs confortatam & habilem: ergo similiter. Videatur Ripald. tom. 2. disp. 118. sect. 1.

1438 Ex his patet, ad 1. Concedo non dari repugnantiam contradictionis metaphysicæ aut physicæ, sed connaturalitatis. Ad 2. resp. frustra fieri per plura, quando æque connaturalitèr & commodè possunt fieri per pauciora; secùs alitèr. Vbi nota 1. dū adstruimus non repugnare, quod species possit esse ipse habitus, nos non intendere, quod sit habitus ex se (nam ex se solum est fœcūdatiua ex parte obiecti instar seminis virilis) sed quod non repugnet, vt virtus speciei propria identificetur cum virtute habitus propria & confortatiua potentiæ, prout ex parte potentiæ: & quod sic vtraque virtus in vnam coeat entitatem.

1439 Nota 2. has vnitates & diuersitates, quas adstruimus in lumine gloriæ, in scientia infusa, in specie vna impressa creaturarum, licet non fundentur in repugnantia aliqua metaphysica, vel physica maioris identitatis, vel multitudinis, sed in sola connaturalitate, esse verisimiliores de facto, quia partus metaphora communitèr asserta petit distinctionem, inter vuluam concipientem, & virtutem fæcundantem; vulua etiam petere videtur diuersas virtutes luminis & scientiæ infusæ; cum partus sint tam diuersi vtpotè vnus totus beatificus, alter ex se ad statum viæ dirigendum, magis omogeneus & cōformior. Pro imperfectione autem viatorum, multiplices species & habitus connaturaliores sunt.

ARTICVLVS VII.

DE HAC SCIENTIA PROVT IN CHRISTO, vbi plura pro dictis.

1440 ASsero 1. cum communi contra paucos, fuisse in Christo. Tum ex dictis. Tùm, quia in ipso sunt omnes thesauri sapientiæ, & scientiæ Dei, & dona S. spiritus, sapientiæ, scientiæ & consilij. Tùm, quia in ipso est potentia obedientialis ad creaturas extra Verbum, vtpotè intuibiles ex se per propriam speciem, & in proprio genere (non solum mediatè in Deo; sed immediatè in se). Hæc autem potentia obedientialis esset imperfecta, si non haberet vires per quas posset ad actum reduci. Tùm, quia si in Angelo est cognitio creaturarum matutina in Deo, & vespertina immediata in ipsis, vt perficiantur in omni ordine, potiori iure in Christo ob suam dignitatem. Tùm quia licet omnia noscat Christus in Deo, quantum ad numerum scitorum, non quantum ad modum immediatum noscēdi; & ideò restabat noscere in seipsis, quia est nouus modus noscendi vtilis & perfectus, quod non habet fides. Tum deniq; ob maiorem connaturalitatem dirigendi omogeneè actiones liberas. Vide D. tho. opusculo 2. cap. 216.

1441 Nec obest 1. quod defectus illius scientiæ non esset imperfectio in Christo, cum non esset ignorantia priuatiua, sed purà nescientia (sicut quam habet de alijs creaturis, cum non comprehendat Deum) quia nec erat debita humanitati vtpotè superna, nec necessaria, cum sufficeret visio beata. Resp. enim fore imperfectionem,

cum

cum sit debita vnioni, & addat nouam perfectionem; nec est paritas de cognitione omnium, cum hęc sit illi impossibilis.

1442 Nec 2. Christus per hanc scientiam non est perfectior, quam per solam beatam; sicut nec per gratiam habitualem sanctior. Confirmatur: personalitas diuina impedit creatam: ergo & scientia beata infusam. Nego antec. quia hæc est diuersa perfectio quoad se & vtilis quo ad munus. Nec est paritas de gratia, quia non est sapiens per sapientiam increatam (nec modo, quo non possit fieri additio) sicut est Sanctus per sanctitatem increatam. Ad confirm. concesso antec. nego conseq. quia simultas personalitatum repugnat vnitati personæ, in qua stat mysterium, secùs simultas beatæ & infusæ.

1443 Nec 3. visus huius scientiæ repugnat cum beata, quæ semper erat in Christo, quia repugnant in vna potentia duæ simùl operationes. Nego de subordinatis, matutina & vespertina; & in voluntate de intentione & electione. Resp. 2. duas operationes non repugnare vni potentiæ, quando ita diuinitus confortatur, vt sit quasi duplex, vt patet in gaudio & tristitia Christi.

1444 Ex quibus sequitur quod humanitati vt vnitæ etiam debetur scientia per se infusa naturalis propria Angelorum & animæ separatæ, per quam circa obiecta naturalia per species naturales quidditatiuas operari possit independentèr à phantasmatibus; debetur autem non solùm ratione vnionis, sed etiam ratione status beatifici operatiui independentèr à corpore, non minùs quam si esset in statu separationis.

1445 Assero 2. Christum per hanc scientiam nouisse intuitiuè omnia superna aliquando existentia, imo & comprehendisse omnes sinus & quantum noscibilia sunt. Prob. quia nec hoc pacto exceduot cognoscibilitatem immediatam finitam, de qua num. 1368. Ita eruditè Godoy hic tom. 2. disp. 35. Nec obest 1. quod quando res est connexa cum termino (vt visio Beata, fides, & &c.) quantò magis noscitur de termino, magis noscitur de re, nec noscitur ista quoad omnes sinus, nisi penetrato quidditatiuè illo; atqui infusa non penetrat quidditatiuè Deum: ergo nec comprehendit visionem, &c.

1446 Nota dum res connexa comprehenditur, nosci debere terminú, sed secundum præcissum termini & hic ex vi penetrationis causæ nosci debet formalitas illa terminatiua sola, quam connexio metaphysicè attingit & repræsentat; secùs aliæ formalitates physicè concomitantes, quia istæ sunt extra rationem præcissam terminationis. Sic ex vi creaturæ comprehensæ, noscitur Deus vt vnus & vt creator, non vt Trinus. Similitèr in Speculo paruo repræsentante solam faciem hominis & non pedes, quantumcumque visio ocularis sit perspicax, ex vi penetrationis speculi, solum repræsentat hominem inadæquatè, & secundum faciem, & non secundum pedes; imò falsa esset visio, quæ tunc ex vi speculi repræsentaret pedes, cum in illo speculo non sit talis vis.

1447 Resp. ergo, rem connexam nosci perfectius, quãtò perfectius noscitur terminus, sed secundú præcissam & metaphysicam rationem terminandi, & ex vi penetrationis rei connexæ. Non vero si aliundè addit notitia de alijs formalitatibus. Nam hæc non auget claritatem comprehensionis de re connexa, cum ille terminus qui est concomitans & non est præscissus, non pertineat ad intrinsecum rei connexæ vt talis, nec secundum formale, nec secundum virtuale. Quod autem addit notitiæ circa conuinationes talis rei connexæ respectu formalitatum concomitantèr se habentium in termino, cum sit secundum extrinsecam denominationem, ad comprehensionem non attinet, nisi sola notitia termini præcissi: & huius vt cogniti præcissè abstractiuè & in alio, & inadequatè atque imperfectè, & provt in connexionis speculo præcissè repræsentatur.

1448 Replicas: infusa non penetrat hæc entia, quantum petunt penetrari: ergo non est cognitio adęquata, nec comprehensiua. Antec. patet, quia sunt noscibilia per visionem beatam magis penetrantem illa & clarius repræsentantem terminum præcissum & concomitantes. Nego antec. quia ex propria cognoscibilitate immediata adęquantur per infusam, quoad capacitatem ipsorum. Quod si altius penetrantur per Beatam, id habent ex cognoscibilitate aliena & superexcedenti & per medium omnipotentiæ, in quo noscuntur vltra id quod petunt, quia noscuntur etiam secundum conuinationes extrinsecas.

1449 Objicies 2. principium comprehendens & comprehensum debent esse æqualis perfectionis entitatiuę; atqui nulla scientia infusa aut Beata, est sic æqualis lumini gloriæ, &c. ergo nec comprehensiua illius. Maior. prob. quia tanta debet esse actiua cognoscitiuitas in cóprehendente, quanta cognoscibilitas in comprehenso, alias non posset dari adæquatio. Æqualitas autem illa requirit entitatiuæ perfectionis æqualitatem. Tùm, quia cum sint proprietates cognoscentis & cognoscibilis, sequuntur talium entium perfectiones: ergo perfectiones æquales, si ipsæ sunt æquales. Tùm, quia Angelus inferior superiorem non comprehendit, quia sicut est inferior perfectione, ita & cognoscitiuitate. Tùm, quia principium productiuum debet esse æquale entitatiuè producto: ergo & comprehensiuum comprehenso. Tùm deniq; à priori, quia quod vna potentia sit magis cognoscitiua quam alia, non est à quo proueniat, nisi ab immaterialitate & perfectione sua entitatiua specifica, & idem de maiori cognoscibilitate in vno obiecto, quam in alio: ergo quod cognoscitiuitas & cognoscibilitas sint omninò ęquales, prouenire debet à perfectione propria & specifica entitatiua omninò æquali.

1450 Respondent Godoy, Gonet, & alij concessa maiori, negando minor. quia ęqualitas cum obiecto non est attendenda in principio proximo formali cognitionis (sic enim nec Angelus superior comprehenderet inferiorem, cum natura illius sit superior principio formali, nempè intellectu illius) sed attendenda est in conflato ex principio radicali & formali: Radicale autem cognitionis infusæ est gratia habitualis; formale vero habitus tanquam principium proximum. Resultat autem in entitatiua perfectione, æquale lumini & visioni conflatum, ex gratia quę perfectior est & habitu. Quod conflatum, non constat ex illis vt ex causis partialibus, sed vt ex partibus causæ; habetque de perfectione & cognoscitiuitate, quantum lumen & visio de cognoscibili.

1451 Contra hanc solutionem replico sic: ergo saltèm vnionem hypostaticam, per infusam non comprehendet (imò nec per Beatam). Conseq. prob. quia vnio excedit perfectione entitatiua (& non solum morali vt quidam volunt) gratiam & habitus ordinis gratię, nempè lumen & scientiam infusam. Prob. Tùm, quia ordinem hypostaticum in esse & produci excedere ordinem gratiæ, tota Theologia clamat. Tùm, quia est physica substantialis participatio Dei in vnitatem suppositi, & sic altior toto ordine gratiæ, sicut gratia toto ordine substantiali, & accidentali naturæ. Vndè humanitas eleuata per gratiam est conflatum multò inferius vnione in substantiali perfectione. Tùm, quia vnio per seipsam licet sit nexus metaphysicus solius personalitatis vt termini præcissi, est formalis adductio omnium perfectionum diuinarum, eo quod sit nexus personalitatis vt diuinæ: ergo est nexus multò altior nexu gratiæ & amicitię, vtpotè non physico nec substantiali, sed affectiuo: ergo incomprehensibilis ab humanitate quantumcumque per scientias creatas illuminata. Et si dicas vnionem saltem materiæ esse corpoream, & animæ, esse non vitalem. ergo est inferior gratia. Contr. quia illum defect. supplet ratio nexus cum Deo & arct.tudo, & eleuat ad maiorem ordinem.

1452 Ideò respondent aliqui conflatum ex humanitate & gratia, provt supponente vnionem vt conditionem operandi, velut complementum humanitatis, iam esse æquale perfectioni vnionis. Sed contra, quia vnio non est conditio operandi, & licet sit, non auget conflatum in ratione cognoscitiui. sola enim humanitas vt illuminata per scientias est principium cognoscitiuum;

quam capacitatem aut virtutem vnio ex se non auget: ergo si conflatum est multò inferius, vnio erit incomprehensibilis ab illo. Dices: si vnio hypostatica non conducit ad cognoscendum, nec gratia habitualis; siquidem scientia infusa in peccatore æque penetrabit obiectum, ac iniusto. Negabunt antec. quia gratia est de linea intellectiua radicaliter, & influit formalitèr per habitum fidei, vel luminis; sicut anima per intellectum.

1453 P. Gonet de hac replica, nihil. Godoy eam latè propugnat, & solutione superiori atque alijs impugnatis, respondet comprehendi per lumen inferius, quando repugnat æquale. Ratio est, quia apud ipsum comprehenditur obiectum, cum cognoscitur tota penetratione quam petit, & hæc est lex comprehensionis: vnio autem non petit lumen creatum æquale, quia repugnat, sed inferius; & sic cum hoc sit totum quod petit, per hoc manebit comprehensa. Et si dicas petere superiorem ista, nempè Beatam, & sic non comprehendetur per infusam. Respondet non petere beatam ex cognoscibilitate propria sua, & si illam terminat mediatè in Deo, est ex aliena. Solum ergo postulat infusam inferiorem, quia solum hanc specificare potest per se ipsam, non beatam quæ specificari à Deo solo valet.

1454 Sed pace tanti viri, si repugnat principium æquale, potius neganda videbatur comprehensio vnionis (sicut ob eandem rationem repugnat comprehensio creata Dei) quàm doctrina illa generalis, requirens æqualitatem entitatiuæ perfectionis deserenda.

1455 Impugno ergo: vel ad comprehensionem requiritur essentialitèr æqualitas perfectionis entitatiuæ, vel non; ita vt sine illa cognoscens penetret omnes sinus & nihil rei lateat cognoscentem? Si 1. non dabitur comprehensio, siquidem deficit prædicatum essentiale. Si 2. ergo de conceptu essentiali comprehensionis & totalis adæquationis, non est perfectionis æqualitas, & sic licet deficiat ista, saluabitur lex comprehensionis contra vos.

1456 Confirm. vt vnio hypostatica & satisfactio condigna pro offensa cadant sub meritum condignum puræ creaturæ requirens æqualitatem, repugnantia meriti æqualis in creatura non supplet pro æqualitate, nec facit quod meritum creatum inferius adæquet præmium superius: ergo nec repugnantia luminis æqualis supplebit in comprehensione pro æquali, nec faciet quod lumen inferius adæquet vnionem superiorem. Vndè potius vnio petet non æquari cognitione finita immediata in ratione scibilis, sicut nec merito puræ creaturæ in ratione valoris.

ARTICVLVS VIII.

QVÆDAM DE COMPREHENSIONE ET *solutio 2. Argumenti.*

1457 QVousque suo loco de comprehensione agamus, indecissa sequentia relinquemus, sed admissa pro nunc. Nota 1. illud comprehendi strictè intelligibilitèr, quod totum & totalitèr capitur expressè secundum intrinsecum formale & virtuale, & secundum omnes fines suos, intra capacitatem intelligentis, ita vt nihil eius lateat cognoscentem; nihil sit extra, sed totum intra ita capiatur & finiatur finitione negatiua, vt in clatitate penetrationis detur inter cognitum & cognoscens, adæquatio intentionalis expressa totalis.

1458 Vndè non est necesse, quod cognitio sit suma quæ de re haberi potest (aliàs solus Deus comprehenderet granum arenæ) cum illa sit superexcedens; sed est necesse, quod sit tam adæquata intentionalitèr, vt ipsa res ex meritis propriæ cognoscibilitatis, & pro adæquanda sua sufficientia, nihil amplius petat. Quod si cognitio ab ista adæquatione deficiat (etiam si sit ex repugnantia aliqua aliundè prouenienre) comprehensio nullatenùs erit. Videatur Ioann. à S. Thom. de Incarnation. disp. 12. artic. 2.

1459 Ex his sequitur ad comprehensionem potentiæ obedientialis sufficere quod penetretur vt capax in genere, ad quidquid non repugnat. Quod enim non repugnet illi visio beata vel gratia, non est de finibus intrinsecis talis entitatis, sed de finibus alienis à natura ipsius, sicut & aliæ còuinationes contingentes & prædicamentales. Vndè apud plures comprehendetur intellectus humanus, si penetretur præcissè vt cognoscitiuus omnis veri in genere, quia ipse ex suis, solum est causa cognoscitiua inadæquata; quod vero sit specificè cognoscitiuus lapidis, v. g. habet ex alienis, nempè ex specie lapidis.

1460 Nota 2. inmaterialitatem esse requisitū lineæ intelligibilis, quia cum materia impediat vim & expeditionem cognoscendi, abstractio à materia (non summitur hæc pro actu intellectus, sed pro materiæ carentia in ipsa re) siue separatio aut remotio materiæ, ita deseruit cognitioni vt quantò minùs res habet de materia, tantò magis habeat de cognoscitiua. Est autem triplex materia 1. singularis. 2. sensibilis. 3. intelligibilis, idest corporea, & quantitatiua. Ista dicitur intelligibilis, quia non percipitur sensibus, sicut illa. Vndè triplex est à materia remotio, siue eleuatio. 1. supra singularem. 2. supra sensibilem. 3. supra intelligibilem: quæ triplex eleuatio est triplex gradus inmaterialitatis. De his vide 1. par. quæst. de Specie impressa pro visione Beata.

1461 Nota 3. ex Salmenticensibus de Angelis fol. 372. duplicem esse intelligibilitatem (sicut etiam intellectiuitas est duplex) vnam materialem & in esse rei, aliam formalem puram, in esse scibili; illa prior dicitur materialis, quia per istam 2. formalizatur ad rationem scibilis. Ista ergo pura, est intelligibilitas in genere accomodationis & muneris & adæquationis in ratione scientiæ & scibilis (quidquid sit de æqualitate entitatiua vel nō). Licet autem detur vna inmaterialitas quoad gradum genericum & alia magis specifica quoad modum, intelligibilitas tamen formalis pura asseritur ab istis authoribus, quod sumatur à gradu, & non à modo speciali & specifico, quia apud ipsos modus se habet pure materialitèr & entitatiuè ad munus noscitiui, vel noscibilis. Sed quidquid sit de hoc vltimo.

1462 Nota 4. intra eundum gradum inmaterialitatis esse omnes Angelos (in quo gradu non sunt animæ rationaes, sed in inferiori propter alligationem ad materiam) quia omnes carent quantitate & ordine ad illam, tamen in vno esse maiorem vim cognoscendi quam in alio, & superior est magis beatus beatitudine naturali quam inferior, quod à pluribus tribuitur perfectiori modo inmaterialitatis specificæ principij noscitiui intra eundem gradum, licet alij prouenire teneant ex perfectioribus speciebus impressis, vel ex alijs capitibus.

1463 Nota 5. non omnem excessum perfectionis prouenire à maiori inmaterialitate vt patet in vnione hypostatica corporea perfectiori quam visio beata; & visione superna occulari vel imaginaria de luce superna, perfectiori, quā intellectio lucis naturalis. Dato tamen quod perfectior cognoscitiuitas & cognoscibilitas proueniant à maiori perfectione inmaterialitatis in eodem gradu, tamen dico in rebus perfectis posse dari alias perfectiones entitatiuas, quæ non proueniant ex perfectiori inmaterialitate, sicut in exemplis adductis.

1464 Dato igitur pro nunc, quod inmaterialitas maior adferat plus de intelligibilitate. Ego dicerem, quod bene potest hypostatica esse perfectior & non propterea habens plus de intelligibili; fortè enim in ipsa formalitèr & intrinsicè sumpta, non sunt tot sinus, quot sunt in visione Dei, quia in vnione, sola est immediata connexio ad personalitatem diuinam vt substituentem pro humana, & hic solus est terminus præcissus expressus; in visione vero cum sit expresio immediata Trinitatis & omnium Dei, sunt plures, & plures sinus. His positis.

1465 Resp. ad argumentum: nego maior. nempè requiri semper tantam perfectionem entitatiuam in comprehendente, ac in obiecto comprehenso. Solùm enim requiritur tanta intentionalis pura formalis expressiua, secus tanta entitatiua. Insuper si requiritur tanta perfe-

ctio

ctio entitatiua, id est, quando perfectio maior cóprehensi prouenit à perfectiori inmaterialitatis modo, quia sicut tunc crescunt finus & intelligibilitas & subtilitas in obiecto, debet crescere capacitas in cognoscente. Quando vero perfectio nó prouenit ex illo capite, sed ex alio quod non augeat intelligibilitatem nec finus, non debet augeri vsque ad æqualitatem perfectio physica cognoscentis, sed sufficit intentionalis.

1466 Hinc ad probat. mai. respondetur sine æqualitate entitatiua dari æqualitatem cognoscitiui & cognoscibilis in linea scibili. Ad secundam resp. licet sint proprietates, non propterea debere æquari cum entitatibus, sed eas proportionalitèr sequi (sicut risibilitas rationalitatem non æquat) ac per consequens nec inter se physicè, sed solùm intelligibilitèr & in accomodatione. Adde non esse proprietates illorum entium vt taliú, sed iuxtà gradum & perfectionem inmaterialitatis, non iuxtà excessum entitatiuæ perfectionis. Ad 3. Angelum inferiorem permisso, non comprehendere superiorem (Salmanticenses enim citati, acritèr oppositum tenent) sed non ob excessum perfectionis entitatiuæ cuiuslibet, sed vel quia principium radicale est minùs perfectum & minoris virtutis vt quidam volunt: vel ob excessum in superiore perfectioris inmaterialitatis, quæ eo ipso trahit maiores finus & quod habeat plus de cognoscitiuo, ac per consequens de cognoscibili. Vnio autem non est perfectior perfectione afferente altiorem modum inmaterialitatis, nec per finus profundiores.

1467 Ad 4. resp. producens vnionem producere Christum & communicare producto totum, quod habet Christus, vt homo homini animã rationalẽ & sic cũ productio sit partiũ actiua cómunicatio, necesse est, quod habeat totum illud vel tantum perfectionis, quantum communicatur producto: at comprehensio non est realis communicatio partium ipsi obiecto, nec illi dat *esse*, sed penetrat finus: & sic sufficit, quod habeat de penetrante, quãtum obiectum habet de finibus. Sic respondet P. Vnanoa disp. 23. sect. 4. num. 12. Ad vltimum resp. quod res habeat plus de cognoscibili prouenire à maiori inmaterialitate afferente plures, vel subtiliores finus & sic petere cognoscitiuum æquale in inmaterialitate; sed non æquale in perfectione entitatiua obiecti, quando ista, non adfert maiorem intelligibilitatem. De his latius DD. 1. par. D. Thom. ad quæst. 56. art. 2.

1468 Replicabis: vnio est obiectum multò altius & perfectius alijs supernis: ergo non potest capi totalitèr captu comprehensiuo scientię infusæ, vtpotè communi illis, quia non habet communem, sed propiam cognoscibilitatem. Idem argumentum est de visione beata, quia cum vt cognoscitiua habeat ab obiecto multò plures perfectiones, imò & finus, quam infusa, etiam vt cognoscibilis erit perfectior, nec erit de istius communi comprehensione.

1469 Nota, quando inter capiens & captum non fit comparatio entitatiua, sed in ratione formali capientis & capti, parum refert, quod capiens sit plumbeum & captum sit aureum vel terreum, vt capiantur in mensura communi. Luce etiam meridiana cómuni videntur ęque clarè, si debita in proportione constituantur, pictura vnã Imaginem continens, & pictura multas figuras & finus claudens. Tunc enim comparatio fit in ratione illuminantis & illuminati: similitèr fides obscura & visio beata multò subtilior & altior & plures continens finus, comprehensione communi scientiæ infusse adæquantur.

1470 Ratio autem potest esse, quia excessus illi perfectionis sunt quoad intelligibilitatem entitatiuam materialem (imò in vnione impertinentem vtpotè non prouenientem ex inmaterialitate) secùs quoad formalem & in genere scibilis puro. Vndè ad intentionalem adæquationem, attenduntur penes cognosci & cognoscere intelligibilitatem & intellectiuitatem; ad quas sæpè nihil refert in obiecto entitatiuus excessus supra conflatum ex principijs cognoscendi (saltèm quando excessus ex modo inmaterialiori non prouenit) & sic scientiæ infusæ captum, licet multis communem, vnio non excedit.

1471 Ad replicam ergo concesso antec. nego conseq. quia licet vnio diuersam habeat radicalem & entitatiuam comprehensibilitatem, formalem tamen cum alijs communem habet. Idem de visione beata, cuius cognoscitiuitas perfectior est scientiæ infusæ cognoscitiuitate, secùs formalis cognoscibilitas, quia totus ille cognoscitiuitatis excessus est entitatiuus & licet crescat ex modo inmaterialiori in intelligibilitate formali, sicut & materiali, scientiæ tamen infusæ principia in conflato non excedit.

1472 Vndè nota apud Salmanticenses citatos & alios, vt principium possit esse comprehensiuum alicuius obiecti, sufficere, quod non excedatur ab obiecto in gradu inmaterialitatis, quamvis excedatur in perfectione, imò & in modo inmaterialitatis, quia iste modus ad cognosci etiam se habet intelligibilitèr materialitèr; sicut enim capiens & captum debet esse eiusdem quantitatis, licet differant in alijs, ita & comprehendens & comprehensum eiusdem inmaterialitatis, quoad gradum. Quod si inferas: ergo Angelus inferior comprehendet superiorem, cum sint in eodem gradu inmaterialitatis. Concedunt Salmant. Ego non decido. Negari potest, quia maior perfectio in superiori prouenit à perfectiori modo inmaterialitatis, qua caret conflatum Angeli inferioris, secùs in vnione. Apud alios enim etiam requiritur, quod nec in modo inmaterialitatis, obiectum excedat saltèm conflatum ex principijs.

1473 Infero, non obstare comprehensioni vnionis hypostaticæ quoad entitatem, quod sit donum non pure creatum, quia quod habet de increato, nempè Verbum adductum, solum debet nosci quantum per vnionem est repræsentabile scientiæ, secúdum rationem termini præcisi, ac per consequens finitè. Dixi secundum entitatem, nam secundum valorem non est comprehensibilis, cum iste sit infinitus simplicitèr.

ARTICVLVS VIIII.

DE VSSV PER PHANTASMATA, ET SINE illis, scientiæ infusæ in Christo.

1474 QVæritur 1. an Christus vsus fuerit illà conuertendo se ad phantasmata? Negat commun. sentent. contra Duran. in 3. distinct. 14. quæst. 3. & benè. 1. quia vsus dependentèr à phantasmate consistit in eo quod intellectio fiat per speciem dependentem à phantasmatibus; nullam autem cognitionem scientię infusæ, nec de re spirituali, nec de materiali fecit Christus sic, sed per species à Deo infussas. 2. quia scientia & species datæ Christo non fuerunt secundum potentiam naturalem, sed obedentialem, & eędem potuerunt esse in Angelis; sicut idem habitus fidei & luminis gloriæ. Ratio autem est, quia non dantur illis ad perficiendum intellectum secundum cuiuslibet specificam rationẽ, sed secundum rationem communem intellectus eleuabilis obedentialitèr: ergo si in Angelis sunt independentes à phantasmate ex se ipsis, etiam in Christo. Et licet responderi posset, id prouenire in Angelo ex conditione subiecti, argumentum 1. probat ex natura specierum etiam prouenire. Quod si dicat quis, per species productas de re materiali à phantasmate cum intellectu agente, posse habitum scientiæ infusæ (eas eleuando) elicere cognitionem sicut habitus fidei de facto, id fieret valdè de per accidens & non connaturale tali scientię.

1475 Nec obest 1. ex Arist. D. Thom. & Dionisio animam, dum est immersa corpori operari dependentèr à corpore, quia modus operandi sequitur modũ essendi. Itẽ D. Tho. quæst. 11. art. 4. in fine ait: Hanc scientiam in Christo esse inferiorem Angelica, quantum ad modũ operandi dependentèr á phantasmatibus. Resp. enim animam in corpore operari dependentèr à corpore in his quæ accipit per sensus, siue in naturalibus, secùs in gratuitis & quæ per

per se sunt à Deo infusa, & habent ex se sufficientiam ad operationem,sine vllo phantasmatis concursu (qualem nō habet fides in nobis)& præcipuè si ex statu beatifici priuilegio habeat talia principia, & operari in corpore sine corpore.

1476 D.Tho.autem solum vult,quod Christus & beati operentur dependentér à phantasmatibus, sed non per eandem scientiam,sed per acquisitas. Vel quod posita phantasmatis excitatione, operetur Christus per infusam,sed non dependentèr,sed concomitantèr.Lugo alitèr respondet, in Christo dari aliquam scientiam supernam per se dependentem à phantasmate,& accomodatam modo proprio operandi prout in corpore, distinctam à per se infusa accomodata statui Christi beatifico, & de 1. loqui D. Thom.Sed an detur talis scientia dubium est; & de ea disputat Vnanoa disp.24.sect.7.Solutio prior tenenda est,quia non constat,apud D. Thom.de tali scientia superna dependenti.

1477 Nec obest 2.quod ad hoc vt phantasmata numquam se immiscerent in vsum huius scientiæ, necessaria erat ali⟨q⟩ua dos in corpore Christi,sicut dantur aliæ quatuor dotes, vt in alijs operationibus corpus beati semper subdatur animæ;atqui nulla erat inChristo talis dos, nec est cognita aliqua præter quatuor: ergo poterant phantasmata se immiscere. Hoc argumentum vide apud Cornejo to.2.fol.203. Nego maior.quia operationes illæ ad quas datur dos in corpore,sunt operationes corporis; operatio autem scientiæ infusæ non est corporis sed animæ, ad quam sufficiunt status beatificus, habitus & species impressæ omninò independentes,in esse & operari à phantasmatibus; ista autem non se possunt immiscere in cognitionem scientiæ infusæ,quia hoc debebat præstare,producendo tales species & non purè concomitantèr,quod illis impossibile est.

1478 Cornejo fol. 204. docet Christum potuisse vti hac scientia conuertendo se ad phantasmata:non purè cōcomitantèr. Et probat multis ex D.Thom.& ratione,non tamen sunt contra dicta,quia non intendit tal⟨e⟩m conuersionē ad phātasmata,ita vt accipiat species à phantasmatibus,sed potius quod illa scientia per suas species materiales infusas,cognoscendo obiecta, moueat imaginationem ad formanda phantasmata. Vndè potius ponit species ad phantasmata, quam accipiat ab illis: in quibus phantasmatibus sic formatis per motionem scientiæ infusæ,potest tanquam in obiecto materiali res imaginatas cognoscere. Reliqua vide apud ipsum.

1479 Quæritur 2. an Christus fuerit semper in actuali vsu huius scientiæ circa aliquod obiectum? Affirm. 1. cum communi. Prob. tum. quia erat maior perfectio, tum quia in vita mortali meruit sine interruptione; nec etiam habebat Christus perquod impediretur à tali exercitio: nam non à corpore, quia ab isto non pendebat, nec à somno qui sicut non impediebat visionem beatam ita nec exercitium huius scientiæ. Nec obest D. Thom. quæst.11. art.5.dicens:non oportere, vt hæc scientia semper esset in actu 2. Resp. loqui de actu 2.adæquato,sicut est necessè in visione beata.

Affir.2.Xpm habuisse in sua manu cognoscere hoc obiectū præ alio per istā scientiā.Ratio est quia Christus præcipuè in independētibus à corpore,nō est minùs liber,quā Angelus,& anima separata;quibus cōmunitèr conceditur libertas cogitandi de hoc obiecto præ alio, estque maior Christi perfectio.Sed cum libertas cogitandi de hoc obiecto præ alio,egeat cognitione excitante, à quo Christus excitabatur? Suar. ait,quod à visione beata. Alij, quod à cognitione omnium specierum, in qua semper erat. Alij quod à Deo ad quem attinet Excitatio.

1480 An autem semper, vel saltìm aliqoando omnia obiecta quorum species habebat, simùl cognouerit simultate cognoscentis? & si omnia simùl, an vnica cognitione vel pluribus? disputant DD. Omnia simùl & vnico actu cognouisse per scientiam beatam, supra probauimus,dum sermo esset de illa.Per infusam autem etiam est satis probabile (quia erat dignitati Christi conueniens) à 1. instanti omnia vt viatorem nouisse, vt de omnibus gratias ageret Patri.Et quia perfectius est, res nouisse in actu 2. quam solum in 1. Alij probant, quia si Christus differret noscere omnia, pro tempore dilationis diceretur ignorans. Displicet hæc ratio,quia cum nosceret per Beatam, ignorans dici non posset; Dum autem omnia nouit simùl, id præstitit vnica vel pluribus cognitionibus,iuxtà vnitatem vel pluralitatem speciei impressę,de qua supra. Omnia tamen sub eadem ratione creatæ veritatis intuibilis supernè.

ARTICVLVS X.

DE VSSV PER DISCVRSVM ET COMPOsitionem.

1481 Quæritur 3.an vsus fuerit discursu?Nota 1.aliud esse, an scientia infusa egeat illo;& an possit vti?Nota 2. aliud esse loqui de habente species omnium creaturarum immediatas vt in Christo. Aliud de non habente. Nota 3. quæstionem esse quoad vsum, quia certum est, Christum non discurrisse quoad adquisitionem huius scientiæ cum sit infusa.Si dicas, actum non fuisse infusum sed habitum,& ideò potuisse discurrere ad adquirendum actū. Nego hoc vltimum. Tùm, quia id esset discurrere ex necessitate adquirendi scientiam. Tùm, quia à 1. instanti vt diximus,habuit actum de omnibus.

Assero 1. Christum non eguisse, quia de omnibus habebat species,& simplici intuitu penetrabat quidditatem,& in illa terminos connexos, quantum repræsentabiles erant. Vndè noscebat effectus in causa, sed non ex causa. Nec obest 1. quod noscebat effectum per causam & assentiebatur propter veritatem intuitam causæ; sed hic est discursus vt patet in nobis: ergo.Nego min. quia cum haberet vnam speciem de veritate causæ vt connexę cum effectu, v⟨n⟩a & absque discursu cognitione vtrumque noscebat. Nos autem non vnam speciem de vtroque habemus,ideò gradatim & discursiue per vnum obiectum ascendimus in aliud.

1482 Assero 2. circa res connexas cum his, de quibus habebat speciem,non eguit discursu, v.g. circa Trinitatem,quia licet pro libito discurrere vellet circa illā vt aliqui volunt,non posset plura de Trinitate discurrere scientificè, quam quæ ex vi medij connexi cum illa repræsentabilia sunt.Alia autem nō discurreret scientificè; atqui de his non egebat, cum omnia illa clarissimè, licet indirectè: ⟨n⟩osceret in ipsis medijs: ergo non eguit. Idem dico de possibilibus alijs, de quibus non habebat speciem,& erant repræsentabilia ex vi eorum, de quibus habebat speciem.

1483 Difficultas est, an potuerit discurrere? Affirmant plures secuti D. Thom.Probant Recentiores, quia circa Trinitatem de qua non habebat speciem propriam non est inconueniens vt discurrat, siquidem eam non noscit simplici intuitu. Idem docet Vnanoa disp.23.sect. 10.circa ea de quibus habebat speciem propriam;pro libito tamem volebat non vti propria, sed aliena indirecta & mediata,v.g. specie causæ pro effectu:quia tunc se habebat,ac si no⟨n⟩ haberet speciem propriam.Licet enim hæc scientia ex se habeat regularitèr tendere intuitu simplici, modo Angelico & animæ separatæ.sicque hæc maior perf⟨e⟩ctio:hoc non tollit,quominùs pro libito possit alium modū procedendi amplecti, nempè discurrendo.

1484 Sed posset quis dicere,quod cum discursus ex propria ratione sit imperfectus (& ideò relegatur à Deo) quamvis possit aliquando in scientiam infusam cadere, in Christo non est admittendus;saltìm circa ea de quibus habebat speciem immediatam. Tùm, quia de his non datur in Angelo.Tùm,quia consultatio relegatur à Christo,quia videtur sapere præsuppositiuè dubitationem; discursus autem etiam illam sapit.Tùm præcipuè,quia hoc esset sibi pro libito innutilitèr imperfectiones procurare. Ad saluandum autem exercitium discurrendi, sufficit, si Christus illum elliciat per scientiam per se adquisitam,

&

& non per scientiã per se infusam. Tùm, quia illa scientia nata est ferri in sua obiecta simplici intuitu, ergo repugnat ei ferri discursiuè, quia ille est modus oppositus illi. Tum, quia vt discurrat, necesse est vti specie impressa infusa inadæquatè modo pro vno obiecto, modo pro alio. At hoc non est discurrere, quia potius est noscere vnum post aliud, quam vnum ex alio, & ideò Angelus vtendo inadæquatè, non discurrit, sed modo vtitur specie sua pro vno obiecto modo pro alio disparato. Tũ, quia sic inferetur quod Angelus, etiam possit discurrere per scientiam hanc, si non pugnat discursus cum illa. Tandè, habitu primorum principiorum posset homo vti ad discurrendum, si habitui nato tendere simplici intuitu, non repugnat discursus. Ex quibus videtur repugnare, quod scientia infusa discurrat, ita vt per idem lumen ipsa ponat principia, & ipsa elicitat conclusiones.

1485 Nec obstant contra hanc sententiam discursus Christi disputationes in Templo, & illatio illa in Euangelio: *Ergo liberi sunt filij*. Tùm, quia vel erant discursus scientiæ per se adquisibilis: vel erant, non in intellectu sed in vocibus: Ex quibus omninò reijciendi sunt, qui discursum ponunt etiam circa immediatè intuita in Beato sic: *Omnis visio Dei est beatifica; sed hæc est visio Dei: ergo beatifica*. Sicut enim habens intuitionem de re, probabilius est, quod non possit adduci ad assentiendum ex testimonio extrinseco dicentis, quia rapitur totus à vi intuitionis, ita nec iste ad discurrendum.

1486 Sequitur ex his, Christum non fuisse vsum tali scientia de facto, modo compositiuo nec diuisiuo, licet nec ei repugnet. Modus compositiuus est quando extrema concepta per apprehẽsiones, cõparantur, vt cõponantur posteà simplici iudicio. Diuisiuus est, quando concipiuntur per apprehensiones vt iudicio negatiuo separentur. Attenta enim natura, & in Christo conditione naturæ, nõ apparet repugnantia in eo quod possit vti speciebus suis inadæquatè & sic pro apprehensionibus vt posteà coniungat. Sed cum iste modus procedendi (vtendo nempè speciebus quidditatiuis clarissimis pro cognitione tam imperfecta) imperfectus sit, de facto non videtur admittendus ab hac sententia.

ARTICVLVS XI.

RESOLVITVR DIFFICVLTAS DE DISCVRSV.

1487 Assero, Christũ de facto, aliquando vsum fuisse hac scientia pro discursu. Ita communiter Thomistæ, & præcipuè noster Cornejo to. 2. tract. 2. circa quæst. 11. disp. vnic. dub. 3. & plures recent. Duplicem modum discurrendi ponit Cornejo. Primus est, vt ex Omnipotentia beatificè visa deducat per sc. etiam infusam, tanquam per diuersum lumen possibilitatem Incarnationis, & Eucharistiæ, v.g. & ex actibus liberis visis in Deo, deducat veritatem futurorum contingentium, ita vt aliud sit lumen ponens principia, aliud ponens conclusionem; & iste modus probabilior videtur, nempè quod Christus accipiendo principia à visione beata per sciẽtiam infusam deducat conclusionem. Idem est de Angelis (non obstante D. Tho. negante illis discursum, quia negat quando principia & conclusiones obiectiuæ eadem specie & lumine eiusdem scientiæ tanguntur, non quando diuersis.) Quia ista dona data sunt Christo & Angelis, non iuxtà potentiam cuiusque naturalem sed obedientialem, & sic quantum ad hoc sunt æquales.

1488 Secundus modus est, quod Christus per idem lumen scientiæ infusæ posuerit principia, & conclusiones deduxerit. Licet enim hæc scientia ex parte scientiæ, nata sit tendere vnico intuitu, nõ est inconueniens, quod accommodando se conditioni subiecti, deseruiat in Christo pro discursu. Prob. 1. quia est sententia expressa D. Tho. q. 11. artic. 3. Secundò ex textu illo Matth. 17. *ergo liberi sunt filij*, quo D. Tho. probat in Christo discursum, & idem conuincit disputatio Christi in Templo. Si respondeas 1. hos discursus esse scientiæ per se adquisitæ; non verò per se infusæ. Contra, quia erant certissimi de obiectis supernis vt talibus, nempè de immunitate à tributo in Christo, quia filio naturali Dei, & in filijs adoptiuis. Quæ obiecta non sunt scientiæ per se adquisitæ vtpotè entitatiuè naturalis, sed supernæ. Si respondeas 2. Illos discursus fuisse tantùm in vocibus, & non in mente; sicut quando Deus loquitur homini, & Angelus in corpore assumpto disputaret cum homine de rebus naturalibus, discursus esset tantum in voce, & non in mente. Contra. Communiter admittitur, quod Christus aliquando discurrerit in mente. Si hic, vbi constat de fide discursus vocalis, ille non probat mentalem ex conformitate locutionis ad intellectum, & modi cognoscendi ad conditionem subiecti; fanè numquam dabitur bona discursus probatio.

1489 3. Quia licet ista scientia ex parte sua sit omninò independens à phantasmate, permittit tamen, quod Christus se accõmodans conditioni subiecti, pro libito operetur aliquando, cum dependentia formali ab illo, dè quo statim: taliter quod dependentia refundatur in actũ ipsius: ergo idem erit de vsu quoad discursum. Tandem ex Ioanne à S. Tho. hic disp. 14. art. 1. quia specie per se infusa potest intellectus humanus vt diuersus ab Angelico vti inadæquatè: ita vt, quia ipsa repræsentat veritates immediatè in se; & simul repræsentat connexionem vnius ad aliam, & illius vt illuminantis ad istam vt illuminabilem, poterit intellectus humanus (si velit, sequi modum suum) vti specie, non primo modo, sed secundo: ergo & discurrere educendo vnum ex alio propter connexionem cum illo.

1490 Ex quibus sequitur, attenta natura scientiæ infusæ nõ requiri discursum, sed nec ei repugnare. Quã 2. partem probant plura Patris Ripaldæ argumenta, to. 1. disp. 55. à nu. 18. Quin obsit contra Ripaldam, quod fidei repugnet esse Theologia, ac per consequens esse discursiua. Concedo: quia fides & Theologia habent diuersas rationes formales, nempè illa reuelationem; ista illationem ex reuelatis. Infusa autem semper nititur eadẽ, nempè veritate creata intuibili supernè.

1491 Ad argumenta facta num. 1484. responderi potest notando prius, scientiam per se infusam datam Christo & Angelis, impertitam esse illis (quantum attinet ad prædicata essentialia scientiæ) iuxta potentiam obedientialem intellectus creati vt sic, & non Angelici vt talis, nec humani vt talis. Item hanc scientiam in Christo sumptam ex parte scientiæ, esse multo perfectiorem & clariorem quam in Angelis ob dignitatem personæ, & supremum magisterium. Dixi *ex parte scientiæ*, quia aliud est loqui de ea sic, & aliud de vsu eius, accommodando se Angelus vel Christus conditioni subiecti. Sic enim Christus potest vti illa discurrendo, si velit, secus Angelus. Christus ergo dupliciter vti illa potest. Primò iuxta naturam scientiæ, & cum omnimoda independentia à corpore, à phantasmate, & à discursu. Et talis actus erit Angelico multo perfectior. 2. Si eliciat actum se istis accommodando, & iste erit imperfectior. Sed sumetur ex imperfectione subiecti. Hæc ergo scientia non datur tam eleuatæ, vt impediat has imperfectiones. Resp. ergo.

1492 Ad 1. quod licet discursus sit ex se imperfectus, Christo non repugnant imperfectiones physicæ, & admitti possunt propter operationis modum connaturaliorem, & vt intellectus in omni sua potentialitate perficiatur. Ad 2. quod in Angelis non datur discursus, quia in illis non esset conformis conditioni subiecti. Ad 3. respondetur non dari in Christo ad intra consultationem, quia supponit hæc absolutè, ignorantiam; at discursus non supponit illam absolutè, sed solum supponit cum additione Et non ignorantiam, sed potius præcisionem in præmissis, à veritate illatæ; idest ex vi illius medij. Ad 4. nego Christum discurrendo, sibi inutiliter imperfectiones procurare. Tum, quia potius procurat eas sibi modũ connaturaliorem, licet in illo imbibantur. Tum, quia non esset inutiliter, sed vtiliter pro hominibus conuincendis. Ad 5. resp. istam scientiam eminentiori modo con-

continere virtutem & ad actus simplicis intuitus, & ad actus discursiuos (quia species & repræsentat totum obiectum pro intuitu, & repræsentat conexionem vnius cũ alio pro discursu; & si illud noscatur per vsum inadæquatum speciei, illuminat pro isto deducendo) & in diuersis actibus oppositio illa intuitionis & discursus nihil obest.

1493 Ad 6. Fateor vsum inadæquatum speciei, diuidendo conceptus, præcisè non probare illationem vnius ex alio. Eo tamẽ dato, potest intellectus ex vno noscere, & concludere aliud, si cōditio subiecti ferat. In Angelis autem non fert. Ad 7. Non est paritas de habitu principiorum ad scientiam infusam, quia ista, licet ex parte sua non dicat discursum, permittit illum ex parte subiecti scientis, cum adhuc conseruetur specificatiuum eius. At habitus ille, nec ex parte sua, nec ex parte scientis. Ratio est quia prima principia sunt fons, vndè oritur discursus. Si autem ex parte subiecti admitterēt discurri per alia, non essent iam prima principia, & daretur in infinitum processus, probando hæc per alia, & illa per alia.

1494 Ex quibus iuxta hæc principia sequitur, quod licet hæc scientia ex parte suæ perfectionis non sit compositiua, nec diuisiua (idest nata cognoscere faciendo cōparationem vel diuisionem inter ipsa obiecta, antea seorsim cognita) sed potius sit nata conuenientiam prædicati cum subiecto simplici intuitu noscere; potest tamen ei permitti compositio vel diuisio, attenta subiecti conditione, vt de discursu dictum est.

1495 Hæ sunt doctrinæ communes Thomistarum, iuxta quas discursus Christi fundari debet in vsu speciei inadæquato. Sed ego licet capiā in specie vniuersali vsum inadæquatum modo pro vno obiecto, modo pro alio, quando sunt disparata; sanè capere non possum, quomodò possit fieri partitio speciei, pro obiectis omninò, & essentialiter connexis in specie & cognitione quidditatiua (minùs in comprehensiua, quæ fit in Christo). Si enim Christus in quidditate vissa Omnipotentię, vt productiuæ vnionis hypostaticę & Eucharistiæ, necessario eodem intuitu apud vos comprehendit istas in Deo, & iudicat eodem intuitu illas esse possibiles: ergo inutilitèr, imò & impossibilitèr inferret: *ergo sunt possibiles*, cum nulla, ex parte Omnipotentiæ vt veritatis illuminatiuæ, queat pręcisio à veritate illuminabili, & discurrenda præcedere. Confirm. Quia de termino non potest plus per discursum euidenter deduci ex vi connexionis cum medio, quam quod medium metaphysicè repræsentat. De quo num. 1446. Omne autem quod repræsentabile est de tali termino, & deducibile ex vi connexionis per medium, iam est repræsentatum per intuitum quidditatiuum Diuinæ Omnipotentiæ vt medij, qualis erat in Christo: ergo vel impossibilis, vel saltim inutilissima est talis illatio: esset enim nō minus identica, quam *Petrus est Petrus*. Displicet igitur mihi iste modus probandi discursum in Christo.

1496 Admittam ergo illum de facto, si media inferendi conclusionem talia possint disponi, vt aliquid plùs, vel saltim idipsum clariùs inferri possit in conclusione, quam erat in præmissis. Hoc autem admittā in cognitione illa dependente à phantasmate, ex qua de rebus spiritualibus aliquid deduci potest, quod per talem cognitionem vt præmissam, non sic attingebatur; v.g. *Serui tenentur tributum reddere suo Principi, quia serui sunt.* Ex quo antecedenti phantasmatico, deduci potest: *ergo Nos filij Dei, qui tales sumus per naturam ego, per gratiam vel liberi sumus à tributo.* Quæ illatio in antec. quantumcumque comprehenso, non ita clarè continebatur, quia ex vi illius præcisè, non constabat, dari tales filios Dei per naturam, vel gratiam.

ARTICVLVS XII.

ALIQVA NOTANTVR DE CONVERSIONE ad phantasmata.

1497 Circa dict. art. 9. à n. 1474. Nota 1. Aliud esse dependere à phantasmate in adquiri, aliud verò post adquisitionē specierū, dependere in operari. Nota 2. Cognoscere per conuersionem ad phantasmata sumi latè, & sumi strictè. Latè, quando intellectu noscente per species infusas obiectum sensibile, phātasia simul, & per puram concomitantiam idem obiectum noscit, cognitione sua imaginatiua, & producendo in se phantasma. Hoc est tàm impropriè conuerti ad phantasma, vt ab hac concommitantia, nec visio beata eximatur. Strictè est, quando intellectus in phantasmate ipso, cognoscit obiectum sensibile, ita vt cognitio etiam ipsum phantasma habeat pro obiecto. Hoc enim est formalissimè conuerti ad phantasma, idest contēplari phantasma. Nota 3. Dum sermo est de noscendis obiectis per conuersionem ad phantasma, solum est de materialibus quidditatiuè noscendis, non de spiritualibus huius scientię obiectis: quia solū de illis datur phantasma. Spiritualia enim nequeunt quidditatiuè & prout in se, per phantasma repræsentari, sed ad summum abstractiuè, & ad modum alterius.

1498 Nota 4. Quod scientia per se infusa in Christo, de per se est independens à corpore, à phantasmate, & à conditionibus corporis, & est dealligata ab illis, & cognoscit modo Angelico, in quo differt à scientia per accidens infusa: Cum enim illa quasi dimanet, & deriuetur in Christo vt à principio à scientia beata, debet ipsius independentiam à corpore imitari. Hoc tamen non tollit, quod per aliquem actum suum procedentem à speciebus per se infusis, possit ad phantasma conuerti ex libito ipsius Christi. Sicut enim ille qui habet præ oculis Petrum, si mandat adduci speculum, potest si velit, auertere oculos à facie Petri in seipsa, & conuertere ad speculum in illoque faciem Petri intueri. Similitèr potest Christus nolle vti specie per se infusa vt immediatè videat obiectum in seipso, sed mouere phantasiam vt de tali obiecto phantasma producat, vt in eo videat per actum scientiæ infusæ tale obiectum. Quomodo autem phantasma ministret scientiæ infusæ, ad vsum prædictæ cognitionis, declarat Ioan. à S. Thom. tom. de Incarnat. ad quæst. 11. disp. 14. art. 1. Non enim concurrit tale phantasma vt principium, à quo sumatur, & producatur species, sed vt obiectum contemplatum, & terminus formatus à phantasia ex imperio scientiæ infusæ, vt in illo ista cognoscat obiectum. Cognoscat autem per speciem per se infusam, quam iam habebat. Et Christus vtitur ista, non vt repræsentat absolutè suum obiectum, sed vt repræsentat illud cum aliqua comparatione ad phantasma, in quo cognoscatur, propter proportionem quam habet obiectum prout in se cum tali phantasmate.

1499 Nota 5. Actus scientiæ infusæ esse valdè diuersos ab obiecto imò & specie, & præcipuè iste qui in phantasmate contemplatur quidditatem obiecti sui. Nihilominus procedunt ab eadem scientia infusa; atque ab eisdem speciebus per se infusis, quia attingunt obiectum sub eodem modo superno sub eademque attingibilitate, & ratione veritatis creatæ, intuibilis supernè. Ab obiecto ergo erunt diuersi, diuersitate speciei atomę, non verò diuersitate ordinis, siue habitus, quia in ratione formali mouendi, eodem modo & terminabilitate à potentia mouent, de qua sæpè supra. Videatur Illustrissimus Godoy, tom. 2. de Incarn. disp. 37. n. 125.

1500 Redeo ergo iam ad dict. art. 9. Et 1. pro n. 1474. (vbi tribuebamus sententiæ communi, quod Christus nō cognoscat ex sciētia infusa per conuersionē ad phantasmata) aduerto ly *per conuersionem* habere duplicem sensum. Vnus est *dependentèr à phantasmate influente* (siue speciem cum intellectu agente simul ministrante). Alius est, *per phantasma vt medium obiectiuum in quo* redens obiectum proximè attingibile, modo nuper explicato. In 1. sensu negaui cum communi sent. Licet autem istam scientiam non pendere à corpore in suo operari, probent dicta num. 1475. hoc intelligitur ex parte suæ perfectionis, & generalitèr loquendo. Sed non probant vnum vel alterum actum ipsius non pendere à corporeo phantasmate vt obiecto; volente Christo pro libito se ac-

accommodare conditioni sui 1e.ti. Vnde dum num. 1476. non adm ii cum Lugo scientiam infusam per se dependentem à phantasmate, mens fuit negare de habitu per se determinato ad pendendum à phantasmate, non verò de aliquo actu speciali procedente quasi ex permissione, ab eodem habitu comuniter admisso, vt nuper explicui.

1501 Quæ dixi num. 1478. De eo quod ista scientia per suas species immateriales moueat phantasiam ad phantasma formandum, est mens expressa D. Thom. qui docet quod intellectus aliquando mouetur à phantasmate, daturque motus à phantasmate ad intellectum. Quod intellige, quando phantasma cum intellectu agente ministrat species spirituales intellectui Passibili. Aliquando verò motus incipit ab intellectu, ipseque mouet phantasiam. Patet experientia. Si enim quis velit considerare figuram Regis absentis excitat phantasiam, & ipsa producit phantasma de Rege, siue Imaginem de illo, in qua illum noscit eodem modo, ac si esset præsens. Et tunc dicitur, quod intellectus potius ponit species suas in phantasmate, quatenus vtitur speciebus illis, vt dirigat phantasiam, & imperet phantasma, in quo velut speculo cognoscat obiectum, cognitione producta per species spirituales infusas, atque ad phantasma contemplandum directas. Hæc latius reperies apud Authores.

1502 Circa huius scientiæ alias qualitates dico, quod licet sit vnus habitus, continet rationem practici & speculatiui, Illam pro agendis; istam pro Dei perfectione & alijs altissimè contemplandis: hoc enim ei conuenit pro sua eminentia, sicut D. Thom. dixit de Theologia.

ARTICVLVS XIII.

AN CHRISTVS COGNOVERIT EXTRA Verbum omnia possibilia.

1503 VAldè difficilis est hęc quęstio. Duplicē partē claudit. Vna est, an talis cognitio sit possibilis. Altera an detur in Christo. Possibilem affirmant Recentiores qui admittunt possibile infinitum in actu, & ex Thomistis negantibus istud, defendunt illā Illustr. Godol, & P. Gonet. Vterque hic. Potest probari 1. Quia pro tota collectione comprehendenda, licet infinita, sufficit cognitio, vel species impræssa entitatiuè finita, gaudens excessu infinito Ordinis. Sicut sufficit iste in visione beata, pro intuenda quidditate Dei, quæ infinitior est collectione illa. 2. Quia talis cognitio licet attingat infinita, attingit finitè, sub modo & specificatiuo finito: ergo sufficiet in illa, finita efficacia pro tali obiecto, sicut sufficit in visione beata efficacia finita, eo quod Deitas infinita attingitur finitè, & sub ratione finita. Autece proba. Nam cū intellectus specificetur à Vero quidditatiuo, & omnes quidditates illius collectionis sint finitæ, cognitio ab illis, finitè specificabitur.

1504 3. Quia licet cognitio siue species impræssa sit repræsentatiuè *ipsum obiectum*, id est, sit *omnes illæ quidditates repræsentata*, non tamen est *omnes illæ vt sunt in se multæ*, sed vt adunantur in vno medio & ratione finita, à qua habent quod sint vnum obiectum & vnum repræsentabile. Vt v.g. si omnes herbæ comprehendantur sub ratione salubrium, siue sub conuenientia ad medicamentum tanquam sub ratione finita, omnes sunt vnum repræsentabile finitum: ergo & tota illa collectio adunata in aliqua ratione finita. V.g. quidditatis creatæ, erit in ratione repræsentabilis quid finitum, & à tali specificatiuo finito finitabitur cognitio.

1505 In tribus ergo videtur niti hæc sententia. 1. est, quod sufficiat excessus Ordinis. 2. est, quod tangantur illa omnia sub ratione aliqua finita. 3. est, quod finitudo illius rationis cognitæ in qua dicunt adunari, sit sufficiens finitare cognitionem illam, vel speciem impræssam.

1506 Nota 1. Quod cum tota illa multitudo nequeat per se ipsam vniri intellectui per modum speciei impræssæ, nec detur creatum medium cognitum, altius, à quo contineantur, & in quo videantur (quia illud est sola Omnipotentia) necessario requiri pro illo speciem aliquā impræssam ita vniuersalem, quod esset similitudo illarū omnium quidditatum distinctè vt omnium: siue autem species impræssa concurrat ad cognitionem in solo genere causæ formalis, vt similitudo obiecti effigians & informans intellectum; siue etiam in genere causæ efficientis vt vis fœcundatiua & influxiua, necessario debet continere in se ipsa similitudines, vel vires distinctas & graduales pro singulis obiectis vt talibus. Vndè omnis similitudo, & omnis vis, quæ reperitur dispersa in specie impræssa de solo leone, & in alia de solo equo, &c. debet eminentiori modo præcontineri in tali specie, vt equivaleret pro omnibus. Sicut autem Angelus potest vti sua specie vniuersali diuisiuè, vel pro quidditate leonis, vel pro equi, ita posset intellectus vti illa, vel pro cognitione, quæ simul esset omniū vt omnium, vel diuisiuè pro comprehensione leonis sub ratione quidditatis creatæ, vel equi, vel lapidis & sic diuisiuè in infinitum.

1507 Nota 2. Hic esse sermonem non de cognitione superficiali omnium, sed de quidditatiua (vide supra nū. 1364) vel etiam de comprehensiua. Et aduerte comprehensionem illius collectionis cognitæ sub vnica ratione quidditatis creatæ, non solum specificari primario à ratione illa generica *creata*, sed etiam à singulis quidditatibus vt specificè & essentialiter diuersis. Videatur noster Lao de Angelis tom. 2. in 1. p. à n. 2784. & P. Gonet ibi disp. 6. art. 5. §. 3. & ratio est. Tùm, quia comprehensio differt v.g. à fide, quia ista specificatur à mysterijs, non vt sunt (patum enim refert, quod reuelatum sit Trinitas vel dies iudicij) sed prout dictis à Deo & reuelatis. Et sic fides habet pro vnico specificatiuo formali solam reuelationem; At comprehensio est de quidditatibus vt sunt, & sic diuersissimū est à primario specificatiuo comprehensio Equi, & comprehensio Angeli. Vide supra num. 1415. & amplius à num. 1423. Tùm, quia illā adunatio quidditatum in ratione generica quidditatis creatæ, sicut & herbarum in ratione salubrium, non datur vt sit adæquatum specificatiuum primarium, sed vt obiectum non sit, & plura vt plura; vt pro vno actu fiant vnum obiectum. Tùm etiam, quia comprehensio omnium vt omnium, vel debet esse in ipsis immediatè, & prout ipsis, vel debet esse in aliquo medio altiori, quod repræsentet ipsas vt ipsas, eo quod continet adæquatè ipsas vt ipsas. Propterea enim in Omnipotētia possunt videri à beato, quia est medium altius repræsentans illas, quia continet illas vt illas. Atqui in ratione aliqua generica v.g. salubritatis in herbis, & veritatis creatæ in collectione, vt præcisè generica, nequeunt contineri quidditates differentiales vt tales: ergo neque repræsentari per illā præcisè vt talem. Nec illa sola sufficiet specificare pro omnibus vt omnibus. Quod si vna Philosophia supra nu. 1425. attingens hominem & leonem sub ratione entis mobilis, non specificetur ab illis vt illis, erit quia nec est comprehensiua illorum, imò nec quidditatiua, sed superficialis eorum, & vt materialiter se habentium ad Philosophiam.

1508 Assero impossibilem esse talem cognitionem (& idem de specie impræssa) Ita noster Cornejo to. 2. de Incarn. tract. 2. q. 10. dub. 1. *& alibi*. Probo conclusionē 1. ex D. Th. in disp. q. 20. de veri. art. 5. ad 1. docente quod in Christo nō datur talis cognitio. Atqui si esset possibilis deberet dari, cū sit magna perfectio, & non excedens capacitatem obedientialē eius, nec repugnans fini redemptionis per mortem: vt enim constat ex nu. 1432. magis præponderat dignitas ipsius vt concedatur, quam status connaturalitas, vt negetur. Nec obest 1. Christo non fore connaturalem modum cognoscendi vniuersaliorem Angelico. Atqui talis esset iste ergo. Respon. 1. negando conseq. Quia potius erat attendenda dignitas, quam connaturalitas. Respondetur 2. distinguendo maio. In his quæ noscebat per conuersionem ad phantasmata concedo. In independentibus ab illa, qualis est hæc cognitio, nego. Nec obesset 2. Christum non debuisse cognosce-

tate plura extra Verbum, quam in Verbo. Resp. potius debuisse, si extra Verbum posset, vt suppleretur quod intra Verbum non poterat.

1509 Ratione autem probatur 2. Quia infinitudo entitatiuà nequit creaturæ conuenire, vtpotè attributum proprijssimum Dei, siue eius specialissima inchoatio. De quo supra quæst. 20. art. 3. num. 1029. & 1030. & 1032. & 1042. & in tract. de Visione Beata, quæst. 1. Atqui conueniret huic cognitioni vel speciei: ergo. Minor probatur. 1. Quia licet eas infinitas quidditates nosceret vt adunatas in vna ratione formali, cum tamen esset comprehensio earum vt earum, deberet etiā ab illis vt talibus primario specificari. Ergo cum illæ quidditates vt diuersæ, repræsententur primario per illam, tot erunt in illa actu & Cathegrematicè attingentiæ repræsentatiuæ & expressiuæ diuersæ, quot sunt quidditates repræsentatæ. Si enim in Deo attingentiæ creaturarum ita sunt quasi virtualiter diuersæ, quod diuersæ correspondeāt pro diuersis creaturis, & possit vna proponi Beato, quin alia; multo meliùs à diuersis quidditatibus, diuersæ erunt attingentiæ correspondentes illis: ergo & infinitæ actu ab infinitis vt talibus.

1510 Confirmatur. Talis cognitio esset effigies intentionalis earum omnium vt omnium, licet adunatarū in aliqua ratione, quæ tamen non facit non esse omnium vt omnium, & vt diuersarum: ergo sicut illæ quidditates habent suas repræsentabilitates specificatiuas diuersas primarias, quas omnes refundunt in cognitionem, (& cognitio suggit ab illis omnem succum earum vt diuersarum, & secum repræsentabiliter inuisceratur) ita & ipsa cognitio claudet infinitas repræsentationes graduales, & tot perfectiones in se, quot sunt in obiectis: & sicut in obiectis sunt tot, quot nō finientur per æternitatem ita & in cognitione, attingentiæ: ergo erit entitatiuè actu infinita.

1511 Declaro amplius, quia homo & Leo licet conueniant in materia prima, deferunt essentialiter, & primario inadæquatè in esse naturali, & faciunt primario diuersas species, quia ad esse hominis & Leonis vt diuersorum, non se habent de per accidēs, et de per se secundario, sed de per se primario, licet inadæquatè, forma rationalis & Leonina; Atqui ad comprehensionem hominis & Leonis (quæ eo ipso est de ipsis vt diuersis) etiā se habent de per se primario quidditates hominis vt talis, & Leonis vt talis. Ergo vt diuersæ in esse repræsentabili, etiam se habebunt per se primario, licet inadæquatè: ac per consequens arguent attingentias repræsentatiuas per se diuersas inadæquatè, & infinitas.

1512 Secundò probatur. Illa mi. Quia Omnipotentia (& idem de Scientia Dei) non solum, est infinita generaliter & quia ens à se, sed specialissimè in proprio genere, & vt diuersa ab alijs attributis, & in ratione virtutis præcissa, productiuæ omnium vt omnium. Infinitudo autem omnium creabilium vt omnium, licet solum attingatur vt entitas finita, saltim *argumentiuè* & à posteriori probat illam esse essentialiter infinitam, eo quod arguit in illa, actu & formaliter virtutes diuersas ad creaturas vt diuersas. Angelus enim vt talis petit suam virtutem diuersam, & Leo vt talis suam, & sic de cæteris in infinitum. (Nō enim est infinita essentialiter formaliter, & specificatiuè à termino entitatiuè infinito, siquidem collectio creaturarum non essentialiter, sed in multitudine tantum est infinita). Atqui comprehensibilitas omnium vt omnium, etiam arguit & probat à posteriori in specie impressa diuersas virtutes fœcundatiuas simul infinitas, nam esset similitudo huius, & illius vt diuersorum, & esset vis pro comprehensione huius quidditatis, & pro alia & alia, & sic in infinitum. Et etiam arguit in cognitione diuersas attingentias; vnam pro qualibet specie actu simul inclusas ergo etiam ista erit entitatiuè, & essentialiter infinita.

1513 Repero toties *omnium vt omnium*, Quæ enim producuntur à potentia, non sub ratione diuersitatis sed sub ratione aliqua communi, licet infinita sint, non probant virtutem infinitam, quia non est virtus ad illas vt omnes & vt diuersas, v.g. infinitę cognitiones ab intellectu creato, quia procedunt ab illo, sub ratione sola vitalitatis communi. Idem de infinitate indiuiduorum. Vide hic num. 1186. & nu. 1307. & nu. 932. & in materia de Attributis num. 283. & de Visione quæst. de eius possibilitate, dum soluo argumentum de infinitate. Vbi declaratiuo exemplo Imaginum argentearum fusilum explicui, quod sicut vnum proplasticę (Hispanę *Molde*) sufficit pro infinitis Imaginibus Beatæ Virginis, aliud pro infinitis Sancti Ioseph. At pro diuersis infinitis, infinitæ diuersæ requiruntur, similiter pro infinitis indiuiduis, vna sufficit finita virtus: pro diuersis autem diuersæ etiā virtutes necessariæ sunt, & pro infinitis, infinitæ.

ARTICULUS XIIII.

ALIÀ PROBATIO, VBI DE IDEMTITATE stricta intentionali speciei impressa cum obiecto.

1514 EX his probo 4. repugnantiam talis cognitionis, iuxta principia Thomistica. Impossibile est, quod cognitio vna creata sit per strictam idemtitatem, *omnes illa perfectiones infinita diuersa & quidditates obiecti*, quæ sunt in illa collectione; atqui cognitio illa deberet esse repræsentabiliter omnes istæ, per strictissimam idemtitatem: ergo repugnat talis cognitio. Quia tamē Recent. dicent, inuolui repugnantiam in minori, nempè esse idem *repræsentabiliter*, & esse *idem per strictissimam idemtitatem*; declarare intendo, non inuolui repugnantiam. Quia tamen res est pro sensu, captu difficillima, aliqua præmittam notabilia dislocata ex tract. de Visione, ad quem, cum non sit ita proximus prǣlo, lectorem remittere non possum.

1515 Nota ergo 1. In rebus esse distinguendas diuersas lineas, v.g. Entitatiuam Physicā, Intelligibilem, Moralem, &c. In qualibet autem illarum habitant Dominus domus, idest præcipuum analogatū, & omnia alia ad illam domum pertinentia. In Entitatiuà nempè, omnis entitas sub modo physico & entitatiuo. In intelligibili, Intelligere actuale, vt Dominus domus. & quidquid specialiter conducit ad illud, vt causa, effectus, vel proprietas specialis eius. Sicut in domo sculptoris, non solum adest imago sculpta, sed instrumenta specialia, & materia artis, & artifex ipse. In linea Morali, actus humanus, vt Dominus domus, & quidquid specialiter conducit ad illum vt caput lineæ.

1516 Nota 2. Vnam & eandem rem posse pertinere, sub diuersa ratione, ad diuersas lineas & domos, v.g. cognitio fidei diuinæ pertinet vt ens, ad entitatiuam, vbi habitat cum Deo, lapidibus, lignis, & omni ente, prout sub modo naturali, & physico: vt intellectio, ad intelligibilem, vbi habitat cum intellectu vt intellectiuo, & cum speciebus impressis, &c. Vt meritoria ad Moralem, &c. sicut ego vt Carmelita pertineo ad istud Cœnobiū, ad Vniuersitatem vt Cathedraticus, ad Tribunal S. Inquisitionis vt Minister, licet minimus ipsius.

1517 Nota 3. Res posse comparari inter se, ita vt quatenus sunt de vna linea, & sub modo illius, sint diuersæ; quatenus autem sunt de alia, sint idem idemtitate propria, & speciali illius lineæ. Sic Prior Carmelitanus comparatus cum Laico suo, est idem quoad institutum, non quoad iurisdictionem. E contra comparatus cum Priore Dominicano est diuersi instituti, & idem in iurisdictione. Quælibet enim linea habet suas specialissimas rationes idemtitatis, & alias diuersitatis proprissimas in suo genere, ita vt quę sunt idem idemtitate stricta in vna linea, v.g. in intelligibili, manere possint diuersa, & distincta in entitatiuà sub modo physico, & naturali. Vndè diuersitas in vna linea non sufficit excludere in alia strictam idemtitatem, (vt quidam imperfectè hæc concipientes, malè existimant) & ideò multis hoc declarare, & persuadere contendo. Etenim in omnium sententia, in linea morali valor viginti dracmarum in pecunia, & in Veste, est pro Theologo morali ita omni-

pò

nò idem, vt in confessione sufficienter exprimatur illud numero peccatum, dicendo: *Commisi furtum viginti drachmarum*. Licet enim pallium & pecunia realiter, & specie differant sub modo entitatiuo & naturali, sunt tamen idē omninò identitate strictissima propria lineæ Moralis. Similiter possunt esse aliqua idem in linea physica, in morali verò esse diuersissima, v.g. Crux Christi antequā esset sua erat valdè diuersa, ac postquam fuit sua; nam antea erat abominatio, postea suma gloria, licet physicè semper eadem. De actione meritoria sumpta vt ens liberum, & sumpta vt honestum ex motiuo, & principio superno, idem patet: quod euidenter probat, cum identitate entitatiua componi posse magnam diuersitatem in linea alia nempè morali.

1518 Item Imago lignea Christi in linea repræsentatiua, & ipse Christus, sunt idem: & ita omninò, & strictè idem, vt Imago illa sit in Altari, sitque pro cultu, & adoratione nostra ipsissimus Christus, talis ab omnibus fidelibus dictus & inuocatus, verè, & sine fictione, & vt talis ab omnibus adoratus, cum tàm stricto rigore, quod si non ipse Christus verus, sed alius haberetur, adoratio eius esset idolatria. Est ergo per strictissimam identitatē in esse repræsentatiuo, idem omninò Christus, & non aliud à Christo. In linea tamen entitatiua, & sub modo physico, & naturali, tàm diuersa sunt, quod vnum est lignum; aliud homo Deus. Et in hoc fundatur, quod Aristoteles, & Diuus Thomas docuerunt, nempè, quod intellectus cognoscens lapidem fit lapideus: licet enim maneant diuersissimi sub esse physico, & naturali, fiunt strictissimè idem, identitate propria lineæ intentionalis.

1519 Vt magis hæc clarescant obseruandum est, quod vna linea pro suis proprijs non curat de his, quæ in alia linea contingunt: sicut ordo gubernatiuus vnius domus non probat, eundem ordinem in alia domo etiam pro eisdem subiectis esse seruandum: Sicut enim potest Religiosus in sua domo esse primus, quia est Prælatus, v.g. longè præcedens subditum, & si sit Doctor Vniuersitatis, in illa esse posterior tali subdito, Doctore antiquiori: Similiter contingit vt res, quę in vna linea identificantur, in alia opponantur, & sint valdè distantia. Prob. Tùm in Tribunali Episcopi, & Vicarij Generalis, quod in Authoritate iudicandi est idem & ipsissimum sine vlla, quoad hoc imaginabili distinctione; in personis autem, & sedibus datur entitatiua & realis diuersitas. Tùm, quia nil magis idem physicè, quam corpus mobile, & ens, siquidem physicè istud imbibitur in illo, tamen in linea scibili sunt tàm distincta & diuersa, quod vt ens specificet Metaphysicam, secùs vt corpus mobile, sed specificat realiter, & specie ab illa distinctam Physicam. Imò singularitas identificata cum gradibus specificantibus scientias, nullam scientiam specificat; & isti, plures. Vndè patet, quod quę in vna linea habent suas proprias identitates, proprias habent diuersitates in alia, & quod possunt esse idem omninò in vna, & manere diuersa omninò in alia. Et sic non valet argumentum de identitate in vna, ad identitatem in alia.

1520 Quod si nos sæpè non possumus capere hanc identitatem in linea repræsentabili esse identitatem strictam, ideò est, quia cū simus assuefacti identitati physicæ grossæ, statim mens vadit ad illam & alias confundit cum ista quærens in illis istam: & hoc sanè est confundere lineas, & non benè: sicut qui est assuefactus videre Prælatū Episcopū gubernare & cōferre ordines, male faceret si Priorē Regularē conciperet nō esse Prælatum, quia eos non confert, cum sufficiat ei potestas suę lineæ.

1521 Dices 1. Hanc identitatem in linea repræsentabili, cum relinquat imaginem in esse ligni, diuersam à vero Christo, non esse strictam. Contra. Quia licet non sit physica, est stricta repræsentatiua, ita vt si non esset identitas, adoratio Imaginis esset idolatria: est ergo rigorosa identitas pro illa linea, licet sit distinctio realis pro alia. Dices 2. Imago adoratur, non quia repræsentatiuè sit Christus, sed quia similis Christo: similitudo autem est distinctio. Contra. Nam si non adoratur quia est Christus, sed quia similis: ergo nō Christus sed aliquid distinctum à Christo adoratur, quod falsum est. Non ergo adoratur quia similis, sed quia Christus. Aliud enim est, quod hæc identitas cum Christo fundetur in similitudine physica & naturali, figuræ & colorum Imaginis, cum Christo, siue in respectiuo ad Christum, & hoc est verum; & aliud quod adoretur lignum quia simile, & hoc est falsum. Christus enim ipse adoratur in Imagine, quæ ipsissimitas, siue identitas fundatur in naturali similitudine. Sicut species impressa, vel expressa est repræsentatiuè ipsissimum obiectum & magis intimè, quàm animal sit rationale. Illa tamen identitas, non stat in eo, quod gradus immaterialitatis inter speciem & obiectum sit entitatiuè, & physicè idem, sed idem repræsentatiuè: Fundatur tamen hæc identitas repræsentatiua in illa identitate eiusdem gradus immaterialitatis, de quo in tract. de Visi. Quæst. de specie impressa.

1522 Hinc manet probata repugnantia illius cognitionis, nam deberet esse per identitatem strictam *omnes illæ quidditates diuersæ infinitæ illius collectionis*. Sicut vt daretur in vno linteo pictura omnium quæ sunt in vno horto vt omnium, deberent esse Imagines, & tendentiæ expressiuę omnium vt omnium, ita vt esset pictura in illo omnis arboris, herbæ, floris; siue esse omnia illa vt omnia illa in esse repræsentatiuo: sic illa cognitio deberet esse omnes, quidditatiuæ illæ perfectiones vt omnes; & infinitæ per identitatem strictam in linea repręsentatiua, & deberet claudere tot attiopentias expressiuas, & comprehēsiuas infinitas perfectissimas, quot sunt illa obiecta infinita. Hoc autem repugnat apud vos, ergo & talis cognitio.

ARTICVLVS XV.
SOLVTIONES IMPVGNANTVR.

1523 Reddeo ad art. 13. & 1. solut. n. 1505. (de eo quod sufficiat excessus ordinis) impugnatur, & probatur non sufficere excessum ordinis. Tùm, quia si sufficit pro visione Beata, ideò est, quia ista est vnica tendentia specificata ab vnico obiecto primario altiori. Et si sit aliqualiter multiplex a secundario, & à diuersis creaturis; sed non infinitæ tendentiæ diuersę vt diuersæ, sicut cognitio de qua loquimur. Tùm, quia si pro omnibus vt diuersis simùl vel successiuè sufficeret vnica tendentia vel virtus altior, non esset cur non sufficeret in satisfactione Christi virtus altior finita, & etiam pro infinitis creaturis diuersis, virtus altior creata, cum apud vos, producibilitas vel comprehensibilitas infinitarum quidditatum non arguat in suo attingente virtutes etherogeneas actu infinitas. Tùm, quia portans pondus, quod nequit portari nisi à duobus, necessariò debet præhabere vires duplicatas duorū, & quod à mille, millium, ergo & quod ab infinitis, infinitorum. Si ergo singulæ quidditates possibilium diuersæ, vt diuisim comprehendendæ, requirunt diuersas attingentias, & in speciebus impressis diuersas virtutes plus & plus in infinitum: ergo si illa cognitio vel species impræssa vnica, pondus omnium portare debeat in repræsentando, vel influendo, debet prætontinere virtutes diuersas omnium vt omnium, sicut Omnipotentia & Scientia Dei: ac per consequens, & esse entitatiuè infinita.

1524 Confirmatur notabiliter. Quia si ab illis infinitis quidditatibus repræsentabilibus auferretur distinctio realis: & contribuente qualibet cum sua perfectione essentiali diuersa, coirent in vnam realem entitatem, ista esset perfecta entitatiuè per infinitas perfectiones vt tales virtualiter diuersas, & non per vnam altiorem. Imò illę perfectiones vt virtualiter diuersæ, si successiuè numerarentur, non finirentur per æternitatem: ergo idem erit de ista cognitione comprehensiua illarum. Confeq. probatur. Quia in ea clauduntur sine reali distinctione perfectiones, & attingentiæ infinitarum comprehensionum diuersarum de singulis quidditatibus, depuratæ & defecatæ à limite finitatis siue distinctione; Imò reperiun-

tus in illa, altiori & simpliciori modo adunatæ, ita vt illa comprehẽsio sit realiter perfectiones omnes illarum, valdè accedens in modo ad simplicitatem Dei: ergo esset entitatiuè & simpliciter infinita.

1525 Ex his præclusa est via dicentibus, saltèm forè possibilem cognitionem quidditatiuã omniũ vt omniũ, quæ non esset cõprehensiua, si nempè non cõprehenderet effectus in causa; sed effectus in se & causas in se, sicut de Angelo inferiori dicitur à Thomistis, quod intueatur omnia naturalia, & effectus Superioris omnes quin illũ comprehendat, quia non noscit illos in illo. Cont. enim: quia talis cognitio, etiam esset entitatiuè infinita, cũ clauderet actu, & gradualiter infinitas attingentias quidditatiuas diuersas vt diuersas. Angelus autem inferior infinita superioris vt specie diuersa non noscit, quia non sunt.

1526 Ideò ad hæc argumenta 2. responsio erat (ex Caietano in 3. par. quæst. 10. art. 3.) Specificatiuum primarium illius cognitionis esse finitum, quia est quidditas creata, quæ licet repertatur in infinitis subiectis, est finita entitatiuè, & ab illa finitatur cognitio. Contra 1. Quia verum est, quod ad hoc vt comprehensio sit infinita ab obiecto prout specificante, istud debet esse quidditatiuè infinitum. Secùs vt sit infinita ab illo *arguitiuè*, & à posteriori, quia ad hoc sufficit, quod terminus ita petat in suo attingente infinitatem, vt nequeat tangi sic ab illo, nisi vt in se, & ex parte sua infinito, pro illo munere, & hoc iam datur.

1527 Contra 2. Quia ab obiecto contingenter albo, cognitio in ratione repræsentandi illud vt album, non contingenter, sed essentialiter specificatur in ratione repræsentationis. Ratio huius est, quia licet albedo sit accidens parieti, tendentia ad albedinem non est accidens cognitioni simplici parietis vt albi: ergo licet in illa collectione terminatiua, vna creatura & numerus earum sit accidens quidditati alterius, & propterea singulæ quidditates sint finitæ, repræsentatio tamen istarum non est accidens, sed de essentia respectu comprehensionis omnium.

1528 Quod vrgentissimè, ita ex dictis probo: Ideò singulæ quidditates sunt finitæ in illa collectione, quia vna dicit limitem, nempè carentiam identitatis cum alia, & sic vna est perfecta *vt ipsa & non vt omnes*: Atqui in vi repræsentatiua vel productiua non datur talis limes, sed potius limes manet exclusus, cum omnes identificentur in vna specie & cognitione, & illa cognitio sicut vna, sit perfecta *vt omnes*: ergo licet collectio sit quoad quidditatem finita (quia accessus vnius ad aliam est contingens, & perfectionis distinctæ ab alia) virtus ad eas erit infinita, *quia virtus illa depurata, & defæcata est ab omni limite & carentia perfectionis*, & potius est perfecta *vt omnes simul*, siquidem omnia, eiecto foras limite, confluunt in vnã entitatẽ & essentiã virtutis, claudẽtis infinitas virtutes, siue eminẽtias: ergo finitudo termini quoad quidditatem, non deprimit, sed auget, & *arguitiuè* probat in illa virtute, infinitatem essentialem.

1529 Addo insuper aliã viam Fortè enim dici posset, quod collectio quidditatum, vt specificat primario comprehensionem sit metaphysicè quasi entitatiuè & essentialiter infinita, quia depurata à limite, imò & vt specificat Omnipotentiam. Pro quo nota 1. non esse idem diuersitatem & distinctionem, quia ista solum dicit, quod vnum à parte rei non sit aliud. Illa verò, quod siue sit aliud à parte rei, siue non, dicat tamen conceptum positiuè & virtualiter diuersum ab alio. Limes ergo & finitudo quidditatum non stat in diuersitate, sed in distinctione. Nota 2. quod cum distinctio sequatur differentias indiuiduales; diuersitas autem specificas, illa ad esse specificum quidditatum se habet materialiter; diuersitas verò formaliter.

1530 Arguo nunc sic: Et impugno solutionem datam: probando rationem primario specificatiuam non esse finitam, sed simpliciter infinitam, & probo sic. Collectio quidditatum vt repræsentabilium specificat primario attingentias comprehensionis, non vt quidditates sunt distinctæ (quia id est materiale) sed potius vt sunt diuersæ, & præscindendo à limite distinctionis; Atqui quod dicunt vt sic, est sola perfectio formaliter infinita, quia est perfectio secundum quod purè dicit de perfectione diuersa essentiali, non verò secundum quod dicit de distinctione & de limite impertinenti: ergo in ratione termini specificatiui comprehensionis, & prout primario specificatiui, metaphysicè est infinitum simpliciter, idest perfectio sine fine præscindens à limite. Idem dici potest de termino Omnipotentiæ, esse simpliciter infinitum, prout primario specificat Omnipotentiam. Vndè actus specificatus ab obiecto infinito claudente perfectionem sine fine, & aliàs præscindente ab omni limite, & finitudine, benè potest haberi pro vno, vnitate formali, & pro entitatiuè infinito.

1531 Hæc doctrina fortè videbitur insolita, non est tamen insolida: aptissima enim est, pro soluendo hoc argumento difficili: Omnipotentia vt infinitè productiua specificatur ab omni producibili. Atqui hoc nequit esse æquale virtuti entitatiuè infinitæ; cum hoc sit entitatiuè finitum. Ergo non est necesse, quod specificatiuum primarium sit æquale specificato. Hoc argumentum contra specificationem actuum Dei à sola essentia, vel bonitate diuina, quam tenet D. Thom. & communior sententia, est ita difficile, vt P. Gonet dixerit: Omnipotentiam specificari ab omni producibili simul, vt claudit creatum & increatum, nempè filiũ diuinum, quia aliter non esset æquale. Sed facere virtutem generatiuam Patris, partem Omnipotentiæ, difficile est; cum hæc sit communis Tribus, & virtus ad extra; Imò de hac, vt tali constat esse infinitam; atqui specificatiuum ipsius, nempè producibile ad extra est finitum: ergo. Ideò ego in Omnipotentia considero duas rationes infinitatis: vnam in ratione & intra limites virtutis productiuæ; aliam in ratione diuinæ; hæc secunda est aliena vtpotè à subiecto in quo est; & ab identitate eum diuina essentia. Producibile autem ad extra purè & intra lineam, specificat illam in ratione virtutis: sub hac autem ratione sumptum, secundum rationem primariam specificandi, dico, esse methaphisicè simpliciter infinitum in perfectione entitatiua, quia specificat iuxta diuersitatem, & vt præscindit à distinctione reali finitante: Et sic, facta comparatione, inter producibile, & virtutem productiuam præcisè, & secundum rationes metaphysicas solius lineæ, producibile in ratione producibilis est æquale rationi productiuæ vt tali. Quod verò terminus sit ens ab alio, & Virtus Dei, à se: sunt differentiæ subiecti extra lineam producendi, non curandæ.

1532 Tertia solutio erat, quod illa cognitio est finita, quia tangit illas quidditates sub attingibilitate finita. Pro impugnatione Nota 1. Obiecta in ordine ad sumendam vnitatem in genere obiecti & ab vnitate rationis formalis, posse comparari cum duplici ratione formali. Vna est cognita ab actu, v. g. dum attinguntur omnes herbæ in ordine & vt vtiles ad salubritatem (& hanc nos vocamus, *qua*, & Thomistæ sæpè vocant, *sub qua*); alia est non cognita; est tamen, à qua habet obiectum, quod sit formaliter tangibile à potẽtia, vel habitu: & de hac est sermo nunc, v. g. Visibilitas lucis ab oculo, & intelligibilitas eius ab intellectu. Hanc nos vocamus, rationem *sub qua* strictè. Et est primaria ratio specificandi habitus, vel potentias. Vide supra à num. 1395. Nota 2. Hanc rationem esse terminabilitatem obiecti à potentia, & denominationem ab illa, vt visibile à visu: obiectum autem esse vnum, quando vna est attingibilitas. Sic docet D. Tho. in 2. dist. 3. quæst. 2. art. 2. ad 1. quod tota varietas rerum, quæ est in vno sigillato, sit vna, sumendo vnitatẽ ab vnitate sigilli, & omnia repræsentabilia per vnam speciem impressam, ab vnitate speciei. Vide Gonet de Angelis disp. 6. art. 5. quæst. 3. His prænotatis.

1533 Impugnatur solutio: vt attingibilitas termini omninò finiti sit simpliciter infinita, non requiritur, quod in termino tacto & expressato, vel in illa ratione expressata ipsius, imbibatur infinitudo, sed quod illa attingibili-

litas terminatiua quasi extrinseca, & sumpta a virtute, vel potentia petat infinitatem talem in suo attingente, vt nequeat exerceri, nisi per virtutem, quæ vt talis sit infinita. Eo enim ipso, *argumentiuè* probat virtutem infinitam. Atqui talis est terminabilitas illius collectionis: ergo eius attingibilitas est infinita, & nequit comprehendi nisi sub ratione & attingibilitate infinita. Minor patet, quia illa collectio, licet secundum vnam, vel alteram quidditatem tangi possit per attingentiam expressiuam finitam, nequit tamen secundum omnes, nisi per tot attingentias diuersas, quot sunt quidditates.

1534 Maior autem probatur. Si à scientia infusa superna attingitur obiectum naturale, sub ratione superna, quia istius attingibilitas ab illo petit principium supernum, vt supernum, vt num. 1377. & 1396. Si ab omnipotentia attingatur omne producibile licet entitatiue finitum sub attingibilitate infinita, quia omne vt omne, siue simùl, siue diuisiue, non est producibile ad vlla causa creata, nisi ab Omnipotentia vt Omnipotentia. Si à virtute creatiua diuina attingitur per creationem, Angelus per vos sub ratione infinita, & similiter apud nos hic quæst. 28. art. 4. num. 1389. per concursum generalem primæ causæ, formica attingitur sub ratione infinita, quia vt taliter producibiles, nequeunt produci nisi per primam causam infinitam vt talem: nec eorum producibilitas potest exerceri & redduci ad actum, nisi per eas vt infinitas, & non per virtutes alias finitas; atqui nec comprehẽsibilitas omniũ quidditatum vt omnium etiam sub vna finita ratione expressata potest redduci ad actum per comprehensionem illam, nisi vt claudentem actu & gradualiter attingentias infinitas: ergo etiam attinguntur ab illa infinitè; nec modo & attingibilitate finita, sed sub attingibilitate infinita. Ex quibus clare constat, non valere argumentum à finitate entitatiua termini expressati, v. g. salubritatis in herbis, ad finitatem entitatiuam virtutis vel attingentiæ, ad nec finitatem attingibilitatis.

1535 Dices non dari attingentias graduales, sed vnã altiorem, & ideò docet D. Tho. quæst. 20. de veritate art. 4. res in virtute Dei, non esse per modum multarum: sicut sunt Imagines diuersæ in speculo, sed per modũ vnius virtutis. Sed contra. Quia licet sint per modum vnius virtutis, sed quæ sit talis quoad virtutem, vt possit esse vulva omnium vt omnium, & singulorum vt singulorum: Ex quo non sequitur, quod non sint in illa omnes virtutes simùl, quæ in omnibus speciebus sunt dispersæ, sed sequitur, quod illa vulua sit omnes, & sit modo diuiniori & altiori & simpliciori, ac per consequens, quoad perfectionem, infinitiori: ergo.

ALTERA PROBATIO CONCLVSIONIS.

1536 Probatur 3. Nostra conclusio, quia sequeretur non fore impossibilem (contra D. Thom. & vos) comprehensionem, vel saltem quidditatiuam cognitionem omnium possibilium in Deo. Probatur: hęc species & cognitio est exemplata ex specie, vel cognitione Dei, vt est in Deo, omnium possibilium. Vel ergo Beatus quidditatiuè intueri potest illam rationem exemplabilem omnium, ex qua ista est exemplata, vel non? Si non: ergo quia vt exemplar præcisè importat talem infinitatem, quæ non potest videri à Beato, vtpote finitè noscente, ac per consequens importat infinitudinem gradualem, ratio illa cognitionis omnium vt omnium. Si potest: Ergo & cognita ea sub ratione exemplabilis, poterit in ea comprehendi tota possibilium collectio, quin scientia Dei comprehendatur. Si dicas, non posse rationem illam exẽplabilem nosci vt exemplabilem, nisi infinitè, quia vltra cognitionem omnium, addit, quod sit cognitio omnium in ipso Deo, & attributum Dei, quod nequit à Beato videri, nisi cõprehensa essentia, siue ipso Deo. Contra, vel nequit videri nisi in ipso Deo finitè cognito: & sic cognito sine cõprehensione, quod non repugnat: vel in ipso Deo infinitè cognito, quod repugnat. Infinitè? Ergo, quia conceptus repræsentandi collectionem supperaddit infinitudinem simpliciter. Confirmatur: Beatus Visione finita iam videt quidditatiuè scientiam Dei vt nitentem, & specificatam ab essentia Diuina. Si autem addatur videre eam vt cognitionem omnium possibilium exemplabilem per creatam, & hæc ratio esset finita; totum nosceretur finitè; vtpotè coalescens ex duplici ratione finita: ergo, vel non potest esse finita, vel si potest, poterunt infinita videri in Deo sine comprehensione Dei.

ARTICVLVS XVI.

SOLVVNTVR ARGVMENTA.

1537 EA quæ facta sunt in initio artic. 11. ex dictis soluta manent. Ad 1. enim respondetur non sufficere excessum ordinis. Vide numero 1523. artic. 15. Ad 2. Vel illas infinitas quidditates non tangi sub ratione finita, adhuc loquendo de expressata, de quo num. 1528. Vel etiam, si sub ratione expressata finita, esse arguitiuè infinitã, ab infinita attingibilitate. De quo num. 1531. Ad 3. Respond. data ratione finita obiectiua adhuc nõ attingi finitè sed infinitè, quia ratio *sub qua* stricta, siue attingibilitas specificatiua est infinita, de quo nu. 1539. & sæpè alibi. Sed de his argumentis aliquid repetemus, quia fortè latiùs proposita, nouam ingerunt difficultatem, vel saltèm erunt occasio doctrinæ valde vtilis.

1538 Argumentum 4. D. Thom. quæst. 20. de veritat. art. 5. ad 1. Ideo negat Christo cognitionem collectionis, *quia ista non offertur ei*: Ergo non, quia impossibilis. Nota, ad negandum, non esse necessè acumulare omnes rationes, sed sufficere quamlibet, & sic non valet: *negat propter hoc*: ergo deficiente hoc concessisset. Quia tunc negaret propter alias rationes. Respond. concedendo, non negasse, quia impossibilis sit (licet sit) quia ad negationem sufficiebat illa alia ratio. Dices: semper negat talem cognitionem, quia à Christo comprehenderetur Omnipotentia, sed noscendo collectionem in seipsa, non sequitur hoc: ergo. Distingo mai. tanquàm per motiuum sufficiens concedo; nam sufficit ad negandum; tanquam propter vnicum nego, quia dari possent alia. Cornejo concessa mai. negat minor. quia à posteriori tota virtus Omnipotentiæ exhauriretur.

1539 5. Argumentum. Cognitio specificatur essentialitèr a suo obiecto primario; atqui istud in illa collectione est finitum; est enim omnes illæ quidditates, quæ sunt essentialitèr entitatiuè finitæ: ergo & cognitio erit essentialitèr, & entitatiuè finita. Distingo mai. specificatione ordinis, nego mai. quia finitas, vel infinitas non tam sumitur ex hoc capite, quam ex alijs. Pro quo est notandum ex dictis hic quæst. 28. art. 4. à nu. 1387. & 1396. duplex esse specificatiuum. Vnum specificat specificatione speciei atomę; aliud specificatione ordinis, vel potentiæ. Vndè diximus ibi de obiecto naturali dari posse cognitionem supernam: quia licet iste actus specificetur ab obiecto, id solum est specificatione speciei atomæ, non specificatione ordinis: quia ista sumitur, vel à principio, vel à modo, vel à ratione *sub qua*; similiter ergo dicimus nunc, ab obiecto quidditatiuè finito sumi solam speciei specificationem; non vero finitatis, aut infinitatis, quia hoc est sumendum ex alio capite, nempè ex eo quod in suo modo essendi graduali careat limite in entitatiua perfectione, quod (etiam si terminus specificatiuus sit finitus in se) potest adhuc verum subsistere, vt patet in exemplis adductis. Adde posse negari min. iuxta dicta num. 1529.

1540 6. Argumentum: Nec repugnat species impressa collectionis, sicut repugnat Dei, quia Dei repugnat propter eũdem gradum immaterialitatis. Nec repugnat cognitio omnium, quia non posset noscere & specificari à se ipsa. Tùm, quia posset nosci à se mediatè in sua causa; sicut cognitio Angeli noscens suum intellectum, noscit se reflexè in illo, reflexione mediata. Tùm, quia inter cognitionẽ & obiectũ sufficit si distinctio sit à toto obiecto complexe sumpto. Atqui, nec repugnat propter infi-

ni-

nitatem entitatiuam: ergo ex nullo capite. Nego hanc vltimam minor.

1541 Probas etiam 1. Quidditas Dei vt comprehendatur, ideò petit cognitionem quidditatiuam infinitam per essentiam, quia petit æqualem quidditati Dei, quæ est quidditas infinita; sed collectio est quidditatiuè finita: ergo cognitio quæ fit per essentiam, & efficaciam finita, erit æqualis, & comprehensiua (de proportione autem quæ non datur, in ratione multitudinis inter cognitionem, & obiectum curandum non est). Confirm. quidquid Deus potest facere, siue tota illa collectio est infinitè minùs, quam ipse; atqui potest ipse quidditatiuè nosci cognitione finita: ergo illa. Respond. concessa mai. distinguendo min. illa collectio est finita entitatiuè, prout specificat primario cognitionem nego, quia specificat secundum quod dicit de diuersitate, non secundum, quod dicit de distinctione & limite; secundum, quod dicit in esse rei, concedo minor. & nego consequentiã. Resp. 2. distingo min. est finita secundum quod dicit in ratione expressata & de formali concedo; secundum, quod dicit *argutiuè*, & de attingibilitate, nego min. & conseq. Ad confir. Conced. esse minùs, quoad esse; sed maius siue difficilius quoad attingi, quia collectio petit in Attingente, infinitas perfectiones. Deitas verò vnam, siue vnam attingentiam. De quo num. 1523. Resp. 2. Non esse paritatem de Deitate modo finito ad collectionem comprehensam infinitè.

1542 Probas, 2. illam min. Illa species impressa poterit esse synchategorimaticè infinita quoad vim productiuam, eo quod possit esse principium diuersarum cognitionum sine fine. Patet exemplo speciei impressæ vniuersalis, quę est in Angelo de vno genere, quæ tamen non est gradualitèr infinita, sed synchategorematicè. Confirm. ex D. Thom. quæst. 20. de veritat. art. 5. dicente, quod per speciem finitam hominis noscuntur infinita indiuidua; per speciem animalis, infinitæ species animalis (si species sufficiat pro omnibus) sed cognitione finita; quia ab obiecto proprio & immediato specificatur illa cognitio, nempè à natura animalis: ergo cum collectio omnium noscatur sub ratione quidditatis illorum, & ista sit finita, erit finita talis cognitio. Vndè cognoscet quidem infinita, sed per efficaciam infinitam non entitatiuè, sed secundum quid, quia ad infinitum secundum quid sufficit efficacia infinita secundum quid; & sic nec species impressa esset entitatiuè infinita, cum non esset nisi de quidditate finita.

1543 Resp. negando antec. quia illa species (idem de specie vniuersali in Angelo) est potens ad indiuidua & cognitiones infinitas, sed solo numero diuersa, quia indiuidua, nec *arguitiuè* augent virtutem, vt probat exēplum Proplastices, siue *del Moldè*. Item erit potens ad cognitiones specie diuersas de diuersis naturis. (Vide Lao num. 2784.) sed non ad infinitas. Ad confirmand. resp. per speciem animalis repræsentatiuam diuersorum sub vna ratione animalis, non posse infinitas animalium naturas quidditatiuè nosci, quia infinita varietas, vt in seipsa, & per se ipsam quidditatiuè repræsentabilis, nequit cadere, nisi in speciem variæ & infinitæ virtutis atque repræsentationis, vel in vnam altiorem continentem modo eminentiori perfectiones essentiales infinitarum, vt sæpè dictum est.

1544 Ad D. Thom. resp. Esse intelligendum de infinitis naturis animalis cognitis solum cognitione quadam confusa: vel si clara, solum superficiali; quia cum tunc solum attingantur per modum vnius cumuli, cum varietate materiali (non autem formali, essentiali, & quidditatiua), poterunt attingi efficacia solum finita, vt loquitur D. Tho. quia licet sint infinitæ in esse rei, attinguntur inadæquatè tantum, & imperfectè, sicut turris magna attingi potest vno digito, si non debeat adæquari sed tangi inadæquatè, & imperfectè. Confirm. Exemplo clauis magistræ, quę vt dixi num. 912. sub artificio finitissimo duorum dentium, aperire potest diuersissima artificia infinitarum serarum, si non debeat aperire adæquando illa, sed solum inadæquatissimè, aliquid eorum attingendo.

1545 Prædictam explicationem D. Tho. confirmo ex verbis ipsius dicentis ibi: Per speciem illam impressam animalis nosci animalium infinitas species, non verò *infinitam naturam*, eo quod præter naturam animalis datur alia natura, nempè lapidis. Quæ verba satis indicant, illas naturas non attingi quidditatiuè, & in esse rei, in quo esse sunt infinitæ, sed sub ratione specierum animalis, quæ ratio pro ipsis vt ipsis est superficialis & non quidditatiua. Insuper hinc meam sententiam firmo. Tunc non noscitur in infinitis illis speciebus infinita natura, quia præter naturam animalis datur alia natura, nempè lapidis? Ergo in collectione omnium possibilium necessario nosceretur infinita natura, cum præter naturas illius collectionis non detur alia natura. Hanc ergo cognitionem, D. Tho. censet repugnare.

1546 Septimum argum. Qui potest maius potest minus; atqui visio creata est potens ad maius, nempè ad quidditatem Dei: ergo etiam ad totam illam collectionem quidditatiuè, quæ est minus. Resp. 1. quod maior nõ semper est vera. Homo enim potest gignere hominem, & non potest Muscam. Data mai. disting. min. quoad secundam partem: Potest ad quidditatem Dei quæ est maius quoad esse, concedo; est maius quoad attingi, nego. Deitas enim adhuc quidditatiuè cognita attingi potest attingentia virtualiter vnica, licet altiori; at collectio nequit quidditatiuè attingi, nisi attingentia virtualiter multiplici infinita. Vndè visio licet attingat Deum maiorem, tangit finitè, quia non adęquat maioritatem; at cognitio deberet adæquare collectionis infinitatem, & sic tangere illam infinitè.

1547 Replicas: Etiam illa collectio posset nosci finitè, sicut Deus: ergo. Antec. prob. Sicut enim noscuntur formalia Dei sola, non cognito omni eminentiali, ita & possent nosci omnia formalia illius collectionis, v. g. omnis homo in se, & omnes discursus possibiles in se, quin isti noscantur in homine, ac per consequens, nec eminentiæ ad illos in homine; ergo tunc collectio nosceretur modo finito. Resp. 1. Iam non forè comprehensionem collectionis, vt aduersarij contendunt. Resp. 2. Adhuc repugnare, quia deberet talis cognitio esse infinita, & tendere efficacia infinita, quia non tenderet vnica tendentia altiori, nec ad vnicum obiectum finitè tactum, sicut visio Dei, sed tendentijs gradualiter infinitis, vt correspanderet infinitis quidditatibus diuersis vt diuersis, & non aliter attingibilibus, nisi ab attingentia intuente quidditates, & omnem earum vt diuersarum perfectionis succum suggente, atq; intra se inuiscerante.

1548 Vnde licet quidditas collectionis sit finita entitatiuè, & specificet intellectum sub ratione quidditatis, & non sub ratione materiali multitudinis, adhuc cognitio erit entitatiuè infinita; tùm, quia in sua entitate claudit singulas perfectiones auctas ab omnibus vt omnibus, addendo perfectionem simplicitatis, siquidem est depurata, & defæcata ab omni limite multitudinis. Tùm, quia obiectum specificat cognitionem, non vt est sub ratione entitatis, sed sub ratione attingibilitatis. Sub hac enim dat specificationem ordinis, siue infinitatis, cum sub illa det specificationem speciei atomę; Sed quidditates illius collectionis, licet sint finitæ in esse, sunt infinitę in attingi, quia non attinguntur, nisi sub ratione quidditatum infinitarum; atque sub depuratione, & defęcatione à limite materiali multitudinis. ergo talis cognitio erit entitatiuè infinita. Nec obest, idem lumen fidei finitum sufficere pro infinitis reuelabilibus credendis: ergo & vna species, siue cognitio finita pro infinitis naturis attingendis. Nego conseq. Quia cognitio quidditatiua specificatur ab istis vt istis; fides à reuelabilibus, non vt sunt, sed vt reuelatis. Vide nu. 1507.

1549 Octauum argum. Facilior est cognitu collectio illa quam Deitas, cum hæc sit infinita simpliciter in omni genere: ergo si hæc potest, & illa. Nego antec. Etenim si illa repræsentaretur secundum omnes quidditates

vni-

vnicò medio, & ductu finitis sicut Deitas, facilior esset: Sed non datur tale medium. Vndè licet facta comparatione pariter altitudinem Deitatis, & collectionis præcisè, collectio sit minùs alta, & ex hoc capite facilior; secùs ex medijs, quia pro Deo quidditatiuè noscendo, datur species impressa finitè concurrens, pro quidditatibus illis nec datur medium obiectiuum, nec species impressa finitè concurrens. Dices: multò altior est cognitio quidditatiua Dei ex obiecto specificatiuo, quàm cognitio collectionis adhuc comprehensiua; ergo si illa est possibilis intra limites finitatis, etiam ista. D. Distinguo antecedens. Est altior altitudine essentiali specifica, & atoma & altitudine nobilitatis per excessum concedo; est altior altitudine graduali & cathegorematica, nego anteced. & conseq. quia nobilitas specifica, & infinitas sumuntur ex capitibus valdè diuersis, & illa potest esse facilis, atque hæc summè difficilis.

1550 Etenim nobilior est vnus Angelus, & facilior produci, quàm grana arenæ infinita actu. Item vnus homo, quàm hortus magnus plenus innumeris plantis: & tamen istæ quoad quidditates sunt cognitu difficiliores illo. Item Aquila est substantia corporea nobilior toto elemento terræ, & tamen est facilior amplexu & circumdatione, quàm tota terra. Tandem multò nobilius & æstimabilius est corpus Regis Infantis corpore Gigantis plebei; & tamen est faciliùs captu locali, quàm illud. Similiter licet visio quidditatiua Dei sit nobilior comprehensione collectionis, ista est multò difficilior: imò impossibilis, quia est infinita & amplectens, atq; adæquans infinitas quidditates diuersas vt diuersas. Nobilitas enim specifica atoma summitur ab obiecto: infinitas vero nō ab eo, sed ab infinita attingibilitate. Adde visionē Deitatis esse quid maius secundum quod dicit; esse tamen minùs visione quidditatiua collectionis, secundum quod infert. Cùm enim ista sit incohatio inferens infinitatem essentialem, quæ est proprium attributum Dei, repugnat ista & non visio Dei. Vide supra num. 1269.

1551 Ex his infero, non solum per vnam cognitionem, vel speciem impressam, sed nec per decem, vel viginti, vt intendit Godoy, posse totam collectionem comprehendi, aut quidditatiuè cognosci, quia quælibet ex illis cognitionibus, deberet claudere graduaiiter infinitas attingentias modo altiori, nempè cum vnitate, & simplicitate ex parte sua. Quod si ex eo quod D. Tho. asserat, pro genere animalis eiusque speciebus sufficere vnā speciem, inferas, etiam sufficere, pro quolibet genere supremo cuiusvis prædicamenti, respondebo, ad summum sufficere pro cognitione superficiali specierum prout in ordine ad vnam rationem, non autem pro quidditatiua.

1552 Maneat ergo, talem cognitionē eo ipso fore entitatiuè & essentialiter infinitam in perfectione. Quia illud est tale entitatiuè infinitū, quod sub vna reali entitate claudit perfectiones metaphysicè & essentialiter diuersas à diuersis specificatiuis, vnam, & aliam sine fine per totam æternitatem, vt patet in ratione differentiali Omnipotentiæ, quæ propterea est entitatiuè infinita in proprio genere; atqui talis esset illa cognitio comprehensio omnium possibilium vt omnium, vt probatum est: ergo esset entitatiuè & essentialiter infinita. Nota ex q. de Visione B. pro nu. 1129. quod finita nullam dicit proportionē in linea entis cum Deo infinito, & magna in linea acomodationis.

QVÆSTIO XXIX.

DE SCIENTIA PER SE ADQVISITA, & experimentali.

1553 Vocatur per se adquisita (siue per se acquisibilis) scientia illa, quæ ex propria natura nata est adquiri per proprios actus. Vndè si data est per infusionem, vt Adamo & Salomoni, id contingit *per accidens*, & sic non desinit esse eiusdem naturæ ex hoc præcisè capite, sicut Abel productus ab Adamo, & Adamus productus *de per accidens* à Deo. Nec ex hoc sequitur, quod ista non differat essentialiter à per se infusa. Tùm ex ratione formali, nam per se infusa ex proprio & essentiali modo suo habet esse independens à phantasmate in adquiri, & tendere modo Angelico. Tùm ex parte causæ efficientis, quia *ex se* habet immediatè à Deo, cum per se adquisita *ex se*, oppositum nata sit habere oppositum. Obiectum autem scientiæ per se adquisitæ est aggregatum omnium veritatum naturalium, eo modo quo sunt tangibiles per scientias naturales, v.g. Metaphysicam, Physicam, &c.

ARTICVLVS I.

AN PER SE ADQVISITA, FVERIT IN CHRISTO, & an à primo instanti.

1554 Quoad prim. Assero 1. cum D. Thom. hic & communi Theologorum fuisse in Christo, hanc scientiam. Vide supra à num. 1259. Prob. Tùm, quia Christus dum anima erat in corpore debebat operari modo connaturali & proprio animæ vnitæ: ergo debebat perfici intellectus eius in ordine ad talem modum, quantum perfectio ne operandi postulabat; perficitur autem quantum ad hoc per istas scientias operatiuas ex se dependenter à phantasmatibus. Tùm, quia ratio ipsa postulat, quod in Christo omnis potentialitas animæ vt intellectiuæ, perfectè reduceretur ad actum, & non esset otiosa: ergo sicut ob id data sunt potentialitati obedientiali (vt ad actum reduceretur) habitus per se infusi, ita naturali habitus per se adquisiti. Tùm à paritate voluntatis, quæ vt tam in ordine naturali quàm supremo, perficeretur, accepit à Deo virtutes per se adquisitas, vltra per se infusas.

1555 Nec obest. Quod cum Christus per alias scientias omnia nosceret, superflua est hæc. Nego. Requirebatur enim non pro veritatibus noscendis, sed vt noscerentur tali modo proprio & connaturali hominis, reducente ad actum potentialitatem animæ vt vnitæ corpori, connaturaliter.

1556 Quoad secundum. Assero 2. hæc scientia fuit Christo per accidens infusa à primo instanti, tàm quoad habitus, quàm quoad species impressas. Ita plures Recentiores & noster Bonespei cum illis. Licet autem D. Tho. hic, oppositum tenere videatur est tamen pro nobis in 3. distinct. 14. quæst. 3. art. 3. Vndè apud ipsum est problema. Prob. conclusio 1. Quia titulo visionis fuit plenus gratiæ & veritatis; quæ autem hoc titulo data ei sunt, à primo instanti debuit habere. 2. Quia si ad eas scientias habendas expectaretur adquisitio specierum per sensus, non esset in illo multum magna, imò minor quàm in Adamo, eo quod ipsi non se obtulerunt occasiones tot specierum, vt posset per eas tàm multa & diuersa cognoscere. De obiectis enim remotissimis, nullę possent ad ipsum species peruenire.

1557 Quod si velis 1. ex suo summo ingenio posse, ex illis paucis intrantibus per sensus, indagare omnia alia per discursum altiùs quàm Adamus, id est verum quoad intensionem, non quoad extensionem, quia species intrantes non poterant esse connexæ cum tàm multis & diuersis & remotissimis obiectis. Si autem 2. ponas cum aliquibus miraculum illud, nempè *obiecta remotissima, vel species eorum adduci ab Angelo ad Christum, vt ea nosceret*; meliùs est admittere (si necesse esset) vnum miraculum otiositatis intellectus agentis, de quo statim, quàm multa de stellis dislocatis, & ad Christum adductis. Vndè fortè etiam alij homines possent esse maiores Philosophi, vel Metaphysici naturales quàm Christus, si adquisitio specierum esset expectanda, quia cum plura loca peragrarint, & plures annos vixerint, maior eis se poterat offerre occasio scientias adquirendi. Quod licet de experimentali sub ratione talis fortè sit verum, de scientia naturali absolutè, concedendum non est. 3. Quia perfectiùs & digniùs videtur hanc scientiam per infusionem à primo instanti habuisse, sicut habuit eam Adamus, titulo magisterij ad filios (Christus autem communis omnium Magister à Deo datus est) & sicut habuit in voluntate virtutes per se adquisitas, à primo instanti per accidens infusas.

1558 Plures Thomistæ oppositum tenent (licet alij pro nobis sint) & probari potest 1. quia cum Christus potuerit has scientias proprijs actibus adquirere, non est necesse vt infunderentur. Præcipuè, cum autem sine illis tam per alias scientias omnia nosceret. Nec valet paritas Adami; tùm, quia cum esset perfectæ ætatis, Magister & Doctor institutus, statim incepturus Magisterium exercere, non potuit expectari adquisitio per sensus. Secùs fuit in Christo Infante, & in ventre incluso. Tùm, quia Adamus fuit datus Doctor in naturalibus; Christus verò solum in supernis: ergo Christo sufficiebat supernorum infusio, licet Adamo esset necessaria infusio naturalium. Resp. Christum absque infusione, non fore per adquisitionem, ita plenum scientia naturali, vt decebat & probatum est; ideo debuisse infundi. Ad illud de Adamo resp. ei non tàm infusas scientias à primo instanti, pro earum prompto vsu & doctione (hij enim non erant tunc qui erudirentur, sed post annos) quã pro dignitate Magistri communis à Deo instituti, & vt ex Dei scola plenè sapiens egrederetur, vt scientias exerceret suo tempore; titulus autem Magisterij dignioris, maior erat in Christo. Nec Christus fuit Magister per superna tantum, sed etiam per naturalia, quibus in sermonibus & parabolis vtebatur.

1559 Probare possunt 2. quia talis scientia infusa, & non adquisita dependenter à phantasmatibus, ex D. Tho. 1. p. quæst. 89. art. 1. in corp. & art. 3. ad 4. imperfectior est quam ista, eo quod sit magis confusa: ergo non est danda Christo. Prob. conseq. quia dum intendimus intellectum eius perficere, non debemus imperfectionibus replere. Resp. 1. D. Thom. non loqui de hac scientia per se adquisita, sed de per se infusa naturali explicata num. 1257. Respon. 2. in fauorem vtriusque; in scientijs Christo concedendis attendendum esse, vt omnis animæ potentialitas reducatur ad actum, & cum sit potentialitas in anima separata ad species naturales per se infusas, & Christi anima ob statum Beatificum possit operari quasi separata; danda illi est hæc scientia & omnis perfectio connaturalis, quæ cum vnionis statu non pugnet. Nec obest imperfectio talis scientiæ, cum nec obsit in discursu, de quo num. 1492 nec in omni alia Christi Scientia, omnes enim habent imbibitam imperfectionem *absolutam* entis ab alio, & plures *comparatiuam*, quia naturalis est imperfectior infusa; & hæc, Beata, nec denegantur Christo: ergo nec hæc est denegan da. Adde quod licet scientia animæ separatæ dicatur à D. Thom. confusa, non est confusa de repræsentato primario per illam, nempè de rationibus vniuersalioribus, quia de istis est clarior, sed de specialioribus & sic semper pro illis est vtilis & admittenda.

1560 Probant 3. quia talis scientiæ habitus vel sunt species impressæ, vel distinguuntur ab illis? Si sint, intellectus agens, qui habet tales species producere ex phantasmatibus, maneret perpetuò otiosus. Si distinguntur, inutiliter infunduntur habitus in 1. instanti, quia non possent vllum actum producere, cum deficerent species impressæ, quoad vsque illæ ad venirent ex sensuum ministerio. Respond. 1. quod si habitus scientiæ est à speciebus distinctus, potuit sine illis infundi Christo à 1. instanti; sicut in Baptismo infunditur pueris habitus fidei, vt vtantur illo non tunc, sed quando post vsum rationis se offerat occasio. Si est indistinctus a speciebus, potuit ille & istæ à 1. instanti, non obstante inconuenienti otiositatis intellectus agentis. Cum enim in Adamo, vel non sequatur perpetua otiositas vel non sit inconueniens, nec in Christo sequetur, vel inconueniens non erit (sicut in Beatis datur potentia nutritiua sine operatione). Et licet demus, id debere esse in Christo per miraculum, satiùs esset hoc vnũ admittere, quam illa multa de aductione stellarum, vel corporum remotorum ab Angelo ad Christum. Adde, munus intellectus agentis, non solum esse ex phantasmatibus producere species, sed etiam illuminare principia, & cum adhuc intellectus agens esset potens ad id, perpetua otiositas non sequetur; imò & forte posset præcipuum munus exercere circa species experimentales, de quo statim.

1561 Probant 4. quia nisi aliud obstet, concedendus est Christo proprijssimus modus habendi has species, siue scientias, quia perfectior est, qui proprior; est autem proprior, qui est per adquisitionem. Quod autem nihil obstet perfectioni Christi expectare hunc modũ adquirendi, prob. Quia non propterea Christ⁹ interim talia obiecta ignoraret, sicut ignoraret Adamus, sed sciret illa perfectissimè, modo & perfectione naturali substantialiter, nempè per scientiam illam naturalem, quasi Angelicam sup. num. 1257. explicatam, qua scientia carebat Adamus. Respond. cæteris paribus haberi pro perfectiori, modum illum qui est proprior, si cætera sint paria, & nisi aliud obstet. Licèt autem non obstet ignorantia, obstant alia, nempè quod Christi potentialitas naturalis non esset reducta ad actum, nec ita decentèr, nec ita plenè. Adde adhuc saluari modum propriorem, accipiente Christo nouas species per sensus; & intellectu agente istas spiritualizante. Vndè de rebus naturalibus, vnas species, per infusionem habebat, vt illis vteretur quando vellet; alias experimentalitèr per adquisitionem: vtrarumque autem simultas aliquid perfectius est.

1562 5. Probant: hęc scientia prout distincta à cęteris est dependens à phantasia: ergo Christus non potuit habere ab instanti Incarnationis. Antec. patet, quia de tribus scientijs, quæ sunt in Christo, Beata est impotens pendere à phantasmate, quia est propria animæ secundum rationem superiorem. Per se infusa est potens pendere, sed non egens. Per se adquisita nata est pendere. Conseq. verò prob. quia à primo instanti non habuit organa capitis disposita ad operationes pendentes à phantasia, sicut nec alij pueri. Regulariter enim Christus non exercebat operationes humanas, nisi iuxta sensuum connaturales dispositiones; neque enim ambulabat, donec habuit in cruribus organa & neruos benè dispositos, nec loquebatur in infantia, nec commedebat antequam haberet dentes: ergo nec operationem istam humanam intelligendi exercebat, nisi dependenter à cerebri dispositione. Ita Lugo disp. 71. nu. 5. cum alijs.

1563 Resp. dato antec. nempè illam scientiam pro suo vsu dependere à phantasmate, multò plus quam vsus ille scientię per se infusæ, (de quo num. 1498.) negando conseq. & probat. Membra enim Christi à primo instanti vt tenet P. Bernal, fuerunt perfectè organizata. Vndè si non ambulabat recens natus, nec comedebat. &c. ideò erat, quia in his, quæ erant manifesta hominibus, oportebat operari iuxta ætatem; secùs in actibus huius scientiæ purè internis, & hominibus ignotis. Resp. 2. Patet. illam scientiæ purè experimentalis, vt augmentatiuę scientiæ naturalis, egere, & dependere in sui acquisitione ab organis roboratis & phantasmate; secùs aliam partem, idest scientias illas, quas Deus infudit: nam sine dependentia exercita à phantasmate infudit, sicut Adamo & Salomoni.

1564 Probant tandem, quia Christus asseritur, Lucæ 2. *Quod proficiebat sapientia & ætate, &c.* vndè D. Ambros. lib. de Incarnationis Dominicæ Sacramento cap. 7 inquit apud Gonet: *ergo si proficiebat ætate hominis, proficiebat sapientia hominis*, & D. Tho. hic quæst. 12. art. 2. ad 3. postquam dixit, Christum non profecisse in scientia Beata, nec in per se infusa, quia fuit vtraque à Deo potente simùl totum operari, ait: *In scientia adquisita, vtpotè causata ab intellectu agente, qui non potest totum simùl operari, profecisse paulatim, nec à principio omnia sciuisse, iuxta Euangelistam.* Respond. Sensum esse, quod Christus profecerit sapientia hominis: non absolutè, sed cum addito, nempè apud Deum & homines, vt inquit Euangelista, idest in exercitijs scientię, in quibus placebat Deo, & celebratur ab hominibus. Vel dic, Christum profecisse in scientia experimentali sub ratione talis, de qua art. sequenti & de hac loquitur D. Tho. Ad quem potest iterum responderi, apud ipsum fuisse problema, atque in libris Sententiarum stare pro nobis.

Ex

1565 Ex his sequitur, Christum fuisse summum Metaphysicum, summū Physicum, &c. Non autē fuit summus Theologus (imò nec formaliter Theologus) nisi altiori, & eminentiori modo: quia cum non haberet fidem diuinā, non potuit habere Theologiam strictam nitentem essentialiter in illa. Habuit tamen scientias de Deo altiores, scilicet Beatam, & per se infusam. Idem est dicendum de omnibus artibus naturalibus; licet enim non fuerint in Christo quoad exercitium exterius; fuerunt tamen quoad habitum, & quoad species, & etiam quoad actum interiorem dictantem modum faciendi. Imo & de arte Magica, quæ apud D. Tho. est vera scientia & laudabilis. Solùm enim quoad vsum malum & vitiosum, est mala, & propter periculum istius prohibita; notitia verò, etiam peccatorum, laudabilis est, cum reperiatur in Deo. 2. Licet in scientia per se adquisita Christus excesserit omnes homines perspicatia, intensione, & extensione, in experimentali tamen vt tali, potuisse in extensione excedi ab aliquo homine, saltim quoad numerum immediatè scitorum, quia potuit iste habere occasiones, sensibus percipiendi plura, quæ Christus non percepit per illos.

ARTICVLVS II.

AN HÆC SCIENTIA DE CVRSV TEMPORIS creuerit, vbi aliæ difficultates.

1566 SVppono, habuisse Christum scientiam experimentalem, experimento & sensuum exteriorum vsu, exercitè acquisitam. Prob. Tùm ex Paulo ad Hebræ. 5. *Didicit ex his, quæ passus est obedientiam.* Tùm ex D. Tho. hic quæst. 12. art. 1. expressè ita tenente. Tum, quia Christus multa cognouit hìc & nunc per species à sensu ministratas; imò propterea Euangelistæ aliqua opera Misericordiæ, scribunt exercuisse ex motu compassionis, eo quod viderit miseriam & afflictionem alicuius, v. g. illius Viduæ in Naim. Tùm denique, quia scientia experimentalis habet quendam modum tendendi specialissimum alligatum ad obiectum, prout exercitè præsens hic & nunc: qui modus saltim quoad illam alligationem diuersus est à scientijs per se adquisitis, earumq; operationibus præcisè vt talibus.

1567 Ad quæst. ergo, respondent affirmatiuè D. Tho. & Thomistæ, creuisse nempè scientia per se adquisita, ex speciebus intrantibus per sensus; cùm autem à phantasia plures & plures species, opere intellectus agentis acceperit, manifestè sequitur, quod profecerit in his scientijs; accipiebat enim species istas vt scientificè operaretur, & connaturaliter discurreret per eas, dependenter à phantasmate, tàm dependentia ab illo vt medio obiectiuo, quàm ab illo vt principio connaturali specierum nouarum. Quod hanc sententiam Thomistæ teneāt, nil mirum, cum infusionem à primo instanti negent. Nos etiam illam tenere, non obstante infusione à primo instanti, magis conformè videtur ad nuper dicta. Et confirmatur ex Isaiæ 7. *Antequam puer sciat vocare Patrem & Matrem, &c.* (exercitè experimentaliter). Post, autem vocare sciuit & vocauit.

1568 Nec obest 1. authoritas Damasc. apud D. Tho. dicentis: *Qui proficere dicunt Christum sapientia & gratia, non venerantur vnionem, quæ est secundum hypostasim.* Resp. enim, Damascenum loqui de illis qui simpliciter & absolutè concedebant in Christo additamentum scientiæ, quasi Christus sciret aliquid de nouo quod non sciebat per scientias supernas, vel quasi hęc superna scientia adderetur illi ex ministerio sensuum, quod absurdum valdè est.

1569 Nec obest 2. Christum, vt supra diximus, non accipisse augmentum in gratia, nec in habitibus supernis: ergo nec in scientia adquisita saltim quoad habitum (quicquid sit quoad species, præcipuè si iste non distinguatur ab habitu per se adquisibili). Negatur consequentia omnia sup[er]na dabantur Christo, intuitu vnionis & iuxta potentiam obedientialem, non attendendo ad naturalem capacitatem & modum. Naturalia verò licet quantum ad exercitium darentur intuitu vnionis, etiam attendebatur ad capacitatem & vsum naturalem, vtpotè quæ dabantur eminentiùs ad perficiendam naturam, & vt illa a suis operationibus non defraudaretur, sed per illas in suo ordine perficeretur. Vndè poterit quis dicere hanc scientiam non esse auctam quoad habitum, sed quoad species experimentales de nouo aduenientes, vt intellectus Agens exerceatur & Patibilis nouo modo experiatur; & hoc sufficere vt scientia crescat quoad vsum.

1570 Postulat autē natura vt habitus infusus, ita ponatur in intellectu, vt actiones naturales factæ ex aduentu nouarum specierum non sint superfluæ, sed connaturaliter fiant, & facilitatem augeant, quæ augeri solet ex actuum repetitione. Vndè est disparitas inter habitus supernos & naturales, quod cum in illis non attendatur propositio naturæ sed obedientia, & fiant ab agente infinito, intuitu vnionis, fiunt simùl in intensione summa, secùs est in donis naturalibus intellectus, in quibus etiam dum infunduntur attendi in eorum mensura debet ad non impediendum ingressum & vsum specierum nouarum, & ea quæ natura petit, pro sua connaturali perfectione in suo ordine.

1571 Nec obest 3. si quis dicat indè sequi, vt Christus aliquando fuerit imperfectus & inadæquatus in scientia naturali & experimentali, Resp. id esse falsum cum perfectus sit, vt ait D. Thom. vt talis scientia sicut & aliæ operationes Christi, fiant secundum tempus & occasionem; tempore autem infantię non poterat Christus tantam experientiam habere, ac tempore ætatis virilis, cum ab obiectis non accepisset tantas species: ita autem fieri, ætas postulabat, & sic non erat imperfectio.

1572 Nota 1. ex nostro Cornejo hic tract. 2. ad q. 12. disp. vnica dub. 2. experientiam propriè dictam, solùm esse respectu singularium vt talium (licet ex illa nasci soleat scientia naturalis vniuersalium, quæ ab alijs vocari solet experimentalis à *radice*, sed sermo hic est de prima). Nota 2. eundem Cornejo ad exercitium scientiæ naturalis per se adquisitę multiplicem admittere speciem diuersam, quasdā v. g. intus ver ab infusis causatas; aliàs ab obiectis ministerio Angelorū repræsentatis; & aliàs a phantasmatibus abstractas. Vt autem à principio, Scientia Christi de naturalibus esset perfecta, non eguisse, omnes has species habere pro tunc, sed sufficere, quod respectu cuiuslibet obiecti, vnam ex his haberet. Si ergo aliæ de nouo, pro nouo modo aduenerunt, secundum has aucta est; has autem, ait, posse esse simùl in intellectu Christi, quia sunt accidentia diuersæ rationis & naturæ: His notatis.

1573 Dicerem ego 1. hanc scientiam naturalem, quoad veritates certo & euidenter scitas, non creuisse, licèt creuerit quoad modum attingendi, scilicet experimentalitèr. Dicerem 2. scientiam per se adquisitam & experimentalem esse vnam & eandem scientiam substantialitèr specificatā ab eadē obiectorū attingibilitate: Quod enim vna sit à Deo infusa & alia non, parum refert ad diuersificandum, cum sit per accidens infusa; sicut Adamus contingenter productus à Deo non differt specie à quolibet homine producto ab alio homine. Dicerem 3. aggregatum ex vtraque scientia habuisse de cursu temporis augmentum à nouis speciebus; ponendo enim in Christo vtramque partem scientiæ, per infusam attenditur dignitas Christi; per experimentalem verò, ætati & connaturalitati maiori. Vndè Christo mensurata fuit pro 1. infusione, scientia magna naturalis, & quæ quoad res euidenter sciendas per species illas infusas non creuerit; creuerit tamen nouo modo *experimentali vt tali*, & prout opportebat ad maiorem connaturalitatem intellectus agentis & vsum illarum scientiarū.

1574 Secunda difficultas, an in humanitate fuerit de facto aliquis assensus probabilis? Negant communiter Theologi, quia ex se est subiectus falsitati. Respondent alij, hanc falsitatem sufficienter vitari per alias cognitiones supernas. Vndè licèt de per se possit ille assensus esse fal-

falsus, secus dum adsunt aliæ cognitiones. Contra tamen, quia saltim quantum est ex se, est defectus ex parte luminis intellectualis, & ex parte obiecti, siquidem non nititur obiectio formali firmo. Propter eandem rationem negatur Deo & Beatis.

1575 An vero possit in Christo dari de facto cognitio solùm physicè euidens? Negant plures: quia potest esse falsa; vt si quis videret hostiam verè consecratam in Sacristia inter alias non consecratas; de illa non posset prudenter iudicare, esse consecratam & tunc iudicaret, esse panem. Hoc iudicium est physicè euidens & falsum. Quidam tamen respondent, falsitatem illam sufficienter vitari per alias cognitiones Christi. Tamen idem possent dicere de cognitione probabili. Ideò placent primi, & dicendum est, tunc Christum iudicaturum, non quod ibi sit panis, sed quod accidentia illa conuincunt naturaliter, ibi esse existentiam panis, quod non solùm physicè sed methaphysicè est certum. Hæc de facto sunt tenenda, quia magis decentia. De possibili autem, si non repugnat Christo natura ex se peccabilis, impedito peccato, cur repugnabit cognitio ex se fallificabilis, falsitate impedita?

ARTICVLVS III.

AN CHRISTVS ALIQVID DIDICERIT A Creatura rationali?

1576 Prima difficultas, an ab homine? Nego cum D.Thom. & comm. sent. Tùm, quia Matth. 13. & Mar. 6. *Mirabantur in doctrina eius dicentes: Vnde huic Sapientia hæc? quæ est hæc Sapientia, quæ data est illi?* Item Ioan. 7. quomodo hic literas scit cum non didicerit? Vndè patet delirium dicentium, didicisse à Præceptoribus prima literarum rudimenta & à Parentibus didicisse loqui. Tùm, quia Christus constitutus est a Deo caput Ecclesiæ, vt omnes homines ab eo doctrinam veritatis, acciperent, iuxta illud Isaiæ 55. *Ecce testem populis dedi eum, Ducem & Præceptorem cunctis gentibus*; & Ioann. 18. *Ego in hoc natus sum, & ad hoc veni in Mundum, vt testimonium perhibeam veritati.* Magister autem omnium hominum, decens non erat, vt ab aliquo homine doceretur, sicut Sol à nemine illuminatur. Tùm, quia vt Discipulus doceatur à Magistro, debet Magister scire, quæ Discipulus nescit; quis autem hominum sciret, quod Christus ignoraret, qui est substantialiter ipsa Sapientia Dei, & in ipso in quantum homo sunt omnes thesauri Sapientiæ & Scientiæ Dei? Tùm denique, quia discere vel est acquirere scientiam de eo quod antea ignorabatur; Christus autem à 1. instanti habuit, ignorare nihil, cum per alias scientias omnia sciret. Vel est scire nouo modo assentiendi, propter testimonium & authoritatem Magistri. Et istud (præter quam quod non est propriè discere, si res aliàs iam sciebatur) non habuit locum in Christo. Si enim supra negauimus ei fidem diuinam, multò magis neganda est humana.

1577 Obijc. Lucæ 2. Christus interrogabat & respondebat Doctoribus in Templo; hoc est propriè discentis. Cōfir. Quia Christus in miraculo panum interrogabat Discipulos *Vndè ememus panes*, Sorores Lazari *Vbi posuistis eum?* Ergo vt disceret. Nego ex D.Thom. & Origine, sed potiùs, vt eos doceret. Patet experientia. Examinatores interrogant Examinatos, & Magistri discipulos vel vt interrogatus erudiatur, vel vt interrogātis scientia ab alijs cognoscatur. Ad confirm. resp. Christum non interrogasse, vt disceret ab eis, sed vt ipsi sensum suum imperfectum aperirent, & posset eos emendare. Item sæpè, vt veritatem faterentur, sicut Dominus interrogabat Cain de Abel fratre suo, vel interrogabat ob alia motiua, quæ tradunt Interpretes Sacri.

1578 Replicabis: Saltim Christus ex illa responsione noscebat, quod ipsi loquebantur, sicut ex speciebus ab obiectis visis cognoscebat talia obiecta. Vnde iam Christus accipiebat notitias ex dictis hominum: ergo discebat. Confir. Christus per species discebat experimentaliter obiecta ipsa, v.g. ex lapidibus; & in hac scientia pendebat ab illis nam de mundo materiali dicitur in Scriptura. *Et hoc quod continet omnia, scientiam habet vocis.* Et Iob mittitur ad aues & pisces, vt doceatur ab eis: ergo multo melius ex vocibus hominum. Conseq. patet, tùm, quia nobiliùs est pendere in scientia ex hominum notitia, quam ex rebus innanimatis & habere pro Magistro Angelum vel Prophætam, quàm lapidem vel lignum. Tùm, quia species, quæ sunt in intellectu hominis, sunt spirituales & nobiliores, quàm species missæ ab obiectis materialibus: ergo sicut non dedecebat Christum discere experimentaliter ab obiectis, ita nec ab hominibus.

1579 Resp. 1. distingo antec. Noscebat & accipiebat notitias ex dictis hominum, notitias inquam, ita vt per eas sciret alio modo, quæ iam sciebat: concedo antec. ita vt sciret, quæ aliàs ignorabat, nego antec. & conseq. quia solùm discit, qui a Magistro instruitur de his quæ ignorabat. Ex quo patet ad confir. Christus enim à solo Deo didicit, qui species omnium dedit à primo instanti, non à lapidibus, nec ab hominibus; sicut ab illis possunt discere homines, quia illi supponuntur ignorare, secùs Christus.

1580 Resp. 2. & aliter, notando, aliud esse rem intellectui se offerre, vel ponere præsentem per modum obiecti cognoscendi, & aliud per modum Magistri & instruentis. Hæc differentia non stat in eo quod lapis non producat species intellectuales nisi occasionaliter & intellectus agens Christi, eas sibi producat, quia nec voces hominum producunt internas species: sed stat in eo, quod homo species suas intellectuales quasi exemplat & deriuat ad voces, vt ex eis Discipulus addiscat. Christus ergo videbat, quid homines loquerentur, quid voces significarent, quid in mente haberent. Et omnia hæc præsentabantur ei attingenda, sed purè per modum obiecti experiendi, sicut & lapides; non per modum Magisterij & instructionis, quia ex eis non instruebatur, nec accipiebat vt a docente (sed vt à puro obiecto) & vt à signis Sapientiæ Dei. Ad confir. Resp. melius esse, & dignus scire per lapides, quam per homines instruentes, aut per testimonium eorum, quia in lapidibus possit Deus vt inquit D.Thom. art. 4. ad 2. signa Sapientiæ suæ. Ideò Eccles. 1. dicitur: *Quod Deus effudit Sapientiam super omnia opera sua.* Vox igitur lapidis in eruditendo nos subordinatur Sapientiæ Dei effusæ in illo; & Deus est, qui per illum docet. At voces hominis docentis subordinatur sapientiæ ipsius. Dignius autem est, Christum per instrumenta doceri, à Deo, quàm ab homine: licèt enim species hominis sint nobiliores entitatiuè speciebus lapidis, sunt tamen instrumenta Magistri minùs nobilis, & qui non decebat Christum. Si autem voces & species hominis sumantur non per modum instructionis, sed per modum obiecti; etiam in illis relucebit Sapientia Dei, & accipere notitiam ab illis, non est doceri ab homine, sed à Deo.

1581 Secunda difficultas. An aliquid didicerit ab Angelis? Ratio dubitandi est, quia Lucæ 22. Christus confortatus fuit ab Angelo in horto; hæc autem confortatio facta est proponendo illi motiua, quibus libentèr amplecteretur mortem in gloriam Dei, siue salutem hominum & exaltationem sui nominis: ergo iàm Christus aliquid didicit ab Angelo, è cuius notitia solatium accepit. 2. quia corpus Christi subiectum fuit impressionibus cœlestium corporum, nam habebat calorem in æstate & frigus in hyeme: ergo etiam eius anima subiecta fuit Angelorum doctrinę. Conseq. patet, quia sicut corpus humanum ordine naturæ subijcitur corporibus cœlestibus; ita etiam anima humana Angelis, qui à Deo nobis dati sunt, tanquam Doctores. Confirm. Sicut illa persona est Dei Sapientia, ita est sustentator omnium: ergo sicut in aliena natura potuit sustentari ab homine, ergo etiam in illa potuit doceri saltèm ab Angelo.

1582 Tertia, Christus habuit scientiam naturalem per se infusam propriam animæ separatæ; qui autem in-

infundit ſpecies proprias talis ſcientiæ, ille inſtruit acque illuminat intellectum ipſius; atqui iuxta D. Thom. quæſt. vnica de Anima art. 7. ad 4. & art. 18. ad 13. Angelus eſt per cuius miniſterium infundit Deus eas ſpecies animæ ſeparatæ: ergo Angelus eſt, qui immediatè inſtruit & illuminat. Confirm. quia anima Chriſti non debuit aliter, nec ab alio eas ſpecies accipere, quam aliæ animæ. Tùm, quia ſi infunderentur à Deo, cum non eſſet à proprio & ſpeciali agente, deberent eſſe ſupernæ. Tùm, quia ſi experimentales immittuntur à proprio obiecto propter maiorem connaturalitatem, propter eandem iſtæ produci debent à proprio principio nempè Angelo.

1583 Aſſero oppoſitum cum D. Tho. & cõmuni Sent. hîc quæſt. 12. art. 4. Hanc concluſionem probant argumenta à nobis facta in prima difficultate. Item, quia Chriſtus iuxta D. Thom. non habuit Angelum Cuſtodem, eo quod miniſterium ſuum, quod eſt illuminare, non potuerit exercere cum Chriſto. Inſuper triplex fuit in Chriſto modus cognoſcendi, Diuinus, Angelicus & humanus. Diuinus per viſionem beatam noſcentem tanquam per ſpeciem impreſſam, per eſſentiam Diuinam. Angelicus per ſpecies à Deo per ſe infuſſas, ſicut Angeli. Humanus per ſpecies per ſe adquiſibiles & operatiuas dependenter à phantaſmatè. Hinc probat D. Thom. quod anima Chriſti nihil didicit ab Angelo; anima enim humana, media inter ſubſtantias ſpirituales & corporeas dupliciter per ſcientiam perficitur, nempè vel per adquiſitam ex rebus ſenſibilibus; & hanc non accipit ab Angelis, ſed vel ab ipſis rebus, vel à Deo per accidens infundente. Vel per infuſſam & hanc accipit à ſolo Verbo, ſupra communem modum hominum: ſicut & ſupra communem modum creaturæ, vnitus eſt hypoſtaticè Verbo.

1584 Ad rationes dubitandi, reſp. & ad 1. Aliqui negant ab Angelo re ipſa Chriſtum accepiſſe confortationem, ſed potius poſt aduentum eius agoniam creuiſſe vt indicat D. Lucas. Sed Angelũ confortaſſe Chriſtum cõmune eſt & id fecit dando ſolatium, ſed non ſcientiam, aut perfectionem aliquam intellectualem. Solatium: 1. Aſſociando ipſum à Diſcipulis ſeparatum. 2. Mundando ipſum à ſanguine & puluere, & alia externa miniſteria exhibendo, quibus Chriſtus cum poſſet ſibi ipſi ſuccurrere, adiuuari voluit ad magis veritatem carnis oſtendendam. 3. Ipſi quaſi compatiendo; compaſsio enim lenit laborem. Vndè ipſe dicebat: *Quæſiui qui ſimul contriſtaretur, & non fuit. Conſolantem me quæſiui, & non inueni.* 4. Rogando Chriſtum (qui libere excitauerat in ſe cogitationes triſtificas, atque excluſerat eas, quæ ipſum leuare poterant) vt mentem à contriſtantibus auerteret, atque lætificantibus aditum aperiret, v. g. gloriæ Dei, hominum ſaluti, ſui nominis exaltationi, ex Paſsione ſua prouenturis. Quod precibus potuit Angelus obtinere, ſine eo quod in aliquo Chriſtum inſtrueret. Tandem potuit ipſum confortare ei ſe gratum exhibendo per laudes ſui amoris & fortitudinis; hæc enim omnia triſtem animũ conſolari conſueuerunt, ſine inſtructione vlla. Sæpè enim patienti ſolatium eſt, quod alter cognoſcat & recognoſcat ea quæ ipſe inſeipſo benè noſcit. Videatur P. Bernal. D. Lucas autem poſuit confortationem ante Agoniam per anticipationem.

1585 Ad 2. reſp. Chriſtum in mundum veniſſe vt pateretur, & ideò debuiſſe corpus ipſius ſubijci frigori & calori, atque moleſtijs, & impreſsionibus cœleſtibus; at non venit vt doceretur, ſed potius vt doceret. Ad confirmat. reſp. debuiſſe ſuſtentari ab alio ob veritatem carnis probandam & paupertatem laborioſe exercendam, ſecùs doceri, quia venerat docere. Licet autem dixerit D. Dioniſ. 4. de Cœleſti Hierarchia circa finem; *Ieſum obedienter ſubiectum fuiſſe Dei formationibus per Angelos*; non intelligitur, quod per eos informaret Chriſtum de aliqua re, ſed potiùs tales formationes erant pro ipſis Angelis, circa ea quæ ipſi agere debebant in ordine ad Chriſtũ.

1586 Ad 3. reſponderet quis, aliud eſſe accipere ſpecies ab Angelis effectiuè, & vt influentibus; aliud doctrinalitèr, & vt inſtruentibus; fortè admitti poteſt primum; ſecùs ſecundum. Seu contra. Tùm, quia videtur inſeparabile imbui intellectum ſpeciebus ab Angelo, à doceri, ſiue illuminari ab illo. Vt enim docet D. Tho. 1. p. quæſt. 106. art. 1. *In tantum vnus intellectus alium illuminat, in quantum tradit ei aliquod medium cognoſcendi eas quæ antea non cognoſcebat.* Illuminant ergo animas ſeparatas deriuando in illas ſpecies iſtas: ergo influendo, & producendo eas in Chriſto, illuminarent ipſum. Tùm etiam, quia D. Tho. hic art. 4. non ſolũ negat, quod Chriſtus didicerit ab Angelo, ſicut negat ab homine, ſed vlteriùs negat accepiſſe ab illis aliquam perfectionem intellectualem. Ideò reſp. alitèr, conceſſa mai. nego min., quia ſpecies iſtæ non producuntur in Chriſto ab Angelo, ſed à Deo, eſſeque ſupernaturales, non in ſubſtantia, ſed in modo infuſsionis, quia ſicut ſupra omnem modum eſt vnitus Verbo, ita etiam ſupra omnem modum, eius anima accipit illas ſpecies à Verbo. Nec in hoc ſeruatur connaturalitas productionis, ſicut in ſpeciebus experimentalibus, quia ex illo non ſequitur inconueniens perpetuæ otioſitatis alicuius potentiæ, ſicut ſequeretur ex iſto.

1587 Vel reſp. poteſt 2. diſtinguendo ſecundam partem maioris. ille illuminat intellectum, qui producit ſpecies, quando aliàs intellectus accipiens eas ſciebat obiecta nego; quando non ſciebat concedo mai. & iſto eſt ſenſus D. Thom. in loco nuper adducto. Vndè ſi inſtes, quod Angeli Prophetas illuminabant, & inſtruebant, præciſè ponendo obiecta ſenſibilia ante ipſos; atqui Angeli ſæpè miniſtrarunt Chriſto obiecta ſenſibilia (vt Dæmon in deſerto omnia Regna Mundi) vt ex illis ſumeret naturalem cognitionem: ergo illuminabãt & inſtruebant Chriſtum. Reſp. enim, propoſitionem obiectiuam ab Angelis animo vt intelligantur eſſe inſtructionem pro Prophetis illa ignorantibus. Pro Chriſto vero ſolum fuiſſe obiectiuam præſentationem difficultate prætcrita explicatam, vt ipſe ex eis nouo modo noſceret, quæ iã ſciebat. Diſcipulus enim qui interrogando Magiſtrum excitat in ipſo cognitionem eorum ad quæ cognoſcenda ipſe erat proximè potens, proponit obiectiuè, ſed Magiſtrum non inſtruit. Sic nec Angeli Chriſtum. Videatur Cornejo fol. 228.

1588 Replicabis: Si Chriſtus ſecundum animam fuit ſubditus legi antiquæ (factus fuit enim ſub lege) ordinatæ per Angelos Actor. 7. ergo meliùs ipſis Angelis. Nego conſeq. quoad doceri, quia ſubdi legi, eſt ſubdi Deo præcipienti. Angeli enim ſolum fuerunt quaſi intimatores, & præcones: ſubdi in doctrina eis, non tàm eſſet ſubdi Deo, quàm ipſis vt Doctoribus principalibus, & iſtud dedecebat Chriſtum, cum ſummè eos in ſapientia excederet, & licet ſit minoratus ab Angelis, ideſt in natura, ſed non in ſcientia.

ARTICVLVS IIII.

AN POTVERIT ESSE IN CHRSITO error Indicij?

1589 DE culpabili negant omnes Catholici. De inculpabili affirmat Lugo diſp. 21. nu. 26. aſſerens eſſe ſententiam communem. Prob. quia error actualis non eſt malum culpæ, ſed pœnę, non repugnans Chriſto; ſicut nec mors. Confirm. quia Deus potuit aſſumere Brutum, v. g. Aſinum, Talpam, & ſibi hypoſtaticè vnire, vt in 1. par. de Incarnat. Si autem non repugnat Deo in vnico ſuppoſito ſtoliditas Aſini, nec cæcitas Talpæ, ergo nec error, qui eſt defectus Phyſicus.

1590 Si obijcias 1. Sequi vt ſuppoſitum illud non haberet infallibilitatem in doctrina, cum poſſent homines formidare, an erraret: quod nequit concedi in natura, quę eſt organum Dei ad loquendum. Reſp. negando ſequelam, quia adhuc poſſet habere infallibilitatem in docendo. Poſſet ergo humanitas illa loqui nomine proprio, & tunc errare, ſecùs cum in nomine Dei, & vt organum ipſius ſicut Pontifex,

1591 Si obijcias 2. Inde sequi, quod Verbum deciperet homines, si etiam nomine proprio humanitas loqueretur falsum. Resp. Verbum decepturum materialiter, & per communicationem hydiomatum secùs formaliter; nam ad hoc requiritur mendacium, idest, quod eadem natura quæ decipit, sciat rem aliter se habere: natura autem sola Verbi esset, quæ sciret, & humana quæ diceret. Deceptio autem materialis non repugnat Verbo, nã sicut Christus sine iniuria Verbi posset esse offendiculum, vt aliquis homo caderet, & moreretur, etiam posset esse inculpabiliter offendiculum, vt intellectus alterius erraret.

1592 Si 3. Licet error non sit peccatum, est obiectiuè malus, ita vt non posset quis illum voluntariè admittere sine peccato, sicut licet hominem occidere a Tauro non sit peccatum, est ita obiectiuè malum, vt si quis voluntariè mortem illam admitteret, peccaret: ergo cum ad Verbum ratione vnionis pertineat humanitatem specialissimè gubernare & illi attendere, non potest in ea errorem admittere licitè, sicut nec permittere, vt peccet. Resp. Lugo (permisso, quod error habeat malitiam obiectiuam, quando est voluntarius) negat quod iste esset voluntarius, quia ad hoc non sufficit voluntas eiusdem suppositi, sed eiusdem naturæ.

1593 Sic quia mors, & amentia, licet non sint formaliter peccatum, sunt tamen malum obiectiuè, ideò non potest homo licitè, & pro libito eas committere propria voluntate; posset tamen Verbum vtramque inducere in suam humanitatem, quia tunc non essent voluntariæ humanitati, cum non inducerentur à voluntate naturæ humanæ, sed ab alia voluntate sui suppositi. Nec plus vrget, si quis dicat, Verbum est incompatibile cum peccato, quod est defectus voluntatis, non solum in eadem natura, sed in diuersa natura eiusdem suppositi: ergo etiam cum errore, qui est defectus intellectus. Negari enim potest conseq. quia Verbum cum per se formaliter, vel per vnionem sanctificet humanitatem, redit illam formaliter mundam, non verò formaliter omnia scientem per sapientiam Verbi, vt supra diximus, & ideò non est necesse, vt sit incompatibile cum errore in alia natura. Hæc sententia satis fauet Schotistis docentibus Christum posse peccare in aliena natura, si à Deo non manuteneretur.

1594 Sententia contraria videtur decentior, vt tenet Bernal, & alij. Prob. quia in eo casu, Deus esset causa specialissima erroris in intellectu Christi, & in proprio supposito: ergo non potest humanitas assumpta errare. Antec. prob. quia vnio hypostatica exigit quantum est ex se, & habet ius vt nil indecens, & naturæ rationali dissonum & oppositum (quale non esset stoliditas respectu Asini assumpti; esset autem error respectu cuiusvis hominis) reperiatur in suo supposito; nec potest Verbum errorem admittere connaturaliter, sed diuinitus, & contra ius suum: ergo eo ipso Verbum esset causa specialis moralis talis erroris, vtpotè qui esset contra exigentiam vnionis. Insuper, quia ideò nequit permitti diuinitus culpa venialis in humanitate, quia cum hæc specialissimè gubernetur à Verbo, tanquam aliquid sui suppositi, quilibet defectus tribueretur incuriæ gubernantis: ergo ob eandem rationem nequit errorem permittere, qui est valdè dissonus naturæ rationali vt tali, gubernatæ à tali supposito.

1595 Consequ. autem 1. prob. quia vt docui in materia de Fide, est Deo valdè indecens esse causam specialem erroris, & modo confirmo, quia error, & deceptio præsefert magnam dissonantiam cum ratione: ergo si Deus nequit in humanitate permittere culpam, ob dissonantiam huius cum ratione, nec errorem poterit. Quid enim magis dissonum summæ veritati, quam esse causam specialem deceptionis? Vlteriùs, nequit Verbum permittere, vt humanitas mentiatur, sine quod eat contra mentem (& hoc etiam si esset sine libera volitione humanitatis): ergo nec vt decipiat se, vel alios etiam inculpabiliter. Prob. conſ. quia eã decipere inculpabiliter, est obiectiuè malum respectu Verbi. Patet, quia ideò mentiri est malum, quia mendacium destruit communicationem humanam, & quia qui mentitur, dat signa, vt alij decipiantur; sed qui est causa specialis erroris, causat, vt alij decipiantur: ergo in deceptione semper reperitur malitia obiectiua moralis: ergo sicut Verbum nequit permittere vt humanitas, quæ tota est suæ custodiæ commendata, mentiatur, ita nec vt erret, & hoc est verum etiam de mendacio necessario prolato ab humanitate, & sic clarior est paritas.

1596 Ad argument. contrarium resp. Licet error sit malum pœnæ, esse tamen valdè indecentem, & contrariũ naturæ rationali, vt tali. Et ideò cum sit obiectiuè malus, nequit Deus esse causa specialis, sicut nec actus turpis in honestissimi, licet etiam sit malum pœnæ. Si autem istius non potest esse, quia quãtum est ex se, inducit ad aliquid naturæ rationali dissonum, nempè ad culpam, nec illius poterit; quia etiam valdè dissonus est. Ad illud, quod inter respondendum ad argumenta dixit Lugo, nempè Verbum posse admittere in humanitate amentiam, & mortem nego de amentia, ex qua resultaret defectus in intellectu, quia etiam esset maximum dedecus, Christum esse amentem. De amentia verò, quæ staret in sola organorum mala dispositione, dummodo corrigeretur per intellectum, permitto; de morte autem fateor, quia est dispar ratio, nam hæc non est dissona nec obiectiuè mala de per se, & induci potest à Deo. Quænam ex his sententijs tenenda? Resp. Quod quæ fuerit conformior his quæ dicemus de Impeccabilitate Christi.

1597 Vsque de cognitionibus intellectualibus Christi. De sensitiuis verò docuit Suarez, numquam Christum in illis passum fuisse deceptionem, quia Christus obiecta valdè distantia, videbat tam magna, & tam extensa, ac re ipsa erant, eo quod sensus Christi diuinitus confortarentur. Sed benè ait Bernal disp. 52. num. 12. hoc esse adducere miracula inutilia & sine necessitate, ideòque nullum est inconueniens, in eo, quod Christus videret obiecta, sicut species missæ petebant, nam deceptio in sensibus corporalibus naturalissima est, & Christus *quoad corpus* (non quoad scientiam animæ) subijci voluit causis naturalibus, vt supra dixi; Christus tamen non ideò decipiebatur absolutè, quia scientia interna hæc omnia corrigebat: Sicut qui audit dicentem: *Petrus non est animal*: Licet de hoc obiecto formet apprehensionem, non decipitur, si dissentiat.

ARTICVLVS V.

AN FVERIT IN CHRISTO IGNORANTIA aliqua?

1598 Ratio dubitandi est, quia non cognouit omnes creaturas posibiles: ergo aliquid ignorabat. 2. Quia Christus non semper omnia cognoscebat: ergo quæ non cognoscebat pro illo tunc, ignorabat. Patebit solutio ex dicendis.

1599 Respond. negatiuè cum D. Thom. quæst. 15. art. 3. Et est commune apud Chatolicos. Ad cuius intelligentiam noto, non quamlibet carentiam scientiæ, esse ignorantiam, sed quando quis habet nescientiam rerum pertinentium ad suum statum, vel earum quas scire tenetur; & hæc nescientia, dici solet ignorantia; nescientia verò rerum non pertinentium ad proprium statum, appellari solet ignorantia negationis, quæ non est propriè ignorantia; illa verò priuationis, quia est in subiecto potente & debente scire.

1600 Prob. autem conclusio; quia Christus, Ioannis 1. dicitur plenũ gratiæ & veritatis: ergo sicut plenitudo gratiæ & virtutis excludit, non solùm peccatum sed radicem eius, nempè fomitem peccati; ita plenitudo scientiæ, non solùm excludit errorem, sed omnem ignorantiã. Vndè si alicubi PP. vocant naturam humanam Christi, seruilem & ignorantem, vt Damasc. apud D. Thom. loquuntur de natura secundum quod habitura erat de suo, non secundum, quod habet vnita Verbo: Et si alicubi negatur

tur de Christo in Scriptura aliqua notitia, scientia experimentali, vt in illo Isaiæ *Antequam sciat puer vocare Patrem & Matrem, auferetur fortitudo Damasci*, id est: antequam Christus experimentaliter & per voces humanas, Mariam & Iosephum vocaret Patres suos.

1601 Obijcies. Cumulus cognitionum omnium Christi pertinet ad sui statum; sed illum non cognouit: ergo habuit ignorantiam. Minor prob. quia non nouit omnes illas cognitiones per seipsas, nam non omnes sunt reflexæ; nec per alias, quia illæ noscerentur per alias & sic in infinitum. 1. Distingui potest maior: pertinet in actu exercito, concedo; pertinet in signato nego, quia licet pertineret eas elicere, non tamen erat necesse omnes illas cognoscere. Data maiori nego minorem, quia nouit illas per visionem beatam reflexam supra se & supra omnes. Resp. 2. quod licet non omnes nosceret, poterat tamen supra quamlibet reflectere, licet de facto non reflecteret. Non autem dicitur propriè ignorare quis, illud quod non noscit, si habet habitum, speciem & alia requisita in promptu, vt quandocumque oporteat vel velit noscat.

1602 An vero in Christo fuerit aliqua nescientia per modum negationis? iuxtà illa quæ communiora sunt in materia de Visione, probabile est fuisse: imò probabilius, Christum non cognouisse nec cognoscere omnes creaturas possibiles secundum omne, quod in eis & in Deo de ipsis cognoscibile est, nec omnia quæ Deus scit.

1603 Obijcies. Aliqua possibilia Christus non cognoscit? ergo aliqua possibilia nescit & ignorat, quia non habet species illorum & sic non est in promptu illa scire. Vndè sequet, quod hæc propositio sit vera absolutè: *Christus ignorat aliqua*: ergo & hæc alia: *Deus ignorat aliqua.* Prob. quia sicut propter mortem humanitatis, Deus est absolutè mortuus per communicationem hydiomatum, ita etiam propter ignorantiam humanitatis, circa allas res, Deus absolutè illas ignorat. Resp. Bernal posse absolutè totum concedi, dummodò constet, locutionem esse per solam communicationem hydiomatum; non aliter, quia talis concessio male audiretur. Respond. tamen pro nunc, licet verum sit de Christò, tamen non est absolutè concedendum de Deo. Ratio disparitatis est. Tùm, quia est locutio valdè inusitata, & ideò in tanto misterio vitanda. Tùm, quia ignorare, se habet instar negationis, & ideò videtur negare scientiam ipsi Deo, eo quod negatio sit malignantis naturæ & totum neget. Sicut autem licet humanitas non sit æterna, non est concedenda absolutè hęc propositio: *Deus non est æternus*; ita nec *Deus est ignorans*. Denominatio autē mortui vel non est negatiua si detur forma cadauerica, vel non sonat ex communi vsu loquendi mortem ipsius Dei, sed humanitatis adiunctæ.

1604 Aliter respondebunt alij ex doctrina Illustris. Godoi tom. 2. de Incarnat. distinct. 34. à num. 181. Omnia possibilia nosci à Christo euidenter quoad *an est*, quia noscit in actu libero Dei, non solùm res futuras, sed etiam non futuras; in decreto nempè decernente, vt non existant; negationes autem omnium purè possibilium non possunt clarè nosci, nisi noscantur singula possibilia negata. Quod prob. 1. ex D. Thom. dicente: Christum noscere in Deo, quidquid Deus noscit scientia libera, siue visionis; Deus autem cum libere decreuerit negationes illorum, per scientiam liberam eas noscit. 2. Quia talis cognito est possibilis, nam non est comprehensio Dei, cum non noscantur illa possibilia quidditatiuè, nec ex vi Omnipotentię vt 1. causę, sed solum quoad *an est*, siue ratione negationum cognitarum, quæ negationes non continent res negatas continentia essentiali. Et potius sunt negationes existentiæ & respectiuæ illius, quam essentiæ. Vide omninò supra à num. 1304.

1605 Sed quod hæc doctrina admitti iuxta nostra principia possit, non est ita facile. 1. quia nosceret Christus omnia quæ Deus noscit per scientiam simplicis intelligentiæ contra D. Thom. 3. p. q. 10. a. 2. & q. 2. 20. de veritat. art. 4. ad 9. & 3. par. quæst. 10. de scientia B. art. 3. ad 3. Dices. D. Thom. solùm velle, quod non noscat omnia quid ditatiuè sicut Deus. Sed Contra, quia expressè negat de obiectis vilis & non solùm de modo. 2. Hęc cognitio repugnare videtur, quia licet non esset comprehensio Dei, videtur debere esse infinita & continere modo altiori infinitas attingentias diuersas vt tales. Etenim videre in decreto Leones existentes, non est eo ipso videre Lapides existentes, sed sunt diuersæ attingentiæ vel vna simplicissimè complectens duas: ergo videre carentiam animalium possibilium, non est eo ipso videre carentiam aliorum Lapidum possibilium: ergo cognitio quoad *an est* nouæ speciei & alterius nouæ in infinitum, claudit diuersas infinitas attingentias vel vnam, quæ modò altiori simpliciori & infinitiori contineat eas vt eas.

1606 Nec impedit diuersitatem hanc quasi specificam, quod attingentiæ sint solùm quoad *an est*, siquidem euidentia abstractiua de homine possibili diuersa est ab abstractiua de Leone, præcipuè si sit in medijs specie diuersis; qualia sunt istæ negationes vt tales & vt diuersæ.

1607 Ad 1. respondéri posset, Deum solùm decreuisse creaturas futuras: de alijs fortè nihil decreuisse, sed purè omisisse, vt plures tenent. Dato, quod decreuerit, solùm decreuisse vnam negationem omnium, id est: decerno sola hæc producere & nihil amplius. Et hoc pacto aptiùs sententia D. Thom. defenditur, dum dicit, Christum nouisse (quoad numerum scitorum licet minùs clarè) tot obiecta, quot Deus per scientiam Visionis; secùs tot quot Deus per simplicem intelligentiam. Ad 2. nego esse possibilem talem cognitionem, quia esset infinita & infinitatis Dei specialissima incohatio. Etenim collectio possibilium nosci quoad *an est* in medio creato, cum tota illa specifica varietate quam habet, satis difficilis est sine Infinitate, & dari tale medium videtur difficilius, iuxta dicta à num. 1506. & num. 1269. ergo etiam in Deo.

1608 Si tamen sententiā Magist. Godoi vellis tenere, (quia facilius soluitur argumentum sumptum ab inconuenienti de ignorantia Christi.) Tunc poteris respondere ad argumenta contraria. Et ad 1. D. Thom. velle, inæqualitatem inter scientiam Christi & Dei respectu possibiliū, non esse quoad numerū scitorū, sed quia in Christo est solùm quoad *an est*. Ad 2. non fore infinitam talem cognitionem, nisi per excessum, quia esset per vnam tendentiam ad actum liberum Dei altiùs penetratum: & cum aliàs non esset in medio continenti, sed in medio reuelante finitè cognito, & ab eo sic sumpto specificaretur, visio esset finita ab obiecto immediato adunante illas creaturas modò finito, quia nō adunat eas, quoad quidditates vt tales, in quibus differunt, sed quoad non existere, in quo non differunt. Vide num. 1304.

Reliquas quæstiones ad Christi Domini perfectiones spectantes in altera parte sequenti disputabimus.

FINIS.

RE

RERVM, ET VERBORVM INDEX.

NVMERVS, MARGINALEM INDICAT: VBI ADDITVR LITERA D. ipsum indicat duplicatum, ob incuriam Typographi, numerum 1100. vsq; ad 1200. iterùm repetentis.

A.

B.

C.

D.

E.

F.

G.

H.

I.

In-

L.

M.

Na-

Vv bi-

FINIS.